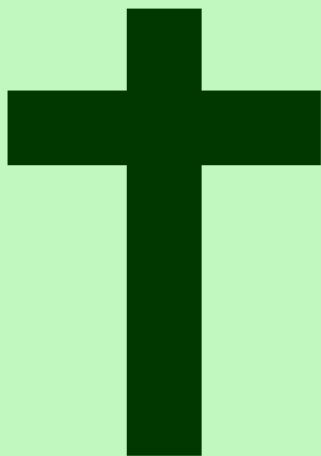

MARO KINDENI KAWA
IJGUA

The New Testament and Psalms in the Sio Language of Papua
New Guinea

MARO KINDENI KAWA NĠGUA
The New Testament and Psalms in the Sio Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Sio long Niugini

Copyright © 1995 Wycliffe Bible Translators

Language: Sio

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023
b3b81168-89df-5bc3-8b0c-cf72ef93d3de

Contents

Wāngiņa Paneâņa kâ	1
Matai	101
Malaka	154
Luka	185
Yoane	241
Pâri Tamâta	281
Rom	330
1 Korin	356
2 Korin	381
Galesia	397
Efesus	406
Pilipai	415
Kolosi	421
1 Tesalonaika	427
2 Tesalonaika	432
1 Timoti	435
2 Timoti	442
Titi	447
Pilemon	451
Hibru	453
Yamesi	473
1 Petero	480
2 Petero	488
1 Yoane	493
2 Yoane	499
3 Yoane	500
Jut	501
Zo Muli	504
Ŋgua Kanaņo	530

WÂŊGIŊJA PANEÂŊJA KÂ

Kinzi Isrel ŋgu timbunzi Daviti, ŋga tamâta pinde simo munġani lâ, ande sisia wângiŋja kie-kie ŋana sikai nonja pa Maro Kindeni ku sipanea i. Zo pinde siwawa i, aŋga zo pinde kawanzi ndaŋge papa, aŋga zo pinde situla nenzi kalo-tawana pwataki, aŋga zo pinde sipatula nenzi kiesaka papa, aŋga zo pinde ilonzi makisa ŋana malia kie-kie sikai ŋinde, aŋga zo pinde situla ŋgua tu Kirisi ma muli imâ ipâŋga (Wângiŋja 2, 8, 16, 22-24, 40-41, 45, 68-69, 72, 89, 102, 118). Maro Kindeni ilo tu kindâ ma kalonda ŋgere ŋana i kawa ŋgua rârâni ku toka muli. Itu kindâ ma tamarerea i simbo nâ, ku kalonda ŋgere ŋana vetâŋa arara munġa iveta pa kindâ. Ambo taveta mine, ande nenda ndekâŋja ma ipâŋga ŋjalae.

1

Kinzi tamâta rua nenzi vetâŋa

¹ Ambo tamâta tonġe tini pwâka ŋana ipaloŋo pa kinzi tamâta sakamao nenzi ŋgua, ambo i tini pwâka ŋana ipono muli pa kinzi kiesaka tamwatanzi nenzi ŋgua, ambo i tini pwâka ŋana isajona kunzi tamâta ŋinde uru siporo ŋgua pavaligiŋja pa Yova Kindeni, ande tamâta ŋinde ikura tu indeka.

² Tamâta ŋinde ilo ara ndo ŋana Yova Kindeni ne ŋgua tukuŋa kâ, aku i nde kari wa mbo wa uru kalo ŋgere sondo ŋana ŋgua tukuŋa ŋinde kâ.

³ Tamâta ŋinde itogo kâi tonġe imandi lââ pwali. I uru ipula kanaŋo ikura zo zo, aku ne lau uru ŋgâla-ŋgâla tia ndo. Vetâŋa rârâni iveta nde uru ipâŋga ara nâ.

⁴ Aŋga kinzi tamâta sakamao nde simo mine tia. Kinzi simandi kaika tia ndo. Kinzi sitogo gawura lawea itapala kala ilâ.

⁵ Mine nde Yova Kindeni ma ipare nia sondo panzi tamâta sakamao. Kinzi kiesaka tamwatanzi ma sikura tu simo kunzi Yova Kindeni ne tamâta, ande tia.

⁶ ŋana tu Yova Kindeni uru ikea ŋananzi i ne tamâta. Taitu kinzi tamâta sakamao ma naonzi tia lâ.

2

Maro Kindeni ipatea Koipu ŋjalae

¹ Mana mana ŋana kinzi tinikoa ŋgu, a? ŋana sâ kâ ŋga kinzi sipa ŋgua ŋana siveta paraŋa kâ, a? ŋana sâ kâ ŋga siveta ŋgua pâŋja kaa kaa mine, a?

² Kinzi ŋgu ŋinde nenzi koipu ŋalanjala siluku ŋana paraŋa kâ. Kinzi nenzi tamâta mbâna-mbâna sipasau tu siroto nzâla ŋana singoloa paraŋa kuku Yova

Kindeni tava Koipu ŋjalae ŋinde i munġa ipatea.

³ Kinzi situ ŋgua mine tu, “Yova Kindeni kuku ne koipu ŋjalae rua nde sipa wâlo kaika lâ kindâ tininda lâ, andeta kala ŋine kindâ ma tapu wâlo mbutukunâŋja ŋinde ututu.”

⁴ Andeta Maro ŋjalae, ina uru isajona koipu ŋjalae ne sajonâŋja nia lâ samba lawea, ande ijeleanzi wa iveta “a” panzi wa.

⁵ Ninengâ i wisi nâna ŋjalae panzi kala itu ŋgua kaika panzi. Aku Maro ŋjalae ne wisi-nâna ŋinde iveta ruruŋa ŋjalae ŋinde panzi.

⁶ Aku Maro ŋjalae iporo mine tu, “Munġani naŋa apatea tamâta ŋinde tu ma imo Koipu ŋjalae, aku naŋa warakâŋgu ao i imo Saion tuu kulu, nanenġu tuu sapâŋa ŋinde.”

⁷ Aku Koipu ŋjalae ŋinde nde iporo tu, “Njine naŋa ma atula Yova Kindeni kawa ŋgua pwataki. Munġa Yova Kindeni ipai naŋa mine tu, ‘Noko nde naŋa natunġu. Kala ŋine naŋa amo noko tama.’”

⁸ Aku Yova Kindeni kala ipai naŋa mine tu, “‘Ambo noko ma kuno pa naŋa, ande naŋa ma tamâta rârâni nenzi tâno alano, aku noko ma pwai poe pa nia ndoni.

⁹ Noko ma pwai poe kaika ndo panzi tamâta rârâni, aku ma kupunzi pwapwataki, itogo tamâta ipu kulo pwapwataki kala punu-punu nâ ikeno.’” Yova Kindeni iporo ŋgua mine pa naŋa koipu ŋjalae.

¹⁰ Mine nde miki koipu ŋalanjala rârâni kaloŋo nanenġu ŋgua ŋine sondo, aku kapakatona warakami nemi vetâŋa sondo ndo.

¹¹ Miki ma kamege ŋana Yova Kindeni kâ, aku kapanea i ŋa tava ilomi ruruŋa.

¹² Miki ma kapare tukumi ndue lâ i kie tini laiti. Tia ma i wisi nâna walele nâ pami, aku ma izavarumi ku naomi tia lâ. Aŋga tamâta ea kinzi uru silâ pa Yova Kindeni tu ma ikea ŋananzi, ande i ne nzâmbe ara ikeno panzi.

Lâ mboyo tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ipu tini kaika papa i

Daviti isia wângiŋja ŋine, lâ zo ŋinde ikâwa ŋana i natu Apsalom kâ.

3

¹ Yova Kindeni, nanenġu kazâŋja tamâta sipâŋga kambwanġenzi rârâ ŋinde! Kinzi simandi ŋana siveta kenzi sakamao pa naŋa.

² Kinzi siporo ŋgua ŋana naŋa kâ mine tu, “Maro Kindeni ma ivila i tia.”

³ Taitu nenzi ŋgua ŋinde nde mao tia. Yova Kindeni, noko kutogo nanenġu mara-munġa mine. Noko ma kumunġa pana

ņana apole paraņa kā. Noko nā uru kupu tini kaika pa ilongu kaloņgu, ņana naņa akura tu amandi kaika kā.

⁴ Naņa uru asarāwa pa Yova Kindeni tu ivila naņa. Aku i imo tamwata ne tuu sapāņa kulu ku ipaloņo pa nanenģu noņa.

⁵ Yova Kindeni uru ikea ņanana ikura mbo mbo. Mine nde lâ zo ņana naņa akeno kenonģa nia, ande naņa uru akeno utu lâ lee mbwale pwataki, ņinenģa amandi sānda kilo.

⁶ Kinzi kazāņa tamāta kambwanenģi tamāta-tamāta singe naņa mbwaliiu lâ, taitu naņa ņandai aruru ņananzi ņģa.

⁷ Yova Kindeni, kumandi ņģa! Nanenģu Maro Kindeni, kumā kuvilana! Noko uru kupunzi nanenģu kazāņa tamāta rārāni pāta lâ, kala nenzi kaika ņana sipole naņa kâ ande ikeno panzi tia.

⁸ Yova Kindeni, noko simbo nā uru kuvilanzi ne tamāta ņana sipole paraņa kâ. Noko uru kuveta kie ara nā panzi tamāta ņinde sipono muli pano.

4

Lâ mbo tamāta ino pa Maro Kindeni tu ma ipu tini kaika papa i

Daviti isia wāngiņa ņine

¹ O Maro Kindeni, noko uru pwea ņanana. Mine nde kupaloņo pa nanenģu noņa! Muņģa noko pwai naņa piti lâ kazāņa ilo. Kala ņine naņa ano pano tu kuo ne wisi-wisi imā pana ku kutambira taņa pa nanenģu noņa.

² Anģa miki tamāta ņai, miki ma kayaula naņa ņāņģu ikura zo ņapia kilo, a? Miki ma ilomi koņa pa ņģua kaa kaa wa kapono muli pa māsī laņeņa wa ikura zo ņapia kilo, a?

³ Miki kalomi ņģere sondo ņģa; Yova Kindeni nde ipateanzi tamāta pinde pa i tamwata, kinzi ņinde uru sipono muli pa i. Mine nde lâ zo ndia naņa ano papa i, ande i uru ipaloņo pa nanenģu noņa.

⁴ Ambo miki wisimi nāna, ande kapakatonā sondo ņģa. Tia ma kaveta kiesaka. Lâ zo ndia miki kakeno nemi kenonģa nia, ande ara ņana miki ma kalomi ņģere sondo, aku kawami buu nā.

⁵ Ara ņana miki ma kao patarawāņa sondo nā ilā pa Yova Kindeni, aku kao nemi kalo-tawana ilā mao papa i nā.

⁶ Tamāta rārā uru ilonzi pa mbaliņa nā, kala sikai noņa mine tu, "Ea ikura tu ivilama kamo ara kilo, a? O, Yova Kindeni, kalo sukāņa ņanama!"

⁷ Lâ zo ņana kāpwa ipāņģa maria lâ tâno ilo, ande kinzi tamāta ņinde uru sindeka. Taitu muņģani noko kuo ndekāņa ņalae tina lâ naņa ilonģu, aku ndekāņa

ņine ipole nenzi ndekāņa kaa ņinde ndo lâ.

⁸ Yova Kindeni, noko simbo nā uru pwatonā naņa kala amo ara nā. Naņa aruru ņana sâ tonģe tia. Mine nde lâ zo ņana naņa alā akeno nanenģu kenonģa nia, ande naņa uru akeno walele ku akeno utu lâ.

5

Tamāta ikai noņa pa Maro Kindeni tu ma ikatona i

Daviti isia wāngiņa ņine

¹ Yova Kindeni, kupaloņo pa nanenģu noņa. Naņa ilonģu malia ndo; mine nde kutambira taņa pa nanenģu tiņa.

² Nanenģu Koipu ņalae, nanenģu Maro Kindeni noko, naņa ano pano tu kuvilana, aku kupaloņo pa nanenģu sarawāņa.

³ Yova Kindeni, naņa uru amā pano ikura mboyo mboyo, aku noko kupaloņo pa nanenģu noņa. Nanenģu noņa uru imā pano itogo nanenģu patarawāņa mwasina. Naņa akai noņa pano lâ, ņinenģa ao tiniņģu pa noko tu kuvilana.

⁴ Maro Kindeni, noko ņandai kundeka ņana vetāņa potomule ņģa. Mine nde kinzi tamāta sakamao sikura tu simo noko tini laiti, ande tia.

⁵ Tamāta ea kinzi uru sipasuka warakanzi tininģi, kinzi ņinde sikura tu simandi noko nao, ande tia. Noko tini pwāka ndo ņananzi kiesaka tamwatanzi.

⁶ Noko kuzavarunzi kinzi laņeņa tamwatanzi, aku noko pwai kazāņa ņalae tina panzi tamāta ea uru sikai laņeņa wa sipunzi tamāta pāta simāte wa.

⁷ Taitu noko tini mwasa ndo pa naņa ikura zo rārāni. Mine kala naņa akura tu amā pano lâ noko ne luma sapāņa, aku apare tukunģu pano awāņģi awawano.

⁸ Yova Kindeni, kinzi kazāņa tamāta situ siyaula naņa. Mine nde naņa ano pano tu kugagati ilongu kaloņgu, ņana naņa ma aveta ikura noko ne pateāņa mine. Kutula noko ne nzāla sondo ņinde pa naņa, ņana naņa ma apono muli sondo pano.

⁹ Nanenģu kazāņa tamāta nenzi ņģua rārāni nde sondo tia ndo. Kinzi ilonzi ndo tu ma sizavarunzi tamāta. Kinzi kawanzi nde itogo mateņa tamāta nenzi kuru mwasina, kawa maa nā ikeno, ņana tu kinzi uru siporo ņģua mona-mona palāņeņa rārā ņana siyaulanzi tamāta kâ.

¹⁰ Maro Kindeni, naņa ilonģu tu noko ma kuonzi tamāta ņinde lâ ņģua nia, ņinenģa kupare nia panzi. Naņa ilonģu tu nenzi ilo-kalo potomule ņinde ma iyaula warakanzi. Kinzi uru taņanzi kaika pa noko, aku siveta kiesaka rārā ņinde. Mine

nde naŋa ilonġu tu noko ma kusokinzi silā simo malawae ndo ŋanano.

¹¹ Aŋga tamāta ea uru simā pa noko tu ma pwea ŋananzi, ande kinzi ŋinde rārāni ma sindeka. Kinzi ma wisinzi ara, aku ma siwānggi wānggiya ndekāna kā. Naŋa ano pano tu pwatonanzi sondo, kinzi ŋinde ilonzi ndo keno pano. Noko uru kuveta kie ara ndo panzi; mine kala kinzi sindeka ŋalae.

¹² Yova Kindeni, noko uru kuveta kie ara ndo panzi tamāta ea sipono muli pa noko ne ŋgua. Noko ne wisi-wisi ŋinde nde itogo tamāta ŋinde nenzi maramuŋa mine.

6

Tamāta ilo malia kala ino pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wānggiya ŋine

¹ Yova Kindeni, noko ma wisi nāna ku kumbita naŋa ndimo! Mao nā, noko wisi nāna, taitu naŋa ano pano tu kupare nia pa naŋa ndimo.

² Yova Kindeni, nanenġu kaika nde ikāwa ilā lā. Mine nde kalo sukāna ŋanana! Naŋa tiniġu ndoni pāāsāā lā, aku ilonġu tu noko ma kuveta tiniġu ara kilo.

³ Naŋa ilonġu nde malia ndo. Andeta Yova Kindeni, noko ma kupaloŋo pa nanenġu noŋa ku kuvilana lā zo ndia, a?

⁴ Yova Kindeni, kulele nao pana ku kuvilana ŋga! Noko ilo ndo keno pa naŋa ikura zo rārāni. Mine nde naŋa ano pano tu kutingi mateŋa piti pana.

⁵ Tiambo kinzi mateŋa tamāta sikura tu kalonzi ŋgere ŋana noko kā, tiya? Tia ndo. Lā mateŋa nianzi, tamāta tonġe ikura tu ipanea noko ŋa, ande tia. Mine kala ano pano tu kuvilana.

⁶ Naŋa amo ata nā lee walonġu ndoni marumbu lā. Naŋa matāġgu sulu indu indue isusulua nanenġu kenoŋa nia ikura mbo mbo. Mine nde naŋa kulunġu kulānda nde lāā sakoa lā.

⁷ Nanenġu kazāna tamāta nde siveta kenzi sakamao pa naŋa. Mine kala naŋa amo atata nā. Naŋa matāġgu poa lā, kala akura tu amora nia sondo, ande tia.

⁸ Ayo, miki tamāta sakamao, miki kakāwa kalā! Yova Kindeni ilonġo nanenġu tiŋa marumbu lā.

⁹ Naŋa asarāwa pa Yova Kindeni tu ma kalo sukāna ŋanana, aku i ilo ara ŋana nanenġu noŋa ŋinde.

¹⁰ Yova Kindeni ma ipolenzi nanenġu kazāna tamāta rārāni, aku kinzi ma siruru ku ma mainzi ŋalae. I ma iŋaranzi walele nā, kala kinzi ma sikāwa pwapwataki silā.

7

Tamāta ilo malia kala ikai noŋa pa Maro Kindeni

Daviti isia wānggiya ŋine, lā zo ŋinde i ilo malia ŋana tamāta tonġe ne vetāna, i ŋa tu Kus.

¹ Yova Kindeni, nanenġu Maro Kindeni noko, naŋa amā pa noko ku ano pano tu pwea ŋanana. Kuvilana, aku pwai naŋa piti lā kinzi tamāta uru sitanġula naŋa ŋinde mbaunzi ilo.

² Tia ma kinzi sikai naŋa alā pa nia bilimu, ŋineŋga ma sizavaru naŋa ndo lā, itogo mbwāmbwa saka “leve” uru iveta panzi tamāta mine.

³⁻⁴ Yova Kindeni, nanenġu Maro Kindeni noko, ambo nanenġu soki tā ikeno pana, ambo naŋa muŋga aveta kenġu sakamao pa tamāta tonġe tāku, akai larŋa pa niŋgu-nambwe tonġe tāku, aveta vetāna soki kaa nā pa nanenġu kazāna tamāta tonġe tā;

⁵ ambo mine, ande ara ŋana kinzi kazāna tamāta ma sitanġula naŋa lee sikaina kaika lā. Ara ŋana kinzi ma kenzi nā sipale naŋa sizavaruna ndo lā, aku ara ŋana ma sipile karaenġu ikeno kaa nā lā tāno kulu. Andeta naŋa ŋandai aveta vetāna mine ŋga.

⁶ Yova Kindeni, naŋa ilonġu tu noko ma kumandi sānda ku pwai nāna panzi nanenġu kazāna tamāta. Kumandi ku pwai kazāna panzi tamāta ŋinde uru wisinzi nāna ŋalae tina pa naŋa. Maro Kindeni, noko kuporo kaika lā tu tamāta ma siveta vetāna sondo ndo panzi tininzi pinde. Mine kala naŋa ano pano tu kupagagati tamwata ku kuvilana!

⁷ Noko uru kusanona koipu ŋalae ne saŋonāna nia lā samba lawea. Naŋa ilonġu tu noko ma kugonanzi tamāta rārāni simā taitu ku kuonzi simandi noko nao.

⁸ Yova Kindeni, noko uru kumandi lā ŋgua nia ku kulea sondo pa tamāta rārāni nenzi vetāna. Noko kusama tu naŋa aveta vetāna soki tonġe tia. Mine nde naŋa ano pano tu kutula ŋinde pwataki panzi nanenġu kazāna tamāta lā ŋgua nia.

⁹ Maro Kindeni, noko ne vetāna rārāni nde sondo ndo. Noko kusama tamāta rārāni nenzi ilo-kalo wa ilonzi wa marumbu lā. Mine kala naŋa ano pano tu kutoto kinzi tamāta sakamao nenzi vetāna potomule ŋinde, aku kuveta kie ara panzi tamāta ea uru sipaveta kuku vetāna ara.

¹⁰ Naŋa kalonġu tawana tu Maro Kindeni i nde nanenġu maramuŋa. I uru ivilanzi tamāta ea sipaloŋo pa i kawa ŋgua.

¹¹ Maro Kindeni ne pareņa-nia nde sondo ndo. Ikura zo rārāni i uru wisi nāna panzi kiesaka tamwatanzi.

¹² Ambo kinzi tamāta sakamao mine ma sipalele ilonzi kalonzi tia, ande Maro Kindeni ma iwawa ne pila kazāņa kā. I itike ne temba kala iluku lā ņana paraņa kā.

¹³ I inziu ne silāwa ku mata ruru ndo, ņineņga ikai ne temba kāki ku irae temba ņana ipanenzi tamāta sakamao kā.

¹⁴ Opopo, kinzi tamāta sakamao uru kalonzi ņgere ņana vetāņa kiesaka kiekie nā. Kinzi simo sitogo vetāņa potomule rārāni tamanzi, aku kawanzi lanēja nā ikura zo zo.

¹⁵ Kinzi sisale tāno wewe ņalae ņana sikainzi tamāta kā. Taitu kinzi warakanzi patanzi sindue silā wewe ņinde ilo.

¹⁶ Mine kala nenzi vetāņa potomule nde iyaula kinzi warakanzi lā. Kinzi mbaunzi nā iveta nāna pa warakanzi.

¹⁷ Mao nā, Yova Kindeni ne vetāņa rārāni nde sondo ndo. Mine nde naņa kawāngu ndaņge papa i. Naņa ma awāngi wāngiņa paneāņa kā pa Yova Kindeni āta Tamwata.

8

Maro Kindeni kilala ipāņga nia yo ikura nia ndoni mine tu i ņa nde ņalae ndo Daviti isia wāngiņa ņine

¹ Yova Kindeni, maka nema Maro ņalae noko, kinzi tamāta rārāni lā tāno ndoni simora noko ne walo ņalae ipāņga nia yo panzi. Kinzi simo sipanea noko ņa, aku nenzi paneāņa ņinde ikāki ilā lee ipāņga samba lawea.

² Aku kinzi lālu kiri-kiri kala uru sipanea noko ņa mine nā, aku nenzi paneāņa ņinde nde itogo ņgumbi kaika ņana ipono noko ne kazāņa tamāta nzalanzi.

³ Yova Kindeni, naņa matāņgu kāki alea pa nia maa, niani ndaina noko nia ndoyo kupulia ipāņga lā. Naņa amora nzimona tavanzi pitu rārāni ņinde noko muņga kuonzi simo nianzi nianzi.

⁴ Naņa amora kelekele ņinde lā, ņineņga akasonjano lā warakāņgu ilonģu mine tu, "Maka tamāta nde sā kala noko uru ilo ņanama. Maka nde kelekele kaa nā; mine nde mana mana ņga noko uru pwa-tonama, a?"

⁵ Andeta noko muņgani kuo maka kamo kelekele rārāni kulunzi, kala maka kamo noko simbo nā kalo. Noko kuveta maka kakai koipu, aku kusuka maka ņama kāki lā.

⁶ Noko kupatea maka ņana kakai poe pa kelekele rārāni noko muņga kupulianzi sipāņga ņinde. Noko kuonzi

kelekele rārāni simo maka tamāta kaloma marumbu lā.

⁷ Mao nā, noko pwainzi lama wa, bulmakao wa, simbi rārāni simo dugu ilo wa,

⁸ sii rārāni wa, iņa rārāni wa, aku kuonzi kelekele rārāni ņinde simo maka kaloma.

⁹ Yova Kindeni, maka nema Maro ņalae noko, kinzi tamāta rārāni lā tāno ndoni simora noko ne walo ņalae ipāņga nia yo panzi.

9

Tamāta kawa ndaņge pa Maro Kindeni ņana i ne vetāņa rārāni kā

Daviti isia wāngiņa ņine

¹ Yova Kindeni, naņa ilonģu ndo tu aporo ndaņge ņalae pa noko. Naņa ma aporo atula ņgua panzi tamāta ņana vetāņa ņalajala rārāni noko muņga kuveta ņinde.

² Naņa kalonģu ņgere ņana noko ne vetāņa ņinde kā, kala awāngi wāngiņa tava ndekāņa ņalae. Yova Kindeni āta Tamwata, naņa ma awāngi wāngiņa paneāņa kā pa noko,

³ ņana tu noko kumandi lā nanenģu kazāņa tamāta naonzi, kala sikāwa silā. Kinzi patanzi sindue aku sipamateteu.

⁴ Lā zo ņana noko kulea pa nanenģu kazāņa tamāta nenzi vetāņa lā ņgua nia, ande noko kuveta vetāņa ņinde sondo ndo. Mine nde noko kutula pwataki lā kinzi naonzi tu nanenģu soki tonģe tia.

⁵ Noko kupa ņgua lā ņana kupare nia panzi tinikoa ņgu. Noko kuzavarunzi tamāta sakamao ņinde kala naonzi tia lā, aku tamāta tonģe ma kalo ņgere kilo ņana kinzi kā, ande ma tia.

⁶ Noko kuzavarunzi kazāņa tamāta kala naonzi tia ndo lā. Mine nde kinzi ma sikura tu sikai kazāņa pa maka kilo, ande tia. Yova Kindeni, noko kuzavaru nenzi lawea ņalajala marumbu lā, aku tamāta rārāni nde kalonzi kapa ņananzi lā.

⁷ Aņa Yova Kindeni nde imo koipu ņalae ikura zo zo. I iluku lā ņana ipare nia panzi tamāta kā.

⁸ I uru ikai poe sondo ndo panzi tamāta ņgu ndoni. Aku i ne māsī ņana ipare nia panzi tamāta kā nde ipakura kuku nenzi vetāņa.

⁹ Tamāta pinde nenzi walo nde ņalae koņa tia, kala nenzi kazāņa tamāta uru siveta kenzi sakamao panzi. Taitu Yova Kindeni uru ikea ņananzi tamāta ņinde. Lā zo ndia malia ipāņga panzi, ande kinzi uru silā simuna i tini laiti, kala simo ara nā.

¹⁰ Yova Kindeni, ambo tamāta tonģe itu imā pano, ande naņa asama tu noko ma kupu muli pa tamāta ņinde tia ndo.

Mine kala tamāta ea sisama noko kilala sono, ande kinzi njinde rārāni ma kalonzi tawana noko mao nā.

¹¹ Miki kaloŋo ŋga; Yova Kindeni imo koipu ŋalae lā Saion lawea! Miki ma kawāngi kapanea i kasuka ŋa kākī, aku katapāri panzi tamāta ŋgu ndoni ŋana vetāja ŋalaŋala i muŋga iveta njinde.

¹² Yova Kindeni ilo ŋananzi tamāta njinde uru sikai nāna koa tia nā, aku ipono taŋa ŋana nenzi tiŋa kâ, ande tia. I uru ipare nia pa tamāta ea iveta soki panzi.

¹³ O Yova Kindeni, kalo sukāja ŋanana! Kumora ŋga; nanenŋu kazāja tamāta siveta kenzi sakamao ndo pa naŋa. Naŋa ano pano tu pwaina piti lā mateŋa ne nimbu ilo.

¹⁴ Ambo noko ma kuvila naŋa mine, ande naŋa ma akura tu amandi Jerusalem lawea ne ŋgumbi nzāla kawa, ku ma apaneano atapāri panzi tamāta ŋana vetāja rārāni noko muŋga kuveta pa naŋa njinde. Naŋa ma amo andeka nā, ŋana tu noko pwaina piti lā kazāja ilo.

¹⁵ Muŋga kinzi tinikoa tamāta sisale tano wewe ŋalae ŋana sitatau maka kâ. Andeta kinzi warakanzi patanzi sindue silâ wewe njinde ilo. Kinzi sio nimbu ŋana sikale maka kaika kâ, andeta nimbu njinde nde ikai kinzi warakanzi.

¹⁶ Kinzi tamāta sakamao njinde siveta kelekele ŋana iyaula maka, andeta kelekele njinde ipalele ku izavaru kinzi warakanzi. Mine nde Yova Kindeni kilala ipāŋga nia yo tu i uru ipare nia sono panzi tamāta.

¹⁷ Tamāta ea sipu mulinzi pa Maro Kindeni, ande kinzi tamāta sakamao njinde rārāni nde soka nzāla njinde ilâ pa mateŋa nianzi nâ.

¹⁸ Andeta Maro Kindeni ma kalo kapa ŋana isuka kinzi sugorai tamwatanzi, ande ma tia. Kinzi tamāta njinde uru sio tininzi pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi, aku nenzi māsī njinde ma ilâ kaa nā, ande tia.

¹⁹ Yova Kindeni, kumâ ŋga! Noko ma kusāu panzi tamāta tu taŋanzi kaika pano ndimo. Naŋa ilonŋu tu noko ma kuonzi tinikoa tamāta simandi noko nao lā ŋgua nia, njinenŋa ma kupa ŋgua ŋana parenŋa nia kâ panzi.

²⁰ Yova Kindeni, naŋa ilonŋu tu noko ma kuveta ruruŋa ŋalae panzi. Kutula pwataki panzi tu kinzi nde tamāta nā, kala simo noko kalo.

10

Tamāta ikai noŋa pa Maro Kindeni tu ma ivila i

¹ Yova Kindeni, ŋana sâ kâ ŋga noko kumo malawae ndo ŋana naŋa kâ, a?

Naŋa amo sakamao ndo; ŋana sâ kâ ŋga noko kupavea ŋanana, a?

² Kinzi tamāta sakamao uru sipasuka warakanzi tininzi ku siveta kenzi sakamao panzi sugorai tamwatanzi. Naŋa ilonŋu tu kinzi ma patanzi sindue wewe ilo, wewe ndainani kinzi warakanzi muŋga sisale ŋana sikainzi tamāta kâ.

³ Kinzi tamāta sakamao uru kawanzi pakāe siporo ŋana ilo-kalo potomule njinde ikeno ilonzi kalonzi. Kinzi ilonzi yosi ŋana mbaliŋa kie-kie. Kinzi uru siporo ŋgua sakamao pa Yova Kindeni wa sipu mulinzi papa wa.

⁴ Kinzi tamāta sakamao situ kinzi warakanzi nā nde tamāta ŋalaŋala. Kinzi tininzi pwāka ndo ŋana Maro Kindeni kâ. Kinzi situ i nde maro kaa nā.

⁵ Mbaliŋa kie-kie ikeno panzi, kala simo sindeka nā. Kinzi sizizāla ndo ŋana Maro Kindeni ne māsī ŋana ipare nia panzi tamāta kâ. Kinzi uru siveta “a” pa nenzi kazāja tamāta.

⁶ Kinzi siporo lā ilonzi mine tu, “Naŋa amandi kaika nā; sâ tonŋe ikura tu ipono nzalāŋu, ande tia. Malia tonŋe ma ikura tu isānda naŋa kulunŋu, ande tia ndo.”

⁷ Ikura zo rārāni kinzi uru siporo ŋgua sakamao wa ŋgua laŋeŋa wa ŋgua ŋana itu ruruŋa panzi tamāta pinde wa. Kinzi ilonzi ndo ŋana siporo wiŋi-nāna ne ŋgua sakamao panzi tamāta pinde.

⁸ Kinzi tamāta sakamao uru simuna simo lawea ilo, ku sio ŋananzi tamāta ara ŋana sipunzi pāta simāte kâ. Kinzi simuna ku sititike sio ŋananzi tamāta pinde ŋana sizavarunzi kâ, kinzi njinde nenzi walo ŋalae koŋa tia.

⁹ Kinzi simo simuna nā, itogo mbwāmbwa saka “leve” uru imuna lā ne ŋganza ilo mine. Kinzi sio ŋananzi sugorai tamwatanzi lee sikainzi kaika lā nenzi nimbu. Njinenŋa silaenzi silâ.

¹⁰ Kinzi tamāta sakamao nenzi kaika nde ŋalae tina. Mine kala kinzi sitawanzi sugorai tamwatanzi ndue ndo lā ku sipolenzi lā.

¹¹ Kinzi uru siporo lā ilonzi mine tu, “Maro Kindeni kalo kapa ŋana nanenŋu vetāja kâ. Ipono tamwata nao lā, kala ikura tu imora sâ tonŋe tia.”

¹² Mao nā, kinzi tamāta sakamao uru siveta vetāja mine. Mine nde Yova Kindeni, kumandi ŋga! Maro Kindeni, kuzavarunzi tamāta njinde ndo lā. Kalo ŋgere ŋananzi tamāta ara njinde uru simo sikai nāna.

¹³ Kinzi tamāta sakamao sipu mulinzi pa noko lā, aku uru siporo lā warakanzi ilonzi tu, “Maro Kindeni ma ipare nia pa naŋa ŋana nanenŋu vetāja soki kâ, ande ma

tia.” Kinzi nenzi ilo-kalo ṅinde nde ara tia ndo.

¹⁴ Mao nâ, noko uru kumora kinzi tamâta sakamao nenzi vetâṅja. Noko kusama lâ ṅana nâna wa malia ṅinde kinzi tamâta ara uru sikai, aku ikura zo zo noko ilo ara nâ ṅana kuvilanzi. Ikura zo rârâni noko uru kuvilanzi sugorai tamwatanzi wa kinzi tamâta nenzi kaika tia wa, kinzi ṅinde sipauwo warakanzi lâ noko mbau ilo.

¹⁵ Mine nde naṅa ano pano tu kutawa kinzi kiesaka tamwatanzi nenzi kaika ndue ndo lâ, aku kupare nia panzi ṅana nenzi vetâṅja soki rârâni lee, ikura lâ zo ndia kinzi ma sipile nenzi vetâṅja soki ṅinde.

¹⁶ Yova Kindeni imo koipu ṅalae, ma imo mine ku imo nâ. I ma isokinzi tinikoa tamâta lâ i ne tâno, aku ma naonzi tia ndo lâ.

¹⁷ Yova Kindeni, noko ma kupaloṅo panzi tamâta uru sikai nâna ṅinde nenzi noṅja, aku ma kupu tini kaika pa ilonzi kalonzi.

¹⁸ Noko ma kupaloṅo pa kinzi sugorai tamwatanzi nenzi tiṅja, aku ma kupaloṅo pa kinzi tamâta uru sikai malia ṅinde nenzi tiṅja tona. Noko ma kuveta kie sondo nâ panzi. Mine kala kinzi tâno tamâta ma sikura tu siveta ruruṅja panzi kilo, ande ma tia.

11

Tamâta ne kalo-tawana ikeno sondo pa Maro Kindeni

Daviti isia wāṅgiṅja ṅine

¹ Naṅa kalonṅu tawana tu Yova Kindeni ma ikatona naṅja. Mine nde noko tamâta ṅai, ṅana sâ kâ ṅga noko kupai naṅja mine tu, “Pwâwa kulâ pa tuu, itogo sii iruru ku ikâwa ilâ walele nâ mine.

² Pwâwa kulâ, ṅana tu kinzi tamâta sakamao simuna simo nia kondoma. Kinzi sitike nenzi temba lâ, ku sisaṅja silâwa sirae silea pa kinzi tamâta ara tu ma sipanenzi kâ.

³ Kinzi tamâta sakamao sizavaru vetâṅja ara rârâni. Mine nde tamâta ara ma ikura tu iveta sâ tonṅe tia.” Ayo, noko tamâta ṅai, ṅana sâ kâ ṅga noko kuporo ṅgua kapa-kapa mine pa naṅja, a?

⁴ ṅana tu Yova Kindeni imo tamwata ne luma sapâṅja ilo. I imo ikai koipu lâ samba ilo, aku i mata uru ilea panzi tamâta rârâni. Isama ṅana vetâṅja rârâni siveta ṅinde.

⁵ Yova Kindeni uru ilea pa tamâta rârâni nenzi vetâṅja, kinzi saka wa ara wa. I tini pwâka ndo ṅananzi tamâta ṅinde sivaligi i tamwata ne ṅgua tukuṅja.

⁶ I ma isupwa yââ tava mira ndimoro imbe indue lâ kinzi tamâta sakamao kulunzi, itogo karâzi mine. Aku i ma isupwa lawea kaika ilâ panzi ṅana iveta kelekele rârâni ṅgâla-ṅgâla lâ. Mao nâ, Yova Kindeni ipatea tu vetâṅja mine ma ipâṅga panzi tamâta sakamao.

⁷ Yova Kindeni tamwata uru iveta vetâṅja sondo nâ, aku i tini mwasa pa vetâṅja arara rârâni. Kinzi tamâta ara ma simo kuku i.

12

Tamâta ikai noṅja pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wāṅgiṅja ṅine

¹ Yova Kindeni, kuvila maka ṅga! Tamâta ara tonṅe imo ṅai, ande tia. Muṅga tamâta pinde sipono muli pa noko, andeta kala ṅine kinzi ṅinde nde naonzi tia lâ.

² Tamâta rârâni uru sikai lanṅja panzi tininzi pinde. Kinzi uru siporo ṅgua kaṅa mona-mona panzi ṅana silanenzi kâ.

³ Yova Kindeni, naṅa ano pano tu kupono kinzi tamâta uru siporo ṅgua mona-mona kaa kaa ṅinde kawanzi, kinzi ṅinde simo nâ sipasuka warakanzi tininzi.

⁴ Kinzi tamâta ṅinde uru siporo mine tu, “Kelekele ndia maka iloma papa, ande maka kawama nâ kaporo ṅgua, aku kakai kelekele ṅinde rârâni. Maka warakama nema ṅgua uru isukama; mine kala maka ma kapalono pa tamâta tonṅe tia.”

⁵ Andeta Yova Kindeni iporo mine tu, “Kinzi tamâta sakamao uru siveta malia panzi sugorai tamwatanzi, aṅga kinzi tamâta ara uru sikai malia wa nâna wa, kala simo sita nâ. Mine kala ṅine nâ naṅja ma alâ panzi. Kinzi uru sino pa naṅja tu ma navilanzi, kala naṅja ma akea ṅananzi.”

⁶ Mao nâ, Yova Kindeni uru iveta ikura ne ṅgua pâṅja rârâni. I ne ṅgua rârâni nde ara ndo, itogo mira “silva” kinzi simomo lâ yââ ilo, kala zuzuli ndo.

⁷⁻⁸ Yova Kindeni, kinzi tamâta sakamao simo sikura nia ndoni, aku tamâta rârâni sindeka nâ ṅana vetâṅja potomule kâ. Mine nde maka kano pano tu pwatonama sondo. Pwea ṅanama ikura zo rârâni, ṅana kinzi tamâta sakamao ma sikura tu sizavaru maka tia.

13

Tamâta ikai noṅja pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wāṅgiṅja ṅine

¹ Yova Kindeni, noko ma kalo ṅgere kilo ṅana naṅja lâ zo ndia, a? Tiambo noko ma kalo kapa ṅana naṅja kâ ikura zo rârâni, a? Noko ma kupavea ṅanana ikura zo ṅpaja kilo, a?

² Naŋa ilonŋu malia ndo, aku ikura kari wa mbo wa naŋa kalonŋu sukāŋa nâ. Naŋa ma amo mine ikura zo ŋapia kilo, a? Nanengu kazāŋa tamāta ma sipole naŋa ikura zo ŋapia kilo, a?

³ Yova Kindeni, nanengu Maro Kindeni, naŋa ano pano tu kupalono pana ku kusāu pa nanengu noŋa. Noko ne walo kaika kulua naŋa kilo. Tia ma naŋa alâ pa mateŋa nianzi.

⁴ Naŋa tiningu pwāka tu nanengu kazāŋa tamāta ma siporo ŋgua ŋana naŋa kâ mine tu, “Maka kapole i marumbu lâ”. Ambo kinzi ma simora naŋa patana andue, ande ma sindeka nâ, aku naŋa tiningu pwāka tu vetāŋa mine ma ipāŋga pana.

⁵ Andeta naŋa kalonŋu tawana tu noko ne tini-mwasa uru imâ pana ikura zo rârâni. Naŋa ma andeka nâ, ŋana tu noko ma pwai naŋa piti lâ kazāŋa ilo.

⁶ Mao nâ, naŋa ma awāngi apanea Yova Kindeni ŋa, ŋana tu i uru iveta kie ara ndo pa naŋa.

14

*Kinzi tamāta nenzi vetāŋa sakamao
Daviti isia wāngiŋja ŋine*

¹ Kinzi tamāta kapa-kapa uru siporo lâ warakanzi ilonzi mine tu, “Maro Kindeni nde maro kaa nâ”. Kinzi tamāta ŋinde nde tamāta sakamao ndo. Kinzi uru siveta vetāŋa potomule nâ. Tamāta tonŋe uru iveta vetāŋa ara nâ, ande tia.

² Yova Kindeni imo samba ilo, aku i mata ndue ilea pa kinzi tamāta. I itu isama mine: tiambo tamāta pinde simo tava ilo-kalo ara, tiya? Tiambo tamāta pinde ilonzi tu ma simo kuku i, tiya?

³ Andeta tia. Kinzi rârâni sipile nzâla ara marumbu lâ. Kinzi rârâni nenzi vetāŋa nde kie taituni, kinzi nde tamāta sakamao ndo. Tamāta tonŋe uru iveta vetāŋa ara nâ, ande tia ndo kanaŋo.

⁴ Yova Kindeni ne ŋgua ikeno mine tu, “Tiambo kinzi tamāta ŋinde nenzi ilo-kalo tia tâ. Kinzi rârâni uru siveta vetāŋa sakamao. Kinzi sizavarunzi nanengu tamāta, itogo sika kâpwa mine, aku uru sikai noŋa pa naŋa tia ndo.”

⁵ Andeta kinzi tamāta ŋinde ma siruru pâta kanaŋo, ŋana tu Maro Kindeni uru imo kunzi tamāta ea sipono muli pa i ne ŋgua.

⁶ Kinzi sugorai tamwatanzi ilonzi pateaa tu ma siveta vetāŋa ara pinde, andeta kinzi tamāta sakamao uru sipono nza-lanzi. Taitu Yova Kindeni uru ikea ŋananzi sugorai tamāta ŋinde.

⁷ Naŋa ilonŋu tu Yova Kindeni ma isupwa kinda Isrel ŋgu nenda Yautāŋa Tamāta iyoka pa Saion Tuu indue imâ.

Mao nâ, Yova Kindeni tamwata ma iyoka pa Saion imâ, ku ma ivilanzi Yakopu ne vâsa ŋgu tu simo ara kilo. Aku lâ zo ŋinde kinzi ma sindeka ŋalae tina.

15

*Maro Kindeni ilo tu kinda ma taveta
vetāŋa sono*

Daviti isia wāngiŋja ŋine

¹ Yova Kindeni, tamāta mana ikura tu iyoka ilâ noko ne luma sapāŋa ilo. Tamāta mana ikura tu imo Saion Tuu kulu, noko tamwata ne tuu sapāŋa ŋinde.

² Maro Kindeni iporo ŋgua taulo imâ mine tu, “Ambo tamāta tonŋe ipaveta kuku Yova Kindeni ne ŋgua tukuŋa rârâni, ambo iveta vetāŋa ara ikura zo zo, ambo iporo ŋgua mao nâ, ande tamāta ŋinde ma ikura tu ilâ luma sapāŋa ilo.

³ Ambo tamāta tonŋe tini pwāka tu isowe ŋgua laŋeŋa ilâ i tini pinde tininzi, ambo i tini pwāka tu iveta soki panzi ninambwe wukale, ambo i tini pwāka tu itu tamāta lagananzi, ande tamāta ŋinde ma ikura tu ilâ luma sapāŋa ilo.

⁴ Ambo tamāta tonŋe uru tini piti ndo ŋananzi tamāta ŋinde Yova Kindeni ipu muli panzi lâ, aku i uru isuka kinzi tamāta uru sipono muli pa Yova Kindeni ŋinde ŋanzi kâki, ande tamāta ŋinde ma ikura tu ilâ luma sapāŋa ilo. Lâ zo ndia tamāta mine ipa ŋgua ŋana iveta vetāŋa tonŋe, ande i uru iveta vetāŋani ndaina.

⁵ I uru isâu panzi i tini pinde tu sikai mbumbu saŋe i, aku lâ zo ndia kinzi situ ŋana, ande i ikai mbumbu kambwane ndainani nâ saŋenzi. Ambo tamāta pinde situ sipu i tini, kala siko lâ mbumbu ŋana imandi ŋgua nia ku iporo ŋgua laŋeŋa ŋananzi tamāta pinde muŋga siveta vetāŋa soki tia, ande i ma iveta mine tia ndo.

Tamāta ea sipaveta kuku vetāŋa arara ŋinde, ande kinzi ŋinde ma sikura tu simandi kaika ikura zo rârâni.”

16

*Tamāta kalo tawana kala ino pa Maro
Kindeni*

Daviti isia wāngiŋja ŋine

¹ Maro Kindeni, naŋa ano pano tu pwa-tonana. Naŋa amâ pa noko tu ma pwea ŋanana.

² Naŋa aporo pa Yova Kindeni tu, “Nanengu Maro ŋalae, kelekele arara ndia ikeno pa naŋa, ande ŋinde rârâni iyoka noko nâ mbau ilo imâ pana.”

³ Maro Kindeni ne tamāta kinzi nde tamāta ara ndo, aku naŋa andeka nâ tu amo kunzi.

⁴ Anŋa tamâta pinde uru sipalilu silâ ŋana siwāngi panzi maro laŋeŋa kâ. Kinzi ŋinde uru sisânda malia râra kulu. Naŋa ma alâ taitu kinzi tamâta ŋinde ŋana aveta patarawāŋa kâ, ande ma tia. Aku naŋa ma awāngi apatu kinzi nenzi maro ŋanzi, ande tia ndo.

⁵ Noko simbo nâ kumo nanenŋu Maro Kindeni, aku noko uru kuveta kie ara ndo pa naŋa. Noko uru kutula nzâla pana, aku nanenŋu via nde ikeno noko mbau ilo.

⁶ Noko kuwae kelekele ara ndo pa naŋa. Mao nâ, kelekele ŋinde nde ara pâta lâ.

⁷ Naŋa apaneŋa Yova Kindeni ŋa, ŋana tu i uru ikai poe sondo pana. Ikura mbo mbo i io ilo-kalo ara nâ lâ ilonŋu kalonŋu ŋana ipananana.

⁸ Ikura zo râraŋi naŋa apasama tu Yova Kindeni imo tiniŋgu laiti. I imo naŋa tiniŋgu pa wia kâ ŋana ivilana. Mine nde sâ tonŋe ikura tu iveta ruruŋa pa naŋa, ande tia.

⁹ Mine kala naŋa ilonŋu ndeka ndo, aku kawāngi ndanŋe papa i. I uru ikatona naŋa sondo ndo, kala amo ara nâ.

¹⁰ Naŋa tu Yova Kindeni, noko ma kusâu pa mateŋa tu ikai naŋa kaika kâ, ande ma tia. Naŋa uru apono muli sondo pa noko, aku noko ma kupile karaenŋu isâmbu lâ kuru ilo, ande tia.

¹¹ Noko tamwata ma kutula nzâla pa naŋa ŋana akai via mao kâ. Noko kumo kuna, kala ndekâŋa nde ipipi ndo lâ ilonŋu. Mao nâ, noko kuveta naŋa ilonŋu ndeka ikura zo râraŋi.

17

Tamâta ara ne noŋa Daviti ikai noŋa ŋine

¹ Yova Kindeni, kupalono pa nanenŋu sarawāŋa. Naŋa amandi noko nao atogo tamâta sondo ndo. Naŋa kawāngi laŋeŋa tia ndo. Mine nde naŋa ilonŋu tu noko ma kupalono pa nanenŋu noŋa.

² Naŋa ilonŋu tu noko ma kulea sondo pa nanenŋu vetâŋa, aku kutula pwataki lâ ŋgua nia tu nanenŋu soki tonŋe ikeno pana tia.

³ Ilo-kalo ndia ikeno naŋa ilonŋu kalonŋu, ande ŋinde noko kusama lâ. Ambo noko ma kumâ pa naŋa lâ mbo ŋana pwai samâŋa pana, ande noko ma kumora tu ilo-kalo potomule ikeno pa naŋa, ande tia.

⁴ Tamâta pinde uru siporo ŋgua sakamao, andeta naŋa ŋandai aveta mine ŋga. Naŋa apono muli sondo pa noko kawa ŋgua, aku apu mulinŋu pa kinzi nanzare tamwatanzi nenzi vetâŋa.

⁵ Ikura zo zo naŋa uru ayoka noko ne nzâla, aku naŋa kenŋu nde kaika nâ.

⁶ Maro Kindeni, noko uru kupalono pa nanenŋu noŋa. Mine kala ŋine naŋa ano pano. Kutambira taŋa sondo pa naŋa kawāngi ŋgua, aku kuveta pana ikura nanenŋu noŋa ŋine.

⁷ Naŋa ilonŋu tu noko ma kutula ne tini-mwasa ŋalae ŋinde kilala pwataki. Noko uru kuvilanzi ne tamâta, kinzi ŋinde simâ pano tu simuna ŋananzi nenzi kazâŋa tamâta.

⁸ Naŋa ano pano tu pwatonana, itogo tamâta ikatona i tamwata mata mine. Kuvea naŋa sondo, itogo tatareko tina igogonzi natu simo mbani kalo mine.

⁹ Kuvea naŋa ŋananzi tamâta sakamao, kinzi ŋinde situ sizavaru naŋa ndo lâ. Kinzi sikai kazâŋa ŋalae pa naŋa, kala simâ sinŋe naŋa mbwalu lâ.

¹⁰ Kinzi kalonzi sukâŋa ŋananzi tamâta pinde tia ndo. Kinzi uru kawanzi pakâe sipasuka warakanzi nâ tininzi.

¹¹ Kinzi sitanŋula naŋa lee, kala ŋine simâ sinŋe naŋa mbwalu lâ, aku sio ŋana sipu naŋa pâta kâ.

¹² Kinzi sitogo mbwâmbwa saka "leve" putole ipu kala imuna io ŋana simbi tu ma ipu ika kâ.

¹³ Yova Kindeni, kumâ kupara kinzi nanenŋu kazâŋa tamâta, aku kupunzi ndue! Pwai ne pila kazâŋa kâ, aku kumâ pwai naŋa piti lâ kinzi tamâta sakamao mbaunzi ilo!

¹⁴ Yova Kindeni, kusunŋa mbau ndue ku pwaina piti lâ kinzi mbaunzi ilo. Kinzi simo sitogo mbaliŋa warakanzi lâ tâno ŋine kulu. Naŋa ilonŋu tu noko ma pwatu nenzi vetâŋa sakamao kulu panzi, ikura noko munŋa kupatea tu ma kuveta mine, aku kuveta nâna mine nâ panzi tamâta ŋinde natunzi-timbunzi tona.

¹⁵ Anŋa naŋa aveta vetâŋa soki tia, aku muli ŋga naŋa ma amandi noko nao. Lâ zo ŋana naŋa ma amandi sânda kâ, ande naŋa ma amo kuno, aku ŋinde ma iveta ilonŋu ndeka ŋalae.

18

Maro Kindeni uru ivila kindi ŋana tapole kazâŋa kâ

Yova Kindeni ne wurâta tamâta Daviti isia wāngiŋa ŋine, lâ zo ŋinde Maro Kindeni ikai i piti lâ Saulo mbau ilo wa kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo wa.

¹ Yova Kindeni, naŋa ilonŋu ndo ikeno pa noko! Noko uru walo kaika kulana.

² Yova Kindeni uru ikeŋa ŋana naŋa kâ. I imo itogo mira ŋalae naŋa uru amuna tini mwasina, aku imo nanenŋu Yautâŋa Tamwata. Naŋa amo i tini laiti, kala kinzi kazâŋa tamâta sikura tu sizavaru naŋa, ande tia. Maro Kindeni ikeŋa ŋanana, aku

imo itogo nanenġu maramunja mine. Mao nā, i ne kaika ikatona naŋa lā kazānja ilo.

³ Nanenġu paneānja ilā pa Yova Kindeni! Naŋa asarāwa papa i tu ivilana, kala ikaina piti lā kinzi kazānja tamāta mbaunzi ilo.

⁴ Munġa mateŋa nao sondo imā pana, aku zavarunja ipole naŋa itogo tāi ilaŋa ipole tamāta mine.

⁵ Lā zo nġinde mateŋa ne wālo ilita naŋa kaika lā, aku mateŋa imā ipānġa tiningu laiti.

⁶ Mine nde naŋa kalonġu loko nġalae tina, kala asarāwa pa Yova Kindeni. Naŋa ano pa nanenġu Maro Kindeni tu mira isukana. I imo ne luma sapānja ilo, aku ilonġo nanenġu sarawānja. I ipaloŋo pa nanenġu noŋa.

⁷ Nġinenġa Maro Kindeni ivila naŋa mine; i wisi nāna kala iveta tāno ririŋo nġalae ku iveta tuu duvi iyoka yāti taulo.

⁸ Nġinenġa māsi nġalanjala kie-kie ipānġa tāno kulu. Mundo tava yāā nġalae wa mira ndimoro nde ipānġa tuu nġalanjala ilonzi ku iyāti imā.

⁹ I tamwata ipu nia maa pwataki ku indue imā, aku take-take māmānġa ikeno i kie kalo.

¹⁰ I isanġona kekekele via kā tonġe kumbu, aku nġinde ikai i ilou walele nā imā. Lawea ikai i pāā pāā imā, itogo sii uru ilou walele mwasina.

¹¹ I ipatura tini lā kondoma nġalae, aku ipavea lā take-take nġalae tonġe ilo, io māmānġa ku ipānġa togo karāzi mine.

¹² Loloa salaga-salaga imunġa papa imā, anġa mira “ais” tava yāā mela-mela nde ipu take-take māmānġa nġinde pwataki ku imbe ndue.

¹³ Nġinenġa Yova Kindeni isarāwa kaika lā samba tini, itogo mbamba ipu mwasina. Yova Kindeni āta Tamwata kawa ne sarawānja ipānġa lā.

¹⁴ I irae ne temba ku silāwa nā ipanenzi ne kazānja tamāta, kala sikāwa silā. Mao nā, i loloa nā ipanenzi, aku sikāwa pwapwataki silā.

¹⁵ Yova Kindeni, lā zo nġinde noko wisi nāna nġalae tina kala kumbitanzi ne kazānja tamāta. Noko kumbana koroani ku kuveta tāno ikeno tāi kalo nġinde ipānġa māsa-māsa lā, aku tāno ne duvi ipānġa nia yo.

¹⁶ Lā zo nġinde naŋa atogo tamāta imb-watuke lā tāi geza-geza ilo, andeta Maro Kindeni, inani uru imo samba ilo, ande isunja mbau ndue isanġa naŋa kaika ku itapana akāki amā.

¹⁷ Mao nā, itapa naŋa piti lā kinzi kazānja tamāta kaika nġinde mbaunzi ilo, kinzi nġinde uru wisinzi nāna pa naŋa. Kinzi

nenzi kaika ipole nanenġu kaika ndo lā, andeta Maro Kindeni ivilana.

¹⁸ Zo sakamao nde isānda naŋa kulunġu lā, aku lā zoni ndaina kinzi simā tu sipara kuna. Andeta naŋa amarerea Yova Kindeni, kala amo ara nā.

¹⁹ I ikatona naŋa lā. Mine nde naŋa anġenġe nana kazānja nġinde kā. I ilo ara ndo pa naŋa, aku nana duvi nġinde kā i ivilana.

²⁰ Naŋa uru apaveta kuku vetānja rārāni Yova Kindeni ilo papa nġinde. Mine kala i uru iveta kie ara nā pana. Naŋa aveta vetānja soki tonġe tia, aku nana duvi nġinde kā Yova Kindeni io ne wisi-wisi imā pa naŋa itogo nanenġu vetānja ara ne kulu mine.

²¹ Naŋa apono muli sondo pa Yova Kindeni ne nġua tukuŋa. Naŋa nandai aveta vetānja soki nana apu mulinġu pa nanenġu Maro Kindeni nġa.

²² Naŋa ilonġu pa i ne nġua tukuŋa rārāni, aku naŋa nandai alaŋa apole i ne tukuŋa nġinde nġa.

²³ I isama tu naŋa aveta vetānja soki tonġe tia, aku naŋa apu mulinġu pa kiesaka ne vetānja marumbu lā.

²⁴ Naŋa ilonġu ikeno mbāra-mbāra lā i nao. Mine nde iveta kie ara pa naŋa, itogo nanenġu vetānja ara ne kulu mine.

²⁵ Yova Kindeni, tamāta ea sipono muli mao pa noko, ande noko uru kuveta kie ara nā panzi, ikura munġa kupa nġua tu ma kuveta mine. Tamāta ea sipaveta kuku vetānja ara, ande noko uru kuveta vetānja sondo ndo panzi.

²⁶ Tamāta ea simo ilonzi mbāra-mbāra lā noko nao, ande noko uru kuo ne wisi-wisi ilā nġalae tina panzi. Anġa tamāta ea sipaveta kuku laŋeŋa ne māsi kie-kie, ande noko uru pwatu nenzi vetānja nġinde kulu taulo panzi.

²⁷ Noko uru kuvilanzi tamāta ea sipatawa warakanzi tininzi. Anġa tamāta ea sipasuka warakanzi tininzi, ande noko kutawanzi ndue ndo.

²⁸ Yova Kindeni, noko tamwata nde nanenġu sināla. Nanenġu Maro Kindeni uru isinala kondoma nġine itura naŋa, kala kondoma nġinde ikāwa ilā.

²⁹ Noko uru walo kaika kulua naŋa. Mine nde naŋa akura tu apolenzi nanenġu kazānja tamāta. Nanenġu Maro Kindeni uru ivilana. Mine nde naŋa akura tu alaŋa apole nenzi lawea ne nġumbi nġalae.

³⁰ Maro Kindeni ne vetānja rārāni nde ara ku sondo ndo. Ambo i ma ipa nġua nana iveta vetānja tonġe, ande i ne nġua nġinde nde mao kanaġo. I imo itogo maramunja mine panzi tamāta rārāni simā pa i tu ma ikeka nġananzi.

³¹ Yova Kindeni simbo nā nde maro mao. Kinda nenda Maro Kindeni i simbo nā imo itogo mira ŋalae kinda tamuna tini.

³² Inani uru kaika ilua naŋa, aku lā zo ndia naŋa atu ayoka nzāla, ande i uru ikatona naŋa sono ndo.

³³ I iveta naŋa keŋgu kaika, itogo wiki kie mine. Lā zo ndia naŋa ayoka nia tuu, ande isuka naŋa kala patana tia.

³⁴ I uru ipanana naŋa ŋana paraŋa ne māsi kā. Mine kala naŋa akura tu arae temba kaika ndo.

³⁵ Yova Kindeni, noko uru pwea ŋanana ku pwaina piti lā kazāŋa ilo. Noko ne walo kaika ivila naŋa sono lā. Noko ne wisi-wisi iveta naŋa ŋāŋgu ipāŋga ŋalae.

³⁶ Noko uru pwatona naŋa nzalāŋgu. Mine nde kinzi kazāŋa tamāta ŋandai sikai naŋa kaika ŋga. Aku naŋa ŋandai patana lā nia zuli-zuli ŋga.

³⁷ Naŋa apalilu atangulanzi nanenŋu kazāŋa tamāta lee akainzi kaika lā. Naŋa apwarezi tia lee ikura lā zo naŋa ayaula kinzi ndo lā.

³⁸ Naŋa apunzi ndue ndo, kala sikura tu simandi kilo tia. Kinzi simāte lā naŋa naonŋu.

³⁹ Noko tamwata walo kaika kulana ŋana apara kunzi nanenŋu kazāŋa tamāta. Noko tamwata kusuka naŋa, kala apolenzi lā paraŋa ilo.

⁴⁰ Noko kuvetanzi nanenŋu kazāŋa tamāta sikāwa sipalilu silā. Naŋa azavarunzi tamāta uru wisinzi nāna pa naŋa ŋinde kala sipamateteu.

⁴¹ Kinzi sisarāwa pa tamāta tonje tu ma imā isukanzi, taitu tamāta tonje isukanzi nde tia. Kinzi sino pa Yova Kindeni, andeta ipaloŋo pa nenzi noŋa tia.

⁴² Naŋa azavarunzi ndo lā, kala sipāŋga sitogo tāno gawura lawea itapala kala nao tia lā mine. Naŋa apunzi kazāŋa tamāta ŋinde ndue lā ku keŋgu nā apalenzi, itogo tamāta kie nā ipale nzija ikeno nzāla tini mine.

⁴³ Yova Kindeni, kinzi taŋa-kaika tamwatanzi nde sikai kazāŋa pa naŋa lā, andeta noko kusuka naŋa kala sipole naŋa tia. Noko kuo naŋa akai koipu panzi tinikoa ŋgu. Muŋga naŋa azizāla ŋananzi ŋgu pinde, andeta kala ŋine kinzi tamātani ndaina nde simo kalonŋu.

⁴⁴ Kinzi tamāta lā lawea malawae nde siloŋo naŋa parināŋgu kala sipono muli pa nanenŋu ŋgua. Kinzi simā pa naŋa ku tininzi ruru sipare tukunzi ndue lā keŋgu tini laiti.

⁴⁵ Kinzi ŋinde rārāni nenzi walo nde ikāwa ŋananzi. Kinzi siruru pāta ku sipile nenzi teŋgo kaika simā pa naŋa ku siporo tu, “Noko ne kaika kala kupole maka.”

⁴⁶ Yova Kindeni imo via nā! I itogo mira ŋalae naŋa uru amuna tini mwasina, aku nanenŋu paneāŋa ilā pa i nā. Maro Kindeni nde nanenŋu Yautāŋa Tamwata, aku naŋa ma apanea i asuka ŋa kākai.

⁴⁷ I simbo nā ivila naŋa kala apolenzi nanenŋu kazāŋa tamāta. I simbo nā ionzi tinikoa ŋgu simo kalonŋu.

⁴⁸ I simbo nā uru ivila naŋa. Mine nde nanenŋu kazāŋa tamāta sikura tu sipole naŋa nde tia. Mao nā, Maro Kindeni, noko simbo nā kuvila naŋa lā paraŋa ilo kala apunzi nanenŋu kazāŋa tamāta ndue. Noko pwea ŋanana, kala kinzi nzanzare tamwatanzi sikura tu sipu naŋa pāta amāte, ande tia.

⁴⁹ Mine nde naŋa ma kawāŋgu ndaŋge pano lā kinzi tinikoa ŋgu naonzi. Naŋa ma awāŋgi apaneano asuka noko ŋa kākai.

⁵⁰ Yova Kindeni ipatea naŋa Daviti tu akai koipu, aku i uru ivila naŋa kala apole paraŋa. I tini mwasa ndo papa ne pateāŋa tamāta naŋa, aku i ma tini mwasa mine nā panzi nanenŋu vāsa ŋinde ma sipāŋga muli-muli sikai niāŋgu.

19

Kelekele rārāni Maro Kindeni ivetanzi sipāŋga lā, ande kelekele ŋinde itula i kilala pwataki

Daviti isia wāngiŋa ŋine

¹ Nia maa uru itula Maro Kindeni kilala pwataki pa kinda tu i nde ara ku ara ndo. Kelekele rārāni simo āta ŋinde situla i ne vetāŋa ara kilala pwataki pa kinda.

² Kari kari itula Maro Kindeni kilala ŋinde pwataki, aŋga mbo mbo kala itula i kilala ndainani nā pwataki kilo.

³ Mbo ŋga kari kawanzi tia. Mine nde kinzi ŋandai siporo ŋgua itogo kinda tamāta nenda ŋgua mine. Kinda takura tu taloŋo kaŋanzi, ande tia.

⁴ Taitu nenzi sarawāŋa ilā isala nia ndoni lā tāno kulu, aku tamāta lā lawea ndoni siloŋo nenzi ŋgua ŋinde.

Maro Kindeni ipa luma tonje lā nia maa ŋana kari ma imo ilo,

⁵ aku ikura mboyo mboyo kari uru ipile ne luma ŋinde ku iyāti imā pa nia yo tava ndekāŋa. Mao nā, kari ilo ara nā ku iyāti imā ŋana iveta ne wurāta ikura zo zo.

⁶ Kari uru ipāŋga pa samba warika pa mbwera kā, aku iparuse ilā lee ilā pa ŋgaŋe pinde. Aku kelekele tonje ikura tu imuna ŋana kari mata ne nāna kā, ande tia.

⁷ Yova Kindeni ne ŋgua tukuŋa nde sono ndo, aku tukuŋa ŋinde uru walo wasaseki ilua kinda. Ara ŋana kinda ma kalonda tawana Yova Kindeni ne ŋgua. I kawa ŋgua ŋinde uru ipanananzi tamāta,

kinzi ñinde nenzi ilo-kalo ñalae koŋja tia. Mine kala nenzi ilo-kalo ipâŋga ñalae ndo.

⁸ Yova Kindeni ne tukuŋja nde ara ndo, aku tamâta ea sipono muli papa, ande kinzi ñinde uru ilonzi ndeka nâ. Yova Kindeni ne ñgua tukuŋja nde sondo ndo, aku itula ilo-kalo ara ndo pa kinda.

⁹ Ara ñana kinzi tamâta ma sipanea Yova Kindeni sisuka i ña kâki ikura zo zo. Yova Kindeni ne pateâŋja rârâni nde sondo ndo, aku i ne vetâŋja rârâni nde mao kanaanjo.

¹⁰ Kinzi tamâta uru ilonzi pa mira ara “gol”. Taitu Yova Kindeni ne ñgua tukuŋja nde kelekele ara ndo, ipole mira “gol”. Aku Yova Kindeni ne tukuŋja i kaŋja mona-mona ndo, ipole sipa siŋi ara ne mona-mona.

¹¹ Noko ne ñgua tukuŋja ñinde ipanana noko ne wurâta tamâta naŋa sondo ndo. Naŋa apono muli pa noko ne tukuŋja, aku ñana duvi ñinde kâ noko uru kuveta kie ara ndo pa naŋa.

¹² Andeta naŋa kalonju loko ñana ñine kâ; tamâta tonje ikura tu isama i tamwata ne vetâŋja soki rârâni kilala, ande tia. Yova Kindeni, zo pinde naŋa aveta vetâŋja soki pinde, andeta azizâla ñana. Mine nde naŋa ano pano tu kuzavaru vetâŋja soki ñinde ne muso piti lâ ilonju.

¹³ Andeta zo pinde naŋa tanjâŋgu kaika, kala aveta vetâŋja pinde naŋa nanayoni asama kilala tu ñinde nde vetâŋja soki. Naŋa ano pano tu kupono ne wurâta tamâta naŋa nzalâŋgu, ñana naŋa ma akura tu aveta vetâŋja soki ñinde tia. Naŋa tiniŋgu pwâka tu vetâŋja soki mine ma ikai poe pa naŋa. Ambo noko ma kusuka naŋa ñana apu mulinju pa vetâŋja soki kâ, ande naŋa ma amo ilonju mbâra-mbâra lâ noko nao, aku kiesaka ne vetâŋja sakamao ma ikeno pa naŋa tia.

¹⁴ Yova Kindeni, noko kutogo mira ñalae naŋa uru amuna tini mwasina, aku noko kumo nanenju Yautâŋja Tamwata. Mine nde naŋa ilonju tu nanenju ñgua ndoni wa ilo-kalo ndoni ma imo itogo kelekele ara ndo lâ noko nao.

20

Kinzi situ Maro Kindeni ma isuka koipu ñalae ñana ipole paraŋa

Daviti isia wângiŋja ñine

¹ Koipu ñalae, lâ zo ndia malia ipâŋga pano ku iveta noko kalo loko, ande maka kano pa Yova Kindeni tu ma ivilano. Maka kano tu kinda timbunda Yakopu ne Maro Kindeni ma ikeka ñanano.

² Maka kano tu i ma io ne pavilâŋja iyoka ne luma sapâŋja ikeno Saion tuu kulu ñinde imâ pano.

³ Maka kano tu i ma kalo ñgere ñana noko ne patarawâŋja rârâni, aku ma ilo ara ñana noko ne patarawâŋja ñinde simomo lâ yââ.

⁴ Kelekele ndia noko ilo papa, ande maka kano pa Maro Kindeni tu i ma kelekele ñinde rârâni ilano. Aku wurâta wa vetâŋja ndia noko ilo tu kuveta, ande maka kano tu i ma isukano ñana kuveta kâ.

⁵ Mine kala lâ zo ñana noko ma kupole paraŋa kâ, ande maka ma kandeka, aku ma kapanea nenda Maro Kindeni kasuka i ña kâki. Maka kano pa Yova Kindeni tu ma ipalono pa noko ne noŋa rârâni.

⁶ Kala ñine naŋa asama tu Yova Kindeni uru isuka ne koipu ñalae, koipu ñinde i tamwata ipatea lâ. I imo ne lawea sapâŋja lâ samba ilo, aku uru ipalono pa koipu ñalae ne noŋa. I io i tamwata ne walo kaika imâ ñana isuka koipu ñalae kâ. Mine nde koipu ñalae ikura tu ipole paraŋa rârâni.

⁷ Tamâta pinde kalonzi tawana tu nenzi kareta kaika ma ivilanzi lâ paraŋa ilo, anga pinde nde kalonzi tawana tu nenzi “hosi” ma sivilanzi. Taitu maka nde kaloma tawana tu nema Maro Yova Kindeni ne walo kaika ñinde nâ ma ivilama lâ paraŋa ilo.

⁸ Tamâta ea kalonzi tawana tu nenzi kareta wa “hosi” ma ivilanzi, ande kinzi ñinde ma patanzi. Anga maka nde ma gagatima kamandi kaika.

⁹ Yova Kindeni, maka kano pano tu kuvila koipu ñalae tu ma ipole paraŋa kâ. Maka nema sarawâŋja imâ pano. Kupalono pa maka nga!

21

Maro Kindeni ivila koipu ñalae, kala koipu ñalae ipanea i

Daviti isia wângiŋja ñine

¹ Yova Kindeni, koipu ñalae indeka nâ, ñana tu noko walo kaika kulua i lâ. Noko kuvila i ñana ipole paraŋa kâ. Mine nde i ilo ndeka nâ.

² Kelekele ñinde i ilo papa, ande ñinde noko kulua lâ. Noko kupalono pa i ne noŋa.

³ Noko kumâ papa i ku kelekele arara kulua lâ. Noko kuo loki-loki “gol” lâ i kulu ñana itula pwataki tu i imo koipu ñalae.

⁴ Muŋga i ino pano tu ma via luandondo kulua, aku noko kusâu papa kala kusenjege mbwera rârâ lâ zo ñine i imo via.

⁵ Noko kuvila i, aku ñana duvi ñinde kâ i ña ipâŋga ñalae ndo. Noko walo kaika kulua i, kala imo koipu ñalae ara ndo.

⁶ Ikura zo rârâni noko uru kuveta kie ara ndo papa i. Noko kumo kuku i, aku ñinde iveta i ilo ndeka ñalae.

⁷ Yova Kindeni Walo Tamwata, koipu ŋalae ne kalo-tawana ikeno pa noko. Aku Yova Kindeni, noko ilo ndo ikeno papa i ikura zo zo. Mine kala koipu ŋalae ma imandi kaika mine ku imo nā.

⁸ Noko mbau nā ma pwainzi ne kazāna tamāta rārāni kaika lā. Kinzi tamāta ŋinde ilonzi sakamao pano, andeta noko ma kusana kinzi rārāni kaika lā.

⁹ Muli ŋga, lā zo ŋinde noko ma kumā kupānga, ande noko ma kuzavarunzi ne kazāna tamāta ndo lā, itogo yāa ŋalae kana kelekele ku nao tia lā mine. Mao nā, Yova Kindeni, noko ma wisi nāna ŋalae tina, aku ma kupunzi ndue ndo. Aku yāa ma kananzi ndo lā.

¹⁰ Noko ma kupunzi ne kazāna tamāta ŋinde natunzi rārāni simāte, aku nenzi vāsa muli-muli rārāni kala ma naonzi tia mine nā.

¹¹ Ambo kinzi situ simā taitu ku sipa ŋgua ŋana siveta soki pano, ande kinzi ma sikura tu siveta sā tonje tia.

¹² Noko ma kurae temba ku silāwa nā kupanenzi, kala ma sipalilu sikāwa pwap-wataki silā.

¹³ Mao nā, Yova Kindeni imo tava ne walo kaika. Maka ma kawāngi kapanea noko ŋa ŋana noko ne vetāna kaika ŋinde.

22

Tamāta ita ŋana ne malia kā, ŋinenja kawa ndanje pa Maro Kindeni Daviti isia wāngija ŋine

¹ Nanenju Maro, nanenju Maro, ŋana sā kā ŋga noko kupile naŋa, a? ŋana sā kā ŋga noko tini pwāka tu kuvilana, a? ŋana sā kā ŋga noko kulonjo nanenju tiŋa tia, a?

² Maro Kindeni, naŋa asarāwa pano lā kari, taitu noko kupalonjo pa nanenju nonja tia. Naŋa asarāwa pano lā mbo, andeta nanenju nāna keno mo ŋai yo.

³ Andeta Maro Kindeni, noko nde Sapāna Tamwata. Noko uru kusajona koipu ŋalae ne saŋonāna nia, aku maka Isrel ŋgu kapaneano.

⁴ Muŋga maka timbuma kalonzi tawano. Kinzi nenzi kalo-tawana uru ikeno pano, kala noko pwainzi piti lā kazāna ilo.

⁵ Kinzi sikai naŋa sisarāwa pano, kala noko pwea ŋnanzi. Kinzi kalonzi tawana tu noko ma kuvilanzi, aku nenzi kalo-tawana ŋinde ilā kaa nā, ande tia.

⁶ Anja naŋa nde atogo tāno ne mwāta-mwāta kaa nā. Naŋa ŋandai tamāta mao ŋga. Kinzi tamāta rārāni ilonzi sakamao pa naŋa ku sipu mulinzi pana.

⁷ Tamāta rārā simora naŋa, aku kinzi ŋinde rārāni siporo ŋgua pavaligiŋa pa

naŋa wa siveta “a” pana wa sirurua kulunzi pana wa.

⁸ Kinzi siporo tu, “Noko kalo tawana Yova Kindeni. Mine nde mana mana ŋga ivila noko tia, a? Ambo Yova Kindeni tini mwasa pa noko, ande ŋana sā kā ŋga i ŋandai ikaino piti lā kazāna ilo, a?”

⁹ Andeta Maro Kindeni, nia ndoyo, lā zo ŋinde nana ipaguguana apānga lā, ande nokoni pwea ŋanana kala apānga amo ara nā. Aku lā zo muŋgāna ŋinde naŋa amo suu tini yo, ande noko tamwata pwatonana, kala amo ara mine nā.

¹⁰ Nanayoni, lā zo ŋinde nana ipaguguana, aku amo lee apānga lā zo ŋine, ande nanenju kalo-tawana ikeno pa noko simbo nā. Ikura zo rārāni naŋa amo viānggu lā tāno kulu, ande noko kumo nanenju Maro Kindeni ku kumo nā.

¹¹ Kala ŋine malia isānda naŋa kulunju lā, aku tamāta tonje imo ŋana ivila naŋa kā, ande tia. Mine nde noko ma kupile naŋa ndimo.

¹² Kinzi kazāna tamāta rārā sinje naŋa lā, sitogonzi bulmakao tamāne mine. Kinzi nenzi kaika nde ŋalae ndo, itogo bulmakao tamāne ŋgoi nenzi kaika mine.

¹³ Kinzi simandi ŋana sizavaru naŋa kā, itogo mbwāmbwa saka “leve” isuŋa kawa kaika ku inzaŋa kawa ŋana ika simbi kā.

¹⁴ Nanenju walo ndoni nde marumbu ndo lā, itogo lāa imaliŋi lā tāno kulu kala nao tia lā. Naŋa tukānggu ne sinjenja ndoni nde pāāsāa lā. Naŋa ilonju nde mbariri lā, itogo lona ŋinde yāa kana kala ipānga itogo lāa mine.

¹⁵ Naŋa ŋandolānggu māsā-māsā ndo lā, aku memelānggu nde ipasipa lā kawānggu. Noko tamwata nde kupile naŋa kulā lā, kala laiti ŋana ma amāte kā.

¹⁶ Kinzi tamāta sakamao simo sinje naŋa, itogo mbwāmbwa sinje ŋgoa ŋgoi mine. Kinzi niŋonzi nā sisowe naŋa mbalaungu wa kenju wa.

¹⁷ Naŋa tukānggu ndoni ipānga nia yo lā. Nanenju kazāna tamāta ŋinde matanzi silea pa naŋa, aku sindeka ŋana akai nāna mine.

¹⁸ Kinzi sipagui paguiŋa tonje ŋana sipatea tu tamāta ea ma ikai nanenju pasawaŋa. Mine kala siwae nanenju pasawaŋa, aku sikai nenzi nenzi.

¹⁹ Mine nde Yova Kindeni, noko ma tini piti mine ŋana naŋa kā ndimo! Nanenju Pavilāna Tamwata noko. Kumā walele nā kuvilana!

²⁰ Kinzi kazāna tamāta situ ma pila nā sisowe naŋa amāte. Pwai naŋa piti ŋga! Kinzi sikaika sitogonzi mbwāmbwa mine. Pwatona nanenju via ara ŋine!

²¹ Kinzi situ sizavaru naŋa, itogo mbwāmbwa saka “leve” ika ŋgoa mine.

Kinzi simo sitogonzi bulmakao ŋgoi situ kulunzi tando nâ ma sisowe naŋa, aku naŋa akura tu apavila warakāŋgu, ande tia. Pwai naŋa piti lâ kinzi mbaunzi ilo!

²² Ŋineŋa naŋa ma atula ŋgua pwataki panzi ŋiŋgu-nambwe ŋana mâsi ŋalaŋala noko muŋga kuveta ŋinde. Lâ zo ŋana kinzi sipasau tu siwāŋgi pano, ande naŋa ma alâ amo kunzi apaneano mine nâ.

²³ Naŋa ma aporo panzi mine tu, “Miki tamâta ŋine uru kaponu muli pa Yova Kindeni, miki ma kapanea i nâ! Miki Yakopu ne vâsa ŋgu, miki ma kasuka i ŋa kâki! Miki Isrel ŋgu, miki ma kamege ŋana i kâ!

²⁴ Ŋana tu i ŋandai tini pwâka ŋana kinzi sugorai tamwatanzi nenzi malia wa nâna wa, ande tia. I ŋandai uru ipu muli panzi ŋga. I uru ipaloŋo pa nenzi noŋa.”

²⁵ Yova Kindeni, lâ zo ŋana noko ne tamâta ma sipasau ŋana siwāŋgi pano, ande naŋa ma apanea noko simbo nâ ŋa ŋana vetâŋa rârâni noko muŋga kuveta ŋinde. Naŋa ma ao patarawâŋa imâ pano lâ kinzi tamâta uru sipono muli pano ŋinde naonzi, ikura muŋga apa ŋgua tu ma aveta mine.

²⁶ Yova Kindeni ma ivilanzi sugorai tamwatanzi, kala kinzi ma sika lee kapwanzi pupuro ndo. Aku tamâta ea kinzi uru silâ pa Yova Kindeni, ande kinzi ŋinde ma sipanea i ŋa. Naŋa ilonŋu tu Yova Kindeni ma ivetanzi simo ara nâ ikura zo zo.

²⁷ Kinzi tamâta ŋgu rârâni lâ tâno ndoni ma kalonzi ŋgere ŋana Yova Kindeni kâ, aku ma sipanea i sisuka ŋa kâki. Mao nâ, kinzi tamâta ŋgu ndoni ma sipalele ilonzi kalonzi ku ma sipare tukunzi ndue lâ i nao.

²⁸ Ŋana tu Yova Kindeni imo koipu ŋalae, kala ikai Maro panzi tamâta ŋgu ndoni.

²⁹ Tamâta pinde sipasuka warakanzi tin-inzi, andeta kinzi ŋinde rârâni ma sisama i kilala, ku ma sipare tukunzi ku siwāŋgi siwawa i. Kinzi tâno tamâta rârâni ma sipanea i ŋa.

³⁰ Kinzi tamâta kala simo lâ zo ŋine, ande nenzi vâsa muli-muli ma siveta wurâta papa Yova Kindeni. Kinzi ma siloŋo Maro Ŋalae parina.

³¹ Kinzi tamâta ŋinde nde sipāŋga tâno kulu tia yo. Taitu lâ zo ŋana ma sipāŋga simo vianzi kâ, ande kinzi ma siloŋo pâri mine tu, “Muŋgani Maro Ŋalae tamwata ikainzi ne tamâta piti lâ kazāŋa ilo.”

23

Maro Kindeni uru ikatonanzi ne tamâta Daviti isia wāŋgiŋa ŋine

¹ Yova Kindeni nde imo nanenŋu katonāŋa tamâta. I ikatona naŋa itogo lama nenzi katonāŋa ikatonanzi lama mine. Mine nde naŋa aroto ŋana kelekele tonje tia.

² I uru ikai naŋa alâ pa nia pinde unza ara keno, ŋana naŋa ma aka wa apwarea wa. Aku i uru ikai naŋa alâ pa lââ ara kala anu tona.

³ I uru walo wasaseki ilua naŋa, aku ikaina alâ pa nzâla ara, ikura muŋga ipa ŋgua tu ma iveta mine.

⁴ Yova Kindeni, ambo naŋa ma ayoka nia sakamao tonje kondoma ŋalae itura ndo lâ, ande naŋa ma aruru ŋana sâ tonje tia, ŋana tu noko kumo kuna. Naŋa asama tu noko uru kusarŋa katonāŋa ŋana lama kâ ne tukâla lâ mbau ilo. Mine nde naŋa wiŋiŋu puu ndue, ŋana tu noko ma pwea ŋanana.

⁵ Noko kuveta kâŋa-nuŋa ŋalae pa naŋa lâ nanenŋu kazāŋa tamâta naonzi. Noko kupaliji samimi ara lâ kulunŋu, ŋana itula pwataki tu noko ilo ara pana. Aku noko kuwuwu waini ara lâ nanenŋu kâmba ilo lee pipi ipāŋga.

⁶ Yova Kindeni, naŋa asama tu noko ne vetâŋa ara tava ne wisi-wisi nde ma ikeno pa naŋa ikura zo rârâni naŋa ma amo viāŋgu, aku naŋa ma amo ara mine lâ noko ne luma ilo ku amo nâ.

24

Maro Kindeni i nde koipu ŋalae taituni Daviti isia wāŋgiŋa ŋine

¹ Tâno ndoni ande Yova Kindeni nâ ne, aku kelekele rârâni ikeno tâno kulu ande i ne tona. Aku tamâta rârâni kala simo i ne tona.

² Ŋana tu nia ndoyo Yova Kindeni isau tâno kâki tâi geza-geza kulu, aku inŋunu tâno duvi imandi tâi ŋgini.

³ Tamâta mana ikura tu ikâki ilâ Yova Kindeni ne tuu kulu, aŋga tamâta mana ikura tu ilâ Yova Kindeni tamwata ne luma sapāŋa ilo.

⁴ Ambo tamâta tonje uru inŋenge ŋana vetâŋa potomule kâ, ambo i imo tava ilo mbâra-mbâra, ambo i ipu muli pa mâsi ŋana iwāŋgi ipaneanzi maro laŋeŋa wa mâsi ŋana itoto ne ŋgua pāŋa wa, ande tamâta mine ikura tu ikâki Yova Kindeni ne tuu kulu ku ilâ i ne luma sapāŋa ilo.

⁵ Maro Kindeni imo kinzi tamâta mine nenzi Pavilāŋa Tamâta, aku i ma iveta kie ara nâ panzi. I ma iporo ŋgua panzi mine tu, “Miki nemi soki tonje ikeno pami tia”.

⁶ Kinzi tamâta mine uru silâ pa Maro Kindeni. Kinzi ilonzi tu silâ simandi kind timbunda Yakopu ne Maro Kindeni nao.

⁷ Mine nde miki tamāta ndai, miki kalā kakai luma sapāṅa siṅga ne nzāla kawa piti. Kalā kaveta nzāla ṅinde kawa maa ṅalae, ṅana koipu ṅalae taituni ma ikura tu ilā luma sapāṅa ilo.

⁸ Koipu ṅalae taituni ṅinde, ande ea. ṅinde nde Yova Kindeni tamwata. I ne walo kaika nde ṅalae ndo, aku ipole paraṅa rārāni.

⁹ Miki tamāta ndai, miki kalā kakai luma sapāṅa siṅga ne nzāla kawa piti. Kalā kaveta nzāla ṅinde kawa maa ṅalae, ṅana koipu ṅalae taituni ma ikura tu ilā luma sapāṅa ilo.

¹⁰ Koipu ṅalae taituni ṅinde, ande ea. ṅinde nde Yova Kindeni, i Walo Tamwata. I simbo nā nde koipu ṅalae taituni.

25

Tamāta ino pa Maro Kindeni tu ma ikai poe papa wa ikatona wa

Daviti isia wāṅgiṅja ṅine

¹ Yova Kindeni, kala ṅine naṅa ano pano. ² Nanenṅu Maro Kindeni, naṅa kalonṅu tawana noko nā. Mine nde naṅa ano pano tu kuvilana. Ambo noko ma kuvilana tia, ande nanenṅu kazāṅa tamāta ma siṅjelea naṅa, aku ma mainṅu.

³ Andeta naṅa asama tu tamāta ea kinzi sio nenzi kalo-tawana imā pa noko, ande kinzi ṅinde ma sikai maṅeti ṅana nenzi kalo-tawana ṅinde kā nde tia, ṅana tu noko ma kuvilanzi. Aṅga tamāta ea taṅanzi kaika pa noko koa tia nā, kinzi ṅinde nā ma mainzi, ṅana tu nenzi walo ma ivilanzi tia.

⁴ Yova Kindeni, naṅa ilonṅu tu noko ma kupananana ṅana apaveta kuku noko ne vetāṅa ara, aku ilonṅu tu noko ma kutula ne nzāla pana.

⁵ Noko kumo nanenṅu Yautāṅa Tamwata Maro Kindeni. Mine nde kupananana ṅana apono muli pa vetāṅa ndia noko kupatepa panzi ne tamāta tu ma siveta. Ikura zo zo naṅa uru ao tiningu pa noko tu kuvilana.

⁶ Yova Kindeni, naṅa ano pano tu kalo ṅgere kilo ṅana ne wisi-wisi tava ne tini-mwasa, aku kuvila naṅa kilo. Siṅgani lā, aku imā lee ipāṅga lā zo ṅine, ande noko uru kuo ne wisi-wisi wa tini-mwasa ṅinde ilā panzi ne tamāta.

⁷ Yova Kindeni, nanayoni, lā zo ṅinde naṅa limoa yo, ande naṅa aveta kiesaka wa vetāṅa potomule wa. Naṅa ano pano tu kuzavaru kiesaka ṅinde piti lā tiningu. Noko ne tini-mwasa wa wisi-wisi uru ikeno mine ku imo nā. Mine nde naṅa ano pano tu pwatonana.

⁸ Yova Kindeni i nde ara tamwata wa wisi-wisi warika wa. Mine nde

i ipanananzi kinzi kiesaka tamwatanzi ṅana vetāṅa ndia i ilo tu kinzi ma sipaveta kuku.

⁹ I uru ikai poe panzi tamāta ea sipatawa warakanzi tininzi. I ipanananzi ṅana ne nzāla ara kā.

¹⁰ Yova Kindeni ilo ndo keno panzi tamāta rārāni ṅinde sipaveta kuku i ne ṅgua pāṅa wa ne tukuṅa wa. Aku i uru iveta panzi ikura i muṅga ipa ṅgua tu ma iveta mine.

¹¹ Yova Kindeni, kiesaka rārā ṅinde nde ikeno tiningu. Naṅa ano pano tu kuveta ikura ne ṅgua pāṅa mine, aku kuzavaru nanenṅu kiesaka rārāni piti.

¹² Tamāta ea kinzi sipaveta kuku Yova Kindeni ne ṅgua, ande i ma itula nzāla ara panzi tamāta ṅinde rārāni.

¹³ Kinzi ma simo ara ndo ikura zo zo, aku nenzi vāsa ma sikatona tāno ṅine.

¹⁴ Tamāta ea kinzi simege ṅana Yova Kindeni ku simo i kalo, ande i imo kinzi tamāta ṅinde rārāni ninzi-nambwe. I uru itula pwataki panzi tu i ne ṅgua pāṅa muṅgāṅa ṅinde nde mao kanoṅo.

¹⁵ Ikura zo zo naṅa uru ao tiningu pa Yova Kindeni tu ivilana, aku ikai naṅa piti lā kazāṅa ilo.

¹⁶ Yova Kindeni, naṅa ano pano tu kupalono pana ku kuo ne wisi-wisi imā pana, ṅana tu naṅa simbonṅu nā amo, aku kinzi kazāṅa tamāta siveta kenzi sakamao pana.

¹⁷ Naṅa kalonṅu loko nā. Naṅa ano pano tu kuveta wisingu puu ndue, aku kutingi malia kie-kie ṅine ilā malawae ṅanana.

¹⁸ Kinzi siveta kenzi sakamao pa naṅa, kala ilonṅu malia ndo. Naṅa ano pano tu kalo ṅgere ṅanana ku kuzavaru nanenṅu kiesaka piti lā tiningu.

¹⁹ Kumora ṅga; nanenṅu kazāṅa tamāta kambwanenzi ṅalae ṅinde, aku ilonzi sakamao ndo pa naṅa.

²⁰ Naṅa ano pano tu pwea ṅanana ku pwaina piti lā kazāṅa ṅine ilo. Ambo noko ma kuvila naṅa ṅana apole paraṅa kā, ande naṅa ma akai maṅeti tia. Naṅa amā pano tu amuna noko tini laiti.

²¹ Naṅa kalonṅu tawana noko nā, aku uru aveta vetāṅa ara wa aporo ṅgua mao wa. Mine nde naṅa ano pano tu pwea ṅanana.

²² Maro Kindeni, pwainzi ne ṅgu Isrel piti lā malia kie-kie rārāni ṅine ilo!

26

Tamāta sondo ne noṅa

Daviti isia wāṅgiṅja ṅine

¹ Yova Kindeni, naṅa uru aveta vetāṅa ara, aku nanenṅu kalo-tawana nde imā mao pa noko nā. Mine nde ano pano tu kutula ṅgua pwataki lā ṅgua nia mine

tu naŋa nde tamâta sondo, nanenŋu soki tonŋe tia.

² Yova Kindeni, naŋa ilonŋu tu noko ma pwai samâŋa pana ŋana nanenŋu vetâŋa rârâni. Aku naŋa ilonŋu tu noko ma kulea sondo pa ilonŋu wa nanenŋu ilo-kalo tona.

³ Naŋa tu noko ne tini-mwasa uru ikai poe pa naŋa ikura zo rârâni. Noko uru kuveta ikura ne ŋgua pâŋa rârâni, aku mâsi ŋinde itula nzâla pa naŋa.

⁴ Naŋa uru asaŋona kunzi laŋeŋa tamwatanzi tia ndo. Naŋa amo tiningu piti ndo ŋananzi tamâta ŋinde uru siporo ŋgua kie tonŋe, anŋa ilonzi ikeno piti.

⁵ Naŋa tiningu pwâka ndo ŋana asaŋona kunzi kiesaka tamwatanzi, aku uru anŋenŋe ŋananzi tamâta sakamao.

⁶ Yova Kindeni, lâ zo ŋana naŋa atu alâ pa noko ne patarawâŋa nia ŋana awâŋgi pano, ande naŋa uru apua mbaunŋu muŋga lâ ŋga, ŋana atula pwataki tu nanenŋu soki tonŋe tia. Naŋa aveta mine lâ, ŋinenŋa ayoka akarerea patarawâŋa nia kunzi noko ne tamâta.

⁷ Mao nâ, naŋa awâŋgi wāngiŋja ŋana atu ndanŋe pano, aku aporo atula ŋgua panzi tamâta ŋana vetâŋa arara rârâni noko muŋga kuveta ŋinde.

⁸ Yova Kindeni, naŋa ilonŋu ndo keno pa noko ne luma sapâŋa, niani ndaina noko kumo kala tamâta simora noko kilala ara ŋinde pwataki.

⁹ Mine nde lâ zo ŋana noko ma kuzavarunzi kinzi kiesaka tamwatanzi, ande naŋa ano pano tu noko ma kuzavaru naŋa tona ndimo. Lâ zo ŋana noko ma kupunzi pâta sipamateteu, ande noko ma kupu naŋa tona ndimo.

¹⁰ Ikura zo zo tamâta ŋinde siveta vetâŋa sakamao. Kinzi mbumbu silanzi tamâta pinde sipu tininzi ŋana siveta potomule panzi tamâta pinde.

¹¹ Andeta naŋa warakâŋgu uru aveta vetâŋa ara. Mine nde naŋa ano pano tu kuo ne wisi-wisi imâ pana, aku pwaina piti lâ kazâŋa ilo!

¹² Naŋa uru amandi kaika lâ nia papata, aku sâ tonŋe ikura tu izavaruna, ande tia. Lâ zo ŋana noko ne tamâta ma sipasau ŋana siwâŋgi pano, ande naŋa ma amo kunzi apanea Yova Kindeni ŋa.

27

Tamâta ne paneâŋa ilâ pa Maro Kindeni

Daviti isia wāngiŋja ŋine

¹ Yova Kindeni i nde nanenŋu sinâla, aku ina imo nanenŋu Pavilâŋa Tamwata tona. Mine nde naŋa ma aruru ŋana tamâta tonŋe tia. Yova Kindeni taituni uru

ikea ŋanana. Mine nde naŋa ma tiningu ruru tu tia ndo.

² Lâ zo ndia kinzi tamâta sakamao simâ pana ŋana sipu naŋa pâta amâte kâ, ande nanenŋu kazâŋa tamâta ŋinde ma sisâsa ku ma patanzi sindue.

³ Ambo zugu tamâta ŋgu ŋalae ma simâ sinŋe naŋa lâ, ande naŋa ma aruru ŋananzi tia ndo. Ambo kinzi situ sipara kuku naŋa, ande ara, nanenŋu kalotawana ma ikeno pa Yova Kindeni nâ.

⁴ Muŋga naŋa ano pa Yova Kindeni tu ma iveta vetâŋa taitu nâ pa naŋa, aku ilonŋu ndo tu i ma iveta vetâŋani ndaina. Naŋa ilonŋu tu i ma isâu pa naŋa, kala naŋa ma akura tu amo i ne luma ilo ikura zo rârâni amo viāŋgu. Ninenŋa naŋa ma apanea i mine tu, “Noko nde ara tamwata!”, aku naŋa ma ano papa i tu ma ikai poe pana.

⁵ Lâ zo ndia malia kie-kie itu ipâŋga pa naŋa, ande i ma ikea ŋanana. I ma ivea naŋa lâ ne luma sapâŋa ilo, kala ma amo ara ndo. I ma io naŋa lâ mira ŋalae tonŋe kulu, aku kazâŋa tonŋe ma ikura tu isânda kulunŋu, ande ma tia.

⁶ Mine kala naŋa ma apolenzi nanenŋu kazâŋa tamâta ku apunzi ndue ndo, kinzi ŋinde muŋga simâ sinŋe naŋa. Naŋa ma andeka asarâwa kawāŋgu ŋalae aveta patarawâŋa lâ Yova Kindeni ne luma sapâŋa ilo. Naŋa ma awâŋgi wāngiŋja paneâŋa kâ papa i.

⁷ Yova Kindeni, lâ zo ndia naŋa ma asarâwa pano, ande naŋa ilonŋu tu noko ma kalo sukâŋa ŋanana ku kupaloŋo pa nanenŋu noŋa.

⁸ Muŋga noko kupai naŋa mine tu, “Kumâ pa naŋa ku kuwâŋgi pana”. Mine nde Yova Kindeni, naŋa ma amâ pano.

⁹ Taitu lâ zo ŋana naŋa amâ pano, ande noko ma kupavea tamwata ŋanana ndimo. Noko uru kuvila naŋa ikura zo zo, aku naŋa amo noko ne wurâta tamâta. Mine nde ano pano tu noko ma wisi nâna pana ku kusoki naŋa ndimo. O Maro Kindeni, nanenŋu Yautâŋa Tamwata noko. Mine nde naŋa ano pano tu noko ma kupile naŋa wa kupu muli pana ndimo.

¹⁰ Ambo naŋa nana wa mama wa ma sipu mulinzi pa naŋa, ande Yova Kindeni ma ikatonana.

¹¹ Mine nde Yova Kindeni, kupanana naŋa ŋana vetâŋa ndia noko ilo tu naŋa ma apaveta kuku. Nanenŋu kazâŋa tamâta kambwanŋenzi rârâ simo. Mine nde ano pano tu kuo naŋa alâ pa nzâla ara.

¹² Nanenŋu kazâŋa tamâta simandi ŋana siporo ŋgua laŋeŋa ku situ ruruŋa pana. Noko ma kupile naŋa kala alâ tamâta ŋinde mbaunzi ilo, mine ndimo.

¹³ Naṅa kalonḡu tawana mine: lâ zo ṅine naṅa amo viāṅḡu, ande naṅa ma amora Yova Kindeni iveta kie ara panzi ne tamâta.

¹⁴ Mine kala miki tamâta, miki ma kalomi tawana, aku kao tinimi pa Yova Kindeni tu ma imâ ivilami. Kamandi kaika ṅḡa! Miki ma ilomi malia ndimo. Kalomi tawana kaika, aku kao tinimi pa Yova Kindeni tu ma imâ ivilami.

28

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila

i

Daviti isia wāṅṅiṅa ṅine

¹ Yova Kindeni, nanenḡu pavilāṅa tamâta noko, naṅa asarāwa pano. Kupalono pa nanenḡu tiṅa. Ambo noko ma kupono taṅa ṅana nanenḡu noṅa kâ, ande naṅa ma amâte.

² Naṅa asarāwa pano tu kalo sukâṅa ṅanana ku kuvilana. Kupalono pa nanenḡu noṅa ṅine. Naṅa naonḡu pa noko ne luma sapâṅa asuka mbaunḡu kâki akai noṅa pano.

³ Mine nde Yova Kindeni, lâ zo ṅana noko ma kupare nia panzi tamâta sakamao, ande naṅa ano pano tu noko ma kupare nia mine pa naṅa tia. Kinzi tamâta sakamao ṅinde uru siveta kiesaka nâ. Kinzi uru siporo ṅgua kaṅa mona-mona panzi tininzi pinde, taitu ilo-kalo sakamao nâ nde ipipi lâ ilonzi kalonzi.

⁴ Naṅa ilonḡu tu noko ma pwatu tamâta ṅinde nenzi vetâṅa sakamao kulu itaulo panzi, ipakura kuku vetâṅa potomule kinzi muṅga siveta ṅinde. Kupare nia sakamao panzi, ikura nenzi kiesaka rârâni ṅinde.

⁵ Kinzi ilonzi tu Yova Kindeni ne mâsi nde kaa nâ, aku ilonzi tu kekekele ṅinde i nia ndoyo ivetanzi sipâṅḡa lâ, ande ṅinde nde kekekele kaa nâ tona. Mine nde i ma izavarunzi ndo lâ.

⁶ Paneāṅa ilâ pa Yova Kindeni, ṅana tu i ipalono pa nanenḡu noṅa.

⁷ Yova Kindeni i simbo nâ walo kaika ilua naṅa, aku ina imo nanenḡu maramuṅa. Mine nde nanenḡu kalo-tawana ikeno kaika papa i. Yova Kindeni uru ivila naṅa, aku io ndekâṅa ṅalae ikeno ilonḡu. Mine nde kawāṅḡu ndanḡe awāṅḡi wāṅṅiṅa paneāṅa kâ papa i.

⁸ Yova Kindeni uru walo kaika ilanzi ne tamâta. Aku ikatona wa ivila koipu ṅalae tona, tamâta ṅinde i muṅga ipatea.

⁹ Mine nde Yova Kindeni, naṅa ano pano tu kuvilanzi ne tamâta rârâni, aku kuveta kie ara panzi tamâta ṅinde noko

kupateanzi lâ tu simo noko ne ṅgu. Pwatonanzi sondo ndo, itogo lama nenzi katonâṅa tamâta uru ikatonanzi lama mine. Pwea ṅananzi ikura zo zo.

29

Kinda talono Maro Kindeni ne sarawāṅa lâ karâzi ṅalae ilo

Daviti isia wāṅṅiṅa ṅine

¹ Miki kekekele rârâni ṅinde kamo tava nemi kaika lâ samba ilo, miki kapanea Yova Kindeni ṅa. Kaporo katula pwataki tu i nde ara tamwata, aku i ne walo nde kaika ndo.

² Kapanea Yova Kindeni katula pwataki tu i ṅa nde ṅalae ndo. Miki ma kawāṅḡi ku kawawa i, ṅana tu i nde sapâṅa ku zuzuli tamwata.

³ Yova Kindeni isuṅa kawa, aku sarawāṅa ṅinde ne ndunḡani nde ilâ ikura tâi ndoni. Maro Kindeni, i ara tamwata, ande isarāwa kawa ṅalae, itogo mbamba ipu mine, aku ne sarawāṅa ṅinde ne ndunḡani nde ilâ isala tâi kulu ikura nia ndoni.

⁴ Yova Kindeni ne sarawāṅa nde kaika ṅinde, aku ṅinde itula i kilala pwataki tu i ṅa nde ṅalae ndo.

⁵ Yova Kindeni iporo, aku i kawa ṅgua ne sarawāṅa ṅinde ilâ imbware kâi mata-puru ṅalanjala imandi Lebanon tâno ṅinde nuki-nuki.

⁶ I iruruanzi Lebanon tuu ṅalanjala kala sisosonga itogo bulmakao natu uru isonḡa mine. Mao nâ, iveta Hermon tuu isonḡa kâki, itogo bulmakao natu isonḡa mine.

⁷ Yova Kindeni ne sarawāṅa ilâ isinala nia itogo loloa salaga-salaga mine.

⁸ I kawa ṅgua iveta nia bilimu ririno. I iveta Kedes nia bilimu imo ririno nâ.

⁹ Yova Kindeni ne sarawāṅa ilâ itirianzi kâi ṅalanjala, aku iveta kâi rârâni launzi yauru ndue. Aku kinzi tamâta rârâni simo i ne luma sapâṅa ilo ṅinde nde sisarāwa kawanzi ṅalae mine tu, "Paneāṅa ilâ pa Yova Kindeni!"

¹⁰ Yova Kindeni imo koipu ṅalae, aku ikai poe pa tâi geza-geza ndoni. I imo koipu ṅalae, ma imo mine ku imo nâ.

¹¹ Aku inani uru walo kaika ilanzi ne tamâta tona. I uru iveta kie ara panzi, aku ivetanzi simo tava wisinzi pisi nâ.

30

Tamâta kawa ndanḡe ino pa Maro Kindeni

Daviti isia wāṅṅiṅa ṅine

¹ Yova Kindeni, muṅga noko pwai naṅa piti lâ kazâṅa ilo. Noko pwea ṅanana; mine nde nanenḡu kazâṅa tamâta sikura tu sipu naṅa ndue ku siṅeleana, ande tia.

Njana duvi ŋinde kā naŋa apaneano asuka noko ŋa kākī.

² Yova Kindeni, nanenŋu Maro Kindeni noko, lâ zo ŋinde pukonja ikai naŋa kaika lâ, kala naŋa ano pano tu kusukana. Aku noko kuveta naŋa tiningu ara kilo.

³ Yova Kindeni, lâ zo ŋinde naŋa apoko ŋalae, kala laiti ŋana amâte kā. Andeta noko kutingi mateŋa piti ŋanana. Ŋinde itogo naŋa ayoka lâ nzâla ŋinde ilâ pa mateŋa nianzi, andeta noko via kulua naŋa kilo.

⁴ Mine nde miki Yova Kindeni ne tamâta, naŋa ilonŋu tu miki ma kawāŋgi wāngiŋja paneānja kā papa i. Kalomi ŋgere ŋana vetānja rārâni Yova Kindeni Sapānja Tamwata munŋa iveta ŋinde, aku kawami ndanŋe papa.

⁵ I uru wisi nâna ikura zo mbwana-mbwana nâ, andeta i ilo pa kinda kala iveta kie ara nâ pa kinda ikura zo rārâni tamo viânda lâ tâno kulu. Mao nâ, zo pinde matânda sulu ma irere ndue lâ mbo, andeta ndekânja imâ ipāŋga pa kinda lâ mbwale pwataki.

⁶ Munŋa naŋa amo ara ndo, kala apandekâna aporo mine tu, “Kelekele tonŋe ikura ŋana iyaula naŋa kâ, ande tia ndo”.

⁷ Yova Kindeni, lâ zo ŋinde noko kuveta kie ara ndo pa naŋa, aku kusukana amandi kaika, itogo luma mira mine. Naŋa ilonŋu pateva tu naŋa amo ara nâ, andeta muli ŋga noko kupavea tamwata ŋanana, ande kala aruru ŋalae tina.

⁸ Maro Ŋalae, lâ zo ŋinde naŋa asarâwa pano. Naŋa ano kaika pa noko tu ma kuvilana. Naŋa aporo mine tu,

⁹ “Ambo naŋa ma amâte, ande ŋinde ma ivila noko mâsi mana, a? Ambo naŋa ma alâ pa mateŋa nianzi, ande vetānja ara ndia ma ipāŋga, a? Tiambo mateŋa tamâta sikura tu sipanea noko ŋa, a? Tiambo kinzi sikura ŋana siporo situla pwataki tu noko uru kuveta kie ara panzi ikura zo zo, a? Tia ndo!

¹⁰ Mine nde Yova Kindeni, kupalonŋo pa naŋa ku kalo sukânja ŋanana! Yova Kindeni, kumâ kuvilana ŋana!”

¹¹ Lâ zo ŋinde, naŋa amo awāŋgi wāngiŋja kalo-kalo kâ. Andeta noko kusoki kalo-lokoni ŋinde piti lâ, ku kuveta naŋa awāŋgi tava ndekânja nâ. Munŋa naŋa amo atogo tamâta ika mâsa ku ita ŋana ninambwe tonŋe ne mateŋa kâ. Andeta muli ŋga noko kulele nanenŋu tiŋa ŋinde ku kuveta ilonŋu ndeka mao.

¹² Mine kala naŋa ma kawāŋgu buu nâ tia ndo. Naŋa ma awāŋgi wāngiŋja paneānja kā pa noko. Yova Kindeni, nanenŋu Maro Kindeni noko, naŋa ma atu ndanŋe pano ikura zo rārâni.

31

Tamâta kalo tawana Maro Kindeni kala ikai naŋa papa

Daviti isia wāngiŋja ŋine

¹ Yova Kindeni, naŋa amâ pano tu ma pwatonana. Noko ma kusâu panzi kazânja tamâta tu ma sipole naŋa ku siveta manjeti pana, mine ndimo. Noko nde vetânja sondo warika. Mine nde ano pano tu pwaina piti lâ kazânja ilo.

² Kupalonŋo pa nanenŋu naŋa, aku kumâ walele nâ kuvilana! Noko kumo kutogo mira ŋalae naŋa uru amuna tini mwasina. Pwea ŋanana, itogo tenŋo kaika ikea ŋana tamâta lâ paraŋa ilo.

³ Mao nâ, noko kutogo nanenŋu munânja nia mine, aku noko uru pwea ŋanana. Pwai poe pana ku kutula nzâla pana, ikura noko munŋa kupa ŋgua tu ma kuveta mine.

⁴ Kinzi kazânja tamâta nde sio nimbu ŋana ikai naŋa kaika kâ. Mine nde ano pano tu pwatonana, ŋana tu noko kumo nanenŋu munânja nia.

⁵ Naŋa ao warakāŋgu lâ noko mbau ilo. Mine nde pwai naŋa piti lâ kazânja ilo. Yova Kindeni, noko simbo nâ nde Maro mao.

⁶ Noko uru wisi nâna panzi tamâta ea siwāŋgi panzi maro laŋeja. Anŋa naŋa nde ma kalonŋu tawana noko nâ.

⁷ Noko tini mwasa pa naŋa ikura zo zo. Mine nde naŋa ma amo andeka nâ. Noko mata kumora nanenŋu malia ŋine lâ, aku noko kusama tu nanenŋu kazânja tamâta siveta vetânja sakamao kie-kie pa naŋa.

⁸ Nanenŋu kazânja tamâta situ sikai naŋa kaika, andeta noko ŋandai kusâu panzi ŋana siveta mine ŋga. Noko kuvilana kala amo ara nâ.

⁹ Andeta Yova Kindeni, kala ŋine naŋa ilonŋu malia ndo. Mine nde naŋa ano pano tu kalo sukânja ŋanana. Naŋa amo ata nâ, kala matāŋgu nde poa lâ. Naŋa tiningu ndoni nde pâāsâ lâ.

¹⁰ Naŋa ilonŋu malia ŋalae tina, aku kalo-lokoni ŋine itu itoto nanenŋu via ipāŋga mbwana-mbwana nâ. Nanenŋu tiŋa ŋine nde iyaula naŋa ndo lâ, kala akura tu amo zo luandongo, ande tia. Malia kie-kie ikai naŋa kaika lee walonŋu tia lâ. Mao nâ, naŋa tukāŋgu rārâni nenzi walo nde marumbu ndo lâ.

¹¹ Nanenŋu kazânja tamâta rārâni nde uru sivaligi naŋa. Andeta kinzi nâ tia; nanenŋu mete kala ilonzi sakamao ndo pa naŋa, aku ninŋu-nambwe nde tininzi pwâka ndo ŋanana. Lâ zo ndia naŋa atu ayoka nzâla, ambo kinzi simora naŋa ayoka amâ panzi, ande sikâwa silâ.

¹² Kinzi tamāta rārāni nde kalonzi kapa lā ḡana naṅa kā, itogo tamāta kalonzi kapa ḡana tamāta tonḡe imāte muṅgani lā. Naṅa atogo kulo tonḡe mātā pwap-wataki kala tamāta sitambira lā.

¹³ Naṅa aloṅonzi kazāṅa tamāta rārā siporo ilonzi ḡuru-ḡuru. Kinzi situ siveta rururuṅa ḡalae tina pa naṅa. Kinzi sipasau lā taitu ku sipa ḡgua ḡana siveta kenzi sakamao pana. Kinzi situ sipu naṅa pāta amāte.

¹⁴ Andeta kalo loko. Yova Kindeni, nanenḡu kalo-tawana ikeno pa noko nā. Nanenḡu Maro Kindeni kala noko. Mine nde naṅa wiṅḡu puu ndue.

¹⁵ Noko uru pwatona naṅa ikura zo rārāni. Naṅa ano pano tu pwaina piti lā nanenḡu kazāṅa tamāta mbaunzi ilo, kinzi ḡinde uru siveta kenzi sakamao pa naṅa.

¹⁶ Kalo sukāṅa ḡana ne wurāta tamāta naṅa! Noko ne tini-mwasa uru ikeno panzi ne tamāta ikura zo rārāni. Mine nde naṅa ano pano tu pwaina piti lā kazāṅa ilo.

¹⁷ Yova Kindeni, naṅa asarāwa pano tu kuvilana. Ambo noko ma kuvila naṅa, ande naṅa ma akai maṅeti lā nanenḡu kazāṅa tamāta naonzi tia. Naṅa ilonḡu tu noko ma kuveta maṅeti pa kinzi tamāta sakamao warakanzi. Naṅa ilonḡu tu noko ma kusae kawanzi ku kuonzi silā pa mātēja nianzi.

¹⁸ ḡana tu kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi ku sitalea ḡgua sakamao lā tamāta pinde tininzi, kinzi ḡinde uru siveta vetāṅa ara. Mine nde naṅa ilonḡu tu noko ma kutoto kinzi laṅeṅa tamwatanzi ḡinde nenzi ḡgua.

¹⁹ Maro ḡalae, naṅa asama tu noko uru kuveta kie ara ndo panzi tamāta ea simeḡe ḡanano kala siwāṅḡi pano. Kinzi tamāta rārāni sisama tu noko uru pwatonanzi tamāta ea kalonzi tawana noko kala simā pano.

²⁰ Noko uru kuveanzi tamāta sondo ḡinde lā noko tini laiti. Mine nde kinzi kazāṅa tamāta sikura tu sizavarunzi kā, ande tia. Noko uru pwea ḡananzi. Mine nde nenzi kazāṅa tamāta nenzi ḡgua sakamao ikura tu iyaula ilonzi kalonzi, ande tia.

²¹ Paneāṅa ilā pa Yova Kindeni, ḡana tu i ne tini-mwasa ikeno pa naṅa ikura zo zo! Muṅḡa, lā zo ḡinde kinzi kazāṅa tamāta siṅḡe naṅa ku simandi ḡana sizavaruna, ande i itula ne tini-mwasa ḡinde pwataki lā, kala naṅa amo ara nā.

²² Yova Kindeni, lā zo ḡinde naṅa tininḡu ruru, aku ilonḡu pateo tu noko kuṅara naṅa lā, kala amo malawae ḡanano. Andeta naṅa asarāwa pano tu kuvilana, aku kupaloṅo pa nanenḡu noṅa.

²³ Miki Yova Kindeni ne tamāta, miki ma tinimi mwasa ndo papa i. I uru ikeo ḡananzi tamāta ea simo i kalo. Anḡa tamāta ea kinzi sipasuka warakanzi tininzi, ande ipare nia sondo panzi, ikura nenzi vetāṅa soki ḡinde.

²⁴ Miki tamāta ḡine uru kao tinimi pa Yova Kindeni tu ma iveta kie ara pami, ande miki rārāni kapu kaika pa warakami ilomi kalomi, aku kamandi kaika.

32

Tamāta ipatula ne kiesaka pa Maro Kindeni, kala Maro Kindeni izavaru ne kiesaka piti

Daviti isia wāṅgiṅa ḡine

¹ Ambo Yova Kindeni ikai kiesaka piti lā tamāta tonḡe tini ku izavarunzi i ne vetāṅa potomule rārāni piti, ande tamāta ḡinde ikura tu indeka ḡalae.

² Ambo tamāta tonḡe ipu muli ndo pa laṅeṅa ne māsi, aku Yova Kindeni ipatea tu i ma kalo ḡgere kilo tia ḡana tamāta ḡinde ne kiesaka kā, ande tamāta ḡinde ikura tu indeka ḡalae.

³ Muṅḡa, lā zo ḡinde naṅa ḡandai apatula nanenḡu kiesaka pwataki papa Yova Kindeni ḡga, ande naṅa amo ata nā ikura zo zo. Mine kala naṅa tininḡu ndoni nde pāāsāā lā.

⁴ Yova Kindeni, lā zo ḡinde noko mbau nā kupu naṅa ikura kari wa mbo wa. Nanenḡu walo nde ipilena ku ilā lā, itogo unza kari kana kala ḡḡala-ḡḡala ndo mwasina.

⁵ Andeta muli ḡga naṅa apatula nanenḡu kiesaka pwataki pa noko. Naṅa ḡandai aveo nanenḡu vetāṅa sakamao tonḡe ḡga. Naṅa ilonḡu pateo mine tu, “Naṅa ma apatula nanenḡu kiesaka rārāni pwataki pa Yova Kindeni.” Naṅa ilonḡu malia ḡana nanenḡu kiesaka ḡinde kā. Mine kala naṅa apatula lā, ḡineṅḡa noko kuzavaru nanenḡu kiesaka piti, ku kuveta ilonḡu kalonḡu ipāṅḡa ara kilo.

⁶ Mine nde lā zo ndia malia itu ipāṅḡa panzi tamāta ḡinde uru sipono muli pa noko, ande ara ḡana kinzi ma sino pano. ḡineṅḡa lā zo ḡana malia itu ipāṅḡa ḡalae tina panzi, itogo lāā pondi kāki ku imā ḡana ipatukunzi mine, ande malia ḡinde ma ikura tu izavarunzi, ande ma tia.

⁷ Yova Kindeni, noko nā kumo nanenḡu munāṅa nia. Noko uru pwatonana, kala malia tonḡe ḡandai ipu naṅa ndue ḡga. Lā zo ndia malia itu ipāṅḡa pana, ande noko pwea ḡanana. Mine nde naṅa kawāṅḡu ḡalae awāṅḡi apaneano.

⁸ Yova Kindeni iporo mine tu, “Naṅa ma apananano sondo, aku ma natula nzāla

pano. Naja ma akatonano wa akai poe pano wa.

⁹ Kupaloŋo pa naŋa kawāŋgu ŋgua nā. Noko ma kumo kutogonzi bulmakao ndimo. Kinzi bulmakao ilonzi kalonzi tia. Mine nde tamāta uru sio 'aini' lā vigunzi ilo ku sitapa raveŋa ŋana kinzi ma sipaloŋo panzi. Ambo kinzi ma siveta mine tia, ande kinzi bulmakao ma soka potomule nā."

¹⁰ Malia rārā ŋinde ma ipāŋga panzi tamāta sakamao, andeta ikura zo zo Yova Kindeni ilo ndo keno panzi tamāta ea kalonzi tawana i, aku ikatonanzi sondo.

¹¹ Mine nde miki tamāta ŋine uru kaveta vetāŋa ara, miki ma ilomi ara ku kandeke ŋana vetāŋa arara Yova Kindeni muŋga iveta pami ŋinde. Miki tamāta ŋine kaponu muli papa i, miki rārāni ma kawami kākī kandeke ku kapanea i ŋa.

33

Tapanea Maro Kindeni tasuka i ŋa kākī

¹ Miki tamāta ŋine uru kaveta vetāŋa ara, miki rārāni kandeke ku kapanea Yova Kindeni ŋana vetāŋa rārāni i muŋga iveta ŋinde. Miki ŋine uru kaponu muli pa Yova Kindeni, miki rārāni kawāŋgi kasuka i ŋa kākī, ŋana tu ŋinde nde māsi ara.

² Miki kawami ndaŋge kawāŋgi wāŋgiŋja kapanea Yova Kindeni. Kara wāŋgu kiri-kiri wa ŋalaŋala wa, aku kawāŋgi wāŋgiŋja papa i.

³ Miki kawāŋgi wāŋgiŋja wasaseki pinde papa i. Kara wāŋgu sondo ndo ku kawāŋgi ara nā. Miki rārāni kandeke ku kasuŋa kawami kākī.

⁴ ŋana tu Yova Kindeni ne ŋgua rārāni nde mao kanaŋo, aku i uru iveta vetāŋa rārāni sondo ndo.

⁵ Yova Kindeni indeka ŋana iveta kie ara panzi tamāta, aku i ilo ara nā ŋana ipare nia sondo panzi tamāta rārāni, ikura nenzi vetāŋa mine. Aku ikura zo zo i ne tini-mwasa ilā isala nia rārāni lā tāno ndoni.

⁶ Nia ndoyo Yova Kindeni iporo ŋgua, aku i kawa ŋgua ŋinde nā ivetanzi kari wa nzimona wa pitu sipāŋga samba tini. Iporo lā kawa nā, aku kekelele rārāni ŋinde ipāŋga pa āta.

⁷ Igonanzi tāi rārāni ku ionzi lā nia taitu nā, itogo tamāta itai lāā lā kulo ilo mwasina. I io tāi geza-geza lā nia sondo.

⁸ Mine kala miki tamāta rārāni kamo tāno kulu, miki kamege ŋana Yova Kindeni kākī. Miki rārāni kapare tukumi ndue lā i nao.

⁹ ŋana tu nia ndoyo iporo ŋgua, aku i kawa ŋgua ŋinde nā iveta tāno ipāŋga. Iporo lā kawa nā, aku ndainani nā kekelele rārāni sipāŋga lā.

¹⁰ Mao nā, ikai poe pa kekelele ndoni. Lā zo ndia kinzi tinikoa tamāta simā taitu ku sipa ŋgua ŋana siveta vetāŋa pinde, ande Yova Kindeni uru iveta nenzi ŋgua pāŋa ŋinde ilā kaa nā. Kinzi sipa ŋgua, andeta isae nzāla ŋananzi, kala sikura tu siveta vetāŋa ŋinde tia.

¹¹ Andeta sā ma ikura tu iveta Yova Kindeni ne ŋgua pāŋa ilā kaa nā, a? Tia ndo! I ne ŋgua pāŋa ma ikeno kaika mine ku imo nā. Ambo i ilo pateka tu ma iveta vetāŋa tonŋe, ande i ne ilo-kalo ŋinde ma ikeno mine ku imo nā.

¹² Ambo tamāta ŋgu tonŋe ma sipono muli pa Maro Kindeni ku simo i kalo, ande ŋgu ŋinde sikura tu sindeka ŋalae. Kinzi tamāta ŋinde i muŋga ipateanzi pa i tamwata, kinzi ŋinde ma sindeka pāta.

¹³ Mao nā, Yova Kindeni imo samba ilo, aku i mata indue imā imoranzi tamāta rārāni.

¹⁴ I imo koipu ŋalae lā i tamwata ne lawea, aku i mata indue imā imoranzi tamāta rārāni simo tāno kulu.

¹⁵ I tamwata iveta tamāta rārāni ilonzi kalonzi, ande kala isama lā ŋana vetāŋa rārāni kinzi siveta.

¹⁶ Ambo koipu ŋalae tonŋe ne zugu tamāta kambwāŋenzi rārā simo, ande ŋinde ikura tu isuka koipu ŋinde ŋana ipole paraŋa kākī, ande tia. Ambo zugu tamāta tonŋe imo tava ne walo kaika, ande ŋinde ikura tu isuka i ŋana ipu ne kazāŋa tamāta ndue kākī, ande tia.

¹⁷ Aku mine nā, ambo tamāta tonŋe kalo tawana tu i ne "hosi" ma isuka i ŋana ipole paraŋa kākī, ande i ne kalo-tawana ŋinde ma ilā kaa nā. Kinzi "hosi" nenzi kaika ŋalae ikura tu ivilanzi zugu tamāta nde tia.

¹⁸ Taitu miki kalonŋo ŋga; Yova Kindeni uru ikatonanzi tamāta ea simege ŋana i kākī, kinzi ŋinde kalonzi tawana tu i ne tini-mwasa ikeno panzi ikura zo rārāni.

¹⁹ I ikeka sondo ndo ŋananzi tamāta ŋinde. Mine kala nenzi kazāŋa tamāta sikura tu sipunzi pāta simāte, ande tia. Ambo nia putole, ande i ikatonanzi, kala simāte tia.

²⁰ Mine nde kinda uru tao tininda pa Yova Kindeni tu ma imā ivila kinda. I nde nenda Pavilāŋa Tamwata, aku i imo itogo nenda maramuŋa mine.

²¹ I uru iveta kie ara nā pa kinda, aku ŋinde iveta ilonda ndeka. I nde Sapāŋa Tamwata, aku ŋana duvi ŋinde kākī kinda kalonda tawana i.

²² Yova Kindeni, maka kao tinima pa noko tu kumā kuvilama. Maka kano pano tu kuo ne tini-mwasa imā imo kuma ikura zo rārāni.

34

Maro Kindeni uru ivilanzi ne tamāta

Daviti isia wāngiņa ņine, lā zo ņinde ilaņe Koipu Abimelek tu i ipāņga kapa lā, kala Abimelek ipile i ku ilā lā.

¹ Naņa ma kawāņgu ndaņge papa Yova Kindeni ikura zo zo. Naņa ma amo apaneā i asuka ņa kākī.

² Yova Kindeni iveta kie ara pa naņa lā. Mine kala naņa ma awāņgi awawa i. Miki tamāta ea kamo tava malia, miki ņinde katambira taņjami pa nanenņgu ņgua ņine ku kandeķa nā!

³ Ara ņana miki ma katula Yova Kindeni kilala pwataki kuku naņa tu i nde Maro ņalae. Kinda ma tagogo kawānda tasuka i ņa kākī.

⁴ Muņga naņa ano pa Yova Kindeni tu ma ivilana, aku ipaloņo pa nanenņgu noņa. I ikai ruruņa rārāni piti lā ilonņgu, kala ņine naņa amo ilonņgu pisi nā.

⁵ Tamāta pinde uru simo tava malia kie-kie. Andeta lā zo ņana kinzi sio nenzi kalotawana ilā pa Yova Kindeni, ande ilonzi ndeķa nā. Kinzi ma sikai maņeti ņana nenzi kalo-tawana ņinde kā, ande tia ndo, ņana tu Yova Kindeni ma ivilanzi.

⁶ Kinzi simo ara tia ndo, andeta sino papa Yova Kindeni, aku ipaloņo pa nenzi noņa. I ivilanzi ku ikainzi piti lā nenzi malia rārāni ilo.

⁷ Yova Kindeni ne aņelo uru ikatonanzi tamāta ea siruru ņana i kā, aku iķea ņanāzi lā kazāņa ilo.

⁸ Yova Kindeni uru iveta kie ara ndo pa kinda. Ambo miki warakami ma kalā kamo i kalo, ande miki kala ma kasama Yova Kindeni kilala pwataki tu i nde ara ndo. Tamāta ea simuna i tini laiti, kinzi ņinde sikura tu sindeķa ņalae.

⁹ Miki Yova Kindeni ne tamāta, miki kamā kapare tukumi ndue lā i nao. ņana tu tamāta ea kinzi sipaveta kuku i kawa ņgua, kinzi ņinde ma siroto ņana keleķele tonņe tia.

¹⁰ Kinzi mbwāmbwa saka "leve" nenzi kaika nde ņalae tina, andeta zo pinde kanzi simbi tia, kala putole ipunzi. Andeta Yova Kindeni uru irombonzi tamāta ea sipaveta kuku i kawa ņgua. Mine kala kinzi siroto ņana keleķele ara tonņe tia.

¹¹ Mine nde miki lālu wukale, miki kamā katambira taņjami sondo pa nanenņgu ņgua. Naņa ma apananami ņana kamege ņana Yova Kindeni ku kamo i kalo.

¹² Tiambo miki ilomi tu ma kamo ara nā, tiya? Tiambo miki ilomi tu ma kamo viami tava ndeķaņa nā ikura zo luandondo, tiya?

¹³ Ambo ilomi tu ma kamo mine, ande nżāla iķeno mine: miki ma kapile māsi

ņana kaporo ņgua sakamao wa ņgua laņeņa wa;

¹⁴ miki ma kapu mulimi pa vetāņa sakamao, aku kapono muli pa vetāņa ara nā; aku miki ma kakai wurāta kaika ņana kamo ilomi kalomi taitu kunzi tamāta rārāni.

¹⁵ Yova Kindeni uru iķea ņananzi tamāta ea sipaveta kuku vetāņa ara, aku ipaloņo pa tamāta mine nenzi noņa.

¹⁶ Taitu Yova Kindeni ne wisi-nāna iķeno panzi tamāta ea uru siveta vetāņa sakamao. Mine kala lā zo ņana kinzi ņinde ma simāte, ande kinzi tamāta ma kalonzi ņgere ņananzi kilo, ande ma tia.

¹⁷ Tamāta pinde uru sipaveta kuku vetāņa ara, aku lā zo ndia kinzi ņinde sino papa Yova Kindeni, ande ipaloņo panzi ku ivilanzi ņana nenzi malia rārāni.

¹⁸ Tamāta ea kinzi simo tava ilonzi malia, ande Yova Kindeni imo kinzi tininzi laiti. I uru ivilanzi tamāta ea ilonzi pateā tu malia ma ipunzi ndue ndo.

¹⁹ Malia kie-kie uru ipāņga panzi tamāta ara, andeta Yova Kindeni ivilanzi sondo kala malia ņinde ikura tu ipunzi ndue, ande tia.

²⁰ Yova Kindeni uru ikatona kinzi tamāta ara tininzi ndoni. Mine kala kinzi tukanzi tonņe ma mbwaranuki tia ndo.

²¹ Andeta vetāņa sakamao kie-kie ma ipunzi tamāta sakamao simāte. Yova Kindeni ma iyaulanzi tamāta ea uru sikai kazāņa panzi tamāta ara.

²² Mao nā, Yova Kindeni uru ikai kinda i ne tamāta rārāni piti lā kazāņa ilo. Tamāta ea imā papa i tu ma imuna i tini laiti, ande Yova Kindeni ma izavaru tamāta ņinde tia ndo.

35

Tamāta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila

i

Daviti isia wāngiņa ņine

¹ Yova Kindeni, naņa ano pano tu pwai kazāņa panzi tamāta ņine kala sikai kazāņa pa naņa, aku kupara kunzi tamāta ņine kala sipara kuku naņa.

² Pwai ne maramuņa kākī tava paraņa ne keleķele pinde, aku kumā kuvilana!

³ Pwai ne ua wa kavasi wa kākī, ku kumā kupara kunzi tamāta ņine sitaņgula naņa. Ambo noko ma kuveta mine, ande naņa ma asama tu noko kumo nanenņgu Pavilāņa Tamwata.

⁴ Nanenņgu kazāņa tamāta ņinde situ sipu naņa pāta amāte. Naņa ilonņgu tu noko ma kupunzi wa kuveta maņeti panzi wa. Kinzi sipa ņgua tu ma sizavaru naņa. Naņa ilonņgu tu noko ma kupono nzalanzi ku kuņjaranzi sikāwa pwapwataki silā.

⁵ Yova Kindeni, naŋa ilonḡu tu noko ne aŋelo kinzi ma siŋaranzi tamāta sakamao ŋinde, itogo lawea itapala gawura mine.

⁶ Naŋa ilonḡu tu noko ne aŋelo ma sitaŋgulanzi kala siŋāwa silā nzāla kondoma ku zuli-zuli ndo.

⁷ Naŋa ŋandai aveta vetāŋa soki tonḡe pa kinzi ŋga, andeta sivea nimbu ŋana siyaula naŋa kā. Kinzi situ sikai naŋa kaika. Mine kala sisale tāno ne wewe ŋalae tonḡe tu ma patana andue ilo.

⁸ Mine nde naŋa ilonḡu tu noko ma walele nā kupāŋga panzi ku kuveta wisinzi motutu, ŋineŋga kuzavarunzi marumbu lā. Naŋa ilonḡu tu nimbu ŋinde kinzi sio ŋana ikai naŋa kaika kā ma ikai kinzi warakanzi nā. Naŋa ilonḡu tu kinzi warakanzi ma patanzi sindue wewe kinzi muŋga sisale ŋinde ilo, ku ma sipayaula ndo.

⁹ Naŋa kalonḡu tawana tu Yova Kindeni ma iveta ikura nanenḡu noŋa mine, kala naŋa ma andekana i nā. Lā zo ŋinde naŋa ma ilonḡu ara ndo, ŋana tu i ivila naŋa.

¹⁰ Aku naŋa ilonḡu ndoni ma atu ndaŋge ŋalae papa Yova Kindeni. Naŋa ma aporo mine tu, “Maro Kindeni, maro tonḡe irerege kuku noko nde tia. Lā zo ndia kinzi tamāta kaika situ siveta kenzi sakamao panzi tamāta ŋinde nenzi kaika ikeno panzi tia, ande noko uru pwea ŋananzi. Noko kuponno nzāla ŋananzi mbaliŋa warakanzi, kala sikura tu siveta malia panzi sugorai tamwatanzi, ande tia.”

¹¹ Kala ŋine kinzi laŋeŋa tamwatanzi simandi lā ŋgua nia ku sitalea naŋa ŋana vetāŋa soki pinde, andeta naŋa ŋandai aveta vetāŋa soki ŋinde ŋga.

¹² Naŋa uru aveta kenḡu ara nā panzi nanenḡu kazāŋa tamāta, aŋga kinzi nde siveta kenzi sakamao ndo pa naŋa. Mine kala naŋa ilonḡu nde malia ndo.

¹³ Mao nā, nanenḡu vetāŋa nde piti ndo ŋana kinzi nenzi vetāŋa kā. Muŋga pukonja ikainzi, aku kalonḡu sukāŋa ŋananzi kala apita lalava rāge-rāge. Naŋa andi kaika ŋana kāpwa kā, ŋana atula nanenḡu kalo-sukāŋa pwataki. Lā zo ŋinde naŋa akai noŋa pano tu ma kuvetanzi tininzi ara kilo, aku nanenḡu noŋa ŋinde ŋandai ŋgua kaa nā ŋga.

¹⁴ Ambo pukonja kie mine ma ikai ŋingu-nambwe tāku naŋa tata tā, ande naŋa ma akai noŋa kie taituni pano, itogo noŋa ŋinde naŋa akai pano ŋananzi nanenḡu kazāŋa tamāta ŋinde. Lā zo ŋinde naŋa ayoka naonḡu tundu, itogo tamāta tonḡe tina imāte lā kala ita ŋana mwasiŋa. Naŋa ilonḡu malia ndo, kala amo ata nā.

¹⁵ Andeta muli ŋga naŋa asānda malia kulu, aku kinzi silā taitu ku sindeka nā. Kinzi siŋge naŋa mbwaliu lā ŋana siveta

“a” pa naŋa. Naŋa ŋandai asama kinzi kilalanzi ŋga, taitu kinzi simo siponda ŋgua sakamao imā tininḡu.

¹⁶ Kinzi sivaligi naŋa ku siveta maŋeti ŋalae ŋinde pana. Kinzi wisinzi sakamao ndo pana, aku naonzi kaika silea pa naŋa.

¹⁷ Maro ŋalae, noko tamwata kumora nenzi vetāŋa sakamao ŋinde, andeta noko ŋandai kuvila naŋa ŋga. Noko ma kumo nā ikura zo ŋapia kilo, a? Naŋa ano pano tu pwaina piti lā mbaunzi ilo. Kinzi sitogo mbwāmbwa saka “leve” mine, aku situ sipu naŋa pāta amāte. Mine nde ano pano tu kuvilana!

¹⁸ Ambo noko ma kuvila naŋa, ande naŋa ma kawāḡgu ndaŋge pano lā noko ne tamāta ŋgu rārāni naonzi. Mao nā, naŋa ma amandi noko ne ŋgu nenzi pasauŋa ilo ku ma asuka noko ŋa kāki.

¹⁹ Tamāta pinde simo sikai kazāŋa pa naŋa koa tia nā. Noko ma kusāu panzi tu sitawa naŋa ndue ku sindeka, mine ndimo. Naŋa tininḡu pwāka tu kinzi ma ilonzi ara ŋana nanenḡu malia kā.

²⁰ Kinzi ŋandai uru siporo ŋgua mwasa ŋga. Kinzi siporo ŋgua laŋeŋa kie-kie ilā panzi tamāta arara ŋinde uru naonzi mwasa nā panzi tininzi pinde.

²¹ Kinzi kawanzi pakāe-pakāe siveta “a” pana ku sitalea naŋa mine tu, “Mao nā, mika warakama kamora noko kuveta māsi sakamao pinde.”

²² Andeta Yova Kindeni, noko tamwata kumora nenzi vetāŋa ŋinde marumbu lā. Mine nde noko ma kusae kawa ndimo. Maro ŋalae, naŋa tininḡu pwāka tu noko ma kumo malawae ŋana naŋa kā.

²³ Noko nde nanenḡu Maro Kindeni; nanenḡu Maro ŋalae noko. Naŋa ano pano tu kumandi sānda ku kumā kuvilana. Kumandi ku kuporo kusuka nanenḡu ŋgua.

²⁴ Maro Kindeni, nanenḡu Maro Kindeni noko. Noko ne vetāŋa rārāni nde sondo ndo. Mine kala naŋa ano pano tu kuvilana, aku kuporo kutula pwataki tu naŋa aveta vetāŋa soki tonḡe tia. Noko ma kusāu panzi tu sijelea naŋa ndimo.

²⁵ Naŋa tininḡu pwāka tu kinzi ma siporo ŋgua pa warakanzi mine tu, “Kala ŋaina. Muŋga kindi ilonda pateu tu ma tazavaru i ndo lā, kala ŋine kindi taveta vetāŋani ndaina!” Noko ma kusāu panzi tu siporo ŋgua kaŋa mine ndimo.

²⁶ Kinzi sindeka nā ŋana nanenḡu malia ŋine. Naŋa ilonḡu tu noko ma kuveta maŋeti panzi ku kupolenzi lā. Kinzi sipasuka warakanzi ŋanzi kāki ku situ sitawa naŋa ŋāḡgu ndue ndo. Naŋa ilonḡu tu noko ma kuveta kinzi mainzi ŋalae, aku kutawa warakanzi ŋanzi ndue ndo lā.

²⁷ Andeta Yova Kindeni, tamāta pinde ilonzi tu naṅa ma apolenzi tamāta ṅinde lâ ṅgua nia. Ande kala naṅa ilonṅu tu kinzi tamāta ara ṅinde ma sindeka ku sisarāwa ikura zo zo mine tu, “Tasuka Yova Kindeni ṅa kākī! Ina ilo ndeka nā ṅana ivilanzi ne wurāta tamāta tu simo ara kâ.”

²⁸ Aku naṅa kala ma aporo atula pwataki tu noko ne vetāṅa rārāni nde sonde ndo, aku ma apaneanu asuka noko ṅa kākī ikura kari wa mbo wa.

36

*Kinzi tamāta nenzi vetāṅa sakamao
Maro Kindeni ne wurāta tamāta Daviti
isia wāṅṅiṅa ṅine*

¹ Kiesaka ikeno lâ kinzi tamāta sakamao ilonzi kalonzi, aku kiesaka ṅinde uru ikai poe panzi. Kinzi simege ṅana Maro Kindeni tia ndo. Kinzi sipu mulinzi papa i.

² Kinzi uru sipandekāna warakanzi ku ilonzi mine tu, “Naṅa nde tamāta ara ndo. Nanenṅu kiesaka nde ipavea nā ikeno. Mine nde Maro Kindeni ikura tu isānda nanenṅu vetāṅa sakamao tonṅe kulu ku io naṅa alā pa ṅgua nia ṅana, ande tia ndo.”

³ Kinzi tamāta ṅinde kawanzi laṅeṅa nā, aku siporo ṅgua sakamao ndo. Kinzi sipu mulinzi pa ilo-kalo ara kala sipile māsi ṅana sipaveta kuku vetāṅa ara kâ.

⁴ Lâ zo ṅana sikeno sipwarea kâ, ande kinzi uru kalonzi ṅgere ṅana vetāṅa sakamao pinde kinzi situ siveta. Kinzi sipaveta kuku vetāṅa potomule nā, aku ṅandai sipu mulinzi pa māsi sakamao ṅga.

Maro Kindeni ne vetāṅa ara

⁵ Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa nde ṅalae ndo, ikākī pa nia maa ikeno āta ṅinde. Aku noko ne māsi ṅana kuveta ikura ne ṅgua pāṅa rārāni kala nde ṅalae ndo mine nā.

⁶ Noko ne māsi ṅana kuveta vetāṅa ara nā nde ṅalae tina, itogo tuu ṅalaṅala mwasina. Aku noko ne māsi ṅana kutu kinzi tamāta sonde kâ nde ṅalae ndo, itogo tã geza-geza mine. Yova Kindeni, noko uru pwatonanzi kinzi tamāta wa kinzi ṅgoa-mbwāmbwa wa.

⁷ Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nā, aku maka kasama tu ṅinde nde kelekele ara ndo. Noko pwea ṅananzi tamāta ṅalaṅala wa kinzi sugorai tamwatanzu wa, itogo tatareko tina iveanzi natu simo mbani kalo mine.

⁸ Kāpwa rārā nde ipipi lâ noko ne luma ilo, aku noko uru kurombonzi tamāta rārāni. Noko ne vetāṅa ara nde ilā panzi itogo lâa ṅalae irere ndue mine, aku sinu kala ilonzi ara nā.

⁹ Noko nde via warika, aku noko ne sināla uru isinala maka ku iveta maka kamo sonde nā.

¹⁰ Ikura zo zo noko ilo ndo ikeno panzi tamāta ṅinde sisama noko kilala sonde. Aku ikura zo rārāni noko uru kuveta kie ara panzi tamāta ṅinde sipono muli pano. Naṅa ano pano tu kuveta mine ku kumo nā.

¹¹ Tamāta pinde sipasuka warakanzi tininzi ku situ ma kenzi nā sipale naṅa. Kinzi tamāta sakamao situ sisuka mbaunzi kākī ku sipu naṅa. Noko ma kusāu panzi tu siveta mine ndimo.

¹² Miki tamāta ṅai, naṅa akai noṅa mine, aku kamora ṅga! Kinzi tamāta sakamao nde patanzi lâ kala simo sikeno nā. Kinzi sikura tu sipagagati ku simandi kaika kilo, ande tia.

37

*Vetāṅa ndia ma ipāṅga panzi tamāta
ara wa tamāta sakamao wa
Daviti isia wāṅṅiṅa ṅine*

¹ Noko ma kalo loko ṅana vetāṅa ṅinde kinzi tamāta sakamao uru siveta, mine ndimo. Aku noko ma kupadāda ṅananzi tamāta ṅinde uru siveta vetāṅa soki, mine ndimo.

² ṅana tu kinzi tamāta sakamao uru simo ikura zo mbwana-mbwana nā, itogo unza wa kâ lau wa, kari kana ku ṅgāla-ṅgāla walele nā.

³ Andeta ara ṅana noko ma kalo tawana Yova Kindeni ku kupaveta kuku vetāṅa ara nā. Ambo noko ma kuveta mine, ande noko ma kumo ara lâ tãno ṅinde i muṅga ipatea pano, aku sã tonṅe ma ikura tu izavaruno, ande tia.

⁴ Ambo noko ma kundekana Yova Kindeni nā, ande vetāṅa ndia noko ilo tu i ma iveta pano, ande i ma iveta vetāṅani ndaina.

⁵ Mine nde ara ṅana noko ma kuo tamwata ne via ilā Yova Kindeni mbau ilo. Ambo noko ma kalo tawana i, ande i ma ivilano mine;

⁶ i ma itula noko ne vetāṅa ara ipāṅga nia yo, itogo kari ne sināla mine. Mao nā, i ma itula pwataki tu noko nde tamāta sonde, itogo kari ikākī imā ṅngini ku isinala nia kaika mine.

⁷ Mine nde ara ṅana noko ma kumo mwasa nā lâ Yova Kindeni nao, aku kumo kuo tini pa i ne pavilāṅa. Ambo tamāta ma siveta vetāṅa sakamao pinde ikura muṅga sipa ṅgua tu ma siveta mine, ande noko ma kalo loko ndimo.

⁸ Noko ma kupu muli pa kalo-lokoni ne vetāṅa wa wisi-nāna ne vetāṅa wa, ṅana

tu vetānja kie mine ikura tu ilaneno ŋana kuveta kiesaka.

⁹ Kuloŋo ŋga; Yova Kindeni ma izavarunzi kinzi tamāta sakamao. Anja tamāta ea kalonzi tawana Yova Kindeni ku sio tininzi pa i ne pavilānja kâ, ande kinzi ŋinde ma simo sondo lâ tâno ara ŋinde i muŋga ipambwāre tu ma ilanzi.

¹⁰ Kinzi tamāta sakamao simo ikura zo mbwana-mbwana nâ. Ambo kinzi tamāta ara ma siroto ŋananzi lâ nenzi lawea ilo, ande kinzi ma sisānda kulunzi tia.

¹¹ Anja tamāta pinde uru sipatawa warakanzi tininzi, aku kinzi ŋinde ma sikai tâno ara ŋinde. Kinzi ma simo ara ndo, aku kazānja tonje ma ipānja panzi nde tia.

¹² Kinzi tamāta sakamao sipa ŋgua tu ma sizavarunzi tamāta ara, aku wisinzi sakamao ndo panzi.

¹³ Andeta Maro Njalae ijeleanzi tamāta sakamao ŋinde, ŋana tu i ma muli izavarunzi ndo lâ.

¹⁴ Kinzi tamāta sakamao sikai nenzi pila kâki ku sirae nenzi temba ŋana sipanenzi sugorai tamwatanzi. Kinzi simandi ŋana sipunzi tamāta ŋinde uru sipaveta kuku vetānja ara.

¹⁵ Andeta nenzi pila ŋinde ma isowe warakanzi kapwanzi pwataki, aku nenzi temba nde ma mbwaranuki.

¹⁶ Miki kalomi ŋgere ŋana ŋine kâ; tamāta ara tonje ne mbaliŋja kiri-mwata nde ipole kinzi tamāta sakamao rârâ nenzi mbaliŋja kie-kie ndoni.

¹⁷ ŋana tu Yova Kindeni ma iyaula kinzi tamāta sakamao nenzi kaika, andeta ikeka ŋananzi tamāta ara.

¹⁸ Yova Kindeni ikatonanzi tamāta ŋinde uru sipaloŋo pa i ne ŋgua ku soka muli. Aku ikura zo rârâni kinzi ma simo ara lâ tâno ŋinde Yova Kindeni muŋgani ipatea panzi.

¹⁹ Ambo zo sakamao ma ipānja panzi, ande malia tonje ma izavarunzi tia. Lâ zo ŋana nia putole ipānja, ande kanzi kâpwa rârâ ma ikeno panzi.

²⁰ Taitu Yova Kindeni ma izavarunzi tamāta sakamao. I ne kazānja tamāta kinzi ma naonzi tia lâ, sitogo mâle wa unza wa. Mao nâ, kinzi ma simo sitogo mundo ikeno zo mbwana-mbwana nâ, ŋinenja nzarana walele nâ ku nao tia lâ.

²¹ Kinzi tamāta sakamao uru sikai kekeleke saŋenzi tininzi pinde, andeta muli kinzi situ ŋana kekeleke ŋinde, nde tia. Anja kinzi tamāta ara sisilikana warakanzi nenzi mbaliŋja tia ndo. Kinzi uru kekeleke rârâ silanzi tininzi pinde.

²² Yova Kindeni ne nzâmbe ara ikeno panzi tamāta pinde, aku kinzi ŋinde ma sikai nenzi tâno ara. Anja tamāta

pinde, ande Yova Kindeni ipa ŋgua ŋana izavarunzi kâ, aku i ma ijaranzi tamāta ŋinde.

²³ Yova Kindeni ikai poe sondo panzi tamāta ŋine uru sipaveta kuku vetānja ndia i ilo papa ŋinde.

²⁴ Mine kala lâ zo ŋana kinzi ŋinde ma sisāsa lâ nzâla, ande kinzi ma patanzi ku sipayaula, ande tia, ŋana tu Yova Kindeni isanja mbaunzi kaika.

²⁵ Muŋga naja tamāta limoa, aku amo lee kala ŋine naja nde koŋa lâ. Aku lâ nanenju mbwera ndoni, naja ŋandai amora Yova Kindeni ipu muli pa tamāta ara tonje ŋga. Aku naja ŋandai amora kinzi tamāta ara natunzi simo sugorai ndo kala sino panzi tamāta pinde tu kâpwa silanzi.

²⁶ Ikura zo zo kinzi tamāta ara mine ilonzi panzi tininzi pinde, kala sindeka ŋana kekeleke silanzi. Yova Kindeni ne nzâmbe ara ikeno panzi tamāta ŋinde natunzi.

²⁷ Mine nde kuloŋo ŋga; ambo noko ma kupu muli pa vetānja sakamao ku kupaveta kuku vetānja ara, ande noko ma kumo ara lâ tâno ara ŋinde ikura zo rârâni.

²⁸ ŋana tu Yova Kindeni tini mwasa panzi tamāta ea sipaveta kuku vetānja sondo, aku i ma ipilenzi ne tamāta tia ndo. Ikura zo rârâni i ikatonanzi tamāta ea sipaveta kuku vetānja ara. Andeta i ma ijaranzi kinzi tamāta sakamao nenzi vâsa.

²⁹ Kinzi tamāta ara ma sikai tâno ŋinde Yova Kindeni ipatea panzi, aku ma simo ara mine ku simo nâ.

³⁰ Tamāta ara imo tava ilo-kalo ara nâ. Mine kala i uru itula ŋgua sondo nâ. I kawa ŋgua rârâni nde sondo ndo.

³¹ I ne Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa nde ikeno kaika lâ i ilo. Mine kala i uru iyoka tukuŋa ŋinde muli, aku i pata ndue tia.

³² Anja kinzi tamāta sakamao simuna ku sio ŋananzi tamāta ara. Kinzi siroto nzâla ŋana sipunzi tamāta ara pâta simâte.

³³ Andeta Yova Kindeni ma io tamāta ara tonje ilâ pa kinzi tamāta sakamao mbaunzi ilo, ande ma tia. Lâ zo ndia kinzi tamāta sakamao simandi ŋgua nia ku sitalea tamāta ara tonje, ande Yova Kindeni ma isâu panzi tu sipole tamāta ara ŋinde, ande ma tia.

³⁴ Mine nde ara ŋana noko ma kuo tini pa Yova Kindeni ne pavilānja wa kupaloŋo pa i kawa ŋgua wa. Ambo noko ma kuveta mine, ande i ma isuka noko ŋa kâki, kala noko ma pwura ŋana pwai tâno ara ŋinde. Aku lâ zo ŋana Yova Kindeni ma izavarunzi tamāta sakamao, ande noko mata ma kumora i ne vetānja ŋinde.

³⁵ Nanenṅu ṅgua ṅhine nde duvi mine; nanayoni naṅa amora tamāta sakamao tonṅe, i ne kaika ṅalae ṅhinde. I nde ipolenzi tamāta ndoni kala imo kulunzi, itogo kāi ṅalae tonṅe imandi tuu kulu ku ipolenzi kāi pinde rārāni mine.

³⁶ Andeta muli ṅga naṅa amo nia ṅhinde kilo, aku tamāta sakamao ṅhinde nde nao tia lâ. Naṅa aroto ṅhana i kâ, andeta asānda kulu tia ndo.

³⁷ Andeta ara ṅhana noko ma kalo ṅgere sondo ṅhananzi tamāta pinde, kinzi ṅhinde sipaveta kuku vetāṅa ara kala soki tonṅe ikeno panzi tia. Kinzi simo tava wisinzi pisi nâ, aku ma simo ikura zo luandongo ku ma sipulianzi nenzi vâsa rârâ.

³⁸ Anṅa kinzi kiesaka tamwatanzi, ande Yova Kindeni ma iyaula kinzi rārāni ndo lâ. I ma izavarunzi tamāta sakamao kala nenzi vâsa tia.

³⁹ Ambo kazāṅa ma ipāṅga panzi tamāta ara, ande Yova Kindeni tamwata ma ikainzi piti. Aku lâ zo ndia malia itu ipāṅga panzi, ande kinzi silâ pa i tu ikea ṅhananzi.

⁴⁰ Kinzi kalonzi tawana tu Yova Kindeni ma ikatonanzi. Mine nde i ivilanzi ku ikainzi piti lâ tamāta sakamao mbaunzi ilo, kala simo ara nâ.

38

Tamāta ipoko kala ino pa Maro Kindeni Daviti isia wāṅgiṅja ṅhine

¹ Yova Kindeni, noko ma wisi nâna ku kumbita naṅa ndimo. Mao nâ, noko wisi nâna, taitu naṅa ano pano tu kupare nia pa naṅa tia.

² Noko kupane naṅa lâ, aku noko ne silâwa isowe kapwāṅgu. Noko mbau nâ kupu naṅa kala patana andue lâ.

³ Noko wisi nâna pa naṅa, kala pukonja sakamao ikai tiniṅgu ndoni. Naṅa aveta kiesaka, aku ṅhana duvi ṅhinde kâ naṅa karaengu ndoni nde ipayaula ndo lâ.

⁴ Nanenṅu kiesaka rārāni nde itawa naṅa ndue ndo lâ. ṅhinde itogo kelekele tonṅe malia ndo naṅa atu akale, andeta akura tia.

⁵ Naṅa aveta vetāṅa soki ndo, aku ṅhana duvi ṅhinde kâ mbwatakâe rârâ ika tiniṅgu, kala wembu rârâ ipāṅga ku sâmbu ndo.

⁶ Naṅa ilonṅu malia ndo, kala akura tu amandi kaika nde tia. Ikura zo rārāni naṅa kalonṅu sukāṅa kala amo ata nâ.

⁷ Naṅa tiniṅgu nde nâna ṅalae, itogo yââ mela-mela ne nâna mine, aku pukonja ṅalae tina ikai naṅa kaika lâ.

⁸ Noko kuyaula naṅa ndo lâ, aku nanenṅu kaika ndoni marumbu lâ. Naṅa

ilonṅu kurana tia ndo, aku nâna ṅhine iveta naṅa asarāwa kawāṅgu ṅalae ṅhinde.

⁹ Maro ṅalae, noko kusama lâ ṅhana vetāṅa ṅhinde naṅa ilonṅu tu noko ma kuveta pana. Naṅa ilonṅu ita ṅalae, aku ṅhinde ṅandai ipavea ṅhanano ṅga.

¹⁰ Naṅa wisinṅu nde iveta pupu kaika nâ, aku walonṅu ndoni nde marumbu lâ. Naṅa matāṅgu nde ipāṅga sakamao, kala ṅandai amora nia sondo ṅga.

¹¹ Naṅa ninṅu-nambwe sitavanzi nanenṅu mete kinzi nde tininzi pwāka tu simo tiniṅgu laiti, ṅhana tu pukonja sakamao ikaina lâ. Aku naṅa seenṅu kinzi ṅhinde kala tininzi piti ṅhanana mine nâ.

¹² Andeta ṅhinde nâ tia; tamāta pinde situ sipu naṅa pāta amāte, aku sio nimbu ṅhana ikai naṅa kaika kâ. Kinzi situ ma siyaula naṅa, aku siporo pwataki tu ma siveta kenzi sakamao pana. Ikura zo zo kinzi kalonzi ṅgere ṅhana siveta kenzi sakamao pa naṅa.

¹³ Naṅa apāṅga togo tamāta tonṅe taṅa pasâe, aku apono taṅāṅgu ṅhana nenzi ṅgua kâ. Naṅa apāṅga atogo tamāta tonṅe kawa pasâe, aku kawāṅgu buu nâ.

¹⁴ Naṅa apāṅga atogo tamāta tonṅe ikura tu ilonṅu ṅgua tia. Mine kala naṅa ṅandai aporo ṅgua taulo panzi ṅga.

¹⁵ Andeta Yova Kindeni, naṅa ao tiniṅgu pa noko. Maro ṅalae, nanenṅu Maro Kindeni noko, noko tamwata ma kuporo ṅgua taulo pana.

¹⁶ Naṅa ano pano tu noko ma kusâu panzi nanenṅu kazāṅa tamāta tu sindeka ṅhana nanenṅu malia ṅhine, mine ndimo. Naṅa tiniṅgu pwāka tu kinzi ma simora naṅa patana ku ma simarawa naṅa wa sindeka wa.

¹⁷ ṅhana tu laiti ṅhana naṅa ma patana kâ, aku akai nâna mine ku amo nâ.

¹⁸ Maro Kindeni, kala ṅhine naṅa apatula nanenṅu kiesaka pwataki pano, aku kalonṅu loko ṅhana kiesaka ṅhinde kâ.

¹⁹ Nanenṅu kazāṅa tamāta nde simo tava nenzi walo kaika. Tamāta rârâ ṅhinde nde wisinzi nâna pa naṅa, andeta ṅhinde ne duvi tia.

²⁰ Naṅa aveta kenṅu ara panzi, anṅa kinzi nde siveta kenzi sakamao pa naṅa. Naṅa uru apaveta kuku vetāṅa ara, aku ṅhana duvi ṅhinde kâ kinzi sikai kazāṅa pana.

²¹ O Yova Kindeni, noko ma kupile naṅa ndimo! Nanenṅu Maro Kindeni, noko ma kumo malawae ṅhanana ndimo!

²² Maro ṅalae, nanenṅu Pavilāṅa Tamwata noko, naṅa ano pano tu kumâ walele nâ ku kuvilana.

39

Tamāta ikai malia kala ino pa Maro Kindeni

Daviti isia wāngiŋja ŋine

¹ Muŋga naŋa aporo mine tu, “Naŋa ma apakatona warakāŋgu sondo ŋana nanenŋu vetāŋa rārāni. Tia ma naŋa aveta kiesaka ŋana aporo ŋgua sakamao kā. Lā zo ndia kinzi tamāta sakamao simo naŋa tiningu laiti, ande naŋa ma asae kawāŋgu.”

² Mine nde naŋa kawāŋgu buu nā, ku aporo ŋgua tonje tia ndo. Andeta naŋa aveta mine koa tia nā. Naŋa ilonŋu ipāŋga malia ndo,

³ aku kalonŋu loko nā. Naŋa ilonŋu kalonŋu ikai wurāta kaika lee ilonŋu kurana tia ndo. Aku marumbu; naŋa akura tu asae kawāŋgu kilo tia.

⁴ Mine kala naŋa akasonja Yova Kindeni mine tu, “Yova Kindeni, naŋa ma amo viāŋgu ikura mbwera ŋapia kilo. Naŋa ma amāte lā zo ndia. Tiambo nanenŋu via ŋine ma marumbu walele nā, tiya? Noko kuporo kutula ŋine pwataki naloŋo.

⁵ Naŋa asama tu noko kupatea zo mbwana-mbwana nā pa naŋa. Lā noko nao, nanenŋu zo ŋine nde kelekele kaa nā. Mao nā, maka tamāta rārāni nema via nde kelekele kaa nā, itogo tamāta tonje imbana koroani mbwani taitu nā lā kawa.

⁶ Lā zo ŋine maka kamo tāno kulu, ande maka tamāta rārāni nde katogo kái uŋa mine. Maka uru kaveta wurāta ŋalae tina, andeta wurāta ŋinde ilā kaa nā. Maka kagona mbaliŋa rārā, taitu maka kazizāla tu muli ŋga ea ma ikai. Mao nā, maka katogo kelekele kaa nā uru nao tia walele nā.

⁷ Mine nde Maro ŋalae, kala ŋine naŋa ma ao tiningu pa sā tonje tia. Naŋa kalonŋu tawanano, kala ao tiningu pa noko nā tu kuvila naŋa.

⁸ Naŋa ano pano tu kuzavaru nanenŋu kiesaka rārāni piti lā tiningu, ŋana naŋa ma amo ara kilo. Ŋinenŋa kinzi tamāta kapa-kapa ma sikura tu siveta ‘a’ pa naŋa kilo, ande tia.

⁹ Naŋa asama tu noko tamwata kuo malia ŋine imā ipāŋga pana. Mine nde naŋa ma aporo tia, ma kawāŋgu buu nā.

¹⁰ Taitu naŋa ano pano tu noko ma kupare nia pa naŋa kilo ndimo. Noko mbau nā kupu naŋa lee ku laiti ŋana amāte kā.

¹¹ Maro ŋalae, naŋa asama tu noko uru kuleleanzi tamāta ŋana nenzi kiesaka kā, aku noko kupare nenzi kiesaka ŋinde nia panzi. Aku mbaliŋa ndia kinzi ilonzi papa, ande ŋinde noko kuyaula, itogo nzirika ika lalava ku iveta ipāŋga sakamao mwasina.

Mao nā, maka tamāta rārāni nema via nde kelekele kaa nā, itogo tamāta tonje imbana koroani mbwani taitu nā lā kawa.

¹² Yova Kindeni, kupaloŋo pa nanenŋu noŋa, aku kutambira taŋa pa nanenŋu sarawāŋa. Noko ma kupono taŋa ŋana nanenŋu tiŋa ŋine ndimo, ŋana tu naŋa amo lombo ikura zo tini mwata nā kuku noko lā tāno kulu, itogo naŋa timbungu rārāni munja simo mine.

¹³ Naŋa ano pano tu kulele nao pa naŋa kilo. Ŋinenŋa naŋa ma akura tu andeka kilo lee ikura lā zo ndia ma napile tāno ŋine ku naonŋu tia lā.”

40

Wāngiŋja ŋana tasuka Maro Kindeni ŋa kái

Daviti isia wāngiŋja ŋine

¹ Muŋga, naŋa amo nā ao tiningu pa Yova Kindeni tu ivila naŋa. Amo lee ŋinenŋa i nao pana kala ipaloŋo pa nanenŋu noŋa.

² Pa zo ŋinde naŋa amo atogo tamāta imo mbāā ŋalae ilo mwasina, kala amo sakamao ndo. Andeta Yova Kindeni itapa naŋa kái kala apāŋga amandi tāno kulu kilo. Ŋinde itogo naŋa aloko lā nia mbariri sakamao ilo, andeta ipasu naŋa piti iŋgunu naŋa amandi mira kulu. Mine kala ŋine naŋa ayoka kaika kilo.

³ Ŋinde itogo i io wāngiŋja wasaseki tonje lā kawāŋgu. Ŋinde nde wāngiŋja ŋana tapanea nenda Maro Kindeni tasuka i ŋa kái. Tamāta rārā ma simora naŋa apanea Yova Kindeni mine, aku ma simege ŋana i wa sio nenzi kalo-tawana ilā papa i wa.

⁴ Mao nā, tamāta ea kinzi sio nenzi kalo-tawana ilā pa Yova Kindeni, kinzi ŋinde ma sindeka. Kinzi tamāta mine uru sipu mulinzi panzi tamāta ea sipasuka warakanzi tininzi ku sipile Maro Kindeni ku siwāŋgi panzi maro laŋeŋa.

⁵ Yova Kindeni, nanenŋu Maro Kindeni noko, noko muŋga kuveta vetāŋa arara rārā ŋinde ŋana kuvila maka kā. Maro tonje irerege kuku noko nde tia ndo! Aku noko kupatea vetāŋa arara pinde kilo ŋana kuveta pama. Opopo, ambo naŋa atu aporo atula ŋgua pwataki ŋana noko ne vetāŋa arara ŋinde taitu-taitu, ande naŋa ma akura tia.

⁶ Naŋa asama tu noko tini pwāka ŋana simbi wa kápwa kie-kie ŋinde kinzi tamāta uru sipatarāwa pano. Aku patarawāŋa rārāni kinzi uru simomo lā yāā kulu wa, patarawāŋa ŋana izavaru kiesaka piti kā wa, ande ŋinde noko tini pwāka ŋana tona. Andeta nanayoni noko

kuveta naṅa taṅṅgu ipwa kala apaloṅṅo pa noko kawa ṅgua.

⁷ Mine kala naṅa aporo taulo tu, “Maro Kindeni, naṅa warakāṅgu amo ṅai mbo. Naṅa amâ apāṅga lâ, ikura ṅgua ṅinde kinzi muṅga siṅgere lâ pepa tini ṅana naṅa kâ.

⁸ Nanenṅu Maro Kindeni, naṅa iloṅgu ndo tu aveta ikura noko ne pateāṅa mine. Noko ne ṅgua tukunṅa nde ikeno lâ iloṅgu kalonṅu.”

⁹ Yova Kindeni, lâ zo ṅana noko ne tamâta sipasau ṅana sipaneano, ande naṅa uru aporo panzi tu noko uru kuvila maka. Naṅa ṅandai asae kawāṅgu ṅga.

¹⁰ Noko uru kuvilanzi ne tamâta, aku naṅa ṅandai aveva ṅgua ṅana ne pavilāṅa ṅinde ṅga. Ikura zo zo naṅa aporo atula pwataki tu noko uru kuveta ikura ne ṅgua pāṅa rârâni. Naṅa aporo tu noko tini mwasa panzi ne tamâta ikura zo rârâni, aku noko uru pwatonanzi sondo, ikura muṅga kuporo tu ma kuveta mine. Lâ zo ṅana noko ne ṅgu sipasau ṅana siwāṅgi pano, ande naṅa ṅandai aveva ṅgua ṅana noko ne vetāṅa ṅinde ṅga.

¹¹ Yova Kindeni, naṅa asama tu noko ma kupile ne mâsi ṅana kalo sukāṅa ṅana naṅa kâ, ande ma tia. Noko uru tini mwasa pana, aku noko uru kuveta ikura ne ṅgua pāṅa rârâni. Mine nde noko ma pwatona naṅa ikura zo zo.

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila i

¹² Andeta kala ṅine malia rârâ ṅinde nde imâ ipāṅga pana, kala siṅge naṅa lâ. Naṅa akura tu asowe malia ṅinde kambwanṅenzi nde tia. Muṅga naṅa aveta kiesaka rârâ, aku ṅinde itawa naṅa ndue lâ. Mine nde naṅa akura tu amora sondo tia. Nanenṅu kiesaka ṅinde kambwanṅenzi nde ṅalae tina, ipole kulunṅu pwau ṅine kambwanṅenzi. Mine kala naṅa tiniṅgu ruru, aku nanenṅu walo nde ilâ lâ.

¹³ Mine nde Yova Kindeni, kalo sukāṅa ṅanana ku pwai naṅa piti ṅga! Yova Kindeni, kumâ walele ku kuvilana!

¹⁴ Tamâta pinde situ sipu naṅa pâta amâte. Naṅa iloṅgu tu noko ma kuveta maṅeti panzi ku kupolenzi ndo lâ. Kinzi uru sindeka ṅana nanenṅu malia ṅine. Naṅa iloṅgu tu noko ma kuṅjaranzi ku kutawa ṅanzi ndue lâ.

¹⁵ Kinzi sivaligi naṅa ku siveta “a” pana. Naṅa iloṅgu tu noko ma kuzavarunzi ndo lâ, aku kuveta kinzi mainzi ṅalae.

¹⁶ Aṅga tamâta pinde nde uru simâ pano, aku naṅa iloṅgu tu kinzi ṅinde ma sindekanano. Noko muṅga pwainzi tamâta ṅinde piti lâ kazāṅa ilo, aku naṅa iloṅgu tu kinzi rârâni ma kawanzi ndanṅe

pano ku siporo ṅgua ikura zo rârâni mine tu, “Yova Kindeni nde ara ku ara ndo!”

¹⁷ Ambo taitu naṅa nde tamâta kaa nâ, aku akura tu apavila warakāṅgu, ande tia. Andeta Maro ṅalae, naṅa asama tu noko uru kalo ṅgere ṅanana. Nanenṅu Maro Kindeni, nanenṅu Pavilāṅa Tamâta wa nanenṅu Yautāṅa Tamâta noko. Mine nde naṅa ano pano tu kumâ walele nâ ku kuvilana.

41

Pukoṅa tamâta ne noṅa Daviti isia wāngiṅja ṅine

¹ Tamâta ea kinzi uru kalonzi sukāṅa ṅananzi sugorai tamwatanzi kala sisukanzi, ande kinzi ṅinde sikura tu sindeka, ṅana tu lâ zo ndia malia ma imâ ipāṅga panzi, ande Yova Kindeni ma ivilanzi.

² Yova Kindeni ma ikea ṅananzi ku ikatona nenzi via. I ma ivetanzi simo ara ndo lâ nenzi tâno, aku ma isâu pa nenzi kazāṅa tamâta tu sizavarunzi, ande ma tia.

³ Lâ zo ndia kinzi tamâta ara ṅinde sikai pukoṅa, ande Yova Kindeni ma isukanzi ku ma iveta tininzi ara kilo.

⁴ Naṅa warakāṅgu asama ṅine kala aporo mine tu, “Yova Kindeni, muṅga naṅa aveta kiesaka pa noko. Kalo sukāṅa ṅanana, ku kuzavaru pukoṅa ṅine piti lâ tiniṅgu.”

⁵ Nanenṅu kazāṅa tamâta nde ilonzi sakamao pa naṅa. Kinzi siporo tu, “Ara ṅana i ma imâte walele nâ ku nao tia lâ.”

⁶ Zo katṅe kinzi nawalanzi pinde simâ sikalele naṅa, andeta silāṅe ku siporo ṅgua kaa kaa pana. Kinzi situ silonṅo tapâriṅa ṅana nanenṅu pukoṅa sakamao ṅine, ṅinenṅa siyâti silâ ku situ naṅa lakināṅgu panzi tininzi pinde.

⁷ Nanenṅu kazāṅa tamâta rârâni silâ taitu ku siporo ṅgua sakamao ṅana naṅa kâ. Kinzi ilonzi tu vetāṅa sakamao ndo ma iyaula naṅa.

⁸ Kinzi siporo mine tu, “Pukoṅa sakamao nde ikai i kaika lâ. Mine nde i ma kura ṅana imandi kilo lâ kenoṅa nia, ande ma tia. I ma imâte nâ.”

⁹ Aku niṅgu-nambwe sondo, inani muṅga imo ilo taitu kuku naṅa ku ika kuna, ande i kala ikai kazāṅa pa naṅa mine nâ.

¹⁰ O Yova Kindeni, kalo sukāṅa ṅanana ku kuzavaru pukoṅa ṅine piti lâ tiniṅgu, ṅana naṅa ma kura tu apare nia panzi nanenṅu kazāṅa tamâta ṅinde.

¹¹ Lâ zo ṅana noko ma kupaloṅṅo pa nanenṅu noṅa ku kupono nzalanzi, ande naṅa ma asama tu noko ilo ara pana.

¹² Mao nâ, naña uru aveta ikura noko ne pateâna mine, aku ñana duvi ñinde kâ noko kuvilana ku kuo naña amandi noko nao ikura zo rârâni, ma amo mine ku amo nâ.

¹³ Mine nde ara ñana kinda ma tapanea Yova Kindeni tasuka i ña kâki. Ina Isrel ñgu nema Maro Kindeni. Paneâna ma ilâ mine nâ papa i ikura zo zo. Mao ku mao kanajo.

42

Tamâta imo malawae ñana ne lawea tina, kala ikai ñoja

Kinzi Kora ne vâsa ñgu sisia wângjina ñine

¹ Ambo wiki tonje imo dugu ilo ku irakoña ñana lââ kâ, ande i ma ilo ndo tu isânda lââ ñalae kulu ñana inu kâ. Maro Kindeni, naña kala mine nâ ilonju ndo tu amâ amo noko tini laiti.

² Maro Kindeni, noko Via Tamwata, naña ilonju ndo keno pano, itogo tamâta ñandola mâsa-mâsa kala ilo pa lââ tu inu kâ. Maro Kindeni, naña ma kura tu amâ amandi noko nao ku awânggi pano lâ zo ndia.

³ Ikura zo zo nanenju kazâña tamâta pinde sivaligi naña ku siporo mine tu, “Ñana sâ kâ ñga noko ne Maro Kindeni tini pwâka tu ivilano, a?” Mine kala naña amo ata nâ ikura kari wa mbo wa. Naña matângu sulu nde itogo nakângu kâpwa mwasina.

⁴ Naña kalonju ñgere ñana zo ara muñgâña ñinde, ku amo ata nâ. Nanayoni naña uru ayoka kunzi ñgu ñalae amunja panzi akainzi silâ Maro Kindeni ne luma sapâña ilo. Lâ zo ñinde maka iloma ndeka nâ kala kasarâwa ñalae kawama ndanje kawânggi pa Maro Kindeni. Ikura kumbwa rârâni maka uru kapasau kawânggi papa i.

⁵ Naña apakasonja warakângu mine tu, “Ñana sâ kâ ñga ilonju malia mine, a? Ñine nde ara tia. Ara ñana naña ma ao tiniñgu pa nanenju Maro Kindeni, inani nanenju Yautâña Tamwata, tu ma ivila naña. Naña ma apanea i asuka ña kâki kilo.”

⁶ Andeta kala ñine naña ilonju malia ndo. Mine nde Maro Kindeni, naña ma kalonju ñgere kilo ñana noko kâ. Naña amo nanenju lawea tina tia; naña amo papa Jodan tâno, nia ñine Hermon Tuu aña Misa Tuu simandi. Naña amo ñai kala kalonju ñgere ñanano kilo.

⁷ Noko kusâu pa malia kie-kie tu sipânga pana ku sitawa naña ndue ndo, itogo tâi ne kâla ñalanjala sipatuku naña mine. Mao nâ, ñinde itogo tâi geza-geza ne kâla ikâki

ñalae, aku ne ndunenani nde itogo lââ ñalae irere mira ilo ku isonja ndue.

⁸ Ninenja naña kalonju ñgere ñana ñine kâ; ikura kari kari Yova Kindeni uru io ne tini-mwasa ara ñinde imâ pa naña, aña ikura mbo mbo i ne wângjina nde ikeno pana. Naña uru awânggi wângjina ñinde pa Maro Kindeni, inani nanenju via warika, aku wângjina ñinde nde ipânga itogo nanenju ñoja mine.

⁹ Maro Kindeni uru ikatona naña sondo ndo, andeta naña akasonja i mine tu, “Ñana sâ kâ ñga noko kalo kapa ñanana, a? Ñana sâ kâ ñga noko kusâu panzi nanenju kazâña tamâta tu siveta kenzi sakamao pana, kala amo tava ilonju malia ndo, a?”

¹⁰ Ikura zo zo nanenju kazâña tamâta sivaligi naña ku siporo ñgua sakamao pana mine tu, “Ñana sâ kâ ñga noko ne Maro Kindeni tini pwâka tu ivilano, a?” Nenzi ñgua ñinde isowe naña ilonju itogo silâwa mine, kala atu amâte.

¹¹ Naña apakasonja warakângu mine tu, “Ñana sâ kâ ñga ilonju malia mine, a? Ñine nde ara tia. Ara ñana naña ma ao tiniñgu pa nanenju Maro Kindeni, inani nanenju Yautâña Tamwata, tu ma ivila naña. Naña ma apanea i asuka ña kâki kilo.”

43

¹ Maro Kindeni, tamâta pinde sipu mulinzi pa noko, aku kinzi ñinde ilonzi tu sitawa naña ndue. Naña ano pano tu kuvilana ku kusuka nanenju ñgua. Kuporo kutula pwataki tu naña aveta vetâña soki tonje tia. Kinzi tamâta sakamao ñinde nde lañeña tamwatanzi. Naña ano pano tu kuvilana ku pwaina piti lâ mbaunzi ilo.

Tamâta io tini pa Maro Kindeni tu ma ivila i

² Maro Kindeni, naña uru amâ pano tu amuna ñananzi kazâña tamâta. Andeta ñana sâ kâ ñga noko kupu muli pa naña, a? Ñana sâ kâ ñga noko kusâu panzi nanenju kazâña tamâta tu siveta kenzi sakamao pana kala ilonju malia ndo, a?

³ Naña ano pano tu kuo ne sinâla tava ne ñgua mao imâ, ñana itula nzâla pa naña ku ikaina ayoka sondo pa noko tamwata ne tuu sapâña Saion, niani ndaina noko uru kumo.

⁴ Maro Kindeni, ñinenja naña ma alâ pa noko ne patarawâña nia, ñana tu nokoni nde nanenju ndekâña ñine warika. Maro Kindeni, nanenju Maro Ñalae noko, naña ma ara wângu awânggi wângjina paneâna kâ pa noko.

⁵ Naña apakasonja warakângu mine tu, “Ñana sâ kâ ñga ilonju malia mine, a?”

Ŋine nde ara tia. Ara ŋana naŋa ma ao tiningu pa nanenŋu Maro Kindeni, inani nanenŋu Yautãŋa Tamwata, tu ma ivila naŋa. Naŋa ma apaneã i asuka ŋa kãki kilo.”

44

Kinzi Isrel ŋgu sino pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi

Kinzi Kora ne vãsa ŋgu sisia wãŋgiŋa ŋine

¹ Maro Kindeni, maka timbuma nde sitapãri pama lâ ŋana mãsi ŋalanãla noko muŋga kuveta lâ kinzi nenzi zo, lâ zo muŋgãŋa ŋinde. Maka warakama nde kalonjo tapãriŋa ŋinde lâ.

² Kinzi sitapãri tu noko tamwata kusokinzi tinikoa ŋgu lâ nenzi tâno, ŋinenŋa tânoni ndaina kulanzi timbuma, kala simo sondo lâ tâno ŋinde. Kinzi sitapãri tu noko kutawanzi tinikoa ŋgu ndue lâ, aŋga kinzi warakanzi nde noko kuvetanzi simo ara nã kala sipãŋga kambwanjenzi ŋalae.

³ Kinzi sipara, andeta kinzi warakanzi nenzi temba-silãwa ŋandai isukanzi ŋana sikai tâno ŋinde ŋga. Aku mine nã, kinzi warakanzi nenzi kaika ŋandai ivilanzi ŋana sipole paraŋa ŋinde ŋga. Noko ilo ndo keno panzi; mine kala noko tamwata nã ne walo kaika ipole paraŋa ŋinde.

⁴ Mine kala naŋa aporo tu noko nde nanenŋu koipu ŋalae, aku nanenŋu Maro Kindeni kala noko. Nokoni kupatea tu maka Yakopu ne vãsa ŋgu ma uru kapole paraŋa.

⁵ Nokoni uru kuvila maka ŋana katawanzi nema kazãŋa tamãta ndue. Noko ne walo kaika nã isukama ŋana kapolenzi tamãta ŋinde situ sipara kuma.

⁶ Nanenŋu temba tava pila ŋalae nde ikeno pana, andeta naŋa ŋandai kalonju tawana tu kelekele ŋinde ma ivila naŋa ŋana apole paraŋa kã. Tia ndo!

⁷ Taitu nokoni muŋga kuvila maka kala kapolenzi nema kazãŋa tamãta. Kinzi tamãta ŋinde ilonzi sakamao pa maka, andeta noko kutawanzi ndue ndo lâ.

⁸ Mine nde Maro Kindeni, maka nema paneãŋa ilã pa noko simbo nã ikura zo zo. Maka ma kawama ndanŋe pano, ma kaveta mine ku kamo nã.

⁹ Andeta mana mana, a? Kala ŋine noko kupu muli pa maka lâ, aku kusãu panzi kazãŋa tamãta tu sipolema. Lã zo ŋana nema zugu tamãta silã ŋana paraŋa kã, ande noko kupile ne mãsi ŋana kulã kumo kunzi.

¹⁰ Noko kupile maka lâ, kala kakãwa ŋananzi kazãŋa tamãta, aku sikai nema kelekele marumbu lâ.

¹¹ Noko kusãu panzi tu sipu maka pãta kamãte, itogo mbwãmbwa saka sikanzi lama mine. Aku noko kusoki maka ŋana nema tâno, kala kakãwa pwapwataki kalã kamo potomule lâ tinikoa ŋgu ŋgininzi.

¹² Noko kuveta tamwata ne ŋgu maka tu kapãŋga wurãta tamãta kaa nã panzi tinikoa ŋgu. Tiambo noko kutu maka nde kelekele sugorai nã kala kuveta mine, a?

¹³⁻¹⁴ Nana duvi ŋinde kã kinzi ŋgu simo nema lawea tini laiti ŋine nde uru siporo ŋgua pavaligiŋa pama. Kinzi sijeleama pãta lâ, aku siveta maŋeti nã pama. Lã zo ndia kinzi silonjo maka parinama, ande kinzi siveta “a” pama wa sirurua kulunzi pama wa.

¹⁵⁻¹⁶ Nanenŋu kazãŋa tamãta nde ilonzi sakamao ndo pa naŋa, aku simandi naonju siporo ŋgua pavaligiŋa wa ŋgua sakamao wa pana. Nenzi ŋgua ŋinde iveta maŋeti ŋalae pana, kala mainggu ndo.

¹⁷ Maro Kindeni, ŋana sã kã nga vetãŋa mine ipãŋga pama, a? Maka ŋandai kaloma kapa ŋananano ŋga, aku ŋandai katoto ŋgua pãŋa ŋinde noko muŋga kuveta kuku maka ŋga.

¹⁸ Maka ŋandai kapu mulima pa noko ŋga, aku ŋandai kalaŋa kapole noko ne tukunja ŋga.

¹⁹ Andeta noko kuzavaru maka lâ. Ŋinde itogo noko kutambirama kamo waloma tia ndo lâ kinzi mbwãmbwa saka ŋgininzi. Noko kupilema kala kamo nia kondoma ŋana ndo.

²⁰ Andeta maka nema Maro Kindeni, noko kusama maka kilalama lâ. Ambo maka muŋga kaloma kapa ŋananano ku kapare tukuma kano panzi maro lajeŋa,

²¹ ande noko ma kusama, ŋana tu noko kusama ilo-kalo paveãŋa rãrãni ikeno iloma kaloma. Andeta tia.

²² Maka nde kamo noko ne tamãta. Mine kala ikura zo rãrãni kinzi sipu maka pinde pãta kamãte. Kinzi siveta kenzi taituni pa maka, itogo siveta panzi lama lâ zo ŋana sipunzi pãta ŋana sikanzi kã.

²³ Mine nde Maro ŋalae, kupagagati ku kumandi sãnda ŋga! Nana sã kã ŋga noko pweno nã, a? Kumandi sãnda tã! Noko ma kupu muli pa maka ikura zo rãrãni ndimo!

²⁴ Nana sã kã nga noko kumuna ŋanama, a? Kinzi tamãta ŋinde siveta kenzi sakamao pama, aku maka kakai malia ŋalae tina. Noko ma kalo kapa ŋana nema malia ŋine kã ndimo.

²⁵ Maka patama kandue tâno kulu marumbu lâ, aku karaema nde ikeno nã, katogonzi materja tamãta mine.

²⁶ Maro ŋalae, maka kano pano tu kumã kuvilama! Noko ne tini-mwasa uru ikeno mine ku imo nã. Mine nde kumã ku pwaima piti lâ kazãŋa ilo.

45

Wāngiŋa ŋana koipu ŋalae ne pakāeŋa kâ

Kinzi Kora ne vâsa ŋu sisia wāngiŋa ŋine

¹ Ŋgua ara rârâ nde pipi lâ ikeno ilonŋu kalonŋu, kala naŋa atu asia wāngiŋa ŋine pa koipu ŋalae. Tamâta pinde sikura tu siŋgere ŋgua kaŋa ara lâ pepa tini, aku naŋa kala aluku ŋana awāŋgi wāngiŋa kaŋa ara mine nâ.

² Nanenŋu wāngiŋa nde mine; Koipu Ŋalae, noko tamwata nao wa tini wa nde ara pâta lâ. Tamâta tonŋe iregere kuku noko, nde tia. Aku noko kawa ŋgua kilala nde ara ndo. Ŋinde itula pwataki tu Maro Kindeni uru iveta kie ara pano ikura zo zo.

³ Noko nde walo tamwata. Mine nde naŋa ilonŋu tu noko ma kupa ne pila ŋana paraŋa kâ lâ kambwaje. Ŋinenŋa kinzi tamâta ma simora tu noko ne walo nde ŋalae ŋinde, aku ma sisama tu noko ne vetâŋa nde ara ku ara ndo.

⁴ Noko ŋa nde ŋalae ndo, aku naŋa ilonŋu tu noko ma kusanŋona “hosi” kumbu ku kulâ kupara kunzi tamâta ŋinde uru sikai kazâŋa pa ŋgua mao wa vetâŋa sondo wa. Noko ne walo nde kaika ndo; mine nde noko uru kuveta mâsi ŋalanjala kie-kie.

⁵ Koipu Ŋalae, noko ne silâwa mata ruru ndo, aku ŋinde ikura tu isowe ne kazâŋa tamâta kapwanzi. Mine nde noko kupolenzi ne kazâŋa tamâta ŋinde, kala sipare tukunzi ndue lâ noko kie tini.

⁶ Maro Kindeni io noko pwai koipu ŋalae, ma kumo mine ku kumo nâ. Noko uru pwai poe sondo ndo panzi ne tamâta.

⁷ Noko tini mwasa pa vetâŋa sondo nâ, aŋga vetâŋa sakamao nde noko ilo papa tia ndo. Mine kala noko tamwata ne Maro Kindeni ipateano tu pwai koipu, aku i ŋoa ŋalae ilano. Koipu tonŋe ŋa ipole noko ŋa, ande tia ndo.

⁸ Kinzi muŋga sivala samimi kuwae ara ndo lâ noko ne pasawaŋa luandondo rârâni tininzi, aku sisinŋara noko ne luma lâ ŋgoa ŋalae “elefan” ne sanjiri. Kala ŋine tamâta pinde simo noko ne luma ara ŋinde ilo ku sira wāŋgu siwāŋgi ŋana siveta noko ilo ndeka.

⁹ Koipu ŋalanjala pinde natunzi taine nde simo noko ne luma ilo sitavanzi taine ŋalanjala. Aku noko ne taine taipa nde imandi pa noko mbau wia kâ tava ne siŋgâra arara. Kinzi muŋga siveta i ne siŋgâra lâ mira ara “gol” ŋinde ikeno Ofir tâno.

¹⁰ Kala ŋine naŋa atu aporo ŋgua pinde pa noko taine taipa kinzi sipateano pa koipu ŋalae. Noko ma kutambira taja

sondo pa nanenŋu ŋgua. Noko ma kupatâpa noko taine piti lâ noko ne ŋgu wa noko see taitu ŋinde ŋgininzi.

¹¹ Koipu ŋalae imora noko tu noko nde taine ara pâta lâ, aku i tini mwasa nâ pano. I nde noko ne tamâta ŋalae; mine kala noko ma kuponu muli pa i kawa ŋgua nâ.

¹² Kinzi tamâta simo Tair lawea ŋinde ma sikai wisi-ara kie-kie simâ pano. Aku kinzi mbaliŋa warakanzi kala ma sitogo tu sipu noko mata tona.

¹³ Ayo, kala ŋine koipu ŋalae ne taine taipa iyoka ilâ koipu ŋalae ne luma ilo, aku kinzi simora i tu i nde taine ara ndo. I nde ipasawa pasawaŋa tonŋe muŋga sisuta lâ kaimbo “gol”.

¹⁴ Pasawaŋa ŋinde nde ne siŋgâra kie-kie rârâ. Kala ŋine sikai taine taipa ŋinde silâ pa koipu ŋalae, aku i nuwala taine taipa kinzi nde soka muli silâ.

¹⁵ Kinzi sindeka pâta ku ilonzi ara nâ, aku soka silâ koipu ŋalae ne luma ilo.

¹⁶ Koipu ŋalae, noko ma kupulianzi natu tamâne rârâ, aku muli ŋa kinzi ma sikai noko timbu muŋgâŋa ŋinde nianzi. Noko ma kuonzi tu sikai koipu sikura tâno ŋine ndoni.

¹⁷ Ikura zo muli-muli, ande nanenŋu wāngiŋa ŋine ma ivetanzi tamâta rârâ tu kalonzi ŋgere ŋanano. Mine nde kinzi ŋgu ndoni ma sipanea noko ŋa sisuka kâki ikura zo zo.

46

Maro Kindeni uru imo kuku kindâ

Kinzi Kora ne vâsa ŋu sisia wāngiŋa ŋine

¹ Maro Kindeni uru ikeka ŋana kindâ kâ, aku i tamwata ne walo kaika ilua kindâ ikura zo zo. I imo tininda laiti nâ, aku lâ zo ŋana malia imâ ipāŋga pa kindâ, ande indeka ŋana ivila kindâ.

² Mine kala kindâ ma taruru ŋana sâ tonŋe tia. Ambo ogigi ma iririnjo tâno kaika, kala tâno ipwa pwawataki aku tuu imbe indue tîi geza-geza ilo, ande kindâ ma taruru tia.

³ Ambo tîi ma ipu kaika ndo ku ne maka ipāŋga, ambo ne kâla ma isuka kâki imbware ku isapunzi tuu iririnjo tuu duvi, ande kindâ ma taruru tia.

⁴ Ŋana tu lââ ŋalae tonŋe nde irere lâ Jerusalem lawea ilo, lawea sapâŋa ŋinde Maro Kindeni âta Tamwata uru imo. Aku lââ ŋinde uru iveta kinzi tamâta sindeka.

⁵ Maro Kindeni imo Jerusalem lawea ilo. Mine nde sâ tonŋe ikura tu izavaru lawea ŋinde tia ndo, ŋana tu ikura zo zo, lâ mbwale pwataki, Maro Kindeni ma ivila ne lawea ŋinde.

⁶ Anḡa kinzi tinikoa ṅgu ndoni nde wisinzi motutu kala sisarāwa kawanzi ṅjalae, aku kinzi warakanzi sipayaula tava nenzi lawea. Maro Kindeni isunḡa kawa kākiki ṅjalae ndo, ṅjineṅḡa tāno ikāwa kala nao tia lā.

⁷ Andeta Yova Kindeni, ina kaika warika, ande uru imo kuku kindā. Kinda talā tamuna lā timbunda Yakopu ne Maro Kindeni tini laiti, kala tamo ara nā.

⁸ Ayo, miki kamā kamora vetāṅḡa ṅjalāḡala Yova Kindeni iveta ṅjinde. I iveta māsi kaika ṅjalāḡala kie-kie ipāṅḡa tāno kulu.

⁹ I nde ilulu paraṅḡa lā tāno ndoni. Imbwareenzi temba wa silāwa wa nukinuki, anḡa maramuṅḡa nde irumbianzi lā yāā kana lā.

¹⁰ Iporo mine tu, “Miki ma kapara kilo ndimo! Naṅḡa ilonḡu tu miki ma kasama naṅḡa kilalāṅḡu sono tu naṅḡa warakāṅḡu nde Maro Yova Kindeni. Kinzi tamāta ṅgu ndoni nde simo naṅḡa kalonḡu. Naṅḡa amo akai Maro ṅjalae ikura tāno ndoni.”

¹¹ Yova Kindeni, ina kaika warika, ande uru imo kuku kindā. Kinda talā tamuna lā timbunda Yakopu ne Maro Kindeni tini laiti, kala tamo ara nā.

47

Maro Kindeni ikai Maro ṅjalae panzi tamāta ndoni

Kinzi Kora ne vāsa ṅgu sisia wāṅḡiṅja ṅjine

¹ Miki tamāta lā ṅgu ndoni, miki kandeke ku kaponza mbaum! Miki kandeke ku kasuṅḡa kawami ṅjalae kawāṅḡi wāṅḡiṅja paneāṅja kā pa Maro Kindeni!

² I nde koipu ṅjalae kaika ndo, aku i uru ikai poe panzi tamāta ndoni simo tāno kulu. Mine nde ara ṅjana kindā rārāni ma tamege ṅjana Yova Kindeni kā, inani Yova Kindeni āta Tamwata.

³ I ivila kindā lā, kala tapolenzi tinikoa ṅgu ndoni. Ionzi ṅgu ndoni simo kindā kalonda.

⁴ Yova Kindeni ilo ndo keno pa kindā. Mine kala nanayoni i tamwata ipatea tāno tonḡe panzi ne ṅgu Isrel. Kala ṅjine kindā tamo tava ndekāṅḡa nā lā tānoni ndaina.

⁵ Miki kamora ṅḡa! Maro Kindeni nde ikāki ilā ne luma sapāṅḡa ilo kala imo ṅjinde, aku tamāta sindeka ku sisarāwa kaika wa simbana tando wa.

⁶ Ayo, miki rārāni kagogo kawami kawāṅḡi kapanea Maro Kindeni ṅḡa! Kawāṅḡi pa nenda Koipu ṅjalae tava ndekāṅḡa nā!

⁷ ṅjana tu Maro Kindeni imo koipu ṅjalae, aku ikai maro pa tāno ndoni. Miki kawāṅḡi wāṅḡiṅja paneāṅja kā ilā papa i!

⁸ Mao nā, Maro Kindeni imo koipu ṅjalae ku ikai poe panzi tamāta ṅgu ndoni marumbu lā. Isanḡona koipu ṅjalae ne sanḡonāṅḡa nia sapāṅḡa, aku imo ikai maro.

⁹ Kinda uru taponu muli pa Abraham ne Maro Kindeni, aku tamāta ṅgu ndoni nenzi koipu ṅjalāḡala nde sipasau simā taitu ku kindā, ṅjana tu kinzi koipu ṅjalāḡala rārāni nde simo Maro Kindeni kalo. I ikai maro ṅjalae ikura tāno ndoni.

48

Saion lawea nde Maro Kindeni ne lawea Kinzi Kora ne vāsa ṅgu sisia wāṅḡiṅja ṅjine

¹ Yova Kindeni ṅa nde ṅjalae ndo. Kinda ma takāki talā pa Maro Kindeni ne lawea Jerusalem, laweani ndaina ikeno i ne tuu sapāṅḡa kulu, aku tapanea i tasuka ṅḡa kākiki.

² Saion Tuu ṅjinde nde ara ndo, aku ikāki ilā āta ṅjinde. Kinzi tamāta ndoni simo tāno kulu nde sindeka ṅjana Koipu ṅjalae ne lawea ṅjinde ikeno Saion Tuu kulu.

³ Maro Kindeni imo ne lawea ṅjinde ilo, aku i uru ikeā ṅjananzi ne tamāta lā nenzi kazāṅḡa tamāta naonzi. Mine kala kinzi simo ara nā.

⁴ Muṅḡa kinzi koipu ṅjalāḡala pinde nde silā taitu ṅjana sikai paraṅḡa pa Saion Tuu.

⁵ Andeta kinzi simā sipāṅḡa laiti, ṅjineṅḡa matanzi kākiki simora Maro Kindeni ne kaika ikeno pa lawea ṅjinde, aku wisinzi motutu lā. Kinzi siruru pāta kala sikāwa silā.

⁶ Kinzi siruru pāta lā, aku ilonzi kura tia ndo. Kinzi simo sitogo taine ikai nāna ṅjana ipagugua lālu kā mine.

⁷ Kinzi siruru ndo, sitogo tamāta imo wāṅḡa kulu ku iruru ṅjana kāla-lawea ikāki ku isapu wāṅḡa kaika lā.

⁸ Kinda talonḡo pāri ṅjana māsi ṅjalāḡala pinde Maro Kindeni iveta muṅḡani lā, aku kindā warakānda kala tamora i ne māsi ṅjalāḡala pinde tona. Kala ṅjine kindā tamo Yova Kindeni Walo Tamwata ne lawea ilo. Kinda tamo nenda Maro Kindeni ne lawea Jerusalem ilo, aku tasama tu i ma ikatona lawea ṅjine ikura zo rārāni.

⁹ Maro Kindeni, maka kamā noko ne luma sapāṅḡa ilo, aku kaloma ṅgere ṅjana noko ne tini-mwasa ṅjinde uru ikeno mine ku imo nā.

¹⁰ Maro Kindeni, noko ṅḡa ṅjalae nde ikura tāno ndoni. Aku mine nā, kinzi tamāta lā nia rārāni sipaneano, ṅjana tu noko ne māsi ṅjana pwai poe panzi tamāta kā nde sono ndo.

¹¹ Mao nā, noko uru kupare nia sono ndo panzi tamāta ṅjana nenzi vetāṅḡa kā. Mine nde kinzi tamāta kala simo Saion lawea

wa Juda ŋgu nenzi lawea rârâni wa, ande kinzi ŋinde sindeka ŋalae.

¹² Miki Maro Kindeni ne tamâta, naŋa ilonŋu tu miki rârâni ma kalâ kakarerea Saion lawea, aku kasowe luma kambwanjenzi, luma kaika ŋalanjala ŋinde simandi pa lawea ne ŋgumbi mira nŋanjenŋanje. Ninenŋa miki ma kasama tu Maro Kindeni nde kaika warika.

¹³ Miki matami kalea sonde pa lawea ŋinde ne ŋgumbi kaika. Kamora ŋga; ŋgumbi ŋinde ikâki ilâ âta, kala nenda kazâŋa tamâta ma sikura tu silaŋa sipole, ande tia ndo. Ambo miki ma matami kalea pa ŋgumbi ŋinde, ande miki ma kakura tu katapâri panzi nemi vâsa mine tu,

¹⁴ "Maro Kindeni nde imo nenda Maro ŋalae, ma imo mine ku imo nâ. I ma ikai poe sonde pa kinda ikura zo rârâni."

49

*Ambo tamâta tonŋe ilo ŋalae pa mbaliŋa, ande i ipânŋa kapa lâ
Kinzi Kora ne vâsa ŋgu sisia wângiŋja ŋine*

¹ Miki tamâta rârâni kalonŋo ŋga. Miki ŋinde rârâni kamo tâno ndoni, katambira taŋami sonde pa nanenŋu ŋgua.

² Miki tamâta ŋalanjala wa miki tamâta kaa nâ wa, aŋga miki mbaliŋa warakami wa miki sugorai tamwatami wa, miki rârâni kalonŋo ŋgua ŋine sonde.

³ Ilo-kalo ara nâ nde ikeno ilonŋu kalonŋu. Mine nde naŋa ma atula ŋgua ara ŋine pami ŋana iveta kalo-ŋgere pami.

⁴ Naŋa ma atula ŋgua tambirâŋa pinde pami muŋga lâ ŋga. Naŋa ma ara wâŋgu ku ma atula ŋgua tambirâŋa ŋinde duvi pwataki pami.

⁵⁻⁶ Tamâta pinde ilonzi ŋalae koŋa pa mbaliŋa nâ. Kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi ku siporo tu kinzi nde mbaliŋa warakanzi. Aku kinzi tamâtani ndaina nde sinŋe naŋa mbwalii lâ, aku situ siveta kenzi sakamao pana. Andeta naŋa ma aruru ŋananzi tia, ŋana tu tamâta rârâni ma muli simâte.

⁷ Mao nâ, kinda tasama tu tamâta tonŋe ikura tu mbumbu ilua Maro Kindeni ŋana imo via ikura zo luandongo, ande tia. Aku mine nâ, tamâta tonŋe ikura tu iko Maro Kindeni ŋana isâu pa ninambwe tonŋe tu ma imo via nâ, ande tia.

⁸⁻⁹ ŋana tu kulu ŋana tako tamâta tonŋe ne via kâ nde ikâki ndo. Mine kala tamâta tonŋe ikura tu iko Maro Kindeni ŋana isâu pa tamâta tonŋe tu ma inŋenŋe ŋana mateŋa ku imo via nâ, ande tia ku tia ndo.

¹⁰ Mao nâ, kinda tasama tu kinzi ilo-kalo tamwatanzi rârâni nde ma simâte. Aŋga kinzi tamâta ŋinde nenzi ilo-kalo ŋalae

koŋa tia, sitavanzi tamâta kapa-kapa, ande kinzi ŋinde rârâni kala ma simâte tona. Kinzi tamâta rârâni taitu-taitu ma sipile nenzi mbaliŋa, ŋinenŋa tamâta pinde ma sikai.

¹¹ Muŋga kinzi simo lâ warakanzi nenzi tâno, andeta muli ŋga kuru nia ma ipânŋa itogo nenzi lawea sonde ikura zo zo. Kinzi ma simo mine lâ niani ndaina ku simo nâ.

¹² Ambo tamâta tonŋe ŋa nde ŋalae, ande ŋinde ma ikura tu ipono nzâla ŋana mateŋa kâ, ande ma tia. I ma imâte, itogo ŋgoa ŋgoi simâte mine.

¹³ Mao nâ, vetâŋa kie mine ma ipânŋa panzi tamâta kapa-kapa ŋinde uru kalonzi tawana warakanzi nâ kala sindeka kaa nâ ŋana nenzi mbaliŋa kâ.

¹⁴ Maro Kindeni ipatea tu kinzi rârâni ma simâte, sitogonzi lama mine, aku mateŋa ma ikai poe panzi itogo nenzi katonâŋa tamâta mwasina. Kinzi karaenzi nde ma sâmbu walele nâ lâ kuru ilo, aku kinzi tamâta ara ma sindeka ŋana tamâta mine nenzi mateŋa kâ.

¹⁵ Andeta Maro Kindeni ma ivila naŋa. I ma ikaina piti lâ mateŋa nianzi, aku mateŋa ma ikura tu iliko naŋa kaika, ande ma tia.

¹⁶ Ambo tamâta tonŋe ipânŋa itogo mbaliŋa warika mine, aku ikai luma ŋalae tava kelekele arara nâ, ande noko ma wisi motu ku ilo rârâ ndimo.

¹⁷ ŋana tu i ma muli imâte, aku lâ zo ŋinde i ma kura tu ikai kelekele tonŋe ilâ kuku, ande tia. I ne mbaliŋa ma kura tu iyoka kuku i ilâ pa mateŋa nianzi, ande ma tia.

¹⁸ Mao nâ, lâ zo ŋana i imo via yo, ande i uru ipandekâna ŋana ne via ŋinde kâ. Aku tamâta pinde kala uru sisuka i ŋa kâki tona, ŋana tu i imo ara ndo.

¹⁹ Andeta muli ŋga i ma iyoka i timbu muŋgâŋa rârâni mulinzi, ku ma imâte. I ma imo mateŋa nianzi, lâ nia kondoma ŋana ndo.

²⁰ Ambo tamâta tonŋe ŋa nde ŋalae, ande ŋinde ma kura tu ipono nzâla ŋana mateŋa kâ, ande ma tia. I ma imâte, itogo ŋgoa ŋgoi simâte mine.

50

Maro Kindeni ilea pa tamâta rârâni nenzi vetâŋa

Asap isia wângiŋja ŋine

¹ Maro Kindeni Kaika Warika, ina Yova Kindeni, ande iporo ŋgua. I ne sarawâŋa ilâ panzi tamâta rârâni simo nia ndoni lâ tâno kulu, kinzi pa mbwera kâ wa kinzi pa wâra kâ wa.

² Maro Kindeni imo Saion lawea ara ŋinde, aku ne walo isinala nia ndoni lâ tâno kulu itogo sinâla mine.

³ Kala ŋine kinda nenda Maro Kindeni ŋga imâ, andeta i ŋandai nao mwasa ŋga. Yââ ŋalae nde iyoka imuŋga papa ku ikana kekelele, aŋga mbilu ŋalae nde iŋge i lâ.

⁴ I nde isarawanzi samba tava tâno tu simâ simora i itunzi ne tamâta sondo.

⁵ Maro Kindeni iporo mine tu, “Nanenggu tamâta, miki ŋine uru kawāŋgi pa naŋa, miki ŋine muŋga kaveta patarawāŋa pana ŋana itula nenda ŋgua pāŋa pwataki kâ, miki kapagona lâ taitu ku kamâ pana.”

⁶ Maro Kindeni kawa ŋgua ŋinde nde duvi mine; i nde ŋgua-samāŋa tamwata. Nia ma ikeno âta ŋinde itula pwataki tu Maro Kindeni nde vetāŋa sondo warika.

⁷ Maro Kindeni iporo tu, “Nanenggu tamâta, miki kalonjo ŋga. Naŋa ilonŋu ŋgua pami. Miki Isrel ŋgu, naŋa ma aomi kamandi ŋgua nia, aku ma nasowe ŋgua lâ tinimi. Naŋani nde miki nemi Maro Yova Kindeni.

⁸ Naŋa ŋandai aporo tu nemi mâsi ŋana kaveta patarawāŋa pa naŋa kâ nde mâsi soki ŋga. Aku naŋa ŋandai aleleami ŋana patarawāŋa kie-kie miki uru kamomo lâ yââ kulu ku kakai kamâ pa naŋa ŋga.

⁹ Taitu naŋa ilonŋu pa bulmakao tamâne tâku meme tonŋe imo nemi ŋgumbi ilo, ande tia.

¹⁰ Ŋana tu simbi ŋgoi rârâni simo duŋu ilo ŋinde nde naŋa warakāŋgu nâ nenŋu. Aŋga bulmakao ndoni simo tu rârâni kulunzi ande naŋa warakāŋgu nâ nenŋu tona.

¹¹ Aŋga sii ndoni wa kekelele rârâni simo vianzi lâ leu ilo, kinzi ŋinde rârâni nde naŋa warakāŋgu nâ nenŋu tona.

¹² Ambo naŋa ma putole ipuna, ande naŋa ma aporo atula ŋinde pwataki pami tia, ŋana tu tâno tava kekelele ndoni ikeno tâno ilo ŋinde nde naŋa warakāŋgu nâ nenŋu.

¹³ Tiambo miki katu naŋa uru aka bulmakao tamâne mbatunzi, a? Tiambo miki katu naŋa uru anu meme seenzi, a? Tia ndo!

¹⁴ Naŋa ilonŋu tu miki ma kawami ndanŋe pa naŋa, aku ŋinde ma ipāŋga itogo nemi patarawāŋa mao mine. Aku vetāŋa ndia miki muŋga kapa ŋgua kuku Maro Kindeni âta Tamwata ŋana ma kaveta kâ, ande naŋa ilonŋu tu miki ma kaveta vetāŋa ŋinde rârâni.

¹⁵ Lâ zo ŋana malia itu imâ ipāŋga pami, ambo miki ma kasarāwa pa naŋa, ande naŋa ma avilami. Ŋinenŋa miki ma kapanea naŋa kasuka ŋāŋgu kâki.”

¹⁶ Aŋga kinzi tamâta sakamao, ande Maro Kindeni iporo ŋgua kaŋa mine panzi; “Ŋana sâ kâ ŋga miki katula nanenggu ŋgua tukuŋa pwataki lâ kawami, a? Ŋana sâ kâ ŋga miki katapâri ŋana tukuŋa ŋinde naŋa muŋga alami, a?”

¹⁷ Miki tinimi pwâka tu naŋa ma apananami, aku kapu mulimi pa nanenggu ŋgua tukuŋa marumbu lâ.

¹⁸ Miki kaveta mete kunzi nanzare tamwatanzi rârâni taitu-taitu. Aku miki uru kasanjona kunzi tamâta ŋinde muŋga sipakâe, andeta kala ŋine sitambira warakanzi tininzi potomule.

¹⁹ Ikura zo zo miki kandeka ŋana kaporo ŋgua sakamao wa ŋgua laŋeŋa wa.

²⁰ Miki kandeka ŋana kasowe ŋgua laŋeŋa lâ taimi-tuami tininzi wa katu lagi-nanzi wa.

²¹ Miki uru kaveta mine, andeta naŋa kawāŋgu buu nâ. Mine kala miki ilomi patepa tu naŋa ilonŋu ara ŋana nemi vetāŋa kâ. Andeta tia ndo! Kala ŋine naŋa ambita miki pâta lâ, aku natula nemi vetāŋa potomule ipāŋga nia yo lâ ŋgua nia.

²² Miki tamâta ŋine kala kapu mulimi pa naŋa lâ, miki kalonjo sondo ŋga. Tia ma naŋa azavarumi ndo lâ, aku tamâta tonŋe ma ikura tu ivilami tia ndo.

²³ Ambo tamâta tonŋe kawa ndanŋe pa naŋa, ande ŋinde ipāŋga itogo i ne patarawāŋa ara ndo, aku patarawāŋa mine isuka naŋa ŋāŋgu kâki. Mao nâ, naŋa ma avilanzi tamâta rârâni uru sipakatona warakanzi nenzi vetāŋa sondo.”

51

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma izavaru ne kiesaka piti

Daviti isia wāŋgiŋa ŋine, lâ zo ŋinde ŋgua-tulāŋa tamâta Natani imâ papa ku itula Daviti ne kiesaka pwataki tu i iveta sakamao kuku tamâta tonŋe kaiwa, i ŋa tu Batseba

¹ Maro Kindeni, noko ne tini-mwasa uru ikeno mine ku imo nâ. Mine nde naŋa ano pano tu kalo-sukāŋa ŋanana. Noko nde kalo sukāŋa warika; mine kala ano pano tu kuzavaru nanenggu vetāŋa potomule rârâni piti lâ tiningu.

² Kupua nanenggu kiesaka rârâni ne muso piti lâ ilonŋu. Kusoki nanenggu vetāŋa potomule rârâni piti, aku kuveta ilonŋu ipāŋga mbâra-mbâra ndo.

³ Naŋa asama tu naŋa nde kiesaka tamwatāŋgu. Naŋa akura tu kalonŋu kapa ŋana nanenggu vetāŋa potomule kâ, ande tia.

⁴ Nanenġu kiesaka nġinde, ande naŋa aveta pa noko simbo nā. Naŋa aveta sakamao lā noko nao. Mine nde noko kuveta māsi sondo ku kupole naŋa lā nġua nia. Noko pwatu nanenġu vetāŋa soki nġinde pana, aku nġinde nde sondo ndo.

⁵ Mao nā, nia ndoyo, lā zo nġinde nana ipaguguana apāŋga lā, ande naŋa amo aveta vetāŋa sakamao nā. Lā zo nġinde naŋa amo nana kapwa ilo yo, aku amo lee apāŋga lā zo nġine, ande naŋa amo kiesaka tamwatāŋgu.

⁶ Noko ilo tu naŋa ma apono muli sondo pa noko ne nġua mao. Mine nde naŋa ano pano tu kupananana nana noko ne ilo-kalo ara kā.

⁷ Ambo noko ma kuzavaru nanenġu kiesaka piti lā, ande naŋa ma apāŋga ilonġu mbāra-mbāra. Ambo noko ma kupua ilonġu, ande nġinde ma ipāŋga zuzuli ku pāne ndo, itogo lāā ne mira ndumu-ndumu mine.

⁸ Naŋa ano pano tu kuo ndekāŋa lā ilonġu kilo. Mao nā, noko kutawa naŋa ndue ndo lā ku pwatu nanenġu kiesaka kulu pana. Andeta kala nġine naŋa atu andeka kilo.

⁹ Noko ma kulea pa nanenġu kiesaka nġinde kilo ndimo. Naŋa ilonġu tu noko ma kuzavaru nanenġu vetāŋa sakamao rārāni piti lā.

¹⁰ Maro Kindeni, naŋa ilonġu tu noko ma kuveta ilonġu kalonġu ipāŋga zuzuli ndo. Kuo ilo-kalo wasaseki imā ilonġu, nana naŋa ma akura tu apono muli sondo pano.

¹¹ Naŋa tiniŋgu pwāka tu noko ma kusoki naŋa amo malawae njanano. Aku naŋa tiniŋgu pwāka tu noko ma pwai ne Koroani saŋena.

¹² Noko uru kuvila naŋa, aku muŋga noko ne pavilāŋa nġinde iveta naŋa ilonġu ndeka. Kala nġine naŋa ilonġu tu noko ma ndekāŋa nġinde kulua naŋa taulo imā kilo. Naŋa ano pano tu kusukana ku kugagati ilonġu kalonġu tu ma apono muli pa noko kawa nġua.

¹³ Ambo noko ma kuveta mine, ande naŋa ma apanananzī kiesaka tamwatanzi nana vetāŋa ara rārāni noko ilo papa nġinde. Nġinenga kinzi ma sipalele ilonzi kalonzi ku ma sitaulo simā pa noko kilo.

¹⁴ Maro Kindeni, nanenġu Pavilāŋa Tamwata noko. Noko ma kupu naŋa pāta amāte ndimo. Ambo noko ma kalo sukāŋa njanana, ande naŋa ma awāŋgi wāŋgiŋa paneāna kā atula pwataki tu noko kuveta vetāŋa sondo pa naŋa.

¹⁵ Maro Nalae, ambo noko ma kuvilana, ande naŋa ma aporo pwataki apanea noko nġa.

¹⁶ Noko ilo tu naŋa ma akai kelekele pinde ku aveta patarawāŋa pano, ande tia. Ambo naŋa ma amomo simbi lā yāā kulu ku ao imā pano, ande noko ma kundeka nġalae koŋa nana patarawāŋa nġinde kā, ande ma tia.

¹⁷ Andeta Maro Kindeni, kala nġine naŋa ma aveta patarawāŋa kie tonġe pano, aku noko ma ilo ara nana. Naŋa ma apatawa warakāŋgu tiniŋgu ku apauwo warakāŋgu amo noko kalo. Naŋa asama tu ambo tamāta tonġe ilo malia nana ne kiesaka kā kala ipalele ilo kalo ku ipatawa tamwata tini lā noko nao, ande noko ma kupu muli papa i nde tia.

¹⁸ Aku Maro Kindeni, naŋa ilonġu tu noko ma kalo sukāŋa njananzi Isrel nġu tava, aku kuveta kie ara panzi. Naŋa ano pano tu kupa Jerusalem lawea ne nġumbi mira kāki kilo.

¹⁹ Nġinenga noko ma ilo ara nā nana patarawāŋa sondo nġinde maka ma kaveta pano, patarawāŋa kie-kie nġinde maka ma kamomo lā yāā. Aku maka ma kapatarāwa bulmakao tamāne lā noko ne patarawāŋa nia tona.

52

Tamāta ea indeka nana vetāŋa potomule kā, ande i nde tamāta kapa

Daviti isia wāŋgiŋa nġine, lā zo nġinde Doek, ina Idom lawea warika, ilā pa Saulo ku ipai tu Daviti imo Abimelek ne luma ilo.

¹ Noko tamāta kaika ndaina, nana sā kā nġa kupasuka tamwata tini ku kundeka koa tia nā nana vetāŋa potomule nġinde muŋga kuveta panzi Maro Kindeni ne tamāta, a? Maro Kindeni uru iveta ikura i ne nġua pāŋa rārāni.

² Noko laŋeŋa tamwata, noko ne nġua nde itogo pila mata ndo, aku nġinde uru izavarunzi tamāta. Ikura zo rārāni noko ilo tu ma kuyaulanzi tamāta pinde.

³ Noko nandai ilo pa vetāŋa ara nġa, aku noko nandai ilo tu kuporo nġua mao nġa. Noko ilo tu kuporo nġua laŋeŋa nā.

⁴ Noko kawa laŋeŋa! Noko ilo pa nġua ndia uru iyaulanzi tamāta pinde.

⁵ Andeta kuloŋo nġa; Maro Kindeni ma izavaru noko ndo lā. I ma ikaino kaika ku ma inarano nana noko ne luma kā. I ma izavaru noko ndo lā, kala noko ma kumo via lā tāno nġine kulu kilo, ande ma tia.

⁶ Tamāta pinde uru siveta vetāŋa ara, aku kinzi nġinde ma simora māsi mine ipāŋga pano ku ma siruru pāta. Kinzi ma sineleano ku ma siporo tu,

⁷ “Kamora nġa, tamāta ndai tini pwāka tu Maro Kindeni ma ikeka nana i kā. I kalo tawana tu i tamwata ne mbaliŋa ma ivila

i, aku i kalo tawana tu vetâŋa sakamao nâ ma iveta i imo sondo.”

⁸ Anŋa naŋa nde amo atogo i, ande tia ndo. Naŋa kalonŋu tawana tu Maro Kindeni ne tini-mwasa ma ikeno pa naŋa ikura zo rârâni. Mine nde amo ara nâ, atogo kâi “oliv” tonŋe imandi Maro Kindeni ne luma sapâŋa tini laiti mine.

⁹ Maro Kindeni, noko kuvila naŋa lâ. Mine kala ikura zo rârâni naŋa ma kawâŋgu ndanŋe pano, aku ma amandi noko ne tamâta naonzi ku ma apanea noko ŋa aporo tu, “Maro Kindeni iveta kie ara ndo pa naŋa”.

53

Kinzi tamâta nenzi vetâŋa sakamao Daviti isia wâŋgiŋa ŋine

¹ Kinzi tamâta kapa-kapa uru siporo lâ warakanzi ilonzi mine tu, “Maro Kindeni nde maro kaa nâ”. Kinzi tamâta ŋinde nde tamâta sakamao ndo. Kinzi uru siveta vetâŋa potomule nâ. Tamâta tonŋe uru iveta vetâŋa ara nâ, ande tia.

² Maro Kindeni imo samba ilo, aku i mata ndue ilea pa kinzi tamâta. I itu isama mine: tiambo tamâta pinde simo tava ilokalo ara, tiya? Tiambo tamâta pinde ilonzi tu simâ papa i, tiya?

³ Andeta tia. Kinzi rârâni sipile nzâla ara marumbu lâ. Kinzi rârâni nenzi vetâŋa taituni, kinzi nde tamâta sakamao ndo. Tamâta tonŋe uru iveta vetâŋa ara nâ, ande tia ndo kanaanjo.

⁴ Maro Kindeni imora ŋine kala iporo mine tu, “Tiambo kinzi tamâta ŋinde nenzi ilokalo tia tâ. Kinzi rârâni uru siveta vetâŋa sakamao. Kinzi sizavarunzi nanenŋu tamâta, itogo sika kâpwa mine, aku uru sikai naŋa pa naŋa tia ndo.”

⁵ Andeta tini nâ kinzi ma siruru pâta kanaanjo. Muŋga kinzi ŋandai sisama ruruŋa kie mine ŋga. Ŋana tu Maro Kindeni ma izavarunzi ne tamâta kinda nenda kazâŋa tamâta marumbu lâ. I ipu muli panzi lâ, ku ma ipolenzi ndo lâ.

⁶ Naŋa ilonŋu tu Maro Kindeni ma isupwa kinda Isrel ŋgu nenda Yautâŋa Tamâta iyoka pa Saion Tuu indue imâ. Yakopu ne vâsa ŋgu Isrel ma sindeka ŋalae tina lâ ŋinde zo Maro Kindeni ma ivilanzi ne tamâta kala ma simo ara kilo.

54

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wâŋgiŋa ŋine, lâ zo ŋinde kinzi Zip lawea warakanzi silâ pa Saulo ku sipai tu, “Daviti nde imuna imo maka nema tâno”.

¹ Maro Kindeni, noko Walo Tamwata, naŋa ano pano tu kuvilana! Kumandi tava ne kaika ŋalae ŋinde ku pwai naŋa piti lâ kazâŋa ilo.

² Maro Kindeni, kupalono pa nanenŋu naŋa. Kutambira taŋa sondo pa naŋa kawâŋgu ŋgua.

³ Kinzi taŋa-kaika tamwatanzi nde simâ sipâŋga lâ, kala situ sikai kazâŋa pa naŋa. Kinzi uru siveta kenzi sakamao nâ panzi tamâta pinde, aku kala ŋine kinzi situ sipu naŋa pâta amâte. Kinzi ilonzi tu Maro Kindeni nde maro kaa nâ.

⁴ Andeta Maro Kindeni imo nanenŋu Pavilâŋa Tamwata. Mao kanaanjo, Maro Ŋalae uru ikatona naŋa ku ivetana amo ara nâ.

⁵ Naŋa ilonŋu tu i ma nâna ilanzi nanenŋu kazâŋa tamâta ŋinde. Vetâŋa sakamao ndia kinzi situ siveta pa naŋa, ande naŋa ilonŋu tu i ma iveta vetâŋa taituni nâ pa kinzi warakanzi. Maro Kindeni, noko uru kuveta ikura ne ŋgua pâŋa rârâni. Mine nde naŋa ano pano tu kuzavarunzi kazâŋa tamâta ŋinde ndo lâ.

⁶ Yova Kindeni, naŋa ma andeka nâ ŋana aveta patarawâŋa pano. Naŋa ma kawâŋgu ndanŋe ŋalae pano, ŋana tu noko ilo pa ŋgua mine.

⁷ Noko pwai naŋa piti lâ nanenŋu malia rârâni ilo marumbu lâ. Naŋa matâŋgu amora noko kuzavarunzi nanenŋu kazâŋa tamâta lâ.

55

Tamâta ikai naŋa pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wâŋgiŋa ŋine

¹ Maro Kindeni, kupalono pa nanenŋu naŋa. Noko ma kupono taŋa pa nanenŋu sarawâŋa ndimo.

² Naŋa ano pano tu kutambira taŋa pa naŋa kawâŋgu ŋgua, aku kutu ŋgua pana itaulo imâ. Malia ŋine iveta naŋa ilonŋu kura tia ndo.

³ Kinzi kazâŋa tamâta siporo kaika tu ma sizavaru naŋa. Kinzi tamâta sakamao ŋinde nde sitawa naŋa ndue ndo lâ, kala ilonŋu putuka ŋalae. Kinzi siveta malia pa naŋa, aku wisinzi nâna sikai kazâŋa sakamao pana.

⁴ Naŋa wisinŋu nde ikâki lâ, aku tiniŋgu ruru. Naŋa aruru tu ma amâte, aku ŋinde iveta ilonŋu malia ndo.

⁵ Mao nâ, naŋa aruru pâta kanaanjo, aku tiniŋgu ruru ndo. Ruruŋa nde ipu naŋa ndue ndo lâ.

⁶ Mine kala naŋa aporo mine tu, “Naŋa ilonŋu tu akai mbaninŋu, itogo sii mbaninzi mine. Nŋinenŋa naŋa ma alou akâwa

alā asānda nia tonje ŋana apwarea kâ, aku ma amo ara lâ nia ŋinde.

⁷ Naŋa ma alou alâ pa nia bilimu tonje ikeno malawae ŋinde, aku ma amo niani ndaina.

⁸ Naŋa ma alâ walele nâ asānda nia tonje ŋana apavea warakāngu kâ, aku ma amuna ŋana mbilu wa mbamba wa.”

⁹ Naŋa amoranzi tamâta sipara potomule lâ lawea ŋalae ilo. Mine nde Maro Ŋalae, naŋa ilongu tu noko ma kuyaula nenzi ŋgua ku kuzavarunzi ndo lâ.

¹⁰ Kinzi soka lawea ne ŋgumbi mira ŋalae kulu ikura kari wa mbo wa, aku vetāŋa soki kie-kie nde ipipi lâ ikeno lawea ne ŋgumbi ilo.

¹¹ Zavaruŋa ne mâsi nde ipāŋga ŋalae lâ lawea ilo. Lâ nzâla ŋgaŋe-ŋgaŋe wa pasauŋa nia wa, ande kinzi tamâta kaika uru siveta malia panzi tamâta pinde ku sikai laŋeŋa panzi.

¹² Aku kinzi siveta malia mine nâ pa naŋa tona. Ambo nanenġu kazāŋa tamâta simbonzi nâ ma siveta “a” pa naŋa, ande naŋa ma ilongu malia ŋalae koŋa tia. Ambo nanenġu kazāŋa tamâta simbonzi nâ ma sipasuka warakanzi tininzi ŋana sitawa naŋa ndue kâ, ande naŋa ma akura tu tininġu piti ŋananzi.

¹³ Andeta ninġu-nambwe, nokoni tamwata kuveta vetāŋa kie mine pa naŋa, aku ŋine iveta ilongu malia ndo. Noko nde naŋa nawalāŋgu ma, aku kinda rua tamo nambwe nambwe.

¹⁴ Kinda rua muŋga toka taitu wa tapaloŋo wa, aku talâ pa Maro Kindeni ne luma sapāŋa tatavanzi tininda pinde. Mine nde ŋana sâ kâ ŋga noko tamwata pwai kazāŋa pa naŋa, a?

¹⁵ Mao nâ, ilo-kalo sakamao nde ipipi lâ ikeno nanenġu kazāŋa tamâta ŋgininzi. Mine kala naŋa ilongu tu kinzi ma sipamateteu walele nâ. Naŋa ilongu tu kinzi ma vianzi nâ silâ pa mateŋa nianzi.

¹⁶ Andeta naŋa ano pa Maro Yova Kindeni tu i ma ivila naŋa ku ikaina piti lâ kazāŋa ilo.

¹⁷ Lâ mboyo ŋaŋa yo wa kari imâ ŋgini wa lala pararai wa, ande naŋa uru ata pa i ŋana malia kala itu iyaula naŋa ŋine. Aku i ma ipaloŋo pa nanenġu noŋa.

¹⁸ Kinzi kazāŋa tamâta rârâ ŋinde nde sipara kuku naŋa, andeta naŋa ma akai nzimba tonje tia, ŋana tu Maro Kindeni ma ikeka ŋanana ku ma ikaina piti lâ kazāŋa ilo.

¹⁹ Nia ndoyo, aku imâ lee ipāŋga lâ zo ŋine, ande Maro Kindeni imo Koipu Ŋalae mine ku imo nâ. I tamwata ma ipaloŋo pa nanenġu noŋa ku ma ipolenzi nanenġu kazāŋa tamâta, ŋana tu kinzi

tininzi pwâka tu sipalele ilonzi kalonzi, aku ŋandai siruru ŋana i ŋga.

²⁰ Ninġu-nambwe ŋinde uru ipara kunzi ne mete, aku ŋgua pāŋa i muŋga iveta ŋinde, ande ipu ututu lâ.

²¹ I uru iporo ŋgua kaŋa mona-mona nâ, andeta nânâo nde ipipi lâ ikeno i ilo. I ne ŋgua uru iveta ninambwe kinzi wisinzi pisi nâ, andeta i ne ŋgua ŋinde nde ŋana iyaulanzi kâ, itogo pila mata ruru ndo mwasina.

²² Malia kie-kie nde uru ipāŋga pa kinda. Ambo noko ma kuo malia ŋinde lâ Yova Kindeni mbau ilo, ande i ma ikale malia ŋinde pano, ku ma ipu tini kaika pa noko ilo kalo. I ma isâu pa sâ tonje tu iyaulanzi tamâta ŋine uru sipono muli papa i, ande ma tia.

²³ Andeta Maro Kindeni, noko ma pwainzi laŋeŋa tamwatanzi ŋinde uru sipunzi tamâta pâta simâte, aku ma kutambiranzi sindue silâ pa mateŋa nianzi. Kinzi tamâta sakamao ŋinde nenzi zo ŋana simo vianzi lâ tâno kulu kâ nde ma marumbu tia yo yo, andeta kinzi ma sipamateteu. Aŋga naŋa warakāngu ma ao nanenġu kalo-tawana ilâ sondo pa noko nâ ikura zo rârâni.

56

Kalo-tawana tamâta tonje ne noŋa ilâ pa Maro Kindeni

Daviti ista wāngiŋja ŋine, lâ zo ŋinde kinzi Filistia ŋgu sikai i kaika lâ Gat lawea.

¹ Maro Kindeni, kinzi kazāŋa tamâta sitaŋgula naŋa ŋana sipara kuna. Mine kala naŋa ano pano tu kuo ne wisi-wisi imâ pana. Ikura zo rârâni kinzi siveta kenzi sakamao papa naŋa.

² Kinzi sikai kazāŋa pa naŋa lâ mboyo ŋaŋa lâ, aku ilâ lee ipāŋga mbo. Kinzi tamâta kambwanenzi ŋalae nde sipasuka warakanzi tininzi ku sipara kuku naŋa.

³ Andeta Maro Kindeni Walo Tamwata, lâ zo ndia naŋa aruru, ande naŋa ma ao nanenġu kalo-tawana imâ pa noko nâ.

⁴ Naŋa kalongu tawana Maro Kindeni. Naŋa uru apanea i ŋa asuka kâki, ŋana tu muŋga i ipa ŋgua tu ma ivila naŋa. Naŋa kalongu tawana Maro Kindeni, kala aruru ŋana sâ tonje tia. Kinzi tâno tamâta ma sikura tu siveta sâ tonje pa naŋa, nde tia.

⁵ Andeta vetāŋa ndia rârâni naŋa atu aveta, ande nanenġu kazāŋa tamâta sipono nzalāŋgu kala akura tu aveta tia. Ikura zo zo kinzi siroto nzâla ŋana sizavaru naŋa.

⁶ Kinzi uru sipasau lâ nia paveāŋa ku sio ŋanana, ŋana ma sipu naŋa pâta amâte kâ.

⁷ Maro Kindeni, naṅa ilonḡu tu noko ma kupare nia panzi ḡana vetāṅa soki kinzi siveta ḡinde. Naṅa ilonḡu tu noko ma wisi nāna panzi ḡu ḡinde ku kutawanzi ndue ndo lā.

⁸ Noko kusama tu naṅa ilonḡu malia ndo, kala amo ata nā. Mao nā, noko kusowe naṅa matāḡḡu sulu ḡine kambwanḡenzi lā, aku noko kalo sukāṅa ḡana ḡinde rārāni taitu-taitu.

⁹ Maro Kindeni, naṅa asama noko kilala tu noko nde nanenḡu Pavilāṅa Tamwata. Mine nde muli, lā zo ḡinde naṅa ma asarāwa pano, ande naṅa asama tu noko ma kusokinzi nanenḡu kazāṅa tamāta sikāwa pwapwataki silā.

¹⁰ Naṅa kalonḡu tawana Yova Kindeni, inani munḡa ipa ḡgua tu ma ivilana. Mine nde naṅa uru apanea i ḡa asuka kāki.

¹¹ Naṅa kalonḡu tawana Maro Kindeni, kala aruru ḡana sā tonḡe tia. Kinzi tāno tamāta ma sikura tu siveta sā tonḡe pa naṅa, nde tia.

¹²⁻¹³ Maro Kindeni, noko pwai naṅa piti lā kazāṅa ilo marumbu lā, kala naṅa ḡandai amāte ḡga. Noko kuvila naṅa lā, kala kinzi kazāṅa tamāta sikura tu sipole naṅa, nde tia. Mine nde Maro Kindeni, naṅa ma apono muli pa noko nā, aku ma ayoka noko ne sināla nā ilo lee ikura zo rārāni amo viāḡu. Aku vetāṅa ḡinde naṅa apambwāre lā tu ma aveta pano, ande naṅa ma aveta vetāḡani ndaina tava. Aku naṅa ma ao nanenḡu patarawāṅa imā pano, ḡana itula pwataki tu naṅa kawāḡu ndanḡe ḡalae pano.

57

Tamāta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila

i

Daviti isia wāḡgiṅa ḡine, lā zo ḡinde Saulo itanḡula i kala ilā imuna lā ḡānzā ilo.

¹ Maro Kindeni, naṅa amā pa noko tu ma pwatonana. Mine nde ano pano tu kalo sukāṅa ḡanana. Lā zo ḡana naṅa amo noko tini laiti, ande naṅa amo ara nā, itogo tatareko natu sipavea simo ara lā tinanzi mbani kalo mine. Mine nde naṅa ilonḡu tu ma amo mine lee ikura lā zo ndia kazāṅa ḡine ma marumbu lā.

² Naṅa asarāwa pa Maro Kindeni āta Tamwata tu ma ivila naṅa. Ina uru iveta kie ara pa naṅa.

³ I imo samba ilo, aku i ma ipalonḡo pa nanenḡu noṅa ku ma ikaina piti lā kazāṅa ilo. I ma ipolenzi tamāta ḡinde situ sizavaru naṅa. Maro Kindeni ma itula pwataki tu i ilo ndo ikeno pa naṅa ikura zo rārāni, aku i ma itula pwataki tu i uru iveta ikura ne ḡgua pāṅa mine.

⁴ Naṅa amo kinzi tamāta sakamao ḡgininzi. Kinzi nde sitogo mbwāmbwa saka “leve” ḡinde uru sio ḡananzi tamāta tu ma sikanzi kā. Kinzi niḡonzi nde mata-mata ndo, itogo sagawu wa ua wa, aṅga memelanzi nde itogo pila mata ndo mwasina.

⁵ O Maro Kindeni, naṅa ilonḡu tu noko ma kuveta māsi tonḡe ipāḡḡa samba tini, ḡana itula noko kilala pwataki tu noko tamwata nde kumo Maro ḡalae. Naṅa ilonḡu tu noko ma kuveta ne walo kaika ipāḡḡa nia yo panzi tamāta ndoni simo tāno kulu.

⁶ ḡana tu nanenḡu kazāṅa tamāta nde sio nimbu tu sikai naṅa kaika kā. Mine nde malia ḡalae itu ipu naṅa ndue ndo. Kinzi sikale tāno wewe ḡalae sipono nzalāḡḡu ḡana ma patana andue ilo kā. Andeta naṅa ḡandai patana ḡga. Kinzi warakanzi patanzi sindue wewe ḡinde ilo marumbu lā.

⁷ Mine nde Maro Kindeni, nanenḡu kalotawana nde ikeno kaika pa noko nā. Mao nā, naṅa kalonḡu tawanano sondo ndo, aku naṅa ma awāḡgi apanea noko ḡa asuka kāki.

⁸ Lā mbone-mbone nā, naṅa ma apagagati warakāḡu amandi sānda lā kenoṅa nia, aku ma ara nanenḡu wāḡu. Naṅa ma awāḡgi wāḡgiṅa mine lee mbwale pwataki.

⁹ Maro ḡalae, naṅa ma amandi kinzi tinikoa ḡu naonzi, ku ma kawāḡḡu ndanḡe pa noko. Naṅa ma awāḡgi wāḡgiṅa paneāṅa kā pano lā tamāta ḡu rārāni ḡgininzi.

¹⁰ ḡana tu noko ne tini-mwasa nde kirimwata tia ndo. ḡinde ikeno mine ku imo nā, aku ne keru nde ilā ikura lā nia maa ikeno āta ḡinde. Ikura zo zo noko uru kuveta ikura ne ḡgua pāṅa rārāni, aku māsi ḡinde nde ḡalae ndo, ipole take-take ikeno samba tini ḡinde.

¹¹ O Maro Kindeni, naṅa ilonḡu tu noko ma kuveta māsi tonḡe ipāḡḡa samba tini, ḡana itula noko kilala pwataki tu noko tamwata nde kumo Maro ḡalae. Naṅa ilonḡu tu noko ma kuveta ne walo kaika ipāḡḡa nia yo panzi tamāta ndoni simo tāno kulu.

58

Tamāta ino pa Maro Kindeni tu i ma ikai kazāṅa panzi tamāta sakamao

Daviti isia wāḡgiṅa ḡine

¹ Miki tamāta ḡalajala, tiambo miki uru kaporo ḡgua sondo lā ḡgua nia, a? Tiambo miki uru kalea sondo pa tamāta nenzi ḡgua rārāni ku kaveta kemi sondo panzi, a? Tia ndo kanaḡo!

² Ikura zo zo miki uru kalomi ngere ŋana kaveta vetānja sakamao nâ. Aku miki kamandi kaika ŋana kazavarunzi tamâta lâ nia ndoni.

³ Kinzi tamâta sakamao uru sipile nzâla ara ikura nenzi mbwera rârâni. Nia ndoyo, lâ zo ŋinde tinanzi sipaguguanzi sipāŋga lâ, aku simo lee sipāŋga koŋa lâ, ande kinzi kawanzi laŋeŋa nâ.

⁴ Kinzi nenzi ŋgua nde itogo mwâta saka kawa sulu mwasina. Aku tininzi pwâka tu siloŋo ŋgua ara, kala sipono tanjanzi.

⁵ Kinzi sitogo tamâta taŋa pasâe mine. Ambo i tini pinde ma sisarâwa papa tu imâ, ande i ma imâ tia, ŋana tu iloŋo kawanzi ŋgua tia.

⁶ Maro Kindeni, naŋa iloŋgu tu noko ma kuzavarunzi tamâta sakamao ŋinde. Yova Kindeni, kinzi sitogo mbwâmbwa saka “leve” uru imo ikai kazâŋa nâ. Mine nde ara ŋana noko ma kumbware niŋonzi kupasu piti lâ kawanzi ilo.

⁷ Naŋa iloŋgu tu kinzi ma naonzi tia lâ, itogo lââ irere ilâ tâno ilo ku mâsa-mâsa lâ mine. Naŋa iloŋgu tu noko ma kie nâ kupalenzi kunukianzi, itogo tamâta inuki unza kala ŋgâla-ŋgâla lâ.

⁸ Naŋa iloŋgu tu noko ma kuyaulanzi ndo, itogo ŋgola imâte ku isâmbu lâ paulo kulu mine. Naŋa iloŋgu tu kinzi ma simâte itogo lâlu tonje imâte lâ tina kapwa ilo mine.

⁹ Maro Kindeni ma izavaru kinzi tamâta mine walele nâ, itogo tamâta ilamo leu mine. I ma wisi nâna ŋalae tina panzi, ku ma itambiranzi itogo tamâta itambira meme mine.

¹⁰ Mao nâ, Maro Kindeni ma ipare nia panzi kiesaka tamwatanzi. Kinzi ma sipamateteu, aku seenzi ma ilâ isala nia ndoni. Kinzi tamâta ara ma simora ŋine, kala ma simo sindeka nâ.

¹¹ Niŋeŋa kinzi tamâta ma siporo tu, “Mao nâ, Maro Kindeni uru kulu ara ndo ilanzi tamâta ŋinde sipono muli papa i. Mao nâ, Maro Kindeni imo, aku ionzi tamâta rârâni silâ ŋgua nia ŋana nenzi vetānja kâ.”

59

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ike a ŋana i kâ

Daviti isia wāngijya ŋine, lâ zo ŋinde Saulo isupwanzi tamâta pinde silâ pa Daviti ne luma ŋana sipu pâta imâte.

¹ Nanenŋu Maro Kindeni, naŋa ano pano tu pwaina piti lâ nanenŋu kazâŋa tamâta mbaunzi ilo. Naŋa ano pano tu pwea ŋanana, ŋana kinzi ma sizavaru naŋa tia.

² Pwaina piti lâ kinzi tamâta sakamao mbaunzi ilo. Kuvila naŋa, ŋana kinzi ma

sikura tu sipu naŋa pâta amâte, ande ma tia.

³ Kumora ŋga, kinzi simuna ku sio ŋana sipu naŋa pâta amâte kâ. Kinzi tamâta kaika nde sipagona lâ ku ilonzi taitu situ siyaula naŋa. Andeta naŋa ŋandai aveta kiesaka tonje tâku vetānja potomule tonje ŋga.

⁴ Yova Kindeni, nanenŋu vetānja soki tonje tia, taitu kinzi sipalilu simâ ŋana sipara kuku naŋa. Naŋa ano pano tu kumâ walele nâ ŋana kuvila naŋa kâ!

⁵ Yova Kindeni, noko Maro Walo Tamwata, aku Isrel ŋgu nema Maro Kindeni kala noko. Kumâ walele ku kuzavarunzi tinikoa ŋgu ŋinde rârâni. Kinzi uru sio ninzi-nambwe silâ nenzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo; mine nde noko ma kalo sukâŋa ŋananzi ndimo. Naŋa ano pano tu kupare nia panzi tamâta sakamao ŋinde.

⁶ Ikura mbo mbo kinzi sitaulo simâ pa lawea ilo, aku ilonzi ŋuru-ŋuru soka potomule lâ lawea ne ŋgumbi mira ŋgaŋe-ŋgaŋe, sitogonzi mbwâmbwa niŋonzi ŋererere mine.

⁷ Yova Kindeni, kuloŋo ŋga; kinzi nenzi ŋgua nde sakamao ndo, itogo pila mata ruru ndo mwasina. Andeta kinzi siporo pa warakanzi tu, “Ea ma ikura tu iloŋo kinda, a?”

⁸ Andeta Yova Kindeni, noko uru kujeleanzi pâta ŋana nenzi ŋgua kaa kaa ŋinde. Noko kuveta “a” panzi tinikoa ŋgu rârâni.

⁹ Noko simbo nâ uru walo kaika kulua naŋa. Mine nde Maro Kindeni, naŋa amâ pa noko simbo nâ tu ma amuna ŋananzi kazâŋa tamâta.

¹⁰ Nanenŋu Maro Kindeni ilo ndo ikeno pa naŋa ikura zo rârâni, aku i ma imâ ivila naŋa. I ma isâu pa naŋa tu amora i ipolenzi nanenŋu kazâŋa tamâta.

¹¹ Maro ŋalae, noko kumo kutogo maka nema maramuŋa mwasina. Andeta naŋa tiningu pwâka tu noko ma kupasusu ŋana kupunzi kazâŋa tamâta ŋinde pâta sipamateteu. Ambo noko ma kupunzi walele nâ, ande nanenŋu ŋgu ma muli kalonzi kapa ŋana noko ne pavilâŋa ara ŋinde. Mine nde naŋa ano pano tu kuŋaranzi tamâta ŋinde pwapwataki soka potomule silâ lee, ŋineŋga kuzavarunzi ndo lâ.

¹² Naŋa tu ikura zo zo kinzi nenzi ŋgua itula kilalanzi pwataki tu kinzi nde kiesaka tamwatanzi. Kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi, aku naŋa iloŋgu tu nenzi mâsi ŋinde ma iyaula warakanzi, itogo viâŋa ikainzi iŋa mine. Ikura zo zo kinzi siporo ŋgua laŋeŋa wa ŋgua ŋana siyaulanzi tamâta pinde wa.

¹³ Mine nde ara ḡana noko ma wisi nāna panzi ku kupunzi pāta sipamateteu. Naṅa ilonḡu tu noko ma kuzavarunzi tamāta sakamao ḡinde ndo lā. Ambo noko ma kuveta mine, ande tamāta rārāni ma sisama tu noko Maro Kindeni kumo maka Isrel ḡgu nema Koipu ḡalae, aku noko kala kumo pwai maro panzi tamāta simo tāno ndoni tona.

¹⁴ Ikura mbo mbo kinzi tamāta saka-mao ḡinde sitaulo simā pa lawea ilo, aku ilonzi ḡuru-ḡuru soka potomule lā lawea ne ḡgumbi mira ḡḡaṅe-ḡḡaṅe, sitogonzi mbwāmbwa niḡonzi ḡjerere mine.

¹⁵ ḡinde itogo kinzi soka silā wa simā wa siroto kapwanzi. Ambo kapwanzi pupuro tia yo, ande kinzi ilonzi ḡuru-ḡuru nā.

¹⁶ Andeta kalo loko, naṅa ma awāṅgi wāṅgiṅa paneāṅa kā ḡana noko ne walo kaika ḡinde. Ikura mboyo mboyo naṅa ma awāṅgi atula pwataki tu noko ilo ndo ikeno pa naṅa, uru ikeno mine ku imo nā. ḡana tu lā zo ndia malia kie-kie imā ipāṅga pa naṅa, ande noko uru pwatona naṅa sondo ndo. Noko kumo kutogo nanenḡu maramuṅa kaika mwasina.

¹⁷ Maro Kindeni, noko simbo nā uru kupu tini kaika pa naṅa ilonḡu kalonḡu. Naṅa amā pa noko simbo nā tu amuna ḡananzi kazāṅa tamāta. Maro Kindeni, noko tini mwasa ndo pa naṅa ikura zo rārāni. Naṅa ma awāṅgi apanea noko ḡa.

60

Tamāta ino pa Maro Kindeni tu ma isukanzi Isrel ḡgu ḡana sipole paraṅa kā

Daviti isia wāṅgiṅa ḡine, lā zo ḡinde Isrel sipara kunzi Aram ḡgu.

¹ Maro Kindeni, noko kupu muli pa maka marumbu lā, kala kusāu panzi kazāṅa tamāta tu sipole maka. Noko wisi nāna pa maka kala kuveta mine. Andeta ḡine naṅa ano pano tu kutaulo kumā ku kuvila maka kilo.

² Noko kuveta maka nema tāno ririḡo lā. Noko kundawea tāno kala mbāā ḡalae ipāṅga lā. Kala ḡine nema tāno nde ipāṅga sakamao lā. Ara, ḡine maka iloma tu noko ma kuveta tāno sondo kilo.

³ Noko kuo malia kie-kie imā pa ne ḡgu maka. Mine nde maka kakai nāna ḡalae, kala kakura tu koka sondo tia. ḡinde itogo noko lāā kaika kulama kanu lā, aku kapāṅga kadauda ḡalae.

⁴ Aṅga maka pinde nde kamege ḡanano, aku noko kusona mbila tonḡe itāra ḡana kuvila maka kā. Maka kakura tu kakāwa ḡananzi kazāṅa tamāta ku kalā pa mbila ḡinde ḡana kamo ara kā.

⁵ Maro Kindeni, noko ilo ndo keno pa maka, aku ne walo nde ḡalae tina. Mine

nde maka kano pano tu kupalonḡo pa nema noṅa ku pwaima piti lā kazāṅa ilo, ḡana ma kamo ara kā.

⁶ Maro Kindeni imo i tamwata ne luma sapāṅa ilo, aku iporo tu, “Naṅa ma apole paraṅa, ḡineṅga ma andeka ḡana akisi keri lā Sekem lawea tava Sekot ḡgu nenzi nia kawa ḡinde panzi nanenḡu tamāta.

⁷ Kinzi Ruben ḡgu aṅga kinzi Gat ḡgu nde naṅa warakāṅgu nenḡu tamāta, aku kinzi Manase ḡgu kala simo nanenḡu tamāta mine nā. Kinzi Efraim ḡgu nde sitogo nanenḡu sambara kaika ḡana paraṅa kā, aṅga kinzi Juda ḡgu nde sitogo koipu ḡalae ne tukāla ḡine uru ikeno naṅa mbaunḡu ilo.

⁸ Taitu nanenḡu morāṅa ikeno mine ḡananzi nanenḡu kazāṅa tamāta; kinzi Moap ḡgu nde ḡgu kaa nā, itogo kondo naṅa uru apua mbaunḡu lā ilo mwasina. Aku kinzi Idom ḡgu kala simo ḡgu kaa nā tona, kala naṅa uru kenḡu nā apalenzi. Naṅa apolenzi kinzi Filistia ḡgu lā paraṅa ilo, kala andeka nā akai lolove.”

⁹ Maro Kindeni, tiambo noko tini pwāka tu pwai naṅa alā apaṅa kunzi ḡinde simo lawea ḡalae ilo, laweani ndaina ne ḡgumbi kaika ḡḡe mbwaliu lā, tiya? Tiambo noko tini pwāka tu pwai naṅa alā apaṅa lā Idom nenzi tāno, tiya?

¹⁰ Tiambo noko tamwata kupu muli pa maka marumbu lā, tiya? Tiambo noko tini pwāka tu kuvilanzi nema zugu tamāta sipole paraṅa, tiya?

¹¹ Maka kasama tu kinzi tamāta nenzi pavilāṅa nde kelekele kaa nā. Mine kala maka kano pa noko tu kuvilama ḡana kapolenzi nema kazāṅa tamāta kā.

¹² Mao nā, ambo Maro Kindeni ma ivila maka, ande maka ma kapole paraṅa. I tamwata ma izavarunzi nema kazāṅa tamāta ḡinde.

61

Tamāta ino pa Maro Kindeni tu ma ikatona i

Daviti isia wāṅgiṅa ḡine

¹ Maro Kindeni, kupalonḡo pa nanenḡu sarawāṅa. Kutambira taja sondo pa nanenḡu noṅa.

² Naṅa amo malawae ḡana nanenḡu lawea tina, aku ilonḡu malia ndo. Mine nde naṅa asarāwa pano tu kuvilana. Pwai naṅa alā pa nia paveāṅa tonḡe, ḡana kinzi kazāṅa tamāta ma sikura tu sizavaru naṅa tia.

³ ḡana tu noko simbo nā uru pwea ḡanana. Noko simbo nā kumo nanenḡu maramuṅa kaika. Mine nde nanenḡu kazāṅa tamāta sikura tu sipole naṅa, ande tia.

⁴ Naŋa ilonġu ŋjalae tu ma amo noko ne luma ilo ikura zo rārāni. Naŋa ilonġu tu amo ara lâ noko tini laiti, itogo tatareko natunzi simo ara lâ tinanzi mbani kalo mine.

⁵ Maro Kindeni, muŋga noko kulonġo naŋa aveta ŋgua pāŋja pinde kuku noko. Aku vetāŋa arara noko kupambwāre tu ma kuveta panzi tamāta ŋinde uru simege ŋanano, ande noko kuveta vetāŋani ndaina pa naŋa tava.

⁶ Kala ŋjine naŋa ano pano tu kuseŋge mbwera rārā ilā kuku zo ŋinde koipu ŋjalae ma imo via lâ tâno kulu. Naŋa ilonġu tu i ma imo mine ku imo nā.

⁷ Maro Kindeni, naŋa ilonġu tu i ma imo koipu ŋjalae lâ noko nao ikura zo rārāni. Noko ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nā, aku noko uru kuveta ikura ne ŋgua pāŋja rārāni. Mine nde ano pano tu pwatona i sondo ndo, ikura noko ne ŋgua pāŋja mine.

⁸ Ambo noko ma kuveta mine, ande naŋa ma kari kari ao patarawāŋa imā pano, ikura nanenġu ŋgua pāŋja mine. Aku naŋa ma awāŋgi apaneana noko ŋa ikura zo zo.

62

Maro Kindeni simbo nā ikatona kindi Daviti isia wāngiŋja ŋjine

¹ Naŋa kalonġu tawana Maro Kindeni simbo nā. I simbo nā ikai naŋa piti lâ kazāŋa ilo.

² I simbo nā ikatonana wa ivilana wa. I simbo nā imo nanenġu tenġo kaika. Mine kala kinzi kazāŋa tamāta ma sikura tu sipole naŋa, ande ma tia.

³ Miki tamāta ndai, miki ma kakai kazāŋa pa naŋa ku katu kayaulana ikura zo ŋpapia kilo, a? Naŋa amo atogo ŋgumbi siŋga saputi ndue lâ, kala walonġu tia. Tiambo miki rārāni katu kazavaru naŋa ndo lâ, a?

⁴ Naŋa ŋāŋgu nde ŋjalae, taitu miki ilomi tu ma katawa naŋa ndue. Miki uru kandeka ŋana ŋgua laŋeŋa nā. Miki kawami nā kaporo ŋgua ara mine tu, “Maka iloma tu Maro Kindeni ma iveta kie ara pano”, andeta ilomi tu i ma iyaula naŋa.

⁵ Naŋa kalonġu tawana Maro Kindeni simbo nā, ku ao tiningu pa i simbo nā tu ma isukana.

⁶ I simbo nā ikatonana wa ivilana wa. I simbo nā imo nanenġu tenġo kaika. Mine kala kinzi kazāŋa tamāta ma sikura tu sipole naŋa, ande ma tia.

⁷ Maro Kindeni simbo nā uru ikai naŋa piti lâ kazāŋa ilo, aku i tamwata iveta naŋa ŋāŋgu ipāŋga ŋjalae. I imo itogo mira

ŋjalae naŋa uru amuna tini mwasina. I uru ikea ŋanana.

⁸ Mine nde miki nanenġu ŋgu, naŋa apaimi tu miki ma kalomi tawana Maro Kindeni ikura zo rārāni. Miki ma kapatula nemi malia wa nemi ilo-kalo ndoni papa i, ŋana tu i imo itogo nenda tenġo kaika mine.

⁹ Kinzi tamāta rārāni nde sitogo tamāta imbana koroani mbwani taitu lâ kawa ku ilā kaa nā. Mao nā, kinzi mbaliŋa warakanzi aŋga kinzi sugorai tamwatanzi nde kelekele kaa nā. Kinzi rārāni nde sitogo kelekele kiri-mwata lawea itapala kala nao tia lâ.

¹⁰ Tamāta pinde situ māsī ŋana taveta ruruŋa panzi tamāta kâ tava panaweŋa ne māsī nde māsī ara. Andeta miki ma ilomi mine ndimo, ŋana tu ilo-kalo mine nde soki ndo. Mao nā, zo pinde miki ma kakai mbaliŋa, andeta miki ma ilomi tu mbaliŋa ŋinde ikura tu ivilami, mine ndimo.

¹¹ Muŋga naŋa aloŋo Maro Kindeni iporo pwataki tu ina nde walo kaika warika.

¹² Andeta ŋinde nā tia; naŋa aloŋo Maro Kindeni iporo pwataki kilo tu i ne tini-mwasa uru ikeno mine ku imo nā. Mao nā, Maro ŋjalae, noko tamwata ma kulu kulanzi tamāta rārāni taitu-taitu, ipakura kuku vetāŋa ndia muŋga kinzi siveta ŋinde.

63

Tamāta ilo tu Maro Kindeni ma imo kuku i, kala ikai noŋa papa

Daviti isia wāngiŋja ŋjine, lâ zo ŋinde i imo nia bilimu ikeno Judia tâno.

¹ Maro Kindeni, nanenġu Maro ŋjalae noko, naŋa ilonġu ndo tu apono muli pano. Naŋa ilonġu ndo ikeno pano, itogo tamāta imo nia bilimu ku irakonja ŋjalae tina ŋana lââ kâ.

² Naŋa ilonġu tu amora noko kilala tava ne walo kaika ipāŋga nia yo lâ noko ne luma sapāŋa ilo.

³ Maro Kindeni, noko ne tini-mwasa uru ikeno mine ku imo nā, aku ŋjine nde kelekele ara ndo, ipole maka tamāta nema via lâ tâno ŋjine kulu, aku ipole kelekele pinde rārāni tona. Mine kala naŋa apaneano asuka noko ŋa kâki.

⁴ Naŋa ma kawāŋgu ndaŋge pano ikura zo rārāni naŋa ma amo viāŋgu. Naŋa ma asuka mbauŋgu kâki akai noŋa pano.

⁵ Lâ zo ŋana naŋa amo noko tini laiti, ande naŋa ma ilonġu ara nā, itogo tamāta ika kâpwa ara lee kapwa pupuro ndo mwasina. Aku naŋa ma awāŋgi wāŋgiŋja paneāŋja kâ pano tava ndekāŋa ŋjalae.

⁶ Maro Kindeni, lâ zo ḡana naṅa akeno kenona nia, ande naṅa uru kalonḡu ḡgere ḡanano. Naṅa kalonḡu ḡgere ḡanano mine lee mbwale pwataki.

⁷ Nanenḡu vetāṅa ḡinde nde duvi mine; noko kumo nanenḡu Pavilāṅa Tamwata ikura zo rārāni. Naṅa amo noko tini laiti, itogo tatareko natu imuna tina mbani kalo mine, aku andeka nā awāṅgi pano.

⁸ Naṅa asaṅa noko kaika ndindi nā, aku noko ne walo kaika uru ikea ḡanana.

⁹ Tamāta pinde situ sipu naṅa pāta amāte, andeta kinzini ma sisānda kazāṅa kulu ku ma silā pa mateṅa nianzi.

¹⁰ Kinzi ma sipamateteu lâ paraṅa ilo, ḡinenḡa kinzi mbwāmbwa ḡgoi ma sika mbatunzi.

¹¹ Anḡa naṅa koipu ḡalae ma andekana Maro Kindeni ḡana i ne pavilāṅa ara ḡinde. Tamāta ea sipa ḡgua lâ Maro Kindeni nao, ande kinzi ḡinde ma sindeka ḡalae. Anḡa kinzi laṅeṅa tamwatanzi, ande i ma isae kawanzi.

64

Tamāta ino pa Maro Kindeni tu ma ikea ḡana i kâ

Daviti isia wāṅgiṅa ḡine

¹ Maro Kindeni, naṅa ilonḡu makisa ndo. Kupalono pa nanenḡu noṅa ḡga! Naṅa aruru ḡnananzi kazāṅa tamāta, kala ano pano tu pwea ḡanana.

² Kinzi tamāta sakamao nde simuna ku sipa ḡgua ḡana siyaula naṅa kâ. Kinzi kawanzi pakāe pakāe siveta māsi potomule nā. Naṅa ano pano tu pwatona naṅa sondo.

³ Kinzi tamāta ḡinde nenzi ḡgua nde itogo pila mata ruru ndo mwasina. Nenzi ḡgua sakamao nde nao sondo imā pana, itogo tamāta irae temba ku mata ilea sondo pa tamāta tonḡe tu ma ipane kâ.

⁴ Kinzi simuna lâ nia ḡgaṅe ku silāwa nā sipanenzi tamāta ara. Kinzi siruru tia ndo, aku sipanenzi walele nā.

⁵ Kinzi sipu tini-kaika pa warakanzi ilonzi kalonzi ḡana māsi sakamao ḡinde muṅga sipa ḡgua tu ma siveta. Kinzi siporo ḡana nia nipa sipatea lâ ḡana sio nimbu tu ma ikainzi tamāta kâ. Aku kinzi siporo pa warakanzi mine tu, "Ea ma ikura tu imora kindi, a? Tia ndo!"

⁶ Kinzi sipa ḡgua ḡana siveta māsi potomule kâ, aku siporo tu, "Kinda tapatea nzāla ara ndo!" Mao nā, kinzi tamāta nenzi ilo-kalo nde ikeno paveāṅa nā.

⁷ Andeta Maro Kindeni ma silāwa nā ipanenzi, aku ma patanzi sindue walele nā.

⁸ Muṅga kinzi tamāta sakamao ḡinde sipa ḡgua tu ma siyaula naṅa, andeta

Maro Kindeni ilele nenzi ḡgua ḡinde ku iveta iyaula kinzi warakanzi. Tamāta pinde ma simoranzi ku ma sinjeleanzi wa sirurua kulunzi panzi wa.

⁹ Ninenḡa tamāta rārāni ma siruru. Kinzi ma kalonzi ḡgere ḡana māsi ḡinde Maro Kindeni iveta lâ, aku ma sitapāri ḡana māsi ndainani nā.

¹⁰ Ara ḡana kinzi tamāta arara rārāni ma sindekana Yova Kindeni ku silā simuna i tini laiti. Ara ḡana kinzi tamāta sondo rārāni ma sipanea i sisuka ḡa kâki.

65

Kinda kawānda ndanḡe tandekana Maro Kindeni

Daviti isia wāṅgiṅa ḡine

¹ Maro Kindeni, ara ḡana maka ma kalā kamandi Saion Tuu kulu ku kapaneano kasuka noko ḡa kâki. Aku ara ḡana maka ma kaveta vetāṅa rārāni ḡinde muṅga kapa ḡgua tu ma kaveta pano tona,

²⁻³ ḡana tu noko uru kupalono pa maka nema noṅa. Aku tamāta rārāni ma kalonzi ḡgere ḡana nenzi kiesaka kâ, ku ma simā pano. Maka nema vetāṅa potomule nde itawama ndue ndo, andeta noko kuzavaru nema kiesaka ḡinde piti lâ tinima.

⁴ Maka kandeka ḡalae, ḡana tu noko kupatea maka lâ kala pwaima kalā kamo noko ne luma ilo. Kelekele arara nā nde ipipi lâ ikeno noko ne luma sapāṅa ḡinde ilo, aku maka ma iloma ndeka ḡana kakai kelekele ḡinde kâ.

⁵ Maro Kindeni, maka nema Yautāṅa Tamwata noko, noko uru kupalono pa nema noṅa kala kuveta māsi ḡalaṅala kiekie ḡana kuvila maka kâ. Andeta maka nā tia; kinzi tamāta simo tāno ndoni ikeno pa tāi tini pinde rārāni, kinzi ḡinde nde sio tininzi pa noko tu ma kuvilanzi.

⁶ Noko ne walo nde kaika; mine nde noko kuonzi tuu ḡalaṅala silā simandi nianzi nianzi. Aku māsi ḡinde itula pwataki tu noko ne walo nde ḡalae ndo.

⁷ Lâ zo ḡana kâla-lawea imandi tava ne nduḡeṅani, ande noko kuveta tāi pāti kii lâ. Aku noko uru kuveta vetāṅa kie taituni ḡana kupupu kinzi tinikoa ḡgu nenzi taja-kaika ndue tona.

⁸ Kinzi tamāta simo tāno ndoni nde simora māsi ḡalaṅala noko kuveta ḡinde, kala wisinzi motutu. Lâ tāno ḡinde ikeno pa mbwera kâ, aku ilâ lee ipāṅga tāno ḡinde ikeno pa wāra kâ, ande kinzi tamāta sindeka ku sisuṅa kawanzi kâki ḡana sipaneano.

⁹ Noko ilo pa tāno; mine kala noko uru kuo karāzi imbe indue, aku kuveta tāno ne siṅi ipāṅga. Maro Kindeni, noko ne lââ nde ḡalae tina, kala kupaliṅi karāzi

imbe ndue. Aku noko kuveta kâpwa kie-kie ipāŋga tâno ilo panzi tamâta tu sika. Noko tamwata ne pateāŋa nde ikeno mine.

¹⁰ Noko kuo karâzi ŋalae imbe indue pa tâno ŋinde muŋga tamâta sike. Noko kuo karâzi imbe indue ŋana iveta tâno mbariri, aku kuveta kaniŋa mata ipāŋga.

¹¹ Noko kuveta kie ara ndo, kala zo ŋana kaniŋa gonāŋa kâ, ande kâpwa maria ipāŋga. Mao nâ, kelekele arara kie-kie nde ikeno pano.

¹² Unza arara nde ipāŋga lâ tâno ŋinde kinzi lama uru simo, aku noko kuveta ndekāŋa ipāŋga lâ nia tu kulu.

¹³ Kinzi lama ŋgu kambwāŋenzi ŋalae nde simandi nia unza ŋinde, aku kâpwa nde ipipi lâ nia kawa kawa rârâni. Mine kala kelekele rârâni nde sigogo kawanzi ku sindeka siwāŋgi wāŋgiŋa paneāŋa kâ pa Maro Kindeni.

66

Kawānda ndaŋge tawāŋgi wāŋgiŋa paneāŋa kâ pa Maro Kindeni

¹ Miki tamâta rârâni kamo tâno ndoni, miki rârâni kandeka ku kasarāwa kapanea Maro Kindeni kasuka i ŋa kâki!

² Miki kawāŋgi ku katula i kilala pwataki tu i ŋa nde ŋalae ndo! Kapanea i ŋa kasuka kâki!

³ Kaporo pa Maro Kindeni mine tu, “Maka kamora mâsi ŋalaŋala noko kuveta ŋinde, kala wisima motu. Noko ne walo nde kaika ndo; mine nde noko ne kazāŋa tamâta siruru ku sipare tukunzi ndue lâ noko nao.

⁴ Mao nâ, tamâta rârâni lâ tâno kulu nde sipare tukunzi pano ku siwāŋgi wāŋgiŋa paneāŋa kâ sisuka noko ŋa kâki ndo.”

⁵ Mine nde miki kamâ kamora vetāŋa rârâni Maro Kindeni muŋga iveta ŋinde. Iveta mâsi ŋalaŋala lâ tamâta naonzi, kala wisinzi motutu.

⁶ Iveta mâsi mine; iveta tâi ipalele ipāŋga nia mâsa-mâsa, kala maka timbumba kinzi soka simbwaliu pa tini pinde. Kala ŋine maka kamandi niani ndaina ku kandekana Maro Kindeni ŋana i ne mâsi ŋinde kâ.

⁷ I ne walo nde kaika, aku ikai koipu ŋalae, ma imo mine ku imo nâ. I mata ilea kaika panzi tinikoa ŋgu. Mine nde miki tamâta ŋine uru taŋami kaika papa i, ande miki ma kapasuka warakami tinimi ndimo.

⁸ Miki ŋgu ŋine ma kapanea maka nema Maro Kindeni kasuka i ŋa kâki. Ara ŋana nemi paneāŋa ŋinde ma ipāŋga nia yo.

⁹ ŋana tu Maro Kindeni ikatona maka Isrel ŋgu sondo ndo, kala kamo viama

nâ. I ŋandai isâu panzi kazāŋa tamâta tu sipole maka ŋga.

¹⁰ Maro Kindeni, noko malia kulua maka ŋana pwai samāŋa pama, itogo tamâta ikai samāŋa pa mira “silva” ku imomo lâ yââ ilo ŋana ma ipāŋga zuzuli ndo.

¹¹ Muŋga noko pwaima kaika kalâ viāŋa ilo, aku kusia malia ŋalae kâki kuluma.

¹² Noko kusâu panzi kazāŋa tamâta, kala kenzi nâ sipale maka lâ. Maka kakai nâna ŋalae, itogo tamâta tonge yââ ikana tâku lââ pondi kâki ku ipatuku i lâ. Taitu kala zo ŋine noko kuo maka kamo nia ara, kala iloma ara nâ.

¹³⁻¹⁴ Muŋga, lâ zo ŋinde malia imâ ipāŋga pa naŋa, ande naŋa apambwāre tu ma aveta vetāŋa pinde pano. Kala ŋine naŋa ma aveta patarawāŋa pano, ikura nanenŋu ŋgua pāŋa mine. Naŋa ma akai simbi amâ noko ne luma sapāŋa ilo ku ma apatarāwa pano.

¹⁵ Naŋa ma amomo simbi situmbu ŋalaŋala ŋinde nâ lâ patarawāŋa nia. Naŋa ma amomo lama tamāne simbi, aku ne mundo ma ikâki imâ pano. Aku naŋa ma amomo bulmakao simbi tava meme simbi lâ patarawāŋa nia tona.

¹⁶ Ayo, miki tamâta ea uru kamege ŋana Maro Kindeni kâ, miki ŋinde rârâni kamâ katambira taŋami. Naŋa ma aporo atula ŋgua pami ŋana vetāŋa rârâni i muŋga iveta ŋana ivila naŋa kâ.

¹⁷ Muŋga naŋa asarāwa papa i tu ma ivilana. Naŋa kawāŋgu kâki awāŋgi wāŋgiŋa paneāŋa kâ papa i.

¹⁸ Lâ zo ŋinde, ambo kiesaka ikeno pa naŋa aku naŋa ŋandai ilonŋu malia ŋana ŋga, ande Maro ŋalae ma ipono taŋa ŋana nanenŋu noŋa kâ. Andeta tia.

¹⁹ Mao nâ, Maro Kindeni itambira taŋa pa nanenŋu sarawāŋa, aku ipaloŋo pa nanenŋu noŋa lâ.

²⁰ Maro Kindeni ŋandai ipu muli pa nanenŋu noŋa ŋga, aku i ŋandai ikai ne tini-mwasa ara ŋinde piti ŋanana ŋga. Mine kala nanenŋu paneāŋa ilâ papa i.

67

Tawāŋgi wāŋgiŋa paneāŋa kâ pa Maro Kindeni

¹ Maro Kindeni, kalo sukāŋa ŋanama ku kuveta kie ara pama. Kulele nao pama ku kuvilama!

² Ambo noko ma kuveta mine, ande tamâta rârâni simo tâno ndoni ma sisama noko ne vetāŋa kilala pwataki, aku ma sisama tu noko uru pwainzi tamâta piti lâ kazāŋa ilo.

³ Maro Kindeni, naŋa ilonŋu tu tamâta rârâni ma sipaneano. Ara ŋana tamâta ndoni ma sisuka noko ŋa kâki!

⁴ Naṅa ilonḡu tu kinzi tinikoa ṅgu ndoni ma sindeka ku siwāṅgi pano, ṅana tu noko uru kumandi ṅgua nia ku pwai samāṅa sondo ndo panzi tamāta ṅana nenzi vetāṅa kā. Noko pwai poe sondo ndo panzi tamāta ṅgu rārāni.

⁵ Maro Kindeni, naṅa ilonḡu tu tamāta rārāni ma sipaneano. Ara ṅana tamāta ndoni ma sisuka noko ṅa kāki!

⁶ Kāpwa arara nde ipāṅga maria lâ tâno ilo. Maro Kindeni, ina maka Isrel nema Maro ṅalae, ande iveta kie ara ndo pama.

⁷ Mao nâ, Maro Kindeni iveta kie ara ndo pama. Ara ṅana tamāta lâ tâno ndoni ma simege ṅana i kā.

68

Kinzi Isrel ṅgu sindekana Maro Kindeni ṅana i ne pavilāṅa kā

Daviti isia wāṅgiṅja ṅine

¹ Naṅa ilonḡu tu Maro Kindeni ma imâ walele nâ ṅana isokinzi ne kazāṅa tamāta sikāwa pwapwataki silâ. Kinzi tamāta ṅinde uru ilonzi sakamao ndo papa i. Ara ṅana kinzi ma sikāwa lâ i nao.

² Naṅa ilonḡu tu i ma isokinzi piti, itogo lawea itapala yââ ne mundo kala nao tia lâ. Naṅa ilonḡu tu i ma izavarunzi ndo, itogo yââ isimu sipa sinji ku iveta ipāṅga itogo lââ mine.

³ Andeta ara ṅana kinzi tamāta sondo ma sindeka lâ Maro Kindeni nao. Ara ṅana kinzi ma ilonzi ndeka nâ sisuṅa kawanzi kāki.

⁴ Mine nde miki ma kawāṅgi wāṅgiṅja paneāṅa kā pa Maro Kindeni kasuka i ṅa kāki. Ina uru iyoka take-take kulu ilâ wa imâ wa, aku i ṅa mine tu Yova Kindeni. Miki kawāṅgi papa i ku kandeka lâ i nao.

⁵ Maro Kindeni imo ne luma sapāṅa ilo, aku inani uru ikatonanzi lâlu mundoro wa taine mwala-mwala wa.

⁶ Kinzi tamāta ea simo simbonzi nâ, ande Maro Kindeni iveta nia sondo panzi ṅana simo ara kā. I iyautenzi tamāta piti lâ luma sakamao ilo, aku ivetanzi simo ara ndo. Anḡa tamāta ea sipu mulinzi papa i, ande ionzi simo nia sakamao.

⁷ O Maro Kindeni, nanayoni noko kumuṅga panzi ne tamāta ku pwainzi soka nia bilimu silâ.

⁸ Pa zo ṅinde tâno iririṅo, aku karâzi ṅalae imbe ndue. Noko nde maka Isrel nema Maro Kindeni, aku vetāṅa kie mine nde ipāṅga lâ noko nao, lâ zo ṅinde noko kupatua lâ Sinai tuu kulu.

⁹ O Maro Kindeni, lâ zo ṅinde noko kuo karâzi imbe more-more ṅalae indue pa noko ne tâno, kala tâno ṅinde ipāṅga ara kilo.

¹⁰ Noko ne tamāta siveta nenzi lawea lâ tâno ṅinde. O Maro Kindeni, ara tamwata kala noko; mine nde noko kurombonzi kinzi sugorai tamwatanzi.

¹¹ Aku muli ṅa Maro ṅalae iporo itula ṅgua pwataki lâ, ṅineṅga taine rārâ nde sikai i kawa ṅgua ṅinde silâ situla pwataki mine tu,

¹² “Kinzi koipu ṅalaṅala sitavanzi nenzi zugu tamāta nde sikāwa pwapwataki sipalilu nâ silâ!” Taine pinde simo lawea ilo, aku kinzi ṅinde siwae mbaliṅa wa kelekele ṅinde kinzi tamāne muṅga sikai lâ paraṅa ilo.

¹³ Kinzi siwae sii bâlu tainzi muṅga tamāta siveta lâ mira “silva” tini, anḡa sii ṅinde mbaninzi nde siveta lâ mira “gol” tini kala salaga-salaga. Ambo taitu ṅana sâ kā ṅa miki tamāta pinde kamuna kamo lama nenzi ṅumbi ilo, aku miki ṅandai kalâ paraṅa ilo, a?

¹⁴ Maro Kindeni Walo Tamwata nde izavarunzi koipu ṅalaṅala lâ Salmon Tuu kulu, itogo karâzi tava “ais” imbe ndue mine.

¹⁵ Aku tuu tonḡe kala imandi tâno ṅinde tona, sipatu ṅa tu Basan Tuu. ṅinde nde tuu ṅalae tina, aku ne mira ṅalaṅala rārâ ṅinde keno. Andeta tuu ṅinde imo ipadâda nâ.

¹⁶ Ayo, noko tuu ṅalae ndai, ṅana sâ kā ṅa noko kupadâda ṅana Saion Tuu, tuu ṅinde Maro Kindeni muṅgani ipatea tu ma imo kulu, a? Mao nâ, Yova Kindeni ma imo tuu ṅinde kulu ikura zo rārāni.

¹⁷ Maro ṅalae iyoka pa Sinai Tuu kulu ku iyoka lee ikâki ilâ ne luma sapāṅa ikeno Saion Tuu kulu ṅinde ilo. Iyoka imuṅga panzi ne zugu tamāta sitava nenzi kareta kaika, kambwanenzi tamāta-tamāta.

¹⁸ Maro Kindeni, noko pwâki kulâ tuu ṅinde kulu, aku pwainzi ne kazāṅa tamāta soka muli silâ, kinzi ṅinde muṅga kupolenzi lâ paraṅa ilo ku wâlo nâ kupanzi kaika lâ. Lâ zo ṅinde, kinzi kazāṅa tamāta ṅinde mbaliṅa kie-kie silano. Mao nâ, kinzi tamāta muṅga mbo sipu mulinzi pano ṅinde sio nenzi mbaliṅa imâ pano. Mine nde Maro Yova Kindeni ma imo niani ndaina.

¹⁹ Mine kala nenda paneāṅa ilâ pa Maro ṅalae, inani uru ikale nenda malia ikura zo zo! Maro Kindeni simbo nâ nde imo nenda Yautāṅa Tamwata.

²⁰ Kinda warakânda nenda Maro Kindeni ṅinde nde Maro ṅana iyautenzi tamāta piti lâ kazāṅa ilo. Ina kinda nenda Koipu ṅalae Yova Kindeni, aku inani itinḡi mateṅa piti kala inḡenḡe ṅana kinda kā.

²¹ Mao nâ, Maro Kindeni ma izavarunzi ne kazāṅa tamāta ndo lâ, kinzi ṅinde uru sipono muli pa vetāṅa kiesaka.

²² Maro ṅalae iporo tu, “Naṅa ma alā pa Basan tāno wa t̄ai geza-geza wa, aku ma akainzi kazāṅa tamāta ataulo amā kilo, ṅineṅga ma apunzi pāta sipamateteu.

²³ Kinzi seenzi ma isala nia ilā, aku miki ma kamora ku kandeka ṅalae. Aku nemi mbwāmbwa ma sinu seenzi lee kapwanzi pupuro lā.”

²⁴ O Maro Kindeni, nanenḡu Koipu ṅalae noko, noko kupolenzi ne kazāṅa tamāta marumbu lā, kala tamāta rārāni simora noko pwoka kulā ne luma sapāṅa ilo tava ndekāṅa nā.

²⁵ Kinzi wāṅgiṅja tamwatanzi nde soka noko muli silā, aṅga kinzi wāṅgu rāṅa tamwatanzi nde soka kinzi mulinzi silā. Aṅga kinzi taine taipa nde soka kunzi ku sira nenzi wāṅgu kiri-kiri.

²⁶ Kinzi siwāṅgi mine tu, “Miki Maro Kindeni ne tamāta kala kapasau kamo taitu ṅai, miki rārāni kapanea i! Miki Isrel ṅgu kapanea Yova Kindeni kasuka i ṅa kākī!”

²⁷ Kamora ṅga! Kinzi Benjamin ne vāsa ṅgu nde ṅgu kiri-mwata nā, taitu kinzi ṅinde simunḡa panzi tinikoa ṅgu rārāni silā. Aṅga kinzi tamāta mbāna-mbāna lā Juda ne vāsa ṅgu nde sikainzi nenzi tamāta ku soka Benjamin ṅgu mulinzi silā. Aṅga kinzi tamāta mbwananāṅa lā Sebulun ne vāsa ṅgu wa Naptali ne vāsa ṅgu, kinzi ṅinde soka mulinzi silā.

²⁸ O Maro Kindeni, maka iloma tu noko ma kutula ne walo kaika pwataki, waloni ndaina noko munḡa kuo pama ṅana ivilama kā.

²⁹ Kinzi koipu ṅalanjala nde sisama tu noko kumo Koipu ṅalae, kala sikai nenzi wisi-ara simā pano lā noko ne luma sapāṅa ṅinde ikeno Jerusalem lawea ilo.

³⁰ Maka iloma tu noko ma kumbitanzi Isip ṅgu, kinzi ṅinde sitogo ṅgoa ṅgoi uru imo lāā pwali. Kinzi simo sitogonzi bulmakao tamāne lā kinzi bulmakao natu ṅgininzi. Kumbitanzi lee ikura lā zo ndia kinzi ma sipare tukunzi pano ku mira “silva” silano. Maka iloma tu noko ma pwai kazāṅa panzi tamāta ṅinde uru sindeka ṅana paraṅa kā, aku kusokinzi sikāwa pwapwataki silā.

³¹ Noko ma kupolenzi Isip ṅgu mine, ṅineṅga nenzi koipu ṅalae ma ionzi ne dumui soka silā pa Jerusalem lawea, aṅga kinzi tamāta ṅinde simo Itiopia tāno kala ma sikai nenzi mbaliṅa simā pano.

³² Mine nde miki tamāta pa ṅgu rārāni kamo tāno ndoni, miki kawāṅgi pa Maro Kindeni. Kawāṅgi wāṅgiṅja paneāṅa kā pa Maro ṅalae,

³³ ina uru iyoka nia maa siṅga ikeno āta ṅinde ilā wa imā wa. Miki kalonjo ṅga; kala ṅine isunḡa kawa kākī ṅalae ndo!

³⁴ Miki rārāni kaporo katula pwataki tu Maro Kindeni ne walo nde ṅalae tina. I imo Isrel nenzi Koipu ṅalae, aku uru itula ne walo kaika pwataki lā nia maa ikeno āta ṅinde.

³⁵ Isrel nenzi Maro Kindeni imo ne luma sapāṅa ilo, aku tamāta rārāni nde simege ṅana i kā. I uru iwae ne walo kaika panzi ne tamāta. Paneāṅa ilā pa Maro Kindeni!

69

Tamāta ikai noṅa pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wāṅgiṅja ṅine

¹ Maro Kindeni, kuvilana ṅga! Lāā ipondi kākī imā ipāṅga naṅa ndanḡenāṅgu.

² Naṅa apale tāno mbariri andue alā, aku tāno kaika ṅana namandi kulu keno, ande tia. Naṅa amo t̄ai geza-geza ilo, aku laiti ṅana ambwatuke kā.

³ Maro Kindeni, naṅa amo asarāwa pa noko lee nanenḡu walo marumbu lā, aku ṅandolāṅgu mbwendu māsa-māsa lā. Naṅa ao matāṅgu ikura zo ṅuandondo koṅa pa noko tu ma kuvilana, kala matāṅgu sakamao lā.

⁴ Tamāta rārā sikai kazāṅa pa naṅa koa tia nā. Kinzi kambwanenzi ṅalae tina, ipole naṅa kulunḡu pwau ṅine kambwanenzi. Kinzi kazāṅa tamāta ṅinde nenzi walo nde kaika, aku kawanzi laṅeṅa nā sisowe ṅgua lā naṅa tiniṅgu. Kinzi situ ma sizavaru naṅa ndo. Naṅa ṅandai apanawe nenzi kekelele tonḡe ṅga, andeta kinzi siporo kaika kala naṅa warakāṅgu nenḡu mbaliṅa alanzi koa tia nā.

⁵ Maro Kindeni, noko kusama tu nanenḡu ilo-kalo nde soki ndo. Nanenḡu kiesaka ipavea lā noko nao, ande tia.

⁶ Maro ṅalae, noko Yova Kindeni Kaika Warika, ambo noko ma kuvila naṅa tia, ande nanenḡu kazāṅa tamāta ma sipole naṅa. ṅineṅga kinzi tamāta kala uru kalonzi tawanano ṅinde ma sikai maṅeti kuku naṅa. Maka Isrel nema Maro Kindeni, naṅa tiniṅgu pwāka tu nanenḡu malia ṅine ma ivetanzi tamāta pinde siporo ṅgua sakamao panzi tamāta ṅinde uru siwāṅgi pa noko.

⁷ Naṅa uru apono muli pano, aku ṅana duvi ṅinde kā kinzi tamāta siporo ṅgua pavaligiṅa pa naṅa, aku siveta naṅa mainḡu ṅalae.

⁸ Andeta ṅinde nā tia; niṅgu-nambwe wukale simora naṅa nde togo tamāta lā ṅgu tonḡe. Aku naṅa taingū-tata kinzi kala simora naṅa nde togo tamāta lombo mine.

⁹ ṅana tu naṅa ilonḡu ndo keno pa noko ne luma sapāṅa, aku ilonḡu ṅalae tina tu

luma ṅinde ma ikeno ara nā. Aku lā zo ṅana kinzi tamāta siporo ṅgua pavaligiṅja pa noko, ande nenzi ṅgua soki ṅinde imā ikai naṅa tona.

¹⁰ Mine nde naṅa kalonṅu sukāṅja ṅalae tina, kala apatawa warakāṅgu tiniṅgu ku asāpa ṅana aka kāpwa kā. Taitu kinzi tamāta simora naṅa aveta mine, kala siporo ṅgua pavaligiṅja pana.

¹¹ Aku naṅa asawa pasawaṅja rāge-rāge lā tiniṅgu tona, ṅana itula pwataki tu naṅa akai māṅgu ṅana kalo-sukāṅja kā. Ambo taitu kinzi tamāta simora ṅinde ku siṅjelea naṅa.

¹² Kinzi tamāta sipasau lā ao ṅgini ku situ naṅa ṅguanāṅgu. Tamāta pinde simo nia ṅinde ku sinu lāā kaika sidauda ikura zo zo, aku kinzi ṅinde sisia wāṅgiṅja sakamao sivaligi naṅa.

¹³ Andeta kalo loko, naṅa ma akai noṅa pa noko, Yova Kindeni. Maro Kindeni, noko uru tini mwasa ndo pa naṅa ikura zo zo, aku noko uru kupaveta kuku tamwata ne ṅgua pāṅja ṅana kuvilanzi ne tamāta. Mine kala lā zo ndia noko tamwata kupatea, ande naṅa ilonṅu tu noko ma kusāu pa nanenṅu noṅa.

¹⁴ Pwai naṅa piti lā tāno pāpāṅja ṅine. Tia ma naṅa andue alā nziṅja ilo, ku ma naonṅu tia lā. Pwea ṅanana, ṅana kinzi kazāṅja tamāta ma sikura tu sizavaru naṅa tia, aku tāi geza-geza ṅine ma ikura tu ipatuku naṅa tia mine nā.

¹⁵ Noko ma kusāu pa uṅara tu ikai naṅa, mine ndimo. Aku noko ma kusāu pa tāi geza-geza tu ma ipatuku naṅa kala ambwatukeye, mine ndimo. Aku noko ma kusāu pa mateṅa nianzi tu ipaṅando naṅa, mine ndimo.

¹⁶ Yova Kindeni, ikura zo rārāni noko tini mwasa ndo pa naṅa, aku ṅinde nde ara ndo. Mine nde kupaloṅo pa nanenṅu noṅa ṅga! Noko ne kalo-sukāṅja nde ṅalae tina; mine kala kulele nao pa naṅa!

¹⁷ Naṅa nde noko ne wurāta tamāta. Mine kala noko ma kupavea ṅanana ndimo. Naṅa asānda malia ṅalae tonṅe kulu; mine nde ano pano tu kusāu pa nanenṅu noṅa walele nā.

¹⁸ Kumā kumo naṅa tiniṅgu laiti, aku pwaina piti lā nanenṅu kazāṅja tamāta mbaunzi ilo, ṅana ma amo ara kilo.

¹⁹ Noko kusama lā ṅana ṅgua potomule kinzi tamāta ṅinde uru siporo pa naṅa. Noko kusama tu kinzi uru siveta maṅeti pa naṅa wa sitawa ṅāṅgu ndue wa. Noko mata kumoranzi nanenṅu kazāṅja tamāta rārāni.

²⁰ ṅgua sakamao ṅinde iyaula naṅa ilonṅu kalonṅu ndo lā, kala ilonṅu malia ndo. Naṅa atu tamāta pinde ma kalonzi sukāṅja ṅanana tā, andeta tia. Aku naṅa

atu tamāta pinde ma siporo ṅgua ara tā pana ṅana sipu tini kaika pa ilonṅu kalonṅu kā. Andeta tia.

²¹ Aku lā zo ṅana putole ipuna, ande kinzi kāpwa kaṅa makisa nā silana tu aka. Naṅa arakoṅja ṅana lāā kā, andeta kinzi waini sakamao nā silana tu anu.

²² Mine nde lā zo ndia kinzi siveta kāṅja-nuṅa ṅalanjala, ande naṅa ilonṅu tu ndekāṅja ne zo ṅinde ma ipalele ku iyaula kinzi warakanzi, itogo nimbu ikai ṅgoa mine. Naṅa ilonṅu tu kinzi ma sikai pareṅa-nia ṅana nenzi vetāṅja potomule kā.

²³ Maro Kindeni, naṅa ilonṅu ndo tu noko ma kuveta matanzi leva-leva, ṅana kinzi ma sikura tu simora kilo tia. Kuyaula kumbunzi totoroni, ṅana kinzi ma sikura tu simandi kaika kilo tia.

²⁴ Naṅa ilonṅu tu noko ma wisi nāna ṅalae ndo pa kinzi, aku kuyaulanzi. Ara ṅana noko ne wisi-nāna ma ilā panzi ku izavarunzi ndo.

²⁵ Naṅa ilonṅu tu nenzi lawea ma ikeno kaa nā, tamāta tonṅe tia. Noko ma kusāu pa tamāta tonṅe lā ṅgu ṅinde tu ma imo via ndimo.

²⁶ Naṅa tu kinzi siveta kenzi sakamao panzi noko ne tamāta, maka ṅine muṅga noko tamwata kupare nia pama lā. Kinzi siporo ṅgua pavaligiṅja pa maka tamāta ṅine muṅga noko nāna kulama, aku nenzi vetāṅja ṅinde iveta iloma malia ndo.

²⁷ Naṅa ilonṅu tu noko ma kalo ṅgere ṅana kinzi tamāta sakamao ṅinde nenzi kiesaka rārāni taitu-taitu. Noko ma kusāu panzi tu ma simo kunzi noko ne ṅgu, mine ndimo.

²⁸ Ara ṅana noko ma kuzavaru ṅanzi piti lā pepa ṅana via kā tini. Noko ma kuṅgere ṅanzi lā pepa ṅinde kinzi tamāta sondo ṅanzi keno tini, mine ndimo.

²⁹ Aṅga naṅa nde akai nāna ṅalae ṅinde, kala ilonṅu malia ndo. O Maro Kindeni, pwaina piti lā kazāṅja ilo, aku kuveta naṅa amo ara kilo.

³⁰ Maro Kindeni, ambo noko ma kuveta mine, ande naṅa ma awāṅgi wāṅgiṅja paneāṅja kā pa noko. Naṅa ma kawāṅgu ndanṅe pano ku aporo asuka noko ṅa kāki.

³¹ Yova Kindeni, naṅa asama tu noko ma tini mwasa ndo ṅana vetāṅja mine, ṅana tu noko ilo ndeka ṅalae ṅana tamāta nenzi paneāṅja kā. Aku noko ne ndekāṅja ṅinde ipole ne ndekāṅja lā zo ndia kinzi tamāta sipatarāwa bulmakao tamāne pano.

³² Tamāta pinde uru sikai nāna wa malia rārā, andeta lā zo ṅana kinzi ma simora Maro Kindeni ivila naṅa, ande kinzi ma sindeka. I ne vetāṅja ṅinde ma ipu

tini kaika panzi tamâta njinde uru sipare tukunzi pa Maro Kindeni.

³³ Nana tu Yova Kindeni uru ipalongo pa kinzi sugorai tamwatanzi nenzi noja. Aku i njandai kalo kapa njananzi ne tamâta njinde simo luma sakamao ilo nja.

³⁴ Ayo, miki samba wa tâno wa tâi wa, ara njana miki rârâni ma kagogo kawami ilâ kunzi kelekele rârâni simo vianzi njinde kawanzi, aku kapanea Maro Kindeni kaska i nja kâki.

³⁵ Nana tu Maro Kindeni ma ikea njana Jerusalem lawea, aku i ma iveta Juda nenzi lawea rârâni kilo. I ma ionzi ne tamâta simo ara kilo lâ lawea njinde, aku ma sikai tâno njinde ndoni sanjenzi kazânja tamâta.

³⁶ Maro Kindeni ne tamâta njinde nenzi vâsa ma muli sikai tâno njinde, aku tamâta ea ilonzi ndo ikeno pa Maro Kindeni, kinzi njinde ma simo tâno njinde ikura zo rârâni.

70

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila

i

Daviti isia wänginjya njine

¹ Maro Kindeni, kalo sukânja njanana ku pwaina piti lâ kazânja ilo! Yova Kindeni, kumâ walele ku kuvilana!

² Tamâta pinde situ sipu naja pâta amâte. Naja ilongu tu noko ma kuveta manjeti panzi ku kupolenzi ndo lâ. Kinzi uru sindeka njana nanenngu malia njine kâ. Naja ilongu tu noko ma kujaranzi ku kutawa njanzi ndue lâ.

³ Kinzi sivaligi naja wa siveta "a" pana wa. Naja ilongu tu noko ma kuzavarunzi ndo lâ, aku kuveta kinzi mainzi njalae.

⁴ Anja tamâta pinde nde uru simâ pano, aku naja ilongu tu kinzi njinde ma sindekanano. Noko munja pwainzi tamâta njinde piti lâ kazânja ilo, aku naja ilongu tu kinzi rârâni ma kawanzi ndanje pano ku siporo njua ikura zo rârâni mine tu, "Maro Kindeni nde ara ku ara ndo!"

⁵ Ambo taitu naja nde tamâta kaa nâ, aku akura tu apavila warakângu, ande tia. O Yova Kindeni, kumâ walele pa naja njga! Nanenngu Maro Kindeni, nanenngu Pavilânja Tamâta wa nanenngu Yautânja Tamâta noko. Mine nde ano pano tu kumâ walele nâ ku kuvilana.

71

Tamâta koja ne noja

¹ Yova Kindeni, naja amâ pa noko njana noko ma pwatonana. Noko ma kusâu panzi kazânja tamâta tu ma sipole naja kala akai manjeti, mine ndimo.

² Noko nde vetâja sonde warika. Mine nde kuvilana, aku pwaina piti lâ kazânja

ilo. Kupalongo pa nanenngu noja, aku kuvilana.

³ Noko kumo kutogo mira njalae naja uru amuna tini mwasina. Noko kumo kutogo ngumbi kaika mine, aku noko uru pwea njanana, njana tu naja amâ pa noko nâ njana apavea kâ. Noko simbo nâ pwatona naja kala amo ara nâ.

⁴ Nanenngu Maro Kindeni, pwai naja piti lâ kinzi tamâta sakamao mbaunzi ilo. Kinzi nenzi walo nde kaika, aku nenzi vetâja nde sakamao ndo.

⁵ Maro Yova Kindeni, naja kalongu tawana noko simbo nâ. Nanayoni, lâ zo njinde naja tamâta limoa yo, aku amo lee ikura lâ zo njine, ande nanenngu kalotawana ikeno mine nâ.

⁶ Ikura zo rârâni naja amo viânggu, naja uru amarerea noko simbo nâ. Nia ndoyo, lâ zo njinde nana ipaguguana, aku amo lee apânga lâ zo njine, ande noko pwatona naja sonde ndo. Mine nde naja ma apanea noko nja ikura zo rârâni.

⁷ Tamâta rârâ simora vetâja rârâni noko kuveta pa naja, kala wisinzi motutu. Kinzi sisama tu noko simbo nâ ne kaika njalae uru ikea njanana.

⁸ Ikura zo rârâni naja apanea noko nja ku atula noko kilala pwataki panzi ne tamâta.

⁹ Andeta kala njine naja njga koja lâ; mine nde noko ma kupile naja ndimo. Nanenngu walo nde marumbu lâ; noko ma kupu muli pa naja ndimo.

¹⁰ Kinzi kazânja tamâta situ sipu naja pâta amâte, aku sipasau lâ sipa njua njana siyaula naja kâ.

¹¹ Kinzi siporo tu, "Maro Kindeni ipile i marumbu lâ. Ayo, kinda ma tatanjula i lee takale kaika. Tamâta tonje imo njana ivila i kâ, ande tia."

¹² O Maro Kindeni, noko ma kumo malawae njana naja kâ ndimo. Nanenngu Maro Kindeni, kumâ walele nâ ku kuvilana!

¹³ Kinzi tamâta njinde uru siporo sitalea naja. Naja ilongu tu noko ma kutawa kinzi ndue ku kuzavarunzi ndo lâ. Kinzi situ siyaula naja. Naja ilongu tu noko ma kuveta kinzi mainzi njalae.

¹⁴ Anja naja ma kalongu tawana noko ikura zo rârâni, aku ma ao tinjingu pa noko tu kuvilana. Naja ma apanea noko nja ku amo nâ.

¹⁵ Naja ma atapâri panzi tamâta njana vetâja arara njinde noko munga kuveta pa naja. Naja azizâla njana noko ne pavilânja ara njinde ne duvi, andeta naja ma aporo atula pwataki ikura zo rârâni tu noko pwai naja piti lâ kazânja ilo.

¹⁶ Maro Yova Kindeni, naja ma kalongu njgere njana noko ne walo kaika njalae,

aku ma amo apaneano. Naṅa ma asuka noko ṅa kāki aporo atula ṅgua mine tu, “Maro Kindeni i simbo nā nde vetāṅa sondo warika.”

¹⁷ Maro Kindeni, nanayoni, lā zo ṅinde naṅa lālu kiri-mwata yo, ande noko uru kupananana, aku kuveta mine lee imā ipāṅga lā zo ṅine. Kala zo ṅine naṅa amo ṅjai yo atula ṅgua pwataki ṅana noko ne vetāṅa arara ṅinde.

¹⁸ Kala ṅine naṅa koṅja lā, aku kulungu pwau sāsāṅa lā. Andeta Maro Kindeni, noko ma kupile naṅa ndimo. Naṅa ilongu tu noko ma kumo kuna, aku naṅa ma atapāri panzi nanenṅu vāsa ṅana noko ne walo kaika.

¹⁹ Maro Kindeni, noko ne vetāṅa rārāni nde sondo ndo, aku noko parina ṅinde nde isala nia ndoni ilā lee ipāṅga lā nia maa ikeno āta ṅinde. Noko muṅga kuveta māsi ṅalajala kie-kie. Opopo, tamāta tonge ipakura kuku noko, ande tia ndo!

²⁰ Noko muṅga kuo malia kie-kie imā ipāṅga pa naṅa, andeta naṅa kalongu tawana tu noko ma kupu tini kaika pa ilongu kalongu kilo. Mateṅa imā ipāṅga tiniṅgu laiti lā, andeta naṅa kalongu tawana tu noko ma pwaina kāki kala ma amo ara kilo.

²¹ Naṅa kalongu tawana tu noko ma kusuka ṅāṅgu ipāṅga ṅalae ndo, aku noko ma kuveta ilongu ara kilo.

²² Mao nā, naṅa ma ara wāṅgu ku awāṅgi wāṅgiṅja paneāṅja kā pa noko. Nanenṅu Maro Kindeni, noko uru kuveta ikura noko kawa ṅgua rārāni, aku naṅa ma awāṅgi atula ṅinde pwataki. Isrel nenzi Maro Kindeni, noko Sapāṅa Tamwata, naṅa ma ara wāṅgu awāṅgi wāṅgiṅja paneāṅja kā pano.

²³ Naṅa ma andeka ṅalae asuṅa kawāṅgu kāki awāṅgi pano. Taitu naṅa ma awāṅgi lā kawāṅgu nā, ande tia ndo. Naṅa ma awāṅgi pano tava ilongu ndo, ṅana tu noko pwai naṅa piti lā kazāṅa ilo.

²⁴ Tamāta pinde sitogo tu siyaula naṅa, andeta noko kupunzi ndue ku kuvetanzi sikai maṅeti ṅalae. Mine kala ikura zo zo naṅa ma atapāri panzi tamāta tu noko ne vetāṅa rārāni nde sondo ndo.

72

Tamāta ikai naṅa pa Maro Kindeni tu ma ivila Koipu ṅalae

Daviti natu Solomon isia wāṅgiṅja ṅine

¹ Maro Kindeni, naṅa ilongu tu noko ma kupanana koipu ṅalae ṅana noko ne vetāṅa sondo kā. ṅineṅga i ma isamanzi tamāta sondo lā ṅgua nia. Noko uru kuveta vetāṅa sondo ndo lā ṅgua nia.

Mine kala naṅa ano pano tu kupanana koipu ṅalae ṅana wurāta ndainani nā.

² ṅineṅga i ma ikura tu ikai poe sondo ndo panzi noko ne tamāta, kinzi ṅinde uru simo sitogo sugorai tamwatanzi mine.

³ Naṅa ilongu tu noko ma kuveta kāpwa maria ipāṅga tāno ilo, aku kuvetanzi ne tamāta rārāni tu ma sipono muli pa noko ne vetāṅa sondo ikura zo rārāni.

⁴ Naṅa ilongu tu koipu ṅalae ma iveta kie ara ndo panzi sugorai tamwatanzi, aku ma ivilanzi tamāta ṅinde nenzi kekelele keno panzi tia. Andeta naṅa ilongu tu i ma izavarunzi tamāta pinde tona, kinzi ṅinde situ siveta kenzi sakamao panzi tininzi pinde.

⁵ Maro Kindeni, naṅa ilongu tu noko ne tamāta ma siwāṅgi sipanea noko ikura zo rārāni kari tava nzimona ma sipane nia simo ṅjai yo.

⁶ Aku naṅa ilongu tu koipu ṅalae ma iveta vetāṅa arara nā ṅana isukanzi tamāta kā, itogo karāzi imbe ndue tāno kulu ku iveta kāpwa ipāṅga ara mwasina.

⁷ Naṅa ilongu tu kinzi tamāta ma sipaveta kuku vetāṅa ara nā, ikura zo rārāni koipu ṅalae imo via yo. Naṅa ilongu tu kinzi ma simo ara nā lee ikura zo rārāni nzimona ma ipane nia imo ṅjai yo.

⁸ Mao nā, i ma ikai koipu ṅalae panzi tamāta rārāni simo tāno ṅinde ikeno pa mbwera kā, aku ilā lee ipāṅga lā tāno ṅinde ikeno pa wāra kā. I ne tāno ne keru ma imandi lā Yufretis Lāa tini laiti, aku ma ilā lee ikura tāno pinde ndoni.

⁹ Tinikoa ṅgu pinde uru simo nia bilimu, aku kinzi ṅinde ma sipare tukunzi ndue lā koipu ṅalae nao. Mao nā, i ne kazāṅa tamāta ma patanzi sindue i kie tini laiti, ku ma simo i kalo.

¹⁰ Kinzi tinikoa ṅgu nenzi koipu ṅalajala ma simora tu i ne kaika nde ṅalae ndo. Mine kala Spen nenzi koipu ṅalae tavanzi koipu ṅalajala simo sia pinde, ande kinzi ṅinde ma sikai nenzi mbaliṅa kie-kie simā silua i. Anga Arabia nenzi koipu ṅalae tava Itopia nenzi koipu ṅalae, ande kinzi rua kala ma sikai nenzi mbaliṅa simā.

¹¹ Mao nā, kinzi koipu ṅalajala rārāni ma sipare tukunzi papa i, aku nenzi ṅgu ndoni ma simo nenda Koipu ṅalae kalo,

¹² ṅana tu i uru isukanzi sugorai tamwatanzi rārāni lā zo ndia sisarāwa papa i, kinzi ṅinde kekelele keno panzi tia aku nenzi pavilāṅa tamāta tia.

¹³ I uru kalo sukāṅa ṅananzi tamāta ṅinde nenzi kaika tia kala simo sugorai nā. I uru ikainzi sugorai tamwatanzi piti lā kazāṅa ilo, kala simo vianzi.

¹⁴ Ambo kinzi tamāta sakamao situ siyaulanzi sugorai tamwatanzi nŋinde, ande koipu ŋjalae uru ikainzi piti lā tamāta nŋinde mbaunzi ilo. I tini mwasa ndo panzi, aku i tini pwāka tu kinzi tamāta sakamao ma sipunzi pāta simāte.

¹⁵ Ayo, naŋa ilonŋu tu koipu ŋjalae ma imo via ikura zo luandondo! Ara ŋana kinzi tinikoa ŋgu simo Arabia tano nŋinde ma sikai mira “gol” simā silua i. Naŋa ilonŋu tu kinzi tamāta ma sino pa Maro Kindeni ikura zo rārāni tu ma isuka koipu ŋjalae. Aku naŋa ilonŋu tu Maro Kindeni ma iveta kie ara nā papa koipu ŋjalae ikura zo rārāni.

¹⁶ Ara ŋana kāpwa kie-kie rārāni ma ipāŋga maria lā tano ilo, itogo uru ipāŋga lā Lebanon tano mine. Aku ara ŋana kinzi tamāta ma sipāŋga kambwanjenzi walo lā lawea ndoni, sitogo leu mine.

¹⁷ Naŋa ilonŋu tu koipu ŋjalae ŋa ma ipāŋga ŋjalae ndo, ma ikeno mine ku imo nā. Ara ŋana kinzi tamāta ma situ i parina lee ikura zo rārāni kari ma ipane nia imo ŋai yo. Aku ara ŋana kinzi tamāta ŋgu ndoni ma sino pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara taituni pa kinzi, itogo uru iveta pa koipu ŋjalae mine. Aku ara ŋana kinzi ma sino tu koipu ŋjalae ma imo tava ndekāŋa nā.

¹⁸ Mine nde tapanea Maro Yova Kindeni tasuka i ŋa kākī, ina Isrel nenzi Maro Kindeni! ŋana tu i simbo nā uru iveta vetāŋa arara nŋinde.

¹⁹ I ŋa imo ara ku ara ndo. Tapanea i mine ikura zo rārāni. Ara ŋana i kilala ma ipāŋga nia yo ikura tano ndoni. Mao ku mao nā.

²⁰ Jesi natu Daviti ne noŋa rārāni kala imā imotu lā nŋine.

73

Mana mana ŋga kinzi tamāta sakamao uru simo ara nā

Asap isia wāngiŋja nŋine

¹ Mao nā, Maro Kindeni iveta kie ara ndo panzi Isrel ŋgu, kinzi nŋinde ilonzi ikeno mbāra-mbāra.

² Andeta muŋga, nanenŋu kalo-tawana imā laiti ŋana imbe kā. Nŋinde itogo naŋa kenŋu apale zuli-zuli sārārā mine.

³ ŋana tu naŋa amora tu kinzi tamāta sakamao nde sipāŋga mbaliŋa warakanzi. Kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi, aku naŋa ilonŋu yosi pa nenzi kekeleke.

⁴ Kinzi uru sikai nāna lā karaenzi, ande tia. Kinzi situmbu ara kala simo ara nā, nenzi pukonŋa tonŋe tia.

⁵ Kinzi simo tava malia sitogo kinda mine, ande tia. Malia kie-kie uru ipāŋga pa kinda tamāta rārāni, andeta vetāŋa kie

mine uru ipāŋga panzi tamāta sakamao nŋinde, ande tia.

⁶ Mine kala kinzi sindeka kaa nā ku sipasuka warakanzi tininzi kākī, itogo nenzi singāra ara mwasina. Kinzi uru sizavarunzi tamāta pinde koa tia nā, aku nenzi māsi nŋinde ikeno nia yo, itogo nenzi pasawaŋa mwasina.

⁷ Ilo-kalo sakamao nde ipipi lā ilonzi kalonzi. Kinzi uru siveta vetāŋa potomule kie-kie ndia ilonzi patewa tu ma siveta.

⁸ Kinzi sijeleanzi tamāta pinde, aku sipasule tu ma siveta vetāŋa potomule panzi. Kinzi sipandekāna warakanzi nā, aku sipa ŋgua tu ma siyaulanzi tamāta pinde.

⁹ Kinzi uru siporo ŋgua pavaligiŋa pa Maro Kindeni, ina imo samba ilo, aku siporo ŋgua potomule panzi tamāta tona.

¹⁰ Opopo, Maro Kindeni ne tamāta pinde sitambira taŋanzi pa kinzi tamāta sakamao nŋinde nenzi ŋgua, aku sindeka ŋana sipono muli pa ŋgua nŋinde.

¹¹ Kinzi tamāta sakamao uru siporo mine tu, “Maro Kindeni izizāla ndo ŋana kinda nenda vetāŋa, ŋana tu Maro Kindeni āta Tamwata ne ilo-kalo nde ŋjalae koŋa tia.”

¹² Kinzi tamāta sakamao kalonzi loko ŋana sā tonŋe tia, aku simo nā sigona mbaliŋa kie-kie rārā.

¹³ Andeta mana mana, a? Naŋa uru apakatona warakāŋgu sondo ndo, kala ilonŋu ikeno mbāra-mbāra nā. Vetāŋa soki tonŋe iveta muso pa naŋa, ande tia ndo. Andeta naŋa amora kinzi tamāta sakamao nenzi mbaliŋa kala apakasonŋa warakāŋgu tu, “Tiambo naŋa apakatona warakāŋgu mine koa tia nā, a?”

¹⁴ O Maro Kindeni, ŋana sā kā ŋa noko nāna kulua naŋa ikura kari wa mbo wa. ŋana sā kā ŋa noko pwai kazāŋa pa naŋa ikura mboyo mboyo.

¹⁵ Ambo naŋa muŋga aporo ŋgua pavaligiŋa kaŋa taituni pa noko itogo kinzi tamāta sakamao uru siporo mine, ande nŋinde ma itula pwataki tu naŋa apu muliŋgu panzi noko ne tamāta marumbu lā. Andeta tia.

¹⁶ Naŋa ilonŋu ikai wurāta ŋjalae tina ŋana asama nŋinde ne duvi kā. Andeta nŋinde ne duvi ipavea ndo ŋanana.

¹⁷ Naŋa amo aroto mine nā ŋana duvi nŋinde kā lee, ikura lā zo nŋinde naŋa alā Maro Kindeni ne luma sapāŋa ilo. Ninenŋa ilonŋu kalonŋu ipāŋga lā, aku naŋa asama lā ŋana vetāŋa nŋinde ma muli ipāŋga panzi tamāta sakamao.

¹⁸ Noko ma kuonzi soka nia zuli-zuli ndo, ku ma kuveta kinzi patanzi sindue ku sipayaula ndo lā.

¹⁹ Noko ma kuzavarunzi walele nā, aku nenzi mateŋa nde ma sakamao ndo.

²⁰ Kinzi sitogo mbupuleŋa tonge tamāta imbipole lā mbo. Lā zo ŋana tamāta ŋinde imandi sānda, ande ne mbupuleŋa ŋinde nao tia lā walele nā. Maro Ŋalae, muli ŋga, lā zo ŋana noko ma kumandi tu pwai kazāŋa panzi tamāta sakamao, ande kinzi ma naonzi tia mine nā.

²¹ Opopo, muŋga, lā zo ŋinde naŋa ilongu makisa ndo wa wisijgu sakamao wa,

²² ande naŋa azizāla ndo ŋana noko ne vetāŋa kilala. Naŋa ilongu kalongu pasāsāe ndo, kala amo noko nao atogo ŋgoa ŋgoi, ne ilo-kalo tia mine.

²³ Andeta kala ŋine naŋa amo noko tini laiti ikura zo zo, aku noko uru kusaŋa mbauŋgu pa wia kā.

²⁴ Noko kawa ŋgua ara ŋinde uru ikai poe sondo pa naŋa, aku muli ŋga noko ma pwaina alā amo ku noko ku ma kusuka ŋāŋgu kāki.

²⁵ Maro Ŋalae, nanenŋu pavilāŋa tamāta tonge imo samba ilo, ande tia; noko simbo nā. Naŋa ilongu ndo ikeno pa noko, aku ŋine ikura lā. Mine nde naŋa ma ilongu pa tāno ne kekelele tia ndo.

²⁶ Naŋa karaenŋu ne walo tava ilongu ne kaika ma marumbu lā, andeta Maro Kindeni tamwata imo nanenŋu kaika mao. I ma imo kuku naŋa mine ku imo nā.

²⁷ Mao nā, tamāta ea kinzi sipile noko, ande kinzi ŋinde rārāni ma naonzi tia lā. Noko ma kuzavarunzi tamāta ea sipu mulinzi pano.

²⁸ Anŋa naŋa nde uru amo Maro Kindeni tini laiti, aku ŋinde nde ara ndo. Koipu Ŋalae Yova Kindeni imo itogo nanenŋu maramuŋa mwasina. Naŋa ma aporo atula i ne vetāŋa rārāni pwataki.

74

Tamāta ikai noŋa pa Maro Kindeni tu ma isukanzi Isrel ŋgu

Asaq isia wāngiŋa ŋine

¹ Maro Kindeni, ŋana sā kā ŋga noko kupu muli pa maka, a? Tiambo noko ma wisi nāna pa noko tamwata ne lama ŋgu maka ikura zo rārāni, tiya?

² Maka kano pano tu kalo ŋgere kilo ŋana ne tamāta maka. Nia ndoyo noko kupatea maka pa tamwata, aku pwaima piti lā kazāŋa ilo kala kamo noko ne ŋgu. Maka kano pano tu ma kutaulo kumā pa Saion Tuu kilo, nia ŋinde noko muŋga kumo, aku kuvilama kilo.

³ Kumā kumora ŋga; maka nema kazāŋa tamāta nde sizavaru kekelele ndoni ikeno noko ne luma sapāŋa ilo marumbu lā.

Mao nā, luma sapāŋa nde zavaruŋa ndo lā.

⁴ Noko ne kazāŋa tamāta nde silā noko ne luma ilo, aku simo sikai lolove nā. Kinzi sikai mbila pinde warakanzi kilalanzi ikeno tini, aku sisona tāra luma sapāŋa ilo.

⁵ Kinzi siveta pa noko ne luma sapāŋa itogo tamāta kavasi nā itale kāi lā dugu ilo mine.

⁶ Kinzi sikai palaŋa arara pinde muŋga tamāta sipare māsi lā tini, andeta kavasi nā sitoto palaŋa ŋinde nuki-nuki.

⁷ Kinzi sizavaru noko ne luma sapāŋa, ŋinerŋga yāā nā sirumbia ndo lā. Kinzi siveta vetāŋa sakamao ndo ku siveta muso ŋalae pa lumani ndaina noko muŋga kupatea pa tamwata tu ma kumo ŋinde.

⁸ Kinzi ilonzi pateata tu ma sizavaru maka ndo. Mine kala kinzi sirumbia luma sapāŋa rārāni ikeno maka nema tāno kana lā.

⁹ Noko muŋga kuveta māsi ŋalaŋala kiekie, andeta kala zo ŋine maka kamora māsi tonge tia. Aku noko ne ŋgua-tulāŋa tamāta rārāni kala naonzi tia mine nā. Maka nema malia ŋine ma marumbu lā zo ndia, a? ŋinde nde maka rārāni kasama tia.

¹⁰⁻¹¹ Maro Kindeni, ŋana sā kā ŋga noko tini pwāka tu kuvila maka, a? ŋana sā kā ŋga noko kumo kusaŋona nā, a? Noko ma kusāu panzi kazāŋa tamāta tu ma sijeleano ikura zo ŋapia kilo, a? Tiambo kinzi ma siporo ŋgua pavaligiŋa pa noko ikura zo rārāni, tiya?

¹² Andeta Maro Kindeni, nia ndoyo, aku imā lee ipāŋga lā zo ŋine, ande noko kumo maka nema koipu ŋalae. Noko muŋga kupunzi kazāŋa tamāta simo tāno ŋine mbwani rārā.

¹³ Noko ne walo nde kaika ndo, kala nanayoni nokoni tamwata kupu tāi ŋalae ipwa pwataki. Aku noko kuzavarunzi iŋa saka ŋalaŋala simo tāi ilo ŋinde ton.

¹⁴ Mao nā, nokoni kupu iŋa saka ŋalaŋala ŋinde kulunzi pwapwataki simāte lā, ŋinerŋga kutambira karaenzi ilā pa nia bilimu, kala kinzi mbwāmbwa simā sikanzi.

¹⁵ Aku nokoni kuveta lāā pinde isāko ipāŋga tāno kulu ku irere ilā. Anŋa lāā ŋalaŋala pinde nde kuvetanzi sipāŋga māsa-māsa ndo lā.

¹⁶ Nokoni tamwata kuveta nia pāne wa kondoma wa, aku noko kuonzi kari ku nzimona rua simo nianzi.

¹⁷ Nokoni kuo keru pa tāno ndoni, aku noko kupatea kari ne zo wa karāzi ne zo wa, ikura mbwera mbwera.

¹⁸ Mao nā, noko muŋga kuveta māsi ŋalaŋala ŋinde. Mine nde Yova Kindeni,

ara ŋana noko ma kalo ŋgere ŋana ŋine kâ; noko ne kazâŋa tamâta uru siŋeleano. Kinzi sitogonzi tamâta kapa-kapa, ilonzi kalonzi tia ndo, aku simo siporo ŋgua pavaligiŋa pano.

¹⁹ Aku kinzi siveta kenzi sakamao ndo pa noko ne ŋgu maka tona. Maka kakura tu kapavila warakama, ande tia. Mine nde noko ma kusâu panzi nema kazâŋa tamâta tu ma sizavaruma ndimo. Maka kano pano tu ma kalo ŋgere kilo ŋana maka kâ.

²⁰ Kinzi nanzare tamwatanzi simuna nâ simo nia kondoma rârâni lâ tâno kulu. Mine nde maka kano pano tu kalo ŋgere kilo ŋana ŋgua pâŋa ŋinde noko muŋga kuveta kuku maka.

²¹ Noko ma kusâu panzi tamâta sakamao tu ma sitawanzi tamâta pinde ndue ku siveta majeti panzi, mine ndimo. Ara ŋana noko ma kuveta nzâla panzi sugorai tamwatanzi tu ma sipanea noko ŋa.

²² Maro Kindeni, kumâ kutula pwataki panzi kazâŋa tamâta tu noko ne vetâŋa rârâni nde sondo. Kalo ŋgere sondo ŋga; kinzi tamâta ŋinde sitogonzi tamâta kapa-kapa, ilonzi kalonzi tia ndo, andeta simo siŋeleano ikura kari wa mbo wa.

²³ Noko ne kazâŋa tamâta uru kawanzi pakâe pakâe siporo ŋgua sakamao pa noko. Kinzi sisuŋa kawanzi siveta nduŋeŋa ŋalae ikura zo zo. Maro Kindeni, noko ma kalo kapa ŋana tamâta ŋinde nenzi vetâŋa, mine ndimo.

75

Maro Kindeni uru itawanzi kinzi tamâta sakamao, aŋga kinzi tamâta ara nde i uru ivilanzi

Asap isia wângiŋa ŋine

¹ Maro Kindeni, maka kawama ndaŋge pa noko. Mao nâ, kawama ndaŋge ŋalae ndo pano. Noko uru kumo kuma, aku kinzi tamâta sipaneano situla ŋgua ŋana vetâŋa arara kie-kie noko muŋga kuveta ŋinde.

² Maro Kindeni iporo mine tu, "Naŋa warakâŋgu apatea zo tonŋe ŋana ma aonzi tamâta rârâni simandi ŋgua nia. Aku lâ zo ŋinde, ande naŋa ma apare nia sondo ndo panzi.

³ Tâno ma imo ririŋo nâ, aku tamâta rârâni sitavanzi kelekele rârâni simo vianzi lâ tâno kulu, kinzi ŋinde kala ma tininzi ruru nâ. Andeta naŋani ma asaŋa tâno duvi kaika.

⁴ Naŋa Yova Kindeni apainzi tamâta ea uru sipandekâna warakanzi mine tu, 'Miki ma kapasuka warakami tinimi ndimo.' Aku naŋa apainzi tamâta sakamao mine tu, 'Miki ma kapanea warakami ŋami ndimo.

⁵ Miki ma kandeka ŋana warakami nemi kaika wa kapandekâna wa, mine ndimo.' " Maro Kindeni kawa ŋgua kala ŋine.

⁶ Mine nde ea ikura tu iveta wurâta sondo ŋana isuka tamâta tonŋe ŋa kâki wa itawa tamâta tonŋe ŋa ndue wa, a? Kinzi tamâta simo pa mbwera kâ wa kinzi tamâta simo pa wâra kâ wa kinzi tamâta simo nia bilimu wa, ande kinzi ŋinde sikura tu siveta wurâta ŋinde sondo, ande tia.

⁷ Maro Kindeni simbo nâ iveta wurâta ŋinde sondo. Inani nâ imo ŋgua-samâŋa tamwata. I uru itawa tamâta tonŋe ndue, aŋga tonŋe nde isuka kâki.

⁸ ŋinde itogo Yova Kindeni isaŋa kâmba tonŋe lâ mbau ilo, aku i ne wisi-nâna nde ipipi ikeno kâmba ŋinde ilo, itogo lââ makisa ndo mine. I ipaliŋi ne wisi-nâna ŋinde ndue ilâ panzi tamâta sakamao rârâni lee marumbu ndo lâ.

⁹ Aŋga naŋa nde ma aporo atula Yakopu ne Maro Kindeni parina pwataki ikura zo zo, aku ma amo awângi wângiŋa paneâŋa kâ papa i.

¹⁰ Inani ma itawa kinzi tamâta sakamao nenzi kaika indue ndo, andeta i ma walo kaika ŋalae ilanzi tamâta sondo.

76

Maro Kindeni ipole paraŋa Asap isia wângiŋa ŋine

¹ Kinzi Juda ŋgu nde sisama Maro Kindeni kilala sondo ndo. Kinzi Isrel ŋgu uru sipanea i sisuka ŋa kâki ŋalae.

² I ne luma ikeno Jerusalem lawea ilo. I uru imo lawea ŋinde ikeno Saion Tuu kulu.

³ Lâ niani ndaina, ande i muŋgani imbware kinzi kazâŋa tamâta nenzi temba-kula kaika, tava nenzi maramuŋa wa pila kazâŋa kâ wa. Mao nâ, Maro Kindeni izavaru paraŋa ne kelekele rârâni ŋinde ndo lâ.

⁴ Maro Kindeni, noko ŋa nde ŋalae ndo, aku ne sinâla isinala nia ndoni. Noko kumo âta ndo, kupolenzi tuu ŋalaŋala rârâni.

⁵ Kinzi zugu tamâta ŋinde nenzi walo ŋalae, andeta Maro Kindeni, noko pwai nenzi kelekele arara rârâni saŋenzi lâ, aku kupunzi pâta sipamateteu. Aku nawalanzi tonŋe ikura tu ikai ne temba-kula kâki kilo, ande tia.

⁶ Mao nâ, Yakopu ne Maro Kindeni, noko kusuŋa kawa kâki ŋalae lâ, ŋineŋga zugu tamâta rârâni sitavanzi nenzi hosi rârâni nde sipamateteu lâ, kala sikeno tâno kulu.

⁷ Maro Kindeni, kinzi tamâta rârâni siruru pâta ŋananu. Ambo noko ma wisi nâna kala pwai kazâŋa panzi, ande tamâta

tonge ma ikura tu imuna ḡana noko ne wisi-nāna ḡinde kā, ande tia ndo.

⁸⁻⁹ Noko kumo samba ilo, aku kupatea pareṅa-nia panzi tamāta ḡinde lâ. Lâ zoni ndaina noko kumandi ku pwainzi tâno ḡine ne sugorai tamāta rārâni piti lâ kazâṅa ilo, ḡineṅga kupare nia pa nenzi kazâṅa tamāta. Tamāta rārâni simora ḡinde ku siruru ḡalae tina, kala simandi kawanzi buu nâ.

¹⁰ Mao nâ, kinzi tamāta sakamao uru wisinzi nāna ḡana noko ne pareṅa-nia, aṅga kinzi tamāta ara nde sindeka ḡana ku sipanea noko ḡa. Noko ne wisi-nāna ḡeṅge ḡananzi tamāta ara, kala kinzi ḡinde ma siwawano.

¹¹ Miki Maro Kindeni ne tamāta, miki ḡine muṅga kapa ḡgua kuku nemi Maro Yova Kindeni ḡana kaveta mâsi pinde, ande ara, miki ma koka ḡgua pāṅa ḡinde muli nâ. Aṅga miki tinikoa ḡgu, miki kala ma kamege ḡana i ku kakai mbaliṅa pinde kamâ kalua Maro Kindeni, inani uru ivetanzi tamāta siruru ḡana i.

¹² I uru itawanzi tamāta mbāna-mbāna ḡinde uru sipandekāna warakanzi, aku iveta rururṅa ḡalae panzi tâno ne koipu ḡalaṅala.

77

Tamāta ilo malia kala isarāwa pa Maro Kindeni

Asap isia wāṅgiṅa ḡine

¹ Naṅa asarāwa pa Maro Kindeni. Naṅa ano papa tu ma ipaloṅo pa nanenṅu noṅa.

² Malia nde imâ ipāṅga pa naṅa lâ, kala akai noṅa pa Maro ḡalae. Ikura mbo mbo naṅa asuka mbaunṅu kâki ano pa i lee mbwale pwataki, andeta wisinṅu ḡandai puu ndue ḡga.

³ Naṅa kalonṅu ḡgere ḡana Maro Kindeni kā, kala aveta kusu lâ. Naṅa tu naṅa kalonṅu loko nâ, aku ilonṅu malia ndo.

⁴ Maro Kindeni isâu pa naṅa tu ma akeno matāṅgu, ande tia. Naṅa ilonṅu malia ndo. Mine kala akura tu aporo ḡgua tonṅe tia.

⁵ Naṅa kalonṅu ḡgere ḡana zo ara muṅgāṅa pinde. Mao nâ, naṅa kalonṅu ḡgere kilo ḡana mbwera muṅgāṅa ḡinde.

⁶ Lâ mbo naṅa amo ilonṅu paṅgerenṅa nâ. Naṅa ilonṅu ikai wurâta rārâ ku apakasonṅa warakāṅgu mine tu,

⁷ “Tiambo Maro ḡalae ma ipu muli pa maka ikura zo rārâni, tiya? Tiambo i ma iveta kie ara pama kilo tia tâ.

⁸ Tiambo i ma tini mwasa pa maka kilo tia, a? Tiambo i ne ḡgua pāṅa ḡinde nde imbe lâ kala ilâ kaa nâ, tiya?

⁹ Tiambo Maro Kindeni kalo kapa ḡana i ne mâsi ḡana io ne wisi-wisi imâ pa maka, a? Tiambo i ne wisi-nāna nde ikai ne kalosukāṅa ḡinde nia, tiya?”

¹⁰ Naṅa kalonṅu ḡgere mine, ḡineṅga aporo pa warakāṅgu tu, “Oyae, Maro Kindeni âta Tamwata nde ipalele ilo kalo kala tini pwāka tu ivila maka kilo.”

¹¹ Andeta Yova Kindeni, naṅa ma kalonṅu ḡgere kilo ḡana mâsi ḡalaṅala noko kuveta lâ zo muṅgāṅa ḡinde.

¹² Mao nâ, naṅa ma kalonṅu ḡgere kilo ḡana vetāṅa rārâni noko muṅga kuveta ḡinde.

¹³ Maro Kindeni, noko ne vetāṅa kaika rārâni nde mao kanoṅo ku sondo ndo. Maro laṅeṅa tonṅe iregere kuku maka nema Maro Kindeni noko, ande tia. Noko kupolenzi kinzi rārâni ndo lâ.

¹⁴ Maro Kindeni, noko simbo nâ uru kuveta mâsi ḡalaṅala kie-kie. Muṅgani noko kutula ne walo kaika panzi tinikoa ḡgu.

¹⁵ Noko muṅga kumandi tava tamwata ne walo kaika ku kuyautenzi ne tamāta piti lâ kazâṅa ilo, kinzi ḡinde pa Yakopu ku Yosepe rua nenzi vāsa ḡgu.

¹⁶ Maro Kindeni, lâ zo ḡinde tâi ndoni tavanzi lââ rārâni nde siruru lâ noko nao. Mao nâ, tâi geza-geza ilâ wa imâ wa, itogo tamāta iruru mine.

¹⁷ Karâzi imbe indue ḡalae ndo, aṅga mbamba nde ipu kaika ḡinde, aṅga noko ne loloa nde salaga-salaga ilâ wa imâ wa ikura nia ndoni.

¹⁸ Noko kuveta mbamba ipu kaika lâ mbilu ḡalae ilo. Loloa nde salaga-salaga nâ kala isinala tâno ndoni, aku tâno tamwata imo ririṅo nâ.

¹⁹ Noko pwoka tâi ḡgini-ḡgini kumbwaliu kulâ. Noko ne nzâla ikeno tâi ilo, andeta tamāta tonṅe imora noko kie nia, ande tia.

²⁰ Noko kumuṅga panzi ne tamāta, itogo lama nenzi katonāṅa imuṅga panzi lama mine. Noko wurâta kulanzi Mose ku Aron rua ḡana sikai poe panzi silâ.

78

Maro Kindeni ikai poe panzi ne tamāta Asap isia wāṅgiṅa ḡine

¹ Miki nanenṅu ḡgu, miki katambira taṅami sondo pa ḡgua ḡine naṅa atu apananami. Kalonṅo naṅa kawāṅgu ḡgua ḡine sondo.

² Naṅa ma aporo ḡgua tambirāṅa nâ pami. Mao nâ, naṅa ma atula ḡgua pinde duvi pwataki, ḡgua ḡinde nanayoni ikeno paveāṅa lee imâ ipāṅga lâ ḡine.

³ Kinda timbunda sitapâri pama ḡana kelekele ḡinde kā, aku maka kalonṅo lâ.

⁴ Kinda ma tavea ŋgua ŋinde ŋananzi natunda ndimo. Ara ŋana kinda ma taporo pwataki panzi nenda vāsa ŋinde ma sipāŋga muli-muli. Kinda ma tapanea Yova Kindeni tatapāri panzi nenda vāsa ŋana i ne walo kaika tava ne māsi ŋalaŋala muŋga iveta ŋinde.

⁵ Nanayoni Yova Kindeni itu ŋgua tukuŋa panzi Isrel ŋgu, kinzi Yakopu ne vāsa ŋgu. Ipainzi timbunda tu ma sipanananzi natunzi sondo ŋana i ne ŋgua tukuŋa rārāni.

⁶ Mine kala kinzi tamāta ŋinde natunzi ma sikura tu sipanāna sondo tona, aku kinzi kala ma sikura tu situla ŋgua tukuŋa pa warakanzi natunzi mine nā.

⁷ Maro Kindeni ilo tu kinda ma tapanananzi natunda mine ŋana duvi ŋine kâ; i ilo tu timbunda nenzi vāsa rārāni kala ma sio nenzi kalo-tawana ilâ papa i. I tini pwāka tu kinzi ma kalonzi kapa ŋana vetāŋa kie-kie i muŋga iveta ŋinde. I ilo tu kinzi ma sipono muli pa ne tukuŋa ŋinde rārāni.

⁸ I tini pwāka tu kinzi ma sipāŋga simo sitogonzi timbunzi muŋgāŋa mine. Kinzi timbunzi ŋinde taŋanzi kaika ndo, aku sivaligi Maro Kindeni ne ŋgua. Kinzi nenzi kalo-tawana ŋandai ikeno kaika pa i ŋga, kala ŋandai sipono muli sondo papa i ŋga.

⁹ Kinzi parinanzi nde mine; muŋga kinzi zugu tamāta lâ Efraim ne ŋgu nenzi temba-silāwa nde keno panzi, andeta lâ zo ŋana paraŋa ipāŋga panzi, ande kinzi sikāwa pwapwataki silâ.

¹⁰ Kinzi sipu mulinzi pa Maro Kindeni ne ŋgua pāŋa. Kinzi tininzi pwāka tu sipaveta kuku i ne tukuŋa.

¹¹ Kinzi kalonzi kapa ŋana vetāŋa rārāni i muŋga iveta ŋinde. Kinzi kalonzi kapa ŋana māsi ŋalaŋala ŋinde muŋga kinzi warakanzi simora i iveta.

¹² Iveta māsi ŋalaŋala pinde lâ timbunzi naonzi, lâ zo ŋinde kinzi simo Soan lawea lâ Isip tâno.

¹³ Lâ zo ŋinde Maro Kindeni ipu tâi, kala tâi ipwa pwataki mo rua. Iveta tâi ilâ imandi pa pinde, ilâ imandi pa pinde. Njineŋga ikainzi Isrel ŋgu soka ŋgini silâ.

¹⁴ Ikura kari kari, ande isupwa take-take tonge iyoka imuŋga panzi ilâ. Aŋga ikura mbo mbo, ande isupwa yâa ŋalae ne melame-la iyoka imuŋga panzi ilâ mine nā.

¹⁵ I ipunzi mira ŋalaŋala pwapwataki lâ nia bilimu, kala iveta lââ ipāŋga panzi ŋana ma sinu kâ.

¹⁶ Mao nâ, iveta lââ ipāŋga mira ilo ku iyâti imaliŋi imâ, itogo lââ ŋalae irere dugu ilo mine.

¹⁷ Maro Kindeni iveta kie ara mine panzi, andeta kinzi soka nenzi vetāŋa siŋga muli

aku simo siveta kiesaka nâ papa i. Kinzi simo nia bilimu ku taŋanzi kaika nâ papa Maro Kindeni âta Tamwata.

¹⁸ Kinzi mainzi tia; siporo ŋgua kaika pa Maro Kindeni. Kinzi sisarāwa kaika papa tu ma kâpwa ilanzi, kâpwa arara ŋinde kinzi ilonzi ŋalae papa.

¹⁹ Kinzi siporo ŋgua pavaliginja pa Maro Kindeni mine tu, “Tiambo Maro Kindeni ikura tu kâpwa ara ilua kinda lâ nia bilimu, a?”

²⁰ Mao nâ, muŋga i ipu mira pwataki ku lââ ŋalae ipāŋga ku irere ndue. Andeta mana mana, a? Tiambo ikura tu puroŋa tava simbi ilua ne tamāta kinda taka tona, tiya?”

²¹ Yova Kindeni ilonjo nenzi ŋgua ŋinde, aku i wisi nāna ŋalae. I ne wisi-nāna nde ipāŋga ŋalae ndo panzi Isrel ŋgu, itogo yââ mela-mela mine,

²² ŋana tu nenzi kalo-tawana ikeno papa i tia ndo. Kinzi ŋandai kalonzi tawana tu i ikura ŋana ivilanzi ŋana simo ara kâ.

²³ Andeta Maro Kindeni iporo itu kaika pa nia maa ikeno âta ŋinde, aku ikai samba ne nzālâ piti,

²⁴ njineŋga io kâpwa “mana” iyoka pa samba indue imâ. Mao nâ, i samba ne kâpwa ilanzi tamāta tu ma sika.

²⁵ Mine kala kinzi tamāta sika aŋelo kapwanzi. Maro Kindeni kâpwa ŋalae ilanzi, kala sika lee kapwanzi pupuro ndo.

²⁶ Njineŋga iveta mbwera ipāŋga lâ nia maa pa mbwera kâ, aku i ne walo kaika ŋinde iveta lawea ŋalae ipāŋga pa nia pinde tona.

²⁷ Njineŋga ivetanzi sii rârâ ŋinde silou simâ sindue ŋgininzi itogo karâzi mine. Kinzi sii ŋinde kambwaŋenzi ŋalae tina, itogo tâno ne gawura mine. Aku kambwaŋenzi nde itogo paulo ikeno sâwaneka ŋinde tona.

²⁸ Maro Kindeni ivetanzi sii ŋinde simbe sindue lâ Isrel ŋgininzi lâ nia bilimu, kala sikeno nenzi pâla rârāni ŋgaŋe-ŋgaŋe.

²⁹ Mine kala kinzi tamāta sika lee kapwanzi pupuro. Kâpwa ŋinde kinzi muŋga sita ŋana, ande ŋinde Maro Kindeni ilanzi lâ.

³⁰ Kinzi simo sika mine nâ, aku sika marumbu tia yo.

³¹ Andeta pa zoni ndaina Maro Kindeni wisi nāna ŋalae panzi, kala ipunzi ŋgu ŋinde nenzi tamāta kaika sipamateteu, kinzi Isrel ŋgu nenzi tamāta limoa arara ŋinde.

³² Andeta kinzi tamāta simo nâ siveta kiesaka. Maro Kindeni muŋga iveta māsi ŋalaŋala pinde, andeta kinzi kalonzi tawana i tia.

³³ ŋana duvi ŋinde kâ, Maro Kindeni izavarunzi kala naonzi tia ndo lâ.

Izavarunzi walele nā, kala sipamateteu lā.

³⁴ Lā zo ŋana Maro Kindeni ipunzi pinde simāte, ande nawalanzi rārāni nde sipalele ilonzi kalonzi ku sitaulo simā pa i kilo, aku sikai noŋa kaika papa.

³⁵ Kinzi ilonzi kalonzi ipāŋga, kala kalonzi ŋgere kilo tu Maro Kindeni imo nenzi katonāŋa. Kinzi kalonzi ŋgere kilo tu Maro Kindeni āta Tamwata imo nenzi Yautāŋa Tamāta, kala sipono muli pa i kilo.

³⁶ Andeta kinzi ŋandai sipalele ilonzi kalonzi mao ŋga; kawanzi lajeŋa nā sikai lajeŋa papa i.

³⁷ Kinzi sipu mulinzi pa i kawa ŋgua kilo, aku ŋgua pāŋa ŋinde i muŋga iveta kunzi, ande ŋinde kinzi sipu ututu.

³⁸ Andeta Maro Kindeni i nde kalosukāŋa warika. Mine kala izavarunzi kienzi piti lā tininzi, aku i ŋandai iyaulanzi ŋga. Itawa tamwata ne wisi-nāna ndue mbwani rārā, aku i wisi nāna ŋalae koŋa pa kinzi, ande tia.

³⁹ ŋana tu isama kilalanzi pwataki mine tu kinzi nde tamāta nā. Kinzi sitogo lawea iyoka imā ku nao tia walele nā.

⁴⁰ Naŋa aporo ŋguani ndaina kilo; lā zo ŋinde kinzi simo nia bilimu, ande kinzi taŋanzi kaika papa i ku siveta i ilo malia mbwani rārā.

⁴¹ Kinzi simo nā sikai samāŋa pa Isrel nenzi Maro Kindeni, i Sapāŋa Tamwata, kala siveta i wisi nāna ŋalae.

⁴² Kinzi kalonzi kapa ŋana i ne walo kaika ŋalae, aku kalonzi kapa ŋana zo muŋgāŋa ŋinde iyautenzi piti lā kazāŋa tamāta mbaunzi ilo tona.

⁴³ Pa zo ŋinde iveta māsi ŋalaŋala kieke lā Soan lawea, lā Isip tāno.

⁴⁴ Maro Kindeni iveta mine; ipulia Isip nenzi lāā rārāni ipāŋga see. Mine kala tamāta kanzi lāā ara keno ŋana sinu kā, ande tia.

⁴⁵ Aku isupwanzi lāŋo rārā silā sipāŋga panzi, aku lāŋo simo sikāonzi nā. Aku isupwanzi piri-piri kala silā sipāŋga panzi ku siyaula nenzi tāno tona.

⁴⁶ Aku Maro Kindeni isupwanzi ndemundemu kala silā sipāŋga nenzi tāno ilo, ku sika kāpwa wa kāi bāŋa launzi rārāni.

⁴⁷ I io karāzi ŋalae itogo “ais” mine imbe indue, aku ŋinde iyaula nenzi kāi waini ndoni. Aŋga pisi ŋalae ipāŋga ku iyaula nenzi kāi “fik” tona, kala putole ipunzi.

⁴⁸ I io karāzi ŋalae itogo “ais” mine imbe ndue, aku “ais” ŋinde ipunzi nenzi bulmakao pāta sipamateteu.

⁴⁹ Ipalinzi ne wisi-nāna ŋalae ŋinde ilā panzi Isip ŋgu, aku isupwanzi aŋelo sikai i ne wisi-nāna ŋinde silā ku sizavarunzi ndo.

⁵⁰ I wisi nāna ŋalae tina panzi, kala igeranzi tia ndo. I io pukonja sakamao ilā panzi ŋana ipunzi pāta simāte kā.

⁵¹ Ipunzi Isip ŋgu natunzi tamāne nzāla-kulu rārāni sipamateteu.

⁵² ŋinenŋa ikainzi i ne tamāta siyāti silā, aku iyoka imuŋga panzi itogo lama nenzi katonāŋa imuŋga panzi lama mine. Itula nzāla panzi lā nia bilimu, ku ikea ŋananzi.

⁵³ Ikai poe sondo ndo panzi, kala simo ara nā. Mine kala kinzi siruru tia. Aŋga tāi nde imā ipatukunzi nenzi kazāŋa tamāta kala simbwatuke marumbu lā.

⁵⁴ Ikainzi ne tamāta silā pa i tamwata ne tāno. Ikainzi silā pa nia tuu ŋinde muŋgani i tamwata ipole lā paraŋa ilo.

⁵⁵ Maro Kindeni ne tamāta kinzi soka silā, aŋga Maro Kindeni nde imuŋga panzi iŋaranzi tinikoa ŋgu piti lā tāno ŋinde. ŋinenŋa ikisi tāno ne keri panzi Isrel ŋgu rārāni, aku ionzi simo sondo lā nenzi pāla ilo.

⁵⁶ Andeta kinzi Isrel ŋgu taŋanzi kaika pa Maro Kindeni āta Tamwata, kala siveta i wisi nāna. Kinzi ŋandai sipono muli pa i ne ŋgua tukuŋa ŋga.

⁵⁷ Kinzi sipu mulinzi papa ku siveta vetāŋa potomule, itogo timbunzi muŋga siveta mine. Kinzi sitogo silāwa tonŋe imwanzi kala uru iyoka sondo tia.

⁵⁸ Kinzi siveta patarawāŋa nia pinde panzi maro lajeŋa, aku nenzi vetāŋa ŋinde iveta Maro Kindeni wisi nāna panzi. Kinzi mbaunzi sipare maro lajeŋa tainzi lā kāi tini, kala Maro Kindeni wisi nāna ndo.

⁵⁹ Maro Kindeni imora nenzi vetāŋa ŋinde, aku i wisi nāna ŋalae tina panzi. Mine kala ipu muli ndo pa kinzi Isrel ŋgu.

⁶⁰ Mao nā, ipile ne pāla ikeno Silo lawea, niani ndaina i tamwata muŋga imo kunzi tāno tamāta, aku ilā lā.

⁶¹ Aku isāu panzi kazāŋa tamāta tu sipanawe ŋgua pāŋa ne sopi, sopi ŋinde uru itula Maro Kindeni kilala pwataki panzi Isrel ŋgu tu i ne walo nde kaika, aku i nde ara ku ara ndo.

⁶² Mao nā, i wisi nāna panzi i tamwata ne ŋgu, kala isāu panzi kazāŋa tamāta tu ma simā sipunzi pāta simāte.

⁶³ Kinzi tamāta limoa nde sipamateteu lā paraŋa ilo. Mine nde kinzi taine taipa sikura tu sikāe kaiwanzi tamāne, ande tia.

⁶⁴ Aku kinzi kazāŋa tamāta sipunzi Isrel nenzi patarawāŋa tamāta pāta simāte lā, taitu patarawāŋa tamāta ŋinde kaiwanzi taine sikura tu sikai kalo-kalo ku sita ŋananzi, ande tia.

⁶⁵ ŋinenŋa Maro ŋalae ipagagati tamwata, itogo tamāta ipagagati lā kenoŋa nia mine. Ipāŋga itogo tamāta kaika tonŋe inu lāā kaika rārā kala wisi kāki mine.

⁶⁶ Mao nā, Maro Ŋalae wisi kâki kala ilâ ipara kunzi kazâna tamâta, aku iŋaranzi sikâwa pwapwataki silâ. I ipolenzi ndo lâ, kala kinzi mainzi pâta kanaŋo. Kinzi sikura tu sipara kilo, ande tia.

⁶⁷ Ninenŋa ipu muli pa Yosepe ne vâsa ŋgu, aku i ŋandai ipatea kinzi Efraim ne vâsa ŋgu.

⁶⁸ Andeta ipateanzi Juda ne vâsa ŋgu, aku ipatea Saion Tuu tona, tuu ŋinde i ilo ndo keno papa.

⁶⁹ Ninenŋa i ipa ne luma sapâna kâki lâ tuu ŋinde kulu, aku iveta luma ŋinde imandi kaika ikura zo râranî, itogo samba wa tâno mine.

⁷⁰ Aku Maro Ŋalae ipatea ne wurâta tamâta Daviti, ina muŋga ikai wurâta ŋana ikatonanzi lama kâ.

⁷¹ Aku itoto Daviti ne wurâta ŋinde, ku io ikai koipu ŋalae panzi Isrel ŋgu. Mine kala Daviti ipânŋa tamâta ŋana ikatonanzi Maro Kindeni ne ŋgu.

⁷² Daviti ilo ndo keno pa ne wurâta ŋinde nâ. Mine kala ikatonanzi sondo ndo, aku imo nenzi poe tamâta ara ndo.

79

Kinzi Isrel ŋgu sikai noŋa pa Maro Kindeni tu ma isukanzi

Asap isia wāngiŋa ŋine

¹ Maro Kindeni, kinzi tinikoa ŋgu nde simâ sipânŋa noko ne tâno ŋine marumbu lâ, kala sipara kuku noko ne tamâta maka. Kinzi siveta mâsi sakamao pa noko ne luma sapâna, kala luma ŋinde ipânŋa muso ndo. Aku siyaula Jerusalem lawea ndo tona.

² Kinzi kazâna tamâta ŋinde sipunzi noko ne tamâta pâta sipamateteu lâ, aku sipile karaenzi ikeno tâno kulu. Mine kala kinzi sii wa ŋgoa ŋgoi wa sika noko ne wurâta tamâta ŋinde karaenzi.

³ Kinzi sipunzi noko ne tamâta pâta sipamateteu, kala seenzi imaliŋi ku irere ilâ ikura Jerusalem lawea ndoni, itogo lââ irere mine. Andeta tamâta tonŋe imo ŋana ikeka karaenzi kâ, ande tia.

⁴ Tinikoa ŋgu pinde simo nema lawea tini laiti, aku kinzi ŋinde uru siporo ŋgua pavaligiŋa pa maka. Kinzi siŋjeleama pâta lâ, aku siveta maŋeti nâ papa.

⁵ Yova Kindeni, tiambo noko ma wisi nâna pa maka ikura zo râranî, tiya? Tiambo noko ne wisi-nâna ŋinde ma imo itogo yââ mela-mela mine ku imo nâ, a?

⁶ Maka kano pano tu kuo ne wisi-nâna ŋinde ilâ panzi tamâta ŋgu pinde, kinzi ŋinde sipu mulinzi pano. Pwai kazâna panzi tamâta ŋinde tininzi pwâka tu sikai noŋa pano.

⁷ Kinzi ŋgu ŋinde sipunzi noko ne tamâta pâta simâte lâ, aku siyaula noko ne tâno ndo lâ.

⁸ Noko ma kupare nia pa maka ŋana kiesaka ŋinde maka timbuma muŋga siveta, mine ndimo. Kalo-lokoni nde iveta iloma malia ndo. Mine kala maka kano pano tu kalo sukâna walele nâ ŋanama!

⁹ Maro Kindeni, maka nema Pavilâna Tamwata noko, maka kano pano tu kuvilama. Tia ma kinzi tamâta sivaligi noko ŋa. Pwaima piti lâ kazâna ilo, aku kuzavaru nema kiesaka ndoni piti lâ tinima! Tia ma noko ŋa ipânŋa sakamao.

¹⁰ Ŋanâ tu kinzi ŋgu pinde uru siveta maŋeti pama ku sikasonjama mine tu, "Anŋa miki nemi Maro Kindeni nde imo ndia, a?" Kinzi sipunzi noko ne wurâta tamâta pâta simâte. Maka iloma tu noko ma kupare nia panzi lâ maka naoma ŋana nenzi vetâna ŋinde kâ.

¹¹ O Maro Kindeni, maka tamâta râra kamo nema kazâna tamâta nenzi luma sakamao ilo. Maka kano pano tu kupaloŋo pa nema tiŋa. Kinzi kazâna tamâta sipa ŋgua tu ma sipu maka pâta kamâte. Taitu noko ne walo kaika nde ŋalae. Mine nde pwea ŋanama!

¹² Opopo, kinzi kazâna tamâta nde siporo ŋgua pavaligiŋa râra ŋinde pa noko. Mine nde Maro Ŋalae, maka kano pano tu kupare nenzi vetâna sakamao ŋinde itaulo panzi ikura mbwani lima kanaŋo rua.

¹³ Ambo noko ma kuveta mine, ande noko tamwata ne lama ŋgu maka ma kapanea noko mine ku kamo nâ. Aku maka nema vâsa kinzi râranî kala ma sio nenzi paneāna imâ pano ikura zo râranî mine nâ.

80

Kinzi Isrel ŋgu sikai noŋa pa Maro Kindeni tu ma isukanzi ŋana simandi kaika kilo

Asap isia wāngiŋa ŋine

¹ O Isrel ŋgu nema katonâna tamâta, kutambira taŋa pa maka. Noko uru pwai poe papa ne lama ŋgu maka. Kupaloŋo pa nema noŋa ŋgu! Noko kumo koipu ŋalae ne sanonâna nia ŋinde ikeno kinzi aŋelo ŋgininzi.

² Maka kano pano tu kupatua tamwata pa maka Efraim, Benjamin anŋa Manase nenzi vâsa ŋgu. Kutula ne walo kaika ŋalae ŋinde pama, aku kumâ pwaima piti lâ kazâna ilo!

³ Maro Kindeni, kuveta maka kamo ara kilo. Kalo sukâna ŋanama, aku kuvilama ŋana kazâna ŋine ma iyaula maka tia kâ.

⁴ Yova Kindeni, noko Maro Walo Tamwata, noko ma wisi nāna ḡana ne tamāta maka nema noḡa kā ikura zo ḡapia kilo, a?

⁵ Noko kuveta maka kata pāta kala matama sulu irere ndue. Noko kuveta nema tiḡa ḡinde ipāḡga itogo kama kāpwa mwasina.

⁶ Noko kusāu panzi tinikoa ḡu ḡinde simo nema lawea tini laiti, kala kinzi simā lā sipara ku sipakawea nema tāno. Opopo, maka nema kazāḡa tamāta situ ladinama wa siḡeleama wa.

⁷ Maro Kindeni Walo Tamwata, kuveta maka kamo ara kilo. Kalo sukāḡa ḡanama, aku kuvilama ḡana kazāḡa ḡine ma iyaula maka tia kā.

⁸ Mine Isrel ḡu nde katogo noko tamwata ne kāi waini. Muḡa noko pwai kāi waini ḡinde piti lā Isip tāno, aku pwai kulā. ḡineḡa noko kuḡaranzi tinikoa ḡu lā nenzi tāno, aku kupau kāi waini ḡinde lā tānoni ndaina.

⁹ Noko kuyawo tāno ku kuveta nia papa lā, ḡineḡa kupau lā. Aku kāi ḡinde mburu-mburu indue ilā tāno ilo, aku ipāḡga ḡalae ḡinde ku ilā itura tāno ḡinde ndoni.

¹⁰ Aku kāi waini ḡinde laka nde ilā ipono Lebanon nenzi tuu wa kāi matapuru ḡalanjala rārāni.

¹¹ Kāi waini ḡinde ne laka pinde nde ilā lee ipāḡga tāi pwali, aḡa laka pinde nde ilā lee ipāḡga Yufretis Lāā ḡalae.

¹² Mine nde ḡana sā kā ḡa noko kuzavaru ḡumbi ḡinde munga ḡḡe kāi waini ḡinde, a? Noko kuveta mine lā, kala tamāta rārāni soka nzāla ḡinde nde sipanawe kāi ḡinde kanaḡo.

¹³ Aku kinzi ḡgoa ḡgoi kenzi nā sipale kāi ḡinde, aḡa kelekele rārāni simo vianzi lā dugu ilo ḡinde nde uru simā sika kanaḡo.

¹⁴⁻¹⁵ Maro Kindeni, noko Walo Tamwata, kupalele nao pa maka kilo ḡa! Noko kumo samba ilo; maka kano pano tu mata ndue kumora maka. Pwatona kāi ḡine noko tamwata mbau kaika muḡa kupau kala kuveta ipāḡga ḡalae.

¹⁶ Maka nema kazāḡa tamāta nde sitoto kāi ḡinde piti lā, ḡineḡa sirumbia lā yāā. Maka iloma tu noko ma wisi nāna panzi ku kuzavarunzi ndo lā.

¹⁷ Maka kano pano tu pwea ḡana maka tamāta ḡine noko tamwata muḡani kupatea pa tamwata. Pwatona ḡu ḡine muḡa noko tamwata kuvetama kapāḡga tava walo kaika.

¹⁸ Ambo noko ma kuveta mine, ande maka ma kapu mulima pa noko kilo tia ku tia ndo. Ambo noko ma kuvilama, ande maka ma kapaneano kasuka noko ḡa kāi.

¹⁹ Maro Yova Kindeni Walo Tamwata, kuveta maka kamo ara kilo. Kalo sukāḡa ḡanama, aku kuvilama ḡana kazāḡa ḡine ma iyaula maka tia kā.

81

Kumbwa ḡalae tonḡe ne wāḡija

Asap isia wāḡija ḡine

¹ Miki rārāni kandeka ku kapanea nenda Pavilāḡa Tamwata Maro Kindeni kasuka i ḡa kāi! Kawāḡi wāḡija paneāna kā pa Yakopu ne Maro Kindeni!

² Miki kara wāḡu ku kambana kauro kie-kie. Kaveta wāḡija kaḡa ara nā ipāḡga.

³ Miki kambana tando lā zo ḡana nzimona ipāḡga wasaseki wa zo ḡana nzimona ipāḡga ḡalae wa, ḡana itula pwataki tu kumbwa ne zo nde ḡa ipāḡga lā.

⁴ ḡana tu kinda Isrel nenda ḡgua tukuḡa ikeno tu kinda ma taveta mine. ḡinde nde Maro Kindeni ne tukuḡa, ina Yakopu ne Maro Kindeni.

⁵ Nanayoni, lā zo ḡinde Maro Kindeni ḡgoloa paraḡa lā Isip tāno, ande i tukuḡa ḡinde ilua kinda Isrel ḡu.

⁶ Lā zo ḡinde, kinda timbunda kinzi siloḡo tamāta tonḡe kawa iporo ḡgua, andeta sisama i kilala tia. Iporo mine tu, "Muḡa, lā zo ḡinde miki kamo Isip tāno, ande naḡa akai malia rārāni piti lā kalami, aku asāu pami tu ma mbau piti lā nemi ḡgāmo malia tini.

⁷ Malia ḡalae tina nde imā ipāḡga pami lā, aku lā zo ḡinde miki kasarāwa pa naḡa. ḡineḡa naḡa akaimi piti lā kazāḡa ilo, kala kamo ara nā. Naḡa amo take-take māmāḡga ḡalae tonḡe ilo, aku apaloḡo pa nemi noḡa. Aku muli ḡa miki kalā lee kapāḡga Meriba Lāā bwalika tini, ḡineḡa naḡa akai samāḡa pami.

⁸ Miki nanengu tamāta, kala ḡine naḡa atu aporo ḡgua kaika pami. Miki Isrel ḡu, naḡa ilorḡu ndo tu miki ma kaloḡo nanengu ḡgua ḡine sondo.

⁹ Naḡa tiniḡu pwāka tu kinzi tinikoa ḡu nenzi maro ma simo ḡginimi. Miki ma kapare tukumi pa tinikoa ḡu nenzi maro laḡeḡa ndimo.

¹⁰ Naḡani nā nde miki nemi Maro Yova Kindeni. Naḡani warakāḡu nā muḡa ayautemi piti lā Isip tāno kala akaimi kayāti kamā. Ambo miki ma kawami nzaḡa, ande naḡa ma kāpwa alami kaka.

¹¹ Andeta tia. Nanengu tamāta tininzi pwāka tu siloḡo nanengu ḡgua. Kinzi taḡanzi kaika nā kala sipu mulinzi pa naḡa.

¹² Mine kala naḡa asāu panzi tu ma simo siveta taḡa-kaika ne māsi. Naḡa

asâu panzi tu ma siveta vetâja ndia kinzi warakanzi ilonzi papa.

¹³ Naña ilongu ndo tu nanenngu tamâta ma soka nanenngu ngua muli. Naña ilongu ndo tu kinzi Isrel ngu ma sipono muli pa naña ikura zo rârâni.

¹⁴ Ambo kinzi ma siveta mine, ande naña ma walele nâ apunzi nenzi kazâja tamâta ndue. Naña ma apara kunzi kazâja tamâta njinde ku ma apolenzi ndo.

¹⁵ Njinennga tamâta ea ilonzi sakamao papa naña Yova Kindeni, kinzi njinde ma siruru pâta ku ma naonzi tundu naña kenngu tini laiti. Aku naña ma apare nia panzi ikura zo zo.

¹⁶ Mao nâ, ambo nanenngu tamâta miki ma kaponu muli pa nanenngu ngua, ande naña ma kâpwa ara ndo alami, kala miki ma kaka kâpwa mona-mona njinde lee kapwami pupuro.”

82

*Maro Kindeni imo Koipu Njalae
Asap isia wänginjya njine*

¹ Maro Kindeni nde isaona koipu njalae ne sajonâja nia ku ikai poe pa pasauja njalae lâ samba ilo. Ionzi maro lanenja simandi ngua nia, njinennga ipatula tamwata ne ilo-kalo pwataki panzi.

² Iporo mine tu, “Lâ zo njana miki kalonjo tamâta nenzi ngua lâ ngua nia, ande miki kaveta nenzi ngua sondu tia ndo. Miki uru kavilanzi tamâta sakamao nâ. Miki ma kaveta mine kilo ndimo!

³ Ara njana miki ma kavilanzi tamâta njinde nenzi walo tia, sitavanzi lâlu njinde tamanzi simâte lâ. Ara njana miki ma kaveta kemi ara panzi tamâta njinde uru sikai malia kie-kie, sitavanzi kinzi sugorai tamwatanzi.

⁴ Kinzi tamâta njinde nde simo sugorai ndo, aku sikura njana sipavila warakanzi kâ, ande tia. Ara njana miki ma kayautenzi piti lâ kinzi tamâta sakamao mbaunzi ilo.

⁵ Miki ilomi kalomi tia ndo! Miki kapânga kapa lâ! Miki uru koka kondoma ilo; mine nde miki kaveta vetâja ara tonje panzi tamâta tia ndo.

⁶ Nanayoni naña aporo mine tu, ‘Miki nde maro njalanjala. Nia ndoyo naña apuliami kapânga lâ. Mine kala miki rârâni kamo katogo naña Yova Kindeni âta Tamwata natungu wukale mine.’

⁷ Andeta miki ma muli kamâte itogo tamâta uru simâte mine. Kinzi koipu rârâni simo vianzi lee njinennga simâte, aku miki nemi via kala ma marumbu mine nâ.”

⁸ O Maro Kindeni, kumâ pwai poe panzi tamâta rârâni lâ tâno kulu! Kinzi tamâta ngu rârâni ande noko tamwata nâ ne.

83

*Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ipolenzi Isrel nenzi kazâja tamâta rârâni
Asap isia wänginjya njine*

¹ Maro Kindeni, noko ma kawa buu ndimo. Noko ma tini pwâka ku pwai kusajona nâ ndimo.

² Kumora nga, noko ne kazâja tamâta nde sipagagati njana singgoloa paraña kâ. Kinzi wisinzi nâna nâ pa noko, kala siruru kulunzi pano.

³ Kinzi sipavea nâ ku sipa ngua tu ma sikai kazâja panzi noko ne tamâta. Kinzi situ sizavarunzi tamâta njinde noko ilo ndo kenno panzi.

⁴ Kinzi siporo mine tu, “Ayo, kindi ma talâ sipagarunzi Isrel ngu ndo lâ. Njinennga tamâta tonje ma muli kalo ngere njanazi kilo, ande tia.”

⁵ Kinzi nde ilonzi taitu ku sipambwâre tu ma sipavila njana sitawa noko ndue.

⁶ Kinzi ngu njine nde simâ taitu njana sikai kazâja pano; kinzi Idom ngu wa, kinzi Ismael ngu wa, kinzi Moap ngu wa, kinzi Hakri ngu wa,

⁷ kinzi Gebel ngu wa, kinzi Amon ngu wa, kinzi Amalek ngu wa, kinzi ngu njinde simo Filistia tâno wa Tair lawea wa.

⁸ Aku kinzi tamâta kaika lâ Siria ngu kala silâ taitu kunzi tona, aku simandi njana sisukanzi Loto ne vâsa ngu njinde.

⁹ Naña ano pano tu ma kuveta vetâja kie taituni panzi, itogo munja kuveta panzi Midian ngu mine. Kuveta panzi itogo munja kuveta pa koipu njalae Jabin kuku i ne zugu tamâta nenzi koipu Sisera rua, lâ Kison Lââ pwali.

¹⁰ Lâ zo njinde noko kuzavarunzi lâ Endo lawea, aku karaenzi nde sisâmbu nâ sikeno tâno kulu.

¹¹ Naña ilongu tu noko ma kuveta vetâja kie taituni pa nenzi tamâta mbâna-mbâna, itogo munja kuveta panzi koipu rua Orep ku Sep rua mine. Kupolenzi nenzi katonâja lâ vetâja kie taituni itogo munja noko kuveta panzi koipu njalae rua Seba ku Salamuna rua mine.

¹² Lâ zo njinde kinzi koipu njinde siporo mine tu, “Ayo, talâ takai Maro Kindeni ne tâno ara njinde pa warakânda nâ.”

¹³ Nanenngu Maro Kindeni, naña ilongu tu noko ma kujaranzi sikâwa pwapwataki silâ, itogo tâno ne gawura njinde lawea itapala kala ilâ potomule mine.

¹⁴ Naña ilongu tu noko ma kuzavarunzi, itogo yââ ikana kâi simandi dugu ilo, aku ilâ ikana leu njinde imandi nia ndamwa tona.

¹⁵ Naña ilongu tu noko ma kuveta vetâja kie taituni nâ, aku kuo karâzi njalae imbe ndue ku injaranzi ngu njinde sikâwa

pwapwataki. Kusupwa lawea iyoka kaika ndo ilā panzi ku iveta ruruṅja ṅalae panzi.

¹⁶ Yova Kindeni, naṅja ilonṅu tu noko ma kuveta kinzi mainzi pāta. Nṅenṅa kinzi ma sisuka noko ṅa kāki.

¹⁷ Naṅja ilonṅu tu noko ma kupolenzi ndo, kala kinzi ma simo siruru nā ikura zo rārāni. Ara ṅana kinzi ma mainzi ṅalae lee simāte ku naonzi tia lā.

¹⁸ Ara ṅana noko ma kuveta mine panzi, ṅana tu ṅinde ma itula noko tamwata kilala pwataki panzi tu noko kumo Maro ṅalae. Yova Kindeni āta Tamwata, kutula pwataki panzi tu noko simbo nā pwai poe pa tāno ndoni.

84

Tamāta ilo ndo keno pa Maro Kindeni ne luma sapāṅja

Kinzi Kora ne vāsa ṅgu sisia wāngiṅja ṅine

¹ Yova Kindeni, noko Walo Tamwata, noko ne luma sapāṅja nde ara ku ara ndo!

² Naṅja ilonṅu ndo tu ma amo noko ne luma ṅinde ilo. Naṅja andeka awāṅgi wāngiṅja paneāṅja kā pa Maro Kindeni Via Tamwata tava karaṅgu ndoni wa ilonṅu kalonṅu ndoni wa.

³ Yova Kindeni, noko Walo Tamwata, nanenṅu koipu ṅalae noko. Nanenṅu Maro Kindeni kala noko. Mao nā, noko ne luma sapāṅja nde ara ndo; mine nde kinzi sii kiri-kiri sindeka ṅana siveta palanzi lā noko ne patarawāṅja nia tini laiti, aku sikatonanzi natunzi lā niani ndaina.

⁴ Tamāta pinde uru simo noko ne luma ilo, aku kinzi ṅinde kala simo sindeka mine nā. Ikura zo rārāni kinzi simo siwāṅgi wāngiṅja paneāṅja kā pa noko.

⁵ Noko tamwata ne nzāmbe ara ikeno panzi tamāta pinde, aku kinzi ṅinde kala sindeka ikura zo zo. Mine nde ilonzi gagatinzi ṅana sikāki silā pa Saion Tuu.

⁶ Kinzi soka silā, aku lā zo ṅana soka nia bilimu, ande nia māsa-māsa ṅinde kala indeka ku ipāṅga itogo nia ara lāā uru sāko keve ilo mine. ṅinde itogo karāzi imbe ṅalae ku iveta tāno ṅinde ipāṅga ara kilo.

⁷ Kinzi sikāki lee, aku nenzi walo ipāṅga ṅalae. Mao nā, kinzi ma simandi lā kinzi maro rārāni nenzi Maro Kindeni nao lā Saion Tuu kulu.

⁸ Maro Yova Kindeni Walo Tamwata, kupaloṅo pa nanenṅu noṅa. Noko Yakopu ne Maro Kindeni, kutambira taṅja sondo pa naṅja!

⁹ Maro Kindeni, naṅja ano pano tu kuveta kie ara pa maka nema koipu ṅalae, inani noko tamwata kupatea lā.

¹⁰ Ambo naṅja ma akura tu amo noko ne luma ilo ikura kari taitu mai nā, ande naṅja ma andeka ṅalae tina. Ndekāṅja ṅinde ma ipole nanenṅu ndekāṅja ṅana amo nia arara pinde ikura zo luandongo. Ambo naṅja ma akura tu amandi luma sapāṅja ne nzāla kawa pa nia yo nā, ande naṅja ma andeka ṅalae ṅana ṅinde kā, aku ndekāṅja ṅinde ma ipole nanenṅu ndekāṅja ṅana amo kinzi mbaliṅja warakanzi nenzi luma ilo.

¹¹ Yova Kindeni ikatona kindi itogo maramuṅa mine, aku inani uru ikai poe pa kindi, itogo sināla mine. I uru iveta kie ara ndo pa kindi wa isuka ṅānda kāki wa. Tamāta ea kinzi uru sipaveta kuku vetāṅja ara, ande Yova Kindeni ma isilikana kekelele ara tonge ṅananzi tamāta ṅinde, ande tia ndo.

¹² Yova Kindeni, noko Walo Tamwata, tamāta ea kalonzi tawana noko, ande kinzi ṅinde ma sindeka mine ku simo nā.

85

Tamāta ikai noṅa pa Maro Kindeni tu ma ikatonanzi Isrel ṅgu

Kinzi Kora ne vāsa ṅgu sisia wāngiṅja ṅine

¹ Yova Kindeni, nanayoni noko kuveta kie ara panzi tamāta simo noko ne tāno. Mao nā, noko kuvilanzi Isrel ṅgu kala simo ara kilo.

² Noko kuzavaru kiesaka piti lā ne tamāta tininzi, aku noko ṅandai kupare nia panzi ṅana vetāṅja soki rārāni muṅga siveta ṅinde.

³ Muṅga, noko wisi nāna ṅalae panzi, taitu muli ṅga, ande noko kupile ne wisi-nāna ṅinde.

⁴ Maro Kindeni, nema Yautāṅja Tamwata, kala ṅine maka kano pano tu kuveta kie ara taituni ndaina pa maka kilo. Noko uru wisi nāna pa maka ku kumo nā. Kupile ne wisi-nāna ṅinde ṅga!

⁵ Tiambo noko ma wisi nāna pa maka ikura zo rārāni, a? Tiambo noko ne wisi-nāna ṅinde ma marumbu tia, a?

⁶ Maka kano pano tu kuveta maka kamo ara kilo. Nṅenṅa noko ne tamāta maka ma kandekanano kapanea noko ṅa.

⁷ Yova Kindeni, maka iloma tu noko ma kutula pwataki tu noko ne tini-mwasa ikeno pama ikura zo rārāni. Pwaima piti lā kazāṅja ilo.

⁸ Ara, kala ṅine naṅja ma atambira taṅṅu sondo pa Maro Yova Kindeni kawa ṅgua. I ne ṅgua pāṅa ikeno mine, “Ambo nanenṅu tamāta ma sipile māsi potomule muṅga siveta ṅinde, ande naṅja ma avetanzi simo ara nā.” I ne ṅgua pāṅa kala ṅine.

⁹ Mao nā, i nde iluku lā ŋana ikainzi tamāta piti lā kazāna ilo, kinzi ŋinde uru simege ŋana i kā. Ŋinenŋa i tamwata ma imo kuku maka tava ne walo kaika ŋalae lā nema tāno ŋine.

¹⁰ Aku lā zo ŋinde Yova Kindeni ne tini-mwasa ma ipakātu kuku tamāta nenzi māsi ŋana soka i ne ŋgua pāna muli. Aku kinzi nenzi vetāna sondo kuku i ne wisi-pisi rua ma sipatāno.

¹¹ Mao nā, kinzi tamāta nenzi māsi ŋana sipono muli pa Yova Kindeni lā tāno kulu ma ipakātu kuku Yova Kindeni ne māsi ŋana iveta vetāna sondo panzi tāno tamāta.

¹² Yova Kindeni ma iveta maka kamo ara nā, aku kāpwa ma ipāngga maria lā nema tāno ilo.

¹³ Yova Kindeni ne māsi ŋana iveta vetāna sondo kā ma imunŋa papa i ilā, aku ma iveta nzāla sondo papa i tamwata tu ma imā kā.

86

Tamāta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Daviti isia wāngiŋa ŋine

¹ Yova Kindeni, nanenŋu kaika keno tia, aku akura tu apasuka warakānggu kā, ande tia. Mine kala ano pano tu kupaloŋo pa nanenŋu noŋa.

² Naŋa uru apono muli sondo pa noko nā. Mine kala ano pano tu kutiŋgi mateŋa piti iŋgenge ŋanana. Naŋa amo noko ne wurāta tamāta, aku kalonŋu tawana noko nā. Mine nde kumā kuvilana.

³ Nanenŋu Maro Kindeni, naŋa ano pano tu kalo sukāna ŋanana, ŋana tu naŋa uru akai noŋa pa noko ikura kari wa mbo wa.

⁴ Maro Ŋalae, kuveta ne wurāta tamāta naŋa ilonŋu ndeka, ŋana tu naŋa uru akai noŋa pa noko simbo nā.

⁵ Maro Ŋalae, noko nde ara tamwata, aku kuzavaru nanenŋu kiesaka piti lā tiniŋgu. Ikura zo zo, noko tini mwasa ndo panzi tamāta rārāni ŋinde uru sino pa noko.

⁶ Yova Kindeni, kutambira taŋa pa nanenŋu noŋa. Naŋa asarāwa pano tu kuvilana. Kupaloŋo pa nanenŋu sarawāna!

⁷ Noko uru kupaloŋo pa nanenŋu noŋa. Mine kala lā zo ndia malia isānda kulunŋu, ande nanenŋu sarawāna imā pano.

⁸ Maro Ŋalae, naŋa asama tu maro tonŋe nde irerege kuku noko, ande tia ndo. Noko kupolenzi maro rārāni marumbu lā. Maro tonŋe ikura tu iveta vetāna itogo noko uru kuveta mine, ande tia ndo.

⁹ Nia ndoyo noko kupulianzi tamāta ŋgu ndoni sipāngga lā, aku muli ŋga kinzi

tinikoa ŋgu rārāni ma simā sipare tukunzi pano, ku ma sipanea noko ŋa sisuka kākī.

¹⁰ Ŋana tu noko ne walo kaika nde ŋalae, aku noko uru kuveta vetāna arara kie-kie. Noko simbo nā nde Maro mao.

¹¹ Yova Kindeni, ambo noko ma kupananana ŋana vetāna ndia noko ilo tu naŋa ma aveta, ande naŋa ma apono muli pa pateāna ŋinde ikura zo rārāni. Kupanana sondo, ŋana naŋa ma ao ilonŋu ndo ilā pa noko wa amege ŋanano wa.

¹² Maro Ŋalae, nanenŋu Maro Kindeni noko, naŋa apanea noko tava ilonŋu kalonŋu ndoni. Naŋa ma awawano asuka noko ŋa kākī ikura zo zo.

¹³ Opopo, noko ne tini-mwasa pa naŋa nde ŋalae ŋinde, aku kumo mine ku kumo nā. Muŋga, ande mateŋa itu ikai naŋa, andeta noko kuvilana kala ŋandai amāte ŋga.

¹⁴ Kinzi taŋa-kaika tamwatanzi nde simā sipāngga lā, kala situ sikai kazāna pa naŋa. Kinzi uru siveta kenzi sakamao nā panzi tamāta pinde, aku kala ŋine situ sipu naŋa pāta amāte. Kinzi ilonzi tu Maro Kindeni nde maro kaa nā.

¹⁵ Andeta Maro Ŋalae, noko nde kalosukāna warika wa wisi-wisi warika wa, aku noko uru wisi nāna walele, ande tia. Noko ne tini-mwasa ŋalae ŋinde uru ikeno mine ku imo nā, aku noko uru kuveta ikura tamwata ne ŋgua pāna rārāni.

¹⁶ Kupalele nao pana ku kalo sukāna ŋanana! Kuo ne walo kaika imā pa ne wurāta tamāta naŋa ku kuvilana, ŋana tu naŋa uru apono muli pa noko nā.

¹⁷ Yova Kindeni, naŋa ilonŋu tu noko ma kuveta māsi tonŋe ŋana kutula pwataki pa naŋa tu noko nde ara tamwata. Ambo noko ma kuveta mine, ande kinzi kazāna tamāta ma sisama tu nokoni kuvila naŋa ku kupu tini kaika pana. Ŋinenŋa kinzi ma mainzi ŋana nenzi vetāna soki kā.

87

Kinzi sindeka ŋana Jerusalem lawea kā, i ŋa tonŋe tu Saion lawea

Kinzi Kora ne vāsa ŋgu sisia wāngiŋa ŋine

¹ Muŋgani, Yova Kindeni iveta tamwata ne lawea ŋalae imandi ne tuu sapāna kulu.

² Lawea rārā nde keno Isrel nenda tāno. Andeta Yova Kindeni ilo ndo ikeno pa Saion lawea, aku i ne morāna tu lawea ŋinde ipole lawea pinde rārāni.

³ Mine kala miki tamāta ŋine kamo Maro Kindeni ne lawea, miki kaloŋo ŋga! Maro Kindeni uru iporo ŋgua arara nā ŋana miki kā.

⁴ Iporo mine tu, “Kinzi tinikoa ṅgu rārāni ma muli sipaveta kuku nanengu ṅgua. Naṅa aporo ṅnananzi tinikoa ṅgu ṅinde simo Isip tāno wa Babilon lawea wa Filistia lawea wa Tanis lawea wa Itopia tāno wa. Kinzi ṅinde ma sipāṅga sitogo Saion lawea warakanzi mine, ṅana tu kinzi ma siwāṅgi pa naṅa.”

⁵ Mao nā, lā zo ṅinde Maro Kindeni ma itula Saion lawea kilala pwataki mine tu, “ṅine nde tamāta rārāni nenzi lawea tina mao.” Yova Kindeni āta Tamwata, i tamwata ma iveta Saion lawea ipāṅga kaika ndo, ku ma ikai maro panzi tamāta rārāni.

⁶ Yova Kindeni ma ṅgere kinzi tamāta pa ṅgu ndoni ṅnanzi lā pepa tini, aku ma isenṅe ṅnanzi ṅinde ilā taitu kuku Saion lawea laluna ṅnanzi.

⁷ Aku kinzi tamāta ṅinde ma siwāṅgi ku sindeka nā. Kinzi ma siporo mine tu, “O Saion, maka nema lawea tina mao kala nokoni.”

88

Tamāta isarāwa pa Maro Kindeni tu ma ivila i

Heman isia wāngiṅja ṅine

¹ Yova Kindeni, nanengu Maro Kindeni Pavilāṅa Tamwata noko. Ikura kari kari naṅa asarāwa pano tu kuvilana, aku nanengu tiṅa imā pano ikura mbo mbo.

² Kupalono pa nanengu noṅa ṅga! Naṅa asarāwa pano tu kuvilana; kutambira taṅa pa naṅa!

³ Malia kie-kie rārā ṅinde nde imā ipāṅga pa naṅa lā, kala laiti ṅana amāte kā.

⁴ Naṅa amo atogonzi tamāta ṅinde mateṅa ne zo ṅga imā ipāṅga panzi lā. Nanengu walo ndoni nde ikāwa ilā lā.

⁵ Naṅa atogo zugu tamāta tonṅe kinzi sipu pāta imāte lā, kala sio i karae ilā ikeno kuru ilo. ṅinde itogo kinzi sitambira karaengu ikeno mateṅa tamāta ṅgininzi. Naṅa amo atogonzi tamāta ṅinde noko kalo kapa ndo ṅnananzi, kinzi ṅinde noko pwai ne pavilāṅa piti ndo ṅnananzi lā.

⁶ Oyae, noko kutambira karaengu andue alā mbāā ṅalae ṅinde ilo, aku amo lāmbu ndo lā nia kondoma.

⁷ Noko ne wisi-nāna itawa naṅa ndue lā, itogo tāi ṅalae ne kāla-lawea ilaṅa ipolenzi tamāta mine.

⁸ Noko kusowe niṅgu-nambwe ilonzi kalonzi, kala sipu mulinzi pa naṅa marumbu lā. Noko kuveta naṅa amo sakamao ndo; mine kala kinzi tininzi pwāka ndo tu ma simo kuna. Malia ṅine ipa naṅa kaika lā. ṅinde itogo noko kuo naṅa amo

luma sakamao ilo, kala akura tu ayāti ku akāwa alā, ande tia.

⁹ Naṅa ilonṅu malia ndo, kala matāṅgu sakamao lā. Mine nde naṅa akura tu amora nia sondo, ande tia.

Ikura zo zo naṅa asuka mbaungu kāki akai noṅa pa noko tu ma kuvilana. Ambo noko ma kuvilana tia, ande naṅa ma amāte, kala ma akura tu apanea noko ṅa, ande tia.

¹⁰ Mana mana, a? Tiambo noko uru kuveta māsi ṅalaṅala pinde ṅana kuvilanzi mateṅa tamāta, a? Tiambo kinzi sikura tu simo vianzi kilo ku sipanea noko ṅa sisuka kāki, a? Tia ndo!

¹¹ Tiambo kinzi tamāta sikeno kuru nia ṅinde nde sikura tu siporo situla pwataki tu noko ilo ndo keno panzi, a? Tiambo kinzi tamāta simo zavaruṅa ne lawea ṅinde nde sikura ṅana siporo tu noko uru pwatonanzi sondo, a? Tia ndo!

¹² Tiambo kinzi tamāta simo nia kondoma ṅinde nde sikura tu simora noko ne māsi ṅalaṅala, a? Tiambo kinzi tamāta muṅga simāte ṅinde nde sikura tu simora noko ne vetāṅa ara pinde, a? Tia ndo!

¹³ Mine nde Yova Kindeni, naṅa asarāwa pa noko tu kuvilana. Naṅa uru ano pano ikura mboyo mboyo.

¹⁴ Yova Kindeni, ṅana sâ kā ṅga noko kupu muli pa naṅa, a? ṅana sâ kā ṅga noko kupavea ṅanana, a?

¹⁵ Oyae, nia ndoyo, lā zo ṅinde naṅa amo limoa yo, aku amo lee apāṅga lā zo ṅine, ande naṅa amo akai nāna nā. Ikura zo zo naṅa amo mateṅa ne nzāla tini laiti. Noko kuveta kie ara tia pa naṅa, kala ilonṅu kurana tia ndo.

¹⁶ Noko ne wisi-nāna itawa naṅa ndue ndo lā. Noko pwai kazāṅa ṅalae tina pa naṅa, ku kuyaula naṅa ndo lā.

¹⁷ Ikura kari wa mbo wa, noko ne wisi-nāna ṅinde ṅge naṅa mbwalu lā, itogo lāā ipondi ṅalae ku ilā itura nia mine, aku naṅa ambwatuke lā.

¹⁸ Noko kuvetanzi niṅgu-nambwe rārāni sipile naṅa silā lā. Mine kala kondoma simbo nā ipāṅga itogo nanengu mete mwasina.

89

Wāngiṅja tonṅe kinzi Isrel ṅgu siwāṅgi lā zo ṅana malia ipāṅga panzi

Etan isia wāngiṅja ṅine

¹ Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nā, aku naṅa ma awāṅgi wāngiṅja atula ṅinde pwataki ikura zo zo. Naṅa ma amo nā aporo atula pwataki tu noko uru kuveta ikura tamwata ne ṅgua pāṅa rārāni.

² Naŋa asama tu noko ne tini-mwasa ŋinde ma marumbu tia ndo. Noko ne mâsi ŋana pwoka ne ŋgua pāŋja rârâni muli ŋinde nde ikeno kaika ndo, itogo samba mine.

³ Muŋgani noko kuporo mine tu, “Naŋa apatea tamâta tonje, aku apambwâre kaika kuku i lâ. Naŋa apa ŋgua kaika kuku nanenju wurâta tamâta Daviti.

⁴ Naŋa apai Daviti mine tu, ‘Ikura zo muli rârâni, ande noko ne vâsa pinde ma sikai noko nia ku ma simo koipu ŋalaŋala. Zo ŋana noko ne vâsa tonje ma imo koipu ŋalae kâ ma marumbu, ande tia ndo.’ ”

⁵ Yova Kindeni, kinzi ŋinde rârâni simo samba ilo nde siwānggi sipaneano ŋana vetâŋja arara noko uru kuveta ŋinde. Mao nâ, kinzi ŋgu sapâŋja ŋinde siwānggi situla pwataki tu noko uru kuveta ikura noko tamwata kawa ŋgua rârâni.

⁶ Yova Kindeni, ea imo samba ilo nde irerege kuku noko, a? Tia ndo. Mao nâ, maro tonje ipakura kuku noko, ande tia.

⁷ Kinzi maro ŋinde rârâni nde siruru ŋana noko kâ. Kinzi sipare tukunzi ndue lâ noko nao, aku simege ndo ŋanano.

⁸ Yova Kindeni, noko Maro Kindeni Walo Tamwata, tonje ne walo irerege kuku noko ne walo kaika ŋinde, ande tia. Noko kuveta ikura ne ŋgua pāŋja rârâni mine ku kumo nâ.

⁹ Noko uru pwai poe pa tâi ndoni. Lâ zo ŋana tâi ne kâla ŋalae kâki, ande noko kutawa i ne walo ŋinde ndue kala pâti kii lâ.

¹⁰ Aku noko kuzavaru Rahap * ne walo kaika ŋinde marumbu lâ, ina mwâta saka ŋinde uru imo tâi ilo, aku kuyaula i ndo lâ. Noko ne walo nde kaika ŋinde; mine kala kupolenzi ne kazâŋja tamâta sikâwa pwapwataki silâ.

¹¹ Samba tava tâno nde noko simbo nâ ne. Nia ndoyo noko kupulia tâno tava kekeleke rârâni ikeno tâno kulu sipāŋga lâ.

¹² Noko kuveta tâno papa mbwera kâ tava tâno papa wâra kâ. Aku Tabor Tuu aŋga Hermon Tuu nde sindekanano siwānggi pano.

¹³ Noko ne walo nde ŋalae tina, ikeno kaika mine ku imo nâ.

¹⁴ Noko kumo koipu ŋalae, aku uru pwai poe sondo ndo panzi tamâta. Aku noko ne pateŋja rârâni lâ ŋgua nia nde sondo nâ. Noko nde tini-mwasa warika, aku noko uru kuveta ikura noko tamwata ne ŋgua pāŋja rârâni.

¹⁵ Tamâta ea kinzi uru siwānggi wāngiŋja paneāŋja kâ pa noko, kinzi ŋinde ma sindeka nâ. Noko tamwata uru pwai poe

panzi, itogo sinâla ŋana isinala nzalanzi mine.

¹⁶ Kinzi kalonzi ŋgere ŋana vetâŋja arara noko uru kuveta ŋinde, kala sindeka sipanea noko ŋa sisuka kâki ikura kari wa mbo wa.

¹⁷ Nokoni uru walo kaika ara ŋinde kulua maka. Noko kuo ne wisi-wisi imâ pama, kala kapole paraŋa.

¹⁸ Yova Kindeni, muŋgani noko tamwata kupatea nema katonâŋja tamâta. Maka Isrel ŋgu nema Maro Kindeni, noko Sapâŋja Tamwata, noko tamwata kupatea koipu ŋalae pa maka.

Maro Kindeni ipa ŋgua kuku Daviti

¹⁹ Yova Kindeni, nanayoni noko kutura mâsi tonje itogo mbupuleŋja mine panzi ne ŋgua-tulâŋja tamâta, kinzi ŋinde sipono muli sondo pano. Noko kupainzi tu, “Naŋa ao nanenju pavilâŋja ilâ pa tamâta kaika tonje lâ. Naŋa apatea i lâ tamâta ŋgininzi ku ao ipāŋga imo koipu ŋalae.

²⁰ Naŋa apatea nanenju wurâta tamâta Daviti, aku alinji samimi sapâŋja lâ i kulu ŋana atula pwataki tu i imo miki nemi koipu ŋalae.

²¹ Mine kala nanenju walo ŋinde ma imo kuku i mine ku imo nâ. Nanenju walo ŋinde ma iveta i ipāŋga tamâta kaika ndo.

²² I ne kazâŋja tamâta kinzi ma sikura tu sipole i, ande tia. Kinzi tamâta sakamao ma sikura tu sipu i ndue, ande tia ndo.

²³ Naŋa warakāŋgu ma azavarunzi i ne kazâŋja tamâta ndo lâ i nao. Tamâta ea ilonzi sakamao pa i, ande naŋa ma apunzi tamâta ŋinde pâta simâte.

²⁴ Naŋa ma aveta ikura nanenju ŋgua pāŋja rârâni, aku ma tiningu mwasa ndo papa i ikura zo rârâni. Naŋa warakāŋgu ma avila i ŋana ipolenzi ne kazâŋja tamâta ndoni.

²⁵ Mine kala i ma ikai koipu pa tâno ndoni.

²⁶ Aku Daviti ma iporo pa naŋa mine tu, ‘Mama, nanenju Maro Kindeni noko. Noko kumo kutogo mira ŋalae naŋa uru amuna tini mwasina. Nanenju Pavilâŋja Tamwata kala noko.’

²⁷ Mao nâ, naŋa Yova Kindeni ma ŋoa ŋalae alua i, itogo tamâta iveta pa natu tamâne nzâla-kulu mine. Mine kala i ma imo mbâna-mbâna panzi koipu ŋalaŋala rârâni simo tâno kulu.

²⁸ Nanenju tini-mwasa ma ikeno ndo papa i ikura zo rârâni. Nanenju ŋgua pāŋja ma imo kuku i, aku ŋgua pāŋja ŋinde ma keno kaika mine ku imo nâ.

²⁹ Ikura zo rârâni, tamâta tonje lâ i ne vâsa ŋgu ma imo koipu ŋalae. Samba

* **89:10** 10 Lâ Juda nenzi usi, Rahap nde mwâta saka ŋalae. Kinzi uru sisia ŋgua ŋana kiesaka kâ lâ i tini.

uru ikeno āta ku imo nā, aku mine nā, koipu ṅalae tonje lā i ne vāsa ṅgu ma ikatonanzi Isrel ṅgu ikura zo zo.

³⁰ Taitu miki kalonjo ṅga; ambo i timbu wukale kinzi ma taṅanzi kaika ṅana nanenṅu ṅgua tukunja kā, ku ma sipu mulinzi pa nanenṅu vetāṅa,

³¹ ambo kinzi ma tininzi pwāka tu silonjo nanenṅu ṅgua, ku silaṅa sipole nanenṅu ṅgua tukunja,

³² ande naṅa ma apare nia panzi ṅana nenzi kiesaka ṅinde kā. Naṅa ma kalonṅu ṅgere ṅana nenzi vetāṅa soki ṅinde kā, aku ma mbilāo nā apallinzi.

³³ Andeta naṅa ma apile nenṅu māsi ṅana tininṅu mwasa ndo pa Daviti kā, ande ma tia. Aku naṅa ma kalonṅu kapa ṅana ṅgua pāṅa ṅinde naṅa munṅa aveta kuku i, ande tia.

³⁴ Naṅa ma atoto nanenṅu ṅgua pāṅa ṅinde utu, ande tia. Aku naṅa ma alele nanenṅu ṅgua ipāṅga kie tonje kilo, ande tia ndo.

³⁵ Mine nde naṅani ao warakāṅgu ṅāṅgu Yova Kindeni Sapāṅa Tamwata ikeno kaika lā ṅgua pāṅa ṅine tini: naṅa ma aporo ṅgua laṅeṅa tonje pa Daviti tia ndo.

³⁶ Ikura zo rārāni, tamāta tonje lā i ne vāsa ṅgu ma imo koipu ṅalae. I ma ikai koipu mine ku imo lee ikura zo rārāni kari ma isinala nia imo ṅai yo.

³⁷ I ma ikai koipu mine ku imo nā, itogo nzimona uru imo samba tini ku isinala nia ikura zo zo. Naṅa Yova Kindeni nenṅu ṅgua pāṅa kala ṅine.”

Kinzi kazāṅa tamāta sipole koipu ṅalae lā, kala Isrel ṅgu simo sipataiṅa nā

³⁸ Andeta Yova Kindeni, kala ṅine noko wisi nāna pa koipu ṅalae, inani noko kupatea lā. Noko kupu muli papa, kala kupile i lā.

³⁹ Noko kutoto ṅgua pāṅa ṅinde munṅa kuveta kuku ne wurāta tamāta. Noko kutambira koipu ṅalae ne loki-loki imbe indue tāno kulu, kala kuveta ipāṅga muso ndo.

⁴⁰ Noko kuzavaru i ne lawea ṅinde ne ṅgumbi kaika rārāni kala bururu ndue lā. Aku i ne luma kaika ṅalaṅala rārāni nde noko kuzavaru ndo lā mine nā.

⁴¹ Mine kala tamāta ṅinde soka nzāla silā, ande kinzi ṅinde rārāni sipanawe koipu ṅalae ne kelekele. Aku kinzi ṅgu kala simo i ne lawea tini laiti ṅinde, ande kinzi siporo ṅgua pavaligiṅa papa i.

⁴² Noko kusāu panzi kazāṅa tamāta tu sipole i lā paraṅa ilo, aku kuveta ilonzi ndeka ndo.

⁴³ Noko kuzavaru i ne temba-silāwa rārāni, aku lā zo ṅana ipara kunzi kazāṅa tamāta, ande noko ṅandai kuvila i ṅga.

⁴⁴ Noko kutawa i ndue ndo; mine kala ikura ṅana imo koipu ṅalae kilo, ande tia.

⁴⁵ Noko pwai i ne walo saṅe, kala ipāṅga koṅa ndo walele nā. Noko kuveta i ipāṅga tamāta kaa nā, kala ikai maṅeti ṅalae ndo.

Kinzi sikai noṅa pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi

⁴⁶ Ayo, Yova Kindeni, noko ma kupavea tamwata mine ikura zo ṅapia kilo, a? Tiambo noko ma kupavea ikura zo rārāni, a? Noko ne wisi-nāna ipāṅga ṅalae ndo, itogo yāā ne mela-mela mine. Noko ma wisi nāna mine ikura zo ṅapia kilo, a?

⁴⁷ Yova Kindeni, naṅa ano pano tu kalo ṅgere ṅanana. Maka tamāta uru kamo viama ikura zo mbwana-mbwana nā. Noko munṅa kupuliamā kapāṅga, andeta noko ne pateāṅa ikeno tu maka rārāni ma kamāte.

⁴⁸ Ea ikura tu itinṅi mateṅa piti lā ku imo via nā, a? Ea imo tava ne walo kaika, kala ikura tu inṅenṅeana ṅana mateṅa nianzi kā, a? Tia ndo!

⁴⁹ Maro ṅalae, noko uru kuveta ikura ne ṅgua pāṅa rārāni, aku nanayoni noko kupambwāre kuku Daviti tu noko ne tinimwasa ma ikeno kuku i ku imo nā. Aṅga mana mana, a? ṅgua ṅinde kanaṅo nde keno ndia, a?

⁵⁰ Maro ṅalae, kalo ṅgere ṅana noko ne wurāta tamāta ṅinde kā. Kinzi tamāta siporo ṅgua pavaligiṅa papa i, aku naṅa ilonṅu malia ndo ṅana kinzi tinikoa nenzi ṅgua sakamao ṅinde kā.

⁵¹ Yova Kindeni, noko munṅani kupatea koipu ṅalae ṅinde, andeta noko ne kazāṅa tamāta uru siveta “a” papa i. Kinzi soka i muli ku sivaligi i mine nā ikura nia ndoni.

⁵² Andeta kinda ma tapanea Yova Kindeni ṅa tasuka kāki ikura zo rārāni. Mao ku mao nā.

90

Ṅgua ṅana Maro Kindeni ne kaika, aṅga kinda tamāta nenda via

Mose, ina Maro Kindeni ne tamāta, isia wāṅgiṅa ṅine

¹ Maro ṅalae, ikura zo rārāni noko kumo kutogo maka nema luma kaika mine.

² Nia ndoyo, aku ilā lee ipāṅga lā zo muli ndo, ande noko Maro Kindeni kumo ikura zo rārāni ku kumo nā. Nanayoni, lā zo ṅinde kinzi tuu sipāṅga tia yo yo, aku noko ṅandai kupulia tāno ne kelekele rārāni sipāṅga ṅa, ande noko kumo munṅani lā ku kumo nā.

³ Andeta noko ne pateâña ikeno tu tamâta rârâni ma simâte ku sipângga sitogo tâno kilo. Noko kupainzi tamâta rârâni mine tu, “Miki tâno tamâta, miki ma kamâte ku ma kapalele kapângga tâno kilo.”

⁴ Maro Kindeni, noko ne morâña nde mine; mbwera tamâta-tamâta (1000) nde itogo kari taitu mai nâ, aku zo njinde ilâ walele nâ, itogo nola nâ mine. Mao nâ, njinde nde zo mbwana-mbwana nâ.

⁵ Noko uru kutoto tamâta nenzi via kala simâte. Kinzi simo zo mbwana-mbwana nâ, itogo mbupuleña mwasina. Kinzi sitogo unza ipângga wasaseki lâ mboyo nâ,

⁶ aku ipângga njalae ku ne mâle ipângga. Andeta lala nâ, njineŋga unza njinde ngâla-ngâla lâ.

⁷ Maro Kindeni, noko wisi-nâna pa maka, aku njana duvi njinde kâ noko kuzavaruma kala naoma tia lâ. Noko ne wisi-nâna njalae njinde iveta maka karuru ndo.

⁸ Noko kusama nema vetâña potomule rârâni. Aku kiesaka ndia maka kapavea ku kaveta, ande njinde noko uru kutula pwataki ipângga nia yo lâ noko nao.

⁹ Noko ne wisi-nâna uru ikeno pa maka ikura zo kiri-mwata njine maka kamo viama lâ tâno kulu. Mao nâ, maka nema zo nde marumbu walele nâ, itogo tamâta iveta kusu mbwani taitu nâ.

¹⁰ Maka kamo viama ikura mbwera tamâta njato kanojo saŋao nâ. Ambo nema kaika ikeno yo, ande maka pinde ma kamo viama ikura mbwera tamâta njapa. Andeta maka uru kakai nâna wa kasânda malia rârâ kulu ikura nema mbwera rârâni. Maka nema via njine nde marumbu walele nâ, njineŋga naoma tia lâ.

¹¹ Maro Kindeni, noko njandai kupalini ne wisi-nâna ndoni imâ pa maka nja. Ambo noko ma kuveta mine, ande tamâta tonje ma ikura tu imo via, ande tia. Mao nâ, lâ zo njana maka kaloma ngere njana noko ne wisi-nâna kâ, ande ara njana maka ma karuru pâta njanano.

¹² Mine nde maka kano pano tu kupananama, njana maka ma kasama sonde mine tu maka kakura tu kamo zo mbwana-mbwana nâ lâ tâno kulu. Ambo noko ma kupananama mine, ande maka ma kakai noko ne ilo-kalo ara njinde.

¹³ Yova Kindeni, noko ne wisi-nâna ma imâ mine pa maka ikura zo njapia kilo, a? Maka kano pano tu kupile ne wisi-nâna njinde, aku kalo sukâña njana ne wurâta tamâta maka.

¹⁴ Noko ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ. Maka iloma tu noko ma kuo ne tini-mwasa njinde imâ njalae pa maka ikura mboyo mboyo. Ambo noko ma

kuveta mine, ande maka ma kandeka wa kawânggi wa, ikura zo rârâni maka ma kamo viama.

¹⁵ Muŋgani, ande noko malia kulua maka, kala kamo sakamao ikura mbwera rârâ lee imâ ipângga lâ zo njine. Taitu kala njine maka kano pano tu kuveta maka kandeka nâ ikura mbwera rârâ, kambwanjenzi iregege kuku mbwera sakamao njinde kambwanjenzi.

¹⁶ Maka kano pano tu kutula ne mâsi kaika pa ne wurâta tamâta maka. Aku kano pano tu kutula ne walo kaika ara njinde panzi maka nema vâsa muli-muli tona mine nâ.

¹⁷ Maro Njalae, maka nema Maro Kindeni noko, maka iloma tu noko ma kuo ne wisi-wisi imâ pama, ku kuveta kie ara pama. Maka iloma tu noko ma kuveta nema vetâña wa wurâta rârâni ipângga ara nâ.

91

Maro Kindeni uru ikea njana kindi kâ, kala tamo ara nâ

¹ Tamâta ea kinzi Yova Kindeni âta Tamwata uru ikea njananzi, ande kinzi njinde uru simo Maro Kindeni Walo Tamwata tini laiti.

² Kinzi tamâta njinde rârâni ma siporo pa Yova Kindeni mine tu, “Noko kumo kutogo nanenju ngumbi kaika mwasina, aku noko uru pwatonana sonde nâ. Nanenju Maro Kindeni noko; naja kalonju tawana noko nâ.”

³ Mao kanojo, Maro Kindeni ma ikea sonde njanano; mine kala nimbu paveâña tonje ma ikura tu izavaru noko, ande tia. Aku mine nâ, pukonja sakamao tonje ma ikura tu ikaino, ande tia.

⁴ I ma ikea sonde nâ njanano, itogo tatareko tina igogoranzu natu simo mbani kalo mine. Noko ma kupavea sonde nâ lâ Maro Kindeni mbani kalo, kala ma kumo ara nâ. I uru iveta ikura ne njua pâña rârâni. Mine kala i ma imo itogo noko ne maramuŋa mwasina, ku ma ikea njanano.

⁵ Lâ mbo, ande noko ma kururu njana vetâña sakamao tonje tia. Aku lâ kari, ande noko ma kururu njana vetâña tonje tu ipângga walele nâ ku iyaulano, ande ma tia.

⁶ Aku noko ma kururu njana pukonja njalanjala uru ipângga lâ mbo wa vetâña sakamao uru ipângga lâ kari njana siyaulanzi tamâta kâ, ande ma tia, njana tu Yova Kindeni ma ikea njanano.

⁷ Mao nâ, ambo tamâta kambwanjenzi njalae njinde ma sipamateteu noko wangira lâ paraña ilo, ande Yova Kindeni ma ikea njanano, kala ma kumo ara nâ.

⁸ Aku noko tamwata ma kumora Yova Kindeni ipare nia panzi tamâta sakamao ñana vetâņa kiesaka muņġa siveta ñinde.

⁹ Ñinde nde duvi mine; noko uru kulâ pa Yova Kindeni ku kupavea ñana kazâņa kie-kie kâ, aku Yova Kindeni âta Tamwata ikatonano.

¹⁰ Mine nde sâ tonġe ma ikura tu izavaru noko, ande tia. Aku zavaruņa ne mâsi tonġe ma ikura tu imo noko ne luma tini laiti, ande ma tia.

¹¹ Ñana tu Yova Kindeni ma ionzi ne aņelo tu ma sikatonano ikura nia ndoni.

¹² Kinzi ma mbaunzi nâ sisuka noko kâki, kala mira tonġe ma ikura tu isowe noko kie, ande ma tia.

¹³ Noko ma kie nâ kupalenzî mbwâmbwa saka "leve" wa mwâta saka kie-kie wa.

¹⁴ Mao nâ, Yova Kindeni iporo mine tu, "Tamâta ea ilonzi ndo keno pa naņa, ande naņa ma akainzi ñinde rârâni piti lâ kazâņa ilo. Naņa ma akea sondo ñananzi tamâta ea sisama naņa kilalânġu sondo.

¹⁵ Lâ zo ndia kinzi sisarâwa pana, ande naņa ma apaloņo pa nenzi noņa. Anġa zo ndia malia itu ipânġa panzi, ande naņa ma amo kunzi. Naņa ma akainzi piti lâ kazâņa ilo, aku ma aveta ñanzi ipânġa ñalae.

¹⁶ Naņa ma aseņġe nenzi mbwera luan-dondo, kala kinzi ma ilonzi ara nâ. Naņa ma atula pwataki panzi tu naņa nde nenzi Pavilâņa Tamâta."

92

Wânġiņa ñana tapanea Maro Kindeni ña tasuka kâki

Kinda ma tawânġi wânġiņa ñine lâ pwareâņa ne zo sapâņa

¹ Yova Kindeni, noko âta Tamwata, naņa andeka ñana aporo ndaņġe pa noko wa awânġi wânġiņa paneâņa kâ asuka noko ña kâki.

² Ikura mboyo mboyo, naņa andeka ñana aporo atula pwataki tu noko ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ. Aku ikura mbo mbo, naņa andeka ñana aporo atula pwataki tu noko uru kuveta ikura ne nġua pâņa rârâni.

³ Mao nâ, naņa ma ara wânġu awânġi wânġiņa kaņa ara nâ apaneana noko ña asuka kâki.

⁴ Yova Kindeni, naņa kalonġu nġere ñana noko ne mâsi kaika kâ, aku ilonġu ara ndo. Noko ne vetâņa arara ñinde iġagati ilonġu kalonġu ñana awânġi wânġiņa tava ndekâņa ñalae.

⁵ Yova Kindeni, noko uru kuveta mâsi ñalajala kaika ndo. Noko ne ilo-kalo nde ñalae tina, kala ipole maka tamâta nema ilo-kalo.

⁶ Tamâta pinde sizizâla ndo ñana Yova Kindeni kilala kâ, kala sipânġa sitogonzi tamâta nenzi ilo-kalo tia mine. Kinzi ñinde sizizâla ñana ñine kâ:

⁷ Mao nâ, lâ zo ñine kinzi tamâta sakamao sipânġa walele sitogo unza mine, aku kinzi kiesaka tamwatanzi uru sigona mbaliņa rârâ kie-kie kala simo ara ndo. Andeta muli nġa, Yova Kindeni ma izavarunzi ndo lâ.

⁸ Anġa Yova Kindeni, noko tamwata nâ pwai koipu ñalae pa kelekele ndoni, ma kumo mine ku kumo nâ.

⁹ Maka kasama tu noko ne kazâņa tamâta rârâni ma simâte, aku noko ma kupolenzi kiesaka tamwatanzi rârâni ku kutawanzi ndue ndo.

¹⁰ Muņġa noko walo kaika kulua naņa, kala nanenġu walo ipânġa ñalae lâ, itogo bulmakao nġoi ñalae ne walo mine. Noko kuveta kie ara pa naņa, kala amo andeka nâ.

¹¹ Naņa warakânġu matânġu amora Maro Kindeni izavarunzi nanenġu kazâņa tamâta. Naņa aloņo kinzi tamâta sakamao nenzi tiņa, kala andeka pâta.

¹² Anġa kinzi tamâta ara ma simo ara ndo, sitogo kâi ipânġa ñalae kala ipula kanaņo ara mine. Kinzi ma sipânġa kaika ndo, sitogo kâi matapuru imandi Lebanon tâno mine.

¹³ Kinzi sitogo kâi tamâta pinde muņġa sipau lâ Yova Kindeni ne luma tini laiti. Kâi ñinde uru sipânġa ara ndo lâ nenda Maro Kindeni ne luma sapâņa ñinde ne nġumbi ilo.

¹⁴ Kâi ñinde ma simandi ikura mbwera rârâ ñinde, aku ma simo sipula kanaņonzi. Kinzi ma simandi kaika, ku ma nġâla-nġâla tia. Kâi ñinde launzi ma kenza-kenza mine ikura zo rârâni.

¹⁵ Mao nâ, Yova Kindeni ma ivilanzi tamâta ara kala ma simo mine, aku i ne pavilâņa ñinde ma itula pwataki panzi tamâta tu Yova Kindeni nde vetâņa sondo warika. I uru ikeka ñana naņa kâ, aku i ne vetâņa rârâni nde ara ndo.

93

Maro Kindeni imo Koipu Ñalae

¹ Yova Kindeni imo Koipu Ñalae. I ña ñalae tava ne walo kaika ñinde nde situra i, itogo koipu ñalajala nenzi pasawaņa arara mwasina. Nia ndoyo, inani ipulia tâno ñine ku iveta ikeno kaika lâ, aku sâ tonġe ikura tu ilele Yova Kindeni ne vetâņa ñinde, ande tia.

² Yova Kindeni, nia ndoyo, lâ zo ñinde kelekele tonġe ipânġa tia yo yo, ande noko kumo muņġani lâ. Nanayoni noko kumo

koipu ŋalae, aku ma kumo mine ku kumo nā.

³ Yova Kindeni, t̄ai geza-geza ipu nduŋeŋani ŋalae. T̄ai ipu kaika ndo ku isuŋa kawa k̄aki ŋalae.

⁴ Yova Kindeni, noko ne walo nde kaika ŋinde, aku kumo samba ilo pwai koipu ŋalae pa nia ndoni. T̄ai ne nduŋeŋani ŋinde nde kekelele mota mwata nā, aŋga noko ne kaika ŋinde nde ŋalae tina. T̄ai ipu nduŋeŋani l̄a s̄awaneka, andeta t̄ai ne kaika irerege kuku noko ne kaika ŋinde, ande tia, ŋana tu kekelele r̄âr̄ani imo noko kalo.

⁵ Mao nā, s̄a tonŋe ma ikura tu ilele noko ne ŋgua tukuŋa ip̄aŋga kie tonŋe, ande tia. Aku mine nā, noko ne luma nde sap̄aŋa ndo, ma ikeno mine ku imo nā.

94

Maro Kindeni ipare nia panzi tam̄ata r̄âr̄ani ŋana nenzi vet̄aŋa k̄a

¹ Yova Kindeni, noko nde Maro Kindeni Pareŋa-nia Tamwata. Kala ŋine naŋa ano pano tu kutula ne wisi-nāna pwataki pa kinzi tam̄ata sakamao.

² Noko uru kupare nia panzi tam̄ata r̄âr̄ani ŋana nenzi vet̄aŋa k̄a. Kala ŋine naŋa ano pano tu kumandi ku kupare nia panzi tam̄ata ŋinde uru sipasuka warakanzi tininzi. Kutu ŋananzi ikura nenzi vet̄aŋa potomule mine.

³ Yova Kindeni, kinzi tam̄ata sakamao ma sindeka mine ŋana nenzi vet̄aŋa potomule k̄a ikura zo ŋapia kilo, a? Kinzi nenzi zo ŋapia keno mo ŋai.

⁴ Kinzi kiesaka tamwatanzi ma sipandek̄ana ku ma sipasuka warakanzi tininzi ikura zo ŋapia kilo, a?

⁵ Yova Kindeni, kinzi tam̄ata sakamao uru sitawanzi noko ne tam̄ata ndue ndo. Mao nā, kinzi siveta kenzi sakamao ndo pa noko tamwata ne ŋgu.

⁶ Kinzi uru sipunzi taine mwala-mwala sitawanzi l̄alu mundoro sim̄ate, aku sipunzi tam̄ata simo lombo l̄a maka nema t̄ano ŋine sim̄ate tona.

⁷ Kinzi siporo mine tu, “Yova Kindeni ikura tu imora maka, ande tia. Isrel nenzi Maro Kindeni nde iziz̄ala ndo ŋana nema vet̄aŋa k̄a.”

⁸ Ayo, miki tam̄ata kapa-kapa ŋai, ŋana s̄a k̄a ŋga miki kaveta vet̄aŋa potomule mine, a? Miki tam̄ata sakamao, miki nemi ilo-kalo ma ip̄aŋga l̄a zo ndia, a?

⁹ Mana mana, a? Tiambo Yova Kindeni ikura tu iloŋo nemi ŋgua tia t̄a, a? Opopo, i tamwata iveta tan̄anda, kala ilonjomi l̄a. Tiambo ikura tu imora nemi vet̄aŋa ŋinde tia t̄a, a? Opopo, i tamwata iveta mat̄anda, kala imorami l̄a!

¹⁰ Tiambo i ikura tu ipare nia pa miki tam̄ata sakamao tia t̄a, a? Opopo, i tamwata uru imbitanzi tinikoa ŋgu, kala ma ipare nia pami! Tiambo i ne ilo-kalo tia t̄a, a? Opopo, i tamwata imo tam̄ata r̄âr̄ani nenzi panan̄aŋa, kala i ne ilo-kalo nde ŋalae ndo!

¹¹ Miki kaloŋo ŋga; Yova Kindeni isama tam̄ata r̄âr̄ani nenzi ilo-kalo marumbu l̄a, aku isama tu nenzi ilo-kalo ŋinde ma il̄a kaa nā.

¹² Andeta Yova Kindeni, noko ne nz̄ambe ara ikeno panzi tam̄ata ea noko uru kupanananzi ŋana ne tukuŋa k̄a.

¹³ Noko uru pwareaŋa ara kulanzi tam̄ata sondo mine; mine nde malia kie-kie ikura ŋana is̄anda kulunzi k̄a, ande tia. Kinzi ma sipwarea mine lee, ikura zo muli ŋinde noko ma kupare nia panzi tam̄ata sakamao.

¹⁴ ŋana tu Yova Kindeni ma ipilenzi ne tam̄ata, ande tia. Mao nā, i ma ipu muli panzi i tamwata ne ŋgu ŋinde, ande tia ndo.

¹⁵ Aku muli ŋga, kinzi tam̄ata uru sikai poe pa ŋgua nia ŋinde ma siveta nenzi wur̄ata sondo kilo. Ŋineŋga kinzi tam̄ata sondo ma ilonzi ara ŋana ŋinde k̄a.

¹⁶ Muŋga, l̄a zo ŋinde kinzi tam̄ata sakamao sikai kaz̄aŋa pa naŋa, ande tam̄ata tonŋe ivila naŋa, ande tia. Tam̄ata tonŋe imandi kuku naŋa ŋana ipara kunzi kiesaka tamwatanzi, ande tia.

¹⁷ L̄a zo ŋinde, ambo Yova Kindeni ivila naŋa tia, ande nanayoni naŋa ma akeno l̄a mateŋa nianzi. Andeta tia.

¹⁸ L̄a zo ŋinde, naŋa ilonŋu patea tu, “Naŋa keŋgu apale nia zuli-zuli, kala ma patana ndue.” Andeta tia. Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa ikeno pa naŋa ku imo nā, aku noko kusana naŋa kaika l̄a.

¹⁹ L̄a zo ndia naŋa kaloŋgu loko wa ilonŋu r̄âr̄a wa, ande noko uru kupu tini kaika pa ilonŋu kalonŋu ku kuveta naŋa andeka.

²⁰ Noko kumo piti ndo ŋananzi koipu sakamao, kinzi tam̄ata ŋinde uru silaŋa sipole ŋgua tukuŋa ku siveta kenzi sakamao panzi tam̄ata.

²¹ Kinzi uru sil̄a taitu ku siroto nz̄ala ŋana siyaulanzi tam̄ata arara k̄a. Aku kinzi sionzi tam̄ata pinde sil̄a pa ŋgua nia, ŋineŋga sipa ŋgua tu ma sipunzi p̄ata sim̄ate, andeta tam̄ata ŋinde ŋandai siveta vet̄aŋa soki ŋga.

²² Andeta Yova Kindeni ikea ŋanana. Nanenŋu Maro Kindeni imo itogo mira kaika naŋa uru amuna tini mwasina.

²³ I ma ipare nia panzi tam̄ata sakamao ŋinde ŋana nenzi vet̄aŋa sakamao kie-kie k̄a. Kinda nenda Maro Yova Kindeni ma

kalo ṅgere ṅana nenzi kiesaka ṅinde kā, ku ma izavarunzi ndo lâ.

95

Wānggiṅa ṅana tapanea Maro Kindeni ṅa tasuka kâki

¹ Miki kamâ ṅga, ma tawānggi tapanea Yova Kindeni ṅa tasuka kâki! Kinda ma kalonda ṅgere ṅana Yova Kindeni Kaika Tamwata, ina nenda Yautāṅa Tamwata, aku ma tawānggi wānggiṅa papa ku tandeka ṅana i kâ.

² Kinda ma talâ tamandi i nao, aku kawānda ndanḡe papa. Kinda ma tawānggi wānggiṅa ndekāṅa kâ ku tapanea i ṅa tasuka kâki.

³ ṅana tu Maro Yova Kindeni i ne walo nde ṅalae ndo. Ina imo koipu ṅalae tava ne walo kaika ṅinde, aku imo kinzi maro rârâni kulunzi.

⁴ Ina uru ikai poe pa tâno ndoni. Ika poe pa nia rârâni ikeno tâno ilo lâmbu ṅinde, aku inani kala ikai poe pa tuu ṅalanjala ikâki pa âta ṅinde tona.

⁵ Nia ndoyo ina tamwata ipulia tâno wa tâi wa sipāṅga lâ. Mine kala inani uru ikai poe pa tâno ndoni wa tâi ndoni wa.

⁶ Mine nde miki kamâ luma ilo, ma naonda tundu tapanea Yova Kindeni. Nia ndoyo i tamwata ipulia kinda tapāṅga lâ. Mine nde ara ṅana kinda ma talâ tamo i nao, aku tapare tukunda papa.

⁷ Ina tamwata nde kinda nenda Maro Kindeni. Ina tamwata kala uru ikatona i ne tamâta kinda rârâni, itogo lama nenzi katonāṅa tamâta ikatonanzi lama mine. Mine nde kala ṅine miki ma kapaveta kuku i kawa ṅgua!

⁸ Yova Kindeni iporo tu, "Miki ma kapasakana ilomi kalomi kaika, itogo timbumi muṅga siveta lâ Meriba tâno wa Masa nia bilimu wa, mine ndimo.

⁹ Lâ zo ṅinde kinzi simo nia bilimu ṅinde, ande kinzi simo sipulo naṅa ṅana aveta mâsi pinde panzi. Andeta muṅgani yo kinzi simora nanenḡu mâsi ṅalanjala pinde pwataki lâ.

¹⁰ Ikura mbwera tamâta rua lâ, ande naṅa tiningu pwâka ndo ṅananzi tamâta ṅgu ṅinde. Mine nde naṅa aporo tu, 'Kinzi ilonzi kalonzi ṅandai ikeno sondo pa naṅa ṅga. Ikura zo rârâni kinzi sipu mulinzi pa nanenḡu ṅgua tukuṅa.'

¹¹ Mine nde naṅa wisinḡu nâna aporo mine tu, 'Mao kanaḡo, kinzi tamâta ṅine ma sikura tu silâ pa nanenḡu pwareāṅa nia tia ku tia ndo!'"

96

Maro Kindeni ina Koipu ṅalae ku ikatonanzi tamâta rârâni

¹ Miki tamâta ṅai, miki kawānggi wānggiṅa wasaseki pa Yova Kindeni! Miki tamâta rârâni kamo tâno kulu, ara ṅana miki ma kawānggi papa Yova Kindeni.

² Kawānggi pa Yova Kindeni kapanea i ṅa kasuka kâki! Ikura zo zo, ande ara ṅana miki ma kaporo katula pwataki mine tu ina imo kinda nenda Yautāṅa Tamwata.

³ Miki ma kaporo katula panzi tamâta ṅgu rârâni tu i ṅa nde ṅalae ndo. Katapâri panzi tamâta simo nia ndoni ṅana vetāṅa ṅalanjala arara i muṅga iveta ṅinde.

⁴ ṅana tu Yova Kindeni ṅa nde ṅalae ndo. Mine nde ara ṅana kinda ma tapanea i ṅa tasuka kâki ndo. Kinda ma tamege ṅananzi maro pinde ndimo. Kinda ma tamege ṅana Maro Kindeni simbo nâ.

⁵ ṅana tu kinzi tinikoa ṅgu nenzi maro rârâni nde kekeleke lanḡeṅa nâ, kala sikura tu siveta mâsi ṅalae tonḡe tia. Taitu nia ndoyo Yova Kindeni ipulia samba tava kekelekeke rârâni simo âta ṅinde.

⁶ Yova Kindeni kilala ipāṅga nia yo tu i ṅa nde ṅalae, aku imo Koipu ṅalae ara ndo. Kekelekeke rârâni keno i ne luma ilo ṅinde nde situla i kilala pwataki tu i ne walo nde kaika, aku i nde ara ku ara ndo.

⁷ Miki tamâta ṅgu rârâni kamo tâno ndoni, miki kapanea Yova Kindeni ṅa. Kaporo katula pwataki tu i nde ara tamwata, aku i ne walo nde kaika ndo.

⁸ Kapanea Yova Kindeni katula pwataki tu i ṅa nde ṅalae ndo. Kakai patarawāṅa tonḡe ku kamâ i ne luma sapāṅa ilo.

⁹ Miki ma kawānggi kawawa i, ṅana tu i nde sapāṅa ku zuzuli tamwata. Miki tamâta rârâni kamo tâno kulu, miki kapatawa warakami tinimi lâ i nao.

¹⁰ Miki ma kaporo katula ṅgua panzi tamâta ṅgu rârâni mine tu, "Yova Kindeni imo Koipu ṅalae!" Nia ndoyo ina iveta tâno ikeno kaika lâ, kala sâ tonḡe ikura tu iveta tâno ilâ wa imâ wa, ande tia. Aku muli ṅga, lâ zo ṅinde i ma ionzi tamâta rârâni simandi ṅgua nia, ande i ma iveta panzi ikura nenzi vetāṅa mine.

¹¹ Ayo, miki samba wa tâno wa, naṅa apaimi tu miki kandeka ṅga! Anḡa tâi tava kekelekeke rârâni kamo tâi ilo, miki kala kaveta nduḡeṅa kasuka kawami kâki!

¹²⁻¹³ Anḡa tâno tava kekelekeke rârâni ikeno tâno ilo, miki kala kandeka pâta ṅga! Muli ṅga, lâ zo ṅinde Yova Kindeni ma imâ ṅana ikai poe panzi tamâta rârâni, ande kekelekeke rârâni ikeno tâno kulu ma sindeka pâta. Mao nâ, kâi rârâni simandi dugu ilo ṅinde ma siwānggi wānggiṅa ndekāṅa kâ. ṅana tu ina ma ikai poe sondo ndo panzi tamâta rârâni tava vetāṅa mao nâ.

97

Maro Kindeni i nde Koipu Njalae

¹ Yova Kindeni imo Koipu Njalae! Mine kala miki tamāta rārāni kamo tāno kulu, ande miki kandeka. Aŋga miki tamāta kamo sia sia, ande miki kala ilomi ara mine nā.

² Take-take māmāŋga tava kondoma ŋalae nde uru situra i, aku i ne māsi ŋana ikai koipu panzi tamāta nde ara ku sondo ndo.

³ Yova Kindeni isupwa yāā imuŋga papa, aku yāā ŋinde ne mela-mela ikananzi ne kazāŋa tamāta ŋinde muŋga sinje i mbwaliu lā.

⁴ I ne loloa nde salaga-salaga ku isinala tāno ndoni. Tāno nde imora ŋinde, kala imo ririŋo nā.

⁵ Yova Kindeni ikai Maro Njalae pa tāno ndoni. Lā zo ndia i imā ipāŋga laiti, ande tuu siruru ku sipāŋga sitogo lāā mine.

⁶ Samba uru itula pwataki tu Yova Kindeni nde ara tamwata, aku tamāta ŋu rārāni simora pwataki tu i ŋa nde ŋalae ndo.

⁷ Aŋga tamāta pinde uru siwāŋgi sipaneanzi maro laŋeŋa, aku sindekananzi nenzi maro kaa kaa ŋinde. Andeta kinzi tamāta ŋinde rārāni ma sikai maŋeti ŋalae ndo.

⁸ Kinzi tamāta simo Saion Tuu kulu ŋinde, sitavanzi tamāta simo Juda nenzi lawea ŋalaŋala, kinzi ŋinde siloŋo pāri tu noko kupare nia panzi ne kazāŋa tamāta lā, kala ilonzi ara ku simo sindeka nā.

⁹ Yova Kindeni, Maro Walo Tamwata noko, noko pwai poe pa tāno ndoni. Noko ŋa nde ŋalae ndo, aku noko ŋa ŋinde ipole kinzi maro rārāni ŋanzi marumbu lā.

¹⁰ Yova Kindeni uru tini mwasa ndo panzi tamāta ea sipu mulinzi pa vetāŋa sakamao. Ina uru ikatonanzi i tamwata ne tamāta, aku ikainzi piti lā tamāta sakamao mbaunzi ilo.

¹¹ Yova Kindeni ne sināla isinalanzi tamāta ea uru sipaveta kuku vetāŋa ara. I io ndekāŋa ilā panzi tamāta sondo.

¹² Mine nde miki tamāta ŋine uru kapaveta kuku vetāŋa ara, miki kandeka ŋana Yova Kindeni ne vetāŋa kâ! Kalomi ŋgere ŋana ŋinde kâ, ku kawami ndaŋge kapanea Yova Kindeni ŋa sapāŋa ŋinde kasuka kâki!

98

Maro Kindeni ikai koipu ŋalae panzi tamāta ndoni

¹ Miki tamāta ŋai, miki kawāŋgi wāŋgiŋa wasaseki pa Yova Kindeni, ŋana tu ina iveta vetāŋa ŋalaŋala arara nā.

I ne walo kaika nde ŋalae; mine kala i tamwata ipole paraŋa lā.

² Yova Kindeni itula pwataki tu inani ipole paraŋa lā. Itula pwataki panzi tamāta ŋu ndoni tu inani ikai kinda piti lā kazāŋa ilo.

³ I iyoka tamwata ne ŋgua pāŋa muŋgāŋa muli, kala ikura zo zo i uru tini mwasa ndo panzi Isrel ŋu. I ŋandai ipilenzi ŋa. Mine kala tamāta rārāni simo tāno ndoni nde simora tu kinda nenda Maro Kindeni ipole paraŋa marumbu lā.

⁴ Miki tamāta rārāni kamo tāno kulu, miki kandeka ku kawāŋgi wāŋgiŋa paneāŋa kâ kandekana Yova Kindeni! Kawāŋgi kawami kâki ku kandeka kapanea i ŋa kasuka kâki!

⁵ Kara wāŋgu ku kawāŋgi wāŋgiŋa paneāŋa kâ pa Yova Kindeni. Kawāŋgi wāŋgiŋa kaŋa ara nā papa.

⁶ Kambana tando kie-kie ku kasarāwa kandekana Yova Kindeni, inani kinda nenda Koipu Njalae.

⁷ Aŋga tâi tava kelekele rārāni kamo tâi ilo, miki kala kaveta nduŋeŋa kasuŋa kawami kâki. Aŋga tāno tavanzi tamāta rārāni kamo tāno kulu, miki kala kawāŋgi wāŋgiŋa mine nā.

⁸ Miki lāā ŋalaŋala kaponza mbaumi, aŋga miki tuu ŋalaŋala kala kagogo kawami kawāŋgi wāŋgiŋa ndekāŋa kâ lā Yova Kindeni nao.

⁹ ŋana tu muli ŋga, i ma imā ŋana ikai poe panzi tamāta rārāni. I ma ikai poe sondo panzi tamāta rārāni tava vetāŋa sondo nā.

99

Maro Kindeni i nde Koipu Njalae

¹ Yova Kindeni imo Koipu Njalae, kala kinzi tamāta tininzi ruru. I imo koipu ŋalae ne saŋonāŋa nia ŋinde ikeno kinzi aŋelo ŋgininzi, kala tāno ririŋo yâti taulo.

² Mao nā, Yova Kindeni imo Saion Tuu kulu tava ne walo kaika ŋalae ndo, aku tamāta ŋu rārāni nde simo i kalo.

³ Kinzi tamāta rārāni ma wisinzi motutu kala ma sipanea i sisuka i ŋa ŋalae ŋinde kâki. Ina Yova Kindeni Sapāŋa Tamwata!

⁴ Koipu Njalae, noko Kaika Tamwata, noko uru tini mwasa ndo ŋana vetāŋa sondo nā. Muŋgani noko kutu ŋgua tukuŋa sondo ndo pa maka Isrel tamāta ŋana kaponu muli papa, aku noko uru pwai poe sondo ndo pama.

⁵ Ayo, miki tamāta ŋai, miki kapanea kinda nenda Maro Yova Kindeni ŋa kasuka kâki! Kalâ kapare tukumi ndue lā i ne saŋonāŋa nia ŋinde nao, aku kawawa i. Ina Yova Kindeni Sapāŋa Tamwata!

⁶ Nanayoni Mose ku Aron rua simo Yova Kindeni ne patarawāna tamāta, aku Samyuel kala uru ino papa i tona. Kinzi sisarāwa pa Yova Kindeni, aku ipaloŋo pa nanzi noŋa.

⁷ Lā zo muŋgāna ŋinde, Yova Kindeni imo take-take ŋalae ilo ku iporo ŋgua panzi. Aku kinzi sipono muli sondo pa ŋgua tukuŋa rārāni itula panzi.

⁸ Yova Kindeni, maka nema Maro Ŋalae, lā zo ŋinde noko kupaloŋo pa nanzi noŋa. Noko kupatula tamwata kilala pwataki panzi mine tu noko uru kuzavaru nanzi kiesaka piti lā tininzi. Andeta mao nā, noko munga kupare nia sondo panzi ŋana nanzi vetāna soki kā.

⁹ Mine nde kinda ma tapanea nenda Maro Yova Kindeni ŋa, tatula pwataki tu i nde Walo Tamwata! Talā pa i ne tuu sapāna, aku tawāngi papa i nā! Ŋana tu kinda nenda Maro Yova Kindeni nde Sapāna Tamwata.

100

Wāngiŋa ŋana tapanea Maro Kindeni ŋa tasuka kāki

¹ Miki tamāta rārāni kamo tāno kulu, miki kasuka kawami kāki kawāngi wāngiŋa pa Yova Kindeni!

² Miki ilomi ndeka nā kapanea Yova Kindeni ŋa kasuka kāki! Kalā kamandi i nao ku kawāngi wāngiŋa ndekāna kā papa i!

³ Ara ŋana miki ma kasama ku kaporo pwataki tu Yova Kindeni imo Maro Ŋalae. Ŋana tu muŋgani i simbo nā iveta kinda Isrel tapānga i ne ŋgu, aku ipatea kinda pa i tamwata. Kinda tamo i ne tamāta, tatogonzi lama ŋgu i uru ikatonanzi mine.

⁴ Miki kawami ndaŋge nā kamā luma sapāna ilo kapanea i. Kaporo ndaŋge papa, ku kasuka i ŋa kāki ŋalae.

⁵ Ŋana tu Yova Kindeni nde Ara Tamwata. Ikura zo zo i tini mwasa ndo panzi ne tamāta. I uru iyoka ne ŋgua pāna rārāni muli, ma iveta mine ku imo nā.

101

Koipu Ŋalae ne ŋgua pāna

¹ Yova Kindeni, naŋa ma awāngi wāngiŋa atula pwataki tu noko uru kuveta ikura tamwata ne ŋgua rārāni, aku noko uru kuveta vetāna sondo nā panzi tamāta rārāni. Yova Kindeni, naŋa ma awāngi wāngiŋa ŋine imā pano.

² Aku naŋa ma apakatona warakāngu sondo ndo ŋana nanenŋu vetāna rārāni kā. Anŋa Yova Kindeni, ande noko ma kumā pa naŋa lā zo ndia, a?

Naŋa koipu ŋalae ma apaveta kuku vetāna sondo nā lā nanenŋu luma ara ŋine ilo.

³ Naŋa ma asāu pa māsi sakamao tonŋe tu ma imo naonŋu, ande tia ndo. Tamāta pinde sipu mulinzi pa Yova Kindeni, andeta naŋa tiningu pwāka ndo ŋana nanzi vetāna ŋinde kā. Naŋa ma tiningu piti ndo ŋananzi.

⁴ Ilo-kalo soki-soki ma ikeno malawae ndo ŋana naŋa kā, aku naŋa ma apu mulinŋu pa māsi sakamao rārāni.

⁵ Naŋa koipu ŋalae ma azavarunzi tamāta rārāni uru simo nia ŋganje-ŋganje siporo ŋgua tale ŋananzi tamāta pinde. Mao nā, tamāta ea kinzi uru sipandekāna wa sipasuka warakanzi tininzi wa, ande naŋa ma aŋaranzi kinzi ŋinde rārāni piti lā naonŋu.

⁶ Taitu naŋa ma ilonŋu ara ndo ŋananzi tamāta ŋinde uru sipono muli pa Yova Kindeni. Naŋa ma asāu panzi tu ma simo nanenŋu luma ara ŋine ilo kuku naŋa. Mao nā, tamāta ea sipaveta kuku vetāna ara, ande naŋa ma asāu panzi ŋinde tu ma siveta wurāta pa naŋa.

⁷ Andeta naŋa ma asāu pa laŋeŋa tamāta tonŋe tu ma imo nanenŋu luma ilo, ande tia ndo. Ambo tamāta tonŋe ma iporo ŋgua laŋeŋa, ande i ma ikura tu imandi naonŋu kilo, ande ma tia.

⁸ Ikura zo zo, naŋa ma akai wurāta ŋana azavarunzi tamāta sakamao rārāni simo tāno ŋine. Naŋa ma aŋaranzi kinzi kiesaka tamwatanzi rārāni sikāwa silā, aku kinzi ma sikura tu sitaulo simā simo Yova Kindeni ne lawea ilo kilo, ande ma tia.

102

Tamāta ikai malia kala ino pa Maro Kindeni

¹ Yova Kindeni, kupaloŋo pa nanenŋu noŋa! Naŋa asarāwa pano tu kuvilana. Kutambira taŋa pa nanenŋu tiŋa!

² Lā zo ŋana malia itu imā ipānga pa naŋa, ande noko ma kupavea ŋanana ndimo. Lā zo ndia naŋa asarāwa pano, ande naŋa ilonŋu tu noko ma kulonŋo nanenŋu sarawāna ku kuvilana walele nā.

³ Nanenŋu via ŋine nde ilā walele, itogo yāā ne mundo uru ikeno zo mbwana-mbwana nā, ŋineŋga nao tia lā. Anŋa karaenŋu nde nāna ndo, itogo yāā ŋalae ikana mine.

⁴ Kinzi sitawa naŋa ndue ndo, itogo tamāta kie nā ipale leu ŋgāla-ŋgāla mine, aku naŋa tiningu pwāka ŋana aka kāpwa kā.

⁵ Naŋa asama nâna ŋalae kala amo asarāwa nâ. Mine nde naŋa tiniŋgu rāki-rāki ndo.

⁶ Naŋa amo ara tia ndo. Naŋa amo atogo malabogi imo nia bilimu, aku amo atogo sii tonje uru imo kaa nâ lâ lawea tonje muŋga sizavaru kala tamâta simo tia.

⁷ Naŋa akeno kenonja nia, andeta matāngu pareŋge nâ. Opopo, naŋa simbonju nâ amo, atogo sii tonje isaŋona luma kulu âta mine.

⁸ Nanenju kazānja tamâta nde siporo ŋgua potomule pa naŋa ikura kari wa mbo wa. Kinzi siporo ŋgua pavaligiŋja pana, aku kinzini uru sipatu naŋa ŋanju ŋinenja situ nzâmbe sakamao tona.

⁹⁻¹⁰ O, Yova Kindeni, noko nde wisi nâna ŋalae tina pa naŋa. Mine nde ikura zo zo naŋa alinji kââ kâki kulunju, ŋana itula pwataki tu naŋa ilonju malia ndo. Mao nâ, matāngu sulu indu ndue ikura kari wa mbo wa. Noko pwai naŋa kâki ku kutambirana alâ nia ŋganje, atogo kina mine.

¹¹ Naŋa ma amo viāngu ikura zo mbwana-mbwana nâ, itogo kari indue ku pararai lâ. Nanenju walo nde marumbu lâ, itogo unza ŋgâla-ŋgâla lâ mine.

¹² Andeta Yova Kindeni, noko kumo koipu ŋalae ku kumo nâ. Ikura zo muli rârâni, ande kinzi tamâta ma situla noko parina pwataki.

¹³ Muli ŋga noko ma kumandi ku ma kalo sukānja ŋana Saion lawea kâ. Muŋga noko kupatea zo tonje ŋana ma kuveta kie ara pa lawea ŋinde. Kala ŋine zo ŋinde nde imâ ipānga lâ.

¹⁴ Kinzi sizavaru Saion lawea marumbu lâ, andeta noko ne wurâta tamâta nde ilonzi ndo keno yo papa lawea ŋinde. Mao nâ, lawea ŋinde nde zavarunja ndo lâ, kala noko ne tamâta kalonzi sukānja ŋana.

¹⁵ Andeta muli ŋga tamâta ŋgu ndoni ma simege ŋana Yova Kindeni kâ, aku kinzi koipu ŋalanjala rârâni simo tâno kulu ma siruru ŋana i ne kaika kâ.

¹⁶ Lâ zo ŋana Yova Kindeni ma ipa Saion lawea kâki kilo, ande lâ zoni ndaina i ma itula ne walo kaika pwataki panzi tamâta.

¹⁷ Aku kinzi ma simora tu i ipalongo panzi ne tamâta nenzi nonja lâ, kinzi ŋinde muŋga ipilenzi kala simo sugorai nâ. Mao nâ, i ma tini pwâka kilo ŋana nenzi nonja kâ, ande ma tia.

¹⁸ Naŋa ilonju tu kinzi tamâta sipānga muli-muli ŋinde ma sipanea Yova Kindeni ŋa sisuka kâki mine nâ. Mine nde ara ŋana kinda ma tanjere ŋgua ŋana Yova Kindeni ne mâsi ŋalanjala ŋinde lâ pepa tini ilâ panzi mine tu,

¹⁹ “Yova Kindeni imo tamwata ne lawea sapānja ikeno âta ŋinde, aku mata indue

imâ. Ina imo samba ilo, aku mata indue imâ ilea pa tâno.

²⁰ I ilonjo kinzi tamâta simo luma saka-mao ilo ŋinde nenzi tiŋa. Muŋga kinzi kazānja tamâta sipa ŋgua tu ma sipunzi tamâta ŋinde pâta simâte. Andeta Yova Kindeni iyautenzi piti kala siyâti silâ.”

²¹⁻²² Mine kala muli ŋga, lâ zo ŋana kinzi tinikoa ŋgu rârâni ma sipile nenzi lawea lawea ku silâ sipasau lâ Jerusalem lawea tu siwāngi sipanea Yova Kindeni, ande kinzi ma sisuka i ŋa kâki lâ Saion tuu kulu, aku paneānja ma ikâki pa i lâ Jerusalem lawea ilo.

²³ Oyae, naŋa amo limoa yo, andeta Yova Kindeni iyaula nanenju kaika marumbu lâ. Mine nde naŋa akura tu amo viāngu zo ŋalae tia.

²⁴ Naŋa ŋandai koŋa ŋga, naŋa tamâta limoa yo. Mine nde noko ma pwai naŋa piti lâ tâno kulu ndimo. Andeta nanenju Maro Kindeni, naŋa asama tu noko kumo mine ku kumo nâ.

²⁵ Nia ndoyo, noko kupulia tâno ŋine kala ikeno kaika lâ, aku noko tamwata mbau nâ kupulia samba tava kekelele rârâni simo âta ŋinde tona.

²⁶ Samba tava tâno ŋinde ma muli naonzi tia lâ, anja noko Yova Kindeni ma kumo nâ. Mao nâ, samba tava tâno ma muli sakamao lâ, sitogo lalava siŋja rāgerāge mine. Aku noko ma pwainzi piti, itogo tamâta ipasea ne pasawanja mine, aku ma naonzi tia lâ.

²⁷ Anja noko nde kumo mine ku kumo nâ. Noko ŋandai kupalele ŋga, aku noko ne mbwera ma marumbu, ande tia.

²⁸ Maka nde noko ne wurâta tamâta, aku kasama tu maka natuma ma simo ara nâ. Aku noko ma pwatonanzi natuma nenzi vâsa muli-muli mine nâ, aku kinzi kala ma simo ara lâ noko nao.

103

Maro Kindeni tini mwasa ndo pa kinda Daviti ista wāngiŋja ŋine

¹ Naŋa apaneaa Yova Kindeni ŋa asuka kâki. Naŋa ilonju kalonju ndoni apaneaa Yova Kindeni ŋa sapānja ŋinde asuka kâki.

² Naŋa apaneaa Yova Kindeni ŋa asuka kâki. I nde ara tamwata, aku naŋa ma kalonju kapa ŋana ŋinde kâ, ande ma tia.

³ Ina kala uru izavaru nanenju kiesaka rârâni piti lâ tiniŋgu. Aku lâ zo ndia pukonja itu ikai naŋa, ande inani uru isoki pukonja ŋinde rârâni piti lâ ku iveta tiniŋgu ara kilo.

⁴ Yova Kindeni uru itinji mateŋa piti kala inŋenje ŋana naŋa kâ, aku inani uru

iveta kie ara ndo pa naŋa mine: i ne tini-mwasa ikeno pa naŋa ikura zo zo, aku i uru kalo sukāna ŋalae tina ŋanana tona.

⁵ Yova Kindeni uru kelekele arara nā ilua naŋa ikura zo rārāni naŋa amo viāngu lā tāno kulu. Mao nā, ŋinde itogo naŋa amo limoa nā ikura mbwera mbwera, aku nanenġu walo ikeno pana ikura zo zo, itogo sii kananāwe ne walo mine.

⁶ Aku Yova Kindeni uru ivilanzi tamāta pinde lā vetāna kie taituni. Kinzi nenzi walo nde ŋalae tia, kala tamāta pinde siveta kenzi sakamao panzi. Taitu Yova Kindeni ivetanzi simo sondo.

⁷ Muŋgani, Yova Kindeni itula ne pateāna pwataki pa Mose, aku isāu panzi Isrel tamāta tu ma simora i ne māsī lajanala pinde.

⁸ Mao nā, Yova Kindeni itula pwataki tu i nde kalo-sukāna warika wa wisi-wisi warika wa. I uru wisi nāna walele ande tia, aku i ne tini-mwasa ŋalae ŋinde uru imo mine ku imo nā.

⁹ I ma ileleanzi ne tamāta ikura zo pinde nā, aku ne wisi-nāna ma ikeno zo luandongo nde tia.

¹⁰ Kinda uru taveta kiesaka tava vetāna potomule kie-kie, aku Yova Kindeni ikura tu ipare nia sondo pa kinda ku nāna ŋalae tina ilua kinda. Andeta i uru nāna tini mwata nā ilua kinda.

¹¹ I ne vetāna ŋinde nde duvi mine: i tini mwasa ŋalae ndo panzi tamāta ea simege ŋana i kā. Samba ikeno āta ndo ŋana tāno kā, aku i ne tini-mwasa nde ŋalae tina mine nā.

¹² Yova Kindeni uru ikai nenda kiesaka piti ku ionzi simo malawae ndo ŋana kinda kā, itogo tāno pa mbwera kā ikeno malawae ndo ŋana tāno pa wāra kā.

¹³ Aku mine nā, Yova Kindeni kala tini mwasa ndo panzi tamāta ea simege ŋana i kā, itogo tamāta tini mwasa ndo panzi natu mine.

¹⁴ ŋana tu nia ndoyo i tamwata ikai tāno ku ipulia kinda tapānga lā. Isama kinda tamāta kilalānda tu nenda walo nde ŋalae tia. Mao nā, kinda tatogo tāno ne gawura mine.

¹⁵ Kinda tamāta nenda via nde mbwana-mbwana nā, itogo unza mine. Kinda tatumbu lee ku tamo zo kiri-mwata nā, itogo unza ne māle ipānga dugu ilo mwasina.

¹⁶ ŋinenġa lawea iyoka ku iveta māle ŋinde ŋgāla-ŋgāla lā, kala iyauru ndue ku nao tia lā walele nā.

¹⁷ Andeta Yova Kindeni ne tini-mwasa ikeno panzi tamāta ea simege ŋana i kā, ma ikeno mine ku imo nā. Aku i uru iveta vetāna arara nā panzi tamāta sondo ŋinde nenzi vāsa muli-muli tona mine nā.

¹⁸ I iveta mine panzi tamāta ea sipono muli pa i ne ŋgua pāna wa sipaveta kuku i ne tukuŋa wa.

¹⁹ Yova Kindeni imo koipu ŋalae lā samba ilo, aku inani uru ikai poe pa kelekele rārāni.

²⁰ Miki Yova Kindeni ne aŋelo kaika rārāni, miki ma kapanea Yova Kindeni ŋa kasuka kāki, aku kaponu muli sondo pa i ne tukuŋa wa kapaloŋo sondo nā pa i kawa ŋgua wa, ikura uru kaveta mine.

²¹ Aku miki Yova Kindeni ne zugu tamāta kaika, miki ŋinde kamo samba ilo ku kaveta ikura i ne pateāna mine, miki kala kapanea i ŋa kasuka kāki!

²² Mao nā, miki kelekele rārāni ŋine Yova Kindeni nanayoni ipuliami kapānga lā, kala kamo kakura nia ndoni i tamwata uru ikai poe papa, miki ŋinde kapanea Yova Kindeni ŋa kasuka kāki! Naŋa kala mine nā apanea Yova Kindeni ŋa asuka kāki!

104

Paneāna ilā pa Yova Kindeni, inani nia ndoyo ipulia kelekele rārāni sipānga lā

¹ Naŋa apanea Yova Kindeni ŋa asuka kāki. Nanenġu Maro Yova Kindeni, noko ŋa nde ŋalae ndo. Noko kilala nde ipānga nia yo tu noko ne walo nde kaika, aku noko nde ara ku ara ndo.

² Yova Kindeni, noko kulita sināla lā tini itogo tamāta ilita lalava mine. Aku nia ndoyo noko kuo nia maa ikeno āta ŋinde, itogo tamāta ipa luma ne mende kāki mine.

³ Aku noko kuveta tamwata ne luma imandi lā āta ŋinde kulu. Take-take nde sitogo noko ne kareta mine, aŋga lawea uru ikaino kulā wa kumā wa.

⁴ Noko kuporo kusupwa lawea, aku lawea ikai kuleŋa pano kala ikai noko kawa ŋgua ilā. Aŋga mbamba ne loloa nde ipānga itogo noko ne wurāta tamāta mine.

⁵ Noko muŋgani kuo tāno ŋine imandi kaika, aku tāno nde ŋana iparuse ilā wa imā wa, ande tia ndo.

⁶ Aku lā zo ŋinde noko kuo tāi itura tāno itogo lalava itura tamāta mine. Mao nā, lā zo ŋinde lā ituranzi tuu ndoni.

⁷ Andeta muli ŋa noko kuporo kaika pa tāi, aku ikāwa ilā. Tāi nde ilonjo noko kusarāwa kaika, aku ikāwa ilā lā.

⁸ Tāi ipilenzi tuu ndoni ku irere indue ilā nia kawa kawa. Noko kupateu tu tāi ma imo nia ŋganje ŋinde.

⁹ Aku noko kuo kerī lā, aku kundi kaika tu tāi ma ipu kerī ŋinde utu ndimo. Mine kala tāi ma ikura tu itura tāno ndoni kilo, ande ma tia.

¹⁰ Noko kuveta lââ ipāŋga tâno ne keve ilo lâ tuu ŋgininzi, aku kuo lââ irere indue ilâ nia papata ikura nia ndoni.

¹¹ Aku kinzi simbi ŋgoi rârâni uru sinu lââ ŋinde. Mao nâ, kinzi sinu lee ikuranzi lâ.

¹² Kâi pinde simandi lââ ŋinde ŋgaŋe-ŋgaŋe, aku kinzi sii uru siveta palanzi lâ kâi ŋinde lakanzi kulu. Kinzi sisanjona kâi lakanzi kulu ku sita sindeka nâ.

¹³ Noko kusupwa karâzi iyoka pa âta ndo imbe indue imâ tuu kulunzi. Noko kuveta kie ara mine pa tâno, kala tâno indeka nâ.

¹⁴ Aku noko kala kuveta unza ipāŋga panzi bulmakao tu ma sika kâ. Anŋa kekelele kie-kie ŋinde maka tamâta uru kapau, ande ŋinde tona noko kuvetanzi sipāŋga, kala kaka.

¹⁵ Mao nâ, noko kuveta kâi waini ipāŋga, kala maka kapale kanaŋo ku kanu waini, aku kandeka nâ. Aku noko kuveta kâi “oliv” ipāŋga tona, kala maka kakai ne samimi ku kayoli lâ naoma ŋana naoma zuli-zuli kâ. Aku noko kuveta kâpwa ipāŋga tona, kala maka kaka tu isuka karaema.

¹⁶ Nanayoni Yova Kindeni tamwata ipau kâi matapura sipāŋga Lebanon tâno, aku i uru io karâzi ŋalae imâ ŋana isukanzi kâi ŋinde.

¹⁷ Kinzi sii uru siveta palanzi lâ kâi matapura ŋinde lakanzi kulu. Anŋa sii pararâo nde uru siveta palanzi lâ kâi gâru lakanzi kulu.

¹⁸ Kinzi meme ŋgoi nde simo tuu ŋalaŋala kulunzi, anŋa kinzi gewo nde simuna simo nia mira.

¹⁹ Maro Kindeni, nia ndoyo noko kupulia nzimona ipāŋga, aku kupatea tu ŋinde ma itula zo pwataki ikura nzimona rârâni lâ mbwera mbwera. Aku kari nde uru indue lâ zo sondo ŋinde noko tamwata kupatea papa.

²⁰ Noko kuveta kondoma ipāŋga lâ mbo, aku ikura mbo mbo kinzi simbi ŋgoi nde siyâti simâ.

²¹ Kinzi mbwâmbwa saka “leve” natunzi nde sisuŋa kawanzi ku silâ wa simâ wa, siroto kanzi simbi ndia noko tamwata kupatea panzi ŋinde.

²² Kinzi siroto lee mbwale pwataki, ŋineŋga sitaulo silâ pa nenzi ŋgânza ŋgânza, aku sikeno.

²³ Nineŋga mboyo, ande kinzi tamâta simandi sânda ku silâ siveta nenzi wurâta. Siveta wurâta lee kari indue ku lala pararai lâ, ŋineŋga sipwarea.

²⁴ O Yova Kindeni, noko kuveta kekelele kie-kie rârâ! Noko ne ilo-kalo nde ŋalae kala kuvetanzi kekelele ŋinde rârâni sipāŋga. Kekelele vianzi kâ kie-kie munŋa

kupulianzi sipāŋga ŋinde nde sipipi ndo sikura nia ndoni.

²⁵ Tâi nde ŋalae ndo, aku inja tava kekelele pinde kie-kie nde simo tâi ilo, kekelele ŋalaŋala wa kiri-kiri wa. Maka kakura ŋana kasowe kekelele ŋinde kamb-waŋenzi kâ, ande tia.

²⁶ Wāŋga ŋalaŋala uru sikâwa tâi kulu silâ wa simâ wa, anŋa inja ŋalae ŋinde noko munŋa kupulia ipāŋga, ande ŋinde kala imo tâi ilo ku imo ipapatiki indeka nâ.

²⁷ Kinzi kekelele ŋinde rârâni nde uru sio tininzi ŋana noko nâ tu ma kâpwa kusuanzi lâ zo ndia putole ipunzi.

²⁸ Noko tamwata uru kâpwa kusuanzi sika. Noko nâ kurombonzi kala kapwanzi pupuro.

²⁹ Lâ zo ndia noko kupu muli panzi, ande kinzi siruru. Anŋa zo ŋana noko pwai koroani sanjenzi, ande kinzi simâte ku sipāŋga sitogo tâno gawura kilo.

³⁰ Andeta noko kumbana koroani kilo kala natunzi simo vianzi. Mine nde noko uru kupulianzi kekelele pinde simo vianzi, aku sikai kekelele munŋa simâte ŋinde nianzi.

³¹ Naŋa kalonŋu tawana tu Yova Kindeni ne walo kaika ŋinde ma keno mine ku imo nâ. Naŋa kalonŋu tawana tu i ma indeka nâ ŋana kekelele rârâni ipulianzi sipāŋga ŋinde.

³² Lâ zo ndia i mata ilea pa tâno, ande tâno ririjo nâ. Anŋa lâ zo ndia isuŋa mbalau itaŋo tuu tini, ande mundo ipāŋga tuu ilo ku iyâti imâ.

³³ Naŋa ma awāŋgi wāŋgiŋja pa Maro Kindeni ikura zo rârâni naŋa amo viāŋgu. Naŋa ma awāŋgi wāŋgiŋja paneāŋja kâ pa nanenŋu Yova Kindeni lee ikura lâ zo ndia naŋa ma amâte.

³⁴ Inani uru io ndekâŋja lâ ilonŋu kalonŋu, kala awāŋgi wāŋgiŋja paneāŋja kâ papa i. Naŋa ilonŋu tu i ma ilo ara nâ ŋana nanenŋu wāŋgiŋja ŋine.

³⁵ Yova Kindeni, naŋa ilonŋu tu noko ma kuzavarunzi kinzi kiesaka tamwatanzi rârâni. Naŋa ilonŋu tu kinzi tamâta sakamao ma naonzi tia lâ. Naŋa apanea Yova Kindeni ŋa asuka kâki. Miki rârâni kala kapanea Yova Kindeni!

105

Maro Kindeni ikatonanzi ne tamâta

¹ Miki tamâta ŋai, miki ma kawami ndanŋe pa Yova Kindeni, aku katula i kilala pwataki tu i ŋa nde ŋalae. Miki katapâri panzi tinikoa ŋgu rârâni ŋana i ne vetâŋja ŋalaŋala kâ.

² Miki kawāŋgi wāŋgiŋja paneāŋja kâ papa i, aku katula vetâŋja arara rârâni i munŋa iveta ŋinde pwataki.

³ Miki kandekana Yova Kindeni Sapāŋa Tamwata. Miki tamāta ea uru kapono muli pa i, ande ara ŋana miki ŋinde ma ilomi ndeka nā.

⁴ Miki kalā pa Yova Kindeni i Walo Tamwata, ku kamandi i nao ikura zo rārāni.

⁵⁻⁶ Miki Yova Kindeni ne wurāta tamāta ŋine lā Abraham ne vāsa ŋgu, miki kaloŋo ŋga. Mao nā, miki Yova Kindeni ne pateāŋa tamāta ŋinde lā Yakopu ne vāsa ŋgu, miki kalomi ŋgere kilo ŋana Yova Kindeni ne māsi ŋalaŋala, aku kalomi ŋgere kilo ŋana i ne māsi ŋana ipare nia panzi tamāta sakamao kā tona.

⁷ Yova Kindeni imo kinda nenda Maro Ŋalae. Ina uru ikai poe panzi tamāta rārāni simo tāno kulu.

⁸ I ne mbutukunāŋa mungāŋa ŋinde ma ikeno mine ikura zo zo. I ma iveta ikura ne ŋgua pāŋa mine ku imo nā.

⁹ Nanayoni ipambwāre kuku Abraham, aku ŋgua pāŋa ŋinde ikeno pa Abraham natu Isaka tona.

¹⁰ Yova Kindeni ipa ŋgua kuku Isaka natu Yakopu, aku ŋgua pāŋa ŋinde ma ikeno mine nā ikura zo rārāni. Iveta ŋgua pāŋa kunzi Isrel ŋgu, aku ŋinde ma marumbu tia.

¹¹ Yova Kindeni ne ŋgua pāŋa kala ŋine: “Naŋa ma Kenan tāno alua miki. Naŋa apatea tāno ŋinde tu ma ikeno pa miki tavanzi nemi vāsa ŋgu.”

¹² Mao nā, nia ndoyo Yova Kindeni ne ŋgu ŋinde kambwajenzi nde kiri-mwata, aku simo tāno ŋinde sitogo lombo mine.

¹³ Lā zo ŋinde kinzi simo sondo tia. Kinzi uru soka silā pa tāno pinde, aku muli ŋga silā pa tāno pinde. Kinzi simo koipu ŋalae tonje ne tāno ikura zo mbwana-mbwana nā, ŋineŋga sipile tāno ŋinde ku silā pa koipu ŋalae tonje ne tāno.

¹⁴ Andeta Yova Kindeni ŋandai isāu panzi tinikoa ŋgu tu ma sizavarunzi ŋga. I itu kaika panzi koipu ŋalaŋala tu ma siveta soki pa i ne ŋgu ndimo.

¹⁵ Ipainzi tu, “Naŋa apateanzi tamāta ŋine tu ma sikai wurāta pa naŋa. Miki ma kaveta kemi sakamao tonge panzi ndimo. Miki ma kakai kazāŋa panzi nanenju ŋgua-tulāŋa tamāta ndimo.”

¹⁶ Yova Kindeni iveta putole ŋalae ipāŋga Kenan tāno, tāno ŋine i ne ŋgu simo, aku izavaru kanzi kāpwa rārāni marumbu lā.

¹⁷ Andeta i ilo tu ma ivilanzi ne tamāta. Mine kala mungani lā isupwa Yosepe ilā pa Isip tāno imungu panzi. Vetāŋa ŋinde nde ipāŋga mine; tamāta pinde siko Yosepe saŋenzi tua, aku sikai silā Isip tāno ku iveta wurāta koa tia nā panzi.

¹⁸ Kinzi wālo kaika nā sipa i kie, kala kie nāna. Aku simwali wālo kaika ku silita lā i ŋandola tona.

¹⁹ I imo mine lee, ŋineŋga vetāŋa pinde ipāŋga, aku vetāŋa ŋinde nde kie taituni itogo Yosepe mungu iporo tu ma ipāŋga mine. Mine kala ŋgua ŋinde Yova Kindeni itula pa Yosepe nde ipāŋga kanaŋo.

²⁰ Ŋineŋga Isip nenzi koipu ŋalae ipalele ilo kalo ku isupwa tamāta tonje ilā iyaule wālo kaika piti lā Yosepe tini. Mao nā, koipu ŋalae ŋinde ikai Yosepe piti lā luma sakamao ilo ku iyāti imā.

²¹ Aku koipu ŋalae ŋinde io Yosepe ipāŋga tamāta ŋalae. Mine kala Yosepe imo koipu mbāna-mbāna lā Isip tāno.

²² I ne wurāta nde ŋana ikai poe panzi koipu ŋalae ne dumui wa ipanananzi tamāta ŋinde uru situla ilo-kalo pa koipu ŋalae wa.

²³ Aku muli, ŋineŋga Yosepe tama Yakopu kala ilā imo Isip tāno tona.

²⁴ Kinzi simo Isip tāno lee, ku Yova Kindeni ivilanzi tamwata ne ŋgu, kala sipulianzi nenzi vāsa rārā sipāŋga. Iveta nenzi walo ipāŋga ŋalae, ipole nenzi kazāŋa tamāta ŋinde nenzi walo.

²⁵ Mine nde ilele kinzi Isip tamāta ilonzi kalonzi kala sikai kazāŋa panzi i tamwata ne ŋgu. Ŋineŋga kinzi Isip siroto nzāla ŋana siveta soki panzi Yova Kindeni ne wurāta tamāta.

²⁶ Ŋineŋga Yova Kindeni ipateanzi ne wurāta tamāta rua, Mose ku Aron rua, aku isupwanzi ŋana sivilanzi i ne ŋgu.

²⁷ Mine kala kinzi rua situla Yova Kindeni ne māsi ŋalaŋala kie-kie ipāŋga Isip tāno.

²⁸ Mao nā, lā zo ŋinde Yova Kindeni iveta kondoma ŋalae ipāŋga itura Isip tāno ndoni, andeta kinzi tarjanzi kaika nā pa i kawa ŋgua.

²⁹ Aku iveta lāā ipalele ipāŋga see tona, kala Isip kanzi inja rārāni sipamatetu marumbu lā.

³⁰ Aku ivetanzi piri-piri sipāŋga kambwajenzi walo tona, kala sipipi lā sikura tāno ŋinde ndoni. Kinzi silā lee sipipi lā koipu ŋalae tamwata ne luma ilo tona.

³¹ Aku Yova Kindeni iporo ŋgua, ŋineŋga lāŋo wa nipa-nipa rārā ŋinde nde simā sipāŋga tava, ku silā sikura tāno ŋinde ndoni.

³² Aku i ŋandai io karāzi nā indue pa nenzi tāno ŋga. I io karāzi “ais” tava loloa indue imā ŋana iyaule nenzi tāno.

³³ I iyaule nenzi kái waini wa kái “fik” wa, aku imbware nenzi kái pinde rārāni nuki-nuki tona.

³⁴ Aku i kawa iporo ŋgua, ŋineŋga ndemu-ndemu rārā ŋinde simā sipāŋga

tona. Tamāta tonje ikura tu isowe kamb-wanjenzi, ande tia ndo.

³⁵ Kinzi ndemu-ndemu sika kelekele rārāni launzi keno, aku sika kâpwa ndoni Isip tamāta muṅga sipau kala ipāṅga tâno ilo ṅinde tona.

³⁶ Nṅineṅga Yova Kindeni ipunzi Isip ṅgu natunzi tamāne nzāla-kulu rārāni sipamateteu.

³⁷ Aku muli, ṅineṅga Yova Kindeni ikainzi Isrel ṅgu sipile Isip ku siyāti silā. I iveta mine; igagati kinzi Isip ilonzi kalonzi, kala sikai nenzi siṅgāra arara “silva” wa “gol” rārāni ku silanzi Isrel ṅgu, kala sikai silā. Kinzi Isrel tamāta rārāni soka ara nā silā, aku Yova Kindeni ne tamāta tonje ipayaula ande tia.

³⁸ ṅana tu kinzi Isip ṅgu siruru pāta ṅananzi Isrel ṅgu. Mine kala lâ zo ṅana kinzi simora tu Isrel ma sipilenzi silā, ande ilonzi ndeka nā.

³⁹ Kinzi Isrel ṅgu nde soka silā, aku Yova Kindeni io take-take tonje imā ituranzi ne tamāta. Anṅa lâ mbo, ande isupwa yāâ ṅalae ipāṅga isinalanzi itogo sināla mine.

⁴⁰ Kinzi sino papa ṅana simbi pinde, aku ionzi sii pinde simā, kala i ne ṅgu sika. I samba ne kâpwa ilanzi sika, kala kapwanzi pupuro ndo.

⁴¹ Aku kinzi sirakoṅa ṅana lââ tava. Mine nde iveta mira ṅalae tonje tu ipwa, kala lââ imaliṅi irere indue ilā pa nia bilimu, itogo lââ irere dugu ilo mine.

⁴² Mao nā, i kalo ṅgere kilo ṅana ṅgua pāṅa spaṅa ṅinde muṅga iveta kuku ne wurāta tamāta Abraham.

⁴³ Mine kala ikainzi i tamwata ne pateāṅa tamāta siyāti silā. Kinzi sisuṅa kawanzi ṅalae, aku siwāṅgi ku sindeka nā silā.

⁴⁴ Aku muli ṅga ikai tinikoa ṅgu nenzi tâno ku ikisi keru panzi i ne ṅgu ṅinde kala simo ndaina, aku isāu panzi tu ma sika kâpwa kinzi ṅgu ṅinde muṅga sipau ipāṅga tâno ilo.

⁴⁵ Iveta mine ṅana duvi ṅine kâ: i ilo tu kinzi Isrel ṅgu ma sipono muli pa i ne ṅgua tukuṅa rārāni wa i kawa ṅgua ndoni wa. Tapanea Yova Kindeni ṅa tasuka kâki!

106

Maro Kindeni uru iveta kie ara panzi ne tamāta

¹ Tapanea Yova Kindeni ṅa tasuka kâki! Kawānda ndanṅe pa i, ṅana tu i nde ara tamwata, aku i uru tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

² Tamāta tonje ikura ṅana itula māsi ṅalanjala rārāni Yova Kindeni muṅga iveta ṅinde duvi pwataki, ande tia. Aku tamāta

tonje ne paneāṅa ma irerege kuku i ne vetāṅa ṅinde, ande tia.

³ Kinda tasama tu Yova Kindeni ne nzāmba ara ikeno panzi tamāta ea soka i ne tukuṅa muli ku sipaveta kuku vetāṅa ara ikura zo rārāni.

⁴ Mine nde Yova Kindeni, lâ zo ṅana noko ma kuvilanzi ne tamāta, ande naṅa ano pano tu kalo ṅgere ṅana naṅa kâ tava. Mao nā, lâ zo ṅana noko ma pwainzi piti lâ kazāṅa ilo, ande naṅa ilongu tu noko ma pwai naṅa piti tona mine nā.

⁵ Naṅa ilongu tu amora noko ne tamāta simo ara wa sikai kelekele arara wa, aku naṅa atu andeka kunzi noko tamwata ne ṅgu. Noko kupatea maka pa tamwata, aku naṅa atu andekanano kunzi.

⁶ Yova Kindeni, maka kaveta kiesaka, itogo timbuma muṅga siveta mine. Maka kaveta vetāṅa potomule wa māsi sakamao kie-kie.

⁷ Nanayoni, lâ zo ṅinde maka timbuma simo Isip tâno, ande kinzi ṅandai kalonzi ṅgere sono ṅana māsi ṅalanjala ṅinde noko kuveta panzi ṅga. Noko kutula pwataki panzi mbwani rārā tu noko tini mwasa ndo panzi. Andeta kinzi kalonzi kapa ṅana ṅinde kâ, aku lâ zo ṅinde kinzi silā sipāṅga Tâi Nṅi pwali, ande kinzi taṅanzi kaika papa Yova Kindeni Walo Tamwata.

⁸ Andeta Yova Kindeni ilo pateu tu ma itula ne walo kaika ṅalae ṅinde pwataki panzi. Mine kala ikeu ṅananzi, itogo muṅga ipa ṅgua tu ma iveta mine, kala ṅandai sipayaula ṅga.

⁹ I iveta mine; i itu ṅgua kaika papa Tâi Nṅi, kala tâi māsa-māsa lâ. Mine nde ikainzi ne tamāta soka māsa-māsa nā lâ tâi ilo simbwaliu silā, itogo tamāta iyoka tâno kaika mine.

¹⁰ Mao nā, iyautenzi piti lâ tamāta pinde mbaunzi ilo, kinzi ṅinde uru wisinzi nāna panzi. Ivilanzi kala nenzi kazāṅa tamāta sikura tu sizavarunzi, ande tia.

¹¹ Andeta tâi ipatukunzi nenzi kazāṅa tamāta marumbu lâ, kala kinzi rārāni naonzi tia lâ.

¹² Nṅineṅga Yova Kindeni ne tamāta kalonzi tawana i ne ṅgua pāṅa, aku siwāṅgi wāṅgiṅa paneāṅa kâ papa i.

¹³ Andeta kinzi walele nā kalonzi kapa ṅana Yova Kindeni ne vetāṅa ṅinde kâ. Aku kinzi ṅandai sio tininzi pa Maro Kindeni tu ma itula ne pateāṅa pwataki panzi ṅga. Kinzi sikai siveta ikura warakanzi nā nenzi ilo-kalo.

¹⁴ Kinzi simo nia bilimu, aku ilonzi ṅalae koṅa ṅana sika kâpwa ara pinde kâ. Mine kala siveta soki ku siporo ṅgua kaika pa Maro Kindeni.

¹⁵ Nīneŋga Maro Kindeni isāu panzi, aku kelekele n̄inde kinzi sita ŋana, ande n̄inde ilanzi lā. Andeta iveta pukonja ŋalae ipān̄ga panzi tona.

¹⁶ Kinzi sipa nenzi pāla kākī simo nia bilimu, andeta tamāta pinde ilonzi n̄uru-n̄uru ŋana Mose kā. Aku mine nā, kinzi sipadāda ŋana Yova Kindeni tamwata ne wurāta tamāta Aron tona.

¹⁷ Mine nde tāno ipwa kawa maa, aku Datan tavanzi Abiram ne ŋgu ndoni nde patanzi sindue silā mbāā ilo. Nīneŋga tāno kawa kapu ku itaunzi lā.

¹⁸ Nīneŋga yāā ivoka pa samba indue imā kananzi tamāta sakamao n̄inde muŋga sipono muli panzi Datan ku Abiram rua, kala sipamateteu lā.

¹⁹ Nīneŋga silā sipān̄ga Orep Tuu, ande sikai mira “gol” ku siveta bulmakao tai ton̄ge, aku sipare tukunzi papa maro laŋeja n̄inde.

²⁰ Kinzi sipile nenzi māsī ŋana sipare tukunzi pa Yova Kindeni, inani ŋa ŋalae ndo, aku sipare tukunzi pa bulmakao tamāne kaa uru ika leu nā n̄inde tai.

²¹ Kinzi kalonzi kapa ŋana nenzi Yautāna Tamwata Maro Kindeni, inani kala muŋga iveta māsī ŋalaŋala lā Isip tāno.

²² Mao nā, ina iveta māsī ŋalaŋala kiekie lā Isip. Kinzi tamāta simora māsī ŋalaŋala n̄inde iveta lā Tāi N̄inji, kala wisinzi motutu lā. Andeta kinzi walele nā kalonzi kapa ŋana.

²³ Mine kala Maro Kindeni ilo pateu tu ma izavarunzi ne ŋgu. Andeta i ne pateāna tamāta Mose nde imandi nao ku ino papa tu ma ipile ne wisi-nāna ku ma kalo sukāna ŋananzi. Aku Yova Kindeni isāu papa, kala izavarunzi tia.

²⁴ Andeta muli ŋga, ande kinzi Isrel ŋgu tininzi pwāka tu sikai tāno ara n̄inde, ŋana tu kinzi ŋandai kalonzi tawana Yova Kindeni ne ŋgua pāna ŋga.

²⁵ Kinzi sisaŋona nā simo nenzi pāla ilo, aku siporo ŋgua ilonzi n̄uru-n̄uru. Kinzi ŋandai sipono muli pa Yova Kindeni kawa ŋgua ŋga.

²⁶ Mine nde Yova Kindeni itu ŋgua kaika panzi, aku iporo tu ma ipunzi pāta simāte lā nia bilimu.

²⁷ Aku ipa ŋgua tu ma isoki nenzi vāsa sikāwa pwapwataki silā simo tinikoa ŋgu ŋgininzi lee, ma sipamateteu lā tinikoa nenzi tāno.

²⁸ Nīneŋga kinzi silā sipān̄ga Peor Tuu, aku sipono muli pa kinzi tinikoa nenzi maro laŋeja, i ŋa tu Bal. Kinzi sika simbi muŋga sipatarāwa papa maro laŋeja n̄inde, andeta maro laŋeja n̄inde ŋandai imo via ŋga.

²⁹ Nenzi vetāna n̄inde igagati Yova Kindeni ilo kalo, kala i wisi nāna ŋalae n̄inde panzi. Mine kala isupwa pukonja sakamao ilā ipān̄ga panzi.

³⁰ Andeta Finias imandi ku ipare nia panzi tamāta siveta vetāna soki n̄inde, kala pukonja ŋalae n̄inde marumbu lā.

³¹ Kala ŋine kinda uru kalonda ŋgere ŋana Finias ne vetāna sondo n̄inde kā. Aku muli ŋga, ikura zo rārāni, ande kinzi tamāta ma kalonzi ŋgere mine nā ŋana i ne vetāna n̄inde kā.

³² Aku zo ton̄ge kinzi Isrel ŋgu simo Meriba lāā bwalika, andeta siveta Yova Kindeni wisi nāna panzi. Aku ŋana nenzi vetāna soki n̄inde kā, ande malia ipān̄ga pa Mose.

³³ Kinzi siveta Mose wisi nāna ndo. Mine kala i ŋandai kalo ŋgere sondo n̄ineŋga iporo ŋga; ikai iporo nā.

³⁴ Muŋga Yova Kindeni iporo itu kaika panzi tu ma sipunzi tinikoa ŋgu rārāni pāta sipamateteu. Andeta kinzi ŋandai siveta ikura Yova Kindeni kawa ŋgua ŋga.

³⁵ Tia ku Isrel tamāta sipakāe kunzi tinikoa ŋgu tamāta, aku sipono muli pa nenzi vetāna sakamao tona.

³⁶ Kinzi sipare tukunzi panzi maro laŋeja, aku n̄inde iveta Yova Kindeni wisi nāna, kala izavarunzi lā.

³⁷ Opopo, kinzi sipunzi warakanzi natunzi simāte, itogo patarawāna siveta panzi maro laŋeja mine.

³⁸ Mao nā, kinzi sipunzi warakanzi natunzi taine wa tamāne wa simāte. Natunzi n̄inde ŋandai siveta vetāna soki ton̄ge ŋga, taitu kinzi sipunzi pāta ku sio karaenzi ilā pa Kenan tāno nenzi maro laŋeja, itogo patarawāna mwasina. Aku nenzi vetāna sakamao n̄inde iveta tāno ipān̄ga muso lā Yova Kindeni nao.

³⁹ Nenzi vetāna n̄inde iveta kinzi warakanzi sipān̄ga ilonzi muso ndo lā Yova Kindeni nao. Kinzi sipu mulinzi pa nenzi Maro Kindeni, aku silā sipasipa kunzi maro pinde. Mine kala kinzi sipān̄ga sitogonzi nzāla taine mine.

⁴⁰ Mine nde Yova Kindeni wisi nāna ndo panzi ne tamāta. I tini pwāka ndo ŋananzi ne ŋgu.

⁴¹ Ipu muli panzi lā, ku ionzi silā tinikoa ŋgu mbaunzi ilo. Mine kala kinzi simo nenzi kazāna tamāta kalonzi.

⁴² Nenzi kazāna tamāta n̄inde nde siveta kenzi sakamao ndo panzi. Kinzi kazāna tamāta nenzi walo nde kaika, kala sitawanzi Yova Kindeni ne tamāta ndue ndo.

⁴³ Muŋga Yova Kindeni ivilanzi ne tamāta mbwani rārā, taitu kinzi warakanzi ilonzi pateu tu ma sipu mulinzi

papa i. Aku nenzi kiesaka ṅinde itawanzi ndue ndo lâ.

⁴⁴ Taitu muli ṅga kinzi sisarāwa pa Yova Kindeni tu ivilanzi, aku ipaloṅo pa nenzi noṅa. I kalo sukāṅa ṅnananzi, ṅana tu kinzi simo sakamao.

⁴⁵ I kalo sukāṅa ndo ṅnananzi, aku kalo ṅgere kilo ṅana ne ṅgua pāṅa muṅgāṅa kā. I ilo ndo keno panzi, kala ipalele ilo kalo ku ilele nao panzi kilo.

⁴⁶ Kinzi kazāṅa tamāta muṅga siveta kenzi sakamao nā panzi Isrel. Andeta Yova Kindeni ṅineṅga ilulunzi ilonzi kalonzi kala kalonzi sukāṅa ṅnananzi Isrel ṅgu.

⁴⁷ Mine nde maka nema Maro Yova Kindeni, kala ṅine maka kano pano tu kuvilama lâ vetāṅa kie taituni, aku pwaima piti lâ kinzi tinikoa ṅgu mbaunzi ilo. Pwaima kataulo kalā pa nema tâno kilo. Ambo noko ma kuveta mine, ande maka ma kawama ndaṅge ṅalae pano, ku ma kandekanano kapanea noko ṅa sapāṅa ṅinde kasuka kâki.

⁴⁸ Tapanea Yova Kindeni, ina kinda Isrel nenda Yova Kindeni! Tapanea i ṅa tasuka kâki ikura zo zo! Miki tamāta rārâni kawami tu, “Mao nâ”. Tapanea Yova Kindeni ṅa tasuka kâki!

107

Kinda tandeka ṅana Maro Kindeni ne vetāṅa ara kā

¹ “Kinda kawānda ndaṅge pa Yova Kindeni, ṅana tu i nde ara tamwata, aku i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārâni.”

² Miki tamāta ṅine Yova Kindeni muṅga ikaimi piti lâ kazāṅa ilo, miki rārâni kagogo kawami aku kaporo ṅgua ndaina.

³ ṅana tu miki muṅga kamo tinikoa ṅgu nenzi tâno ikeno pa mbwera kā wa wāra kā wa nia ndoni wa, andeta iyautemi piti lâ ku ikaimi taulo mâ.

⁴ Kinzi pinde muṅga simo nia bilimu ku soka silā wa simā wa, siroto nzāla ṅana ma silā pa lawea tonṅe tu ma simo ara kā. Andeta sisānda nzāla tonṅe kulu tia.

⁵ Kinzi putole ipunzi pāta lâ, aku sirakona ṅana lâā kā, kala ilonzi malia ndo.

⁶ Malia ikainzi mine lee, ṅineṅga sisarāwa pa Yova Kindeni tu ivilanzi, aku ikai malia ṅinde piti panzi.

⁷ Ionzi lâ nzāla ara ku ikai poe panzi. Ikainzi soka silā lee sipāṅga lawea ara tonṅe, aku simo ṅinde.

⁸ Mine nde ara ṅana kinzi ṅinde ma kawanzi ndaṅge ṅalae pa Yova Kindeni, ṅana tu i ne tini-mwasa ikeno panzi ikura zo rārâni, aku i uru iveta mâsi ṅalaṅala arara panzi tamāta.

⁹ I uru lâā ilanzi tamāta ea sirakona ṅana lâā kā. Kinzi sinu, aku ilonzi ara

ndo. Anṅa tamāta ea kinzi putole ipunzi, ande i uru kâpwa ṅalae ilanzi kala sika lee kapwanzi pupuro ndo lâ.

¹⁰ Anṅa kinzi pinde nde simo luma sakamao ilo. Kinzi simo nia ṅana ndo. Kinzi nenzi kazāṅa tamāta muṅga sipa wālo kaika lâ tininzi, aku nāna silanzi.

¹¹ ṅana tu kinzi tananzi kaika pa Maro Kindeni kawa ṅgua. Kinzi sipu Yova Kindeni Walo Tamwata ne ṅgua tukunja ututu.

¹² Yova Kindeni iveta malia panzi kala simakāsa sikai wurāta ṅalae ndo, aku ilonzi kura tia ndo. Kinzi patanzi sindue tâno kulu, andeta tamāta tonṅe imo ṅana isukanzi kā, ande tia.

¹³ Malia ikainzi mine lee, ṅineṅga sisarāwa pa Yova Kindeni tu ivilanzi, aku ikai malia ṅinde piti panzi.

¹⁴ Yova Kindeni iyautenzi piti lâ nia kondoma ṅinde ilo, aku ipu wālo kaika muṅga ikeno tininzi ṅinde ututu.

¹⁵ Mine nde ara ṅana kinzi ṅinde ma kawanzi ndaṅge ṅalae pa Yova Kindeni, ṅana tu i ne tini-mwasa ikeno panzi ikura zo rārâni, aku i uru iveta mâsi ṅalaṅala arara panzi tamāta.

¹⁶ ṅana tu imbware kinzi kazāṅa tamāta nenzi lawea ṅgumbi nzāla “aini” ṅinde ututu, aku imbware “aini” ipono luma sakamao ne nzāla kawa ṅinde ututu tona.

¹⁷ Anṅa kinzi pinde nde sipile ilo-kalo ara, kala sikai malia ṅana kiesaka kie-kie kinzi siveta ṅinde. Kinzi sipaveta kuku vetāṅa sakamao, kala sisānda nāna kulu.

¹⁸ Mine kala kinzi tininzi pwāka ṅana sika kâpwa kā, ande kala laiti ṅana simāte kā.

¹⁹ Malia ikainzi mine lee, ṅineṅga sisarāwa pa Yova Kindeni tu ivilanzi, aku ikai malia ṅinde piti panzi.

²⁰ I tamwata iporo ṅgua, aku ṅgua ṅinde iveta tininzi ara kilo. Iyautenzi piti lâ nāna ilo.

²¹ Mine nde ara ṅana kinzi ṅinde ma kawanzi ndaṅge ṅalae pa Yova Kindeni, ṅana tu i ne tini-mwasa ikeno panzi ikura zo rārâni, aku i uru iveta mâsi ṅalaṅala arara panzi tamāta.

²² Aku ara ṅana kinzi ma siveta patarawāṅa, ṅana itula pwataki tu nenzi ndaṅge ṅalae ikeno papa i. Aku ara ṅana kinzi ma sindeka ku siwāṅgi wāṅgiṅja situla i ne vetāṅa rārâni pwataki panzi tamāta tona.

²³ Anṅa kinzi pinde nde sikai wurāta lâ wāṅga ṅalaṅala kulu, kala sikāwa tūi geza-geza silā sikura lawea lawea sikai wurāta ṅana mbaliṅa kā.

²⁴ Kinzi tamāta ṅinde simora Yova Kindeni ne mâsi kilala. Kinzi simora mâsi ṅalaṅala iveta lâ tūi geza-geza tini.

²⁵ Mao nā, kinzi simora Yova Kindeni itu pa lawea, ṅineṅga lawea ṅalae imandi ku iveta kāla ikāki ṅalae.

²⁶ Tāi nde isukanzi wāṅga ṅalaṅala kāki wa itawanzi ndue wa. Mine nde kinzi tamāta simo wāṅga kulu ṅinde nde siruru tu ma sipayaula, aku kalonzi loko nā.

²⁷ Kinzi sikāwa sitanṅenge silā wa simā wa, sitogo tamāta inu lāā kaika kala idauda mine. Kinzi sisama pāta ṅana sikai poe pa wāṅga kā, andeta sikura tu siveta vetāṅja tonṅe ṅana sivila wāṅga kā, ande tia.

²⁸ Malia ikainzi mine lee, ṅineṅga sis-arāwa pa Yova Kindeni tu ivilanzi, aku ikai malia ṅinde piti panzi.

²⁹ Ipono lawea ṅalae kala tāi pāti kii lā, aku kāla imāte lā.

³⁰ Kinzi simora tu tāi pāti kii lā, kala sindeka ndo. Aku Yova Kindeni ikainzi silā sipāṅga lawea ne mātā ṅinde kinzi ilonzi tu ma sipāti simo ṅinde.

³¹ Mine nde ara ṅana kinzi ṅinde ma kawanzi ndanṅe ṅalae pa Yova Kindeni, ṅana tu i ne tini-mwasa ikeno panzi ikura zo rārāni, aku i uru iveta māsi ṅalaṅala arara panzi tamāta.

³² Lā zo ṅana Yova Kindeni ne tamāta ma sipasau tu siwāṅgi, ande ara ṅana kinzi tamāta ṅinde ma siporo situla i kilala pwataki tu i ṅa nde ṅalae ndo. Aku ara ṅana kinzi ma simandi tamāta mbāna-mbāna naonzi lā nenzi pasauṅa tona, ku sipanea i ṅa sisuka kāki.

³³ ṅana tu Yova Kindeni ivetanzi lāā ṅalaṅala sipāṅga māsa-māsa ndo lā, aku itu kaika papa lāā tu ma isāko ipāṅga tāno kulu tia kā.

³⁴ Kinzi tamāta simo tāno ṅinde nde uru siveta vetāṅja sakamao nā. Mine nde Yova Kindeni ikai nenzi tāno ara ṅinde ne sinji piti, ku iveta ipāṅga tāno ara tia.

³⁵ Andeta Yova Kindeni itu ivilanzi ne tamāta. Mine kala iveta lāā bwalika ipāṅga nia bilimu, aku iveta lāā isāko ipāṅga nia māsa-māsa ku irere indue tava.

³⁶ Isāu panzi tamāta ṅinde putole ipunzi tu ma sikai tāno ṅinde, kala siveta nenzi lawea ku simo.

³⁷ Kinzi sipau kāpwa tava kāi waini lā tānoni ndaina, aku kanaṅo ipāṅga maria.

³⁸ Yova Kindeni iveta kie ara ndo panzi ne tamāta. Mine kala sipulianzi nenzi vāsa kambwanṅenzi rārā sipāṅga, aku iveta nenzi bulmakao sipāṅga kambwanṅenzi walo tona.

³⁹ Andeta muli, ṅineṅga kinzi kazāṅa tamāta sipolenzi Yova Kindeni ne tamāta lā paraṅa ilo ku siveta maṅeti panzi. Kinzi siveta kenzi sakamao panzi wa nāna silanzi wa.

⁴⁰ Andeta Yova Kindeni itawanzi nenzi kazāṅa tamāta ndue ndo, ku iṅranzi silā wa simā wa lā nia bilimu pinde nzāla keno tia.

⁴¹ Andeta ivilanzi kinzi sugorai tamwatanzi, kinzi ṅinde muṅga simo sakamao, aku iveta nenzi vāsa sipāṅga kambwanṅenzi walo.

⁴² Kinzi tamāta arara nde simora Yova Kindeni ne vetāṅja mine ku wisinzi ara nā. Anṅa kinzi tamāta sakamao nde siporo tia, kawanzi buu nā.

⁴³ Ayo, miki tamāta ea kamo tava nemi ilo-kalo ara, ande ara ṅana miki ma kalomi ṅgere sondo ṅana kelekele rārāni ṅinde kā. Miki kalomi ṅgere sondo ṅana Yova Kindeni ne tini-mwasa ṅinde uru ikeno pa kindi ikura zo rārāni.

108

Tamāta ino pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi ne tamāta

¹ Maro Kindeni, nanenṅu kalo-tawana nde ikeno kaika pa noko nā. Mao nā, naṅa kalongu tawanano sondo ndo, aku naṅa ma awāṅgi apanea noko ṅa asuka kāki.

² Lā mbone-mbone nā, naṅa ma apagagati warakāṅgu amandi sānda lā kenoṅa nia, aku ma ara nenṅu wāṅgu. Naṅa ma awāṅgi wāṅgiṅja mine lee mbwale pwataki.

³ Yova Kindeni, naṅa ma amandi kinzi tinikoa ṅgu naonzi, ku ma kawāṅgu ndanṅe pa noko. Naṅa ma awāṅgi wāṅgiṅja paneāṅja kā pano lā tamāta ṅgu rārāni ṅgininzi.

⁴ ṅana tu noko ne tini-mwasa nde kirimwata tia ndo. ṅinde ikeno mine ku imo nā, aku ne keri nde ilā ikura lā nia maa ikeno āta ṅinde. Ikura zo zo noko kuveta ikura ne ṅgua pāṅa rārāni, aku māsi ṅinde nde ṅalae ndo, ipole take-take ikeno samba tini ṅinde.

⁵ Maro Kindeni, naṅa ilonṅu tu noko ma kuveta māsi tonṅe ipāṅga samba tini, ṅana itula noko kilala pwataki tu noko tamwata nde Maro ṅalae. Naṅa ilonṅu tu noko ma kuveta ne walo kaika ipāṅga nia yo panzi tamāta ndoni simo tāno kulu.

⁶ Noko ilo ndo keno pa maka, aku ne walo nde ṅalae tina. Mine nde maka kano pano tu kupalonṅo pa nema noṅa, aku pwaima piti lā kazāṅa ilo, ṅana ma kamo ara kā.

⁷ Maro Kindeni imo i tamwata ne luma sapāṅa ilo, aku iporo tu, “Naṅa ma apole paraṅa, ṅineṅga ma andeka ṅana akisi keri lā Sekem lawea tava Sekot ṅgu nenzi nia kawa ṅinde panzi nanenṅu tamāta.

⁸ Kinzi Ruben ṅgu anṅa kinzi Gat ṅgu nde naṅa warakāṅgu nenṅu tamāta, aku

kinzi Manase ŋgu kala simo nanenċu tamāta mine nā. Kinzi Efraim ŋgu nde sitogo nanenċu sambara kaika ŋana paraŋa kā, aŋga kinzi Juda ŋgu nde sitogo koipu ŋalae ne tukāla uru ikeno naŋa mbaunċu ilo.

⁹ Taitu nanenċu morāŋa ikeno mine ŋananzi nanenċu kazāŋa tamāta; kinzi Moap ŋgu nde ŋgu kaa nā, itogo kondo naŋa uru apua mbaunċu lâ ilo mwasiŋa. Aku kinzi Idom ŋgu kala simo ŋgu kaa nā, kala naŋa uru kenċu nā apalenzi. Naŋa apolenzi kinzi Filistia ŋgu lâ paraŋa ilo, kala andeka nā akai lolove.”

¹⁰ Maro Kindeni, tiambo noko tini pwāka tu pwai naŋa alā apara kunzi ŋgu ŋinde simo lawea ŋalae ilo, laweani ndaina ne ŋgumbi kaika iŋge mbwaliu lâ, tiya? Tiambo noko tini pwāka tu pwai naŋa alā apara lâ Idom nenzi tâno, tiya?

¹¹ Tiambo noko tamwata kupu muli pa maka marumbu lâ, tiya? Tiambo noko tini pwāka tu kuvilanzi nema zugu tamāta sipole paraŋa, tiya?

¹² Maka kasama tu kinzi tamāta nenzi pavilāŋa nde kekeleke kaa nā. Mine kala maka kano pa noko tu kuvilama ŋana kapolenzi nema kazāŋa tamāta kā.

¹³ Mao nā, ambo Maro Kindeni ma ivila maka, ande maka ma kapole paraŋa. I tamwata ma izavarunzi nema kazāŋa tamāta ŋinde.

109

Tamāta ilo malia kala isarāwa pa Maro Kindeni

Daviti isia wāngiŋa ŋine

¹ Maro Kindeni, nanenċu paneāna imā pa noko simbo nā. Naŋa ano pano tu kupaloŋo pa nanenċu noŋa.

² Naŋa tu kinzi laŋeŋa tamwatanzi sakamao nde sikai kazāŋa pa naŋa ku situ lakināŋgu.

³ Naŋa ŋandai aveta vetāŋa soki panzi ŋga, andeta kinzi sikai kazāŋa pana ku sisowe ŋgua sakamao lâ tiningu.

⁴ Naŋa uru tiningu mwasa nā panzi ku ano pano tu kusukanzi, andeta kinzini sitalea naŋa.

⁵ Naŋa uru aveta kenċu ara nā panzi, andeta kinzi sikatu kenzi sakamao imā pa naŋa. Naŋa ilonċu ndo ikeno panzi, andeta kinzi wisinzi nāna nā pa naŋa.

⁶ Maro ŋalae, kinzi nawalanzi tonċe iveta malia ŋalae tina pa naŋa. Naŋa ilonċu tu noko ma kupatea tamāta sakamao tonċe tu ma imandi ŋgua nia ku isowe ŋgua lâ nanenċu kazāŋa tamāta ŋinde tini.

⁷ Naŋa ilonċu tu noko ma kusānda nanenċu kazāŋa tamāta ŋinde ne vetāŋa

soki kulu, aku kupa ŋgua ŋana kupare nia papa i kā. Aku naŋa ilonċu tu noko ma kumora i ne noŋa itogo kekeleke sakamao tona.

⁸ Naŋa ilonċu tu i ma imāte walele nā, ŋineŋga tamāta tonċe ma ikai i nia.

⁹ Naŋa ilonċu tu i ma imāte, aku i natu kinzi ma sipāŋga simo mundoro. Ara ŋana i kaiwa ma imo mwala!

¹⁰ Naŋa ilonċu tu i natu kinzi ma simo sugorai, nenzi luma tia. Ara ŋana tamāta pinde ma siŋaranzi ŋana nenzi luma siŋga!

¹¹ Ambo tamāta pinde nenzi mbuku ikeno pa nanenċu kazāŋa tamāta ŋinde, ande naŋa ilonċu tu kinzi ma simā sikai i ne tâno tava ne kekeleke rārāni. Naŋa ilonċu tu kinzi ma sikai mbaliŋa rārāni i muŋga imakāsa ŋalae ŋana ikai ŋinde.

¹² Naŋa tiningu pwāka tu tamāta tonċe ma io ne wisi-wisi ilā pa tamāta ŋinde, aku tiningu pwāka tu tamāta tonċe ma kalo sukāŋa ŋananzi i natu simo mundoro ŋinde.

¹³ Naŋa ilonċu tu i ne vāsa rārāni ma sipamateteu, aku kinzi tamāta sipāŋga muli-muli ŋinde ma kalonzi kapa ndo ŋana tamāta ŋinde ŋa.

¹⁴ Naŋa tiningu pwāka tu Yova Kindeni ma izavaru nanenċu kazāŋa tamāta ŋinde timbu muŋgāna nenzi kiesaka piti lâ tin-inzi! Aku naŋa ilonċu mine nā ŋana i tina tona!

¹⁵ Mao nā, naŋa ilonċu tu Yova Kindeni ma kalo ŋgere ŋana nenzi kiesaka kā ikura zo rārāni. Ara ŋana i ma ivetanzi tamāta rārāni kalonzi kapa ndo ŋana kinzi ŋgu ŋinde seenzi kā,

¹⁶ ŋana tu nanenċu kazāŋa tamāta ŋinde ŋandai io ne wisi-wisi ilā pa tamāta tonċe ŋga. I uru iveta kie sakamao panzi sugorai tamāta wa, kinzi tamāta nenzi kekeleke tia wa, kinzi tamāta simo tava kalonzi loko wa. I ilinzi lee ipunzi pāta simāte.

¹⁷ I muŋga indeka ŋana ino pa Yova Kindeni tu ma iveta kie sakamao panzi tamāta pinde. Mine nde ara ŋana tamāta pinde ma sino pa Yova Kindeni tu iveta kie sakamao mine nā pa i tamwata! I tini pwāka tu Yova Kindeni ma iveta vetāŋa ara panzi tamāta pinde. Mine nde ara ŋana Yova Kindeni ne vetāŋa ara ma ikeno malawae ndo ŋana i tamwata mine nā!

¹⁸ I uru iporo ŋgua sakamao mine ikura zo rārāni, itogo tamāta ipasawa pasawaŋa lâ tini mine. Ara ŋana i ne ŋgua sakamao ŋinde ma ipalele ku izavaru i tamwata!

¹⁹ Naŋa ilonċu tu i ne ŋgua sakamao ŋinde ma ipāŋga itogo i ne lalava mine. Ara ŋana ŋgua ŋinde ma ilita i kaika ikura

zo zo, itogo tamāta ilita wālo lā kambwāne mine.

²⁰ Mao nā, naŋa ilonŋu tu Yova Kindeni ma ipare nia mine panzi nanenŋu kazāna tamāta, kinzi nŋinde uru siporo ŋgua soki ndo pa naŋa.

²¹ Taitu Koipu Ŋalae Yova Kindeni, naŋa ano pano tu kuvilana, ikura noko ne ŋgua pāna mungāna mine. Noko ne tini-mwasa ara nŋinde ikeno pa naŋa ikura zo zo. Mine nde ano pano tu pwaina piti lā kazāna ilo.

²² Naŋa amo sugorai ndo, aku akura tu apavila warakāŋgu nde tia. Naŋa ilonŋu malia ndo.

²³ Tini nā nde ma naŋa naonŋu tia lā, itogo kari indue ku lala pararai lā. Naŋa amo atogo ndemu-ndemu lawea itapala kala ilā lā.

²⁴ Naŋa andi kaika ŋana kāpwa kā ikura zo luandondo, kala tukunŋu rua nenzi walo tia ndo. Naŋa tiniŋgu rāki-rāki ndo.

²⁵ Nanenŋu kazāna tamāta nde simora naŋa ku siporo ŋgua pavaligiŋa nā pana. Kinzi sirurua kulunzi pana wa sijeleana wa.

²⁶ Nanenŋu Maro Yova Kindeni, kuvilana ŋga! Noko tini mwasa pa naŋa ikura zo rārāni. Mine kala pwaina piti lā kazāna ilo!

²⁷ Yova Kindeni, kutula pwataki panzi nanenŋu kazāna tamāta tu noko tamwata simbo nā kumo nanenŋu Pavilāna Tamāta.

²⁸ Ambo kinzi ma sino pano tu kuzavaru naŋa, ande ara. Taitu naŋa kalonŋu tawana tu noko ma kuveta kie ara nā pana. Naŋa ilonŋu tu noko ma kutawanzi tamāta nŋinde siveta kenzi sakamao pa naŋa. Nŋinŋa noko ne wurāta tamāta naŋa ma ilonŋu ara nā.

²⁹ Naŋa ilonŋu tu nanenŋu kazāna tamāta ma mainzi ŋalae. Ara ŋana manjeti ma ituranzi ndo lā, itogo pasawaŋa mwasina.

³⁰ Andeta naŋa ma aporo kawāŋgu ndanŋe ŋalae pa Yova Kindeni. Lā zo ŋana i ne tamāta ma sipasau ŋana siwawa i kā, ande naŋa ma amandi kunzi apaneana i ŋa.

³¹ Ŋana tu i uru isukanzi kinzi sugorai tamwatanzi ku ikainzi piti lā nenzi kazāna tamāta mbaunzi ilo, kinzi nŋinde situ sipunzi pāta simāte.

110

Yova Kindeni ipa ŋgua kuku koipu ŋalae i munŋa ipatea nŋinde

Daviti isia wāngija ŋine

¹ Maro Yova Kindeni itu ŋgua pa nanenŋu Maro Ŋalae mine tu, “Noko kusaŋona ŋai pa mbaunŋu wia kā lee,

ikura lā zo nŋinde naŋa ma aonzi noko ne kazāna tamāta simo noko kalo.”

² Maro Yova Kindeni imo Saion lawea, aku io noko tu pwai koipu pa lawea ndoni. Ara, pwai poe kaika panzi ne kazāna tamāta.

³ Mao nā, lā zo ŋana noko kupara kunzi ne kazāna tamāta, ande noko ne tamāta ma ilonzi ara tu simā pano lā tuu sapāna kulu ŋana sivilano. Noko ma pwai walo kaika ikura zo rārāni, itogo mbo mbo mwāka uru ipāŋga unza tini, kala unza ikai walo wasaseki mine.

⁴ Maro Yova Kindeni ipambwāre lā ku iporo mine tu, “Noko koipu ŋalae ma kumo patarawāna tamāta mine ku kumo nā. Noko kumo patarawāna tamāta ŋalae, kutogo Melikisede mine.” Yova Kindeni kawa ŋgua rārāni nde mao kanaŋo, aku i ma ilele ne ŋgua ipāŋga kie tonŋe tia ndo.

⁵ Maro Yova Kindeni uru imandi noko tini laiti ŋana ivilano. Mine kala muli, lā zo ŋana i ne wisi-nāna ma ipāŋga nia yo, ande i ma ipara kunzi koipu ŋalanjala, ku ma ipolenzi itawanzi ndue ndo lā.

⁶ Mao nā, i ma ipare nia panzi tamāta ŋgu rārāni, ku ma ipunzi tamāta rārā sipamateteu. I ma itawanzi koipu ŋalanjala simo tāno ndoni.

⁷ Koipu Ŋalae ma ilā pa lāā nŋinde irere nzāla ŋgaŋe, aku ma inu. Mine kala i ma ikai walo, ku ma ipole paraŋa.

111

Tapanea Maro Kindeni tasuka i ŋa kâki

¹ Tapanea Yova Kindeni tasuka i ŋa kâki! Naŋa ilonŋu kalonŋu ndoni aporo ndanŋe ŋalae papa i. Lā zo ŋana i ne tamāta sipasau tu siwawa i, ande naŋa ma amo kunzi ku ma kawāŋgu ndanŋe mine nā.

² Ŋana tu Yova Kindeni uru iveta vetāna arara nā. Tamāta ea ilonzi ara nā ŋana Yova Kindeni ne vetāna kie-kie kâ, ande kinzi nŋinde rārāni uru kalonzi ŋgere sondo ŋana i ne vetāna nŋinde kilala kâ.

³ I ne vetāna rārāni situla i kilala pwataki tu i ŋa nde ŋalae, aku i ne walo nde kaika ndo. I uru iveta kie ara ndo panzi ne tamāta, ma iveta mine ku imo nā.

⁴ Yova Kindeni uru igagatinzi ne tamāta ilonzi kalonzi tu ma kalonzi ŋgere ŋana i ne vetāna arara nŋinde kâ. I itu kinzi ma sisama tu inani nde wisi-wisi warika wa kalo-sukāna warika wa.

⁵ I uru kâpwa isuanzi tamāta ea simege ŋana i kâ. Aku i ma kalo kapa ŋana ŋgua pāna nŋinde i munŋa iveta kunzi ne tamāta, ande ma tia.

⁶ Munŋa ikai tinikoa ŋgu nenzi tāno ku ikisi kerī panzi tamwata ne tamāta, aku

ne vetānga njinde itula i ne kaika kilala pwataki panzi.

⁷ Mao nā, Yova Kindeni ne vetānga rārāni nde mao kanaŋo ku sondo ndo. Mine kala kindi takura tu taponi muli pa i ne tukuŋa rārāni.

⁸ Nanayoni, lā zo njinde Yova Kindeni itula ne ŋgua tukuŋa panzi ne tamāta, ande i ne vetānga njinde ipānga mao kanaŋo ku sondo nā. Aku i ne ŋgua tukuŋa njinde ma ikeno mine ku imo nā.

⁹ Ina kala iyautenzi ne tamāta piti lā kazānga ilo, ku iveta ŋgua pānga kunzi. Aku ŋgua pānga njinde ma ikeno mine ku imo nā. Mao nā, Yova Kindeni ŋa imo sapānga ndo; mine nde ara ŋana tamāta rārāni ma siruru ŋana i kā.

¹⁰ Ambo tamāta tonŋe ilo tu ipānga ilokalo tamāta, ande i ma imege ŋana Yova Kindeni muŋga lā ŋga. Ina uru itula ilokalo arara panzi tamāta ea sipaloŋo pa i kawa ŋgua. Paneānga ilā pa i ikura zo rārāni!

112

Kinzi tamāta arara nenzi ndekānga

¹ Tapanea Yova Kindeni tasuka i ŋa kākī! I ne nzāmbē ara ikeno pa tamāta ea uru imege ŋana i wa ilo ara nā ŋana ipono muli pa i ne tukuŋa wa.

² Tamāta ara njinde natu wukale, kinzi ma simo tamāta ŋalaŋala lā ŋgu naonzi. Aku Yova Kindeni ne nzāmbē ara ma ikeno panzi tamāta ara njinde timbunzi wukale mine nā.

³ Tamāta ara njinde see taitu kinzi ma simo mbaliŋa warakanzi, aku i tamwata ne vetānga arara ma ikeno ikura zo zo.

⁴ Ikura zo zo, tamāta ara uru kalo sukānga ŋananzi tini pinde ku io ne wisiwisi ilā panzi, aku i ne vetānga rārāni nde sondo nā. Mine kala i nde itogo sināla ŋana isinalanzi tamāta arara simo nia ŋaŋa ilo.

⁵ Tamāta ea uru ivilanzi tini pinde ŋana mbumbu kā ku iveta vetānga sondo nā ŋana ikai mbaliŋa kā, ande tamāta njinde ma imo ara nā.

⁶ Mao nā, ambo tamāta tonŋe ipono muli sondo pa Yova Kindeni, ande tamāta njinde ma imo ara nā. Aku kinzi tamāta sipānga muli-muli njinde ma siloŋo i parina.

⁷ Ambo tamāta ara mine ma iloŋo pāri tu malia pinde ma imā ipānga, ande i ma iruru tia, ŋana tu i ne kalo-tawana ikeno kaika pa Yova Kindeni.

⁸ I ma iruru ku kalo loko ŋana vetānga tonŋe tia. Isama tu Yova Kindeni ma ipolenzi ne kazānga tamāta.

⁹ I uru kelekele rārā ilanzi sugorai tamwatanzi, aku ne vetānga arara njinde ma ikeno ikura zo zo. I ma imo tamāta ŋalae, aku kinzi tamāta ma sisuka i ŋa kākī.

¹⁰ Kinzi tamāta sakamao simora tu tamāta ara uru imo ara mine, kala simo sipadāda nā. Kinzi wisinzi nāna lee sipayaula ku naonzi tia lā. Aku kelekele ara ndia kinzi tamāta sakamao situ ma sikai pa warakanzi, ande njinde ma sikai tia.

113

Kinzi tamāta sindeka, ŋana tu Maro Kindeni iveta kie ara panzi

¹ Tapanea Yova Kindeni tasuka i ŋa kākī! Miki Yova Kindeni ne wurāta tamāta, miki kasuka i ŋa kākī!

² Ara ŋana paneānga mine nā ma ilā pa Yova Kindeni lā zo njinde wa zo muli-muli wa.

³ Mine nde miki tamāta kala kamo pa mbwera kā, aŋga miki njinde kamo pa wāra kā, miki rārāni kapanea Yova Kindeni kasuka i ŋa kākī!

⁴ ŋana tu Yova Kindeni imo ikai Maro panzi tamāta ŋgu ndoni. I ŋa nde ŋalae ndo, kala ipolenzi kelekele rārāni simo samba ilo.

⁵ Mao nā, tamāta tonŋe irerege kuku kindi nenda Maro Yova Kindeni, ande tia. Ina imo āta ndo,

⁶ kala nao tundu ŋana imora nia maa wa tāno wa.

⁷ I nao tundu ŋana ivilanzi kinzi sugorai tamwatanzi, aku ikainzi piti lā nia sakamao ilo. Tamāta ea simo sakamao ku sikura tu sipavila warakanzi tia, ande i uru isuka kinzi njinde kākī,

⁸ aku ionzi simo rege-rege kunzi i ne ŋgu nenzi tamāta mbāna-mbāna.

⁹ Aku i uru iveta kie ara ndo panzi taine niŋga tava. Ivilanzi kala sipaguguanzi natunzi, ande kala taine njinde sindeka pāta kanaŋo. Mine kala tapanea Yova Kindeni tasuka i ŋa kākī!

114

Wāngijina ŋana zo njinde Maro Kindeni iyautenzi Isrel ŋgu piti lā Isip tāno

¹ Muŋgani, lā zo njinde kinzi Isrel ŋgu sipile Isip tāno, lā zo njinde Yakopu ne vāsa ŋgu sipile tinikoa ŋgu nenzi lawea,

² ande lā zoni ndaina kinzi Juda ŋgu sipānga Maro Kindeni ne ŋgu sapānga. Mao nā, kinzi Isrel ŋgu sipānga i tamwata ne tamāta.

³ Maro Kindeni ina ipānga Tāi Niŋji pwali, aku tāi nde ikāwa ilā imandi pa pinde, ilā imandi pa pinde. Niŋeŋga i ilā

lee ipānga Jodan Lââ pwali, aku lââ imandi nâ.

⁴ Kinzi tuu ŋalaŋala siruru kala sipapitiki sitogonzi meme mine. Aku kinzi tuu kiri-kiri kala siŋga pwapwataki sitogonzi lama natu mine.

⁵ Noko tâi ndai, ande vetāna ndia ipānga pano kala noko pwāwa mine, a? Anŋa noko Jodan Lââ, mana mana ŋga kurertia, a?

⁶ Anŋa miki tuu ŋalaŋala, ande vetāna ndia ipānga pami kala kapapatiki katogonzi meme mine, a? Anŋa miki tuu kiri-kiri, mana mana ŋga kasonŋa pwapwataki katogonzi lama natu mine, a?

⁷ Mao nâ, miki kamege ŋana Maro Kindeni kâ kala kaveta mine. Noko tâno ŋai, kala ŋine Maro Ŋalae imâ ipānga laiti lâ. Mine kala kuririŋo ŋga! Yakopu ne Maro Kindeni nde imâ ipānga lâ; mine nde ara ŋana noko ma kumo kuririŋo nâ.

⁸ Ŋana tu inâ iveta lââ ipānga mira ilo ku iyâti imâ, aku inani iveta lââ isâko mira kaika ŋalaŋala ilo ku irere ndue.

115

Maro Kindeni i simbo nâ nde Maro mao

¹ Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa ikeno pa maka ikura zo zo, aku noko uru kuveta ikura tamwata kawa ŋgua rârâni. Mine nde maka ma kasuka noko simbo nâ ŋa kâki. Maka ma kapasuka warakama ŋama kâki, ande tia.

² Ŋana sâ kâ ŋga kinzi tinikoa ŋgu uru sivaligi maka ku sikasonŋa mine tu, “Miki nemi Maro Kindeni ande imo ndia”, a?

³ Kinzi sizizâla tu kinda nenda Maro Kindeni imo samba ilo, aku i uru iveta ikura tamwata nâ ne pateāna.

⁴ Anŋa kinzi tinikoa ŋgu nenzi maro nde kelekele kaa nâ. Kinzi tamâta nâ sipare maro ŋinde tainzi lâ mira “gol” wa “silva” tini.

⁵ Kinzi maro lajeŋa ŋinde kawanzi keno, andeta sikura tu siporo ŋgua kâ, nde tia. Kinzi matanzi keno, andeta sikura tu simora kelekele kâ, nde tia.

⁶ Kinzi tananzi keno, andeta sikura tu siloŋo ŋgua kâ, nde tia. Kinzi vigunzi keno, andeta sikura tu siŋo kelekele kuwae kâ, nde tia.

⁷ Kinzi mbaunzi keno, andeta sikura tu sitaŋo kelekele kâ, nde tia. Aku kinzi kenzi keno, andeta sikura tu soka kâ, nde tia. Kinzi sikura tu sisarâwa wa siveta nduŋeja tonje tia.

⁸ Mine nde naŋa aporo tu kinzi tamâta kala uru sipare maro lajeŋa kaa kaa ŋinde tainzi, ande kinzi ŋinde nde sirege kunzi maro lajeŋa ŋinde. Aku tamâta ea

uru kalonzi tawana maro lajeŋa ŋinde, ande kinzi kala sipānga kaa nâ, sitogonzi kinzi mine.

⁹ Anŋa miki Isrel ŋgu tamâta, miki ma kalomi tawana Yova Kindeni, ina uru ivilami wa ikatonami wa.

¹⁰ Aku miki Yova Kindeni ne patarawāna tamâta lâ Aron ne vâsa ŋgu, miki ma kalomi tawana Yova Kindeni, ina uru ivilami wa ikatonami wa.

¹¹ Miki tamâta ŋine uru kamege ŋana Yova Kindeni kâ, miki ma kalomi tawana i nâ, ina uru ivilami wa ikatonami wa.

¹² Ŋana tu Yova Kindeni uru kalo ŋgere ŋana kinda kâ, aku i ma iveta kie ara nâ pa kinda. I ma iveta kie ara mine nâ panzi Isrel ŋgu tamâta, sitavanzi Yova Kindeni ne patarawāna tamâta lâ Aron ne vâsa ŋgu.

¹³ Mao nâ, Yova Kindeni ma iveta kie ara panzi tamâta ea simege ŋana i kâ, kinzi tamâta ŋalaŋala wa sugorai tamwatanzi wa.

¹⁴ Naŋa ilonŋu tu Yova Kindeni ma iveta natumi sipānga kambwanenzi walo, aku ilonŋu tu i ma iveta mine nâ panzi timbumi wukale tona.

¹⁵ Mao nâ, naŋa ilonŋu tu Yova Kindeni tamwata ma iveta kie ara ndo pa miki. Ina nia ndoyo ipulianzi samba wa tâno wa.

¹⁶ Samba nde Yova Kindeni simbo nâ ne ninia, anŋa tâno nde ilua kinda tamâta lâ.

¹⁷ Kinzi mateŋa tamâta silâ pa warakanzi nenzi lawea, aku sikura tu sipanea Yova Kindeni sisuka i ŋa kâki, ande tia.

¹⁸ Anŋa kinda nde tamo viânda yo, aku ma kawânda ndaŋge pa Yova Kindeni lâ zo ŋine wa zo muli-muli tona. Tapanea Yova Kindeni tasuka i ŋa kâki!

116

Tamâta kawa ndaŋge pa Maro Kindeni, ŋana tu iveta i tini ara kilo

¹ Yova Kindeni uru ipaloŋo pa nanenŋu sarawāna. Mine nde naŋa tiniŋgu mwasa ndo papa i. Mao kanaŋo, i uru ipaloŋo pa nanenŋu noŋa.

² Ina itambira taja pa nanenŋu sarawāna rârâni. Mine nde naŋa ma amo akai noŋa pa i nâ ikura zo rârâni naŋa ma amo viāŋgu.

³ Muŋga, mateŋa ne nimbu nde ikai naŋa kaika lâ. Mine kala naŋa kalonŋu ŋgere ŋana mateŋa nianzi, aku ŋinde iveta naŋa aruru pâta kanaŋo. Naŋa kalonŋu loko ku ilonŋu malia ndo.

⁴ Ŋinenŋa asarâwa pa Yova Kindeni ku apai tu, “Yova Kindeni, naŋa ano kaika pano tu kuvilana! Tia ma amâte!”

⁵ Naṅa asama tu Yova Kindeni nde wisi-wisi warika wa vetāṅa sondo warika wa. Mao nā, kinda nenda Maro Kindeni nde kalo-sukāṅa warika.

⁶ I uru ikea ṅananzi tamāta ea sikura ṅana sipavila warakanzi tia. Mine nde lā zo ṅana kalo-lokoni iveta ilonṅu malia ndo, ande ina ivilana.

⁷ Kala ṅine naṅa wisinṅu puu ndue kilo, ṅana tu Yova Kindeni iveta kie ara ndo pa naṅa.

⁸ Yova Kindeni itingi materja piti kala ingenṅe ṅanana lā. Ipamasi matāṅgu sulu māsa-māsa lā, aku ikea ṅanana. Mine nde malia ṅandai itawa naṅa ndue ṅga.

⁹ Mine kala naṅa ma ayoka kuku Yova Kindeni ikura zo rārāni naṅa ma amo viāṅgu lā tāno kulu.

¹⁰ Naṅa kalonṅu tawana Yova Kindeni. Mine kala muṅga naṅa aporo lā warakāṅgu ilonṅu mine tu, “Malia ṅalae tina itawa naṅa ndue ndo lā.” Taitu lā zo ṅinde, naṅa ṅandai apile nanenṅu kalotawana ṅga.

¹¹ Lā zo ṅinde naṅa ilonṅu rārā kala aporo lā warakāṅgu ilonṅu mine tu, “Tamāta rārāni nenzi ṅgua pāṅa rārāni nde laṅeṅa nā.” Andeta nanenṅu kalotawana ṅandai imbe ṅga.

¹² Opopo, Yova Kindeni iveta kie ara ndo pa naṅa. Andeta naṅa ma akatu i ne vetāṅa ṅinde māsi mana.

¹³ Ayo, naṅa ma awuwu waini lā kām̄ba ilo, ku akai amā alua Yova Kindeni itogo patarawāṅa mine. Vetāṅa ṅinde ma itula pwataki tu naṅa kawāṅgu ndanṅe ṅalae papa i ṅana ne pavilāṅa ara ṅinde kā.

¹⁴ Aku lā zo ṅana Yova Kindeni ne tamāta rārāni ma sipasau ṅana siwāṅgi pa i kā, ande naṅa ma amo kunzi ku ma aveta ikura nanenṅu ṅgua pāṅa muṅgāṅa mine.

¹⁵ Mao nā, Yova Kindeni ilo ndo keno panzi ne tamāta. Mine kala ambo tonṅe ma imāte, ande i kalo sukāṅa ṅalae ṅinde.

¹⁶ Yova Kindeni, naṅa amo noko ne wurāta tamāta. Naṅa uru aveta wurāta pano, itogo nana muṅga iveta mine. Noko kutingi materja piti kala ingenṅe ṅanana, kala ṅine naṅa amo ara nā.

¹⁷ Mine nde naṅa ma aveta patarawāṅa pano ṅana itula pwataki tu naṅa kawāṅgu ndanṅe ṅalae pano. Aku naṅa ma ano pa noko tona.

¹⁸ Aku lā zo ṅana Yova Kindeni ne tamāta rārāni ma sipasau ṅana siwāṅgi pa i kā, ande naṅa ma amo kunzi ku ma aveta ikura nanenṅu ṅgua pāṅa muṅgāṅa mine.

¹⁹ Yova Kindeni, naṅa ma aveta mine lā Jerusalem lawea ilo, lā noko ne luma sapāṅa ne ṅgumbi ilo. Tapanea Yova Kindeni tasuka i ṅa kāki!

117

Paneāṅa ilā pa Maro Kindeni

¹ Miki tamāta lā tinikoa ṅgu ndoni, miki rārāni kapanea Yova Kindeni kasuka i ṅa kāki! Miki tamāta kamo tāno ndoni, miki kawawa i!

² ṅana tu i ne tini-mwasa ikeno kaika pa kinda ku imo nā. Ikura zo zo, ande iveta ikura i kawa ṅgua rārāni. Mine kala tapanea Yova Kindeni tasuka i ṅa kāki!

118

Kinzi kawanzi ndanṅe pa Yova Kindeni ṅana i ne pavilāṅa kā

¹ Kinda ma kawānda ndanṅe ilā pa Yova Kindeni, ṅana tu i nde ara tamwata. I ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nā.

² Mine nde miki Isrel ṅgu tamāta, ara ṅana miki ma kaporo mine tu, “I ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nā.”

³ Aṅga miki Yova Kindeni ne patarawāṅa tamāta lā Aron ne vāsa ṅgu, miki kala ma kaporo mine tu, “I ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nā.”

⁴ Aṅga miki tamāta ṅine uru kamege ṅana Yova Kindeni kā, miki rārāni kala mine nā ma kaporo tu, “I ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nā.”

⁵ ṅana tu muṅga, ande malia ṅalae itawa naṅa ndue lā. ṅinenṅa naṅa ano pa Yova Kindeni, aku ipaloṅo pa nanenṅu noṅa kala izavaru malia ṅinde piti lā.

⁶ Naṅa asama tu Yova Kindeni uru imo kuku naṅa. Mine kala naṅa ma aruru tia ndo, ṅana tu kinzi tamāta sikura ṅana siveta vetāṅa soki tonṅe pa naṅa, ande tia.

⁷ Mao nā, Yova Kindeni tamwata uru imo kuku naṅa ṅana ivilana. Mine kala naṅa ma amora i itawanzi nanenṅu kazāṅa tamāta ndue ku izavarunzi ndo lā.

⁸ Ambo kinda kalonda tawana tu kinzi tamāta ma sivila kinda, ande ṅinde nde ara koṅa tia. Andeta kaloṅo ṅga; ambo kinda talā pa Yova Kindeni tu ikea ṅana kinda kā, ande ṅinde nde ara ndo.

⁹ Ambo kinda kalonda tawana tu kinzi tamāta ṅalaṅala ma sivila kinda, ande ṅinde nde ara koṅa tia. Ambo kinda talā pa Yova Kindeni tu ikea ṅana kinda kā, ande ṅinde nde ara ndo.

¹⁰ Nanenṅu kazāṅa tamāta rārā nde sinṅe naṅa mbwaliu lā, andeta Yova Kindeni walo kaika ilua naṅa, kala azavarunzi lā.

¹¹ Kinzi sinṅe naṅa lā, kala simo pa naonṅu wa mulinṅu wa tiningu pa wia kā wa tiningu pa ṅāsi kā. Andeta Yova Kindeni walo kaika ilua naṅa, kala azavarunzi lā.

¹² Kinzi sinṅe naṅa mbwaliu lā, itogo wuli-wuli siveta mine. Andeta Yova

Kindeni walo kaika ilana, kala azavarunzi lâ. Mao nâ, kinzi sipamateteu walele nâ, itogo yââ kana leu walele nâ njinengga imâte pusii lâ mine.

¹³ Kinzi kazâŋa tamâta nŋinde sipara kaika ndo kuku naŋa, aku laiti ŋana sipole naŋa kâ. Andeta Yova Kindeni ivilana.

¹⁴ Mine kala naŋa apaimi tu Yova Kindeni tamwata uru walo kaika ilua naŋa. Ina tamwata imo nanenggu Pavilâŋa Tamâta.

¹⁵ Miki kaloŋo nŋa! Yova Kindeni ne tamâta nde simo nenzi luma ilo ku sindeka wa sikai lolove wa. Kinzi sisarâwa mine tu, “Yova Kindeni Walo Tamwata ivila kinda kala tapole paraŋa lâ!

¹⁶ Mao nâ, Yova Kindeni ne walo kaika nde ŋalae ndo! Yova Kindeni Walo Tamwata ivila kinda kala tapole paraŋa lâ.”

¹⁷ Aku naŋa kala ŋandai amâte lâ paraŋa ilo nŋa. Naŋa ma amo viāŋgu, ku ma atu pâri ŋana Yova Kindeni ne vetâŋa ŋalajala nŋinde kâ.

¹⁸ Yova Kindeni ipu naŋa pâta lâ, andeta i ŋandai isâu pa mateŋa tu ikai naŋa nŋa.

¹⁹ Mine nde naŋa amandi Yova Kindeni ne luma sapâŋa nao amo ŋai. Miki kakai nzâla piti pana, ŋana naŋa ma ayoka alâ luma ilo ku ma kawāŋgu ndanŋe asuka i ŋa kâki.

²⁰ Yova Kindeni ne ŋgumbi nzâla kala nŋine. Tamâta ea simo ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao, kinzi nŋinde nâ ma sikura tu silâ luma sapâŋa ilo.

²¹ Yova Kindeni, noko kupaloŋo pa nanenggu noŋa lâ, kala kumo nanenggu Pavilâŋa Tamwata. Mine nde naŋa apanea noko ŋa asuka kâki.

²² Mira nŋine kinzi tamâta ŋana sipa luma kâ situ nde sakamao kala sitambira lâ, ande mirani ndaina ipâŋga mira ara ŋana isuka luma ŋganje kaika kâ.

²³ Yova Kindeni tamwata iveta vetâŋa nŋinde ipâŋga lâ, kala kinda tamora nŋinde tu ara pâta kanaŋo.

²⁴ Kala kari nŋine kinda kalonda nŋere ŋana Yova Kindeni ne vetâŋa nŋinde. Kinda ma tandeka ku ilonda ara nâ papa i.

²⁵ Yova Kindeni, nema pavilâŋa tamwata noko, maka kano pano tu kuvilama! Kusukama ŋana nema vetâŋa rârâni ma ipâŋga kanaŋo.

²⁶ Kala nŋine tamâta kala ikai Yova Kindeni ndamwa nŋinde nde ilâ luma sapâŋa ilo, aku Yova Kindeni itu nzâambe pa koipu ŋalae nŋine ikai i ndamwa kala imâ. Maka kamo Yova Kindeni ne luma sapâŋa ilo ku kano pa i tu ma iveta kie ara pa miki.

²⁷ Mao nâ, Yova Kindeni nde Maro Njalae, aku uru ikatona kinda sondo ndo.

Mine nde miki kalâ kakai kâi launzi lâ mbaumi ilo, aku kao lae ku koka kalâ kakarerea patarawâŋa nia ku kapanea i.

²⁸ O Maro Kindeni, noko simbo nâ kumo nanenggu Yova Kindeni, aku kawāŋgu ndanŋe imâ pano. Mao nâ, nanenggu Maro Kindeni noko, aku naŋa ma aporo atula pwataki tu noko ŋa imo ŋalae ndo.

²⁹ Miki ma kawami ndanŋe ilâ pa Yova Kindeni, ŋana tu i nde ara tamwata. I ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ.

119

Maro Kindeni ne nŋua tukuŋa nde ara ndo

¹ Tamâta ea kinzi uru sipaveta kuku vetâŋa sondo nâ ku soka Yova Kindeni ne nŋua tukuŋa muli, ande i ne nzâambe ara ikeno panzi.

² Nana tu kinzi ilonzi ndo tu sipono muli sondo pa Yova Kindeni kawa nŋua.

³ Mao kanaŋo, kinzi tamâta nŋinde sipu mulinzi pa vetâŋa sakamao rârâni. Kinzi uru siveta ikura Yova Kindeni nâ ne pateâŋa mine.

⁴ Yova Kindeni, nanayoni noko kutula nŋua tukuŋa rârâni pama, aku kutu nŋua kaika pama tu maka ma kapakatona sondo ŋana kaponu muli sondo nâ pa nŋua tukuŋa rârâni.

⁵ Mine nde naŋa iloŋgu tu aveta ikura noko ne pateâŋa mine ikura zo rârâni!

⁶ Naŋa asama tu ambo naŋa ma kaloŋgu nŋere sondo ŋana noko ne tukuŋa rârâni, ande naŋa ma mainŋu lâ tamâta naonzi tia ndo.

⁷ Naŋa ma apanâna ŋana noko ne pateâŋa sondo rârâni. Njinengga naŋa ma apanea noko ŋa asuka kâki tava iloŋgu mbâra-mbâra ndo.

⁸ Naŋa ma apono muli pa noko ne nŋua tukuŋa rârâni. Mine kala noko ma kupu muli ndo pa naŋa ndimo!

Tamâta iyoka Maro Kindeni ne tukuŋa muli kala indeka nâ

⁹ Ambo tamâta limoa itu ipakatona tamwata ne vetâŋa ŋana imo mbâra-mbâra lâ noko nao, ande i ma ipaveta kuku noko ne nŋua.

¹⁰ Yova Kindeni, naŋa ŋandai iloŋgu rua-rua nŋa. Naŋa iloŋgu ndo tu apono muli pa noko. Mine nde ano pano tu pwai poe sondo pana, aku kupono nzalāŋgu ŋana naŋa ma akura tu apu mulinŋu pa noko ne tukuŋa tia kâ.

¹¹ Naŋa tiningu pwâka tu ma aveta kiesaka tonŋe pa noko. Mine kala naŋa ao noko kawa nŋua ikeno kaika lâ iloŋgu kalongu marumbu lâ.

¹² Yova Kindeni, naṅa apanea noko ṅa asuka kāki. Naṅa ano pano tu kupananana ṅana noko ne pateāṅa kā.

¹³ Ambo noko ma kupananana, ande naṅa ma aporo atula tukuṅa rārāni munṅa kulama ṅinde pwataki.

¹⁴ Mao nā, naṅa ilonṅu ndeka ndo ṅana apono muli pa noko kawa ṅgua, aku ṅinde ipole nanenṅu ndekāṅa ṅana nanenṅu mbaliṅa rārāni.

¹⁵ Naṅa uru kalonṅu ṅgere ṅana vetāṅa rārāni noko ilo tu naṅa ma aveta ṅinde, aku matāṅgu alea sondo pa noko ne ṅgua rārāni.

¹⁶ Naṅa tiniṅgu mwasa ndo pa noko ne pateāṅa. Naṅa ma kalonṅu kapa ṅana noko ne ṅgua ṅinde kā, ande ma tia.

Tamāta ilo ndeka ṅana Maro Kindeni ne ṅgua tukuṅa

¹⁷ Yova Kindeni, naṅa ano pano tu kuveta kie ara pa ne wurāta tamāta naṅa. Ambo noko ma kuveta mine, ande naṅa ma amo viāṅgu nā ku ma apono muli pa noko ne ṅgua.

¹⁸ Pwai ilonṅu kalonṅu ne nzāla piti, ṅana naṅa ma asama sondo ṅana ṅgua arara rārāni ikeno noko ne ṅgua tukuṅa tini.

¹⁹ Naṅa nde tamāta nā, kala akura tu amo zo luandongo lā tāno ṅine kulu, ande tia. Mine nde noko ma kuvea ne ṅgua tukuṅa ṅananana ndimo.

²⁰ Ikura kari wa mbo wa, ande naṅa ilonṅu ndo tu apono muli pa noko ne pateāṅa, aku ṅinde ipāṅga itogo yāā melamela mine lā ilonṅu kalonṅu.

²¹ Naṅa asama tu noko uru pwai kazāṅa panzi tamāta ea sipasuka warakanzi tininzi, aku noko ma kuzavarunzi tamāta ea silaṅa sipole noko ne ṅgua tukuṅa.

²² Anṅa naṅa apono muli pa noko kawa ṅgua, aku ṅana duvi ṅinde kā kinzi kazāṅa tamāta siporo ṅgua pavaligiṅa pana wa sijeleana wa. Naṅa ano pano tu kuponon zalanzi, ṅana ma sikura tu siveta mine kilo tia.

²³ Aku kinzi tamāta ṅalaṅala sipasau ku siporo sipa ṅgua ṅana siyaula naṅa kā. Andeta kalo loko, naṅa nde noko ne wurāta tamāta, aku ma kalonṅu ṅgere sondo ṅana noko ne ṅgua tukuṅa kā.

²⁴ ṅana tu naṅa ilonṅu ndeka nā ṅana noko kawa ṅgua kā. Noko ne ṅgua ṅinde uru ipananana ku ikai poe pana.

Tamāta ilo patea tu ma ipono muli pa Maro Kindeni ne ṅgua tukuṅa

²⁵ Yova Kindeni, nanenṅu kazāṅa tamāta situ sitawa naṅa ndue ndo lā, kala laiti ṅana amāte kā. Naṅa ano pano tu kuvilana ku kupu tini kaika pana, itogo

munṅa noko kupambwāre tu ma kuveta mine.

²⁶ Munṅani, lā zo ṅinde naṅa apatula nanenṅu vetāṅa rārāni pwataki pano, ande noko kuporo ṅgua taulo imā pa naṅa lā. Kala ṅine ano pano tu kupananana ṅana noko ne pateāṅa kā.

²⁷ Ambo noko ma kupananana ṅana noko kawa ṅgua duvi kā, ande naṅa ma kalonṅu ṅgere sondo ṅana noko ne vetāṅa arara rārāni kā.

²⁸ Naṅa kalonṅu sukāṅa ṅalae tina, kala ilonṅu malia ndo. Mine nde ano pano tu kupu tini kaika pana, itogo munṅa kuporo tu ma kuveta mine.

²⁹ Ambo noko ma pwai poe sondo pa naṅa, ande naṅa ma akura tu aṅgenge ṅana noko ne nzāla ara ṅinde kā, ande tia. Mine nde kuveta kie ara pana, ku kupananana ṅana ne ṅgua tukuṅa kā.

³⁰ Naṅa ilonṅu patea tu ma apono muli sondo pa noko. Naṅa uru kalonṅu ṅgere ṅana noko ne tukuṅa kā ikura zo zo.

³¹ Yova Kindeni, naṅa uru apaveta sondo ndo kuku noko kawa ṅgua. Mine kala noko ma kupilena ku kusāu panzi nanenṅu kazāṅa tamāta tu siveta manṅeti pana, mine ndimo.

³² Naṅa asama tu noko ma ilo-kalo ṅalae kulua naṅa. Mine nde naṅa ma andeka nā ṅana ayoka noko ne ṅgua tukuṅa muli.

Tamāta ino pa Maro Kindeni tu ma itula ilo-kalo ara papa

³³ Yova Kindeni, ambo noko ma kupanana naṅa sondo ṅana ne ṅgua tukuṅa duvi kā, ande naṅa ma apono muli papa ikura zo rārāni.

³⁴ Kutula ne ṅgua tukuṅa kie ipāṅga nia yo pa naṅa, ṅana naṅa ma apaveta sondo kuku. ṅinenṅa naṅa ma ilonṅu ara ndo ṅana apono muli pa noko ne ṅgua tukuṅa ndoni.

³⁵ Naṅa ilonṅu ndeka ndo ṅana noko ne tukuṅa kā. Mine nde ano pano tu pwai poe sondo pana, ṅana naṅa ma apono muli sondo pa noko ne tukuṅa rārāni.

³⁶ Kupaṅo naṅa ilonṅu kalonṅu, ṅana naṅa ma tiniṅgu mwasa nā ṅana apaveta kuku noko kawa ṅgua. Tia ma wisinṅu kāki ṅana agona tāno ṅine ne mbaliṅa nā.

³⁷ Yova Kindeni, kusukana ṅana apu mulinṅu pa kelekele kaa kaa rārāni kā. Naṅa ano pano tu kuveta kie ara pana, itogo munṅa kupambwāre tu ma kuveta mine.

³⁸ Noko uru kuveta ṅgua pāṅa kunzi tamāta ea simege ṅanano. Mine kala naṅa ano pano tu kuponon muli pa ne ṅgua pāṅa ṅinde, aku kuvila ne wurāta tamāta naṅa.

³⁹ Naṅa aruru ṅana ṅgua sakamao ṅinde nanenṅu kazāṅa tamāta uru siporo

pa naŋa. Mine nde kuvilana! Noko ne tukuŋa rārāni nde arara nā,

⁴⁰ aku naŋa atu apono muli sondo papa. Noko nde vetāŋa sondo warika. Mine nde ano pano tu via wasaseki kulana.

Tamāta kalo tawana Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa

⁴¹ Yova Kindeni, naŋa ano pano tu pwai naŋa piti lā kazāŋa ilo, ikura muŋga kupa ŋgua tu ma kuveta mine. Ambo noko ma kuveta mine, ande ŋinde ma itula pwataki tu noko tini mwasa ndo pa naŋa ikura zo rārāni.

⁴² Ambo noko ma kuvila naŋa mine, ande naŋa ma akura tu aporo ŋgua taulo kilo panzi tamāta ŋinde uru siporo ŋgua sakamao pana, ŋana tu naŋa kalonŋu tawana noko ne ŋgua pāŋa.

⁴³ Mao nā, naŋa kalonŋu tawana noko ne ŋgua rārāni. Mine kala ano pano tu kupu tini kaika pana, ŋana naŋa ma akura tu atula noko ne ŋgua mao pwataki ikura zo rārāni.

⁴⁴ Ikura zo zo, naŋa ma apaveta sondo kuku noko ne tukuŋa rārāni, ma aveta mine ku amo nā.

⁴⁵ Naŋa uru apatogo ŋana ayoka noko kawa ŋgua rārāni muli. Mine nde nanenŋu kazāŋa tamāta ma sikura tu sipole naŋa, ande tia.

⁴⁶ Naŋa ma atula noko kawa ŋgua pwataki panzi koipu ŋalaŋala, aku naŋa ma akai maŋeti ŋana aveta mine kā, ande tia.

⁴⁷ Yova Kindeni, naŋa ilonŋu ndo ikeno pa noko ne ŋgua tukuŋa. Mine nde ilonŋu ndeka nā ŋana apono muli papa.

⁴⁸ Naŋa amege ŋana noko ne ŋgua tukuŋa kā, aku tiningu mwasa ndo papa. Naŋa ma kalonŋu ŋgere sondo nā ŋana noko ne pateāna kā.

Tamāta kalo tawana tu Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa nde ara ndo

⁴⁹ Yova Kindeni, naŋa ano pano tu kalo ŋgere kilo ŋana ŋgua pāŋa ŋinde noko muŋga kuveta kuku ne wurāta tamāta naŋa. Naŋa ao tiningu pano tu ma kuveta ŋgua pāŋa ŋinde ipāŋga kanajo.

⁵⁰ Lā zo ŋana naŋa asānda malia kulu, ande naŋa wisiŋgu pisi nā, ŋana tu noko ne ŋgua pāŋa ivilana ŋana amo viāŋgu kā.

⁵¹ Noko kusama tu tamāta pinde uru sipasuka warakanzi tininzi, aku kinzi ŋinde siporo ŋgua pavaligiŋa pa naŋa. Andeta naŋa ŋandai apu mulingu pa noko ne tukuŋa ŋga.

⁵² Yova Kindeni, lā zo ndia naŋa kalonŋu ŋgere ŋana noko ne ŋgua tukuŋa singa ŋinde, ande ŋgua ŋinde uru ipu tini kaika pa ilonŋu kalonŋu.

⁵³ Aŋga lā zo ndia amoranzi tamāta sakamao sipu noko ne ŋgua tukuŋa ŋinde ututu, ande naŋa wisiŋgu nāna ndo.

⁵⁴ Naŋa asama tu naŋa ma amo viāŋgu lā tāno ŋine kulu ikura zo luandondo tia. Andeta naŋa ma asia wāngiŋa kaja-kaŋa ŋana noko ne ŋgua tukuŋa kā, ikura zo rārāni naŋa ma amo viāŋgu.

⁵⁵ Yova Kindeni, ikura mbo mbo naŋa kalonŋu ŋgere ŋanano, aku uru kalonŋu ŋgere ŋana noko ne tukuŋa tona.

⁵⁶ Naŋa uru apaveta kuku noko kawa ŋgua rārāni, aku ŋinde iveta naŋa wisiŋgu ara nā.

Tamāta ilo ndo keno pa Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa

⁵⁷ Yova Kindeni, naŋa ilonŋu pa sâ tonŋe tia. Naŋa ilonŋu pa noko simbo nā, kala ŋine apambwāre tu ma apono muli pa noko kawa ŋgua rārāni.

⁵⁸ Mine nde naŋa ano kaika pano tu kuo ne wisi-wisi imā pana, itogo muŋga noko kupa ŋgua tu ma kuveta mine.

⁵⁹ Naŋa kalonŋu ŋgere ŋana nanenŋu vetāŋa kā, kala ŋine naŋa apalele ilonŋu kalonŋu ku apa ŋgua tu ma ayoka noko ne ŋgua muli kilo.

⁶⁰ Naŋa ma amo sonŋo, ande tia. Naŋa ma walele nā apono muli pa noko ne ŋgua tukuŋa.

⁶¹ Kinzi tamāta sakamao sio nimbu ŋana sikai naŋa kaika kā, andeta naŋa kalonŋu kapa ŋana noko ne tukuŋa kā tia ndo.

⁶² Lā mbo ŋgini-ŋgini tamwata, ande naŋa uru amandi sānda ku apaneano, ŋana tu noko ne pateāna rārāni nde sondo ndo.

⁶³ Aku tamāta ea kinzi uru simege ŋanano wa sipono muli pa noko ne ŋgua tukuŋa wa, ande naŋa amo kinzi tamāta ŋinde rārāni ninzi-nambwe.

⁶⁴ Yova Kindeni, ikura zo zo noko tini mwasa ndo panzi tamāta rārāni simo tāno ndoni. Mine kala naŋa ano pano tu kupananana ŋana noko ne pateāna kā.

Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa nde ara ŋana ivila kindā kā

⁶⁵ Yova Kindeni, muŋga noko kuveta kie ara ndo pa ne wurāta tamāta naŋa, ikura noko ne ŋgua pāŋa muŋgāŋa mine.

⁶⁶ Aku naŋa kalonŋu tawana noko ne tukuŋa rārāni. Mine nde ano pano tu ilokalo ara kulana, ŋana naŋa ma akura tu apatea kelekele sondo kā.

⁶⁷ Nanayoni naŋa apaveta kuku vetāŋa soki-soki nā. Andeta muli ŋga noko kupare nia sondo pa naŋa, kala ŋine naŋa uru apono muli pa noko ne ŋgua.

⁶⁸ Noko nde wisi-wisi warika ku ara tamwata. Mine nde ano pano tu kupananana ŋana noko ne pateāna kā.

⁶⁹ Kinzi taŋa-kaika tamwatanzi situ naŋa lagiŋgu. Andeta naŋa ilonŋu rua-rua tia ndo; naŋa ilonŋu ndo tu apaveta kuku noko kawa ŋgua rārāni.

⁷⁰ Kinzi tamāta ŋinde nenzi ilo-kalo tia ndo, aŋga naŋa nde ilonŋu ndeka nā ŋana noko ne ŋgua tukuŋa.

⁷¹ Noko kupare nia pa naŋa lā, aku ŋinde nde ara ndo, ŋana tu ŋinde ipanana naŋa sondo ŋana noko ne pateāna kā.

⁷² Nanenŋu morāna nde mine; tāno ŋine ne mbaliŋa rārāni nde kelekele ara koŋa tia, aŋga noko tamwata ne tukuŋa nde kelekele ara ku ara ndo.

Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa nde sondo ndo

⁷³ Yova Kindeni, nanayoni noko tamwata kupulia naŋa apāŋga lā, aku nokoni uru pwea ŋanana. Naŋa ano pano tu kutula ilo-kalo ara pana, ŋana naŋa ma apanāna sondo ŋana noko ne ŋgua tukuŋa kā.

⁷⁴ Naŋa kalonŋu tawana noko ne ŋgua pāŋa. Mine kala lā zo ŋana kinzi tamāta uru simege ŋanano ŋinde ma simora naŋa, ande kinzi ma sindeka.

⁷⁵ Yova Kindeni, naŋa asama tu noko ne pateāna rārāni nde sondo ndo. Noko uru kuveta ikura ne ŋgua pāŋa rārāni, aku ŋana duvi ŋinde kā noko kupare nia pa naŋa lā.

⁷⁶ Taitu kala ŋine ano pano tu kuo ne tini-mwasa ara ŋinde imā pa ne wurāta tamāta naŋa ŋana ipu tini kaika pana, ikura muŋga noko kupambwāre tu ma kuveta mine.

⁷⁷ Naŋa ilonŋu ndeka nā ŋana noko ne tukuŋa kā. Mine nde kalo sukāna ŋanana, aku kusāu pana tu ma amo viāŋgu.

⁷⁸ Kinzi taŋa-kaika tamwatanzi sisowe ŋgua laŋeŋa rārā lā tiniŋgu. Naŋa ilonŋu tu noko ma kuveta maŋeti panzi ŋana nenzi vetāna ŋinde kā. Aŋga naŋa nde ma kalonŋu ŋgere sondo ndo ŋana noko kawa ŋgua kā.

⁷⁹ Tamāta ea kinzi uru simege ŋanano ku sisama noko ne ŋgua tukuŋa, ande naŋa ilonŋu tu kinzi ŋinde ma simā pa naŋa.

⁸⁰ Ambo noko ma kusukana ŋana apono muli sondo nā pa noko ne tukuŋa rārāni, ande naŋa ma akai maŋeti lā nanenŋu kazāna tamāta naonzi, ande tia.

Tamāta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila i

⁸¹ Yova Kindeni, naŋa ao tiniŋgu pano tu ma pwaina piti lā kazāna ilo lee, kala ilonŋu malia ndo, aku nanenŋu walo nde marumbu lā. Taitu naŋa kalonŋu tawana noko ne ŋgua pāŋa.

⁸² Naŋa amo ao matāŋgu tu ma amora noko kuveta ikura ne ŋgua pāŋa muŋgāna

mine. Ao matāŋgu mine lee, matāŋgu sakamao lā. Aku naŋa akasonano tu, “Noko ma kuveta ilonŋu kalonŋu pisi kilo lā zo ndia.”

⁸³ Kumora ŋga, naŋa apāŋga atogo kelekele kaa nā mine. Naŋa amo atogo lāâ patu siŋga muŋga kinzi siwuwu lāâ lā ilo, andeta lulu iyaula kala sitambira lā. Andeta naŋa ŋandai kalonŋu kapa ŋana noko ne ŋgua tukuŋa ŋga.

⁸⁴ Mine kala naŋa atu asama ŋine; naŋa ma ao tiniŋgu mine ikura zo ŋapia kilo, a? Kinzi tamāta ŋinde siveta kenzi sakamao pa naŋa. Aŋga noko ma kupare nia panzi lā zo ndia, a?

⁸⁵ Kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi, aku sipu mulinzi pa noko ne tukuŋa. Kinzi sisale tāno wewe ku situ naŋa ma patana andue ilo, ku ma sikaina kaika.

⁸⁶ Noko ne tukuŋa rārāni nde mao kanaanu, ma ikeno mine ku imo nā. Aŋga nanenŋu kazāna tamāta ŋinde kawanzi laŋeŋa nā, siveta kenzi sakamao pa naŋa. Mine nde naŋa ano pano tu kuvilana!

⁸⁷ Laiti ŋana sipu naŋa pāta amāte kā. Taitu naŋa ŋandai kalonŋu kapa ŋana noko ne ŋgua tukuŋa ŋga.

⁸⁸ Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa ikeno pa naŋa ku imo nā. Mine kala ano pano tu pwaina piti lā kazāna ilo. Ambo noko ma kuveta mine, ande naŋa ma akura tu apono muli pa noko kawa ŋgua rārāni.

Tamāta kalo tawana Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa

⁸⁹ Yova Kindeni, noko kawa ŋgua ma imo mine ku imo nā. ŋinde ikeno kaika lā samba ilo.

⁹⁰⁻⁹¹ Mao nā, noko kupono muli pa tamwata kawa ŋgua ikura zo zo, ma kuveta mine ku kumo nā. Noko kawa ŋgua ŋinde ipulia tāno ipāŋga lā, aku kuo ikeno kaika lā ne nia sondo lee ikura lā zo ŋine. ŋana tu kelekele rārāni uru sipono muli pa noko kawa ŋgua.

⁹² Aku naŋa kala aveta mine nā. Ambo naŋa ilonŋu ndeka ŋana noko ne ŋgua tukuŋa tia, ande nanayoni, nāna noko kulana ŋine ma ipu naŋa pāta amāte lā. Andeta tia.

⁹³ Noko kawa ŋgua uru ivila naŋa kala amo viāŋgu nā. Mine kala naŋa ma tiniŋgu pwāka ŋana apalonjo pa noko kawa ŋgua ŋinde, ande tia ndo.

⁹⁴ Yova Kindeni, naŋa nde noko tamwata simbo nā ne tamāta. Mine nde kuvilana ŋga! Noko kusama tu naŋa apatogo ŋana apono muli sondo nā pa noko ne ŋgua ikura zo zo.

⁹⁵ Kinzi tamāta sakamao sipavea lā ku sio ŋanana tu ma sizavaru naŋa kā. Taitu

nana ma kalongu ngere nana noko ne tukuja rārāni.

⁹⁶ Nana asama tu noko kuo kerī panzi kelekele rārāni, kala ma muli naonzi tia lā. Andeta sā tonje ikura tu ipono noko ne ngua tukuja nao, ande tia.

Tamāta tini mwasa ndo papa Maro Kindeni ne ngua tukuja

⁹⁷ Opopo, nana ilongu ndo ikeno pa noko ne ngua tukuja! Yova Kindeni, ikura kari wa mbo wa, ande nana uru kalongu ngere nana tukuja njinde kā.

⁹⁸ Noko ne ngua tukuja nde imo ku nana ku ipananana ikura zo zo. Mine kala nanenju ilo-kalo ipānga njae lā, aku ipole nanenju kazāna tamāta nenzi ilo-kalo ndo lā.

⁹⁹ Ikura zo zo nana uru kalongu ngere sondo nana noko kawa ngua kā. Mine kala nana asama kelekele kie-kie duvi, aku nanenju ilo-kalo ara njine ipole nanenju pananāna tamāta nenzi ilo-kalo.

¹⁰⁰ Kinzi tamāta kokoja nenzi ilo-kalo nde njae, andeta nanenju ilo-kalo nde ipolenzi, nana tu nana uru apaveta kuku noko kawa ngua.

¹⁰¹ Mao nā, nana ilongu tu ayoka noko ne ngua muli nā. Mine nde nana uru apu mulingu pa vetāna potomule rārāni.

¹⁰² Aku Yova Kindeni, noko tamwata uru kupanana nana nana ne pateāna kā. Mine kala nana njandai kalongu kapa nana ne ngua tukuja nja.

¹⁰³ Sipa sinji nde kaŋa mona-mona nā, andeta noko kawa ngua nde mona-mona ndo, ipole sipa sinji kaŋa.

¹⁰⁴ Noko ne tukuja njinde uru ilo-kalo ara nā ilua nana. Mine nde nana tiningu pwāka ndo nana māsi sakamao ndoni.

Maro Kindeni ne ngua tukuja nde itogo kindi nenda sināla

¹⁰⁵ Yova Kindeni, noko kawa ngua nde itogo sināla mine nana ikai poe pa nanenju yokāna kā. Sināla njinde uru isinala nanenju nzāla rārāni.

¹⁰⁶ Mine nde nana apa ngua kaika lā tu nana ma apono muli mao pa noko ne tukuja sondo njinde rārāni, aku ma aveta ikura nanenju ngua pāna mine.

¹⁰⁷ Andeta Yova Kindeni, kumora nja! Nanenju kazāna tamāta siveta kenzi sakamao ndo pa nana. Ambo noko ma pwea njanana, ikura muŋga noko kupa ngua tu ma kuveta mine, ande nana ma amo viānggu.

¹⁰⁸ Yova Kindeni, nana kawānggu ndanje imā pano itogo nanenju patarawāna mwasina. Noko ma kupu muli pa nanenju ngua njine ndimo. Kupananana sondo nana noko ne tukuja kā.

¹⁰⁹ Kumora nja; ikura zo rārāni matenja imā ipānga nana tiningu laiti, andeta nana njandai kalongu kapa nana noko ne ngua tukuja nja.

¹¹⁰ Mao nā, kinzi tamāta sakamao sio nenzi nimbu nana silita nana kaika kā, andeta nana njandai apu mulingu pa noko kawa ngua nja.

¹¹¹ Noko kawa ngua nde itogo wisi-ara noko kulua nana mine, aku njinde ma ikeno kuku nana ikura zo zo. Ngua njinde uru iveta ilongu kalongu ndeka ndo.

¹¹² Mine kala nana ilongu pateva tu nana ma ayoka noko ne tukuja rārāni muli nā, ikura zo rārāni nana ma amo viānggu.

Maro Kindeni ne ngua tukuja iveta kindi tamo ara nā

¹¹³ Yova Kindeni, tamāta pinde kawanzi nā siporo tu kinzi uru sipono muli pa noko, andeta nenzi ngua njinde nde lajeja nā. Nana tiningu pwāka ndo njananzi tamāta njinde, andeta tiningu mwasa ndo pa noko ne ngua tukuja.

¹¹⁴ Noko tamwata nā kumo kutogo nanenju munāna nia wa nanenju maramuŋa wa. Nana kalongu tawana noko ne ngua pāna.

¹¹⁵ Miki kiesaka tamwatami, miki kapile nana ku kakāwa kalā! Nana atu apono muli pa nanenju Maro Kindeni ne tukuja.

¹¹⁶ Yova Kindeni, noko kupambwāre tu ma walo kaika kulua nana, aku nana kalongu tawana ne ngua pāna njinde. Kala njine nana ano pano tu kaika njinde kulana, nana nana ma amo viānggu kā. Tia ma nanenju kalo-tawana njine ilā kaa nā, ne kanaŋo tia.

¹¹⁷ Andeta nana asama tu ambo noko ma kusanja mbaungu kaika, ande nana ma amo ara nā, ku ma apaveta kuku noko kawa ngua ikura zo rārāni.

¹¹⁸ Noko uru kupu muli panzi tamāta ea silāna sipole noko ne ngua tukuja. Nenzi ilo-kalo lajeja njinde ma kanaŋo tia ndo.

¹¹⁹ Mao nā, kinzi tamāta sakamao rārāni nde simo sitogo kina mine lā noko nao. Mine kala nana tiningu mwasa ndo pa noko ne ngua.

¹²⁰ Yova Kindeni, nana aruru pāta njanano. Nana kalongu ngere nana noko ne ngua tukuja, kala tiningu ruru nā.

Tamāta ipaveta kuku Maro Kindeni ne ngua tukuja

¹²¹ Yova Kindeni, nana uru apaveta kuku vetāna ara ku vetāna sondo nā. Mine nde noko ma kusāu panzi nanenju kazāna tamāta tu siveta soki pa nana, mine ndimo.

¹²² Nana ilongu tu noko ma kupambwāre nana kuvila ne wurāta tamāta nana. Noko ma kusāu panzi tamāta uru

sipasuka warakanzi tininzi ŋinde tu siveta kenzi sakamao pa naŋa, mine ndimo.

¹²³ Naŋa ao matāŋgu tu ma amora noko kumā ŋana pwaina piti lâ kinzi tamāta sakamao mbaunzi ilo, ikura muŋga noko kupa ŋgua tu ma kuveta mine. Naŋa ao matāŋgu mine lee, matāŋgu sakamao lâ.

¹²⁴ Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ. Kala ŋine ano pano tu kuo ne tini-mwasa ŋinde imâ pa ne wurâta tamâta naŋa mine nâ. Aku naŋa kala ano pano tu kupananana sono ŋana noko ne pateāŋa kā tona.

¹²⁵ Mao nâ, naŋa amo noko ne wurâta tamâta. Mine nde ano pano tu kutula ilo-kalo ara pana, ŋana naŋa ma asama noko kawa ŋgua ne duvi kâ.

¹²⁶ Yova Kindeni, kinzi tamâta silaŋa sipole noko ne ŋgua tukuŋa. Mine kala ŋine nâ kumandi ku kuveta nâna panzi!

¹²⁷ ŋana tu naŋa ilonŋu ŋalae koŋa pa mira "gol" nde tia, taitu naŋa ilonŋu ndo keno pa noko ne ŋgua tukuŋa.

¹²⁸ Mine kala naŋa uru ayoka noko kawa ŋgua rârâni muli. Aku naŋa tiniŋgu pwâka ndo ŋana mâsi sakamao rârâni.

Tamâta ilo tu Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa ma ikai poe papa i

¹²⁹ Yova Kindeni, noko ne ŋgua nde ara pâta kanaŋo. Mine kala naŋa uru apaveta sono kuku.

¹³⁰ Lâ zo ŋana noko kutula ne ŋgua duvi pwataki panzi tamâta, ande ŋgua ŋinde imo itogo sinâla mine panzi. Mao nâ, noko kawa ŋgua uru itula ilo-kalo ara panzi tamâta ŋinde nenzi ilo-kalo ŋalae koŋa tia.

¹³¹ Opopo, naŋa tiniŋgu mwasa ndo pa noko ne tukuŋa, aku ilonŋu gagatina ndo ŋana apono muli papa!

¹³² Mine kala naŋa ano pano tu kuwara nao pana ku kalo sukâŋa ŋanana, itogo uru kuveta panzi tamâta rârâni ŋine tininzi mwasa nâ pano.

¹³³ Pwai poe sono nâ pana, ikura muŋga noko kupa ŋgua tu ma kuveta mine. Noko ma kusâu panzi kiesaka tamwatanzi tu ma sipole naŋa, mine ndimo.

¹³⁴ Pwaina piti lâ kinzi tamâta uru siveta kenzi sakamao pa naŋa ŋinde mbaunzi ilo, ŋana naŋa ma akura tu apono muli pa noko kawa ŋgua.

¹³⁵ O Yova Kindeni, kuveta kie ara pa ne wurâta tamâta naŋa, aku kumo kuna kupananana ŋana noko ne pateāŋa rârâni kâ.

¹³⁶ Noko ne ŋgua tukuŋa nde ara ndo, taitu tamâta rârâ tininzi pwâka ŋana. Mine kala naŋa ata pâta, kala matāŋgu sulu irere ndue itogo lââ mine.

Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa nde sono ndo

¹³⁷ Yova Kindeni, noko nde vetâŋa sono warika, aku ne pateāŋa rârâni nde ara ku sono ndâ.

¹³⁸ ŋgua tukuŋa rârâni kala kupatea pama ŋinde nde sono ndo, ma ikeno mine ku imo nâ.

¹³⁹ Andeta nanenŋu kazâŋa tamâta tininzi pwâka ŋana noko ne tukuŋa kâ. Mine nde naŋa wisinŋu nâna ndo, itogo yââ mwasi.

¹⁴⁰ ŋana tu noko ne ŋgua pâŋa kilala ipâŋga nia yo tu ŋinde nde ŋgua mao kanaŋo, aku noko ne wurâta tamâta naŋa tiniŋgu mwasa ndo papa.

¹⁴¹ Naŋa nde tamâta kaa nâ, aku kinzi tamâta uru siporo situ naŋa ladinŋgu. Taitu naŋa ŋandai kalonŋu kapa ŋana noko ne ŋgua ŋga.

¹⁴² ŋana tu noko ne vetâŋa rârâni nde ara nâ, ma ikeno mine ku imo nâ, aku ne tukuŋa rârâni nde mao kanaŋo.

¹⁴³ Kalo-lokoni tava malia kie-kie nde uru ipâŋga pa naŋa, andeta ilonŋu ndeka nâ ŋana noko ne ŋgua tukuŋa kâ.

¹⁴⁴ Yova Kindeni, noko kawa ŋgua nde sono ndo, ma ikeno mine ku imo nâ. Ambo noko ma kutula ilo-kalo ara pa naŋa, ande naŋa ma apono muli papa ku ma akura tu amo viāŋgu.

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ikai i piti lâ kazâŋa ilo

¹⁴⁵ Yova Kindeni, naŋa ilonŋu kalonŋu ndoni asarâwa kaika pa noko. Kupalonŋo pa nanenŋu noŋa, aku naŋa ma aveta ikura noko ne pateāŋa mine.

¹⁴⁶ Kala ŋine naŋa asarâwa pano. Kuvila naŋa, aku naŋa ma apono muli pa noko ne tukuŋa rârâni.

¹⁴⁷⁻¹⁴⁸ Ikura mbo mbo, naŋa ŋandai akeno ŋga. Naŋa matāŋgu parenŋe nâ ku kalonŋu ŋgere ŋana noko ne ŋgua pambwareŋa kâ. Mbwale pwataki tia yo, ande naŋa amandi sânda ku ano pano tu kusukana. Naŋa kalonŋu tawana noko ne ŋgua pâŋa.

¹⁴⁹ Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa ikeno pa naŋa mine ku imo nâ. Mine kala kupalonŋo pa nanenŋu noŋa! Noko nde vetâŋa sono warika. Mine nde pwea ŋanana lâ nanenŋu kazâŋa tamâta naonzi, ŋana ma amo viāŋgu kâ.

¹⁵⁰ ŋana tu kinzi tamâta sakamao situ siyaula naŋa, aku kinzi ŋinde simâ sipāŋga laiti lâ. Kinzi tininzi pwâka ndo ŋana noko ne tukuŋa.

¹⁵¹ Andeta Yova Kindeni, nokoni uru kumo naŋa tiniŋgu laiti, aku asama tu noko ne tukuŋa rârâni nde mao kanaŋo.

¹⁵² Singani naṅa apanāna ṅana noko kawa ṅgua kā, aku asama mine; noko kupatea tu ṅgua ṅinde ma ikeno kaika mine ku imo nā.

Tamāta isarāwa pa Maro Kindeni tu ma ivila i

¹⁵³ Yova Kindeni, kumora ṅga; nanenṅu kazāṅa tamāta siveta kenzi sakamao ndo pa naṅa. Naṅa ano pano tu pwaina piti lā kazāṅa ilo, ṅana tu naṅa ṅandai kalonṅu kapa ṅana noko ne tukuṅa ṅga.

¹⁵⁴ Kusuka nanenṅu ṅgua lā ṅgua nia, aku kuyaute naṅa piti! Pwea ṅanana, ikura muṅga noko kupa ṅgua tu ma kuveta mine.

¹⁵⁵ Kinzi tamāta sakamao tininzi pwāka tu soka noko ne tukuṅa muli. Mine kala noko ma kuvilanzi ku pwainzi piti lā kazāṅa ilo, ande ma tia.

¹⁵⁶ Yova Kindeni, noko ne kalo-sukāṅa nde ṅalae tina, aku noko nde vetāṅa sondo warika. Mine nde pwea ṅanana lā nanenṅu kazāṅa tamāta naonzi, ṅana ma amo viāṅgu kā.

¹⁵⁷ Tamāta rārā sikai kazāṅa pa naṅa kala situ siveta kenzi sakamao pana. Andeta naṅa apu muliṅgu pa noko ne ṅgua mao ṅinde tia ndo.

¹⁵⁸ Lā zo ndia naṅa amoranzi tamāta ṅinde kala muṅga sipu mulinzi pa noko, ande naṅa wiṅiṅgu nāna ndo ṅnananzi, ṅana tu kinzi silaṅa sipole noko ne tukuṅa.

¹⁵⁹ Yova Kindeni, kumora ṅga! Naṅa ilonṅu ndo ikeno pa noko ne ṅgua. Noko ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nā; mine nde pwea ṅanana, aku naṅa ma amo viāṅgu.

¹⁶⁰ Noko kawa ṅgua kilala ipāṅga nia yo tu ṅinde nde mao kanaṅo. Aku noko ne ṅgua tukuṅa rārāni nde sondo ndo, ma ikeno mine ku imo nā.

Tamāta ilo ndo keno pa Maro Kindeni ne ṅgua tukuṅa

¹⁶¹ Yova Kindeni, kinzi tamāta ṅalanjala nde siveta kenzi sakamao koa tia nā pa naṅa. Taitu naṅa amege ndo ṅana noko kawa ṅgua nā.

¹⁶² Naṅa ilonṅu ndeka pāta kanaṅo ṅana noko ne ṅgua pāṅa kā, itogo tamāta indeka ṅana ikai mbaliṅa arara kie-kie mine.

¹⁶³ Naṅa tiniṅgu pwāka ndo ṅana vetāṅa laṅeṅa rārāni kā. Aṅga noko ne ṅgua tukuṅa, ande naṅa tiniṅgu mwasa ndo papa.

¹⁶⁴ Ikura kari kari, ande naṅa uru kawāṅgu ndaṅge pano mbwaninṅu rārā, ṅana tu noko ne pateāṅa rārāni nde sondo ndo.

¹⁶⁵ Mao nā, tamāta ea ilonzi ndo keno pa noko ne tukuṅa, ande kinzi ṅinde rārāni

uru simo ara ndo, aku malia tonṅe ikura ṅana itawanzi ndue kā, ande tia.

¹⁶⁶ Mine nde Yova Kindeni, naṅa ao tiniṅgu nā ṅnanano tu ma pwaina piti lā kazāṅa ilo, aku naṅa uru aveta ikura noko ne pateāṅa mine.

¹⁶⁷ Naṅa uru ayoka noko kawa ṅgua rārāni muli. Naṅa tiniṅgu mwasa ndo papa ṅgua ṅinde.

¹⁶⁸ Nanenṅu vetāṅa rārāni nde ikeno nia yo lā noko nao. Mine kala noko kusama tu naṅa apono muli pa noko ne ṅgua wa tukuṅa rārāni.

Tamāta ino pa Maro Kindeni tu ma isuka i

¹⁶⁹ Yova Kindeni, naṅa asarāwa pano tu kuvilana. Kutambira taṅa pa naṅa, aku kutula ilo-kalo ara pana, itogo muṅga noko kupa ṅgua tu ma kuveta mine.

¹⁷⁰ Kupaloṅo pa nanenṅu noṅa ku pwaina piti lā kazāṅa ilo, ikura ne ṅgua pambwareṅa muṅgāṅa ṅinde.

¹⁷¹ Noko uru kupanana naṅa sondo ṅana ne pateāṅa rārāni kā. Mine nde naṅa ma apanea noko ṅa asuka kāki ikura zo zo.

¹⁷² Mao nā, naṅa ma awāṅgi wāṅgiṅja ṅana noko kawa ṅgua ṅinde kā, ṅana tu noko ne tukuṅa rārāni nde ara ku sondo ndo.

¹⁷³ Naṅa ilonṅu pateka tu ma apono muli pa noko kawa ṅgua. Mine kala ano pano tu kuluku ṅana kuvila naṅa ikura zo rārāni.

¹⁷⁴ Yova Kindeni, naṅa ilonṅu ndo tu noko ma kuvilana ku pwaina piti lā kazāṅa ilo. Aku ilonṅu ndeka nā ṅana noko ne ṅgua tukuṅa kā.

¹⁷⁵ Ambo noko ma pwatona nanenṅu via, ande naṅa ma apanea noko ṅa asuka kāki. Naṅa ilonṅu tu noko ne ṅgua ma ikai poe sondo pa naṅa.

¹⁷⁶ Naṅa aṅgeṅge ṅana nzāla ara kā, itogo lama isapiri kala izizāla ṅana nia kā. Naṅa ano pano tu kumā kuroto ṅana ne wurāta tamāta naṅa, ṅana tu naṅa ṅandai kalonṅu kapa ṅana noko ne ṅgua tukuṅa ṅga.

120

Tamāta ino pa Maro Kindeni tu ma isuka i

¹ Lā zo ndia malia itu imā ipāṅga pa naṅa, ande naṅa asarāwa pa Yova Kindeni, aku ipaloṅo pa nanenṅu noṅa.

² Naṅa akai noṅa mine tu, "Yova Kindeni, kinzi laṅeṅa tamwatanzi situ sizavaru naṅa. Kuvilana ṅga!"

³ Aṅga miki laṅeṅa tamwatami, miki kalonṅu ṅga; Yova Kindeni ma iveta māsi kaika pami, ku ma ipare nia sondo ndo pami.

⁴ I ma silâwa nâ ipanemi, aku ma iliji yââ lâ tinimi.

⁵ Opopo, naña amo miki tamâta sakamao nginimi kala amo sakamao ndo. Njinde nde kie taituni itogo naña amo kunzi tamâta ngoi simo Mesek tâno wa Kedar tâno wa.

⁶ Oyae, naña amo zo luandondo koña kunzi tamâta njine uru ilonzi pa paranja nâ.

⁷ Lâ zo ndia naña aporo ngua panzi njana kamo tava iloma pisi, ande kinzi situ sipara nâ.

121

Maro Kindeni i nde kind nenda Pavilânja Tamwata

¹ Naña matânggu kâki alea pa nia tuu, aroto njana nanenngu pavilânja tamâta. Aku apakasonja warakânggu tu, "Nanenngu pavilânja tamâta nde ma iyoka pa sinia imâ."

² Njine nga nanenngu ilo-kalo ipângga tu Yova Kindeni nanayoni ipulia samba wa tâno wa, aku ina simbo nâ imo nanenngu Pavilânja Tamwata.

³ I ma mbau piti lâ noko tini kala patano kundue, ande ma tia. Noko ne katonânja tamâta njinde ma ikeno mata tia ndo.

⁴ Kuloŋo sondo nga; ina uru ikea njanani Isrel ngu, aku i njana mata tutu ku ikeno utu kâ, ande tia ndo kanajo.

⁵ Mao nâ, Yova Kindeni nde imo noko ne katonânja tamâta mao. Ina kala uru imandi noko tini laiti ku ikea njanano.

⁶ Mine nde kari ma ikura tu ikana noko tini, ande tia, anga nzimona kala ma ikura tu iyaula noko lâ mbo, ande ma tia.

⁷ Yova Kindeni ma ikea sondo ndo njanano. Mine kala vetânja sakamao tonje ma ikura tu izavaruno, ande tia. Ina ma ikatona noko sondo ndo.

⁸ Yova Kindeni ma ikea njanano ikura nia ndia rârâni noko kumo njinde, ma iveta mine ku imo nâ.

122

Wângijya njana sindekana Jerusalem lawea

Daviti isia wângijya njine

¹ Kinzi sipai naña mine tu, "Ayo, toka talâ pa Yova Kindeni ne luma sapânja." Kinzi siporo mine, kala ilongu ndeka ndo.

² O Jerusalem lawea, kala njine maka kamâ kapânja lâ, aku kamandi noko ne ngumbi ilo.

³ Mao nâ, kinzi siveta Jerusalem ipângga lawea kaika ku ara ndo.

⁴ Yova Kindeni ne tamâta rârâni uru silâ pa lawea njine njana siporo kawanzi

ndanje ilâ pa i, ikura munja itu tukunja panzi Isrel ngu tu ma siveta mine.

⁵ Ikura mbwera mbwera, Isrel ne koipu njalae uru imo lawea njine, aku isajona njua nia njana itu tamâta nenzi njua sondo kâ.

⁶ Miki nanenngu ngu, ara njana miki ma kano pa Yova Kindeni tu ma ivetanzi tamâta simo lawea njine tu simo ara nâ. Miki ma kakai noña mine, "Kinzi tamâta ea tininzi mwasa pa Jerusalem lawea, ande naña ilongu tu kinzi njinde ma simo ara nâ.

⁷ Njana tu naña ilongu tu kinzi tamâta ma sisajona sondo ndo lâ Jerusalem lawea ne ngumbi ilo, njana kazânja tonje ma ikura tu isânda kulunzi tia. Aku naña ilongu tu koipu njalae tavanzi tamâta mbâna-mbâna rârâni kala ma sisajona sondo mine nâ."

⁸ Aku naña ilongu njanani njingunambwe wukale wa nenngu mete kinzi simo Jerusalem lawea tona. Mine nde naña ma aporo panzi tamâta njinde simo Jerusalem lawea mine tu, "Naña ilongu tu miki ma kamo ilomi kalomi taitu nâ."

⁹ Naña ilongu tu nenda Maro Yova Kindeni ne luma sapânja ma ikeno ara nâ. Mine kala naña ma ano pa i tu ma iveta kie ara nâ pa Jerusalem lawea.

123

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma kalo sukânja njana i kâ

¹ Yova Kindeni, noko kumo koipu njalae lâ samba ilo, kala matânggu kâki akai noña pano.

² Maka nema Maro Yova Kindeni, maka ma kao tinima pano lee ikura lâ zo ndia noko ma kuo ne wisi-wisi imâ pama. Mao nâ, maka ma kao tinima pano, itogo wurâta tamâta uru io tini pa ne tamâta njalae tu ma iveta kie ara papa, aku itogo kuleja taine kala uru io tini mine nâ pa ne taine njalae.

³ Yova Kindeni, kalo sukânja njanama! Tamâta rârâ situ maka nde sugorai tamwatama, kala simo siveta kenzi sakamao nâ pama. Mine nde kalo sukânja njanama!

⁴ Mao nâ, munjani yo, aku imâ lee ipângga lâ zo njine, ande kinzi mbaliŋa warakanzi simo nâ siveta "a" pama. Kinzi sipasuka warakanzi tininzi ku sitawa maka ndue ndo.

124

Maro Kindeni uru ivilanzi ne tamâta

¹ Munja, ambo Yova Kindeni ivila kindia tia, ande kindia ma tamo viânda, tiya? Kala

ŋine miki Isrel tamāta kaporo katula ŋgua pwataki ŋana ŋinde kā mine tu,

²⁻³ “Muŋga, lâ zo ŋinde nenda kazāŋa tamāta sipara kuku kindā, ambo Yova Kindeni ivila kindā tia, ande kinzi kazāŋa tamāta ma wisinzi nāna ŋalae tina ku ma sizavaru kindā marumbu lâ.

⁴ Kindā ma naonda tia lâ, itogo uŋara ikai tamāta ilā pa tāi geza-geza mwasina, aku itogo lâā pondi kâki ku ipatuku tamāta mine.

⁵ Kinzi kazāŋa tamāta ma sizavaru kindā ndo lâ, itogo tamāta imbwatuke lâ lâā ŋalae ilo ku imāte mine. Andeta tia.”

⁶ Mine kala kawānda ndaŋge ilā pa Yova Kindeni, ŋana tu i ŋandai isāu panzi nenda kazāŋa tamāta tu sizavaru kindā ŋga.

⁷ Kindā takāwa ŋananzi, itogo sii ipatāpa piti lâ kambāru siŋi ku ilou ilā. Kambāru siŋi ŋinde nde kaika tia, kala takāwa talā marumbu lâ.

⁸ Nia ndoyo Yova Kindeni ipulia samba wa tāno wa, aku inani simbo nā imo nenda Pavilāŋa Tamwata.

125

Maro Kindeni ikeā ŋananzi ne tamāta

¹ Tamāta ea kinzi uru kalonzi tawana Yova Kindeni, kinzi ŋinde nde sitogo Saion Tuu mine. Sā tonŋe ikura tu iririŋo tuu ŋinde yāti taulo ande tia, ma ikeno kaika mine ku imo nā.

² Tuu ŋalaŋala pinde simandi siŋge Jerusalem lawea, aku lâ zo ŋine wa zo muli-muli wa, ande Yova Kindeni kala ma ipāŋga itogo ŋgumbi mine panzi ne tamāta, ku ma ikeā ŋananzi mine nā.

³ Nanayoni ina ikisi tāno ne keru panzi ne tamāta, taitu kala zo ŋine kinzi tamāta sakamao sikai maro pa tāno ŋinde. Andeta kinzi ma sikura tu siveta mine ikura zo rārāni, ande tia. Ambo kinzi ma sikura tu siveta mine, tiambo Yova Kindeni ne tamāta kala ma sipaveta kuku māsi sakamao mine tā.

⁴ Yova Kindeni, maka tinima pwāka tu kinzi ma siveta mine. Mine kala kano pano tu kuveta kie ara panzi tamāta arara, kinzi ŋine uru sipono muli pa noko kawa ŋgua.

⁵ Andeta lâ zo ŋana noko ma kupare nia panzi tamāta sakamao, ande maka iloma tu noko ma kupare nia mine nā panzi tamāta pinde tona, kinzi ŋinde sipu mulinzi pano ku siveta ikura warakanzi nā nenzi ilo-kalo potomule mine. Aku maka kano pano tu kuvetanzi Isrel tamāta simo ara nā.

126

Kinzi Isrel tamāta sino pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi

¹ Muŋga, lâ zo ŋinde Yova Kindeni ikai maka piti lâ tinikoa nenzi luma sakamao nia, aku ikai maka kataulo kamā pa Jerusalem lawea kilo, ande maka iloma pateā tu ŋinde nde mbupuleŋa nā. Andeta tia.

² Mine nde maka kaŋele ku kande-kaŋele ŋalae, aku kawama kâki kawāŋgi wāŋgiŋa ndekāŋa kâ. Ninenŋa kinzi tinikoa ŋgu tamāta nde simora ku siporo pa warakanzi mine tu, “Opopo, Yova Kindeni iveta māsi ŋalaŋala kie-kie ŋana ivilanzi i tamwata ne ŋgu!”

³ Mao kanaŋo, Yova Kindeni iveta māsi ŋalaŋala kie-kie ŋana ivila maka, kala iloma ara ndo.

⁴ Yova Kindeni, maka kano pano tu pwaima piti lâ kazāŋa ilo kilo, itogo muŋga kuveta mine. Noko uru kusupwa karāzi imbe ndue lâā kawa-kawa māsa-māsa ilo, kala lâā isāko ipipi lâ kawa-kawa ilo, aku maka iloma tu noko ma kuveta vetāŋa kie taituni pa maka.

⁵ Muŋga, lâ zo ŋinde kinzi tamāta sikai kaniŋa vāsa silā nenzi tāno ilo ŋana sipau kâ, ande kinzi kalonzi sukāŋa kala simo sipataiŋa nā. Anŋa lâ zo ŋana kinzi ma sigona kâpwa kanaŋo, ande kinzi ma sindeka ŋalae. Aku maka kala kaloma sukāŋa mine nā, andeta iloma tu ma kandeka kilo.

⁶ Mao nā, maka katogonzi tamāta ŋinde muŋga silā pa nenzi tāno ŋana sipau kaniŋa vāsa kâ, andeta ilonzi tiŋa nā. Andeta muli ŋga kâpwa ma ipāŋga, kala kinzi ma kawanzi kâki siwāŋgi wāŋgiŋa ndekāŋa kâ, aku ma sikai kâpwa ŋalae ŋinde sitaulo simā.

127

Maro Kindeni nde Ara Tamwata Solomon isia wāŋgiŋa ŋine

¹ Lâ zo ŋana kinzi tamāta sipa luma kâki kâ, ambo kinzi ŋandai sino pa Yova Kindeni tu ivilanzi, ande kinzi siveta nenzi wurāta koa tia nā. Aku mine nā, ambo ŋgu tonŋe ŋandai sino pa Yova Kindeni tu ikatona nenzi lawea, ande kinzi yoŋa tamāta sio ŋana lawea ŋinde koa tia nā.

² Aku mine nā, tamāta pinde kalonzi kapa ŋana Yova Kindeni kâ, kala simakāsa ŋana sikai mbaliŋa wa kâpwa wa. Ikura zo zo, kinzi sipile kenonŋa nia lâ mboyo ŋaŋa yo, aku sināna siveta wurāta ŋalae lee mbo. Andeta kinzi siveta mine koa tia nā. Taitu Yova Kindeni ilo ndo keno panzi ne tamāta, kala lâ zo ŋana sikeno kenonŋa nia yo, ande i uru irombonzi.

³ Tamâta tonje natu nde sitogo wisi-ara Yova Kindeni ilua i mine. Mao nâ, kinda natunda sitogo kulu ara i tamwata ipatea pa kinda.

⁴ Ambo tamâta lâlu ipulianzi natu, ande kinzi njinde ma muli sikatona i sondo, itogo zugu tamâta ne silâwa uru ikatona i mine.

⁵ Mao nâ, ambo tamâta tonje natu rârâ simo, ande i ma indeka nâ, njana tu lâ zo njana ne kazânja tamâta ma sio i lâ njua nia, ande i natu njinde ma sivila i njana ipolenzi kâ.

128

Maro Kindeni iveta kie ara panzi tamâta ea uru sipono muli pa i ne njua

¹ Noko tamâta ea uru kumege njana Yova Kindeni wa kupono muli pa i ne njua wa, ande i ne nzâmbe ara ikeno pano.

² Aku mbaliña ndia noko pwai njana ne wurâta kulu, ande njinde ma ikurano. Mao nâ, noko ma kumo ara nâ, aku ma ilo ndeka nâ.

³ Noko kaiwa taine ma imo noko ne luma ilo itogo kâi waini ara ipula kanaŋo rârâ mwasina. Mao nâ, i ma ipaguguanzi noko natu rârâ, aku kinzi ma sinje noko ne kâro-kâro mbwaliu lâ, itogo kâi mbimu irumba wasaseki mine.

⁴ Mao kanaŋo, Yova Kindeni ma iveta kie ara mine panzi tamâta rârâni uru sipono muli pa i kawa njua.

⁵ Njingu-nambwe, Yova Kindeni imo Saion lawea, aku naŋa ilonju tu i ma iveta kie ara mine pa noko. Naŋa ilonju tu noko ma kusajona ara nâ lâ Jerusalem lawea, ikura zo rârâni noko ma kumo via lâ tâno kulu.

⁶ Naŋa ilonju tu noko ma kumo zo luandondo lee, kumoranzi timbu sipânja. Aku naŋa ano pa Yova Kindeni tu ma ivetanzi Isrel tamâta simo ara nâ.

129

Kinzi Isrel sino pa Maro Kindeni tu ma izavarunzi nenzi kazânja tamâta

¹ Miki Isrel ngu, kala njine miki ma kat-apârî njana vetânja sakamao njinde nemi kazânja tamâta siveta pami, lâ nia ndoyo lee imâ ipânja lâ zo njine.

² “Mao nâ, nia ndoyo, aku imâ lee ipânja lâ zo njine, ande kinzi kazânja tamâta simo siveta vetânja sakamao ndo pa maka. Andeta kinzi njandai sipole maka nga.

³ Kinzi uru sipalili maka sakamao ndo, aku mbilâo ive kumbuma karae pwap-wataki. Mine nde mbwatakâe luandondo rârâ sipânja kumbuma, itogo lââ kawa-kawa ikeno tâno ilo mwasina.

⁴ Andeta Yova Kindeni, ina Vetânja Sondo Warika, ande ivila maka ku ipalalana tamâta sakamao nenzi wâlo kaika piti lâ tinima, kala kamo tinima vesa nâ.”

⁵ Mine kala naŋa ilonju tu kinzi tamâta rârâni uru ilonzi sakamao pa Saion lawea njinde ma mainzi, ku ma sikâwa pwap-wataki silâ.

⁶ Ara ndo njana kinzi ma simo sitogo unza ipânja nia mira mwasina. Unza njinde ma ipânja wasaseki, andeta ngâla-ngâla walele nâ.

⁷ Unza njinde nde kelekele kaa nâ. Mine kala tamâta uru silamo njinenja sipa wâra ku sikale silâ, ande tia.

⁸ Lâ kaniña gonânja ne zo, ambo tamâta pinde soka nzâla silâ, ande kinzi uru sisarâwa panzi wurâta tamâta tu, “Yova Kindeni iveta kie ara pano!”. Aku kinzi wurâta tamâta kala siporo njua kaŋa taituni taulo panzi. Andeta maka tinima pwâka tu tamâta tonje ma iporo njua kaŋa mine panzi Saion lawea ne kazânja tamâta.

130

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma isuka i

¹ Yova Kindeni, naŋa ilonju malia ndo kala asarâwa pano.

² Maro Njalae, kupaloŋo pa nanenju tiña. Naŋa asarâwa pano tu kalo sukânja njanana. Mine nde kutambira taŋa pa nanenju sarawânja!

³ Ambo noko ma kalo ngere njana maka nema kiesaka rârâni taitu-taitu ikura zo zo, ande ea ma ikura tu injenge njana noko ne pareña-nia, a? Tia ndo!

⁴ Andeta noko kuzavaru nema kiesaka piti lâ tinima, njana tu noko ilo tu maka ma kamege njanano.

⁵ Mine nde naŋa ao tiningu pa Yova Kindeni. Mao nâ, naŋa amo ao tiningu papa i nâ tu ma ivilana, ikura ne njua pâña mine, aku naŋa kalonju tawana i ne njua.

⁶ Naŋa uru ao tiningu pa Maro Njalae nâ tu ma ivilana, itogo kinzi yonja tamâta uru mbo mbo sio tininzi pa mbwale pwataki mine. Kinzi ilonzi njalae tu mbwale pwataki ma imâ walele nâ, njana ma simo ara.

⁷ Anja miki Isrel tamâta, miki kala ma kao tinimi pa Yova Kindeni nâ, njana tu i ne tini-mwasa ikeno mine ku imo nâ. Ikura zo rârâni i ilo ara nâ njana ikainzi ne tamâta piti lâ kazânja ilo.

⁸ Mao nâ, inani ma izavaru i ne tamâta nenzi kiesaka rârâni piti lâ tininzi.

131

Tamāta kalo tawana Maro Kindeni Daviti isia wāṅgiṅja ḡine

¹ Yova Kindeni, naṅa apile māsi ḡana apandekāna warakāṅgu kā marumbu lâ, aku ḡandai uru apasuka warakāṅgu tiningu ḡga. Ilo-kalo pinde nde kaika ndo kala ipole nanenḡu ilo-kalo, andeta naṅa kalonḡu loko ḡana ilo-kalo ḡinde kā, ande tia.

² Mao nâ, naṅa wisingu puu ndue lâ, kala amo tava wisingu pisi nâ, itogo lâlu puro-puro wisi pisi ḡana imo tina tini laiti.

³ Miki Isrel tamāta, miki ma kao tinimi pa Yova Kindeni nâ, lâ zo ḡine wa zo muli-muli wa.

132

Kinzi sindeka ḡana Maro Kindeni ne luma sapāṅja kā

¹ Yova Kindeni, maka kano pano tu kalo ḡgere kilo ḡana Daviti tava malia kie-kie muṅga ipāṅga pa i ḡinde.

² Noko nde Yakopu ne vāsa ḡgu nenzi Maro Kindeni Walo Tamwata, aku maka kano pano tu kalo ḡgere kilo ḡana ḡgua pāṅa kaika ḡinde Daviti iveta kuku noko, aku kuvila i.

³ Daviti ipambwāre mine tu, “Naṅa ma atu kaika ḡana alâ nanenḡu luma ilo wa akeno nanenḡu kenoṅa nia wa.

⁴ Naṅa ma apwarea ku akeno matāṅgu tia ndo.

⁵ Naṅa ma aka māsa mine lee, ikura lâ zo ndia naṅa ma apa luma tonḡe kâki pa Yova Kindeni, inani Yakopu ne vāsa ḡgu nenzi Maro Kindeni Walo Tamwata, ḡana i ma imo ilo kâ.”

⁶ Muṅga, lâ zo ḡinde maka kamo Betlehem lawea, ande maka kaloṅo ḡgua tu Yova Kindeni ne ḡgua pāṅa ne sopi sapāṅja nde ikeno nia tonḡe. Maka karoto lee kasānda kulu lâ Jar lawea tini laiti.

⁷ ḡinenḡa maka kaporo tu, “Ayo, toka talâ pa Yova Kindeni ne luma sapāṅja! Talâ pa i ne saṅonāṅja nia ara ḡinde nao, aku tapare tukunda tawāṅgi papa i!”

⁸ Yova Kindeni, sopi sapāṅja ḡinde itula noko kilala pwataki tu noko nde Walo Tamwata. Maka kano pano tu pwai sopi ḡinde kulâ ne luma sapāṅja ilo, aku kumo ḡinde ikura zo rârâni.

⁹ Aku maka iloma tu noko ne patarawāṅja tamāta ma sipaveta kuku vetāṅja sondo lâ noko ne luma ilo ikura zo zo. Aku maka iloma tu noko ne tamāta ma sisarāwa tava ndekāṅja nâ.

¹⁰ Yova Kindeni, maka kano pano tu kalo ḡgere ḡana ne wurāta tamāta Daviti kâ. Noko ma kupu muli pa tamāta ḡine noko

tamwata muṅga kupatea tu ma imo koipu ḡlae, mine ndimo.

¹¹ Yova Kindeni, noko kuveta ḡgua pāṅa kaika kuku Daviti lâ, aku noko ḡana kulele ne ḡgua ipāṅga kie tonḡe kilo, ande tia. Noko ne ḡgua pambwareṅja ikeno mine; “Muli mbo noko ne zo marumbu lâ ḡga, ḡinenḡa naṅa ma ao noko natu tamāne tonḡe ikai noko nia ḡana imo koipu ḡlae.

¹² Ambo noko ne vāsa kinzi ma siveta ikura nanenḡu ḡgua pāṅa mine, aku ma sipono muli pa ḡgua tukuṅa rârâni naṅa ma alanzi ḡinde tona, ande noko timbu wukale kala ma muli sikai noko nia mine nâ, ku ma simo koipu ḡlaṅala ikura zo rârâni.”

¹³ Mao nâ, Yova Kindeni ipatea Saion lawea lâ. I ilo tu ma imo ne lawea ḡinde ku imo nâ.

¹⁴ Iporo tu, “Naṅa ma amo lawea ḡine ikura zo rârâni. Naṅa ilonḡu pa lawea ḡine, kala ma amo koipu ḡlae lâ lawea ḡainani nâ.

¹⁵ Naṅa ma amo ḡai ku ma arombonzi tamāta ḡinde simo Saion lawea, kala kinzi ma siroto ḡana kelekele tonḡe tia. Mao nâ, naṅa ma kâpwa alanzi sugorai tamāta simo ḡine, kala ma kapwanzi pupuro ndo.

¹⁶ Naṅa ma wurāta alanzi Saion ne patarawāṅja tamāta, kala kinzi ma situla pwataki tu naṅa uru akainzi tamāta piti lâ kazāṅja ilo. Mine kala nanenḡu tamāta simo Saion lawea ḡine nde ma siwāṅgi ku ma sisarāwa tava ndekāṅja nâ.

¹⁷ Naṅa ma akai tamāta tonḡe lâ Daviti ne vāsa ḡgu, aku ma ao i imo koipu ḡlae lâ lawea ḡine. Naṅa apatea i tu ma ikai koipu ikura zo zo, itogo sināla mine.

¹⁸ Daviti ne walo kaika ma ivilanzi tamāta rârâni i uru ikai poe panzi ḡinde, kala ma simo ara nâ. Andeta naṅa ma aveta maṅeti ḡlae panzi i ne kazāṅja tamāta.” Yova Kindeni kawa ḡgua kala ḡine.

133

Ara ḡana kinda ma tamo ilonda taitu nâ

Daviti isia wāṅgiṅja ḡine

¹ Ambo Yova Kindeni ne tamāta ma simo ilonzi taitu nâ, ande ḡinde ma ara ku ara ndo.

² Mâsi mine nde ara ndo, itogo samimi ara ḡinde kinzi muṅga sipaliṅi lâ patarawāṅja tamāta Aron kulu. Samimi ḡinde irere indue ipāṅga ndanḡeni pwau, aku indue ilâ ikura ne pasawaṅja luandondo ḡgaṅe. Kinzi tamāta simora ḡinde ku ilonzi ndeka.

³ Mao nâ, māsi ḡana tamo taitu tava ilonda taitu nâ, ande ara ndo, itogo mwāka

ŋinde uru mbo mbo imbe ndue Hermon Tuu kulu wa Saion lawea ne tuu kulunzi wa. Nana tu Yova Kindeni iveta kie ara ndo panzi tamâta simo Saion lawea, kala ma simo ara mine ku simo nâ.

134

Kinda tapanea Maro Kindeni tasuka i ŋa kâki

¹ Miki Yova Kindeni ne wurâta tamâta ŋine uru mbo mbo kaveta wurâta lâ i ne luma sapâŋja ilo, miki rârâni kamâ kapanea i kasuka ŋa kâki!

² Miki naomi pa Nia Sapâŋja Ndo ŋinde, aku mbaumî kâki kano pa Yova Kindeni wa kasuka i ŋa kâki wa.

³ Naŋa ilonŋu tu Yova Kindeni, ina imo Saion lawea, ma iveta kie ara ndo pa miki. Inani nia ndoyo ipulia samba wa tâno wa.

135

Paneāŋja ilâ pa Maro Kindeni

¹⁻² Tapanea Yova Kindeni tasuka i ŋa kâki! Miki Yova Kindeni ne wurâta tamâta ŋine uru kamandî i ne luma ilo, kinda nenda Maro Kindeni ne luma sapâŋja ŋinde, ande miki kapanea i ŋa kasuka kâki!

³ Tapanea i ŋa tasuka kâki, ŋana tu i nde ara tamwata. Kinda ma tawâŋgi wāngiŋja paneāŋja kâ papa i, ŋana tu ŋinde ma iveta ilonda ndeka.

⁴ Yova Kindeni ipatea kinda Yakopu ne vâsa ŋgu pa i tamwata. Mine kala kinda Isrel tamâta tamo i tamwata ne ŋgu sondo.

⁵ Mao nâ, naŋa asama tu nenda Maro Njalae ne walo kaika nde njalae ndo, aku ina ipolenzi maro laŋeŋa rârâni.

⁶ Vetâŋa ndia Yova Kindeni ilo tu ma iveta lâ samba ilo wa tâno kulu wa tâi ilo wa tâi duvi lâmbu wa, ande i ma iveta vetâŋani ndaina ikura i tamwata nâ ne pateâŋja mine.

⁷ Aku ina kala igonanzi karâzi ne take-take njalajala sipâŋga lâ nia ŋgaŋe, aku ina isupwa loloa iyoka tava karâzi indue imâ. Ina tamwata uru isupwa lawea ipile ne luma ku iyâti ilâ wa imâ wa.

⁸ Aku nanayoni, inani kala ipunzi Isip tamâta natunzi tamâne nzâla-kulu rârâni sipamateteu, aku ipunzi nenzi ŋgoambwâmbwa natunzi nzâla-kulu sipamateu mine nâ.

⁹ Aku iveta mâsi kaika kie-kie pinde lâ Isip tâno ŋinde tona, ŋana ipare nia pa nenzi koipu njalae tavanzi i ne sukâŋa tamâta.

¹⁰ Aku muli ŋga Yova Kindeni izavarunzi tamâta ŋgu rârâ ŋinde. Kinzi ŋgu ŋinde nenzi koipu njalajala simo tava walo kaika ndo, andeta ipunzi pâta simâte.

¹¹ Mao nâ, Yova Kindeni ipu Amor ŋgu nenzi koipu njalae Sihon pâta imâte lâ, aku ipu Basan ŋgu nenzi koipu njalae Ok pâta imâte tona. Aku ipunzi ŋgu rârâni simo Kenan tâno ŋinde nenzi koipu njalajala simâte tona.

¹² Njineŋga ikai koipu njalajala ŋinde nenzi tâno ku ikisi kerî panzi ne ŋgu Isrel.

¹³ Mine nde Yova Kindeni, ikura zo zo kinzi tamâta ma sisama noko kilala pwataki tu noko nde Maro Njalae mao. Mao nâ, kinzi tamâta ma situla noko parina pwataki ikura zo muli-muli.

¹⁴ Nana tu Yova Kindeni ma iveta vetâŋa sondo nâ panzi ne tamâta lâ ŋgua nia. I ma kalo sukâŋa ŋana ne wurâta tamâta kinda.

¹⁵ Kinda tasama tu kinzi tinikoa ŋgu rârâni nenzi maro nde kekekele kaa nâ. Kinzi tamâta nâ sipare tainzi lâ mira “silva” tini wa mira “gol” tini wa.

¹⁶ Kinzi maro laŋeŋa ŋinde kawanzi keno, andeta sikura tu siporo ŋgua kâ, ande tia. Kinzi matanzi keno, andeta sikura tu simora kekekele kâ, ande tia.

¹⁷ Kinzi taŋanzi keno, andeta sikura tu siloŋo ŋgua, ande tia. Aku kinzi sikura tu simbana korananzi, ande tia ndo.

¹⁸ Ara ŋana kinzi tamâta uru sipare maro laŋeŋa kaa kaa tainzi ŋinde ma sipâŋga simo rege-rege kunzi maro laŋeŋa ŋinde. Naŋa ilonŋu tu tamâta ea uru kalonzi tawana maro laŋeŋa ŋinde, ande kinzi kala ma sipâŋga kaa nâ, sitogonzi kinzi mine.

¹⁹ Anŋa miki Isrel tamâta, miki kapanea Yova Kindeni kasuka i ŋa kâki! Anŋa miki Yova Kindeni ne patarawâŋa tamâta lâ Aron ne vâsa ŋgu, miki kala kapanea i ŋa kasuka kâki!

²⁰ Anŋa miki tamâta lâ Livai ne vâsa ŋgu, miki kala kapanea Yova Kindeni ŋa kasuka kâki! Miki tamâta ea uru kamege ŋana Yova Kindeni kâ, miki rârâni kapanea i ŋa kasuka kâki!

²¹ Mao nâ, miki tamâta kamo Saion Tuu kulu lâ Yova Kindeni ne lawea Jerusalem ilo, miki ŋinde kapanea i ŋa kasuka kâki! Tapanea Yova Kindeni ŋa tasuka kâki!

136

Kawânda ndanŋe ilâ pa Maro Kindeni

¹ Kinda kawânda ndanŋe ilâ pa Yova Kindeni, ŋana tu i nde ara tamwata.

‘Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

² Kinda taporo ndanŋe ilâ pa Maro Kindeni, ina ipolenzi maro rârâni.

“Mao nâ, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rârâni.

³ Kinda taporo ndanḡe ilā pa Maro ṅalae, ina kala ipolenzi tamāta ṅalaṅala rārāni simo tāno kulu.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

⁴ Ina simbo nā uru iveta māsi ṅalaṅala.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

⁵ I ne ilo-kalo nde ṅalae ndo; mine kala ipulia samba ipāṅga lā.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

⁶ Ina io tāno imandi lāā kulu.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

⁷ Ina ionzi sināla ṅalaṅala sipāṅga samba tini.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

⁸ Aku ina io kari tu ikatona mbwale.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

⁹ Ina io nzimona tavanzi pitu tu sikatona mbo.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

¹⁰ Ina nanayoni ivilanzi timbunda, kala ipunzi Isip tamāta natunzi tamāne nzāla-kulu pāta sipamateteu.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

¹¹ ṅinenḡa ina ikainzi Isrel ṅgu sipile Isip tāno siyāti simā.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

¹² I tamwata ne walo nde kaika ndo, kala iveta mine.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

¹³ Aku muli ṅga ina ipu Tāi ṅiṅi kala ipwa pwataki mo rua.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

¹⁴ ṅinenḡa ina ikainzi ne tamāta soka māsa-māsa nā lā tāi ṅgini simbwaliu silā.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

¹⁵ Andeta ipatuku Isip nenzi koipu ṅalae tavanzi ne zugu tamāta sinu lāā kala sipamateteu lā.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

¹⁶ Aku ina imunḡa panzi ne tamāta soka nia bilimu silā.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

¹⁷ ṅinenḡa ina ipunzi koipu kaika ṅalaṅala pāta simāte.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

¹⁸ Kinzi koipu ṅalaṅala ṅinde nawalanzi pinde nde ṅanzi ṅalae, andeta ipunzi pāta simāte.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

¹⁹ Ina ipu Amor ṅgu nenzi koipu ṅalae Sihon pāta imāte.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

²⁰ Aku ina kala ipu Basan ṅgu nenzi koipu ṅalae Ok pāta imāte tona.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

²¹ ṅinenḡa ikai kinzi koipu ṅalaṅala ṅinde nenzi tāno, aku ikisi kerī panzi ne tamāta.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

²² ṅinenḡa tāno ṅinde ilanzi ne wurāta tamāta Isrel.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

²³ Kinzi simo lee aku muli, ṅinenḡa nenda kazāḡa tamāta sipole kinda lā, andeta i ṅandai kalo kapa ṅana kinda ṅga.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

²⁴ I kalo ṅgere kilo ṅana kinda kā, kala ikai kinda piti lā nenda kazāḡa tamāta mbaunzi ilo.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

²⁵ Ina uru kāpwa ilanzi kelekele rārāni simo vianzi.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

²⁶ Mine nde kawānda ndanḡe ilā pa Maro Kindenī, inani imo samba ilo.

“Mao nā, i tini mwasa ndo pa kinda ikura zo rārāni.

137

Kinzi Isrel simo tāno tonḡe ku sipataiṅa ṅana nenzi lawea kā

¹ Maka kasaṅona Babilon ṅgu nenzi lāā ṅgaṅe-ṅgaṅe, aku kaloma ṅgere ṅana nema lawea Saion kā. Mine nde maka kaloma sukāḡa kala kamo kapataiṅa nā.

² Maka kasonanzi nema wāḡgu sitāra lā kāi simandi wanḡirama ṅinde lakanzi kulu, aku kapile keno.

³ Maka kaveta mine ṅana duvi ṅine kā: kinzi kazāḡa tamāta munḡa sikai maka kaika sioma lā nenzi tāno ṅinde, aku kinzi ṅinde sipai maka tu, “Kala ṅine miki ma kawāḡḡi wāḡḡiṅa tonḡe ṅana iveta maka iloma ara kā. Kawāḡḡi Saion ne wāḡḡiṅa tonḡe!”

⁴ Opopo, maka kamo kinzi tinikoa nenzi lawea ma! Mine nde maka kakura ṅana kandeka ku kawāḡḡi Yova Kindenī ne wāḡḡiṅa māsi mana, a? Tia ndo!

⁵ O Jerusalem lawea, ambo naṅa ma kalonḡu kapa ṅananano, ande ara ṅana Yova Kindeni ma iyaula mbaunḡu, ṅana naṅa ma akura tu ara nengḡu wāngḡu kilo tia.

⁶ O Jerusalem lawea, ambo naṅa ma kalonḡu kapa ṅananano, ambo naṅa ma apile nanenḡu māsi ṅana andekanano ṅalae tina kā, ande ara ṅana Yova Kindeni ma iveta ṅandolāṅḡu sakamao, ṅana naṅa ma akura tu awāngi wāngiṅja kilo tia.

⁷ O Yova Kindeni, maka kano pano tu kalo ṅgere kilo ṅana vetāṅa sakamao ṅinde kinzi Idom ṅgu siveta, lâ zo ṅinde nema kazāṅa tamāta sipara kuma ku sipole Jerusalem lawea. Kalo ṅgere kilo ṅana ṅgua ṅinde kinzi simo siporo mine tu, “Kazavaru Jerusalem lawea ndoni! Kazavaru ne luma wa kekelele rārāni marumbuni lâ!”

⁸ Anḡa miki Babilon ṅgu, kalonḡo ṅga; Yova Kindeni ne pateāṅa ikeno tu i ma izavaru miki ndo lâ. Tamāta ea ipare nia pami ṅana vetāṅa sakamao miki munḡa kaveta pa maka ṅinde, ande i ma iveta māsi ara ndo.

⁹ I ma indeka ṅana ikainzi nemi lâlu puro-puro ku itambiranzi sindue mira kulu sipamateteu.

138

Tamāta kawa ndanḡe pa Maro Kindeni Daviti isia wāngiṅja ṅine

¹ Yova Kindeni, naṅa ilonḡu kalonḡu ndoni aporo ndanḡe imā pa noko. Naṅa amandi kinzi maro rārāni naonzi ku awāngi wāngiṅja paneāṅa kā pa noko.

² Noko tini mwasa pa naṅa ikura zo rārāni, aku noko uru kuveta ikura ne ṅgua rārāni. Aku noko kusuka tamwata ṅa tava ne ṅgua pāṅa ṅinde kāki ndo, kala ipole kekelele pinde rārāni. Mine nde naṅa naonḡu pa noko ne luma sapāṅa, ku apare tukunḡu apaneano asuka noko ṅa kāki.

³ Naṅa asarāwa pa noko lâ, aku noko kupalonḡo pa nanenḡu noṅa kala kuo tamwata ne walo ṅalae imā pana ku ipu tini kaika pa ilonḡu kalonḡu.

⁴ Aku koipu ṅalāṅala rārāni simo tâno ndoni kala silonḡo pāri ṅana noko ne ṅgua tukunḡa kā. Mine kala kinzi ma sipanea noko ṅa sisuka kāki.

⁵ Kinzi ma siwāngi wāngiṅja situla noko ne vetāṅa ṅalāṅala pwataki, aku ma situla noko kilala pwataki tona tu noko ṅa imo ṅalae ndo.

⁶ O Yova Kindeni, noko kumo āta ndo, andeta noko kalo ṅgere ṅananzi tamāta ṅine uru sipatawa warakanzi tininzi. Anḡa tamāta ea uru sipasuka warakanzi tininzi, ande kinzi ṅinde sikura tu sipavea ṅananano, ande tia.

⁷ Mao nâ, lâ zo ṅana malia kie-kie ipāṅga pa naṅa, ande noko uru pwea ṅananano kala amo ara nâ. Nanenḡu kazāṅa tamāta wisinzi nāna ṅalae pa naṅa, andeta noko uru kumandi kupara kunzi. Noko ne walo nde kaika ndo; mine nde noko pwai naṅa piti lâ kazāṅa ilo.

⁸ Yova Kindeni ma iveta vetāṅa rārāni ṅinde i munḡa ipa ṅgua tu ma iveta pa naṅa. Naṅa tu Yova Kindeni, noko ne tini-mwasa uru ikeno mine ku imo nâ. Mine nde noko ma kupile noko mwasi maka Isrel ṅgu ndimo.

139

Maro Kindeni ne ilo-kalo nde ṅalae ndo Daviti isia wāngiṅja ṅine

¹ Yova Kindeni, noko mata kulea sondo pa ilonḡu kalonḡu, kala kusama naṅa kilalāṅḡu marumbu lâ.

² Ambo naṅa asaṅona tâku amandi tâku, ande noko kumora ku kusama nanenḡu vetāṅa rārāni. Noko kumo malawae ṅinde, andeta kusama nanenḡu ilo-kalo rārāni.

³ Ambo naṅa aveta wurāta tâku apwarea tâku, ande noko kumora ku kusama. Nanenḡu vetāṅa rārāni nde ikeno nia yo lâ noko nao.

⁴ Yova Kindeni, ambo naṅa ilonḡu tu aporo ṅgua, andeta aporo pwataki tia yo yo, ande nanayoni noko kusama nanenḡu ṅgua ṅinde marumbu lâ.

⁵ Mao nâ, noko kunḡe naṅa mbwalii lâ kutogo ṅgumbi mwasina, aku noko tamwata uru pwea ṅananano.

⁶ Naṅa ilonḡu ikai wurāta ṅalae ṅana asama noko ne vetāṅa ṅinde duvi kā. Opopo, noko ne ilo-kalo nde kekelele ṅalae tina, kala akura tu asama duvi tia ndo!

⁷ Mine kala ambo naṅa atu apavea ṅananano, ande naṅa ma alā pa sinia, a? Naṅa ma akāwa alā pa nia ndia ṅana noko ma kumorana tia, a? Tia ndo!

⁸ Ambo naṅa ma akāki pa samba lawea āta ṅinde, ande noko kumo niani ndaina. Ambo naṅa ma alā pa mateṅa nianzi, ande noko kala kumo nia ṅinde tona.

⁹ Ambo naṅa ma alou alā lee apāṅga nia malawae ndo pa mbwera kā, tâku alā amo nia malawae ndo pa wāra kā tâku,

¹⁰ ande noko ma kumo niani ndaina tona, aku noko ma pwai poe sondo pa naṅa wa kusana mbaunḡu kuvilana wa.

¹¹ Mao nâ, ambo naṅa ma ano pa kondoma tu imā ivea naṅa, ambo naṅa ma ano pa kari tu ipalele ipāṅga naṅa, ande naṅa ma akura tu apavea ṅana noko kā, ande tia.

¹² Naṅa tu kondoma ikura tu ipono noko mata, ande tia ndo. Kondoma wa mbwale

pwataki wa nde kekelele kie taituni lâ noko nao. Mine nde noko uru kumora nia lâ kari wa mbo wa.

¹³ Yova Kindeni, nanayoni noko tamwata kuveta karaenġu ne pinde-pinde ndoni. Noko kuo naŋa apāŋga nana kapwa ilo, aku kusenġe tukāŋġu ndoni ilā taitu.

¹⁴ Noko ne mâsi ŋana kupulia naŋa kâ nde ŋalae tina ku ara ndo. Mine kala naŋa ameġe ŋanano wa apaneano wa. Naŋa asama tu noko ne vetāŋa rârâni nde ara ku ara ndo!

¹⁵ Nia ndoyo, lâ zo ŋinde naŋa atumbu mwasa-mwasa amo paveāna nâ lâ nana kapwa ilo, aku tukāŋġu sipasenġe lâ, ande noko kumora ku kusama lâ.

¹⁶ Naŋa nana ipagugua naŋa tia yo, andeta noko mata kumora naŋa lâ. Naŋa apāŋga amo tâno kulu tia yo yo, andeta nanayoni noko kupatea nanenġu zo ŋana ma amo viāŋġu kâ marumbu lâ, kala kuŋġere zo ŋinde kambwanġe lâ pepa tini ikeno lâ.

¹⁷ Opopo, Maro Kindeni, naŋa akura tu asama noko ne ilo-kalo rârâni ŋinde tia ndo! Noko ne ilo-kalo nde ŋalae tina.

¹⁸ Ambo naŋa ma asowe kekelele rârâni noko uru kalo ŋgere ŋana ŋinde kambwanġenzi, ande kambwanġenzi ŋinde ma ipole paulo rârâni ikeno sâwa ndoni. Lâ zo ŋana naŋa amandi sânda lâ kenonja nia, ande naŋa amo kuku noko yo.

¹⁹ Ayo, Maro Kindeni, naŋa ilonġu tu noko ma kupunzi tamâta sakamao pâta simâte. Naŋa ilonġu tu kinzi tamâta kala ilonzi pa paraŋa nâ ŋinde nde ma sipile naŋa ku silâ.

²⁰ Kinzi kazāŋa tamâta ŋinde uru siporo ŋgua pavaliġiŋa sakamao pa noko. Mao nâ, kinzi siveta ŋgua potomule kaŋa-kaŋa ŋana siyaula noko ŋa.

²¹ Yova Kindeni, naŋa wisinġu nâna ndo panzi tamâta ea wisinzi nâna pa noko. Naŋa tininġu pwâka ndo ŋananzi tamâta ea uru sikai kazāŋa pa noko.

²² Mao nâ, naŋa ilonġu panzi tamâta ŋinde tia ku tia ndo! Naŋa amora kinzi sitogo warakāŋġu nenġu kazāŋa tamâta mine.

²³ Mine nde Maro Kindeni, naŋa ilonġu tu noko ma kulea sondo pa naŋa, aku kumora ilo-kalo rârâni ŋine ikeno ilonġu kalongu. Pwai samāŋa pana, aku kutula nanenġu ilo-kalo rârâni pwataki.

²⁴ Ambo naŋa ayoka lâ nzâla ara tia tâ, ande naŋa ilonġu tu noko ma kutula ŋinde pwataki pana. Pwai poe sondo nâ pana, aku kuona alâ pa via ne nzâla, ŋana ma amo ara mine ku amo nâ.

140

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ikeā ŋana i kâ

Daviti isia wāngiŋa ŋine

¹ Yova Kindeni, pwai naŋa piti lâ kinzi tamâta sakamao mbaunzi ilo. Kinzi tamâta ŋinde ilonzi tu sipunzi tamâta. Mine kala ano pano tu pwea ŋanana.

² Ikura zo rârâni kinzi kalonzi ŋgere ŋana mâsi sakamao nâ. Aku kinzi siveta wisi-nâna tava kazāŋa ipāŋga ŋgininzi ikura zo zo.

³ Kinzi nenzi ŋgua nde mata-mata, itogo mwâta niŋo ruru ndo mwasina. Mao nâ, kinzi kawanzi ŋgua uru iyaulanzi tamâta, itogo mwâta saka ikanzi tamâta kala simâte mine.

⁴ Mine nde Yova Kindeni, pwatona naŋa, ŋana kinzi tamâta sakamao ŋinde nenzi walo ma ikura tu ipole naŋa tia. Kinzi ilonzi tu sipunzi tamâta, aku sipa ŋgua lâ tu ma sizavaru naŋa tona. Mine kala ano pano tu pwea ŋanana.

⁵ Kinzi taŋa-kaika tamwatanzi ŋinde nde sipavea ku sio nimbu ŋana sikai naŋa kaika kâ. Kinzi sikalolo kaimbo ku siveta nimbu sio lâ nzâla tu ma sikai naŋa, itogo uru sikai simbi mine.

⁶ Mine nde naŋa asarâwa pa Yova Kindeni mine tu, "Nanenġu Maro Kindeni kala nokoni." Yova Kindeni, kutambira taŋa pa nanenġu noŋa, aku kumâ kuvilana!

⁷ O Koipu ŋalae Yova Kindeni, noko kumo nanenġu Yautāŋa Tamwata kaika. Muŋga, lâ zo ŋinde maka kamo paraŋa ilo, ande noko pwatona naŋa sondo nâ, kutogo nanenġu maramuŋa mwasina.

⁸ Mine nde Yova Kindeni, noko ma kusâu panzi tamâta sakamao tu ma siveta vetāŋa ndia ilonzi tu siveta, mine ndimo. Kinzi sipa ŋgua ŋana siveta vetāŋa sakamao kâ. Naŋa ano pano tu kuponno nzalanzi.

⁹ Noko ma kusâu panzi nanenġu kazāŋa tamâta tu sizavaru naŋa ndimo. Vetāŋa ndia kinzi siporo tu ma siveta pa naŋa, ande naŋa ilonġu tu noko ma kulele vetāŋa ŋinde itaulo pa warakanzi nâ.

¹⁰ Naŋa ilonġu tu noko ma kuzavarunzi. Mao nâ, kusupwa yââ imbe ndue kulunzi! Kutambiranzi sindue silâ mbââ ŋalae ilo ku kusae nzâla, ŋana ma sikura tu siyâti simâ kilo tia.

¹¹ Kinzi tamâta mine uru sisowe ŋgua laŋeŋa nâ lâ tamâta pinde tininzi. Noko ma kusâu panzi tamâta ŋinde tu ma simo ara, mine ndimo. Naŋa ilonġu tu vetāŋa sakamao ma ipāŋga walele nâ panzi tamâta ŋinde uru ilonzi tu sipunzi tamâta, ku ma izavarunzi ndo lâ.

¹² Yova Kindeni, naŋa asama tu noko uru kuvilanzi sugorai tamwatanzi. Anŋa tamâta ea nenzi kaika ŋalae koŋa tia kala sikura tu sipavila warakanzi tia, ande noko uru kuveta vetâŋa sondo ndo panzi.

¹³ Mao nâ, kinzi tamâta arara ma sipaneano sisuka noko ŋa kâki. Kinzi ŋinde ma simo kuku noko.

141

*Tamâta tonŋe ino pa Maro Kindeni
Daviti isia wāngiŋja ŋine*

¹ Yova Kindeni, kala ŋine naŋa ano pano. Naŋa asarâwa pano tu kupaloŋo pa nanenŋu noŋa. Kumâ walele nâ kuvilana.

² Naŋa ilonŋu tu nanenŋu noŋa ŋine ma ikâki pano itogo mundo ne kuwae ara mwasina. Kari indue lala lâ, kala asuka mbaunŋu kâki akai noŋa pano itogo nanenŋu patarawâŋa mine.

³ Yova Kindeni, naŋa ano pano tu pwatona naŋa kawānggu sondo. Pwai poe pa nanenŋu ŋgua rârâni.

⁴ Pwai poe sondo nâ pa ilonŋu kalonŋu tona. Tia ma ilonŋu igagatina ŋana aveta mâsi sakamao wa apakaka kunzi tamâta sakamao aveta kiesaka kunzi wa. Ambo naŋa ilonŋu pateo tu ma asanŋona aka kunzi lâ nenzi kâŋa-nuŋa ŋalaŋjala, ande naŋa ano pano tu kupono nzalāŋgu.

⁵ Ambo tamâta ara tonŋe kalo sukâŋa ŋanana kala ipu naŋa wa itu naŋa sondo wa, ande ŋinde ma ara. Andeta ikura zo rârâni naŋa ano pa Yova Kindeni tu ma itoto kinzi tamâta sakamao nenzi vetâŋa potomule. Naŋa tiningu pwâka ndo tu kinzi tamâta sakamao ma sisuka naŋa ŋāŋgu kâki.

⁶ Ara ŋana tamâta pinde ma sikainzi tamâta sakamao ŋinde nenzi koipu ŋalaŋjala silâ pa nia ndamwa ku ma sitambiranzi sindue. Njinenŋa lâ zoni ndaina kinzi ma sisama tu Yova Kindeni kawa ŋgua nde mao kananŋo.

⁷ Ara ŋana kinzi ma sitambira tukanzi simbe sindue mateŋa nianzi nzâla kawa, itogo tamâta itale kâi ilâ pinde-pinde ku itambira pwapwataki mine.

⁸ Andeta Koipu ŋalae Yova Kindeni, naŋa kalonŋu tawana noko nâ. Naŋa amâ pano tu ma amuna noko tini laiti. Noko ma kusâu panzi kazâŋa tamâta tu sipu naŋa pâta amâte, mine ndimo.

⁹ Kinzi kiesaka tamwatanzi sio nimbu ŋana sikai naŋa kaika kâ. Naŋa ano pano tu pwea ŋanana, ŋana naŋa ma anŋenŋe ŋana nenzi nimbu ŋinde kâ.

¹⁰ Naŋa ilonŋu tu kinzi tamâta sakamao nenzi nimbu ŋinde ma ikai kinzi warakanzi kaika, anŋa naŋa warakāŋgu

ma anŋenŋe ŋana nimbu ŋinde kâ, ku ayoka alâ.

142

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila

i

Daviti isia wāngiŋja ŋine, lâ zo ŋinde imuna imo ŋgânza ilo.

¹ Naŋa asarâwa kaika pa Yova Kindeni. Naŋa kawānggu kâki ano papa i tu ma ivilana.

² Naŋa ilonŋu makisa kala aporo papa i, atula ŋgua pwataki ŋana malia kie-kie rârâni kala ipāŋga pa naŋa ŋine.

³ Yova Kindeni, lâ zo ŋana ilonŋu malia ŋalae tina, ande noko uru pwatonana. Nanenŋu kazâŋa tamâta sivea nimbu tonŋe lâ nzâla naŋa uru ayoka ŋinde. Kinzi situ ma sikale naŋa kaika kâ.

⁴ Opopo, naŋa matāŋgu ilâ wa imâ wa, andeta amora tu tamâta tonŋe imo tiningu laiti ŋana ivila naŋa kâ, ande tia. Tamâta tonŋe imo ŋana ikeo ŋanana, ande tia. Tamâta tonŋe kalo sukâŋa ŋana naŋa kâ, ande tia.

⁵ Mine nde Yova Kindeni, naŋa asarâwa pano tu kumâ kuvilana. Naŋa aporo tu, "Noko tamwata nâ nde nanenŋu katonâŋa tamâta. Lâ zo ŋine naŋa amo viāŋgu, ande naŋa ilonŋu pa kelekele taitu ŋine nâ; naŋa ilonŋu tu noko ma kumo kuku naŋa."

⁶ Naŋa asarâwa pano tu kuvilana. Kutambira taŋa pa nanenŋu noŋa, ŋana tu ilonŋu kalonŋu nde malia ndo. Nanenŋu kazâŋa tamâta kinzi nde tamâta kaika ndo, aku naŋa akura tu apolenzi tia. Mine kala ano pano tu pwaina piti lâ mbaunzi ilo.

⁷ Malia ŋine ikale naŋa kaika lâ, itogo wâlo kaika ikeno tiningu mwasina. Naŋa ano pano tu kupalalana wâlo ŋine piti lâ tiningu, ŋana naŋa ma amo ara kilo kâ. Njinenŋa naŋa ma apaneano asuka noko ŋa kâki. Aku noko ne tamâta ma simora tu noko kuveta kie ara pa naŋa, aku kinzi kala ma simandi kuku naŋa ŋana sipaneano.

143

Tamâta ino pa Maro Kindeni tu ma ivila

i

Daviti isia wāngiŋja ŋine

¹ Yova Kindeni, kupaloŋo pa nanenŋu noŋa! Kutambira taŋa pa nanenŋu tiŋa. Noko ne vetâŋa rârâni nde sondo ndo, aku noko uru kuveta ikura tamwata ne ŋgua rârâni. Mine kala ano pano tu kupaloŋo pa naŋa!

² Naŋa asama tu tamâta tonŋe imo tava ilo mbâra-mbâra ndo lâ noko nao, ande tia

ndo. Mine nde noko ma kuo ne wurāta tamāta naŋa amandi noko ne ŋgua nia ndimo.

³ Kumora ŋga; nanenŋu kazāŋa tamāta itangula naŋa lee ipolena ku itawa naŋa ndue ndo lā. Ipa naŋa kaika lā, aku io naŋa amo nia kondoma, atogonzi tamāta ŋinde simāte muŋgani lā.

⁴ Mine kala naŋa iloŋgu kurana tia, aku iloŋgu kalonŋu nde malia ndo.

⁵ Kala ŋine naŋa kalonŋu ŋgere kilo ŋana zo muŋgāŋa. Naŋa kalonŋu ŋgere ŋana noko ne vetāŋa rārāni, vetāŋa ŋalanjala muŋga kuveta ŋinde.

⁶ Mine nde naŋa asuka mbaunŋu kākī ku ano pano, ŋana tu naŋa iloŋgu ndo tu noko ma kumo kuna, itogo tāno māsama ila ndo tu karāzi ma imbe indue.

⁷ Yova Kindeni, kumā kuvila naŋa walele nā, ŋana tu iloŋgu kurana tia ndo. Noko ma kupavea ŋanana ndimo. Ambo noko ma kupavea ŋanana, ande naŋa ma amāte ku ma alā amo mateŋa nianzi.

⁸ Naŋa ao nenŋu kalo-tawana ilā pa noko simbo nā. Mine nde ano pano tu kuveta nanenŋu kalo-ŋgere ipāŋga ikura mboyo mboyo ŋana noko ne tini-mwasa ŋinde uru ikeno mine ku imo nā. Nanenŋu noŋa imā pa noko nā. Mine kala kutula nzāla pana, aku naŋa ma ayoka noko muli.

⁹ Yova Kindeni, naŋa apalilu akāwa amā pa noko tu ma pwea ŋanana. Pwai naŋa piti lā nanenŋu kazāŋa tamāta mbaunzi ilo!

¹⁰ Nanenŋu Maro Kindeni kala noko. Mine nde naŋa iloŋgu tu noko ma kupananana sondo ŋana apaveta kuku noko ne pateāŋa nā. Kuveta kie ara pa naŋa, aku pwai poe pana ŋana ayoka nzāla ara nā.

¹¹ Yova Kindeni, naŋa ano pano kilo tu pwaina piti lā kazāŋa ilo, ŋana noko kilala ma ipāŋga nia yo. Noko nde vetāŋa sondo warika. Mine nde kutiŋgi malia rārāni ŋine piti lā tiniŋgu.

¹² Noko ne tini-mwasa ikeno pa naŋa ikura zo rārāni. Mine kala ano pano tu kupunzi nanenŋu kazāŋa tamāta rārāni pāta simāte. Kuzavarunzi tamāta rārāni ŋinde uru siveta kenzi sakamao pa naŋa, ŋana tu naŋa amo noko ne wurāta tamāta.

144

Koipu ŋalae kawa ndanŋe pa Maro Kindeni, ŋana tu ivila i kala ipole paraŋa lā

Daviti isia wāŋgiŋa ŋine

¹ Naŋa apanea Yova Kindeni asuka i ŋa kākī, ŋana tu ina kaika tamwata ŋana ikatona naŋa kā, itogo mira ŋalae mwasina.

Aku ina kala uru ipanana naŋa sondo nā ŋana paraŋa ne māsi kā.

² I nde nanenŋu Maro Kindeni tini-mwasa warika, aku ina uru ikatona naŋa itogo ŋgumbi kaika mwasina. I imo itogo nanenŋu maramuŋa mine, aku nanenŋu Yautāŋa Tamwata kala i. Aku naŋa kalonŋu tawana tu i ma ikea ŋanana, ŋana tu ina kala uru ipolenzi tinikoa ŋgu ku ionzi simo naŋa kalonŋu.

³ Andeta Yova Kindeni, nanenŋu morāŋa tu maka tamāta nde kelekele kaa nā. Mine nde mana mana ŋga noko uru kalo ŋgere ŋanama, a? Maka katogo kelekele sugorai kaa nā mine. Mine nde ŋana sā kā ŋga noko ilo ŋanama, a?

⁴ Maka nde katogo tamāta imbana ko-roani tini mwata nā mbwani taitu nā lā kawa. Maka kamo zo mbwana-mbwana nā, katogo kái uŋa mine.

⁵ Mine nde Yova Kindeni, pwai samba ne nzāla piti, aku kundue kumā ku kuvilama! Kusuŋa mbau ndue ku kutanjonzi tuu, aku kuveta mundo ŋalae ipāŋga tuu tininzi.

⁶ Kusupwa loloa salaga-salaga indue imā inŋaranzi kazāŋa tamāta sikāwa pwawataki silā. Noko ne silāwa nā kupanenzi, aku kusokinzi sikāwa silā.

⁷ Yova Kindeni, naŋa asakoko amo tāi geza-geza ilo. Kusuŋa mbau indue imā ku kutapa naŋa akākī amā. Kuvilana, ku pwaina piti lā kinzi tinikoa tamāta kaika mbaunzi ilo.

⁸ Kinzi tamāta ŋinde kawanzi laŋeŋa nā. Lā zo ŋana kinzi mbaunzi kākī siporo tu “Maro isama tu nanenŋu ŋgua nde mao nā”, ande kinzi silāŋe nā.

⁹ Andeta Maro Kindeni, kala ŋine naŋa ma awāŋgi wāŋgiŋa wasaseki tonŋe pa noko. Naŋa ma ara wāŋgu ŋalae ku awāŋgi pano.

¹⁰ ŋana tu nokoni uru kusuka maka Isrel nema koipu ŋalanjala ŋana sipole paraŋa kā, aku nokoni kala uru pwai ne wurāta tamāta naŋa Daviti piti lā kazāŋa ilo.

¹¹ Mine kala ŋine nā kumā kuvilana, ŋana kinzi kazāŋa tamāta ma sikura tu siveta kenzi sakamao pa naŋa tia. Pwaina piti lā tinikoa tamāta kaika mbaunzi ilo, kinzi laŋeŋa tamwatanzi ŋinde. Lā zo ŋana kinzi mbaunzi kākī siporo tu “Maro isama tu nanenŋu ŋgua nde mao nā”, ande kinzi silāŋe nā.

¹² Maka kano pano tu kuvilama, ŋana tu maka iloma tu natuma tamāne limoa kinzi ma situmbu tava walo kaika, sitogonzi kái ŋalanjala mine. Aku maka iloma tu natuma taine kinzi ma sipāŋga ara ndo, sitogo sāmbe arara ŋinde kinzi sisiŋgarana ku siŋgunu ŋana koipu ŋalae ne luna ma imandi kulu kā.

¹³ Aku maka iloma tu kâpwa kie-kie ma ipāŋga maria lâ nema tâno ilo tona, ŋana kâpwa ne luma ma pipi ndo. Aku maka iloma tu nema lama malakupi ma sipaguguanzi natunzi kambwanjenzi walo.

¹⁴ Maka iloma tu nema bulmakao kala ma sipaguguanzi natunzi rârâ ŋinde tona. Andeta maka tinima pwâka tu kinzi kazâŋa tamâta ma sipu nema lawea ne ŋgumbi mira pwataki ku sikaima kaika kalâ kamo nenzi lawea. Maka tinima pwâka tu kinzi tamâta ma simandi nema lawea ne nzâla ŋgaje ku sitarâra ŋana kazâŋa nao panzi kâ.

¹⁵ Ambo Yova Kindeni ne nzâmbe ma ikeno mine pa ŋgu tonje, ande kinzi ma sindeka ŋalae. Mao nâ, tamâta ea kinzi uru kalonzi tawana nenzi Maro Yova Kindeni, kinzi ŋinde ma sindeka mine nâ.

145

*Paneāŋa ilâ pa Maro Kindeni
Daviti isia wāngiŋa ŋine*

¹ Maro Kindeni, nanenju koipu ŋalae, naŋa ma atula noko kilala pwataki tu noko ŋa nde ŋalae ndo. Naŋa ma aporo kawānggu ndanje imâ pano mine ikura zo rârâni.

² Ikura zo zo naŋa ma kawānggu ndanje imâ pano. Naŋa ma apaneano asuka noko ŋa kâki mine ku amo nâ.

³ Yova Kindeni i ŋa nde ŋalae ndo, aku ara ŋana kinda ma tapanea i ŋa tasuka kâki ndo. Ina âta tamwata, aku tamâta tonje ikura tu isama i kilala sondo, ande tia.

⁴ O Yova Kindeni, kinzi tamâta kala simo lâ zo ŋine nde ma sitapâri panzi natunzi ŋana noko ne vetâŋa arara kâ, aku muli ŋga nenzi vâsa ŋinde kala ma sitapâri mine nâ pa warakanzi natunzi. Ikura zo rârâni, kinzi tamâta ma sipaneano mine nâ ŋana noko ne vetâŋa ŋalajjala kâ.

⁵ Kinzi ma situla noko kilala pwataki tu noko ne walo nde kaika ndo, aku kumo pwai koipu ŋalae pa kelekele rârâni wa nia ndoni wa. Aku naŋa warakānggu kala ma kalonju ŋgere mine nâ ŋana noko ne vetâŋa arara kâ.

⁶ Mao nâ, kinzi tamâta ma sitapâri ŋana mâsi kaika ŋalajjala noko muŋga kuveta ŋinde, aku naŋa kala ma aporo atula noko kilala pwataki tu noko ŋa nde ŋalae ndo.

⁷ Kinzi ma siporo situla pwataki tu noko nde ara tamwata, aku ma siwāngi wāngiŋa ŋana noko ne wisi-wisi kâ mine tu,

⁸ “Yova Kindeni i nde kalo-sukâŋa warika wa wisi-wisi warika wa. I uru wisi nâna walele tia, aku ne tini-mwasa ŋalae ŋinde ikeno mine ku imo nâ.

⁹ Ina kala uru iveta kie ara nâ panzi tamâta rârâni, aku i uru io ne wisi-wisi ilâ pa kelekele rârâni muŋga ivetanzi sipāngga ŋinde.”

¹⁰ Mao nâ, Yova Kindeni, kelekele vianzi kâ rârâni noko muŋga kupulianzi ŋinde nde ma sipanea noko ŋa sisuka kâki. Aku noko ne tamâta rârâni kala ma kawanzi ndange pano.

¹¹ Kinzi ma situla pwataki tu noko kumo koipu ŋalae kaika ndo pa samba wa tâno wa, aku ma sitapâri ŋana noko ne walo kaika ŋinde tona.

¹² Mine kala tamâta rârâni ma sisama ŋana vetâŋa ŋalajjala kie-kie noko muŋga kuveta ŋinde. Aku kinzi ma sisama tu noko kumo koipu ŋalae kaika tamwata, aku noko ŋa nde ŋalae ndo.

¹³ Mao nâ, noko ma kumo pwai maro mine ikura zo rârâni. Noko kumo koipu ŋalae, ma kumo mine ku kumo nâ.

Yova Kindeni uru iveta ikura tamwata ne ŋgua pāŋa rârâni, aku i ne vetâŋa rârâni itula pwataki tu i nde wisi-wisi warika.

¹⁴ Tamâta ea sisânda malia kulu, ande i uru ivilanzi tamâta ŋinde rârâni. Aku ina uru ipu tini kaika panzi tamâta ea nenzi walo ŋalae koŋa tia.

¹⁵ Kinzi kelekele rârâni simo vianzi kâ ŋinde nde sio tininzi ŋana noko nâ tu ma kâpwa kusuanzi, aku noko uru kusuanzi lâ zo ndia putole ipunzi.

¹⁶ Nokoni uru kâpwa kulanzi kinzi rârâni taitu-taitu, kala sika lee kapwanzi pupuro lâ.

¹⁷ Mao nâ, Yova Kindeni ne vetâŋa rârâni nde sondo ndo, aku i ne vetâŋa rârâni itula pwataki tu i nde wisi-wisi warika.

¹⁸ Tamâta ea kinzi uru kalonzi tawana Yova Kindeni mao ku sisarâwa pa i tu ivilanzi, ande ipalono pa nenzi noŋa rârâni.

¹⁹ Tamâta ea simege ŋana i kâ, ande i uru kelekele ndia ilonzi papa ŋinde ilanzi. I ipalono pa nenzi noŋa, ku ikainzi piti lâ kazâŋa ilo.

²⁰ Ina kala uru ikatonanzi tamâta rârâni ŋine ilonzi ndo ikeno pa i. Anja kinzi tamâta sakamao, ande i ma izavarunzi ndo lâ.

²¹ Mine nde naŋa ma apanea Yova Kindeni asuka i ŋa kâki ikura zo rârâni. Anja miki kelekele rârâni ŋine i muŋga ipuliami kala kapāngga kamo viami, ande miki kala kapanea i kasuka i ŋa sapāŋa kâki mine ku kamo nâ.

146

*Tapanea Maro Kindeni Pavilāŋa
Tamwata tasuka i ŋa kâki*

¹ Tapanea Yova Kindeni tasuka i ṅa kâki! Naṅa warakāṅgu ma apanea i ṅa asuka kâki.

² Naṅa ma apanea i ṅa asuka kâki ikura zo rârâni naṅa ma amo viāṅgu lâ tâno kulu. Naṅa ma awāṅgi wāṅgiṅja paneāṅja kâ papa nanerṅu Maro Kindeni lee alâ apāṅga lâ keru.

³ Nanerṅu tamâta, miki kalonjo ṅa; kinzi koipu ṅalajala sitavanzi tâno tamâta ma sikura ṅana sivila miki kâ, ande tia. Mine kala miki ma kalomi tawananzi ndimo.

⁴ Lâ zo ṅana kinzi ma simâte, ande karaenzi ma ipalele ipāṅga itogo tâno kilo. Aku lâ zoni ndaina, vetāṅa ndia kinzi mungga siporo tu ma siveta, ande ma sikura tu siveta tia.

⁵ Aṅga tamâta ea kalo tawana tu Yakopu ne Maro Kindeni ma ivila i, ande i ma indeka nâ, ṅana tu ipasipa kuku ne Maro Yova Kindeni.

⁶ Yova Kindeni ina nia ndoyo ipulia samba wa tâno wa tâi wa, tavanzi kelekele rârâni simo vianzi lâ nia ndoni. Aku inani kala uru iveta ikura tamwata ne ṅgua pāṅga rârâni ikura zo zo.

⁷ Tamâta pinde nenzi walo nde ṅalae koṅa tia, kala tamâta pinde siveta kenzi sakamao panzi. Taitu Yova Kindeni uru ivilanzi tamâta ṅinde ku ivetanzi simo sondo. Aku ina uru kâpwa isuanzi tamâta ea putole ipunzi, ku iyautenzi tamâta simo kazāṅa tamâta nenzi luma sakamao ilo ṅinde piti tona.

⁸ Ina uru ivetanzi tamâta matanzi leva-leva simora kilo. Aku ina kala uru ipu tini kaika panzi tamâta ea nenzi walo ṅalae koṅa tia. Mao nâ, Yova Kindeni ilo ndo keno panzi ne tamâta, kinzi ṅine uru sipono muli papa i nâ.

⁹ Inani kala uru ikea ṅananzi tamâta lombo mine nâ, kinzi ṅinde soka pa lawea pinde simâ kala simo nenda tâno. Aku ina kala uru ivilanzi taine mwala-mwala wa kinzi lâlu mundoro wa. Aṅga kinzi tamâta sakamao, ande inani uru izavaru vetāṅa ndia kinzi situ siveta.

¹⁰ Kinda tasama tu Yova Kindeni ma imo koipu ṅalae mine ku imo nâ. Miki tamâta ṅine kamo Saion lawea, miki nemi Maro Kindeni ma ikai Maro mine ikura zo rârâni. Tapanea Yova Kindeni tasuka i ṅa kâki!

147

Tapanea Maro Kindeni Walo Tamwata tasuka i ṅa kâki

¹ Tapanea Yova Kindeni tasuka i ṅa kâki! Ara ṅana kinda ma tawāṅgi wāṅgiṅja

paneāṅja kâ pa nenda Maro Kindeni, ṅana tu ṅinde nde mâsi ara ku sondo ndo.

² ṅana tu Yova Kindeni ingunu Jerusalem lawea imandi kilo, aku kinzi tamâta ṅinde munṅa nenzi kazāṅa tamâta sikainzi silâ pa tâno tonṅe, ande Yova Kindeni ikainzi sitaulo simâ kilo.

³ Mao nâ, ikainzi sitaulo simâ kilo ku inzuku nenzi mbwatakâe. Aṅga tamâta pinde, ande malia iyaula nenzi ilo-kalo kala simo ara tia ndo. Andeta Yova Kindeni ivetanzi tamâta ṅinde simo ara kilo.

⁴ Ina ipateanzi pitu kambwanenzi marumbu lâ, aku ipatu kinzi pitu taitu-taitu ṅanzi.

⁵ Mao nâ, nenda Maro ṅalae ṅa nde ṅalae ndo, aku imo tava walo kaika. I ne ilo-kalo ipole kinda tamâta nenda ilo-kalo marumbu lâ.

⁶ Ina kala uru walo ilanzi tamâta ea sipatawa warakanzi tininzi. Aṅga kinzi tamâta sakamao, ande i uru itawanzi ndue ku ipolenzi ndo.

⁷ Mine nde miki kawāṅgi wāṅgiṅja paneāṅja kâ pa Yova Kindeni! Kara wāṅgu ku kawāṅgi wāṅgiṅja ilâ pa nenda Maro Kindeni!

⁸ ṅana tu ina uru ivetanzi take-take sipāṅga lâ samba tini, aku isupwa karâzi imbe indue ṅana iveta unza ipāṅga isala nia ndamwa ndamwa.

⁹ Aku ina kala uru kâpwa isuanzi simbi rârâni, aku lâ zo ndia kinzi sii natunzi sisarâwa ṅana kapwanzi, ande inani uru kâpwa isuanzi.

¹⁰ Yova Kindeni ṅandai ilo ndeka ṅana kinzi zugu tamâta ṅinde uru sipandekâna ṅana warakanzi nâ nenzi kaika wa nenzi "hosi" ṅalajala nenzi kaika wa.

¹¹ Andeta i indeka ndo ṅananzi tamâta ea uru simege ṅana i kâ, kinzi ṅine kalonzi tawana tu i ne tini-mwasa ikeno panzi ikura zo rârâni.

¹² Mine nde miki tamâta ṅine kamo Jerusalem lawea, miki kapanea Yova Kindeni kasuka i ṅa kâki! Mao nâ, miki ṅine kamo Saion tuu kulu, miki kapanea nemi Maro Kindeni ṅa kasuka kâki!

¹³ ṅana tu ina iveta Jerusalem lawea ne ṅgumbi nzâla sipāṅga kaika ndo, aku inani uru iveta kie ara nâ panzi tamâta simo ṅinde.

¹⁴ Ina kala isokinzi lawea pinde nenzi zugu tamâta simo malawae ndo ṅana miki nemi tâno kâ, aku iveta kâpwa ara ndo ipāṅga maria lâ nemi tâno ilo, kala miki kaka lee kapwami pupuro lâ.

¹⁵ Andeta ṅinde nâ tia; i itu ṅgua kaika ilâ walele nâ pa tâno, aku tâno ipalonjo nâ pa i kawa ṅgua ṅinde.

¹⁶ Aku ina uru io wāâ indue imâ itura tâno lâ. Aku io mwâka ipāŋga unza tini tona.

¹⁷ Ina uru io karâzi tava mira “ais” kiri-kiri imbe indue. Lâ zo ŋana iveta nia pisi ŋalae ndo, ande tamâta tonje ikura tu imo ara, ande tia.

¹⁸ Andeta muli ŋga ina iporo itu ŋgua kaika, aku “ais” ipāŋga itogo lââ mine. Mao nâ, i kawa ŋgua iveta “ais” ipāŋga lââ ku irere ilâ.

¹⁹ Aku mine nâ, Yova Kindeni iporo itula ŋgua pwataki pa Yakopu ne vâsa ŋgu tona. Itula ne ŋgua tukuŋa kie-kie panzi Isrel ŋgu.

²⁰ Andeta i ŋandai iveta kie mine panzi tinikoa ŋgu. Kinzi sizizâla ŋana i ne ŋgua tukuŋa. Mine nde tapanea Yova Kindeni tasuka i ŋa kâki!

148

Kelekele rârâni ikeno samba ilo wa tâno kulu wa sipanea Maro Kindeni sisuka i ŋa kâki

¹ Tapanea Yova Kindeni ŋa tasuka kâki! Miki rârâni kamo samba ilo, mikini kala kamo âta ŋinde, ande miki kapanea Yova Kindeni ŋa kasuka kâki!

² Miki aŋelo rârâni, miki kapanea i ŋa kasuka kâki! Mao nâ, miki aŋelo kaika rârâni, miki kapanea i ŋa kasuka kâki mine nâ!

³ Kari wa nzimona wa, miki kapanea i ŋa kasuka kâki! Aŋga miki pitu rârâni uru kasinala nia, miki kala kapanea i ŋa kasuka kâki mine nâ!

⁴ Noko samba kumo âta ndo, noko kupanea i ŋa kusuka kâki! Aŋga miki lââ kamo âta ŋinde, ande miki kala kapanea i ŋa kasuka kâki mine nâ!

⁵ Ara ŋana kelekele rârâni ŋinde ma sipanea Yova Kindeni sisuka i ŋa kâki, ŋana tu nia ndoyo i tamwata iporo itu ŋgua kaika, aku kinzi sipāŋga kala simo.

⁶ Ina iporo ŋgua, kala kinzi silâ simo nianzi nianzi, ma simo mine ku simo nâ. Io keru panzi lâ, aku sâ tonje ikura tu itoto i ne ŋgua tukuŋa ŋinde ututu, ande tia ndo.

⁷ Aŋga miki kelekele rârâni kamo tâno kulu, miki kala kapanea Yova Kindeni ŋa kasuka kâki! Miki iŋa ŋalajala wa kelekele kamo tâi geza-geza wa,

⁸ miki karâzi ne loloa wa mira “ais” wa, miki wââ wa mwâka wa, miki mbilulawe kaika kala uru kaponu muli pa Yova Kindeni kawa ŋgua, ande miki rârâni kapanea i ŋa kasuka kâki!

⁹ Miki tuu ŋalajala wa tuu kiri-kiri wa, miki kâi bāŋa wa kâi kamandi dugu ilo wa,

¹⁰ miki simbi bāŋa wa simbi ŋgoi wa, miki mwâta wa sii wa, ande miki kala kapanea Yova Kindeni ŋa kasuka kâki!

¹¹ Aŋga miki koipu ŋalajala wa miki tamâta ŋgu ndoni wa, miki tamâta mbâna-mbâna wa miki katonāja rârâni wa,

¹² miki tamâta limoa wa miki taine taipa wa, miki tamâta kokoŋa wa miki lâlu kiri-kiri wa, ande miki rârâni kala kapanea Yova Kindeni ŋa kasuka kâki!

¹³ Mao kanojo, miki rârâni kapanea Yova Kindeni ŋa kasuka kâki, ŋana tu i simbo nâ ŋa nde ŋalae, ipolenzi ŋoa ŋalajala pinde rârâni. I ne walo nde kaika ndo, aku kelekele rârâni simo samba ilo wa tâno kulu wa, ande kelekele rârâni ŋinde simo i kalo nâ.

¹⁴ Aku i tini mwasa ndo panzi Isrel tamâta, kala ivetanzi sipāŋga ŋgu kaika lâ. Kinzi simo i tamwata ne tamâta. Mine kala kinzi uru sipanea i ŋa sisuka kâki. Tapanea Yova Kindeni ŋa tasuka kâki!

149

Wāngiŋja ŋana tandekana Maro Kindeni

¹ Tapanea Yova Kindeni tasuka i ŋa kâki! Lâ zo ŋana miki Yova Kindeni ne tamâta kapasau ŋana kawāŋgi pa i kâ, ande ara ŋana miki ma kawāŋgi wāŋgiŋja wasaseki papa.

² Mao nâ, miki Isrel tamâta, miki kalomi ŋgere tava ndekāja ŋana Yova Kindeni, inani nanayoni ivetami kapāŋga i ne ŋgu. Miki ŋine kamo Saion lawea, miki kandekana nemi koipu ŋalae!

³ Miki kawāŋgi wāŋgiŋja, aku kaki kapanea i ŋa kasuka kâki! Kara nemi wāŋgu kie-kie, ku kandekana i.

⁴ ŋana tu Yova Kindeni uru ilo ara nâ ŋananzi ne tamâta. Aku tamâta ea sipatawa warakanzi tininzi ku simarerea i, ande i ivilanzi tamâta ŋinde ŋana sipole paraŋa kâ.

⁵ Ara ŋana Yova Kindeni ne tamâta ma sindeka pâta, ŋana tu kinzi sipole paraŋa lâ. Ikura kari wa mbo wa, ande ara ŋana kinzi ma sindeka ku siwāŋgi wāŋgiŋja papa i.

⁶ Ara ŋana kinzi ma sisuŋa kawanzi kâki sipanea Maro Kindeni, ŋineŋga sikai nenzi pila ŋana kazāŋa kâ mata ruru ndo ku silâ

⁷ sipare nia panzi tinikoa ŋgu. Kinzi ma situ ŋana ŋgu ŋinde nenzi vetāja sokisoki, ku ma sizavarunzi wa sitawanzi ndue ndo lâ.

⁸ Kinzi ma sipa wâlo kaika lâ ŋgu ŋinde nenzi koipu ŋalajala tininzi wa nenzi katonāja tininzi wa.

⁹ Njineŋga kinzi ma sizavarunzi ŋgu ŋinde ndo, ikura Maro Kindeni ne pateāna mine. Kinzi Maro Kindeni ne tamāta rārāni ma sipolenzi kazāna tamāta mine nā. Mine nde tapanea Yova Kindeni tasuka i ŋa kâki!

150

Tapanea Maro Kindeni tasuka i ŋa kâki

¹ Tapanea Yova Kindeni tasuka i ŋa kâki! Miki ŋine kala kamo Yova Kindeni ne luma sapāna ilo, miki kapanea i! Mao nā, kapanea i kala uru imo samba lawea kaika ŋinde ilo!

² Ina uru iveta vetāna ŋalaŋala kie-kie, aku i ŋa tava ne walo kaika nde ŋalae ndo, ipole kelekele rārāni marumbu lâ. Mine nde miki kapanea i ŋa kasuka kâki!

³ Kambana nemi tando wa kara nemi wānŋu kie-kie, ku kapanea i ŋa kasuka kâki!

⁴ Kara nemi wānŋu, aku kaki kapanea i ŋa kasuka kâki! Kara nemi wānŋu ŋalaŋala wa kambana kauro wa, ku kapanea i ŋa kasuka kâki!

⁵ Kara nemi kondo “aini” kiri-kiri wa ŋalaŋala wa, aku kaveta ne nduŋjani ipānŋa ŋalae ilâ ŋana kapanea Maro Kindeni ŋa kasuka kâki!

⁶ Miki kelekele rārāni kamo viami, miki kapanea Yova Kindeni ŋa kasuka kâki! Tapanea Yova Kindeni ŋa tasuka kâki!

MATAI **Pâri ara ñana Yesu Kirisi kâ** **Matai ñgere**

Ñine nde pâri ara ñana Yesu Kirisi kâ Matai ñgere. Matai nde tonje lâ kinzi pâri tamâta sañao kanaanzi rua, aku i ña tonje nde Livai. I munja iveta wurâta ñana mbumbu kaija kâ panzi Rom, andeta Yesu isarawa i tu ipono muli papa (10:3). Matai ñgere ñgua ñine panzi i nuwala Juda tamâta. Kinzi uru sio tininzi ñana Yautâña Tamâta ñinde Maro Kindeni nanayoni ipa ñgua tu ma isupwa imâ panzi (i ña tu Kirisi), aku Matai itu itula pwataki panzi tu Yesu tamwata nde Kirisi, ina Juda nenzi Koipu Ñalae. Mine kala ñgere ñgua rârâ ñana kinzi ñgua-tulâña tamâta munjâña nenzi ñgua, ku itula pwataki tu Yesu iveta nenzi ñgua ñinde ipâñga kanarjo.

Yesu Kirisi timbu wukale ñanzi

¹ Kinzi tamâta ñine nde Yesu Kirisi timbu wukale: Yesu nde Koipu Ñalae Daviti ne vâsa, anja Daviti nde Abraham ne vâsa.

² Abraham nde Isaka tama, anja Isaka nde Yakopu tama, anja Yakopu nde Juda wa tai-tua wa tamanzi.

³ Juda nde Peres ku Sera rua tamanzi. Kinzi rua tinanzi nde Tamar. Anja Peres nde Hesron tama. Anja Hesron nde Ram tama.

⁴ Ram nde Aminadap tama, anja Aminadap nde Nason tama. Anja Nason nde Salmon tama.

⁵ Anja Salmon nde Boas tama; Boas tina nde Rahap. Anja Boas nde Obet tama, anja Obet tina nde Rutu. Anja Obet nde Jesi tama.

⁶ Anja Jesi nde Koipu Ñalae Daviti tama, anja Daviti nde Solomon tama. Solomon tina nde munja imo Uria kaiwa.

⁷ Anja Solomon nde Rehoboam tama, anja Rehoboam nde Abiya tama. Anja Abiya nde Asa tama.

⁸ Anja Asa nde Jehosafat tama, anja Jehosafat nde Jehoram tama. Anja Jehoram nde Usia tama.

⁹ Anja Usia nde Jotam tama, anja Jotam nde Ahas tama. Anja Ahas nde Hesekia tama.

¹⁰ Anja Hesekia nde Manase tama, anja Manase nde Emon tama. Anja Emon nde Josaia tama.

¹¹ Anja Josaia nde Jehoiakin wa tai-tua wa tamanzi. Lâ zo ñinde kinzi Babilon ñgu sikainzi Isrel ñgu sionzi simo Babilon lawea, aku nâna silanzi.

¹² Kinzi Isrel ñgu silâ sipâñga Babilon lawea lâ, ñineñga Jehoiakin ipulia Sealtiel. Anja Sealtiel nde Serubabel tama.

¹³ Anja Serubabel nde Abiut tama, anja Abiut nde Eliakim tama, anja Eliakim nde Asor tama.

¹⁴ Anja Asor nde Sadok tama, anja Sadok nde Akim tama. Anja Akim nde Eliut tama.

¹⁵ Anja Eliut nde Eleasar tama, anja Eleasar nde Matan tama. Anja Matan nde Yakopu tama.

¹⁶ Anja Yakopu nde Yosepe tama, anja Yosepe nde Maria kaiwa. Aku Maria ipagugua Yesu, ina Kirisi, tamâta ñinde Maro Kindeni ipatea tu ivilanzi ne ñgu.

¹⁷ Mine kala Abraham see rârâni imâ ipâñga lâ Daviti ne zo, ande kinzi ñinde kambwanenzi ikura sañao kanaanzi ñapa. Aku Daviti see rârâni imâ ipâñga lâ zo ñinde Isrel ñgu silâ simo nâna nia lâ Babilon lawea, ande kinzi ñinde kambwanenzi kala ikura sañao kanaanzi ñapa mine nâ. Aku lâ zo ñinde simo Babilon lawea, aku ilâ lee ikura lâ zo ñinde Kirisi ipâñga, ande kinzi ñinde kambwanenzi kala ikura sañao kanaanzi ñapa mine nâ.

Maria ipagugua Yesu Kirisi

¹⁸ Pâri ñana Yesu Kirisi tu ipâñga tâno kulu mâsi mana, ande mine: i tina Maria, munja sipatea i tu ma ikai kaiwa Yosepe. Andeta kinzi rua sipakâe tia yo, ñineñga Koroani Sapâña iveta mâsi ñalae tonje papa Maria, kala Maria kapwa lâ.

¹⁹ Anja Yosepe, ina tamâne ñinde kinzi munja sipatea tu ma ikai kaiwa Maria, ande i tamâta ara, kala tini pwâka tu iveta mañeti papa Maria. Mine kala itu ipile Maria mwasa nâ.

²⁰ Yosepe nde ilo keno mine yo, ñineñga lâ mbupuleña Maro Ñalae ne aņelo tonje imâ papa. Aku aņelo nde ipai tu, “Yosepe, Daviti ne vâsa noko, noko ma kururu ñana pwai kaiwa taine Maria imâ imo kuno ndimo. Kulorjo; munja, Koroani Sapâña io lâlu ñinde ilâ ikeno Maria kapwa ilo.

²¹ Aku Maria ma ipagugua natu tamâne tonje ipâñga. Noko ma kupatu i ña tu Yesu, ñana tu i ma izavaru kiesaka piti lâ ne tamâta tininzi, aku ma ivilanzi tu simo vianzi ku simo nâ.”

²² Mine kala vetâña rârâni ipâñga ikura ñgua tonje Maro Ñalae munja io lâ ñgua-tulâña tamâta tonje kawa mine tu,

²³ “Taine taipa tonje, i munja ikeno kuku tamâne tonje tia, ande i ma kapwa, aku ma ipagugua lâlu tamâne. Kinzi ma sipatu lâlu ñinde ña tu ‘Emanyuel’. Noa ñine nde duvi mine tu, ‘Maro Kindeni imo kuku kinda’.”

²⁴ Yosepe nde imbipole marumbu lâ, ñinennga imandi sânda ku iveta ikura Maro Ñalae ne aņelo kawa ñgua mine. Yosepe ikai kaiwa taine Maria imâ imo kuku, ku rua sipakâe.

²⁵ Andeta Yosepe ikeno kuku Maria tia. Kinzi simo mine lee, ñinennga Maria ipagugua lâlu tamâne ipânnga. Aku Yosepe ipatu lâlu ñinde ña tu “Yesu”.

2

Kinzi ilo-kalo tamâta soka pa mbwera warika kâ simâ simora Yesu

¹ Maria ipagugua Yesu lâ Betlehem lawea lâ Judia tâno. Pa zo ñinde Herot imo koipu lâ Judia. Aku lâ zoni ndaina, kinzi tamâta pinde soka papa tâno tonge ikeno pa mbwera warika kâ simâ pa Jerusalem lawea. Tamâta ñinde nde sikai ilo-kalo ñananzi pitu kie-kie.

² Kinzi simâ sipânnga Jerusalem lâ, ñinennga sikasonja tu, “Lâlu wasaseki tonge ipânnga lâ, i ma muli ikai koipu panzi Juda ñgu, ande imo ndia. Maka kamora i ne pitu pa mbwera kâ, kala kamâ tu ma kapanea i.”

³ Koipu Herot nde ilonjo ñgua ñinde, ñinennga i ilo rârâ. Aku kinzi tamâta rârâni lâ Jerusalem lawea kala ilonzi rârâ mine nâ.

⁴ Ñinennga Herot ipasupwa ilâ panzi Juda nenzi patarawâna tamâta ñalanjala rârâni sitavanzi nenzi panânnga tamâta ñana ñgua tukuņa kâ tu simâ. Simâ sipasau lâ, ñinennga Herot ikasonjanzi tu, “Tamâta ñinde sisarawa i ña tu Kirisi, ande i ma ipânnga lâ lawea ndia.”

⁵ Kinzi nde sipai tu, “I ma ipânnga lâ Betlehem lawea, lâ Judia tâno. Ngua-tulâna tamâta tonge muņa ñngere ñgua lâ pepa tini mine tu,

⁶ ‘Noko Betlehem lawea lâ Juda nenzi tâno, noko kumo togo lawea kaa nâ lâ kinzi Juda tamâta ñalanjala naonzi, ande tia ndo. Noko ne koipu tonge ma ipânnga, aku ma ikai katonâna panzi nanenngu ñgu Isrel.’”

⁷ Herot ilonjo nenzi ñgua lâ, ñinennga ipasupwa paveâna nâ panzi tamâta papa mbwera warika kâ ñinde tu simbonzi nâ simâ kuku. Simâ lâ, ñinennga ikasonjanzi tu, “Pitu ñinde nde ipânnga lâ zo ndia.” Aku situla pitu ne zo pwataki papa.

⁸ Ñinennga Herot isupwanzi silâ pa Betlehem lawea, aku iporo laņeņa panzi tu, “Miki kalâ ku karoto sondo ñana lâlu ñinde kâ. Mambo kasânda lâlu kulu, ñinennga kakai pâri kataulo kamâ pa naņa, aku naņa kala ma alâ apanea i.”

⁹ Kinzi ilo-kalo tamâta ñinde silonjo koipu ne ñgua lâ, ñinennga siyâti silâ. Aku

pituni ndaina muņa simora pa mbwera kâ ñinde nde imuņa panzi. Pitu iyoka imuņa panzi ilâ lee, ñinennga ipâti itâra âta lâ luma lâlu imo ñinde kulu.

¹⁰ Kinzi nde simora pitu, ku sindeka pâta kanaņo.

¹¹ Aku silâ luma ilo, ande simora lâlu ku tina Maria rua. Ñinennga sipare tukunzi papa aku sipanea lâlu ñinde. Aku sikai nenzi tâna kawa piti, aku nenzi wisi-ara kulu ñalae tina silua; mira ara “gol” wa kâu kuwae ara wa samimi kuwae ara wa silua.

¹² Aku lâ nenzi mbupuleņa, Maro Kindeni itu kaika panzi tu, “Miki ma kataulo kalâ pa Herot kilo ndimo.” Tia ku kinzi soka nzâla tonge sitaulo silâ pa nenzi lawea kilo.

Yosepe ikainzi lâlu ku tina Maria rua sikâwa silâ pa Isip tâno

¹³ Kinzi ilo-kalo tamâta nde silâ lâ, ñinennga Maro Ñalae ne aņelo tonge ipatua pa Yosepe lâ mbupuleņa. Aņelo ipai tu, “Noko kumandi, aku pwainzi lâlu ku tina rua kakâwa kalâ pa Isip tâno. Aku kamo ndaina lee ikura lâ zo ndia naņa warakânngu ma amâ aporo pano kilo ñga. Herot ma isupwanzi ne tamâta tu siroto ñana lâlu tu sipu pâta imâte kâ.”

¹⁴ Ñinennga Yosepe imandi sânda, aku ndainani nâ, lâ mbo ñgini-ñgini, ikainzi lâlu ku tina Maria rua, aku sikâwa silâ papa Isip tâno.

¹⁵ Aku Yosepe imo Isip lee ikura lâ zo muli Herot imâte lâ ñga. Mine kala ñgua tonge muņa Maro Ñalae io lâ ñgua-tulâna tamâta tonge kawa nde ipânnga kanaņo lâ. Ngua-tulâna tamâta mungâna ñinde ikai Maro Kindeni kawa ku ñngere ñgua lâ pepa tini tu, ‘Naņa asarâwa pa natunngu tamâne, aku iyoka Isip imâ.’

Herot isupwanzi zugu tamâta tu ma sipunzi lâlu rârâ simâte

¹⁶ Kinzi ilo-kalo tamâta nde sitaulo silâ pa nenzi lawea lâ, ñinennga Koipu Herot isama tu kinzi muņa silaņe i tu ma sitaulo simâ papa. Mine kala Herot wisi nâna ñalae tina. Aku i kalo ñgere ñana ñgua kinzi muņa siporo ñinde, ñana pitu ne zo ñana ipânnga kâ. Mine kala isupwanzi zugu tamâta pinde silâ pa Betlehem lawea, aku sikura lawea laiti laiti ñinde tava. Aku lâ lawea ñinde sikainzi lâlu tamâne rârâni nenzi mbwera rua tia yo, aku sipunzi pâta sipamatetetu.

¹⁷ Vetâna ñinde nde iyoke ñgua tonge muņa Maro Kindeni io lâ ñgua-tulâna tamâta Jeremaia kawa mine tu,

¹⁸ “Kinzi silonjo sarawâna tonge tava tiņa wa kalo-kalo iveta ndunęņa ñalae lâ Rama lawea. Rasele ne vâsa nde

sitata njananzi natunzi, kala kinzi tamâta silâ kunzi tu siveta ilonzi ara kâ. Andeta sikura tia, nana tu natunzi rârani nde sipamateteu lâ.”

Yosepe ikainzi lâlu ku Maria rua ku sitaulo simâ kilo

¹⁹ Aku muli, ninennga Koipu Herot imâte lâ. Ninennga Maro Njalae ne anjelo ipatua kilo pa Yosepe lâ Isip tâno, lâ i ne mbupuleña.

²⁰ Aku anjelo ipai Yosepe tu, “Kumandi sânda, ku pwainzi lâlu ku tina rua kataulo kalâ pa Isrel tâno kilo. Kinzi tamâta munnga situ sipu lâlu pâta imâte nnde, ande simâte lâ.”

²¹ Ninennga Yosepe imandi, aku ikainzi lâlu ku tina rua ku soka silâ pa Isrel tâno.

²² Andeta Yosepe ilonjo ngua tu Arkelaus ikai tama Herot nia, kala imo koipu panzi tamâta lâ Judia tâno. Aku Yosepe iruru nana itaulo pa nia nnde. Ninennga lâ Yosepe ne mbupuleña tonge, Maro Njalae itu kaika tu Yosepe ma ingenge nana nia nnde kâ. Mine kala Yosepe ilâ papa Galilaya tâno.

²³ Ipânnga Galilaya lâ, aku imo lawea tonge, i nja tu Nasarete. Mine kala nguatulânja tamâta munngânja nenzi ngua nana Kirisi kâ nde ipânnga kanaanjo. Nenzi ngua nne nde mine, “Kinzi ma siporo tu, ‘I nde Nasarete lawea warika’.”

3

Yoane Lââ-Liliña Tamwata itula ngua

¹ Mbwera pinde ilâ lâ, ninennga Yoane Lââ-Liliña Tamwata ipânnga nia bilimu tonge lâ Judia tâno. I uru itula ngua panzi tamâta mine tu,

² “Maro Kindeni ne zo nana ikai maro panzi tamâta kâ nde imâ ipânnga laiti lâ. Mine nde miki kapalele ilomi kalomi.”

³ Yoane nde tamâta nnde Maro Kindeni munnga iporo nana lâ ngua-tulânja tamâta Aisaia kawa mine tu,

“Lâ nia bilimu, sarawânja tonge iyoka lâ tamâta tonge kawa imâ mine tu, ‘Kaveta nzâla sondo nana Maro Njalae ma imâ kâ’.”

⁴ Yoane nde uru isawa pasawana munnga sisuta lâ ngoa “kamel” karae, ku ipu ngoa karae lâ kambwanje. Aku i uru ika ndemu-ndemu tava sipa sinji togo kâ kaniña mwasina.

⁵ Lâ zo nnde, kinzi Jerusalem tamâta ngu njalae sitavanzi Judia tamâta râra anja tamâta lâ lawea lawea ikeno Jodan Lââ tini laiti, ande kinzi nnde rârani nde simâ pa Yoane.

⁶ Kinzi sipatula nenzi kiesaka papa, aku ililinsi lâ Jodan Lââ.

⁷ Yoane mata ilâ imoranzi tamâta râra lâ kinzi Parisai ngu wa Sadyusi ngu simâ nana sikai lââ-liliña kâ. Aku Yoane ipainzi tamâta nnde tu, “Miki nde mwâta sakamao natunzi! Miki ea ipaimi tu kakâwa nana Maro Kindeni ne wisi-nâna, a?”

⁸ Miki nandai kaveta vetânja arara nga. Ambo miki ma kaveta vetânja ara, ande nnde nâ ma itula ilomi pwataki tu miki kapalele ilomi kalomi lâ.

⁹ Miki uru kaporo kaa nâ lâ warakami nginimi tu, ‘Abraham nde maka timbumba’, aku lâ ngua nne miki katu Maro Kindeni ne pareña-nia nana nemi kiesaka kâ ma ingenge nyanami. Opopo, miki kapalânje ndo! Nana aporo mao nâ pami; Maro Kindeni ikura tu ikainzi mira nja ku ivetanzi sipânnga Abraham ne vâsa, sitogo miki mine!

¹⁰ Kavasi nde ikeno lâ kâi duvi tini. Kâi ndia uru ipula kanaanjo ara tia, nnde ma Maro Kindeni iso irumbia lâ yââ kana lâ.

¹¹ Nana uru alilimi lâ lââ nâ, aku vetânja nne itula ilomi pwataki tu miki kapalele ilomi kalomi lâ. Annga tamâta tonge iyoka nana muliŋgu mwanja imâ, aku i ne walo nde ipole naneŋgu walo. I nde tamâta njalae; mine kala nana amo i kalo, atogo tamâta kaa nâ mine. Naneŋgu ara keno nana akai i ne kie kâmba atogo i ne wurâta tamâta sugorai mine, ande tia. I ma ililimi lâ Koroani Sapânja wa yââ wa.

¹² I ne kâro-kâro keno i mbalau ilo, aku ma ikaro ‘wit’ ne kina itambira lâ. I ma igona ‘wit’ kanaanjo ku io lâ kâpwa ne luma ilo. Annga kina nde ma irumbia lâ yââ nnde uru mela-mela mine ku imo nâ.”

Yoane ilili Yesu

Malaka 1:9-11, Luka 3:21-22

¹³ Lâ zo nnde Yesu ipile Galilaya tâno, aku indue imâ pa Jodan Lââ. Imâ pa Yoane Lââ-Liliña Tamwata tu ma ikai lââ-liliña lâ Yoane mbau.

¹⁴ Andeta Yoane ilelea i, aku ipai tu, “Ara nana noko ma kulili nana. Mine nde mana mana annga noko kumâ pa nana nana alilino.”

¹⁵ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Kupile nga. Kinda rua ma taveta nne, ikura Maro Kindeni ne pateânja mine.” Ninennga Yoane isâu papa Yesu ne ngua nnde.

¹⁶ Yoane ilili Yesu lâ, aku walele nâ Yesu ipile lââ ku ikâki ilâ pa pânnga pwali. Aku ndainani nâ samba ipwa pwataki, aku Yesu imora Maro Kindeni ne Koroani Sapânja itogo bâlu mine indue imâ papa.

¹⁷ Aku sarawânja tonge iyoka pa samba indue imâ mine tu, “Nana natuŋgu kala nne. Nana ilonjo ndo keno papa wa ilonjo indeka papa wa.”

4

*Sadana ikai samâña pa Yesu
Malaka 1:12-13, Luka 4:1-13*

¹ Yesu ikai lââ-liliña lâ, ñinenña Koroani Sapâña ikai Yesu io lâ nia bilimu tonje, ñana koroani saka nenzi koipu ma ikai samâña papa.

² Aku pa zo ñinde Yesu indi kaika pa tamwata ikai Yesu io lâ nia kâpwa tia, kala imo mine lee ikura kari tamâta rua (40) lâ, kala putole ipu pâta.

³ Ñinenña koroani saka nenzi koipu imâ pa Yesu, aku ipai tu, “Noko kutu Maro Kindeni natu, ande ara, kuporo panzi mira ñai tu ma sipalele sipânnga sitogo puroña mine.”

⁴ Andeta Yesu iporo taulo tu, “Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘Kâpwa nâ ikura tu isukanzi tamâta ñana simo vianzi kâ, ande tia; ñgua rârâni ipânnga lâ Maro Kindeni kawa ñinde tona ma isukanzi tamâta.’”

⁵ Yesu iporo ñgua mine lâ, ñinenña koroani saka nenzi koipu ikai Yesu ilâ Jerusaleam lawea, aku io i kâki imandi Maro Kindeni ne luma sapâña mende kulu.

⁶ Aku ipai Yesu tu, “Noko kutu Maro Kindeni natu, ande ara, kusonja kundue pa tâno kulu. Ñana tu Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

‘I ma ionzi ne aņelo tu sikatonano. Kinzi ma mbaunzi nâ sisuka noko kâki, kala mira tonje ma ikura tu isowe noko kie, ande ma tia.’”

⁷ Andeta Yesu ipai tu, “Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘Noko ma kuveta samâña tonje pa noko ne Maro Ñalae Kindeni ndimo.’”

⁸ Ñinenña koroani saka nenzi koipu ikai Yesu ikâki tuu ñalae tonje kulu, aku itula nia wa lawea ndoni tava nenzi siņgâra arara papa.

⁹ Aku ipai Yesu tu, “Ambo noko ma kupare tuku ku kutundu kupanea naņa, ande naņa ma kekelele rârâni ñine alano.”

¹⁰ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Sadana, noko pwâwa kulâ! Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘Noko ma kutundu kupanea noko ne Maro Ñalae Kindeni, aku kuveta wurâta papa i simbo nâ.’”

¹¹ Ñinenña koroani saka nenzi koipu nde ipile Yesu ilâ, aku kinzi aņelo simâ ku sikatona Yesu.

Yesu iveta ne wurâta muņga lâ Galilaya tâno

Malaka 1:14, Luka 4:14-15

¹² Pa zo ñinde, Yesu ilonjo ñgua tu kinzi sio Yoane Lââ-Liliña Tamwata imo luma

sakamao ilo. Mine kala itaulo ilâ pa Galilaya tâno kilo.

¹³ Ipile Nasarete lawea ku ilâ ipânnga Kaperneam lawea, aku imo lawea ndaina. Kaperneam lawea ikeno Galilaya Lââ bwalika pwali. Nia ñinde nde kinzi Sebulun ñgu aņga kinzi Naptali ñgu nenzi tâno.

¹⁴ Mine kala Yesu iveta ikura ñgua tonje muņga ñgua-tulâña tamâta Aisaia iporo lâ. Aisaia muņga ikai Maro Kindeni kawa ku iporo tu,

¹⁵ “Miki tamâta lâ Sebulun ñgu aņga lâ Naptali ñgu, miki ñinde kamo papa Galilaya Lââ bwalika, pa Jordan Lââ tini pinde, aku kamo Galilaya tâno kunzi tinikoa ñgu, miki kalonjo;

¹⁶ Kinzi tamâta uru simo kondoma ilo, ande kinzi ma simora sinâla ñalae tonje. Mao nâ, kinzi simo nia kondoma, itogo mateña nianzi mine. Andeta sinâla ñinde ma isinalanzi.”

Yesu isarawanzi tamâta ñapa tu sipono muli papa

Malaka 1:16-20, Luka 5:1-11, Yoane 1:35-42

¹⁷ Lâ zo ñinde, Yesu imandi ñana iveta ne wurâta ñana itula ñgua kâ. I uru itula ñgua mine tu, “Miki kapalele ilomi kalomi, ñana tu Maro Kindeni ne zo ñana ikai maro panzi tamâta kâ nde imâ ipânnga laiti lâ”.

¹⁸ Zo tonje Yesu iyoka Galilaya Lââ bwalika pwali ilâ, aku mata ilâ imoranzi tai-tua rua, Saimon, i ña tonje Petero, kuku i tai Andaria rua. Kinzi rua simo sitambira viâña lâ lââ bwalika ilo, ñana tu rua uru sikai ña ñana nenzi mbaliña kâ.

¹⁹ Aku Yesu ipainzi rua tu, “Miki rua kamâ kapono muli pa naņa, aku ma apananami ñana kakainzi tamâta kâ”.

²⁰ Aku walele nâ kinzi rua sipile nenzi viâña ku soka i muli silâ.

²¹ Aku Yesu iyoka ilâ, ñinenña imoranzi tamâta rua, tai-tua rua; Yamesi, i Sebedi natu, aņga i tai Yoane. Kinzi rua kala sisanjona wâņga kulu kuku tamanzi Sebedi, aku siveta nenzi viâña sondo. Aku Yesu isarawanzi rua,

²² aku walele nâ kinzi rua sipile tamanzi imano wâņga kulu ku soka Yesu muli silâ.

Yesu itula ñgua ku ivetanzi tamâta tininzi ara tava

²³ Ñinenña Yesu iyoka ilâ ikura nia ndoni lâ Galilaya tâno. I uru ipanananzi tamâta lâ nenzi luma ñana pasauņa kâ ilo. Aku itula pâri ara ñana Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ tava, aku ivetanzi pukonja tamâta rârâni tininzi ara, kinzi ñinde muņga simo tava pukonja kie-kie.

²⁴ Aku Yesu parina nde ilâ isala nia ndoni papa Siria tâno kâ. Mine kala sikainzi tamâta rârâni njinde pukonja wa nâna kie-kie ikainzi lâ, ku simâ pa Yesu. Aku sikainzi tamâta njinde koroani saka sipakâe kunzi njinde tona, sitavanzi tamâta njinde uru patanzi wa tininzi ruru njalae wa tukanzi pââsââ wa; kinzi sikainzi tamâta njinde rârâni simâ pa Yesu. Aku Yesu ivetanzi tamâta njinde rârâni tininzi ara kilo.

²⁵ Mine kala tamâta ngu njalae tina lâ Galilaya tâno, anja lâ Lawea Sarjao, anja lâ Jerusaleu lawea, anja lâ Judia tâno, anja lâ Jodan Lââ tini pinde, kinzi njinde soka Yesu muli silâ.

5

*Yesu itula ngua lâ tuu tonje kulu
Luka 6:20-49*

¹ Yesu nde imoranzi tamâta ngu njalae njinde simâ papa, njineŋga ilâ ikâki tuu tonje kulu isanona. Aku kinzi kalo-tawana tamâta nde simâ papa.

Yesu itula ngua njananzi tamâta ma sindeka kâ

² Nijineŋga Yesu ipanananzi mine tu,

³ “Tamâta ea kinzi sipasama tu kinzi sikura njana sipavila warakanzi tia, kala sino pa Maro Kindeni simbo nâ tu ma ivilanzi, ande kinzi njinde ma sindeka, njana tu kinzi simo Maro Kindeni ne njumbi ilo marumbu lâ.

⁴ Anja tamâta ea kinzi sipamorai tu nenzi kiesaka rârâ ikeno tininzi, aku ilonzi malia njana njinde kâ, kinzi njinde ma sindeka, njana tu Maro Kindeni ma iveta ilonzi ara kilo.

⁵ Anja tamâta ea kinzi uru sipatawa warakanzi tininzi, kinzi njinde ma sindeka, njana tu muli Maro Kindeni ma tâno ndoni ilanzi.

⁶ Anja tamâta ea kinzi ilonzi ndo tu sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, kinzi njinde ma sindeka, njana tu Maro Kindeni ma ivetanzi sipâŋga mbâra-mbâra mine nâ.

⁷ Anja tamâta ea kinzi uru kalonzi sukâŋa njananzi tamâta kala sisukanzi, kinzi njinde ma sindeka, njana tu Maro Kindeni ma kalo sukâŋa njana kinzi warakanzi mine nâ.

⁸ Anja tamâta ea kinzi ilonzi ndo tu sipono muli pa Maro Kindeni, aku ilonzi rua-rua tia, kinzi njinde ma sindeka, njana tu muli kinzi matanzi ma simora i nao.

⁹ Anja tamâta ea kinzi uru silulu tininzi pinde nenzi wisi-nâna wa paranja wa, kinzi njinde ma sindeka, njana tu Maro Kindeni ma ikatonanzi sitogo i natu wukale mine.

¹⁰ Anja tamâta ea kinzi sikai nâna njana sipaveta kuku Maro Kindeni ne pateâŋa, kinzi njinde ma sindeka, njana tu kelekele njinde Maro Kindeni uru ilanzi tamâta ikai maro panzi njinde, ande ma ilanzi kinzi tona.

¹¹ Kinzi tamâta pinde ma sisama tu miki uru kapono muli pa naŋa, aku njana duvi njinde kâ ma siporo ngua sakamao pami wa siveta malia pami wa sisowe ngua laŋeŋa kie-kie lâ tinimi wa. Ambo mine, ande ara, miki ma kandeka.

¹² Miki ma ilomi ara njana njinde kâ, aku kandeka pâta kanaŋo, njana tu Maro Kindeni io kulu njalae ikeno indamwami lâ samba ilo. Mao nâ, kinzi muŋga siveta malia mine nâ panzi ngua-tulâŋa tamâta simo muŋgâŋa njinde.”

Kinzi kalo-tawana tamâta sitogo tâi wa sinâla wa

Malaka 4:21-23, Luka 8:16-18

¹³ “Miki nde katogo tâi panzi tamâta rârâni. Ambo tâi ne makisa marumbu, ande vetâŋa tonje ikeno njana tamâta ma siveta ne makisa ipâŋga kilo, ande tia. Ambo tâi ne makisa tia, ande ipâŋga itogo kina mine, kala tamâta uru sitambira lâ tâno kulu, aku kenzi nâ sipale.

¹⁴ Miki nde katogo sinâla panzi tamâta rârâni. Ambo lawea tonje ikeno tuu kulu, ande ikura tu ipavea tia.

¹⁵ Kinzi tamâta uru sisulu sinâla njineŋga sio lâ kondo tonje kalo, ande tia. Kinzi uru sio sinâla kâki lâ peke kulu, njana ma isinalanzi tamâta rârâni simo luma njinde ilo.

¹⁶ Aku miki kala mine nâ, miki ma kao nemi sinâla yâti njana isinalanzi tamâta rârâni. Ambo miki ma kaveta mine, ande kinzi ma simora vetâŋa arara kala kaveta njinde, aku ma sipanea miki tamami Maro Kindeni, ina imo samba ilo.”

Maro Kindeni ne ngua tukuŋa

¹⁷ “Ambo miki ilomi pateu tu naŋa amâ tâno kulu njana azavaru Mose ne ngua tukuŋa wa kinzi ngua-tulâŋa tamâta nenzi ngua wa, ande miki ma ilomi mine ndimo. Njana tu naŋa amâ njana aveta ngua njinde rârâni ipâŋga kanaŋo.

¹⁸ Naŋa aporo mao nâ pami; ngua tukuŋa ne njereŋa kiri-mwata tonje ma zavaruŋa tia ndo lee samba wa tâno ne zo marumbu. Njana tu vetâŋa rârâni ma ipâŋga muŋga lâ ŋga, ikura ngua tukuŋa iporo tu ma ipâŋga mine.

¹⁹ Ambo tamâta tonje ipu muli pa ngua tukuŋa kiri-mwata tonje, aku ipanananzi tamâta tu ma sipu mulinzi pa ngua tukuŋa mine, ande tamâta njinde ma imo kaa nâ lâ ngu Maro Kindeni ikai maro papa njinde naonzi. Anja tamâta ea iyoka ngua

tukuŋa rârâni muli ku ipanananzi tamâta tu ma soka ŋgua tukuŋa muli mine, ande i ma imo tamâta ŋjalae lâ ŋgu Maro Kindeni ikai maro papa ŋinde naonzi.

²⁰ Kinzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ sitavanzi kinzi tamâta lâ Parisai ŋgu, ande kinzi uru simakâsa ŋana soka ŋgua tukuŋa muli. Andeta naŋa apaimi tu ambo miki nemi vetâŋa arara ŋandai ipole kinzi nenzi vetâŋa arara, ande miki ma kakura tu kamo Maro Kindeni ne ŋgumbi ilo, ande tia ndo.”

Yesu itula ŋgua ŋana wisi-nâna kâ

²¹ “Kinzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ uru sipanananzi tamâta mine, ‘Kinda timbunda muŋga sikai ŋgua tukuŋa ŋine: “Noko ma kupu tamâta pâta imâte ndimo. Ambo tamâta tonje ipu tamâta tonje pâta imâte, ande kinzi ma sikai i ilâ imandi ŋgua nia”.’ Ŋine miki kasama lâ.

²² Ambo taitu ŋine naŋa apaimi tu ambo tamâta tonje wisi nâna pa ninambwe tonje, ande Maro Kindeni ne pareŋa-nia ikeno papa i. Ambo tamâta tonje iporo ŋgua sakamao papa ninambwe tonje, ande kinzi tamâta ŋjalajala ma situ i sondo. Andeta kalonjo ŋga; ambo tamâta tonje ipai ninambwe tonje tu, ‘Noko kapal’, ande i ipâŋga yââ ŋjalae ne mbââ tini laiti.

²³ Mine kala lâ zo ndia noko pwai ne patarawâŋa kulâ pa patarawâŋa nia, ambo noko kalo ŋgere ŋana muŋga kuveta soki pa ninambwe tonje kala i wisi nâna pano,

²⁴ ande kuo ne patarawâŋa ndue keno patarawâŋa nia nao, aku kulâ kuveta ŋgua sondo kuku ninambwe muŋga lâ ŋga. Kuveta sondo lâ, ŋjineŋga kutaulo kilo, aku kuo ne patarawâŋa ilâ pa Maro Kindeni.

²⁵ Ambo tamâta tonje isowe ŋgua lâ noko tini, kala miki rua koka nzâla kalâ pa ŋgua nia, ande walele nâ noko ma kuveta ŋgua sondo kuku i. Tia ma tamâta ŋinde io noko lâ ŋgua-samâŋa tamâta mbau ilo, ŋjineŋga i ma iono lâ sambara mbauzi ilo, ŋjineŋga kinzi ma siono lâ luma sakamao ilo.

²⁶ Naŋa aporo mao nâ; noko ma kumo luma sakamao ilo lee ikura lâ zo ndia noko ma kupare ne mbumbu kulu kinzi sipatea pano ŋinde marumbu lâ.”

Yesu itula ŋgua ŋana pakâeŋa yaulâŋa kâ

Matai 19:3-11, Malaka 10:2-12, 1 Korin 7:1-16

²⁷ “Kinzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ uru sipanananzi tamâta mine,

‘Ŋgua tukuŋa keno mine: “Noko ma kuveta sakamao kuku tamâta tonje kaiwa ndimo”.’

²⁸ Ambo taitu ŋine naŋa apaimi tu, ambo tamâta tonje mata ilea pa taine tonje ku ilo yosi ŋana, ande lâ i tamwata ilo tamâta ŋinde iveta sakamao kuku i marumbu lâ.

²⁹ Ambo noko mata ilaneno kala kuveta kiesaka, ande ara ŋana noko ma kupasiki mata ŋinde piti ku kutambira ilâ. Ambo noko mata taitu nâ, ande ŋine nde ara koŋa tia. Taitu kuloŋo ŋga; ambo noko tini ndoni ku Maro Kindeni itambirano kulâ yââ ŋjalae ne mbââ ilo, ande ŋinde nde ara tia ndo.

³⁰ Ambo noko mbau tonje ilaneno kala kuveta kiesaka, ande ara ŋana noko ma kutoto mbau ŋinde piti ku kutambira ilâ. Ambo noko mbau taitu nâ, ande ŋine nde ara koŋa tia. Taitu kuloŋo ŋga; ambo noko tini ndoni kulâ yââ ŋjalae ne mbââ ilo, ande ŋinde nde ara tia ndo.”

Yesu itula ŋgua ŋana pakâeŋa totonja kâ

³¹ “Kinzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ uru sipananami tu, ‘Ambo tamâta tonje itu ipile kaiwa taine, ande i ma ŋgere ŋgua lâ pepa tonje tini ku ilua kaiwa taine, ŋana itoto pakâeŋa kâ’.

³² Ambo taitu ŋine naŋa apaimi tu ambo tamâne tonje ipile kaiwa taine, andeta taine ŋinde muŋga iveta sakamao kuku tamâta tonje tia, ande tamâne ŋinde iveta kaiwa taine ŋinde ipâŋga togo taine ŋana itambira tini potomule kâ. Ambo muli tamâta tonje ikai taine ŋinde, ande kaiwa tamâne wasaseki ŋinde iveta sakamao kuku tamâta tonje kaiwa.”

Yesu itula ŋgua ŋana ŋgua pâŋa kâ

³³ “Kinzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ uru sipanananzi tamâta mine, ‘Kinda timbunda muŋga sikai ŋgua tukuŋa mine: “Ambo noko kupa ŋgua kuku Maro Kindeni ŋana ma kuveta vetâŋa tonje, ande noko ma muli kumbware ŋgua pâŋa ŋinde ndimo”.’ Ŋine miki kasama lâ.

³⁴ Ambo taitu ŋine naŋa apaimi tu ambo noko kuveta ŋgua pâŋa tonje, ande noko ma kusarâwa pa sâ tonje tu iveta ŋgua ŋinde kaika ndimo. Noko ma kusarâwa pa samba ndimo, ŋana tu samba nde Maro Kindeni ne sajônâŋa nia.

³⁵ Aku noko ma kusarâwa pa tâno ndimo, ŋana io kie lâ kulu kâ. Aku noko ma kusarâwa pa Jerusalem lawea ndimo, ŋana tu Jerusalem nde Koipu ŋjalae Maro Kindeni ne lawea.

³⁶ Aku noko ma kusarâwa pa tamwata kulu kâmba tu iveta ŋgua tonje kaika

ndimo, njana tu noko pwura njana kuveta kulu pwau njinde ipanga pane taku mamanga, ande tia.

³⁷ Ambo noko ilo tu kuveta ngua pana tonje, ande noko ma kuporo tu, 'Nana ma aveta mine', taku, 'Nana ma aveta mine tia'. Njinde ikura la. Ngua ndia noko kusenje ila tava ne ngua pana, ande ngua njinde iyoka pa koroani saka nenzi koipu na kawa ima, ina sakamao tamwata."

Yesu itula ngua njana vetanga soki parenga ka

³⁸ "Kinzi panananga tamata njana ngua tukuja ka uru sipanananzi tamata tu, 'Ngua tukuja keno mine: "Ambo tamata tonje iyaula noko mata, ande ara, noko kala kuyaula i mata. Ambo tamata tonje imbware noko niyo, ande ara, noko kala kumbware i niyo".'

³⁹ Ambo taitu njine nana apaimi tu noko ma kupare nia pa tamata iveta soki pano njinde ndimo. Ambo tamata tonje iponza noko gawula pinde, ande ara, kupulia gawula pinde kala ila papa tu iponza tona.

⁴⁰ Ambo tamata tonje ikaino ila pa ngua nia tu ikai noko ne pasawana sajeno, ande ara, noko ne pasawana kulua, aku ne pasawana luandondo kulua tava.

⁴¹ Ambo Rom nenzi zugu tamata tonje ikaika pano tu pwale i ne kelekele ku pwoka kuku ikura nia mbuku taitu, ande ara, pwoka kuku ikura nia mbuku rua.

⁴² Ambo tamata tonje ino pano tu kelekele kulua, ande ara, njinde kulua. Ambo tamata tonje itu ikai kelekele tonje sajeno, aku ipaino tu muli i ma itu njana, ande ara, noko ma kupu muli papa i ndimo."

Yesu itula ngua njana tininda mwasa panzi kazanga tamata

Luka 6:27-36

⁴³ "Kinzi panananga tamata njana ngua tukuja ka uru sipanananzi tamata tu, 'Ngua tukuja keno mine: "Noko ma tini mwasa panzi noko ne ngu, aku wisi nana panzi ne kazanga tamata".'

⁴⁴ Ambo taitu njine nana apaimi tu noko ma tini mwasa panzi ne kazanga tamata, aku kuno pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi tamata ea siveta masi sakamao pano njinde.

⁴⁵ Ambo noko ma kuveta mine, ande njinde ma itula pwataki tu noko nde Tamami Maro Kindeni imo samba ilo njinde natu. Njana tu i uru iveta ne kari ikaki ima ata njana isinalanzi kinzi tamata saka wa ara wa. Aku i uru iveta karazi indue ima panzi tamata uru soka i ne ngua tukuja muli wa kinzi tamata uru sipu mulinzi pa i ne ngua tukuja tona.

⁴⁶ Ambo noko ma tini mwasa panzi tamata uru tininzi mwasa pa noko, andeta noko njandai tini mwasa panzi tamata pinde, ande Maro Kindeni ma kulu ara ndia ilano, a? Opopo, kinzi mbumbu-kaija tamata sakamao kala uru siveta mine wa!

⁴⁷ Aku mine na, ambo noko uru kuporo 'Kari ara' panzi ninambwe na, ande noko ne vetanga ara imo ndia, a? Opopo, kinzi tinikoa tamata uru siveta mine wa!

⁴⁸ Noko ma kuveta kie ara na panzi ninambwe wa ne kazanga tamata wa, itogo noko tama Maro Kindeni imo samba ilo uru iveta mine."

6

Yesu itula ngua njana pavilanga ka

¹ Ninenga Yesu iporo ngua panzi kilo mine tu, "Noko kupakatona sondo nga. Noko ma kuveta ne vetanga ara la tamata naonzi, njana ma simora wa sisuka noko na kaku wa, mine ndimo. Ambo noko kuveta mine, ande noko tama Maro Kindeni imo samba ilo ma kulu tonje ilano, ande tia.

² Ambo noko kutu kelekele tonje kulanzi sugorai tamwatanzi, ande noko ma kuveta ikura tamata pinde uru siveta, mine ndimo. Kinzi kawanzi siporo ngua kie tonje, anga ilonzi nde keno piti. Kinzi uru sisupwa tamata tonje imbana tando imungja panzi. Siveta mine la luma njana pasauja ka ilo wa la nzala wa. Kinzi situ tamata ma sisuka warakanzi njanzi kaku njana nenzi vetanga ka. Nana aporo mao na pami; kinzi njinde ma sikai kulu tonje la Maro Kindeni mbau, ande tia ndo, njana tu kinzi ngu nenzi paneanga njinde na ma ipanga itogo nenzi kulu mwasina.

³ Anja noko, ambo noko kutu kuvilanzi sugorai tamwatanzi, ande ara njana noko mbau nasi ka ma izizala njana vetanga ndia noko mbau wia ka iveta.

⁴ Mine nde noko ne vetanga ara ma imo paveanga na. Noko tama Maro Kindeni isama njana vetanga paveanga ka, ande kala i ma kulu ilano."

Yesu itula ngua njana noja ka

Luka 11:1-4

⁵ "Aku la zo ndia miki kakai noja, ande miki ma kaveta itogo tamata pinde uru siveta, mine ndimo. Kinzi kawanzi siporo ngua kie tonje, anga ilonzi nde keno piti. Kinzi ilonzi ndo tu simandi sikai noja la luma njana pasauja ka ilo wa la nzala pasinani wa, njana ma tamata simoranzi ka. Nana aporo mao na pami; kinzi ma sikai kulu tonje la Maro Kindeni mbau, ande tia ndo, njana tu kinzi ngu nenzi paneanga njinde na ma ipanga itogo nenzi kulu mwasina.

⁶ Anġa noko, ambo noko kutu pwai noġa, ande ara ɗana ma kulâ ne luma kisiɗa pwataki tonġe ilo ku kusae nzâla, ɗineɗġa simbo nâ pwai noġa pa tama Maro Kindeni. I uru imo nia paveâɗa, aku imora vetâɗa ndia ikeno paveâɗa. Ambo noko ma kuveta mine, ande i ma kulu ilano.

⁷ Aku lâ zo ndia noko pwai noġa, ande noko ma kuveta ɗgua kapa-kapa luan-dondo itogo kinzi tinikoa uru siveta, mine ndimo. Kinzi ilonzi tu mambo siveta ɗgua luandondo, ande nenzi maro ma sipaloɗo pa nenzi ɗgua tâ.

⁸ Anġa noko ma pwai noġa ikura nenzi mâsi ɗinde ndimo. ɗana tu lâ zo ndia noko kuno pa Tama Maro Kindeni tia yo, ande isama lâ ɗana kelekele ndia rârâni ikeno pano tia ɗinde.

⁹ Mine nde miki ma kakai noġa mine; 'Maka tamama uru kumo samba ilo, noko ɗa imo sapâɗa.

¹⁰ Kumo pwai maro ikura nia nia. Noko ne aɗelo simo samba ilo nde uru soka noko ne ɗgua muli; maka iloma tu tamâta rârâni simo tâno kulu ma siveta mine nâ.

¹¹ Kama kaniɗa kulama ɗine kari.

¹² Maka nema kiesaka ikeno tinima, andeta kano pano tu kuzavaru ɗinde piti, ɗana tu maka muɗġa kaveta mine nâ panzi tinima pinde.

¹³ Pwai samâɗa kaika tonġe imâ pa maka ndimo; pwaima piti lâ koroani saka nenzi koipu mbau ilo. [Noko maro; noko tini walo; noko zuzuli tamwata; noko kumo mine ku kumo nâ. Mao.]’ *’

¹⁴ Yesu iporo ɗgua ɗine lâ, ɗineɗġa ipainzi tu, "Miki kaloɗo ɗġa; ambo tamâta tonġe iveta mâsi sakamao pano, andeta noko kuzavaru ne soki ɗinde piti lâ i tini, ande noko tama Maro Kindeni imo samba ilo kala ma izavaru noko ne kiesaka piti lâ noko tini mine nâ.

¹⁵ Taitu kuloɗo ɗġa; ambo noko kuzavaru soki ɗinde piti lâ tamâta ɗinde tini tia, ande noko tama Maro Kindeni ma izavaru noko ne kiesaka piti lâ noko tini, ande tia."

Yesu itula ɗgua ɗana tunġa kaika ɗana kâpwa kâ

¹⁶ "Lâ zo ndia miki katu kaika ɗana kâpwa kâ, ɗana ma kakai noġa kâ, ande miki ma kaveta naomi matami sakamao itogo tamâta pinde uru siveta, mine ndimo. Kinzi kawanzi siporo ɗgua kie tonġe, aɗġa ilonzi nde keno piti. Kinzi uru siveta naonzi matanzi sakamao, ɗana kinzi tamâta ma sisama tu kinzi situ kaika

ɗana kâpwa kâ. Naɗa aporo mao nâ pami, kinzi ma sikai kulu tonġe lâ Maro Kindeni mbau, ande tia ndo, ɗana tu kinzi ɗġu nenzi paneâɗa ɗinde nâ ma ipâɗġa itogo nenzi kulu mwasina.

¹⁷ Anġa noko, ambo noko kutu kaika ɗana kâpwa kâ, ande noko ma kuveta kulu pwau sondo wa kupua nao wa.

¹⁸ Ambo noko ma kuveta mine, ande kinzi tamâta ma sizizâla ɗana noko ne vetâɗa ɗana kutu kaika ɗana kâpwa kâ. Anġa noko tama Maro Kindeni imo paveâɗa ɗinde, ande i simbo nâ ma isama. I uru imora vetâɗa ndia ikeno paveâɗa, ande kala i ma kulu ilano."

Yesu itula ɗgua ɗana mbaliɗa gonâɗa kâ

¹⁹ "Miki ma kagona mbaliɗa arara lâ tâno ɗine kulu ndimo. Lâ tâno ɗine, ande nzirika wa take kana uru iyaula kelekele, aku kinzi panawe tamwatanzi uru sipu ɗgumbi pwapwataki ku sipanâwe.

²⁰ Anġa miki, ambo miki ma kaveta ikura nanenġu ɗgua mine, ande Maro Kindeni ma iveta vetâɗa ara ndo pami lâ samba ilo. Lâ samba ilo, ande nzirika wa take kana ikura tu iyaula kelekele, ande tia; aku kinzi panawe tamwatanzi sikura tu sipu ɗgumbi pwapwataki ku sipanâwe, ande tia.

²¹ Lâ nia ndia miki nemi mbaliɗa arara ikeno, ande miki ma ilomi keno ndo pa nia ɗinde nâ."

Kinda matânda nde itogo sinâla pa kinda

²² "Kinda matânda nde itogo sinâla pa kinda. Ambo noko mata ara, ande sinâla ma ipane noko ilo ndoni.

²³ Ambo noko mata ɗaɗa, ande noko ilo ndoni ma imo ɗaɗa ndo. Mao nâ, ambo sinâla ikeno noko ilo ɗinde nde ipâɗġa itogo kondoma mine, ande kondoma ɗinde ma ɗaɗa ndo."

Tamâta tonġe ikura tu ikai wurâta panzi koipu rua, ande tia

²⁴ "Tamâta tonġe ikura tu ikai wurâta panzi koipu rua ande tia, ɗana tu i ma wisi nâna pa tonġe, aɗġa ma tini mwasa pa tonġe. Aku i ma ipono muli pa koipu tonġe, aɗġa ma ipu muli pa tonġe. Miki kakura tu kao ilomi ilâ pa Maro Kindeni, aku kao ilomi ilâ pa mbaliɗa tona, ande tia."

Yesu itula ɗgua ɗana kalonda loko wa ilonda panġereɗa wa

* **6:13** 13 Nia ndoyo, ɗgua ɗine kala ikeno ɗgumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonġe ipâɗġa lâ muli nde isenġe ɗgua ɗine ilâ kuku ɗgua ikeno munġa.

²⁵ “Mine nde naŋa apaimi tu miki ma ilomi paŋgereŋa ŋana nemi via ku kaporo tu ‘Maka ma kaka kâpwa ndia wa kanu lââ ndia’, mine ndimo. Aku miki ma ilomi paŋgereŋa ŋana tinimi kala kaporo tu, ‘Maka ma kasawa pasawaŋa ndia’, mine ndimo. Ŋana tu nemi via ŋinde nde kelekele ŋalae tina kala ipole kâpwa, aŋga warakami tinimi kala ipole pasawaŋa mine nâ.

²⁶ Ayo, miki kalomi ŋgere sondo ŋananzi sii kâ. Kinzi sii uru sipau kaniŋa vâsa, ande tia, aku uru sigona kâpwa kanaŋo sio lâ luma ŋana kâpwa kâ ilo, ande tia. Taitu miki tamami Maro Kindeni, ina imo samba ilo, ande uru kâpwa ilanzi sii ikura zo zo. Andeta Maro Kindeni ne romboŋa pa miki tamâta nde ŋalae tina, ipole i ne romboŋa panzi sii.

²⁷ Aŋga noko ea pwura tu kusenge zo kiri-mwata tonje pa zo ŋine kumo via lâ tâno kulu, a? Tia ndo kanaŋo.

²⁸ Aku mana mana ŋga miki ilomi ŋalae ŋana pasawaŋa kâ, a? Kalomi ŋgere sondo ŋana mâle uru sipâŋga tâno ilo. Mâle ŋinde nde sipâŋga ku sio matanzi mâsi mana, a? Mâle uru siveta wurâta ŋana sisuta warakanzi nenzi pasawaŋa kâ, ande tia ndo.

²⁹ Ambo taitu naŋa apaimi tu mâle ne singâra nde ara ndo, ipole Koipu Ŋalae Solomon ne singâra arara rârâni.

³⁰ Unza ŋinde ipâŋga tâno ilo lâ ŋine kari, andeta wurita kinzi tamâta ma silamo ku sirumbia lâ yââ ilo kana. Opopo, Maro Kindeni io singâra ara ndo lâ unza kaa kaa ŋinde tini; mine nde i ma ikatona miki ŋana pasawaŋa tona. Miki nemi kalotawana nde mota mwata nâ!

³¹ Mine kala naŋa apaimi kilo tu miki ma ilomi rârâ ku kaporo tu, ‘Maka ma kaka kâpwa ndia, wa kanu lââ ndia, wa kasawa pasawaŋa ndia’, mine ndimo.

³² Kinzi tinikoa tamâta uru kalonzi loko ŋana kelekele ŋinde kâ, kala simo siroto ŋana. Andeta miki tamami Maro Kindeni, ina imo samba ilo, ande isama tu miki kandolo ŋana kelekele kie-kie ŋinde rârâni.

³³ Mine nde miki ma kao ilomi ndo ilâ pa Maro Kindeni tu ikai maro pami, aku kapaveta kuku vetâŋa arara ndia itula pami ŋinde. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ma kelekele ndia ikeno pami tia ŋinde ilami tona.

³⁴ Mine kala miki ma kalomi loko ŋana wurita kâ ndimo. Miki ma kakale wurita ne malia tava kari ŋine ne malia ndimo, ŋana tu malia pinde kie-kie ma ipâŋga ikura zo zo.”

Yesu itula ŋgua ŋana talea pa tininda pinde nenzi vetâŋa

Luka 6:37-42

¹ “Noko ma kulea pa tamâta tonje ne vetâŋa ndimo. Tia ma Maro Kindeni ilea kaika pa noko tamwata ne vetâŋa mine nâ.

² Mao nâ, Maro Kindeni ma ilea pa noko ne vetâŋa lâ mâsi kie taituni itogo noko kala kuveta panzi tini pinde mine.

³ Mana mana ŋga noko kalo ŋgere ŋana kâi nzileŋa mwata ikeno noko ninambwe mata ilo, aŋga kuzizâla ŋana kâi mbuku ikeno noko tamwata mata ilo, a?

⁴ Ŋana sâ kâ ŋga noko uru kupai ninambwe tu, ‘Naŋa atu akai kâi nzileŋa mwata ŋinde piti lâ noko mata ilo’, andeta kâi mbuku ikeno noko tamwata mata ilo, a?

⁵ Noko kawa kuporo ŋgua kie tonje, aŋga ilo nde keno piti! Pwai kâi mbuku ikeno noko tamwata mata ilo ŋinde piti muŋga lâ, ŋineŋga noko ma pwura tu pwai kâi nzileŋa mwata piti lâ ninambwe mata ilo.”

⁶ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, ŋineŋga isia ŋgua mine tu, “Kelekele sapâŋa, ande miki ma kalanzi mbwâmbwa ndimo. Tia ma sipupulia ku sikami warakami. Aŋga miki ma katambira nemi mbote-mbote arara ilâ panzi ŋgoa ndimo. Tia ma sipale lâ kenzi.”

Yesu itula ŋgua pinde kilo ŋana noŋa kâ

⁷ “Ambo miki kano pa Maro Kindeni, ande i ma ipaloŋo pa nemi noŋa. Ambo karoto ŋana i ne vetâŋa ara, ande ma kasânda kulu. Ambo kapitikina i ne nzâla, ande i ma ikai nzâla piti pami.

⁸ Ŋana tu tamâta ea ino pa Maro Kindeni, ande i ma ipaloŋo pa ne noŋa; tamâta ea iroto ŋana i kâ, ande ma isânda kulu; aŋga tamâta ea ipitikina nzâla, ande Maro Kindeni ma ikai nzâla piti papa.

⁹ Ambo noko natu tonje ino pano tu kâpwa kulua, ande noko ma mira tonge kulua, tiya? Tia ndo!

¹⁰ Ambo ino pano tu iŋa kulua, ande noko ma mwâta saka kulua, tiya? Tia ndo!

¹¹ Opopo, miki nde kiesaka tamwatami, ambo taitu miki uru kelekele ara nâ kalanzi natumi. Mine nde kalomi ŋgere sondo ŋga; miki tamami Maro Kindeni imo samba ilo, aku indeka ŋana kelekele ara ndo ilanzi tamâta ea sino papa i.

¹² Mose ne ŋgua tukuŋa tava kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa nenzi ŋgua rârâni nde ipâŋga kanaŋo lâ ŋgua ŋine tini: ‘Vetâŋa ndia miki ilomi tu kinzi tamâta ma siveta pa miki, ande miki ma kaveta vetâŋani ndaina pa kinzi.’ ”

Yesu itambira ŋgua ŋana nzâla rua kâ

13-14 “Nzâla tonje ilâ pa zavarunja nia, aku nzâla njinde nde njalae tina. Mine nde kinzi tamâta ngu njalae njinde nde uru soka nzâla njinde. Anja nzâla tonje ilâ pa via nia, aku nzâla njinde nde mota mwata nâ. Mine nde kinzi tamâta ngu kiri-mwata nâ sikura tu sisânda nzâla njinde kulu. Ayo, miki ma koka nzâla mota kala ilâ pa via nia njinde nâ kalâ.”

Yesu itula ngua njananzi ngua-tulânga tamâta lanjeja kâ

Luka 6:43-45

15 “Miki kapakatona sonde njananzi ngua-tulânga tamâta lanjeja kâ. Kinzi uru sitogonzi ‘lama’ kala naonzi mwasa nâ simâ pami. Ambo taitu kinzi kilalanzi mao nde mine: kinzi sitogonzi mbwâmbwa saka.

16 Ambo miki ma kalomi ngere sonde njana tamâta njinde nenzi vetânga kâ, ande ma kakura tu kasama ilonzi pwataki. Njana tu kâi wâka-wâka uru ipula kâi waini kanaŋo, ande tia, anja wâlo mata-mata uru ipula mbimu kanaŋo, ande tia ndo.

17 Aku mine nâ, kâi ara rârâni nde uru sipula kanaŋonzi ara nâ, anja kâi sakamao nde uru sipula kanaŋonzi sakamao nâ.

18 Kâi ara ikura tu ipula kanaŋo sakamao ande tia, anja kâi sakamao ikura tu ipula kanaŋo ara, ande tia.

19 Kâi ndia uru ipula kanaŋo ara tia, njinde ma kinzi sitoto ku sitambira lâ yââ ilo ikana lâ.

20 Kinzi ngua-tulânga tamâta nde sitogo kâi. Mine kala, ambo miki ma kalomi ngere sonde njana nenzi vetânga kâ, ande miki ma kakura tu kasama ilonzi pwataki.

21 Kinzi tamâta rârâ sisarâwa pa nanja tu, ‘Maro, Maro’. Taitu lâ zo muli, kinzi pinde ma simo Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande tia. Anja tamâta ea kinzi uru siveta ikura nanja Mama imo samba ilo ne pateânga mine, kinzi njinde nâ ma simo i ne ngumbi ilo.

22 Mao nâ, muli, lâ zo njinde nanja ma amâ njana apare nia panzi tamâta rârâni, ande kinzi tamâta rârâ ma sisarâwa pa nanja tu, ‘Maro, Maro, maka munga kakai noko ndamwa ku katula ngua wa kasok-inzi koroani saka piti tamâta ilonzi wa kaveta mâsi njalanjala rârâ wa!’

23 Andeta nanja ma aporo ngua ipânga nia yo pa kinzi njinde mine tu, ‘Nanja asama miki tia ndo. Miki nde sakamao tamwatami! Kakâwa kalâ!’ ”

Yesu isia ngua njana luma pânja kâ

Luka 6:47-49

24 “Mine nde tamâta ea ilonjo nanenju ngua njine, aku tanja mwasa nâ iyoka muli,

ande i itogo ilo-kalo tamâta tonje ipa ne luma kâki imandi tâno kaika kulu.

25 Karâzi imbe njalae, aku sakuru pondi kâki, kala lawea iyoka kaika ndo itingi luma njinde yâti taulo. Andeta luma njinde saputi ndue nde tia, njana tu ne ngunu-ngunu keno tâno kaika ilo.

26 Anja tamâta ea ilonjo nanenju ngua njine, andeta tanja kaika ku tini pwâka tu iyoka muli, ande i itogo tamâta kapa tonje ipa ne luma kâki imandi tâno mbariri kulu.

27 Karâzi imbe njalae, aku sakuru pondi kâki, kala lawea iyoka kaika ndo itingi luma njinde ilâ wa imâ wa. Ande kala luma njinde saputi ndue, ku ipayaula ndo lâ.”

28 Yesu iporo ngua rârâni njine panzi marumbu lâ, ande kinzi tamâta rârâni wisinzi motutu njana i ne mâsi njana ipanananzi kâ.

29 Njana tu i njandai ipanananzi itogo nenzi pananânja tamâta njana ngua tukuŋa kâ uru sipanananzi mine; ipanananzi itogo i tamwata ikai Maro Kindeni ndamwa kala iporo.

8

Yesu iveta tamâta tonje tini saga-saga ipânga mbâra-mbâra kilo

Malaka 1:40-45, Luka 5:12-14

1 Yesu iyoka tuu njinde kulu indue imâ, aku tamâta rârâ soka kuku silâ.

2 Indue lâ, njinenja tamâta tonje, i tini saga-saga, nde imâ pa Yesu ipare tuku ku ipai tu, “Maro Njalae, ambo noko ilo tu kuveta mine, ande noko pwura tu kuveta nanja tiningu ipânga mbâra-mbâra”.

3 Aku Yesu isuŋa mbalau ilâ itaŋo tamâta njinde tini ku ipai tu, “Nanja ilonju tu aveta mine; kala njine nâ noko kupânga mbâra-mbâra!” Aku ndainani nâ pukoŋa saga-saga njinde marumbu lâ tini, aku tamâta njinde ipânga tini mbâra-mbâra lâ.

4 Njinenja Yesu ipai mine tu, “Kulonjo sonde nja; noko ma kutapâri pa tamâta tonje njana vetânga kala ipânga pano njine ndimo. Kulâ kupatula tini pa patarawânga tamâta, aku kuveta patarawânga njana tini mbâra-mbâra kâ, ikura Mose ne ngua tukuŋa itula mine. Ambo noko ma kuveta mine, ande kinzi tamâta ma sisama tu noko ne pukoŋa nde marumbu lâ.”

Yesu iveta zugu tamâta nenzi koipu tonje ne wurâta tamâta tonje tini ara

Luka 7:1-10

5 Yesu iyoka ilâ lee ipânga Kaperneam lawea. Njinenja Rom zugu tamâta nenzi koipu tonje nde imâ papa ku ino tu,

6 “Tamâta Njalae, nanenju wurâta tamâta tonje ikai pukoŋa, kala ikeno luma. Pukoŋa njinde iveta i tini râki-râki

ku tuka pãasãã lâ, aku ikai nãna ñalae tina.”

⁷ Ninennga Yesu iporo ñgua taulo papa tu, “Ara, naña ma alã aveta i tini ara kilo.”

⁸ Andeta koipu ñinde ipai tu, “Tamãta Ñalae, mine tia. Naña nde tamãta kaa nã; mine nde mana mana ñga noko kutu kumã nanengu luma ilo, a? Ambo noko ma kuporo lâ kawa nã, ande nanengu tamãta ñinde ma tini ara kilo.”

⁹ Nana tu naña kala mine nã uru aveta wurãta panzi tamãta ñalajala pinde. Aku naña warakãngu akai poe panzi zugu tamãta ñgu tonje. Ambo naña apai tonje tu, ‘Kulã!’, ande ma ilã. Ambo naña apai tonje tu, ‘Kumã!’, ande ma imã. Ambo naña aporo pa nanengu wurãta tamãta tonje tu, ‘Kuveta wurãta ñine!’, ande i ma iveta.”

¹⁰ Yesu ilonjo Rom koipu ne ñgua ñinde, aku i wisi motu. Aku ipainzi tamãta soka kuku i ñinde mine tu, “Opopo, tamãta ñai nde tinikoa ma, andeta naña aporo mao nã pami tu naña muñga amora tamãta tonje lâ Isrel ñgu ne kalo-tawana ireerege kuku tamãta ñine ne kalo-tawana, ande tia.”

¹¹ Mine nde naña apaimi tu kinzi kalo-tawana tamãta rãrã ma soka pa tâno ndoni simã, aku ma sisajona sika kunzi timbunda Abraham, Isaka, ñga Yakopu, lâ zo ñinde Maro Kindeni ma ikai maro panzi tamãta lâ tâno kulu.

¹² Anja kinzi Juda tamãta ñinde muñga Maro Kindeni isarawanzi tu simo i ne ñgu, ande i ma ñjaranzi silã pa nia kondoma. Aku lâ nia ñinde kinzi ma sita ñalae ku ñinonzi giri-giri ñana sikai nãna kã.”

¹³ Yesu iporo ñgua ñinde lâ, ñinennga ipai koipu ñinde mine tu, “Ayo, ñine nã noko kutaulo kulã, aku vetãña ñinde ma ipãnga pano, ikura noko ne kalo-tawana mine”. Aku lâ kari tai ndainani nã, koipu ñinde ne wurãta tamãta ñinde tini ipãnga ara kilo.

*Yesu iveta Petero ana taine tini ara kilo
Malaka 1:29-34, Luka 4:38-41*

¹⁴ Ninennga Yesu iyoka ilã Petero ne luma ilo, aku mata ilã imora Petero ana taine ipoko ikeno ne kenoña nia, ikai pukonja ndamwa nãna.

¹⁵ Yesu ilã ikai taine ñinde mbau, aku ndainani nã pukonja ipile i ilã lâ. Ninennga taine imandi ku isu kãpwa pa Yesu.

*Yesu ivetanzi tamãta rãrã tininzi mbal-
aunzi ara*

¹⁶ Kari indue lala lâ, ñinennga kinzi tamãta lâ lawea ñinde sikainzi tamãta rãrã ñinde koroani saka sipakãe kunzi, aku simã pa Yesu. Aku Yesu itu kaika panzi koroani saka ku ñjaranzi, kala sipilenzi tamãta ñinde sikãwa silã. Aku Yesu

ivetanzi pukonja tamãta rãrãni tininzi ara kilo tona.

¹⁷ Yesu ne vetãña ñinde nde iyoke Maro Kindeni kawa ñgua tonje muñga io lâ ñgua-tulãña tamãta Aisaia kawa. Aisaia iporo ñgua mine tu, “I tamwata izavaru nenda pukonja kie-kie piti lâ tininda.”

*Yesu itula ñgua ñana nenda mãsi ñana
tapono muli pa i*

Luka 9:57-62

¹⁸ Yesu mata ilã imora tamãta ñgu ñalae tina simandi sinje i lâ, kala ipainzi ne pãri-tamãta mine tu, “Kinda ma tamb-waliu talã pa lâã bwalika tini pinde”.

¹⁹ Ninennga pananãña tamãta ñana ñgua tukunja kã tonje nde imã pa Yesu ku ipai tu, “Panãnãña, lawea ndia noko kutu kulã papa, ande naña kala ma ayoka noko muli alã”.

²⁰ Andeta Yesu iporo taulo tu, “Kinzi mbwãmbwa ngoi nenzi ñgãnta nde keno dugu ilo, anja kinzi sii nde palanzi keno tona. Anja naña Tamãta Natu nde niãngu tonje ñana akeno apwarea kã, nde tia.”

²¹ Yesu iporo ñgua ñine lâ, ñinennga kalo-tawana tamãta tonje ipai Yesu tu, “Maro Ñalae, mwanja ñga. Naña ma alã akea naña mama muñga lâ ñga.”

²² Andeta Yesu ipai tu, “Kalo loko. Kinzi matera tamãta ma sipakea warakanzi nawalanzi. Anja noko kumã, kupono muli pa naña.”

*Yesu iporo itu kaika pa kãla-lawea,
kala pãti kii lâ*

Malaka 4:36-41, Luka 8:22-25

²³ Ninennga Yesu ikãki wãnga tonje kulu kunzi ne pãri-tamãta, aku simbwaliu silã.

²⁴ Kinzi silã lee sipãnga lâã bwalika ñgini, ñinennga walele nã lawea iyoka more-more ñalae aku ne kãla kãki ilinji lâ wãnga ilo. Anja Yesu nde ikeno utu lâ.

²⁵ Tia ku kinzi pãri-tamãta silã sipanjo Yesu ku sipai tu, “Maro Ñalae, kuvilama tã! Tia ma tambwatuke ku ma naonda tia lâ!”

²⁶ Ninennga Yesu ipainzi tu, “Miki nemi kalo-tawana nde kiri-mwata nã! Nana sã kã ñga miki karuru pãta, a?” Yesu iporo ñgua ñine lâ, ñinennga imandi ku itu ñgua kaika pa lawea wa kãla wa. Aku walele nã lawea imãte lâ, aku lâã pãti kii lâ.

²⁷ Kinzi pãri-tamãta simora ñine ku ilonzi rãrã, aku sipakasona warakanzi tu, “Opopo, tamãta ñine nde tamãta mana kala iporo kaika pa kãla-lawea, aku kinzi kala sipalonjo pa i kawa ñgua!”

*Yesu isokinzi koroani saka piti lâ
tamãta rua ilonzi*

Malaka 5:1-21, Luka 8:26-40

²⁸ Yesu ilâ itoa lâ Galilaya Lââ bwalika tini pinde, lâ kinzi Gadara nenzi tâno. Njinennga tamâta rua simâ sipakâtu kuku Yesu. Koroani saka uru simo kinzi tamâta rua njinde ilonzi, ande kala rua uru simo potomule lâ ngânza ilo lâ kuru nia. Kinzi rua nde sipulî ngoi ndo; mine kala kinzi tamâta sikura tu soka nzâla njinde silâ, ande tia.

²⁹ Njinennga walele nâ kinzi rua sisarâwa kaika mine tu, “Maro Kindeni Natu, noko kutu kuveta mana pa maka. Maro Kindeni ne zo njana ipare nia panzi ne kazânga tamâta nde ipânnga tia yo, andeta noko kumâ njana nâna kulua maka, a?”

³⁰ Ande ngoa ngu njalae tonje nde simo nia njinde, sipanjũ sika simo malawae mwasa.

³¹ Aku koroani saka njinde sino Yesu mine tu, “Ambo noko kujara maka, ande maka iloma tu noko ma kuoma kalâ pa ngoa njinde ilonzi.”

³² Njinennga Yesu isâu panzi ku ipainzi tu, “Kakâwa kalâ!” Aku walele nâ koroani saka sipilenzi tamâta rua njinde, aku silâ ngoa ilonzi. Aku ngoa njinde ndoni wisinzi motutu simanguru sipalilu kaika silâ sindue nia ndamwa tonje. Njinennga sisonga sindue lââ bwalika ilo sinu lââ ku sipamateteu marumbu lâ.

³³ Kinzi katonânga tamâta njana ngoa kâ simora mâsi njinde, aku sipalilu silâ nenzi lawea ilo. Kinzi sitapâri panzi tamâta njana mâsi muŋga ipânnga panzi njinde. Aku sitapâri panzi tona njana mâsi kala ipânnga panzi tamâta rua njinde koroani saka muŋga simo ilonzi.

³⁴ Kinzi tamâta ndoni lâ lawea njinde siloŋo pâri lâ, njinennga rârâni simâ pa Yesu. Sipakâtu kuku, njinennga sino kaika papa tu ma ipile nenzi ninia ku ilâ pa nia tonje.

9

Yesu iveta tamâta tonje kie-mbalau sakamao ipânnga ara

Malaka 2:1-12, Luka 5:17-26

¹ Njinennga Yesu ikâki wânga kulu ku imbwalu ilâ pa lââ bwalika tini pinde. Ilâ lee itoa Kaperneam lawea, lawea njinde i uru imo.

² Itoa lâ, njinennga tamâta pinde sikale pukonja tamâta tonje simâ papa. Pukonja tamâta njinde kie-mbalau ndoni nde imâte lâ, kala ikeno rombe-rombe kulu. Yesu isama kinzi tamâta njinde kilalanzi pwataki tu nenzi kalo-tawana ikeno pa i. Mine kala ipai pukonja tamâta njinde tu, “Natuŋgu, noko wisi puu ndue. Naŋa azavaru noko ne kiesaka piti lâ tini.”

³ Kinzi pananânga tamâta njana njua tukunja kâ pinde nde siloŋo Yesu ne njua njinde, kala ilonzi njuru-njuru siporo pa warakanzi tu, “Yoo, tamâta njine nde itu ikai Maro Kindeni nia, kala iporo njua ara tia ndo lâ Maro Kindeni nao!”

⁴ Yesu isama kinzi ilonzi kalonzi njinde lâ, kala ipainzi mine tu, “Njana sâ kâ nga ilo-kalo sakamao njinde ikeno miki ilomi, a?”

⁵ Mao nâ, naŋa akura tu apai pukonja tamâta njine mine tu, ‘Naŋa azavaru noko ne kiesaka piti lâ tini’. Aku mine nâ, naŋa akura apai tu, ‘Noko kumandi sânda, ku pwoka kulâ’. Ayo, njua ndia ma itula nanenju walo pwataki pami, a?”

⁶ Andeta naŋa ilonju tu miki ma kasama njine: naŋa Tamâta Natu akai Maro Kindeni ndamwa lâ tâno njine kulu, ikura njana azavaru kiesaka piti lâ tamâta tininzi tona.” Yesu iporo njua njine panzi lâ, njinennga ipai pukonja tamâta njinde tu, “Noko kumandi sânda, pwai ne romberombe aku pwoka kulâ pa tamwata ne luma!”

⁷ Njinennga tamâta njinde imandi ku iyoka ilâ pa ne luma.

⁸ Kinzi tamâta simora mâsi njinde, kala ilonzi rârâ. Mine nde sipanea Maro Kindeni, njana tu i ne walo njalae ikeno pa Yesu.

Yesu isarawa Matai tu ipono muli papa Malaka 2:14, Luka 5:27-28

⁹ Yesu iyoka ilâ, aku mata imora tamâta tonje, i nj mine Matai. Matai nde uru iveta wurâta lâ Rom nenzi luma njana mbumbu kaiŋa kâ tonje, kala isanona imo lumani ndaina ilo. Aku Yesu ipai tu, “Noko kumâ, kupono muli pa naŋa.” Njinennga Matai imandi ku iyoka Yesu muli ilâ.

Kinzi Parisai tamâta silelea Yesu Malaka 2:15-20, Luka 5:29-35

¹⁰ Aku muli, zo tonje, njinennga Yesu ilâ Matai ne luma ilo ku isanona ika kâpwa kuku. Ande kinzi mbumbu-kaiŋa tamwatanzi njuru njalae sitavanzi kiesaka tamwatanzi pinde, kinzi rârâni simo luma njinde ilo sika kunzi Yesu nga ne pâri-tamâta.

¹¹ Andeta kinzi tamâta pinde lâ Parisai njuru nde simora njinde, ande kala sikasonjanzi Yesu ne pâri-tamâta mine tu, “Wa, njana sâ kâ nga miki nemi pananânga ika kunzi tamâta sakamao njana mbumbu kaiŋa kâ wa kinzi kiesaka tamwatanzi wa, a?”

¹² Yesu ilonju nenzi njua njinde, njinennga ipainzi tu, “Kinzi tamâta tininzi ara uru silâ pa tamâta njana ivetanzi pukonja kâ,

ande tia. Kinzi pukonja tamâta nâ uru silâ pa tamâta nana ivetanzi pukonja kâ.

¹³ Andeta Maro Kindenî ne ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, 'Nanja tiningu pwâka nana simbi ninde miki uru kapatarâwa pana. Taitu nana ilongu ndo tu miki ma kalomi sukâna njananzi tinimi pinde ku kasukanzi.' Ara nana miki ma karoto nana ngua ninde ne duvi kâ. Nanja nandai amâ tâno kulu nana asarwanzi kinzi vetâna ara warakanzi nga; nana amâ nana asarwanzi kinzi kiesaka tamwatanzi."

¹⁴ Ninde ilâ lâ, njineŋga Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ne pâri-tamâta pinde simâ pa Yesu, aku sipai tu, "Maka uru katu kaika nana kâpwa kâ, nana ma kakai nonja kâ, aku kinzi tamâta lâ Parisai ngu kala uru siveta mine tona. Mine nde mana mana nga noko ne pâri-tamâta uru siveta mâsi njine tia, a?"

¹⁵ Njineŋga Yesu itu lâ kawanzi aku isia ngua lâ tamwata tini mine tu, "Ambo tamâta tonje itu ikâe kâ, ande i ninambwe kinzi ma ilonzi malia lâ zo ninde i imo kunzi yo, ande ma tia. Taitu muli, lâ zo ninde kinzi ma sikai pakâeŋa tamâta ninde piti lâ ninambwe nginanzi silâ, njineŋga lâ zoni ndaina kinzi ma kalonzi sukâna njalae, aku ma situ kaika nana kâpwa kâ."

Yesu isia ngua nana i ne mâsi wasaseki anja nenzi mâsi siŋga

Malaka 2:21-22, Luka 5:36-39

¹⁶ Njineŋga Yesu iporo tu, "Kinzi tamâta uru sisaraka lalava wasaseki katiŋe ku sisuta ipono pasawaŋa siŋga râge-râge, ande tia. Ambo siveta mine, ande lalava nana ipono pasawaŋa râge-râge ninde ma ipasangu ku isaraka pasawaŋa kilo, kala ma râge-râge ipwa njalae tina kilo.

¹⁷ Anja kinzi tamâta uru siwuwu waini waseki lâ ngoa karae patu siŋga ilo, ande tia. Ambo siveta mine, ande waini ma ipondi kâki ku ma iveta ngoa karae patu siŋga ipwa pwataki. Njineŋga waini ma imaliŋi kaa nâ indue lâ tâno kulu, aku ngoa karae patu kala ma ipânnga sakamao tona. Kinzi tamâta uru siwuwu waini waseki lâ ngoa karae patu wasaseki nâ ilo, ande kala ruani ma keno sonde."

Yesu ipaŋo katonâna tonje natu taine imandi imo via kilo, aku iveta taine tonje tini ara tava

Malaka 5:21-43, Luka 8:40-56

¹⁸ Yesu iporo ngua njine panzi tamâta marumbu tia yo, ande luma nana pasauŋa kâ ne katonâna tamâta tonje iyoka imâ laiti. Ipare tuku papa Yesu ku ipai tu, "Nanja natungu taine njineni nga imâte lâ. Taitu nana asama tu ambo noko ma kumâ

kuo mbau lâ i kulu, ande i ma imo via kilo."

¹⁹ Njineŋga Yesu imandi aku iyoka kuku katonâna njinde ilâ, aku Yesu ne pâri-tamâta nde soka kunzi silâ tona.

²⁰ Andeta taine tonje imo ndaina, i uru tini mâtâ ikai see ikura zo zo lee mbwera saŋao kanaŋo rua lâ. Aku ndainani nâ taine njinde iyoka pa Yesu muli imâ laiti, aku mbau ilâ itaŋo Yesu ne pasawaŋa luandondo njanje.

²¹ I ne vetâna ninde nde duvi mine; muŋga i taine ilo pateu tu, "Ambo nana mbaungu ataŋo i ne pasawaŋa njanje nâ, ande ma tiningu ara kilo."

²² Mine kala mbau ilâ itaŋo Yesu ne pasawaŋa njanje. Njineŋga Yesu itale ku mata ilâ imora taine ninde, aku ipai tu, "Natungu, noko wisi puu ndue; noko ne kalo-tawana ninde iveta noko tini ara lâ." Aku ndainani nâ, taine ninde tini ara kilo.

²³ Njineŋga Yesu iyoka ilâ katonâna ninde ne luma ilo, aku mata ilâ imoranzi tamâta pinde simbana kauru nana matera kâ, aku imoranzi ngu njalae sita wa siveta nia ndujeŋa njalae tina.

²⁴ Andeta Yesu ipainzi tu, "Kaveta mine ndimo! Lâlu taine njine imâte tia; ikeno mata nâ." Andeta kinzi siŋelea i pâta kanaŋo.

²⁵ Mine kala Yesu ionzi siyâti silâ pa nia yo marumbu lâ, njineŋga ilâ luma ilo kisiŋa pwataki ninde ilo. Aku ikai taine taipa mbau, njineŋga taine imandi sânda imo via kilo.

²⁶ Aku pâri ninde nde ilâ ikura nia ninde ndoni.

Tamâta rua matanzi leva-leva anja tamâta tonje kawa pasâe nde simâ pa Yesu, aku ivetanzi tininzi ara lâ

²⁷ Yesu ipile luma ninde aku iyoka ilâ. Andeta tamâta rua matanzi leva-leva nde sitawa i simâ, aku kawanzi njalae sisarâwa papa mine tu, "Noko Daviti ne vâsa, kalo sukâna njanama!"

²⁸ Yesu iyoka ilâ ne luma ilo, njineŋga tamâta rua ninde simâ papa. Aku Yesu ikasoŋanzi tu, "Mana mana; miki ruu kalomi tawana tu nana akura nana aveta matami ara kilo, tiya?" Kinzi rua nde siporo taulo tu, "Tamâta Njalae, maka kaloma tawana mine."

²⁹ Njineŋga Yesu io mbau lâ kinzi rua matanzi ku ipainzi tu, "Miki nemi kalo-tawana ikeno pa nana; mine kala vetâna miki ilomi papa njine, ande ma ipânnga pami mine nâ."

³⁰ Aku ndainani nâ kinzi rua matanzi pareŋge simora kilo. Njineŋga Yesu iporo itu kaika panzi rua mine tu, "Miki rua

ma katapâri pa tamâta tonje nana vetâna njine ndimo.”

³¹ Andeta muli, kinzi rua siyâti silâ, njineŋga situla Yesu parina panzi tamâta ikura nia ndoni.

³² Kinzi rua simandi nana sipile Yesu siyâti silâ, njineŋga tamâta pinde sikai tamâta tonje imâ pa Yesu. Koroani saka tonje munga ipakâe kuku tamâta njinde, kala iveta i kawa pasâe lâ.

³³ Njineŋga Yesu isoki koroani saka njinde ikâwa ilâ lâ, aku tamâta njinde munga kawa pasâe nde iporo ngua kilo. Kinzi tamâta simora mâsi njinde kala wisinzi motutu lâ, aku siporo mine tu, “Opopo, vetâna tonje kie mine munga ipânga lâ kinda Isrel ngininda, ande tia ndo!”

³⁴ Andeta kinzi tamâta pinde lâ Parisai ngu nde siporo ngua pavaligiŋa mine tu, “Yoo, ikai koroani saka nenzi koipu ne walo, kala isokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi”.

Yesu kalo sukâna njanzi tamâta

³⁵ Yesu iyoka ilâ ikura lawea ndoni ikeno Galilaya tâno. I uru ipanananzi tamâta lâ nenzi luma nana pasauŋa kâ ilo, ku itula pâri ara panzi nana Maro Kindeni ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ. Aku kinzi pukonja tamâta rârâni, kinzi njinde simo tava pukonja kie-kie, ande ivetanzi tininzi ara kilo.

³⁶ Yesu mata ilâ imoranzi tamâta ngu njalae simo nia njinde, aku i kalo sukâna njanzi, nana tu kinzi walonzi tia ku sikura tu sipavila warakanzi, ande tia. Kinzi simo sitogonzi “lama” ngu, nenzi katonâna tamâta tia.

³⁷ Mine kala Yesu itambira ngua panzi ne pâri-tamâta mine tu, “Kâpwa maria ndo keno tâno ilo, andeta wurâta tamâta nana sikai kâpwa kâ nde kambwanjenzi mota mwata.

³⁸ Mine nde miki ma kakai noŋa kano pa Maro Kindeni, ina tâno njine warika, nana ma ionzi wurâta tamâta pinde silâ sisukami nana kagona i ne kâpwa njinde.”

10

Kinzi pâri-tamâta saŋao kanaanzi rua njanzi

¹ Yesu isarwanzi ne pâri-tamâta saŋao kanaanzi rua simâ, njineŋga i walo kaika ilanzi nana sisokinzi koroani saka wa siveta tamâta nenzi pukonja kie-kie rârâni tininzi ara kilo.

² Kinzi pâri-tamâta saŋao kanaanzi rua njinde njanzi ande mine: Saimon, i nja tonje Petero, tava i tai Andaria; anja Yamesi, i Sebedi natu, tava i tai Yoane;

³ anja Pilip ku Bartolomyu rua; anja Tomas, anja Matai, i munga uru iveta wurâta nana mbumbu kaiŋa kâ; anja Yamesi, i Alfius natu, anja Tadius;

⁴ anja Saimon Selot, anja Judas Iskariot, i muli ikai kulu-pânga nana Yesu kâ, ku io i lâ kinzi kazâna tamâta mbaunzi ilo.

Yesu iwae wurâta panzi ne pâri-tamâta saŋao kanaanzi rua

Malaka 6:7-13, Luka 9:1-6

⁵ Njineŋga Yesu ionzi ne pâri-tamâta saŋao kanaanzi rua silâ. Aku ipainzi tu, “Miki ma kalâ pa kinzi tinikoa ngu nenzi ninia ndimo, aku kalâ kinzi Samaria ngu nenzi lawea ilo ndimo.

⁶ Miki ma koka sono kalâ panzi tamâta lâ Isrel ngu nâ. Kinzi ngu njinde nde sitogo ‘lama’ ngu, sisapiri kala soka potomule siroto nana nzâla kâ.

⁷ Miki kalâ katula ngua panzi mine tu, ‘Maro Kindeni ne zo nana ikai maro panzi tamâta kâ, ande imâ ipânga laiti lâ.’

⁸ Miki kalâ kavetanzi pukonja tamâta tininzi ara kilo; aku kapaŋonzi mateŋa tamâta wa kavetanzi tamâta tininzi saga-saga ipânga mbâra-mbâra wa kasokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi wa. Nana munga walo kaika alami nana kaveta mâsi kie-kie njinde, aku miki nandai mbumbu tonje kalua nana nana kakai walo njinde nja. Mine kala lâ zo nana miki ma kaveta mâsi njinde panzi tamâta, ande miki ma kakai mbumbu nana ndimo.

⁹ Aku miki ma kazeze mbumbu pinde lâ nemi tâna ilo ndimo.

¹⁰ Mao nâ, lâ zo nana miki koka kâ, ande miki ma kakai keta wa pasawaŋa rua wa kemi kâmba wa tukâla nana yokâna kâ ndimo. Ara nana kinzi tamâta ma kelekele njinde silua tamâta ea iveta wurâta panzi.

¹¹ Ambo miki koka kalâ lawea tonje ilo, ande miki ma kalâ karoto nana tamâta ea lâ lawea njinde ma ilo ara pami. Ambo kasânda tamâta kulu, ande miki ma kamo ndaina kuku tamâta njinde lee, ikura lâ zo nana miki kapile lawea njinde kalâ.

¹² Ambo miki kalâ luma tonje ilo, ande kaporo wisi-ara ne ngua panzi tamâta simo luma njinde.

¹³ Ambo kinzi tamâta simo luma njinde ma ilonzi ara nâ pami, ande kano pa Maro Kindeni tu ma itu nzâmbe panzi. Taitu kalonjo nja; ambo kinzi ilonzi ara pami tia, ande kakai noŋa kilo tu Maro Kindeni ne nzâmbe ma piti lâ tininzi.

¹⁴ Ambo kinzi tamâta rârâni lâ luma tonje tâku lawea tonje nde tininzi pwâka tu sikaimi kamo kunzi, aku tininzi pwâka tu silonjo nemi ngua, ande miki ma kapilenzi, njineŋga kapamasi kemi tâno

gawura piti, nana itula nenzi vetâna soki ninde pwataki.

¹⁵ Naŋa aporo mao nâ pami; lâ zo muli, Maro Kindeni ma ionzi tamâta rârâni lâ i ne ngua nia. Aku pa zo ninde, kinzi tamâta lâ lawea ninde ma sikai nâna njalae tina, ipole nâna ndia kinzi tamâta sakamao munga simo Sodom lawea nja Gomora lawea ninde ma sikai.”

Malia kie-kie ma ipânġa

¹⁶ Yesu iporo ngua njine panzi ne pâri-tamâta lâ, njineŋga ipainzi tu, “Miki kalonjo nja; naŋa aomi kalâ katogonzi ‘lama’ kamo mbwâmbwa saka nġininzi. Mine nde miki ma kanġenġe nana kazâna kâ, itogo mwâta uru iveta mine; aku kamo naomi mwasa nâ, itogo sii bâlu uru imo mine.

¹⁷ Miki kapakatona sonde nja, nana tu kinzi tamâta pinde ma sikaimi kaika ku siomi lâ ngua nia, aku ma sipalilimi pâta lâ nenzi luma nana pasauŋa kâ ilo.

¹⁸ Kinzi ma ilonzi tu sitawa naŋa nġnġu ndue, ande kala ma sikaimi kalâ panzi tamâta mbâna-mbâna wa koipu nalanjala wa. Lâ zo ninde, miki ma katula pâri ara nana naŋa kâ pwataki panzi Juda tamâta wa kinzi tinikoa wa.

¹⁹ Ambo siomi kalâ pa ngua nia, ande miki ma karuru ku kalomi loko tu, ‘Maka ma kaporo ngua mana’, mine ndimo. Nana tu lâ zoni ndaina, Maro Kindeni ma itula ngua pami tu katula kâ.

²⁰ Aku ngua miki ma katula panzi ninde nde warakami nemi ngua, ande tia. Miki tamami Maro Kindeni ne Koroani Sapâna tamwata ma io ngua ninde lâ kawami.

²¹ Lâ zo ninde, kinzi tamâta ma sio ninzi-nambwe lâ ngua nia, aku ma sipunzi pâta simâte. Aku tamâta ma siveta mine nâ pa warakanzi natunzi tona. Anġa kinzi lâlu ma sikai kazâna kie taituni panzi tinanzi-tamanzi tava, kala ma sionzi lâ kazâna tamâta mbaunzi ilo tu ma sipunzi pâta simâte.

²² Kinzi tamâta ndoni ma wisinzi nâna ndo pa miki, nana tu miki kalomi tawana naŋa. Andeta tamâta ea kalo tawana naŋa kaika lee ilâ ipânġa lâ keru, ande Maro Kindeni ma via mao ilua i.

²³ Ambo kinzi tamâta lâ lawea tonġe ma siveta malia pami, ande kakâwa kalâ pa lawea tonġe. Naŋa aporo mao nâ pami; miki ma kaveta wurâta njine kakura Isrel nenzi lawea rârâni marumbu tia yo, njineŋga naŋa Tamâta Natu ma amâ.”

Yesu ne pâri-tamâta ma sikai nâna, sitogo i mine

²⁴ Njineŋga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Kinzi pepa tamâta nenzi ilo-kalo nġandai ipole nenzi pananâna tamâta ne

ilo-kalo nja; aku mine nâ, kinzi wurâta tamâta nġandai simo nenzi tamâta njalae kulu nja.

²⁵ Mine nde vetâna ndia kinzi siveta pa pananâna tamâta, ande ma siveta mine nâ panzi i ne pepa tamâta tona; anġa vetâna ndia siveta pa tamâta njalae, ande ma siveta mine nâ panzi i ne wurâta tamâta. Ambo kinzi tamâta pinde uru sipatu tamâta njalae tonġe nja tu Belsebul (i nja tonġe Sadana), ande kinzi ma siporo ngua sakamao ndo nġananzi tamâta uru sipono muli papa i ninde.

Kinda ma tameġe nana Maro Kindeni simbo nâ

²⁶ “Mine nde miki ma karuru nġananzi nemi kazâna tamâta ndimo. Nġua ndia rârâni ikeno paveâna, ninde miki ma katula pwataki ipânġa nia yo, nana kinzi tamâta ma sisama nġua rârâni ne duvi.

²⁷ Mao nâ, nġua ndia rârâni naŋa aporo pami lâ nia nġanġe, ninde miki ma katula ipânġa nia yo. Aku nġua ndia rârâni muŋga taporo imo nġininda nâ, ninde miki ma kamandi lâ luma kulu âta aku kawami njalae katula pwataki.

²⁸ Miki ma karuru nġananzi kazâna tamâta ndimo, nana tu kinzi sikura tu sipu karaemi nâ pâta imâte, taitu sikura tu sipu koranami pâta imâte, ande tia. Ambo taitu miki ma karuru nana Maro Kindeni, nana tu i simbo nâ ikura tu izavaru karaemi wa koranami lâ yââ njalae ne mbââ ilo.

²⁹ Miki kasama tu kinzi tamâta uru sikonzi sii kiri-kiri rua lâ mbumbu taitu nâ. Mine nde kasama tu sii nde itogo kekelele kaa nâ. Andeta miki tamami Maro Kindeni uru ikai katonâna sonde panzi sii ninde. Mao nâ, ambo i ma isâu tia, ande sii tonġe ma ikura tu imbe ndue ipu tâno, ande tia.

³⁰ Aku mine nâ, Maro Kindeni isama lâ nana miki nemi moŋa wa vetâna wa. Opopo, kulu pwau nġapia keno kulumi, ande isama njine wa!

³¹ Mine nde miki ma karuru ndimo, nana tu lâ Maro Kindeni nao, ande miki nde kekelele ara ndo, kapolenzi sii ndoni marumbu lâ.”

Mâsi nana tatula nenda kalo-tawana pwataki kâ

³² “Tamâta ea itula ne ilo-kalo pwataki lâ nia yo tu i kalo tawana naŋa, ande muli naŋa kala ma atula nġua pwataki papa naŋa Mama lâ samba lawea mine tu, ‘Tamâta njine nde nanenġu tamâta’.

³³ Anġa tamâta ea itula ne ilo-kalo pwataki lâ nia yo tu i kalo tawana naŋa tia, ande muli naŋa kala ma atula nġua pwataki papa naŋa Mama lâ samba lawea

mine tu, "Tamâta njine nde nanenğu tamâta tia'."

Yesu imâ njana iveta kazânga ipânnga

³⁴ "Miki ma ilomi tu naja amâ njana apupu paraña rârâni lâ tâno kulu, mine ndimo. Naja njandai amâ njana apupu paraña nja.

³⁵ Naja amâ njana aveta kazânga ne mâsi ipânnga. Mao nâ,

'Natu tamâne ma ikai kazânga pa tama, anğa natu taine ma ikai kazânga pa tina, anğa lawa ma ikai kazânga pa ana.

³⁶ Tamâta see kinzini ma sipânnga simo i ne kazânga tamâta.'

³⁷ Ambo tamâta tonđe ne tini-mwasa panzi tina-tama ipole ne tini-mwasa pa naja, ande i ma ikura tu imo nanenğu tamâta, ande tia. Aku mine nâ, ambo tamâta tonđe ne tini-mwasa panzi natu ipole ne tini-mwasa pa naja, ande i ma ikura tu imo nanenğu tamâta, ande tia.

³⁸ Aku mine nâ, ambo tamâta tonđe tini pwâka tu ikale i ne kâi popole ku iyoka naja muliŋgu, ande i ma ikura tu imo nanenğu tamâta, ande tia.

³⁹ Tamâta ea ilo njalae njana tamwata ne via lâ tâno kulu, ande i ma ikura tu ikai via mao, ande tia. Anğa tamâta ea kalo tawana naja kala ipatawa tini ku imora tamwata ne via tu kekeke kaa nâ, ande i ma isânda ne via mao kulu."

Tamâta ikai ne kulu ara

⁴⁰ "Tamâta ea iveta kie ara pa miki, ande iveta kie ara pa naja tona. Aku tamâta ea iveta kie ara pa naja, ande iveta kie ara pa Maro Kindeni tona, ina muŋga isupwa naja kala amâ.

⁴¹ Ambo tamâta tonđe ilo ara panzi Maro Kindeni ne njua-tulânja tamâta, kala iveta kie ara pa tonđe, ande tamâta njinde ma ikai ne kulu, itogo kulu njinde kinzi njua-tulânja tamâta uru sikai mine. Aku mine nâ, ambo tamâta tonđe ilo ara panzi tamâta njinde uru sipono muli pa Maro Kindeni, ande kala iveta kie ara pa tonđe, ande i ma ikai ne kulu, itogo kulu kinzi tamâta uru sipono muli pa Maro Kindeni njinde uru sikai mine.

⁴² Naja aporo mao nâ pami; ambo tamâta tonđe ilo ara panzi kalo-tawana tamâta, kala ilinji lââ vâra-vâra lâ kâmba ilo ku ilua nanenğu tamâta tonđe tu inu kâ, ande Maro Kindeni ma kulu ilua tamâta njinde."

11

*Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata isupwanzi ne pâri-tamâta simâ pa Yesu
Luka 7:18-35*

¹ Yesu iporo njua njine panzi ne pâri-tamâta saŋao kanaanzi rua marumbu lâ, njinenğa ipile lawea njinde ku ilâ pa lawea pinde ikeno Galilaya tâno, ku ipanananzi tamâta ku itula Maro Kindeni kawa njua panzi.

² Anğa Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata nde imo luma sakamao ilo, ande ilonjo Yesu Kiriŋi parina tu iveta mâsi kie-kie njinde. Mine kala Yoane ionzi ne pâri-tamâta pinde silâ pa Yesu,

³ njana ma sikasonja i mine tu, "Tiambo nokoni kala tamâta njinde Maro Kindeni muŋga ipa njua tu ma isupwa imâ, tiya?, ma kao tinima njana tamâta tonđe."

⁴ Njinenğa Yesu itu njua taulo panzi tu, "Miki kataulo kalâ katapâri pa Yoane njana vetânja wa mâsi kie-kie miki kalonjo ku kamora njine:

⁵ Kinzi tamâta muŋga matanzi levala ande simora nia, anğa kinzi tamâta muŋga kenzi sakamao nde soka nzâla silâ. Kinzi tamâta muŋga tininzi sagesaga nde sipânnga tininzi mbâra-mbâra lâ, anğa kinzi tamâta muŋga tananzi pasâe nde silonjo njua. Kinzi mateŋa tamâta nde simandi simo vianzi kilo, anğa kinzi sugorai tamwatanzi nde silonjo pâri ara.

⁶ Tamâta ea ikai nâna njana ne kalotawana kâ, ambo i ma imandi kaika ku ipono muli sondo pa naja, ande Maro Kindeni ne nzâmbe ma ikeno papa i."

⁷ Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ne pâri-tamâta njinde nde silâ lâ, njinenğa Yesu iporo njua panzi tamâta njua simo kuku i njinde. Ipanzi tu, "Miki muŋga kalâ pa nia bilimu njana kalonjo Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ne njua, aku lâ zo njinde miki kalâ tu kamora sâ. Tiambo miki kalâ tu kamora kuli tonđe, lawea itili ilâ wa imâ wa, tiya? Mine tia.

⁸ Mine nde miki kalâ tu kamora sâ. Tiambo miki kalâ tu kamora tamâta tonđe uru isinğa pasawaŋa arara, tiya? Mine tia. Kinzi tamâta uru sisinga pasawaŋa arara njinde nde simo koipu njalanala nenzi luma nâ ilo.

⁹ Mine kala miki kalâ tu kamora sâ. Tiambo miki kalâ tu kamora njua-tulânja tamâta tonđe, tiya? Mao nâ, miki kalâ tu kamora njua-tulânja tamâta tonđe. Andeta miki njandai kamora njua-tulânja tamâta kaa nâ njua.

¹⁰ Mao nâ, kinzi njua-tulânja tamâta muŋgânja nde sikai Maro Kindeni kawa njua, njinenğa sinğere njua njana Yoane lâ pepa tini mine tu,

'Kulonjo nja; naja ma ao nanenğu njua-tulânja tamâta tonđe ilâ imuŋga pano. I ma iveta nzâla sondo pa noko.'

11 Naŋa aporo mao nâ pami; ikura zo muŋgâŋa rârâni, ande tamâta tonje imo tamâta ŋalae kala ipole Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata, ande tia ndo. Ambo taitu miki kalonjo ŋga; lâ ŋgu ŋine Maro Kindeni ikai maro papa, tamâta ea imo kinzi tamâta rârâni kalonzi, ande i imo tamâta ŋalae, kala ipole Yoane.

12 Muŋga, lâ zo ŋinde Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata imandi ŋana iveta ne wurâta, aku imâ lee ipâŋga lâ zo ŋine kala tamo ŋine, ande kinzi kazâŋa tamâta nde sipara kaika ku sitogo tu sipono nzâla ŋana Maro Kindeni ma ikai maro panzi tamâta kâ.

13 Mao nâ, siŋgani, aku imâ lee ipâŋga lâ Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ne zo, ande Mose ne ŋgua tukuŋa aŋga kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta rârâni nde situla ŋgua ŋana Maro Kindeni ne zo ŋana ikai maro panzi tamâta kâ.

14 Aku miki ea ilomi tu kalomi tawana nenzi ŋgua ŋinde, ande miki kalonjo ŋga; Yoane nde ikai Ilia nia, ina ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa ŋinde kinzi siporo tu ma itaulo imâ kilo.

15 Ambo miki taŋami keno, ande kalonjo ŋgua ŋine sondo.

16 Ayo, naŋa ma aporo asia ŋgua mana ŋana vetâŋa kinzi tamâta uru siveta lâ zo ŋine. Kinzi nde sitogonzi lâlu kiri-kiri, ilonzi kalonzi soki-soki sisaŋona ao ŋgini ku sisarâwa pa nawalanzi tu,

17 'Opopo, maka kambana kauro ŋana miki ma kakina kiniŋa, andeta miki tinimi pwâka tu kaki. Aŋga maka kawâŋgi wâŋgiŋa kalo-kalo kâ, andeta miki tinimi pwâka tu kata.' "

18 Ŋineŋga Yesu iporo ŋgua siâŋa ŋine ne duvi pwataki panzi tu, "Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata uru indi kaika pa tamwata ŋana kâpwa wa waini wa, andeta kinzi sivaligi i mine tu, 'Koroani saka imo kuku i!'

19 Aŋga naŋa Tamâta Natu uru aka wa anu wa, andeta kinzi sivaligi naŋa mine tu, 'Kamora ŋga, i tamâta ŋana ika kâpwa wa inu waini ŋalae tina. Aku iveta mete kunzi tamâta sakamao ŋana mbumbu kainja kâ wa kinzi kiesaka tamwatanzi wa!' Andeta Maro Kindeni uru iwaee wurâta sondo ndo panzi ne tamâta, kala miki kamora kanaŋo pwataki lâ."

Yesu iporo ŋgua kaika ŋananzi tamâta ŋinde sipalele ilonzi kalonzi tia

20 Yesu muŋga iveta mâsi ŋalaŋala rârâ ŋinde lâ lawea pinde, andeta kinzi tamâta lâ lawea ŋinde ŋandai sipalele ilonzi kalonzi ŋga. Mine kala Yesu iporo ŋgua kaika ŋananzi tamâta ŋinde mine tu,

21 "Oyae, miki tamâta lâ Korasin lawea! Oyae, miki tamâta lâ Betsaida lawea!

Malia ŋalae tina ma imâ pami! Ambo naŋa muŋga aveta mâsi ŋalaŋala panzi kiesaka tamwatanzi simo Tair lawea ŋga Saidon lawea, itogo naŋa muŋga aveta lâ miki nemi lawea mine, ande nanayoni kinzi tamâta ŋinde ma sipasawa pasawaŋa siŋga wa sio kââ lâ kulunzi wa, ŋana itula ilonzi pwataki tu kinzi sipalele ilonzi kalonzi ilâ pa naŋa marumbu lâ.

22 Andeta naŋa aporo mao nâ pami; lâ zo ŋana Maro Kindeni ma ionzi tamâta silâ pa i ne ŋgua nia, ande kinzi tamâta lâ Tair wa Saidon nde ma sikai nâna, aŋga miki ma kakai nâna ŋalae tina!

23 Aŋga miki tamâta lâ Kaperneam lawea, miki katu kapasuka warakami tinimi ku kakâki kalâ pa samba lawea, a? Tia ndo! Maro Kindeni ma itambirami kalâ kandue yââ ŋalae ne mbââ ilo! Ambo lâ nia ndoyo naŋa aveta mâsi ŋalaŋala panzi kiesaka tamwatanzi lâ Sodom lawea, itogo naŋa muŋga aveta lâ miki nemi lawea mine, ande Sodom lawea ma keno mo ŋai yo, ma zavaruŋa tia.

24 Andeta naŋa aporo mao nâ pami; lâ zo ŋana Maro Kindeni ma ionzi tamâta silâ pa i ne ŋgua nia, ande kinzi tamâta lâ Sodom ma sikai nâna, aŋga miki ma kakai nâna ŋalae tina!"

Kinda ma talâ pa Yesu ŋana takai pwareâŋa kâ

25 Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, ŋineŋga ikai noŋa pa Maro Kindeni mine tu, "O, Mama, noko uru pwai maro pa samba wa tâno wa. Naŋa kawâŋgu ndaŋge pano, ŋana tu noko kuvea ilo-kalo ŋinde ŋananzi ilo-kalo tamwatanzi, andeta kutula pwataki panzi tamâta ŋinde nenzi ilo-kalo ŋalae kona tia.

26 Mao nâ, Mama, noko ilo pateva tu ma kuveta mine, kala kuveta lâ."

27 Yesu ikai noŋa ŋine lâ, ŋineŋga iporo panzi tamâta ŋgu mine tu, "Naŋa akai Mama ndamwa marumbu lâ. Tamâta tonje isama Maro Kindeni Natu kilala sondo, ande tia; Mama simbo nâ isama. Aku naŋa Maro Kindeni Natu simboŋgu nâ kala asama Mama kilala sondo, tavanzi tamâta ndia naŋa apateanzi tu ma atula i kilala pwataki panzi.

28 Mine nde noko tamâta ea kumakâsa ŋalae tina kala tini pââsââ lâ, ande noko kumâ pa naŋa, aku naŋa ma pwareâŋa alano.

29 Kumâ pwai wurâta ŋine naŋa atu alano, aku naŋa ma apananano ŋana kumo nanenju tamâta. Naŋa uru akai poe mwasa nâ panzi tamâta, aku uru apatawa warakâŋgu tiniŋgu. Mine nde kumâ pa naŋa, aku noko ilo ma isânda pwareâŋa kulu.

³⁰ Nana tu wurâta njine nana atu alano, ande wurâta njalae koja tia. Aku mine nâ, kelekele ndia nana alano tu pwale, ande njinde ne malia nde njalae koja tia.”

12

Ngua tuna kaika njana wurâta kaija lâ pwareânga ne zo sapânga

Malaka 2:23-28, Luka 6:1-5

¹ Zo tonge, lâ Juda nenzi pwareânga ne zo sapânga tonge, Yesu tavanzi ne pâri-tamâta soka silâ sipânga kâpwa “wit” ne tâno ngini. I ne pâri-tamâta nde putole ipunzi, kala sisiki kanojo pinde ku sika.

² Andeta tamâta pinde lâ Parisai ngu nde matanzi ilâ simoranzi siveta mine, aku sipai Yesu tu, “Wa! Ngua tukuja ikeno tu kinda ma taveta wurâta lâ zo sapânga ndimo. Mine nde noko ne pâri-tamâta silanja sipole ngua tukuja njinde!”

³ Andeta Yesu iporo ngua taulo panzi tu, “Tiambo miki njandai kapono ngua njana vetânga njinde timbunda Daviti munja iveta, lâ zo njinde putole ipu i tavanzi ne ngu, a?”

⁴ Mao nâ, Daviti ilâ luma sapânga ilo, aku mbau ilâ ikai puronja njinde kinzi patarawânga tamâta munja sipatarâwa pa Maro Kindeni. Patarawânga tamâta njalae puronja njinde ilua Daviti, njinenga Daviti ika kunzi ne tamâta. Andeta ngua tukuja ikeno tu kinzi patarawânga tamâta simbonzi nâ ma sika puronja njinde.

⁵ Aku tiambo miki kazizâla tava njana ngua tukuja Mose ingere njananzi patarawânga tamâta, tiya? Kinzi uru siveta wurâta lâ Maro Kindeni ne luma sapânga ilo ikura pwareânga ne zo sapânga rârâni. Mine nde silanja sipole tukuja njana zo sapânga kâ. Andeta kinzi siveta soki njana njinde kâ, ande tia.

⁶ Nana aporo mao nâ pami; tamâta tonge imo naji, ande i tamâta njalae, ipole Maro Kindeni ne luma sapânga.

⁷ Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Nanja tiningu pwâka njana simbi njinde miki uru kapatarâwa pa nana. Taitu nana ilongu ndo tu miki ma kalomi sukânga njananzi tinimi pinde ku kasukanzi.’ Ambo miki ma kalomi ngere sondo njana ngua njinde ne duvi, ande miki ma kasowe ngua mine lâ tamâta njine tininzi, ande ma tia. Kinzi njandai siveta kiesaka njana njinde kâ.

⁸ Nana tu nana Tamâta Natu akai maro pa pwareânga ne zo sapânga.”

Yesu iveta tamâta tonge mbalau saka-mao ipânga ara lâ pwareânga ne zo sapânga
Malaka 3:1-6, Luka 6:6-11

⁹ Yesu ipile nia njinde, njinenga iyoka ilâ Juda nenzi luma njana pasauja kâ ilo.

¹⁰ Aku tamâta tonge imo niani ndaina, i mbalau tonge panzukuma lâ. Anja kinzi Parisai tamâta pinde simo ndaina, aku situ sio Yesu lâ ngua nia. Mine kala sikasoja Yesu tu, “Mose ne ngua tukuja isâu njana taveta pukonja tamâta tini ara lâ pwareânga ne zo sapânga, tiya?”

¹¹ Ande Yesu itu lâ kawanzi tu, “Ambo miki nawalami tamâta tonge ne ‘lama’ taitu nâ imo, andeta lama njinde pata indue mbââ tonge ilo lâ pwareânga ne zo sapânga, ande tamâta njinde ma isanja ne lama njinde ku itapa kâki imâ, tiya? Mao nâ, i ma isanja itapa kâki imâ.

¹² Ambo taitu lama nde lama nâ, anja lâ Maro Kindeni nao kinzi tamâta nde sipolenzi lama ndo lâ. Mine kala ngua tukuja isâu njana taveta vetânga ara lâ pwareânga ne zo sapânga.”

¹³ Yesu iporo ngua njine lâ, njinenga iporo pa tamâta mbalau sakamao njinde tu, “Kusowea mbalau lâ, aku ndainani nâ mbalau sakamao njinde ipânga ara lâ, itogo i mbalau tonge mine.

¹⁴ Anja kinzi Parisai tamâta nde simandi silâ, njinenga sipasau ku sipa ngua tu ma sipu Yesu pâta imâte.

Yesu nde Maro Kindeni ne wurâta tamâta mao

Malaka 3:7-12

¹⁵ Andeta Yesu isama lâ njana nenzi ngua njinde. Mine kala ipile nia njinde ku iyoka ilâ. Aku tamâta rârâ soka i muli silâ, ande ivetanzi pukonja tamâta rârâni tininzi ara lâ.

¹⁶ Andeta Yesu indi kaika panzi tamâta njinde tu ma situ i parina ilâ panzi tamâta pinde silonjo ndimo.

¹⁷ Yesu iveta mine, ande kala Maro Kindeni kawa ngua munja itula papa ngua-tulânga tamâta Aisaia njinde, ande ipânga kanojo. Ngua njinde nde mine;

¹⁸ “Nanja munja apatea tamâta njine tu imo nanenggu wurâta tamâta. Nanja tiningu mwasa ndo papa, aku ilongu ndeka njana. Nana ma ao koranângu ilâ papa i, kala i ma itula ngua panzi tinikoa ngu njana vetânga sondo nana uru aveta lâ ngua nia.

¹⁹ I njana iporo ipambita kunzi tamâta wa iporo ngua kawa pakâe njalae panzi, ande ma tia. Kinzi ma silonjo i isarâwa lâ nzâla kawa, ande tia.

²⁰ Ambo taumbwa tonge kambwanje sasa mwata, ande njinde i ma imbare nuki ndo, ande tia. Ambo sinâla ne ‘wiki’ tonge yââ kana lâ kala mundo nâ ikâki, ande njinde i ma ipupu imâte puusii kâ, ande ma tia. I ma iveta wurâta mine

lee, ikura lâ zo njinde itunzi tamâta rârâni sondo marumbu lâ.

²¹ Aku kinzi tamâta papa ngu rârâni ma sio nenzi kalo-tawana ilâ papa i, ku ma sio tininzi njana i ne pavilânga njinde kâ.”

Kinzi siporo tu Yesu ikai wurâta kuku koroani saka nenzi koipu njalae

Malaka 3:22-27, Luka 11:14-23

²² Njine ilâ lâ, njineŋga tamâta pinde sikai tamâta tonje simâ pa Yesu. Tamâta njinde nde koroani saka ipagagara, aku iveta i mata leva-leva wa kawa pasâe wa. Andeta Yesu iveta tamâta njinde tini ara kilo, kala iporo ngua pwataki ku mata imora nia kilo.

²³ Kinzi tamâta ngu njalae simo ndaina, ande matanzi simora Yesu ne mâsi njinde. Kinzi wisinzi motutu lâ, aku sipakasonja tu, “Opopo, tiambo tamâta njine nde timbunda Daviti ne vâsa njinde kala kinda uru tao tininda njana, tiya?”

²⁴ Andeta kinzi Parisai ngu tamâta pinde silonjo ngua njine, aku sipainzi tu, “Tamâta njine ikai koroani saka nenzi koipu njalae Belsebul ne walo (i nja tonje Sadana), kala waloni ndaina isuka i njana isokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi.”

²⁵ Yesu nde isama kinzi ilonzi pwataki lâ, ande kala ipainzi tu, “Ambo kinzi tamâta nenzi lawea taitu ma sipwa pwataki simo ngu rua ku sipara, ande lawea njinde ikura tu imo kaika, ande tia. Ambo tamâta tonje natu-timbu ma sipwa pwataki simo ngu rua ku sikai kazânga pa warakanzi, ande kinzi ngu njinde ma sipayaula ndo.

²⁶ Aku mine nâ, ambo Sadana ne ngu ma sipwa pwataki simo ngu rua ku sikai kazânga pa warakanzi, ande i ne ngu njinde ma sipayaula ndo.

²⁷ Ayo, miki kaporo tu koroani saka nenzi koipu njalae isuka naja kala asokinzi koroani saka. Andeta miki kalomi ngere sondo njga; miki Parisai nemi tamâta uru sisokinzi koroani saka piti mine nâ! Mine nde ea uru isuka kinzi, a? Miki nemi tamâta nenzi vetânga njinde itula nemi ngua njinde kilala pwataki tu soki ndo.

²⁸ Andeta Maro Kindeni ne Koroani Sapânga uru imo kuku naja, aku walo ilana njana asokinzi koroani saka. Mine nde miki kasama tu Maro Kindeni ne zo njana ikai maro panzi tamâta kâ nde imâ ipânjga pami marumbu lâ!

²⁹ Tamâta tonje ikura tu iyoka kaa nâ ilâ tamâta kaika tonje ne luma ilo ku ipanawe i ne kelekele, ande tia. I ma ipa tamâta njinde kaika munjga lâ nja. Iveta mine, njineŋga ikura tu ikai ne kelekele rârâni keno i ne luma ilo njinde marumbu lâ.

³⁰ Tamâta ea ipono muli pa naja tia, ande i ikai kazânga pa naja. Anja tamâta ea tini pwâka tu isarawanzi tamâta tu simâ pa naja, ande i iveta wurâta njana injaranzi tamâta sikâwa pwapwataki silâ.

³¹ Mine kala naja aporo mao nâ pami; Maro Kindeni ikura tu izavaru kiesaka rârâni tava ngua pavaligiŋa rârâni kinzi tamâta siporo papa i njinde piti lâ tininzi. Taitu kaloŋo njga; ambo tamâta tonje iporo ngua pavaligiŋa pa Maro Kindeni ne Koroani Sapânga, itogo kala njine miki kaporo mine, ande Maro Kindeni ma izavaru tamâta njinde ne kiesaka njinde piti tia.

³² Mao nâ, tamâta ea iporo ngua potomule pa Tamâta Natu, ande Maro Kindeni ikura tu izavaru kiesaka njinde piti. Anja tamâta ea iporo ngua potomule pa Koroani Sapânga, ande lâ zo njine wa zo muli wa, Maro Kindeni ma izavaru tamâta njinde ne kiesaka njinde piti, ande ma tia.”

Kâi sakamao uru ipula kanaŋo saka-mao nâ

³³ Yesu iporo ngua njine panzi Parisai tamâta lâ, njineŋga ipainzi tu, “Kâi ara ne kanaŋo nde ara, anja kâi sakamao ne kanaŋo nde sakamao. Ambo kinzi tamâta ma simora kâi kanaŋo, ande ma sisama tu kâi njinde nde ara, tiya?, sakamao.

³⁴ Miki nde sakamao tamwatami, katonzi mwâta saka mine! Miki kakura tu kaporo ngua ara tonje tia ndo! Tamâta kawa ngua nde itula ilo-kalo ndia ipipi lâ keno i ilo.

³⁵ Mao nâ, tamâta ara ne ilo-kalo ara rârâ nde ipipi lâ keno i ilo, kala i uru iveta vetânga arara. Anja tamâta sakamao ne ilo-kalo sakamao rârâ nde ipipi lâ keno i ilo, kala i uru iveta vetânga sakamao.

³⁶ Kinzi tamâta rârâni zo pinde siporo ngua kapa-kapa pinde. Kala njine apaimi tu lâ zo muli Maro Kindeni ma ionzi tamâta rârâni simandi i ne ngua nia, aku lâ zo njinde i ma italeanzi njana nenzi ngua njinde ndoni.

³⁷ Lâ zo njinde, Maro Kindeni ma iporo panzi tamâta pinde mine tu, ‘Noko tamwata kawa ngua itula pwataki pa naja tu noko ne soki tonje keno tia.’ Anja ma iporo ngua panzi tamâta pinde mine tu, ‘Noko tamwata kawa ngua itula pwataki pa naja tu noko ne soki keno’.”

Tamâta pinde sino Yesu tu ma iveta mâsi kaika tonje simora

Luka 11:29-32

³⁸ Yesu iporo ngua njine lâ, njineŋga kinzi pananânga tamâta njana ngua tukuŋa kâ pinde, sitavanzi tamâta pinde lâ kinzi Parisai ngu, ande simâ pa Yesu. Aku sipai tu, “Panânânga, maka iloma tu noko ma kuveta mâsi kaika tonje lâ naoma, njana

ma kamora ku kasama tu Maro Kindeni ne walo ikeno pano.”

³⁹ Andeta Yesu itu lâ kawanzi ku ipainzi tu, “Opopo, kinzi kiesaka tamwatanzi nandai sio ilonzi kalonzi ilâ mao papa Maro Kindeni nga. Miki kakasoja naŋa ŋana kamora Maro Kindeni ne mâsi kaika tonje, a? Naŋa ma atula mâsi kaika tonje pa miki tia ndo. Maro Kindeni ma itula mâsi kaika taitu nâ pami, itogo munja itula pa ŋgua-tulâŋa tamâta Yona mine.

⁴⁰ Munja, Yona imo iŋa ŋalae tonje kapwa ilo ikura kari ŋato lâ; aku naŋa Tamâta Natu kala ma matoŋa ne kuru ilo ikura kari ŋato mine nâ.

⁴¹ Lâ zo ŋana Maro Kindeni ma ionzi tamâta rârâni lâ i ne ŋgua nia, ande kinzi tamâta munja simo Ninive lawea ŋinde ma simandi ŋgua nia ku ma situla miki nemi vetâŋa soki pwataki, ŋana tu kinzi Ninive tamâta munja siloŋo Yona itula ŋgua panzi, ŋineŋga sipalele ilonzi kalonzi ndoni ilâ pa Maro Kindeni nâ. Andeta tamâta tonje imo ŋai, aku i nde ipole ŋgua-tulâŋa tamâta Yona.

⁴² Aku mine nâ, lâ zo ŋana Maro Kindeni ma ionzi tamâta rârâni lâ i ne ŋgua nia, ande koipu taine ŋalae kala nanayoni ikai poe panzi lâ Siba tâno ŋinde, ande ma imandi lâ ŋgua nia ku ma itula nemi vetâŋa soki pwataki, ŋana tu koipu taine ŋinde munja iyoka pa nia malawae imâ tu iloŋo timbunda Koipu ŋalae Solomon itula i ne ilo-kalo ara papa. Andeta tamâta tonje imo ŋai, aku i ne ilo-kalo nde ipole Solomon ne ilo-kalo.”

Kinda warakânda nâ takura tu tapu mulinda pa kiesaka, ande tia

Luka 11:24-26

⁴³ ŋineŋga Yesu itambira ŋgua mine tu, “Ambo koroani saka tonje ipile tamâta tonje ilâ, ande i ma ilâ wa imâ wa lâ nia bilimu, iroroto nia tonje ŋana ipwarea kâ. Ambo isânda nia ara tonje tia,

⁴⁴ ande i ma ilo patewa mine tu, ‘Ayo, naŋa ma ataulo alâ kilo pa luma siŋga ŋinde munja naŋa amo’. I ma iyoka ilâ, ŋineŋga ma isânda lumani ndaina, kinzi sitaka wa sisangarana lâ, aku ikeno ilo kaa nâ.

⁴⁵ ŋineŋga koroani saka ŋinde ma ilâ ikainzi nuwala koroani lima kanaŋonzi rua simâ kuku i. Kinzi ŋinde uru siveta mâsi sakamao ndo, sipole i ne mâsi sakamao ŋinde. Aku kinzi rârâni ma silâ luma ŋinde ilo. Munja tamâta ŋinde imo ara koŋa tia, andeta zo ŋinde i ma imo sakamao ndo ikura zo zo. Aku mâsi kie taituni ma ipâŋga panzi tamâta sakamao kala simo lâ zo ŋine.”

*Ea kinzi nde Yesu tina wa tai wa
Malaka 3:31-35, Luka 8:19-21*

⁴⁶ Yesu iporo ŋgua ŋine panzi tamâta marumbu tia yo, ŋineŋga i tina wa tai nde simâ sipâŋga simandi nia yo. Kinzi simâ tu ma siporo ŋgua pa Yesu.

⁴⁷ Mine kala tamâta tonje imâ ipai Yesu tu, “Kuloŋo, noko tina wa tai nde simâ sipâŋga lâ, kala simandi nia yo. Kinzi ilonzi ŋgua tu siporo pano.”

⁴⁸ Andeta Yesu itu lâ tamâta ŋinde kawa, ku iporo tu, “Naŋa nana mao nde ea. Anja naŋa taiŋgu mao nde ea kinzi.”

⁴⁹ ŋineŋga Yesu mbau sili isowe iyokenzi ne pâri-tamâta, aku iporo tu, “Naŋa nana wa taiŋgu mao kala simo ŋai.

⁵⁰ Tamâta ea kinzi uru siveta ikura naŋa Mama Maro Kindeni imo samba ilo ŋinde ne pateŋa, aku soka i muli, kinzi ŋinde nde sitogo naŋa nana wa mwanenju wa taiŋgu wa.”

13

Ŋgua tambirâŋa ŋana tamâta ilinji kaniŋa vâsa lâ tâno ilo

Malaka 4:1-20, Luka 8:4-15

¹ Yesu iporo ŋgua ŋine marumbu lâ, ŋineŋga ipile luma ŋinde ku iyoka ilâ isaŋona Galilaya Lââ bwalika pwali, ŋana ma ipanananzi tamâta.

² Andeta tamâta ŋgu ŋalae tina nde simâ sipasau pasâe ndo lâ i tini. Mine kala Yesu ikâki wâŋga tonje kulu isaŋona. Anja kinzi tamâta ŋgu ŋalae nde simandi sâwa.

³ ŋineŋga Yesu isia ŋgua tambirâŋa rârâ panzi ŋana Maro Kindeni ne mâsi ŋana ikai maro panzi tamâta kâ. Ipainzi tu, “Miki kaloŋo ŋga; tamâta tonje iyoka ilâ ilinji kaniŋa vâsa lâ tâno ilo.

⁴ Ilinji ilâ, ande kaniŋa vâsa pinde nde imbe indue nzâla-kawa, aku siî simâ sika marumbu lâ.

⁵ Anja kaniŋa vâsa pinde nde imbe indue tâno mira-mira. Tâno ŋinde nde mata-tola koŋa tia, kala mata ipâŋga walele.

⁶ Andeta kari ikâki imâ ikana. Aku kâpwa ŋinde ne mburu-mburu kaika tia, kala ŋgâla-ŋgâla ndo lâ, kala imâte.

⁷ Anja kaniŋa vâsa pinde nde imbe indue wâlo mata-mata ŋgininzi. Aku wâlo mata-mata ŋinde ipâŋga ŋalae ku ilita, kala kanaŋo ipâŋga tia.

⁸ Anja kaniŋa vâsa pinde nde imbe indue tâno ara kulu, aku ipâŋga ŋalae ku ipula kanaŋo. Pinde ipula kanaŋo tamâta ŋalae taitu (100), anja pinde nde ipula kanaŋo tamâta ŋato (60), anja pinde nde ipula kanaŋo tamâta taitu kanaŋo saŋao (30).

⁹ Ambo miki taŋami keno, ande kaloŋo ŋgua ŋine sondo.”

Yesu ne mâsi ŋana iporo ŋgua tambirâŋa nâ, ne duvi

¹⁰ Yesu iporo ngua njine marumbu lâ, njinennga ne pâri-tamâta simâ papa ku sikasonja tu, “Mana mana nga noko uru kuporo ngua tambirânga nâ panzi tamâta.”

¹¹ Yesu nde iporo taulo tu, “Maro Kindeni itula ngua paveânga ne duvi pwataki pa miki njana i ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ. Andeta iveta mine panzi tamâta pinde, nde tia.

¹² Tamâta ea ikai ne ilo-kalo njana Maro Kindeni ne vetânga paveânga, ande Maro Kindeni ma ilo-kalo njalae ilua i, ma ipipi lâ i ilo. Anja tamâta ea tini pwâka tu ikai ilo-kalo njinde, ande Maro Kindeni ma ikai tamâta njinde ne ilo-kalo tini mwata njinde saje i.

¹³ Nanja uru aporo ngua tambirânga nâ panzi, njana tu kinzi matanzi silea, andeta sikura tu simora kekeleke tonje tia. Kinzi sitambira tananzi, andeta silonjo ngua ku sisama ne duvi, nde tia.

¹⁴ Ngua-tulânga tamâta Aisaia munja ikai Maro Kindeni kawa ku ingere ngua lâ pepa tini njana kinzi tamâtani jaina nenzi mâsi njana silonjo nanenngu ngua kâ. Ingere ngua mine tu,

“Tamâta ngu njine ma sitambira tananzi, andeta ma sisama ngua duvi kilala tia. Aku kinzi ma matanzi parenge, andeta ma simora kekeleke tonje tia,

¹⁵ njana tu tamâta ngu njine ilonzi nde pasâe lâ, aku tananzi ikai pwapwaka nâ njana silonjo ngua kâ, aku sipono matanzi marumbu lâ. Ambo siveta mine tia, ande ma matanzi simora kekeleke, aku tananzi ma silonjo ngua, aku ilonzi ma sisama ngua duvi, ku ma sipalele ilonzi kalonzi simâ pa nanja, aku nanja ma aveta tininzi ara kilo’.”

¹⁶ Yesu iporo ngua njine lâ, njinennga ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Anja miki nde ma kandeka nâ, njana tu Maro Kindeni iveta miki matami ikura tu kamora kekeleke, aku iveta tanjami ikura tu kalonjo ngua.

¹⁷ Nanja aporo mao nâ pami; lâ zo munğânga, kinzi ngua-tulânga tamâta rârâ sitavanzi kinzi tamâta rârâ uru soka Maro Kindeni ne ngua muli, kinzi njinde ilonzi ndo tu simora vetânga kala zo njine miki kamora njine, andeta simora tia. Aku ilonzi ndo tu silonjo ngua kala njine miki kalonjo njine, andeta silonjo tia.”

Ngua tambirânga njana vâsa lijinja kâ, ne duvi

¹⁸ Njinennga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Kala njine miki kalonjo, ma natula ngua tambirânga njana tamâta ilinji kanija vâsa lâ tâno ilo njinde ne duvi pwataki pami.

¹⁹ Tamâta ea ilonjo ngua njana Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ, andeta izizâla njana ngua njinde ne duvi kilala, ande tamâta njinde itogo kanija vâsa njinde imbe indue nzâla-kawa. Sadana imâ walele nâ ku ikawe ngua njinde Maro Kindeni munja ipau lâ tamâta njinde ilo, aku ikai ikâwa ilâ.

²⁰ Anja tamâta ea ilonjo nanenngu ngua njine aku ikai walele nâ ku indeka, ande tamâta njinde itogo kanija vâsa njinde imbe indue tâno mira-mira.

²¹ Tamâta njinde ikai ngua njinde kaika tia. Mine kala i imo tini nâ, anja muli nga tamâta pinde simâ, situ malia silua wa siveta kenzi sakamao papa njana i ne kalo-tawana kâ. Mine kala tamâta njinde ne kalo-tawana nde imbe walele nâ.

²² Anja tamâta ea ilonjo nanenngu ngua njine, andeta ilo njalae njana tâno ne kekeleke, ande tamâta njinde itogo kanija vâsa njinde imbe indue wâlo mata-mata nginanzi. I ne ilo-kalo njinde iveta kalo-lokoni papa i njana igona ne mbalinja rârâ, kala i uru iveta vetânga ara pinde, ande tia.

²³ Anja tamâta ea ilonjo Maro Kindeni ne ngua ku isama ngua njine ne duvi kilala sondo, ande tamâta njinde itogo kanija vâsa njinde imbe indue tâno ara kulu. Kinzi tamâta njinde uru siveta vetânga ara rârâ, itogo kananzoni mine. Pinde siveta vetânga tamâta njalae taitu (100), anja pinde siveta vetânga tamâta njato (60), anja pinde siveta vetânga tamâta taitu kanojo sanjo (30).”

Ngua tambirânga njana unza sakamao ipânga tâno ilo

²⁴ Yesu itambira ngua tonje kilo panzi tamâta mine tu, “Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ, ande itogo tamâta tonje ilinji kanija vâsa ara lâ ne tâno ilo.

²⁵ Ilinji lâ, njinennga mbo tonje, kinzi tamâta sikeno utu lâ, andeta tâno warika njinde ne kazânga tamâta nde imâ, aku ilinji unza sakamao vâsa ilâ kanija nginanzi. Ilinji lee marumbu lâ, njinennga ikâwa ilâ.

²⁶ Aku muli, njinennga kanija njinde ipânga kundu ramu aku kanojo, andeta kinzi wurâta tamâta matanzi ilâ simora unza sakamao ipagema kuku.

²⁷ Aku kinzi wurâta tamâta silâ papa tâno warika ku sipai tu, ‘Ayo, tamâta njalae, maka iloma pateo tu noko munja kulinj kanija vâsa ara tâ ilâ noko ne tâno ilo. Andeta mana mana nga unza sakamao njinde ipânga ipagema kuku.’

²⁸ Aku tâno warika ipainzi tu, ‘Nanenngu kazânga tamâta tonje iveta njinde’. Njinennga i ne wurâta tamâta sikasonja tu, ‘Ayo, noko ilo tu maka ma kalâ kamburu

unza sakamao njinde piti ku kasau ilâ taitu, tiya?"

²⁹ Andeta tâno warika ileleanzi ku ipainzi tu, 'Kaveta mine ndimo. Ambo miki ma kakai wurâta njana kamburu unza sakamao, ande ma kamburu kâpwa ara tona.

³⁰ Mine nde miki ma kapile ruani sipânnga simandi taitu lee, mambo zo njana kâpwa gonânja kâ. Njine nja lâ zo njinde, ande nana ma apainzi nanenngu wurâta tamâta njana kâpwa gonânja kâ tu, "Miki kalâ kasau unza sakamao ndoni ilâ taitu munja lâ nga, njine nja walele nâ kapa wâra-wâra ku karumbia kana lâ. Kaveta mine lâ, njine nja kagona kâpwa kana nja ilâ taitu, ku kao ilâ nanenngu luma njana kâpwa kâ ilâ."'

Ngua tambirânja njana kanija "mastet" vâsa kâ

Malaka 4:30-32

³¹ Yesu iporo njgua tambirânja tonje kilo panzi tamâta mine tu, "Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ nde itogo kanija vâsa tonje, i nja tu 'mastet'. Tamâta tonje ikai mastet vâsa tonje, aku ilâ ipau lâ ne tâno ilo.

³² Mastet vâsa njandai iregere kuku kâi pinde nenzi kapula nga; njinde nde mota mwata. Andeta muli, njine nja kâi njinde ipânnga njalae, aku i ne luandondo nde ipolenzi kanija kie-kie ndoni uru sipau lâ tâno ilo. Ipânnga kâi, kala kinzi sii kie-kie uru sipagona simâ sisanjona ne laka kulu."

Ngua tambirânja njana "yisi" kâ

Luka 13:20-21

³³ Yesu iporo njgua tambirânja tonje kilo panzi tamâta mine tu, "Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ ande itogo 'yisi'. Taine tonje ikai yisi njinde ku igema tona puroja kulo njalae tonje. Igema lee, njine nja puroja njinde ndoni ipondi kâki."

Yesu iporo njgua tambirânja nâ panzi tamâta ngu ngu

³⁴ Yesu iporo njgua njinde ndoni panzi tamâta lâ njgua tambirânja nâ. Itula njgua tonje duvi pwataki panzi, ande tia; iporo njgua tambirânja nâ.

³⁵ Aku Yesu ne vetânja njinde nde iyoke njgua tonje munja njgua-tulânja tamâta tonje itula. Njgua-tulânja tamâta njinde ikai Maro Kindeni kawa njgua ku iporo mine tu,

'Nana ma aporo njgua tambirânja nâ pami. Mao nâ, nana ma atula njgua pinde duvi pwataki, njgua njinde ikeno paveânja lâ zo njinde nana apulia samba wa tâno wa, aku ikeno paveânja mine lee ikura lâ zo njine.'

Ngua tambirânja njana unza sakamao kâ, ne duvi

³⁶ Njine nja Yesu ipilenzi tamâta njua njinde, aku ilâ luma ilo. Njine nja i ne pâri-tamâta simâ papa ku sipai tu, "Kupanana maka njana njgua tambirânja njana unza sakamao ipânnga tâno ilo kâ njinde ne duvi."

³⁷ Yesu nde itu lâ kawanzi tu, "Tamâta njinde ilinji kanija vâsa ara, ande itogo Tamâta Natu.

³⁸ Anja i ne tâno njinde nde itogo tâno ndoni. Anja kanija vâsa ara nde itogonzi tamâta njinde Maro Kindeni uru ikai maro panzi. Anja unza sakamao nde itogonzi tamâta njinde Sadana uru ikai maro panzi.

³⁹ Kazânja tamâta njinde kala ilinji unza vâsa sakamao, ande itogo Sadana tamwata. Anja zo njana sigona kâpwa kâ nde itogo tâno njine ne zo marumbu. Anja kinzi wurâta tamâta njana sigona kâpwa kâ nde sitogonzi Maro Kindeni ne anjelo.

⁴⁰ Kinzi wurâta tamâta nde sigona unza sakamao sirumbia lâ; aku lâ zo muli njana tâno ne zo marumbu kâ, ande kinzi anjelo kala ma siveta mine nâ.

⁴¹ Lâ zo njinde, nana Tamâta Natu ma aonzi nanenngu anjelo silâ, aku ma sigonanzi kinzi tamâta rârâni uru siveta kiesaka, sitavanzi tamâta rârâni uru siveta tamâta pinde simbe njana kiesaka kâ.

⁴² Njine nja kinzi anjelo ma sikainzi kiesaka tamwatanzi njinde rârâni, ku ma sitambiranzi silâ pa yâa njalae ne mbââ ilo. Lâ nia njinde, kinzi tamâta njinde ma sita pâta kana nja, aku ma nijonzi giri-giri njana sikai nana kâ.

⁴³ Anja kinzi tamâta uru soka Maro Kindeni ne njgua muli njinde, ande kinzi ma tininzi sinala nia itogo kari mine, lâ tâno wasaseki tamanzi Maro Kindeni ma muli ipulia njinde. Ambo miki tanjami keno, ande kalonjo njgua njine sondô."

Yesu itambira njgua rua, ne duvi mine: ambo Maro Kindeni ikai maro pa kindâ, ande njinde nde ara ndo

⁴⁴ Yesu itambira njgua mine tu, "Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ, nde itogo njine: zo tonje, tamâta pinde sikai mbumbu rârâ ku sikea lâ tâno tonje ilo. Mbumbu njinde ikeno lee, njine nja zo tonje, tamâta tonje isânda kulu lâ. Aku walele nâ tamâta njinde ilâ ku ivea kilo lâ tânoni ndaina ilo. I nde indeka pâta lâ, aku ilâ imbalanja ne kelekele rârâni ku ikai mbumbu njana. Njine nja ilâ ku iko tâno njinde."

⁴⁵ Aku Yesu itambira njgua kilo mine tu, "Aku Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ, nde itogo mine:

tamâta tonje uru iroto nana mbote-mbote ara pâta tu iko kâ.

⁴⁶ Imo lee, ku zo tonje, i mata imora mbote-mbote tonje ara matea nâ. Aku ilâ imbalanja ne kelekele ndoni ku ikai mbumbu nana. Njeninga ilâ ku iko mbote-mbote ara njinde.”

Ngua tambirâna nana viâna kâ

⁴⁷ Yesu itambira ngua mine tu, “Aku Maro Kindeni ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ, nde itogo viâna tonje kinzi tamâta pinde sitambira ndue lââ bwalika ilo ku injenzi ija kie-kie.

⁴⁸ Viâna pipi lâ, njeninga sitapa imâ itoa sâwaneka. Njeninga lambunzi ndue sisanona ku sipateanzi ija ara sigona lâ kondo tonje ilo. Anja ija sakamao nde sikai silinjî lâ.

⁴⁹ Aku lâ zo muli nana tâno ne zo marumbu kâ, ande ma vetâna mine nâ ipânja. Maro Kindeni ne anjelo ma silâ sipateanzi kinzi kiesaka tamwatanzi njinde munja simo tamâta ara nginanzi, ku ma sikainzi piti,

⁵⁰ njeninga ma sitambiranzî silâ pa yâa njalae ne mbââ ilo. Lâ nia njinde kinzi tamâta ma sita pâta kanajo, aku ma ninjonzi giri-giri nana sikai nâna kâ.”

⁵¹ Njeninga Yesu ikasonanzi ne pâri-tamâta tu, “Miki kasama ngua rârâni njine ne duvi, tiya?” Ande kinzi sisâu papa tu, “Maka kasama lâ.”

⁵² Aku Yesu isia ngua panzi mine tu, “Mine kala kinzi pananâna tamâta nana ngua tukuja kâ njinde ilonzi tu Maro Kindeni ma ikai maro panzi, ande kinzi rârâni sitogo luma tonje warika. I uru ilâ ne luma ilo ku ikai kelekele wasaseki tava kelekele sinja yâti ipânja nia yo.”

Kinzi tamâta lâ Nasarete lawea sipu mulinzi pa Yesu

Malaka 6:1-6, Luka 4:16-32

⁵³ Yesu iporo ngua tambirâna njinde lâ, njeninga ipile lawea njinde,

⁵⁴ aku itaulo ilâ pa i tamwata ne lawea tina Nasarete kilo. Ipânja Nasarete lâ, njeninga iveta wurâta nana ipanananzi tamâta lâ nenzi luma nana pasauja kâ ilo. Kinzi nde silojo Yesu iporo ngua panzi, aku wisinzi motutu lâ. Kinzi siveta “a” papa ku siporo warakanzi nenzi mine tu, “Opopo! Ilo-kalo wa mâsi kaika ndoni njinde, ande tamâta njine ikai lâ nia ndia, a?”

⁵⁵ Tiambo tamâta njine tama nde nawalânda tamâta njinde uru ipa luma, tiya? Tiambo Maria nde i tina, tiya? Tiambo Yamesi, anja Yosepe, anja Saimon, anja Judas nde i tai kinzi, tiya?

⁵⁶ Tiambo i mwane rârâni nde simo nji kuku kindi, tiya? Mine nde ikai ilo-kalo wa kaika njinde lâ nia ndia, a?”

⁵⁷ Kinzi siporo ngua mine rârâ, aku sipu mulinzi pa Yesu. Anja Yesu nde ipainzi tu, “Kinzi tamâta simo lawea ndoni nde ilonzi ara pa ngua-tulâna tamâta; taitu kinzi tamâta lâ i tamwata ne lawea tina wa i see wukale wa, kinzi njinde ilonzi ara papa i, ande tia.”

⁵⁸ Kinzi tamâta lâ Nasarete lawea simo nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu, ande tia. Mine kala iveta mâsi kaika rârâ pinde lâ lawea njinde, ande tia.

14

Yoane Lââ-Liliņa Tamwata imâte lâ Malaka 6:14-29, Luka 9:7-9

¹ Pa zo njinde, Koipu Njalae Herot ikai koipu panzi tamâta simo tâno njinde. Aku Herot ilonjo Yesu parina.

² Mine kala ipainzi ne wurâta tamâta tu, “Opopo, Yoane Lââ-Liliņa Tamwata imandi sânda lâ mateja nianzi imo via kilo tâ, kala ikai walo ikura nana iveta mâsi kaika njinde.”

³⁻⁴ Herot ne ngua njine nde duvi mine: munja, i tai Pilip ikai taine tonje, i nja tu Herodias, andeta muli nja Herot ikai taine njinde sanje Pilip, aku rua sipakâe. Mine kala Yoane Lââ-Liliņa Tamwata uru ilelea Herot mine tu, “Nana sâ kâ nja noko pwai taine njinde, a? Mâsi mine nde ara tia ndo!” Herot wisi nâna nana Yoane ne ngua njine, kala isupwanzi ne zugu tamâta sikai Yoane kaika ku sipa lâ walo kaika simo lâ luma sakamao ilo.

⁵ Herot nde ilo tu ma ipu Yoane pâta imâte, andeta iruru njananzi juda tamâta, nana tu kinzi kalonzi tawana tu Yoane nde ngua-tulâna tamâta.

⁶ Simo lee ku zo tonje, njeninga tamâta pinde silâ kuku Herot nana sindeka ku sika kâna-nunja njalae nana i ne zo munja tina ipagugua i kâ. Aku lâ zo njinde, i kaiwa Herodias natu taine ikina kiniņa panzi tamâta njinde. Aku Herot ilo yosi pa taine taipa njinde.

⁷ Mine kala Herot iveta ne ngua pânja kaika papa taine njinde mine tu, “Nanja aporo mao pa âta, sâ kelekele tonje noko ilo papa ku kuno nanja, ande ma alano.”

⁸ Andeta taine taipa njinde tina io ngua pinde lâ natu kawa, kala taine taipa ipai Herot tu, “Noko ma kuo Yoane Lââ-Liliņa Tamwata kulu kâmba lâ kondo tonje ilo, aku njine nâ kutula pa nanja.”

⁹ Taine iporo ngua njine lâ, aku Herot ilo malia ndo. Andeta i ilo nana ne ngua pânja munja iveta lâ tamâta sisanona sika kâpwa kuku i njinde naonzi. Mine kala

isupwanzi ne sambara tu siveta ikura taine ne ngua njinde.

¹⁰ Kinzi sambara njinde silâ luma saka-mao ilo, aku sitoto Yoane nandola utu lâ.

¹¹ Njineŋga sikai Yoane kulu kâmba sio lâ kondo tonje ilo, aku sikai silâ situla pa taine taipa njinde. Njineŋga taine ikai ilâ itula pa tina.

¹² Yoane ne pâri-tamâta silonjo ngua tu Yoane nga imâte lâ, njineŋga simâ sikai i karae silâ sikea. Sikea lâ, njineŋga sikai pâri silâ siporo pa Yesu.

Yesu kâpwa ilanzi tamâne 5,000

Malaka 6:30-44, Luka 9:10-17, Yoane 6:1-14

¹³ Yesu ilonjo ngua tu Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata nde imâte lâ, njineŋga ikainzi ne pâri-tamâta ku sipile lawea njinde. Aku soka paveaŋa nâ sikai wâŋga silâ ku sitoa lâ nia bilimu tonje. Andeta kinzi tamâta ngu ŋalae silonjo pâri tu Yesu ikai wâŋga ilâ pa nia njinde. Tia ku sipile nenzi lawea lawea ku soka nzâla silâ pa nia kala Yesu ilâ papa njinde.

¹⁴ Aŋga Yesu ilâ lee itoa tina tini lâ, njineŋga mata ilâ imoranzi tamâta ngu ŋalae simuŋga simâ kala simo njinde. Aku i kalo sukâŋa ŋalae ŋananzi, kala ivetanzi nenzi pukonja tamâta tininzi ara kilo.

¹⁵ Simo lee, ku kari indue lala lâ, njineŋga Yesu ne pâri-tamâta simâ kuku ku sipai tu, "Wa, kari nga indue lala lâ, aku nia ŋgaŋe njine tamâta simo tia. Mine nde kuonzi tamâta silâ, aku ma siroto ŋana nia wa lawea ŋana sipako kapwanzi sika."

¹⁶ Andeta Yesu itu lâ kawanzi aku ipainzi tu, "Kinzi ma simo ŋaina nâ; miki warakami nâ kasuanzi."

¹⁷ Ande kinzi siporo taulo tu, "Opopo, maka kapwama puroŋa lima nga iŋa rua nâ kala keno pama!"

¹⁸ Andeta Yesu ipainzi tu, "Kakai kâpwa njinde kamâ ŋai kalana."

¹⁹ Sikai simâ silua Yesu, njineŋga Yesu ipainzi tamâta tu lambunzi ndue sisarona unza kulu. Sisarona lâ, njineŋga Yesu ikai puroŋa lima tava iŋa rua njinde kâki. Aku Yesu mata kâki pa samba ku kawa ndaŋge pa Maro Kindeni, njineŋga ip-wataki puroŋa ilanzi ne pâri-tamâta, aku siwae panzi tamâta. Aku iŋa rua kala siwae panzi tona.

²⁰ Aku kinzi tamâta rârâni sika lee kapwanzi pupuro lâ. Njineŋga kinzi pâri-tamâta sigona kâpwa pinde keno mo ŋai yo, kinzi tamâta kapwanzi pupuro kala sika tia, aku ikura ŋgâmo saŋao kanaŋo rua ilonzi pipi lâ.

²¹ Kinzi tamâne kala sika kâpwa njinde kambwanjenzi nde ikura 5,000 mine. Aku nenzi taine wa lâlu nde sika kunzi tona.

Yesu iyoka lââ bwalika kulu

Malaka 6:45-52, Yoane 6:15-21

²² Sika marumbu lâ, njineŋga walele nâ Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu ma sikâki wâŋga kulu ku simuŋga simbwaliu silâ papa lââ bwalika tini pinde. Aŋga i tamwata nde itu ionzi tamâta mbo silâ ŋga.

²³ Yesu ionzi tamâta rârâni silâ lâ, njineŋga i simbo nâ ikâki tu tonje kulu ŋana ikai noŋa kâ. Lala pararai lâ, aku Yesu simbo nâ imo tuu kulu.

²⁴ Aŋga wâŋga nde ilâ lee ipâŋga lââ bwalika ŋgini, njineŋga lawea ŋalae imandi aku kâla itinji wâŋga kaika. Mine kala kinzi pâri-tamâta simakâsa ŋalae ŋana sipoe sikundua lawea kâ.

²⁵ Simakâsa sipoe lee, ku mbwalembwale kâ, njineŋga Yesu iyoka lââ bwalika kulu ilâ panzi.

²⁶ Kinzi matanzi ilâ simora Yesu iyoka lââ bwalika kulu imâ panzi, kala tininzi ruru. Siruru pâta ku siporo tu, "Njine nde barâwe ma!", aku sitara pâta kanaŋo.

²⁷ Andeta walele nâ Yesu ipainzi tu, "Wa, miki tinimi kaika, karuru ndimo! Njine nde nanjani warakâŋgu!"

²⁸ Ande Petero itu lâ kawa ku ipai tu, "Maro ŋalae, ambo njine nde nokoni, ande kupai nana tu ayoka lââ kulu amâ pano."

²⁹ Aku Yesu ipai tu, "Kumâ!" Njineŋga Petero ipile wâŋga ku iyoka lââ bwalika kulu imâ pa Yesu.

³⁰ Petero imâ lee, njineŋga mata indue imora kâla kâki ŋalae, aku iruru. Njineŋga imbwatuke tini mwata lâ lââ ilo. Iruru pâta kala isuŋa kawa ino Yesu tu, "Maro ŋalae, kuvilana!"

³¹ Aku walele nâ Yesu io mbau ilâ isaŋa Petero, aku ipai tu, "Opopo, noko ne kalotawana nde mota mwata. Mana mana nga noko ilo rua-rua, a?"

³² Kinzi rua sisongga sikâki wâŋga kulu, aku ndainani nâ lawea kautu lâ.

³³ Kinzi pâri-tamâta simo wâŋga kulu njinde nde matanzi simora mâsi ŋalae njinde, aku sipanea Yesu sipai tu, "Mao nâ, Maro Kindeni Natu kala nokoni!"

Yesu ivetanzi pukonja tamâta tininzi ara lâ Genesaret lawea

Malaka 6:53-56

³⁴ Njineŋga Yesu tavanzi ne pâri-tamâta simbwaliu silâ sitoa Genesaret lawea.

³⁵ Kinzi tamâta papa nia njinde sisama Yesu kilala lâ. Mine kala sipasupwa ilâ panzi lawea rârâni ikeno laiti, aku kinzi tamâta lâ lawea njinde sikainzi nenzi pukonja tamâta rârâni simâ pa Yesu.

³⁶ Kinzi sino Yesu tu, "Noko ma kusâu panzi pukonja tamâta njine tu sio mbaunzi nâ ilâ sitaŋo noko ne pasawaŋa ŋgaŋe."

Isâu lâ, aku kinzi pukonja tamâta ea sitaño Yesu ne pasawaña ngeñe ninde, ande kinzi ninde rârâni tininzi ara kilo.

15

Maro Kindeni ne ngua tukuña ipole timbunda nenzi vetâña sinja

Malaka 7:1-13

¹ Lâ zo ninde, kinzi tamâta pinde lâ Parisai ngu wa kinzi pananâña tamâta nana ngua tukuña kâ pinde sipile Jerusalem, aku sindue simâ pa Yesu. Sisânda Yesu kulu lâ, ninenja sikasonja tu,

² “Mana mana nga noko ne pâri-tamâta silanja sipole timbunda nenzi vetâña muñgâña, a? Lâ zo nana sika kâpwa, ande noko ne pâri-tamâta nandai sipua mbalaunzi lâ nga sika.”

³ Andeta Yesu itu lâ kawanzi ku ipainzi tu, “Mana mana nga miki uru koka timbuni nenzi vetâña nâ muli, aku kalanja kapole Maro Kindeni ne ngua tukuña, a?”

⁴ Yesu iporo ngua nîne lâ, ninenja itula nenzi vetâña soki tonje pwataki mine tu, “Maro Kindeni muñga iporo tu, ‘Noko ma kupaloño pa tina-tama kawanzi ngua. Ambo tamâta tonje iporo soki panzi tina-tama, ande kinzi katonâña ma sipu i pâta imâte.’

⁵ Anja miki uru kapanananzi tamâta ngua kie tonje. Miki uru kaporo tu, ‘Ambo tamâta tonje ne mbaliña keno nana isukanzi tina-tama, andeta tamâta ninde ilo pateu tu mbaliña ninde ma io lâ pa Maro Kindeni,

⁶ ande ara nana ipu muli panzi tina-tama’. Opopo, miki uru kasâu nana mâsi soki ninde, ande kala miki katoto Maro Kindeni ne ngua tukuña utu, aku kasuka warakami nemi vetâña kâki.

⁷ Miki kawami kaporo ngua kie tonje, anja ilomi nde keno piti! Ngua-tulâña tamâta Aisaia muñga ikai Maro Kindeni kawa ku itula miki kilalami pwataki sondo mine tu,

⁸ “Kinzi ngu nîne uru sipanea nana koa tia nâ lâ kawanzi, anja ilonzi nde keno pa nana tia ndo.

⁹ Kinzi uru situla tamâta nâ nenzi ngua tukuña, aku siporo tu, “Maro Kindeni kawa ngua kala nîne”. Mine kala sipanea nana koa tia nâ.”

Kelekele ndia iveta tamâta ilo muso

Malaka 7:14-23

¹⁰ Ninenja Yesu isarâwa panzi tamâta tu simâ kuku, aku ipainzi tu, “Miki kalono nanenju ngua, aku kalomi ngere sondo nga.

¹¹ Kelekele ndia iyoka tamâta kawa indue pa kapwa ilo, ande ninde ikura tu

iveta muso papa i lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Anja ilo-kalo wa ngua ndia ikeno tamâta ilo nga iyâti pa nia yo, ande ninde nâ ikura tu iveta muso papa i lâ Maro Kindeni nao.”

¹² Yesu iporo ngua nîne lâ, ninenja i ne pâri-tamâta simâ papa ku sipai tu, “Wa, kinzi Parisai tamâta silono noko ne ngua ninde, aku ilonzi makisa nana. Tiambo noko kusama nîne tia, a?”

¹³ Andeta Yesu itu lâ kawanzi ku isia ngua napanzi Parisai tamâta mine tu, “Nanja mama imo samba ilo, aku i ne tâno kala nîne. Mine nde kelekele ndia kinzi tamâta sipau lâ i ne tâno nîne, ande muli i tamwata ma imburu ninde ndoni.

¹⁴ Mine nde miki kapilenzi Parisai tamâta ninde simo. Kinzi matanzi leva-leva, andeta situ situla nzâla panzi tamâta pinde matanzi leva-leva mine nâ. Ambo tamâta leva-leva tonje itogo tu itula nzâla papa tamâta leva-leva tonje, ande kinzi ruani ma patanzi sindue mbââ ilo.”

¹⁵ Ninenja Petero ipai Yesu tu, “Ngua tambirâña kala noko kutula panzi Parisai ninde, ande kutula ninde ne duvi pwataki pa maka kalono.”

¹⁶ Andeta Yesu ipai tu, “Opopo, miki warakami kala ilomi kalomi ipânja tia yo, a?”

¹⁷ Tiambo miki kasama nîne tia tâ; kelekele rârâni tamâta sika lâ kawanzi, ande ninde indue pa kapwanzi ilo, ku mbusalinzi simbariña lâ.

¹⁸ Anja ilo-kalo wa ngua ndia kinzi tamâta siporo lâ kawanzi, ande ninde iyoka tamâta ilonzi nga iyâti pa nia yo. Kelekele ninde nâ ikura tu iveta muso papa tamâta lâ Maro Kindeni nao.

¹⁹ Mao nâ, kinzi tamâta nenzi ilo-kalo sakamao uru igagatinzi nana sipunzi tamâta pâta simâte wa, sipanawe tamâta kaiwanzi wa, sipalulua tininzi potomule wa, sipanawe wa, siporo ngua lanjeña wa, situ tamâta lagananzi wa.

²⁰ Vetâña sakamao kie-kie ninde rârâni nde iveta muso papa tamâta lâ Maro Kindeni nao. Taitu miki kalono nga; ambo tamâta ipua mbalua tia ninenja ika, ande nîne iveta muso papa i lâ Maro Kindeni nao, ande tia.”

Tinikoa ngu taine tonje kalo tawana Yesu (Kinzi Juda uru siporo tu ngu ninde nde sitogonzi mbwâmbwa)

Malaka 7:24-30

²¹ Yesu ipile Genesaret lawea, ninenja iyoka ilâ pa tâno ninde Tair lawea nga Saidon lawea keno ninde.

²² Ipânja nia ninde lâ, ninenja Kenan ngu taine tonje, i uru imo nia ninde, ande inâ pa Yesu ku isarâwa tu, “Tamâta

Ŋalae, noko Daviti ne vâsa, kalo sukâŋa ŋanana! Koroani saka tonge ipagagara naja natuŋgu taine lâ, kala iveta malia wa nâna ŋalae tina papa.”

²³ Andeta Yesu iporo ŋgua tonge lâ taine ŋinde kawa, ande tia. Mine kala Yesu ne pâri-tamâta simâ papa ku sipai tu, “Wa, taine ŋine imo isasarâwa nâ itawa kinda imâ. Kuŋara ilâ tâ!”

²⁴ Ande Yesu iporo mine tu, “Maro Kindeni isupwa naja amâ ŋnanzi Isrel ŋgu simbonzi nâ. Kinzi ŋinde sitogonzi ‘lama’ sisapiri kala soka potomule siroroto ŋana nzâla kâ.”

²⁵ Njeningga taine ŋinde imâ Yesu tini laiti aku ipare tuku papa, aku ino papa kilo tu, “Tamâta Ŋalae, kuvilana!”

²⁶ Njeningga Yesu isia ŋgua papa tu, “Ambo sikai lâlu kapwanzi ku siliŋi ilâ panzi mbwâmbwa, ande ŋine nde ara tia.”

²⁷ Andeta taine ipai Yesu tu, “Tamâta Ŋalae, noko kuporo mao nâ; ambo taitu kinzi mbwâmbwa uru sika kâpwa punu-punu ŋinde lâlu sika ambo iyauru indue tamanzi nenzi peke kalo.”

²⁸ Taine ŋine ipai Yesu taine ŋinde tu, “Taine, noko ne kalo-tawana nde ŋalae ŋinde! Vetâŋa ŋine noko ilo tu aveta pano, ande ma aveta.” Aku lâ zoni ndaina, koroani saka ipile taine ŋinde natu taine ikâwa ilâ, aku natu tini ara kilo.

Yesu ivetanzi pukonja tamâta râra tin-inzi ara kilo

Malaka 7:31-37

²⁹ Yesu ipile lawea ŋinde ku iyoka ilâ pa Galilaya Lââ bwalika pwali. Njeningga iyoka ilâ ikâki tuu tonge kulu isanona.

³⁰ Aku kinzi tamâta ŋgu ŋalae simâ papa, aku sikai nenzi pukonja tamâta tava simâ kunzi. Sikainzi tamâta pinde kenzi sakamao, aŋga tamâta pinde matanzi leva-leva, aŋga tamâta pinde kenzi tuka simwanŋi, aŋga tamâta pinde kawanzi siporo ŋgua tia, aŋga tamâta pinde nenzi pukonja kie-kie râra tona; sikainzi tamâta rârani ŋinde simâ sionzi ndue simo Yesu tini laiti. Aku Yesu ivetanzi tamâta ŋinde rârani tininzi ara kilo.

³¹ Kinzi tamâta ŋgu ŋalae simora Yesu ne mâsi ŋinde. Simora tu ivetanzi tamâta ŋinde kawanzi muŋga siporo ŋgua tia, ande siporo ŋgua kilo; aŋga ivetanzi tamâta ŋinde tukanzi muŋga simwanŋi, ande tukanzi sondo kilo; aŋga ivetanzi tamâta ŋinde kenzi muŋga sakamao, ande soka kilo; aŋga ivetanzi tamâta ŋinde matanzi muŋga leva-leva, ande simora nia kilo. Mine kala kinzi ŋgu ŋalae wisinzi motutu, aku sipanea Isrel nenzi Maro Kindeni.

Yesu kâpwa ilanzi tamâne 4,000

Malaka 8:1-10

³² Njeningga Yesu isarâwa panzi ne pâri-tamâta tu simâ kuku, aku ipainzi tu, “Naja kalonŋu sukâŋa ŋnanzi tamâta ŋgu ŋalae ŋine, ŋana tu kinzi simo kuku naja ikura kari ŋjato lâ, aku kapwanzi ŋana sika kâ ande sika marumbu lâ. Naja tinŋgu pwâka tu aonzi soka sitaulo silâ pa nenzi lawea lawea. Tia ma putole ipunzi pâta, aku ma patanzi lâ nzâla.”

³³ Andeta i ne pâri-tamâta siporo taulo tu, “Opopo, nia ŋai nde nia bilimia ma! Mine kala ma takai kâpwa lâ ndia ŋga ikura tasuanzi tamâta ŋgu ŋalae ŋine, a?”

³⁴ Ande Yesu ikasonjanzi, “Aŋga miki nde puroŋa ŋapia keno pami.” Kinzi siporo taulo tu, “Puroŋa lima kanoŋo rua tava iŋa kiri-kiri pinde nâ kala keno pama.”

³⁵ Njeningga Yesu ipainzi tamâta tu lambunzi ndue sisanona tâno kulu.

³⁶ Njeningga ikai puroŋa ŋga iŋa ŋinde kâki, kawa ndange papa Maro Kindeni, ku ipwataki lâ, ŋneningga ilanzi ne pâri-tamâta tu siwae panzi ŋgu. Aku sikai siwae panzi.

³⁷ Kinzi tamâta ŋgu ŋinde nde sika kuranzi lâ, ŋneningga Yesu ne pâri-tamâta sigona puroŋa wa iŋa katije keno ŋinde lâ ŋgâmo ŋalae lima kanoŋo rua ilonzi pipi lâ.

³⁸ Kinzi tamâne kala sika kâpwa ŋinde kambwanjenzi ikura 4,000. Aku nenzi taine wa lâlu sika kunzi tona.

³⁹ Njeningga Yesu ionzi ŋgu ŋinde silâ. Silâ lâ, ŋneningga ikâki wâŋga kulu ilâ papa Magadan lawea kâ.

16

Kinzi Juda tamâta sino Yesu tu ma iveta mâsi kaika tonge panzi simora

Malaka 8:11-13

¹ Aku muli, zo tonge, ŋneningga kinzi Juda tamâta pinde lâ Parisai ŋgu wa Sadyusi ŋgu nde simâ pa Yesu tu sikai samâŋa papa. Kinzi sino tu ma ikai Maro Kindeni ne walo ŋalae ku iveta mâsi kaika tonge panzi simora.

² Andeta Yesu itu lâ kawanzi mine tu, “Ikura lala lala, ambo miki kamora samba tini kilala tu puro-puro, ande miki uru kaporo tu, ‘Wurita ma karâzi tia’.

³ Aŋga ikura mboyo mboyo, ambo miki kamora samba tini kilala tu puro-puro aku take-take mâmâŋga keno samba tini tava, ande miki uru kaporo tu, ‘Lâ kari ŋine ma karâzi imbe’. Mao nâ, miki uru kamora nia maa ikeno âta ŋinde kilala mine, aku kapatea sondo. Andeta kala ŋine miki kamora vetâŋa râra pinde, aku vetâŋa ŋinde itula vetâŋa ŋana ipâŋga

muli njinde kilala pwataki; andeta miki kazizâla njana.

⁴ Opopo, kinzi kiesaka tamwatanzi njandai sio ilonzi kalonzi ilâ mao papa Maro Kindeni nga! Miki kano naŋa tu kamora Maro Kindeni ne mâsi kaika tonje, a? Naŋa ma atula mâsi kaika tonje pami, ande tia ndo. Andeta Maro Kindeni ma itula mâsi kaika taitu nâ pami, itogo muŋga itula pa ngua-tulâŋa tamâta Yona mine." Yesu iporo ngua njine lâ, njinenja ipilenzi ilâ.

Ngua tambirâŋa njana kinzi Parisai wa Sadyusi nenzi ngua soki-soki

Malaka 8:14-21

⁵ Yesu ne pâri-tamâta nde silâ sipânja lââ bwalika tini pinde. Andeta kinzi kalonzi kapa njana sikai kanzi puroŋa njana sika kâ.

⁶ Ande Yesu ipainzi tu, "Miki kapakatona sondo nga. Kapakatona warakami njana kinzi Parisai wa Sadyusi tamâta nenzi 'yisi'."

⁷ Njinenja kinzi pâri-tamâta warakanzi siporo imâ naonzi nâ mine tu, "O, kinda njandai takai puroŋa pinde tamâ nga, kala Yesu iporo ngua mine."

⁸ Andeta Yesu isama lâ njana nenzi ilokalo soki-soki njinde. Mine kala ipainzi tu, "Opopo, miki nemi kalo-tawana nde mota mwata nâ! Njana sâ kâ nga miki warakami kaporo mine tu, 'Kinda takai puroŋa tia', a?"

⁹ Tiambo miki ilomi kalomi tia tâ! Tiambo miki njandai kalomi ngere njana puroŋa lima njinde naŋa muŋga alanzi tamâne 5,000 sika, a? Lâ zo njinde, ande miki kazeze ngâmo njapia ilonzi ipipi lâ, a?"

¹⁰ Aku tiambo miki kala njandai kalomi ngere njana puroŋa lima kanaŋo rua njinde naŋa muŋga alanzi tamâne 4,000 sika, a? Lâ zo njinde, miki kazeze ngâmo njapia ilonzi ipipi lâ, a?"

¹¹ Naŋa muŋga nâ apaimi tu kapakatona sondo njana kinzi Parisai wa Sadyusi nenzi 'yisi'. Andeta naŋa njandai aporo ngua pami njana puroŋa nga. Mana mana nga miki kasama ngua njine ne duvi sondo tia yo, a?"

¹² Kinzi siloŋo Yesu ne ngua njine lâ, njinenja kulunzi kâmba ipwa ku sisama tu Yesu njandai ipainzi tu ma sipakatona njana puroŋa ne "yisi" nga. Ipainzi tu ma sipakatona njana kinzi Parisai wa Sadyusi tamâta nenzi ngua soki-soki uru sipanananzi tamâta njinde.

Petero itula Yesu kilala pwataki tu i nde Maro Kindeni Natu

Malaka 8:27-30, Luka 9:18-21

¹³ Yesu iyoka ilâ pa nia pinde ikeno Sisaria Pilipai lawea tini laiti. Ipânja nia njinde lâ, njinenja ikasonanzi ne pâri-tamâta mine tu, "Kinzi tamâta uru siporo situ naŋa Tamâta Natu nde ea."

¹⁴ Njinenja kinzi siporo taulo tu, "Kinzi tamâta pinde situ noko nde Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata; anja pinde nde situ noko nde ngua-tulâŋa tamâta Ilija; anja pinde nde situ noko nde ngua-tulâŋa tamâta Jeremaia tâku ngua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa tonje."

¹⁵ Njinenja Yesu ikasonanzi kilo tu, "Anja miki warakami nde katu naŋa nde ea."

¹⁶ Saimon Petero itu lâ i kawa mine tu, "Noko nde Kirisi. Maro Kindeni Via Tamwata Natu kala noko."

¹⁷ Njinenja Yesu ipai Petero tu, "Saimon, Yoane natu, Maro Kindeni ne nzâmbe ikeno pano. Njana tu tamâta tonje muŋga itula ngua njine pa noko, ande tia. Naŋa Mama imo samba ilo, ande i simbo nâ itula njine pano."

¹⁸ Mine kala naŋa apaino tu, 'Petero, noko ne kalo-tawana ipânja itogo mira mwasiŋa, aku naŋa ma agonanzi nanengu ngu aonzi simandi mira njinde kulu. Anja matera ne kaika ma ikura tu izavaru ngu njinde, ande ma tia."

¹⁹ Noko ma pwai poe panzi tamâta njinde Maro Kindeni uru ikai maro panzi. Aku vetâŋa ndia rârâni noko kundi njana lâ tâno njine kulu, ande Maro Kindeni ma indi njana mine nâ lâ samba ilo. Anja vetâŋa ndia rârâni noko kusâu njana lâ tâno njine kulu, ande Maro Kindeni ma isâu njana mine nâ lâ samba ilo.' "

²⁰ Yesu iporo ngua njine lâ, njinenja indi kaika panzi pâri-tamâta tu ma sitapâri pa tamâta tonje tu i nde Kirisi, mine ndimo.

Yesu itula ngua njana ne matera wa ne mandija wa

Malaka 8:31-33, Luka 9:22

²¹ Lâ zoni ndaina, Yesu itula ngua pwataki panzi ne pâri-tamâta mine tu, "Maro Kindeni ne pateâŋa ikeno tu naŋa ma alâ Jerusalem. Njinenja kinzi katonâŋa wa patarawâŋa tamâta njalanjala wa kinzi pananâŋa tamâta njana ngua tukuŋa kâ wa, kinzi njinde ma siveta kenzi sakamao ndo pa naŋa. Aku i ne pateâŋa ikeno tu kinzi ma sipu naŋa pâta amâte. Andeta kari njato lâ, njinenja i ma ipaŋo naŋa amandi amo viânggu kilo." Aku muli, Yesu iporo nguani ndaina panzi kilo mbwani pinde.

²² Petero nde ilonjo ngua njine, njinenja ikai Yesu siyâti silâ pa nia nganje, aku ilelea Yesu pâta njana i ne ngua njinde kâ. Ipai Yesu tu, "Maro Njalae, mine tia ndo!"

Maro Kideni nandai ilo tu vetâna mine ma ipângga pano nga!”

²³ Andeta Yesu ipupulia lâ aku imbita Petero, ipai tu, “Sadana, noko pwâwa kulâ malawae! Noko kutu kupono naña nzalânggu. Noko pwoka tamâta nâ nenzi ilo-kalo muli, kala noko nandai kuporo ngua ikura Maro Kideni ne ilo-kalo nga.”

Kinda ma tapatawa tininda ku toka Yesu muli

Malaka 8:34-9:1, Luka 9:23-27

²⁴ Ninennga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta mine tu, “Ambo tamâta tongge ilo tu ipono muli pa naña, ande i ma ipatawa tamwata tini ku ikale ne kâi popole iyoka naña muliŋgu.

²⁵ Nana tu tamâta ea ilo njae naña tamwata ne via, ande i ma ikai via mao, nde tia. Anja tamâta ea kalo tawana naña kala imora tamwata ne via tu kekele kaa nâ, ande tamâta ninde ma imo via ku imo nâ.

²⁶ Miki kalomi ngere sonde nga; ambo tamâta tongge igona tâno ne kekele rârâni ninennga imâte, ande i ne via mao ikeno ndia, a? Aku i ma ikura tu iko tamwata ne via kilo lâ mbumbu njae, a? Tia ndo!

²⁷ Miki kalonjo nga; zo mbwana-mbwana nâ, ninennga naña Tamâta Natu ma akai Mama ne walo njae, aku ma ayoka pa samba amâ kunzi Mama ne ajele. Aku lâ zoni ndaina naña ma apare nia panzi tamâta rârâni, ipakura kuku vetâna ndia munja siveta ninde.

²⁸ Naña aporo mao nâ pami; miki pinde kala kamo njae ma kamâte tia yo yo, ninennga miki ma kamora naña Tamâta Natu apatua lâ nia yo ku akai maro panzi tamâta lâ tâno kulu.”

17

Yesu tini pasinala ipângga kie tongge

¹ Kari lima kanaanjo taitu ilâ lâ, ninennga Yesu ikainzi Petero, anja Yamesi kuku tai Yoane rua, aku sikâki silâ tuu njae tongge kulu. Aku kinzi njae simbonzi nâ simo ndaina.

² Ninennga kinzi pâri-tamâta njato ninde nde simora Yesu tini pasinala, aku ipângga kie tongge. I nao nde isinala nia itogo kari mine, anja ne pasawana nde ipângga togo sinâla mwasina, ku pâne ndo.

³ Ninennga Mose ku Ilia rua simâ sipângga, aku kinzi pâri-tamâta matanzi ilâ simoranzi ngua-tulâna tamâta munjâna rua ninde simandi siporo kuku Yesu.

⁴ Petero imora mâsi ninde ku ipai Yesu tu, “Maro Njae, kinda tamo njaina, aku njine nde ara ndo. Ambo noko ilo mine, ande naña ma apa pâla njato: noko ne

tongge, anja Mose ne tongge, anja Ilia ne tongge.”

⁵ Petero iporo ngua njine marumbu tia yo, ninennga take-take pâne tongge ipângga ku itura kinzi rârâni lâ. Aku kawa tongge ne sarawâna iyoka pa take-take ilo imâ mine tu, “Naña natungu ara kala njine. Naña tiningu mwasa papa wa ilonju ndeka papa wa. Miki ma katambira tanjami pa i kawa ngua!”

⁶ Kinzi pâri-tamâta silonjo ngua njine lâ, ninennga sipare tukunzi naonzi tundu pa tâno, aku siruru pâta kanaanjo.

⁷ Ninennga Yesu imâ tininzi laiti aku mbau ilâ itanjonzi, ku ipainzi tu, “Kamandi sânda nga. Miki karuru ndimo.”

⁸ Ninennga naonzi kâki matanzi simora, andeta simora Yesu simbo mai nâ; take-take nde ilâ lâ, aku tamâta tongge imo kuku Yesu, ande tia.

⁹ Kinzi sipile tuu ninde, aku soka sindue yo, ninennga Yesu indi kaika panzi tu, “Miki ma katapâri pa tamâta tongge njane mâsi miki kamora ninde ndimo. Andeta muli nga, lâ zo ninde Maro Kideni ma ipanjo naña Tamâta Natu amandi lâ mateja nianzi amo viânggu kilo, ninennga katapâri panzi tamâta njane mâsi ninde kâ.”

¹⁰ Ninennga kinzi pâri-tamâta sikasonja Yesu tu, “Kinzi pananâna tamâta njane ngua tukuŋa kâ uru siporo ngua njane Ilia mine tu i ma imâ munja lâ nga, ninennga Kirisi ma imâ. Ninde nde duvi mana.”

¹¹ Ande Yesu itu lâ kawanzi tu, “Ngua ninde nde mao nâ. Ilia imâ munja njane iveta kekelele rârâni sonde.

¹² Taitu kala njine naña apaimi tu Ilia nde imâ lâ, andeta kinzi Juda tamâta sisama i kilala sonde, nde tia. Aku mâsi sakamao rârâni kinzi situ ma siveta papa, ande siveta lâ. Aku kinzi ma siveta mâsi sakamao kie taituni pa Tamâta Natu.”

¹³ Yesu iporo ngua njine lâ, ninennga kinzi pâri-tamâta sisama tu Yesu isia ngua njane Yoane Lââ-Lilija Tamwata kâ lâ Ilia tini.

Yesu isiki koroani saka piti lâ tamâta limoa tongge ilo

Malaka 9:14-29, Luka 9:37-43

¹⁴ Yesu tavanzi ne pâri-tamâta njato ninde sindue silâ lee sipângga kunzi tamâta ngua njae. Sipângga lâ, ninennga tamâta tongge imâ pa Yesu aku ipare tuku papa.

¹⁵ Aku ipai Yesu tu, “Tamâta Njae, naña ano pano tu kalo sukâna njane natungu tamâne. Zo pinde ipângga kapa lâ, aku imo sakamao ndo, njane tu i uru pata ndue yââ kulu wa lââ ilo wa.

¹⁶ Naña munja akai i amâ panzi noko ne pâri-tamâta, andeta kinzi sikura tu siveta ipângga ara kilo, ande tia.”

¹⁷ Njineŋga Yesu iporo taulo tu, “Opopo, miki tamâta n̄andai kalomi tawana Maro Kindeni n̄ga. Miki ilomi kalomi wa nemi mâsi nde soki ndo! Ayo, naŋa ma amo kuku miki ikura zo n̄apia kilo, a? An̄ga nemi ilo-kalo soki-soki ma iveta naŋa ilon̄gu malia ikura zo n̄apia kilo, a? Kakai lâlu n̄inde kamâ pa naŋa!”

¹⁸ Sikai lâlu simâ lâ, njineŋga Yesu iporo kaika imbita koroani saka imo lâlu ilo n̄inde, aku koroani saka ipile lâlu ku ikâwa ilâ. Aku ndainani nâ, lâlu n̄inde ne pukona marumbu lâ.

¹⁹ Aku muli, njineŋga Yesu ne pâri-tamâta simbonzi nâ simâ pa Yesu ku sikason̄a tu, “Mun̄ga maka katogo tu kasoki koroani saka n̄inde, andeta kakura tia. N̄inde nde dUVi mana.”

²⁰ Aku Yesu ipainzi tu, “Miki nemi kalotawana nde mota mwata nâ, kala miki kakura tia. Naŋa aporo mao nâ pami; ambo miki nemi kalotawana ma itumbu tini mwata, itogo ‘mastet’ vâsa mine, ande miki ma kakura tu kasupwa tuu ndai mine tu, ‘Noko kumandi ku kulâ pa nia pinde!’, aku tuu ma iyoka ilâ. Ambo miki kalomi tawana Maro Kindeni, ande miki ma kakura tu kaveta vetâŋa kie-kie rârâni.

[

²¹ Ambo miki ma katu kaika n̄ana kâpwa kâ ku kakai noŋa kaika nâ, ande ma kakura tu kasokinzi koroani saka sitogo koroani saka n̄inde. Nzâla ton̄ge keno, ande tia.”] *

Yesu iporo kilo n̄ana ne matera wa ne mandina wa

Malaka 9:30-32, Luka 9:43-45

²² Zo pinde ilâ lâ, njineŋga Yesu ikainzi ne pâri-tamâta rârâni simâ taitu lâ Galilaya tâno. Njineŋga ipainzi tu, “Kinzi ma sio naŋa Tamâta Natu lâ tamâta pinde mbaunzi ilo,

²³ aku ma sipu naŋa pâta amâte. Andeta kari nato lâ, njineŋga Maro Kindeni ma ipaŋo naŋa amandi amo viân̄gu kilo.” Kinzi pâri-tamâta siloŋo Yesu ne n̄gua njine, kala ilonzi putuka ndo.

Yesu iporo n̄gua n̄ana luma sapâŋa ne mbumbu kaina kâ

²⁴ Zo pinde ilâ lâ, njineŋga Yesu ikainzi ne pâri-tamâta ku soka silâ sipân̄ga Kaperneam lawea. Njineŋga tamâta pinde, kinzi n̄inde uru siveta wurâta n̄ana sikai mbumbu n̄ana Maro Kindeni ne luma sapâŋa kâ, ande simâ pa Petero. Aku sikason̄a tu, “Wa, noko ne pananâŋa uru io mbumbu n̄ana luma sapâŋa kâ, tiya?”

²⁵ Aku Petero isâu panzi tu, “Mao nâ, i uru iveta mine.”

Njineŋga Petero iyoka ilâ luma Yesu imo n̄inde ilo. Petero iporo n̄gua ton̄ge tia yo, andeta Yesu ikason̄a mine tu, “Saimon, noko ilo mana. Ea kinzi uru sio mbumbu ilâ panzi koipu n̄alarjala lâ tâno kulu. Tiambo kinzi koipu warakanzi seenzi wa natunzi wa uru sio mbumbu ilâ panzi, tiya?, kinzi tamâta pinde uru siveta mine.”

²⁶ Petero iporo taulo tu, “Kinzi tamâta pinde uru sio mbumbu ilâ panzi.” Njineŋga Yesu ipai tu, “Mine nde koipu see kinzi ma mbumbu silua tia.

²⁷ Taitu kulon̄o n̄ga; ambo kindi ma tao luma sapâŋa ne mbumbu ilâ panzi wurâta tamâta n̄inde tia, ande ma wisinzi nâna pa kindi. Mine nde kulâ kuo gigi lâ lââ bwalika ilo. Kuveta mine lee, ku gigi ma ikai iŋa ton̄ge. Kutapa iŋa n̄inde kâki ku kunzaŋa i kawa, aku ma kusânda mbumbu ton̄ge ikeno iŋa kawa ilo. Pwai mbumbu n̄inde kulâ, aku kulanzi kinzi tamâta n̄ana luma sapâŋa mbumbu kaina kâ. N̄inde ma ikai nenzi mbuku piti lâ kindi rua tininda.”

18

Ea imo mbâna-mbâna

Malaka 9:33-42, Luka 9:46-50

¹ Lâ zo n̄inde kinzi pâri-tamâta simâ pa Yesu, aku sikason̄a tu, “Ea imo mbâna-mbâna panzi tamâta n̄inde Maro Kindeni ikai maro panzi.”

² Njineŋga Yesu isarâwa pa lâlu kiri-mwata ton̄ge tu imâ, aku ingunu imandi pâri-tamâta naonzi.

³ Njineŋga Yesu ipainzi tu, “Naŋa aporo mao nâ pami; Maro Kindeni ikai maro panzi tamâta ea sitogonzi lâlu kiri-kiri mine. Mine nde miki kalon̄o n̄ga; ambo miki ma kapalele ilomi kalomi tia, ande miki ma kakura tu kamo Maro Kindeni ne n̄gumbi ilo, ande tia.

⁴ Ambo tamâta ton̄ge ipatawa tamwata tini, itogo lâlu kiri-mwata njine uru iveta mine, ande tamâta n̄inde ma imo mbâna-mbâna panzi tamâta Maro Kindeni ikai maro panzi n̄inde.

⁵ Ambo tamâta ton̄ge kalo tawana naŋa kala iveta kie ara pa lâlu mota ton̄ge itogo lâlu n̄ai, ande i iveta kie ara pa naŋa tona.”

Kindi ma tayaula tininda pinde nenzi kalo-tawana ndimo

⁶ Njineŋga Yesu iporo tu, “Ambo tamâta ton̄ge ma iyaula i tini pinde ne kalotawana, kala ipu muli pa naŋa, ande n̄inde nde mâsi sakamao ndo. Ara n̄ana kinzi nia

* 17:21 21 Nia ndoyo, n̄gua njine kala ikeno n̄gumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta ton̄ge ipân̄ga lâ muli nde isen̄ge n̄gua njine ilâ kuku n̄gua ikeno mun̄ga.

ndoyo ma sipa mira njalae tonje lâ tamâta njinde njandola tâ ku sitambira indue tâi geza-geza ilo mbo inu tâi mbo imâte tâ. Nana tu ambo kinzi munja siveta mine papa, ande i ma ikura tu iyaula tini pinde njinde ne kalo-tawana, ande ma tia.

⁷ Vetâna sakamao ma ipânja panzi tamâta njinde uru siveta tamâta pinde sipile nenzi kalo-tawana. Mao nâ, vetâna pinde ma ipânja panzi tamâta ku isowe ilonzi kalonzi njana siveta kiesaka kâ. Andeta vetâna sakamao ndo ma ipânja pa tamâta ea iveta vetâna njinde ipânja.

⁸ Ambo noko mbalau tâku kie ilaneno kala kuveta kiesaka, ande ara njana noko ma kutoto njinde piti ku kutambira ilâ. Ambo noko mbalau taitu nâ, tâku kie taitu nâ, ande njinde nde ara koja tia; andeta muli nga, noko ma kumo via ku kumo nâ. Taitu kulojo nga; ambo noko kie-mbalau rua, andeta muli Maro Kindeni ma itambirano kulâ yââ njalae ne mbââ ilo, ande njinde nde ara tia ndo kanajo.

⁹ Aku mine nâ, ambo noko mata tonje ilaneno kala kuveta kiesaka, ande ara njana kupasiki mata njinde piti ku kutambira ilâ. Ambo noko mata taitu nâ, ande njinde nde ara koja tia; andeta muli, noko ma kumo via ku kumo nâ. Taitu kulojo nga; ambo noko mata rua, andeta muli Maro Kindeni ma itambirano kulâ yââ njalae ne mbââ ilo, ande njinde nde ara tia ndo kanajo.

¹⁰ Miki kapakatona sondo nga! Tia ma miki kamoranzi tamâta pinde, nenzi kalo-tawana itogo lâlu nenzi kalo-tawana mine, aku ma ilomi tu, 'Kinzi nde tamâta kaa nâ'. Naja apaimi tu lâ samba ilo, kinzi kalo-tawana tamâta njinde nenzi anjelo nde uru simandi naja Mama nao ikura zo zo." [

¹¹ "Naja Tamâta Natu amâ njana akainzi tamâta munja sisapiri kala soka potomule njinde piti lâ kondoma ilo."] *

Ngua tambirâna njana "lama" isapiri Malaka 9:43-50, Luka 15:3-7

¹² Ninejga Yesu itambira njua panzi ne pâri-tamâta mine tu, "Miki ilomi mana. Ambo tamâta tonje ne 'lama' kamb-wajenzi tamâta njalae taitu (100) simo, andeta lama tonje isapiri ku nao tia lâ, ande i ma iveta mana. Naja apaimi tu i ma ipilenzi lama njua njalae simo tuu kulu, aku ma ilâ mbo iroroto njana lama taitu njinde nga.

¹³ Naja aporo mao nâ pami, ambo iroto njana lee isânda kulu lâ, ande i ma indeka pâta ku wisi puu ndue. I ma indeka njalae koja tia njananzi lama 99 njinde njandai

sisapiri nga; ambo taitu i ma indeka njalae tina njana lama njinde munja isapiri njinejga isânda kulu lâ.

¹⁴ Aku mine nâ, miki Tamami imo samba ilo njinde nde tini pwâka tu kalo-tawana tamâta tonje ma ipile ne kalo-tawana ku imo niaka."

Vetâna ara njana tatu ninda-nambwe sondo njana munja iveta soki

Luka 17:3-4

¹⁵ Ninejga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, "Ambo kalo-tawana tamâta tonje iveta soki pano, ande kulâ papa aku simbomi rua nâ kaporo njua njana kaveta njinde sondo kâ. Ambo i kalo sukâna ku iporo tu, 'Mao nâ, aveta soki pano', ande ara, miki rua ma kamo nambwe-nambwe kilo.

¹⁶ Taitu kalojo nga; ambo iporo tu, 'Naja njandai aveta soki tonje nga', ande ara, noko ma pwainzi kalo-tawana tamâta taitu tâku rua, ikura Mose ne njua tukuja mine, aku kalâ kaporo pa tamâta njinde kilo. Njana tu Mose ne njua tukuja ikeno mine tu, 'Ara njana kinzi tamâta rua tâku njato ma sisuka njua noko kusowe lâ tamâta tonje tini'.

¹⁷ Ambo noko ma kuveta mine, andeta tamâta njinde ipatiâmo ku iporo kilo tu, 'Naja njandai aveta soki tonje nga', ande ara, kulâ kumandi njua naonzi ku kuporo njua njine pwataki panzi silojo. Ambo i tini pwâka tu ilonjo njua nenzi njua, ande noko ma tini piti ndo njana i kâ, itogo uru tini piti njananzi tinikoa wa kinzi tamâta sakamao njana mbumbu kainja kâ.

¹⁸ Naja aporo mao nâ pami; vetâna ndia rârâni miki kandi njana lâ tâno kulu, ande Maro Kindeni ma indi njana mine nâ lâ samba ilo. Anja vetâna ndia rârâni miki kasâu njana lâ tâno kulu, njinde Maro Kindeni ma isâu njana mine nâ lâ samba ilo.

¹⁹ Naja apaimi kilo tu ambo kinzi kalo-tawana tamâta rua nâ ilonzi taitu ku sikai noja pa naja Mama imo samba ilo njinde tu ma iveta vetâna tonje panzi, ande i ma iveta ikura kinzi rua nenzi noja mine.

²⁰ Njana tu lâ zo ndia kinzi kalo-tawana tamâta njato tâku rua simâ taitu sipasau njana siwânggi pa naja, ande naja warakânggu ma amâ amo kunzi."

Ngua tambirâna njana wurâta tamâta tonje i kalo sukâna njana nuwala tia

²¹ Lâ zo njinde, Petero imâ pa Yesu ku ikasoja tu, "Maro Njalae, ambo kalo-tawana tamâta tonje uru iveta soki pa naja, ande naja ma apile i ne vetâna soki njinde mbwanjgu njapia. Ambo naja ma

* **18:11** 11 Nia ndoyo, njua njine kala ikeno njumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânja lâ muli nde isenje njua njine ilâ kuku njua ikeno munja.

aveta mine mbwaniŋgu lima kanaŋo rua, ande ŋinde ma ikura, tiya?"

²² Andeta Yesu itu lâ Petero kawa tu, "Nanŋa apaino tu noko ma kuveta mine mbwani lima kanaŋo rua nâ nde tia; noko ma kuveta mine ikura mbwani tamâta ŋalae lima (500).

²³ Noko kulonjo ŋga; Maro Kindeni ne mâsi ŋana ikai maro panzi tamâta kâ, ande itogo koipu ŋalae tonje. Koipu ŋinde ilo tu i ne wurâta tamâta rârâni ma sikatu mbuku papa i taulo imâ.

²⁴ Kinzi simâ ŋana sikatu mbuku kâ, ŋinenŋa sikai tamâta tonje simâ, i munja ikai mbumbu 10,000 sanje koipu ŋinde.

²⁵ Tamâta ŋinde ikura tu ikatu mbuku ŋinde tia ndo. Mine kala koipu ŋalae ipainzi ne tamâta pinde tu sikai wurâta tamâta ŋinde tavanzi kaiwa-natu, aku sionzi silâ pa tamâta ŋalae tonje tu ma ikainzi ŋana siveta wurâta koa tia nâ papa. Aku ipainzi tu ma sio tamâta ŋinde ne luma tava ne kelekele ndoni ilâ panzi tamâta tu siko tona, ŋana ma sikai mbaliŋa ŋana sikatu mbuku kâ.

²⁶ Andeta wurâta tamâta ŋinde ilonjo ŋgua ŋinde, aku ipare tuku lâ koipu ŋalae kie tini laiti, aku ino mine tu, 'Kalo sukâŋa ŋanana, aku kundamwana ŋga. Muli ŋga nanja ma atu ŋana mbumbu ndoni munja akai sanjeno ŋinde.'

²⁷ ŋinenŋa koipu ŋalae kalo sukâŋa ŋana ku ipai tu, 'Akai nanenŋu mbuku piti lâ noko tini; kuyâti kulâ.'

²⁸ Ayo, ŋinenŋa wurâta tamâta ndainani nâ iyâti ilâ pa nia yo, andeta isânda nuwala tonje kulu, i ne mbuku peko mwata nâ ikeno papa. Aku mbau ilâ ikai nuwala ŋandola kaika, ku ipai tu, 'Noko ma kutu ŋana mbumbu rârâni ŋinde munja mbo noko pwai sanje nanja!'

²⁹ I nuwala ŋinde nde ilonjo ŋgua ŋinde, ku ipare tuku ipai wurâta tamâta ŋinde mine tu, 'Kalo sukâŋa ŋanana, aku kundamwana ŋga. Muli ŋga nanja ma atu ŋana mbumbu ndoni munja akai sanjeno ŋinde.'

³⁰ Andeta wurâta tamâta ŋinde wisi nâna ku io nuwala ilâ luma sakamao ilo lee, mambo ikatu mbuku ikura lâ.

³¹ Kinzi rua nawalanzi pinde simora tamâta ŋinde iveta mâsi mine, aku ilonzi kura tia. Mine nde silâ siporo ŋgua ŋinde rârâni papa nenzi koipu ŋalae.

³² Aku marumbu; koipu ŋinde isarâwa pa wurâta tamâta ŋinde imâ, aku ipai tu, 'Noko wurâta tamâta sakamao! Noko munja kuno nanja, aku akai nenŋu mbuku rârâni piti lâ noko tini.

³³ Mao nâ, nanja munja kalonjo sukâŋa ŋalae tina ŋanano. Mine nde ŋana sâ kâ

ŋga noko ŋandai kalo sukâŋa ŋana noko nuwala kâ, a?"

³⁴ ŋinenŋa koipu ŋalae wisi nâna, aku io wurâta tamâta ŋinde ilâ luma sakamao ilo. Aku ipainzi luma ŋinde ne wurâta tamâta tu ma nâna silua lee, ikura lâ zo ndia ikatu mbuku rârâni."

³⁵ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, ŋinenŋa ipainzi ne pâri-tamâta mine tu, "Aku mine nâ, ambo kalo-tawana tamâta tonje iveta soki pano, aku noko tini mwasa papa tia kala kupile i ne vetâŋa soki ŋinde tia, ande Maro Kindeni ma iveta mâsi kie taituni pano, ikura koipu ŋalae ŋinde iveta papa ne wurâta tamâta mine."

19

Yesu iporo ŋgua ŋana pakâenja totonja kâ

Matai 5:31-32, Malaka 10:1-12, Luka 16:18, Rom 7:1-3, 1 Korin 7:10-16

¹ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, ŋinenŋa ipile Galilaya tâno ku iyoka ilâ pa Judia tâno ikeno pa Jodan Lââ tini pinde.

² Anja kinzi tamâta ŋgu ŋalae nde soka i muli silâ. Aku lâ nia ŋinde Yesu ivetanzi pukonja tamâta tininzi ara kilo.

³ Anja tamâta pinde lâ Parisai ŋgu nde simâ pa Yesu tu sikai samâŋa papa. Sipai mine tu, "Kinda nenda ŋgua tukuŋa keno ŋana tamâne tu ambo i tini pwâka ŋana kaiwa taine kala itu isoki ŋana duvi ndia, ande ikura. Ayo, ŋgua tukuŋa ŋine nde ara, tiya?"

⁴ Yesu nde iporo taulo tu, "Opopo, tiambo miki ŋandai kapono Maro Kindeni ne ŋgua ŋinde ikeno lâ pepa tini, tiya? ŋgua ŋinde nde mine, 'Nia ndoyo, Maro Kindeni Puliâŋa Tamwata nde ipulianzi tamâta, ku ionzi taine wa tamâne wa.'

⁵ Aku Maro Kindeni iporo tu, 'Mine kala tamâne ma ipilenzi tina-tama ku ma ipasipa kuku kaiwa taine nâ, aku kinzi rua ma simo tininzi lâ taitu.'

⁶ Mine nde kinzi ŋandai simo piti piti ŋga; kinzi rua ma simo togo ilonzi wa karaenzi taitu nâ. Mao nâ, Maro Kindeni ipanzi rua lâ taitu lâ; mine nde tamâta tonje ma itikianzi piti ndimo."

⁷ ŋinenŋa kinzi Parisai tamâta nde sipai Yesu mine tu, "Ayo, mine nde ŋana sâ kâ ŋga Mose ne tukuŋa isâu pa tamâne tu ambo ingere ŋgua lâ pepa tini ŋana itoto pakâenja kâ, ku pepa ilua kaiwa taine, ande nenzi pakâenja nde totonja lâ, a?"

⁸ Ande Yesu iporo taulo tu, "Miki nde taŋa-kaika tamwatami. Mine kala Mose isâu pami tu kasokinzi kaiwami taine. Ambo taitu munjani, lâ nia ndoyo, ande mâsi mine ikeno tia ndo.

⁹ Naŋa apaimi tu, ambo tamâne tonge isoki kaiwa taine, andeta taine njinde njandai iveta sakamao kuku tamâta tonge nga, ambo tamâne njinde ikai taine wasaseki, ande iveta sakamao kuku taine wasaseki njinde, kala ilaŋa ipole ngua tukuŋa.”

¹⁰ Kinzi pâri-tamâta siloŋo Yesu ne ngua kaika njinde, njineŋga sipai tu, “Ambo tamâne nga taine nenzi pakâeŋa ikeno mine, ande ara ŋana tamâne ma imo simbo mai nâ, ikai taine tonge tia.”

¹¹ Andeta Yesu ipainzi tu, “Kinzi tamâta pinde nâ sikura tu sipaveta kuku ngua njine. Mao nâ, Maro Kindeni muŋga kaika ilanzi tamâta pinde nâ ŋana sipaveta kuku ngua njine.

¹² Kinzi tamâta pinde sikâe tia. Kinzi pinde nde tininzi sakamao lâ zo njinde tinanzi sipaguguanzi, kala sikura tu sipulianzi natunzi tia. Anŋa pinde nde muŋga tamâta pinde sitoto tininzi piti, kala sikura tu sipulianzi natunzi tia. Anŋa pinde nde ilonzi ndo ŋana siveta wurâta pa Maro Kindeni, kala situ kaika pa warakanzi tu ma sikâe tia. Miki tamâta ea kakura tu kapaveta kuku ngua njine, ande kapaveta kuku.”

*Yesu itu nzâmbé panzi lâlu kiri-kiri
Malaka 10:13-16, Luka 18:15-17*

¹³ Lâ zo njinde kinzi tamâta pinde sikaizini lâlu kiri-kiri simâ pa Yesu. Kinzi ilonzi tu i ma io mbau kâki kulunzi ku ino pa Maro Kindeni ŋananzi tâ. Andeta kinzi pâri-tamâta nde sileleanzi tamâta njinde.

¹⁴ Anŋa Yesu nde ipainzi pâri-tamâta tu, “Miki ma kasâu panzi lâlu kiri-kiri tu simâ pa naŋa; kaponi nzâla ŋananzi ndimo. ŋana tu Maro Kindeni uru ikai maro panzi tamâta ea nenzi kalo-tawana irerege kuku lâlu kiri-kiri njine nenzi kalo-tawana.”

¹⁵ Njineŋga Yesu io mbau kâki kinzi lâlu kiri-kiri taitu-taitu kulunzi, ku itu nzâmbé panzi. Iveta mine lâ, njineŋga ipile nia njinde ku ilâ.

*Tamâta tonge ne mbaliŋa rârâ
Malaka 10:17-27, Luka 18:18-27*

¹⁶ Zo tonge, tamâta tonge imâ pa Yesu ku ikasoŋa tu, “Pananâŋa, naŋa ma aveta vetâŋa ara ndia nga ikura tu amo viâŋgu ku amo nâ.”

¹⁷ Yesu nde itu lâ kawa mine tu, “Ŋana sâ kâ nŋa noko pwasoŋa naŋa ŋana vetâŋa ara kâ, a? Maro Kindeni simbo nâ nde Ara Tamwata. Ambo noko ilo tu kumo via ku kumo nâ, ande noko ma kupaveta kuku Maro Kindeni ne ngua tukuŋa.”

¹⁸ Njineŋga tamâta njinde ikasoŋa Yesu kilo tu, “Noko kuporo ŋana tukuŋa ndia.” Ande Yesu ipai tu, “Naŋa aporo ŋana tukuŋa njine: ‘Noko ma kupu tamâta

pâta ndimo; noko ma kuveta sakamao kuku tamâta tonge kaiwa ndimo; noko ma kupanâwe ndimo; noko ma kusowe ngua laŋeŋa lâ tamâta tonge tini lâ ngua nia ndimo;

¹⁹ noko ma kumege ŋananzi tina-tama ku taŋa mwasa nâ panzi; aku noko ma tini mwasa panzi tini pinde itogo noko tini mwasa pa tamwata mine.’”

²⁰ Aku tamâta njinde nde ipai Yesu tu, “Naŋa uru apaveta kuku ngua tukuŋa njinde rârâni. Anŋa vetâŋa ndia nde naŋa aveta tia yo, a?”

²¹ Aku Yesu ipai tu, “Ambo noko ilo tu kumo tamâta sondo ndo lâ Maro Kindeni nao, ande kulâ kuo ne kelekele rârâni ilâ panzi tamâta tu siko kâ. Njineŋga mbumbu njinde ndoni kulanzi sugorai tamwatanzi. Ambo noko ma kuveta mine, ande noko ma kumo ara ndo lâ samba lawea. Aku kumâ, kupono muli pa naŋa.”

²² Tamâta njinde iloŋo Yesu ne ngua njinde, aku ilo malia ndo, ŋana tu i nde mbaliŋa warika. Tia ku ipile Yesu ku ilâ.

²³ Ilâ lâ, njineŋga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Naŋa aporo mao nâ pami; kinzi mbaliŋa warakanzi ande wurâta ŋalae panzi ŋana simo Maro Kindeni ne ngumbi ilo.

²⁴ Naŋa aporo kilo pami tu, ambo ngoa ŋalae ‘kamel’ itu itambwa ilâ mbiri kiri-mwata ne maa ilo, ande i ma ikura tu iveta mine tia ndo. Aku mine nâ, ambo mbaliŋa warika itu imo Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande njinde nde wurâta ŋalae tina!”

²⁵ Kinzi pâri-tamâta nde siloŋo ngua njinde, ku wisinzi motutu kala sikasoŋa tu, “Ayo, ambo mine, ande ea ikura tu ikai via mao ŋana imo mine ku imo nâ.”

²⁶ Aku Yesu mata ilea ilâ panzi ku ipainzi tu, “Kinzi tamâta warakanzi nâ ma sikura tia; anŋa Maro Kindeni tamwata nde ikura tu iveta vetâŋa rârâni.”

²⁷ Yesu iporo ngua njine lâ, njineŋga Petero itu lâ kawa mine tu, “Opopo! Maka muŋga kapile kelekele ndoni ŋana kaponi muli pa noko! Mine nde maka ma kakai kulu ndia.”

²⁸ Aku Yesu ipainzi tu, “Naŋa aporo mao nâ pami; muli, lâ zo njinde Maro Kindeni ma ipulia samba wa tâno ipâŋga wasaseki ndo, ande naŋa Tamâta Natu ma amo Koipu ŋalae tava nanenŋu walo wa sinâla ŋalae. Aku lâ zo njinde miki pâri-tamâta saŋao kanaŋomi rua nde ma kakai poe panzi Isrel ngu kambwarjenzi saŋao kanaŋonzi rua, aku ma kamo katonâŋa panzi.

²⁹ Aku tamâta ea kalo tawana naŋa kala ipile ne luma wa tai-tua wa mwane wa tina-tama wa natu wa ne tâno wa; ande Maro Kindeni ma itu pa kinzi njinde rârâni

ņana nņinde k  mbwani tam ta ņalae taitu (100). Aku muli, i ma via mao ilanzi, ma simo vianzi mine ku simo n .

³⁰ Andeta kinzi tam ta r r  muņņa simo tam ta ņalanņala l  t no kulu, ande kinzi nņinde ma muli simo tam ta kaa n . Anņa kinzi tam ta r r  muņņa simo tam ta kaa n  l  t no kulu, ande kinzi nņinde ma muli simo tam ta ņalanņala."

20

ņgua tambir ņa ņananzi tam ta pinde siveta wur ta pa tam ta ņalae tonņe

¹ Yesu iporo ņgua ņine l , ņineņņa itambira ņgua mine tu, "Maro Kindeni ne m si ņana ikai maro panzi tam ta k  nde itogo t no tonņe warika. Zo tonņe, mbwale pwataki l , ņineņņa t no warika nņinde il  lawea ilo iroto ņananzi wur ta tam ta pinde tu ma sikai wur ta l  i ne t no waini ilo.

² Is nda wur ta tam ta pinde kulunzi l , aku ipa ņgua kunzi ņana sikai mbumbu sanjo sanjo ņana nenzi wur ta l  kari nņinde. Sis u l , ņineņņa tam ta ņalae nņinde ionzi sil  siveta wur ta l  ne t no waini ilo.

³ Ayo, kari tai ņato il  l , ņineņņa tam ta ņalae nņinde il  ku mata imoranzi tam ta pinde simandi nenzi l  ao ņgini, nenzi wur ta tonņe tia.

⁴ Aku ipainzi tu, 'Wa! Miki kal  kaveta wur ta l  nanenņu t no waini ilo, aku ma kulu alami ikura nanenņu pate ņa mine.'

⁵ Aku sil . Simo lee, ku kari im  ņgini, ņineņņa tam ta ņalae il  lawea ilo kilo ku iveta m si ndaina n  kilo. Lee, ku kari tai ņato kilo il  l , ņineņņa iveta m sini ndaina kilo.

⁶ Lee ku lala, kari indue l , ņineņņa tam ta nņinde il  ku mata imoranzi tam ta pinde simandi nenzi n  simo lawea ilo. Aku ikasonņanzi tu, "Wa, mana mana ņņa miki kamandi nemi koa tia n  lee, kari ņņa indue l , a?"

⁷ Kinzi nde siporo taulo tu, "ņandai tam ta tonņe wur ta ilua maka ņņa." ņineņņa tam ta ņalae ipainzi tu, "Ara, miki kal  kaveta wur ta l  nanenņu t no waini ilo." Aku sil .

⁸ Aku lala pararai l , ņineņņa t no warika iporo pa wur ta tam ta nenzi katon ņa tu, "Kusar wa panzi wur ta tam ta tu sim  ņana sikai nenzi kulu k . Kuwae mbumbu muņņa panzi wur ta tam ta nņinde sip ņņa muli ndo. Ku-veta mine n  kuwae panzi kul  lee ku marumbu l  wur ta tam ta sip ņņa muņņ ņa nņinde."

⁹ ņineņņa kinzi tam ta kala siveta wur ta ikura kari tai taitu n  nņinde nde

simuņņa sim , aku sikai mbumbu sanjo sanjo.

¹⁰ Mine kala kinzi tam ta nņinde siveta wur ta ikura mboyo wa lala wa ande ilonzi tu ma sikai mbumbu ņalae. Andeta tia; kinzi kala sikai mbumbu sanjo sanjo mine n .

¹¹ Kinzi simora nenzi mbumbu nņinde, aku wisinzi n na papa t no warika.

¹² Aku sipai t no warika tu, "Wa! Kinzi tam ta nņinde sip ņņa muli ndo! Kinzi siveta wur ta ikura kari tai taitu mai n ! Anņa maka nde kaveta wur ta ņalae l  mboyo lee im  ip ņņa l  ņine, aku kari kanama p ta l ! Andeta kinzi nņinde nenzi mbumbu nde rege-rege kuku maka nema mbumbu ma!"

¹³ T no warika nde ilonņo nenzi ņgua nņinde, ņineņņa iporo pa nenzi tam ta tonņe mine tu, "ņingu-nambwe, naņa ņandai aveta soki tonņe pa noko ņņa, ņana tu muņņa mboyo noko tamwata kupa ņgua tu ma pwai mbumbu sanjo ņana noko ne wur ta.

¹⁴ Ara, pwai ne mbumbu, aku kul . Naņa ilonņu tu mbumbu sanjo alua tam ta kala im  muli ndo nņinde tona.

¹⁵ ņine nde keno pa naņa simbonņu n . Naņa akura tu awae nanenņu mbaliņa ikura naņa warak ņņu n  nenņu pate ņa mine. Kala ņine naņa atu aveta keņņu ara panzi tam ta nņinde; mine nde ņana s  k  ņņa noko kupad da, a?"

¹⁶ Yesu iporo ņgua tambir ņa ņine marumbu l , ņineņņa iporo tu, "Aku mine n , kinzi tam ta muņņa simo tam ta kaa n  l  t no kulu, ande muli ma simo tam ta ņalanņala. Anņa kinzi tam ta muņņa simo tam ta ņalanņala l  t no kulu, ande muli ma simo tam ta kaa n ."

Yesu iporo kilo ņana ne mateņa wa ne mandiņa wa

Malaka 10:32-34, Luka 18:31-34

¹⁷ Yesu nde ikainzi ne p ri-tam ta sanjo kananonzi rua, aku sik ki sil  pa Jerusalem lawea k . Soka nz la yo, ņineņņa Yesu iporo ņgua il  pa kinzi n  mine tu,

¹⁸ "Ayo, ņine kinda tak ki tal  pa Jerusalem. Ma tap ņņa l , ņineņņa tam ta tonņe ma io naņa Tam ta Natu l  kinzi pataraw ņa tam ta ņalanņala wa panan ņa tam ta ņana ņgua tukuņa k  mbaunzi ilo. Kinzi ma sio naņa l  ņgua nia, aku ma sipa ņgua tu sipu naņa p ta am te.

¹⁹ ņineņņa kinzi kala ma sio naņa al  tinikoa mbaunzi ilo, aku kinzi nņinde ma siporo ņgua pavaligiņa pa naņa wa sipalili naņa wa. Marumbu, ņineņņa ma sipu naņa l  k i popole tini am te. Andeta kari

ηato lā, ηinenηa Maro Kindeni ma ipaηo naηa amandi amo viāηgu kilo.”

Yesu ne pāri-tamāta rua situ sipāηga tamāta ηalaηala

Malaka 10:35-45

²⁰ Yesu iporo mine lā, ηinenηa Sebedi kaiwa taine ikainzi natunzi rua simā pa Yesu. Taine ηinde nde ipare tuku pa Yesu ku ino Yesu tu ma iveta vetāηa tonηe.

²¹ Aku Yesu ikasoηa tu, “Noko ilo tu naηa ma aveta mana.” Aku taine ηinde nde ipai Yesu tu, “Naηa ilonηu mine: lā zo ηana noko ma pwai Koipu ηalae, ande noko ma kupatea natuηgu tonηe ηana isanoηa noko tini laiti pa wia kā, aηga tonηe ηana isanoηa noko tini laiti pa ηāsi kā.”

²² ηinenηa Yesu isia ηgua panzi pāri-tamāta rua ηinde mine tu, “Miki rua kazizāla ηana vetāηa ηine kala kakasoηa naηa ηana. Naηa ma muli anu lāā makisa ikeno kāmba tonηe ilo. Tiambo miki rua kala kakura tu kanu lāā ηinde, tiya?” Aku kinzi rua sipai tu, “Maka rua kurama.”

²³ ηinenηa Yesu ipainzi tu, “Mao nā, miki rua ma kanu lāā makisa kala naηa ma anu ηinde. Ambo taitu pateāηa ηana tamāta ea ma isanoηa tiniηgu laiti pa wia kā ηga pa ηāsi kā, ande ηinde ikeno pa naηa tia. Naηa mama i simbo nā ma iwae saηoηāηa nia panzi tamāta ea muηga ipateanzi ηinde.”

²⁴ Kinzi nawalanzi pāri-tamāta saηao nde siloηo kinzi tai-tua rua parinanzi mine, ande wisinzi nāna panzi.

²⁵ Andeta Yesu isarawanzi tu simā kuku, aku ipainzi tu, “Miki kasama tu kinzi tamāta pinde uru sikai koipu panzi tinikoa ηgu, aku kinzi tamāta ηalaηala ηinde uru siveta malia kie-kie panzi ηgu ηinde.

²⁶ Andeta māsi mine ma ikeno miki ηginimi ndimo. Ambo tamāta itu imo tamāta ηalae lā ηginimi, ande nzāla keno mine: i ma imo nemi kuleηa tamāta.

²⁷ Aku tamāta ea itu imo mbāna-mbāna pami, ande nzāla keno mine: i ma imo nemi wurāta tamāta kaa nā.

²⁸ ηana tu naηa Tamāta Natu ηandai amā ηana kinzi tamāta ma sikai kuleηa pa naηa ηga. Naηa amā ηana akai kuleηa panzi tamāta, aku ma amāte ηana akainzi tamāta rārā piti lā kondoma ilo.”

Yesu ivetanzi tamāta rua muηga matanzi leva-leva simora kilo

Malaka 10:46-52, Luka 18:35-43

²⁹ Yesu ikainzi ne pāri-tamāta ku soka ηana sipile Jeriko lawea silā kā, ande tamāta ηgu ηalae nde soka mulinzi silā.

³⁰ Aηga tamāta rua nde sisanoηa nzāla ηgane, kinzi rua matanzi leva-leva lā. Kinzi rua siloηo ηgua tu Yesu ηga iyoka imā, ηinenηa sisarāwa kaika tu, “Maro

ηalae, Daviti ne vāsani noko, kalo sukāηa ηanama!”

³¹ Kinzi tamāta nde siloηonzi rua sisarāwa mine ku simbitanzi tu kawanzi buu nā. Andeta kinzi rua sisarāwa kawanzi kāki ηalae mine tu, “Maro ηalae, Daviti ne vāsani noko, kalo sukāηa ηanama!”

³² ηinenηa Yesu imandi ku ikasoηanzi tu, “Aηga miki rua katu naηa ma aveta mana pami.”

³³ Ande kinzi rua situ lā kawa mine tu, “Maro ηalae, maka iloma tu ma matama kamora nia.”

³⁴ Aku Yesu kalo sukāηa ηananzi, kala io mbau lā kinzi rua matanzi. Aku walele nā kinzi rua matanzi ara, aku simora nia. ηinenηa simandi ku soka Yesu muli silā.

21

Yesu ilā Jerusalem lawea itogo koipu ηalae

Malaka 11:1-10, Luka 19:29-38, Yoane 12:12-19

¹ Yesu ikainzi ne pāri-tamāta ku soka lee sipāηga Jerusalem lawea tini laiti, aku sipāηga lawea tonηe ikeno Oliv Tuu waiηgira, i ηa mine Betfasi lawea. Ande Yesu isupwanzi ne pāri-tamāta rua,

² aku ipainzi tu, “Miki rua kalā pa lawea ndai, ikeno naomi ηinde. Kalā lawea ηinde ilo, aku walele nā ma kamora ‘donki’ malakupi tonηe kinzi sisine lā imandi tava natu. Kayaute wālo piti aku kakainzi rua kamā pa naηa.

³ Ambo tamāta tonηe ikasoηami tu, ‘ηana sā kā ηga miki rua kaveta mine’, ande miki rua ma kapai tu, ‘Maro ηalae ne wurāta ikeno panzi rua. Aku mwāηga ma ionzi rua sitaulo simā kilo walele nā.’”

⁴ Vetāηa ηinde iveta ηgua tonηe Maro Kindeni muηga io lā ηgua-tulāηa tamāta tonηe kawa tu ipāηga kanaηo. ηgua ηinde nde mine,

⁵ “Kupainzi tamāta simo Saion tuu kulu tu, ‘Kamora ηga! Miki nemi koipu ηalae kala imā pami. Ipatawa tamwata tini ku isanoηa donki tonηe kumbu. Mao nā, isanoηa donki natu tonηe kumbu kala imā.’”

⁶ ηinenηa pāri-tamāta rua ηinde silā lawea ηinde ilo, aku siveta ikura Yesu muηga iporo panzi mine.

⁷ Kinzi rua sikai donki tina ηga natu tona simā, ηinenηa silinzi nenzi pasawaηa luandongo kāki donki rua kumbunzi. Aku Yesu ikāki isanoηa.

⁸ ηinenηa tamāta ηgu ηalae sisawa nenzi pasawaηa luandongo piti, ku silalaga lā nzāla ηana Yesu ma iyoka kulu

kâ. Anġa pinde nde sitoto tumba lau ku sikai simâ silalaga lâ nzâla tava.

⁹ Kinzi tamâta pinde soka simunġa pa Yesu, anġa pinde nde soka muli, aku rârâni sindeka ku sisunġa kawanzi mine tu, "Paneânġa ilâ pa Daviti ne vâsa! Maro Kindeni itu nzâmbe pa koipu nġalae nġine ikai i ndamwa kala imâ. Tapanea Maro Kindeni pa âta!"

¹⁰ Yesu iyoka mine lee ilâ Jerusalem lawea ilo, ande tamâta rârâni simo lawea nġalae nġinde nde sipakasonġa warakanzi mine tu, "Tamâta nġine nde ea."

¹¹ Aku kinzi tamâta soka simâ kuku Yesu nġinde nde sipainzi tu, "Nġine nde Yesu, ina nġua-tulânġa tamâta nġinde kinzi munġa siporo tu ma iyoka pa Nasarete lawea lâ Galilaya tâno imâ."

Yesu inġaranzi mbaliġa warakanzi lâ Maro Kindeni ne luma sapânġa

Malaka 11:15-18, Luka 19:45-47

¹² Nġineġa Yesu ilâ Maro Kindeni ne luma sapânġa ne nġumbi ilo, aku inġaranzi mbaliġa warakanzi simo sipako kekelele lâ nia nġinde. Itili peke lâ kinzi tamâta nġana sipalulua mbumbu kâ, aku itili panġi lâ kinzi tamâta siveta wurâta nġana sipako sii nġana patarawânġa kâ tava.

¹³ Aku ipainzi tu, "Maro Kindeni kawa nġua ikeno mine tu, 'Nanġngu luma nde ma kinzi sipatu nġa tu "Luma nġana noġa kâ" '; anġa miki nde kaveta nġine ipânġa itogo kinzi nanzare tamâta nenzi munânġa nia mine!"

¹⁴ Yesu imo niani ndaina, nġineġa kinzi tamâta matanzi leva-leva wa kenzi pââsâa nde simâ papa, aku ivetanzi tininzi ara.

¹⁵ Andeta kinzi patarawânġa tamâta nġalanġala wa kinzi pananânġa tamâta nġana nġua tukuġa kâ nde simora mâsi nġalanġala pinde Yesu iveta nġinde. Aku silonġonzi lâlu kiri-kiri sisarâwa lâ luma sapânġa ne nġumbi ilo mine tu, "Paneânġa ilâ pa Daviti ne vâsa!" Mine nde kinzi tamâta nġalanġala nġinde wisinzi nâna pa Yesu,

¹⁶ kala sikasonġa i mine tu, "Wa, noko kulonġo nġua nġine kinzi lâlu siporo, tiya?" Aku Yesu itu lâ kawanzi mine tu, "Nanġa alonġo lâ. Andeta mana mana nġa miki nġandai kapononġa nġua-tulânġa tamâta nġinde ne nġua ikeno lâ pepa tini, a? Nġua ikeno mine tu, 'Aku kinzi lâlu kiri-kiri kala uru sipanea noko nġa mine nâ.'"

¹⁷ Yesu iporo nġua nġine lâ, nġineġa ipilenzi simo, aku iyâti ilâ pa nia yo. Nġineġa ilâ imo Betani lawea lâ mbo nġinde.

Yesu iporo itu kaika pa kâi tonġe, kala nġâlâ-nġâlâ lâ

Malaka 11:12-14, 20-26

¹⁸ Aku mbwale kilo, mboyo nâ, nġineġa Yesu iyoka itaulo ilâ pa Jerusalem lawea kilo, andeta putole ipu.

¹⁹ Yesu mâta ilâ imora kâi "fik" tonġe imandi nzâla nġanġe, aku iyoka ilâ laiti. Andeta imora tu kanaanġo tonġe keno nde tia; lau nâ keno. Aku Yesu iporo papa kâi nġinde mine tu, "Noko ma kupula kanaanġo kilo tia ndo!" Aku ndainani nâ, kâi nġinde nġâlâ-nġâlâ lâ.

²⁰ Kinzi pâri-tamâta simora nġinde, aku wisinzi motutu lâ. Aku siporo tu, "Mana mana nġa kâi nġine nġâlâ-nġâlâ walele nâ."

²¹ Andeta Yesu ipainzi tu, "Nanġa aporo mao nâ pami; ambo miki ma kao nemi kalo-tawana ilâ mao pa Maro Kindeni, aku ilomi rua-rua tia, ande miki ma kakura tu kaveta mâsi mineni, itogo kala nġine aveta pa kâi 'fik' mine. Andeta nġinde nâ tia; ambo miki ma kaporo pa tuu nġai mine tu, 'Noko kumandi kupatiki kundue tâi ilo', ande Maro Kindeni ma iveta vetânġa nġinde ipânġa, itogo miki kaporo mine.

²² Ambo miki kalomi tawana Maro Kindeni kala kakai noġa papa, ande i ma iveta ikura nemi noġa mine."

Kinzi sikasonġa Yesu tu ikai ea ndamwa Malaka 11:27-33, Luka 20:1-8

²³ Nġine ilâ lâ, nġineġa Yesu ilâ Maro Kindeni ne luma sapânġa ne nġumbi ilo, aku ipanananzi tamâta simo nġinde. Andeta kinzi patarawânġa tamâta nġalanġala sitavanzi Isrel nġu nenzi katonânġa nde simâ papa, aku sikasonġa tu, "Wa, noko pwai ea ndamwa kumâ kala kuveta mâsi kie-kie nġine, a? Anġa ea wurâta nġine ilano, a?"

²⁴ Ande Yesu itu lâ kawanzi ku iporo tu, "Ara, nanġa kala atu akasonġami kasonġânġa tonġe. Ambo miki ma kaporo nġua sondo itaulo imâ pa nanġa, ande nanġa kala ma aporo nġua pwataki pami nġana akai ea ndamwa nġa aveta vetânġa nġine.

²⁵ Nanġngu kasonġânġa nde mine; munġa, lâ zo nġinde Yoane Lââ-Liliġa Tamwata iveta wurâta nġana ililnzi tamâta, ande ea wurâta nġinde ilua i. Miki ilomi tu Maro Kindeni wurâta nġinde ilua, tiya?, i tamwata nâ ilo pateu tu iveta."

Nġineġa kinzi warakanzi siporo lâ nġininzi mine tu, "Ambo kindu ma taporo taulo tu, 'Maro Kindeni isupwa Yoane tu iveta wurâta nġinde', ande i ma iporo pa kindu mine tu, 'Mine kala nġana sâ kâ nġa miki nġandai kalomi tawana Yoane ne nġua, a?'"

²⁶ Ambo kindu ma taporo taulo mine tu, 'Yoane tamwata nâ ilo pateu tu iveta wurâta nġinde', ande kinzi tamâta ma wisinzi nâna nġalae tina pa kindu. Kindu

taruru njanzi, nana tu kinzi rârâni kalonzi tawana tu Yoane nde Maro Kindeni ne ngua-tulâna tamâta tonje.”

²⁷ Tia ku kinzi siporo ngua taulo pa Yesu mine tu, “Maka kasama tia.” Njineŋga Yesu ipainzi tu, “Ara, nana kala ma aporo ngua tonje pami tia nana akai ea ndamwa amâ kala aveta vetâna njine.”

Ngua tambirâna nana tamâta tonje natu tamâne rua

²⁸ Njineŋga Yesu itambira ngua panzi tamâta njanjala mine tu, “Ayo, miki ilomi mana. Tamâta tonje imo kunzi natu tamâne rua. Tamâta njinde ilâ pa natu nzâla-kulu kâ, aku ipai tu, ‘Natungu, ma njine noko kulâ kuveta wurâta pa nana lâ tâno waini ilo.’

²⁹ Aku natu ipai tu, ‘Nana tiniŋgu pwâka, ma alâ aveta wurâta pa noko nde tia.’ Andeta mwanga, natu njinde ipalele ilo, aku ilâ iveta wurâta.

³⁰ Njineŋga tamanzi kala ilâ pa natu tonje, aku iporo ngua mineni papa. Aku natu njinde iporo tu, ‘Ara, mama; nana ma alâ aveta wurâta pano.’ Andeta i nandai ilâ iveta ne wurâta nga.

³¹ Mine nde ea lâ tamâta rua njinde ande iveta ikura tamanzi ne pateâna.” Aku kinzi tamâta njanjala sipai Yesu tu, “Natu nzâla-kulu iveta ikura tama ne pateâna mine”.

Njineŋga Yesu ipainzi tu, “Nana aporo mao nâ pami; kinzi tamâta sakamao nana sikai mbumbu pa Rom kâ wa kinzi nzâla taine wa, ande kinzi njinde simungga pami nana sikai Maro Kindeni ne nzâmbe ara.

³² Nana tu Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata muŋga imâ pa miki Isrel ngu nana itula mâsi sondo Maro Kindeni ilo tu miki ma kaveta njinde, andeta miki nandai kalomi tawana Yoane ne ngua nga. Anja kinzi tamâta sakamao nana sikai mbumbu pa Rom kâ wa kinzi nzâla taine wa, ande kinzi njinde silorjo Yoane ne ngua, aku sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Maro Kindeni, kala sipile nenzi vetâna sakamao. Anja miki kamora kinzi kiesaka tamwatanzi njinde nenzi kalo-tawana njinde, andeta miki kapalele ilomi kalomi ku kalomi tawana Yoane ne ngua, ande tia.”

Ngua tambirâna nana kinzi tamâta sakamao sikatona tâno waini

Malaka 12:1-12, Luka 20:9-19

³³ Njineŋga Yesu ipainzi tamâta njanjala mine tu, “Miki kalorjo ngua tambirâna tonje. Tamâta tonje ipâu tâno waini tonje aku ipa ngumbi nana. Aku iveta wewe lâ tâno ilo, itogo kondo nana sipale waini kapula tu punu-punu kâ, aku ipa pâla nana tamâta ma simo ilo sio nana tâno kâ. Njineŋga io tâno njinde lâ tamâta

pinde mbaunzi ilo nana sikatona ku sikai wurâta nana mbumbu lâ tini. Njineŋga tâno warika iyoka ilâ pa nia malawae tonje.

³⁴ Imo lee, aku zo laiti nana kâi waini ma ipula kanaŋo kâ. Njineŋga tâno warika isupwanzi wurâta tamâta pinde silâ pa tâno waini njinde nana sikai waini kanaŋo pinde, ikura muŋga sipa ngua tu ma silua i.

³⁵ Andeta kinzi tamâta uru sikai wurâta lâ tâno njinde nde sikainzi tâno warika ne wurâta tamâta kaika, aku sipu tonje. Anja tonje nde sipu pâta imâte, anja mira nâ sisia tonje.

³⁶ Njine ilâ lâ, njineŋga tâno warika isupwanzi wurâta tamâta pinde kilo silâ panzi. Kinzi kambwanjenzi nde ipole tamâta muŋga isupwanzi njinde kambwanjenzi. Andeta kinzi tamâta uru sikai wurâta lâ tâno njinde nde siveta mâsi mine nâ panzi wurâta tamâta njinde.

³⁷ Simo lee ku muli, njineŋga tâno warika isupwa i tamwata natu tamâne ilâ panzi. I itu mine, ‘Kinzi ma simege nana natungu’.

³⁸ Andeta kinzi tamâta uru sikai wurâta lâ tâno njinde nde simora tâno warika natu imâ panzi, aku siporo lâ warakanzi ngininzi mine tu, ‘Wa, tamâta ndai ma muli ikai tama ne mbaliŋa ndoni. Ayo, njine ma tapu pâta imâte, aku ma warakânda takai i ne tâno njine.’

³⁹ Siporo ngua njine lâ, aku marumbu; mbaunzi ilâ sikai tâno warika natu kaika ku sipara lâ tâno ilo iyâti ilâ pa nia yo, njineŋga sipu pâta imâte lâ.”

⁴⁰ Yesu itambira ngua njine panzi lâ, njineŋga ikasonjanzi tu, “Ayo, mwanga tâno waini warika ma imâ, njineŋga ma iveta kie mana panzi tamâta njinde muŋga sikai wurâta lâ tâno njinde.”

⁴¹ Aku kinzi tamâta njanjala siporo taulo tu, “I ma iyalanzi tamâta sakamao njinde, ku ma izavarunzi sakamao ndo. Anja ne tâno waini njinde ma ilanzi tamâta pinde nana sikatona kâ. Aku lâ zo nana sikai kanaŋo kâ, ande ma sigona kanaŋo pinde silua i.”

⁴² Njineŋga Yesu ipainzi tu, “Tiambo miki nandai kaponi Maro Kindeni ne ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

‘Mira njine kinzi tamâta nana sipa luma kâ situ nde sakamao kala sitambira lâ, ande mirani ndaina ipânja mira ara nana isuka luma njane kaika kâ. Maro Kindeni tamwata iveta vetâna njinde ipânja lâ, kala kindi tamora njinde tu ara pâta kanaŋo.’

⁴³ Mine kala nana apaimi tu Maro Kindeni ma ipono nzâla nana miki Isrel tamâta nana kamo i ne ngumbi ilo, aku ma ikai

maro pa tamâta ngu pinde, kinzi n̄inde uru siveta mâsi ara ikura Maro Kindeni ne pateânga mine. [

⁴⁴ Ambo tamâta tonje pata ndue ku mira n̄ine ipu, ande mira n̄ine ma ipu tamâta n̄inde karae pwapwataki. Ambo mira n̄ine imbe ndue ipu tamâta tonje kulu, ande mira n̄ine ma izavaru i ndo lâ imâte.]” *

⁴⁵ Kinzi patarawânga tamâta n̄alanjala anja kinzi tamâta lâ Parisai ngu nde siloŋo Yesu itambira ngu mine panzi, aku ilonzi pateu tu ngu n̄ine nde iyoke kinzi warakanzi.

⁴⁶ Mine kala ilonzi tu ma sikale Yesu kaika sio lâ luma sakamao ilo. Andeta siruru n̄ananzi ngu, n̄ana tu kinzi tamâta ilonzi tu Yesu nde Maro Kindeni ne ngu-atulânga tamâta tonje.

22

Ngua tambirânga n̄ana waija pakâeŋa kâ

Luka 14:16-24

¹ N̄ineŋga Yesu iporo ngu tambirânga kilo ilâ panzi Isrel nenzi tamâta n̄alanjala mine tu,

² “Maro Kindeni ne mâsi n̄ana ikai maro panzi tamâta kâ, nde itogo koipu n̄alae tonje iveta waija n̄alae papa natu tamâne n̄ana ne pakâeŋa kâ.

³ Koipu n̄inde isupwanzi ne wurâta tamâta silâ panzi tamâta pinde i ilo tu ma simâ sika kâpwa lâ waija pakâeŋa n̄inde. Silâ panzi, ku siveta n̄ana sigonanzi tamâta n̄inde simâ. Andeta tininzi pwâka tu simâ.

⁴ N̄ineŋga isupwanzi ne wurâta tamâta pinde kilo, aku ipainzi tu, ‘Miki kalâ panzi tamâta n̄inde n̄ana muŋga asarâwa panzi, aku kapainzi tu, “Kaloŋo n̄ga! Koipu n̄alae iveta ne kânga-nuŋa marumbu lâ. I ne bulmakao tamâne pinde anja simbi pinde arara situmbu kambwanzi n̄alanjala, ande maka n̄ga kapunzi lâ. Aku kekele rârâni vetânga lâ kala ikeno. Mine nde miki kamâ kaka kâpwa lâ waija n̄ana pakâeŋa kâ.’”

⁵ Kinzi wurâta tamâta nde silâ siporo ngu mine panzi tamâta n̄inde, andeta kinzi tananzi kaika ku sikâwa pwapwataki silâ. Tonje nde ilâ ne tâno ilo, anga tonje nde ilâ iveta ne wurâta n̄ana mbaliŋa kâ.

⁶ An̄ga kinzi pinde nde sikalenzi wurâta tamâta n̄inde kaika ku sikai kazânga panzi sipunzi pâta simâte lâ.

⁷ Siveta mine lâ, ande kala koipu n̄alae nde wisi nâna ndo. Aku ionzi ne zugu tamâta silâ sizavarunzi tamâta n̄inde

muŋga sipunzi ne wurâta tamâta pâta simâte. Aku sirumbia nenzi lawea kana lâ.

⁸ N̄ineŋga koipu n̄alae isarawanzi ne wurâta tamâta simâ papa, aku ipainzi tu, ‘Waija pakâeŋa ne kânga-nuŋa nde vetânga lâ kala keno, andeta kinzi tamâta n̄inde n̄ana muŋga asarawanzi tu simâ, ande kinzi n̄inde nde tamâta ara ikura n̄ana simâ kâ, ande tia.

⁹ Mine nde miki kalâ kakura nzâla nzâla, aku kanonzi tamâta rârâni simo n̄inde tu ma simâ n̄ana waija pakâeŋa ne kânga-nuŋa kâ.’

¹⁰ Iporo mine lâ, n̄ineŋga kinzi wurâta tamâta nde silâ sikura nzâla nzâla sigonanzi tamâta rârâni simo n̄inde, kinzi tamâta saka wa ara wa. Aku kinzi n̄inde rârâni simâ luma ilo pipi lâ n̄ana sika kânga-nuŋa kâ.

¹¹ Kinzi tamâta simâ sisajona lâ, n̄ineŋga koipu n̄alae nde imâ luma ilo tu imoranzi. Andeta mata ilâ imora tamâta tonje n̄andai ipasawa pasawaja ara n̄ana waija pakâeŋa n̄ga.

¹² Tia ku koipu nde ilâ papa ku ikasonja tu, ‘N̄ingu-nambwe, n̄ana sâ kâ n̄ga noko kumâ nanenju luma ilo, andeta noko n̄andai kupasawa pasawaja ara n̄ana waija pakâeŋa kâ, a?’ Andeta tamâta n̄inde nde kawa buu nâ, iporo ngu tonje tia.

¹³ N̄ineŋga koipu ipainzi ne wurâta tamâta mine tu, ‘Kakai wâlo ku kapa tamâta n̄ine kie-mbalau kaika lâ, n̄ineŋga katambira yâti lâ nia n̄ganje, n̄ana imo kondoma ilo.’”

Yesu iporo ngu tambirânga n̄ine lâ, n̄ineŋga ipainzi Juda tamâta n̄alanjala tu, “Lâ nia kondoma n̄inde kinzi ma sita n̄alae wa niŋonzi giri-giri n̄ana sikai nâna kâ.

¹⁴ Miki kaloŋo n̄ga; Maro Kindeni ne sarawânga ilâ panzi tamâta rârâ, andeta ipateanzi kinzi pinde nâ, kinzi n̄inde kalonzi tawana i mao.”

Kinzi sikasonja Yesu n̄ana mbumbu uru silua koipu n̄alae Kaisara

Malaka 12:13-17, Luka 20:20-26

¹⁵ N̄ine ilâ lâ, n̄ineŋga tamâta pinde lâ Parisai ngu nde sipasau ku sipa ngu n̄ana ma sikai samânga pa Yesu kâ. Kinzi ilonzi pateu tu ambo Yesu ma iporo ngu pinde ngâsi tâ, ande ma sio ilâ pa ngu nia.

¹⁶ Kinzi Parisai tamâta n̄inde nde sionzi nenzi pâri-tamâta pinde sitavanzi Herot ne tamâta pinde, aku simâ kuku Yesu.

* 21:44 44 Nia ndoyo, ngu n̄ine kala ikeno ngumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânga lâ muli nde isenje ngu n̄ine ilâ kuku ngu ikeno muŋga.

Simâ kuku, njinennga siporo ngua mâru-mâru papa mine tu, "Pananânga, maka kasama tu noko nde tamâta njana kuporo ngua mao kâ. Noko ngua mao nâ uru kupanananzi tamâta njana Maro Kindeni ne vetânga kâ. Noko uru kuporo ngua kaŋa kaja taituni nâ panzi tamâta njalanjala wa kinzi sugorai tamwatanzi wa.

¹⁷ Mine nde maka iloma tu noko ma kuporo ngua taulo pama. Noko ilo mana; nenda koipu njalae Kaisara uru iporo kaika tu kinda ma mbumbu talua. Anŋa Mose ne ngua tukuŋa isâu tu kinda ma mbumbu njinde talua Kaisara, tiya?"

¹⁸ Andeta Yesu isama kinzi ilonzi kalonzi pwataki tu sakamao ndo. Mine kala ipainzi tu, "Miki kawami kaporo ngua kie tonŋe, anŋa ilomi nde keno piti. Nana sâ kâ njga miki kakai samânga pa naŋa, a?"

¹⁹ Kakai mbumbu tonŋe uru kao ilâ pa koipu, aku kamâ katula pa naŋa." Kinzi nde sikai mbumbu tonŋe simâ pa Yesu,

²⁰ njinennga ikasonjanzi tu, "Tai wa njoa njine kala ikeno mbumbu tini, ande ea ne."

²¹ Ande siporo taulo tu, "Kaisara ne." Njinennga Yesu ipainzi tu, "Mine kala Kaisara ne kelekele, ande miki kalua Kaisara; anŋa Maro Kindeni ne kelekele, ande kalua Maro Kindeni."

²² Kinzi silonjo Yesu ne ngua njine, aku wisinzi motutu. Mine kala sipile Yesu ku silâ.

Kinzi sikasonja Yesu njananzi tamâta simâte lâ njinennga simandi simo vianzi kilo Malaka 12:18-27, Luka 20:27-40

²³ Lâ zo ndainani nâ kinzi tamâta pinde lâ Sadyusi njgu nde simâ pa Yesu. Kinzi njgu njinde uru kalonzi tawana tu kinzi mateŋa tamâta ma muli simandi simo vianzi kilo tia. Kinzi sipai tu,

²⁴ "Pananânga, Mose munŋa njgere njgua tukuŋa tonŋe imâ pa kinda mine tu, 'Ambo tamâta tonŋe i natu tia ku imâte, ambo i kaiwa taine imo njai yo, ande tamâta njinde tai ma ikai tua kaiwa, aku kinzi rua ma sipulia lâlu itogo tua kilala mine.' "

²⁵ Siporo njgua njine lâ, njinennga sisia njgua pa Yesu tu, "Ayo, tamâne nzâla-kulu tonŋe i tai lima kanaŋo taitu simo. Nzâla-kulu njinde ikai kaiwa taine tonŋe, andeta mwanŋa tamâne imâte lâ, aku i natu tia. Mine kala i tai iyoka tua muli ku ikai taine njinde itogo i kaiwa mine.

²⁶ Andeta i kala natu tia aku imâte lâ. Njinennga kinzi rua tainzi kala iveta mine nâ, ikai taine njinde njinennga imâte, aku natu tia. Siveta mine lee, aku kinzi tai rârâni sikai taine taituni njinde, aku kinzi kala natunzi tia, ku simâte lâ.

²⁷ Kinzi rârâni simâte marumbu lâ, aku muli njga taine kala imâte.

²⁸ Ayo, lâ zo muli, ambo kinzi mateŋa tamâta ma simandi simo vianzi kilo, ande taine njinde ma imo itogo ea kaiwa lâ kinzi tai-tua lima kanaŋonzi rua njinde. Noko kusama tu kinzi rârâni munŋa sikai kaiwanzi taine taitu njinde."

²⁹ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, "Opopo, miki kasama Maro Kindeni ne ngua ikeno lâ pepa tini, ande tia. Aku miki kazizâla njana i ne walo kaika mine nâ. Mine kala miki kaveta njgua palanŋe rârâ.

³⁰ Lâ zo njana kinzi mateŋa tamâta ma simandi simo vianzi kilo, ande kinzi tamâta ma simo sitogonzi anjelo lâ samba ilo mine, kala ma sipakâe tia.

³¹ Andeta naŋa atu aporo njgua tonŋe pami njana kinzi mateŋa tamâta nenzi mandinŋa kâ. Tiambo miki njandai kaponi njgua njinde Maro Kindeni munŋa itula pami ikeno lâ pepa tini, a? Iporo njgua njananzi timbumi, kinzi njinde simâte munŋani lâ, aku iporo tu,

³² "Naŋa Maro Kindeni nde Abraham njga Isaka anŋa Yakopu nenzi Maro Njalae.' Ayo, miki kalonjo njga; Maro Kindeni i njandai kinzi mateŋa tamâta nenzi Maro Njalae njga. I nde tamâta simo vianzi njinde nâ nenzi Maro Njalae."

³³ Kinzi tamâta silonjo Yesu ne ngua njine, aku wisinzi motu njana i ne mâsi njana ipanananzi kâ.

Maro Kindeni ne njgua tukuŋa ndia ipolenzi tukuŋa rârâni

Malaka 12:28-34

³⁴ Lâ zo njinde kinzi tamâta pinde lâ Parisai njgu silonjo pâri tu Yesu iporo njgua kanaŋo nâ, aku isae njgua ne nzâla njananzi Sadyusi njgu. Mine kala silâ taitu, ku simâ pa Yesu.

³⁵ Aku nenzi tamâta tonŋe nde imâ kunzi tona, i munŋa ikai ilo-kalo njalae njana njgua tukuŋa kâ. I ilo tu ikai samânga pa Yesu kâ, kala ikasonja tu,

³⁶ "Pananânga, njgua tukuŋa ndia nde ipolenzi njgua tukuŋa rârâni Mose munŋa itula pa kinda."

³⁷ Yesu nde iporo taulo tu, " 'Noko ma tini mwasa ndo papa noko ne Maro Njalae Kindeni, aku kuo noko ilo ndoni wa ko-roani ndoni wa ilo-kalo ndoni ilâ pa i simbo nâ.' "

³⁸ Njgua tukuŋa njine imunŋa ku ipolenzi njgua tukuŋa rârâni.

³⁹ Anŋa njgua tukuŋa iyoka njinde muli nde kaŋa taituni nâ; 'Noko ma tini mwasa panzi tini pinde, itogo noko tini mwasa pa tamwata mine.'

⁴⁰ Tukuŋa rua njine nde sitogo njgunu-njgunu tina pa Mose ne tukuŋa rârâni wa kinzi njgua-tulânga tamâta nenzi tukuŋa rârâni wa."

Yesu ikasoŋanzi Parisai tamâta ñana Kirisi kâ

Malaka 12:35-37, Luka 20:41-44

⁴¹ Kinzi Parisai tamâta nde sipasau simo kuku Yesu yo, aku Yesu ikasoŋanzi tu,

⁴² “Ayo, miki ilomi mana; tamâta ñine Maro Kindeni ipatea tu ivilanzi ne ñgu, sipatu i ña tu Kirisi, ande i nde ea ne vâsa.” Kinzi nde siporo taulo mine tu, “Kirisi nde timbunda Daviti ne vâsa.”

⁴³ Aku Yesu itu lâ kawanzi tu, “Ara mbo, mine nde mana mana ñga Koroani Sapâña itula ilo-kalo pa Daviti kala Daviti ipatu Kirisi ña tu, ‘Maro Ñalae’, a? Ñana tu Daviti ne ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

⁴⁴ ‘Maro Ñalae Kindeni itu ñgua pa nanenju Maro Ñalae mine tu, “Noko kusaŋona ñai pa mbaunju wia kâ lee, ikura lâ zo ñinde naja ma aonzi noko ne kazâña tamâta simo noko kalo.’”

⁴⁵ Miki kamora ñga. Daviti tamwata nde ipatu Kirisi ña tu ‘Maro Ñalae’. Mine nde mana mana ñga Kirisi nde Daviti ne vâsa nâ, a?”

⁴⁶ Tamâta tonje lâ ñgu ñinde ikura ñana iporo ñgua tonje taulo pa Yesu kâ, ande tia. Aku lâ zoni ndaina, kinzi tamâta rârâni ilonzi pateo tu ma sikai samâña mine papa Yesu kilo, ande tia.

23

Kinzi Parisai tamâta wa ñgua tukuña tamâta nenzi vetâña potomule

Malaka 12:38-40, Luka 20:45-47

¹ Aku muli, ñinenja Yesu itula ñgua panzi tamâta sitavanzi ne pâri-tamâta.

² Ipainzi mine tu, “Kinzi pananâña tamâta ñana ñgua tukuña kâ sitavanzi tamâta lâ Parisai ñgu, kinzi ñinde simbonzi nâ uru situla ñgua tukuña ne duvi pwataki, itogo Mose muŋga iveta mine.

³ Mine nde ñgua rârâni situla wa sipananami ñinde, ande miki ma kalonjo ku kapaveta kuku. Ambo taitu mâsi wa vetâña ndia kinzi uru siveta, ande ñinde miki ma kapaveta kuku ndimo. Ñana tu kinzi uru siporo ñgua rârâ ñinde, andeta kinzi warakanzi ñandai sipaveta kuku ñgua ñinde ñga.

⁴ Ñinde itogo kinzi sinzuku bwali malia ndo, ku sio lâ tamâta kalanzi, kala kinzi tamâta simakâsa ñalae tina ñana sikale kâ. Anja kinzi warakanzi ñandai sio mbalaunzi ilâ ñana sivilanzi tamâta tu sikale malia ñinde ñga.

⁵ Vetâña rârâni kinzi uru siveta, ande siveta ñana ma tamâta simoranzi kâ. Kinzi uru sipa kariga ñalañala ñana nonja kâ lâ tininzi, ku sipa wareña luandondo lâ nenzi pasawaña ñalañala ñganje tona,

ñana sipasuka warakanzi tininzi kâ. Ñana nenzi mâsi ñinde kâ, ande kinzi silâje tu ilonzi keno pa Maro Kindeni.

⁶ Kinzi ilonzi tu ma sikai saŋonâña nia arara lâ tamâta naonzi lâ kâña-muña ñalañala nia, aku ilonzi tu sisaŋona mine nâ lâ luma ñana pasauña kâ ilo.

⁷ Kinzi ilonzi ñalae tina tu tamâta ma simege ñananzi ku siporo ‘Kari ara’ panzi lâ ao ñgini, aku ilonzi tu tamâta ma sisarawanzi tu, ‘O, Pananâña’.

⁸ Andeta miki kalonjo ñga; ambo kinzi tamâta sipatu noko ña tu ‘Pananâña’, ande ñinde nde ara tia ndo, ñana tu tamâta taitu nâ nde miki nemi Pananâña, aku miki rârâni nde kamo togo nambwe-nambwe.

⁹ Mine nde lâ tâno ñine kulu, miki ma kaporo pa tamâta tonje tu, ‘Noko nde tamâta ñalae kutogo tamama mine’, mine ndimo. Ñana tu miki Tamami taitu nâ imo, ande kala imo samba ilo.

¹⁰ Aku mine nâ, ambo kinzi ma sipatu noko ña tu ‘koipu’, ande ñinde nde ara tia ndo, ñana tu miki nemi koipu taitu nâ imo, aku i nde Maro Kindeni ne Pateña Tamâta Kirisi.

¹¹ Tamâta ea imo mbâna-mbâna pami, ande ara ñana i ma imo itogo nemi kuleña tamâta mine.

¹² Ñana tu tamâta ea uru ipasuka tamwata ña kâki, ande Maro Kindeni ma itawa tamâta ñinde ña indue lâ. Anja tamâta ea uru ipatawa tamwata ña, ande Maro Kindeni ma isuka tamâta ñinde ña ipânga ñalae.”

Yesu itu ñgua kaika panzi tamâta uru sikai poe panzi ñgu

Malaka 12:38-40, Luka 20:47

¹³⁻¹⁴ Yesu nde iporo kilo mine, “Oyae, mâsi sakamao ndo ma ipânga pa miki pananâña tamâta ñana ñgua tukuña kâ wa miki Parisai tamâta wa. Miki kawami kaporo ñgua kie tonje, anja ilomi nde keno piti! Mine nde miki uru kapono nzâla ñananzi tamâta situ simo Maro Kindeni ne ñgumbi ilo. Miki kapono warakami nemi nzâla ñana Maro Kindeni ma ikai maro pami, aku kapono nzâla ñananzi tamâta ñinde tona.

¹⁵ Oyae, mâsi sakamao ndo ma ipânga pa miki pananâña tamâta ñana ñgua tukuña kâ wa miki Parisai tamâta wa. Miki kawami kaporo ñgua kie tonje, anja ilomi nde keno piti! Miki uru kalâ kakura nia nia lâ tâi kulu wa tâno tâno wa, ñana kasowe tamâta taitu nâ ilo-kalo ñana kalo tawana nemi ñgua. Anja lâ zo ñana tamâta tonje kalo tawanami, ande miki kaveta i ipânga tamâta ñana ilâ pa yââ ñalae ne mbââ ilo, itogo miki warakami

mine. Miki kaveta tamâta njinde ipole miki ndo jhana iveta kiesaka kâ.

¹⁶ Oyae, mâsi sakamao ndo ma ipânnga pami. Miki matami leva-leva, andeta katogo tu katula nzâla panzi tamâta. Miki uru kapanananzi tamâta mine: 'Ambo tamâta itu iveta ngua pânga tonje, aku isarâwa pa Maro Kindeni ne luma sapânga jhana isuka ne ngua pânga njinde kâ, ande ngua pânga njinde nde mao tia. Mine kala ambo muli i ma imbware ngua pânga njinde, ande i ne soki tia. Taitu mambo isarâwa pa mira "gol" uru ikeno Maro Kindeni ne luma sapânga ilo, ande ngua pânga njine nde mao, kala i ma imbware ndimo.'

¹⁷ Opopo, miki nde kapa ndo, aku matami leva-leva nâ! Kelekele ndia ipânnga njalae tina lâ Maro Kindeni nao, a? Maro Kindeni ne luma sapânga nde kelekele ara ndo, ipole mira "gol" uru ikeno ilo njinde, jhana tu luma sapânga iveta "gol" ipânnga sapânga. Tiambo miki kazizâla jhana njine kâ, a?

¹⁸ Aku mine nâ, miki uru kapanananzi tamâta tu, 'Ambo tamâta tonje iveta ngua pânga tonje, aku isarâwa pa patarawânga nia jhana isuka ne ngua pânga njinde kâ, ande i ne ngua pânga njinde nde mao tia. Mine kala ambo muli i ma imbware ngua pânga njinde, ande i ne soki tia. Taitu mambo isarâwa pa kelekele ikeno patarawânga nia kulu njinde, ande ngua pânga njinde nde mao, kala i ma imbware ndimo.'

¹⁹ Opopo, miki matami leva-leva ndo! Kelekele ndia ipânnga njalae tina lâ Maro Kindeni nao, a? Patarawânga nia nde kelekele ara ndo, ipole kelekele uru ikeno kulu njinde, jhana tu patarawânga nia iveta kelekele njinde ipânnga sapânga. Tiambo miki kazizâla jhana njine kâ, a?

²⁰ Mine kala tamâta ea isarâwa pa patarawânga nia tu isuka ne ngua pânga kâ, ande isarâwa pa patarawânga nia tava kelekele ndia ikeno kulu tona.

²¹ Anja tamâta ea isarâwa pa Maro Kindeni ne luma sapânga tu isuka ne ngua pânga kâ, ande isarâwa pa luma sapânga tava Maro Kindeni tona, ina uru imo luma sapânga njinde ilo.

²² Anja tamâta ea isarâwa pa samba tu isuka ne ngua pânga kâ, ande isarâwa pa Maro Kindeni ne sajonânga nia wa Maro Kindeni tona, jhana tu ina uru isajona nia njinde."

²³ Yesu iporo ngua njine lâ, njinenja iporo kilo tu, "Oyae, mâsi sakamao ndo ma ipânnga pa miki pananânga tamâta jhana ngua tukuja kâ wa miki Parisai tamâta wa! Miki kawami kaporo ngua kie tonje, anja ilomi nde keno piti! Miki uru kagona

kâi lau kie-kie jhana iveta kâpwa mona kâ, ku kao lâ wâra saŋao-saŋao, njinenja wâra taitu-taitu uru kalua Maro Kindeni itogo patarawânga mine, aku njine nde ara. Ambo taitu miki kalaŋa kapole ngua tukuja njalae tina jhana kaveta kemi ara nâ panzi tamâta wa tinimi mwasa panzi wa kamandi kaika jhana nemi kalotawana wa. Ara jhana miki ma koka ngua tukuja njalanjala njinde muli, aku koka tukuja kiri-kiri muli tona.

²⁴ Opopo, miki matami leva-leva, andeta katogo tu katula nzâla panzi tamâta! Miki kaponu muli pa ngua tukuja kiri-kiri, anja kalomi kapa jhana ngua tukuja njalanjala. Mine kala miki katogo tamâta tonje isânda lâŋo mota mwata lâ kâ lââ ilo ku ikai piti itambira lâ. Andeta iŋandai imora ngoa njalae "kamel" ikeno lââ ilo njga; mine nde inu ipanando ndoni indue lâ kapwa ilo.

²⁵ Oyae, mâsi sakamao ndo ma ipânnga pa miki pananânga tamâta jhana ngua tukuja kâ wa miki Parisai tamâta wa! Miki kawami kaporo ngua kie tonje, anja ilomi nde keno piti! Miki uru kaveta nemi kâmba wa kondo kumbu tu sipânnga mbâra-mbâra ndo. Anja kâpwa wa lââ miki uru kao lâ ilo, ande njinde miki muŋga kakai lâ nemi vetânga potomule wa ilo-kalo sakamao wa.

²⁶ Miki Parisai tamâta nde matami leva-leva ndo! Kaveta ilomi mbâra-mbâra muŋga lâ, njinenja kapua kondo kumbu tona, jhana ruani ma ipânnga mbâra-mbâra.

²⁷ Oyae, mâsi sakamao ndo ma ipânnga pa miki pananânga tamâta jhana ngua tukuja kâ wa miki Parisai tamâta wa! Miki kawami kaporo ngua kie tonje, anja ilomi nde keno piti! Miki katogo kuru tonje; kuru kulu pa nia yo kâ nde pâne ndo, aku ara pâta jhana tamâta simora kâ. Andeta mateja tamâta tukanzi wa kelekele rârani sâmbu ndo nde sipipi lâ ikeno kuru ilo.

²⁸ Aku miki kala kamo mine nâ. Kinzi tamâta simora karaemi nâ, ku situ miki nde tamâta jhana koka Maro Kindeni ne ngua muli kâ. Andeta mâsi lajeja tava mâsi sakamao nde ipipi lâ ikeno ilomi kalomi."

²⁹ Yesu iporo ngua njine lâ, njinenja iporo ngua pinde panzi kilo tu, "Oyae, mâsi sakamao ndo ma ipânnga pa miki pananânga tamâta jhana ngua tukuja kâ wa miki Parisai tamâta wa! Miki kawami kaporo ngua kie tonje, anja ilomi nde keno piti! Miki uru kaveta kuru nia ara ndo panzi ngua-tulânga tamâta muŋgânga, aku kaveta singâra arara nâ kasingara kinzi tamâta ara nenzi kuru

tona, kinzi njinde muŋga sipono muli pa Maro Kindeni.

³⁰ Aku miki uru kaporo tu, 'Ambo tu maka kamo muŋgani, lâ timbuna nenzi zo, ande maka ma kasukanzi njana kakai kazâŋa panzi ngua-tulâŋa tamâta ku kapunzi pâta simâte, ande tia ndo!'

³¹ Andeta miki nemi ngua ndainani itula warakami kilalami pwataki tu mikini nde kinzi tamâta njinde nenzi vâsa, kinzi njinde muŋga sipunzi ngua-tulâŋa tamâta pâta simâte.

³² Ara mbo, mine kala njine miki kalâ, aku vetâŋa potomule ndia muŋga timbumi siveta marumbu tia yo, ande njinde miki kalâ kaveta marumbu lâ.

³³ Miki nde mwâta sakamao natunzi! Maro Kindeni ma iomi kalâ pa ne ngua nia, njineŋga ma itambirami kalâ pa yââ njalae ne mbââ ilo. Miki kakura tu kangengeana njana i ne pareŋa-nia njinde kâ, ande tia ndo!

³⁴ Mine kala miki kalonjo sondo nga. Nana ma asupwanzi kinzi ngua-tulâŋa tamâta wa ilo-kalo tamwatanzi wa pananâŋa simâ pami. Andeta miki ma kasonanzi pinde sitâra lâ kâi popole tini simâte. Anŋa pinde nde ma kapalilinzî lâ nemi luma njana pasauŋa kâ ilo, njineŋga ma kalinzî sikâwa pwapwataki silâ pa lawea pinde.

³⁵ Mine kala Maro Kindeni ma ipare nia pa miki nâ njana kinzi tamâta rârâni simo muŋga-muŋga njinde nenzi kiesaka kâ, kinzi njinde muŋga sikainzi tamâta arara ku sipunzi pâta simâte. Maro Kindeni ma nâna njalae ilua mikini njana Adam natu Abel ne mateŋa lâ nia ndoyo, aku imâ lee ipâŋga lâ zo njinde miki Juda tamâta kapu Berekaia natu Sakaria imâte, lâ patarawâŋa nia nga Maro Kindeni ne luma sapâŋa ngininzî.

³⁶ Nana aporo mao nâ pami; kulu sakamao njana vetâŋa potomule muŋgâŋa njinde rârâni nde ma imâ ipâŋga pa miki tamâta ngu njine kala kamo lâ zo njine."

Yesu kalo sukâŋa njananzî tamâta simo Jerusalem

Luka 13:34-35

³⁷ Yesu iporo ngua njine lâ, njineŋga iporo kilo mine tu, "O, Jerusalem, Jerusalem, miki uru kakai kazâŋa panzi ngua-tulâŋa tamâta kala kapunzi pâta simâte. Mao nâ, miki kakainzi tamâta njinde Maro Kindeni isupwanzi simâ pami, aku mira nâ kasianzi pâta ku kapunzi simâte. Ikura zo zo nana atu agogorami, itogo tatareko tina igogoranzî natu silâ taitu ku isupinanzî lâ mbani kalo mine. Andeta miki tinimi pwâka.

³⁸ Mine kala kalonjo nga; Maro Kindeni nde ipile nemi luma sapâŋa ku ilâ lâ, kala luma sapâŋa ikeno ilo kaa nâ.

³⁹ Nana apaimi tu miki ma kamora nana kilo tia lee, ikura lâ zo muli njinde miki ma kaporo tu, 'Maro Kindeni itu nzâmbe pa koipu njalae njine ikai i ndamwa kala imâ.' "

24

Yesu itula ngua tu Maro Kindeni ne luma sapâŋa ma zavarunja pwapwataki Malaka 13:1-2, Luka 21:5-6

¹ Yesu ipile Maro Kindeni ne luma sapâŋa aku iyoka ilâ, njineŋga ne pâri-tamâta nde simâ kuku. Kinzi situ situla luma arara ikeno nia sapâŋa njinde papa.

² Andeta Yesu ipainzi tu, "Miki kamora luma arara njine, a? Nana aporo mao nâ pami; kinzi ma sipile luma njine ne mira tonje ikeno mira tonje kulu tia ndo. Kinzi ma sisapira rârâni iyauru bururu ndue lâ."

Yesu iporo njana malia kie-kie ma muli ipâŋga

Malaka 13:3-13, Luka 21:7-11

³ Yesu ikâki isaŋona Oliv Tuu kulu, njineŋga ne pâri-tamâta simbonzi nâ nde simâ papa ku sikasonja tu, "Maka katu kasama njine; mâsi njinde ma ipâŋga lâ zo ndia. Aku mâsi ndia ma ipâŋga njana itula pwataki tu noko ne zo njana kutaulo kumâ kilo nde imâ laiti lâ, kala tâno njine ne zo nde laiti njana marumbu kâ."

⁴ Ande Yesu itula ngua pwataki panzi mine tu, "Miki kapakatona sondo nga. Tia ma tamâta tonje ilanemi.

⁵ Nana tu kinzi tamâta rârâ ni simâ sipatu nana njâŋgu ku ma siporo tu, 'Nanani tamwatâŋgu kala Kirisi', ku ma sikai lajeŋa mine panzi tamâta rârâ.

⁶ Aku miki ma kalonjo paraŋa njalanala ne ndunjeŋani imâ laiti, aku ma kalonjo ngua njana paraŋa njalanala pinde ipâŋga nia malawae tona. Andeta miki ma tinimi ruru ndimo, njana tu njinde ma imâ ipâŋga, anŋa zo njalae njana tâno njine ne zo marumbu kâ nde ma ipâŋga tia yo.

⁷ Kinzi tamâta lâ lawea pinde ma simandi sikai kazâŋa panzi tamâta lâ lawea pinde, anŋa ngu pinde ma simandi sikai kazâŋa panzi ngu pinde. Putole njalae ma ipâŋga lâ tâno pinde, aku ogigi ma iririŋo tâno pinde yâti taulo.

⁸ Mâsi njine rârâni ma ipâŋga muŋga, itogo nâna uru ipâŋga panzi taine kâpwa-kâpwa ku itula tu paguŋa ne zoni nde imâ ipâŋga laiti lâ.

⁹ Lâ zo njinde kinzi ma sikai miki kaika ku siomi lâ ngua nia njana nâna wa malia silami, aku ma sipumi pâta kamâte. Kinzi tamâta rârâni ma ilonzi sakamao

ndo njanami, nana tu miki kalomi tawana nana.

¹⁰ Lâ zo njinde, kinzi kalo-tawana tamâta rârâ ma sipile nenzi kalo-tawana, aku ma simandi sikai kazâna wa wisi-nâna njalae tina pa nawalanzi, ku ma sionzi silâ kazâna tamâta mbaunzi ilo.

¹¹ Aku ngua-tulâna tamâta lajeja rârâ ma simandi ku ma sikai lajeja panzi tamâta rârâ.

¹² Vetâna potomule ma ipânga more-more njalae tina. Mine kala tamâta rârâ ma sipile mâsi nana tininzi mwasa panzi tininzi pinde kâ.

¹³ Anja tamâta ea ne kalo-tawana ikeno mao pa nana, kala ipile ne kalo-tawana tia, ande Maro Kindeni ma via mao ilua i, kala ma imo via mine ku imo nâ.

¹⁴ Aku kinzi tamâta pinde ma silâ situla pâri ara nana Maro Kindeni ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ sikura tâno ndoni, kala tamâta rârâni ma silojo lâ. Njineja zo njalae nana tâno njine ne zo marumbu kâ ma imâ ipânga.”

Vetâna sakamao njalae tina ma ipânga Malaka 13:14-23, Luka 21:20-24

¹⁵ Yesu iporo ngua njine lâ, njineja ipainzi ne pâri-tamâta kilo mine tu, “Miki ma kamora vetâna sakamao ndo ipânga iveta muso njalae lâ Maro Kindeni ne luma sapâna ilo. Ngua-tulâna tamâta mujgâna Taneli itula ngua pwataki nana vetâna njinde.” (Noko tamâta ea kupono ngua njine, ande kalo ngere sondo nana kusama duvi.)

¹⁶ “Pa zo njinde, ara nana kinzi tamâta simo Judia tâno ma sikâwa silâ pa nia tuu.

¹⁷ Ambo tonje imo ne luma mende kulu, ande ara nana i ma indue ku ikâwa nâ ilâ; i ma ilâ luma ilo nana ikai ne kelekele tonje ndimo.

¹⁸ Ambo tonje imo ne tâno ilo, ande i ma itaulo ilâ luma ilo nana ikai ne pasawaja luandondo ndimo.

¹⁹ Opopo, lâ zo njinde kalo-sukâna njalae ma ilâ panzi taine kâpwa-kâpwa wa kinzi taine njinde natunzi simo suu tini yo.

²⁰ Ara nana miki ma kano kaika tu mâsi njinde ma ipânga lâ mao ne zo tia. Aku mine nâ, ara nana miki ma kano tu mâsi njinde ma ipânga lâ pwareâna ne zo sapâna tia.

²¹ Nana tu lâ zo njinde, malia njalae tina ma ipânga. Nia ndoyo, lâ zo njinde Maro Kindeni ipulia samba wa tâno wa kelekele rârâni sipânga lâ, aku imâ lee ipânga lâ zo njine, ande malia kie-kie mine munga ipânga tia ndo. Aku muli kala malia kie-kie mine ma ipânga kilo, ande tia.

²² Ambo Maro Kindeni ma io zo luandondo nana malia kie-kie njine, ande kinzi

tamâta rârâni ma sipamateteu marumbu lâ. Andeta Maro Kindeni ilo ndo keno panzi tamâta munga ipateanzi njinde, kala ma io zo njinde mbuku taitu nâ.

²³ Pa zo njinde, ambo tamâta tonje ipaimi tu, ‘Kamora nja, Kirisi imo nai!’, tâku ‘Imo ndai!’, ande miki ma kalomi tawana ngua njinde ndimo.

²⁴ Nana tu lâ zo njinde, kinzi ‘Kirisi’ lajeja rârâ anja ngua-tulâna tamâta lajeja rârâ ma simâ sipânga, ku ma siveta mâsi kie-kie pinde sitogo tu silajenzi tamâta Maro Kindeni munga ipateanzi njinde. Andeta kinzi ma sikura tia.

²⁵ Miki kalono nja! Nana aporo atula vetâna njine pwataki pami lâ, aku mao kanojo, vetâna njine ma muli ipânga.

²⁶ Mine kala lâ zo njinde, ambo kinzi sipaimi tu, ‘Kamora nja, Kirisi imo nia bilimu ndai!’, ande miki ma kalâ pa nia njinde ndimo. Ambo siporo tu, ‘Kamora, Kirisi ipavea imo luma njinde ilo’, ande miki ma kalomi tawana nenzi ngua ndimo.

²⁷ Nana tu miki kasama tu zo nana loloa salaga, ande sinâla njinde uru ipânga munga pa wâra kâ, ku ipane nia ilâ walele nâ pa mbwera kâ. Aku nana Tamâta Natu kala ma ayoka pa samba ilo andue amâ mine nâ. Mine nde kinzi tamâta rârâni ma simora ku sisama.

²⁸ Lâ nia ndia ngoa imâte ku karae sâmbu nâ ikeno, ande kinzi sii malabogi uru sipagona lâ niani ndaina.”

Mâsi rârâni njinde ma marumbu lâ, njineja Yesu ma imâ ipânga Malaka 13:24-27, Luka 21:29-33

²⁹ Yesu iporo ngua njine lâ, njineja iporo kilo tu, “Mâsi wa malia njalae tina njinde rârâni ma ipânga lâ nja, njineja walele nâ

‘kari mata ma ipânga nana, anja nzimona ma mata ipane nia kilo tia, anja pitu ma simbe piti lâ samba tini, anja samba ne sijgâra kaika rârâni ma silâ wa simâ wa.’

³⁰ Aku lâ zo njinde, mâsi tonje ma ipânga lâ samba tini nana itula zo pwataki tu Tamâta Natu nja imâ. Aku kinzi tamâta rârâni lâ tâno kulu ma sipataina nâ. Kinzi rârâni ma simora nana Tamâta Natu ayoka samba ne take-take kulu amâ apânga tava walo njalae. Kinzi ma simora nanenju sinâla njalae, ande kala ma sisama nana kilalângu pwataki tu nana nde Maro Njalae.

³¹ Aku anjelo tonje ma imbana tando njalae ilâ ndunenja njalae tina, njineja nana ma aonzi nanenju anjelo simâ signonzi nanenju tamâta rârâni munga apateanzi njinde. Mao nâ, kinzi anjelo ma

silâ sikura nia ndoni lâ tâno kulu ñana sikainzi nanenngu tamâta rârâni.

Ngua tambirâña ñana kâi pâla-pâla itula zo

Malaka 13:28-31, Luka 21:29-33

³² Miki kalomi ñgere ñana kâi pâla-pâla kâ, ñana tu ñinde ma isukami ñana kasama nanenngu ñgua ñine ne duvi. Lâ zo ñana kâi pâla-pâla irumba ku lau wasaseki ipâñga, ande ñinde miki kasama tu kari ne zo ñga imâ ipâñga laiti lâ.

³³ Aku mine nâ, ambo miki kamora mâsi ñinde rârâni ipâñga marumbu lâ, ñinennga miki ma kasama tu tâno ñine ne zo ñga laiti ñana marumbu kâ.

³⁴ Naña aporo mao nâ pami; kinzi tamâta lâ zo ñine ma simâte tia yo, ñinennga mâsi rârâni ñinde ma imâ ipâñga.

³⁵ Mao nâ, samba wa tâno wa ma marumbu lâ, aña naña kawânngu ñgua nde ma marumbu tia ndo, ma ikeno mine ku imo nâ."

Maro Kindeni simbo nâ isama Yesu ne zo ñalae ñana itaulo imâ kilo

Malaka 13:32-37, Luka 21:34-36

³⁶ Yesu iporo ñgua ñine lâ, ñinennga iporo kilo mine tu, "Tamâta tonje isama zo ndia wa kari tai ñapia naña ma ataulo amâ kilo, ande tia. Kinzi anjelo lâ samba ilo sisama ñine tia, aku naña Maro Kindeni Natu tamwatânngu kala asama tia. Mama simbo nâ isama.

³⁷ Nia ndoyo, lâ Noa ne zo, kinzi tamâta sizizâla ñana pondi ñalae laiti ñana ipâñga kâ, aku simo nenzi. Aku mine nâ, kinzi tamâta ma sizizâla ñana nanenngu zo ñana ataulo amâ apâñga kâ.

³⁸ Mao nâ, lâ zo muñgâña ñinde, pondi ñalae ipâñga tia yo, ku kinzi tamâta nde simo nenzi, sika wa sinu wa sipakâe wa. Siveta mine ku simo lee, ñinennga Maro Kindeni ipai Noa tu ikâki ilâ wânnga ñalae muñga isape ñinde ilo.

³⁹ Kinzi tamâta ñinde nde sizizâla ñana mâsi ma ipâñga panzi ñinde, ku simo mine lee, ñinennga pondi ñalae ipâñga ku izavarunzi tamâta rârâni marumbu lâ. Ande kala vetâña kie taituni nâ ma ipâñga lâ naña Tamâta Natu nenngu zo ñana amâ apâñga kâ.

⁴⁰ Kinzi tamâta rua ma simo nenzi tâno ilo, aku Maro Kindeni ma ikai tonje imâ imo kuku, aña ma ipile tonje imo.

⁴¹ Kinzi taine rua ma simo simomo kanzi puroña, aku Maro Kindeni ma ikai tonje imâ imo kuku, aña ma ipile tonje imo.

⁴² Mine nde miki ma kaka mâsa ku kamo nâ, ñana tu miki kazizâla ñana zo ndia nemi Maro Ñalae ma imâ.

⁴³ Miki kalomi ñgere sondo ñga. Ambo luma warika isama munga lâ ñana kari tai ñapia lâ mbo panawe tamâta ma imâ, ande i ma ika mâsa, kala panawe tamâta ma ikura tu imâ ipu luma pwataki ku imâ ilo, ande tia.

⁴⁴ Mine nde miki kala kao tinimi ku kamo nâ, ñana tu naña Tamâta Natu kala ma ataulo amâ lâ zo tonje miki ilomi pateata tu ma amâ tia."

Ngua tambirâña ñananzi wurâta tamâta rua, tonje ara ñga tonje sakamao

⁴⁵ Ñinennga Yesu itambira ñgua panzi ne pâri-tamâta mine tu, "Ambo koipu tonje imora ne wurâta tamâta tonje tu i tamâta ara, ñana tu i uru iveta ikura koipu iporo mine, aku ne ilo-kalo nde sondo; ande koipu ma ipatea tamâta ñinde tu ipâñga mbâna-mbâna ku ikatonanzi ne wurâta tamâta pinde wa kâpwa ilanzi wa.

⁴⁶ Ambo koipu ñinde ilâ pa nia malawae tonje, ñinennga itaulo imâ ku imora wurâta tamâta ñinde iveta ne wurâta ara mine nâ, ande wurâta tamâta ñinde ikura ñana indeka kâ.

⁴⁷ Naña aporo mao nâ pami; koipu ma ipatea wurâta tamâta ñinde tu ikai poe pa i ne kelekele rârâni.

⁴⁸ Taitu kaloño ñga; ambo wurâta tamâta mbâna-mbâna ñinde nde tamâta ara tia, ande i ma iporo lâ ilo tu, 'Nanenngu koipu ma imo sonjo, ma itaulo imâ walele tia.'

⁴⁹ Ñinennga i ma imandi ñana ipunzi wurâta tamâta, aku ma ika wa inu kunzi tamâta pinde uru sinu rârâ ku sidauda ñinde.

⁵⁰ Ambo mine, ambo koipu itaulo imâ lâ zo tonje wurâta tamâta ñinde ñandai isama ku io tini ñana ñga,

⁵¹ ande koipu ma izavaru wurâta tamâta ñinde ndo, ku ma io imo kunzi tamâta ñinde uru kawanzi nâ sipanea Maro Kindeni, andeta ilonzi keno papa tia. Lâ nia ñinde, kinzi ma sita pâta lâ ku ñinonzi giri-giri ñana sikai nâna kâ."

25

¹ Ñinennga Yesu itambira ñgua panzi ne pâri-tamâta mine tu, "Maro Kindeni ne zo ñana imâ ikai maro panzi tamâta kâ, ande itogo ñine: Tamâne tonje itu ikai taine tonje itogo kaiwa mine. Aku rua nenzi zo ñana sipakâe kâ nde ipâñga lâ, kala taine taipa sarjao sikai nenzi lamu ku silâ pa nawalanzi taine ñinde ne luma. Sipâñga lâ, ñinennga sisanona ku sio tininzi pa pakâeña tamwata ñinde, ñana tu i ma muli imâ ikai taine, ku rua ma silâ pa tamâne ne luma. Kinzi taine sarjao ñinde

ilonzi tu ma silâ kunzi ku sika kânya-nuŋa ŋana nenzi pakâeŋa kâ.

Yesu itambira ŋgua ŋananzi taine taipa saŋao

²⁻⁴ Kinzi taine lima nde ilonzi kalonzi ara koŋa tia, ŋana tu sikai nenzi lamu kaa nâ simâ, aku ŋandai sikai lââ tona ŋga. Aŋga kinzi taine lima nde simo tava ilonzi kalonzi ara nâ, ŋana tu muŋga siwuwu nenzi lââ lâ belo ilo ku sikai tava lamu simâ.

⁵ Andeta pakâeŋa tamwata nde imâ walele tia, aku kinzi taine taipa saŋao nde sio tininzi lee matanzi matutu, kala sikeno lâ.

⁶ Sikeno lee, ku mbo ŋgini-ŋgini, ŋinenŋa siloŋo sarawâŋa tonŋe ipâŋga mine tu, 'Ayo, pakâeŋa tamwata kala imâ lâ, kala miki kamâ kamora ku takai talâ!'

⁷ Ninenŋa kinzi taine taipa saŋao nde simandi sânda ku siveta nenzi lamu sondo lâ.

⁸ Kinzi taine taipa lima nenzi lââ tia ŋinde nde sino nawalanzi taine ŋinde tu, 'Wa, miki lââ nuŋa mwata kalua maka ŋga, ŋana tu maka nema lââ tia, aku laiti ŋana yââ imâte kâ.'

⁹ Andeta kinzi ilo-kalo taine lima ŋinde nde siporo taulo panzi nawalanzi tu, 'Tia ma! Lââ ŋine nde ikura maka nâ, ma ikura miki tona, nde tia. Ara ŋana miki ma kalâ panzi tamâta ŋana sipako lââ kâ, aku kako ikura warakami nemi nâ.'

¹⁰ Ninenŋa kinzi taine lima ŋinde nde silâ ŋana siko nenzi lââ kâ. Silâ lâ, ŋinenŋa pakâeŋa tamwata imâ ipâŋga. Kinzi taine lima muŋga sikai nenzi lââ ŋinde nde silâ kuku, aku silâ luma ilo ŋana sika waiŋa pakâeŋa ne kânya-nuŋa kâ. Silâ luma ilo lâ, ŋinenŋa kinzi wurâta tamâta sisae nzâla kaika giri lâ.

¹¹ Aku muli, ŋinenŋa kinzi taine lima ŋinde sitaulo simâ, aku sita sisarâwa ku sipai tu, 'Wa, tamâta ŋalae! Tamâta ŋalae! Kumâ pwai nzâla piti pama ŋga!'

¹² Andeta pakâeŋa tamwata iporo taulo tu, 'Naŋa aporo mao tu naŋa asama miki tia.'

¹³ Yesu iporo ŋgua tambirâŋa ŋine lâ, ŋinenŋa ipainzi ne pâri-tamâta tu, 'Mine nde miki ma kaka mâsa ku kamo nâ, ŋana tu miki kazizâla ŋana zo wa kari tai ŋapia naŋa ma ataulo amâ kilo.'

Ŋgua tambirâŋa ŋananzi wurâta tamâta ŋato sikatona mbaliŋa

¹⁴ Ninenŋa Yesu itambira ŋgua tonŋe panzi ne pâri-tamâta kilo tu, 'Maro Kîndenî ne mâsi ŋana ikai maro panzi tamâta kâ, nde itogo ŋine: mbaliŋa warika tonŋe itu iyoka ilâ pa nia malawae kâ. Mine kala isarawanzi ne wurâta

tamâta simâ, ku iwae ne mbaliŋa panzi ŋana sikatona kâ.

¹⁵ I kalo ŋgere ŋana ne wurâta tamâta taitu-taitu nenzi ilo-kalo wa vetâŋa wa, ŋinenŋa iwae mbaliŋa panzi. Tamâta tonŋe nde mbumbu 5,000 ilua, aŋga tonŋe nde mbumbu 2,000 ilua, aŋga tonŋe nde mbumbu 1,000 ilua. Iveta mine nâ ilanzi lâ, ŋinenŋa ilâ.

¹⁶ Ilâ lâ, ŋinenŋa wurâta tamâta ŋinde muŋga ikai mbumbu 5,000 ŋinde, nde iveta wurâta lâ tini, aku mbumbu pagugu ŋalae. Aku ikai mbumbu ŋinde ne kalulu wasaseki pinde ipâŋga lâ 5,000 kilo.

¹⁷ Aŋga wurâta tamâta muŋga ikai mbumbu 2,000 ŋinde, ande i kala iveta wurâta lâ tini mine nâ. Aku ikai mbumbu ŋinde ne kalulu wasaseki pinde ipâŋga lâ 2,000 kilo.

¹⁸ Aŋga wurâta tamâta muŋga ikai mbumbu 1,000 ŋinde, ande ilâ iveta wewe ŋalae lâ tâno ilo, aku ikea tamâta ŋalae ne mbumbu ŋinde lâ wewe ilo ikeno.

¹⁹ Zo luandongo lâ, ŋinenŋa kinzi wurâta tamâta ŋato ŋinde nenzi tamâta ŋalae nde itaulo imâ. Imâ lâ, ŋinenŋa iveta ŋgua sondo kunzi ŋana mbumbu kala muŋga ilanzi ŋinde.

²⁰ Ninenŋa wurâta tamâta muŋga ikai mbumbu 5,000 ŋinde nde imâ ku iporo itula mine, 'Tamâta ŋalae, noko muŋga mbumbu 5,000 kulua naŋa. Ayo, kumora ŋga, naŋa aveta wurâta lâ tini, kala akai mbumbu kalulu 5,000 kilo tona.'

²¹ Ninenŋa ne tamâta ŋalae nde ipai mine tu, 'Noko nde wurâta tamâta ara ndo. Noko uru kuveta wurâta ara nâ ku pwatona ne wurâta sondo nâ. Noko muŋga pwatona nanenŋu mbaliŋa mota mwata ŋinde sondo; mine kala naŋa ma wurâta alano tu pwatona mbaliŋa ŋalae tina. Naŋa ilonŋu ndeka nâ! Kumâ kundeka kuku naŋa!'

²² Ninenŋa wurâta tamâta muŋga ikai mbumbu 2,000 ŋinde, ande i kala imâ, ku iporo itula mine, 'Tamâta ŋalae, noko muŋga mbumbu 2,000 kulua naŋa. Ayo, kumora ŋga, naŋa aveta wurâta lâ tini, kala akai mbumbu kalulu 2,000 kilo tona.'

²³ Ninenŋa ne tamâta ŋalae nde ipai mine tu, 'Noko nde wurâta tamâta ara ndo. Noko uru kuveta wurâta ara nâ ku pwatona ne wurâta sondo nâ. Noko muŋga pwatona nanenŋu mbaliŋa mota mwata ŋinde sondo; mine kala naŋa ma wurâta alano tu pwatona mbaliŋa ŋalae tina. Naŋa ilonŋu ndeka nâ! Kumâ kundeka kuku naŋa!'

²⁴ Ninenŋa wurâta tamâta muŋga ikai mbumbu 1,000 ŋinde, ande i kala imâ, ku iporo itula mine tu, 'Tamâta ŋalae, naŋa asama tu noko uru kalo sukâŋa ŋananzi

tamâta tia ndo. Noko uru kugona kâpwa lâ tamâta pinde nenzi tâno, andeta noko muŋga kulijji kaniŋa vâsa lâ tâno ŋinde ilo, ande tia.

²⁵ Asama ŋine lâ, ande kala naŋa aruru, kala akai noko ne mbumbu 1,000 ŋinde alâ avea lâ tâno ilo. Ande kala ŋai, pwai noko ne mbumbu 1,000 ŋine.'

²⁶ Ŋineŋga ne tamâta ŋalae nde ipai mine tu, 'Noko nde wurâta tamâta sakamao. Noko wulitia tamwata! Noko kusama tu naŋa uru agona kâpwa lâ tamâta pinde nenzi tâno, andeta naŋa muŋga alijji kaniŋa vâsa lâ tâno ŋinde ilo tia, a?'

²⁷ Mine nde ŋana sâ kâ ŋga noko ŋandai kuo nanenŋu mbumbu lâ pinze ilo, a? Ambo noko muŋga kuveta mine, ŋineŋga ataulo amâ, ande naŋa ma akai nanenŋu mbumbu 1,000 aŋga kalulu wasaseki pinde tona. Andeta tia.

²⁸ Mine kala miki kakai mbumbu 1,000 ŋine saŋe wurâta tamâta ŋine, ku kalua tamâta ŋine muŋga ikai mbumbu 10,000.

²⁹ Ŋana tu tamâta ea uru iveta wurâta ara pa naŋa, ande naŋa ma wurâta ŋalae alua i tu ma iveta, kala i ma imo itogo tamâta ŋalae mine. Aŋga tamâta ea uru iveta wurâta ara tia pa naŋa, ande naŋa ma akai wurâta ŋine saŋe, kala i ma imo itogo tamâta kaa nâ mine.

³⁰ Ayo, miki kakai wurâta tamâta sakamao ŋinde ku katambira ilâ pa nia kondoma. Lâ nia ŋgaŋe ŋinde kinzi ma sita pâta ku niŋonzi giri-giri ŋana sikai nâna kâ.'

Tamâta Natu ma itaulo imâ tu ipare nia panzi tamâta rârâni

³¹ Ŋineŋga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta kilo mine tu, "Lâ zo muli, naŋa Tamâta Natu ma akainzi nanenŋu aŋelo rârâni ataulo amâ atogo koipu ŋalae mine, ŋineŋga naŋa tamwatâŋgu ma asaŋona koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia ŋana apare nia panzi tamâta kâ.

³² Naŋa ma agonanzi tamâta rârâni muŋga simo lâ nia ndoni lâ tâno kulu, aku ma simâ simandi naonŋu. Aku ma apateanzi ku awaenzi pwapwataki lâ ŋgu rua, itogo 'lama' nenzi katonâŋa ipateanzi lama piti simo lâ ŋgu tonŋe, aŋga 'meme' simo piti lâ ŋgu tonŋe.

³³ Naŋa ma aonzi tamâta ŋinde muŋga sipono muli pa Maro Kindeni silâ simo pa tiniŋgu pa wia kâ. Aŋga kinzi tamâta muŋga sipu mulinzi pa Maro Kindeni, kinzi ŋinde ma silâ simo pa tiniŋgu pa ŋâsi kâ.

³⁴ Ŋineŋga naŋa Koipu ŋalae ma apainzi tamâta simo pa tiniŋgu pa wia kâ tu, 'Miki kamâ. Naŋa Mama ne nzâmbe

imo kumi, aku i tamwata ma ikai maro sono pami. Kamâ kakai nzâmbe ŋine Mama nia ndoyo ipatea pami, lâ zo ŋinde ipulia samba wa tâno wa.

³⁵ Nzâmbe ŋine imâ pami, ŋana tu muŋga naŋa putole ipuna, ande miki kâpwa kalana aka. Naŋa arakoŋa ŋana lââ kâ, ande miki lââ kalana anu. Naŋa ayoka lombo amâ pami, ande miki kao naŋa lâ nemi luma ilo.

³⁶ Nanenŋu lalava tonŋe tia, ande miki lalava kalana apita. Naŋa akai pukonŋa, ande miki kakatona naŋa. Naŋa amo luma sakamao ilo, ande miki kamâ kakalele naŋa.'

³⁷ Kinzi tamâta ŋinde muŋga sipono muli pa Maro Kindeni, ande ma sikasonŋa naŋa tu, 'Maro ŋalae, lâ zo ndia noko putole ipuno kala maka kâpwa kalano. Aku lâ zo ndia noko kurakoŋa ŋana lââ kâ, kala lââ kalano.

³⁸ Aŋga lâ zo ndia maka kamora noko pwoka lombo kumâ pama, kala kaono lâ nema luma ilo. Aŋga lâ zo ndia noko ne lalava tonŋe tia, kala maka lalava kalano.

³⁹ Aŋga lâ zo ndia maka kamora noko kupoko kala kakatonano, wa kumo luma sakamao ilo kala kamâ kakalele noko.'

⁴⁰ Ŋineŋga naŋa ma aporo taulo panzi mine tu, 'Naŋa aporo mao nâ pami: kinzi sugorai tamwatanzi ŋine nde simo niŋgunambwe wukale. Mine nde vetâŋa rârâni miki muŋga kaveta pa kinzi, ande ŋinde itogo miki kaveta pa naŋa tava.'

⁴¹ Ŋineŋga naŋa ma apainzi tamâta simo pa tiniŋgu pa ŋâsi kâ ŋinde mine tu, 'Miki nde tamâta ŋana kakai Maro Kindeni ne pareŋa-nia kâ! Miki kakâwa kalâ pa yââ ŋalae ne mbââ ilo! Maro Kindeni muŋgani io yââ nia ŋinde panzi Sadana tavanzi ne aŋelo, aku yââ ŋinde ma imâte tia, ma ikana mine ku imo nâ.

⁴² Nâna ŋine imâ pami ŋana tu muŋga, naŋa putole ipuna, andeta miki ŋandai kâpwa kalana ŋga. Naŋa arakoŋa ŋana lââ kâ, andeta miki ŋandai lââ kalana ŋga.

⁴³ Naŋa ayoka lombo amâ pami, andeta miki ŋandai kao naŋa lâ nemi luma ilo ŋga. Nanenŋu lalava tonŋe tia, andeta miki ŋandai lalava kalana ŋga. Naŋa akai pukonŋa wa amo luma sakamao ilo wa, andeta miki ŋandai kamâ kakalele naŋa ŋga.'

⁴⁴ Ŋineŋga kinzi kala ma sikasonŋa naŋa mine tu, 'Maro ŋalae, lâ zo ndia maka kamora noko putole ipuno wa, kurakoŋa ŋana lââ kâ wa, pwoka lombo kumâ pama wa, kumo kaa nâ ne lalava tia wa, pukonŋa ikaino wa, kumo luma sakamao ilo wa, andeta kakatonano tia, a?'

⁴⁵ Ŋineŋga naŋa ma aporo taulo tu, 'Naŋa aporo mao nâ pami; vetâŋa arara

ndia miki tinimi pwâka tu kaveta panzi sugorai tamwatanzi njine, ande njinde itogo miki kaveta pa naja tia mine nâ.’

⁴⁶ Njine naja ma aonzi tamâta njinde silâ njana sikai nenzi pareja-nia, kala ma sikai nâna ku simo nâ. Anja kinzi tamâta njinde muŋga sipono muli pa Maro Kindeni, ande kinzi ma sikai via mao, ma simo ara mine ku simo nâ.”

26

Kinzi tamâta njalanjala sipa njgua tu ma sipu Yesu pâta imâte

Malaka 14:1-2, Luka 22:1-2

¹ Yesu nde itula njgua njine rârâni pwataki marumbu lâ, njine naja ipainzi ne pâri-tamâta tu,

² “Miki kasama tu zo rua nâ keno mo nja yo, njine naja kumbwa njalae Pasova ma ipânja. Njine naja kinzi ma sio naja Tamâta Natu lâ kazâ naja tamâta mbaunzi ilo, aku ma sisona naja atâra lâ kâi popole tini.”

³ Anja kinzi patarawâ naja tamâta njalanjala nde sipasau silâ taitu kunzi Isrel nenzi katonâ naja lâ patarawâ naja tamâta kulu-kâmba Kaiafas ne luma.

⁴ Kinzi siporo siroto nzâla njana sikai Yesu kaika lâ nia njane tonje, njana ma sipu pâta imâte kâ.

⁵ Andeta kinzi siporo tu, “Kinda ma taveta njine lâ zo sapâ naja tia. Tia ma kinzi tamâta wisinzi nâna ku singoloa para naja, ku ma sipara potomule.”

Taine tonje ipalini samimi lâ Yesu kulu

Malaka 14:3-9, Yoane 12:1-8

⁶ Njine naja Yesu ilâ pa Betani lawea, aku imo Saimon ne luma. Saimon nde tamâta tonje muŋga ikai pukonja saganja, njine naja tini mbâra-mbâra kila.

⁷ Yesu nde isajona peke tini njana ika kâ, andeta taine tonje ikai ne mira belo ara tonje, samimi kuwae ara pâta keno ilo, ku ikai imâ pa Yesu. Samimi njinde nde kulu njalae tina. Aku taine ipalini samimi njinde lâ Yesu kulu.

⁸ Yesu ne pâri-tamâta nde simora njine ku ilonzi kura tia ndo. Kinzi siporo tu, “Opopo, njana sâ kâ naja ipalini samimi njine iyaula kaa nâ, a?”

⁹ Ambo kinda muŋga takai samimi njinde talanzi tamâta tu siko tâ, ande kinda ma takura tu takai kulu njalae njinde, aku mbumbu njinde ma talanzi sugorai tamwatanzi. Andeta tia.”

¹⁰ Andeta Yesu isama tu nenzi ilo-kalo mine ikeno panzi, kala ipainzi tu, “Njana sâ kâ anja miki kaveta malia pa taine njine, a? Iveta mâsi ara pâta pa naja.

¹¹ Kinzi sugorai tamâta ma simo kumi ikura zo zo, anja naja nde ma amo sonjo kumi, ande tia.

¹² Taine ipalini samimi njine njana iveta karaenjo sondo njana alâ pa kuru nia kâ.

¹³ Naja aporo mao nâ pami; lâ tâno ndia muli mbo kinzi ma silâ situla pâri ara njana naja kâ, ande kinzi ma situla vetâ naja taine njine iveta njinde tona, njana kinzi tamâta ma kalonzi njere njana i wa.”

Judas ipa njgua tu ma io Yesu lâ kinzi patarawâ naja tamâta mbaunzi ilo

Malaka 14:10-11, Luka 22:3-6

¹⁴ Njine ilâ lâ, njine naja kinzi pâri-tamâta sanja kano nja rui nawalanzi tonje, i nja tu Judas Iskariot, ande ilâ panzi patarawâ naja tamâta njalanjala.

¹⁵ Aku ikasonja tu, “Ambo naja ma ao Yesu lâ miki mbaumi ilo, ande miki ma sâ kalua naja.” Njine naja mbumbu tamâta taitu kano sanja (30) silua.

¹⁶ Njine naja Judas nde ilâ ku iroto zo njana ma io Yesu lâ kinzi kazâ naja tamâta mbaunzi ilo.

Yesu ika kâ naja-nuja kunzi ne pâri-tamâta

Malaka 14:12-21, Luka 22:7-18

¹⁷ Njine naja zo sapâ naja njana sika puro nja ne yisi tia kâ naja ipânja lâ. Aku kinzi pâri-tamâta nde simâ pa Yesu ku ikasonja tu, “Noko ilo tu maka ma kaveta kekeke sondo lâ nia ndia, njana ma taka kumbwa Pasova ne kâ naja-nuja.”

¹⁸ Yesu nde ipainzi tu, “Miki kalâ lawea njalae ilo, ku kalâ pa tamâta tonje imo ndai. Kapai tamâta njinde tu, ‘Nema pananâ naja isupwama njana kaporo njgua pano tu i ne zo naja imâ ipânja lâ. I ma ika kumbwa njine ne kâ naja-nuja lâ noko ne luma ilo, tava maka, i ne pâri-tamâta.’”

¹⁹ Kinzi pâri-tamâta nde siveta ikura Yesu iporo panzi mine, aku siveta kâ naja-nuja sondo.

²⁰ Kari indue lala pararai lâ, njine naja Yesu isajona kunzi ne pâri-tamâta sanja kano nja rui lâ kâ naja-nuja nia.

²¹ Kinzi isajona sika yo, ande Yesu ipainzi tu, “Naja aporo mao nâ pami; tamâta tonje lâ miki njinimi ma io naja lâ kinzi kazâ naja tamâta mbaunzi ilo.”

²² Kinzi pâri-tamâta nde silonjo njgua njine ku ilonzi malia ndo, ku kinzi taitu-taitu ikasonja Yesu tu, “Maro Njale, tiambo noko kuporo njana naja kâ, tiya?”

²³ Yesu nde iporo taulo panzi tu, “Tamâta njinde nde io mbau lâ kondo ilo kuku naja, kala maka rua kaka lâ. Ina ma io naja lâ kinzi kazâ naja tamâta mbaunzi ilo.

²⁴ Mao nâ, naja Tamâta Natu ma amâte, ikura Maro Kindeni kawa njgua kinzi njgua-tulâ naja tamâta muŋgâ naja singere lâ

pepa tini ikeno mine. Andeta vetânga saka-mao ndo ma ipângga pa tamâta njinde kala io Tamâta Natu lâ kinzi kazânga tamâta mbaunzi ilo. Ambo nia ndoyo tamâta njinde tina ipagugua i tia tâ, ande njinde ma ara.”

²⁵ Njineŋga Judas, ina muli ma io Yesu ilâ kazânga tamâta mbaunzi ilo, ande i tamwata ikasoŋa Yesu tu, “Pananânga, tiambo noko kuporo ŋana naŋa kâ, tiya?” Yesu nde itu lâ kawa tu, “Kala nokoni.”

Yesu waiŋa ilanzi ne pâri-tamâta

Malaka 14:22-25, Luka 22:19-20, 1 Korin 11:23-34, Yoane 13:12-30

²⁶ Kinzi sisaŋona sika yo, njineŋga Yesu ikai puroŋa, kawa ndaŋge pa Maro Kindeni, aku ipwataki ilanzi ne pâri-tamâta. Aku iporo tu, “Miki kakai kaka. Naŋa kanaŋoŋgu kala ñine.”

²⁷ Njineŋga ikai kâmba waini kala mine nâ, kawa ndaŋge pa Maro Kindeni, ku ilanzi. Aku ipainzi tu, “Miki rârâni kanu waini ikeno kâmba ñine ilo.

²⁸ Naŋa seenŋu kala ñine. Ñine nde Maro Kindeni ne ŋgua pâŋa ne kanaŋo. Naŋa apaliŋi ŋananzi tamâta rârâ, ŋana izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi.

²⁹ Naŋa aporo mao nâ pami; naŋa ma anu waini kanaŋo kilo tia lee, ikura lâ zo njinde Maro Kindeni ma ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu. Njineŋga ma anu waini waseki kuku miki.”

³⁰ Yesu iporo ŋgua ñine lâ, njineŋga siwâŋgi wâŋgiŋa tonŋe, aku simandi sipile lawea ñalae ku siyâti silâ pa Oliv Tuu.

Yesu iporo tu Petero ma ipatimoa i

Malaka 14:26-31, Luka 22:31-34, Yoane 13:31-38

³¹ Njineŋga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki ma kamora mâsi ñalae tonŋe ipângga pa naŋa lâ ñine mbo, ande kala miki rârâni nemi kalo-tawana ma imbe. Vetânga ñine iyoke Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘Naŋa ma apu lama nenzi katonânga tamâta, ande kala kinzi lama ma sikâwa pwapwataki silâ.’

³² Andeta muli ŋga Maro Kindeni ma ipaŋo naŋa amandi amo viâŋgu kilo, njineŋga ma ayoka amuŋga pami alâ Galilaya tâno.”

³³ Yesu iporo mine, andeta Petero itu lâ kawa tu, “Ambo kinzi ñine rârâni simora mâsi ñalae ipângga pano, kala nenzi kalo-tawana imbe lâ, ande nanenŋu kalo-tawana ma imbe mine tia ku tia ndo!”

³⁴ Njineŋga Yesu ipai Petero mine, “Naŋa aporo mao nâ pano; ma ñine mbo nâ, tatareko ma ita isuŋa kawa tia yo, ande noko ma kuporo kupatimoa naŋa mbwani ŋato tu noko kusama naŋa tia.”

³⁵ Andeta Petero iporo kilo pa Yesu tu, “Ambo kinzi situ sipu naŋa pâta amâte kuku noko, ande naŋa ma aporo apatimoa noko mine tia ku tia ndo kanaŋo!” Aku kinzi pâri-tamâta rârâni kala siporo ŋgua kanaŋa taituni mine.

Yesu ikai noŋa lâ Getsemani tâno ilo

Malaka 14:32-42, Luka 22:39-46, Yoane 18:1

³⁶ Njineŋga Yesu ikainzi ne pâri-tamâta silâ sipângga tâno tonŋe, i ŋa tu Getsemani, aku ipainzi tu, “Miki kasaŋona kamo ñai, mbo naŋa alâ ndai akai noŋa ŋga.”

³⁷ Njineŋga Yesu ikainzi Petero ŋa Sebedi natu rua, aku kinzi ŋato silâ kuku. Njineŋga Yesu kalo sukânga ñalae tina ku isama ilo malia ndo.

³⁸ Aku ipainzi ne pâri-tamâta ŋato mine tu, “Naŋa kalonŋu sukânga ñalae tina, aku laiti ŋana iyaula naŋa ndo. Mine nde ara ŋana miki ma kamo ŋaina ku kaka mâsa kuku naŋa.”

³⁹ Njineŋga ilâ tini ku ikeno nao tundu lâ tâno kulu, ku ino mine, “O Mama, ambo noko ilo tu kuveta mine, ande naŋa ilonŋu tu noko ma pwai kâmba ŋana nâna kâ ñine saŋe naŋa. Ambo taitu noko ma kuveta ikura nanenŋu pateânga mine ndimo. Noko ma kuveta ikura noko tamwata nâ ne pateânga.”

⁴⁰ Njineŋga Yesu itaulo ilâ panzi ne pâri-tamâta ŋato kilo, andeta sikeno. Aku ipaŋonzi ku ikasoŋa Petero tu, “Mana mana ŋga miki kakura tia ŋana kaka mâsa kuku naŋa ikura kari tai taitu nâ, a?”

⁴¹ Ara ŋana miki ma kao tinimi, ku kano pa Maro Kindeni tu ma isukami ŋana kamandi kaika lâ zo ndia samânga imâ ipângga pami. Mao nâ, miki ilomi tu kaveta vetânga ara, aŋga karaemi nde iveta malia pami.”

⁴² Njineŋga Yesu ipilenzi ku itaulo kilo, ku ino mine; “O Mama, ambo kâmba ŋana nâna kâ ñine ikura tu inŋenŋe ŋanana tia, aku noko ilo tu ma anu, ande ara, kuveta ikura noko ne pateânga mine.”

⁴³ Ikai noŋa ñine lâ, njineŋga itaulo ilâ panzi ne pâri-tamâta kilo. Andeta imoranzi sikeno nâ simo, ŋana tu matanzi matutu pâta.

⁴⁴ Mine kala Yesu ipilenzi ku itaulo kilo, aku ikai noŋa kilo. I ne noŋa njinde nde rege-rege kuku noŋa ikai munga njinde.

⁴⁵ Ino lâ, njineŋga itaulo ilâ panzi ne pâri-tamâta, ku ipainzi tu, “Opopo, miki kakeno kamo ñai yo kapwarea, a? Kalonŋo ŋga! Zo ŋga ipângga lâ, kala ñine kinzi simâ ŋana sio naŋa Tamâta Natu lâ kinzi kiesaka tamwatanzi mbaunzi ilo.

⁴⁶ Ayo, kamandi, ku toka talâ panzi. Kamora ŋga, tamâta ŋana ikai kulu-pângga

hana nana kâ, ande kala imâ ipânnga laiti lâ.”

Judas Iskariot itula Yesu panzi kazânga tamâta

Malaka 14:43-52, Luka 22:47-53, Yoane 18:2-11

⁴⁷ Yesu iporo ngua njine yo, njinenga Judas, i nde tonje lâ Yesu ne pâri-tamâta sanjao kanaonzi rua njinde, ande imâ ipânnga lâ. Aku tamâta ngu njalae tina nde sikai pila hana kazânga kâ wa kâi mbuku wa soka kuku simâ. Kinzi patarawânga tamâta njalajala wa ngu nenzi katonânga munja sisupwanzi simâ.

⁴⁸ Ande kulu-pânnga tamâta njinde munja ipainzi tu ma iveta mâsi tonje pa Yesu. Ipainzi tu, “Nanja ma anzumwa tamâta tonje nao, aku tamâta njinde nde Yesuni. Miki kakai i kaika.”

⁴⁹ Njinenga walele nâ Judas iyoka imâ pa Yesu ku iporo tu, “Pananânga, mbo ara.” Aku inzumwa Yesu nao.

⁵⁰ Yesu nde ipai Judas mine tu, “Njingu-nambwe, vetânga ndia kala noko kumâ tu kuveta, ande kuveta walele nâ.” Njinenga kazânga tamâta pinde simâ, aku mbaunzi ilâ sikai Yesu kaika lâ.

⁵¹ Andeta Yesu ne pâri-tamâta tonje mbau nâ ipasu ne pila yâti, ku ipu patarawânga tamâta njalae ne wurâta tamâta tonje, aku pila isalu tanja motu piti imbe ndue tâno kulu.

⁵² Andeta Yesu ipai ne pâri-tamâta njinde tu, “Noko kulumbwa ne pila taulo kilo tâ! Njana tu tamâta ea kinzi uru sikai pila njana kazânga kâ, ande pila ma isowe kinzi warakanzi kapwanzi simâte.

⁵³ Opopo, noko kalo ngere sondo nga! Ambo nanja ma asarâwa pa Mama, ande ikura tu isupwanzi anjelo ngu njalae sanjao kanaonzi rua simâ njana sivila nanja kâ. Tiambo noko kusama njine tia, a?

⁵⁴ Taitu kulojo nga; ambo nanja ma aveta mine, ande Maro Kindeni ne ngua kinzi ngua-tulânga tamâta munjânga singere lâ pepa tini njinde ma ipânnga kanao tia. Maro Kindeni ne pateânga ikeno tu vetânga rârâni njine ma ipânnga pa nanja.”

⁵⁵ Njinenga Yesu iporo panzi tamâta ngu njinde tu, “Njana sâ kâ nga miki kakai pila njalajala tava kâi mbuku kamâ njana kakai nanja kâ, a? Tiambo miki katu nanja nde panawe tamwatângu, a? Ikura zo zo nanja uru asanjona Maro Kindeni ne luma sapânga ilo ku apanananzi tamâta, andeta miki njandai kakai nanja kaika lâ zo njinde nga.

⁵⁶ Andeta vetânga rârâni njine ipânnga lâ njana iveta ngua-tulânga tamâta munjânga nenzi ngua ipânnga kanao.”

Yesu iporo ngua njine lâ, njinenga kinzi pâri-tamâta rârâni nde sipile Yesu ku sikâwa silâ.

Kinzi sio Yesu ilâ pa ngua nia

Malaka 14:53-65, Luka 22:54,63-71, Yoane 18:12-14,19-24

⁵⁷ Kinzi tamâta njinde sikai Yesu kaika lâ, njinenga sikai silâ pa patarawânga tamâta njalae Kaiafas ne luma. Kinzi pananânga tamâta njana ngua tukunja kâ anjaga kinzi katonânga nde munja sipasau lâ kala simo njinde.

⁵⁸ Anjaga Petero nde iyoka Yesu muli ilâ, aku imo malawae mwasa. Iyoka ilâ patarawânga tamâta njalae ne luma njinde ne ngumbi ilo, aku isanjona kinzi sambara tamâta. I ilo tu ma imora vetânga mana ma ipânnga pa Yesu.

⁵⁹ Kinzi patarawânga tamâta njalajala anjaga kinzi tamâta mbâna-mbâna rârâni nde sisarawanzi tamâta pinde simâ tu ma situla nenzi ngua lajeja njana Yesu ne vetânga kâ. Kinzi ilonzi tu ma sisânda vetânga soki ndia munja Yesu iveta tâ, njana sikura tu sipu i pâta imâte kâ.

⁶⁰ Mine kala kinzi tamâta rârâ nde simâ ku siporo sisowe ngua lajeja lâ Yesu tini. Andeta kinzi njandai situla i ne vetânga soki tonje pwataki nga. Siveta, siveta lee, njinenga tamâta rua simâ,

⁶¹ aku siporo mine tu, “Tamâta njine munja iporo tu, ‘Nanja akura tu asapira Maro Kindeni ne luma sapânga piti, njinenga anjunu kâki kilo lâ kari njato nâ.’”

⁶² Njinenga patarawânga tamâta njalae imandi ku ipai Yesu tu, “Wa, noko tini pwâka tu kuporo ngua tonje lâ kinzi kawanzi, a? Mana mana njana ngua njine kala kinzi sisowe lâ noko tini, a?”

⁶³ Anjaga Yesu nde iporo ngua tonje tia, kawa buu nâ imandi. Njinenga patarawânga tamâta njalae ipai tu, “Lâ Maro Kindeni Via Tamwata njana aporo kaika tu noko ma kuporo ngua mao nâ. Tiambo noko nde Kirisi, tiya? Tiambo noko nde Maro Kindeni Natu, tiya?”

⁶⁴ Njinenga Yesu itu lâ kawa tu, “Nguani kala noko tamwata kuporo lâ, ande mao nâ. Aku nanja apaimi tu lâ zo muli, miki ma kamora nanja Tamâta Natu asanjona Maro Kindeni Walo Tamwata mbau pa wia kâ, aku ma kamora nanja ayoka samba ne take-take kulu andue amâ.”

⁶⁵ Patarawânga tamâta njalae nde ilonjo Yesu ne ngua njine, aku marumbu; i wisi nâna njalae kala isaraka tamwata ne pasawaja lâ tini, ku iporo mine tu, “Oyae, tamâta njine itu ikai Maro Kindeni nia, aku ngua kala iporo njinde nde sakamao ndo lâ Maro Kindeni nao! Kinda ma tasarawanzi

tamâta pinde kilo ñana sisowe ñgua lâ tamâta ñine tini, ande tia. Kala ñine nâ iporo ñgua pavaligiña pa Maro Kîndeni, aku miki kaloño lâ.

⁶⁶ Miki ilomi tu kinda ma taveta mana pa tamâta ñine.” Kinzi nde situ lâ kawa mine, “Iveta soki ñalae, ande kala ara ñana ma sipu pâta imâte.”

⁶⁷ Ñineñga kinzi sisupwara Yesu nao, ku sinngu mbalaunzi sikatu. Annga pinde nde siponza,

⁶⁸ ku siporo tu, “Wa, noko nde Kirisi, a? Mine nde kuporo ñgua-tulâña tamâta ne ñgua, ku kutula pwataki tu ea ipuno! Kupatu tamâta ñine ña tâ!”

Petero ipatimoa Yesu

Malaka 14:66-72, Luka 22:55-62, Yoane 18:15-18,25-27

⁶⁹ Annga Petero nde isañona nia yo lâ luma ñinde ne ñgumbi ilo. Imo lee, ñineñga wurâta taine tonje iyoka imâ papa ku ipai tu, “O, noko wa, noko kala muñga kumo kuku Yesu Galilaya tamwata.”

⁷⁰ Andeta Petero iporo ipatiâmo lâ kinzi rârâni naonzi, ku iporo tu, “Naña asama ñgua kala noko kuporo ñinde duvi, ande tia.”

⁷¹ Ñineñga Petero imandi ilâ pa luma ne nzâla kawa ikeno ñgumbi tini. Aku wurâta taine tonje kala imora i, ku ipainzi tamâta simandi laiti tu, “Tamâta ñine nde muñga imo kuku Yesu Nasarete Tamwata.”

⁷² Andeta Petero ipatiâmo kilo ku iporo mine tu, “Mao pa âta, naña asama tamâta ñinde tia ndo.”

⁷³ Simo tini nâ, ñineñga tamâta pinde nde simâ ku sipai Petero tu, “Mao kanoño, noko nde tonje lâ kinzi nawalanzi. Noko kawa kano itula noko kilala pwataki lâ.”

⁷⁴ Ñineñga Petero iporo kaika tu, “Ambo naña alâñe, ande naña ano pa Maro Kîndeni tu ma izavaru naña; naña asama tamâta ñinde tia ku tia ndo!” Aku walele nâ tatareko tonje isuña kawa.

⁷⁵ Ñineñga Petero ne kalo-ñgere ipânnga ñana ñgua Yesu muñga iporo tu, “Tatareko ma ita isuña kawa tia yo, ande noko ma kuporo kupatimoa naña mbwani ñato mine tu noko kusama naña tia.” Ñineñga Petero iyâti ilâ pa nia yo, aku ita pâta kanoño.

27

Sikai Yesu silâ pa Pilata

Malaka 15:1, Luka 23:1, Yoane 18:28

¹ Mbwale pwataki lâ, ñineñga kinzi patarawâña tamâta ñalañala annga Isrel ñngu nenzi katonâña nde siporo sipa ñgua

tu ma sio Yesu lâ Rom koipu mbaunzi ilo, tu ma sipu pâta imâte kâ.

² Mine kala sipa Yesu lâ wâlo kaika, ku sikai silâ sio i lâ Pilata mbau ilo, i tamâta ñana ikai Rom ndamwanzi ku ikatonanzi tamâta rârâni simo nia ñinde.

Judas imâte lâ

³ Judas, ina muñga itula Yesu panzi kazâña tamâta, ande iloño pâri tu kinzi tamâta ñalañala sipa ñgua lâ ñana ma sio Yesu lâ panzi Rom koipu tu ma sipu pâta imâte kâ. Ñineñga Judas ilo ipânnga malia ndo, ku ikai mbumbu tamâta taitu kanoño sañao (30) ñinde imâ, ku ilanzi patarawâña tamâta ñalañala sitavanzi katonâña taulo kilo.

⁴ Aku ipainzi tu, “Naña aveta kiesaka, ñana tu tamâta kala atula pami ñinde, ande i ñandai iveta soki tonje ñga. Andeta miki kapa ñgua tu ma sipu i pâta imâte.” Ñineñga kinzi situ lâ i kawa tu, “Ñine nde maka nema malia nde tia. Malia nde keno noko tamwata nâ tini.”

⁵ Ñineñga Judas isia mbumbu ñinde ilâ Maro Kîndeni ne luma sapâña ilo, aku ilâ ipa wâlo kaika lâ tamwata ñandola, ku isonnga indue ipayaula tamwata karae kala imâte lâ.

⁶ Annga kinzi patarawâña tamâta ñalañala nde sikai mbumbu ñinde ku siporo imâ warakanzi ñgininzi tu, “Mbumbu ñine nde koa ñana tamâta puña kâ. Mine kala ñgua tukuña indi kaika tu kinda ma tao mbumbu ñine ilâ itogo luma sapâña ne mbaliña mine ndimo.”

⁷ Tia ku sipa ñgua tu ma sikai mbumbu ñinde ku siko tâno tonje, i ña tu “Kulo-Puña Tamâta Nenzi Tâno”, aku tâno ñinde ma ipânnga itogo kuru nia mine panzi tamâta lombo muñga soka lawea malawae malawae simo Isrel tâno.

⁸ Mine kala sipatu tâno ñinde ña wasaseki tu “Tâno See”, aku ñoa ñine nde keno mineni lâ zo ñine.

⁹ Mine kala ñgua tonje Maro Kîndeni sinngani io lâ ñgua-tulâña tamâta Jeremaia kawa, ande ipânnga kanoño. Ñgua ñine nde mine:

“Kinzi Isrel ñngu sipatea tu tamâta ma iko i lâ mbumbu tamâta taitu kanoño sañao (30). Mine nde sikai mbumbu ndainani nâ,

¹⁰ aku siko Kulo-Puña Tamâta Nenzi Tâno, ikura tukuña Maro Kîndeni muñga itula pa naña mine.”

Yesu imandi Pilata nao

Malaka 15:2-5, Luka 23:2-3, Yoane 18:29-38

¹¹ Yesu nde imandi Rom nenzi koipu Pilata nao, aku Pilata ikasona tu, “Noko nde Juda nenzi Koipu Ñalae, tiya?” Ande Yesu

itu lâ kawa tu, “Noko tamwata kuporo nguani ndaina.”

¹² Njineŋga kinzi patarawâŋa tamâta njalanjala sitavanzi kinzi katonâŋa nde sisowe ngua kie-kie lâ Yesu tini. Andeta iporo ngua tonje taulo panzi, ande tia.

¹³ Mine kala Pilata ikasonja Yesu tu, “Tiambo ngua kala sisowe lâ noko tini njinde, ande kuloŋo tia tâ, a?”

¹⁴ Andeta Yesu iporo ngua tonje tia. Mine kala Pilata ilo rârâ.

Pilata io Yesu tu ma sipu lâ kâi popole tini imâte

Malaka 15:6-15, Luka 23:13-25, Yoane 18:38-19:15

¹⁵ Aku Rom nenzi mâsi tonje nde mine: ikura mbwera mbwera, lâ Juda nenzi kumbwa njinde, ande Pilata uru iyaute tamâta tonje muŋga imo luma sakamao ilo iyâti ilâ, ikura kinzi Juda tamâta warakanzi nenzi pateâŋa mine.

¹⁶ Aku lâ zoni ndaina, ande nanzare tamâta tonje imo luma sakamao ilo, i ŋa mine Barabas.

¹⁷ Mine kala kinzi tamâta ngu njalae nde simâ sipasau lâ Pilata ne luma, njineŋga Pilata ikasonjanzi tu, “Miki ilomi tu naŋa ma ayaute tamâta ea imâ pami. Naŋa ma ayaute Barabas, tiya?, ayaute Yesu, tamâta njine siporo tu i nde Kirisi.”

¹⁸ Pilata nde isama tu kinzi tamâta njalanjala sipadâda nâ njana Yesu kâ, aku njana duvi njinde kâ sikai i simâ papa.

¹⁹ Andeta Pilata isajona ngua nia iporo ngua yo, njineŋga i kaiwa nde ipasupwa imâ papa mine tu, “Noko ma kuveta vetâŋa tonje pa tamâta sondo njinde ndimo. Muŋga mbo, naŋa amora i nao lâ nanenju mbupuleŋa tini, aku njine iveta naŋa ilonju malia ndo.”

²⁰ Ambo taitu kinzi patarawâŋa tamâta njalanjala anja kinzi katonâŋa nde sisowe kinzi tamâta ilonzi, kala sisarâwa kaika pa Pilata tu ma iyaute Barabas imâ panzi, ku ma io Yesu tu ma sipu pâta imâte.

²¹ Njineŋga Pilata ikasonjanzi kilo mine tu, “Miki ilomi tu naŋa ma ayaute ea lâ kinzi rua njine imâ pami.” Aku kinzi tamâta sisarâwa mine tu, “Kuyaute Barabas imâ!”

²² Ande Pilata ikasonjanzi tu, “Mine nga ma naŋa aveta mana papa Yesu, tamâta njine siporo tu i nde Kirisi.” Njineŋga kinzi rârâni sisarâwa kaika tu, “Kupu lâ kâi popole tini imâte!”

²³ Andeta Pilata ikasonjanzi tu, “Nana sâ kâ, a? Iveta vetâŋa soki ndia.” Andeta sisarâwa kaika ndo tu, “Kupu lâ kâi popole tini imâte!”

²⁴ Pilata isama tu i ikura njana itoto nenzi ngua, nde tia, aku kazâŋa njalae nde laiti

njana ipânŋa kâ. Mine kala iveta mâsi tonje lâ kinzi tamâta naonzi. Ikai lââ ku ipua tamwata mbau, njineŋga iporo tu, “Ambo tamâta njine imâte, ande njinde ma nanenju soki tia. Njinde ma miki warakami nâ nemi soki.”

²⁵ Njineŋga kinzi tamâta siporo taulo papa tu, “Ara, soki ndia njana i ne mateŋa kâ nde ma ikeno pa maka warakama, aku ma ikeno panzi nema vâsa mine nâ!”

²⁶ Siporo ngua njine lâ, njineŋga Pilata iyaute Barabas imâ panzi. Aku io Yesu lâ zugu tamâta mbaunzi ilo tu ma sipalili pâta muŋga lâ, njineŋga ma sikai silâ sipu lâ kâi popole tini.

Kinzi zugu tamâta sisawa koipu njalae ne pasawaŋa lâ Yesu tini, ku siporo ngua pavaligiŋa papa

Malaka 15:16-20, Luka 23:26-32, Yoane 19:16-17

²⁷ Njineŋga Pilata ne zugu tamâta nde sikai Yesu silâ Rom nenzi luma njana pasawaŋa kâ ilo. Njineŋga sisarâwa panzi nawalanzi zugu tamâta rârâni tu ma simâ sinje Yesu.

²⁸ Simâ lâ, njineŋga mbaunzi ilâ sikai Yesu ne pasawaŋa piti lâ tini, aku sisawa pasawaŋa njini tonje lâ tini, itogo kinzi koipu njalanjala uru sipasawa lâ tininzi mine.

²⁹ Njineŋga simwali wâka-wâka tonje ku sisawa lâ Yesu kulu, aku sio taumbwa tuka tonje ilâ pa mbau wia kâ. Siveta mine lâ, njineŋga sipare tukunzi papa, aku siporo ngua pavaligiŋa papa mine tu, “Oe, Juda nenzi koipu njalae!”

³⁰ Njineŋga sisupwara Yesu tini, aku sikai taumbwa tuka muŋga sio lâ i mbau ilo njinde, aku sipu i kulu mbwaninzi rârâ.

³¹ Kinzi zugu tamâta siveta vetâŋa njinde ndoni sivaligi Yesu lee, njineŋga sisawa pasawaŋa njini njinde piti lâ tini, aku sisawa tamwata ne pasawaŋa lâ tini kilo. Njineŋga sikai silâ njana sipu lâ kâi popole tini imâte.

Kinzi sipu Yesu lâ kâi popole tini
Malaka 15:21-32, Luka 23:33-43, Yoane 19:17-24

³² Kinzi sipile Jerusalem lawea ku soka silâ, njineŋga sipakâtu kuku Sairini lawea warika tonje, i ŋa mine Saimon. Aku kinzi zugu tamâta siveta kaika papa i tu ma ikale Yesu ne kâi popole ilâ kunzi.

³³ Aku silâ lee sipânŋa nia ndamwa tonje, i ŋa mine Golgata. Noa njine nde duvi mine tu, “Kulu Kâmba Nia.”

³⁴ Njineŋga kinzi zugu tamâta sigema waini tava lââ makisa pinde, aku silua Yesu tu inu kâ. Aku Yesu itogo nuŋa mwata nâ, andeta tini pwâka, kala inu tia.

³⁵ Njineŋga kinzi zugu tamâta sipu Yesu lâ kâi popole tini. Aku sipagui mira itogo satu mine ŋana sisama tu ea ma ikai Yesu ne pasawaŋa. Siveta lâ, njineŋga siwae i ne pasawaŋa.

³⁶ Njineŋga sisanona niani ndaina, aku sio tininzi ŋana Yesu tu ma imâte.

³⁷ Aku lâ Yesu kulu âta, ande singere ŋgua njinde munŋa sio i ilâ pa ŋgua nia ŋana. Singere ŋgua mine tu, "Tamâta njine nde Yesu, ina Juda nenzi koipu ŋalae."

³⁸ Anŋa lâ Yesu waŋgira, ande sisonanzi nanzare tamwatanzi rua tona. Tonŋe sipu lâ kâi popole tonŋe tini papa Yesu tini pa wia kâ, anŋa tonŋe nde sipu lâ kâi popole tonŋe tini papa i tini pa nâsi kâ.

³⁹ Aku tamâta pinde soka nia njinde silâ wa simâ wa, sirurua kakalinsi papa ku siporo ŋgua pavaligiŋa mine tu,

⁴⁰ "Oe, noko tamâta ŋana kusapira Maro Kindeni ne luma sapâŋa ku kuŋgunu kâki kilo lâ kari ŋato nâ, a? Mine nde kupavila tamwata tâ! Noko kutu Maro Kindeni Natu, ande ara, njine nâ kupile kâi popole ku kundue kumâ!"

⁴¹ Aku kinzi patarawâŋa tamâta ŋalaŋala anŋa kinzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ anŋa Isrel nenzi katonâŋa, kinzi njinde rârâni kala siporo ŋgua pavaligiŋa mine nâ papa.

⁴² Siporo tu, "Opopo, i munŋa ivilanzi tamâta pinde, andeta ikura ŋana ipavila tamwata kâ, ande tia. I nde Isrel nenzi koipu ŋalae, a? Mine nde mambo njine nâ ipile kâi popole ku indue imâ, ande kinda ma kalonda tawana i.

⁴³ Mao nâ, i kalo tawana Maro Kindeni, kala uru iporo tu, 'Nanŋa nde Maro Kindeni Natu.' Ara mbo, ambo Maro Kindeni ilo papa i, ande ara ŋana ŋaina nâ i tamwata ma imâ ivila i."

⁴⁴ Aku kinzi nanzare tamwatanzi rua kala sitâra lâ kâi popole simo Yesu waŋgira njinde, ande kinzi kala siporo ŋgua pavaligiŋa kaŋa taituni nâ pa Yesu.

Yesu imâte lâ

Malaka 15:33-41, Luka 23:44-49, Yoane 19:30-37

⁴⁵ Kari ikâki imâ ŋgini lâ, njineŋga kondoma ŋalae itura tâno ndoni. Ikeno mine lee lala lâ, ikura kari tai ŋato.

⁴⁶ Aku kari tai ŋato lâ, njineŋga Yesu isuŋa kawa ŋalae kâki isarâwa mine tu, "Eli, Eli, lema sabatani!" Ŋgua njinde nde duvi mine, "Nenŋu Maro, nenŋu Maro, ŋana sâ kâ ŋga kupu muli pa nanŋa!"

⁴⁷ Aku tamâta pinde simandi tini laiti nde siloŋo Yesu ne ŋgua njinde, andeta siloŋo soki, ku siporo tu, "Ayo, isarâwa papa Ili!"

⁴⁸ Aku walele nâ nenzi tonŋe ipalilu ilâ ikai nzomo tonŋe, ku ipatuku lâ waini makisa ilo. Njineŋga isenŋe lâ lumbi-lumbi tonŋe tini ku isuŋa kâki ilâ papa Yesu kawa tu ma indomo kâ.

⁴⁹ Njineŋga tamâta pinde siporo tu, "Ara, mambo tamora ŋga. Tiambo Ili ma imâ ivila i, tiya?"

⁵⁰ Andeta Yesu nde isarâwa kawa ŋalae kilo, njineŋga imâte lâ.

⁵¹ Aku ndainani nâ lalava matatola ŋalae kala uru itâra Maro Kindeni ne luma sapâŋa ilo njinde nde ipwa pwataki pa âta ku indue papa lâmbu mo rua lâ. Anŋa ogigi ririŋo kala mira ŋalaŋala sipakâtu warakanzi.

⁵² Aku kuru rârâ kawanzi pareŋge lâ, aku Maro Kindeni ipaŋonzi ne pateŋa tamâta rârâ, kinzi njinde munŋa simâte ku karaenzi ikeno kuru ilo, ande kala simandi sânda simo vianzi kilo,

⁵³ aku sipile kuru siyâti simâ. Aku muli, lâ zo njinde Yesu imandi imo via kilo, njineŋga kinzi tamâta njinde nde silâ Jerusalem lawea ilo, aku tamâta rârâ simo lawea njinde nde simoranzi.

⁵⁴ Aku kinzi zugu tamâta sitavanzi nenzi koipu, kinzi njinde munŋa sio tininzi pa Yesu tu imâte kâ, ande simora mâsi njinde rârâni. Simora ogigi ririŋo ku simora mâsi kie-kie njinde ipâŋga lâ, kala siruru pâta. Aku siporo mine tu, "Mao kananŋo, tamâta njine nde Maro Kindeni Natu!"

⁵⁵ Aku taine rârâ kala simo nia njinde tona, kinzini munŋa sipile Galilaya tâno ku soka kuku Yesu sikai kuleŋa papa. Kinzi taine njinde nde simandi malawae mwasa ku simora mâsi njinde rârâni.

⁵⁶ Aku taine ŋato nde simo kunzi taine ŋgu njinde: tonŋe nde Maria, i Makedala lawea taine; anŋa tonŋe nde i nuwaka Maria, ina Yamesi ku Yosepe rua tinanzi; anŋa tonŋe nde Sebedi natu rua tinanzi.

Kinzi sio Yesu karae lâ kuru ilo

Malaka 15:42-47, Luka 23:50-56, Yoane 19:38-42

⁵⁷ Kari indue lala lâ, njineŋga mbaliŋa warika tonŋe lâ Arimatea lawea, i ŋa mine Yosepe, ande imâ ipâŋga Pilata ne luma. I munŋa ipono muli pa Yesu.

⁵⁸ Imâ ipâŋga lâ, njineŋga ino Pilata tu ma ikai Yesu karae, ŋana ma ilâ ikeka kâ. Pilata nde isâu papa ku ipainzi ne zugu tamâta tu Yesu karae ma silua Yosepe.

⁵⁹ Njineŋga Yosepe ikai lalava pâne tonŋe ku ilita lâ Yesu karae.

⁶⁰ Iliita lâ, njineŋga ikai Yesu karae ilâ ku io lâ i tamwata ne kuru wasaseki ilo. Kinzi munŋa siveta kuru njinde lâ nia mira. Njineŋga Yosepe itambumbua mira ŋalae

tonge ilâ ipono kuru ninde kawa. Iveta mine lâ, aku ilâ.

⁶¹ Anja Maria, i Makdala taine ninde, kuku nuwaka Maria rua nde sisajona kuru ninde nao kala simo.

Kinzi zugu tamâta sio lâ kuru kawa tini

⁶² Yesu nde imâte lâ wurâta lima, lâ zo ninde kinzi Juda tamâta uru siveta kekeleke sonde nana pwareâna ne zo sapâna kâ lâ wurita. Aku mbwale kilo, ninennga kinzi patarawâna tamâta nalanala sitavanzî tamâta pinde lâ Parisai nju nde silâ nana siporo ngua pa Pilata kâ.

⁶³ Sipasau kuku Pilata lâ, ninennga sipai mine tu, "Tamâta Nalae, maka iloma ikai ngua tonge munja lajeña tamwata ninde imo via yo mbo iporo njine. Iporo mine tu, 'Kari nâto lâ, ninennga nana ma amandi amo viângu kilo.'

⁶⁴ Mine nde maka kano pano tu kuonzi ne zugu tamâta tu sika mâsa ku simandi lâ kuru ninde kawa tini laiti ikura kari nâto marumbu lâ. Tia ma ne pâri-tamâta simâ sipanawe i karae silâ tâ, aku ma sipainzi tamâta mine tu, 'Imandi lâ mateña nianzi imo via kilo!' Ambo siveta mine, ande ngua lajeña wasaseki ninde nde ma ipole ngua lajeña munja iporo ninde."

⁶⁵ Ninennga Pilata ipainzi tu, "Ara, miki kakainzi zugu tamâta pinde ku kalâ kaveta kuru sonde, nana tamâta tonge ma ikura tu ipanawe i karae, ande tia."

⁶⁶ Ninennga kinzi silâ ku siveta mâsi tonge lâ kuru ne kawa mira tini, nana itula tu tunja kaika keno nana kuru ninde kâ. Aku sionzi zugu tamâta tu simandi lâ kuru ninde kawa tini laiti tona.

28

Yesu imandi sânda imo via kilo

Malaka 16:1-14, Luka 24:1-49, Yoane 20:1-23

¹ Juda nenzi pwareâna ne zo sapâna marumbu lâ nja. Aku wurita kilo, lâ sânda, mbwale pwataki lâ, ninennga Maria, i Makdala taine, nde ikai nuwaka Maria, aku rua silâ nana simora Yesu ne kuru kâ.

² Andeta walele nâ ogigi ririño nlae tina, nana tu Maro Nalae ne ajele tonge iyoka pa samba indue imâ pa kuru ninde, ku itambumbua mira piti lâ kuru kawa. Itambumbua piti lâ, ninennga isajona mira ninde kulu.

³ Ajele ninde tini nde sinala nia itogo loloa salaga mine, anja ne pasawana nde pâne ndo.

⁴ Aku kinzi zugu tamâta kala sikatona kuru ninde nde simora ajele ninde, ku siruru pâta kanajo. Tininzi ruru, aku

patanzi sindue sikeno tâno kulu, sitogonzi mateña tamâta mine.

⁵ Ninennga ajele nde ipainzi taine rua tu, "Miki rua karuru ndimo. Nana asama tu miki kamâ tu kamora Yesu, ina munja itâra lâ kâi popole tini ku imâte lâ.

⁶ Taitu i nde imo nja tia; imandi sânda lâ kala imo via kilo, ikura ngua munja iporo ninde. Miki rua kamâ kamora nia kala munja sio karae ndue ikeno njine.

⁷ Ayo, miki walele nâ kalâ kapainzi ne pâri-tamâta mine tu, 'Imandi lâ mateña nianzi imo via kilo, kala imunja pami ilâ Galilaya tâno. Miki kalâ ma kasânda i kulu lâ niani ndaina.' Nana amâ nana atula ngua njine pami, kala atula pami lâ."

⁸ Ajele iporo ngua njine panzi taine rua marumbu lâ, ninennga walele nâ kinzi rua sipile kuru nia ku sipalilu silâ tu siporo ngua ninde panzi Yesu ne pâri-tamâta. Tininzi ruru, andeta ilonzi ndeka pâta lâ.

⁹ Soka nzâla sipalilu silâ yo, ninennga walele nâ Yesu tamwata ipakâtu kinzi ku iporo tu, "Maro Kideni ne nzâmbe imâ pami." Ninennga kinzi rua sipare tukunzi papa aku mbaunzi ilâ sikale Yesu kie kaika, aku sipanea i.

¹⁰ Ninennga Yesu ipainzi tu, "Miki karuru ndimo. Kalâ kaporo panzi ninju-nambwe tu mambo silâ Galilaya tâno, ande ma simora nana lâ nia ninde."

Kinzi zugu tamâta nenzi ngua lajeña

¹¹ Taine rua ninde nde silâ yo, ninennga kinzi zugu tamâta pinde munga simandi Yesu ne kuru kawa laiti ninde, ande silâ Jerusalem lawea ilo ku sitapâri panzi patarawâna tamâta nalanala nana vetâna rârâni munja ipânja panzi ninde.

¹² Ninennga kinzi patarawâna tamâta nalanala sipasau kinzi Isrel nju nenzi katonâna, aku sipa ngua tu ma mbumbu nlae tina silanzi zugu tamâta ninde.

¹³ Mbumbu silanzi lâ, ninennga sipainzi tu, "Miki ma kaporo ngua mine: 'Lâ mbo, maka kakeno utu lâ, ninennga Yesu ne pâri-tamâta sipavea nâ simâ ku sikawe i karae silâ lâ.'

¹⁴ Ambo Rom nemi koipu nlae ilonjo ngua njine, ande maka ma kaveta ngua sonde kuku i, ande kala miki ma kasânda malia tonge kulu, ande tia."

¹⁵ Mine kala kinzi zugu tamâta sikai mbumbu ninde aku silâ siveta ikura Juda tamâta nalanala nenzi ngua mine. Aku tapâriña lajeña njine nde ilâ isala nia lâ, kala lâ zo njine kinzi Juda tamâta pinde uru sitapâri tapâriña ndainani nâ.

Yesu ionzi ne pâri-tamâta tu ma silâ situla pâri ara

Malaka 16:15-18, Luka 24:46-48, Yoane 17:18, 20:21

¹⁶ Aku muli, njinnga Yesu ne pâri-tamâta saŋao kanaŋo taitu nde soka silâ pa Galilaya tâno. Soka lee sipânnga tuu njinde Yesu muŋga ipainzi tu ma silâ papa njinde.

¹⁷ Aku matanzi ilâ simora Yesu, njinnga sipare tukunzi papa ku sipanea i. Anŋa kinzi pinde nde ilonzi rua-rua.

¹⁸ Njinnga Yesu imâ tininzi laiti, aku ipainzi tu, “Maro Kindeni walo ndoni ilua naŋa lâ, kala naŋa akai Maro pa kelekele rârâni lâ samba ilo wa tâno kulu wa.

¹⁹ Mine kala miki kalâ kakura nia nia, aku katu pâri ara panzi tamâta simo tâno ndoni, ŋana kinzi ma kalonzi tawana naŋa kâ. Kalilinzi lâ Tama ŋa, anŋa Natu ŋa, anŋa Koroani Sapâŋa ŋa.

²⁰ Aku kapanananzi ŋana sipaveta kuku ŋgua rârâni naŋa muŋga atula pami njinde. Mao kanaŋo, naŋa ma amo kumi ikura zo rârâni lee, tâno njine ne zo marumbu lâ.”

MALAKA

Pâri ara ñana Yesu Kirisi kâ Malaka ñngere

Ñine nde pâri ara ñana Yesu Kirisi kâ Malaka ñngere, i ña tonje tu Yoane Malaka (Pâri Tamâta 12:12). Malaka ñandai Yesu ne pâri tamâta ñga, andeta ilo-kalo tamâta pinde situ i imo taitu kuku Petero lâ Jerusalem lawea ku ilonjo ñgua rârâ ñana Yesu ne vetâña wa mâsi wa (1 Petero 5:13). Aku zo pinde Malaka iyoka kuku Paulo ku Banabas rua itula pâri ara panzi tamâta lâ nia pinde (Pâri Tamâta 13:13, 15:38-40). Malaka itula pwataki tu Maro Kindeni isupwa Yesu imâ ñana iveta wurâta papa i, aku ñngere ñgua rârâ ñana mâsi kaika Yesu munja iveta lâ tâno kulu.

*Yoane Lââ-Liliña Tamwata itula ñgua
Matai 3:1-12, Luka 3:1-20, Yoane 1:6-8,15-37*

¹ Ñine nde pâri ara ñana Maro Kindeni natu Yesu Kirisi kâ.

² Muñgani, ñgua-tulâña tamâta Aisaia ikai ñgua munja Maro Kindeni iporo pa Kirisi, ku ñngere lâ pepa tini mine tu, “Kulonjo ñga; naña ma asupwa nanenju kuleja tamâta tonje ikai naña kawâñgu ñgua imunja pano. I ma iveta noko nzalani sondo.”

³ “Lâ nia bilimu, sarawâña tonje iyoka lâ tamâta tonje kawa imâ mine tu, ‘Kaveta nzâla sondo ñana Maro Ñalae ma imâ kâ.’”

⁴ Mine kala Yoane Lââ-Liliña Tamwata ipâñga nia bilimu, aku itula ñgua panzi tamâta tu ma sipalele ilonzi kalonzi ku silili pâri ara ne lââ, aku Maro Kindeni ma izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi.

⁵ Aku kinzi tamâta ñgu ñalae nde soka pa Judia tâno wa Jerusalem lawea wa simâ pa Yoane. Kinzi sipatula nenzi kiesaka papa, kala Yoane ililini lâ Jodan Lââ.

⁶ Yoane nde uru isawa pasawaña munja sisuta lâ ñgoa “kamel” karae, ku ipu ñgoa karae lâ kambwanje. Aku i uru ika ndemundemu tava sipa sinji itogo kâ kaniña mwasina.

⁷ Aku i uru itula ñgua mine tu, “Tamâta tonje iyoka naña muliñgu mwanja imâ, aku i ne walo nde ipole nanenju walo. Naña nde tamâta kaa nâ; mine kala naña akura tu atundu lâ i kie tini ku ayaute i kie kâmba ne wâlo piti, ande tia.

⁸ Naña alili miki lâ lââ nâ, anja i nde ma ililimi lâ Koroani Sapâña.”

*Yoane ilili Yesu
Matai 3:13-17, Luka 3:21-22*

⁹ Pa zo ñinde, Yesu ipile Nasarete lawea lâ Galilaya tâno ku iyoka imâ pa Yoane, aku Yoane ilili i lâ Jodan Lââ.

¹⁰ Yesu ipile lââ ku ikâki imâ pa pânja pwali, ñinenja mata kâki imora samba ipwa pwataki ku Koroani Sapâña itogo bâlu mine indue imâ papa.

¹¹ Aku sarawâña tonje iyoka pa samba imâ mine tu, “Naña natunju ara kala noko. Naña ilonju ndo keno pano wa ilonju ndeka pano wa.”

*Sadana ikai samâña pa Yesu
Matai 4:1-11, Luka 4:1-13*

¹² Aku lâ zoni ndaina Koroani Sapâña ikai Yesu io i lâ nia bilimu tonje.

¹³ Aku imo nia bilimu ñinde ikura kari tamâta rua lâ, aku pa zo ñinde Sadana imâ tu ikai samâña papa. Yesu nde imo nia ñinde kunzi ñgoa ñgoi, ku kinzi anjelo sikatona i.

*Yesu iveta ne wurâta munja lâ Galilaya
tâno*

Matai 4:12-17, Luka 4:14

¹⁴ Kinzi kazâña tamâta sio Yoane Lââ-Liliña Tamwata imo luma sakamao ilo lâ, aku pa zoni ndaina Yesu iyoka ilâ pa Galilaya tâno, ku itula Maro Kindeni ne pâri ara panzi.

¹⁵ Aku imo tu, “Zo ñga ipâñga lâ. Maro Kindeni ne zo ñana ikai maro panzi tamâta kâ ñga imâ ipâñga laiti lâ. Mine nde miki kapalele ilomi kalomi ku kalomi tawana pâri ara.”

*Yesu isarawanzi tamâta ñapa tu sipono
muli papa i*

Matai 4:18-22, Luka 5:1-11

¹⁶ Yesu imo tâno ñinde ku iyoka Galilaya lââ bwalika pwali, ande mata ilâ imoranzi Saimon ku tai Andaria rua. Kinzi rua sitambira viâña lâ lââ bwalika ilo, ñana tu rua uru sikai iña ñana nenzi mbaliña kâ.

¹⁷ Aku Yesu ipainzi rua mine tu, “Miki rua kamâ kaponi muli pa naña, aku ma apananami ñana kakainzi tamâta kâ.”

¹⁸ Aku walele nâ kinzi rua sipile nenzi viâña ku soka i muli silâ.

¹⁹ Aku Yesu iyoka ilâ, ñinenja imora Yamesi, i Sebedi natu, tava tai Yoane. Kinzi rua kala sisajona wânja kulu siveta nenzi viâña sondo.

²⁰ Aku Yesu walele nâ isarawanzi rua, kala sipile tamanzi Sebedi imo wânja kulu tavanzi ne wurâta tamâta, aku kinzi rua soka Yesu muli silâ.

*Yesu isoki koroani saka piti lâ tamâta
tonje ilo*

Luka 4:31-37

²¹ Yesu ikainzi ne pâri-tamâta ku soka silâ sipânja Kaperneam lawea, ñinenja Juda nenzi pwareâña ne zo sapâña ipânja

lâ. Mine kala Yesu ilâ ipanananzi tamâta lâ luma nana pasauŋa kâ ilo.

²² Kinzi siloŋo i ne nŋua ku wisinzi motutu lâ, nana tu i nandai ipanananzi itogo kinzi pananâŋa tamâta nana nŋua tukuŋa kâ uru siveta mine nŋa; ipanananzi itogo i tamwata ikai Maro Kindeni ndamwa kala iporo.

²³ Lâ zoni ndaina tamâta tonŋe imo luma nana pasauŋa kâ ilo kunzi, i munŋa koroani saka ipagagara lâ. Aku isarâwa mine tu,

²⁴ “Yesu Nasarete tamwata, noko kumâ nŋine tu kuveta mana pa maka, a? Tiambo noko kumâ nŋine tu kuzavaruma, tiya? Nana asama noko kilala tu noko nde Maro Kindeni ne Tamâta Sapâŋa.”

²⁵ Andeta Yesu imbata ku ipai tu, “Noko kawa buu nâ, ku kupile tamâta nŋine pwâwa kulâ!”

²⁶ Nineŋga koroani saka irurua tamâta nŋinde tini, aku itara kawa kâki nŋalae tina nŋinde, ku ipile i ilâ.

²⁷ Aku kinzi tamâta rârâni nde wisinzi motutu, ku sipakasoŋa warakanzi tu, “Nŋine nde vetâŋa mana. Nŋine nde nŋua wasaseki ndo! Opopo, tamâta nŋine nde tamâta kaika, kala imbitanzi koroani saka ku sipono muli pa i kawa nŋua!”

²⁸ Mine kala Yesu parina ilâ walele nâ isala Galilaya tâno ndoni.

*Yesu iveta Petero ana taine tini ara kilo
Matai 8:14-15, Luka 4:38-39*

²⁹ Kinzi sipile luma nana pasauŋa kâ ku siyâti silâ pa nia yo, aku silâ Saimon ku tai Andaria rua nenzi luma ilo. Anŋa Yamesi ku Yoane rua kala soka kunzi silâ.

³⁰ Andeta Saimon ana taine ikeno ne kenoŋa nia, ikai pukono ndamwa nâna. Aku walele nâ kinzi sitapâri papa Yesu nana i kâ.

³¹ Nineŋga Yesu ilâ pa taine nŋinde, ikai i mbau ku igagati imandi sânda. Aku pukono ipile taine nŋinde, kala i tini ara kilo, kala ilâ isu kâpwa panzi.

*Yesu ivetanzi pukono tamâta rârâ tin-
inzi mbalaunzi ara kilo*

Matai 8:16-17, Luka 4:40-44

³² Simo lee ku lala, kari indue kudu lâ, nineŋga kinzi tamâta sikainzi pukono tamâta simâ pa Yesu, sitavanzi tamâta pinde koroani saka sipagagaranzi lâ.

³³ Aku tamâta rârâni simo lawea nŋinde nde sipasau lâ luma nŋinde ne nzâla kawa tini marumbu lâ.

³⁴ Kinzi tamâta nŋinde nde sikai pukono kie-kie, andeta Yesu ivetanzi tininzi mbalaunzi ara kilo, ku isokinzi koroani saka rârâ piti lâ ilonzi wa. Andeta kinzi koroani saka sisama i kilala, kala itu kaika panzi tu ma kawanzi buu nâ.

*Yesu iyoka Galilaya tâno itula nŋua
panzi*

³⁵ Lâ mboyo nana yo, ande Yesu imandi iyâti pa nia yo ku ilâ nia nŋaŋe tonŋe, aku ino pa Maro Kindeni imo nŋinde.

³⁶ Anŋa Saimon tavanzi ninambwe nde siroto nana i simâ.

³⁷ Kinzi siroto lee sisânda kulu lâ, nŋineŋga sipai tu, “Wa, kinzi tamâta rârâni nde siroto nŋanano.”

³⁸ Andeta Yesu iporo taulo panzi tu, “Kinda ma tamo lawea nŋine nâ tia. Ayo, toka talâ pa lawea pinde keno laiti nŋai, nana tu nana atu atula Maro Kindeni kawa nŋua pa kinzi wa. Nana amâ nana aveta mine kâ.”

³⁹ Aku iyoka ikura Galilaya tâno ndoni itula nŋua panzi lâ nenzi luma nana pasauŋa kâ ndoni ilo, ku isokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi tava.

*Yesu iveta tamâta tonŋe tini saga-saga
ipâŋga mbâra-mbâra kilo*

Matai 8:2-4, Luka 5:12-14

⁴⁰ Aku tamâta tonŋe tini saga-saga nde imâ pa Yesu ku ita papa. Tamâta nŋinde ipare tuku itundu lâ Yesu kie tini ku iporo tu, “Ambo noko ilo tu kuveta mine, ande noko pwura nana kuveta nana tininŋu ipâŋga mbâra-mbâra.”

⁴¹ Aku Yesu kalo sukâŋa nana kala isuŋa mbau ilâ itaŋo tamâta nŋinde tini ku ipai tu, “Nana ilonŋu tu aveta mine; kala nŋine nâ noko kupâŋga mbâra-mbâra!”

⁴² Aku ndainani nâ pukono saga-saga nŋinde marumbu lâ, kala ipâŋga tini mbâra-mbâra lâ.

⁴³ Nŋineŋga Yesu itu nŋua kaika papa, ku walele nâ io i ilâ.

⁴⁴ Aku Yesu ipai tu, “Noko kulono sondo nŋa; noko ma kutapâri pa tamâta tonŋe nana vetâŋa kala ipâŋga pano nŋine ndimo. Kulâ kupatula tini pa patarawâŋa tamâta, aku kuveta patarawâŋa nana tini mbâra-mbâra kâ, ikura Mose ne nŋua tukuŋa itula mine. Ambo noko ma kuveta mine, ande kinzi tamâta ma sisama tu noko ne pukono nde marumbu lâ.”

⁴⁵ Andeta tamâta nŋinde ilâ ku itula vetâŋa rârâni nŋinde pwataki, kala tapâriŋa nŋinde nde ilâ ikura nia pinde lâ. Mine kala Yesu ikura tu ilâ ipâŋga tamâta naonzi lâ lawea tonŋe ilo, ande tia. I imo nia nŋaŋe nâ, andeta kinzi tamâta sipile nenzi lawea rârâni ku simâ papa i.

2

*Yesu iveta tamâta tonŋe kie-mbalau
sakamao ipâŋga ara kilo*

Matai 9:1-8, Luka 5:17-26

¹ Zo pinde ilâ lâ, njinnga Yesu ilâ pa Kaperneam lawea kilo. Aku kinzi tamâta silonjo ngua tu i imo luma ilo.

² Mine kala tamâta rârâ sipasau lâ luma njinde, kala nia maa tongge ikeno lâ nzâla kawa, ande tia. Aku Yesu imo itula Maro Kindeneni ne ngua panzi.

³ Njinnga tamâta pinde sikai pukonja tamâta tongge simâ papa. Tamâta njinde kie-mbalau ndoni imâte lâ. Aku tamâta njapa sindawe pukonja tamâta njinde sikai simâ.

⁴ Andeta kinzi tamâta nde sipasâe ndo lâ, kala sikura tu sikai pukonja tamâta njinde simâ Yesu tini laiti, ande tia. Tia ku sikai sikâki luma Yesu imo njinde kulu, ku sitikia luma ne mende tongge piti. Sitikia mende tongge piti lâ, njinnga sitiu pukonja tamâta ikeno rombe-rombe kulu njinde indue Yesu nao.

⁵ Aku Yesu isama kinzi tamâta njinde kilalanzi pwataki tu nenzi kalo-tawana ikeno pa i. Mine kala ipai pukonja tamâta njinde tu, "Natungu, naña azavaru noko ne kiesaka piti lâ tini."

⁶ Anja kinzi pananâja tamâta njana ngua tukuja kâ pinde nde simo njinde, ku ilonzi kalonzi iporo mine tu,

⁷ "Wa, njana sâ kâ nga tamâta njine iporo mine, a? Itu ikai Maro Kindeneni nia kala iporo ngua ara tia ndo lâ Maro Kindeneni nao! Noko tamâta tongge pwura njana kuzavaru kiesaka piti lâ tamâta tininzi tia ndo! Maro Kindeneni simbo nâ ikura tu iveta mine."

⁸ Yesu ipasama lâ tamwata ilo kalo tu nenzi ilo-kalo mine nde keno panzi. Mine kala walele nâ ipainzi tu, "Njana sâ kâ nga miki nemi ilo-kalo mine keno pami, a?"

⁹ Mao nâ, naña akura tu apai pukonja tamâta njine mine tu, 'Naña azavaru noko ne kiesaka piti lâ tini'. Aku mine nâ, naña akura apai tu, 'Noko kumandi sânda, ku pwai ne rombe-rombe pwoka kulâ'. Ayo, njana ndia ma itula nanenju walo pwataki pami, a?"

¹⁰ Andeta naña ilonju tu miki ma kasama njine: naña Tamâta Natu akai Maro Kindeneni ndamwa lâ tâno njine kulu, ikura njana azavaru kiesaka piti lâ tamâta tininzi." Yesu iporo ngua njine panzi lâ, njinnga ipai pukonja tamâta njinde tu,

¹¹ "Naña apaino tu kumandi sânda, pwai ne rombe-rombe, ku pwoka kulâ pa tamwata ne luma!"

¹² Aku ndainani nâ tamâta njinde imandi ku walele nâ ikai ne rombe-rombe kâki ku iyoka tamâta naonzi ilâ. Mine kala kinzi tamâta rârâni wisinzi motutu lâ, aku sipanea Maro Kindeneni njana siporo tu, "Munja kinda tamora mâsi tongge iregere kuku mâsi njinde, ande tia ndo!"

Yesu isarawa Livai (i njana tongge Matai) tu ipono muli papa

Matai 9:9-15, Luka 5:27-35

¹³ Njinnga Yesu ipile nia njinde ku ilâ, aku ilâ pa sâwa lâ lââ bwalika pwali. Aku tamâta ngu njalae nde simâ papa, ku itula Maro Kindeneni kawa ngua panzi ipanananzi.

¹⁴ Aku iyoka ilâ, ande mata ilâ imora Livai, i Alfius natu, iveta wurâta lâ Rom nenzi luma njana mbumbu kaija kâ isanona njinde. Aku Yesu ipai tu, "Noko kumâ, kupono muli pa naña." Aku imandi iyoka i muli ilâ.

¹⁵ Aku muli, zo tongge, njinnga Yesu ilâ Livai ne luma ilo ku isanona ika kâpwa kuku. Aku kinzi mbumbu-kaija tamwatanzi ngu njalae, sitavanzi kiesaka tamwatanzi pinde, nde sisajona sika kunzi Yesu nga ne pâri-tamâta, njana tu kinzi tamâta mine rârâ uru soka kuku Yesu.

¹⁶ Anja kinzi pananâja tamâta njana ngua tukuja kâ pinde, kinzi lâ Parisai ngu, ande simora tu Yesu ika kunzi kiesaka tamwatanzi wa kinzi mbumbu-kaija tamâta sakamao wa. Mine kala sipainzi Yesu ne pâri-tamâta tu, "Wa, njana sâ kâ nga i ika kunzi tamâta sakamao njana mbumbu kaija kâ wa kinzi kiesaka tamwatanzi wa, a?"

¹⁷ Andeta Yesu ilonjo ngua njine, ku ipainzi tu, "Kinzi tamâta tininzi ara uru silâ pa tamâta njana ivetanzi pukonja kâ, ande tia. Kinzi pukonja tamâta nâ uru silâ pa tamâta njana ivetanzi pukonja kâ. Naña njandai amâ tâno kulu njana asarawanzi kinzi vetâja ara warakanzi njana. Naña amâ njana asarawanzi kinzi kiesaka tamwatanzi."

Situ kaika njana kâpwa kâ

Matai 9:10-15, Luka 5:27-35

¹⁸ Yoane Lââ-Lilija Tamwata ne pâri-tamâta anja kinzi Parisai tamâta nde zo pinde uru situ kaika njana kâpwa kâ, njana ma sikai noña kâ. Mine nde kinzi tamâta pinde simâ sikasonja Yesu tu, "Yoane Lââ-Lilija Tamwata ne pâri-tamâta anja kinzi Parisai nenzi pâri-tamâta uru situ kaika njana kâpwa kâ. Mine nde njana sâ kâ nga noko ne pâri-tamâta njandai siveta mine njana, a?"

¹⁹ Aku Yesu isia ngua lâ tamwata tini ku ipainzi tu, "Ambo tamâta tongge itu ikâe, ande i ninambwe kinzi ma situ kaika njana kâpwa kâ lâ zo njinde i imo kunzi, ande ma tia. Njana tu pakâenja tamwata imo kunzi yo, kala kinzi ma situ kaika njana kâpwa kâ, ande tia.

²⁰ Taitu muli, lâ zo njinde kinzi tamâta pinde ma sikai pakâenja tamâta njinde piti

lâ ninambwe ngininzi, ninennga lâ zoni ndaina kinzi ma kalonzi sukânga ku ma situ kaika nana kâpwa kâ.”

Yesu isia ngua nana i ne mâsi wasaseki, anga kinzi nenzi mâsi siyga

Matai 9:16-17, Luka 5:36-39

²¹ Ninennga Yesu iporo tu, “Kinzi tamâta uru sisaraka lalava wasaseki katiye ku sisuta ipono pasawaŋa siyga râge-râge, ande tia. Ambo siveta mine, ande lalava nana ipono pasawaŋa râge-râge ninde ma ipasanju ku ma isaraka pasawaŋa kilo, kala ma râge-râge ipwa njalae kilo.

²² Anga kinzi tamâta uru siwuwu waini waseki lâ ngoa karae patu siyga ilo, ande tia. Ambo siveta mine, ande waini ma ipondi kâki ku iveta ngoa karae patu siyga ipwa pwataki. Ninennga waini ma imalinji kaa nâ lâ tâno kulu, aku ngoa karae patu kala ma ipânga sakamao tava. Mine kala kinzi tamâta uru siwuwu waini waseki lâ ngoa karae patu wasaseki nâ ilo.”

Tuŋa kaika nana wurâta kaiŋa lâ pwareânga ne zo sapânga

Matai 12:1-8, Luka 6:1-5

²³ Zo tonje, lâ Juda nenzi pwareânga ne zo sapânga tonje, Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde soka silâ sipânga kâpwa ‘wit’ ne tâno ngini. Aku ne pâri-tamâta sisiki ‘wit’ kanajo pinde sika.

²⁴ Andeta kinzi Parisai tamâta sipai Yesu tu, “Wa! Ngua tukuŋa ikeno tu kinda ma taveta wurâta tonje lâ zo sapânga ndimo. Mine nde nana sâ kâ nga kinzi sipu ngua tukuŋa utu, a?”

²⁵ Andeta Yesu iporo ngua taulo panzi tu, “Tiambo miki nandai kaponu ngua nana vetânga ninde timbunda Daviti iveta, lâ zo ninde putole ipu i tavanzi ne tamâta, a?”

²⁶ Lâ zo ninde Abaiata imo patarawânga tamâta nenzi tamâta njalae, aku Daviti ilâ Maro Kindeni ne luma ilo ku mbau ilâ ikai puroŋa ninde kinzi patarawânga tamâta munŋa sipatarâwa pa Maro Kindeni. Patarawânga tamâta njalae puroŋa ninde ilua Daviti, ninennga Daviti ika kunzi ne tamâta. Andeta ngua tukuŋa ikeno tu kinzi patarawânga tamâta simbonzi nâ ma sika puroŋa ninde.”

²⁷ Ninennga Yesu ipainzi tu, “Maro Kindeni nandai ionzi tamâta nana sisuka pwareânga ne zo sapânga nana. Io pwareânga ne zo sapânga nana ma isukanzi tamâta.

²⁸ Mine nde nana Tamâta Natu akai maro pa pwareânga ne zo sapânga tava.”

3

Yesu iveta tamâta tonje mbalau sakamao ipânga ara kilo lâ pwareânga ne zo sapânga

Matai 12:9-14, Luka 6:6-11

¹ Zo tonje Yesu ilâ luma nana pasauŋa kâ ilo. Aku tamâta tonje imo ndaina, i mbalau tonje panzukuma lâ.

² Anga kinzi tamâta pinde sio nana Yesu kâ. Kinzi situ sisama mine; tiambo i ma iveta tamâta ninde tini ara kilo lâ pwareânga ne zo sapânga, tiya? Kinzi situ ma sio Yesu lâ ngua nia nana ninde kâ.

³ Aku Yesu ipai tamâta mbalau sakamao ninde tu, “Noko kumâ kumandi njai.”

⁴ Ninennga ikasonanzi tu, “Mose ne ngua tukuŋa isâu pa kindu tu ma taveta vetânga ara lâ pwareânga ne zo sapânga, tiya?, taveta vetânga sakamao. Aku ngua tukuŋa isâu pa kindu tu ma tavilanzi tamâta lâ zo sapânga tu simo ara, tiya?, tayaulanzi.” Taitu kinzi siporo tia, kawanzi buu nâ.

⁵ Aku i mata kikumwaki ilea panzi ku wisi nâna. Imora tu kinzi taŋanzi kaika ndo, kala i ilo malia nana ninde kâ. Ninennga ipai tamâta ninde tu, “Kusowea mbalau.” Isowea mbalau lâ, aku mbalau ipânga ara kilo.

⁶ Aku ndainani nâ kinzi Parisai tamâta simandi silâ, aku sipasau kunzi Herot ne tamâta. Kinzi silâ taitu sipa ngua tu ma siroto nzâla nana sipu Yesu pâta imâte.

Kinzi ngu njalae sipasau lâ lââ bwalika tini laiti

Matai 12:15-16, Luka 6:17-19

⁷ Ninennga Yesu ikainzi ne pâri-tamâta ku sipile lawea ninde silâ pa lââ bwalika. Aku tamâta ngu njalae nde soka kuku i. Kinzi ninde nde papa Galilaya tâno,

⁸ anga Judia tâno, anga Jerusalem lawea, anga Idumea tâno, anga Jodan lââ tini pinde, anga Tair lawea wa Saidon lawea wa. Kinzi ngu njalae tina nde siloŋo pâri nana mâsi kie-kie Yesu iveta ninde, kala simâ papa.

⁹⁻¹⁰ Yesu munŋa ivetanzi pukonja tamâta rârâ tininzi mbalaunzi ara kilo. Mine kala kinzi pukonja tamâta rârâ simâ sinje i lâ. Kinzi situ ma sio mbalaunzi ilâ sitaŋo i. Mine kala Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Tamâta ngu njalae simo njai kala sipono naonju. Mine nde kao wânga tonje yâti tu ma nakâki kulu.”

¹¹ Anga kinzi koroani saka simora i kilala pwataki, kala situndu lâ Yesu nao sisarâwa mine tu, “Noko nde Maro Kindeni Natu!”

¹² Andeta iporo kaika indi panzi tu ma situla i parina mine ndimo.

Yesu ipateanzi pâri-tamâta sanjao kanaanzi rua

Matai 10:1-4, Luka 6:12-16

¹³ Njineŋga Yesu ikâki tuu kulu, ku isarawanzi tamâta pinde i ilo panzi nŋinde tu ma simâ papa.

¹⁴ Simâ lâ, njineŋga ipateanzi tamâta sanjao kanaanzi rua tu ma simo kuku i. Ipateanzi tu ma muli isupwanzi silâ situla Maro Kindeni kawa ngua,

¹⁵ aku i walo ilanzi sikai i ndamwa njana sisokinzi koroani saka piti tona.

¹⁶ I ipatea Saimon ku io njoa Petero lâ tini,

¹⁷ aku ipatea Yamesi, i Sebedi natu, tava tai Yoane, ku ipatu kinzi rua njanzi tonje tu, “Boanesis”. (Njoo nŋinde nde duvi mine tu, “Tamâta Sitogo Mbamba Ipu”.)

¹⁸ Aku ipateanzi Andaria, njga Pilip, njga Bartolomyu, njga Matai, njga Tomas, njga Yamesi i Alfius natu, njga Tadius, njga Saimon Selot,

¹⁹ anga Judas Iskariot, ina ma muli ikai kulu-pânnga njana Yesu kâ ku io ilâ kinzi kazânga tamâta mbaunzi ilo.

Kinzi tamâta pinde siporo tu Yesu ikai wurâta kuku Belsebul, ina koroani saka nenzi koipu njalae

Matai 12:31-32, Luka 11:14-22

²⁰ Yesu ipateanzi tamâta nŋinde lâ, njineŋga ilâ pa luma kilo. Andeta kinzi tamâta ngu njalae nde sipasau kuku kilo ku sipono nao, kala Yesu tavanzi ne pâri-tamâta sikura tu sisanjona sika, ande tia.

²¹ Aku Yesu see kinzi silonjo pâri njana nŋinde kâ, kala simâ tu sikale i kaika kâ. Kinzi siporo tu, “Opopo, ipânnga kapa lâ.”

²² Anjga kinzi pananânga tamâta njana njgua tukuŋa kâ pinde nde sipile Jerusalem lawea sindue simâ, ku sivaligi Yesu tu, “Belsebul, i njga tonje Sadana, ande ipagagara i lâ. Mine kala ikai koroani saka nenzi koipu njalae nŋinde ne walo ku isokinzi koroani saka piti.”

²³ Mine kala Yesu isarawanzi tu simâ kuku, ku isia njgua panzi mine tu, “Mana mana njga Sadana ma ikura tu isoki i tamwata ne njgu, a?”

²⁴ Miki kalomi njgere sondo njga; ambo kinzi tamâta nenzi lawea taitu ma sipwa pwataki simo njgu rua ku sikai kazânga pa warakanzi, ande lawea nŋinde ma sipayaula ndo.

²⁵ Ambo tamâta tonje natu-timbu ma sipwa pwataki simo njgu rua ku sikai kazânga pa warakanzi, ande njgu nŋinde ma sipayaula ndo.

²⁶ Aku mine nâ, ambo Sadana ikai kazânga pa tamwata kala ne njgu sipwa pwataki, ande i ma ikura tu imo tia, njana tu i ne walo ma marumbu lâ.

²⁷ Mao nâ, tamâta tonje ikura tu iyoka kaa nâ ilâ tamâta kaika tonje ne luma ilo ku ikai i ne kelekele, ande tia. I ma wâlo nâ ipa tamâta kaika nŋinde munjga lâ njga. Ambo iveta mine lâ, njineŋga i ma ikai tamâta nŋinde ne kelekele rârâni keno ne luma ilo nŋinde marumbu lâ.

²⁸ Nanja aporo mao nâ pami; tamâta nenzi kiesaka kie-kie wa njgua sakamao nŋinde wa, ande Maro Kindeni ikura tu izavaru kiesaka nŋinde rârâni piti lâ tininzi.

²⁹ Ambo taitu tamâta ea iporo njgua pavaligiŋa pa Maro Kindeni ne Koroani Sapânja, ande Maro Kindeni ma izavaru kiesaka nŋinde piti lâ tini, ande tia. Tamâta nŋinde ne kiesaka nŋinde ma keno papa mine ku imo nâ.”

³⁰ Yesu iporo mine njana duvi njine kâ; kinzi munjga siporo tu, “Koroani saka ipagagara i.”

Ea kinzi nde Yesu tina wa tai wa

Matai 12:46-50, Luka 8:19-21

³¹ Lâ zoni ndaina Yesu tina wa tai kinzi nde simâ sipânnga kala simandi nia yo, ku sipasupwa imâ papa. Kinzi situ i ma imâ imoranzi.

³² Anjga tamâta ngu njalae nde sisanjona sinje i lâ, aku kinzi pinde sipai Yesu tu, “Kulonjo, noko tina wa tai kinzi nde simâ simandi nia yo kala sisarâwa pano.”

³³ Andeta iporo taulo panzi tu, “Nanja nana wa taiŋgu wa nde ea kinzi.”

³⁴ Njineŋga i mata ilea panzi tamâta nŋinde kala sisanjona sinje i lâ, ku iporo tu, “Nanja nana wa taiŋgu wa kala simo njai!”

³⁵ Njana tu tamâta ea kinzi uru siveta ikura Maro Kindeni ne pateânja mine, ande kinzi nŋinde sitogo nanja taiŋgu wa mwanenju wa nana wa.”

4

Njgua tambirânja njana tamâta ilinji kaniŋa vâsa lâ tâno ilo

Matai 13:1-17, Luka 8:4-10

¹ Zo tonje Yesu imandi kilo njana ipanananzi tamâta lâ Galilaya lââ bwalika pwali. Aku ngu kambwanenzi njalae nŋinde nde simâ sipasau pasâe ndo lâ i tini. Mine kala ikâki wânnga tonje kulu isanjona. Anjga kinzi tamâta nde simandi sâwa.

² Njineŋga Yesu iporo njgua siânja rârâ nŋinde ipanananzi tu,

³ “Miki kalonjo njga. Tamâta tonje iyoka ilâ ilinji kaniŋa vâsa lâ tâno ilo.

⁴ Ilinji ilâ, ande vâsa pinde nde imbe indue nzâla-kawa, aku sii simâ sika marumbu lâ.

⁵ Anjga vâsa pinde nde imbe indue tâno mira-mira. Tâno nŋinde nde matatola konja tia, kala mata ipânnga walele.

⁶ Andeta kari ikâki imâ ikana. Aku kâpwa ñinde ne mburu-mburu kaika tia, kala ngâla-ngâla ndo lâ, kala imâte.

⁷ Anja vâsa pinde nde imbe indue wâlo mata-mata ñgininzi. Aku wâlo ñinde ipânga ñalae ku ilita, kala kanaanjo ipânga tia.

⁸ Anja vâsa pinde nde imbe indue tâno ara kulu, aku ipânga ñalae ku ipula kanaanjo. Pinde ipula kanaanjo tamâta taitu kanaanjo sañao (30), anja pinde nde ipula kanaanjo tamâta ñato (60), anja pinde nde ipula kanaanjo tamâta ñalae taitu (100)."

⁹ Aku Yesu ipainzi tu, "Ambo miki tañami keno, ande kalonjo ñgua ñine sondo."

Yesu ne mâsi ñana iporo ñgua tambirâna nâ, ne duvi

¹⁰ Muli nga, ñgu ñalae ñinde nde silâ lâ, ñineñga kinzi pâri-tamâta sañao kanaanjozi rua sitavanzi tamâta pinde uru simo kunzi ñinde, ande sikasonja Yesu ñana ñgua tambirâna ñinde duvi kâ.

¹¹ Aku Yesu ipainzi tu, "Maro Kindeni itula ñgua paveña ne duvi pwataki pami ñana i ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ. Anja kinzi tamâta simo niaka ande silonjo ñgua tambirâna nâ.

¹² Ñana tu muñga ñgua-tulâna tamâta Aisaia ñgere ñgua lâ pepa tini mine tu, 'Kinzi matanzi ma pareñge, andeta ma simora kekelele tonje tia. Aku ma sitambira tañanzi, andeta ma sisama ñgua duvi kilala tia. Ambo kinzi simo mine tia, ande ma sipalele ilonzi kalonzi, kala Maro Kindeni ma izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi. Andeta tia.'"

Ñgua tambirâna ñana vâsa liñja kâ, ne duvi

Matai 13:18-23, Luka 8:11-15

¹³ Aku Yesu ipainzi tu, "Ambo miki kazizâla ñana ñgua tambirâna ñine duvi, ande miki ma kakura tu kasama ñgua tambirâna rârâni ne duvi mâsi mana, a?"

¹⁴ Kaniña vâsa kala tamâta ilinji ñinde, ande itogo Maro Kindeni ne ñgua.

¹⁵ Kinzi tamâta pinde sitogo vâsa ñinde imbe indue nzâla-kawa, ñana tu kinzi silonjo Maro Kindeni ne ñgua lâ tañanzi, andeta lâ zoni ndaina Sadana imâ ku ikawe ñguani ndaina piti lâ ilonzi.

¹⁶ Anja tamâta pinde nde sitogo vâsa ñinde imbe indue tâno mira-mira. Kinzi silonjo ñgua ku sikai walele nâ, aku sindeka ñana.

¹⁷ Andeta kinzi sikai ñgua ñinde kaika tia. Mine kala simo zo mbwana-mbwana nâ, aku muli nga tamâta pinde simâ situ siveta malia panzi ku siveta kenzi sakamao panzi ñana nenzi kalo-tawana kâ. Mine

kala kinzi nenzi kalo-tawana imbe walele nâ.

¹⁸ Anja kinzi tamâta pinde nde sitogo vâsa ñinde imbe indue wâlo mata-mata ñgininzi. Kinzi silonjo ñgua,

¹⁹ andeta ilonzi ñalae ñana tâno ne kekelele, aku ilonzi ñalae ñana sigona mbaliña rârâ, kala ilonzi yosi ñana tonje-tonje rârâ. Aku ilo-kalo ñinde iveta kalolokoni panzi, kala siveta vetâna ara pinde tia.

²⁰ Anja kinzi tamâta pinde nde sitogo vâsa ñinde imbe indue tâno ara kulu. Kinzi silonjo ñgua ku sikai sipaveta kuku, kala siveta vetâna ara rârâ, itogo kanaanjozi mine; pinde siveta vetâna ara tamâta taitu kanaanjo sañao (30), anja pinde siveta vetâna tamâta ñato (60), anja pinde nde siveta vetâna tamâta ñalae taitu (100)."

Kinda uru tao sinâla lâ peke kulu

Matai 5:15-16, Luka 8:16-18, 11:33-36

²¹ Ñineñga Yesu ipainzi tu, "Kinda uru takai sinâla ku tao lâ kondo kalo wa peke kalo, ande tia. Kinda uru tao sinâla ikeno peke kulu.

²² Aku mine nâ, ñgua ndia rârâni ikeno paveña, ñinde miki ma katula pwataki ipânga nia yo, ñana kinzi tamâta ma sikura tu sisama ñgua rârâni duvi.

²³ Ambo miki tañami keno, ande kalonjo ñgua ñine sondo."

²⁴ Ñineñga Yesu ipainzi tu, "Ñgua ndia miki kalonjo, ande ñinde miki ma ilomi ipatea sondo. Ñana tu tamâta ea itambira taña sondo pa Maro Kindeni kawa ñgua, ande Maro Kindeni ma itula ñgua ñinde ne duvi pwataki papa i, aku ma itula ñgua pinde kilo papa tava.

²⁵ Mao nâ, tamâta ea ikai ilo-kalo ñana Maro Kindeni ne vetâna paveña kâ, ande Maro Kindeni ma ilo-kalo ñalae ilua i. Anja tamâta ea tini pwâka tu ikai ilo-kalo ñinde, ande ilo-kalo tini-mwata i muñga ikai, ande ñinde Maro Kindeni ma ikai sañe."

Ñgua tambirâna ñana kaniña kanaanjo ipânga

²⁶ Aku Yesu iporo mine tu, "Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ, ande itogo tamâta ilinji kaniña vâsa lâ tâno ilo.

²⁷ Ikura mbo mbo tamâta ñinde ikeno, anja kari kari imandi ku iyoka. Andeta vâsa ñinde ipânga ilâ ñalae mâsi mana; ande tamâta ñinde isama ñine tia.

²⁸ Ñana tu tâno tamwata nâ iveta wurâta papa vâsa ku iveta kâpwa ipânga. Mata ipânga muñga, ñineñga io lau, aku mwanga nga kanaanjo ipânga ñalae itumbua mata.

²⁹ Aku muli nga kanaanjo njinde ipângga njalae lâ, kala tâno warika njinde isupwanzi ne wurâta tamâta tu sikai nenzi pîla silâ njana sitoto kâ. Njana tu kâpwa gonânga ne zo nde imâ ipângga lâ.”

Ngua tambirânga njana kaniya vâsa mota mwata

Matai 13:31-32, Luka 13:18-19

³⁰ Njineŋga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Kinda ma taporo ngua mana njana tatula Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ ipângga nia yo. Kinda ma tasia ngua mana njana tatula njinde pwataki.

³¹ Maro Kindeni ne mâsi njinde nde itogo kaniya ‘mastet’ vâsa. Mastet vâsa njandai irerege kuku vâsa rârà kinzi tamâta uru sipau lâ tâno ilo nga. I nde mota mwata, itogo paulo mine.

³² Tamâta ipau vâsa njinde lâ, njineŋga kâi mastet njinde ipângga aku ilâ njalae tina lâ, aku i ne luandongo ipolenzi kaniya kie-kie râràni uru sipau lâ tâno ilo. I laka njalae njinde, kala kinzi sii kie-kie uru sipagona simâ sisaŋona ne laka kulu.”

Yesu iporo ngua tambirânga nâ

³³ Yesu iporo ngua panzi tamâta, ande iporo ngua tambirânga rârà mine, ipakura kuku nenzi ilo-kalo njinde.

³⁴ I njandai iporo ngua rârà ipângga nia yo panzi nga. Iporo ngua tambirânga rârà panzi. Andeta i uru ikainzi ne pâri-tamâta silâ pa nia ngane, njineŋga itula ngua njinde râràni duvi pwataki panzi.

Yesu itu ngua kaika pa kâla-lawea, kala pâti kii lâ

Matai 8:23-27, Luka 8:22-25

³⁵ Aku lâ zoni ndaina, kari indue lala lâ, njineŋga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Ayo, kinda ma tambwalu talâ pa lââ bwalika tini pinde.”

³⁶ Aku sipilenzi tamâta ngu njalae njinde, ku sikâki wânga munja Yesu isaŋona njinde kulu. Aku sikai Yesu tava silâ. Anja wânga pinde nde silâ kunzi tava.

³⁷ Andeta lawea iyoka more-more njalae ku ne kâla kâki ilinjî lâ wânga ilo, aku lââ pipi lâ.

³⁸ Anja Yesu nde ikulanda kulânda tonje ku ikeno wânga ilo pa muli kâ. Mine kala kinzi sipaŋo Yesu ku sipai tu, “Pananânga! Laiti njana kinda tambwatukeye kâ, andeta noko kalo sukânga tia tâ!”

³⁹ Aku Yesu imandi itu ngua kaika pa lawea ku ipai tu, “Kura lâ! Pâti kii lâ!” Aku ndainani nâ lawea pâti kii lâ, aku kâla imâte lâ.

⁴⁰ Njineŋga ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Njana sâ kâ nga miki karuru pâta, a? Miki nemi kalo tawana nde kiri-mwata nâ!”

⁴¹ Andeta kinzi siruru pâta kanaanjo ku siporo nenzi mine tu, “Opopo, tamâta njine nde tamâta mana kala iporo kaika pa kâlalawea, aku kinzi kala sipaloŋo pa i kawa ngua!”

5

Yesu isokinzi koroani saka piti lâ tamâta kapa tonje ilo

Matai 8:28-34, Luka 8:26-39

¹ Kinzi silâ lee sitoa lââ bwalika tini pinde, lâ kinzi Gerasa nenzi tâno.

² Yesu ipile wânga itoa lâ, njineŋga walele nâ tamâta tonje ipakâtu kuku, i koroani saka ipagagara lâ. Tamâta njinde imo potomule lâ kuru nia, kala iyoka pa njinde imâ.

³ Tamâta njinde uru ikeno ngânza ilo lâ kuru nia njinde. Munja, kinzi tamâta pinde sipa wâlo kaika lâ i tini, andeta kala njine sikura tu siveta mine kilo, ande tia.

⁴ Munja, ikura zo rârà kinzi sipa i kiembalau lâ wâlo kaika. Andeta i uru itaki wâlo kaika njinde utu. I nde tamâta kaika ndo, kala tamâta tonje ikura tu ikai i kaika, ande tia.

⁵ Ikura kari wa mbo wa, tamâta njinde imo kuru nia wa tuu kulu wa, aku uru kawa pakâe ipaive tamwata karae lâ mira tu ma ipayaula pâta imâte.

⁶ Tamâta kapa njinde imandi imo malawae, andeta mata ilâ imora Yesu kala ipalilu imâ ku ipare tuku papa.

⁷⁻⁸ Aku Yesu ipai tu, “Noko koroani saka nai, noko kupile tamâta njine ku pwâwa kulâ!” Andeta koroani saka isarâwa kaika ndo ku iporo tu, “Yesu, Maro Kindeni âta Tamwata Natu, noko kutu kuveta mana pa nana, a? Nana ano pano lâ Maro Kindeni ŋa tu noko ma nâna kulua nana ndimo!”

⁹ Aku Yesu ikasoŋa koroani saka mine tu, “Anja noko nde ŋa mana.” Ande iporo taulo tu, “Nana njâŋgu ‘Zugu Tamwatama’, njana tu maka ngu kambwanjema njalae ndo.”

¹⁰ Aku ino kaika njinde pa Yesu tu, “Noko ma kunjarama lâ tâno njine ndimo!”

¹¹ Aku ngoa ngu njalae nde simo nia njinde, sipaŋuŋu sika simo nia ndamwa.

¹² Aku kinzi koroani saka sino kaika pa Yesu tu, “Kuo maka kalâ kinzi ngoa njinde ilonzi.”

¹³ Aku Yesu isâu panzi tu silâ. Aku marumbu; kinzi koroani saka sipile tamâta njinde ku silâ ngoa ilonzi. Njineŋga ngoa njinde nde wisinzi motutu simaŋguru sipalilu kaika silâ sindue nia ndamwa njinde. Ngua ngu njinde kambwanjenzi ipângga ikura 2000 mine, aku kinzi râràni sisaŋona sindue lââ

bwalika ilo sinu lââ ku sipamateteu marumbu lâ.

¹⁴ Njineŋga kinzi ŋgoa nenzi katonâna tamâta nde sikâwa silâ, ku sikai pâri silâ pa lawea ilo wa nia njinde ndoni wa. Mine kala kinzi tamâta simâ tu simora mâsi kala munŋa ipâŋga njinde.

¹⁵ Kinzi simâ sipâŋga pa Yesu, aku simora tamâta njinde, munŋa koroani saka rârâ sipagagara, andeta njineŋga ipita lalava ku ne ilo-kalo ipâŋga sondo lâ, kala isaŋona imo. Kinzi tamâta simora njine ku wisinzi motutu.

¹⁶ Njineŋga kinzi tamâta kala munŋa simora mâsi njinde nde sitapâri panzi ŋana mâsi njinde ipâŋga pa tamâta njinde, ina munŋa koroani saka sipagagara. Aku sitapâri panzi nananzi ŋgoa tona.

¹⁷ Njineŋga kinzi tamâta sino kaika pa Yesu tu ma ipile nenzi lawea ku ilâ pa nia tonŋe.

¹⁸ Mine kala Yesu ikâki wâŋga kulu. Andeta tamâta njinde munŋa koroani saka sipagagara, ande ino Yesu mine tu, "Nanja ilonŋu tu ma amo kuku noko."

¹⁹ Andeta Yesu ipai tu, "Tia. Noko kutaulo kulâ panzi noko see, aku kutapâri panzi ŋana vetâna rârâni Maro Nalae iveta pano njine. Aku kutula pwataki panzi tu i kalo sukâna ŋanano."

²⁰ Njineŋga tamâta njinde ilâ, aku iveta wurâta ŋana itu pâri njinde panzi tamâta simo lawea pinde sipatu ŋa tu Dekapolis (nenda ŋgua tu "Lawea Saŋao"). Itapâri panzi ŋana vetâna njinde Yesu munŋa iveta papa. Mine kala kinzi tamâta rârâni nde ilonzi rârâ.

Yesu ipaŋo katonâna tonŋe natu taine imo via kilo, ku iveta taine tonŋe tini ara kilo tava

Matai 9:18-26, Luka 8:40-56

²¹ Yesu ikainzi ne pâri-tamâta sikâki wâŋga kulu ku simbwaliu kilo. Sitoa lâ, njineŋga tamâta ŋgu ŋalae njinde nde simâ sipasau lâ Yesu tini lâ lââ bwalika pwali.

²² Njineŋga tamâta tonŋe, i ŋa tu Jairus, ande imâ ipâŋga. I nde luma ŋana pasauŋa kâ ne katonâna tamâta tonŋe. I mata ilâ imora Yesu, ku imâ ipare tuku lâ i kie tini laiti.

²³ Aku ino kaika pa Yesu tu, "Nanja natunŋu taine taipa nde laiti ŋana imâte kâ. Mine nde kumâ kutanŋo i, aku ma tini ara kilo ku ma imo via."

²⁴ Aku Yesu iyoka kuku silâ.

Andeta tamâta ŋgu ŋalae njinde soka i muli, ku sipatŋi ŋâ.

²⁵ Aku taine tonŋe kala imo ndaina, i uru imora nzimona zo rârâni. I imo mine ikura mbwera saŋao kanaanŋo rua lâ,

²⁶ aku kinzi tamâta ŋana sivetanzi pukonŋa kâ rârâ nâna kie-kie silua i ŋana ne pukonŋa njinde kâ. Taine njinde nde ipile ne mbumbu rârâ panzi, andeta ne pukonŋa marumbu tia, ikeno kaika lâ tini ku imo nâ.

²⁷⁻²⁸ Taine njinde ilonŋo Yesu parina lâ, kala i ilo pateu tu, "Ambo nanja mbaunŋu sili atanŋo i ne pasawaŋa ŋganje nâ, ande ma tininŋu ara kilo." Mine kala imâ imo tamâta ŋgu ŋalae njinde ŋgininzi. Imege ku iyoka pa Yesu muli imâ, ku mbau ilâ itanŋo i ne pasawaŋa ŋganje.

²⁹ Njineŋga walele nâ i see mâsa-mâsa, ku ipasama tini tu pukonŋa njine nde marumbu lâ.

³⁰ Andeta Yesu ipasama tu i ne walo pinde nde ilâ lâ. Mine kala ipupulia ku ikasonŋanzi ŋgu tu, "Ea itanŋo nanenŋu pasawaŋa ŋganje."

³¹ Andeta i ne pâri-tamâta sipai tu, "Opopo, kinzi tamâta ŋgu ŋalae nde sitinŋi noko. Mine nde mana mana ŋga noko pwasonŋanzi tu, 'Ea itanŋo nanja', a?"

³² Andeta Yesu mata imora ilâ wa imâ wa tu isama tamâta e itanŋo i.

³³ Aku taine njinde ipasama lâ ŋana vetâna njinde kala ipâŋga papa, aku i kalo loko ku tini ruru. Tia ku imâ pa Yesu ku ipare tuku papa, ku iporo pwataki ŋana vetâna njinde rârâni.

³⁴ Njineŋga Yesu ipai tu, "Natunŋu, noko ne kalo-tawana njinde ivetano tini ara kilo. Noko kulâ, aku wisi puu ndue, ŋana tu noko ne pukonŋa nde marumbu lâ."

³⁵ Yesu iporo ŋgua njine yo, njineŋga tamâta pinde munŋa soka pa katonâna Jairus ne luma kâ nde simâ sipâŋga lâ. Aku sipai tu, "Noko natu nde imâte lâ. Mine nde noko ma kuveta kalo-lokoni papa pananâna kilo ndimo."

³⁶ Andeta Yesu ipalonŋo pa kinzi nenzi ŋgua njinde, ande tia. Iporo pa Jairus mine tu, "Noko kururu ndimo. Kalo tawana nanja nâ."

³⁷ Aku itu kaika panzi tamâta tu ma soka kuku i simâ ndimo. Ikainzi Petero, ŋga Yamesi, ŋga Yamesi tai Yoane, aku kinzi ŋato nâ soka kuku i silâ.

³⁸ Kinzi silâ lee sipâŋga katonâna Jairus ne luma, ande Yesu imoranzi tamâta siveta ndunŋeŋa ŋalae wa sita pâta lâ.

³⁹ Aku ilâ luma ilo ku ipainzi tu, "Ayo, ŋana sâ kâ ŋga miki kata wa kaveta ndunŋeŋa ŋalae konŋa, a? Lâlu njine ŋandai imâte ŋga; ikeno mata nâ."

⁴⁰ Andeta kinzi sijelea i pâta kanaanŋo.

Tia ku ionzi tamâta rârâni siyâti pa nia yo. Njineŋga ikainzi lâlu tina ku tama rua, sitavanzi ne pâri-tamâta ŋato, aku kinzi njinde nâ soka silâ luma ilo kisiŋa pwataki lâlu ikeno njinde.

⁴¹ Njineŋga isañja taine taipa njinde mbau ku ipai tu, “Talita kumi!” Nguwa njinde nde duvi mine tu, “Taine taipa, naŋa apaino tu kumandi sânda!”

⁴² Aku walele nâ taine taipa imandi ku iyoka. I ne mbwera ipâŋga ikura saŋao kanaanjo rua mine. Aku kinzi simora mâsi njinde ku wisinzi motutu lâ.

⁴³ Andeta Yesu indi kaika panzi mine tu, “Miki ma katapâri pa tamâta tonje ŋana mâsi njine ndimo.” Aku ipainzi tu, “Kâpwa pinde kalua taine taipa njine ika.”

6

Kinzi tamâta lâ Nasarete lawea sipu mulinzi pa Yesu

Matai 13:54-58

¹ Yesu ipile lawea njinde aku ilâ pa tamwata ne lawea. Aku i ne pâri-tamâta nde soka kuku silâ.

² Aku lâ pwareâŋa ne zo sapâŋa, Yesu ilâ luma ŋana pasauŋa kâ ilo ku itula Maro Kindeni kawa ŋgua pwataki panzi tamâta. Kinzi silonjo i ne ŋgua, aku kinzi rârâni wisinzi motu pâta. Kinzi sipakasonja tu, “Opopo, tamâta njine nde ikai ŋgua njine lâ nia ndia, a? Anja ilo-kalo njine kala ikeno papa i, ande ilo-kalo mana, a? Mana mana ŋgua iveta mâsi kaika mine, a?”

³ Tiambo tamâta njine uru iveta wurâta ŋana ipa luma kâ, tiya? Tiambo i nde Maria natu, anja i nde Yamesi wa Josis wa Juda wa Simeon tuanzi, tiya? Tiambo i mwane wukale kala simo ŋai kuku kinda, tiya?” Kinzi siporo ŋgua mine rârâ, ku sipu mulinzi pa Yesu.

⁴ Andeta Yesu ipainzi tu, “Kinzi tamâta simo lawea ndoni nde ilonzi ara pa ŋgua-tulâŋa tamâta. Taitu kinzi tamâta lâ i tamwata ne lawea tina wa i see wukale wa, kinzi njinde ilonzi ara papa i, ande tia.”

⁵ Kinzi nenzi kalo-tawana ikeno pa Yesu tia ndo. Mine kala ikura tu iveta mâsi kaika tonje lâ lawea njinde, ande tia. Andeta io mbau lâ kinzi pukonja tamâta pinde nâ tininzi, ku ivetanzi tininzi ara kilo.

⁶ Aku Yesu ilo malia ŋana kinzi tamâta njinde nenzi kalo-tawana soki-soki njinde. Njineŋga iyoka ilâ pa lawea pinde, ku ipanananzi tamâta ŋana Maro Kindeni kawa ŋgua.

Yesu iwae wurâta panzi ne pâri-tamâta saŋao kanaanjonzi rua

Matai 10:1-42, Luka 9:1-6

⁷ Yesu isarawanzi ne pâri-tamâta saŋao kanaanjonzi rua tu simâ kuku, njineŋga ionzi rua rua tu ma silâ situla pâri ara. Aku i tamwata ne walo kaika ilanzi ŋana sisokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi.

⁸ Njineŋga ipainzi tu, “Miki ma kakai nemi tukâla ŋana yokâŋa kâ njine nâ koka. Miki ma kakai sâ tonje iyoka tona ndimo. Miki ma kakai kâpwa wa tâŋa wa mbumbu wa ndimo.

⁹ Miki ma kasawa kâmba lâ kemi, ambo taitu ma kasawa pasawana rua ndimo.

¹⁰ Ambo miki kalâ kapâŋga lawea tonje ku kalâ luma tonje ilo, ande miki ma kakeno luma taituni njinde nâ ilo.

¹¹ Ambo kinzi tamâta lâ lawea pinde tininzi pwâka ŋanami ku taŋanzi kaika ŋana nemi ŋgua, ande ara, kapile lawea njinde, aku kapamasi kemi tâno gawura piti, ŋana itula nenzi vetâŋa soki njinde pwataki.”

¹² Yesu iporo ŋgua njine panzi lâ, njineŋga silâ ku situla ŋgua mine tu, “Miki kapalele ilomi kalomi.”

¹³ Aku sisokinzi koroani saka rârâ piti lâ tamâta ilonzi tava. Anja kinzi pukonja tamâta rârâ, ande pâri-tamâta sivala samimi lâ tininzi, kala Maro Kindeni ivetanzi tininzi ara kilo.

Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata imâte lâ

Matai 14:1-14, Luka 9:7-9

¹⁴ Pa zo njinde, Herot ikai koipu panzi tamâta rârâni simo tâno njinde. Anja Yesu parina nde ilâ isala nia ndoni. Mine kala Herot ilonjo ŋgua ŋana Yesu ne pâri-tamâta nenzi vetâŋa njinde. Kinzi tamâta pinde simora Yesu ne mâsi kaika ku siporo tu, “Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata imandi sânda lâ mateŋa nianzi imo via kilo, kala walo kaika ŋalae nde ipâŋga lâ i mbalau!”

¹⁵ Anja kinzi pinde nde siporo tu, “I nde Iliã.” Anja pinde nde siporo tu, “I nde ŋgua-tulâŋa tamâta, itogo kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta mungâŋa njinde.”

¹⁶ Andeta Herot ilonjo ŋgua njine, aku iporo tu, “Opopo, muŋga naŋa atoto Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ŋandola utu lâ. Andeta njine imandi sânda imo via kilo tâ!”

¹⁷⁻¹⁸ Herot ne ŋgua njinde nde duvi mine; muŋga Herot tai Pilip ikai taine tonje, i ŋa mine Herodias, andeta muli, njineŋga Herot ikai taine njinde saŋe Pilip, aku rua sipakâe. Andeta Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata iporo ŋgua kaika mbwani rârâ pa Herot ilelea mine tu, “Ŋana sâ kâ ŋga noko pwai tai kaiwa, a? Mâsi mine nde ara tia ndo!”

¹⁹⁻²⁰ Herodias ilonjo ŋgua njine, aku i wisi nâna pa Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata, kala itu ipu Yoane pâta imâte. Andeta Herot nde imege ŋana Yoane, aku isama tu Yoane nde tamâta sapâŋa kala iveta vetâŋa sondo ndo. Mine kala Herot isupwanzi tamâta pinde silâ sikale Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata kaika ku sipa lâ wâlo kaika, njineŋga sikai silâ sio lâ luma sakamao ilo.

Aku Herot ikatona Yoane sondo, aku i tini mwasa nâ nana ilonjo Yoane iporo ngua. Andeta lâ zo nana ilonjo Yoane iporo ngua, ande i uru ilo rua-rua wa ilo malia tona.

²¹ Andeta muli, njinennga Herodias isânda nzêla nana Yoane ma imâte kâ. Njinde ipângga lâ zo njinde Herot iveta kânga-nunja njae nana ne zo tina ipagugua i kâ. Iveta kâpwa njinde panzi tamâta njanjala uru sisuka i nana wurâta kâ, sitavanzi kinzi zugu tamâta nenzi koipu wa kinzi mbaliŋa warakanzi simo Galilaya tâno.

²² Lâ zoni ndaina, Herodias natu taine imâ luma ilo ku ikina kiniŋa panzi. Aku kinzi tamâta kala sika kuku Herot njinde nde ilonzi yosi papa taine njinde. Mine kala Herot ipai taine taipa tu, “Sâ kekelele tonje noko ilo papa kala kuno naja, ande ma naja alano.”

²³ Njinennga Herot iporo ngua kaika tu, “Naja aporo mao pa âta, ambo noko kuno pana nana kekelele tonje, ande njinde ma nalano. Ambo noko kupai naja tu, ‘Noko kupu ne mbaliŋa ndoni pwataki lâ ngjini ku pinde kulana’, ande ara, naja akura.”

²⁴ Mine kala taine taipa iyâti ilâ ku ikasonja tina tu, “Naja ma asarâwa sâ papa.” Aku tina nde iporo tu, “Noko kupai tu, ‘Naja atu akai Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata kulu kâmba’.”

²⁵ Taine taipa itaulo imâ walele nâ papa Herot, aku ipai tu, “Naina nâ, naja atu noko ma kuo Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata kulu kâmba lâ kondo ilo, ku pwai kumâ kutula pa naja.”

²⁶ Taine iporo mine lâ, aku Herot ilo malia njalae njinde. Andeta i ilo nana ne ngua pânja munja iveta lâ kinzi tamâta sisanjona kuku i njinde naonzi. Mine kala i tini pwâka tu itoto taine taipa njinde kawa ngua.

²⁷ Tia ku Herot walele nâ isupwa ne sambara tonje ilâ tu ikai Yoane kulu kâmba imâ. Aku sambara njinde ilâ pa luma sakamao nia, ku itoto Yoane njandola utu,

²⁸ ku io kulu kâmba lâ kondo tonje ilo, ku ikai imâ itula pa taine taipa. Aku taine taipa kala itula pa tina.

²⁹ Yoane ne pâri-tamâta silonjo ngua tu Yoane nga imâte lâ, kala simâ sikai i karae ku silâ sikea.

Yesu kâpwa ilanzi tamâne 5,000

Matai 14:13-21, Luka 9:10-17, Yoane 6:5-13

³⁰ Kinzi pâri-tamâta sanjao kanaanjoni rua nde sitaulo simâ sipasau kuku Yesu kilo, aku sitapâri papa nana vetâna siveta wa ngua sipanananzi tamâta njinde wa.

³¹ Andeta kinzi tamâta rârâ nde silâ wa simâ wa, kala Yesu ne zo nana ipwarea ika kunzi ne pâri-tamâta, ande tia. Mine kala Yesu ipainzi tu, “Ayo, kindâ nâ ma talâ papa nâ njanje tonje tamâta simo tia, mambo miki kapwarea nga.”

³² Njinennga kinzi sikai wânja silâ pa nia tonje tamâta simo tia.

³³ Andeta tamâta ngu njalae njinde simoranzi ku sisama tu kinzini kala silâ. Tia ku sipile nenzi lawea rârâni ku sipalilu simunja silâ sikai nia njinde lâ. Aku muli, njinennga Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde simâ sipânja.

³⁴ Yesu itoa tina tini, aku mata ilâ imoranzi tamâta ngu njalae, aku i kalo sukânga njanzi, nana tu kinzi sitogo lama ngu nenzi katonânga tia mwasi. Mine kala iveta wurâta nana ipanananzi ngua rârâ.

³⁵ Ipanananzi lee kari indue lala lâ, njinennga ne pâri-tamâta simâ papa ku sipai tu, “Wa, kari nga indue lala lâ, aku nia njanje njine tamâta simo tia.”

³⁶ Mine nde kuonzi tamâta tu silâ, aku ma siroto nana nia wa lawea nana sipako kapwanzi sika kâ.”

³⁷ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Miki warakami nâ kasuanzi.” Ande kinzi sipai tu, “Opopo, tiambo noko kutu maka ma kalâ kako puroŋa lâ mbumbu tamâta-tamâta aku kasuanzi, a?”

³⁸ Njinennga Yesu ikasonjani tu, “Miki kalâ kamora, puroŋa nâpia keno pami.” Kinzi sisama lâ aku siporo tu, “Puroŋa lima anja inja rua nâ kala keno pama.”

³⁹ Ande Yesu ipainzi tu, “Kaonzi tamâta sisanjona ngu ngu sipasenje lâ unza kulu.”

⁴⁰ Kinzi lambunzi ndue sisanjona ngu ngu, kambwanjenzi ikura 100 wa 50 wa.

⁴¹ Njinennga Yesu ikai puroŋa lima tava inja rua njinde kâki, aku mata kâki pa samba ku kawa ndanje pa Maro Kindeni. Njinennga ipwataki puroŋa ilanzi ne pâri-tamâta tu siwae panzi tamâta. Aku ipwataki inja rua kala ku iveta mine nâ, iwae panzi rârâni sika.

⁴² Kinzi tamâta rârâni sika lee kapwanzi pupuro lâ.

⁴³ Sika lâ, aku puroŋa wa inja katije keno mo njai yo. Njinennga Yesu ne pâri-tamâta sigona kâpwa njinde ikura ngâmo njalae sanjao kanaanjo rua ilonzi pipi pânja.

⁴⁴ Kinzi tamâne kala sika kâpwa njinde kambwanjenzi nde ipânja ikura 5,000 mine.

Yesu iyoka lââ bwalika kulu

Matai 14:22-32, Yoane 6:15-21

⁴⁵ Yesu ipasusuanzi ne pâri-tamâta tu sikai wânnga ku walele nâ simungga simbwaliu silâ papa lââ bwalika tini pinde lâ Betsaida lawea. Annga i itu ma ionzi tamâta mbo silâ nnga.

⁴⁶ Yesu ionzi tamâta silâ lâ, nningga ikâki tuu tonge kulu nana ikai nonja kâ.

⁴⁷ Ikai nonja lee lala pararai lâ, aku wânnga nde ilâ ipânnga lââ bwalika ngini. Annga Yesu nde simbo nâ imandi sâwa.

⁴⁸ Aku i mata ilâ imoranzi ne pâri-tamâta simakâsa njalae nana sipoe kâ, nana tu sikundua lawea njalae. Aku mbwale mbwale kâ, nningga Yesu iyoka lââ kulu ilâ panzi. Iveta nana ipolenzi kâ,

⁴⁹ andeta ne pâri-tamâta matanzi kâki simora i iyoka lââ kulu, aku situ i nde barâwe, kala sitara pâta.

⁵⁰ Kinzi rârâni simora i aku siruru pâta kanao. Andeta walele nâ Yesu ipainzi tu, "Wa, miki tinimi kaika, karuru ndimo! Njine nde nanani warakânğu!"

⁵¹ Aku ikâki ilâ wânnga ilo kunzi, nningga lawea kautu lâ. Aku kinzi wisinzi motu pâta ku ilonzi rârâ.

⁵² Nana tu ilonzi kalonzi nandai ipânnga nana puronja njinde mungga Yesu ilanzi tamâta nnga. Kinzi kalonzi tawana sokisoki yo.

Yesu ivetanzi pukonja tamâta tininzi ara lâ Genesaret lawea

Matai 14:34-36

⁵³ Yesu ikainzi ne pâri-tamâta ku simbwaliu silâ sitoa, nningga sisine wânnga papa lââ bwalika tini pinde lâ Genesaret lawea.

⁵⁴ Kinzi sipile wânnga sitoa tina tini, andeta walele nâ kinzi tamâta lâ lawea njinde simora Yesu kilala pwataki lâ.

⁵⁵ Mine kala kinzi sipalilu sikura nia nia silâ, aku sitapâri tu Yesu nnga imâ ipânnga lâ. Nningga sionzi nenzi pukonja tamâta lâ rombe-rombe kulu, aku sikalenzi simâ pa Yesu.

⁵⁶ Aku ikura nia nia wa lawea ndia Yesu ilâ ipânnga, ande kinzi uru sionzi nenzi pukonja tamâta lâ ao ngini. Aku kawanzi kâki sisarâwa sino kaika pa Yesu tu ma isâu pa nenzi pukonja tamâta tu sitaño i ne pasawaña nnga. Aku kinzi njinde sitaño i ne pasawaña nnga, ande kinzi rârâni tininzi ara kilo.

7

Maro Kindeni ne tukuña ipole timbunda nenzi vetâña sinja

Matai 15:1-9

¹ Kinzi Parisai ngu sitavanzi kinzi pananâña tamâta nana ngua tukuña kâ pinde nde soka Jerusalem simâ nana sipasau kuku Yesu.

² Andeta matanzi ilâ simora tu Yesu ne pâri-tamâta pinde nandai sipua mbalaunzi mungga lâ nningga sika.

³ (Njine nde duvi mine; kinzi Parisai annga kinzi Juda tamâta rârâni uru sipaveta kuku timbunzi mungâña nenzi vetâña rârâni. Mine kala ambo kinzi ma sipua mbalaunzi sondo tia, ande ma sika tia.)

⁴ Aku mine nâ, ambo kinzi ma silâ pa nââ nia, nningga sitaulo simâ kilo, ambo sipua tinikoa nenzi muso piti lâ mbaunzi wa kâpwa tia, ande ma sika tia. Mao nâ, kinzi sipaveta kuku vetâña rârâ silonjo wa sikai lâ timbunzi njinde, kala uru sipua kulo-kâmba wa moe-sambure wa.)

⁵ Mine kala kinzi Parisai tamâta sitavanzi kinzi pananâña tamâta nana ngua tukuña kâ nde sikasonja Yesu tu, "Nana sâ kâ nnga noko ne pâri-tamâta nandai sipaveta kuku timbunda nenzi vetâña, a? Ayo, tinikoa nenzi muso ikeno mbalaunzi yo, andeta sika!"

⁶ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, "Opopo, nanayoni ngua-tulâña tamâta Aisaia itula miki kilalami pwataki tu miki kawami kaporo ngua kie tonge, annga ilomi nde keno piti. Mao nâ, Aisaia ikai Maro Kindeni kawa ku inggere ngua lâ pepa tini mine tu, 'Kinzi ngu njine uru sipanea nana koa tia nâ lâ kawanzi, annga ilonzi nde keno pa nana tia ndo.'

⁷ Kinzi uru situla tamâta nâ nenzi ngua tukuña ku siporo tu, "Maro Kindeni kawa ngua kala njine". Mine kala sipanea nana koa tia nâ.'

⁸ Miki kapile Maro Kindeni ne ngua tukuña marumbu lâ, aku ilomi ipaipa kuku tamâta nâ nenzi mâsi."

⁹ Nningga Yesu ipainzi kilo tu, "Mao nâ, miki uru kapu mulimi papa Maro Kindeni ne ngua tukuña, nana kaponu muli pa warakami nemi vetâña nâ.

¹⁰ Nana tu Mose mungga iporo tu, 'Noko ma kaponu muli pa tina-tama kawanzi ngua. Ambo tamâta tonge iporo ngua soki panzi tina-tama, ande kinzi katonâña ma sipu i pâta imâte'.

¹¹ Andeta miki uru kapanananzi tamâta ngenza kie tonge. Miki uru kaporo tu, 'Ambo tamâta tonge ne mbaliña keno nana isukanzi tina-tama, andeta ipainzi tu, "Mbaliña njine ande ilongu patea tu ma ao ilâ papa Maro Kindeni, kala ma avilami tia", ande tamâta njinde iveta soki tia.'

¹² Opopo, miki kaporo ngua soki mine nâ, kala kaponu nzâla nana i ma ivetanzi tina-tama sondo.

¹³ Mine nde miki kalaña kapole Maro Kindeni ne ngua tukuña, aku koka timbumi nenzi vetâña muli nâ. Aku miki uru

kapanananzi tamâta nana sipaveta kuku vetânga soki-soki rârâ mine nâ.”

*Kelekele ndia iveta tamâta ilo muso
Matai 15:10-20*

¹⁴ Yesu isarawanzi tamâta tu simâ kuku kilo, ninennga ipainzi tu, “Miki rârâni kalonjo nanenggu ngua, aku ilomi pateva sondo nga.

¹⁵ Kelekele ndia ikeno pa nia yo ninennga ilâ pa tamâta ilo, ande ninde ikura tu iveta i ilo muso lâ Maro Kindeni nao, ande tia ndo. Anja ilo-kalo wa vetânga ndia ikeno tamâta ilo ninennga iyâti imâ pa nia yo, ande ninde nâ iveta i ilo muso lâ Maro Kindeni nao. [

¹⁶ Ambo miki tanjami keno, ande kalonjo ngua njine sondo.”*]

¹⁷ Yesu iporo ngua njine lâ, ninennga ipilenzi ku ilâ luma ilo. Ninennga i ne pâri-tamâta sikasonja i nana ngua tambirânga njinde ne duvi.

¹⁸ Andeta Yesu ipainzi tu, “Opopo, miki warakami kala ilomi kalomi ipânga tia yo, a? Tiambo miki kasama njine tia tã: kelekele ndia ikeno pa nia yo ninennga ilâ pa tamâta ilo, ande ninde ikura tu iveta i ilo muso lâ Maro Kindeni nao, ande tia ndo.

¹⁹ Nana tu kelekele mine nandai ilâ tamâta ilo nga. Ninde ma ilâ kapwa ilo nâ, aku muli ma imbarinja lâ.” (Yesu ne ngua njinde itula pwataki tu kâpwa rârâni nde ara nana taka kâ.)

²⁰ Ninennga Yesu iporo kilo tu, “Ilo-kalo wa vetânga ndia ikeno tamâta ilo ninennga iyâti imâ pa nia yo, ande ninde nâ iveta tamâta ilo muso lâ Maro Kindeni nao.

²¹ Nana tu vetânga sakamao kie-kie iyoka pa tamâta ilo ku iyâti imâ pa nia yo. Mao nâ, kinzi tamâta nenzi ilo-kalo sakamao uru igagatinzi nana sipalulua tininzi potomule wa, sipanawe wa, sipunzi tamâta pâta simâte wa, sipanawe tamâta kaiwanzi wa,

²² ilonzi yosi nana tamâta nenzi kelekele wa, siveta mâsi potomule kie-kie wa, siporo ngua lanjeja tava ngua sakamao wa, sipadâda wa, situ tamâta luginanzi wa, siveta vetânga kapa-kapa wa.

²³ Mao nâ, vetânga sakamao kie-kie njinde rârâni ipânga tamâta ilo ku iyâti imâ pa nia yo, aku vetânga mine nde iveta i ilo muso lâ Maro Kindeni nao.”

*Tinikoa ngu taine tonje kalo tawana
Yesu (Kinzi Juda ngu uru siporo tu ngu
njinde nde sitogonzi mbwâmbwa)*

Matai 15:21-28

²⁴ Yesu imandi ipile lawea njinde, aku iyoka ilâ pa Tair lawea, lâ tinikoa ngu tonje nenzi tâno. Iyoka paveânga nâ ilâ luma tonje ilo, nana tu i ilo tu ma imo simbo nâ ikura zo pinde. Andeta i parina nde isala nia ndoni lâ, kala ikura nana ipavea kâ, ande tia.

²⁵ Aku taine tonje imo nia njinde, i natu taine nde koroani saka ipagagara lâ. Taine njinde ilonjo pâri tu Yesu imâ lâ, aku walele nâ imâ papa ku ipare tuku lâ Yesu kie tini laiti.

²⁶ Andeta taine njinde nandai Juda taine nga; i nde Grik taine, aku ipânga lâ Fonia lawea ikeno pa Siria tâno kâ. Taine njinde ino kaika pa Yesu tu ma isoki koroani saka piti lâ i natu taine ilo.

²⁷ Andeta Yesu isia ngua papa tu, “Kinzi uru lâlu kapwanzi silanzi lâlu munja lâ nga. Ambo sikai lâlu kapwanzi ku silinji ilâ panzi mbwâmbwa, ande njine nde ara tia.”

²⁸ Andeta taine itu lâ Yesu kawa mine tu, “Tamâta njalae, noko kuporo mao nâ; ambo taitu kinzi mbwâmbwa uru sika kâpwa punu-punu njinde lâlu sika mbo iyauru indue njili kulu njinde.”

²⁹ Ninennga Yesu ipai taine tu, “Noko kawa ngua njinde nde ara ndo. Mine nde kutaulo kulâ. Koroani saka nde ipile noko natu ku ilâ lâ.”

³⁰ Aku taine nde itaulo ilâ luma kilo, aku mata ilâ imora natu ikeno moe kulu, ande koroani saka ipile i ku ilâ lâ.

*Yesu iveta tamâta kapa tonje iporo
ngua kilo*

Matai 15:29-31

³¹ Ninde ilâ lâ, ninennga Yesu imandi ipile Tair lawea, aku ikatona nzâla ilâ pa Saidon lawea ilo. Ipânga njinde, ninennga indue ilâ pa Galilaya lââ bwalika njanje, aku ilâ ipânga Dekapolis tâno.

³² Ilâ ipânga lâ, ninennga kinzi sikai tamâta tonje taja pasâe wa mela-mela duvi kaika lâ, ku sikai simâ pa Yesu. Aku sino papa tu ma itanjo tamâta njinde nana iveta i tini ara kilo.

³³ Mine kala Yesu ikai tamâta njinde simbo nâ sipilenzi ngu njalae ku kinzi rua siyâti silâ. Ninennga Yesu io mbau sili ilâ tamâta njinde taja ilo, aku isupwara veli-veli lâ mbau sili tini, ninennga itanjo tamâta mela-mela tona.

³⁴ Ninennga Yesu mata kâki pa samba ku iveta kusu lâ, ninennga iporo tu, “Epata” (ngua njinde nde duvi mine, “Noko kupwa”).

* **7:16** 16 Nia ndoyo, ngua njine kala ikeno ngumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânga lâ muli nde isenje ngua njine ilâ kuku ngua ikeno munja.

³⁵ Aku ndainani nâ tamâta njinde taja ipua aku mela-mela duvi pao, kala iporo ngua pwataki.

³⁶ Yesu indi kaika panzi tamâta tu ma sitapâri pa tamâta tonje njana mâsi njinde kâ ndimo. Andeta tia; kinzi situ pâri njine aku isala nia ilâ.

³⁷ Kinzi pinde silonjo aku wisinzi motutu, kala siporo tu, "Opopo, i ne vetânga rârâni nde ipânga ara nâ. Mao nâ, ivetanzi tamâta tanjanzi pasâe tu silonjo ngua, anja ivetanzi tamâta kapa tu siporo ngua pwataki."

8

Yesu kâpwa ilanzi tamâne 4,000

Matai 15:32-39

¹ Pa zo njinde tamâta ngu njalae nde sipasau kilo, andeta kapwanzi njana sika kâ ikeno panzi tia. Mine kala Yesu isarawanzi ne pâri-tamâta tu simâ kuku, aku ipainzi tu,

² "Nanja kalongu sukânga njalae njananzi tamâta ngu njalae njine, njana tu kinzi simo kuku nanja ikura kari puto lâ, aku kapwanzi njana sika kâ ande sika marumbu lâ.

³ Ambo ma sika tia ku aonzi silâ pa nenzi lawea lawea, ande ma putole ipunzi ku ma patanzi lâ nzâla, njana tu kinzi pinde nde soka papa nia malawae simâ."

⁴ Andeta i ne pâri-tamâta siporo taulo tu, "Anja kinda ma takai puronja lâ nia ndia njana tasuanzi tamâta ngu njalae njine, a? Opopo, njine nde nia bilimu ma!"

⁵ Andeta Yesu ikasonjanzi tu, "Anja miki nde puronja njapia ikeno pami." Ande kinzi siporo taulo tu, "Puronja lima kanaanjo rua nâ kala keno pama".

⁶ Njine nga Yesu ipainzi tamâta tu lambunzi ndue sisajona tâno kulu. Njine nga ikai puronja kâki, kawa ndanje pa Maro Kindeni, ku ipwataki lâ, njine nga ilanzi ne tamâta tu siwae panzi ngu. Aku kinzi sikai siwae panzi.

⁷ Anja kanzi ija kiri-kiri pinde kala keno tona. Mine nde Yesu ikai ija kala, kawa ndanje pa Maro Kindeni, njine nga ilanzi ne pâri-tamâta tu siwae panzi tamâta tona.

⁸ Kinzi rârâni sika lee ikuranzi lâ, njine nga Yesu ne pâri-tamâta sigona puronja wa ija katije keno njinde lâ ngâmo njalae lima kanaanjo rua ilonzi pipi lâ.

⁹ Kinzi tamâne njinde nâ kambwanjenzi nde ipânga lâ 4,000. Njine nga Yesu ionzi silâ.

¹⁰ Aku walele nâ ikâki wânga kulu kunzi ne pâri-tamâta, aku simbwaliu silâ papa Dalmanuta tâno kâ.

Kinzi Parisai pinde sino Yesu tu ma iveta mâsi kaika tonje simora

Matai 16:1-4

¹¹ Kinzi Parisai tamâta pinde simâ sipânga lâ, aku siporo sipalelea ngua kuku Yesu. Kinzi situ sikai samânga papa, kala sino tu ma ikai Maro Kindeni ne walo njalae ku iveta mâsi kaika tonje simora.

¹² Yesu ipasama tu ilo malia, kala iveta kusu lâ. Njine nga iporo tu, "Njana sâ kâ nga kinzi tamâta lâ zo njine sino tu ma simora mâsi kaika tonje, a? Nanja aporo mao nâ pami, nanja ma aveta mâsi tonje pami tia ndo."

¹³ Njine nga ipilenzi ku ikâki wânga kulu kilo imbwaliu papa lââ bwalika tini pinde.

Ngua tambirânga njana kinzi Parisai wa Herot nenzi ngua soki-soki

Matai 16:5-12

¹⁴ Yesu ne pâri-tamâta kalonzi kapa njana sikai kanzi puronja simâ, kala puronja taitu nâ ikeno panzi lâ wânga kulu.

¹⁵ Ande Yesu iporo ngua kaika panzi tu, "Miki kapakatona sonde nga. Kapakatona warakami njana kinzi Parisai wa Herot nenzi 'yisi'."

¹⁶ Njine nga kinzi warakanzi siporo imâ naonzi nâ tu, "O, kinda njandai takai puronja nga, kala Yesu iporo ngua mine pa kindâ."

¹⁷ Andeta Yesu isama lâ njana nenzi ilokalo soki njinde. Mine kala ipainzi tu, "Njana sâ kâ anja miki warakami kaporo mine tu, 'Kinda takai puronja tia', a? Tiambo miki ilomi kalomi tia tâ. Tiambo miki tanjami kaika tâ.

¹⁸ Miki matami keno, andeta kamora njinde pwataki tia, a? Anja tanjami keno, andeta kalonjo ngua tia, a? Miki kalomi kapa lâ, a?

¹⁹ Munja, lâ zo njinde nanja apwataki puronja lima awae panzi tamâne 5,000, ande kâpwa katije sika tia njinde nde miki kagona lâ ngâmo njalae njapia ilonzi pipi." Kinzi situ lâ kawa tu, "Ngâmo njalae sanjo kanaanjo rua."

²⁰ Njine nga Yesu ikasonjanzi kilo tu, "Anja lâ zo njinde nanja apwataki puronja lima kanaanjo rua awae panzi tamâne 4,000, ande kâpwa katije sika tia njinde nde miki kagona lâ ngâmo njalae njapia ilonzi pipi." Kinzi siporo kilo tu, "Ngâmo njalae lima kanaanjo rua."

²¹ Njine nga Yesu ipainzi kilo tu, "Andeta miki kasama sonde tia yo, a?"

Yesu iveta tamâta tonje mata leva-leva imora kilo

²² Kinzi soka silâ lee sipânga Betsaida lawea, njine nga tamâta pinde sikai nenzi tamâta tonje mata leva-leva simâ pa Yesu,

aku sino papa tu ma itaŋo i ŋana iveta mata ipaŋga ara kilo.

²³ Mine kala Yesu ikai tamâta mata levala lewa ŋinde mbalau, ku kinzi rua sipile lawea siyâti silâ pa nia yo. Njineŋga Yesu isupwara veli-veli lâ tamâta ŋinde mata, aku io mbau kâki lâ i kulu tava. Njineŋga ikasoŋa tu, "Noko kumora sâ tâ, tiya?"

²⁴ Tamâta ŋinde nde mata parenge ku ipai Yesu tu, "Namoranzi tamâta pinde sitogo kâi mine, soka silâ wa simâ wa."

²⁵ Njineŋga Yesu io mbau lâ i mata kilo, aku tamâta ŋinde mata ara lâ, kala imora pwataki. Njineŋga imora kelekele rârâni ipaŋga nia yo.

²⁶ Aku Yesu isupwa i ilâ pa ne luma, aku ipai tu, "Noko ma kutaulo kulâ lawea ilo ndimo."

Petero itula Yesu kilala pwataki tu i nde Kirisi

Matai 16:13-16, Luka 9:18-21

²⁷ Njineŋga Yesu ikainzi ne pâri-tamâta simandi silâ pa lawea pinde ikeno Sisaria Pilipai lawea tini laiti. Soka nzâla yo, ande ikasoŋanzi tu, "Kinzi tamâta uru siporo situ naja nde ea."

²⁸ Ande sipai tu, "Pinde situ noko nde Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata, aŋga pinde nde situ noko nde Ilia, aŋga pinde nde situ noko nde ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa tonje."

²⁹ Njineŋga Yesu ikasoŋanzi kilo tu, "Aŋga miki warakami katu naja nde ea." Aku Petero ipai tu, "Noko nde Kirisi, Maro Kindeni ne Pateâŋa Tamâta."

³⁰ Njineŋga Yesu indi kaika panzi tu ma siporo situla i parina pwataki panzi tamâta pinde ndimo.

Yesu itula ŋgua ŋana ne matera wa ne mandija wa

Matai 16:21-23, Luka 9:22

³¹ Njineŋga Yesu ipanananzi ne pâri-tamâta tu, "Maro Kindeni ne pateâŋa ikeno tu naja Tamâta Natu ma akai nâna ŋalae. Aku kinzi katonâŋa wa patarawâŋa tamâta ŋalajala wa pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ wa, ande ma sipu mulinzi pa naja, ku ma sipu naja pâta amâte. Andeta kari ŋato lâ, njineŋga Maro Kindeni ma ipaŋo naja amandi amo viâŋgu kilo."

³² Yesu itula ŋgua njine pwataki ipaŋga nia yo panzi. Andeta Petero ikai Yesu siyâti silâ pa nia ŋgaŋe, aku ilelea Yesu ŋana i ne ŋgua ŋinde kâ.

³³ Andeta Yesu ipupulia lâ ku mata ilea panzi ne pâri-tamâta, njineŋga imbita Petero, ipai tu, "Sadana, noko pwâwa kulâ malawae! Noko ŋandai kuporo ŋgua ikura Maro Kindeni ne ilo-kalo ŋga; noko

pwoka kinzi tamâta nâ nenzi ilo-kalo muli."

Kinda ma tapatawa tininda ku toka Yesu muli

Matai 16:24-28, Luka 9:23-27

³⁴ Njineŋga Yesu isarawanzi kinzi tamâta tu ma simâ papa i tavanzi ne pâri-tamâta, aku ipainzi tu, "Ambo tamâta tonje ilo tu ipono muli pa naja, ande i ma ipatawa tamwata tini ku ikale ne kâi popole iyoka naja muliŋgu.

³⁵ ŋana tu tamâta ea ilo ŋalae ŋana tamwata ne via, ande i ma ikai via mao, ande tia. Aŋga tamâta ea kalo tawana naja tava kawâŋgu ŋgua njine, kala imora tamwata ne via tu kelekele kaa nâ, ande tamâta ŋinde ma imo via ku imo nâ.

³⁶ Miki kalomi ŋgere sondo ŋga; ambo tamâta tonje igona tâno ne kelekele rârâni, njineŋga imâte, ande i ne via mao ikeno ndia, a?

³⁷ Aku i ma ikura tu iko tamwata ne via kilo lâ mbumbu ŋapia, a? Tia ndo!

³⁸ Mao nâ, kinzi tamâta uru siveta mâsi potomulo wa kiesaka kie-kie. Andeta tamâta ea mai ŋana naja tava kawâŋgu ŋgua, ande muli naja Tamâta Natu kala ma maiŋgu ŋana i mine nâ, lâ zo ŋinde naja ma ayoka tava Mama ne walo ŋalae amâ kunzi aŋelo sapâŋa."

9

Yesu tini pasinala ipaŋga kie tonje

Matai 17:1-13, Luka 9:28-36

¹ Njineŋga Yesu ipainzi tu, "Naja aporo mao nâ pami. Miki pinde kala kamo ŋai ma kamâte tia yo yo, ande ma kamora Maro Kindeni ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu tava walo ŋalae."

² Kari lima kanaanjo taitu ilâ lâ, njineŋga Yesu ikainzi Petero, ŋga Yamesi, ŋga Yoane, aku sikâki silâ tuu ŋalae tonje kulu. Aku kinzi ŋapa simbonzi nâ simo ndaina. Njineŋga kinzi simora Yesu tini pasinala, aku ipaŋga kie tonje.

³ Aku i ne pasawaŋa tini sinala nia, aku pâne ndo. Tamâta tonje lâ tâno kulu ikura tu iveta pasawaŋa pâne mine tia.

⁴ Njineŋga Ilia ku Mose rua simâ sipâŋga, aku kinzi pâri-tamâta matanzi ilâ simoranzi ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa rua ŋinde siporo kuku Yesu.

⁵ Petero imora mâsi ŋinde, ku ipai Yesu tu, "Pananâŋa, kinda tamo ŋaina, aku njine nde ara ndo. Maka iloma tu ma kapa pâla ŋato; noko ne tonje, aŋga Mose ne tonje, aŋga Ilia ne tonje."

⁶ Kinzi pâri-tamâta nde siruru pâta lâ, kala Petero ilo iroto ŋgua kala ikai iporo nâ.

⁷ Andeta take-take njalae tonje ipânnga ku ituranzi lâ. Aku sarawânja tonje iyoka pa take-take ilo imâ mine tu, “Nanja natunju ara kala njine. Nanja tiningu mwasa papa i. Miki ma katambira tanjami pa i ne njua.”

⁸ Aku walele nâ matanzi ilâ wa imâ wa, andeta simora tamâta tonje tia. Yesu simbo nâ imo kunzi.

⁹ Kinzi sipile tuu, aku soka sindue yo, njinenja Yesu indi kaika panzi tu, “Miki ma katapâri pa tamâta tonje njana mâsi kala munja nâ kamora njinde ndimo. Andeta muli njga, lâ zo njinde nanja Tamâta Natu ma amandi lâ mateja nianzi amo viângu kilo, njinenja katapâri panzi tamâta.”

¹⁰ Aku kinzi sikai njua njine kaika. Andeta sipakasonja warakanzi tu, “Njua njine iporo tu ma imandi imo via kilo, ande njinde nde duvi mana.”

¹¹ Mine kala sikasonja i tu, “Kinzi pananâja tamâta njana njua tukuja kâ uru situla Ilija parina tu i ma imâ munga lâ, njinenja Kirisi ma imâ. Njinde nde duvi mana.”

¹² Ande Yesu ipainzi tu, “Njua njinde nde mao nâ; Ilija imâ munja njana iveta kelekele rârâni sondo. Mine nde mana mana njga kinzi njua-tulâja tamâta siingere njua ikeno lâ pepa tini tu nanja Tamâta Natu ma akai nâna njalae, aku tamâta ma siveta kenzi sakamao pana, a?”

¹³ Taitu kala njine nanja apaimi tu Ilija nde imâ ipânnga lâ, aku mâsi sakamao rârâni kinzi situ siveta papa i, ande siveta lâ, ikura njua njinde kinzi njua-tulâja tamâta munjâja siingere ikeno lâ.”

Yesu isoki koroani saka piti lâ tamâta limoa tonje ilo

Matai 17:14-21, Luka 9:37-42

¹⁴ Yesu ikainzi ne pâri-tamâta njato njinde ku sindue silâ lee sipânnga panzi nawalanzi pâri-tamâta, ande simora tu tamâta njua njalae nde sipasau simo kunzi. Aku kinzi pananâja tamâta njana njua tukuja kâ pinde nde simo sipawa njua kunzi.

¹⁵ Kinzi tamâta rârâni simora tu Yesu njga imâ lâ, aku walele nâ ilonzi igagatinzi ku simandi sipalilu simâ papa.

¹⁶ Aku Yesu ikasonjanzi tu, “Miki kapawa njua mana kunzi.”

¹⁷ Aku tamâta tonje iporo taulo tu, “Pananâja, nanja natunju tamâne tonje koroani saka isae i kawa ku ipagagara lâ, kala nanja akai amâ pa noko.

¹⁸ Ikura zo rârâ koroani saka njinde ikai i kaika, aku itambira indue tâno kulu. Aku kawa maka ipânnga ku niño giri lâ, ku tini kaika nâ. Aku nanja ano panzi noko ne

pâri-tamâta tu ma sisoki koroani saka piti, andeta sikura tia.”

¹⁹ Yesu ilonjo njua njinde ku iporo tu, “Opopo, miki kalomi tawana tia ndo! Nanja ma amo ku miki ikura zo njapia kilo, a? Njga miki nemi ilo-kalo soki-soki ma iveta nanja ilonju malia ikura zo njapia kilo, a? Kakai lâlu kamâ pana!”

²⁰ Aku kinzi sikai lâlu njinde simâ papa. Andeta koroani saka imora Yesu, ku irurua lâlu yâti taulo. Mine kala lâlu pata ndue tâno kulu ku pulia mbwaliu mbwaliu, aku kawa maka ipânnga.

²¹ Njinenja Yesu ikasonja tama tu, “I imo mine ikura zo njapia.” Ande iporo tu, “Mungani, i kiri-mwata yo, ande koroani saka ipagagara i.

²² Aku zo rârâ koroani saka njinde itambira i lâ yââ kulu wa lââ ilo wa, itu ma ipu pata imâte. Ambo noko pwura tu kuvilama, ande kalo sukâja njanama ku kuvilama.”

²³ Andeta Yesu ipai tu, “Nana sâ kâ njga noko kuporo tu, ‘Ambo noko pwura’, a? Ambo tamâta tonje kalo tawana nanja, ande vetâja ndia i ilo tu Maro Kindenî ma iveta papa, ande Maro Kindenî ikura tu iveta vetâja njinde rârâni.”

²⁴ Aku walele nâ lâlu njinde tama isarâwa tu, “Nanja kalonju tawana, ambo taitu nanenju kalo-tawana nde peko mwata nâ. Kuvila nanja!”

²⁵ Yesu imoranzi tamâta njua njalae tina sipalilu simâ. Mine kala imbita koroani saka ipai tu, “Noko koroani saka njana kuveta kawa wa taja pasâsâe, nanja aporo kaika pano tu kupile lâlu njine kulâ, aku kutaulo kumâ papa i kilo ndimo!”

²⁶ Aku koroani saka njinde itara sakamao ku irurua lâlu yâti taulo, njinenja ipile i ilâ. Aku lâlu imo itogo mateja mine, kala tamâta rârâ siporo tu, “Opopo, imâte lâ.”

²⁷ Andeta Yesu ikai i mbau ku igagati imandi sânda lâ, ku imandi.

²⁸ Njinenja Yesu ilâ luma ilo, aku ne pâri-tamâta simbonzi nâ simâ papa ku sikasonja tu, “Munja maka katogo tu kasoki koroani saka njinde piti, andeta kurama tia. Njinde nde duvi mana.”

²⁹ Ande Yesu ipainzi tu, “Nonja nâ ma ikura tu isoki koroani saka mine piti. Nzâla tonje ikeno tia.”

Yesu iporo kilo njana ne mateja wa ne mandija wa

Matai 17:22-23, Luka 9:43-45

³⁰ Kinzi sipile lawea njinde ku soka silâ sipânnga Galilaya tâno njgini. Aku Yesu tini pwâka tu kinzi tamâta ma sisama tu i imo njinde,

³¹ njana tu iveta wurâta njana ipanananzi ne pâri-tamâta. Aku ipainzi tu, “Kinzi

ma sio naŋa Tamâta Natu lâ tamâta pinde mbaunzi ilo, aku ma sipu naŋa pâta amâte. Andeta kari ŋato lâ, ŋineŋga Maro Kindeni ma ipaŋo naŋa amandi amo viãŋgu kilo.”

³² Andeta kinzi sisama ŋgua ŋine duvi kilala tia, aku siruru tu sikasona Yesu tu ma itula ŋine pwataki panzi.

Ea imo mbâna-mbâna

Matai 18:1-5, Luka 9:46-48

³³ Kinzi soka silâ lee sipãŋga Kaperneam lawea, aku silâ luma ilo. Nineŋga Yesu ikasonanzi ne pâri-tamâta mine tu, “Lâ nzâla, ande miki kapawa ŋgua mana.”

³⁴ Andeta kinzi kawanzi buu nâ, mainzi, ŋana tu lâ nzâla kinzi sipawa ŋgua tu ea imo mbâna-mbâna panzi.

³⁵ Mine kala Yesu isanona ku isarawanzi ne pâri-tamâta saŋao kanaanzi rua tu simâ, aku ipainzi tu, “Ambo tamâta tonje itu imo mbâna-mbâna, ande nzâla ikeno mine; i ma imo tamâta rârâni kalonzi, itogo nenzi kuleŋa tamâta mine.”

³⁶ Iporo mine lâ, ŋineŋga ikai lâlu tonje ku ingunu imandi ŋgininzi. Nineŋga ikai lâlu kâki isanona i kie kulu, ku ipainzi tu,

³⁷ “Ambo tamâta tonje kalo tawana naŋa kala iveta kie ara pa lâlu mota tonje itogo lâlu ŋai, ande i ma iveta kie ara pa naŋa tava. Anja tamâta ea iveta kie ara pa naŋa, ande iveta kie ara pa naŋa nâ tia; iveta kie ara pa Maro Kindeni tona, ina isupwa naŋa kala amâ.”

Tamâta ea ikai kazãŋa pa kinda tia, ande i nde nenda mete

Luka 9:49-50

³⁸ Nineŋga Yoane ipai Yesu tu, “Pananãŋa, maka munja kamora tamâta tonje ikai wurâta ŋana ipatu noko ŋa ku isokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi. Andeta i ŋandai kinda nawalânda ŋga. Mine kala maka kandi kaika papa tu ma iveta mine kilo ndimo.”

³⁹ Andeta Yesu ipainzi tu, “Miki ma kandi kaika pa tamâta ŋinde ndimo. Kalomi ŋgere sondo ŋga; ambo tamâta tonje ipatu naŋa ŋãŋgu ku iveta mâsi kaika, ande i ma ikura tu iporo isowe ŋgua sakamao lâ naŋa tiniŋgu walele, ande tia.

⁴⁰ Nana tu tamâta ea ikai kazãŋa pa kinda tia, ande tamâta ŋinde nde kinda nenda mete.

⁴¹ Naŋa aporo mao nâ pami; ambo tamâta tonje isama tu miki kaponu muli pa naŋa, kala ilo pateu tu ma iveta kie ara pami kala iliŋi lâ lâ kãmba ilo ilami, ande

mulu Maro Kindeni ma kulu ilua tamâta ŋinde.”

Kinda ma tayaula tininda pinde nenzi kalo-tawana ndimo

⁴² “Ambo tamâta tonje ma iyaula i tini pinde ne kalo-tawana kala ipu muli pa naŋa, ande ŋinde nde mâsi sakamao ndo. Ara ŋana kinzi nia ndoyo ma sipa mira ŋalae tonje lâ tamâta ŋinde ŋandola tâ ku ma sitambira indue tâi geza-geza ilo mbo inu tâi mbo imâte tâ. Nana tu ambo kinzi munja siveta mine, ande i ma ikura tu iyaula i tini pinde ne kalo-tawana, ande ma tia.

⁴³ Ambo noko mbalau tonje ilaŋeno kala kuveta kiesaka, ande ara ŋana noko ma kutoto ŋinde piti lâ. Ambo noko mbalau taitu nâ, ande ŋinde nde ara koŋa tia; andeta muli noko ma kumo via ku kumo nâ. Taitu kuloŋo ŋga; ambo noko mbalau rua, andeta muli Maro Kindeni ma itambirano kulâ yâa ŋalae ne mbâa ilo, ande ŋinde nde ara tia ndo kanaanjo. Sâ tonje ikura tu ipupu yâa ŋinde ne melamela, ande tia. [

⁴⁴ Lâ nia ŋinde nde mwâta-mwâta simo tininzi sikanzi, andeta simâte tia. Anja yâa ŋinde ma marumbu tia ndo.] *

⁴⁵ Aku mine nâ, ambo noko kie ilaŋeno kala kuveta kiesaka, ande ara ŋana noko ma kutoto ŋinde piti lâ. Ambo noko kie taitu nâ, ande ŋinde nde ara koŋa tia; andeta muli noko ma kumo via ku kumo nâ. Taitu kuloŋo ŋga; ambo noko kie rua, andeta muli Maro Kindeni ma itambirano kulâ yâa ŋalae ne mbâa ilo, ande ŋinde nde ara tia ndo kanaanjo. [

⁴⁶ Lâ nia ŋinde nde mwâta-mwâta simo tininzi sikanzi, andeta simâte tia. Anja yâa ŋinde ma marumbu tia ndo.] †

⁴⁷ Aku mine nâ, ambo noko mata ilaŋeno kala kuveta kiesaka, ande ara ŋana noko ma kupasiki mata ŋinde piti kutambira lâ. Ambo noko mata taitu nâ, ande ŋinde nde ara koŋa tia; andeta muli noko ma kumo via ku kumo nâ. Taitu kuloŋo ŋga; ambo noko mata rua, andeta muli Maro Kindeni ma itambirano kulâ yâa ŋalae ne mbâa ilo, ande ŋinde nde ara tia ndo kanaanjo.

⁴⁸ Lâ nia ŋinde nde mwâta-mwâta simo tininzi sikanzi, andeta simâte tia. Anja yâa ŋinde ma marumbu tia ndo.

⁴⁹ Nana tu yâa ma ilã panzi tamâta rârâni, itogo tâi kinda uru taliŋi lâ kãpwa kulu mwasina.

* **9:44** 44 Nia ndoyo, ŋgua ŋine kala ikeno ŋgumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipãŋga lâ muli nde isenje ŋgua ŋine ilã kuku ŋgua ikeno munja. † **9:46** 46 Nia ndoyo, ŋgua ŋine kala ikeno ŋgumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipãŋga lâ muli nde isenje ŋgua ŋine ilã kuku ŋgua ikeno munja.

⁵⁰ Tâi nde kekeleke ara. Andeta kalomi ngere sonde nga; ambo tâi ne makisa marumbu lâ, ande vetânga tonje ikeno nana tamâta ma siveta ne makisa ipânnga kilo, ande tia. Ara nana tâi ma ikeno nginimi, aku ara nana miki ma kamo ilomi kalomi taitu kunzi nimi-nambwe.”

10

Yesu itula ngua nana pakâenja totonja kâ

Matai 5:31-32, 19:1-9; Luka 16:18, Rom 7:1-3, 1 Korin 7:10-16

¹ Yesu imandi ipile Kaperneam lawea, ku iyoka ilâ pa Judia tâno ikeno pa Jordan Lââ tini pinde. Aku tamâta rârâ nde simâ sipasau kuku i kilo. Mine kala ipanananzi Maro Kindeni kawa ngua, ikura uru iveta mine.

² Aku kinzi tamâta pinde lâ Parisai ngu nde simâ pa Yesu. Kinzi situ sikai samânga papa, kala sikasonja tu, “Ambo tamâta tonje itu isoki kaiwa taine, ande ngua tukuja isâu papa tu ma iveta mine, tiya?”

³ Ande Yesu iporo taulo tu, “Anjga Mose itula ngua tukuja mana pami.”

⁴ Kinzi sipai tu, “Mose isâu nana tamâne tu ambo injgere ngua lâ pepa tini nana itoto pakâenja kâ, aku pepa ilua kaiwa taine, ande nenzi pakâenja nde totonja lâ.”

⁵ Aku Yesu iporo tu, “Miki nde tanjakaika tamwatami. Mine kala Mose injgere tukuja njinde pami.

⁶ Andeta nia ndoyo, lâ zo njinde Maro Kindeni ipulia samba wa tâno wa, ande ‘ipulianzi tamâta ku ionzi taine wa tamâne wa’.

⁷ ‘Mine nde tamâne ma ipilenzi tina-tama ku ma ipasipa kuku kaiwa taine,

⁸ aku kinzi rua ma simo tininzi lâ taitu.’ Mine nde kinzi rua nandai simo piti piti nga; kinzi rua ma simo togo ilonzi wa karaenzi taitu nâ.

⁹ Mao nâ, Maro Kindeni ipanzi rua lâ taitu lâ; mine nde tamâta tonje ma itikianzi piti ndimo.”

¹⁰ Yesu iporo ngua njine lâ, njine ngenja kinzi sitaulo silâ luma ilo. Ande kinzi pâri-tamâta sikasonja Yesu kilo nana pakâenja kâ.

¹¹ Aku ipainzi tu, “Ambo tamâne tonje isoki kaiwa taine ku ikai taine wasaseki tonje, ande tamâta njinde iveta sakamao kuku kaiwa taine wasaseki njinde, kala ilanja ipole ngua tukuja.

¹² Aku mine nâ, ambo taine tonje ipile kaiwa tamâne ku ikai tamâne wasaseki tonje, ande taine njinde iveta sakamao kuku kaiwa tamâne wasaseki njinde, kala ilanja ipole ngua tukuja.”

Yesu itu nzâmbe panzi lâlu kiri-kiri Matai 19:13-15, Luka 18:15-17

¹³ Kinzi tamâta pinde sikainzi lâlu kiri-kiri simâ pa Yesu. Kinzi ilonzi tu ma io mbau kâki kulunzi tu ma itu nzâmbe panzi. Andeta kinzi pâri-tamâta silelanzi.

¹⁴ Yesu imora njinde, ku ilo kura tia, kala ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki ma kasâu panzi lâlu kiri-kiri tu simâ pa nanja; kaponzo nzâla njananzi ndimo. Nana tu Maro Kindeni uru ikai maro panzi tamâta ea nenzi kalo-tawana iregege kuku lâlu kiri-kiri njine nenzi kalo-tawana.

¹⁵ Nanja aporo mao nâ pami; kinzi lâlu kiri-kiri njine uru ilonzi ndo keno pa nanja. Ambo tamâta tonje ilo keno mine tia, ande i ma ikura tu imo Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande tia ndo.”

¹⁶ Njine ngenja Yesu ikotinzi lâlu lâ kie kulu, ku isunja mbau itano kinzi taitu-taitu kulunzi, ku itu nzâmbe panzi.

Tamâta tonje ne mbali nja rârâ Matai 19:16-30, Luka 18:18-30

¹⁷ Yesu imandi ku iyoka ilâ, andeta tamâta tonje ipalilu imâ, ipare tuku papa ku ikasonja tu, “Pananânga ara, nanja ma aveta mana nga ikura tu amo viânggu ku amo nâ.”

¹⁸ Yesu ipai tu, “Nana sâ kâ nga noko kusarawa nanja tu ‘ara’, a? Maro Kindeni simbo nâ nde Ara Tamwata.

¹⁹ Noko kusama ngua tukuja rârâni: ‘Noko ma kupu tamâta pâta ndimo; noko ma kuveta sakamao kuku tamâta tonje kaiwa ndimo; noko ma kupanâwe ndimo; noko ma kusowe ngua laje nja lâ tamâta tininzi lâ ngua nia ndimo; noko ma pwai laje nja ku pwai tamâta nenzi kekeleke sajenzi ndimo; aku noko ma kumege njananzi tina-tama ku tanja mwasa nâ panzi.’”

²⁰ Aku tamâta njinde ipai Yesu tu, “Pananânga, lâ zo njinde nanja lâlu kirimwata yo, aku amole ikura lâ zo njine, ande nanja uru apaveta kuku ngua tukuja njine rârâni.”

²¹ Yesu mata ilea pa tamâta njinde ku tini mwasa papa, kala ipai tu, “Vetânga taitu nâ nde noko kuveta tia yo. Noko kulâ, aku kuo ne kekeleke rârâni ilâ panzi tamâta tu siko. Njine ngenja pwai mbumbu njinde aku kulanzi kinzi sugorai tamwatanzi. Ambo noko ma kuveta mine, ande noko ma kumo ara ndo lâ samba lawea. Aku kumâ, kupono muli pa nanja.”

²² Andeta tamâta njinde ilonjo ngua njine, ku nao mata ipânnga sakamao, ku iyoka tava ilo malia nâ ilâ, nana tu i nde mbali nja warika.

²³ Njine ngenja Yesu mata ileanzi ne pâri-tamâta ku ipainzi tu, “Ambo kinzi mbali nja

warakanzi situ simo Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande njine nde wurâta njalae panzi.”

²⁴ Aku kinzi pâri-tamâta wisinzi motutu njana i ne ngua njine. Andeta Yesu itu njgua kilo ku ipainzi tu, “Miki lâlu kiri-kiri, ambo tamâta itu imo Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande njine nde wurâta njalae tina!”

²⁵ Mao nâ, ambo ngoa njalae ‘kamel’ itu itambwa ilâ mbiri kiri-mwata ne maa ilo, ande i ma ikura tu iveta mine tia. Aku mine nâ, ambo mbaliŋa warika itu imo Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande njine nde wurâta njalae tina.”

²⁶ Kinzi pâri-tamâta nde wisinzi motu pâta, kala sipakasonja warakanzi tu, “Opopo, ambo mine, ande ea ikura tu ikai via mao njana imo ara mine ku imo nâ.”

²⁷ Aku Yesu mata ilea kaika panzi, ku iporo tu, “Kinzi tamâta warakanzi nâ ma sikura tia; anja Maro Kindeni nde ikura lâ. Mao nâ, Maro Kindeni ikura tu iveta vetâŋa rârâni.”

²⁸ Njineŋa Petero ipai Yesu tu, “Ayo, maka muŋga kapile nema kelekele ndoni njana kaponi muli pa noko!”

²⁹ Ande Yesu iporo tu, “Nanja aporo mao nâ pami; tamâta ea kinzi ilonzi pa nanja kala silâ situla pâri ara, ambo sipile nenzi luma wa mota-njala wa mwanenzi wa tinanzi wa tamanzi wa natunzi wa nenzi tâno wa,

³⁰ ande Maro Kindeni ma itu kilo panzi njana njinde kâ mbwani rârâ njinde. Mao nâ, lâ zo njana kinzi simo tâno kulu yo, ande kinzi ma sikai luma rârâ wa mota-njala rârâ wa mwanenzi rârâ wa tinanzi rârâ wa natunzi rârâ wa tâno njalae wa. Andeta njinde nâ tia; kinzi tamâta pinde ma siveta kenzi sakamao ndo panzi tava. Aku lâ zo muli, njineŋa kinzi ma sikai via mao, ma simo ara mine ku simo nâ.

³¹ Ande kinzi tamâta rârâ muŋga simo tamâta njalanjala lâ tâno kulu, ande kinzi njinde ma muli simo tamâta kaa nâ. Anja kinzi tamâta rârâ muŋga simo tamâta kaa nâ lâ tâno kulu, ande kinzi njinde ma muli simo tamâta njalanjala.”

Yesu iporo kilo njana ne mateŋa wa ne mandija wa

Matai 20:17-19, Luka 18:31-33

³² Yesu ikainzi ne pâri-tamâta ku soka nzâla sikâki silâ pa Jerusalem lawea. Yesu nde imbâmba iyoka imuŋga panzi. Mine kala kinzi pâri-tamâta ilonzi rârâ, anja kinzi tamâta soka mulinzi njinde nde siruru. Njineŋa Yesu ikainzi ne pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua silâ pa nia nganje kilo, ku iporo panzi njana vetâŋa rârâ nao laiti njana ipânja papa i kâ.

³³ Ipainzi tu, “Ayo, kala njine kinda takâki talâ pa Jerusalem. Aku tamâta tonje ma io nanja Tamâta Natu lâ kinzi patarawâŋa tamâta njalanjala wa pananâŋa tamâta njana njgua tukuŋa kâ wa mbaunzi ilo. Aku kinzi ma sio njana lâ njgua nia, ku ma sipa njgua njana sipu nanja pâta amâte. Aku muli, njineŋa ma sio nanja alâ kinzi tinikoa mbaunzi ilo.

³⁴ Aku kinzi tinikoa ma siporo njgua pavaligiŋa pa nanja wa sisupwara tiningu wa sipalili nanja lâ, njineŋa ma sipu nanja pâta amâte. Andeta kari njato lâ, njineŋa ma amandi amo viânju kilo.”

Yamesi ku Yoane rua situ sipânja tamâta njalanjala

Matai 20:20-28

³⁵ Yesu iporo mine lâ, njineŋa Sebedi natu rua Yamesi ku Yoane rua nde simâ papa ku sipai tu, “Panânja, maka rua katu kakasonjano njana vetâŋa tonje, aku iloma tu noko ma kuveta mine pama.”

³⁶ Ande Yesu ikasonjanzi tu, “Miki rua ilomi tu nanja ma aveta sâ tâ pami.”

³⁷ Aku kinzi rua sipai tu, “Mwanja, lâ zo njinde noko ma kupânja pwai koipu njalae, njineŋa maka rua iloma tu ma kasajona noko tini laiti, tonje pa mbau wia kâ, anja tonje pa mbau njâsi kâ.”

³⁸ Andeta Yesu isia njgua ku ipainzi tu, “Miki rua kazizâla njana vetâŋa njine kala kakasonja nanja njana. Nanja ma muli anu lââ makisa ikeno kâmba tonje ilo. Tiambo miki rua kala kakura tu kanu lââ njinde, tiya? Aku miki kakura tu kakai lââ-liliŋa njinde nanja ma muli akai, tiya?”

³⁹ Aku kinzi rua sipai tu, “Maka rua kurama.” Njineŋa Yesu ipainzi tu, “Mao nâ, lââ makisa nanja ma anu njinde, ande miki rua kala ma kanu tona. Aku nanenju lââ-liliŋa njinde, ande miki rua kala ma kakai mine nâ.

⁴⁰ Ambo taitu pateâŋa njana tamâta ea ma isajona tiningu laiti pa mbaunju wia kâ nga pa mbaunju njâsi kâ, ande njinde ikeno pa nanja tia. Maro Kindeni tamwata simbo nâ ma iwae sajonâŋa nia panzi tamâta ea muŋga ipateanzi njinde.”

⁴¹ Kinzi nawalanzi pâri-tamâta saŋao nde siloŋo njine, kala wisinzi nâna panzi Yamesi ku Yoane rua.

⁴² Andeta Yesu isarawanzi tu simâ, ku ipainzi tu, “Miki kasama tu kinzi tamâta pinde uru sikai koipu panzi tinikoa njgu, aku kinzi tamâta njalanjala njinde uru siveta malia kie-kie panzi njgu njinde.

⁴³ Andeta mâsi mine ma ikeno miki nginimi ndimo. Ambo tamâta tonje itu imo tamâta njalae lâ nginimi, ande nzâla ikeno mine; i ma imo nemi kulenja tamâta.

⁴⁴ Aku tamâta ea itu imo mbâna-mbâna pami, ande nzâla ikeno mine; i ma imo wurâta tamâta kaa nâ panzi tamâta rârâni.

⁴⁵ Njana tu naja Tamâta Natu nandai amâ njana kinzi tamâta ma sikai kuleŋa pa naja nŋa. Naja amâ njana akai kuleŋa panzi tamâta, aku ma amâte njana akainzi tamâta rârâ piti lâ kondoma ilo.”

Yesu iveta tamâta tonŋe mata leva-leva imora nia

Matai 20:29-34, Luka 18:35-43

⁴⁶ Nŋenŋa kinzi silâ sipânŋa Jeriko lawea. Soka lee, aku laiti njana sipile Jeriko kâ, aku kinzi pâri-tamâta sitavanzi tamâta nŋu njalae nde soka kuku Yesu silâ. Andeta tamâta tonŋe, i nja mine Bartimeus, nde isajona nzâla nŋaŋe. I mata leva-leva, kala uru isarâwa mbumbu wa kelekele panzi tamâta.

⁴⁷ Tamâta nŋinde ilonŋo nŋua tu Yesu Nasarete tamwata nŋa iyoka imâ, kala isarâwa kaika tu, “Yesu, Daviti ne vâsa noko, kalo sukâŋa njanana!”

⁴⁸ Andeta kinzi tamâta rârâ simbita sipai tu, “Wa, noko kawa buu!” Andeta isarâwa kawa kâki njalae tu, “Daviti ne vâsa, kalo sukâŋa njanana!”

⁴⁹ Aku Yesu imandi ku iporo tu, “Kasarâwa pa tamâta nŋinde tu imâ.” Aku kinzi sisarâwa pa tamâta mata leva-leva nŋinde ku sipai tu, “Wa, ilo kaika kumandi sânda nŋa! Isarâwa pano.”

⁵⁰ Nŋenŋa tamâta nŋinde ikai ne pasawaŋa luandondo piti, ku walele nâ imandi imâ pa Yesu.

⁵¹ Aku Yesu ikasonja tu, “Noko ilo tu naja ma aveta mana pano.” Aku tamâta mata leva-leva ipai tu, “Pananaŋa, naja ilonŋu tu matânŋu amora nia.”

⁵² Aku Yesu ipai tu, “Noko kulâ. Noko ne kalo-tawana ivetano ara lâ.” Aku walele nâ i mata ara lâ, ku imora nia. Aku iyoka Yesu muli lâ nzâla ilâ.

11

Yesu ilâ Jerusalem lawea itogo koipu njalae

Matai 21:1-9, Luka 19:28-38, Yoane 12:12-18

¹ Kinzi silâ sipânŋa Jerusalem lawea tini laiti, aku sipânŋa Betfasi lawea wa Betani lawea wa, lâ Oliv Tuu wangira. Aku Yesu isupwanzi ne pâri-tamâta rua,

² ku ipainzi tu, “Miki rua kalâ pa lawea ndai ikeno naomi nŋinde, aku kalâ lawea nŋinde ilo. Aku walele nâ miki ma kamora ‘donki’ natu tonŋe kinzi sisine lâ imandi. Tamâta tonŋe muŋga isajona donki nŋinde kumbu, ande tia. Kayaute wâlo piti, ku kakai kamâ.

³ Ambo tamâta tonŋe ma ikasonjami tu, ‘Nana sâ kâ nŋa miki rua kaveta mine, a?’, ande miki ma kapai tu, ‘Maro Njalae ne wurâta nde ikeno papa, aku mwangja i ma walele nâ iou taulo imâ kilo.’”

⁴ Nŋenŋa kinzi rua silâ, aku simora donki natu kinzi muŋga sisine imandi nia yo lâ luma tonŋe ne nzâla tini. Aku kinzi rua siyaute wâlo piti lâ donki tini.

⁵ Andeta tamâta pinde simandi laiti, aku sikasonjanzi tu, “Ayo, miki rua kaveta mana nŋa kayaute donki natu nŋinde, a?”

⁶ Aku kinzi siporo nŋua taulo panzi ikura Yesu muŋga itula panzi mine, aku kinzi tamâta nŋinde sisâu panzi rua tu sikai donki silâ.

⁷ Nŋenŋa kinzi sikai donki natu nŋinde simâ pa Yesu. Aku silinŋi nenzi pasawaŋa luandondo kâki donki kumbu, ku Yesu isajona kulu.

⁸ Anŋa kinzi tamâta rârâ nde singa nenzi pasawaŋa luandondo lâ nzâla. Anŋa pinde nde silâ tâno ilo ku sitoto tumba lau ku sikai simâ silalaga lâ nzâla tava, njana Yesu ma iyoka kulu kâ.

⁹ Aku kinzi tamâta pinde nde silâ simuŋga panzi, anŋa pinde nde soka i muli, ande rârâni sindeka sisarâwa tu, “Paneâŋa pa âta! Maro Kindeni itu nzâmbe pa koipu njalae nŋine ikai i ndamwa kala imâ!

¹⁰ Mao nâ, Maro Kindeni itu nzâmbe pa tamâta nŋine kala imâ ikai koipu itogo tumbunda Daviti mine! Tapanea Maro Kindeni i âta Tamwata!”

¹¹ Kinzi soka mine lee sipânŋa Jerusalem lawea, aku Yesu ilâ Maro Kindeni ne luma sapânŋa ilo ku mata imora ilâ wa imâ wa, ku imora kelekele rârâni keno luma sapânŋa ilo. Andeta kari nŋa indue pararai lâ. Mine kala Yesu itaulo ilâ pa Betani lawea kunzi ne pâri-tamâta sanjo kanaanzi rua.

Yesu iporo itu kaika papa kâi tonŋe, kala nŋâla-nŋâla lâ

Matai 21:18-21

¹² Aku mbwale kilo, nŋenŋa kinzi simandi sipile Betani lawea ku soka sitaulo silâ pa Jerusalem kilo, andeta Yesu nde putole ipu.

¹³ I mata ilâ imora kâi ‘fik’ tonŋe imandi malawae mwasa, aku lau nani-nani njalae nŋinde, kala ilâ laiti tu iroto kanaanjo. Aku ilâ papa kâi, andeta imora tu kanaanjo tonŋe keno tia; lau nâ ikeno, njana tu zo njana ‘fik’ tu ipula kanaanjo kâ nde ipânŋa tia yo.

¹⁴ Tia ku Yesu iporo pa kâi nŋinde mine tu, “Noko ma kupula kanaanjo kilo tia ndo!” Aku kinzi pâri-tamâta silonŋo ne nŋua nŋinde.

Yesu injaranzi mbaliŋa warakanzi lâ Maro Kindeni ne luma sapâŋa

Matai 21:12-17, Luka 19:45-48

¹⁵ Kinzi silâ lee sipâŋga Jerusalem lawea. Aku Yesu ilâ pa Maro Kindeni ne luma sapâŋa ku injaranzi mbaliŋa warakanzi simo sipako kelekele lâ nia nŋinde. Itili peke lâ kinzi tamâta nana sipalulua mbumbu kâ, anŋa itili panŋi lâ kinzi tamâta siveta wurâta nana sipako sii nana patarawâŋa kâ tava.

¹⁶ Nŋinŋga indi kaika panzi tu ma sikai kelekele kie-kie simâ luma sapâŋa ne nŋumbi ilo ndimo.

¹⁷ Aku ipainzi tu, "Maro Kindeni kawa nŋua ikeno mine tu,

"Nanŋgu luma nde ma kinzi sipatu nana tu, "Kinzi nŋu ndoni nenzi luma nana noŋa kâ" ,

anŋa miki nde kaveta nŋine ipâŋga itogo kinzi nanzare tamâta nenzi munâŋa nia mine!"

¹⁸ Aku kinzi patarawâŋa tamâta nanaŋala nana kinzi pananâŋa tamâta nana nŋua tukuŋa kâ nde siloŋo nŋua nŋinde, kala siroto nzâla nana ma sipu i pâta imâte kâ. Andeta kinzi siruru nana i kâ, nana tu kinzi tamâta rârâni nde wisinzi motutu nana i kawa nŋua.

¹⁹ Aku kari indue lala lâ, nŋinŋga Yesu ikainzi ne pâri-tamâta sipile Jerusalem lawea ku siyâti silâ.

Ambo tamâta tonŋe kalo tawana mao ku ikai noŋa, ande Maro Kindeni ma ipaloŋo papa i

²⁰ Aku wurita mboyo, nŋinŋga kinzi soka silâ, aku simora kâi 'fik' nŋinde tu lau tava mburu-mburu ndoni nde ngâla-nŋgâla marumbu lâ.

²¹ Nŋinŋga Petero kalo nŋgere ku iporo tu, "Pananâŋa, kumora nŋga! Nola noko kutu nŋua kaika pa kâi nŋine, kala nŋgâla-nŋgâla lâ!"

²² Aku Yesu iporo taulo panzi tu, "Miki kao nemi kalo-tawana ilâ pa Maro Kindeni nâ.

²³ Nana aporo mao nâ pami, ambo tamâta tonŋe kalo tawana sondo, ku isupwa tuu nani mine tu, 'Noko kumandi kupatiki kundue tâi ilo', ambo tamâta nŋinde ilo rua-rua tia, i kalo tawana nâ kala iporo, ande Maro Kindeni ma iveta mâsi nŋinde ipâŋga, ikura tamâta nŋinde iporo mine.

²⁴ Ambo miki kano pa Maro Kindeni, aku kalomi tawana ku kaporo lâ ilomi tu, 'Mao nâ, i ma iveta ikura nanŋgu noŋa mine', ande mao nâ, i ma iveta mine.

²⁵ Andeta miki kaloŋo nŋga; lâ zo nana miki kano pa Maro Kindeni, ambo miki kalomi nŋgere nana vetâŋa soki tonŋe tamâta tonŋe munŋa iveta pami, ambo miki ma kazavaru tamâta nŋinde ne soki piti lâ tini, ande miki Tamami imo samba ilo kala ma iveta mine nâ pa miki. [

²⁶ Taitu mambo miki kazavaru tamâta nŋinde ne soki piti lâ tini tia, ande Tamami imo samba ilo kala ma izavaru nemi kiesaka piti lâ tinimi tia mine nâ.]" *

Kinzi sikasoŋa Yesu tu ikai ea ndamwa Matai 21:23-27, Luka 20:1-8

²⁷ Kinzi soka silâ sipâŋga Jerusalem lawea kilo, aku Yesu ilâ Maro Kindeni ne luma sapâŋa ne nŋumbi ilo. Nŋinŋga kinzi patarawâŋa tamâta nanaŋala wa kinzi pananâŋa tamâta nana nŋua tukuŋa kâ wa kinzi katonâŋa, ande simâ papa i.

²⁸ Aku sikasoŋa tu, "Wa, noko pwai ea ndamwa kala kuveta mâsi kie-kie mine, a? Anŋa ea wurâta nŋine ilano, a?"

²⁹ Andeta Yesu ipainzi tu, "Ara, nana kala atu akasonami kasonâŋa tonŋe. Ambo miki ma kaporo nŋua sondo itaulo imâ, ande nana ma aporo pwataki pami nana akai ea ndamwa nana aveta vetâŋa nŋine."

³⁰ Nŋinŋga ikasonanzi tu, "Munŋa, lâ zo nŋinde Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata iveta wurâta nana ililinzi tamâta, ande ea wurâta nŋinde ilua i. Miki ilomi tu Maro Kindeni wurâta nŋinde ilua i, tiya?, i tamwata nâ ilo pateu tu ma iveta. Miki kaporo imâ pa nana nŋga!"

³¹ Andeta kinzi siporo nŋua lâ warakanzi nŋininzi tu, "Ambo kinda ma taporo taulo tu, 'Maro Kindeni isupwa Yoane tu iveta wurâta nŋinde', ande i ma iporo pa kinda tu, 'Mine kala nana sâ kâ nŋga miki nandai kalomi tawana Yoane ne nŋua, a?'

³² Ambo kinda ma taporo taulo tu, 'Yoane tamwata nâ ilo pateu tu ma iveta wurâta nŋinde', ande kinzi tamâta ma wisinzi nâna nanaŋe pa kinda." (Kinzi siruru nanaŋanzi tamâta, nana tu kinzi rârâni situ Yoane nde Maro Kindeni ne nŋua-tulâŋa tamâta mao.)

³³ Tia ku kinzi siporo nŋua taulo pa Yesu tu, "Maka kasama tia." Nŋinŋga Yesu ipainzi tu, "Ara, nana kala ma aporo nŋua tonŋe pami tia nana akai ea ndamwa amâ kala aveta vetâŋa nŋine."

12

Nŋua tambirâŋa nana kinzi tamâta sakamao sikatona tâno waini

Matai 21:33-46, Luka 20:9-19

* **11:26** 26 Nia ndoyo, nŋua nŋine kala ikeno nŋumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonŋe ipâŋga lâ muli nde isenŋe nŋua nŋine ilâ kuku nŋua ikeno munŋa.

¹ Aku Yesu iporo ngua tambirânga panzi mine tu, “Tamâta tonge ipâu tâno waini tonge, aku ipa ngumbi nana. Aku iveta wewe lâ tâno ilo itogo kondo nana sipale waini kanaŋo tu punu-punu kâ, aku ipa pâla tonge nana tamâta ma simo ilo sio nana tâno kâ. Aku tâno nde io lâ tamâta pinde mbaunzi ilo nana sikatona ku sikai wurâta nana mbumbu kâ lâ tini. Ninennga tâno warika njinde ilâ pa nia malawae tonge.

² Imo lee, aku zo laiti nana waini ma ipula kanaŋo kâ. Ninennga isupwa ne wurâta tamâta tonge ilâ pa tâno waini njinde nana ikai waini kanaŋo pinde, ikura muŋga sipa ngua tu ma silua i.

³ Andeta kinzi sikai tâno warika ne wurâta tamâta njinde kaika ku sipu pâta lâ, aku sio iyoka mbau kaa nâ itaulo ilâ.

⁴ Ninennga tâno warika isupwa wurâta tamâta tonge kilo ilâ panzi. Andeta kinzi sipu i kulu pwataki ku siveta kenzi sakamao papa.

⁵ Ninennga tâno warika isupwa wurâta tamâta tonge kilo, andeta sipu tamâta njinde pâta imâte. Aku isupwanzi wurâta tamâta rârâ kilo mine nâ, andeta kinzi sipunzi rârâni, anga pinde nde sipunzi pâta simâte lâ.

⁶ Isupwanzi ne wurâta tamâta rârâni marumbu lâ. Ninennga tâno warika kalo ngere nana tamâta taitu nâ i nandai isupwa ilâ panzi nga. Njinde nde i natu taituni nâ, aku i ilo ndo keno papa. Mine kala isupwa natu njinde ilâ panzi tamâta uru siveta wurâta lâ tâno waini ilo. I itu mine, ‘Kinzi ma simege nana natungu.’

⁷ Andeta kinzi tamâta uru siveta wurâta lâ tâno njinde nde siporo lâ warakanzi ngininzi tu, “Wa, tamâta ndai ma muli ikai tama ne mbaliŋa ndoni. Ayo, njine ma tapu pâta imâte, ande kinda warakânda ma takai i ne tâno njine.’

⁸ Siporo ngua njine lâ, aku marumbu; mbaunzi ilâ sikai natu njinde ku sipu pâta imâte. Anga i karae nde sisia yâti tâno nganje.”

⁹ Yesu itambira ngua mine panzi lâ, ninennga ikasonjanzi tu, “Ayo, tâno waini warika ma iveta mana. I ma imâ ku ma izavarunzi tamâta muŋga siveta wurâta lâ tâno njinde, ku ma tâno njinde ilanzi tamâta pinde nana sikatona kâ.”

¹⁰ Ninennga Yesu ipainzi tamâta njanjala njinde tu, “Tiambo miki nandai kaponi Maro Kindeni ne ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

‘Mira njine kinzi tamâta nana sipa luma kâ situ nde sakamao kala sitambira lâ, ande mirani ndaina ipânga mira ara nana isuka luma nganje kaika kâ.

¹¹ Maro Kindeni tamwata iveta vetânga

njinde ipânga lâ, kala kindi tamora njinde tu ara pâta kanaŋo’.”

¹² Yesu iporo ngua njine lâ, aku lâ zoni ndaina kinzi tamâta njanjala situ ma sikale Yesu kaika ku sio lâ luma sakamao ilo, nana tu sisama tu Yesu itambira ngua njinde iyoke kinzi warakanzi nâ. Andeta siruru njananzi tamâta, kala nandai siveta mine nga.

Kinzi sikasonja Yesu nana mbumbu uru silua Koipu Njale Kaisara

Matai 22:15-22, Luka 20:19-26

¹³ Aku muli, ninennga kinzi tamâta njanjala sisupwanzi Parisai tamâta pinde sitavanzi Herot ne tamâta pinde simâ pa Yesu. Kinzi ilonzi pateva tu ambo i ma iporo ngua pinde ngâsi tâ, ande ma sio i ilâ pa ngua nia.

¹⁴ Kinzi simâ pa Yesu ku sipai tu, “Pananânga, maka kasama tu noko nde tamâta nana kuporo ngua mao kâ. Noko uru kuporo ngua taituni panzi tamâta njanjala wa kinzi sugorai tamwatanzi wa. Noko ngua mao nâ uru kupanananzi tamâta nana Maro Kindeni ne vetânga kâ. Mine kala maka katu kakasonjano mine: ‘Noko ilo mana; nenda Koipu Njale Kaisara uru iporo kaika tu kindi ma mbumbu talua. Ayo, Mose ne ngua tukuŋa isâu tu kindi ma mbumbu talua Kaisara, tiya? Ma tako, tiya?’ ”

¹⁵ Andeta Yesu isama kinzi kilalanzi pwataki tu kinzi nde lanjeŋa tamwatanzi. Mine kala ipainzi tu, “Nana sâ kâ nga miki kakai samânga pa nana, a? Kakai mbumbu tonge kamâ ku katula pana.”

¹⁶ Aku kinzi sikai mbumbu tonge simâ. Ninennga Yesu ikasonjanzi tu, “Tai wa nja njine kala ikeno mbumbu tini, ande ea ne.” Aku siporo tu, “Kaisara ne.”

¹⁷ Ande Yesu ipainzi tu, “Mine kala Kaisara ne kelekele, ande miki kalua Kaisara. Anga Maro Kindeni ne kelekele, ande kalua Maro Kindeni.” Aku kinzi wisinzi motutu nana Yesu ne ngua njinde kâ.

Kinzi sikasonja Yesu njananzi tamâta simâte lâ njinennga simandi simo vianzi kilo

Matai 22:23-33, Luka 20:27-40

¹⁸ Ninennga kinzi tamâta pinde lâ Sadyusi ngu nde simâ pa Yesu. Kinzi ngu njinde uru kalonzi tawana tu kinzi matera tamâta ma muli simandi simo vianzi kilo, ande tia. Kinzi situ siveta kapa-kapa pa Yesu kala sipai tu,

¹⁹ “Pananânga, Mose muŋga ngere ngua tukuŋa tonge imâ pa kindi mine tu, ‘Ambo tamâta tonge i natu tia ku imâte, ambo i kaiwa taine imo nja yo, ande tamâta njinde tai ma ikai tua kaiwa, aku kinzi rua ma sipulia lâlu itogo tua kilala mine’.”

²⁰ Siporo ngua njine lâ, njinennga sisia ngua pa Yesu mine tu, "Ayo, tamâne nzâla-kulu tonje i tai lima kanaŋo taitu simo. Nzâla-kulu njinde ikai kaiwa taine tonje, andeta mwanja i tamwata imâte lâ, aku i natu tonje tia.

²¹ Mine kala i tai iyoka tua muli ku ikai taine njinde itogo kaiwa mine. Andeta i kala natu tia, ku imâte. Njinennga i tai kala iveta mine nâ.

²² Siveta mine lee, aku kinzi tai rârâni sikai taine taituni njinde, ku kinzi kala natunzi tia, ku simâte lâ. Aku muli nga taine kala imâte.

²³ Ayo, lâ zo muli, ambo kinzi mateja tamâta ma simandi simo vianzi kilo, ande taine njinde ma imo ea kaiwa lâ kinzi tai-tua lima kanaŋonzi rua njinde. Noko kusama tu kinzi rârâni munja sikai kaiwanzi taitu njinde."

²⁴ Andeta Yesu ipainzi tu, "Opopo, miki kasama Maro Kindeni ne ngua ikeno lâ pepa tini, ande tia. Aku miki kazizâla njana i ne walo kaika mine nâ. Mine kala miki kaveta ngua palanjanja rârâ.

²⁵ Lâ zo njana kinzi mateja tamâta ma simandi simo vianzi kilo, ande kinzi ma simo sitogonzi anjelo lâ samba ilo mine, kala ma sipakâe tia.

²⁶ Andeta nanja atu aporo ngua tonje pami njana kinzi mateja tamâta nenzi mandinja kâ. Mose munja injgere ngua tapârînja njana kâi kiri-mwata yââ kana, andeta miki njandai kapono ngua njinde nga, a? Lâ tapârînja njinde Maro Kindeni ipai Mose tu, 'Nanja nde Abraham nga Isaka nga Yakopu nenzi Maro Njalae'.

²⁷ Ayo, ngua njinde itula pa kindu tu Maro Kindeni njandai kinzi mateja tamâta nenzi Maro Njalae nga. I imo Maro Njalae panzi tamâta simo vianzi njinde, njana tu lâ i nao kinzi tamâta rârâni simo vianzi nâ. Opopo, miki nemi ilo-kalo nde soki ndo."

Maro Kindeni ne ngua tukuŋa ndia ipolenzi tukuŋa rârâni

Matai 22:34-40, Luka 10:25-37

²⁸ Njinennga pananânga tamâta njana ngua tukuŋa kâ tonje nde kala imâ, aku ilonjonzi sipawa ngua. Iloŋo Yesu iporo ngua kanaŋo nâ taulo panzi, kala ikasonja Yesu tu, "Ngua tukuŋa ndia nde ipolenzi tukuŋa rârâni."

²⁹ Ande Yesu iporo taulo tu, "Ngua tukuŋa taitu nde kala njine: 'Miki Isrel ngu kalonjo! Maro Kindeni nde nenda Maro, aku i simbo nâ nde Maro Njalae.

³⁰ Noko ma tini mwasa ndo pa noko ne Maro Kindeni, aku kuo noko ilo ndoni wa koroani ndoni wa ilo kalo ndoni wa ne walo ndoni ilâ pa i simbo nâ.'

³¹ Anja ngua tukuŋa iyoka njinde muli, ande mine: 'Noko ma tini mwasa panzi tini pinde, itogo noko tini mwasa pa tamwata mine.' Ngua tukuŋa tonje nde njalae ku ipolenzi rua njine, ande tia."

³² Aku pananânga tamâta njinde ipai Yesu tu, "Pananânga, noko kuporo ngua mao. Mao nâ, Maro Kindeni simbo nâ nde Maro Njalae, aku tonje irerege kuku i, nde tia.

³³ Aku kindu ma tininda mwasa ndo papa i lâ ilonda wa nenda ilo-kalo wa nenda walo ndoni wa. Aku kindu ma tininda mwasa panzi tininda pinde itogo tininda mwasa pa warakânda mine. Ambo kindu ma toka tukuŋa rua njine muli, ande mâsi njine nde ma ara ndo lâ Maro Kindeni nao, ipole patarawânga ndoni kinzi uru simomo lâ yââ, tava patarawânga kie-kie rârâni."

³⁴ Yesu ilonjo tamâta njinde iporo ngua ara, itogo kinzi ilo-kalo tamâta uru siporo mine. Mine kala ipai tu, "Laiti njana noko ne kalo-tawana ipânnga sondu kâ." Aku kinzi tamâta rârâni simege njana Yesu, ku ilonzi pateu tu ma sikai samânga mine papa i kilo, ande ma tia.

*Yesu ikasonjanzi njana Kirisi kâ
Matai 22:41-46, Luka 20:41-44*

³⁵ Yesu imo Maro Kindeni ne luma sapânga ne ngumbi ilo ku ipanananji tamâta. Aku ipainzi tu, "Kinzi panananji tamâta njana ngua tukuŋa kâ uru siporo tu, 'Kirisi nde timbunda Daviti natu'. Andeta ngua njinde nde duvi mana, a?"

³⁶ Njana tu nanayoni Koroani Sapânga itula ilo-kalo pa Daviti, kala Daviti tamwata iporo tu,

'Maro Kindeni itu ngua pa nanenju Maro Njalae mine tu, "Noko kusanjona naji pa mbaungu wia kâ lee, ikura lâ zo njinde nanja ma aonzi noko ne kazânga tamâta simo noko kalo".'

³⁷ Ayo, Daviti tamwata ipatu Kirisi ŋa tu Maro Njalae. Mine nde mana mana nga kinzi siporo tu Kirisi nde Daviti ne vâsa nâ, a?" Aku kinzi tamâta ngu njalae nde sindeka njana silonjo Yesu ne ngua.

Kinzi tamâta njalanjala nenzi vetânga potomule

Matai 23:1-36, Luka 20:45-47

³⁸ Aku Yesu ipanananji mine tu, "Miki kapakatona sondu njana kinzi pananânga tamâta njana ngua tukuŋa kâ nenzi vetânga. Kinzi ilonzi tu sisawa pasawana luandondo njana sipasuka warakanzi tininzi kâ, ku soka silâ. Aku ilonzi tu kinzi tamâta ma simege njananzi ku ma siporo panzi lâ ao njini tu, 'O, tamâta njalae, kari aral!'

³⁹ Aku kinzi ilonzi tu sisanjona lâ tamâta naonzi lâ luma njana pasauja kâ ilo, aku

ilonzi pa sanjonâna nia arara lâ kâna-nunja njalanjala nia tava.

⁴⁰ Kinzi uru sikai lajeŋa panzi taine mwala, aku sipanawe nenzi luma. Aku kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi ku sikai noŋa luandondo ŋana kinzi tamâta ma simoranzi. Andeta muli, lâ zo ŋinde Maro Kindenî ma ipare nia panzi tamâta, ande kinzi ma sikai nâna njalae tina.”

Sugorai taine tonje io ne patarawâna ilâ pa Maro Kindenî

Luka 21:1-4

⁴¹ Yesu isanjona patarawâna nia tini laiti lâ luma sapâŋa ilo, aku mata ilâ imoranzi tamâta sio mbumbu lâ pinze ilo. Aku kinzi mbaliŋa warakanzi rârâ nde sio mbumbu rârâ.

⁴² Andeta ŋinenŋa sugorai taine mwala tonje imâ ku io mbumbu kiri-kiri rua nâ indue pinze ilo.

⁴³ ŋinenŋa Yesu isarawanzi ne pâri-tamâta tu simâ, aku ipainzi tu, “Naŋa aporo mao nâ pami; sugorai taine mwala ŋine io mbumbu njalae tina, ipole mbumbu kinzi tamâta rârâni muŋga sio lâ pinze ilo.

⁴⁴ ŋana tu kinzi rârâni nenzi mbumbu rârâ keno panzi, aku sio pinde nâ ilâ pinze ilo. Anŋa taine ŋine nde imo sugorai ndo, andeta io ne mbumbu ndoni, kala i ne mbumbu tonje ikeno ŋana iko kapwa kâ, ande tia.”

13

Yesu itula ŋgua ŋana Maro Kindenî ne luma sapâŋa ma zavaruŋa pwapwataki

Matai 24:3, Luka 21:7

¹ Yesu ipile Maro Kindenî ne luma sapâŋa ku iyâti ilâ, ŋinenŋa i ne pâri-tamâta tonje ipai tu, “Pananâna, kumora mira njalanjala wa luma arara ŋai!”

² Andeta Yesu iporo taulo tu, “O, noko kumoranzi luma njalanjala ŋine, a? Naŋa apaino tu kinzi kazâŋa tamâta ma sipile luma ŋine ne mira tonje ikeno mira tonje kulu tia ndo. Kinzi ma sisapira rârâni iyauru bururu ndue lâ.”

Yesu iporo ŋana malia kie-kie ma muli ipâŋga

Matai 24:4-14, Luka 21:8-11

³ Yesu ikâki isanjona Oliv Tuu kulu. Anŋa Maro Kindenî ne luma sapâŋa ikeno pa nao. ŋinenŋa Petero, ŋga Yamesi, ŋga Yoane, ŋga Andaria nde simâ papa ku sikasonja tu,

⁴ “Maka katu kasama ŋine; mâsi ŋinde ma ipâŋga lâ zo ndia. Anŋa mâsi ndia ma ipâŋga muŋga ŋana itula pwataki tu mâsi njalanjala ŋinde ŋana nao laiti ŋana ipâŋga kâ.”

⁵ ŋinenŋa Yesu itula ŋgua pwataki panzi tu, “Miki kapakatona sondo ŋga. Tia ma tamâta tonje ilanemi.

⁶ ŋana tu kinzi tamâta rârâ ma simâ ku sipatu naŋa ŋâŋgu, ku ma siporo tu, ‘Naŋani tamwatâŋgu kala i’, aku ma sikai lajeŋa panzi tamâta rârâ.

⁷ Aku miki ma kaloŋo paraŋa njalanjala ne nduŋerani imâ laiti, aku ma kaloŋo ŋgua ŋana paraŋa njalanjala pinde ipâŋga nia malawae tona. Andeta miki ma tinimi ruru ndimo. ŋinde ma imâ ipâŋga, anŋa zo njalae ŋana tâno ŋine ne zo marumbu kâ nde ipâŋga tia yo.

⁸ Kinzi tamâta lâ lawea pinde ma simandi sikai kazâŋa panzi tamâta lâ lawea pinde, anŋa ŋgu pinde ma sikai kazâŋa panzi ŋgu pinde. Ogigi ma iririŋo tâno pinde yâti taulo, aku putole njalae ma ipâŋga lâ tâno pinde. Mâsi ŋine rârâni ma ipâŋga muŋga, itogo nâna uru ipâŋga panzi taine kâpwa kâpwa ku itula pwataki tu pagugunja ne zoni nde imâ ipâŋga laiti lâ.

⁹ Andeta miki kapakatona warakami sondo ŋga. ŋana tu kinzi ma sikaimi kaika ku siomi lâ ŋgua nia, ku ma sipalilimi lâ luma ŋana pasauŋa kâ ilo. Aku ma singunumi kamandi lâ kinzi koipu njalanjala wa tamâta mbâna-mbâna wa naonzi, ŋana tu miki nemi kalo-tawana ikeno pa naŋa. Andeta vetâna ŋinde nde itogo nemi nzâla ŋana kaporo katula pâri ara panzi tamâta njalanjala ŋinde.

¹⁰ Andeta Maro Kindenî ne pateâŋa ikeno tu kinzi tamâta pinde ma silâ situla pâri ara panzi tamâta simo tâno ndoni muŋga lâ ŋga, kala kinzi tamâta rârâni ma siloŋo.

¹¹ Aku lâ zo ŋana kinzi ma sipa miki kaika ŋana siomi kalâ pa ŋgua nia, ande miki ma karuru ndimo, aku kalomi loko ŋana ŋgua ndia miki ma kaporo taulo panzi, mine ndimo. ŋana tu Maro Kindenî ma itula ŋgua pami lâ zo ndainani nâ ŋana kaporo yâti. Mine nde ŋandai miki warakami nâ ma kaporo ŋga; Koroani Sapâŋa ma itula ŋgua pwataki lâ kawami.

¹² Pa zo ŋinde kinzi tamâta ma sionzi ninzi-nambwe silâ kazâŋa tamâta mbaunzi ilo, ŋana ma sipunzi pâta simâte kâ. Aku kinzi tamâne kala ma siveta mine nâ panzi natunzi. Aku kinzi lâlu kala ma sikai kazâŋa panzi tinanzi tamanzi mine nâ, ku ma sionzi silâ kazâŋa tamâta mbaunzi ilo ŋana sipunzi pâta simâte kâ.

¹³ Mao nâ, kinzi tamâta rârâni ma wisinzi nâna njalae tina pami, ŋana tu nemi kalo-tawana ikeno pa naŋa. Anŋa tamâta ea imandi kaika lee zo sakamao ŋinde marumbu lâ, ande Maro Kindenî ma via mao ilua i, ma imo via mine ku imo nâ.”

*Vetâŋa sakamao ŋalae tina ma ipâŋga
Matai 24:15-28*

¹⁴ Aku Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, "Miki ma kamora vetâŋa sakamao ndo ipâŋga iveta muso ŋalae lâ nia ŋinde tunja kaika ikeno ŋana." (Noko tamâta ea kupono ŋgua ŋine, ande kalo ŋgere sondo ŋana kusama duvi kâ.) "Pa zo ŋinde, ara ŋana kinzi tamâta simo Judia tâno ŋinde ma sikâwa silâ pa nia tuu.

¹⁵ Ambo tonje imo ne luma mende kulu, ande ara ŋana i ma indue ku ikâwa nâ ilâ; i ma ilâ luma ilo ŋana ikai ne kelekele tonje ndimo.

¹⁶ Ambo tonje imo ne tâno ilo, ande i ma itaulo ilâ luma ilo ŋana ikai ne pasawana luandondo ndimo.

¹⁷ Opopo, lâ zo ŋinde kalo-sukâŋa ŋalae tina ma ilâ panzi taine kâpwa kâpwa wa kinzi taine ŋinde natunzi simo suu tini yo.

¹⁸ Ara ŋana miki ma kano kaika tu mâsi ŋinde ma ipâŋga lâ mào ne zo tia.

¹⁹ Lâ zo ŋinde, malia ŋalae tina ma ipâŋga. Nia ndoyo, lâ zo ŋinde Maro Kindeni ipulia samba wa tâno wa kelekele rârâni sipâŋga lâ, aku imâ lee ipâŋga lâ zo ŋine, ande malia kie-kie mine munja ipâŋga tia ndo. Aku muli kala malia kie-kie mine ma ipâŋga kilo, nde tia.

²⁰ Ambo Maro Kindeni ma io zo luandondo ŋana malia kie-kie ŋinde, ande kinzi tamâta rârâni ma sipamateteu marumbu lâ. Andeta i ilo ndo keno panzi tamâta munja ipateanzi ŋinde, kala ma io zo ŋinde mbuku taitu nâ.

²¹ Pa zo ŋinde, ambo tamâta tonje ipaimi tu, 'Kamora ŋa, Kirisi imo ŋai', tâku 'Imo ndai', ande miki ma kalomi tawana ŋgua ŋinde ndimo.

²² Ŋana tu lâ zo ŋinde, kinzi 'Kirisi' laŋeŋa rârâ anja ŋgua-tulâŋa tamâta laŋeŋa rârâ ma sipâŋga, ku ma siveta mâsi kie-kie pinde sitogo tu silanzenzi ku siyaulanzi tamâta ŋinde Maro Kindeni munja ipateanzi ŋinde. Andeta kinzi ma sikura tia.

²³ Naŋa aporo atula vetâŋa ŋine pwataki pami lâ, aku mao kano, vetâŋa mine ma muli ipâŋga. Mine nde miki kapakatona sondo ŋga."

*Mâsi rârâni ŋinde ma marumbu lâ,
ŋinenja Yesu ma imâ ipâŋga*

Matai 24:29-31, Luka 21:25-28

²⁴ Ŋinenja Yesu iporo kilo tu, "Mâsi wa malia ŋalae tina ŋinde ma ipâŋga marumbu lâ, ŋinenja

'kari mata ma ipâŋga ŋana, anja nzimona ma ipane nia kilo tia.

²⁵ Anja pitu ma simbe piti lâ samba tini, anja samba ne siŋgâra kaika rârâni ma silâ wa simâ wa.'

²⁶ Ŋinenja kinzi tamâta ma simora naŋa Tamâta Natu amo take-take tonje ŋgini amâ tava walo ŋalae, aku ma simora naŋa kilalâŋgu pwataki tu naŋa nde Maro Ŋalae.

²⁷ Lâ zo ŋinde naŋa ma aonzi nanenju anjelo silâ sigonanzi nanenju tamâta rârâni munja apateanzi ŋinde. Mao nâ, kinzi anjelo ma silâ sikura nia ndoni lâ tâno kulu ŋana sigonanzi nanenju tamâta ŋinde.

*Ŋgua tambirâŋa ŋana kâi pâla-pâla
itula zo*

Matai 24:32-33, Luka 21:29-31

²⁸ "Miki kalomi ŋgere ŋana kâi pâla-pâla kâ, ŋana tu ŋinde ma isukami ŋana kasama nanenju ŋgua ŋine duvi. Lâ zo ŋana kâi pâla-pâla irumba ku lau wasaseki ipâŋga, ande miki kasama tu kari ne zo ŋga imâ ipâŋga laiti lâ.

²⁹ Aku mine nâ, ambo miki ma kamora mâsi ŋinde rârâni ipâŋga lâ, ŋinenja ma kasama tu tâno ŋine ne zo ŋga laiti ŋana marumbu kâ.

³⁰ Naŋa aporo mao nâ pami; kinzi tamâta simo lâ zo ŋine ma simâte tia yo, ŋinenja mâsi ŋinde rârâni ma imâ ipâŋga lâ.

³¹ Mao nâ, samba wa tâno wa ma marumbu lâ, anja naŋa kawâŋgu ŋgua nde ma marumbu tia ndo, ma ikeno mine ku imo nâ."

*Maro Kindeni simbo nâ isama Yesu ne
zo ŋana itaulo imâ kilo kâ*

Matai 24:36-51

³² Ŋinenja Yesu iporo tu, "Tamâta tonje isama zo ndia wa kari tai ŋapia naŋa ma ataulo amâ kilo, ande tia. Kinzi anjelo lâ samba ilo sisama ŋine tia, aku naŋa Maro Kindeni Natu tamwatâŋgu kala asama ŋine tia. Mama simbo nâ isama.

³³ Mine nde kapakatona sondo ŋga, ŋana tu miki kasama nanenju zo ŋana ataulo amâ kilo kâ, ande tia.

³⁴ Ŋinde itogo tamâta ŋalae tonje ipile ne luma ku iyoka ilâ pa nia tonje. Aku ipainzi ne wurâta tamâta tu ma sikatona i ne kelekele sondo, ŋinenja iwaewurâta panzi taitu-taitu. Aku ipai tamâta uru ikatona luma ne nzâla ŋinde tu ma io tini sondo ndo.

³⁵ Mine nde miki kala kao tinimi sondo ndo, ŋana tu miki kasama ŋana zo ndia luma warika ma itaulo imâ kilo, ande tia. Tiambo i ma itaulo imâ lâ lala tâku mbo ŋgini-ŋgini tâku mbwale mbwale kâ tâku mbwale pwataki tâ; ande miki kasama tia.

³⁶ Mine nde kao tinimi sondo ku kamo nâ. Tia ma i imâ walele nâ, aku ma imora tu miki kakeno.

³⁷ Nguva njine naŋa aporo pa miki, ande kala aporo panzi tamâta rârâni mine nâ tu, 'Miki ma kao tinimi sondo ku kamo nâ'."

14

Kinzi tamâta ŋalajala sipa ngua tu ma sipu Yesu pâta imâte

Matai 26:2-5, Luka 22:1-2

¹ Ma wurita lâ mbwale mauru, njinennga Juda nenzi zo sapâŋa ŋana sika puroŋa ne yisi tia ma ipâŋga. Kinzi sipatu kumbwa njinde ŋa tu Pasova. Aku kinzi patarawâŋa tamâta ŋalajala ŋga kinzi pananâŋa tamâta ŋana ngua tukunja kâ nde siporo tu, "Kinda ma taveta mana ŋga ma talanje Yesu ku takai kaika tapu pâta imâte."

² Andeta kinzi siporo tu, "Kinda ma taveta njinde lâ zo sapâŋa tia. Tia ma kinzi tamâta wisinzi nâna ku singoloa paraŋa, ku ma sipara potomule."

Taine tonje ipalini samimi lâ Yesu kulu

Matai 26:6-13, Yoane 12:1-8

³ Yesu imandi ilâ pa Betani lawea, aku imo Saimon ne luma ilo. Saimon nde tamâta tonje muŋga ikai pukonja tini saga-saga, andeta njinennga tini mbârambâra kilo. Yesu isaŋona peke tini tu ma ika kâ, andeta taine tonje ikai ne mira belo ara tonje, samimi kuwae ara pâta ikeno ilo, ku ikai imâ pa Yesu. Samimi njinde nde kulu ŋalae tina. Aku taine ipu belo samimi njinde kawa pwataki, ku ipalini samimi lâ Yesu kulu.

⁴ Taitu kinzi tamâta pinde simora njinde ku ilonzi kura tia ndo. Kinzi siporo pa warakanzi tu, "Opopo, ŋana sâ kâ ŋga ipalini samimi njine iyaula kaa nâ, a?"

⁵ Ambo kinda muŋga takai samimi njinde talanzi tamâta tu siko tâ, ande kinda ma takura tu takai kulu ŋalae njinde, aku mbumbu njinde ma talanzi sugorai tamwatanzi. Andeta tia." Aku simbita taine njinde pâta.

⁶ Andeta Yesu ipainzi tu, "Ŋana sâ kâ ŋga miki kaveta malia pa taine njine, a? Iveta mâsi ara ndo pa naŋa.

⁷ Ŋana tu kinzi sugorai tamâta ma simo kumi ikura zo zo. Mine kala lâ zo ndia miki katu kasukanzi, ande kasukanzi. Anŋa naŋa ma amo songo kuku miki, ande tia.

⁸ Vetâŋa kala taine ikura tu iveta, ande iveta lâ. Ipalini samimi lâ naŋa karaenŋu ŋana iveta sondo ŋana alâ pa kuru nia kâ.

⁹ Naŋa aporo mao nâ pami; lâ tâno ndia muli mbo kinzi ma situla pâri ara ŋana naŋa kâ, ande kinzi ma situla vetâŋa taine njine iveta njinde tona, ŋana kinzi tamâta ma kalonzi ngere ŋana i wa."

Judas ipa ngua tu ma io Yesu lâ kinzi patarawâŋa tamâta mbaunzi ilo

Matai 26:14-16, Luka 22:3-6

¹⁰ Njinennga kinzi pâri-tamâta saŋao kanaanzi rua nawalanzi tonje, i ŋa tu Judas Iskariot, ande ilâ panzi patarawâŋa tamâta ŋalajala. I itu ma ikai kulu-pâŋga ŋana Yesu kâ panzi.

¹¹ Kinzi silonjo ngua njine ku sindeka pâta, njinennga sipa ngua kaika ŋana mbumbu pinde ma silua i. Njinennga Judas ilâ ku iroto nzâla tonje ŋana ma io Yesu lâ mbaunzi ilo.

Yesu ika kâŋa-nuŋa kunzi ne pâri-tamâta

Matai 26:17-24, Luka 22:7-14,21-23, Yoane 13:18-19

¹² Njinennga zo sapâŋa ŋana sika puroŋa ne yisi tia kâ nde imâ ipâŋga lâ. Lâ zo ŋalae njinde, kinzi Juda tamâta uru sipunzi lama natunzi pâta simâte, njinennga sika. Njine nde ŋana iveta kinzi kalonzi ngere ŋana kumbwa Pasova ne duvi kâ. Aku Yesu ne pâri-tamâta sika-sonja i tu, "Noko ilo tu maka ma kalâ kaveta kâŋa-nuŋa lâ nia ndia ŋana ma taka."

¹³ Aku Yesu isupwanzi ne pâri-tamâta rua tu silâ, ku ipainzi tu, "Miki rua kalâ lawea ŋalae ilo, aku ma kapakâtu kuku tamâta tonje lâ nzâla, ikale lââ lâ kulo ŋalae tonje. Miki rua koka i muli.

¹⁴ I ma ilâ luma tonje ilo. Njinennga miki ma kaporo pa luma njinde warika tu, 'Pananâŋa ne kasonâŋa nde ikeno mine; "Luma ilo kisiŋa pwataki tonje nde keno ndia ŋana ma aka kumbwa njine ne kâŋa-nuŋa kunzi nanenŋu pâri-tamâta ŋai.'"

¹⁵ Njinennga i ma itula luma ilo kisiŋa pwataki tonje ikeno âta pami, peke tava kelekele ŋana kâŋa-nuŋa kâ nde ikeno njinde. Miki rua kalâ kaveta kâpwa pa kinda lâ niani ndaina."

¹⁶ Aku kinzi rua silâ lawea ŋalae ilo, aku simora kelekele rârâni ikeno itogo muŋga Yesu iporo panzi mine. Mine kala siveta kâŋa-nuŋa lâ njinde.

¹⁷ Kari indue lala pararai lâ, njinennga Yesu ikainzi ne pâri-tamâta saŋao kanaanzi rua ku silâ sipâŋga luma njinde.

¹⁸ Kinzi nde sisaŋona sika yo, ande Yesu ipainzi tu, "Naŋa aporo mao nâ pami; tamâta tonje lâ miki ŋginimi ma io naŋa lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo. Ande kala tamâta njine ika kuku naŋa."

¹⁹ Kinzi pâri-tamâta nde silonjo ngua njine ku ilonzi malia ndo, ku kinzi taitu-taitu sikasonja Yesu tu, "Tiambo noko kuporo ŋana naŋa kâ, tiya?"

²⁰ Ande Yesu ipainzi tu, "I nde tonje lâ miki saŋao kanaanzi rua. Ande kala

tamâta ñine io mbau lâ kondo ilo kuku naña, kala maka rua kaka.

²¹ Mao nâ, naña Tamâta Natu ma amâte, ikura Maro Kindeni kawa ñgua kinzi ñgua-tulâña tamâta munja singere lâ pepa tini mine. Andeta vetâña sakamao ndo ma ipânnga pa tamâta ñine io Tamâta Natu lâ kinzi kazâña tamâta mbaunzi ilo. Ambo nia ndoyo tamâta ñine tina ipagugua i tia tâ, ande ñinde ma ara.”

Yesu waiña ilanzi ne pâri-tamâta

Matai 26:26-29, Luka 22:17-20, Yoane 13:12-30, 1 Korin 11:23-26

²² Kinzi sisañona sika yo, ñineñga Yesu ikai puroña, kawa ndançe pa Maro Kindeni, aku ipwataki ilanzi ne pâri-tamâta. Aku iporo tu, “Miki kakai kaka. Naña kanaanoggu kala ñine.”

²³ Ñineñga ikai kâmba waini kala mine nâ, kawa ndançe pa Maro Kindeni, ku ilanzi, aku rârâni sinu waini lâ kâmba ñinde.

²⁴ Aku ipainzi tu, “Naña seenggu kala ñine. Ñine nde Maro Kindeni ne ñgua pâña ne kanaanjo. Naña apaliñi ñananzi tamâta rârâ.”

²⁵ Naña aporo mao nâ pami; naña ma anu waini kanaanjo kilo tia lee, ikura lâ zo ñinde Maro Kindeni ma ikai Maro panzi tamâta lâ tâno kulu. Ñineñga ma anu waini waseki.”

²⁶ Yesu iporo ñgua ñine lâ, ñineñga siwânggi wânggiña tonçe, aku simandi sip-ile lawea ñinde ku silâ pa Oliv Tuu.

Yesu iporo tu Petero ma ipatimoa i

Matai 26:30-35, Luka 22:31-34, Yoane 13:36-38

²⁷ Ñineñga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki rârâni nemi kalo-tawana ma imbe, ikura Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

‘Naña ma apu lama nenzi katonâña, ande kala kinzi lama ma sikâwa pwap-wataki silâ.’

²⁸ Andeta muli, Maro Kindeni ma ipaño naña amandi amo viânggu kilo, ñineñga ma ayoka amunja pami alâ Galilaya tâno.”

²⁹ Andeta Petero ipai tu, “Ambo kinzi tamâta ñine rârâni nenzi kalo-tawana ma imbe, ande nanenggu kalo-tawana ma imbe tia ndo!”

³⁰ Andeta Yesu ipai Petero tu, “Naña aporo mao nâ pano; ma ñine mbo nâ, tatareko ma isunja kawa mbwani rua tia yo, ande noko tamwata ma kuporo kupa-timoa naña mbwani ñato tu noko kusama naña tia.”

³¹ Andeta Petero iporo kaika kilo tu, “Ambo kinzi situ sipu naña pâta amâte kuku noko, ande naña ma aporo apatimoa

noko mine tia ku tia ndo!” Aku kinzi pâri-tamâta rârâni kala siporo ñgua kaja taituni mine nâ.

Yesu ikai noña lâ Getsemani tâno ilo

Matai 26:36-46, Luka 22:39-46, Yoane 18:1

³² Ñineñga kinzi silâ sipânnga tâno tonçe, i ña mine Getsemani. Aku Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki kasañona kamo ñai, mbo naña alâ akai noña ñga”.

³³ Aku ikainzi Petero, ñga Yamesi, ñga Yoane, aku kinzi ñato silâ kuku i. Ñineñga Yesu ilo putuka wa ilo malia ndo.

³⁴ Aku ipainzi tu, “Naña kalonggu sukâña ñalae tina, aku laiti ñana iyaula naña ndo. Mine nde miki kamo ñine ku kaka mâsa.”

³⁵ Ñineñga ilâ tini, aku ikeno nao tundu lâ tâno kulu, ku ino pa Maro Kindeni ñana nâna ñalae ñinde laiti ñana ipânnga papa i kâ, tu ma iñgençe ñana i kâ.

³⁶ Yesu ikai noña mine tu, “O, Mama! Noko pwura ñana kuveta vetâña rârâni. Mine kala naña atu noko ma pwai kâmba ñana nâna kâ ñine sañe naña. Ambo taitu noko ma kuveta ikura nanenggu pateña mine ndimo. Kuveta ikura noko tamwata nâ ne pateña.”

³⁷ Ñineñga Yesu itaulo ilâ panzi ne pâri-tamâta kilo, andeta sikeno. Aku ipañonzi ku ipai Petero tu, “Saimon, noko pweno, a? Mana mana ñga noko pwura tia ñana kuka mâsa ikura kari tai taitu nâ, a?”

³⁸ Ara ñana miki ma kao tinimi, ku kano pa Maro Kindeni tu ma isukami ñana kamandi kaika lâ zo ndia samâña imâ ipânnga pami. Mao nâ, miki ilomi tu kaveta vetâña ara, anja karaemi nde iveta malia pami.”

³⁹ Ñineñga Yesu ipilenzi ku itaulo ilâ ikai noña kilo. Aku lâ i ne noña ñinde, ande iporo ñgua rege-rege kuku ne noña munğâña ñinde.

⁴⁰ Ikai noña lâ, ñineñga itaulo ilâ panzi ne pâri-tamâta kilo, andeta imoranzii sikeno nâ simo, ñana tu matanzi matutu pâta. Kinzi simandi sânda, andeta mainzi, kala siporo ñgua tonçe pa Yesu tia.

⁴¹ Tia ku Yesu itaulo ilâ ikai noña kilo, ñineñga itaulo imâ panzi ne pâri-tamâta ku ipainzi tu, “Opopo, miki kakeno kamo ñai yo kapwarea, a? Kura lâ! Zo ñga ipânnga lâ. Kamora ñga; kala ñine kinzi simâ ñana sio naña Tamâta Natu lâ kinzi kiesaka tamwatanzi mbaunzi ilo.

⁴² Ayo, kamandi sânda, ku toka talâ panzi! Kamora ñga, tamâta ñana ikai kulu-pânnga ñana naña kâ, ande kala imâ ipânnga laiti lâ.”

Judas Iskariot iu Yesu lâ kinzi kazânga tamâta mbaunzi ilo

Matai 26:47-56, Luka 22:47-53, Yoane 18:2-11

⁴³ Yesu iporo ngua njine yo, aku walele nâ Judas, ina tonge lâ Yesu ne pâri-tamâta sanjao kanaanzi rua, ande imâ ipângga lâ. Aku tamâta ngu njalae tina nde sikai pila njana kazânga kâ wa kâi mbuku wa soka kuku simâ. Kinzi patarawânga tamâta njalanjala, anjga kinzi pananânga tamâta njana ngua tukuja kâ, anjga kinzi ngu nenzi katonânga, ande kinzi njinde mujga sisupwanzi kala simâ.

⁴⁴ Ande kulu-pângga tamâta njinde mujga ipainzi tu i ma iveta mâsi tonge pa Yesu. Ipainzi tu, "Nanja ma anzumwa tamâta tonge nao, aku tamâta njinde nde Yesuni. Miki ma kakai i kaika ku kakatona sondo nâ kakai kalâ."

⁴⁵ Mine kala Judas iyoka imâ pa Yesu ku walele nâ iporo tu, "Pananânga!", ku inzumwa i nao.

⁴⁶ Njinejga kinzi kazânga tamâta pinde mbaunzi ilâ sikai Yesu kaika lâ.

⁴⁷ Andeta Yesu ne pâri-tamâta tonge nde imandi laiti, ku mbau nâ ipasu ne pila yâti ku ipu patarawânga tamâta njalae ne wurâta tamâta tonge. Aku pila isalu taja motu piti imbe ndue tâno kulu.

⁴⁸ Aku Yesu ipainzi tu, "Nana sâ kâ nga miki kakai pila njalanjala tava kâi mbuku kamâ pa nanja, a? Tiambo miki katu nanja nde panawe tamwânjgu, a?"

⁴⁹ Ikura zo zo nanja uru asanjona kumi lâ Maro Kindeni ne luma sapânga ilo, ku amo apananami, andeta miki njandai kakai nanja kaika lâ zo njinde nga. Andeta ara, ngua njinde kinzi ngua-tulânga tamâta mujgânga sijgere lâ pepa tini, kala njine ipângga kanaanjo lâ."

⁵⁰ Yesu iporo ngua mine lâ, njinejga i ne pâri-tamâta rârâni sipile i ku sikâwa silâ.

Tamâta limoa tonge ikâwa

⁵¹ Pa zo njinde tamâta limoa tonge imo kuku Yesu, ande i ipita lalava pâne tonge lâ kambwanje. Andeta kinzi kazânga tamâta sikai i kaika,

⁵² andeta iyaute lalava pâne njinde piti lâ kambwanje, ku ikâwa wulo-wulo nâ ilâ.

Kinzi sio Yesu ilâ pa ngua nia

Matai 26:57-68, Yoane 18:12-14,19-24

⁵³ Njinejga kinzi kazânga tamâta sikai Yesu silâ pa patarawânga tamâta nenzi tamâta njalae. Aku kinzi patarawânga tamâta njalanjala rârâni wa kinzi ngu nenzi katonânga wa kinzi pananânga tamâta njana ngua tukuja kâ wa, kinzi njinde rârâni nde sipasau lâ simo taitu.

⁵⁴ Anja Petero nde iyoka mulinzi ilâ, ku imo malawae mwasa. Iyoka ilâ

patarawânga tamâta njalae ne ngumbi ilo, ku isanjona kinzi sambara tamâta imwai yâ.

⁵⁵ Aku kinzi patarawânga tamâta njalanjala sitavanzi kinzi tamâta mbâna-mbâna rârâni nde sisarawanzi tamâta pinde simâ tu ma situla ngua njana Yesu ne vetânga kâ. Kinzi ilonzi tu ma sisânda vetânga soki ndia Yesu mujga iveta tâ, njana ikura tu ma sipu i pâta imâte. Andeta kinzi njandai sisânda i ne vetânga soki tonge nga.

⁵⁶ Njana tu kinzi tamâta rârâ sisowe ngua lanjeja kie-kie lâ Yesu tini, andeta nenzi ngua ndoni njandai kanja taitu nga.

⁵⁷ Njinejga tamâta pinde simandi ku sisowe ngua lanjeja pinde lâ Yesu tini tu,

⁵⁸ "Maka mujga kalonjo i iporo mine tu, 'Nanja warakânjgu ma asapira Maro Kindeni ne luma sapânga njine mujga kinzi tamâta sipa lâ mbaunzi. Anjga lâ kari njato nâ ma anjgunu luma wasaseki tonge kâki kilo. Andeta luma wasaseki njinde njandai kekeleke kinzi tamâta sipa lâ mbaunzi njga'."

⁵⁹ Andeta ngua kinzi sio yâti njinde ipângga kanja taitu tia, ipângga potomule nâ.

⁶⁰ Njinejga patarawânga tamâta nenzi tamâta njalae imandi ngininzi ku ikasonja Yesu mine tu, "Wa, noko tini pwâka tu kuporo ngua tonge tauo panzi, a? Mana mana njana ngua njine kala sisowe lâ noko tini, a?"

⁶¹ Andeta Yesu nde kawa buu nâ, iporo ngua tonge tia. Tia ku patarawânga tamâta njalae ikasonja kilo tu, "Tiambo noko nde Kirisi, Maro Kindeni Sapânga Tamwata Natu noko, tiya?"

⁶² Njinejga Yesu iporo tu, "Nanjani warakânjgu kala i. Aku nanja apaimi tu lâ zo muli, miki ma kamora nanja Tamâta Natu asanjona Maro Kindeni Walo Tamwata mbau pa wia kâ, aku ma kamora nanja ayoka samba ne take-take kulu andue amâ."

⁶³ Iporo mine lâ, njinejga patarawânga tamâta njalae imandi isaraka tamwata ne pasawanja lâ tini ku iporo tu, "Kinda ma tasarawanzi tamâta pinde kilo njana sisowe ngua lâ tamâta njine tini, ande ma tia!"

⁶⁴ Miki kalonjo ngua lâ. Kala njine nâ iporo ngua pavaligija pa Maro Kindeni! Miki ilomi mana." Aku kinzi rârâni sipa ngua tu, "Iveta soki njalae, kala ara njana ma sipu pâta imâte."

⁶⁵ Njinejga kinzi tamâta pinde sisupwara i, anjga pinde sikau i mata lâ lalava ku mbaunzi nâ sikatu, ku siporo tu, "Wa! Noko nde ngua-tulânga tamâta, a? Ayo, mine nde kuporo pwataki tâ; ea ipuno."

Siveta mine lee, niningga kinzi sambara sipoponza i kaika, ku sikai silâ.

Petero ipatimooa Yesu

Matai 26:69-75, Luka 22:56-62, Yoane 18:16-18,25-27

⁶⁶ Anğa Petero nde imo lâmbu lâ ngumbi ilo. Niningga patarawâna tamâta nğalae ne wurâta taine tonđe iyoka imâ.

⁶⁷ Taine nğinde mata ilâ imora Petero imwai yââ isanona, aku ilea kaika papa ku iporo tu, “Wa, noko kala munga kumu kuku Yesu Nasarete tamwata!”

⁶⁸ Taitu Petero ipatiâmo ku iporo mine tu, “Nanja asama nğua kala noko kuporo nğinde duvi tia. Nanja azizâla nana.” Niningga Petero iyâti ilâ imandi luma ne nzâla kawa. [Ande tatareko isuja kawa.] *

⁶⁹ Niningga wurâta taine nğinde imora i imandi lâ nzâla kawa, ku iporo kilo panzi tamâta simandi laiti tu, “Tamâta nğine nde tamâta tonđe lâ kinzi nawalanzi.”

⁷⁰ Taitu Petero iporo ipatiâmo kilo tu, “Mine tia!” Aku simo tini nâ, niningga kinzi tamâta simandi laiti nğinde nde siporo pa Petero kilo tu, “Mao nâ, noko nde tamâta tonđe lâ kinzi nawalanzi, nana tu noko nde Galilaya tamwata.”

⁷¹ Niningga Petero iporo nğua kaika mine tu, “Ambo nanja alânge, ande nanja ano pa Maro Kindeni tu ma iyaula nanja; nanja asama tamâta kala miki kaporo nana nğinde tia ku tia ndo!”

⁷² Niningga walele nâ tatareko isuja kawa [kilo]. Aku Petero ne ilo-kalo ipânğa nana nğua Yesu munga iporo tu, “Tatareko ma isuja kawa mbwani rua tia yo, ande noko tamwata ma kuporo kupatimooa nanja mbwani nğato tu noko kusama nanja tia.” Aku Petero ita pâta kanajo.

15

Sikai Yesu silâ pa Pilata

Matai 27:1-2,11-15; Luka 23:1-7,13-18; Yoane 18:28-40, 19:1-16

¹ Simo lee, ku mbwale pwataki lâ, niningga kinzi patarawâna tamâta nğalajala wa kinzi nğu nenzi katonâna wa kinzi pananâna tamâta nana nğua tukuņa kâ wa kinzi tamâta mbâna-mbâna rârâni nde sipasau lâ, kala ilonzi taitu nana ma sipa Yesu lâ wâlo kaika ku sikai silâ pa Rom nenzi koipu tonđe, i nâ mine Pilata. Aku siveta ikura nenzi nğua mine.

² Niningga Pilata ikasonja Yesu tu, “Noko nde Juda nenzi koipu nğalae, tiya?” Ande

Yesu itu lâ kawa mine tu, “Noko tamwata kuporo nğuan ndaina.”

³ Niningga kinzi patarawâna tamâta nğalajala sisowe nğua rârâ lâ Yesu tini.

⁴ Aku Pilata ipai Yesu kilo tu, “Opopo, tiambo noko ma kuporo nğua tonđe taulo tia, a? Kuloņo nğa; kinzi sisowe nğua rârâ lâ noko tini.”

⁵ Andeta Yesu iporo nğua tonđe tia, kala Pilata ilo rârâ.

Pilata io Yesu tu ma sipu lâ kâi popole tini imâte

Matai 27:16-26, Luka 23:16-25, Yoane 18:38-19:15

⁶ Aku Rom nenzi mâsi tonđe nde mine; ikura mbwera mbwera, lâ Juda nenzi kumbwa nğinde, ande Pilata uru iyaute tamâta tonđe munga imo luma sakamao ilo, ikura kinzi Juda tamâta warakanzi nenzi pateâna mine.

⁷ Aku lâ zoni ndaina, tamâta tonđe imo luma sakamao ilo, i nâ mine Barabas. Munga i nuwala kinzi simandi sipara kunzi Rom nenzi koipu, aku sipunzi tamâta pinde pâta simâte.

⁸ Mine kala kinzi Juda tamâta simâ pa Pilata ku sino papa tu ma iveta itogo munga uru iveta panzi mine.

⁹ Ande Pilata ikasonjanzi mine tu, “Tiambo miki ilomi tu nanja ma ayaute Yesu, ina Juda nenzi koipu nğalae, imâ pami, tiya?”

¹⁰ Pilata nde isama tu kinzi patarawâna tamâta nğalajala sipadâda nâ nana Yesu, aku nana duvi nğinde kâ kinzi sikai simâ pa Pilata.

¹¹ Andeta kinzi patarawâna tamâta nğalajala nde sisowe kinzi tamâta ilonzi kalonzi tu ma sisarâwa kaika pa Pilata tu iyaute Barabas imâ panzi.

¹² Mine kala Pilata ikasonjanzi tu, “Mine nde nanja ma aveta mana papa tamâta nğine miki kapatu i nâ tu ‘Juda nenzi koipu nğalae’, a?”

¹³ Ande kinzi sisarâwa kaika tu, “Kupu lâ kâi popole tini imâte!”

¹⁴ Andeta Pilata ikasonjanzi tu, “Nana sâ kâ, a? Iveta vetâna soki ndia.” Andeta kinzi kawanzi nğalae sisarâwa kaika kilo tu, “Kupu lâ kâi popole tini imâte!”

¹⁵ Pilata itu iveta kie ara panzi tamâta, kala iyaute Barabas ilâ panzi. Niningga ikai Yesu ku io lâ kinzi zugu tamâta mbaunzi ilo. Aku kinzi sipalili i pâta lâ, niningga siluku nana ma sipu lâ kâi popole tini.

* **14:68** 68,72 Nia ndoyo, nğua nğine kala ikeno ngumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonđe ipânğa lâ muli nde isenje nğua nğine ilâ kuku nğua ikeno munga.

Kinzi zugu tamâta siporo ngua pavaligiya pa Yesu

Matai 27:27-31, Luka 23:26-32

¹⁶ Njineŋga kinzi zugu tamâta sikai Yesu silâ Rom nenzi luma njana pasauŋa kâ ilo, aku sisarâwa panzi nawalanzi zugu tamâta rârâni tu simâ.

¹⁷ Aku siveta “a” papa Yesu ku sisawa pasawaŋa njini tonje lâ tini, njineŋga simwali wâka-wâka tonje ku sisawa lâ kulu tava.

¹⁸ Njineŋga mbaunzi kâki siveta ngua kapa-kapa papa mine tu, “Oe, Juda nenzi koipu njalae!”

¹⁹ Njineŋga sikai taumbwa tuka pinde, ku sipu i kulu mbwaninzi rârâ njinde wa sisupwara i tini wa. Aku sipare tukunzi papa ku sipanea i laŋeŋa tona.

²⁰ Kinzi siporo ngua pavaligiya pa Yesu mine lee, njineŋga sikai pasawaŋa njini piti lâ tini, ku sisawa tamwata ne pasawaŋa lâ tini kilo, aku sikai silâ tu ma sipu lâ kâki popole tini.

Kinzi sipu Yesu lâ kâki popole tini

Matai 27:33-56, Luka 23:33-49, Yoane 19:17-37

²¹ Kinzi soka nzâla silâ, ande sipakâtu kuku tamâta tonje, i ŋa mine Saimon, iyoka imâ njana ilâ papa lawea ilo kâ. Aku kinzi zugu tamâta siveta kaika papa i tu ma ikale Yesu ne kâki popole kâ. Saimon nde papa Sairini tâno kâ, aku i nde Aisande ku Rufus rua tamanzi.

²² Kinzi sikai Yesu silâ lee sipâŋga nia ndamwa tonje, sipatu ŋa tu Golgata. Njane njine nde duvi mine tu, “Kulu Kâmba Nia”.

²³ Njineŋga sikai waini pinde sigema tona lââ makisa njana isama nâna tia kâ, aku silua Yesu tu inu. Andeta inu tia.

²⁴ Njineŋga kinzi sipu Yesu lâ kâki popole tini, aku siwae i ne pasawaŋa sikai nenzi nenzi. Kinzi sipagui mira itogo satu mine, njana sisama tu ea ma ikai Yesu ne pasawaŋa.

²⁵ Aku lâ mboyo, kari tai lima kanaŋo njana, ande kinzi sipu Yesu lâ kâki popole tini.

²⁶ Aku lâ Yesu kulu âta, ande singere ngua njinde muŋga sio i ilâ pa ngua nia njana. Singere ngua mine tu, “Juda nenzi koipu njalae”.

²⁷ Anŋa lâ Yesu waŋgira, ande sisonanzi nzanzare tamwatanzi rua tona. Tonje nde sipu lâ kâki popole tonje tini papa Yesu tini pa wia kâ, anŋa tonje nde sipu lâ kâki popole tonje tini papa i tini pa njâsi kâ. [

²⁸ Mine nde kinzi ngua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa nenzi ngua nde ipâŋga kanaŋo. Ngua njinde nde mine, “Kinzi

nenzi morâŋa tu i imo kinzi nzanzare tamwatanzi nawalanzi.”]

²⁹ Aku kinzi tamâta pinde soka nia njinde silâ wa simâ wa, sirurua kakalinzi ku siporo ngua pavaligiya papa mine tu, “Oe, noko tamâta njana kusapira Maro Kindeni ne luma sapâŋa ku kunjunu kâki kilo lâ kari njato nâ, a?”

³⁰ Mine nde kupavila tamwata tâ! Njine nâ kupile kâki popole aku kundue kumâ tâ!”

³¹ Aku kinzi patarawâŋa tamâta njalanjala sitavanzi pananâŋa tamâta njana ngua tukuŋa kâ ande kala siporo ngua pavaligiya mine nâ. Kinzi siporo imâ naonzi nâ tu, “Opopo, i muŋga ivilanzi tamâta pinde, andeta ikura njana ipavila tamwata kâ, ande tia!”

³² I nde Kirisi, Isrel nenzi koipu njalae, a? Mine nde mambo njine nâ i ma ipile kâki popole ku indue imâ, ande ma kalonda tawana i.” Aku kinzi tamâta rua muŋga sipunzi lâ kâki popole simo Yesu waŋgira, ande kinzi rua kala siporo ngua pavaligiya kanaŋa taituni nâ pa Yesu.

Yesu imâte lâ

³³ Kari ikâki imâ njini lâ, njineŋga kondoma njalae itura tâno ndoni. Ikeno mine lee lala lâ, ikura kari tai njato mine.

³⁴ Kari tai njato lâ, njineŋga Yesu isuŋa kawa njalae kâki isarâwa mine tu, “Eli, Eli, lama sabatani!” Ngua njine ne duvi nde mine, “Nenŋu Maro, nenŋu Maro, njana sâ kâ njga kupu muli pa nanja!”

³⁵ Aku tamâta pinde simandi laiti njinde nde siloŋo Yesu ne ngua njine, andeta siloŋo soki-soki kala siporo tu, “Kaloŋo njga, isarâwa papa Ili!”

³⁶ Aku nenzi tamâta tonje ipalilu ilâ ikai nzomo, ku ipatuku lâ waini makisa ilo. Njineŋga isenŋe lâ lumbi-lumbi tonje tini ku isuŋa kâki ilâ papa Yesu kawa tu indomo kâ. Aku tamâta njinde iporo tu, “Ara, mambo tamora njga. Tiambo Ili ma imâ ikai i piti lâ kâki popole tini indue imâ, tâku tia tâku.”

³⁷ Andeta Yesu nde isarâwa kawa njalae, njineŋga imâte lâ.

³⁸ Aku ndainani nâ lalava matatola njalae uru itâra Maro Kindeni ne luma sapâŋa ilo njinde nde ipwa pwataki pa âta ku indue papa lâmbu mo rua lâ.

³⁹ Aku kinzi zugu tamâta nenzi koipu imandi kâki popole tini laiti njinde nde imora Yesu imâte mine, kala iporo tu, “Mao kanaŋo, tamâta njine nde Maro Kindeni Natu.”

* 15:28 28 Nia ndoyo, ngua njine kala ikeno njumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje imo muli nde isenŋe ngua njine ilâ kuku ngua ikeno muŋga.

⁴⁰ Aku kinzi taine pinde kala simandi malawae mwasa ku simora mâsi njinde tona. Maria i Makdala lawea taine imo kunzi, tava i nuwaka Maria, ina Yamesi nuwaka ku Josis rua tinanzi, anġa Salomi.

⁴¹ Kinzi taine nġato njinde muġġa soka kuku Yesu sikai kuleġa papa lâ Galilaya tâno. Aku kinzi taine pinde rârâ kala simo kunzi tona, kinzi njinde muġġa soka Yesu muli silâ Jerusalem lawea.

Kinzi sio Yesu karae lâ kuru ilo

Matai 27:57-61, Luka 23:50-56, Yoane 19:38-42

⁴²⁻⁴³ Kari indue lala lâ, njineġġa Yosepe Arimatea lawea warika nde imâ. I nde tamâta nġalae, aku kinzi tamâta mbâna-mbâna uru siporo tu i nde tamâta ara nâ. I kala uru io tini nġana Maro Kindeni ne zo nġana ma imâ ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu kâ. Aku njinde nde zo nġana siveta kekeleke sonġo nġana pwareġġa ne zo sapâġġa kâ lâ wurita. Mine kala Yosepe ilâ imandi Pilata nao. Iruru tia, ipukâe tu ino Pilata nġana ikai Yesu karae ku ilâ ike.

⁴⁴ Andeta Pilata nde ilo rua-rua, aku iporo tu, "O, i njine nġa imâte lâ, tiya?" Aku isarâwa papa zugu tamâta nenzi koipu tu imâ, aku ikasonġa tu, "Yesu imâte lâ, tiya?"

⁴⁵ Pilata ilonġo nġua lâ koipu kawa tu Yesu imâte lâ, njineġġa isâu pa Yosepe tu ma ikai Yesu karae ilâ ike.

⁴⁶ Njineġġa Yosepe iko lalava pâne tonġe ku ikai imâ, aku ikai Yesu karae piti lâ kâi popole tini. Njineġġa ilita lâ lalava pâne, ku ikai ilâ io lâ kuru ilo. Kuru njinde muġġa siveta lâ nia mira. Aku Yosepe itambumbua mira nġalae tonġe ilâ ipono kuru njinde kawa.

⁴⁷ Aku Maria i Makdala lawea taine tava i nuwaka Maria, i Josis tina, ande kinzi rua simo ndaina ku simora Yesu ne kuru nia tona.

16

Yesu imandi imo via kilo

Matai 28:1-15, Luka 24:1-49, Yoane 20:1-23

¹ Juda nenzi pwareġġa ne zo sapâġġa nde nġa marumbu lâ. Aku wurita kilo, njineġġa kinzi taine nġato, Maria i Makdala taine, tava i nuwaka Maria, i Yamesi tina, anġa Salomi, kinzi nġato siko samimi wa kekeleke kuwae ara wa nġana silâ sivala lâ Yesu karae.

² Lâ sânda, mbwale pwataki lâ, ande kinzi soka silâ pa kuru nia.

³ Soka nzâla silâ, ande sipakasonġa warakanzi tu, "Ea ma ivila kindâ itambumbua mira piti kuru kawa."

⁴ Kinzi soka lee sipâġġa kuru nia, aku matanzi ilâ pa kuru kawa, andeta simora mira ikeno kawa tia, kala wisinzi motutu, nġana tu mira njinde nde nġalae tina.

⁵ Njineġġa kinzi silâ kuru ilo, andeta simora tamâta limoa tonġe isawa pasawaġġa pâne indue itura lâ. Tamâta njinde isanġona papa wia kâ. Aku kinzi taine siruru pâta lâ.

⁶ Andeta ipainzi tu, "Miki karuru ndimo! Nâġa asama tu miki kamâ nġana kamora Yesu Nasarete tamwata, ina muġġa kinzi sipu lâ kâi popole tini. I imandi sânda lâ, kala imo nġai tia! Miki kamâ kamora nia kala muġġa sio i karae ndue ikeno.

⁷ Ayo, njine nâ miki kalâ ku kaporo panzi i ne pâri-tamâta, tava Petero, mine tu, 'Yesu imuġġa pami ilâ Galilaya tâno lâ. Miki kalâ, ma kasânda i kulu lâ niani ndaina, ikura nġua muġġa itula pami njinde'."

⁸ Kinzi taine silonġo nġua njine lâ, njineġġa sipile kuru siyâti silâ pa nia yo, aku sipalilu sikâwa silâ. Kinzi siruru pâta ku wisinzi kâki lâ, kala sitapâri pa tamâta tonġe tia.

Maria i Makdala lawea taine imora Yesu

[

⁹ Lâ sânda mboyoni Yesu imandi lâ materġa nianzi imo via kilo. Aku lâ zoni ndaina ipatua papa Maria, i Makdala lawea taine. Taine njinde nde muġġa Yesu isokinzi koroani saka lima kananġonzi rua piti lâ i ilo.

¹⁰ Njineġġa Maria ilâ ku itapâri panzi tamâta muġġa simo kuku Yesu njinde. Kinzi nde ilonzi malia, kala simo sita nâ.

¹¹ Andeta Maria ipainzi tu, "Yesu imandi lâ, kala imo via kilo! Nâġa amora i lâ!" Kinzi silonġo nġua njinde, andeta nġandai kalonzi tawana nġa.

Pâri-tamâta rua simora Yesu lâ nzâla

¹² Njinde ilâ lâ, njineġġa kalo-tawana tamâta rua sipile Jerusalem ku soka nzâla silâ. Andeta Yesu ipalele ipâġġa itogo tamâta kaa nâ, ku ilâ ipatua panzi rua.

¹³ Kinzi rua sisama i kilala pwataki lâ, njineġġa sitaulo simâ siporo njine pwataki panzi i ne tamâta rârâni silonġo. Andeta kinzi kalonzi tawana kinzi rua nenzi nġua njinde, ande tia.

Yesu ionzi ne pâri-tamâta tu ma silâ situla pâri ara

Matai 28:16-20, Luka 24:46-48, Yoane 17:18, 20:21

¹⁴ Aku muli nġa, zo tonġe, Yesu ne pâri-tamâta sanġao kananġo taitu sisanġona sika, njineġġa Yesu imâ ipatua panzi. Andeta imbitanzi nġana nenzi kalo-tawana

soki-soki kâ, nana tu kinzi tamâta pinde munja sitapâri panzi tu kinzi simora Yesu imo via kîlo, andeta tininzi pwâka tu kalonzi tawana ngua ninde.

¹⁵ Aku Yesu ipainzi tu, "Miki kalâ kakura nia ndoni lâ tâno kulu, aku katu pâri ara panzi tamâta rârâni.

¹⁶ Tamâta ea kinzi kalonzi tawana kala silili pâri ara ne lââ, ande Maro Kindeni ma ikai kinzi ninde rârâni piti lâ kondoma ilo ku ma via mao ilanzi. Anja tamâta ea kinzi kalonzi tawana tia, ande Maro Kindeni ne pareŋa-nia ma ikeno panzi.

¹⁷ Kinzi ninde kalonzi tawana, ande Maro Kindeni ne walo ma ikeno panzi nana siveta mâsi kaika pinde kâ. Kinzi ma sipatu naŋa nŋgu ku ma sisokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi, ku ma siporo ngua kaja wasaseki kie-kie.

¹⁸ Kinzi ma sikai mwâta saka lâ mbaunzi ilo, aku ma sinu lââ sakamao nana iyaulanzi tamâta kâ, andeta kelekele ninde ma iyaulanzi tia. Aku kinzi ma sio mbalaunzi lâ pukonja tamâta tininzi, aku kinzi pukonja tamâta ninde ma tininzi ara kîlo."

Yesu ikâki samba ilo

Luka 24:49-53, Pâri Tamâta 1:6-11

¹⁹ Maro Yesu iporo ngua nîne pwataki panzi lâ, nîneŋga Maro Kindeni ikai i kâki samba ilo. Aku isaŋona Maro Kindeni tini laiti pa mbau wia kâ.

²⁰ Nîneŋga Yesu ne pâri-tamâta soka silâ sikura nia nia, situ pâri ara panzi tamâta. Aku Maro Nalae imo kunzi, ku isukanzi nana siveta mâsi kaika pinde tona. Mine kala i kawa ngua kilala ipânja nia yo tu ngua mao kanaŋo.] *

* **16:20** 9-20 Nia ndoyo, ngua nîne kala ikeno ngumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânja lâ muli nde isenje ngua nîne ilâ kuku ngua ikeno munja.

LUKA

Pâri ara ñana Yesu Kirisi kâ Luka ñngere

Ñine nde pâri ara ñana Yesu Kirisi kâ Luka ñngere. Luka nde Juda tamâta tia; i nde Griik tamâta, ku ñngere ñgua ñine ilâ panzi tamâta lâ ñgu pinde, kinzi Juda tia, ñana igagati ilonzi kalonzi tu ma kalonzi tawana Yesu. Luka iveta wurâta ñana ivetanzi pukonja kâ, aku iyoka kuku Paulo itula pâri ara panzi tamâta lâ tinikoa ñgu (Pâri Tamâta 16:11-24). Luka ñngere pâri ara ñine, aku muli ñngere pepa ñalae tonje kilo ñana Yesu ne pâri-tamâta nenzi wurâta (kumora Pâri Tamâta). Luka ñngere ñgua rârâ ñana Yesu ne kalosukâña tava ne mâsi kaika, aku itula pwataki tu Yesu imâ tâno kulu ñana iyaute kinda tamâta lâ ñgu rârâni piti lâ kondoma ilo.

Luka ñngere ñgua ñine ilâ pa tamâta ñalae tonje, i ña tu Tiopilas

¹ O Tiopilas, lâ zo ñine kinzi tamâta rârâ sipatogo nenzi ilo-kalo ñana sinjere pâri ara lâ pepa tini kâ. Pâri ara ñinde nde ñana vetâña rârâni Maro Ñalae Kindeni iveta ipânga ñngininda lâ.

² Kinzi sinjere ñgua ikura Yesu ne pâri-tamâta munja situla pa kinda mine. Kinzi pâri-tamâta ñinde warakanzi matanzi simora vetâña ñinde pwataki lâ.

³ Aku naña kala akasonja wa apanâna sondo lâ ñana vetâña rârâni ñinde duvi kâ. Mine kala naña ilonju pateu tu ma aŋgere ñgua ñine sondo nâ pa noko, tamâta ñalae, ikura munja ipânga mine.

⁴ Naña aveta mine pano ñana duvi ñine kâ; naña ilonju tu noko ma kusama tu ñgua rârâni munja sipananano ñinde, ande ñgua mao nâ.

Ñjelo Gabriel itula ñgua pa Sakaria tu Yoane Lââ-Liliña Tamwata ma ipânga

⁵ Munja, lâ zo ñinde Herot ipânga ikai koipu panzi tamâta simo Judia tâno, ande patarawâña tamâta tonje imo nia ñinde, i ña mine Sakaria. Sakaria ipânga lâ patarawâña tamâta Abaisa ne ñgu. I kaiwa nde Elisabete, aku kinzi rua nde simo lâ patarawâña tamâta munjâña Aron ne vâsa ñgu.

⁶ Kinzi rua simo sondo ndo lâ Maro Kindeni nao, ñana tu kinzi uru sipono muli pa Maro Ñalae ne ñgua tukunja rârâni. Kinzi ñana silaŋa sipole ñgua tukunja tonje kâ, ande tia.

⁷ Andeta kinzi rua nenzi vâsa tonje tia, ñana tu Elisabete i ñinja, aku kinzi rua ñgua konja lâ.

⁸ Simo lee ku zo tonje, Abaisa ne ñgu nenzi zo ipânga tu ma siveta wurâta tonje lâ Maro Kindeni ne luma sapâña ilo.

⁹ Aku ñgu ñinde soka nenzi vetâña munjâña muli, aku siveta mâsi tonje ñana itula Maro Kindeni ne pateâña pwataki panzi tu tamâta ea lâ kinzi ñnginzi ma iveta wurâta ñinde. Aku Sakaria ña ipânga lâ ñana i ma ilâ luma sapâña ilo, ku ma isulu yââ iveta mundo kuwae ara ikâki ñana patarawâña kâ.

¹⁰ Ñineŋga kari tai ñana sisulu yââ mundo kuwae ara ikâki kâ ñga ipânga lâ, ande kala Sakaria imo luma sapâña ilo. Aŋga kinzi tamâta ñgu ñalae nde sipasau simo nia yo ñana sikai nonja kâ.

¹¹ Ñineŋga Maro Ñalae ne aŋelo tonje ipânga ipatua pa Sakaria. Aŋelo nde imandi patarawâña nia ñinde tini pa wia kâ.

¹² Sakaria nde mata ilâ imora aŋelo ñinde, aku wisi motu lâ, ku iruru pâta kanaŋo.

¹³ Andeta aŋelo ipai tu, “Sakaria, noko kururu ndimo. Maro Kindeni ipaloŋo pa noko ne nonja lâ. Kuloŋo ñga; noko kaiwa Elisabete ma ipagugua noko natu tamâne ipânga, aku noko ma kupatu i ña tu Yoane.

¹⁴ Noko ma ilo ara ku kundeka nâ ñana natu ñinde kâ. Aku kinzi tamâta rârâ kala ma sindeka ñana i ne pagugunja kâ,

¹⁵ ñana tu i ma ipânga tamâta ñalae lâ Maro Kindeni nao. I ma inu waini wa lââ kaika ndimo. Aku lâ zo ñana tina ipagugua i, ande Koroani Sapâña ma ipaŋando i ndo lâ.

¹⁶ Ñana i ne wurâta kâ, ande kinzi tamâta rârâ lâ Isrel ñgu ma sipalele ilonzi kalonzi itaulo imâ pa nenzi Maro Ñalae Kindeni kilo.

¹⁷ I ma ikai Koroani ñinde munja ñgua-tulâña tamâta Iliia ikai, aku ma iveta wurâta imunja pa Maro Ñalae. I ma iveta tamâta ilonzi pa natunzi kilo, aku ma iveta kinzi potomule tamwatanzi sipalele ilonzi kalonzi tu ma sipânga sitogonzi tamâta ñinde uru sipono muli pa Maro Kindeni. Aku i ma ivetanzi Maro Kindeni ne pateâña tamâta tu simo sondo, kala Maro Ñalae ma imâ ipânga ñnginzi.”

¹⁸ Andeta Sakaria nde iporo taulo pa aŋelo tu, “Ambo tu ñgua ñine nde mao, ande naña ma asama ñine kilala mâsi mana. Naña ñga konja lâ, aŋga kaiwâŋgu kala konja lâ mine nâ.”

¹⁹ Andeta aŋelo itu lâ kawa tu, “Naña ñaŋgu Gabriel. Naña uru amandi Maro Kindeni nao, kala i tamwata isupwana tu aporo pâri ara ñine pano.

²⁰ Naneygu ñgua ñine ma ipânga kanaŋo mao nâ, lâ zo ñinde Maro Kindeni munja ipatea lâ. Andeta noko ñandai kalo

tawana nanenğu ɲgua ɲga. Mine kala kuloŋo; noko kawa ma pasâe, aku noko ma kuporo ɲgua tia lee, ikura zo ɲana vetâŋa ɲine ma ipâŋga kanajo.”

²¹ Kinzi tamâta ɲgu ɲalae nde simo sio tininzi ɲana Sakaria tu ma iyâti imâ panzi kilo. Andeta zo luandondo ilâ lâ, kala ilonzi rua rua sipakasoŋa tu, “Mana mana ɲga imo soŋgo lâ luma sapâŋa ilo.”

²² Kinzi sio tininzi lee, ɲinenğa Sakaria iyâti imâ pa nia yo, andeta ikura ɲana iporo ɲgua pwataki panzi, nde tia. Mine kala kinzi nenzi ilo-kalo ipâŋga tu i munga imora mâsi tonđe lâ luma sapâŋa ilo, ɲana tu itogo lâ mbalau nâ panzi, andeta kawa nde pasâe lâ.

²³ Sakaria ne zo ɲana iveta wurâta ɲana patarawâŋa kâ ɲga marumbu lâ, ɲinenğa itaulo ilâ pa tamwata ne lawea kilo.

²⁴ Zo pinde ilâ lâ, ɲinenğa Sakaria kaiwa Elisabete kapwa lâ. Elisabete nde isapana tini ɲana imo luma ilo nâ, ikura nzimona lima.

²⁵ Aku Elisabete iporo tu, “Maro ɲalae kalo sukâŋa ɲanana, ande kala ɲine iveta mine pa naŋa ɲana ikai nanenğu maŋeti piti lâ ɲgu naonzi kâ.”

Anjele itula ɲgua pa Maria ɲana Yesu ma ipâŋga kâ

²⁶ Elisabete kapwa lâ, aku nzimona lima ilâ lâ, ɲinenğa Maro Kindeni isupwa anjele Gabriel ilâ lawea tonđe lâ Galilaya tâno, i ɲa mine Nasarete lawea.

²⁷ Aku Gabriel ilâ pa taine taipa tonđe lâ lawea ɲinde, i ɲa mine Maria. Kinzi munga sipatea Maria pa tamâne tonđe, i ɲa mine Yosepe, ɲana ikai kaiwa kâ. Yosepe nde imo lâ koipu ɲalae mungâŋa Daviti ne vâsa ɲgu.

²⁸ Gabriel nde ilâ pa Maria ku ipai tu, “Ngua pisi imo kuno. Maro ɲalae itu nzâmbe ara pano wa imo kuno wa.”

²⁹ Maria ilonjo anjele ne ɲgua ɲine, aku ilo rârâ, ku iporo ɲgua imo ilo nâ tu, “Ngua ɲine nde kie mana.”

³⁰ Andeta anjele ipai tu, “Maria, noko kururu ndimo. Maro Kindeni ilo ara pano.

³¹ Kuloŋo ɲga; noko ma kapwa, aku ma kupagugua lâlu tamâne nzâla-kulu ipâŋga. Noko ma kupatu i ɲa tu Yesu.

³² I ma ipâŋga tamâta ɲalae ndo, aku kinzi ma sipatu i ɲa tu ‘Maro Kindeni âta Tamwata Natu’. Maro Kindeni ipatea lâ tu i ma imo koipu ɲalae, itogo i timbu Daviti mine.

³³ I ma ikai koipu ɲalae panzi Isrel ɲgu ku imo nâ. I ma ikai maro panzi tamâta ku imo mine ku imo nâ; i ne zo ma marumbu tia ndo.”

³⁴ Andeta Maria nde itu lâ anjele kawa tu, “Njine ma ipâŋga mana. Naŋa tininğu

ndo, aku akai tamâne tonđe itogo naŋa kaiwâŋgu, ande tia.”

³⁵ Aku anjele iporo taulo papa mine tu, “Koroani Sapâŋa ma imâ pano, aku Maro Kindeni âta Tamwata ne walo ɲalae ma ipaŋando noko ndo lâ. Mine kala lâlu sapâŋa noko ma kupagugua ɲinde, ande ma sipatu i ɲa tu Maro Kindeni Natu.

³⁶ Kuloŋo ɲga; noko see Elisabete nde koŋa lâ, andeta i natu tamâne nde ipâŋga lâ, kala ikeno i kapwa ilo. Munga kinzi siporo tu Elisabete nde ɲinğa, kala ɲine i kapwa ikura nzimona lima lâ.

³⁷ ɲana tu Maro Kindeni ikura tu iveta vetâŋa rârâni.”

³⁸ Maria nde iporo taulo tu, “Naŋa nde Maro ɲalae ne kuleŋa taine kaa nâ. Ara ɲana i ma iveta pa naŋa ikura noko kuporo mine.” Njinenğa anjele ipile Maria, aku ilâ lâ.

Maria ilâ kuku Elisabete

³⁹ Anjele ilâ lâ, ɲinenğa walele nâ Maria imandi ku imbâmba ilâ pa Judia nenzi lawea tonđe ikeno nia tuu.

⁴⁰ Njinenğa Maria ilâ Sakaria ne luma ilo, ku kawa “Kari ara” pa Elisabete.

⁴¹ Elisabete ilonjo Maria kawa kari ara papa, aku ndainani nâ lâlu isonğa lâ Elisabete kapwa ilo. Aku Koroani Sapâŋa ipaŋando Elisabete ndo lâ.

⁴² Njinenğa Elisabete iporo kawa ɲalae mine tu, “Maro Kindeni itu nzâmbe ɲalae tina pa noko, ipole nzâmbe i uru itu panzi taine pinde rârâni. Aku itu nzâmbe mine nâ papa lâlu ɲine kala ikeno noko kapwa ilo tona.

⁴³ Opopo, naŋa nde taine kaa nâ, anğa noko nde nanenğu Maro ɲalae tina. Mine nde mana mana ɲga noko kumâ pwalele naŋa, a?

⁴⁴ Kuloŋo ɲga; naŋa taŋâŋgu alonjo noko kawa kari ara lâ, aku ndainani nâ lâlu ikeno kapwâŋgu ilo ɲine nde indeka ku isonğa kâki.

⁴⁵ Noko taine kalo tawana tu Maro ɲalae ma iveta pano ikura i munga iporo mine. Mine kala Maro Kindeni ne nzâmbe ikeno pano.” Elisabete iporo ɲgua ɲine.

Maria ne wâŋgiŋa paneŋa kâ

⁴⁶ Njinenğa Maria iporo mine tu, “Naŋa ilonğu apanea Maro ɲalae!

⁴⁷ Mao nâ, naŋa ilonğu ndoni nde indeka nâ pa Maro Kindeni, ina nanenğu Yautâŋa Tamwata,

⁴⁸ ɲana tu i ilo ara pa ne kuleŋa taine naŋa, sugorai tainenğu. Pa zo ɲine wa zo muli-muli wa, kinzi tamâta rârâni ma siporo tu, ‘Maro Kindeni ne nzâmbe imâ pa taine ɲinde.’

⁴⁹ Kinzi ma siporo mine, njana tu Maro Kindeni, i Kaika Warika, iveta ne māsī njalae tina pa nanja. I njana imo sapānja.

⁵⁰ I ne kalo-sukānja imo kunzi tamāta ea uru simege njana i kâ, pa zo njine wa zo muli-muli wa.

⁵¹ I mbau iveta māsī kaika njalanjala pinde lâ, aku tamāta ea kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi, ande njaranzi sikāwa pwapwataki silâ lâ.

⁵² Maro Kindeni ikai koipu njalanjala nenzi walo sajenzi, aku itawanzi ndue lâ. Anja kinzi sugorai tamwatanzi, ande isuka kinzi kâki lâ.

⁵³ Iveta vetānja ara rârâ panzi tamāta njinde ilonzi tu sipono muli papa i. Mine kala kinzi simo ara nâ. Anja kinzi tamāta njinde uru sipamorai tu kinzi nde mbaliña warakanzi, ande izavarunzi pwapwataki, kala mbaunzi kaa nâ silâ.

⁵⁴⁻⁵⁵ Maro Kindeni iveta ikura ne njua pānja njinde munja iveta kunzi timbunda wukale, ande kala isukanzi Isrel ngu, i ne wurâta tamāta kinzi. I njandai kalo kapa njana; mine kala i ne kalo-sukānja imo kuku Abraham, aku ma imo mine kunzi Abraham ne vâsa rârâni ku imo nâ." Maria iporo njua njine.

⁵⁶ Maria imo ndaina kuku Elisabete lee, nzimona njato ilâ lâ, njinenja itaulo ilâ pa taine ne lawea kilo.

Elisabete ipagugua Yoane Lââ-Liliña Tamwata ipānja

⁵⁷ Paguguja ne zoni njana ipānja lâ, njinenja Elisabete ipagugua natu tamāne nzâla-kulu ipānja.

⁵⁸ Kinzi lawea njinde warakanzi, sitavanzi Elisabete ninambwe wukale kinzi nde siloño pāri tu Maro Njalae kalo sukānja njalae njana Elisabete, kala Elisabete ipagugua natu ipānja lâ. Mine kala kinzi simâ ku sindeka kuku.

⁵⁹ Lâlu ipānja lâ, aku imo kari lima kanaanjo rua lâ, njinenja wurita kilo kinzi sive i karae, ikura juda nenzi tukunja mine. Aku lâlu njinde tina-tama seenzi ilonzi tu ma sio njoa Sakaria lâ lâlu tini, itogo tama Sakaria njana mine.

⁶⁰ Andeta lâlu tina iporo tu, "Mine tia! Kinda ma tapatu i njana tu Yoane."

⁶¹ Andeta kinzi siporo taulo tu, "Mana mana, a? Njona njinde munja ikeno noko see tonje tini, ande tia."

⁶² Njinenja kinzi sitogo lâ mbalaunzi pa tama, aku sikasonja i tu i ilo pateja njona ndia pa lâlu.

⁶³ Sakaria itogo panzi tu kelekele njana njua njereña kâ silua, njinenja njere njua mine tu, "I njana tu Yoane". Aku kinzi wisinzi motutu lâ.

⁶⁴ Sakaria njere njua njine lâ, aku ndainani nâ i kawa ipwa pwataki ku iporo njua kilo, aku ipanea Maro Kindeni.

⁶⁵ Kinzi tamāta lâ lawea njinde nde wisinzi motu pāta, aku pāri njana vetānja njinde rârâni kâ nde ilâ isala lawea rârâni ikeno nia tuu lâ Judia tâno.

⁶⁶ Kinzi tamāta rârâ siloño pāri njinde, aku ilonzi rârâ siporo tu, "Ayo, mine kala muli njana lâlu njine ma ipānja tamāta mana." Kinzi sisama tu Maro Njalae ne kaika imo kuku lâlu njinde.

Sakaria ne wānjija paneña kâ

⁶⁷ Njinenja Koroani Sapānja ipanjando Yoane tama Sakaria ndo lâ, kala itula njua pwataki mine tu,

⁶⁸ "Ayo, tapanea Maro Njalae, ina Isrel nenzi Maro Kindeni, njana tu i imâ ipānja njininda njana itapa ne ngu kindi piti lâ kinzi kazānja tamāta mbaunzi ilo!

⁶⁹ Mao nâ, Maro Kindeni ikai i ne wurâta tamāta Daviti ne vâsa tonje, aku injunu imo kindi nenda Yautānja Tamwata. Aku Daviti ne vâsa njinde ne walo nde njalae tina.

⁷⁰ Nanayoni, Maro Kindeni io njua lâ ne njua-tulānja tamāta sapānja kawanzi, kala situla njua tu i ma iveta vetānja mine nâ.

⁷¹ Aku Maro Kindeni io i imâ njana ikea njana kindi kâ, aku njana iyaute kindi piti lâ nenda kazānja tamāta mbaunzi ilo.

⁷² Maro Kindeni munja ipa njua tu ma ivilanzi kindi timbunda, aku ma kalo sukānja njananzi. Aku iporo tu i ma iveta ikura ne njua pānja sapānja njinde munja iveta kunzi.

⁷³ I munja iporo njua kaika ku ipa njua kuku timbunda Abraham mine tu,

⁷⁴ "Nanja ma akainzi noko ne vâsa piti lâ nenzi kazānja tamāta mbaunzi ilo, aku ma apu tini kaika panzi tu ma siruru tia njana siveta wurâta pa nanja kâ.

⁷⁵ Mine kala kinzi tamāta njinde ma sikura tu siveta wurâta pa nanja, ku ma simo sapānja ku sondo ndo lâ nanja naonju, ikura zo rârâni simo vianzi lâ tâno kulu." "

⁷⁶ Sakaria iporo njua njine lâ, njinenja iporo pa natu tu, "Anja noko, nanja natunju, muli kinzi ma sipatu noko njana tu 'Maro Kindeni âta Tamwata ne Njua-Tulānja Tamāta', njana tu noko ma kumunja pa Maro Njalae ku kuveta i ne nzâla sondo papa.

⁷⁷ Mao nâ, noko ma kupananzi i ne tamāta mine tu i ma izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi, aku i ne vetānja njinde ma ikainzi piti lâ kondoma ilo.

⁷⁸ Kindi nenda Maro Kindeni ma iveta mine, njana tu i nde kalo-sukānja warika.

Mine kala i ma io Yautânga Tamwata indue imâ pa kinda itogo samba ne sinâla mine,
⁷⁹ njana ipanenzi tamâta njinde simo kondoma ilo kala siruru pâta njana mateja kâ. Aku i ma itula nzâla pa kinda njana tamo ara kuku i kâ." Sakaria iporo njgua njine pa natu Yoane.

⁸⁰ Aku simo lee ku muli nga, lâlu njinde itumbu njalae lâ, aku Koroani Sapânga ilokalo ara ilua. Aku i uru imo nia bilimu nâ lee, njine nga i ne zo njana ipatua lâ kinzi Isrel njgu naonzi kâ nde ipânga lâ.

2

*Maria ipagugua Yesu
 Matai 1:18-25*

¹ Pa zo njinde, Rom nenzi koipu njalae Kaisara Ogastus itu njgua tukuja panzi ne wurâta tamâta tu ma silâ pa tâno ndoni Rom uru ikatona njinde, njana singere tamâta rârâni njanzi kâ.

² Kinzi Rom munga njandai siveta wurâta mine njana singere tamâta njanzi kâ. Aku wurâta njine ipânga lâ zo njinde Sairinias ikai Rom ndamwa ku imo koipu lâ Siria tâno.

³ Mine kala kinzi tamâta rârâni simo lombo lâ lawea pinde nde sitaulo silâ pa warakanzi timbunzi nenzi lawea lawea tu ma singere njanzi kâ.

⁴ Aku Yosepe nde see papa Daviti ne vâsa njgu kâ. Mine kala ipile Nasarete lawea lâ Galilaya tâno, aku ilâ pa Daviti ne lawea, i nj tu Betlehem lawea, lâ Judia tâno.

⁵ Yosepe ikai kaiwa Maria, aku rua silâ Betlehem njana singere njanzi kâ. Kinzi rua njandai sikeno taitu nga. Maria tini ndo yo, andeta i kapwa njana natu nzâlaku kâ.

⁶ Kinzi rua simo Betlehem yo, njine nga pagugua ne zo nga ipânga lâ.

⁷ Aku Maria ipagugua natu tamâne nzâla-kulu ipânga, aku itura lâ lalava ilo, ku inga ndue ikeno bulmakao nenzi kondo njana kânga kâ ilo. Kinzi simo bulmakao nenzi pâla tonje ilo, njana tu lombo nenzi luma nde tamâta sipipi lâ.

Kinzi anjelo silâ panzi "lama" nenzi katonânga

⁸ Kinzi "lama" nenzi katonânga tamâta pinde nde simo tâno ilo papa nia njinde nganje-nganje, sikai wurâta njana sikatonanzi lama pa mbo kâ.

⁹ Njine nga walele nâ Maro Njalae ne anjelo tonje imâ ipatua panzi, aku Maro Njalae ne sinâla nde isinalanzi pâta lâ. Mine kala siruru pâta kanojo.

¹⁰ Andeta anjelo ipainzi tu, "Miki karuru ndimo. Kalojo njga; naja akai pâri ara kala amâ pamî, aku pâri ara njine nde njana iveta kinzi tamâta rârâni sindeka nâ.

¹¹ Njana tu njine kari, lâ Daviti ne lawea, ande taine tonje ipagugua miki nemi Yautânga Tamwata, kala ipânga lâ. I nde Kirisi, Maro Kindeni ne Pateânga Tamâta, aku i nde Maro Njalae.

¹² Miki ma kamora nanengu njgua njine kanojo kilala mine; miki ma kamora lâlu puro-puro tonje silita lâ lalava lâ, aku ikeno bulmakao nenzi kondo ilo."

¹³ Anjelo itula njgua mine lâ, njine nga walele nâ samba ne anjelo njgu njalae tina nde simâ sipânga kuku, aku sipanea Maro Kindeni mine tu,

¹⁴ "Paneânga ilâ pa Maro Kindeni imo âta kâ! Wisi-pisi imâ panzi tamâta simo tâno kulu, kinzi njinde Maro Kindeni ilo ara panzi!"

Lama nenzi katonânga silâ tu simora Yesu kâ

¹⁵ Kinzi anjelo nde siporo njgua njine panzi lama nenzi katonânga marumbu lâ, njine nga sipilenzi ku sikâki sitaulo silâ pa samba ilo kilo. Silâ lâ, njine nga kinzi lama nenzi katonânga nde siporo lâ warakanzi njininzi mine tu, "Ayo, toka talâ Betlehem, tamora mâsi njine Maro Njalae itula pa kinda!"

¹⁶ Kinzi silâ walele nâ, aku sisânda Maria ku Yosepe rua kulunzi, aku simora lâlu ikeno bulmakao nenzi kondo ilo.

¹⁷ Kinzi simora lâlu lâ, njine nga silâ ku siporo situla njgua rârâni kinzi anjelo munga situla panzi njana lâlu ni njinde kâ.

¹⁸ Kinzi tamâta silojo njgua kinzi lama nenzi katonânga siporo panzi njinde, aku kinzi rârâni nde ilonzi rârâ.

¹⁹ Anga Maria nde ipa njgua njinde ndoni kaika lâ ikeno i ilo kalo.

²⁰ Njine nga kinzi lama nenzi katonânga nde sitaulo silâ, aku siwângi sipanea Maro Kindeni njana mâsi njalae kinzi simora ku silojo njinde, ikura kinzi anjelo munga situla panzi mine.

Njoa silua Yesu

²¹ Kari lima kanojo rua ilâ lâ, aku wurita kilo, njine nga kinzi siveta ikura Juda nenzi mâsi mine, aku sive lâlu karae. Aku sipatu i nj tu Yesu, njoa njine anjelo munga itula pwataki, lâ zo njinde lâlu njandai ipânga imo tina kapwa ilo njga.

Simeon kuku Ana rua simora Yesu lâ Maro Kindeni ne luma sapânga

²² Simo lee ku kari tamâta rua (40) ilâ lâ, njine nga Maria ku Yosepe rua nenzi zo ipânga njana siveta patarawânga njana tini mbâra-mbâra kâ, ikura Mose ne njgua tukuja mine. Mine kala kinzi rua sikai lâlu ku sikâki silâ pa Jerusalem lawea njana siveta patarawânga kâ. Aku kinzi ilonzi

tu lálu ma ikai nzámbe njana muli iveta wuráta pa Maro Kindeni ká tona.

²³ (Nenzi vetáña njine nde iyoke Maro Njalae ne ngua tukuña tonje ikeno mine tu, “Kinzi lálu tamáne nzála-kulu ráráni, ande ma sikai nzámbe njana muli siveta wuráta pa Maro Njalae ká”.)

²⁴ Aku rua nenzi patarawáña njinde kala iyoke Maro Njalae ne ngua tukuña tonje kilo ikeno mine tu, “Noko ma kuonzi sii gugu rua táku sii bálu rua, itogo patarawáña mine.”

²⁵ Lâ zo njinde, tamáta tonje imo Jerusalem, i njana mine Simeon. I nde tamáta sondo, aku uru imege njana Maro Kindeni wa ipono muli pa i ne ngua tukuña wa. Aku i uru io tini njana Maro Kindeni ne Pateáña Tamáta tu ma imá njana ivilanzi Isrel ngu ká. Koroani Sapáña nde uru imo kuku Simeon.

²⁶ Nanayoni Koroani Sapáña itula ngua pwataki pa Simeon tu i ma imáte tia yo, ande i mata ma imora Kirisi, Maro Njalae ne Pateáña Tamáta.

²⁷ Aku lâ zoni ndaina, Koroani Sapáña igagati Simeon ilo tu ma ilá pa Maro Kindeni ne luma sapáña. Simeon nde imo nia njinde yo, njineŋga lálu tina-tama nde sikai Yesu simá pa luma sapáña njana siveta vetáña ikura Mose ne ngua tukuña mine.

²⁸ Aku Simeon nde ilá panzi, aku mbau ilá ikoti lálu ku ipanea Maro Kindeni mine tu,

²⁹ “Maro Njalae, muŋga noko kupa ngua kuku ne wuráta tamáta naŋa, kala njine nŋa ipáŋga kanaŋo lâ. Mine kala naŋa wisinŋu pisi ná, aku aluku lâ njana amá pano.

³⁰ Njana tu naŋa matáŋgu amora tamáta njine noko kupatea lâ njana imo maka nema Yautáña Tamwata,

³¹ aku noko kuŋgunu i imandi lâ kinzi tamáta ráráni naonzi lâ.

³² Ina itogo sinála tonje njana itula noko kilala pwataki panzi tinikoa ngu. Aku kinzi tamáta ráráni ma sisuka noko ne ngu maka Isrel njana káki.”

³³ Yesu tina-tama nde ilonzi rárâ njana ngua njine Simeon iporo njana lálu ká.

³⁴ Njineŋga Simeon itu nzámbe panzi, aku iporo pa lálu tina Maria mine tu, “Kuloŋo nŋa; Maro Kindeni ipatea lálu njine njana ivetanzi tamáta rárâ lâ Isrel ngu patanzi sindue, aŋga njana ivetanzi rárâ simo vianzi. I ma imo itogo Maro Kindeni kilala mine, kala kinzi tamáta rárâ ma sipu mulinzi papa.

³⁵ Mine kala kinzi tamáta rárâ nenzi ilo-kalo ma ipáŋga nia yo. Andeta kalosukáña njalae tina ma isowe noko taine ilo

pwataki tona, itogo pila mata uru isowenzi tamáta mine.”

³⁶ Aku ngua-tuláña taine koŋa tonje kala imo Jerusalem lawea tona, i njana mine Ana. I tama nde Panyuel, aku i nde imo lâ Asa ne vása ngu. Taine njinde nde koŋa lâ. Nia ndoyo i taine taipa yo, aku ikáe kaiwa tamáne ku imo kuku ikura mbwera lima kanaŋo rua.

³⁷ Njineŋga i kaiwa njinde imáte lâ, aku taine simbo ná imo lee ikura i ne mbwera tamáta njana kanaŋo njana (84). Taine mwala njinde nde uru ipile Maro Kindeni ne luma sapáña, ande tia; ikura kari wa mbo wa i uru itu kaika njana kápwa ká ku imo ikai noŋa ná.

³⁸ Aku lâ zo ndainani ná, taine njinde kala imá ipáŋga panzi Yesu tina-tama. I kawa ndaŋge pa Maro Kindeni, aku iporo itula ngua pwataki njana lálu njinde ká panzi tamáta pinde, kinzi njinde uru sio tininzi njana Maro Kindeni tu ma iyautenzi tamáta simo Jerusalem lawea njinde piti lâ kazáña ilo.

Yosepe ku Maria rua sitaulo pa Nasarete lawea

³⁹ Yosepe ku Maria rua siveta vetáña ráráni marumbu lâ, ikura Maro Njalae ne ngua tukuña mine, njineŋga sitaulo silá pa warakanzi nenzi lawea Nasarete kilo, lâ Galilaya táno.

⁴⁰ Aŋga lálu nde itumbu njalae, aku i tini kaika lâ. Aku Maro Kindeni ne wisi-wisi imo kuku i, kala itumbu tava ilo-kalo sondo ná.

Yesu ilá pa Maro Kindeni ne luma sapáña

⁴¹ Ikura mbwera mbwera, Yesu tina-tama nde uru sikáki silá pa Jerusalem lawea njana simora kumbwa Pasova ká.

⁴² Aku simo lee, ku Yesu ne mbwera saŋao kanaŋo rua lâ. Aku lâ mbwera njinde kinzi siveta ikura kumbwa nzalani mine, aku silá Jerusalem. Aku sikai Yesu iyoka kunzi silá.

⁴³ Simo lee, ku kumbwa ne zo marumbu lâ, njineŋga Maria ku Yosepe rua sitaulo silá pa nenzi lawea kilo. Aŋga Yesu nde ilá kunzi tia, imo Jerusalem ni. Andeta i tina-tama nde sizizála njana njine ká.

⁴⁴ Kinzi rua ilonzi pateata tu Yesu iyoka kunzi tamáta pinde tá. Tia ku soka lee lala lâ, njineŋga siroto njana Yesu ká lâ ninzi-nambwe wa seenzi wa nŋininzi.

⁴⁵ Siroto siroto lee, andeta sisánda Yesu kulu tia. Mine kala wurita kilo kinzi rua sitaulo silá pa Jerusalem kilo tu ma siroto njana.

⁴⁶ Kinzi rua sipáŋga Jerusalem lâ, njineŋga siroto njana Yesu ká. Andeta tia. Aku wurita kilo, njineŋga sisánda

i kulu lâ Maro Kindeni ne luma sapânga ilo. I nde isaŋona kinzi pananânga tamâta ngininzi, itambira taŋa pa nenzi ngua wa ikasoŋanzi ngua pinde tona.

⁴⁷ Kinzi pananânga tamâta siloŋo Yesu ne ngua njinde, ande kinzi rârâni wisinzi motutu ŋana i ne ilo-kalo wa ngua kanoŋo iporo taulo panzi njinde wa.

⁴⁸ Tina ku tama rua nde simora Yesu ku wisinzi motutu lâ. Aku tina ipai tu, "Natungu, ŋana sâ kê ŋga noko kuveta mine pa maka rua, a? Maka rua tama rua iloma malia ndo, kala kamo kaveta rotoŋa ŋalae ŋnanao."

⁴⁹ Andeta Yesu nde itu lâ kawa tu, "Mana mana ŋga miki rua kaveta rotoŋa ŋana naŋa kê, a? Tiambo miki rua kazizâla tu nanenŋu wurâta keno ŋana amo naŋa Mama ne luma ilo, tiya?"

⁵⁰ Andeta kinzi rua sizizâla ŋana ngua Yesu iporo panzi njinde ne duvi.

⁵¹ Njineŋga Yesu iyâti kunzi, aku sitaulo silâ sindue pa Nasarete lawea kilo. Aku ikura zo zo, Yesu taŋa mwasa nâ ipono muli pa kinzi rua nenzi ngua. Aku i tina nde kalo ngere ŋana ngua njinde rârâni kê, aku ipa kaika lâ keno i ilo kalo.

⁵² Aku Yesu nde itumbu ŋalae tava ilo-kalo ara nâ, aku Maro Kindeni wa kinzi tamâta wa nde tininzi mwasa nâ papa i.

3

Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata itula ngua Matai 3:1-11, Malaka 1:1-8, Yoane 1:6-8,15-37

¹ Koipu ŋalae Kaisara Taiberias ikai poe ikura mbwera saŋao kanoŋo lima lâ. Aku lâ zo njinde, Pontius Pilata imo tamâta mbâna-mbâna lâ Judia tâno, aŋga Herot nde ikai koipu lâ Galilaya tâno, aŋga i tai Pilip nde ikai koipu lâ Ituria tâno wa Trakonitis tâno wa, aŋga Lisaniyas nde ikai koipu lâ Abilene tâno.

² Aŋga Anas ku Kaiafas rua nde simo mbâna-mbâna panzi patarawânga tamâta rârâni. Aku lâ zoni ndaina, Maro Kindeni kawa ngua imâ pa Sakaria natu Yoane, lâ nia bilimu.

³ Njineŋga Yoane iyoka ilâ ikura nia rârâni ikeno Jodan Lââ tini laiti. Aku itula ngua panzi tamâta tu ambo sipalele ilonzi kalonzi, ande Maro Kindeni ma izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi. Njineŋga Yoane ililinzi lâ lââ.

⁴ Yoane ne wurâta njine iyoke ngua-tulânga tamâta Aisaia ne ngua tonge munŋa ingere lâ pepa tini. Ngua njinde nde ikeno mine tu,

"Lâ nia bilimu, sarawânga tonge iyoka lâ tamâta tonge kawa imâ mine

tu, 'Kaveta nzâla sondo ŋana Maro ŋalae ma imâ kê.

⁵ Katatau nia kawa kawa, aku kaso tuu wa nia ndamwa ndamwa tu ma sipânga nia papata ndo. Aŋga nzâla mwanŋi mwanŋi wa nzâla pakakâe wa, ande njinde miki ma kaveta sondo ndo.

⁶ Aku kinzi tamâta rârâni simo tâno kulu ma simora Maro Kindeni ne vetânga ŋana iyautenzi tamâta piti lâ kondoma ilo."

⁷ Kinzi tamâta rârâ nde simâ pa Yoane tu ma illinzi, andeta ipainzi tu, "Miki nde mwâta sakamao natunzi! Miki ea ipaimi tu kakâwa ŋana Maro Kindeni ne wisinâna kê, a?

⁸ Miki ŋandai kaveta vetânga arara ŋga. Ambo miki ma kaveta vetânga ara pinde, ande njinde ma itula ilomi kalomi pwataki tu miki kapalele ilomi kalomi lâ. Miki uru kaporo kaa nâ lâ warakami nginimi tu, 'Abraham nde maka timbuma', aku lâ ngua njine miki katu Maro Kindeni ne pareŋa-nia ŋana nemi kiesaka kê ma ingeŋge ŋanami. Opopo, miki kapalâŋe ndo! Naŋa aporo mao nâ pami; Maro Kindeni ikura tu ikainzi mira ŋai ku ive-tanzi sipânga Abraham ne vâsa, sitogo miki mine!

⁹ Kavasi nde ikeno lâ kêi duvi tini. Kâi ndia uru ipula kanoŋo ara tia, njinde Maro Kindeni ma iso piti irumbia lâ yââ ikana lâ."

¹⁰ Kinzi tamâta siloŋo Yoane iporo ngua mine, njineŋga sikasoŋa tu, "Ambo mine, ande maka ma kaveta mana."

¹¹ Aku Yoane itu lâ kawanzi tu, "Ambo tamâta tonge ne pasawaŋa rua keno papa, ande ara ŋana pasawaŋa taitu ma ilua tamâta ne pasawaŋa tonge tia njinde. Ambo tamâta tonge kê kâpwa keno papa, ande ara ŋana i kala ma iveta mine nâ."

¹² Aŋga kinzi tamâta pinde uru siveta wurâta pa Rom ŋana mbumbu kainja kê, ande kala simâ pa Yoane ŋana illinzi kê. Aku kinzi kala sikasoŋa Yoane tu, "Pananânga, aŋga maka nde ma kaveta mana."

¹³ Ande Yoane ipainzi tu, "Miki ma kakai mbumbu sondo nâ, ikura nemi koipu nenzi ngua mine. Kakai mbumbu pinde kaa nâ saŋenzi tamâta ndimo."

¹⁴ Aŋga kinzi zugu tamâta pinde kala sikasoŋa Yoane tu, "Aŋga maka nde ma kaveta mana." Aku Yoane itu lâ kawanzi tu, "Miki ma kaveta rurunŋa panzi tamâta wa kaveta ngua lajeŋa panzi ŋana kakai mbumbu saŋenzi ndimo. Miki ma kakai warakami nâ nemi kulu, aku ilomi yosi ŋana tamâta pinde nenzi mbumbu ndimo."

¹⁵ Kinzi tamâta ilonzi igagatinzi, kala sio tininzi ŋana mâsi kaika tonge tu ma imâ

ipanga naonzi tâ. Ilonzi iroto, aku siporo imâ warakanzi nâ ngininzi tu, "Tiambo Yoane nde Kirisi, tiya?"

¹⁶ Andeta Yoane itu lâ kawanzi ku iporo pa kinzi rârâni tu, "Nanja alilimi lâ lââ nâ; anja tamâta tonge iyoka nanja mulingu mwanga imâ, aku i ne walo nde ipole nanenju walo. I nde tamâta njalae, ande kala nanja amo i kalo, atogo tamâta kaa nâ mine. Nanenju ara ikeno pana njana ayaute wâlo piti lâ i ne kie kâmba, itogo i ne wurâta tamâta sugorai ma iveta mine, ande tia. I ma ililimi lâ Koroani Sapanga wa yââ wa.

¹⁷ I ne kâro-kâro keno i mbalau ilo, aku ma ikaro 'wit' ne kina itambira lâ. I ma igona 'wit' kanaŋo ku io lâ kâpwa ne luma ilo; anja kina nde ma irumbia lâ yââ njinde uru mela-mela mine ku imo nâ."

¹⁸ Aku Yoane itula njua rârâ pinde panzi tamâta tona, njana igagati ilonzi kalonzi kâ. Aku itula pâri ara panzi tona.

Herot io Yoane lâ luma sakamao ilo

¹⁹ Andeta Yoane uru imbita ku ilelea Koipu Herot, njana tu Herot ipanawe taine tonge, i nja tu Herodias. Taine njinde nde Herot tai Pilip kaiwa. Aku Yoane uru ilelea Herot njana vetanga potomule kie-kie pinde munga iveta tona.

²⁰ Ninenja Herot iveta soki njalae tina tonge kilo, njana tu isupwanzi ne tamâta silâ, aku sikai Yoane kaika ku sio lâ luma sakamao ilo.

Yoane ilili Yesu

Matai 3:13-17, Malaka 1:9-11, Yoane 1:31-34

²¹ Munga, lâ zo njinde kinzi tamâta rârâ simâ pa Yoane njana ililini kâ, ande Yesu kala imâ papa tu ikai lââ-liliŋa. Aku Yoane ilili i lâ, njinenja Yesu ino pa Maro Kindeni. Imo ikai nonja yo, njinenja samba ipwa pwataki,

²² aku Koroani Sapanga itogo bâlu mine indue imâ pa Yesu. Ninenja sarawâja tonge iyoka pa samba indue imâ mine tu, "Nanja natunju kala noko. Nanja ilonju ndo keno pano wa ilonju ndeka pano wa."

Yesu timbu wukale

Matai 1:1-16

²³ Yesu ne mbwera ipanga itogo tamâta taitu kanaŋo sanjo (30) wanjai, njinenja pa zo njinde imandi njana iveta ne wurâta kâ. Kinzi tamâta ilonzi pateo tu Yesu nde Yosepe natu. Anja Yosepe timbu nde Heli,

²⁴ anja Heli nde Matat natu, anja Matat nde Livai natu, anja Livai nde Melki natu, anja Melki nde Janai natu, anja Janai nde Yosepe natu.

²⁵ Yosepe nde Matatias natu, anja Matatias nde Amos natu, anja Amos nde

Nahum natu, anja Nahum nde Esli natu, anja Esli nde Nagai natu.

²⁶ Nagai nde Mat natu, anja Mat nde Matatias natu, anja Matatias nde Semen natu, anja Semen nde Josek natu, anja Josek nde Joda natu.

²⁷ Joda nde Joanan natu, anja Joanan nde Resa natu, anja Resa nde Serubabel natu, anja Serubabel nde Sealtiel natu, anja Sealtiel nde Neri natu.

²⁸ Neri nde Melki natu, anja Melki nde Adi natu, anja Adi nde Kosam natu, anja Kosam nde Elmadam natu, anja Elmadam nde Er natu.

²⁹ Er nde Yosua natu, anja Yosua nde Elieser natu, anja Elieser nde Jorim natu, anja Jorim nde Matat natu, anja Matat nde Livai natu.

³⁰ Livai nde Simeon natu, anja Simeon nde Juda natu, anja Juda nde Yosepe natu, anja Yosepe nde Jonam natu, anja Jonam nde Eliakim natu.

³¹ Eliakim nde Melea natu, anja Melea nde Mena natu, anja Mena nde Matata natu, anja Matata nde Natani natu, anja Natani nde Daviti natu.

³² Daviti nde Jesi natu, anja Jesi nde Obet natu, anja Obet nde Boas natu, anja Boas nde Salmon natu, anja Salmon nde Nason natu.

³³ Nason nde Aminadap natu, anja Aminadap nde Atmin natu, anja Atmin nde Arni natu, anja Arni nde Hesron natu, anja Hesron nde Peres natu, anja Peres nde Juda natu.

³⁴ Juda nde Yakopu natu, anja Yakopu nde Isaka natu, anja Isaka nde Abraham natu, anja Abraham nde Tera natu, anja Tera nde Nahor natu.

³⁵ Nahor nde Seruk natu, anja Seruk nde Reu natu, anja Reu nde Pelek natu, anja Pelek nde Eber natu, anja Eber nde Sela natu.

³⁶ Sela nde Kainan natu, anja Kainan nde Arpaksat natu, anja Arpaksat nde Siem natu, anja Siem nde Noa natu, anja Noa nde Lamek natu.

³⁷ Lamek nde Metusela natu, anja Metusela nde Enoko natu, anja Enoko nde Jaret natu, anja Jaret nde Malalel natu, anja Malalel nde Kenan natu.

³⁸ Kenan nde Enos natu, anja Enos nde Set natu, anja Set nde Adam natu, anja Adam nde Maro Kindeni natu.

4

Sadana ikai samanga pa Yesu

Matai 4:1-11, Malaka 1:12-13

¹ Koroani Sapanga ipanando Yesu lâ, njinenja Yesu ipile Jodan Lââ ku itaulo ilâ

pa Galilaya tâno. Njineŋga Koroani Sapâŋa ikai Yesu io lâ nia bilimu tonge.

² Yesu imo nia bilimu njinde ikura kari tamâta rua (40) lâ, aku Sadana imo ikai samâŋa papa. Ikura zo njinde rârâni Yesu ika kâpwa tonge tia, kala putole ipu pâta lâ.

³ Njineŋga Sadana ipai Yesu tu, "Noko kutu Maro Kindeni natu, ande ara, kuporo pa mira njine tu ma ipalele ipâŋga togo puroŋa mine."

⁴ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, "Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, 'Kâpwa nâ ikura tu isukanzi tamâta ŋana simo vianzi kâ, ande tia'."

⁵ Aku Sadana ikai Yesu ikâki ilâ nia tonge ikeno âta, aku walele nâ itula nia wa lawea ndoni papa.

⁶ Aku ipai Yesu tu, "Ayo, koipu ŋalaŋala rârâni nenzi walo wa singâra arara njine, ande ma alua noko. Kelekele rârâni njine nde muŋga Maro Kindeni ilua naŋa lâ, kala akura tu alua tamâta ea naŋa ilonŋu papa njinde.

⁷ Mine kala, ambo noko ma kupare tuku pa naŋa ku kupaneana, ande kelekele rârâni njine ma nalano."

⁸ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, "Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, 'Noko ma kutundu kupanea noko ne Maro Ŋalae Kindeni, aku kuveta wurâta papa i simbo nâ'."

⁹ Aku Sadana ikai Yesu ilâ Jerusalem lawea, aku io i kâki imandi Maro Kindeni ne luma sapâŋa mende kulu. Njineŋga ipai Yesu tu, "Noko kutu Maro Kindeni natu, ande ara, kusonŋa kundue pa tâno kulu.

¹⁰ Ŋana tu Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, 'I ma ionzi ne ajelo tu sikatona noko sono ndo.

¹¹ Kinzi ma mbaunzi nâ sisuka noko kâki, kala mira tonge ma ikura tu isowe noko kie, ande ma tia.' "

¹² Andeta Yesu itu lâ kawa tu, "Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno mine: 'Noko ma pwai samâŋa tonge pa noko ne Maro Ŋalae Kindeni ndimo'."

¹³ Sadana iveta ne samâŋa rârâni marumbu lâ, njineŋga ipile Yesu ku ilâ. Andeta Sadana io tini ŋana zo pinde muli mbo ma imâ iveta samâŋa pinde papa kilo.

Yesu iveta ne wurâta muŋga lâ Galilaya tâno

Matai 4:12-17, Malaka 1:14-15

¹⁴ Njineŋga Yesu itaulo ilâ pa Galilaya tâno, aku Koroani Sapâŋa ne walo imo kuku. Aku i parina nde isala nia ikura nia nia ilâ.

¹⁵ Aku Yesu ilâ ikura lawea lawea ku itu pâri ara ipanananzi tamâta lâ nenzi luma

ŋana pasauŋa kâ ilo. Aku kinzi tamâta rârâni sisuka i ŋa kâki.

Kinzi tamâta lâ Nasarete lawea sipu mulinzi pa Yesu

Matai 13:53-58, Malaka 6:1-6

¹⁶ Aku Yesu itaulo ilâ pa Nasarete lawea kilo. I muŋga imo ku itumbu ŋalae lâ lawea njinde. Aku lâ pwareŋa ne zo sapâŋa, ande Yesu ilâ luma ŋana pasauŋa kâ ilo, itogo uru iveta mine. Aku imandi lâ kinzi tamâta naonzi ŋana ipono Maro Kindeni ne ŋgua ngerenŋa pinde ikeno lâ pepa tini panzi.

¹⁷ Kinzi tamâta pinde sikai pepa njinde muŋga ŋgua-tulâŋa tamâta Aisaia ingere, aku sikai simâ silua Yesu. Njineŋga Yesu imazara pepa ku isânda ngerenŋa ŋgua tonge ikeno mine tu,

¹⁸ "Maro Ŋalae ne Koroani ipanando naŋa lâ, ŋana tu i ipatea naŋa tu ma atula pâri ara panzi sugorai tamwatanzi. Isupwa naŋa amâ ŋana atula ŋgua mine; 'Miki tamâta kamo luma sakamao ilo, ande miki ma kayâti kamâ pa nia yo; anŋa miki tamâta matami leva-leva, ande ma kamora kilo.' Aku isupwa naŋa amâ ŋana ayautenzi tamâta uru simo ara tia njinde,

¹⁹ aku isupwana ŋana atula ŋgua tu Maro Ŋalae ne zo ŋana iveta kie ara panzi tamâta kâ, ande imâ ipâŋga lâ."

²⁰ Yesu ipono ŋgua njine pwataki panzi silonŋo lâ, njineŋga iviviki pepa kilo ku ilua wurâta tamâta taulo. Njineŋga lambu ndue isanŋona ŋana ipanananzi kâ. Kinzi tamâta rârâni simo luma ŋana pasauŋa kâ ilo nde matanzi silea kaika pa Yesu nâ.

²¹ Njineŋga Yesu ipainzi tu, "Maro Kindeni kawa ŋgua njine kala miki kaloŋo lâ, ande njine kari ipâŋga kanoŋo mao lâ."

²² Kinzi tamâta rârâni nde wisinzi motu ŋana ŋgua ara njinde Yesu itula yâti panzi, aku sisuka i ŋa kâki. Andeta sipakasonŋa warakanzi mine tu, "Mana mana, a? Tiambo tamâta njine nde Yosepe natu, tiya?"

²³ Mine kala Yesu ipainzi tu, "Mao nâ, miki ilomi tu kaporo ŋgua siâŋa itaulo imâ pa naŋa mine tu, 'Ayo, noko tamâta ŋana kuvetanzi pukonŋa kâ, noko kupaveta tamwata karae sono lâ nŋa. Vetâŋa rârâni kinzi sitapâri tu noko muŋga kuveta lâ Kaperneam lawea, ande kuveta mine nâ lâ noko tamwata ne lawea tona'."

²⁴ Njineŋga Yesu ipainzi tu, "Naŋa aporo mao nâ pami; kinzi tamâta simo lâ ŋgua-tulâŋa tamâta tonge ne lawea tina, ande kinzi njinde uru ilonzi ara papa ŋgua-tulâŋa tamâta njinde, ande tia ndo.

²⁵ Miki kaloŋo ŋga, naŋa aporo ŋgua mao nâ pami; muŋga, lâ ŋgua-tulâŋa tamâta Iliâ ne zo, ande kinzi taine rârà lâ Isrel ŋgu kaiwanzi simâte lâ kala simo mwala nâ. Pa zo ŋjinde, karâzi imbe tia ikura mbwera ŋato ŋga nzimona lima kanoŋo taitu. Mine kala putole ŋlae ipâŋga ikura nia nia ilâ.

²⁶ Andeta Maro Kindeni isupwa ŋgua-tulâŋa tamâta Iliâ ilâ pa taine mwala tonje lâ Isrel ŋgu ŋana isuka i kê, ande tia. I isupwa Iliâ ilâ pa tinikoa taine mwala tonje lâ Sarepat lawea, lâ Saidon tâno.

²⁷ Aku mine nâ, lâ ŋgua-tulâŋa tamâta Elisa ne zo, ande kinzi Isrel tamâta rârà sikai pukonja tininzi saga-saga. Andeta tini saga-saga tamâta tonje lâ Isrel ŋgininzi ipâŋga tini mbâra-mbâra kilo, ande tia. Neman, ina Siria tinikoa ŋgu tamwata, i simbo nâ tini ipâŋga mbâra-mbâra kilo." Yesu iporo ŋgua mine.

²⁸ Kinzi tamâta kala simo luma ŋana pasauŋa kê ŋjinde ilo nde siloŋo Yesu ne ŋgua ŋjine, aku wisinzi nâna ŋlae tina.

²⁹ Aku marumbu; kinzi simandi ku sinja Yesu iyâti ilâ pa lawea ŋgaŋe. Njineŋga sikai sikâki silâ pa nia ndamwa tonje, lâ tuu ŋjinde nenzi lawea ikeno kulu. Kinzi ilonzi tu ma sitili Yesu ndue ŋana imâte kê.

³⁰ Andeta tia; Yesu iyoka ŋgininzi, aku iyâti ilâ.

Yesu isoki koroani saka piti lâ tamâta tonje ilo

Malaka 1:21-28

³¹ Njineŋga Yesu indue ilâ pa lawea ŋlae tonje ikeno Galilaya tâno, i ŋa tu Kaperneam lawea. Aku lâ pwareâŋa ne zo sapâŋa, ande ipanananzi tamâta simo lawea ŋjinde.

³² Kinzi nde wisinzi motutu ŋana i ne ŋgua ŋjinde, ŋana tu ipanananzi itogo i tamwata ikai Maro Kindeni ndamwa kala iporo.

³³ Aku tamâta tonje imo luma ŋana pasauŋa kê ŋjinde ilo tona, koroani saka ipagagara i lâ. Tamâta ŋjinde isuŋa kawa ŋlae kâki tu,

³⁴ "Aaa! Yesu, Nasarete tamwata, noko kumâ ŋjine tu kuveta mana pa maka, a? Tiambo noko kumâ ŋjine tu kuzavaruma, tiya? Naŋa asama noko kilala pwataki tu noko nde Maro Kindeni ne Tamâta Sapâŋa!"

³⁵ Andeta Yesu imbita ku ipai tu, "Noko kawa buu nâ, ku kupile tamâta ŋjine pwâwa kulâ!" Njineŋga koroani saka itambira tamâta ŋjinde pata ndue lâ kinzi ŋgininzi, aku iyâti ilâ. Andeta tamâta ŋjinde ikai nâna tonje tia.

³⁶ Kinzi tamâta râràni nde wisinzi motutu, aku sipakasoŋa warakanzi tu, "Njine nde ŋgua mana. Opopo, i itu ŋgua kaika panzi koroani saka, itogo i tamwata imo tava ne walo kaika mine, kala kinzi sipaloŋo pa i kawa ku sipilenzi tamâta siyâti silâ!"

³⁷ Mine kala Yesu parina ilâ ikura nia nia lâ tâno ŋjinde ndoni.

Yesu iveta Petero ana taine tini ara kilo Matai 8:14-16, Malaka 1:29-31

³⁸ Njineŋga Yesu ipile luma ŋana pasauŋa kê ŋjinde, aku ilâ Saimon ne luma ilo. Andeta Saimon ana taine nde ikai pukonja ŋlae tonje, kala i ndamwa nâna. Mine kala kinzi sino Yesu tu ma ivila i.

³⁹ Yesu nde ilâ imandi taine ŋjinde tini laiti ku imbita pukonja ŋjinde, kala pukonja ŋjinde piti lâ tini. Njineŋga walele nâ taine imandi sânda ku isu kâpwa panzi.

Yesu ivetanzi tamâta rârà tininzi ara kilo

Matai 8:17, Malaka 1:32-34

⁴⁰ Kari indue lala lâ, kala pwareâŋa ne zo sapâŋa marumbu lâ. Njineŋga kinzi tamâta lâ lawea ŋjinde sikainzi ninzi-nambwe pinde, pukonja kie-kie keno tininzi, aku simâ pa Yesu. Aku Yesu io mbalau lâ kinzi pukonja tamâta ŋjinde râràni taitu-taitu tininzi, aku ivetanzi tininzi mbalanzi ara kilo.

⁴¹ Aku kinzi koroani saka kala sipilenzi tamâta rârà ku sikâwa siyâti silâ. Koroani saka ŋjinde sisuŋa kawanzi ŋlae ku siporo tu, "Noko nde Maro Kindeni Natu!" Andeta Yesu imbitanzi ku itu kaika panzi tu ma kawanzi buu nâ, ŋana tu kinzi sisama i kilala pwataki tu i nde Kirisi, Maro Kindeni ne Pateâŋa Tamâta.

Yesu itula pâri ara lâ lawea pinde

⁴² Lâ wurita kilo, mbwale pwataki lâ, njineŋga Yesu ipile lawea ŋjinde ku ilâ pa nia ŋgaŋe tonje tamâta simo tia ŋjinde. Andeta kinzi tamâta nde siroroto ŋana Yesu kê. Sisânda i kulu lâ, njineŋga sino papa tu ma imo ndaina kunzi.

⁴³ Andeta Yesu ipainzi tu, "Maro Kindeni ipatea tu naŋa ma alâ pa lawea pinde tona ŋana atula pâri ara ŋana i ne mâsi ŋana ikai maro panzi tamâta kê. Mao nâ, i isupwa naŋa amâ tu aveta wurâta mine."

⁴⁴ Aku Yesu ilâ itula pâri ara lâ luma ŋana pasauŋa kê ilo ikura lawea lawea lâ Judia tâno.

5

Petero ikainzi iŋa rârà, ikura Yesu kawa mine

Matai 4:18-22, Malaka 1:16-20

¹ Zo tonje Yesu imandi Genesaret lââ bwalika pwali, aku kinzi tamâta rârâ simâ papa nana silonjo Maro Kindeni kawa ngua kâ. Ngu njalae tina nde sipatingi nâ simâ.

² Aku Yesu mata ilâ imora wânga rua sikeno lââ pwali. Wânga warakanzi muŋga silae toa lââ bwalika pwali, aku sipile wânga nana sipua nenzi viânga kâ.

³ Mine nde Yesu ilâ ikâki imandi wânga tonje kulu. Wânga njinde nde Saimon ne. Aku Yesu ino Saimon tu ma izuwara wânga ndue ilâ ipâti lââ kulu lâ sâwa tini laiti. Njineŋga Yesu isanona wânga kulu, aku iporo ipanananzi tamâta.

⁴ Yesu ipanananzi marumbu lâ, njineŋga ipai Saimon tu, "Miki kakai wânga talâ lââ ngini, aku katambira nemi viânga ndue nana kakainzi iŋa kâ."

⁵ Andeta Saimon nde itu lâ kawa tu, "Tamâta njalae, mbo njalae maka kaveta lee andeta kakai iŋa tonje tia ndo! Andeta noko kuporo mine, ande kala nana ma atambira viânga ndue."

⁶ Kinzi siveta ikura Yesu kawa mine, njineŋga sikainzi iŋa rârâ njinde. Mine kala nenzi viânga laiti nana motu kâ.

⁷ Tia ku kinzi sitâla panzi nawalanzi lâ wânga tonje kulu tu ma simâ sivilanzi. Kinzi simâ sipânga lâ, aku sikainzi iŋa lâ wânga rua ilonzi pipi pânga lâ. Mine kala wânga ruani njinde nde laiti nana simbwatuke kâ.

⁸⁻¹⁰ Saimon Petero tavanzi i nuwala simo kuku njinde, ande simora iŋa rârâ keno wânga ruani ilonzi, aku wisinzi motu pâta kanajo. Aku Saimon ninambwe rua, Sebedi natu Yamesi ku Yoane rua, kinzi rua kala wisinzi motu mine nâ. Njineŋga Saimon Petero ipare tuku lâ Yesu kie tini ku ipai tu, "Maro Njalae, nana nde kiesaka tamwatângu. Mine nde kupile nana kulâ!" Andeta Yesu ipai Saimon tu, "Noko kururu ndimo; kala zo njine wa zo muli-muli wa, noko ma kuveta wurâta nana pwainzi tamâta kâ."

¹¹ Kinzi silae wânga rua toa lâ, njineŋga sipile nenzi kekeleke rârâni keno, aku sipono muli pa Yesu.

Yesu iveta tamâta tonje tini saga-saga ipânga tini mbâra-mbâra kilo

Matai 8:2-4, Malaka 1:40-45

¹² Aku zo tonje, Yesu imo lawea tonje ilo, njineŋga tamâta tonje nde imâ papa. Pukoŋa saga-saga nde ikura tamâta njinde tini ndoni. Tamâta njinde mata ilâ imora Yesu, njineŋga ipare tuku, nao tundu pa tâno, aku ino papa tu, "Maro Njalae, ambo noko ilo tu kuveta mine, ande noko pwura tu kuveta nana tiningu ipânga mbâra-mbâra."

¹³ Aku Yesu nde isunja mbalau ilâ itanjo tamâta njinde tini, aku ipai tu, "Nanja ilonju tu aveta mine. Kala njine nâ noko kupânga mbâra-mbâra!" Aku ndainani nâ pukoŋa saga-saga marumbu lâ i tini.

¹⁴ Njineŋga Yesu iporo indi kaika papa tu, "Noko ma kulâ kutapâri pa tamâta tonje nana vetânga kala ipânga pano njine ndimo. Kulâ kupatula tini pa patarawânga tamâta, aku kuveta patarawânga nana tini mbâra-mbâra kâ, ikura Mose ne ngua tukuŋa mine. Ambo noko ma kuveta mine, ande kinzi tamâta ma sisama tu noko ne pukoŋa nde marumbu lâ."

¹⁵ Andeta Yesu parina njine nde ilâ ikura nia nia ilâ. Mine kala kinzi tamâta rârâ njinde simâ nana silonjo Yesu ne ngua kâ. Aku simâ nana Yesu ma izavaru nenzi pukoŋa piti lâ tininzi tona.

¹⁶ Andeta Yesu uru ilâ mbwani rârâ pa nia njanje pinde tamâta simo tia njinde, nana ikai nonja pa Maro Kindeni kâ.

Yesu iveta tamâta tonje kie-mbalau sakamao ipânga ara

Matai 9:1-8, Malaka 2:1-12

¹⁷ Zo tonje Yesu imo ipanananzi tamâta, aku kinzi tamâta pinde lâ Parisai ngu sitavanzi pananânga tamâta pinde nana ngua tukuŋa kâ, ande isanona kunzi. Kinzi tamâta njinde muŋga soka pa lawea rârâni lâ Galilaya tâno, aku soka pa Judia tâno wa Jerusalem lawea wa simâ. Aku Maro Njalae ne walo ipaipa kuku Yesu nana ikura tu ivetanzi pukoŋa tamâta tininzi ara kilo.

¹⁸ Njineŋga tamâta pinde sikale tamâta tonje lâ rombe-rombe kulu simâ. Tamâta njinde kie-mbalau ndoni imâte lâ. Kinzi situ sikai simâ luma ilo ku sio lâ Yesu nao, nana Yesu ma iveta i tini ara kâ.

¹⁹ Andeta kinzi tamâta rârâ sipono nia lâ, aku nia tonje maa keno panzi nana sikale pukoŋa tamâta simâ pa Yesu kâ, nde tia. Mine kala sikale sikâki pa luma kulu, aku sikai luma ne mende tonje piti. Sikai piti lâ, njineŋga siti tamâta ikeno rombe-rombe kulu njinde indue Yesu nao lâ kinzi tamâta ngininzi.

²⁰ Yesu isama tamâta njinde kilalanzi tu nenzi kalo-tawana ikeno pa i. Mine kala iporo pa pukoŋa tamâta njinde tu, "Njingu-nambwe, nana azavaru noko ne kiesaka piti lâ noko tini."

²¹ Andeta kinzi pananânga tamâta nana ngua tukuŋa kâ anja kinzi Parisai tamâta nde siporo ngua rârâ imo naonzi nâ tu, "Wa, tamâta njine nde ea nja itu ikai Maro Kindeni nia, a? Noko tamâta tonje pwura nana pwai kiesaka piti lâ tamâta tininzi, ande tia ndo! Maro Kindeni simbo nâ ikura nana iveta mine."

²² Yesu nde isama kinzi ilonzi kalonzi pwataki lâ, kala ipainzi tu, "Njana sâ kâ nja miki nemi ilo-kalo soki-soki mine keno ilomi, a?"

²³ Mao nâ, naja akura tu apai pukoja tamâta njine mine tu, 'Naja azavaru noko ne kiesaka piti lâ noko tini'. Aku mine nâ, naja akura apai tu, 'Noko kumandi sânda, aku pwoka kulâ.' Ayo, njua ndia ma itula nanengu walo pwataki pami, a?"

²⁴ Andeta naja ilongu tu miki ma kasama njine: naja Tamâta Natu akai Maro Kindeni ndamwa lâ tâno njine kulu, ikura naja azavaru kiesaka piti lâ tamâta tininzi tona." Yesu iporo njua njine panzi lâ, njineja ipai pukoja tamâta njinde tu, "Noko kumandi sânda, pwai ne romberombe aku pwoka kulâ pa tamwata ne luma!"

²⁵ Aku walele nâ tamâta njinde imandi, ku ikai ne romberombe munja ikeno kulu njinde kâki. Aku i kawa ipanea Maro Kindeni nâ ku iyoka kinzi rârâni naonzi ilâ pa ne luma.

²⁶ Kinzi tamâta rârâni nde wisinzi motu pâta kanao, aku sipanea Maro Kindeni nâ sisuka kâki lâ âta. Kinzi ilonzi rârâ, aku siporo tu, "Kala njine kari kindi tamora mâsi njalanala pinde!"

Yesu isarawa Matai tu ipono muli papa Matai 9:9, Malaka 2:13-14

²⁷ Njinde ilâ lâ, njineja Yesu iyoka ilâ, aku mata imora tamâta tonge, i nja tu Livai (anja i nja tonge Matai). I uru iveta wurâta lâ Rom nenzi luma njana mbumbu kainya kâ tonge, kala imo lumani ndaina isanjona. Aku Yesu ipai tu, "Noko kumâ, kupono muli pa naja."

²⁸ Njineja Livai imandi ku ipile ne kekelele rârâni keno, aku iyoka Yesu muli silâ.

²⁹ Njineja Livai iveta kâpwa njalae pa Yesu lâ i tamwata ne luma. Aku kinzi mbumbu kainya tamwatanzi njua njalae njinde, sitavanzi tamâta pinde nde sisanjona ku sika kuku kinzi rua.

³⁰ Aku kinzi Parisai tamâta pinde njua nenzi pananâja tamâta njana njua tukuja kâ pinde nde simora Yesu isanjona ika kunzi tamâta njinde. Aku siporo njua ilonzi njuru-njuru sileleanzi Yesu ne pâri-tamâta mine tu, "Wa, njana sâ kâ nja miki kaka kunzi tamâta sakamao njana mbumbu kainya kâ wa kinzi kiesaka tamwatanzi wa, a?"

³¹ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, "Kinzi tamâta tininzi ara uru silâ pa tamâta njana ivetanzi pukoja kâ, ande tia. Kinzi pukoja tamâta nâ uru silâ pa tamâta njana ivetanzi pukoja kâ.

³² Naja njandai amâ tâno kulu njana asarawanzi kinzi vetâja ara warakanzi njua. Naja amâ njana asarawanzi kinzi kiesaka tamwatanzi tu ma sipalele ilonzi kalonzi."

Kinzi situ kaika njana kâpwa kâ Matai 9:10-15, Malaka 2:15-20

³³ Kinzi tamâta pinde sipai Yesu mine tu, "Wa, Yoane Lââ-Lilija Tamwata ne pâri-tamâta uru situ kaika njana kâpwa kâ njana ma sikai noja nâ. Aku kinzi Parisai nenzi pâri-tamâta kala uru siveta mine nâ. Anja noko ne pâri-tamâta uru siveta mine tia; ikura zo rârâni kinzi uru sika wa sinu wa."

³⁴ Ande Yesu iporo itambira njua lâ tamwata tini tu, "Ambo tamâta tonge itu ikâe kâ, ande miki kakura njana kavetanzi i ninambwe kinzi situ kaika njana kâpwa kâ lâ zo njinde imo kunzi yo, ande tia.

³⁵ Taitu muli, lâ zo njinde kinzi tamâta pinde ma sitikia pakâeja tamâta piti lâ ninambwe njinanzi silâ, njineja lâ zoni ndaina kinzi ma kalonzi sukâja njalae, aku ma situ kaika njana kâpwa kâ."

Yesu itambira njua njana i ne mâsi wasaseki anja kinzi nenzi mâsi njua Matai 9:16-17, Malaka 2:21-22

³⁶ Njineja Yesu itambira njua panzi mine tu, "Kinzi tamâta uru sisaraka lalava wasaseki katije ku sikai sisuta ipono lalava njua râge-râge, ande tia. Ambo siveta mine, ande ma siyaula lalava wasaseki, aku lalava wasaseki katije njinde ma irerege kuku lalava njua, ande tia.

³⁷ Anja kinzi tamâta uru siwuwu waini waseki lâ njua karae patu njua ilo nde tia. Ambo siveta mine, ande waini ma ipondi kâki ku ma iveta njua karae patu njua ipwa pwataki. Njineja waini ma imaliji kaa nâ indue lâ tâno kulu, aku njua karae patu njua kala ma ipânja sakamao tona.

³⁸ Kinzi tamâta uru siwuwu waini waseki lâ njua karae patu wasaseki nâ ilo.

³⁹ Aku mine nâ, ambo tamâta tonge uru inu waini njua nâ, ande i ma ilo pa waini waseki, nde tia. I ma iporo tu, 'Waini njua nde kaja ara, aku ipole waini waseki kaja'."

6

Njua tuja kaika njana wurâta kainya lâ pwarenja ne zo sapâja

Matai 12:1-8, Malaka 2:23-28

¹ Lâ Juda nenzi pwarenja ne zo sapâja tonge, Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde soka silâ sipâja kâpwa "wit" ne tâno tonge njini. Aku kinzi pâri-tamâta siriki

“wit” kanaŋo pinde ku mbalaunzi nâ sisiki karae piti, aku sika.

² Andeta kinzi tamâta pinde lâ Parisai ŋgu nde sipainzi tu, “Wa! Ŋgua tukuŋa keno tu kinda ma taveta wurâta lâ zo sapâŋa ndimo. Mine nde ŋana sâ kâ ŋga miki kapu ŋgua tukuŋa utu, a?”

³ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Tiambo miki ŋandai kapono ŋgua tapârîŋa ŋana vetâŋa ŋinde timbunda Daviti munŋa iveta, lâ zo ŋinde putole ipu i tavanzi ne tamâta, a?”

⁴ Mao nâ, Daviti iyoka ilâ luma sapâŋa ilo, aku mbau ilâ ikai puroŋa ŋinde kinzi patarawâŋa tamâta munŋa sipatarâwa pa Maro Kindeni. Patarawâŋa tamâta ŋalae ikai puroŋa ŋinde ku ilua Daviti ika, ŋineŋga Daviti ilanzi ne tamâta kala sika. Andeta ŋgua tukuŋa keno tu kinzi patarawâŋa tamâta simbonzi nâ ma sika puroŋa ŋinde.”

⁵ Ŋineŋga Yesu ipainzi tu, “Naŋa Tamâta Natu akai maro pa pwareâŋa ne zo sapâŋa.”

Yesu iveta tamâta tonŋe mbalau saka-mao ipâŋga ara kilo lâ pwareâŋa ne zo sapâŋa

Matai 12:9-14, Malaka 3:1-6

⁶ Lâ pwareâŋa ne zo sapâŋa tonŋe, Yesu ilâ luma ŋana pasauŋa kâ ilo aku ipanananzi tamâta. Aku tamâta tonŋe imo ndaina tona, i mbalau pa wia kâ panzokuma lâ.

⁷ Aku kinzi Parisai tamâta ŋga kinzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ nde simo ndaina kunzi. Kinzi sio ŋana Yesu tu i ma iveta pukoŋa tamâta ŋinde tini ara lâ zo sapâŋa, tiya? Ambo Yesu ma iveta mine, ande kinzi ma sio i ilâ pa ŋgua nia.

⁸ Andeta Yesu tamwata nde isama kinzi ilonzi kalonzi pwataki lâ. Mine kala ipai tamâta mbau sakamao ŋinde mine tu, “Noko kumandi sânda, aku kumâ kumandi naoma”. Aku imandi sânda ku imandi lâ.

⁹ Ŋineŋga Yesu ipainzi tu, “Naŋa atu akasonami ŋana Mose ne ŋgua tukuŋa kâ. Ŋgua tukuŋa isâu pa kinda tu ma taveta vetâŋa ara lâ zo sapâŋa, tiya?, taveta vetâŋa sakamao. Aku ŋgua tukuŋa isâu pa kinda tu ma tavilanzi tamâta ŋana simo ara lâ zo sapâŋa, tiya?, tayaulanzi.”

¹⁰ Aku Yesu mata ilea ilâ wa imâ wa panzi tamâta rârâni, ŋineŋga iporo pa tamâta mbau sakamao ŋinde tu, “Kusowea mbalau”. Tamâta ŋinde nde iveta ikura Yesu iporo mine, aku mbalau ipâŋga ara kilo.

¹¹ Andeta kinzi tamâta ŋalanjala nde wisinzi nâna ŋalae tina, aku sipakasoŋa

warakanzi tu, “Ayo, kinda ma taveta mana pa Yesu.”

Yesu ipateanzi pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua

Matai 10:2-4, Malaka 3:13-19

¹² Lâ zo tonŋe, Yesu ikâki ilâ tuu tonŋe kulu ŋana ikai noŋa pa Maro Kindeni kâ. Imo ikai noŋa lâ tuu ŋinde kulu lâ mbo lee mbwale pwataki.

¹³ Kari ikâki lâ, ŋineŋga Yesu isarâwa panzi tamâta munŋa kalonzi tawana i ŋinde tu simâ kuku. Ŋineŋga ipateanzi tamâta saŋao kanaŋonzi rua lâ ŋgininzi, aku io ŋoa lâ tininzi tu i ne pâri-tamâta.

¹⁴ Kinzi tamâta ŋinde ŋanzi mine: tonŋe ŋa Saimon, ande Yesu io ŋoa Petero lâ i tini; ŋga Andaria, i Saimon tai; ŋga Yamesi, ŋga Yoane, ŋga Pilip, ŋga Bartolomyu,

¹⁵ ŋga Matai, ŋga Tomas, ŋga Alfius natu Yamesi, ŋga Saimon Selot,

¹⁶ ŋga Yamesi nuwaka natu Judas, ŋga Judas Iskariot, inani ma muli io Yesu lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo.

Yesu ivetanzi tamâta rârâ tininzi ara kilo

¹⁷ Yesu nde ipile tuu kulu ku indue imâ nia papata tonŋe kunzi kalo-tawana tamâta rârâ. Aku kinzi tamâta ŋgu ŋalae tina nde simâ simo kunzi tona, kinzi ŋinde munŋa soka pa Judia tâno, ŋga Jerusalem lawea, ŋga lawea rua keno sâwa, Tair lawea ŋga Saidon lawea.

¹⁸ Kinzi ŋinde nde simâ ŋana siloŋo Yesu ne ŋgua kâ, aku simâ ŋana i ma izavaru pukoŋa piti lâ tininzi tona. Ŋga kinzi tamâta pinde simo kunzi, koroani saka munŋa sipagagaranzi, aku Yesu isokinzi koroani saka ŋinde piti lâ ilonzi tona.

¹⁹ Kinzi tamâta ŋinde rârâni simâ Yesu tini laiti ŋana sitaŋo i kâ, ŋana tu walo ŋalae uru iyoka pa Yesu iyâti imâ, aku walo ŋinde ivetanzi pukoŋa tamâta rârâni tininzi ara kilo.

Yesu iporo ŋgua ŋananzi tamâta pinde tu ma sindeka, ŋga pinde ma kalonzi sukâŋa

Matai 5:3-12

²⁰ Ŋineŋga Yesu mata ilea panzi ne pâri-tamâta, aku ipainzi tu, “Miki tamâta ea kapamorai tu kamo kaa nâ lâ Maro Kindeni nao, miki ŋine kandeke, ŋana tu miki kamo Maro Kindeni ne ŋgumbi ilo marumbu lâ.

²¹ Aku miki tamâta ea ilomi ndo tu ma kapâŋga ilomi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande miki ŋine kandeke, ŋana tu Maro Kindeni ma ivetami kapâŋga mbâra-mbâra mine nâ. Aku miki tamâta ea kapamorai tu nemi kiesaka rârâ

keno tinimi, kala ilomi malia njana, ande miki njine kandeka, njana tu Maro Kindeni ma ndekânja ilami.

²² Muli njga, kinzi tamâta ma sisama tu miki nemi kalo-tawana keno kaika pa nanja Tamâta Natu, ande kala ma ilonzi ikai kazânja pami. Mao nâ, kinzi ma sisokimi kamo piti, aku ma siporo njgua pavaligiņa pami wa sio njoa sakamao lâ tinimi wa. Andeta nanja apaimi tu lâ zo njinde miki ma kandeka nâ!

²³ Ambo kinzi ma siveta mine pami, ande miki kandeka ku ilomi ara ndo, njana tu muņga kinzi tamâta njinde timbunzi siveta mine nâ panzi njgua-tulânja tamâta. Kalonjo njga; miki nemi kulu njalae tina nde ikeno samba ilo.

²⁴ Anja miki mbaliņa warakami njine uru kapasuka warakami tinimi, opopo, miki kakai nemi kulu marumbu lâ.

²⁵ Aku miki ea tâno njine ne ilo-kalo ipipi lâ ilomi, oyae, lâ zo muli miki ma karoto koa tia nâ njana ilo-kalo ara kâ. Aku miki ea kandeka nâ njana kakai tâno ne kelekele, oyae, muli miki ma kalomi sukânja njalae tina.

²⁶ Ambo tu kinzi tamâta rârâni ma sindekanami, opopo, kinzi tamâta njinde timbunzi muņga sindekananzi kinzi njgua-tulânja tamâta laņeņa mine nâ.”

Mâsi njana tininda mwasa panzi kazânja tamâta kâ

²⁷ Yesu nde iporo njgua kilo tu, “Anja miki tamâta ea katu katambira taņami pa nanenju njgua, ande kalonjo njgua njine: Miki ma tinimi mwasa panzi nemi kazânja tamâta, aku kaveta kemi ara nâ panzi tamâta njinde uru wisinzi nâna pami.

²⁸ Ambo kinzi tamâta pinde ma sisarâwa pa Maro Kindeni tu izavaru noko, ande ara njana noko ma kusarâwa pa Maro Kindeni tu iveta kie ara nâ panzi. Aku ara njana noko ma pwai noņa tu Maro Kindeni ne wisi-wisi tava ne kie ara ma imo kunzi tamâta njinde tona.

²⁹ Ambo tamâta tonje iponza noko gawula pinde, ande ara, kupulia gawula pinde kala ilâ papa tu iponza tona. Ambo tamâta tonje itapa noko ne pasawana luandondo saņeno, ande ara njana noko ma kusâu papa tu ikai noko ne pasawana mbwana-mbwana tona mine nâ.

³⁰ Ambo tamâta tonje ino pano tu kelekele pinde kulua, ande ara, njinde noko ma kulua i. Ambo tamâta tonje ikai noko ne kelekele saņeno, ande noko ma kuporo kaika papa tu ma itu njana njinde kâ, mine ndimo.

³¹ Aku vetânja ndia rârâni noko ilo tu kinzi tamâta ma siveta pa noko, ande noko ma kuveta vetânja ndainani nâ pa kinzi.

³² Ambo noko ma tini mwasa panzi tamâta uru tininzi mwasa pa noko, andeta noko njandai tini mwasa panzi tamâta pinde, ande Maro Kindeni ma kulu ara ndia ilano, a? Opopo, kinzi kiesaka tamwatanzi kala uru siveta mine wa!

³³ Aku mine nâ, ambo noko kuveta kie ara panzi tamâta njinde uru siveta kenzi ara pa noko, andeta noko njandai kuveta kie ara panzi tamâta pinde, ande Maro Kindeni ma kulu ara ndia ilano, a? Opopo, kinzi kiesaka tamwatanzi kala uru siveta mine wa!

³⁴ Aku mine nâ, ambo noko kelekele kulanzi tamâta njinde uru situ njana kilo, andeta noko njandai kuveta mine panzi tamâta pinde, ande Maro Kindeni ma kulu ara ndia ilano, a? Opopo, kinzi kiesaka tamwatanzi kala uru siveta mine nâ panzi nawalanzi!

³⁵ Taitu noko ma kuveta mine: noko ma tini mwasa ndo panzi ne kazânja tamâta, aku kuveta kie ara nâ panzi. Noko ma kelekele kulanzi, aku ma ilo tu kinzi ma situ njana kilo, mine ndimo. Ambo noko ma kuveta mine, ande Maro Kindeni ma kulu njalae ilano, aku ma kumo Maro Kindeni âta Tamwata natu. Njana tu i kala uru tini mwasa panzi tamâta njinde njandai kawanzi ndange papa i njga, aku i uru tini mwasa panzi sakamao tamwatanzi mine nâ.

³⁶ Noko ma kalo sukânja njananzi tini pinde, itogo tama Maro Kindeni uru kalo sukânja njananzi tamâta mine.”

Kinda ma talea pa tamâta nenzi vetânja ndimo

³⁷ Yesu iporo kilo mine tu, “Noko ma kulea pa tamâta nenzi vetânja ndimo. Ambo noko kuveta mine, ande Maro Kindeni kala ma ilea pa noko ne vetânja mine nâ. Aku noko ma kupare nia panzi tamâta njana nenzi vetânja soki muņga siveta pano, mine ndimo. Ambo noko kuveta mine, ande Maro Kindeni kala ma ipare nia pa noko mine nâ. Ambo noko kupile ne mbuku njana vetânja soki tamâta pinde muņga siveta pano, ande Maro Kindeni kala ma iveta mine nâ pa noko.

³⁸ Ambo noko kelekele kusukanzi noko tini pinde, ande Maro Kindeni ma iveta kie ara pa noko mine nâ. Mao nâ, i ma iveta vetânja ara rârâ njinde pano. Njana tu vetânja ndia noko kuveta panzi tini pinde, ande Maro Kindeni ma iveta vetânja mine nâ pa noko.”

³⁹ Yesu iporo njgua njine lâ, njinenja iporo njgua tambirânja panzi mine tu, “Tiambo tamâta mata leva-leva ikura tu itula nzâla pa tamâta mata leva-leva tonje,

tiya? I ma ikura tu iveta mine tia, nana tu kinzi rua ma sizizâla nana nzâla kâ, aku ma patanzi sindue mbââ ilo.

⁴⁰ Ambo tamâta tonje uru ipanâna nana ilo-kalo kâ, ande i ma imo ne pananâna tamâta kalo nâ. Ambo ipanâna lee marumbu lâ, ande i ma ikai ilo-kalo irerege kuku ne pananâna tamâta ne ilo-kalo.

⁴¹ Mana mana nga noko kalo ngere nana kâi nzileja mwata ikeno noko n-nambwe mata ilo, anja kuzizâla nana kâi mbuku ikeno noko tamwata mata ilo, a?

⁴² Nana sâ kâ nga noko uru kupai ninambwe tu, 'Nana atu akai kâi nzileja mwata njinde piti noko mata ilo', andeta kâi mbuku ikeno noko tamwata mata ilo, a? Noko kawa kuporo nga kie tonje, anja ilo nde keno piti! Pwai kâi mbuku ikeno noko tamwata mata ilo njinde piti munja lâ nga, njineja noko ma pwura tu pwai kâi nzileja mwata piti lâ ninambwe mata ilo."

Tamâta ne vetâna uru itula i ne ilo-kalo kilala pwataki

⁴³ Yesu iporo kilo tu, "Kâi ara ikura tu ipula kanao sakamao, ande tia. Aku mine nâ, kâi sakamao ikura tu ipula kanao ara, ande tia.

⁴⁴ Ambo kinzi tamâta simora kâi kanao munja, ande ma sisama tu kâi njinde nde ara, tiya?, sakamao. Kinzi tamâta uru silâ pa kâi wâka-wâka tu siriki kâi mbimu kanao, ande tia. Aku mine nâ, kinzi uru silâ pa wâlo mata-mata tu sikai kâi 'waini' kanao, ande tia.

⁴⁵ Tamâta ara ne ilo-kalo ara rârâ nde ipipi lâ keno i ilo kalo. Mine kala i uru iveta vetâna arara. Anja tamâta sakamao ne ilo-kalo sakamao rârâ ipipi lâ keno i ilo kalo. Mine kala i uru iveta vetâna sakamao. Ngua ndia kinzi tamâta uru siporo, ande ngua njinde iyoka pa kinzi ilonzi kalonzi nâ iyâti imâ."

Yesu iporo ngua tambirâna nana luma pâna kâ

Matai 7:24-27

⁴⁶ Yesu iporo kilo tu, "Nana sâ kâ nga miki uru kapatu nana njângu tu 'Maro Njalee, Maro Njalee', andeta miki ndandai kapaveta kuku nana kawângu ngua, a?

⁴⁷ Tamâta ea imâ pa nana, aku ilonjo nana kawângu ngua ku ipaveta kuku, ande tamâta njinde ne vetâna kilala ikeno mine;

⁴⁸ tamâta njinde nde itogo tamâta tonje itu iveta ne luma kâ. Iveta wewe nana sâmbwe nia marumbu lâ, njineja injunu sâmbwe indue wewe ilo. Njineja ikai mira tava tâno kaika ilinj indue ilâ tâno ilo lâ sâmbwe lambu, nana ikai kaika kâ.

Iveta mine lâ, aku muli, njineja sakuru pondi kâki njalae, aku lâ itingi luma yâti taulo. Andeta luma njinde saputi tia, nana tu luma imandi kaika ndo.

⁴⁹ Anja tamâta ea ilonjo nana kawângu ngua, andeta ipaveta kuku tia, ande i itogo tamâta tonje iveta ne luma iponda nâ lâ tâno kulu. I ndandai ilinj mira wa tâno kaika indue ilâ tâno ilo lâ sâmbwe lambu nga. Aku muli, njineja lâ itingi luma, aku walele nâ luma njinde saputi ndue ku ipayaula ndo lâ."

7

Yesu iveta zugu tamâta nenzi koipu ne wurâta tamâta tonje tini ara kilo

Matai 8:5-13

¹ Yesu ipanananzi tamâta lâ, njineja ilâ Kaperneam lawea ilo.

² Aku tamâta tonje imo lawea njinde, i uru ikai koipu pa Rom nenzi zugu tamâta ngu tonje. I ne wurâta tamâta tonje uru imo kuku, aku koipu nde ilo ndo keno pa ne tamâta njinde. Andeta wurâta tamâta njinde ikai pukonja, aku laiti nana imâte kâ.

³ Koipu nde ilonjo pâri tu Yesu imâ lâ, ande kala isupwanzi Isrel ngu nenzi katonâna pinde tu silâ pa Yesu. I ilo njalae ndo tu kinzi ma sino Yesu tu imâ iveta ne wurâta tamâta njinde tini ara kilo.

⁴ Kinzi katonâna nde simâ pa Yesu, aku sino kaika tu, "Koipu njinde nde tamâta ara ndo. Mine nde ara nana noko ma kuvila i.

⁵ I uru tini mwasa pa kinda Juda tamâta, aku i tamwata munja isukama nana kapa nema luma nana pasauja kâ."

⁶ Njineja Yesu iyoka kunzi silâ.

Silâ sipânga luma tini laiti, njineja koipu isupwanzi ninambwe pinde tu sikai kuleja simâ pa Yesu. Aku sikai koipu kawa sipai Yesu tu, "Tamâta Njalee, noko ma kumakâsa njalae ndimo, nana tu nana nde tamâta kaa nâ, ikura nana noko ma kumâ nanenju luma ilo, ande tia.

⁷ Nana duvi njinde kâ, nana ilonjo pateu tu nanenju ara tonje nana nana warakângu ma amâ aporo pa noko, nde tia. Taitu nana kalonju tawana tu ambo noko ma kuporo ngua nâ, ande nanenju tamâta njinde ma tini ara kilo.

⁸ Nana tu nana uru aveta wurâta panzi tamâta njalajala pinde, aku nana warakângu kala akai poe panzi zugu tamâta ngu tonje. Ambo nana apai tonje tu, 'Kulâ!', ande ma ilâ. Ambo nana apai tonje tu, 'Kumâ!', ande ma imâ. Ambo nana aporo pa nanenju wurâta tamâta tonje tu, 'Kuveta wurâta njine!', ande i ma iveta."

⁹ Yesu ilonjo koipu ne ngua njine, aku i wisi motu. Njineŋga itale ku iporo ngua panzi tamâta ngu njalae soka kuku i njinde mine tu, “Opopo, tamâta njine nde tinikoa ma! Taitu naja aporo mao nâ pami tu naja munŋa amora tamâta tonŋe lâ Isrel ngu ne kalo-tawana irerege kuku tamâta njine ne kalo-tawana, ande tia ndo.”

¹⁰ Yesu iporo ngua njine lâ, njineŋga koipu ninambwe wukale njinde nde sipile Yesu ku sitaulo silâ pa luma kilo. Silâ sipânŋga lâ, ande simora koipu ne wurâta tamâta njinde nde tini ara kilo lâ.

Yesu ipaŋo taine mwala natu tamâne limoa imo via kilo

¹¹ Zo pinde ilâ lâ, njineŋga Yesu ilâ pa lawea tonŋe, i ŋa tu Nen lawea. Aku Yesu ne pâri-tamâta sitavanzi tamâta ngu njalae nde soka kuku silâ.

¹² Yesu nde iyoka ilâ ipânŋga lawea njinde ne ngumbi tini laiti lâ. Njineŋga ipakâtu kunzi tamâta pinde sikale tamâta limoa tonŋe karae siyâti simâ. Tamâta limoa njinde tina nde taine mwala, aku i natu taituni njine ŋga imâte lâ. Aku lawea njinde ne tamâta ngu njalae nde soka kuku taine mwala njinde simâ.

¹³ Maro Njalae nde imora taine mwala njinde, aku kalo sukâŋa ndo ŋana. Mine kala ipai tu, “Noko kuta ndimo”.

¹⁴ Njineŋga Yesu iyoka ilâ tini laiti, aku io mbau kâki lâ rombe-rombe kulu. Iveta mine lâ, njineŋga kinzi tamâta kala sikale mateŋa njinde nde simandi. Njineŋga Yesu iporo tu, “Tamâta limoa, naja apaino tu kumandi sânda!”

¹⁵ Aku ndainani nâ tamâta limoa munŋa imâte njinde nde imo via kilo, kala imandi sânda isanŋona, aku kawa iporo ngua. Njineŋga Yesu io i taulo pa tina kilo.

¹⁶ Kinzi tamâta ngu njalae nde simora Maro Kindeni ne kaika njinde, aku kinzi rârâni wisinzi motutu. Aku sipanea Maro Kindeni sisuka i ŋa kâki lâ âta, ku siporo tu, “Opopo, ngua-tulâŋa tamâta njalae tonŋe ipânŋga lâ kala imo ngininda! Maro Kindeni nde imâ ipânŋga ŋana ivilanzi ne tamâta kâ marumbu lâ!”

¹⁷ Njineŋga kinzi tamâta njinde nde nzarananzi ku silâ pa Judia tâno wa nia pinde wa, aku situ Yesu parina njinde isala nia ilâ.

Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata isupwanzi ne pâri-tamâta rua simâ pa Yesu

Matai 11:2-19

¹⁸ Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ne pâri-tamâta nde silâ sitapâri papa ŋana vetâŋa rârâni Yesu iveta njinde.

¹⁹ Njineŋga Yoane isarawanzi ne pâri-tamâta rua, aku isupwanzi silâ pa Maro Njalae ŋana sikasonŋa mine; “Tiambo

nokoni kala tamâta njinde Maro Kindeni munŋa ipa ngua tu ma isupwa imâ, tiya?, ma kao tinima ŋana tamâta tonŋe.”

²⁰ Yoane ne pâri-tamâta rua njinde simâ sipânŋga kuku Yesu lâ. Njineŋga sipai Yesu tu, “Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata isupwa maka rua kamâ pa noko ŋana kakasonŋano mine; tiambo nokoni kala tamâta njinde Maro Kindeni munŋa ipa ngua tu ma isupwa imâ, tiya?, ma kao tinima ŋana tamâta tonŋe.”

²¹ Lâ zoni ndaina, Yesu nde iveta wurâta ŋana izavaru pukonŋa kie-kie piti lâ kinzi tamâta rârâ tininzi, aku iveta wurâta ŋana isokinzi koroani saka piti lâ tamâta rârâ ilonzi tona. Aku ivetanzi tamâta rârâ munŋa matanzi leva-leva nde simora nia.

²² Mine kala Yesu itu lâ Yoane ne pâri-tamâta rua njinde kawanzi mine tu, “Miki kalâ katapâri pa Yoane ŋana vetâŋa wa mâsi rârâni miki kamora ku kaloŋo njine: kinzi tamâta munŋa matanzi leva-leva nde simora nia, anŋa kinzi tamâta munŋa kenzi sakamao nde soka nzâla silâ. Kinzi tamâta munŋa tininzi sagsaga nde sipânŋga tininzi mbâra-mbâra lâ, anŋa kinzi tamâta munŋa taŋanzi pasâe nde silonjo ngua. Kinzi mateŋa tamâta nde simandi simo vianzi kilo, anŋa kinzi sugorai tamwatanzi nde silonjo pâri ara lâ.

²³ Ambo tamâta tonŋe ikai nâna ŋana ne kalo-tawana kâ, ambo i ma imandi kaika ku ipono muli sondo pa naja, ande Maro Kindeni ne nzâmbe ara ikeno pa tamâta njinde.”

²⁴ Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ne pâri-tamâta njinde nde silâ lâ, njineŋga Yesu iporo ngua panzi tamâta ngu simo kuku i njinde. Ipainzi tu, “Miki munŋa kalâ pa nia bilimu ŋana kaloŋo Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ne ngua kâ, aku lâ zo njinde miki katu kamora sâ. Tiambo miki kalâ tu kamora kuli tonŋe, lawea itili ilâ wa imâ wa, tiya? Mine tia.

²⁵ Mine nde miki kalâ tu kamora sâ. Tiambo miki kalâ tu kamora tamâta tonŋe uru isinŋa pasawaŋa arara, tiya? Mine tia. Kinzi tamâta uru sitambira nenzi mbumbu ŋana sisinŋa pasawaŋa wa siŋgâra arara lâ tininzi, ande kinzi tamâta mine uru simo koipu njalanala nenzi luma ilo nâ.

²⁶ Mine nde miki kalâ tu kamora sâ. Tiambo miki kalâ tu kamora ngua-tulâŋa tamâta tonŋe, tiya? Mao nâ, miki kalâ tu kamora ngua-tulâŋa tamâta tonŋe. Andeta miki ŋandai kamora ngua-tulâŋa tamâta kaa nâ nŋa.

²⁷ Kinzi ngua-tulâŋa tamâta munŋaŋa nde silonjo Maro Kindeni kawa ngua, njineŋga siŋgere ngua ŋana Yoane lâ pepa tini mine tu,

'Kulonoŋo nga; naŋa ma ao nanenŋu nguatulāŋa tamāta tonŋe ilā imunŋa pano. I ma iveta nzāla sondo pa noko.'

²⁸ Naŋa aporo mao nā pami; ikura zo muŋŋaŋa rārāni, ande tamāta tonŋe imo tamāta ŋalae kala i ŋa ipole Yoane ŋa, ande tia ndo. Ambo taitu miki kalonoŋo nga; lā ŋgu ŋine Maro Kindeni ikai maro papa, ande tamāta ea imo kinzi tamāta rārāni kalonzi, ande i ŋa ŋalae ndo, ipole Yoane ŋa."

²⁹ (Kinzi tamāta rārā silonoŋo ŋgua ŋine ŋana Yoane kâ, ku sindeka siporo tu, "Maro Kindeni ne vetāŋa nde sondo ndo!" Aku kinzi tamāta pinde uru siveta wurāta pa Rom ŋana mbumbu kaiŋa kâ kala siporo ŋgua kaŋa taituni. Kinzi nenzi ŋgua ŋinde nde duvi mine; kinzi muŋŋa sikai lāâ-liliŋa lā Yoane mbau.

³⁰ Anŋa kinzi tamāta lā Parisai ŋgu wa kinzi pananāŋa tamāta ŋana ŋgua tukunŋa kâ, ande kinzi ŋinde muŋŋa tininzi pwāka tu Yoane ma illinzi, aku sipu mulinzi pa Maro Kindeni ne nzāla ara ŋinde Yoane muŋŋa itula pwataki panzi.)

³¹ Aku Yesu iporo kilo tu, "Ayo, naŋa ma asia ŋgua mana ŋana vetāŋa kinzi tamāta uru siveta lā zo ŋine. Kinzi nde tamāta mana.

³² Kinzi nde sitogonzi lālu kiri-kiri ilonzi kalonzi soki-soki sisanŋona ao ŋgini ku sisarāwa pa nawalanzi tu, 'Opopo, maka kambana kauro ŋana miki ma kakina kiniŋa, andeta miki tinimi pwāka tu kaki. Anŋa maka kawāŋgi wāŋgiŋa kalo-kalo kâ, andeta miki tinimi pwāka tu kata.'

³³ Ninenŋa Yesu itula ŋgua siāŋa ŋine ne duvi pwataki panzi tu, "Yoane Lāâ-Liliŋa Tamwata indi kaika pa tamwata ŋana ika puroŋa wa inu waini wa. Anŋa miki nde kavaligi i mine tu, 'Koroani saka imo kuku i!'

³⁴ Anŋa naŋa Tamāta Natu uru aka wa anu wa, andeta miki kavaligi naŋa tu, 'Kamora ŋga, i tamāta ŋana ika kâpwa wa inu waini ŋalae tina! Aku iveta mete kunzi tamāta sakamao ŋana mbumbu kaiŋa kâ wa kinzi kiesaka tamwatanzi wa!'

³⁵ Andeta Maro Kindeni uru iwae wurāta sondo panzi ne tamāta rārāni, kala miki kamora kanaŋo pwataki lā."

Kiesaka taine tonŋe iyoli Yesu kie lā samimi

³⁶ Tamāta tonŋe lā Parisai ŋgu nde ino Yesu tu ma imā ika kuku i lā ne luma ilo. Mine kala Yesu ilā isanŋona tamāta ŋinde ne luma ilo ŋana ika kâpwa kâ.

³⁷ Andeta taine tonŋe imo lawea ŋinde tona, i muŋŋa iveta māsī sakamao kiekie. Taine ŋinde ilonoŋo ŋgua tu Yesu ika

lā Parisai tamāta ŋinde ne luma ilo, kala ikai ne samimi, kulu ŋalae wa kuwae ara wa, aku imā pa Yesu.

³⁸ Taine ŋinde imā imandi Yesu kie tini pa muli kâ, aku imo ita nā. Aku i mata sulu indu ndue Yesu kie tini. Ninenŋa taine ŋinde ikai taine kulu pwau ku ipu i mata sulu ŋinde piti lā Yesu kie tini. Aku inzumwa Yesu kie kumbu, ŋana itula taine ilo pwataki tu imege ŋana i kâ. Ninenŋa ikai samimi kuwae ara ŋinde ku iyoli lā Yesu kie.

³⁹ Anŋa Parisai tamāta ŋinde, ina muŋŋa ino Yesu tu ma imā ika kuku, ande imora taine iveta māsī mine lā Yesu tini, aku i ilo patea mine tu, "Ambo tamāta ŋine nde ŋgua-tulāŋa tamāta mao, ande i ma isama taine ŋine kilala pwataki tu i nde kiesaka taine; andeta isama ŋine tia."

⁴⁰ Andeta Yesu isama tamāta ŋinde ne ilo-kalo pwataki lā. Mine kala ipai tu, "Saimon, naŋa ilonŋu ŋgua tini pa noko". Aku Saimon nde iporo taulo tu, "Panānāŋa, noko kutula ne ŋgua ŋinde pwataki alonoŋo."

⁴¹ Ninenŋa Yesu iporo itambira ŋgua tu, "Tamāta tonŋe ne mbuku keno pa kinzi tamāta rua. I ne mbuku kala ikeno pa tamāta tonŋe nde ipāŋga lā mbumbu tamāta ŋalae taitu (100); anŋa i ne mbuku kala ikeno pa tamāta tonŋe nde ipāŋga lā mbumbu sanŋo nā.

⁴² Kinzi rua sikura tu situ ŋana tamāta ŋalae ne mbuku ŋinde kâ, nde tia. Mine kala tamāta ŋinde ipile ne mbuku ŋinde. Ayo, noko ilo patea tu tamāta ndia lā kinzi rua ma ilo ndo keno pa tamāta ŋinde."

⁴³ Aku Saimon nde itu lā kawa mine tu, "Naŋa ilonŋu patea tu tamāta kala ipile ne mbuku ŋalae tina ŋinde ma ilo ndo keno papa". Aku Yesu ipai tu, "Noko ne pateāŋa ŋine nde ara"

⁴⁴ Ninenŋa Yesu itale ku mata ilā imora taine ŋinde, aku ipai Saimon tu, "Noko kumora taine ŋai. Naŋa amā noko ne luma ilo, andeta noko ŋandai lāâ kulua naŋa ŋana apua kenŋu, ikura kinda Juda nenda māsī mine. Anŋa taine ŋine nde ipua kenŋu lā taine mata sulu, aku ikai taine kulu pwau ku ipu mata sulu ŋinde piti lā kenŋu.

⁴⁵ Aku noko ŋandai kunzumwa naŋa gawulāŋgu itogo ne mete mine ŋga; anŋa naŋa nanayoni amā noko ne luma ilo lee imā ipāŋga lā ŋine, aku taine ŋine nde itula ne ilo pwataki tu imege ŋana naŋa kâ, kala imo inzumwa naŋa kenŋu kumbu.

⁴⁶ Aku noko ŋandai pwai samimi ku kuyoli naŋa kulunŋu, ikura kinda Juda nenda māsī mine. Anŋa taine ŋine nde ikai samimi kulu ŋalae wa kuwae ara wa, aku imo iyoli lā kenŋu.

⁴⁷ Mine kala naja aporo ngua pa noko mine: kinda tamora taine njine tu i tini mwasa ndo pa naja. Mine kala kinda tasama tu Maro Kindeni izavaru taine njine ne kiesaka rârâni piti lâ tini marumbu lâ. Ambo tamâta tonje ipamorai tu i ne kiesaka mota mwata nâ keno lâ tini, njineŋga Maro Kindeni izavaru kiesaka njinde piti, ande tamâta njinde ma tini mwasa njalae koja pa Maro Kindeni, nde tia.”

⁴⁸ Njineŋga Yesu iporo pa taine njinde mine tu, “Maro Kindeni izavaru noko ne kiesaka rârâni piti lâ tini”.

⁴⁹ Kinzi tamâta rârâni kala sisaŋona sika kuku Yesu njinde nde siloŋo ngua njine lâ, aku wisinzi motu sipakasoŋa warakanzi tu, “Ayo, tamâta njine nde ea nga izavaru kiesaka piti lâ tamâta tininzi, a?”

⁵⁰ Njineŋga Yesu ipai taine tu, “Noko ne kalo-tawana ikeno pa naja; mine kala Maro Kindeni ikai noko piti lâ kondoma ilo lâ. Noko pwoka tava wisi pisi nâ kulâ.”

8

Kinzi taine pinde uru soka Yesu muli

¹ Aku muli, njineŋga Yesu iyoka ilâ lawea lawea ikura nia ndoni, aku itula pâri ara njana Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ. Aku kinzi pâri-tamâta saŋao kanaanzi rua nde soka kuku i silâ tona.

² Aku kinzi taine pinde, kinzi njinde Yesu muŋga isokinzi koroani saka wa pukonja wa piti lâ tininzi, ande kinzi kala soka kuku i silâ. Tonje nde Maria, i nja tonje tu “Maria i Makdala Lawea Taine”. Yesu muŋga isokinzi koroani saka lima kanaanzi rua piti lâ i ilo.

³ Anja Joana nja Susana nja kinzi taine rârâ pinde, kinzi kala soka kuku Yesu silâ. Joana nde Kusa kaiwa, ina uru iveta wurâta njana ikatona Koipu Herot ne luma kâ. Kinzi taine njinde uru sikai warakanzi nenzi mbaliŋa ku sisukanzi Yesu nja i ne pâri-tamâta njana kelekele pinde kâ.

Ngua tambirâŋa njana tamâta ilinji kanija vâsa lâ tâno ilo

Matai 13:1-17, Malaka 4:1-12

⁴ Kinzi tamâta ngu njalae tina nde soka pa lawea rârâni simâ pa Yesu kala simo kuku. Njineŋga Yesu iporo ngua tambirâŋa panzi mine tu,

⁵ “Tamâta tonje iyoka ilâ ilinji kanija vâsa lâ tâno ilo. Ilinji ilâ, aku kanija vâsa pinde nde imbe indue nzâla-kawa; aku tamâta sipale lâ kenzi, aku sii simâ sika marumbu lâ.

⁶ Anja kanija vâsa pinde nde imbe indue tâno mira-mira. Aku muli, mata

ipâŋga lâ, andeta tâno njinde mâsa-mâsa, kala mata ngâla-ngâla ndo lâ, kala imâte.

⁷ Anja kanija vâsa pinde nde imbe indue wâlo mata-mata ngininzi. Aku wâlo mata-mata ipâŋga tona ku ilita, kala kanaŋo ipâŋga tia.

⁸ Anja kanija vâsa pinde nde imbe indue tâno ara kulu, kala ipâŋga njalae ku ipula kanaŋo rârâ njinde. Njinde itogo kanija vâsa taitu ipula kanaŋo tamâta njalae taitu (100) mine.”

Yesu iporo ngua njine lâ, njineŋga iporo kawa njalae mine tu, “Ambo miki tanjami keno, ande kaloŋo ngua njine sondo!”

Yesu ne mâsi njana iporo itula ngua tambirâŋa nâ ne duvi

⁹ Yesu ne pâri-tamâta nde sikasoŋa i njana ngua tambirâŋa njinde ne duvi kâ.

¹⁰ Njineŋga Yesu ipainzi mine tu, “Maro Kindeni uru itula ngua paveŋga ne duvi pwataki pa miki, njana i ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ. Anja kinzi tamâta simo niaka nde siloŋo ngua tambirâŋa nâ. Mine kala

‘Kinzi matanzi silea, andeta sikura tu simora kelekele tonje tia. Kinzi sitambira tanjami, andeta sisama ngua ne duvi, nde tia.’ ”

Ngua tambirâŋa njana vâsa linji kâ ne duvi

Matai 13:18-23, Malaka 4:13-20

¹¹ Njineŋga Yesu ipainzi tu, “Ngua tambirâŋa njinde nde duvi mine: Njuna vâsa njinde nde itogo Maro Kindeni kawa ngua.

¹² Kanija vâsa njinde imbe indue nzâla-kawa, ande itogonzi tamâta njinde siloŋo Maro Kindeni kawa ngua, andeta muli nja Sadana imâ ku ikai nguani ndaina piti lâ ilonzi kalonzi. Sadana ilo tu, ‘Tia ma muli nenzi kalo-tawana ma keno pa Yesu, kala Maro Kindeni ma ikainzi piti lâ kondoma ilo ku ma via mao ilanzi’.

¹³ Anja kanija vâsa njinde imbe indue tâno mira mira, ande itogonzi tamâta njinde siloŋo Maro Kindeni kawa ngua, aku sikai ku ilonzi ndeka njana. Andeta kanija vâsa njinde mbumburunzi nde ikeno tâno kulu nâ; aku kinzi tamâta njinde nenzi kalo-tawana kala kaika tia, kala ikeno zo mbwana-mbwana nâ. Aku muli, ambo samâŋa kie-kie tâku malia ndia ipâŋga panzi, ande ma sipile nenzi kalo-tawana.

¹⁴ Anja kanija vâsa njinde imbe indue wâlo mata-mata ngininzi, ande itogonzi tamâta njinde siloŋo Maro Kindeni kawa ngua, andeta kalonzi loko njana warakanzi karaenzi kâ. Kinzi ilonzi njalae njana sigona mbaliŋa rârâ, kala simo siroto njana tonje-tonje pinde tu sindeka njana. Aku nenzi ilo-kalo njinde nde inzuku nenzi

kalo-tawana, kala siveta vetâna ara pinde itogo kanaanonzi mine, ande tia.

¹⁵ Angga kaniña vâsa nñinde imbe indue tâno ara kulu, ande itogonzi tamâta nñinde siloŋo Maro Kindeni kawa ngua, ku sikai kaika sipaveta kuku. Kinzi nñinde nde tamâta ara sonde, aku sisenŋe nenzi kalo-tawana ipânŋa nñalae. Kinzi simandi kaika lee, nñinenŋa siveta vetâna ara rârâ, itogo kanaanonzi mine.”

Kinzi tamâta uru sio sinâla lâ peke kulu
Matai 5:15-16, Malaka 4:21-23, Luka 11:33-36

¹⁶ Yesu iporo ngua kilo mine tu, “Kinzi tamâta uru sisulu sinâla nñinenŋa sio lâ kulo ilo wa peke kalo, ande tia. Kinzi uru sio sinâla lâ peke kulu, nñana tamâta simo luma nñinde ilo ma sikura tu simora sinâla nñinde.

¹⁷ Aku mine nâ, ngua ndia rârâni ikeno paveâna, nñinde miki ma katula pwataki ipânŋa nia yo; nñinenŋa kinzi tamâta ma sisama ngua rârâni ne duvi.

¹⁸ Mine kala ara nñana miki ma kalomi nğere sonde nñana nemi mâsi nñana kaloŋo nanenŋu ngua kâ. Tamâta ea ikai ilo-kalo nñana Maro Kindeni ne vetâna paveâna kâ, ande Maro Kindeni ma ilo-kalo nñalae ilua i. Angga tamâta ea tini pwâka tu ikai ilo-kalo nñinde, ande ilo-kalo tini mwata ndia i ipalânŋe tu muŋga ikai lâ, ande nñinde Maro Kindeni ma ikai saŋe i.”

Ea kinzi nde Yesu tina wa tai wa
Matai 12:46-50, Malaka 3:31-35

¹⁹ Zo tonŋe, Yesu tina wa tai wa nde simâ nñana siporo ngua papa. Andeta kinzi tamâta rârâ nñinde nde sipasau simo kuku Yesu. Mine kala i see nñinde sikura tu simâ Yesu tini laiti, nde tia.

²⁰ Tia ku kinzi tamâta pinde sipai Yesu tu, “Kuloŋo, noko tina wa tai kinzi nde simâ simandi nia yo, situ siporo ngua pano.”

²¹ Andeta Yesu itu lâ kawanzi ku ipainzi tu, “Tamâta ea kinzi uru siloŋo Maro Kindeni kawa ngua ku sipaveta kuku, ande kinzi nñinde nde naŋa nana wa taiŋgu wa.”

Yesu itu ngua kaika pa kâla-lawea nñalae, kala pâti kii lâ
Matai 8:23-27, Malaka 4:35-41

²² Zo tonŋe, Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Ayo, kinda tambwaliu pa lââ bwalika tini pinde”. Mine kala kinzi sikâki wânŋa tonŋe kulu, aku silâ.

²³ Wânŋa ikâwa ilâ, anŋa Yesu nde mata tutu kala ikeno. Andeta kâla-lawea nñalae ipânŋa lâ lââ bwalika, kala lââ ipalânŋi lâ wânŋa ilo, aku laiti nñana simbwatuke kâ.

²⁴ Tia ku kinzi pâri-tamâta simâ pa Yesu tu sipaŋo, aku sipai tu, “Tamâta Nñalae, Tamâta Nñalae, kinda ma tambwatuke!” Yesu nde imandi ku iporo itu ngua kaika pa kâla-lawea nñinde. Nñinenŋa kâla-lawea nde imâte lâ, kala pâti kii lâ.

²⁵ Nñinenŋa Yesu ikasonjanzi ne pâri-tamâta tu, “Mana mana, a? Miki nemi kalo-tawana nde keno ndia.” Kinzi simora mâsi kaika nñinde, aku siruru, ku ilonzi rârâ. Aku siporo lâ warakanzi nâ nğininzi mine tu, “Opopo, tamâta nñine nde tamâta mana kala iporo kaika pa kâla-lawea, aku kinzi kala sipaloŋo pa i kawa ngua!”

Yesu isokinzi koroani saka piti lâ tamâta tonŋe ilo

Matai 8:28-34, Malaka 5:1-20

²⁶ Nñinenŋa Yesu tavanzi ne pâri-tamâta silâ sitoa lâ kinzi Gerasa nŋu nenzi tâno. Nia nñinde nde ikeno pa Galilaya Lââ bwalika tini pinde.

²⁷ Yesu ipile wânŋa ku itoa tina tini, nñinenŋa tamâta tonŋe lâ lawea nñinde nde imâ papa. Nanayoni kinzi koroani saka pinde sipagagara tamâta nñinde. Mine kala ikura zo luandondo nñinde i ipita lalava tia, anŋa uru imo luma tonŋe ilo, ande tia. I uru imo potomule lâ kuru nia.

²⁸⁻²⁹ Ikura zo rârâ, koroani saka nñinde sikai i kaika ndo. Kinzi tamâta pinde uru sio nñana i kâ, aku uru sipa i lâ wâlo kaika. Andeta itaki wâlo nñinde utu, nñinenŋa koroani saka siveta i ikâwa ilâ pa nia pinde tamâta simo tia nñinde. Tamâta nñinde imora Yesu, aku isarâwa ku nao tundu ndue lâ Yesu kie tini. Nñinenŋa Yesu iporo ngua kaika panzi koroani saka tu sipile tamâta nñinde ku sikâwa silâ. Andeta tamâta nñinde isarâwa kawa nñalae ndo mine tu, “Yesu, Maro Kindeni âta Tamwata Natu, noko kutu kuveta mana pa naŋa, a? Naŋa ano pano tu nâna kulua naŋa ndimo!”

³⁰ Nñinenŋa Yesu ikasonŋa tu, “Noko nñana mana.” Aku itu lâ Yesu kawa tu, “Naŋa nñânŋu mine tu ‘Zugu Tamwatama’, nñana tu maka kambwanŋema rârâ kamo tamâta nñine ilo”.

³¹ Nñinenŋa kinzi koroani saka sino kaika pa Yesu tu, “Noko ma kusoki maka kalâ pa yââ nñalae ne mbââ ilo ndimo!”

³² Aku nŋoa nŋu nñalae tonŋe nde simo nia nñinde, sipajuŋu sika simo nia ndamwa tonŋe. Aku kinzi koroani saka nde sino Yesu tu, “Kuoma kalâ pa nŋoa nñinde ilonzi.” Nñinenŋa Yesu isâu panzi.

³³ Aku walele nâ kinzi koroani saka nde sipile tamâta nñinde, aku silâ nŋoa ilonzi. Aku nŋoa nŋu nñinde ndoni nde wisinzi motutu ku simanŋuru sipalilu kaika silâ sindue nia ndamwa nñinde. Aku sisonŋa

siindue lââ bwalika ilo sinu lââ ku sipamateteu marumbu lâ.

³⁴ Kinzi n̄goa nenzi katonâŋa tamâta nde simora mâsi n̄inde ipâŋga, n̄inen̄ga sikâwa silâ, aku sikai pâri silâ pa lawea wa nia n̄inde ndoni.

³⁵ N̄inen̄ga kinzi tamâta simâ ŋana simora mâsi ndia muŋga ipâŋga n̄inde. Simâ pa Yesu, aku simora tamâta n̄inde, muŋga koroani saka sipile i lo silâ lâ. I nde ipita lalava lâ, aku ne ilo-kalo ipâŋga sondo lâ, ku isan̄ona imo Yesu kie tini laiti. Kinzi simora n̄inde, aku siruru pâta.

³⁶ N̄inen̄ga kinzi tamâta kala muŋga simora mâsi n̄inde nde sitapâri panzi ŋana mâsi Yesu muŋga iveta pa tamâta n̄inde, inani kala muŋga koroani saka sipagagara, ande kala n̄ine ipâŋga ara kilo.

³⁷ Aku kinzi tamâta rârâni lâ Gerasa tâno nde siruru pâta kanaan̄o. Mine kala sino kaika pa Yesu tu ma ipilenzi ku ilâ pa nia ton̄ge. Mine nde Yesu ison̄ga kâki wâŋga kulu, aku iveta ŋana ipilenzi ilâ kâ.

³⁸ Andeta tamâta n̄inde muŋga koroani saka simo ilo, ande ino kaika pa Yesu tu, “Nana ilon̄gu tu ma amo ku noko”. Andeta Yesu io i itaulo ilâ, aku ipai tu,

³⁹ “Noko kutauro kulâ pa tamwata ne lawea, aku kutula vetâŋa ndoni Maro Kindeni muŋga iveta pano ŋana ivilano kâ”. Mine kala tamâta n̄inde ilâ, aku itula n̄gua panzi tamâta rârâni lâ lawea n̄inde, ŋana vetâŋa rârâni Yesu muŋga iveta ŋana ivila i kâ.

Yesu ipaŋo katonâŋa ton̄ge natu taine imandi imo via kilo, aku iveta taine ton̄ge tini ara kilo tava

Matai 9:18-26, Malaka 5:21-43

⁴⁰ N̄inen̄ga Yesu itaulo ilâ pa lââ bwalika tini pinde kilo. Aku kinzi tamâta lâ nia n̄inde nde sindeka nâ, ŋana tu kinzi muŋga simo nâ sio tininzi ŋana i kâ.

⁴¹ N̄inen̄ga tamâta ton̄ge, i ŋa tu Jairus, nde imâ ipâŋga. I nde luma ŋana pasauŋa kâ ne katonâŋa tamâta ton̄ge. Imâ ipare tuku lâ Yesu kie tini laiti, aku ino kaika papa tu ma imâ ne luma,

⁴² ŋana tu i natu taituni imo n̄inde, andeta pukoŋa ikai kala laiti ŋana imâte kâ. I nde taine taipa, ne mbwera ikura san̄ao kanaan̄o rua lâ.

Mine kala Yesu iyoka kuku katonâŋa n̄inde ilâ. Andeta kinzi tamâta n̄gu n̄jalae nde soka kunzi silâ, aku sipasese ndo kuku Yesu.

⁴³ Aku taine ton̄ge kala imo ndaina, i uru imora nzimona zo rârâni. I imo mine ikura mbwera san̄ao kanaan̄o rua lâ, aku tamâta ton̄ge ikura tu iveta pukoŋa n̄inde marumbu kâ, ande tia.

⁴⁴ Taine n̄inde iyoka pa Yesu muli imâ laiti, aku mbau ilâ itaŋo Yesu ne pasawaŋa luandondo n̄gan̄e. Iveta mine lâ, aku walele nâ i see mâsa-mâsa, aku ne pukoŋa n̄inde marumbu lâ.

⁴⁵ N̄inen̄ga Yesu imandi ku ikason̄a tu, “Ea itaŋo nana.” Ande kinzi rârâni taitu-taitu sipasikia n̄gua mine tu, “Nana tia”. N̄inen̄ga Petero ipai Yesu tu, “Opopo, Tamâta Nalae, tamâta n̄gu n̄jalae nde sin̄ge noko lâ, aku simandi sipasese ndo lâ noko tini!”

⁴⁶ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Tamâta ton̄ge muŋga nâ itaŋo nana lâ. Nana apasama tu nanen̄gu walo pinde ilâ ŋana ivila tamâta ton̄ge kâ.”

⁴⁷ N̄inen̄ga taine n̄inde isama tu ikura ŋana ipavea kâ, nde tia. Tia ku i tini rururu, aku imâ ipare tuku nao tundu lâ Yesu tini laiti. Aku lâ tamâta rârâni naonzi ipatula i parina pwataki tu i muŋga itaŋo Yesu ne pasawaŋa n̄gan̄e ŋana i taine tini ma ipâŋga ara kilo kâ. Aku iporo tu, “Nanen̄gu pukoŋa nde ipilena walele nâ, kala marumbu lâ.”

⁴⁸ N̄inen̄ga Yesu ipai tu, “Natun̄gu, noko ne kalo-tawana iveta noko kupâŋga ara kilo lâ. Noko kulâ, aku wisi puu ndue.”

⁴⁹ Yesu imo iporo n̄gua n̄ine yo, n̄inen̄ga tamâta ton̄ge iyoka pa katonâŋa Jairus ne luma imâ, aku ipai katonâŋa mine tu, “Noko natu nde imâte lâ. Mine nde noko ma kuveta kalo-lokon̄i papa pananâŋa kilo ndimo.”

⁵⁰ Andeta Yesu ilon̄go n̄gua n̄ine lâ, n̄inen̄ga ipai katonâŋa mine tu, “Noko kururu ndimo. Ambo noko ma kalo tawana nana, ande noko natu ma tini ara kilo.”

⁵¹ N̄inen̄ga Yesu ilâ pa katonâŋa ne luma, aku indi kaika n̄ananzi tamâta tu ma simo luma ilo kisiŋa pwataki kuku i ndimo. Aku ikainzi Petero, n̄ga Yoane, n̄ga Yamesi, sitavanzi lâlu tina-tama, aku kinzi nâ soka kuku i silâ.

⁵² An̄ga kinzi tamâta rârâni kala simo luma n̄inde ilo nde siveta kalo-sukâŋa ŋana lâlu n̄inde kâ, aku simo sipataiŋa nâ. Andeta Yesu ipainzi tu, “Miki kata ndimo. I imâte tia, ikeno mata nâ.”

⁵³ Andeta kinzi sin̄jelea i pâta kanaan̄o, ŋana tu kinzi sisama tu lâlu n̄inde nde imâte mao lâ.

⁵⁴ Andeta Yesu isan̄a taine taipa n̄inde mbau, aku isarâwa mine tu, “Natun̄gu, noko kumandi!”

⁵⁵ N̄inen̄ga lâlu ne koroani nde itaulo imâ papa i kilo, aku walele nâ imandi sânda. N̄inen̄ga Yesu ipainzi tu kâpwa silua lâlu ika.

⁵⁶ Aku lâlu tina-tama nde wisinzi motutu ndo. Andeta Yesu itu kaika panzi mine tu,

“Miki rua ma katapâri pa tamâta tonje nana vetâja njine kâ ndimo.”

9

Yesu iwae wurâta panzi ne pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua

Matai 10:1-15, Malaka 6:7-13

¹ Zo tonje Yesu isarâwa panzi ne pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua tu simâ, aku i tamwata ne walo kaika ilanzi sikai i ndamwa nana sisokinzi koroani saka tava pukonja kie-kie piti lâ tamâta tininzi, nana ma simo ara kilo kâ.

² Njineŋga isupwanzi silâ nana situla pâri ara nana Maro Kindeni ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ. Aku isupwanzi nana sivetanzi pukonja tamâta tininzi ara kilo tona.

³ Aku ipainzi tu, “Miki ma kakai kelekele tonje ndimo. Kakai tukâlâ nana kandukela wa keta wa puroŋa wa mbumbu wa pasawaŋa rua rua wa ndimo.

⁴ Ambo miki kalâ kapâŋga lawea tonje, aku kalâ luma tonje ilo, ande miki ma kamo lumani ndaina nâ. Miki ma kalâ luma tonje ilo tia lee, ikura lâ zo ndia miki ma kapile lawea njinde ku kalâ pa lawea pinde.

⁵ Ambo kinzi tamâta lâ lawea tonje ma tininzi pwâka tu sikaimi kalâ nenzi luma ilo, ande miki ma kapile lawea njinde. Aku lâ zo nana kapilenzi kalâ, ande miki ma kapamasi kemi tâno gawura piti, nana ma sisama tu siveta vetâja soki ndo pami.”

⁶ Yesu iporo nŋua njine lâ, njineŋga kinzi pâri-tamâta soka silâ sikura nia ndoni, aku situla pâri ara wa sivetanzi pukonja tamâta tininzi ara kilo wa.

Koipu Herot itu isama Yesu kilala pwataki

⁷ Rom nenzi koipu lâ nia njinde, i nja tu Herot, nde iloŋo pâri nana vetâja rârâni Yesu uru iveta njinde. Mine kala i ilo rârâ, nana tu kinzi tamâta pinde siporo tu, “Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata nde imandi lâ materja nianzi imo via kilo”.

⁸ Anŋa kinzi pinde nde siporo tu, “Nŋua-tulâja tamâta Iliã nde imâ ipâŋga lâ, kala ipatua lâ nia yo”. Anŋa pinde nde siporo tu, “Nŋua-tulâja tamâta muŋgâja tonje nde imandi lâ materja nianzi imo via kilo”.

⁹ Andeta Herot iporo tu, “Tamâta njinde nandai Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata nŋa, nana tu nana muŋga asupwanzi zugu tamâta pinde ku sitoto i nandola utu lâ. Mine kala tamâta njine nde ea kala situ parina tu i uru iveta vetâja kie-kie mine.” Aku i ilo tu imora Yesu.

Yesu kâpwa ilanzi tamâne 5,000

Matai 14:15-21, Malaka 6:32-44, Yoane 6:5-13

¹⁰ Kinzi pâri-tamâta nde sitaulo simâ kilo, aku sitapâri pa Yesu nana vetâja rârâni muŋga siveta njinde. Njineŋga Yesu ikai kinzi simbonzi nâ, aku sipilenzi tamâta rârâni lâ lawea njinde ku silâ pa lawea tonje, i nja tu Betsaida lawea.

¹¹ Andeta kinzi tamâta nŋu nŋalae sisama tu Yesu ipilenzi ku ilâ lâ, kala simandi soka i muli silâ. Kinzi silâ sipâŋga kuku Yesu lâ, aku Yesu mata imoranzi ku ilo ara nâ panzi. Aku iporo itula nŋua panzi nana Maro Kindeni ne mâsi nana ikai maro panzi tamâta kâ, aku ivetanzi pukonja tamâta tininzi ara kilo tona.

¹² Iveta mine lee lala pararai lâ, njineŋga kinzi pâri-tamâta saŋao kanaŋonzi rua nde simâ pa Yesu ku sipai tu, “Ayo, kuonzi tamâta njine silâ pa lawea pinde, nana ma siroto kâpwa wa nia nana sikeno kâ, nana tu nia kala tamo njine, ande tamâta simo tia.”

¹³ Andeta Yesu iporo taulo panzi ne pâri-tamâta tu, “Miki warakami nâ kasuanzi”. Ande kinzi sipai tu, “Opopo, maka kapwama rârâ ikeno pama, ande tia. Puroŋa lima nŋa iŋa rua nâ kala keno pama. Tiambo noko ilo tu maka ma kalâ kako kâpwa panzi tamâta njine rârâni, a?”

¹⁴ Nana tu kinzi tamâne nâ kambwaŋenzi ipâŋga lâ 5,000. Njineŋga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki kapainzi tu lambunzi ndue sisaŋona ku sio nŋu nŋu”.

¹⁵ Kinzi pâri-tamâta siveta ikura Yesu kawa mine, aku sionzi tamâta sisaŋona nŋu nŋu.

¹⁶ Njineŋga Yesu ikai puroŋa lima tava iŋa rua njinde kâki, aku mata kâki ilea pa samba, njineŋga kawa ndanŋe pa Maro Kindeni. Njineŋga ipwataki puroŋa tava iŋa njinde ku ilanzi ne pâri-tamâta tu sikai silâ siwae panzi tamâta.

¹⁷ Kinzi rârâni sika lee kapwanzi pupuro lâ. Njineŋga kinzi pâri-tamâta nde sigona kâpwa pinde kinzi tamâta kapwanzi pupuro kala sika tia njinde, aku njinde ikura nŋâmo nŋalae saŋao kanaŋo rua ilonzi pipi lâ.

Petero isama Yesu kilala pwataki

Matai 16:13-20, Malaka 8:27-30

¹⁸ Lâ zo tonje, Yesu imo nia nŋanŋe ikai nonja pa Maro Kindeni, aku i ne pâri-tamâta nde simo kuku. Njineŋga Yesu ikasonjanzi tu, “Kinzi tamâta uru siporo situ nana nde ea.”

¹⁹ Aku kinzi situ lâ i kawa tu, “Pinde nde siporo tu noko nde Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata, anŋa pinde nde siporo tu noko

nde Ilia, anġa pinde nde siporo tu noko nde ngua-tulâna tamâta muġġaġa tonġe kumandi lâ mateġa nianzi kumo via kilo.”

²⁰ Nġenġa Yesu ikasoġanzi tu, “Anġa miki ilomi tu naġa nde ea.” Petero iporo taulo tu, “Noko nde Kirisi, Maro Kindeni ne pateâġa tamâta”.

Yesu itula ngua ġana ne mateġa wa ne mandġa wa

Matai 16:21-27, Malaka 8:31-9:1

²¹ Nġenġa Yesu itu ngua kaika panzi ne pâri-tamâta tu ma siporo situla i kilala pwataki pa tamâta tonġe ndimo.

²² Aku iporo tu, “Maro Kindeni ne pateâġa ikeno tu naġa Tamâta Natu ma akai nâna ġalae, aku kinzi katonâġa wa kinzi patarawâġa tamâta ġalanġala wa kinzi pananâġa tamâta ġana ngua tukuġa kâ wa, ande ma sipu mulinzi pa naġa, ku ma sipu naġa pâta amâte. Andeta kari ġato lâ, ġnenġa Maro Kindeni ma ipaġo naġa amandi amo viâġġu kilo.”

²³ Nġenġa Yesu ipai kinzi rârâni tu, “Ambo tamâta tonġe ilo tu ipono muli pa naġa, ande i ma ipatawa tamwata tini ku ikale ne kâi popole ikura zo zo, ku iyoka naġa mulġġu.

²⁴ Nana tu tamâta ea ilo ġalae ġana tamwata ne via, ande i ma ikai via mao, nde tia. Anġa tamâta ea kalo tawana naġa kala imora tamwata ne via tu kelekele kaa nâ, ande tamâta ġinde ma imo via ku imo nâ.

²⁵ Ambo tamâta tonġe igona tâno ne kelekele rârâni, ġnenġa i tamwata ipayaula ku imâte, ande i ne via mao ikeno ndia, a?

²⁶ Ambo tamâta tonġe mai ġana naġa wa nanenġu ngua wa, ande naġa Tamâta Natu kala ma maiġġu ġana i mine nâ, lâ zo muli ġinde naġa ma ataulo amâ kilo. Lâ zo ġinde, kinzi tamâta rârâni ma simora naġa kilalâġġu pwataki tu naġa nde Maro ġalae, aku ma simora Mama ġġa i ne aġelo sapâġa kilalanzi pwataki tona.

²⁷ Naġa aporo mao nâ pami; miki pinde kala kamo ġai ma kamâte tia yo yo, ġnenġa miki ma kamora pwataki tu Maro Kindeni ikai maro panzi tamâta marumbu lâ.”

Yesu tini pasinala ipâġġa kie tonġe

Matai 17:1-8, Malaka 9:2-8

²⁸ Yesu iporo ngua ġine lâ, aku sânda taitu ilâ lâ. Nġenġa Yesu ikainzi Petero, ġġa Yoane, ġġa Yamesi, aku sikâki silâ tuu tonġe kulu, ġana Yesu ma ikai noġa pa Maro Kindeni kâ.

²⁹ Yesu ikai noġa imo ndai yo, ġnenġa i nao pasinala lâ, aku ne pasawâġa nde ipâġġa pâne ndo ku isinala nia itogo loloa salaga mine.

³⁰ Nġenġa ngua-tulâna tamâta muġġaġa rua, Mose ku Ilia rua, ande simâ sipâġġa.

³¹ Kinzi sipâġġa tava Maro Kindeni ne sinâla ġalae, aku siporo kuku Yesu ġana i ne zo ġana ipile tâno ġine kâ, ġana tu i ne zo ġana imâte lâ Jerusalem lawea kâ nde imâ ipâġġa laiti lâ.

³² Anġa Petero tavanzi pâri-tamâta rua ġinde nde matanzi matutu ġana sikeno kâ. Andeta simandi, aku matanzi ilâ simora Yesu imandi kunzi tamâta rua ġinde, aku i tini pasinala lâ.

³³ Kinzi ngua-tulâna tamâta rua ġinde nde siveta ġana sipile Yesu silâ, ġnenġa Petero ipai Yesu tu, “Pananâġa, kinda tamo ġaina, aku ġine nde ara ndo. Ambo noko ilo mine, ande maka ma kapa pâla ġato; noko ne tonġe, anġa Mose ne tonġe, anġa Ilia ne tonġe.” (Andeta Petero ġandai ilo pateġa sondo ġnenġa iporo ġġa; ikai iporo nâ.)

³⁴ Petero iporo ngua ġine marumbu tia yo, ġnenġa take-take tonġe imâ ituranzi lâ, kala kinzi pâri-tamâta nde siruru pâta.

³⁵ Nġenġa sarawâġa tonġe nde iyoka pa take-take ġinde ilo imâ mine tu, “Naġa natuġġu kala ġine; naġa apatea i lâ. Mine nde miki katambira tanjami pa i kawa ngua!”

³⁶ Ngua poroġa ġine marumbu lâ, ġnenġa kinzi simora Yesu simbo nâ imo kunzi. Aku lâ zo ġana soka pa tuu kulu sindue silâ, ande siporo ngua pwataki pa tamâta tonġe ġana mâsi ġinde muġġa simora ku siloġo, ande tia.

Yesu isoki koroani saka piti lâ tamâne limoa tonġe ilo

Matai 17:14-21, Malaka 9:14-29

³⁷ Mbwale kilo, ġnenġa Yesu tavanzi ne pâri-tamâta ġato ġinde nde sipile tuu kulu ku soka sindue silâ. Nġenġa kinzi tamâta ġġu ġalae simâ sipakâtu kuku Yesu.

³⁸ Aku nawalanzi tamâta tonġe isarâwa kâki mine tu, “Pananâġa, naġa ano kaika pano tu kalo sukâġa ġana natuġġu tamâne, ġana tu natuġġu taituni kala i.

³⁹ Ikura zo rârâ koroani saka tonġe ipagagara i, ġnenġa walele nâ i uru itara kaġa sakamao ndo. Koroani saka ġinde uru iveta i tini ruru ndo wa kawa maka ipâġġa wa. I imo ikai kazâġa mine pa natuġġu, aku iveta wurâta ġana izavaru i ndo lâ.

⁴⁰ Mine kala naġa anonzi noko ne pâri-tamâta tu ma sisoki koroani saka ġinde piti lâ natuġġu ilo, andeta sikura tia.”

⁴¹ Nġenġa Yesu iporo lâ i kawa tu, “Opopo, kinzi tamâta kala simo lâ zo ġine nde kalonzi tawana soki-soki! Miki nemi vetâġa wa ilomi kalomi wa nde sondo tia

ndo! Naŋa ma amo ŋine kumi ku ilonŋu malia ŋana nemi ilo-kalo potomule ikura zo ŋapia kilo, a? Pwai natu imâ.”

⁴² Lâlu ŋinde nde iyoka imâ ipânŋa Yesu tini laiti, ŋineŋga koroani saka ŋinde itambira i ndue ikeno, aku iveta tini ruru ŋalae tina. Andeta Yesu imbita koroani saka, aku isoki piti lâ lâlu ilo, kala lâlu tini ara kilo. Nineŋga Yesu io lâlu itaulo ilâ pa tama kilo.

⁴³ Aku kinzi tamâta rârâni simora Maro Kindeni ne walo ŋine, kala wisinzi motutu lâ.

Yesu iporo kilo ŋana ne mateŋa kâ

Matai 17:22-23, Malaka 9:30-32

Kinzi tamâta ŋinde nde ilonzi rârâ ŋana mâsi Yesu iveta ŋinde. Andeta Yesu ipainzi ne pâri-tamâta mine tu,

⁴⁴ “Miki katambira taŋami sondo ŋana ŋgua ŋine kâ: kinzi ma sio naŋa Tamâta Natu lâ tamâta pinde mbaunzi ilo”.

⁴⁵ Andeta kinzi pâri-tamâta sisama ŋgua ŋine ne duvi, ande tia. Ŋgua ŋine ne duvi nde ikeno paveâŋa, kala kinzi ŋandai sisama kilala ŋga. Andeta siruru ŋana sino Yesu tu ma itula ŋine pwataki panzi.

Ea imo mbâna-mbâna

Matai 18:1-6, Malaka 9:33-37

⁴⁶ Zo tonŋe, Yesu ne pâri-tamâta nde siporo sipawa ŋgua tu ea ma ipânŋa mbâna-mbâna pa kinzi.

⁴⁷ Andeta Yesu isama kinzi ilonzi kalonzi pwataki lâ. Mine kala ikai lâlu mota tonŋe imâ ku inŋunu imandi i wanŋira.

⁴⁸ Nineŋga ipainzi ne pâri-tamâta mine tu, “Ambo tamâta tonŋe kalo tawana naŋa, kala iveta kie ara pa lâlu mota tonŋe itogo lâlu ŋai, ande tamâta ŋinde iveta kie ara pa naŋa tona. Aku tamâta ea iveta kie ara pa naŋa, ande iveta kie ara pa Maro Kindeni tona, ina muŋga isupwa naŋa kala amâ. Ŋana tu tamâta ea ipamorai tu i nde tamâta kaa nâ kala imo miki rârâni kalomi, ande i imo mbâna-mbâna pami.”

Tamâta ea ikai kazâŋa pa kindia tia, ande tamâta ŋinde nde nenda mete

Malaka 9:38-40

⁴⁹ Yoane nde ilonŋo Yesu ne ŋgua ŋine lâ, ŋineŋga iporo taulo tu, “Tamâta Ŋalae, maka muŋga kamora tamâta tonŋe ikai wurâta ŋana ipatu noko ŋa ku isokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi. Andeta i ŋandai kindia nawalânda ŋga. Mine kala maka kandi kaika papa tu ma iveta mine kilo ndimo.”

⁵⁰ Andeta Yesu ipai Yoane mine tu, “Miki ma kandi kaika papa i ndimo. Ŋana tu tamâta ea ikai kazâŋa pa miki tia, ande tamâta ŋinde nde nemi mete.”

Kinzi Samaria ŋgu tininzi pwâka tu Yesu ma imâ nenzi lawea ilo

⁵¹ Zo laiti lâ ŋana Maro Kindeni ma ikai Yesu ikâki samba ilo kilo. Mine kala Yesu ilo ipa kaika ndo tu ma ikâki ilâ pa Jerusalem lawea kâ.

⁵² Nineŋga ionzi tamâta rua simuŋga papa silâ pa lawea tonŋe ikeno Samaria tâno, ŋana ma siveta kelekele sondo panzi ŋana sikeno lawea ŋinde kâ.

⁵³ Andeta kinzi tamâta lâ lawea ŋinde nde sisama tu Yesu itu ilâ pa Juda nenzi lawea ŋalae Jerusalem. Mine kala tininzi pwâka tu Yesu ma imâ nenzi lawea ilo.

⁵⁴ Kinzi pâri-tamâta rua, Yamesi ku Yoane rua, nde simora kinzi Samaria nenzi taŋa-kaika ŋine, ŋineŋga simâ pa Yesu ku sikasoŋa tu, “Maro Ŋalae, mana mana, a? Tiambo noko ilo tu maka ma kasarawa yââ lâ samba ilo tu indue imâ ku ikananzi tamâta ŋinde, tiya?”

⁵⁵ Andeta Yesu ipupulia lâ ku imbitanzi rua ŋana nenzi ilo-kalo ŋinde kâ.

⁵⁶ Tia ku soka silâ pa lawea tonŋe.

Yesu itula ŋgua ŋana nenda mâsi ŋana taponu muli pa i kâ

Matai 8:19-22

⁵⁷ Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde soka nzâla silâ, ŋineŋga tamâta tonŋe imâ ipai Yesu tu, “Lawea ndia noko kutu kulâ papa, ande naŋa kala ma ayoka noko muli alâ”.

⁵⁸ Andeta Yesu iporo taulo papa mine tu, “Kinzi mbwâmbwa ŋgoi nenzi ŋgânza nde keno dugu ilo, anŋa kinzi sii nde palanzi keno tona. Anŋa naŋa Tamâta Natu nde niânŋu tonŋe ŋana akeno apwarea kâ, ande tia.”

⁵⁹ Nineŋga Yesu iporo pa tamâta tonŋe kilo mine tu, “Noko kumâ, kupono muli pa naŋa”. Andeta tamâta ŋinde itu lâ kawa tu, “Maro Ŋalae, mwânŋa ŋga. Naŋa ma alâ akea naŋa mama muŋga lâ ŋga”.

⁶⁰ Andeta Yesu nde ipai tu, “Kalo loko; kinzi mateŋa ma sipakea warakanzi nawalanzi. Anŋa noko kulâ kutula pâri ara ŋana Maro Kindeni ne mâsi ŋana ikai maro panzi tamâta kâ.”

⁶¹ Aku tamâta tonŋe nde ipai Yesu tu, “Maro Ŋalae, naŋa ilonŋu tu apono muli pa noko. Andeta naŋa atu alâ aporo wisi-ara ne ŋgua panzi naŋa seenŋu muŋga lâ ŋga.”

⁶² Andeta Yesu ipai tu, “Ambo tamâta tonŋe itu iveta wurâta lâ tâno ilo, andeta ikura zo zo i uru mata ilea pa muli, ande tamâta mine ma ikura tu iveta wurâta pa Maro Kindeni kâ, ande tia.”

10

Yesu ionzi tamâta 72 silâ ŋana situla pâri ara kâ

¹ Aku muli, njinennga Maro Njalae ipateanzi tamâta 72 kilo, aku ionzi rua rua tu ma simunnga papa i silâ. Isupwanzi tu silâ sikura lawea wa nia ndoni i ma muli ilâ papa njinde.

² Aku isia ngua panzi mine tu, “Kâpwa maria ndo ikeno tâno ilo, andeta wurâta tamâta rârâ njana sigona kâpwa njinde kâ, ande tia. Mine kala ara njana miki ma kano pa tâno njine ne Maro Njalae, njana i ma isupwanzi wurâta tamâta pinde kala silâ sisukami njana kagona i ne kâpwa njinde papa.

³ Miki kalâ, andeta kalonjo nga; naja asupwami katogonzi ‘lama’ natu kalâ kinzi mbwâmbwa saka ngininzi.

⁴ Miki ma koka mbaumi kaa nâ kalâ. Miki ma kakai nemi tânga kiri-kiri njana mbumbu kâ wa keta wa kemi kâmba ndimo. Aku lâ zo njana miki ma kapakâtu kunzi tamâta lâ nzâla, ande miki ma kamandi ku kaporo ngua kunzi ndimo.

⁵ Ambo miki kalâ luma tonje ilo, ande ara, kaporo ngua ilâ panzi tamâta simo luma njinde mine tu, ‘Maro Kindeni ne wisi-pisi imo kumi’.

⁶ Ambo tamâta tonje lâ luma njinde nde ilo ara pami, ande ara, miki nemi ngua njinde ma keno pa tamâta njinde. Ambo tamâta tonje ilo ara pami tia, ande nemi ngua njinde ma itaulo imâ pa warakami kilo.

⁷ Njinennga miki ma kamo lumani taitu ndaina nâ, aku kâpwa ndia kinzi sisuami njinde, ande kaka wa kanu wa. Njinde nde itogo miki nemi kulu, njana tu tamâta ea ikai wurâta, ande ara njana i ma ikai ne kulu njana. Andeta miki ma kaka wa kakeno lâ luma pinde tona ndimo.

⁸ Ambo miki kalâ lawea tonje ilo, aku kinzi sikaimi kalâ nenzi luma ilo, ande miki ma kaka kâpwa ndia siwae pami njinde.

⁹ Aku miki ma kavetanzi pukonja tamâta rârâni simo lawea njinde tininzi mbalaunzi ara kilo. Aku kaporo katula ngua pwataki panzi mine tu, ‘Maro Kindeni ne zo njana ikai maro panzi tamâta kâ nde imâ ipânnga tinimi laiti lâ’.

¹⁰ Andeta kalonjo nga; ambo miki ma kalâ lawea tonje ilo, andeta kinzi tininzi pwâka tu sikaimi kalâ nenzi luma ilo, ande miki ma kalâ kamandi lawea njinde ne nzâla ku kaporo ngua mine tu,

¹¹ ‘Lawea njine ne tâno gawura ipakâe lâ ikeno maka kema tini, ande maka kapamasi njine piti, njana itula nemi soki kaveta pa maka njine kilala pwataki. Andeta miki kalomî ngere sondo njana njine kâ; Maro Kindeni ne zo njana ikai maro panzi tamâta kâ nde imâ ipânnga laiti lâ.’”

¹² Njinennga Yesu ipainzi tu, “Nanja aporo mao nâ pami; lâ zo muli njana Maro Kindeni ma ionzi tamâta silâ pa i ne ngua nia, ande kinzi sakamao tamwatanzi munnga simo lâ Sodom lawea ma sikai nâna; anga kinzi tamâta lâ lawea ndia sipu mulinzi pa miki, ande kinzi njinde ma sikai nâna njalae tina.”

Kalo-sukânja ndo njanazi tamâta sipalele ilonzi kalonzi tia

Matai 11:20-24

¹³ Njinennga Yesu iporo tu, “Oyae, miki tamâta lâ Korasin lawea! Oyae, miki tamâta lâ Betsaida lawea! Malia njalae tina ma imâ pami! Ambo nanja munga aveta mâsi njalanjala panzi kiesaka tamwatanzi simo Tair lawea nga Saidon lawea, itogo nanja munga aveta lâ nemi lawea mine, ande nanayoni kinzi tamâta njinde ma sipasawa pasawana singa ku sio kââ lâ kulunzi, njana itula ilonzi pwataki tu kinzi sipalele ilonzi kalonzi imâ pa nanja marumbu lâ.

¹⁴ Andeta nanja apaimi tu lâ zo muli njana Maro Kindeni ma ionzi tamâta silâ pa i ne ngua nia, ande kinzi tamâta lâ Tair lawea nga Saidon lawea ma sikai nâna; anga miki ma kakai nâna njalae tina!

¹⁵ Ayo, anja miki tamâta lâ Kaperneam lawea, miki katu kapasuka tinimi ku kakâki kalâ pa samba lawea, a? Tia ndo! Maro Kindeni ma itambirami kalâ kandue yââ njalae ne mbââ ilo!”

¹⁶ Yesu iporo ngua njine lâ, njinennga ipainzi tamâta 72 njinde mine tu, “Ambo tamâta tonje ipaveta kuku miki kawami ngua, ande i kala ipaveta kuku nanja kawânngu ngua mine nâ. Ambo tamâta tonje ipu muli pami, ande i kala ipu muli pa nanja mine nâ. Aku tamâta ea ipu muli pa nanja, ande i kala ipu muli pa Maro Kindeni mine nâ, ina isupwa nanja kala amâ.”

Kinzi tamâta 72 sitaulo simâ kilo

¹⁷ Aku muli, njinennga kinzi tamâta 72 njinde Yesu munnga isupwanzi silâ, ande sitaulo simâ kilo. Aku sindeka pâta kanaŋo, ku siporo tu, “Maro Njalae, maka munnga kapatu noko nja, aku kapainzi ko-roani saka tu sikâwa piti lâ tamâta ilonzi. Aku kinzi siveta ikura kaporo mine!”

¹⁸ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Mao nâ, nanja munnga amora Sadana iyoka pa samba ilo imbe indue itogo take-take ne loloa salaga mine.

¹⁹ Miki kalonjo nga: nanenngu walo kaika alami lâ, njana miki ma kakura tu kapalenzi mwâta saka wa niŋo-niŋo wa. Aku walo kaika alami lâ njana kapole nenda kazânja tamâta Sadana ne walo

kaika rârâni tona. Mine kala kekelele tonje ikura tu izavarumi, ande tia.

²⁰ Andeta miki ma kandeka njalae konja njana kakura tu kasokinzi koroani saka piti, mine ndimo. Miki ma ilomi ndeka njana njine kâ: Maro Kindeni, ina imo samba ilo, ande inggere miki njami ikeno lâ i ne pepa tini marumbu lâ.”

Yesu ipanea tama Maro Kindeni

²¹ Lâ zo njinde, Koroani Sapânja iveta Yesu ilo ndeka njalae, kala Yesu ipanea Maro Kindeni mine tu, “Mama, noko pwai maro pa samba wa tâno wa. Naja apaneano, njana tu noko kuvea ilo-kalo njine njananzi ilo-kalo tamâta, aku kutula panzi tamâta simo sitogonzi lâlu kiri-kiri mine. Mao nâ, Mama, noko kupaveta kuku noko tamwata ne pateânja, kala kuveta mine.”

²² Njineŋga Yesu iporo kilo tu, “Naja akai Mama ndamwa marumbu lâ. Tamâta tonje ikura tu isama Maro Kindeni Natu kilala sondo, ande tia; Mama simbo nâ isama. Aku naja Maro Kindeni Natu simbonju nâ kala asama Mama kilala sondo, tavanzi tamâta njinde apateanzi tu ma atula i kilala pwataki panzi.”

²³ Njineŋga Yesu itale ku iporo lâ nia nganje panzi ne pâri-tamâta mine tu, “Tamâta ea kinzi simora vetânja njine kala miki uru kamora, ande kinzi ma sindeka.

²⁴ Naja apaimi tu muŋgani, kinzi nguatulânja tamâta rârâ anja kinzi koipu njalajala rârâ nde ilonzi tu ma simora vetânja kala miki uru kamora njine, andeta simora tia. Aku ilonzi tu ma silonjo ngua kala miki uru kalonjo njine, andeta silonjo tia.”

Yesu itambira ngua njana Samaria tamâta tonje ivila Juda tamâta (Kinzi Juda ngu uru sikai nânâo panzi Samaria tamâta)

²⁵ Zo tonje, pananânja tamâta njana ngua tukuŋa kâ tonje imandi njana ikai samânja pa Yesu kâ. Aku ikasonja Yesu mine tu, “Pananânja, naja ma aveta mana njga akura njana amo viâŋgu ku amo nâ.”

²⁶ Aku Yesu nde ikasonja i taulo mine tu, “Mose muŋga inggere ngua tukuŋa mana. Lâ zo njana noko kupoŋo ngua tukuŋa, ande kusama mana.”

²⁷ Ande tamâta njinde iporo taulo pa Yesu tu, “Ngua ikeno mine: ‘Noko ma tini mwasa mao papa noko ne Maro Njalae Kindeni; aku noko ilo ndoni wa koroani ndoni wa walo ndoni wa ilo-kalo ndoni wa, ande noko ma kuo njinde rârâni ilâ pa i simbo nâ’. Aku ngua tonje ikeno mine tu, ‘Noko ma tini mwasa panzi tini pinde itogo noko tini mwasa pa tamwata mine.’”

²⁸ Aku Yesu ipai tu, “Ngua njine nde ara, aku noko kuporo sondo ndo. Mine kala, ambo noko ma kulâ kuveta mine, ande noko ma kumo via.”

²⁹ Andeta tamâta njinde ilo tu ipasuka tamwata tini. Mine kala ikasonja Yesu kilo tu, “Anja ngua tukuŋa njinde njananzi ‘tini pinde’ kâ, ande iporo njana ea kinzi.”

³⁰ Njineŋga Yesu isia ngua taulo papa mine tu, “Zo tonje, Juda tamâta tonje ipile Jerusalem lawea, aku iyoka indue ilâ pa Jeriko lawea kâ. Andeta kinzi nanzare tamwatanzi pinde nde simuna simo nzâla nganje. Aku sikai Juda tamâta njinde ne pasawanja wa kekelele rârâni saŋe, aku sipu pâta. Kinzi siveta mine lâ, njineŋga sikâwa silâ. Anja tamâta njinde nde ikeno lâ nzâla, aku laiti njana imâte kâ.

³¹ Aku lâ zo ndainani nâ, patarawânja tamâta tonje kala iyoka nzâlani ndaina indue imâ. Aku mata ilâ imora tamâta njinde ikeno lâ nzâla. Andeta inggeŋge njana, ku iyoka nganje nâ ipole ilâ.

³² Tamâta njinde ilâ lâ, njineŋga Juda tamâta tonje lâ kinzi Liviâ ngu ande kala iyoka nzâlani ndaina imâ, aku mata ilâ imora tamâta njinde ikeno lâ nzâla. Andeta i kala mine nâ ipile i ku inggeŋge njana, aku iyoka nzâla nganje ilâ.

³³ Aku muli, njineŋga tamâta tonje lâ kinzi Samaria ngu ande kala iyoka nzâla ku imâ ipânja niani tamâta ikeno njinde. I mata ilâ imora, aku kalo sukânja njana.

³⁴ Mine kala iyoka ilâ laiti, aku ikai ne samimi tava waini, ku ipaliŋi lâ tamâta njinde ne nzimba nia, aku inzuku. Njineŋga igagati tamâta njinde kâki ku io i lâ tamwata ne ‘donki’ kumbu, aku ikai ilâ pa luma njana lombo kâ tonje tu i tamwata ma ikatona kâ.

³⁵ Aku wurita kilo, njineŋga i mbumbu rârâ ilua luma njana lombo kâ njinde warika. Aku ipai tu, ‘Noko pwatona tamâta njine sondo. Ambo muli noko kutambira tamwata ne mbumbu pinde njana kuvila i kâ, ande ara, lâ zo njana naja ma ataulo amâ kilo, ande naja ma atu njanano kilo.’”

³⁶ Yesu iporo ngua tambirânja njine marumbu lâ, njineŋga ikasonja pananânja tamâta njana ngua tukuŋa kâ njinde mine tu, “Noko ilo tu tamâta ea lâ kinzi tamâta njato njinde nde tini mwasa pa i tini pinde njinde kinzi nanzare tamwatanzi muŋga siyaula.”

³⁷ Aku tamâta njinde iporo taulo tu, “Tamâta njinde kala kalo sukânja njana ku ivila.” Njineŋga Yesu ipai tu, “Noko kala kulâ ku kuveta vetânja kie taituni mine.”

Yesu imo Marta kuku Maria rua nenzi luma ilo

³⁸ Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde soka silâ, njinennga Yesu ilâ lawea tonje ilo. Njinennga taine tonje lâ lawea njinde, i nja tu Marta, nde imâ ku ino Yesu tu ma imo ne luma ilo.

³⁹ Aku Marta tai kala imo tona, i nja tu Maria. Maria nde ilâ isarjona Yesu kie tini laiti, aku itambira taŋa nana ilonjo Yesu ne ngua kâ.

⁴⁰ Anja Marta nde ilo tambira nana imbwea kâpwa panzi. Mine kala imâ pa Yesu ku ipai tu, "Maro Nalae, naŋa taingu njine nde ipile naŋa lâ, kala naŋa simbonju nâ aveta wurâta njalae tina nana ambwea kâpwa kâ. Noko kalo sukâŋa njanana, tiya? Ambo mine, ande kupai i tu ma imâ ivila naŋa tâ!"

⁴¹ Andeta Yesu nde itu lâ kawa ku ipai tu, "Marta, Marta, noko ilo panjerenja wa kalo loko njalae tina nana kelekele rârâ kâ.

⁴² Kuloŋo nga; ara nana noko ma ilo nana kelekele taitu nâ. Kelekele njinde nde Maria ilo papa, kala ikai lâ, aku njine nde ara ndo. Mine kala kinda ma takai kelekele ara njine saŋe i kilo, ande tia."

11

*Yesu ipanananzi njana noŋa kâ
Matai 6:9-15*

¹ Zo tonje, Yesu ikai noŋa pa Maro Kindeni lâ nia nganje. Ikai noŋa lâ, njinennga i ne pâri-tamâta tonje ipai tu, "Maro Nalae, maka iloma tu noko ma kupananama nana kakai noŋa kâ, itogo muŋga Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ipanananzi i ne pâri-tamâta mine."

² Yesu nde iporo panzi ne pâri-tamâta tu, "Lâ zo nana miki katu kakai noŋa kâ, ande miki ma kaporo ngua mine: 'Maka tamama, maka iloma tu kinzi tamâta rârâni ma sisama tu noko nja imo sapâŋa. Kumo pwai maro ikura nia nia.

³ Kama kaniŋa kulama ikura kari kari.

⁴ Kuzavaru nema kiesaka piti lâ tinima, njana tu muŋga kinzi tamâta pinde siveta soki pa maka, andeta maka kazavaru njinde piti lâ tininzi. Pwai samâŋa kaika tonje imâ pa maka ndimo.' "

⁵ Yesu iporo ngua njine lâ, njinennga itambira ngua panzi mine tu, "Miki kalomi ngere nana ngua njine kâ: lâ mbo ngini-ngini, tamâta tonje ilâ pa ninambwe ne luma, aku ipai tu, 'Ningju-nambwe, kuvila naŋa ku puroŋa njato kulana nja.

⁶ Nana tu nanenju mete tonje iyoka nzâla lee, kala muŋga nâ imâ ipânja lâ nanenju luma. Andeta kânju kâpwa nana alua i kâ, ande tia.'

⁷ Andeta luma warika njinde nde iporo taulo tu, 'Wa, noko kupanjo naŋa ndimo! Nzâla nde saeŋa lâ, aku naŋa wa natungu

wa kakeno lâ. Naŋa akura tu amandi ku kelekele alano, ande tia.' "

⁸ Yesu iporo ngua njine lâ, njinennga ipainzi tu, "Miki kaloŋo nga; luma warika njinde ilo tu imandi njana puroŋa ilua ninambwe kâ, ande tia. Ambo taitu ninambwe njinde mai tia ndo; imandi ku imo ipulo nâ. Mine kala luma warika ma imandi sânda, aku kelekele rârâni ninambwe ilo papa njinde, ande ma ilua.

⁹ Mine kala naŋa apaimi tu ambo miki kano pa Maro Kindeni, ande i ma ipaloŋo pa nemi noŋa. Ambo miki karoto nana i kâ, ande ma kasânda kulu. Ambo miki kapitikina i ne nzâla, ande Maro Kindeni ma ikai nzâla piti pami.

¹⁰ Nana tu tamâta ea ino pa Maro Kindeni, ande i ma ipaloŋo pa i ne noŋa njinde; anja tamâta ea iroto nana i kâ, ande ma isânda kulu; anja tamâta ea ipitikina nzâla, ande Maro Kindeni ma ikai nzâla piti papa.

¹¹ Ambo noko natu tonje ino pano tu inja kulua, tiambo noko ma mwâta saka kulua, tiya? Tia ndo!

¹² Ambo ino pano tu tatareko kapula kulua, tiambo noko ma niŋo-niŋo kulua, tiya? Tia ndo!

¹³ Mao nâ, kiesaka nde ipipi ndo lâ miki ilomi, andeta miki uru kelekele ara nâ kalanzi natumi. Aku mine nâ, miki Tamami imo samba ilo njinde nde ilo indeka nâ nana Koroani Sapâŋa ilanzi tamâta ea sino papa i tu ma ilanzi."

Kinzi siporo tu Yesu iveta wurâta kuku koroani saka nenzi koipu njalae

Matai 12:24-30, Malaka 3:22-30

¹⁴ Zo tonje, koroani saka tonje ipakâe kuku tamâta tonje, aku iveta i kawa pasâe. Andeta Yesu isoki koroani saka njinde piti ikâwa ilâ lâ. Mine kala tamâta muŋga kawa pasâe njinde nde iporo ngua pwataki. Kinzi tamâta simora vetâŋa njine, aku wisinzi motu ndo.

¹⁵ Anja tamâta pinde lâ ngininzi nde siporo tu, "Tamâta njine ikai koroani saka nenzi koipu njalae Belsebul ne walo (i nja tonje Sadana), kala waloni ndaina uru isuka i njana isokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi."

¹⁶ Anja kinzi pinde nde ilonzi tu sikai samâŋa pa Yesu, kala sikasonja i tu ma iveta mâsi kaika tonje, njana itula pwataki tu Maro Kindeni ne walo ikeno papa i.

¹⁷ Andeta Yesu isama kinzi ilonzi kalonzi pwataki lâ, ku ipainzi tu, "Ambo kinzi tamâta nenzi lawea taitu ma sipwa pwataki simo nggu rua ku sipara, ande lawea njinde ikura tu imo kaika, nde tia. Ambo tamâta tonje natu-timbu ma sipwa pwataki simo nggu rua ku sikai kazâŋa

pa warakanzi, ande kinzi ngu njinde ma sipayaula ndo.

¹⁸ Aku mine nâ, ambo tu Sadana ne ngu sipwa pwataki simo ngu rua aku sikai kazânga taulo pa warakanzi, ande i ne ngu ma imandi kaika tia ndo. Naña aporo ngua mine pami, nana tu muŋga miki kaporo tu naña akai koroani saka nenzi koipu njalae Belsebul ne walo, kala akura tu asokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi.

¹⁹ Andeta miki kalomi ngere sonde nga; miki Parisai nemi tamâta uru sisokinzi koroani saka piti mine nâ! Mine kala ea uru isuka kinzi, a? Miki nemi tamâta nenzi vetânga njinde itula nemi ngua njinde kilala pwataki tu soki ndo.

²⁰ Andeta Maro Kindeni tamwata ne walo ilua naña nana asokinzi koroani saka piti kâ. Mine kala miki kasama tu Maro Kindeni ne zo nana ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu kâ, ande imâ ipânga pami marumbu lâ!

²¹ Ambo tamâta kaika tonje isana ne tonje-tonje nana kazânga kâ lâ mbalau ilo, aku imandi io nana ne luma kâ, ande i ne kekelele rârâni ma keno ara nâ.

²² Andeta kaloŋo nga; ambo tamâta tonje ne walo nde kaika ndo, aku imâ ipara kuku luma warika njinde, ande i ma ipole luma warika, ku ma ikai i ne tonje-tonje nana kazânga kâ uru ikea nana i kâ njinde sanje. Njineŋga i ma iwae tamâta njinde ne kekelele rârâni ilâ panzi tamâta pinde.

²³ Tamâta ea ipono muli pa naña tia, ande i uru ikai kazânga pa naña. Aku tamâta ea tini pwâka tu isarawanzi tamâta tu simâ pa naña, ande i iveta wurâta nana injaranzi tamâta sikâwa pwapwataki silâ.”

Kinda warakânda nâ takura tu tapu mulinda pa kiesaka kâ, ande tia

Matai 12:43-45

²⁴ Njineŋga Yesu itambira ngua mine tu, “Ambo koroani saka tonje ipile tamâta tonje ilâ, ande i ma ilâ wa imâ wa lâ nia bilimu, iroroto nia tonje nana ipwarea kâ. Ambo isânda nia ara tonje tia, ande i ma ilo patewa mine tu, ‘Ayo naña ma ataulo alâ kilo pa luma sinja njinde muŋga naña amo ilo’.

²⁵ I ma iyoka ilâ, njineŋga ma isânda lumani ndaina, kinzi sitaka wa sisangarana lâ.

²⁶ Njineŋga koroani saka njinde ma ilâ ikainzi nuwala koroani saka lima kanaanzi rua simâ kuku i. Kinzi njinde uru siveta mâsi sakamao ndo, sipole i ne mâsi sakamao njinde. Aku kinzi rârâni ma soka silâ luma njinde ilo. Muŋga tamâta

njinde imo ara koŋa tia; andeta zo njinde i ma imo sakamao ndo ikura zo zo.”

Tamâta ea kinzi ma sindeka

²⁷ Yesu iporo ngua njine yo, njineŋga taine tonje lâ ngu njinde isuna kawa njalae kâki pa Yesu mine tu, “Taine njinde muŋga ipagugano wa suu ilano wa, ande i ma indeka nâ!”

²⁸ Andeta Yesu iporo itu lâ kawa tu, “Ara nana kinda ma taporo ngua mine: ‘Tamâta ea kinzi siloŋo Maro Kindeni kawa ngua ku sipaveta kuku, kinzi njinde ma sindeka nâ’.”

Tamâta pinde simâ pa Yesu, sino tu ma iveta mâsi kaika

Matai 12:38-41

²⁹ Kinzi tamâta rârâ njinde nde simâ pa Yesu, aku Yesu ipainzi tu, “Opopo, kinzi tamâta simo lâ zo njine nde kiesaka tamwatanzi. Miki kano naña tu ma aveta mâsi kaika tonje, nana itula pwataki tu Maro Kindeni ne walo kaika ikeno pana. Andeta Maro Kindeni ma itula mâsi kaika taitu nâ pami, itogo muŋga itula pa nguatulânga tamâta Yona mine.

³⁰ Muŋgani Yona itula Maro Kindeni kilala pwataki panzi tamâta simo Ninive lawea. Aku naña Tamâta Natu kala ma atula Maro Kindeni kilala pwataki mine nâ panzi tamâta simo lâ zo njine.

³¹ Lâ zo nana Maro Kindeni ma ionzi tamâta rârâni lâ i ne ngua nia, ande koipu taine njalae njinde muŋga ikai poe panzi lâ Siba tâno, ande ma imandi lâ ngua nia ku ma itula miki nemi vetânga soki pwataki. Nana tu koipu taine njinde iyoka pa nia malawae njinde imâ tu iloŋo timbunda Koipu Njalae Solomon itula i ne ilo-kalo ara papa. Andeta tamâta tonje imo nja, aku i ne ilo-kalo nde ipole Solomon ne ilo-kalo.

³² Aku lâ zo nana Maro Kindeni ma ionzi tamâta rârâni lâ i ne ngua nia, ande kinzi tamâta muŋga simo Ninive lawea njinde ma simandi lâ ngua nia ku ma situla miki nemi vetânga soki pwataki. Nana tu kinzi Ninive tamâta siloŋo Yona itula ngua panzi, njineŋga sipalele ilonzi kalonzi ndoni ilâ pa Maro Kindeni nâ. Andeta tamâta tonje imo nja, aku i nde ipole ngua-tulânga tamâta Yona.”

Yesu isia ngua nana sinâla kâ

Matai 5:14-16, Malaka 4:21-22, Luka 8:16

³³ Yesu nde iporo kilo tu, “Kinzi tamâta uru sikai sinâla sisulu, njineŋga sivea lâ nia ngane, ande tia. Aku mine nâ, kinzi uru sikai kondo sipu tundu lâ sinâla njinde kulu nana sivea kâ, ande tia. Kinzi uru sio sinâla lâ peke kulu, nana kinzi tamâta

njinde muli simâ luma ilo, ande ma simora sinâla njinde.

³⁴ Kinda matânda nde itogo sinâla pa kinda. Ambo noko mata ara, ande sinâla ma ipane noko ilo ndoni. Ambo noko mata naja, ande noko ilo ndoni ma imo naja ndo.

³⁵ Mine nde kupakatona sondo nga. Tia ma sinâla njinde ikeno noko ilo ma ipângga naja.

³⁶ Ambo sinâla ipane noko ilo ndoni, ande njine nde ara nâ, aku noko ilo pinde ma naja, nde tia. Njine nga noko ma kumo sinâla ilo, itogo lamu ne sinâla uru ipane noko tini ndoni mine.”

Kinzi Juda tamâta njalajala nenzi vetânga potomule

Matai 23:13-35

³⁷ Yesu iporo itula ngua njine lâ, njine nga tamâta tonje lâ kinzi Parisai ngu nde ino Yesu tu ma imâ ika kuku i. Mine kala Yesu ilâ tamâta njinde ne luma ilo ku isajona kâja-nunja ne peke tini laiti.

³⁸ Andeta Yesu njandai ipaveta kuku Juda nenzi mâsi njana illi muŋga lâ njine nga ika. Aku Parisai tamâta njinde mata imora vetânga njine, aku i wisi motutu.

³⁹ Andeta Maro Nalae Yesu ipai tu, “Opopo, miki Parisai tamâta uru kaveta nemi kâmba wa kondo kumbu tu sipângga mbâra-mbâra ndo. Miki katu vetânga mine ma ivetami kapângga ara ndo lâ Maro Kindeni nao. Anja lâ miki ilomi, ande mâsi sakamao tava ilo-yosiŋa ne mâsi nde ipipi ndo.

⁴⁰ Miki nde kapa ndo! Maro Kindeni iveta kekelele rârâni ikeno nia yo wa kekelele rârâni ikeno ilo tona.

⁴¹ Mine kala miki kaloŋo nga; ambo miki ma kavilanzi sugorai tamwatanzi njana kekelele kâ, ande vetânga mine ma itula pwataki tu miki kamo mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao.

⁴² Oyae, miki Parisai tamâta! Lâ zo ndia miki kagona kâi lau kiri-kiri njana iveta kâpwa mona-mona kâ, ande miki uru kao njinde lâ wâra saŋao-saŋao, aku wâra taitu-taitu kalua Maro Kindeni itogo patarawânga mine, aku njine nde ara. Andeta miki njandai kaveta kemi ara panzi tamâta nga, aku njandai kao ilomi ndo ilâ pa Maro Kindeni nga. Ara njana miki ma kaveta vetânga ara njalajala njinde wa vetânga ara kiri-kiri pinde tona.

⁴³ Oyae, miki Parisai tamâta! Miki ilomi ndo tu ma kasajona tamâta naonzi lâ luma njana pasauŋa kâ ilo. Aku miki ilomi njalae tina tu kinzi tamâta ma simege njanami ku siporo ‘kari ara’ pami ikura nia nia.

⁴⁴ Oyae! Miki katogo kuru kinzi sipakea lâ tâno ilo ku tamâta sizizâla njana, kala soka kulu, kala iveta muso panzi.”

⁴⁵ Pananânga tamâta tonje njana ngua tukuŋa kâ nde iloŋo Yesu ne ngua njine, aku ipai Yesu tu, “Pananânga, lâ zo njana noko kuporo ngua mine panzi Parisai tamâta, ande noko kusowe ngua sakamao lâ maka tinima tona!”

⁴⁶ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Opopo, miki pananânga tamâta njana ngua tukuŋa kâ! Miki uru kanzuku mbwali malia ndo ku kao kâki tamâta kalanzi, aku kinzi simakâsa nâ njana sikale kâ. Anja miki warakami njandai kao mbalaumi ilâ njana kasukanzi tu kakale malia njinde nga.

⁴⁷ Opopo! Miki timbumi muŋgânga uru sipunzi ngua-tulânga tamâta pâta simâte lâ, andeta miki kaveta kuru nia sondo panzi ngua-tulânga tamâta muŋgânga njinde.

⁴⁸ Miki nemi vetânga njine itula warakami ilomi pwataki tu miki ilomi ara nâ njana vetânga njinde miki timbumi siveta lâ. Kinzi muŋga sipunzi ngua-tulânga tamâta pâta simâte, njine nga miki kaveta kuru panzi tamâtani ndaina!

⁴⁹ Nanayoni, Maro Kindeni isama nemi vetânga njine marumbu lâ, kala itula ne ilo-kalo ara pwataki ku iporo ngua mine tu, ‘Naja ma aonzi nanenŋu ngua-tulânga tamâta wa pâri-tamâta wa silâ panzi tamâta njinde. Andeta kinzi ma sikai kazânga panzi nanenŋu tamâta pinde, aku ma sipunzi pinde pâta simâte.’

⁵⁰ Mine kala kaloŋo nga; nia ndoyo, lâ zo njinde Maro Kindeni ipulia tâno ipângga lâ, aku imâ lee ipângga lâ zo njine, ande kinzi tamâta uru sipunzi ngua-tulânga tamâta pâta simâte. Andeta Maro Kindeni ma ipare nia pa miki tamâta kala kamo lâ zo njine nâ njana kinzi tamâta njinde rârâni nenzi vetânga soki njinde.

⁵¹ Naja aporo njana nia ndoyo, lâ zo njinde Adam natu Abel imâte, aku imâ lee ipângga lâ Sakaria ne zo, inani ngua-tulânga tamâta njinde miki Juda tamâta kapu pâta imâte lâ patarawânga nia anja Maro Kindeni ne luma sapânga nginanzi. Naja apaimi tu Maro Kindeni ma ipare nia pa miki nâ njana ngua-tulânga tamâta njinde rârâni nenzi mateŋa kâ.

⁵² Opopo, miki pananânga tamâta njana ngua tukuŋa kâ! Nzâla njana ilo-kalo ara kâ ne ‘ki’, ande miki kasilikana kaika. Miki warakami tinimi pwâka tu kakai nzâla piti, aku miki kaponono nzâla njananzi tamâta sitogo tu sikai nzâla njinde piti kâ tona.”

⁵³ Yesu iporo ngua njine lâ, njine nga ipile luma njinde ku ilâ. Aku kinzi Parisai tamâta sitavanzi kinzi pananânga tamâta

ɳana ɳgua tukuɳa kâ nde wisinzi nâna ɳalae tina pa Yesu, aku simandi ɳana sikasoɳa i kasonɳaɳa kie-kie.

⁵⁴ Kinzi situ ma sitogo i ɳana iporo ɳgua pinde soki tâ, ɳana ma sio i lâ ɳgua nia.

12

Yesu iporo ɳgua ɳana kinzi Parisai tamâta nenzi mâsi laɳeɳa kâ

Matai 16:6-12, Malaka 8:14-21

¹ Kinzi tamâta rârâ ɳinde, kamb-waɳenzi tamâta-tamâta, ande simâ sipatingi nâ sio ɳgu lâ simandi. ɳinenɳa Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Miki kapakatona sondo ɳana kinzi Parisai tamâta nenzi ‘yisi’ kâ. Naɳa aporo ɳana nenzi ɳgua wa vetâɳa laɳeɳa ɳinde.

² ɳgua wa vetâɳa ndia rârâni ikeno paveâɳa, ɳinde Maro Kindeni ma itula pwataki ipâɳga nia yo.

³ Mao nâ, ɳgua rârâni miki muɳga kaporo lâ nia ɳgaɳe, ande kinzi tamâta ma siloɳo ɳinde pwataki. Aɳga ɳgua rârâni miki muɳga kaporo mwasa nâ lâ luma ilo, ande miki ma kamandi luma kulu âta ku kaporo katula ɳinde pwataki panzi tamâta siloɳo.”

Kinda ma tamege ɳana Maro Kindeni simbo nâ

⁴ Yesu iporo kilo panzi ne pâri-tamâta tu, “Ninɳu-nambwe wukale, naɳa apaimi tu miki ma karuru ɳananzi tamâta ndimo, ɳana tu kinzi sikura tu sipu miki karaemi nâ pâta kamâte. Andeta muli, kinzi ma sikura tu siveta vetâɳa tonɳe pami, ande tia ndo.

⁵ Mine nde miki ma kamege ɳana ea, a? ɳine naɳa ma atula pami: miki ma kamege ɳana Maro Kindeni simbo nâ, ɳana tu i ne walo keno ɳana ipunzi tamâta pâta simâte, aku i ne walo keno ɳana itambiranzi silâ yââ ɳalae ne mbââ ilo tona. Naɳa aporo mao nâ pami; miki ma kamege ɳana Maro Kindeni simbo nâ.

⁶ Miki kasama tu kinzi tamâta uru sikai mbumbu kiri-kiri rua nâ ɳana sikonzi sii kiri-kiri lima. Andeta Maro Kindeni ilo ɳananzi sii kiri-kiri taitu-taitu.

⁷ Mao nâ, i ilo ɳananzi sii; andeta i ilo ndo ikeno pa miki! Maro Kindeni isama miki kilalami sondo ndo, aku kulumi pwau ɳapia ikeno kulumi, ande isama ɳine wa! Mine kala miki ma karuru ndimo.”

Mâsi ɳana tatula nenda kalo-tawana pwataki kâ

Matai 10:32

⁸ Yesu iporo kilo panzi ne pâri-tamâta tu, “Naɳa apaimi tu tamâta ea itula ne ilo-kalo pwataki lâ nia yo tu i kalo tawana naɳa, ande muli naɳa Tamâta Natu kala

ma atula ɳgua pwataki lâ Maro Kindeni ne aɳelo naonzi mine tu, “Tamâta ɳine nde nanenɳu tamâta’.

⁹ Aɳga tamâta ea itula ne ilo-kalo pwataki lâ nia yo tu i kalo tawana naɳa tia, ande muli naɳa kala ma atula ɳgua pwataki lâ Maro Kindeni ne aɳelo naonzi mine tu, “Tamâta ɳine nde nanenɳu tamâta tia’.

¹⁰ Tamâta ea iporo ɳgua potomule pa Tamâta Natu, ande Maro Kindeni ikura tu izavaru i ne kiesaka ɳinde piti. Aɳga tamâta ea iporo ɳgua pavaligiɳa pa Koroani Sapâɳa, ande Maro Kindeni ma izavaru i ne kiesaka ɳinde piti, ande tia.

¹¹ Lâ zo ɳana kinzi ma sio miki kalâ kamandi lâ tamâta ɳalajala naonzi lâ ɳgua nia wa luma ɳana pasauɳa kâ ilo wa, ande miki ma kalomi loko ku karoto ɳana ɳgua kâ ndimo.

¹² ɳana tu lâ zo ndainani nâ, Koroani Sapâɳa ma ipananami, aku ma itula ɳgua ndia pami tu ma katula kâ.”

ɳgua tambirâɳa ɳana mbaliɳa warika ne ilo-kalo kapa

¹³ Tamâta tonɳe lâ ɳgu ɳalae ɳinde nde iporo pa Yesu mine tu, “Panânâɳa, naɳa mama nde imâte lâ. Mine nde ano pano tu kupai naɳa tata tu ma iwaɳe kelekele rârâni ɳinde maka tamama ipile keno, ku pinde ilua naɳa.”

¹⁴ Andeta Yesu itu lâ kawa ku ikasoɳa tu, “Mana mana, a? Ea ipatea naɳa tu amo miki rua nemi ɳgua-samâɳa tamâta ɳana awae nemi kelekele pami, a?”

¹⁵ ɳinenɳa Yesu ipainzi tamâta rârâni lâ ɳgu ɳinde mine tu, “Miki kapakatona warakami sondo ɳga. Tia ma ilomi yosi ɳana kakai tâno ne kelekele kie-kie lâ tinimi. Ambo tu miki warakami nemi kelekele rârâ ɳinde keno pami, ande ɳinde ikura tu ivilami ɳana kamo ara kâ, ande tia.”

¹⁶ ɳinenɳa Yesu itambira ɳgua panzi mine tu, “Mbaliɳa warika tonɳe ne tâno ilo nde kâpwa maria ndo.

¹⁷ Mine kala i tamwata ilo patea tu, ‘Ayo, ma ɳine nde naɳa ma aveta mana. Nanenɳu luma ara tonɳe ɳana agona kâpwa rârâni lâ ilo kâ, ande tia.

¹⁸ Ara, naɳa ma asapira nanenɳu luma ɳana kâpwa kâ rârâni, aku ma napa luma ɳalajala pinde. ɳinenɳa naɳa ma agona kâɳgu “wit” wa kaniɳa kie-kie rârâni lâ luma ɳinde ilonzi.

¹⁹ ɳinenɳa ma aporo pa warakâɳgu mine tu, ‘Asole, kala ɳine nanenɳu kelekele rârâni ɳana mbwera rârâ kâ nde keno nia nia nâ. Kala ɳine nde naɳa ma apwarea, ku ma aveta kâɳa-nuɳa ku aka wa anu wa, ma andeka mine ku amo nâ.’

²⁰ Andeta Maro Kindeni ipai tamâta njinde tu, 'Noko ne ilo-kalo nde kapa ndo! Kala ma mbo njine nâ noko ma kumâte. Njineŋga kelekele rârâni njinde noko kuo ikeno nia nia lâ, ande ea ma ikai, a?' "

²¹ Yesu iporo njua njine lâ, njineŋga iporo mine tu, "Vetânga mine ma ipânga panzi tamâta ea sigona nenzi kelekele rârâ ikeno pa warakanzi nâ, ku sisilikana nenzi mbaliŋa njana Maro Kindeni."

Yesu itula njua njana kalonda loko wa ilonda paŋgereŋa wa Matai 6:25-34

²² Njineŋga Yesu iporo kilo panzi ne pâri-tamâta tu, "Mine kala naŋa apaimi tu miki ma ilomi rârâ njana nemi via kâ ku kaporo tu, 'Maka ma kaka kâpwa ndia', mine ndimo. Aku miki ma ilomi rârâ njana karaemi ku kaporo tu, 'Maka ma kasawa pasawaŋa ndia', mine ndimo.

²³ Njana tu nemi via nde ipole kâpwa, aŋga warakami karaemi nde ipole pasawaŋa.

²⁴ Miki kalomi njgere sondo njananzi sii gâgâ kâ. Kinzi sii njinde uru sipau kaniŋa vâsa ku sigona kâpwa kanaŋo, ande tia. Aku nenzi luma njana kâpwa gonânga kâ keno, ande tia. Taitu Maro Kindeni uru kâpwa ilanzi sii ikura zo zo. Aŋga i ne romboŋa pa miki tamâta nde njalae tina, ipole ne romboŋa panzi sii.

²⁵ Aŋga noko ea ilo njana ne via kâ, kala pwura tu kusenŋe zo kiri-mwata tonŋe pa zo njine noko kumo via lâ tâno kulu, a? Tia ndo kanaŋo.

²⁶ Ambo miki kakura tia njana kaveta kelekele kiri-mwata mine, ande njana sâ kâ njga ilomi njalae tina njana kelekele pinde kâ, a?

²⁷ Miki kalomi njgere sondo njananzi mâle uru sipânga lâ tâno ilo. Kinzi simakâsa koŋa njana sipânga njalajala, ande tia, aku uru sisuta warakanzi nenzi pasawaŋa njinde, nde tia. Ambo taitu naŋa apaimi tu mâle ne singâra nde ara ndo, ipole tumbunda Koipu Njalae Solomon ne singâra arara rârâni.

²⁸ Unza njinde ipânga tâno ilo lâ njine kari, ande wurita nâ kinzi tamâta ma silamo ku sirumbia lâ yââ ilo. Opopo, Maro Kindeni io singâra ara ndo lâ unza kaa nâ njinde tini; mine kala i ma ikatona miki njana pasawaŋa tona. Miki nemi kalotawana nde mota mwata nâ!

²⁹ Mine nde miki ma ilomi malia ku kalomi loko tu, 'Maka ma kaka kâpwa ndia wa kanu lââ ndia wa', mine ndimo.

³⁰ Njana tu kinzi tinikoa uru kalonzi loko ku simo siroto njana kelekele njinde kâ. Ambo taitu miki tamami Maro Kindeni

isama tu kelekele kie-kie rârâni njinde nde keno pami tia.

³¹ Mine kala miki ma kao ilomi ndo lâ pa Maro Kindeni tu ikai maro pami. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ma irombo miki njana kelekele njinde ikeno pami tia."

Yesu itula njua njana mbaliŋa gonânga kâ

³² Yesu iporo panzi ne pâri-tamâta kilo mine tu, "Nanengju 'lama' njgu kiri-mwata, miki ma karuru ndimo, njana tu tamami Maro Kindeni ilo patewa tu ma ikai Maro pami.

³³ Mine nde ara njana miki ma kao nemi kelekele rârâni lâ panzi tamâta tu siko, aku mbumbu njinde kalanzi sugorai tamwatanzi. Aku kalomi tawana tu Maro Kindeni igona kelekele ara ndo pami ikeno lâ samba ilo. Kelekele arara rârâni ikeno samba ilo njinde nde njana marumbu ku nao tia kâ, ande tia. Lâ samba ilo, kinzi panawe tamwatanzi sikura tu sipanâwe, ande tia, aku nzirika sikura tu siyaula kelekele kâ, ande tia.

³⁴ Miki kaloŋo njga; lâ nia ndia nemi mbaliŋa arara ikeno, ande miki ma ilomi ndo keno pa nia njinde nâ."

Yesu itambira njua njananzi wurâta tamâta ara uru sio tininzi ku simo nâ

Matai 24:37-25:30

³⁵ Yesu iporo kilo ku itambira njua mine tu, "Ara njana miki ma kapita nemi lalava ku kasulu nemi sinâla, aku kao tinimi ku kamo nâ.

³⁶ Ara njana miki ma kamo katogonzi wurâta tamâta uru sio tininzi njana nenzi tamâta njalae kâ. Ambo tamâta njalae njinde imo waiŋa pakâeŋa ne kâŋa-nuŋa lee, njineŋga itaulo imâ kilo ku ipitikina nzâla, ande ara njana kinzi ma sikai nzâla piti walele nâ papa.

³⁷ Ambo tamâta njalae itaulo imâ kilo, aku imoranzi ne wurâta tamâta sikeno tia, aku sio tininzi njana ku simo nâ, ande kinzi wurâta tamâta njinde ma sindeka nâ. Naŋa aporo mao nâ pami; tamâta njalae njinde tamwata ma ipita lalava njana wurâta kâ, njineŋga ma ipainzi ne wurâta tamâta tu simâ sisarjona kâŋa-nuŋa ne peke tini laiti. Njineŋga i tamwata ma isu kâpwa panzi.

³⁸ Mao nâ, ambo tamâta njalae itaulo imâ lâ mbo njgini-njgini tâku mbwale-mbwale tâ, aku imoranzi ne wurâta tamâta sika mâsa simo mine, ande kinzi wurâta tamâta njinde ma sindeka nâ.

³⁹ Miki kalomi njgere sondo njana njine kâ: ambo luma warika tonŋe ma isama muŋga lâ tu kari tai njapia lâ mbo ma panawe tamâta imâ, ande i ma ika mâsa,

ņana panawe tamāta ma ikura tu ipu luma pwataki ku imā ilo kâ, ande tia.

⁴⁰ Aku miki kala ma kao tinimi mine ku kamo nâ, ņana tu muli, lâ zo tonje miki ilomi tu naņa ma amâ tia, ande lâ zoni ndaina nâ naņa Tamāta Natu ma ataulo amâ kilo.”

Ngua tambirāņa ņananzi wurāta tamāta rua, tonje ara, ņga tonje sakamao

⁴¹ Petero nde ikasonja Yesu mine tu, “Maro ņalae, tiambo noko kuporo ņgua tambirāņa ņinde iyoke maka nâ, tya?, noko kuporo ilâ panzi tamāta rārâni.”

⁴² ņineņga Maro ņalae iporo taulo tu, “Ambo wurāta tamāta tonje nde tamāta ara, ņana tu i uru iveta ikura ne koipu kawa ņgua mine, aku i ne ilo-kalo nde sondo, ande i ne koipu ma ipatea tamāta ņinde tu ipāņga tamāta mbāna-mbāna ņana ikatonanzi ne wurāta tamāta pinde wa kâpwa ilanzi wa.

⁴³ Ambo tu koipu ņinde ma ilâ pa nia malawae tonje, ņineņga itaulo imâ kilo ku imora wurāta tamāta ņinde iveta ne wurāta ara mine nâ, ande wurāta tamāta ņinde ma indeka nâ.

⁴⁴ Naņa aporo mao nâ pami; koipu ņinde ma ipatea wurāta tamāta ņinde tu ikai poe pa i ne kelekele rārâni.

⁴⁵ Andeta kalonjo ņga; ambo wurāta tamāta mbwananāņa ņinde iporo lâ ilo tu, ‘Aaa, nanenju koipu ma imo songo, ma itaulo imâ walele tia’, ņineņga ikai wurāta ņana ipunzi wurāta tamāta pinde kâ, aku ika kâpwa ņalae tina wa inu lââ kaika rārâ ku idauda wa;

⁴⁶ ambo mine, ņineņga koipu ma itaulo imâ lâ zo tonje wurāta tamāta ņinde ņandai isama ku io tini ņana ņga, aku koipu ma izavaru wurāta tamāta ņinde ndo, ku ma io i ilâ pa nia ņinde kinzi tinikoa uru simo.

⁴⁷ Ambo wurāta tamāta tonje isama ņana koipu ne ilo-kalo wa ne pateāņa wa, andeta i ņandai io tini ņana ku iveta ikura pateāņa ņinde ņga, ande koipu ma ipu wurāta tamāta ņinde pāta.

⁴⁸ Andeta kalonjo ņga; ambo wurāta tamāta tonje isama koipu ne pateāņa ņinde tia, kala iveta vetāņa soki pinde ikura i tamwata nâ ne ilo-kalo, ande koipu ma ipu i mwasa nâ. ņana tu tamāta ea Maro Kindeni kelekele rārâ ilua, ande tamāta ņinde kala ma itu ņana kelekele rārâ mine nâ. Aku tamāta ea Maro Kindeni kelekele rārâ ilua tu ikatona kâ, ande i ma ilea kaika pa tamāta ņinde ne wurāta.”

Yesu imâ ņana ionzi tamāta simo pwapwataki

⁴⁹ Yesu iporo panzi ne pârî-tamāta kilo tu, “Naņa amâ ņana atambira yââ lâ tâno kulu, aku ilonju ndo tu yââ ņinde ma mela-mela walele nâ.

⁵⁰ Naņa ma muli akai lââ-liliņa mâsi tonje, aku ma ilonju malia ndo lee ikura lâ zo ņinde naņa akai lââ-liliņa ņinde marumbu lâ.

⁵¹ Ambo miki ilomi patea tu naņa amâ ņana apupu paraņa rārâni lâ tâno kulu, ande miki ma ilomi mine ndimo. Naņa apaimi tu naņa amâ ņana aonzi tamāta simo pwapwataki.

⁵² Lâ zo ņine wa zo muli-muli wa, ambo tamāta kambwanenji lima simo lâ seenzi taitu, ande kinzi ma sipwa pwataki simo piti piti. Kinzi ņato ma sikai kazāņa panzi rua, aku rua kala ma sikai kazāņa panzi ņato.

⁵³ Kinzi ma sipwa pwataki mine; tamāne ma ikai kazāņa pa natu tamāne, aņa natu tamāne kala ma ikai kazāņa pa tama. Aku taine ma ikai kazāņa pa natu taine, aņa natu taine kala ma ikai kazāņa pa tina. Aku tamāta tonje tina ma ikai kazāņa pa tamāta ņinde kaiwa taine, aņa taine ņinde kala ma ikai kazāņa pa lawa taine.”

Kinzi sizizāla ņana vetāņa ma muli ipāņga

⁵⁴ Yesu iporo ņgua ņine panzi ne pârî-tamāta marumbu lâ, ņineņga ipainzi tamāta ņgu ņalae tu, “Ambo miki kamora take-take ipāņga pa wāra kâ, ande walele nâ miki uru kaporo tu, ‘Karāzi ņana imâ kâ’. Aku mao nâ, karāzi imâ kala imbe ndue.

⁵⁵ Aku mine nâ, ambo miki kamora mbwera tu iyoka kaika, ande miki uru kaporo tu, ‘ņine ma kari ne zo’. Aku mao nâ, kari ņalae ipāņga.

⁵⁶ Opopo, miki kawami kaporo ņgua kie tonje, aņa ilomi nde keno piti ndo! Miki uru kamora tâno wa samba ne mâsi kilala mine, aku kapatea sondo. Mine nde ņana sâ kâ ņga miki kazizāla ņana vetāņa rārâni kala ipāņga lâ zo ņine, a?”

Ngua tambirāņa ņana pareņa-nia kâ

⁵⁷ Yesu iporo kilo mine tu, “Ara ņana miki warakami ma ilomi ipatea sondo ņana vetāņa ara wa vetāņa soki wa.

⁵⁸ Ambo tamāta tonje isowe ņgua lâ noko tini, aku miki rua koka nzāla kalâ pa ņgua nia, ande ara ņana noko ma kuveta ņgua rārâni ņinde sondo kuku i walele nâ. Tia ma tamāta ņinde io noko lâ ņgua-samāņa tamwata mbau ilo, kala i ma iono lâ kinzi sambara mbaunzi ilo, ņineņga kinzi ma siono lâ luma sakamao ilo.

⁵⁹ Naņa apaino tu noko ma kumo luma sakamao ilo lee ikura noko kupare mbuku

rârâni kinzi munya sipatea pano ninde marumbu lâ.”

13

Ambo tamâta ipalele ilo kalo tia, ande i ma imâte

¹ Yesu iporo itula ngua njine marumbu lâ, njinejga kinzi tamâta pinde simâ sitapâri papa njananzi Galilaya tamâta pinde. Kinzi Galilaya tamâta ninde munya simo Maro Kindeni ne luma sapânga ilo njana siveta nenzi patarawânga kâ, andeta Rom nenzi koipu Pilata nde isupwanzi ne zugu tamâta silâ panzi, aku sipunzi pâta simâte lâ. Aku kinzi warakanzi seenzi kala ipagema kuku simbi njana patarawânga kâ seenzi.

² Andeta Yesu ipainzi tu, “Tiambo miki ilomi pateu tu kinzi Galilaya tamâta ninde nenzi kiesaka nde njalae tina, ipole kinzi Galilaya tamâta rârâni nenzi kiesaka, aku njana duvi njine kâ malia ninde ipânga panzi, a?”

³ Tia ndo kanaŋo! Naŋa aporo mao nâ pami; ambo miki ma kapalele ilomi kalomi tia, ande miki rârâni kala ma kamâte!

⁴ Anja mana mana njananzi tamâta sanjao kanaŋonzi lima kanaŋo njato ninde simo Siloam lawea, kinzi ninde munya luma luandongo njalae saputi ndue kulunzi ku ipunzi pâta sipamateteu. Tiambo miki ilomi pateu tu kinzi ninde nde nenzi soki njalae tina, ipole kinzi tamâta rârâni lâ Jerusalem lawea nenzi soki, aku njana duvi njine kâ malia ninde ipânga panzi, a?”

⁵ Tia ndo kanaŋo! Naŋa aporo mao nâ pami; ambo miki ma kapalele ilomi kalomi tia, ande miki rârâni kala ma kamâte!”

Ngua tambirânga njana kâi ipula kanaŋo tia

⁶ Njinejga Yesu iporo ngua tambirânga mine tu, “Tamâta tonje ipau kâi ‘fik’ kapula lâ ne tâno waini kâ ilo, aku muli, njinejga ilâ pa tâno ninde njana ikai ‘fik’ kanaŋo kâ. Andeta kâi ninde ipula kanaŋo tonje tia.

⁷ Mine kala tâno warika ilâ pa ne wurâta tamâta ninde uru ikatona ne tâno, aku ipai tu, ‘Kuloŋo njga; ikura mbwera njato lâ, ande naŋa uru amâ pa kâi njine tu akai kanaŋo, andeta ipula kanaŋo tonje tia. Mine kala noko ma kuso kâi njine piti lâ. Njana sâ kâ njga iyaula tâno lona koa tia nâ, a?’

⁸ Andeta wurâta tamâta nde ipai tu, ‘Tamâta njalae, kupile imandi mbwera taitu nâ kilo. Naŋa ma asau tâno ara tava njgoa take lâ kâi warika tini.

⁹ Ambo tu kâi njine ma ipula kanaŋo lâ mbwera muli, ande ara ndo. Ambo tu ipula kanaŋo tia, njinejga noko kumâ ku

kuso piti lâ.” Yesu iporo njgua tambirânga mine.

Yesu iveta taine tonje tini ara kilo lâ pwareânga ne zo sapânga

¹⁰ Lâ juda nenzi pwareânga ne zo sapânga tonje, Yesu nde imo ipanananzi tamâta lâ luma njana pasauŋa kâ ilo.

¹¹ Aku taine tonje imo ndaina tona, koroani saka tonje ipakâe kuku ku iveta pukonja lâ i tini ikura mbwera sanjao kanaŋo lima kanaŋo njato lâ. Mine kala taine ninde kumbu tuka nde mwanji ndo lâ, ikura njana imandi sono kâ, ande tia.

¹² Yesu nde mata ilâ imora taine ninde, ku isarâwa papa tu imâ. Njinejga ipai tu, “Taine, naŋa azavaru noko ne pukonja piti lâ tini.”

¹³ Yesu iporo mine lâ, njinejga io mbau lâ taine ninde kulu, aku walele nâ taine kumbu tuka ipânga sono kilo, aku imandi sono. Aku imo ipanea Maro Kindeni.

¹⁴ Anja luma njana pasauŋa kâ ninde ne katonja tamâta nde wisi nâna, njana tu Yesu iveta taine ninde tini ara lâ pwareânga ne zo sapânga. Mine kala katonja nde iporo kawa kâki panzi tamâta mine tu, “Zo lima kanaŋo taitu nde zo njana taveta wurâta kâ. Ambo miki ilomi pa tamâta tonje tu ma izavaru nemi pukonja piti lâ tinimi, ande ara njana miki ma kamâ lâ wurâta ne zo. Andeta miki ma kaveta mine lâ pwareânga ne zo sapânga ndimo!”

¹⁵ Andeta Yesu itu lâ i kawa tu, “Opopo, miki kawami nde kaporo njgua kie tonje, anja ilomi nde keno piti ndo! Ikura zo sapânga rârâni, miki rârâni uru kalâ pa njgoa njalanjala nenzi luma, njana kayautenzi nemi ‘bulmakao’ wa nemi ‘donki’ wa, aku kakainzi kalâ njana sinu lââ kâ.

¹⁶ Anja taine njine nde timbunda Abraham ne vâsa, andeta Sadana nanayoni ipaipa kuku i lee ikura mbwera sanjao kanaŋo lima kanaŋo njato lâ. Mine kala ara njana naŋa ayaute i piti lâ Sadana mbau ilo lâ pwareânga ne zo sapânga!”

¹⁷ Yesu ne kazânga tamâta nde siloŋo i ne njgua njine, aku mainzi pâta kanaŋo. Anja kinzi tamâta rârâni nde sindeka pâta njana mâsi ara rârâni Yesu iveta njinde.

Ngua tambirânga njana kanija “mastet” vâsa kâ

Matai 13:31-32, Malaka 4:30-32

¹⁸ Njinejga Yesu iporo kilo mine tu, “Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ nde itogo sâ. Naŋa ma aporo njgua tambirânga mana.

¹⁹ Njinde nde itogo kanija ‘mastet’ vâsa tonje. Tamâta tonje ikai ‘mastet’ vâsa tonje ku ilâ ipau lâ ne tâno ilo. Aku muli njga kanija ninde ipânga njalae itogo kâi

mine, aku kinzi sii kie-kie uru sipagona simâ sisaŋona ne laka kulu.”

Ngua tambirâŋa ŋana “yisi” kâ

²⁰ Yesu iporo ŋgua kilo mine tu, “Naŋa ma aporo ŋgua tambirâŋa mana ŋana Maro Kindeni ne mâsi ŋana ikai maro panzi tamâta kâ.

²¹ Njinde nde itogo ‘yisi’ taine tonje ikai ku igema tona puroŋa ne kulo ŋalae tonje. Igema lee, njineŋga puroŋa njinde ndoni ipondi kâki.”

Ngua tambirâŋa ŋana luma ne nzâla mota kâ

²² Yesu nde iyoka nzâla ŋana ikâki ilâ pa Jerusalem kâ. Aku ilâ lawea kiri-kiri ilo wa lawea ŋalaŋala ilo ŋana ipanananzi tamâta kâ.

²³ Ande tamâta tonje ikasoŋa i mine tu, “Tamâta Njalae, tiambo Maro Kindeni ma ikainzi tamâta pinde nâ piti lâ kondoma ilo ku via mao ilanzi, tiya?” Njineŋga Yesu itu lâ kawanzi ku itambira ŋgua mine tu,

²⁴ “Ara ŋana miki ma kamakâsa ŋalae ŋana kakai nzâla mota piti kalâ luma ilo. Naŋa apaimi tu kinzi tamâta rârâ ma situ sikai nzâla mota piti silâ luma ilo, andeta ma sikura tia.

²⁵ Aku lâ zo muli, luma warika ma imandi ku isae luma ne nzâla giri lâ. Njineŋga miki pinde ma kamâ kamandi nzâla tini, aku ma kapitikina nzâla ku kasarâwa tu, “Tamâta Njalae, pwai nzâla piti pama ŋga!” Andeta i ma iporo taulo pami tu, “Naŋa azizâla ŋanami. Miki nde koka pa sinia kamâ, a?”

²⁶ Njineŋga miki ma kapai tu, “Wa, maka muŋga kaka wa kanu kuku noko ma, aku noko muŋga kumandi ŋginima ku kupananama.”

²⁷ Andeta i ma ipaimi tu, “Naŋa azizâla ŋanami. Miki nde koka pa sinia kamâ, a? Miki nde tamâta ŋana kaveta kiesaka kâ! Miki rârâni kakâwa kalâ!”

²⁸ Lâ zo njinde, miki ma kamoranzi timbunda Abraham ŋga Isaka ŋga Yakopu sitavanzi ŋgua-tulâŋa tamâta rârâni, kinzi njinde ma simo Maro Kindeni ne ŋgumbi ilo. Anja miki warakami, ande Maro Kindeni ma iŋarami kamo niaka. Mine kala miki ma kata pâta ku ninjomi giri lâ.

²⁹ Njana tu lâ zo ŋana Maro Kindeni ma iveta kâŋa-nuŋa ŋalae tina panzi tamâta njinde i uru ikai maro panzi, ande kinzi tamâta ma soka pa tâno ndoni simâ sisaŋona ŋana sika kâ.

³⁰ Aku kalonjo ŋga; kinzi tamâta kala zo njine simo tamâta ŋalaŋala, ande muli ma simo tamâta kaa nâ. Anja kinzi tamâta kala zo njine simo tamâta kaa nâ, ande muli ma simo tamâta ŋalaŋala.”

Yesu kalo sukâŋa ŋananzi tamâta simo Jerusalem lawea

Matai 23:37-39, Luka 19:41-44

³¹ Lâ zo ndainani nâ, kinzi Parisai tamâta pinde nde simâ pa Yesu ku sipai tu, “Koipu Njalae Herot itu ma isupwanzi tamâta pinde ŋana sipu noko pâta kumâte kâ. Mine nde ara ŋana noko ma kupile lawea njine ku kulâ pa nia pinde.”

³² Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Tamâta njinde nde itogo mbwâmbwa saka mine! Miki kalâ ku kapai i mine tu, ‘Kulonjo; kari njine wa mbwale wa, ande naŋa ma asokinzi koroani saka piti wa avetanzi pukonja tamâta tininzi ara wa. Anja ma mbwale mauru, njineŋga naŋa ma apâŋga lâ keru, ikura Maro Kindeni ne pateâŋa mine.’

³³ Mao nâ, kari njine wa mbwale wa mbwale mauru wa, ande naŋa ma ayoka alâ. Kinzi kazâŋa tamâta uru sipunzi ŋgua-tulâŋa tamâta simâte lâ Jerusalem lawea nâ; kinzi uru siveta mine lâ lawea tonje, ande tia.

³⁴ O, Jerusalem, Jerusalem, miki kakai kazâŋa panzi ŋgua-tulâŋa tamâta kala kapunzi pâta simâte. Mao nâ, miki uru kakainzi tamâta njinde Maro Kindeni isupwanzi simâ pami, aku mira nâ kasianzi pâta simâte. Ikura zo zo naŋa atu agogorami itogo tatareko tina igoranzu natu simâ taitu ku isupinanzi lâ mbani kalo mine. Andeta miki tinimi pwâka.

³⁵ Mine kala kalonjo ŋga; Maro Kindeni nde ipile nemi luma sapâŋa ku ilâ lâ, kala luma sapâŋa ikeno ilo kaa nâ. Naŋa apaimi tu miki ma kamora naŋa kilo tia lee, ikura lâ zo muli njinde miki ma kaporo tu, ‘Maro Kindeni itu nzâmbe pa koipu ŋalae njine ikai i ndamwa kala imâ!’ ”

14

Yesu iveta tamâta tonje, i munga tini poa, ande ipâŋga ara kilo

Matai 12:9-13

¹ Lâ Juda nenzi pwareâŋa ne zo sapâŋa tonje, Yesu ilâ Parisai tamâta mbwananâŋa tonje ne luma ilo tu ika kuku. Aku kinzi tamâta pinde simo njinde tona, aku sio kaika ŋana Yesu tu ma iveta vetâŋa soki tâ.

² Aku tamâta tonje, i tini poa ndo, ande isaŋona Yesu nao.

³ Yesu mata ilâ imora tamâta njinde, njineŋga ikasonjanzi Parisai tamâta wa kinzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ mine tu, “Tiambo Mose ne ŋgua tukuŋa isâu pa kindu tu ma taveta pukonja tamâta tini ara kilo lâ pwareâŋa ne zo sapâŋa, tiya?”

⁴ Andeta kinzi siporo ngua tonje lâ Yesu kawa nde tia, kawanzi buu nâ. Mine kala Yesu mbau ilâ itaŋo tamâta njinde tini, aku iveta i tini ara kilo. Iveta mine lâ, njineŋga ilo tamâta njinde ilâ pa nia yo.

⁵ Njineŋga Yesu ikasonjanzi tu, “Lâ pwareŋga ne zo sapâŋa, ambo miki nawalami tamâta tonje i natu tâku ne bulmakao ma pata indue ilâ mbââ tonje ilo, ande tamâta njinde ma walele nâ itapa i kâki imâ, tiya?”

⁶ Andeta nenzi ngua tonje ŋana situ kilo lâ Yesu kawa kâ, ande tia.

Yesu iporo ŋana tamâta ipatawa tamwata tini

⁷ Aku Yesu mata ilâ imoranzî tamâta pinde simâ ŋana sika kâpwa lâ Parisai tamâta njinde ne luma, andeta kinzi simuŋga simâ sipatingi ŋana sikai saŋonâŋa nia ara kâ. Mine kala Yesu itambira ngua panzi mine tu,

⁸ “Ambo tamâta tonje isarâwa pano tu kulâ ŋana kuka lâ i ne waiŋa pakâeŋa kâ, ande noko ma kulâ kusaŋona saŋonâŋa nia ara njinde ikeno tamâta naonzi ndimo. Tiambo kinzi muŋga sipatea saŋonâŋa nia njinde pa tamâta ŋalae tonje tâ.

⁹ Ambo mine, ande luma warika muŋga isarâwa pa miki rua tu kamâ njinde, ande ma imâ ku ma ipaino tu, ‘Noko saŋonâŋa nia ara njine kulua tamâta ŋai’. Njineŋga noko ma mai pâta, ku ma kutaulo kulâ kusaŋona tamâta rârâni mulinzi.

¹⁰ Kuloŋo ŋga; ambo tamâta tonje isarâwa pano tu kumâ ŋana kuka lâ i ne waiŋa pakâeŋa kâ, ande ara ŋana noko ma kulâ kusaŋona muli mao. Ambo kuveta mine, ande luma warika njinde ma imâ ku ipaino tu, ‘Ningu-nambwe, noko kumâ pwai nia ara tonje, aku kusaŋona tamâta naonzi.’ Ambo iveta mine, ande kinzi tamâta rârâni kala sika kuno njinde ma simege ŋanano ku ilonzi ara pano.

¹¹ Ŋana tu tamâta e uru ipasuka tamwata ŋa kâki, ande Maro Kindeni ma itawa tamâta njinde ŋa ndue ndo. Anja tamâta ea uru ipatawa tamwata ŋa, ande Maro Kindeni ma isuka tamâta njinde ŋa ipâŋga ŋalae.”

Ara ŋana kindi ma taveta kenda ara panzi sugorai tamwatanzi

¹² Njineŋga Yesu iporo pa Parisai tamâta njinde, ina kala muŋga isarâwa papa tu imâ ika kuku. Yesu ipai tu, “Ambo noko ilo pateva tu ma kuveta waiŋa tonje lâ kari tâku mbo tâ, ande noko ma kusarâwa panzi ne mete wa mota-ŋala wa noko see taitu wa kinzi mbaliŋa warakanzi tu ma kinzi nâ simâ, mine ndimo. Tia ma muli kinzi kala ma siveta waiŋa tonje, aku ma sisarâwa pa noko tu kulâ kuka kâpwa lâ

nenzi luma mine nâ. Mine nde kinzi ma sikatu noko ne vetâŋa ara njinde pano, andeta Maro Kindeni ma ikatu njinde pano, ande tia.

¹³ Noko ma kusarâwa panzi tamâta mine tu ma kinzi nâ simâ, mine ndimo. Ambo noko ilo pateva tu ma kuveta waiŋa ŋalae tonje, ande ara ŋana noko ma kusarâwa panzi sugorai tamwatanzi, sitavanzi kinzi tamâta tininzi pââsââ wa kenzi sakamao wa matanzi leva-leva wa, tu ma simâ sika kâpwa njinde.

¹⁴ Kinzi tamâta mine nde sikura ŋana sikatu noko ne vetâŋa ara njinde pano, ande tia. Ambo noko kuveta mine, ande kundeka, ŋana tu muli, lâ zo ŋana kinzi tamâta kala simo sondo lâ Maro Kindeni nao njinde ma simanzi lâ mateŋa nianzi simo vianzi kilo, ande Maro Kindeni ma ikatu noko ne vetâŋa ara njinde pano.”

Ngua tambirâŋa ŋana kâŋa-nuŋa ŋalae kâ

Matai 22:1-14

¹⁵ Kinzi tamâta kala sisaŋona sika kuku Yesu njinde nawalanzi tamâta tonje nde iloŋo ngua njinde, njineŋga iporo pa Yesu mine tu, “Maro Kindeni ne nzâmbe ikeno panzi tamâta njinde ma sisaŋona sika lâ i ne waiŋa ŋalae, lâ zo muli njinde i ma ikai maro panzi tamâta kâ.”

¹⁶ Andeta Yesu itu lâ kawa ku itambira ngua mine tu, “Tamâta tonje ilo pateva tu ma iveta kâŋa-nuŋa ŋalae, aku isarâwa panzi tamâta rârâ tu simâ sika.

¹⁷ Waiŋa njinde ne zo ŋga ipâŋga lâ, njineŋga tamâta njinde isupwa ne wurâta tamâta tonje tu ilâ imoranzî tamâta muŋga mbo isarâwa panzi tu simâ njinde. Njineŋga wurâta tamâta njinde ilâ ku iporo panzi tamâta njinde taitu-taitu mine tu, ‘Noko kumâ ŋga; kâpwa rârâni nde vetâŋa marumbu lâ’.

¹⁸ Andeta kinzi tamâta njinde rârâni nde siporo taulo tu ma simâ tia. Tonje nde ipai tu, ‘Naŋa muŋga nâ ako tâno tonje, aku ilonju tu alâ amora. O, naŋa akura tu amâ tia.’

¹⁹ Anja tonje kala iporo tu, ‘Naŋa muŋga nâ akonzi bulmakao saŋao ŋana siveta wurâta kâ, aku ilonju tu alâ atonzonzi. O, naŋa akura tu amâ tia.’

²⁰ Anja tonje kala iporo tu, ‘Naŋa muŋga nâ akâe kaiwâŋgu taine. Mine kala naŋa akura tu amâ tia.’

²¹ Njineŋga wurâta tamâta njinde ikai nenzi ngua ku itaulo imâ itapâri pa ne tamâta ŋalae. Tamâta ŋalae nde iloŋo ngua lâ, aku i wisi nâna ŋalae tina. Njineŋga iporo pa ne wurâta tamâta kilo mine tu, ‘Noko walele nâ kulâ pa lawea njine ne nzâla ŋalanjala rârâni wa nzâla

kiri-kiri rârâni wa, aku pwainzi sugorai tamwatanzi, sitavanzi kinzi tamâta tininzi pââsââ wa matanzi leva-leva wa kenzi sakamao wa, pwainzi tamâta mine tu simâ njana sika kâpwa njine kâ.’

²² Wurâta tamâta nde iveta mine lâ, njinennga itaulo ku ipai tu, ‘Tamâta Njalae, naja aveta ikura noko kawa ngua mine, andeta luma ilo nandai pipi yo.’

²³ Ande tamâta njalae ipai ne wurâta tamâta mine tu, ‘Noko kupile lawea njalae, aku kulâ pa nia nganje-nganje. Kumandi lâ nzâla wa tâno rârâni keno njinde, aku kuporo kaika panzi tamâta simo njinde tu ma simâ nanenngu luma ilo, njana nanenngu luma ma ilo pipi ndo.

²⁴ Naja apaino tu tamâta rârâni njinde naja munnga asarâwa panzi tu simâ, ande kinzi njinde ma sikura tu sika nanenngu waija njalae njine ne kâpwa tini mwata nâ, ande ma tia.’”

Kinda ma kalonda ngere sondo munnga lâ, njinennga tapono muli pa Yesu

Matai 10:37-39

²⁵ Kinzi tamâta ngu njalae nde soka kuku Yesu silâ. Njinennga Yesu imandi ku ipupulia lâ, aku ipainzi tu,

²⁶ “Ambo tamâta tonge itu ipono muli pa naja, andeta i ilo njalae konja njananzi tina-tama wa kaiwa-natu wa tai-tua wa mwane wa i tamwata ne via wa, ande i ma ikura njana imo nanenngu tamâta, ande tia.

²⁷ Aku tamâta ea tini pwâka tu ikale ne kâi popole ku iyoka naja mulingu, ande i ma ikura tu imo nanenngu tamâta, ande tia.

²⁸ Ambo nawalami tamâta tonge ilo tu ma ipa luma wasaseki, ande ara njana i ma isanjona munnga lâ nga, ku ma kalo ngere sondo tu i ma itambira mbumbu njapia njana ipa luma njinde kâ. Ambo iveta mine, ande ma isama tu i ne mbaliña ikura njana ipa luma njinde marumbu lâ tâku tia tâku.

²⁹ Ambo iveta mine munnga tia, aku ingunu luma ne ngunu-ngunu nâ, andeta muli ikura njana ipa luma njinde marumbu tia, ande kinzi tamâta rârâni ma simora, ku ma siporo ngua pavaligija papa.

³⁰ Kinzi ma siveta ‘a’ papa ku ma siporo tu, ‘Ayo, tamâta naji ingunu sâmbwe lâ, andeta ikura njana ipa luma marumbu kâ, ande tia.’

³¹ Aku mine nâ, ambo koipu njalae tonge ilo tu ilâ ipara kuku koipu njalae tonge, ande ara njana i ma isanjona munnga lâ nga, aku ma kalo ngere sondo njana paranja njinde kâ. Njinennga i ma isama tu i ne zugu tamâta ngu sajao ma sikura tu sijaranzi koipu njalae tonge ne zugu tamâta ngu kambwanjenzi tamâta taitu tâku tia tâku.

³² Ambo i ilo pateo tu kinzi sikura tu sijaranzi tia, ande lâ zo njana i ne kazânga tamâta simo malawae yo, ande i ma ionzi tamâta pinde silâ panzi ku ma siporo tu, ‘Maka iloma tu kapara kumi tia. Mine kala maka ma kaveta mana nga ma kamo miki nemi mete.’

³³ Aku mine nâ, ambo noko tamâta tonge tini pwâka tu kupu muli pa ne kelekele rârâni, ande noko pwura njana kumo nanenngu tamâta, ande tia.”

Ngua tambirânga njana tâi ne makisa marumbu

Matai 5:13, Malaka 9:50

³⁴ Yesu iporo ngua kilo mine tu, “Tâi nde kelekele ara nâ. Andeta kalojo nga; ambo tâi ne makisa marumbu lâ, ande vetânga tonge keno njana kinzi tamâta ma siveta ne makisa ipânnga kilo kâ, ande tia.

³⁵ Ambo tâi ne makisa marumbu lâ, ande ikura njana ivila kaniña tu ipânnga ara lâ tâno ilo, ande tia. Aku mine nâ, ambo kinda takai tâi ne makisa marumbu lâ njinde ku tagema tava ngoa take ku tao lâ tâno ilo, ande njinde ikura tu ivila kaniña ipânnga ara kâ, ande tia. Kinda uru takai tâi kaja mine ku tatambira kaa nâ. Ambo miki tanjami keno, ande kalojo ngua njine sondo.”

15

Ngua tambirânga njana “lama” tonge nao tia lâ

¹ Kinzi tamâta sakamao pinde uru siveta wurâta pa Rom njana mbumbu kaija kâ, sitavanzi kiesaka tamwatanzi pinde, ande simâ simo Yesu tini laiti njana silojo i ne ngua kâ.

² Mine kala kinzi Parisai tamâta nga kinzi pananânga tamâta njana ngua tukuña kâ nde siporo ngua nâna lâ warakanzi nâ ngininzi tu, “Opopo, tamâta njine iveta mete kunzi kiesaka tamwatanzi, aku ika kâpwa kunzi tona!”

³ Mine kala Yesu iporo ngua tambirânga panzi mine tu,

⁴ “Ambo nawalami tamâta tonge i ne ‘lama’ kambwanjenzi tamâta njalae taitu (100) simo, andeta lama tonge isapiri ku nao tia lâ, ande tamâta njinde ma iveta mana. I ma ipilenzi ne lama (99) simandi lâ nia bilimu njinde, aku ma ilâ mbo iroroto njana ne lama njinde lee, ikura isânda kulu lâ nga.

⁵ Aku lâ zo njana isânda ne lama njinde kulu, ande i ma ikai kâki njana ikale lâ kala, ku ma itaulo ilâ tava ndekânga njalae tina.

⁶ Aku muli, lâ zo njana itaulo ilâ pa ne luma kilo, njinennga i ma isarâwa panzi ninambwe wa nuwala simo lawea njinde

tu simâ taitu kuku i. Njinejga i ma ipainzi tu, 'Miki ilomi ndeka kuku naŋa! Njana tu nanenġu lama tonġe nao tia lâ, andeta naŋa asânda kulu lâ, kala akai taulo amâ kilo!' "

⁷ Yesu itambira ŋgua mine lâ, njinejga ipainzi tu, "Naŋa aporo mao nâ pami; ndekâŋa kie mine nâ uru ipânġa lâ samba lawea lâ zo ŋana kiesaka tamâta tonġe ipalele ilo kalo ku ipânġa itogo tamâta wasaseki mine. Mao nâ, lâ samba lawea kinzi uru sindeka ŋalae koŋa tia ŋananzi tamâta uru siporo tu, 'Naŋa nde tamâta sondo, ma apalele ilonġu kaloŋġu tia'; andeta kinzi sindeka pâta kanaanjo ŋana kiesaka tamâta tonġe ipalele ilo kalo."

Ŋgua tambirâŋa ŋana mbumbu tonġe nao tia lâ

⁸ Njinejga Yesu iporo ŋgua tambirâŋa kilo panzi mine tu, "Ambo taine tonġe ne mbumbu saŋao ikeno, andeta tonġe nao tia lâ, ande taine njinde ma iveta mana. I ma isulu sinâla ku ma itaka luma ilo sondo. I ma iroto mine lee, ikura isânda kulu lâ ŋga.

⁹ Aku lâ zo ŋana isânda ne mbumbu njinde kulu, ande i ma isarâwa panzi ninambwe wa nuwala simo lawea njinde tu simâ taitu kuku i. Njinejga i ma ipainzi tu, 'Miki ilomi ndeka kuku naŋa! Njana tu nanenġu mbumbu tonġe nao tia lâ, andeta naŋa asânda kulu lâ, kala akai taulo amâ kilo!' "

¹⁰ Njinejga Yesu ipainzi mine tu, "Naŋa aporo mao nâ pami; lâ zo ŋana kiesaka tamâta tonġe ipalele ilo kalo, ande ndekâŋa kie mine nâ uru ipânġa lâ samba ilo lâ Maro Kindeni ne aŋelo ŋġininzi."

Ŋgua tambirâŋa ŋana tamâta tonġe tavanzi natu rua

¹¹ Njinejga Yesu iporo ŋgua tambirâŋa kilo panzi mine tu, "Tamâta tonġe i natu tamâne rua simo.

¹² Simo lee, njinejga zo tonġe, natu pwete-pwete ipai tama tu, 'Mama, naŋa asama tu muli noko ma kuwae ne mbaliŋa wa kekelele rârâni pa maka rua tata rua. Andeta naŋa ilonġu tu ma ŋine nâ nanenġu mbaliŋa wa kekelele njinde ma kulua naŋa ŋga.' Njinejga tamanzi iwae ne mbaliŋa wa kekelele njinde rârâni ilâ panzi rua.

¹³ Zo ŋalae tia, njinejga natu pwete-pwete nde igona ne mbaliŋa rârâni ku ilâ pa nia malawae tonġe. Imo nia njinde, njinejga iveta vetâŋa potomule kie-kie, aku itambira ne mbumbu rârâni marumbu lâ.

¹⁴ I ne mbumbu rârâni marumbu ndo lâ, njinejga putole ŋalae tina nde ipânġa

lâ nia njinde. Andeta i ne mbumbu tonġe ŋana iko kâpwa kâ, ande tia.

¹⁵ Mine kala i ilâ ku ikai wurâta pa tamâta tonġe lâ nia njinde, ŋana ikai mbaliŋa lâ tini kâ. Aku tamâta njinde io i lâ ŋana iveta wurâta sakamao ŋana ikatona i ne ŋgoa nenzi ŋġumbi ŋana isuanzi kâ.

¹⁶ Ikai wurâta mine pa tamâta njinde lee, aku putole ipu pâta lâ. Andeta tamâta tonġe kâpwa ara ilua i tu ika kâ, ande tia. Mine kala i mata ilâ imora ŋgoa kapwanzi sakamao uru sika njinde, aku ilo papa.

¹⁷ Imo mine lee, njinejga ne ilo-kalo ipânġa, aku isama tu imo sakamao ndo. Aku i ilo patewa tu, 'Naŋa mama ne wurâta tamâta rârâni nde kapwanzi rârâ njinde keno panzi. Aŋga naŋa nde amo ŋai, aku putole ipuna pâta kanaanjo.

¹⁸ Kala ŋaina! Naŋa ma ataulo alâ pa Mama kilo, njinejga ma apai tu, "Mama, naŋa aveta kiesaka lâ Maro Kindeni nao ŋga lâ noko nao tona.

¹⁹ Mine kala naŋa nde tamâta ara tia, akura ŋana amo noko natu kilo, ande tia. Noko wurâta kaa nâ kulua naŋa, aku ma amo atogo noko ne wurâta tamâta tonġe mine.' "

²⁰ I ilo patewa mine lâ, njinejga imandi ku iyoka nzâla itaulo ilâ pa tama kilo. Iyoka mine ilâ lee, aku imo malawae yo. Andeta tama mata ilâ imora natu iyoka imâ, aku i kalo sukâŋa ndo ŋana. Tia ku tama ipalilu ilâ papa, aku iliko wa inzumwa wa.

²¹ Andeta natu ipai tama mine tu, 'Mama, naŋa aveta kiesaka lâ Maro Kindeni nao ŋga lâ noko nao tona. Mine kala naŋa nde tamâta ara tia, akura ŋana amo noko natu kilo, nde tia.'

²² Andeta tama isarâwa panzi ne wurâta tamâta tu simâ, aku ipainzi tu, 'Wa, miki walele nâ kakai nanenġu pasawaja luandondo ara njinde kamâ, aku kasawa lâ i tini. Aku kasawa mbau sili ne singâra ara tonġe lâ i mbau sili tona. Aku kao kâmba lâ i kie.

²³ Njinejga kalâ kakai bulmakao natu njinde tini tumbu ara kamâ, aku kapu pâta imâte. Kinda ma taka kâpwa ŋalae wa tandeka wa!

²⁴ Njana tu itogo naŋa natunġu ŋine imâte lâ, andeta kala ŋine imo via kilo. Aku isapiri nao tia lâ, andeta kala ŋine kinda tasânda i kulu kilo!' Njinejga kinzi siveta kâŋa-nuŋa ŋalae, aku sika wa sindeka ŋalae.

²⁵ Aŋga tamâta njinde natu nzâla-kulu nde imo tâno ilo. Iveta ne wurâta marumbu lâ, njinejga itaulo imâ pa luma kilo. Iyoka imâ ku ipânġa luma tini laiti lâ, njinejga ilonġo kinzi tamâta simbana kauro ku sikina kinija.

²⁶ Aku isarâwa pa wurâta tamâta tonge tu imâ, aku ikasoŋa tu, 'Mana mana tâ.'

²⁷ Njineŋga wurâta tamâta ipai tu, 'Noko tai nde itaulo imâ lâ, kala noko tama ipu bulmakao natu ŋinde tini tumbu ara imâte. Indeka ndo ŋana imora nambu itaulo imâ kilo ku imo ara nâ, ande kala iveta mine.'

²⁸ Natu nzâla-kulu nde ilonjo ŋgua ŋine, aku i wisi nâna ndo. I tini pwâka tu ilâ luma ilo kunzi. Andeta i tama iyâti imâ pa nia yo, aku ino papa tu ma imâ indeka kunzi.

²⁹ Andeta natu itu lâ tama kawa mine tu, 'Vetâŋa mine nde mana, a? Ikura mbwera mbwera, naŋa uru akai wurâta ŋalae tina pano, atogo noko ne wurâta tamâta kaa nâ mine. Naŋa uru apaveta kuku noko kawa ŋgua rârâni. Andeta noko ŋandai "meme" natu kaa tonge kulua naŋa ŋana ma andeka kunzi ninjgu-nambwe ŋga!

³⁰ Aŋga noko natu ŋine nde izavaru noko ne kelekele rârâni lâ, itambira kaa nâ panzi nzâla taine. Kala ŋine itaulo imâ kilo, andeta noko kundeka kala kupa bulmakao natu ŋinde tini tumbu ara papa!

³¹ Njineŋga tama itu lâ kawa ku ipai tu, 'Natungu, noko kumo kuku naŋa ikura zo zo, aku nanenju kelekele rârâni nde noko ne.

³² Andeta ara ndo ŋana kinda ma tandeka wa ilonda ara wa, ŋana tu itogo noko tai imâte lâ, andeta kala ŋine imo via kilo. Aku isapiri nao tia lâ, andeta kala ŋine kinda tasânda i kulu kilo.' "

16

Ŋgua tambirâŋa ŋana wurâta tamâta tonge ipasusuanzi nuwala tu sikatu mbuku

¹ Yesu iporo itambira ŋgua kilo panzi ne pâri-tamâta mine tu, "Tamâta tonge uru iveta wurâta ŋana ikatona mbaliŋa warika tonge ne kelekele rârâni. Andeta kinzi tamâta pinde simâ pa mbaliŋa warika ŋinde, aku sitalea wurâta tamâta ŋinde mine tu, 'Noko ne wurâta tamâta nde uru izavaru noko ne kelekele ilâ kaa nâ'.

² Mine kala mbaliŋa warika isarâwa pa wurâta tamâta ŋinde tu imâ, aku ipai tu, 'Naŋa aloŋo pâri ŋana noko ne vetâŋa soki pinde kâ. Mana mana, a? Ayo, noko kulâ, aku kuŋgere ŋgua lâ pepa tini ŋana nanenju kelekele rârâni kambwanenji noko uru pwatona ŋinde, aku pwai kumâ kulua naŋa. Noko ma pwai wurâta kilo ŋana pwatona kelekele ŋinde kâ, ande tia.'

³ Njineŋga wurâta tamâta ŋinde ilo pateo ŋgua mine tu, 'Opopo, kala ŋine naŋa ma aveta mana. Tamâta ŋalae itu isoki naŋa ŋana nanenju wurâta kâ.

Andeta nanenju kaika tonge keno ikura ŋana aveta wurâta lâ tamâta tonge ne tâno ilo kâ, ande tia. Aŋga naŋa maiŋgu tu anonzi tamâta pinde ŋana mbumbu silana.

⁴ Ayo, naŋa ma aveta vetâŋa tonge, njineŋga lâ zo ŋana tamâta ŋalae isoki naŋa ŋana nanenju wurâta kâ, ande kinzi tamâta pinde ma ilonzi ara ndo pa naŋa, ku ma sikaina amo nenzi luma ilo.'

⁵ Mine kala wurâta tamâta ŋinde isarâwa panzi tamâta taitu-taitu muŋga sikai kelekele pinde saje i ne tamâta ŋalae, aku simâ papa. Tamâta tonge imuŋga imâ, ande wurâta tamâta ŋinde ikasoŋa tu, 'Noko muŋga pwai nanenju tamâta ŋalae ne mbaliŋa ŋapia saje naŋa?'

⁶ Aku ipai tu, 'Naŋa muŋga akai i ne kâi "oliv" siŋi lâ kulo tamâta ŋalae taitu (100)'. Njineŋga wurâta tamâta iporo tu, 'Noko pwai pepa ŋine naŋa muŋga angere mbuku ŋinde kulu lâ tini, aku kusaŋona ku walele nâ kuŋgere ne kulu indue ipâŋga kulo tamâta rua kanaan saŋao (50) nâ.'

⁷ Njineŋga tamâta tonge kala imâ ipâŋga papa, aku wurâta tamâta ŋinde ikasoŋa tu, 'Aŋga noko muŋga pwai mbaliŋa ŋapia.' Aku iporo taulo tu, 'Naŋa muŋga akai i ne "wit" lâ ŋgâmo tamâta ŋalae taitu (100)'. Njineŋga wurâta tamâta ipai tu, 'Noko pwai pepa ŋine naŋa muŋga angere mbuku ŋinde kulu lâ tini, aku kuŋgere ne kulu indue ipâŋga ŋgâmo tamâta ŋapa (80) nâ.'

⁸ Iveta mine lee marumbu lâ, aku muli nga mbaliŋa warika isânda vetâŋa ŋinde i ne wurâta tamâta iveta. Aku mbaliŋa warika ilâ indekana ne wurâta tamâta ŋinde ŋana ne mâsi ŋana ipakatona tamwata tini kâ. Naŋa tu kinzi tamâta ŋinde uru soka tâno ŋine ne ilo-kalo muli, ande kinzi ŋinde sisama sondo ndo ŋana sipakatona warakanzi tininzi lâ nawalanzi ŋgininzi. Aŋga kinzi tamâta ŋinde uru soka sinâla ne ilo-kalo muli, ande kinzi ŋandai sipakatona warakanzi tininzi sondo lâ tamâta mine ŋgininzi."

Yesu itula ŋgua ŋana tâno ŋine ne mbaliŋa kâ

⁹ Njineŋga Yesu iporo tu, "Naŋa apaimi tu ara ŋana miki ma kakai tâno ŋine ne mbaliŋa sakamao, aku kaveta mete kunzi tamâta. Ambo miki ma kaveta mine, ande muli, lâ zo ŋana mbaliŋa ŋinde ma marumbu kâ, njineŋga kinzi tamâta ŋinde ma ilonzi ara ŋana simora miki lâ samba lawea.

¹⁰ Tamâta ea uru iveta vetâŋa sondo ŋana ikatona kelekele rua nâ, ande i kala

ma iveta vetêŋa sondu mine nâ ñana ikatona kelekele rârâ. Anŋa tamâta ea uru ipanawe kelekele rua nâ i uru ikatona, ande i kala ma ipanawe kelekele rârâ ndia i uru ikatona mine nâ.

¹¹ Ambo miki kakura tia ñana kakatona tâno ñjine ne mbaliŋa sakamao, ande ea ma mbaliŋa mao ilami ñana kakatona kâ, a?

¹² Ambo miki kakura tia ñana kakatona tamâta tonŋe ne kelekele, ande ea ma miki warakami nemi kelekele ilami ñana kakatona kâ, a?

¹³ Wurâta tamâta ikura tu ikai wurâta panzi koipu rua, ande tia, ñana tu i ma wisi nâna pa tonŋe, anŋa ma tini mwasa pa tonŋe. I ma iyoka koipu tonŋe ne ñgua muli, anŋa ma ipu muli pa koipu tonŋe ne ñgua. Miki kakura tu kao ilomi ndo ilâ pa Maro Kindeni, aku kao ilomi ndo ilâ pa mbaliŋa tona, ande tia.” Yesu iporo ñgua ñjine.

Yesu itula ñgua ñana tukuŋa pinde wa Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta

¹⁴ Kinzi tamâta lâ Parisai ñgu nde ilonzi ndo keno pa mbaliŋa nâ. Mine kala lâ zo ñana kinzi silonŋo Yesu iporo ñgua mine panzi, ande naonzi mata sakamao ndo papa.

¹⁵ Andeta Yesu ipainzi mine tu, “Miki uru kalaŋenzi tamâta tu miki nde tamâta ñana kaveta vetêŋa sondu nâ. Andeta Maro Kindeni isama lâ ñana ilo-kalo ñjinde ikeno paveêŋa nâ lâ ilomi kalomi. Kelekele ndia kinzi tamâta simora tu ara ndo, ñjinde Maro Kindeni imora tu sakamao ndo.

¹⁶ Muŋga, kinzi tamâta pinde situla Mose ne ñgua tukuŋa wa kinzi ñgua-tulêŋa tamâta nenzi ñgua wa. Siveta mine lee, ikura lâ Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ne zo. Ñjineŋa lâ Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ne zo, aku imâ lee ipânŋa lâ zo ñjine, ande pâri ara ñana Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ nde ilâ isala nia ndoni. Aku kinzi tamâta rârâni simakâsa ñjalae ndo ñana simo Maro Kindeni ne ñgumbi ilo.

¹⁷ Andeta Maro Kindeni ne ñgua tukuŋa nde kelekele ñjalae tina. Mao nâ, samba wa tâno wa ma naonzi tia lâ, anŋa Maro Kindeni ne ñgua tukuŋa peko mwata tonŋe ma ikura tu nao tia lâ, ande tia ndo.

¹⁸ Aku ñgua tukuŋa tonŋe nde ikeno mine; ‘Ambo tamâne tonŋe ipile kaiwa taine ku ilâ ikai taine wasaseki tonŋe, ande iveta sakamao kuku taine wasaseki ñjinde. Ambo tamâne tonŋe ikai taine tonŋe, andeta taine ñjinde muŋga imo tamâne tonŋe kaiwa ñjineŋa tamâne

ñjinde isoki i, ande tamâne wasaseki ñjinde iveta sakamao kuku taine ñjinde.’ ”

Tapârîŋa ñana mbaliŋa warika ku Lasarus rua

¹⁹ Yesu iporo ñgua kilo mine tu, “Muŋga, tamâta mbaliŋa warika tonŋe imo, aku ikura zo rârâni i uru isawa pasawaŋa kanaaneti wa pasawaŋa ñjini wa, itogo kinzi koipu ñjalajala uru sisawa mine. Aku i uru iveta kâŋa-nuŋa ñjalajala ikura zo. I imo ara mine ku imo nâ.

²⁰⁻²¹ Anŋa sugorai tamâta tonŋe kala imo ñjinde, i ña tu Lasarus. I uru ikeno mbaliŋa warika ñjinde ne luma nzâla kawa tini laiti. I ilo tu ma ikai kâpwa punu-punu mwata tâ imbe indue mbaliŋa warika ñjinde ne peke kalo, ñana ma ika kâ. Anŋa i ne mbwatakâe mata ñjinde uru imo see see wa wembu wa, aku ikura i tini ndoni. Mine kala kinzi mbwâmbwa uru simâ sindamalea i ne mbwatakâe lâ memelanzi.

²² Lasarus imo ara tia mine lee, ñjineŋa imâte lâ. Aku kinzi anŋelo sikai silâ sio imo kuku timbunda Abraham lâ samba lawea. Aku mbaliŋa warika ñjinde kala imâte lâ, aku kinzi tamâta sikai silâ sikea lâ.

²³ Mbaliŋa warika ñjinde nde ilâ imo matera tamâta nianzi, aku imo ikai nâna ñjalae tina. Andeta i mata ilea kâki, ande imora Abraham imo malawae ñjinde, anŋa Lasarus nde imo ndaina kuku Abraham.

²⁴ Ñjineŋa mbaliŋa warika isuŋa kawa isarâwa mine tu, ‘Mama Abraham, kalo sukâŋa ñjanana, aku kusupwa Lasarus tu ipatuku mbau sili lâ lââ ilo ku imâ ituturu lâ nanja memelânŋu, ambo iveta vâra-vâra mwasa pa nanja ñga. Nanja amo yââ nia ñjine, aku akai nâna sakamao ndo!’

²⁵ Andeta Abraham itu lâ kawa tu, ‘Natungu, noko kalo ñgere sondu ñana ñjine kâ: muŋga, lâ zo ñjinde noko kumo via lâ tâno kulu, ande noko pwai ne kelekele arara nâ, anŋa Lasarus nde ikai malia wa nâna wa. Andeta lâ zo ñjine, ande Lasarus indeka ku imo ara ndo, anŋa noko nde pwai nâna ñjalae tina ku kumo nâ.

²⁶ Andeta ñjinde nâ tia. Nia kawa ñjalae tonŋe ikeno maka wa miki wa ñgininda, itogo keri ñana ipu kinda utu kâ mine. Mine kala kinzi tamâta simo nia ñjine sikura ñana sipu kawa ñjalae ñjine utu simbwaliu silâ pa miki kâ, ande tia ndo. Aku mine nâ, kinzi tamâta simo nia ñjinde kala sikura tu sipu kawa ñjine utu simbwaliu simâ pa maka kâ, ande tia.’

²⁷ Ñjineŋa mbaliŋa warika ipai tu, ‘Mama Abraham, mine kala ano pano tu kusupwa Lasarus ilâ pa nanja mama ne luma.

²⁸ Nana tainju lima simo njinde. Ara nana Lasarus ma ilâ iporo ngua kaika panzi tu ma sipaveta nenzi vetânga sondo kâ. Tia ma kinzi kala ma simâ simo nia njine ku ma sikai nâna njalae, itogo nana uru akai mine.’

²⁹ Andeta Abraham ipai tu, ‘Mose ne ngua tukuja anja kinzi ngua-tulânga tamâta nenzi ngua nde ikeno lâ pepa tini. Ara njana noko tai njinde ma sipono ngua njinde ku sipaveta kuku.’

³⁰ Ande mbaliña warika ipai tu, ‘Mama Abraham, njinde ikura tia. Kuloŋo nja; ambo tamâta tonje imâte lâ, njineŋga imandi imo via kilo ku ilâ iporo ngua panzi, ande kinzi ma sipalele ilonzi kalonzi.’

³¹ Njineŋga Abraham itu lâ kawa tu, ‘Kinzi tininzi pwâka tu siloŋo Mose wa kinzi ngua-tulânga tamâta nenzi ngua. Mine kala, ambo tamâta tonje ma imâte njineŋga imandi imo via kilo, aku ilâ iporo ngua panzi tâ, ande kinzi ma sipalele ilonzi kalonzi, ande tia.’ ”

17

Kinda ma tayaula tininda pinde nenzi kalo-tawana ndimo

Matai 18:1-7

¹ Yesu iporo ngua panzi ne pâri-tamâta mine tu, “Vetânga kie-kie ma ipânnga njana isowe kinzi tamâta ilonzi kalonzi tu ma siveta kiesaka kâ. Andeta vetânga sakamao ndo ma ipânnga pa tamâta ea iveta vetânga kie-kie njinde ipânnga.

² Ambo tamâta tonje isowe kalo-tawana tamâta tonje ne ilo-kalo njana iveta kiesaka kâ, ande njinde nde sakamao ndo. Ara njana nia ndoyo kinzi ma sipa mira njalae tonje lâ tamâta njinde nandola tâ, ku sitambira indue tâi geza-geza ilo mbo inu tâi mbo imâte tâ. Njâna tu ambo kinzi muŋga siveta mine papa, ande i ma ikura tu itapa ninambwe njinde njana iveta kiesaka kâ, ande ma tia. Mine kala miki warakami kapakatona sondo nja.

Kinda ma tazavaru vetânga soki ndia tamâta siveta pa kinda njinde piti lâ tininzi Matai 18:18-35

³ Ambo tamâta tonje iveta vetânga soki pano, ande ara njana noko ma kulâ kuporo ngua kaika papa tu ma ipile ne vetânga soki njinde. Ambo i kalo sukânga ku ipalele ilo, ande ara, kuzavaru vetânga soki njinde piti lâ tamâta njinde tini.

⁴ Mao nâ, ambo tu iveta vetânga soki pa noko ikura mbwani lima kanaŋo rua lâ kari taitu, njineŋga itaulo imâ pano mbwani lima kanaŋo rua ku ipaino tu, ‘Nana aveta soki pano, aku kalonju sukânga

nana’, ande ara, kuzavaru vetânga soki njinde piti lâ i tini.”

Yesu itula ngua njana kalo-tawana kâ

⁵ Maro Njalae iporo ngua njine lâ, njineŋga i ne pâri-tamâta nde sipai tu, “Opopo, maka nema kalo-tawana nde kaika tia! Ara njana noko ma kusukama”.

⁶ Njineŋga Maro Njalae itu lâ kawanzi tu, “Ambo nemi kalo-tawana ipânnga mota mwata, itogo kaniña ‘mastet’ vâsa mine, ande miki ma kakura tu kasupwa kâi njai tu, ‘Noko kupamburu mbumburu, aku kundue kulâ kumandi tâi ilo!’, aku kâi ma iveta ikura kawami mine.”

Yesu itula ngua njana wurâta tamâta ne vetânga kâ

⁷ Yesu iporo ngua kilo mine tu, “Ambo tamâta njalae tonje isupwa ne wurâta tamâta tu ilâ iveta wurâta papa lâ tâno ilo tâku ilâ ikatonanzi ‘lama’ tâ; anja lâ zo njana wurâta tamâta itaulo imâ pa luma kilo, ande i ne tamâta njalae ma iporo mana. Tiambo i ma ipai tu, ‘Ayo, kumâ walele kusaŋona ambo kuka nja’, tiya?”

⁸ I ma iporo mine tia ndo. Tamâta njalae ma ipai wurâta tamâta mine tu, ‘Noko kulâ kuveta kâpwa pa nana, aku kupita lalava njana wurâta kâ ku pwai kâpwa kumâ kusu pa nana nja. Nana ma aka wa anu muŋga lâ, njineŋga noko ma kuka wa kunu muli.’

⁹ Ambo wurâta tamâta iveta ikura tamâta njalae ne ngua mine, tiambo tamâta njalae ma ipanea i ku kawa ndange papa, tiya? Tia ndo! I nde wurâta tamâta kaa nâ ma!

¹⁰ Aku miki kala mine nâ; ambo miki kaveta wurâta rârâni nana alami tu kaveta njinde marumbu lâ, ande ara njana miki ma kaporo mine tu, ‘Maka nde wurâta tamâta kaa nâ; maka kaveta nema wurâta nâ.’”

Yesu ivetanzi tamâta saŋao tininzi saga-saga sipânnga tininzi mbâra-mbâra kilo

¹¹ Yesu nde iyoka nzâla njinde ilâ pa Jerusalem kâ, aku iyoka ilâ ipânnga tâno tonje ikeno Samaria tâno anja Gallaya tâno njininzi.

¹² Ilâ lee ipânnga lawea tonje tini laiti. Anja kinzi tamâta saŋao, tininzi saga-saga, ande soka nzâlani ndaina simâ. Kinzi matanzi kâki simora Yesu, aku simandi malawae.

¹³ Njineŋga sisarâwa kawanzi njalae mine tu, “Yesu, Tamâta Njalae, kalo sukânga njanama!”

¹⁴ Yesu mata ilâ imoranzi, njineŋga ipainzi tu, “Miki kalâ katula tinimi panzi patarawânga tamâta”. Mine nde kinzi silâ

ņana siveta mine kâ. Soka silâ yo, ande tininzi ipâņga mbâra-mbâra kilo.

¹⁵ Kinzi matanzi ilâ ku simora tu tininzi ipâņga mbâra-mbâra lâ. Njineņga tamâta taitu nâ lâ kinzi tamâta sanjao njinde nde itaulo imâ pa Yesu. Isarâwa kawa kâki ņalae tina ipanea Maro Kindeni.

¹⁶ Iyoka mine imâ lee ipâņga pa Yesu lâ, njineņga ipare tuku nao tundu ndue lâ Yesu kie tini laiti, aku kawa ndaņge papa. Andeta tamâta njinde nde lâ kinzi Samaria ņgu; i Juda tamâta tia.

¹⁷ Yesu mata imora tamâta njinde, aku iporo tu, “Ayo, naņa munņa avetanzi tamâta sanjao sipâņga tininzi mbâra-mbâra lâ. Anņa kinzi lima kananjoni ņapa nde simo ndia.

¹⁸ Mana mana ņga tinikoa tamâta njine simbo nâ nde itaulo imâ ku ipanea Maro Kindeni, a?”

¹⁹ Yesu iporo ņgua mine, njineņga ipai Samaria tamâta njinde tu, “Noko kumandi, aku kulâ. Noko ne kalo-tawana ivetano kupâņga tini ara kilo lâ.”

Yesu itula ņgua ņana Maro Kindeni ne mâsi ņana ikai maro panzi tamâta kâ

²⁰ Zo tonņe, kinzi tamâta pinde lâ Parisai ņgu nde sikasoņa Yesu tu, “Maro Kindeni ma imâ ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu lâ zo ndia.” Njineņga Yesu itu ņgua lâ kawanzi ku ipainzi tu, “Maro Kindeni ne mâsi ņana ikai maro panzi tamâta kâ ņandai kelekele kinzi tamâta sikura tu simora lâ matanzi ņga.

²¹ Aku tamâta tonņe ikura ņana iporo tu, ‘Kamora, ikai Maro kala imo ņai’, tâku, ‘Imo ndai’ tâku, ande tia. Miki kalono ņga; Maro Kindeni nde imâ ikai maro panzi tamâta marumbu lâ, kala imo miki ņginimi.”

²² Njineņga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Muli ņga, miki ma ilomi ndo tu naņa Tamâta Natu ma ataulo amâ ku amo kumi kilo ikura zo pinde. Andeta tia.

²³ Lâ zo njinde, kinzi tamâta pinde ma sipaimi tu, ‘Kamora, i imo ndai’, tâku, ‘Kamora, imo ņai’. Andeta miki ma kapalilu kalâ koka mulinzi ndimo.

²⁴ Miki kasama tu lâ zo ņana loloa salaga kâ, ande ne sinâla uru ipane nia ilâ ikura nia ndoni lâ samba kalo. Aku mine nâ, lâ naņa Tamâta Natu nenņu zo ņana ataulo amâ kilo kâ, ande kinzi tamâta rârâni ma simora pwataki ku sisama.

²⁵ Andeta naņa ma akai nâna ņalae munņa lâ ņga, aku kinzi tamâta simo lâ zo njine ma sipu mulinzi pa naņa.

²⁶ Aku lâ zo ņana naņa Tamâta Natu ma amandi ņana ataulo amâ kilo kâ, ande vetâņa kie taituni ma ipâņga, itogo nia ndoyo ipâņga lâ Noa ne zo mine.

²⁷ Munņa, lâ Noa ne zo, pondi ņalae ipâņga tia yo, aku kinzi tamâta nde simo nenzi, sika wa sinu wa sipakâe wa. Kinzi siveta mine ku simo lee, njineņga zo ipâņga lâ, kala Noa ikâki ilâ wâņga ņalae ilo. Njineņga pondi ņalae ipâņga, aku izavarunzi tamâta ndoni.

²⁸ Aku mine nâ, nanayoni, lâ Loto ne zo, ande kinzi tamâta siveta vetâņa kie taituni. Kinzi simo nenzi, sika wa sinu wa sipako wa sipau kâpwa lâ tâno ilo wa sipa nenzi luma wa.

²⁹ Andeta lâ zo ņana Loto ipile Sodom lawea ku ikâwa ilâ, ande lâ zoni ndaina nâ, yââ tava mira ndimoro nde imbe lâ samba tini indue imâ itogo karâzi mine, aku izavarunzi tamâta ndoni.

³⁰ Aku vetâņa kie taituni ma ipâņga lâ zo njinde naņa Tamâta Natu ma ataulo amâ ku apatua lâ nia yo.

³¹ Lâ zo muli njinde, ambo tamâta tonņe imo ne luma mende kulu, ande ara ņana i ma indue ku ikâwa nâ, ma itaulo ilâ luma ilo ņana ikai ne kelekele kâ ndimo. Aku mine nâ, ambo tamâta tonņe imo ne tâno ilo, ande ara ņana i ma ikâwa nâ, ma itaulo ilâ ne luma ilo ņana ikai ne kelekele pinde kâ ndimo.

³² Miki kalomi ņgere sono ņana vetâņa njinde munņa ipâņga pa Loto kaiwa!

³³ Tamâta ea ilo ņalae ņana tamwata ne via, ande i ma ikai via mao, ande tia. Anņa tamâta ea kalo tawana naņa kala imora tamwata ne via tu kelekele kaa nâ, ande tamâta njinde ma imo via ku imo nâ.

³⁴ Naņa apaimi tu lâ zo ņana naņa ataulo amâ kilo kâ, ande tamâta rua ma simo sikeno peke taitu kulu. Aku Maro Kindeni ma ikai tonņe imâ imo kuku, anņa ma ipile tonņe imo.

³⁵ Aku mine nâ, taine rua ma simo taitu sikai wurâta ņana siveta puroņa kâ. Aku Maro Kindeni ma ikai tonņe imâ imo kuku, anņa ma ipile tonņe imo.”

³⁶⁻³⁷ Kinzi pâri-tamâta nde siloņo Yesu ne ņgua njine, aku sikasoņa mine tu, “Maro ņalae, vetâņa rârâni njine ma ipâņga nia ndia.” Njineņga Yesu itu lâ kawanzi ku isia ņgua panzi mine tu, “Lâ nia ndia ņgoa imâte ku karae sâmbu nâ ikeno, ande kinzi sii malabogi uru sipagona lâ niani ndaina.”

18

ņgua tambirâņa ņana taine mwala kuku ņgua-samâņa tamâta rua

¹ Njineņga Yesu iporo ņgua tambirâņa panzi ne pâri-tamâta. I ilo tu ma ipanananzi ņana sikai noņa pa Maro Kindeni ikura zo zo. I tini pwâka tu kinzi ma sikai wulitia ņana sikai noņa kâ.

² Mine kala itambira ngua panzi mine tu, "Lâ lawea njalae tonge, ande ngua-samâña tamâta tonge imo. Tamâta njinde imege njana Maro Kindeni kâ, ande tia. Mine kala i njandai kalo sukâña njananzi tamâta nja.

³ Aku taine tonge kala imo lawea njinde tona, i kaiwa imâte lâ, kala imo mwala. Aku ikura zo zo, taine njinde uru ilâ pa ngua-samâña tamâta njinde, aku ino tu, 'Nanenggu kazâña tamâta nde iveta soki njalae pa naja. Kusukana ku kuveta njine sondo pana!'

⁴ Andeta ngua-samâña tamâta njinde nde tini pwâka tu isuka taine njinde. Imo mine lee, andeta muli, njine nja i ilo patea mine tu, 'Naja amege njana Maro Kindeni kâ, ande tia, aku njandai kalo nggu sukâña njananzi tamâta nja.

⁵ Andeta taine mwala njine uru malawa ipulo naja ku imo nâ. Mine nde ara, naja ma asuka i ku ma aveta ne malia njinde sondo papa. Tia ma taine njine imâ mine nâ pa naja ikura zo rârâni, aku muli naja walongu ma marumbu lâ.' "

⁶ Maro Njalae iporo ngua njine lâ, njine nja ipainzi ne pâri-tamâta tu, "Miki kalomi ngere sondo njana ngua-samâña tamâta sakamao njinde ne ngua kâ.

⁷ Mao nâ, i nde tamâta sakamao, taitu iveta kie ara pa taine mwala njinde. Mine nde miki kasama tu Maro Kindeni, i Ara Tamwata, ma iveta kie ara ndo panzi i ne pateña tamâta, kinzi njinde uru sino papa i ikura kari wa mbo wa. I ma iveta nenzi malia sondo panzi; i ma isae nzâla njananzi tia ndo.

⁸ Naja apaimi tu Maro Kindeni ma iveta nenzi malia sondo panzi walele nâ. Andeta lâ zo muli njana naja Tamâta Natu ma ataulo amâ kilo kâ, tiambo naja ma asânda tamâta pinde nenzi kalo-tawana ikeno mao pa naja, tiya?"

Ngua tambirâña njana tamâta rua nenzi mâsi njana sikai noja kâ

⁹ Kinzi tamâta pinde simo nia njinde, aku uru sipamorai tu kinzi warakanzi nâ nenzi vetâña nde ara lâ Maro Kindeni nao, anja tininzi pinde rârâni nenzi vetâña nde ara tia. Mine kala Yesu iporo ngua tambirâña ilâ panzi tamâta njinde mine tu,

¹⁰ "Tamâta rua soka silâ pa Maro Kindeni ne luma sapâña, njana sikai noja kâ. Tonge nde lâ kinzi Parisai ngu, anja tonge nde tamâta uru iveta wurâta pa Rom njana mbumbu kaja kâ.

¹¹ Parisai tamâta njinde nde imandi, aku kawa kâki iporo ngua pa tamwata nâ mine tu, 'O, Maro Kindeni, naja kawânggu ndanje pano, njana tu naja njandai amo atongzi tamâta pinde nja. Kinzi tamâta

pinde uru sipanâwe, anja pinde nde uru siveta mâsi potomule, anja pinde nde uru siveta sakamao kinzi tamâta pinde kaiwazi. Andeta naja nde tamâta mine tia ndo! Mao nâ, naja njandai amo atogo tamâta sakamao ndai uru iveta wurâta njana mbumbu kaja kâ!

¹² Opopo, naja atu kaika njana kâpwa kâ njana akai noja nâ, ikura kari rua lâ sânda rârâni. Aku naja uru akai nanenggu mbaliña rârâni ku agona ikura lâ sañaosaña, njine nja taitu-taitu alua noko.'

¹³ Anja mbumbu kaja tamâta njinde nde imandi malawae, aku i mai tu mata kâki ilea pa samba. Mine nde nao ndue pa tâno, aku iponza tamwata tini mbwani rârâ ku ikai noja tu, 'O, Maro Kindeni, naja nde kiesaka tamwatânggu. Kalo sukâña njanana!'"

¹⁴ Yesu iporo ngua njine lâ, njine nja ipainzi tu, "Kinzi rua sikai noja marumbu lâ, njine nja sitaulo silâ pa nenzi luma luma. Andeta naja apaimi tu mbumbukaja tamâta njinde, ande i simbo nâ ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Anja Parisai tamâta njinde ipânga mbâra-mbâra mine, ande tia. Njana tu tamâta ea kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi, ande Maro Kindeni ma itawanzi ndue. Anja tamâta ea kinzi uru sipatawa warakanzi tininzi, ande Maro Kindeni ma isukanzi kâki."

Yesu itu nzâambe panzi lâlu kiri-kiri Matai 19:13-15, Malaka 10:13-16

¹⁵ Kinzi tamâta pinde nde sikai natunzi puro-puro simâ pa Yesu tu ma io mbau lâ tininzi ku itu nzâambe panzi. Andeta kinzi pâri-tamâta simora njine, aku sileleanzi tamâta njinde.

¹⁶ Njine nja Yesu isarâwa panzi lâlu kiri-kiri tu simâ papa, aku ipainzi ne pâri-tamâta tu, "Miki ma kasâu panzi lâlu kiri-kiri tu simâ pa naja; kapono nzâla njananzi ndimo. Njana tu Maro Kindeni uru ikai maro panzi tamâta ea nenzi kalo-tawana itogo lâlu kiri-kiri nenzi kalo-tawana mine.

¹⁷ Naja aporo mao nâ pami; kinzi lâlu kiri-kiri njine ilonzi ndo keno pa naja. Ambo tamâta tonge ilo ikeno mine tia, ande i ma ikura tu imo Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande tia ndo."

Mbaliña warika tonge iporo kuku Yesu Matai 19:16-30, Malaka 10:17-31

¹⁸ Tamâta koipu tonge nde ikasonja Yesu tu, "Panânja ara, naja ma aveta mana nja ma akura tu amo viânggu ku amo nâ."

¹⁹ Yesu nde ipai tu, "Njana sâ kâ nja noko kusarawa naja tu 'ara', a? Maro Kindeni simbo nâ nde Ara Tamwata.

²⁰ Noko kusama ngua tukuja rârâni marumbu lâ: "Noko ma kuveta sakamao kuku tamâta tongge kaiwa ndimo; noko ma kupu tamâta pâta imâte ndimo; noko ma kupanâwe ndimo; noko ma kusowe ngua lajeŋa lâ tamâta tininzi lâ ngua nia ndimo; noko ma kumege njananzi tina-tama, aku taŋa mwasa nâ panzi."

²¹ Ninenŋa koipu ninde ipai Yesu tu, "Ayo, lâ zo ninde naŋa lâlu kiri-mwata yo, aku amo lee ikura lâ zo njine, ande naŋa uru apaveta kuku ngua tukuja njine rârâni."

²² Yesu ilonjo ngua ninde, njinenŋa ipai koipu mine tu, "Vetâŋa taitu nâ nde noko kuveta tia yo. Noko kulâ, aku kuo ne kekelele rârâni ilâ panzi tamâta tu siko. Njinenŋa pwai mbumbu nana njinde kâ aku kulanzi kinzi sugorai tamwatanzi. Ambo noko ma kuveta mine, ande noko ma kumo ara ndo lâ samba lawea. Aku kumâ, kuponno muli pa naŋa."

²³ Koipu nde ilonjo Yesu ne ngua njinde, aku i ilo malia ndo, nana tu i nde mbaliŋa warika.

²⁴ Yesu mata ilea pa koipu njinde, aku iporo tu, "Ambo kinzi mbaliŋa warakanzi situ simo Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande njine nde wurâta njalae panzi.

²⁵ Mao nâ, ambo ngoa njalae 'kamel' itu itambwa ilâ mbiri kiri-mwata ne maa ilo, ande i ma ikura tu iveta mine tia. Aku mine nâ, ambo mbaliŋa warika itu imo Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande njinde nde wurâta njalae tina!"

²⁶ Kinzi tamâta silonjo ngua njine, aku sikasoŋa tu, "Opopo, ambo mine, ande ea ikura tu ikai via mao nana imo mine ku imo nâ!"

²⁷ Aku Yesu iporo tu, "Vetâŋa ndia kinzi tamâta sikura tu siveta tia, ande Maro Kindeni ikura tu iveta."

²⁸ Njinenŋa Petero ipai Yesu tu, "Ayo, maka muŋga kapile nema lawea tava nema kekelele ndoni nana kaponno muli pa noko!"

²⁹ Yesu nde ipainzi tu, "Naŋa aporo mao nâ pami; tamâta ea kinzi siveta wurâta pa naŋa kala sipile nenzi luma wa kai-wanzi wa mota-njala wa tinanzi tamanzi wa natunzi wa,

³⁰ ande lâ zo kinzi simo vianzi lâ tâno kulu, ande Maro Kindeni ma itu kilo panzi nana njinde kâ mbwani rârâ njinde. Aku lâ zo nana tâno njine ne zo marumbu kâ, ande Maro Kindeni ma via mao ilanzi tona, ma simo vianzi mine ku simo nâ."

³¹ Njinenŋa Yesu ikainzi ne pâri-tamâta saŋao kananonzi rua silâ pa nia nŋaŋe, ku ipainzi tu, "Ayo, kala njine kinda takâki talâ pa Jerusalem. Aku ngua ndoni kinzi ngua-tulâŋa tamâta muŋga singgere nana vetâŋa rârâni kinzi tamâta pinde ma siveta pa naŋa Tamâta Natu, ande ngua njinde rârâni ma ipâŋga kanaŋo mao nâ.

³² Kinzi tamâta pinde ma sio naŋa alâ pa tinikoa mbaunzi ilo. Njinenŋa kinzi ma siporo ngua pavaligiŋa pana wa siveta pwapwaka pana wa sisupwara tiningu wa.

³³ Aku ma sipalili naŋa pâta ku sipuna pâta amâte. Andeta kari nŋato lâ, njinenŋa naŋa ma amandi amo viâŋgu kilo."

³⁴ Andeta kinzi pâri-tamâta sizizâla ndo nana ngua rârâni njine ne duvi kâ. Duvi njinde nde ipavea njananzi, kala sisama ngua njine kilala sondo, nde tia.

Yesu iveta tamâta tongge mata leva-leva ipâŋga ara

Matai 20:29-34, Malaka 10:46-52

³⁵ Njinenŋa Yesu ilâ lee ipâŋga Jeriko lawea tini laiti. Aku tamâta tongge, i mata leva-leva, ande imo ndaina isaŋona nzâla nŋaŋe. Tamâta njinde uru isarâwa panzi tamâta tu mbumbu wa kekelele silua.

³⁶ Tamâta njinde ilonjonzi tamâta nŋu njalae tina soka nzâla simâ, aku ikasoŋanzi tamâta pinde mine tu, "Mana mana tâ."

³⁷ Aku sipai tu, "Yesu, i Nasarete tamwata, ande iyoka imâ."

³⁸ Njinenŋa tamâta mata leva-leva njinde isarâwa kaika tu, "Yesu, Daviti ne vâsa noko, kalo sukâŋa njanana!"

³⁹ Andeta kinzi tamâta kala soka simuŋga njinde, ande simbita ku sipai tu, "Wa, noko kawa buu!" Andeta isarâwa kawa kâki njalae tu, "Daviti ne vâsa, kalo sukâŋa njanana!"

⁴⁰ Aku Yesu imâ imandi, njinenŋa iporo panzi tamâta pinde tu sikai tamâta njinde simâ. Tamâta mata leva-leva njinde nde imâ laiti lâ, njinenŋa Yesu ikasoŋa tu,

⁴¹ "Noko ilo tu naŋa ma aveta mana pano." Ande tamâta njinde itu lâ kawa ku ipai tu, "Maro Njalae, naŋa ilongu tu matâŋgu amora nia".

⁴² Aku Yesu ipai tu, "Ara, mata kumora nia. Noko ne kalo-tawana ivetano ara lâ."

⁴³ Aku walele nâ i mata ara lâ, ku imora nia. Aku imandi ku iyoka Yesu muli lâ nzâla ilâ, aku imo ipanea Maro Kindeni. Kinzi tamâta simora mâsi njinde, ande kinzi rârâni kala sipanea Maro Kindeni mine nâ.

Yesu iporo kilo nana ne matera wa ne mandija wa

Matai 20:17-19, Malaka 10:32-34

19

Yesu ilâ Sakai ne luma ilo

¹ Yesu iyoka ilâ pa Jeriko lawea ilo, njineŋga itu ikatona nzâla kilo ipole lawea ku ilâ.

² Aku tamâta tonje imo lawea njinde, i ŋa tu Sakai. I uru ikai poe panzi tamâta njinde siveta wurâta pa Rom ŋana mbumbu kairi kâ. Mine kala i imo itogo mbaliŋa warika mine.

³ Tamâta njinde ilo tu ma ilâ imora Yesu. Andeta kinzi tamâta rârâ nde soka kuku Yesu silâ, anga Sakai nde tamâta kie mbwana-mbwana nâ. Mine kala ikura tu imora Yesu, ande tia.

⁴ Tia ku Sakai ipalilu imuŋga panzi ngu ŋalae njinde ilâ, aku ikâki kâi ŋalae tonge ŋana imora Yesu kâ. Isama tu Yesu ma iyoka nzâlani ndaina imâ.

⁵ Yesu nde iyoka imâ ku ipâŋga nia njinde lâ, njineŋga imandi ku mata kâki itandea kâi njinde, aku ipai Sakai tu, "Sakai, kundue kumâ walele nâ, ŋana tu njine kari naŋa ma amo kuno lâ noko ne luma ilo."

⁶ Aku Sakai nde indue imâ walele nâ, aku ilo indeka ndo. Aku ikai Yesu silâ pa i ne luma.

⁷ Andeta kinzi tamâta rârâni simora njine, njineŋga siporo imâ warakanzi nâ ŋgininzi mine tu, "Opopo, i ilâ imo kiesaka tamwata ne luma ilo!"

⁸ Aku Yesu ku Sakai rua nde silâ luma ilo. Njineŋga Sakai imandi, ku ipai Maro ŋalae mine tu, "Maro ŋalae, kuloŋo ŋga. Kala njine naŋa ma awae nanenŋu mbaliŋa rârâni apu pwataki mo rua, aku ma tonje alanzi sugorai tamwatanzi. Ambo naŋa muŋga alanje tamâta tonje ku apanawe i ne kelekele tonje, ande naŋa ma akatu kelekele ŋapa ilâ papa kilo."

⁹ Njineŋga Yesu itu lâ kawa ku ipai tu, "Ayo, tamâta ŋai nde Abraham ne vâsa mao! Aku lâ njine kari, ande Maro Kindeni izavaru kiesaka piti lâ kinzi tamâta uru simo luma njine tininzi marumbu lâ.

¹⁰ ŋana tu naŋa Tamâta Natu amâ tu aroto ŋananzi tamâta njinde sisapiri lâ kala sizizâla ŋana nzâla kâ, ŋana akainzi piti lâ kondoma ilo. Aku kinzi ma simo vianzi mine ku simo nâ."

Ŋgua tambirâŋa ŋananzi wurâta tamâta saŋao

¹¹ Yesu imo Jerusalem lawea tini laiti, kala iporo ŋgua njine panzi tamâta siloŋo lâ. Ande kinzi tamâta ilonzi pateo tu Maro Kindeni ne zo ŋana ikai koipu lâ tâno kulu nde nao laiti ŋana ipâŋga kâ. Mine kala Yesu iporo ŋgua tambirâŋa panzi.

¹² Yesu itambira ŋgua mine tu, "Tamâta ŋalae tonje itu ilâ pa nia malawae tonje, ŋana kinzi tamâta ŋalajala ma sipatea i tu ipâŋga koipu ŋalae. Itu kinzi ma siveta

mine, njineŋga ma itaulo imâ pa tamwata ne lawea kilo, ŋana ma ikai poe panzi ne ŋgu.

¹³ I ne zo ŋana ilâ kâ nde ipâŋga lâ, njineŋga isarawanzi ne wurâta tamâta saŋao aku iwae mbumbu 'gol' panzi, kala sikai nenzi taitu-taitu. Aku ipainzi tu, 'Miki kakai mbumbu njine, aku kalâ kaveta wurâta lâ tini lee, ikura lâ zo ndia naŋa ma ataulo amâ kilo.' Iporo mine lâ, njineŋga ipilenzi ku ilâ.

¹⁴ Andeta kinzi tamâta lâ i ne lawea njinde nde uru wisinzi nâna ŋana tamâta ŋalae njinde kâ. Mine kala sisupwanzi tamâta pinde sikai ŋgua silâ pa nia njinde tamâta ŋalae ilâ papa. Nenzi ŋgua nde mine: 'Maka tinima pwâka tu tamâta njine ma ikai koipu ŋalae pama'.

¹⁵ Andeta tia; kinzi tamâta lâ nia njinde nde sipatea i tu imo koipu ŋalae. Njineŋga itaulo imâ pa ne lawea kilo. Itaulo imâ ipâŋga lâ, njineŋga ipasupwa ilâ panzi ne wurâta tamâta muŋga iwae ne mbumbu panzi njinde tu simâ, ŋana i ma isama tu kinzi taitu-taitu sikai mbumbu kalulu ŋapia.

¹⁶ Wurâta tamâta tonje nde imuŋga panzi imâ, aku ipai tu, 'Tamâta ŋalae, naŋa aveta wurâta lâ noko ne mbumbu "gol" taitu tini, kala njine naŋa akai noko ne mbumbu "gol" kalulu saŋao pano.'

¹⁷ I ne tamâta ŋalae nde ipai tu, 'Noko nde wurâta tamâta ara ndo; noko kuveta wurâta ara pâta pa naŋa. Noko muŋga pwatona kelekele mota mwata njine sono; mine kala naŋa wurâta alano ŋana pwai poe panzi tamâta lâ lawea saŋao.'

¹⁸ Njineŋga wurâta tamâta tonje kala imâ, aku ipai tu, 'Tamâta ŋalae, naŋa aveta wurâta lâ noko ne mbumbu "gol" taitu tini, kala njine naŋa akai noko ne mbumbu "gol" kalulu lima pano.'

¹⁹ Aku i ne tamâta ŋalae ipai tu, 'Mine kala naŋa wurâta alano ŋana pwai poe panzi tamâta lâ lawea lima'.

²⁰ Njineŋga wurâta tamâta tonje kala imâ, aku ipai tu, 'Tamâta ŋalae, noko ne mbumbu "gol" taitu kala keno ŋai. Naŋa muŋga alita lâ lalava pinde, aku ao ndue ikeno.

²¹ Naŋa aruru ŋanano, ŋana tu noko uru kalo sukâŋa ŋananzi tamâta tia ndo. Ambo kinzi tamâta pinde sio nenzi kelekele ndue keno, ande noko uru pwai kelekele njinde. Ambo tamâta pinde sipau kaniŋa vâsa lâ tâno ilo, ande noko uru kugona kâpwa njinde.'

²² I ne tamâta ŋalae nde ipai tu, 'Noko nde wurâta tamâta sakamao ndo! ŋana noko tamwata ne ŋgua kâ, ande ma naŋa ao noko kulâ pa ŋgua nia. Oe, noko kusama tu naŋa kalonŋu sukâŋa ŋananzi

tamâta tia, a? Anġa noko kusama tu naġa uru akai kelekele kinzi tamâta pinde muġġa sio ndue keno lâ, aku uru agona kâpwa kinzi tamâta pinde muġġa sipau, a?

²³ Ambo mine, ande ġana sâ kâ ġġa noko ġandai kuo nanenġu mbumbu ilâ pinze ilo ġġa, a? Ambo noko muġġa kuveta mine, ande lâ zo ġana naġa ataulo amâ kâ, ande naġa ma akura tu akai ne kalulu tona. Andeta tia.'

²⁴ Nġenġa tamâta ġalae ipainzi tamâta simandi laiti ġinde tu, 'Miki kakai mbumbu ġinde saġe i, aku kalua tamâta ġinde ne mbumbu saġao keno papa.'

²⁵ Andeta kinzi wisinzi motu ku siporo taulo tu, 'Tamâta Nġalae, i ne mbumbu saġao nde keno papa lâ!'

²⁶ Nġenġa tamâta ġalae ipainzi tu, 'Naġa apaimi tu tamâta ea kinzi uru siveta wurâta ara pa naġa, ande naġa ma wurâta ġalae alanzi kilo ġana siveta kâ. Anġa tamâta ea kinzi uru siveta wurâta ara tia pa naġa, ande naġa ma akai wurâta ġinde saġenzi.

²⁷ Anġa nanenġu kazâġa tamâta ġinde muġġa tininzi pġwâka tu naġa ma akai koipu panzi, ande ġine nâ kakainzi kamâ ġai, aku kapunzi pâta simâte lâ naġa naonġu.'

Yesu ilâ Jerusalem lawea itogo koipu ġalae

Matai 21:1-9, Malaka 11:1-10, Yoane 12:12-19

²⁸ Yesu iporo ġġua tambirâġa ġine marumbu lâ, ġinenġa iyoka ilâ. Aku ikatona nzâla ikâki ilâ pa Jerusalem kâ.

²⁹ Ilâ lee ipâġġa lâ tuu tonġe, i ġa tu Oliv Tuu. Tuu ġinde ikeno lawea rua tininzi laiti, ġanzi tu Betfasi lawea anġa Betani lawea. Nġenġa Yesu isupwanzi pâri-tamâta rua silâ, aku ipainzi tu,

³⁰ "Miki rua kalâ pa lawea ndai ikeno naomi ġinde, aku kalâ lawea ġinde ilo. Nġenġa miki ma kamora 'donki' natu tonġe kinzi sisine lâ imandi. Tamâta tonġe muġġa isaġona donki ġinde kumbu, ande tia. Kayaule wâlo piti, aku kakai kamâ ġai.

³¹ Ambo tamâta tonġe ma ikasonġami tu, 'ġana sâ kâ ġġa miki rua kayaule donki natu nġale, a?', ande kaporo taulo papa tu, 'Maro Nġalae ne wurâta nde keno papa.'

³² Yesu isupwanzi rua silâ, ġinenġa simora kelekele rârâni ikeno itogo muġġa iporo panzi mine.

³³ Siveta ġana sityaule wâlo piti lâ donki tini, andeta donki ġinde ne katonâġa tamâta nde simâ ku sikasonġanzi tu, "Ayo, ġana sâ kâ ġġa miki rua kayaule donki natu ġine, a?"

³⁴ Aku kinzi rua siporo taulo tu, "Maro Nġalae ne wurâta nde keno papa."

³⁵ Nġenġa kinzi rua sikai donki simâ pa Yesu, aku sinġa nenzi pasawaġa luandondo lâ donki kumbu. Aku sisuka Yesu kâki isaġona kulu.

³⁶ Soka mine silâ, ande kinzi tamâta nde sikai nenzi pasawaġa luandondo piti ku sinġa lâ nzâla, ġana Yesu ma iyoka kulu kâ.

³⁷ Iyoka lee ipâġġa lâ nia ġinde nzâla ipole Oliv Tuu ku indue, ġinenġa kinzi kalo-tawana tamâta rârâni sindeka ku sisuġa kawanzi ġalae, aku sipanea Maro Kindeni ġana mâsi kaika ġalaġala rârâni kinzi muġġa simora Yesu iveta.

³⁸ Sisarâwa mine tu, "Maro Kindeni itu nzâmbe pa koipu ġalae ġine ikai Maro Nġalae ndamwa kala imâ! Tapanea Maro Kindeni, i âta Tamwata, ġana tu iveta kinda tamâta tamo ilonda kalonda taitu kuku il!"

³⁹ Anġa kinzi tamâta pinde lâ Parisai ġġu nde simo lâ ġġu ġalae ġinde ġġinzi, aku sipai Yesu tu, "Panânâġa, kumbitanzi noko ne tamâta ġana ġġua kala siporo ġine tâ!"

⁴⁰ Andeta Yesu itu lâ kawanzi ku iporo tu, "Naġa apaimi tu ambo kinzi ma sisae warakanzi kawanzi, ande kinzi mira ġai ma sikai nianzi ku ma sisarâwa sipanea Maro Kindeni!"

Yesu ita ġananzi tamâta simo Jerusalem lawea

Matai 23:37-39, Luka 13:34-35

⁴¹ Yesu ilâ lee ipâġġa Jerusalem lawea tini laiti, aku mata ilâ imora lawea ġalae ġinde. Aku ita ġananzi tamâta simo ġinde.

⁴² Aku iporo tu, "Opopo, miki tamâta kamo Jerusalem lawea, naġa ilonġu tu miki ma kasama ġana vetâġa ġine kala ikura tu iveta miki kamo sondo. Andeta vetâġa ġinde nde ikeno paveâġa, aku miki kakura tu kamora, ande tia.

⁴³ Ayo, kaloġo ġġa; muli ġġa zo tonġe ma imâ ipâġġa, ġinenġa nemi kazâġa tamâta ma simâ sisau tâno ġalae kâki siveta ġġumbi ġalae ġana sinġe miki kâ. Kinzi ma sinġe miki ndo lâ nemi lawea.

⁴⁴ Nġenġa ma sizavaru nemi lawea, aku ma sizavaru miki ndo. Lâ nemi lawea ilo, ande kinzi ma sipile mira tonġe ikeno mira tonġe kulu, ande tia. Aku malia ġinde nde duvi mine; Maro Kindeni ne zo ġana imâ ivilami kâ ande imâ ipâġġa lâ, andeta miki kazizâla ġana."

Yesu iġaranzi mbaliġa warakanzi lâ Maro Kindeni ne luma sapâġa

Matai 21:12-13, Malaka 11:15-18, Yoane 2:13-16

⁴⁵ Njineŋga Yesu iyoka ilâ Maro Kindeni ne luma sapânga ne ngumbi ilo, aku iveta njana injaranzi tamâta uru simo nia njinde sipako kelekele njana patarawânga kâ.

⁴⁶ Aku ipainzi mine tu, “Maro Kindeni kawa ngua ikeno mine, ‘Nanenggu luma ma imo luma njana noŋa kâ’. Anŋa miki nde kaveta njine ipânga itogo kinzi nanzare tamâta nenzi munânga nia mine!”

⁴⁷ Aku ikura zo zo, Yesu imo ipanananzi tamâta lâ Maro Kindeni ne luma sapânga. Andeta kinzi patarawânga tamâta njalanjala anŋa kinzi pananânga tamâta njana ngua tukuŋa kâ, sitavanzi Isrel ngu nenzi katonânga, ande simo siroto nzâla njana sipu Yesu pâta imâte kâ.

⁴⁸ Andeta sisânda nzâla tonŋe kulu tia, njana tu kinzi tamâta rârâni nde ilonzi ndo tu siloŋo Yesu ne ngua.

20

Kinzi sikasoŋa Yesu tu ikai ea ndamwa Matai 21:23-27, Malaka 11:27-33

¹ Zo tonŋe, Yesu imo Maro Kindeni ne luma sapânga ne ngumbi ilo, aku ipanananzi tamâta ku itula pâri ara panzi. Andeta kinzi patarawânga tamâta njalanjala anŋa kinzi pananânga tamâta njana ngua tukuŋa kâ, sitavanzi kinzi Isrel ngu nenzi katonânga, ande simâ pa Yesu.

² Aku sikasoŋa tu, “Wa, noko pwai ea ndamwa kumâ kala kuveta mâsi kie-kie njine, a? Anŋa ea wurâta njine ilano.”

³ Njineŋga Yesu itu lâ kawanzi ku ipainzi tu, “Ara, naŋa kala atu akasoŋami kasoŋaŋa tonŋe. Miki kaporo ngua taulo imâ pa naŋa;

⁴ Muŋga, lâ zo njinde Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata iveta wurâta njana ililnzi tamâta kâ, ande miki ilomi tu Maro Kindeni wurâta njinde ilua i, tiya?, i tamwata nâ ilo pateu tu iveta.”

⁵ Njineŋga kinzi siporo lâ warakanzi nâ ngininzi tu, “Ambo kindu ma taporo taulo tu Maro Kindeni isupwa Yoane tu iveta wurâta njinde, ande i ma iporo pa kindu tu, ‘Mine kala njana sâ kâ nŋa miki nandai kalomi tawana Yoane ne ngua, a?’

⁶ Ambo kindu ma taporo taulo tu, ‘Yoane tamwata nâ ilo pateu tu iveta wurâta njinde’, ande kinzi tamâta rârâni ma sisia kindu lâ mira, njana tu kinzi kalonzi tawana tu Yoane nde Maro Kindeni ne ngua-tulânga tamâta tonŋe.”

⁷ Tia ku kinzi sipai Yesu tu, “Ea wurâta njinde ilua Yoane, ande maka kasama tia.”

⁸ Njineŋga Yesu ipainzi tu, “Ara, naŋa kala ma aporo ngua tonŋe pamu tia njana

akai ea ndamwa amâ kala aveta vetânga njine.”

Ngua tambirânga njananzi tamâta saka-mao sikatona tâno waini

Matai 21:33-46, Malaka 12:1-9

⁹ Njineŋga Yesu iporo ngua tambirânga tonŋe panzi tamâta mine tu, “Tamâta tonŋe ipau tâno waini tonŋe, njineŋga io tâno njinde lâ tamâta pinde mbaunzi ilo njana sikatona wa sikai wurâta njana mbumbu lâ tini wa. Anŋa i tamwata nde ilâ lawea malawae tonŋe, aku imo ndaina ikura zo luandondo.

¹⁰ Imo lee, njineŋga zo njana kâi waini sipula kanaanzi kâ nde ipânga lâ. Njineŋga tâno warika isupwa ne wurâta tamâta tonŋe ilâ panzi tamâta njinde uru siveta wurâta lâ i ne tâno waini ilo. I ilo tu kinzi ma waini kanoŋo pinde silua, ikura muŋga sipa ngua tu ma siveta mine. Andeta kinzi tamâta uru siveta wurâta lâ tâno njinde nde sipu wurâta tamâta njinde, aku siŋara i iyoka mbau kaa nâ itaulo ilâ.

¹¹ Njineŋga tâno warika isupwa wurâta tamâta tonŋe kilo tu ilâ panzi. Andeta kinzi kala siveta mâsi mine nâ papa; sipu wa siveta i sakamao ndo wa, njineŋga siŋara iyoka mbau kaa nâ itaulo ilâ.

¹² Njineŋga tâno warika isupwa ne wurâta tamâta tonŋe kilo tu ilâ panzi, andeta kinzi siyaula i ndo, aku siŋara iyâti ilâ pa nia yo.

¹³ Mine kala tâno warika ilo pateu tu, ‘Njine ma naŋa aveta mana. Ayo, naŋa ma asupwa natuŋgu tamâne ilâ panzi. Naŋa ilonŋu ndo keno papa i; tiambo kinzi ma simege njana i tâ.’

¹⁴ Andeta kinzi tamâta uru siveta wurâta lâ i ne tâno njinde nde simora tâno warika natu imâ panzi. Aku siporo lâ warakanzi nâ ngininzi mine tu, ‘Wa, tamâta ndai ma muli ikai tama ne mbaliŋa ndoni. Ayo, njine ma tapu i pâta imâte, ande kindu warakânda ma takai i ne tâno njine.’

¹⁵ Siporo ngua njine lâ, aku marumbu. Kinzi siŋara i lâ tâno ilo iyâti ilâ pa nia yo, njineŋga sipu pâta imâte lâ.”

Yesu itambira ngua njine panzi lâ, njineŋga ikasoŋanzi tamâta njalanjala mine tu, “Ayo, miki ilomi tu tâno warika njinde ma iveta kie mana panzi tamâta njinde muŋga sikai wurâta lâ tâno njinde ilo.

¹⁶ I ma imâ, ku ma ipunzi tamâta njinde pâta simâte. Njineŋga i ma tâno waini njinde ilanzi tamâta pinde njana sikatona kâ.”

* 20:16 16 Yesu ne ngua tambirânga njinde itula pwataki tu Maro Kindeni ipu muli panzi Juda ngu ku itu nzâmbé panzi tinikoa ngu, aku kinzi Juda tamâta siloŋo ku wisinzi nâna.

Kinzi tamâta siloŋo Yesu ne ŋgua ñine lâ, ñineŋga siporo tu, "Mine tia ndo!" *

¹⁷ Andeta Yesu mata ilea panzi, aku ipainzi tu, "Mine nde ñana sâ kâ ŋga Maro Kindeni ne ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

'Mira ñine kinzi tamâta ñana sipa luma kâ situ nde sakamao kala sitambira lâ, ande mirani ndaina ipâŋga mira ara ñana isuka luma ŋgaŋe kaika kâ.'

¹⁸ Ambo tamâta tonje pata ndue ku mira ñine ipu, ande mira ñine ma ipu tamâta ñinde karae pawpwataki. Ambo mira ñine imbe ndue ipu tamâta tonje kulu, ande mira ñine ma izavaru i ndo lâ kala imâte."

¹⁹ Kinzi pananâŋa tamâta ñana ŋgua tukuŋa kâ wa kinzi patarawâŋa tamâta ñalaŋala nde sisama tu Yesu itambira ŋgua ñinde iyoke kinzi warakanzi nâ. Mine kala lâ zoni ndaina kinzi simandi ku situ sikale Yesu kaika sio lâ luma sakamao ilo. Andeta siruru ñananzi tamâta, kala ñandai siveta mine ñnga.

Kinzi sikasoŋa Yesu ñana mbumbu uru silua Koipu Nalae Kaisara

Matai 22:15-22, Malaka 12:13-17

²⁰ Ñineŋga kinzi patarawâŋa tamâta ñalaŋala ŋga kinzi pananâŋa tamâta ñana ŋgua tukuŋa kâ nde sio ñana Yesu kâ. Aku sisupwanzi tamâta pinde silâ pa Yesu tu ma sipu i tini ñana ŋgua laŋeŋa kâ. Kinzi tamâta ñinde nde silâŋe tu tininzi mwasa nâ ñana siloŋo Yesu ne ŋgua kâ. Kinzi situ ambo i ma iporo ŋgua ndia soki tâ, ande ma sikai sio lâ Rom nenzi koipu ñalae mbau ilo, ñana i ma io Yesu ilâ pa ŋgua nia kâ.

²¹ Kinzi tamâta ñinde simâ pa Yesu ku siporo tu, "Pananâŋa, maka kasama tu noko ne ŋgua nde sono, aku noko uru kuporo ŋgua mao nâ panzi tamâta. Noko uru kuporo ŋgua kaŋa taituni nâ panzi tamâta ñalaŋala wa kinzi sugorai tamwatanzi wa. Aku noko uru kupanananzi ñana Maro Kindeni ne vetâŋa mao kâ.

²² Mine kala noko ilo mana; nenda koipu ñalae Kaisara uru iporo kaika tu kinda ma mbumbu talua. Mose ne ŋgua tukuŋa isâu tu kinda ma mbumbu ñinde talua Kaisara, tiya?"

²³ Andeta Yesu isama lâ ñana nenzi ŋgua laŋeŋa ñinde kâ. Mine kala ipainzi tu,

²⁴ "Miki kakai mbumbu tonje kamâ katula pana. Mbumbu tai wa ŋoa ñine kala ikeno lâ mbumbu tini, ande ea ne."

²⁵ Kinzi nde siporo tauro tu, "Kaisara ne". Ñineŋga Yesu iporo lâ kawanzi mine tu, "Mine kala Kaisara ne kelekele, ande miki kalua Kaisara. Anŋa Maro Kindeni ne kelekele, ande kalua Maro Kindeni."

²⁶ Yesu iporo ŋgua ñine lâ kinzi tamâta rârà naonzi, andeta kinzi tamâta ñalaŋala ñinde sikura tu sikai i sio lâ ŋgua nia ñana ne ŋgua ñine kâ, ande tia. Kinzi wisinzi motu ñana Yesu ne ŋgua ñinde kâ, kala kawanzi buu nâ.

Kinzi sikasoŋa Yesu ñananzi tamâta simâte lâ, ñineŋga simandi simo vianzi kilo

Matai 22:23-33, Malaka 12:18-27

²⁷ Zo tonje, kinzi tamâta pinde lâ Sadyosi ŋgu nde simâ pa Yesu. Kinzi ŋgu ñinde uru kalonzi tawana tu kinzi mateŋa tamâta ma muli simandi simo vianzi kilo, ande tia. Aku sipai Yesu tu,

²⁸ "Pananâŋa, Mose muŋga inŋgere ŋgua tukuŋa tonje imâ pa kinda mine tu, 'Ambo tamâta tonje i natu tia ku imâte, ambo i kaiwa taine imo ŋai yo, ande tamâta ñinde tai ma ikai tua kaiwa, aku kinzi rua ma sipulia lâlu itogo tua kilala mine'."

²⁹ Kinzi siporo ŋgua ñine lâ, ñineŋga sisia ŋgua pa Yesu mine tu, "Ayo, tamâne nzâla-kulu tonje i tai lima kanaŋo taitu simo. Nzâla-kulu ñinde nde ikai kaiwa taine tonje, andeta mwanga tamâne imâte lâ, aku i natu tia.

³⁰ Mine kala i tai iyoka tua muli ku ikai taine ñinde itogo i kaiwa mine.

³¹ Andeta i kala natu tia, aku imâte lâ. Ñineŋga kinzi rua tainzi kala iveta vetâŋa mine nâ, ikai taine ñinde ñineŋga imâte, aku i kala natu tia. Siveta mine lee, aku tai râràni sikai taine taituni ñinde, ku kinzi kala natunzi tia, ku simâte lâ.

³² Kinzi râràni simâte marumbu lâ, aku muli ŋga taine kala imâte.

³³ Ayo, lâ zo muli, ambo kinzi mateŋa tamâta ma simandi simo vianzi kilo, ande taine ñinde ma imo itogo ea kaiwa lâ kinzi tai-tua lima kanaŋonzi rua ñinde. Noko kusama tu kinzi râràni muŋga sikai kaiwanzi taine taitu ñinde."

³⁴ Ñineŋga Yesu ipainzi tu, "Lâ zo ñine, ande kinzi taine wa tamâne wa nde uru sipakâe.

³⁵ Anŋa kinzi tamâta ñinde Maro Kindeni ipateanzi lâ tu ma simandi vianzi kilo ku simo kuku i lâ zo muli, ande kinzi ŋgu ñinde ma sipakâe, ande tia.

³⁶ Ñana tu kinzi ma sikura ñana simâte kilo kâ, ande tia. Mao nâ, kinzi ma simo sitogonzi aŋelo mine. Maro Kindeni ma ipaŋonzi lâ mateŋa nianzi, kala ma simo vianzi nâ. Mine kala kinzi ma simo i natu wukale.

³⁷ Singani Mose kala itula pwataki tu muli ŋga, kinzi mateŋa tamâta ma simandi simo vianzi kilo. Lâ i ne ŋgua tapâriŋa ñana kâi kiri-mwata ñinde yââ kana, ande Mose inŋgere ŋgua mine tu,

'Maro Kindeni nde imo Abraham n̄ga Isaka n̄ga Yakopu nenzi Maro N̄alae'.

³⁸ Ayo, n̄gua n̄inde itula pa kinda tu Maro Kindeni n̄andai kinzi mateŋa tamâta nenzi Maro N̄alae n̄ga. I imo Maro N̄alae panzi tamâta simo vianzi n̄inde, n̄ana tu lâ i nao kinzi tamâta rârâni simo vianzi nâ."

³⁹ Kinzi pananâŋa tamâta n̄ana n̄gua tukuŋa kâ pinde nde siloŋo Yesu iporo n̄gua mine, n̄inenŋa siporo tu, "Pananâŋa, noko ne n̄gua nde ara ndo!"

⁴⁰ Aku kinzi tamâta n̄inde rârâni simege n̄ana Yesu kâ, kala ilonzi pateva tu ma sikasoŋa i n̄ana n̄gua tonje kilo, ande ma tia.

Yesu ikasoŋanzi tamâta n̄ana Kirisi, ina Maro Kindeni ne pateŋa tamâta

Matai 22:41-46, Malaka 12:35-37

⁴¹ N̄inenŋa Yesu ikasoŋanzi tamâta n̄alajala mine tu, "Mana mana n̄ga kinzi uru siporo mine tu Kirisi nde Daviti ne vâsa, a?"

⁴² Kalonjo n̄ga; Daviti tamwata muŋga ingere n̄gua lâ wâŋgiŋa paneŋa kâ ne pepa tini mine tu,

'Maro Kindeni itu n̄gua pa nanengu Maro N̄alae mine tu, "Noko kusarŋona n̄ai pa n̄ana mbaunju wia kâ lee,

⁴³ ikura lâ zo n̄inde n̄ana ma aonzi noko ne kazâŋa tamâta simo noko kalo".'

⁴⁴ Miki kalonjo n̄ga; Daviti tamwata nde ipatu Kirisi n̄a mine tu 'Maro N̄alae'. Mine nde mana mana n̄ga Kirisi nde Daviti ne vâsa nâ, a?"

Kinzi pananâŋa tamâta n̄ana n̄gua tukuŋa kâ uru siveta vetâŋa potomule rârâ

Matai 23:1-36, Malaka 12:38-40

⁴⁵ N̄inenŋa Yesu iporo n̄gua panzi ne pâri-tamâta lâ kinzi tamâta rârâni naonzi mine tu,

⁴⁶ "Miki kapakatona sondo n̄ananzi pananâŋa tamâta n̄ana n̄gua tukuŋa kâ. Lâ zo n̄ana sipete kâ, ande kinzi ilonzi koŋa tu sisawa pasawaŋa luandondo lâ tininzi, n̄ana itula pwataki tu kinzi nde tamâta n̄alajala. Kinzi nde ilonzi n̄alae tina tu kinzi tamâta ma simege n̄ananzi ku siporo 'Kari ara' panzi lâ ao n̄gini. Aku ilonzi tu sikai saŋonâŋa nia arara lâ tamâta naonzi lâ luma n̄ana pasauŋa kâ ilo wa lâ kâŋa-nuŋa n̄alajala nia wa.

⁴⁷ Kinzi uru sikai laŋeŋa panzi taine mwala, aku sipanawe nenzi luma. Aku uru sipasuka warakanzi tininzi ku sikai nonja luandondo, n̄ana kinzi tamâta ma simoranzi. Andeta muli, lâ zo n̄ana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande kinzi tamâta mine ma sikai nâna n̄alae tina."

21

Sugorai taine tonje io ne patarawâŋa ilâ pa Maro Kindeni

Malaka 12:41-44

¹ N̄inenŋa Yesu mata kâki imoranzi mbaliŋa warakanzi pinde sikai mbumbu simâ, aku sio lâ pinze n̄inde ikeno Maro Kindeni ne luma sapâŋa ilo, n̄ana siveta nenzi patarawâŋa kâ.

² Aku Yesu imora sugorai taine mwala tonje kala io mbumbu kiri-kiri rua indue pinze ilo.

³ N̄inenŋa Yesu iporo tu, "N̄ana aporo mao nâ pami; sugorai taine mwala n̄ine nde io mbumbu n̄alae tina, ipole mbumbu n̄inde kinzi mbaliŋa warakanzi rârâni muŋga sio lâ pinze ilo.

⁴ Nana tu kinzi rârâni nenzi mbumbu rârâ keno panzi, aku sio pinde nâ ilâ pinze ilo. An̄ga taine n̄ine nde imo sugorai ndo, andeta io ne mbumbu ndoni, kala i ne mbumbu tonje ikeno papa n̄ana iko kapwa kâ, ande tia."

Yesu iporo n̄gua n̄ana Maro Kindeni ne luma sapâŋa ma zavaruŋa pwapwataki

Matai 24:3, Malaka 13:4

⁵ Kinzi pâri-tamâta matanzi ilâ silea pa Maro Kindeni ne luma sapâŋa, aku siporo mine tu, "Kinzi tamâta muŋga sikai mira arara ku sisangara lâ luma tini itogo siŋgâra mine. Aku sikai nenzi kekelele arara tona silua Maro Kindeni lâ, n̄inenŋa sisangarana n̄inde itogo luma ne siŋgâra mine." Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu,

⁶ "N̄ana atu aporo n̄gua pami n̄ana kekelele kala miki kamora n̄ine. Zo tonje ma muli ipâŋga, aku lâ zo n̄inde, kinzi ma sipile luma n̄ine ne mira tonje ikeno mira tonje kulu, ande ma tia. Kinzi ma sitambiranzi mira rârâni n̄ine ndue keno."

Yesu itula n̄gua n̄ana malia rârâ ma muli ipâŋga

Matai 24:4-13, Malaka 13:5-13

⁷ N̄inenŋa kinzi pâri-tamâta sikasoŋa Yesu tu, "Pananâŋa, mâsi kanaŋo n̄ine ma ipâŋga lâ zo ndia. Aku mâsi ndia ma ipâŋga muŋga n̄ana itula pwataki tu zo n̄inde laiti n̄ana ipâŋga kâ."

⁸ N̄inenŋa Yesu ipainzi tu, "Miki kapakatona sondo n̄ga. Tia ma kinzi sikai laŋeŋa pami. Nana tu tamâta rârâ ma simâ ku sipatu n̄ana n̄aŋgu, aku ma siporo tu, 'N̄ana warakâŋgu kala Kirisi'. Aku ma sipaimi tu, 'Ayo, zo n̄ga imâ ipâŋga laiti lâ'. Andeta miki ma kalâ kapono muli panzi ndimo.

⁹ Ambo tu miki ma kalonjo n̄gua n̄ananzi lawea pinde siveta paraŋa n̄alae, ande miki ma karuru ndimo. Nana tu vetâŋa n̄inde ma ipâŋga muŋga lâ n̄ga, andeta

zo njana tâno njine ne zo marumbu kâ ma ipângga walele tia.”

¹⁰ Yesu iporo njgua njine lâ, njinejga ipainzi tu, “Kinzi tamâta lâ lawea pinde ma simandi sikai kazânga panzi tamâta lâ lawea pinde. Anja kinzi ngu pinde ma simandi sikai kazânga panzi ngu pinde.

¹¹ Ogigi njalajala ma siveta tâno ririŋo, aku putole njalae tava pukonja sakamao njalajala ma sipângga lâ lawea râra. Kinzi tamâta ma simora mâsi njalajala kie-kie ipângga lâ samba tini, aku njinde ma ivetanzi siruru njalae tina.

¹² Andeta vetânga râranî njinde ma ipângga tia yo, ande kinzi ma sikai miki kaika, ku ma siveta malia pami. Miki uru kalomi tawana naja, aku njana duvi njine kâ kinzi ma siomi lâ njgua nia lâ luma njana pasauŋa kâ ilo. Njinejga ma siomi kalâ luma sakamao ilo, ku ma sikaimi siŋgunumi kamandi lâ kinzi koipu njalajala wa tamâta mbâna-mbâna naonzi.

¹³ Andeta vetânga njinde nde itogo miki nemi nzâla njana kaporo katula pâri ara panzi tamâta njalajala njinde kâ.

¹⁴ Andeta miki ma kalomi loko muŋga njana njgua ndia miki ma kaporo taulo panzi, mine ndimo.

¹⁵ Njana tu naja warakânŋu ma ao njgua lâ miki kawami njana kaporo katula panzi, aku naja ma ilo-kalo ara alami. Mine kala nemi kazânga tamâta njinde ma sikura tu sileleami ku sitawa nemi njgua njinde ndue, ande tia ndo.

¹⁶ Andeta njandai kinzi tamâta njinde simbonzi nâ ma sio miki kalâ kazânga tamâta mbaunzi ilo nja. Miki tinami-tamami wa taimi-tuami wa seemi taitu wa nimi-nambwe wa, kinzi njinde kala ma siomi lâ kazânga tamâta mbaunzi ilo. Njinejga kinzi kazânga tamâta ma sipu miki pinde pâta kamâte.

¹⁷ Mao nâ, kinzi tamâta râranî ma wisinzi nâna njalae tina njanami, njana tu nemi kalo-tawana ikeno pa naja.

¹⁸ Andeta kinzi ma sikura tu sitapa miki piti lâ Maro Kindeni mbau ilo, ande tia ndo.

¹⁹ Ambo miki nemi kalo-tawana ma ikeno kaika, ande Maro Kindeni ma via mao ilami, ma kamo viami mine ku kamo nâ.”

Yesu itula njgua tu muli kinzi ma sizavaru Jerusalem lawea

²⁰ Yesu iporo kilo mine tu, “Lâ zo njana miki kamoranzi kazânga tamâta simâ simandi siŋge Jerusalem lawea, njinejga ma kasama tu zo laiti njana sizavaru lawea njinde kâ.

²¹ Lâ zo njinde, ande ara njana kinzi tamâta simo lâ Judia tâno ma sikâwa silâ pa nia tuu. Aku ara njana kinzi tamâta simo Jerusalem lawea ilo njinde ma sipile lawea ku siyâti silâ pa nia pinde. Anja tamâta ea simo tâno ilo, ande kinzi njinde ma sitaulo silâ lawea ilo ndimo.

²² Njana tu zo njinde nde zo njana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ. Mine kala i kawa njgua râranî njinde muŋga siŋgere lâ pepa tini, ande ma ipângga kanaŋo.

²³ Aku lâ zo njinde, kalo-sukânja njalae ma ilâ panzi taine kâpwa-kâpwa wa kinzi taine njinde natunzi simo suu tini yo, njana tu malia njalae ndo ma ipângga lâ tâno njine, aku Maro Kindeni ne wisî-nâna njalae ma ipângga panzi tamâta ngu njine.

²⁴ Kinzi kazânga tamâta ma sipunzi tamâta pinde pâta simâte. Anja pinde nde ma sikainzi silâ simo sugorai tamâta panzi tinikoa ngu lâ tâno ndoni. Aku kinzi tinikoa ngu ma siveta kenzi sakamao panzi tamâta simo Jerusalem lawea lee, ikura lâ zo ndia Maro Kindeni ma itoto nenzi zo njana siveta mine kâ.”

Mâsi pinde ma imâ ipângga, njinejga Tamâta Natu ma itaulo imâ kilo

Matai 24:27-31, Malaka 13:24-27

²⁵ Yesu iporo njgua kilo tu, “Lâ zo muli, ande mâsi kilala kie-kie ma ipângga lâ kari wa nzimona wa pitu wa tininzi. Kinzi tâno tamâta ma simora tâi ilâ wa imâ wa, ne ndunjanî njalae tina, aku ma siruru pâta ku ma ilonzi râra tona.

²⁶ Kinzi tamâta ma ilonzi putuka njalae tina tu, ‘Kala njine mâsi ndia ma ipângga lâ tâno kulu!’ Kinzi ma ilonzi ruruŋa kala ma naonzi lâma, njana tu samba tini ne siŋgâra ma iyoka marumbuni.

²⁷ Njinejga kinzi tamâta ma simora naja Tamâta Natu amo take-take tonje ngini amâ tava walo njalae, aku ma simora kilalânŋu pwataki tu naja nde Maro Njalae.

²⁸ Mine nde lâ zo njana vetânga njinde ma imâ ipângga kâ, ande miki ma kamandi kaika, njana tu Maro Kindeni ne zo njana iyautemi piti lâ kazânga njinde ilo, ande imâ laiti lâ.”

Njua tambirânja njana kâi pâla-pâla itula zo

Matai 24:32-35, Malaka 13:28-31

²⁹ Njinejga Yesu iporo njgua tambirânja panzi tu, “Miki kalomi njgere njana kâi pâla-pâla wa kâi râranî wa.

³⁰ Lâ zo njana kâi râranî sirumba ku lau wasaseki ipângga, ande miki warakami kakura tu kamora wa kasama tu kari ne zo nja imâ ipângga laiti lâ.

³¹ Aku mine nâ, ambo miki ma kamora vetânga râranî njinde imâ ipângga lâ,

njineŋga miki ma kasama tu Maro Kindeni ne zo njana ikai maro panzi tamâta kâ nde imâ ipâŋga laiti lâ.

³² Naŋa aporo mao nâ pami; kinzi tamâta lâ zo njine ma simâte tia yo, njineŋga mâsi rârâni njinde ma imâ ipâŋga.

³³ Mao nâ, samba wa tâno wa ma muli marumbu lâ, aŋga naŋa kawâŋgu njua nde ma marumbu tia ndo, ma ikeno mine ku imo nâ.”

Ngua njana tapakatona sondo kâ Matai 24:36-51, Malaka 13:32-37

³⁴ Yesu iporo kilo mine tu, “Miki kapakatona sondo njga; tia ma miki kanu lââ kaika potomule ku kadauda, aku ma kalomi loko njana karaemi ne kelekele kâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande nanenŋu zo njana ataulo amâ kilo kâ ma ipâŋga walele pami, itogo nimbu uru ikainzi simbi walele mine.

³⁵ Njana tu nanenŋu zo njinde ma ipâŋga panzi tamâta rârâni simo nia ndoni lâ tâno kulu.

³⁶ Mine kala kapakatona sondo ikura zo zo. Aku ara njana miki ma kakai nonja pa Maro Kindeni tu ma ipu tini kaika pa nemi kalo-tawana, njana vetâŋa rârâni njinde ma muli ipâŋga pami. Ambo miki ma kamandi kaika nâ, ande muli miki ma kakura tu kamandi lâ naŋa Tamâta Natu naonŋu.”

³⁷ Ikura kari kari, Yesu uru ipanananzi tamâta lâ Maro Kindeni ne luma sapâŋa. Aŋga mbo mbo, ande i uru iyâti ilâ ikeno lâ tuu tonje kulu, i ŋa tu Oliv Tuu.

³⁸ Aku ikura zo rârâni, lâ mbwale pwataki, kinzi tamâta rârâni uru simandi ku silâ pa Maro Kindeni ne luma sapâŋa njana silonjo i ne njua kâ.

22

Judas ipa njua tu ma io Yesu lâ patarawâŋa tamâta njalanjala mbaunzi ilo

Matai 26:14-16, Malaka 14:10-11

¹ Juda nenzi zo sapâŋa njana sika puroŋa ne yisi tia kâ, ande imâ ipâŋga laiti lâ. Kinzi uru sipatu kumbwa njinde ŋa tu Pasova.

² Aŋga kinzi patarawâŋa tamâta njalanjala wa kinzi pananâŋa tamâta njana njua tukuŋa kâ nde siruru tu kinzi tamâta rârâni ma sipono muli pa Yesu. Mine kala siroto nzâla njana sipu Yesu pâta imâte kâ.

³ Njineŋga Sadana ilâ Judas Iskariot ilo, inani tamâta tonje lâ kinzi pâri-tamâta saŋao kanaanzi rua.

⁴ Mine kala Judas ilâ panzi patarawâŋa tamâta njalanjala, sitavanzi kinzi sambara uru sikatona Maro Kindeni ne luma sapâŋa, njana iporo njua kunzi. Judas itu

iroto nzâla njana io Yesu lâ kinzi mbaunzi ilo.

⁵ Kinzi tamâta njinde nde sindeka nâ njana silonjo Judas ne njua njinde, aku sipa njua tu ma mbumbu pinde silua.

⁶ Aku Judas isâu pa nenzi njua, njineŋga ilâ ku io tini njana zo ndia ma io Yesu lâ kinzi mbaunzi ilo. Indamwa zo tonje mbo kinzi tamâta ma simo kuku Yesu tia, njineŋga ma itula Yesu panzi tamâta njalanjala.

Kinzi pâri-tamâta rua siveta kâŋa-nuŋa njana zo sapâŋa kâ

Matai 26:17-19, Malaka 14:12-16

⁷ Njineŋga zo sapâŋa njana sika puroŋa ne yisi tia kâ nde imâ ipâŋga lâ. Lâ zo njalae njinde, kinzi Juda tamâta uru sipunzi lama natu pâta simâte, njineŋga sika.

⁸ Mine kala Yesu isupwanzi Petero ku Yoane rua silâ, aku ipainzi tu, “Miki rua kalâ kaveta kâŋa-nuŋa nia sondo, aku kaveta kumbwa njine ne waiŋa pa kinda njana ma taka kâ.”

⁹ Ande kinzi rua sikasonja Yesu tu, “Noko ilo tu maka ma kalâ kaveta kâŋa-nuŋa lâ nia ndia.”

¹⁰ Njineŋga Yesu ipainzi tu, “Kalonjo njga; miki kalâ lawea njalae ilo, aku ma kapakâtu kuku tamâta tonje lâ nzâla, ikale lââ lâ kulo njalae tonje. Miki ma koka tamâta njinde muli, aku kalâ pa luma njinde i ilâ papa.

¹¹ Aku miki ma kapai luma njinde warika mine tu, ‘Pananâŋa ne kasonâŋa nde keno mine; “Luma ilo kisiŋa pwataki tonje ikeno ndia, njana naŋa ma aka kumbwa njine ne kâŋa-nuŋa kunzi nanenŋu pâri-tamâta.”’

¹² Njineŋga i ma itula luma ilo kisiŋa pwataki tonje keno âta pami, peke tava kelekele njana kâŋa-nuŋa kâ nde keno nia njinde. Miki rua kalâ kaveta kâŋa-nuŋa lâ niani ndaina.”

¹³ Njineŋga kinzi rua silâ, aku simora kelekele rârâni ikeno itogo muŋga Yesu iporo panzi mine. Mine kala siveta kâŋa-nuŋa njinde.

Yesu ika kâŋa-nuŋa kunzi ne pâri-tamâta

Matai 26:20,26-29; Malaka 14:17,22-25; Yoane 13:1-17; 1 Korin 11:23-26

¹⁴ Kinzi siveta kâŋa-nuŋa marumbu lâ, njineŋga kari indue ipâŋga lâ zo sondo njana sika kâ, aku Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde sisajona peke tini laiti.

¹⁵ Njineŋga Yesu iporo tu, “Naŋa ilonŋu ndo tu aka kumbwa njine ne kâŋa-nuŋa kuku miki. Mambo taka marumbu lâ, njineŋga naŋa ma akai nâna.

¹⁶ Naŋa apaimi tu naŋa ma aka kâŋa-nuŋa ñine kilo tia lee, ikura lâ zo muli ñinde Maro Kindeni ma ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu. Lâ zo ñinde, ande kâŋa-nuŋa ñine ne duvi ma ipâŋga kanaŋo.”

¹⁷ Yesu iporo ñgua ñine lâ, ñinenŋa ikai waini ne kâmba, kawa ndaŋge pa Maro Kindeni, ñinenŋa iporo tu, “Miki kakai kâmba ñine ku kapalulua warakami taitu-taitu kanu.

¹⁸ Naŋa apaimi tu naŋa ma anu waini kanaŋo kilo tia lee, ikura lâ zo muli ñinde Maro Kindeni ma ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu.”

¹⁹ Ñinenŋa Yesu ikai puroŋa kala, ku kawa ndaŋge pa Maro Kindeni, ñinenŋa ipwataki ku ilanzi ne pâri-tamâta. Aku iporo tu, “Naŋa kanaŋonŋu kala ñine. Naŋa ma apayaula ñana miki kâ. Miki kaka ñana iveta kalo-ŋgere ipâŋga pami ñana naŋa kâ.”

²⁰ Kinzi sika lâ, ñinenŋa Yesu ikai waini ne kâmba kala iveta mine nâ. Iporo tu, “Naŋa seenggu ñine nde ñgua pâŋa wasaseki ne kanaŋo. Naŋa apaliŋi ñana avila miki kâ.

²¹ Andeta miki kaloŋo; tamâta tonŋge itu io naŋa lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo, aku tamâtani ndaina kala io mbau imo taitu kuku naŋa mbaunŋu lâ peke ñine kulu.

²² Mao nâ, naŋa Tamâta Natu ma ayoka nzâla ñine mungani Maro Kindeni ipatea pana. Andeta vetâŋa sakamao ndo ma ipâŋga pa tamâta ñine io naŋa lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo.”

²³ Kinzi pâri-tamâta siloŋo Yesu ne ñgua ñine, aku simo sipakasoŋa mine tu, “Ayo, tamâta ea ma iveta vetâŋa mine.”

Kinzi pâri-tamâta sipawa ñgua ñana ea imo mbâna-mbâna

Matai 20:20-28, Malaka 9:33-37, 10:35-45; Yoane 13:1-17

²⁴ Aku lâ zoni ndaina, kinzi pâri-tamâta simandi sipawa ñgua ñana ea imo tamâta mbâna-mbâna lâ ñgininzi.

²⁵ Andeta Yesu ipainzi tu, “Kinzi koipu ñalaŋala lâ tinikoa ñgu uru sitawanzi tamâta ndo lâ. Aku ilonzi tu kinzi tamâta ma sipatu ñanzi tu, ‘Koipu Ara’.

²⁶ Aŋga miki ma kaveta mine ndimo. Ambo tamâta tonŋge imo mbâna-mbâna lâ miki ñginimi, ande ara ñana i ma imo itogo i pwete-pwete mine. Ambo tamâta tonŋge ikai poe pami, ande ara ñana i ma imo itogo nemi kuleŋa tamâta mine.

²⁷ Miki kalomi ñgere ñana ñine kâ: ambo tamâta tonŋge isaŋona ika kâpwa, aŋga tamâta tonŋge isowe kâpwa ku ikai imâ ilua i, ande tamâta ea lâ kinzi rua

imo tamâta ñalae, a? Naŋa apaimi tu tamâta ñalae nde tamâta ñinde isaŋona ika. Aŋga naŋa nde amo miki ñginimi atogo nemi kuleŋa tamâta mine.

²⁸ Munŋa, vetâŋa pinde imâ tu ikai samâŋa pa naŋa, ande lâ zo ñinde miki kamandi kaika kuku naŋa. Miki ñandai kapile naŋa ñga.

²⁹ Naŋa Mama munŋa io naŋa tu akai koipu panzi i ne tamâta, aku naŋa kala mine nâ ao miki tu kakai koipu panzi tamâta.

³⁰ Mine kala muli, lâ zo ñinde naŋa ma akai koipu ñalae, ande miki ma kasajona lâ nanenŋu peke tini laiti ñana kaka wa kanu kuku naŋa. Aku miki ma kasajona koipu ñalaŋala nenzi sajonâŋa nia, ñana kakai poe panzi Isrel ñgu saŋao kanaŋonzi rua.”

Yesu itula ñgua tu Petero ma ipatimoo i

Matai 26:31-35, Malaka 14:27-31, Yoane 13:36-38

³¹ Ñinenŋa Yesu ipai Petero mine tu, “Saimon, Saimon, kuloŋo ñga; Sadana iporo kaika tu i ma ikai samâŋa pa miki, itogo kinzi tamâta sirurua kâpwa ‘wit’ ne karae kina mine. Aku Maro Kindeni isâu papa lâ.

³² Andeta nanayoni naŋa ano pa Maro Kindeni tu ma isukano, ñana noko ne kalotawana ma imbe tia kâ. Aku muli, lâ zo ñinde noko ma kupalele ku kutaulo kumâ pa naŋa kilo, ñinenŋa ara ñana noko ma kusukanzi noko ninambwe.”

³³ Andeta Petero ipai Yesu tu, “Maro ñalae, naŋa apaveta sondo lâ ñana alâ luma sakamao ilo kuku noko, aku apaveta sondo lâ ñana amâte kuno mine nâ.”

³⁴ Andeta Yesu itu lâ Petero kawa tu, “Petero, naŋa aporo mao nâ pano; ma ñine mbo nâ, tatareko ma ita isuŋa kawa tia yo, ande noko ma kuporo kupatimoo naŋa mbwani ñato tu noko kusama naŋa tia.”

Yesu iporo panzi ne pâri-tamâta ñana malia ma ipâŋga kâ

³⁵ Ñinenŋa Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Nia ndoyo, naŋa asupwami mbaumi kaa nâ kalâ kaveta wurâta pa naŋa. Lâ zo ñinde, ande miki kakai nemi tâŋa mota ñana mbumbu kâ wa keta wa kemi kâmba wa, ande tia. Aku lâ zo ñinde, ande miki karoto ñana kelekele tonŋge kâ, tiya?” Ande kinzi siporo taulo tu, “Maka karoto ñana kelekele tonŋge tia.”

³⁶ Aku Yesu iporo tu, “Andeta ñainani nâ, ambo noko ne tâŋa mota ñana mbumbu kâ keno, ande pwai kulâ. Ambo noko ne keta keno, ande pwai kulâ. Ambo noko ne pila ñalae ñana paraŋa kâ keno tia, ande kuo ne pasawaŋa luandondo

ilâ panzi tamâta tu siko kâ, aku pwai mbumbu ninde ku kuko pila njalae tonge.

³⁷ Njana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, 'Kinzi tamâta situ i nde kiesaka tamwata'. Njana apaimi tu kinzi tamâta ma sisona naja atâra lâ kâi popole tini, njana iveta ngua ninde ipângga kanojo. Mao nâ, ngua rârâni ikeno lâ pepa tini njana naja kâ, ande laiti njana ipângga kanojo kâ."

³⁸ Yesu iporo ngua njine lâ, njinenga kinzi pâri-tamâta sipai tu, "Maro Njalae, kumora nga. Maka nema pila njalae rua nde keno pama." Andeta Yesu iporo taulo tu, "Kura lâ".

Yesu ikai noja lâ Oliv Tuu

Matai 26:36-46, Malaka 14:32-42

³⁹ Njinenga Yesu ipile Jerusalem lawea, ku iyâti ilâ pa Oliv Tuu, ikura uru iveta mine. Aku ne pâri-tamâta nde soka muli silâ.

⁴⁰ Kinzi silâ lee sipângga nia njinde lâ, njinenga Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, "Miki kano pa Maro Kindeni tu ma isukami njana kamandi kaika lâ zo ndia samânga imâ ipângga pami."

⁴¹ Njinenga Yesu ipilenzi ku iyoka ilâ pa nia tonge ikeno laiti, aku ipare tuku ku ikai noja mine tu,

⁴² "O Mama, ambo noko ilo tu kuveta mine, ande naja ilongu tu noko ma pwai kâmba njana nâna kâ njine piti saje naja. Ambo taitu noko ma kuveta ikura nanenngu pateânga mine ndimo; noko ma kuveta ikura noko tamwata nâ ne pateânga."

⁴³ Njinenga samba ne anjelo tonge nde imâ pa Yesu ku ipu tini kaika papa.

⁴⁴ Yesu nde ilo malia ndo. Mine kala ikai noja kaika kilo, aku ilanje kuranja indu ndue ipu tâno itogo see mine.

⁴⁵ Yesu ikai noja lâ, njinenga imandi ku itaulo ilâ panzi ne pâri-tamâta. Andeta mata ilâ imoranzu sikeno nâ, njana tu kinzi kalonzi sukânga njalae tina.

⁴⁶ Mine kala ikasonanzi tu, "Njana sâ kâ nga miki kakeno, a? Miki kamandi sânda ku kakai noja pa Maro Kindeni tu ma isukami njana kamandi kaika lâ zo ndia samânga imâ ipângga pami."

Judas io Yesu lâ kinzi kazânga tamâta mbaunzi ilo

Matai 26:47-56, Malaka 14:43-50, Yoane 18:2-11

⁴⁷ Yesu iporo ngua njine yo, ande tamâta ngu njalae simâ sipângga. Aku tamâta tonge ikai nzâla imungga panzi. I nja tu Judas, aku ina kala tamâta tonge lâ kinzi pâri-tamâta saŋao kanojonzi rua. Iyoka imâ Yesu tini laiti njana ma inzumwa i nao kâ.

⁴⁸ Andeta Yesu ikasonja tu, "Judas, noko ilo tu kunzumwa naja Tamâta Natu naonngu tu pwai kulu-pângga njana naja kâ, a?"

⁴⁹ Kinzi pâri-tamâta simo kuku Yesu njinde nde simora tu vetânga njinde itu imâ ipângga panzi, kala sikasonja Yesu tu, "Maro Njalae, noko ilo tu maka ma pila njalae nâ kasonzi, tiya?"

⁵⁰ Njinenga nawalanzi tamâta tonge mbau ilâ ipasu ne pila njalae yâti ku ipu patarawânga tamâta njalae ne wurâta tamâta tonge, aku pila isalu i taja wia kâ motu piti imbe indue tano kulu.

⁵¹ Andeta Yesu imora njine, kala ipai tu, "Kupile tâ!" Njinenga isuna mbau itano tamâta njinde taja, aku i taja ipasenge ipângga ara kilo.

⁵² Kinzi patarawânga tamâta njalanala sitavanzi kinzi sambara njana Maro Kindeni ne luma sapânga kâ wa kinzi ngu nenzi katonânga, kinzi njinde nde simâ njana sikai Yesu kaika kâ. Andeta Yesu ipainzi tu, "Njana sâ kâ nga miki kakai pila njalanala tava kâi mbuku kamâ pa naja, a? Tiambo miki katu naja nde panawe tamwatângu, a?"

⁵³ Ikura zo zo naja uru amo kumi lâ Maro Kindeni ne luma sapânga, andeta miki njandai kakai naja kaika lâ zo njinde nga. Andeta zo njine nde miki nemi zo, ande kala Sadana ne walo nde ipângga nia yo lâ."

Petero ipatimoa Yesu

Matai 26:57-58,69-75; Malaka 14:53-54,66-72; Yoane 18:15-18,25-27

⁵⁴ Yesu iporo ngua njine lâ, aku marumbu; kinzi tamâta njinde sikai i kaika, aku sikai silâ pa patarawânga tamâta njalae ne luma. Anja Petero nde iyoka mulinzi ilâ, andeta imo malawae mwasa.

⁵⁵ Kinzi tamâta pinde nde sisuna yââ, aku sisaŋona luma njinde ne ngumbi ilo simwai yââ. Aku Petero nde ilâ isanona kunzi.

⁵⁶ Njinenga wurâta taine tonge imora Petero imwai yââ, aku mata ilea kaika papa ku iporo tu, "Wa, tamâta njine kala munga imo kuku Yesu".

⁵⁷ Andeta Petero ipatiâmo ku iporo tu, "Taine, naja asama i tia".

⁵⁸ Simo tini nâ, njinenga tamâta tonge kala mata imora Petero, aku ipai tu, "O, kinzi nawalanzi tonge kala noko". Andeta Petero ipatiâmo ku iporo tu, "Tia ndo, naja njandai i ne tamâta nga".

⁵⁹ Simo lee, kari tai taitu ilâ lâ, njinenga tamâta tonge kala imora Petero ku ipai tu, "Mao nâ, tamâta njine munga imo kuku i, njana tu tamâta njine nde Galilaya tamwata."

⁶⁰ Andeta Petero iporo taulo tu, “Wa, nana asama ngua kala noko kuporo njine ne duvi tia ndo!” Petero iporo ngua njine yo, aku walele nâ tatareko isuna kawa.

⁶¹ Njineŋga Maro Nalae itale ku mata ilea pa Petero. Ande Petero kalo ngere kilo njana ngua njinde Maro Nalae muŋga iporo papa. Maro Nalae muŋga ipai tu, “Ma njine mbo nâ, tatareko ma ita isuna kawa tia yo, ande noko ma kuporo kupatimoa nana mbwani njato tu noko kusama nana tia.”

⁶² Njineŋga Petero iyoka iyâti ilâ pa nia yo, aku ita pâta kanaanjo.

Kinzi siveta “a” papa Yesu wa sipu wa Matai 26:67-68, Malaka 14:65, Yoane 18:22-23

⁶³ Kinzi tamâta kala simandi sinje Yesu njinde, ande siporo ngua pavaligija papa wa sipu wa.

⁶⁴ Kinzi sikau Yesu mata kaika lâ lalava pinde, njineŋga siporo kaika papa mine tu, “Wa, noko kuporo ngua-tulâna tamâta ne ngua tâ! Ea ipuno, a? Kupatu tamâta njine njâ!”

⁶⁵ Aku kinzi siporo ngua soki-soki mine râra pa Yesu tona.

Kinzi sijgunu Yesu imandi kinzi tamâta njalanjala naonzi

Matai 26:59-68, 27:1; Malaka 14:55-65, 15:1; Yoane 18:19-24

⁶⁶ Mbwale pwataki lâ, njineŋga Isrel ngu nenzi katonâna nde simâ sipasau, aku kinzi patarawâna tamâta njalanjala anja kinzi pananâna tamâta njana ngua tukuna kâ nde simo kunzi. Njineŋga sikai Yesu silâ sijgunu imandi kinzi tamâta njalanjala njinde naonzi. Aku sipai Yesu tu,

⁶⁷ “Noko kuporo pwataki pa maka nja; noko nde Kiri, tiya?” Andeta Yesu itu lâ kawanzi ku iporo tu, “Ambo nana ma aporo njine ipânga nia yo, ande miki ma kalomi tawana nanenju ngua tia.

⁶⁸ Aku mine nâ, ambo nana atu akasonami kasonâna tonge, ande miki kala ma kaporo ngua itaulo imâ pa nana tia.

⁶⁹ Ambo taitu miki kalonjo nja; lâ zo njine, aku ilâ lee ikura zo muli-muli, nana Tamâta Natu ma asanona Maro Kideni Walo Tamwata mbau pa wia kâ.”

⁷⁰ Njineŋga kinzi tamâta njalanjala rârâni nde sikasona Yesu tu, “Ayo, tiambo noko tamwata nde Maro Kideni Natu, tiya?” Aku Yesu ipainzi tu, “Miki kaporo tu nanani warakângu kala njine, aku nguani njine nde ma.”

⁷¹ Njineŋga siporo tu, “Kinda ma tasarawa tamâta tonge kilo tu imâ isowe ngua lâ tamâta njine tini, ande tia. Nana tu i tamwata kawa iporo ngua soki, kala talonjo lâ.”

23

Kinzi sio Yesu ilâ pa Pilata ne ngua nia Matai 27:2,11-14; Malaka 15:1-5; Yoane 18:28-38

¹ Njineŋga kinzi tamâta njalanjala rârâni nde simandi ku sikai Yesu silâ pa Pilata, ina Rom nenzi koipu tonge.

² Sipasau kuku Pilata, njineŋga simandi njana sisowe ngua lâ Yesu tini. Aku siporo tu, “Tamâta njine ne soki nde mine; i uru isowe maka Juda tamâta iloma kaloma njana kamandi kakai kazâna kâ. I uru indi kaika pama tu ma kao mbumbu ilâ pa Koipu Nalae Kaisara ndimo, aku uru iporo ngua njana i tamwata kâ tu i nde Kiri, i koipu njalae tonge.”

³ Njineŋga Pilata nde ikasona Yesu mine tu, “Noko nde Juda nenzi koipu njalae, tiya?” Aku Yesu itu ngua lâ kawa tu, “Noko tamwata kuporo nguani ndaina”.

⁴ Njineŋga Pilata ipainzi patarawâna tamâta njalanjala tavanzi tamâta ngu njinde mine tu, “Nana njandai asânda tamâta njine ne vetâna soki tonge nja”.

⁵ Andeta kinzi siporo kaika taulo mine tu, “I uru iyoka ilâ ikura Judia tâno ndoni, aku ikai wurâta njana ipanananzi tamâta njana isowe ilonzi kalonzi kâ. Mao nâ, iveta mine muŋga lâ Galilaya tâno, kala iveta mine lee imâ ipânga lâ lawea njine.”

Pilata io Yesu ilâ pa Herot ne ngua nia

⁶ Pilata ilonjo ngua njine lâ, njineŋga ikasonanzi mine tu, “O, tamâta njine nde Galilaya tamwata, a?”

⁷ Pilata ilonjo ngua tu Yesu nde iyoka pa tâno njinde Koipu Nalae Herot uru ikai poe papa. Mine kala io Yesu ilâ pa Herot, njana tu lâ zo njinde Herot tamwata kala imo Jerusalem lawea tona.

⁸ Sikai Yesu silâ pa Herot, aku Herot ilo ndeka ndo, njana tu i muŋga ilonjo Yesu parina, aku ikura zo luandondo lâ, ande i ilo tu imora i. Isama lâ njana Yesu ne vetâna kâ, aku i ilo ndo tu Yesu ma iveta mâsi kaika tonge lâ i nao.

⁹ Mine kala Herot ikai kasonâna râra njinde pa Yesu, andeta Yesu kawa buu nâ, iporo ngua tonge taulo, ande tia.

¹⁰ Aku kinzi patarawâna tamâta njalanjala nja kinzi pananâna tamâta njana ngua tukuna kâ nde simâ simandi laiti, aku sisowe ngua kaika lâ Yesu tini.

¹¹ Njineŋga Herot tavanzi ne zugu tamâta nde siporo ngua pavaligija pa Yesu, ku siveta “a” papa. Kinzi sikai pasawana luandondo ara tonge, itogo koipu njalanjala nenzi pasawana mine, aku sisawa lâ i tini. Njineŋga sio i itaulo pa Pilata kilo.

¹² Aku lâ zoni ndaina, Herot kuku Pilata rua nde siveta mete. Muŋga, Herot uru ikai nânô pa Pilata.

Pilata isâu panzi tu ma sisona Yesu itâra lâ kâi popole tini

Matai 27:15-26, Malaka 15:6-15, Yoane 18:39-19:16

¹³ Njineŋga Pilata isarâwa panzi patarawâna tamâta njarajala sitavanzi Juda ngu nenzi katonâna anŋa tamâta ngu njinde, aku kinzi rârâni simâ sipasau.

¹⁴ Sipasau lâ, njineŋga ipainzi tu, “Miki muŋga kakai tamâta njine kamâ pa naŋa, aku kaporo tu i uru isowe tamâta ilonzi kalonzi naŋa simandi sikai kazâna kâ. Andeta naŋa akasoŋa i sondo ndo lâ miki naomi naŋa i ne vetâŋa njinde kâ. Ara, miki kaloŋo nŋa; naŋa asânda tamâta njine ne vetâŋa soki tonŋe tia. Naŋa ilonŋu pateau tu i muŋga iveta vetâŋa soki tonŋe ikura miki ma kao i ilâ pa nŋua nia, ande tia.

¹⁵ Aku Herot kala mine nâ, ande i ne ilokalo nde taituni. Kala njine Herot io tamâta njine itaulo imâ pa kinda kilo. Miki kamora wa kasama tu tamâta njine nŋandai iveta vetâŋa soki tonŋe ikura naŋa naŋa ma ao i ilâ nana sipu pâta imâte kâ.

¹⁶ Mine nde naŋa ma apalili i lâ mbilâo nâ, aku ma ayaute i ilâ.”

¹⁷⁻¹⁸ Andeta kinzi tamâta rârâni nde sisuŋa kawanzi nŋalae mine tu, “Kupu tamâta njine pâta imâte, aku kuyaute Barabas imâ pa maka!”

¹⁹ (Barabas nde tamâta tonŋe muŋga ikai paraŋa nŋalae pa Rom nenzi koipu lâ Jerusalem lawea, aku ipu tamâta tonŋe pâta imâte lâ. Mine kala kinzi sio i lâ luma sakamao ilo.)

²⁰ Andeta Pilata ipainzi kilo tu i ma iyaute Yesu ilâ.

²¹ Andeta kinzi sisasarâwa mine tu, “Kupu lâ kâi popole tini imâte! Kupu lâ kâi popole tini imâte!”

²² Ande Pilata iporo taulo panzi ku ikasonŋanzi kilo tu, “Nana sâ kâ, a? Iveta vetâŋa soki ndia. Naŋa nŋandai asânda i ne vetâŋa soki tonŋe ikura naŋa ma ao i ilâ nana sipu pâta imâte kâ. Mine kala naŋa ma apalili i lâ mbilâo nâ, aku ma ayaute i ilâ.”

²³ Andeta kinzi ilonzi kaika ndo, aku sisuŋa kawanzi nŋalae njinde pa Pilata tu ma ipu Yesu kâki itâra lâ kâi popole tini. Sisarâwa mine lee, aku nenzi sarawâna njinde nde ipole Pilata ne nŋua lâ.

²⁴ Mine kala Pilata ilo pateau tu ma iveta ikura nenzi nŋua mine, kala ipa nŋua tu Yesu ma imâte.

²⁵ Kinzi tamâta muŋga sisasarâwa pa Pilata tu ma iyaute tamâta tonŋe, inâ kinzi

Rom muŋga sio lâ luma sakamao ilo. Inani kala tamâta njinde muŋga ikai paraŋa pa Rom nenzi koipu ku ipu tamâta tonŋe imâte. Mine kala Pilata iyaute tamâta njinde ilâ panzi, aku ikai Yesu io lâ kinzi zugu tamâta mbaunzi ilo tu ma siveta ikura ngu nenzi pateâna mine.

Kinzi sipu Yesu lâ kâi popole tini

Matai 27:31-44, Malaka 15:20-32, Yoane 19:16-22

²⁶ Kinzi zugu tamâta nde sikai Yesu siyâti silâ, njineŋga sipakâtu kuku Sairini lawea warika tonŋe, i nŋa tu Saimon. Tamâta njinde nde iyoka pa tâno tonŋe imâ, aku itu ilâ pa lawea ilo kâ. Andeta kinzi sikai tamâta njinde kaika, aku sio Yesu ne kâi popole kâki lâ i kala, aku ikale ilâ. Ikale kâi popole njinde, aku iyoka Yesu muli ilâ.

²⁷ Kinzi tamâta ngu nŋalae njinde nde soka Yesu muli silâ tona, aku kinzi taine rârâ nde sita wa siveta kalo-sukâna nana.

²⁸ Andeta Yesu itale ku ipainzi taine njinde tu, “Miki taine lâ Jerusalem lawea, miki ma kata nana naŋa kâ ndimo. Ara nana miki ma kata nana warakami wa natumi wa.

²⁹ Miki kaloŋo nŋa; mwanŋa nŋa zo sakamao tonŋe ma ipânŋa, aku pa zo njinde kinzi tamâta ma siporo tu, ‘Kinzi taine njinde sikura tu sipagugu tia kala simo nŋa, ande kinzi njinde ma sindeka.’

³⁰ Mao nâ, lâ zo njinde kinzi tamâta ma sisarâwa panzi tuu pinde mine tu, ‘Miki kamâ katura maka ku kaveama!’

³¹ Nana tu naŋa nde tamâta ara, andeta kala njine kinzi tamâta siveta vetâŋa sakamao mine pa naŋa. Mine kala lâ zo muli, ande kinzi ma siveta vetâŋa kie mana pa miki, a?”

³² Anŋa kinzi zugu tamâta nde sikainzi nzanzare tamâta rua silâ tona, nana ma sipunzi rua simâte kuku Yesu.

³³ Silâ lee sipânŋa nia tonŋe, sipatu nŋa tu “Kulu Kâmba Nia”, aku lâ niani ndaina kinzi sipu Yesu lâ kâi popole tini. Njineŋga sisonanzi nzanzare tamâta rua njinde sitâra tona. Tamâta tonŋe itâra lâ kâi popole tonŋe tini pa Yesu tini pa wia kâ, anŋa tonŋe nde itâra lâ kâi popole tonŋe tini pa Yesu tini pa nâsi kâ.

³⁴ Njineŋga Yesu ikai nonŋa pa Maro Kideni mine tu, “Mama, naŋa ano pano tu kuzavaru kiesaka njine piti lâ kinzi tamâta njine tininzi, nana tu kinzi sizizâla ndo nana vetâŋa kala siveta njine kilala.” Anŋa kinzi zugu tamâta nde sipagui mira itogo satu mine nana sisama tu ea ma ikai Yesu ne pasawaŋa.

³⁵ Kinzi Juda tamâta nde simandi ku sio morâna papa vetâŋa rârâni njinde.

Anja nenzi katonânga nde siporo ngua pavaligiya papa Yesu mine tu, "Ayo, i munja ivilanzi tamâta pinde. Ambo i nde Kirisi, ande ara njana i ma ipavila tamwata tona!"

³⁶ Aku kinzi zugu tamâta kala siporo ngua pavaligiya mine nâ pa Yesu. Kinzi soka simâ Yesu tini laiti, aku sisunja waini makisa pinde papa tu ma inu kâ.

³⁷ Aku sipai tu, "Wa, noko kutu Juda nenzi koipu njalae, ande ara, kupavila tamwata tâ!"

³⁸ Kinzi munja singere ngua pinde lâ kâi popole tini ikeno Yesu kulu âta. Ngua njinde nde mine: "Tamâta njine nde Juda nenzi koipu njalae".

³⁹ Aku tamâta tonje lâ kinzi nzan-zare tamâta rua munja sisonanzi sitâra Yesu tini laiti njinde, ande iporo ngua pavaligiya pa Yesu tu, "Wa, noko kutu Maro Kindeni ne pateânga tamâta, a? Mine nde kupavila tamwata, aku kuvila maka rua tona!"

⁴⁰ Andeta i nuwala nde ilonjo ngua njine, aku imbita mine tu, "Opopo, noko kala pwai nâna kie taituni, itogo tamâta njine ikai mine. Andeta noko njandai kumege njana Maro Kindeni kâ, a?"

⁴¹ Kala njine kinzi sipu kindu rua pâta, ande siveta mâsi sondo pa kindu. Kindu takai nâna ikura vetânga sakamao munja taveta njinde. Anja tamâta njine njandai iveta vetânga potomule tonje nga."

⁴² Iporo mine lâ, njine nga ino pa Yesu tu, "Yesu, lâ zo njana noko ma kupânga pwai Koipu Njalae, ande nanja ano pano tu ma kalo ngere njanana."

⁴³ Njine nga Yesu iporo taulo tu, "Nanja aporo mao nâ pano; lâ karini njaina nâ, ande noko ma kumo kuku nanja lâ samba lawea."

Yesu imâte lâ

Matai 27:45-56, Malaka 15:33-41, Yoane 19:28-30

⁴⁴⁻⁴⁵ Kari ikâki imâ ngini lâ, njine nga kondoma njalae itura tâno ndoni, njana tu kari mata ipânga nanja lâ. Kondoma ikeno mine lee lala, ikura kari tai njato. Njine nga walele nâ, lalava matatola njalae njinde uru itâra Maro Kindeni ne luma sapânga ilo, ande ipwa pwataki mo rua lâ.

⁴⁶ Njine nga Yesu isarâwa kawa njalae njinde mine tu, "Mama, nanja ao koranângu imâ pano tu pwatona!" Iporo ngua njine lâ, njine nga imâte.

⁴⁷ Aku kinzi zugu tamâta nenzi koipu imandi kâi popole tini laiti, ande imora vetânga njinde rârâni. Aku ipanea Maro Kindeni ku iporo tu, "Mao kanao, tamâta njine nde tamâta sondo ndo, i ne soki tonje tia lâ Maro Kindeni nao."

⁴⁸ Aku kinzi tamâta rârâni munja simâ njana sio morânga njinde, ande simora vetânga njinde rârâni ipânga lâ. Njine nga siponza kondondonanzi njana situla pwataki tu kinzi kalonzi sukânga njalae tina, aku sitaulo silâ pa nenzi luma luma.

⁴⁹ Anja Yesu ne mete sitavanzi taine pinde munja soka pa Galilaya tâno simâ kuku i, ande kinzi njinde rârâni simandi malawae mwasa, aku simora vetânga njinde rârâni ipânga pa Yesu.

Kinzi sio Yesu karae lâ kuru ilo

Matai 27:57-61, Malaka 15:42-47, Yoane 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Aku tamâta tonje imo Jerusalem lawea, i nga tu Yosepe. I ne lawea tina nde Arimatea lawea ikeno Judia tâno njinde. I nde tamâta mbâna-mbâna, aku i imo tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao wa kinzi tamâta naonzi. I munja ileleanzi tamâta njalanala njana nenzi ilo-kalo wa vetânga situ siveta pa Yesu njinde. I uru io tini njana Maro Kindeni ne zo njana ikai maro panzi tamâta lâ tâno kulu kâ.

⁵² Tamâta njinde ilâ pa Rom nenzi koipu Pilata, aku ino papa njana ikai Yesu karae ilâ kâ. Aku Pilata isâu papa tu ma ikai ilâ.

⁵³ Njine nga Yosepe ikai Yesu karae piti lâ kâi popole tini, aku ilita lâ lalava pâne tonje. Njine nga ikai ilâ io lâ kuru wasaseki tonje ilo munja siveta lâ mira njalae tonje.

⁵⁴ Andeta zo njinde nde Juda nenzi zo njana sipaveta sondo njana pwareânga ne zo sapânga kâ lâ wurita. Aku zo sapânga nde laiti njana ipânga kâ.

⁵⁵ Kinzi taine munja soka pa Galilaya tâno kuku Yesu simâ njinde, ande soka Yosepe muli silâ tu simora Yesu ne kuru nia. Aku simora Yosepe io i karae ndue keno.

⁵⁶ Kinzi taine njinde nde simora vetânga njine lâ, njine nga sitaulo silâ pa nenzi luma, aku sikai samimi tava kelekele kuwae ara, njana ma siyoli Yesu karae. Andeta pwareânga ne zo sapânga nga ipânga lâ. Mine kala kinzi sipwarea, ikura Mose ne ngua tukunja mine.

24

Yesu imandi imo via kilo

Matai 28:1-15, Malaka 16:1-11, Yoane 20:1-18

¹ Lâ sânda, mboyo njana yo, njine nga kinzi taine njinde nde sikai samimi tava kelekele kuwae ara munja sigona ikeno njinde, aku sikai silâ pa kuru nia tu ma siyoli Yesu karae.

² Kinzi sipânga kuru nia lâ, njine nga matanzi ilâ simora mira njalae kinzi tamâta munja sitambumbua ilâ ipono

kuru kawa njinde. Andeta mira njinde ikenu kuru kawa tia.

³ Tia ku kinzi silâ kuru ilo, andeta simora tu Maro Njalae Yesu karae njandai ikenu kuru ilo n'gua.

⁴ Kinzi ilonzi rârâ njana vetânga njine ne duvi kâ. Simo mine yo, njine n'gua walele nâ tamâta rua simâ sipânga sipatua panzi, aku simandi taine njinde tininzi laiti lâ kuru ilo. Kinzi rua nenzi pasawa n'nde isinala nia ndo, itogo loloa salaga mine.

⁵ Kinzi taine matanzi simora kinzi rua, aku siruru pâta kana n'go kala naonzi tundu silea ndue pa tâno. Andeta tamâta rua njinde nde sikasonjani tu, "Mana mana n'gua miki kamâ tu karoto njana via tamwata lâ mate n'ga tamâta nianzi, a?"

⁶ I imo n'gai tia! Imandi sânda lâ, kala imo via kilo! Miki kalomi n'gere kilo njana n'gua njinde i mu n'ga iporo pami, lâ zo njinde i imo Galilaya tâno yo.

⁷ Ipaimi tu, 'Maro Kindeni ne pate n'ga ikenu tu kinzi ma sio n'na Tamâta Natu alâ kinzi kiesaka tamwatanzi mbaunzi ilo, aku ma sipu n'na lâ kâi popole tini amâte. Andeta kari n'ato lâ, njine n'ga n'na ma amandi amo vi n'gu kilo.' "

⁸ Kinzi siporo n'gua mine lâ, njine n'ga kinzi taine nenzi ilo-kalo ipânga njana n'gua njinde Yesu mu n'ga iporo panzi.

⁹ Njine n'ga kinzi taine njinde sipile kuru nia, aku sitaulo silâ ku sitapâri n'gua njine ndoni panzi pâri-tamâta san'ao kana n'go taitu, sitavanzi kalo-tawana tamâta ndoni.

¹⁰ Kinzi taine njinde nde njanzi mine: Maria, i Makdala lawea taine, an'ga Joana, an'ga Yamesi tina Maria, an'ga kinzi taine pinde tona. Kinzi taine njinde silâ sitapâri panzi pâri-tamâta.

¹¹ Andeta kinzi pâri-tamâta ilonzi pate n'ga tu taine njinde nenzi n'gua nde itogo lawea iyoka kaa nâ mine, aku kinzi njandai kalonzi tawana n'gua njinde n'ga. [

¹² An'ga Petero nde imandi, aku ipalilu ilâ pa kuru nia. Ilâ ipânga lâ, njine n'ga itundu ndue aku ipambara mata lâ kuru ilo, aku imora tu lalava nâ kenô. Njine n'ga itaulo ilâ pa luma kilo, aku i ilo ikai wurâta rârâ njana vetânga njinde kâ.] *

*Tamâta rua sipakâtu kuku Yesu lâ nzâla njinde ilâ pa Emeus lawea kâ
Malaka 16:12-13*

¹³ Aku lâ zoni ndaina, kinzi kalo-tawana tamâta rua nde soka nzâla silâ pa lawea ton'ge, i n'ga tu Emeus. Lawea njinde nde ikenu malawae mwasa lâ Jerusalem, itogo nia mbuku san'ao mine.

¹⁴ Kinzi rua soka silâ, aku simo siporo njana vetânga rârâni kala mu n'ga ipânga njinde.

¹⁵ Kinzi siporo n'gua rârâ, aku sipakason'ja warakanzi njana vetânga njinde duvi kâ. Kinzi rua siporo yo, njine n'ga Yesu tamwata nde iyoka imâ kinzi rua tininzi laiti, aku iyoka kinzi silâ.

¹⁶ Andeta njinde itogo kekelele ton'ge ipono kinzi rua matanzi, kala njandai sisama Yesu kilala sondo n'ga.

¹⁷ Njine n'ga Yesu ikason'jani tu, "Miki rua koka kalâ, ande kaporo n'gua mana." Iporo mine lâ, njine n'ga kinzi rua simandi. Kinzi kalonzi sukâ n'ga njalae tina, kala naonzi mata ara tia.

¹⁸ Njine n'ga tamâta ton'ge lâ kinzi rua, i n'ga tu Kliopas, ande itu lâ Yesu kawa mine tu, "Opopo, lâ zo njine kinzi tamâta rârâ lâ lawea pinde nde simo Jerusalem lawea, aku kinzi rârâni sisama njine marumbu lâ. Tiambo noko simbo nâ kuzizâla njana vetânga kala nola nâ ipânga lâ Jerusalem, a?"

¹⁹ Iporo mine lâ, njine n'ga Yesu ikason'jani tu, "Vetânga ndia ipânga." Aku kinzi rua siporo taulo tu, "Maka rua kaporo njana vetânga njinde nola nâ ipânga pa Yesu Nasarete Tamwata. I nde n'guatulâ n'ga tamâta ton'ge, aku uru iveta mâsi kaika ku iporo n'gua kaika lâ Maro Kindeni nao, an'ga lâ kinzi tamâta naonzi tona.

²⁰ Andeta kinzi patarawâ n'ga tamâta njalan'ala sitavanzi n'gu nenzi katonâ n'ga nde sio i ilâ pa Rom nenzi koipu. Kinzi ilonzi tu i ma ipa n'gua tu ma sipu Yesu pâta imâte kâ. Aku sisona i kâki itâra kâi popole tini lee imâte lâ.

²¹ Mu n'ga, maka kaloma tawana tu i nde tamâta njine Maro Kindeni isupwa tu iyautenzi Isrel n'gu. Andeta imâte lâ, kala kari n'ato ilâ lâ.

²² Ambo taitu maka nawalama taine pinde nde siveta wisi motu pa maka. Lâ njine kari, mboyo n'na yo, ande kinzi silâ pa kuru nia,

²³ andeta simora Yesu karae ikenu kuru ilo, ande tia. Kinzi sitaulo simâ, aku sitapâri pa maka mine tu, 'Maka kamoranzi an'elo pinde, aku sipaima tu Yesu nde imandi imo via kilo'.

²⁴ Njine n'ga maka nawalama tamâte pinde kala silâ pa kuru nia, aku simora kekelele ikenu itogo kinzi taine mu n'ga sitapâri pama mine. Andeta kinzi njandai simora Yesu nao n'ga."

²⁵ Njine n'ga Yesu ipainzi tu, "Opopo, miki ilomi kalomi tia ndo! Miki nemi ilo-kalo ipânga njalae kon'ja tia, kala njandai kalomi

* **24:12** 12 Nia ndoyo, n'gua njine kala ikenu ngumbi ilo [], ande ikenu lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta ton'ge ipânga lâ muli nde isen'ge n'gua njine ilâ kuku n'gua ikenu mu n'ga.

tawana kinzi ngua-tulâna tamâta nenzi ngua rârâni nga!

²⁶ Mana mana, a? Tiambo miki kazizâla tu Maro Kindeni mungani ipatea tu Kirisi ma ikai nâna munnga lâ, ninennga muli i ma ikâki samba ilo, aku ma imo Maro Njalae.”

²⁷ Yesu iporo ngua njine lâ, ninennga itula Maro Kindeni kawa ngua rârâni pwataki panzi rua, ngua njinde Mose anjga kinzi ngua-tulâna tamâta rârâni munnga singere ikeno lâ. Ipanananzi njana ngua rârâni njinde munnga singere njana i tamwata kâ.

²⁸ Kinzi soka mine silâ lee, aku sipânjga lawea tonjge tini laiti, lawea njinde kinzi rua munnga ilonzi pateo tu ma silâ papa. Andeta kinzi rua sisama tu Yesu nde itu iyoka nzâla ilâ nâ.

²⁹ Tia ku kinzi sino i kaika ku sipai tu, “Noko kumâ kumo kuku maka rua. Kari njga indue lâ, aku tini nâ ma mbo.” Mine kala Yesu ilâ luma ilo, aku imo kunzi.

³⁰ Kinzi rua sisaŋona njana sika kâ, aku Yesu isaŋona kunzi. Ninennga Yesu ikai puroŋa, aku kawa ndanŋe pa Maro Kindeni, aku ipwataki ku ilua kinzi rua.

³¹ Iveta mine panzi lâ, ninennga itogo kinzi rua matanzi ipwa, aku sisama i kilala pwataki. Andeta walele nâ Yesu nao tia lâ, aku simora i kilo tia.

³² Ninennga kinzi rua warakanzi nde siporo tu, “Mao nâ, lâ njine kari kinda toka nzâla talâ, aku iporo ngua pa kinda wa ikai Maro Kindeni kawa ngua keno lâ pepa tini ku itula duvi pwataki pa kinda. Aku kinda wisinda mburu kâki lâ njana ngua njinde kâ.”

³³ Kinzi rua siporo mine lâ, ninennga walele nâ simandi ku sitaulo silâ pa Jerusalem kilo. Aku silâ kunzi pâri-tamâta saŋao kanaŋo taitu sitavanzi nawalanzi tamâta pinde, kinzi njinde kala sipasau lâ simo taitu.

³⁴ Kinzi pâri-tamâta nde sipainzi rua tu, “Mao nâ, Maro Njalae imandi imo via kilo! Ipatua pa Saimon lâ!”

³⁵ Ninennga kinzi rua sitapâri panzi njana vetânja rârâni munga ipânjga panzi lâ nzâla. Aku siporo tu, “Lâ zo njana ipwataki puroŋa kâ, ande maka rua kamora ku kasama i kilala pwataki lâ.”

*Kinzi pâri-tamâta simora Yesu
Malaka 16:14, Yoane 20:19-25*

³⁶ Kinzi kalo-tawana tamâta siporo ngua njine yo, ninennga Yesu tamwata nde imâ ipânjga imandi ngininzi ku ipatua panzi. Aku ipainzi mine tu, “Wisi-pisi imâ pami”.

³⁷ Andeta kinzi simora i ku wisinzi motutu, aku siruru pâta kanaŋo. Kinzi ilonzi tu simora unjanzi tonjge tâ.

³⁸ Ninennga Yesu ipainzi tu, “Mana mana nga miki wisimi motu ku karuru, a? Mana mana nga miki ilomi rârâ, a?”

³⁹ Miki kamâ kamora naŋa mbalaunŋu wa kenju wa. Naŋa warakânjgu kala amandi miki naomi! Kamâ katanjo tiningu, aku ma kasama. Kinzi unjanzi njandai mbatunzi wa tukanzi keno, itogo kala njine miki kamora mine.”

⁴⁰ Yesu iporo mine lâ, ninennga itula mbalau wa kie panzi simora.

⁴¹ Kinzi simora ku sindeka ndo, andeta ilonzi kalonzi nde ikai wurâta rârâ. Mine kala kinzi njandai sisama sondo tu Yesu imo via kilo. Ninennga Yesu ikasonjanzi tu, “Miki kapwami tâ keno, tiya?”

⁴² Ninennga kinzi kanzi inja pinde silua. Inja njinde kinzi munnga simomo lâ ikeno.

⁴³ Yesu ikai inja ku ika, aku kinzi matanzi simora lâ.

*Pâri ara ma ilâ panzi tamâta simo tâno
ndoni*

Matai 28:18-20, Malaka 16:15-18, Yoane 17:18, 20:21; Pâri Tamâta 1:8

⁴⁴ Ninennga Yesu ipainzi tu, “Munga, lâ zo njinde naŋa amo kumi yo, ande naŋa aporo atula ngua pami. Naŋa apaimi lâ tu ngua ndoni kinzi munga singere njana naŋa kâ, ande ma ipânjga kanaŋo. Ngua njinde ikeno lâ Mose ne ngua tukuŋa tini, anjga lâ kinzi ngua-tulâna tamâta nenzi pepa tini, anjga lâ wânjgija paneŋa kâ ne pepa tini.”

⁴⁵ Yesu iporo mine lâ, ninennga itula Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini njinde ne duvi pwataki panzi, njana ma sisama sondo kâ.

⁴⁶ Ipainzi tu, “Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘Kirisi ma ikai nâna munnga lâ nga, andeta kari njato lâ, ninennga i ma imandi lâ materja nianzi imo via kilo.’

⁴⁷ Ninennga kinzi tamâta pinde ma sikai i ndamwa, aku ma silâ situla i parina panzi ngu ndoni lâ tâno kulu, njana ma sipalele ilonzi kalonzi. Ambo kinzi ma sipalele ilonzi kalonzi, ande Maro Kindeni ma izavaru nenzi kiesaka piti lâ tin-inzi. Wurâta njine ma imandi munnga lâ Jerusalem lawea.’

⁴⁸ Aku vetânja rârâni njinde, ande miki warakami kamora lâ.

⁴⁹ Miki kalonjo nga: munga, naŋa Mama ipa ngua tu ma isupwa Koroani Sapânja imâ pami. Aku tini nâ, ande naŋa ma asupwa Koroani Sapânja imâ mine nâ. Andeta miki ma kamo Jerusalem lee, ikura lâ zo njinde Maro Kindeni ne walo njalae ma iyoka pa samba indue imâ pami.”

Maro Kindeni ikai Yesu ikâki ilâ samba ilo

Malaka 16:19-20, Pâri Tamâta 1:9-11

⁵⁰ Yesu ikainzi ne pâri-tamâta siyâti silâ, aku soka silâ sipânga Betani lawea tini laiti. Njineŋga io mbau rua kâki ku itu nzâmbe panzi.

⁵¹ Imo itu nzâmbe panzi yo, njineŋga Maro Kindeni ikai i ikâki pa samba ilo, aku ipilenzi ilâ lâ.

⁵² Kinzi pâri-tamâta nde sipare tukunzi ku sipanea i lee, njineŋga sitaulo silâ pa Jerusalem lawea kilo. Aku kinzi simo sindeka nâ.

⁵³ Aku ikura zo rârâni, kinzi uru silâ pa Maro Kindeni ne luma sapâŋa, aku simo sipanea i nâ.

YOANE Pâri ara ñana Yesu Kirisi kâ Yoane ingere

Ñine nde pâri ara ñana Yesu Kirisi kâ Yoane ingere. Yoane nde tonje lâ kinzi pâri-tamâta saŋao kanaanzi rua, aku Yesu ilo ndo keno papa i (13:23, 19:26, 21:7). Yesu imâte lâ ku Yoane imo lee ipângga konga lâ, ñinennga ingere pâri ara ñine ñana kinzi tamâta rârâni ma kalonzi tawana Yesu ku sikai via mao (20:30,31). Yoane ingere pepa pinde tava; 1-3 Yoane, anŋa Zo Muli. Yoane itula pwataki tu Yesu nde Maro Kindeni Natu mao, aku ingere Yesu ne noŋa wa ngua rârâ lâ pepa tini. Aku Yoane itula pwataki tu tini-mwasa ne vetâŋa nde kelekele ñalae tina pa kinda kalo-tawana tamâta (13-15).

Ngua via ipângga tamâta

¹ Nia ndoyo, lâ zo ñinde tâno ipângga tia yo, ande tonje imo, i ña tu Ngua. I uru imo kuku Maro Kindeni, aku i nde rege-rege kuku Maro Kindeni.

² Ngua imo kuku Maro Kindeni mine lâ zo ñinde lee, kala imo mine ku imo nâ.

³ Maro Kindeni wurâta ilua i ñana ipulia wa iveta kelekele rârâni. Mine nde kelekele tonje ipângga lâ nzâla tonje, ande tia.

⁴ Ngua ñinde nde via mao warika, aku viani ñinde nde kinzi tamâta rârâni nenzi sinâla.

⁵ Sinâla ñinde uru isinala kondoma, aku kondoma ikura ñana ipono i kâ, ande tia.

⁶ Maro Kindeni isupwa tamâta tonje imâ, i ña mine Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata.

⁷ Tamâta ñinde imâ ñana itula ngua panzi tamâta ñana sinâla ñinde kâ, ñana kinzi rârâni ma sikura tu siloŋo ngua ñinde ku kalonzi tawana.

⁸ I tamwata nde sinâla ñinde, ande tia. I imâ ñana itula ngua nâ ñana sinâla ñinde kâ.

⁹ Sinâla ñinde nde sinâla mao, aku indue imâ tâno kulu ñana isinalanzi tamâta rârâni.

¹⁰ Sinâla ñinde nde imo tâno kulu. I tamwata muŋga ipulia tâno ipângga lâ, andeta kinzi tamâta simo tâno kulu nde sisama i kilala pwataki, ande tia.

¹¹ I imâ pa tamwata ne tâno, andeta i tamwata ne ngu ilonzi papa i, ande tia.

¹² Anŋa kinzi tamâta pinde nde ilonzi papa i, aku kalonzi tawana. Mine kala isâu panzi tamâta ñinde tu sipângga Maro Kindeni natu wukale.

¹³ Kinzi ñinde sipângga i natu wukale lâ vetâŋa tonje. Kinzi ñandai sipângga

itogo tamâta uru sipulianzi natunzi mine. Aku ñandai tamâta nenzi pateâŋa ivetanzi sipângga mine ngâ. Maro Kindeni tamwata ivetanzi sipângga i natu wukale.

¹⁴ Ngua ñinde nde ipângga tamâta, kala imâ imo maka nginima lâ. Maka kamora i kilala ara ñinde pwataki tu i nde Tama Maro Kindeni natu taituni mao kannaŋo, aku Tama ne wisi-wisi tava ne ngua mao nde keno ñalae ndo papa i.

¹⁵ Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata nde itula ngua pwataki ñana i kâ, aku isarâwa mine tu, "Ina kala tamâta ñaina naŋa muŋga aporo tu, 'I ma iyoka naŋa mulingu mwanŋa imâ. I nde tamâta ñalae ndo, ipole naŋa ndo lâ, ñana tu lâ zo ñinde naŋa apângga tâno kulu tia yo, ande i imo muŋgani lâ ku imo nâ.' "

¹⁶ I ne wisi-wisi nde ñalae ndo. Mine kala i uru iveta vetâŋa ara rârâ ñinde pa kinda rârâni, ma iveta mine ku imo nâ.

¹⁷ Maro Kindeni muŋga itula ngua tukuŋa pa Mose, kala ngua tukuŋa imâ ipângga pa kinda lâ. Andeta Yesu Kirisi tamwata ikai Maro Kindeni ne wisi-wisi tava ne ngua mao ikai imâ, kala ñinde imâ ipângga pa kinda lâ.

¹⁸ Tamâta tonje muŋga imora Maro Kindeni nao, ande tia ndo kannaŋo. Andeta i natu taituni ñinde nde uru imo Tama tini laiti, aku i itula Maro Kindeni kilala pwataki lâ.

Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata itula ngua Matai 3:1-17, Malaka 1:1-11, Luka 3:1-

22

¹⁹ Kinzi Juda tamâta ñalanjala lâ Jerusalem lawea nde sisupwanzi patarawâŋa tamâta pinde simâ pa Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata, sitavanzi nenzi sukâŋa tamâta pinde lâ kinzi Livai ngu. Kinzi simâ ñana sikasoŋa i tu, "Noko nde ea".

²⁰ Aku Yoane ñandai ivea ngua ngâ. Ipatula pwataki panzi mine tu, "Naŋa ñandai Kirisi ngâ."

²¹ Nñinennga sikasoŋa i kilo tu, "Mana mana, a? Tiambo noko nde Iliã, ngua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa ñinde, tiya?" Andeta itu lâ kawanzi tu, "Naŋa nde Iliã tia." Nñinennga sikasoŋa kilo tu, "Tiambo noko nde ngua-tulâŋa tamâta ñinde maka uru kao tinima ñana, tiya?" Andeta Yoane iporo taulo panzi tu, "Naŋa nde tamâta ñinde tia."

²² Nñinennga sikasoŋa kilo tu, "Noko nde tamâta mana. Kupatula ngua pwataki ñana noko tamwata kâ, ñana maka ma kakura tu kataulo katapâri panzi tamâta ñinde sisupwama kala kamâ."

²³ Nñinennga Yoane ilo pateã ngua pinde ngua-tulâŋa tamâta Aisaia muŋga iporo,

aku itu lâ kawanzi tu, “Nanja nde ‘kawa ngua ne sarawâna tonje iyoka pa nia bilimu imâ mine tu, “Kaveta nzâla sonde nana Maro Nalae ma imâ kâ’ ”.”

²⁴ Aku kinzi Juda tamâta njalanjala munja sisupwanzi tamâta pinde lâ kinzi Parisai ngu simâ pa Yoane tona.

²⁵ Aku kinzi Parisai tamâta njinde nde sikasoja Yoane tu, “Kala njine noko kuporo tu noko nde Kirisi tia, anga noko nde Iliia tia, anga noko nde ngua-tulânga tamâta njinde tia. Ambo mine, ande nana sâ kâ njinga noko uru kulilnzi tamâta, a?”

²⁶ Ande Yoane iporo lâ kawanzi tu, “Nanja uru alilnzi tamâta lâ lââ nâ. Anja tamâta nalae tonge imandi kala imo nginimi, andeta miki kasama i kilala, ande tia.

²⁷ Ina kala tamâtani ndaina iyoka nanja mulingu imâ. Nanja nde tamâta kaa nâ, kala nanenju ara ikeno nana atundu lâ i kie tini ayaute i kie kâmba ne wâlo piti, ande tia.”

²⁸ Vetânga njinde rârâni ipânga lâ Betani lawea, ikeno lâ Jodan Lââ tini pinde pa mbwera kâ. Yoane uru ililnzi tamâta lâ niani ndaina.

Yesu nde Maro Kindeni ne lama njana izavaru kiesaka piti lâ kinzi tamâta tininzi

²⁹ Aku wurita kilo, njinenga Yoane mata ilâ imora Yesu iyoka imâ papa, aku iporo tu, “Kamora ndai, Maro Kindeni ne lama kala njine! I indue imâ njana izavaru kiesaka piti lâ kinzi tamâta tininzi.

³⁰ Ina kala tamâtani njana nanja munga aporo atula ngua tu ma iyoka nanja mulingu imâ. I nde tamâta njalae ndo, ipole nanja ndo lâ, njana tu lâ zo njinde nanja apânga tâno kulu tia yo, ande i imo munjani lâ ku imo nâ.

³¹ Naja warakângu kala munja asama i kilala sonde tia. Andeta nanja amâ ku alilnzi tamâta lâ lââ njana atula i kilala pwataki panzi Isrel ngu.”

³²⁻³³ Yoane iporo ngua njine lâ, njinenga itula ngua pwataki panzi tu, “Nanja warakângu kala akura tu asama i kilala sonde, ande tia. Taitu Maro Kindeni, ina munja isupwa nanja amâ njana alilnzi tamâta lâ lââ kâ, ande i nanayoni ipai naja tu, ‘Noko ma kumora Koranângu indue imâ ku imo tamâta tonge tini. Inani kala tamâta njine uru ililnzi tamâta lâ Koroani Sapânga.’ Aku muli, njinenga nanja amora Maro Kindeni ne Koroani Sapânga iyoka pa samba indue imâ itogo sii bâlu mine, aku imo i tini.

³⁴ Nanja warakângu amora njinde lâ, kala atula i parina pwataki tu tamâta njine nde Maro Kindeni Natu.”

Kinzi tamâta rua kalonzi tawana Yesu

³⁵ Aku wurita kilo, ande Yoane imandi niani ndaina kunzi ne pâri-tamâta rua.

³⁶ Njinenga Yoane mata ilâ imora Yesu iyoka nzâla ilâ, aku ipainzi tu, “Kamora njga, Maro Kindeni ne lama kala njine!”

³⁷ Kinzi tamâta rua njinde nde silojo Yoane ne ngua lâ, njinenga sipile i ku soka Yesu muli silâ.

³⁸ Yesu nde itale, aku mata imora kinzi rua soka i muli simâ. Aku ikasonjanzi rua tu, “Miki karoto njana sâ tâ.” Ande kinzi siporo taulo tu, “Rabai, noko uru kumo luma ndia.” (Lâ nenda ngua, “Rabai” nde duvi mine tu, “Panânânga”.)

³⁹ Aku Yesu ipainzi tu, “Miki rua kamâ kamora njga.” Kari njga indue lala lâ. Aku kinzi rua simo kuku Yesu ikura karini ndaina.

⁴⁰ Aku Saimon Petero tai, i nja tu Andaria, ande i nde tonje lâ kinzi rua njinde munja silojo Yoane ne ngua, njinenga sipono muli pa Yesu.

⁴¹ Aku walele nâ, Andaria ilâ isânda tua Saimon kulu, aku ipai tu, “Maka nde kamora Maro Kindeni ne Pateânga Tamâta Mesia lâ!” (Mesia nde njoa tonje, anja i nja tonje nde Kirisi.)

⁴² Njinenga Andaria ikai Saimon, aku kinzi rua simâ pa Yesu. Ande Yesu mata ilâ imora Saimon, aku ipai tu, “Noko nde Yoane natu Saimon. Andeta kala njine kinzi ma sipatu noko nja tu Sifas.” (Kinda talele njoa Sifas mine tu “Petero”, aku njoa rua njinde nde duvi taituni mine tu, “Mira”.)

Yesu isarawanzi Pilip ku Nataniel rua tu sipono muli papa i

⁴³ Aku wurita kilo, njinenga Yesu ilo patea tu i ma ilâ pa Galilaya tâno. Aku ilâ pa tamâta tonje, i nja tu Pilip, aku ipai tu, “Kumâ, kupono muli pa nanja, aku toka.”

⁴⁴ Pilip nde Betsaida lawea warika, itogonzi Andaria ku Petero rua mine.

⁴⁵ Njinenga Pilip ilâ pa tamâta tonje, i nja tu Nataniel, aku ipai tu, “Maka kasânda tamâta tonje kulu lâ. Ina kala tamâtani ndaina Mose munga injgere ngua njana lâ ngua tukunja ne pepa tini. Aku kinzi ngua-tulânga tamâta munjânga kala siingere ngua njana i kâ tona. Ina Yesu, i Nasarete tamwata, aku i tama nja tu Yosepe.”

⁴⁶ Andeta Nataniel iporo taulo tu, “Yoo, sâ tonje njana isukanzi tamâta kâ ikura tu ipânga lâ Nasarete lawea tia ndo!” Andeta Pilip nde ipai tu, “Ayo, kumâ kumora njga.”

⁴⁷ Kinzi rua silâ, ande Yesu mata ilâ imora Nataniel iyoka imâ papa. Njinenga Yesu iporo itula Nataniel parina pwataki tu, “Kamora njga, njine nde Isrel tamwata mao kanojo! I uru ikai lanjeja panzi tamâta tia ndo.”

⁴⁸ Nataniel ilonjo ngua njine lâ, njineŋga ikasoŋa Yesu tu, “Mana mana nga noko kusama naja, a?” Ande Yesu iporo lâ kawa mine tu, “Munŋga, lâ zo njinde Pilip isarâwa pa noko tia yo, ande naja amorano kusaŋona kâi ‘fik’ kalo.”

⁴⁹ Njineŋga Nataniel iporo tu, “Pananâŋa, noko nde Maro Kindeni Natu! Noko nde kinda Isrel ngu nenda Koipu Njalae!”

⁵⁰ Andeta Yesu ipai tu, “O, kala njine naja aporo ngua pano tu naja munŋga amorano kusaŋona kâi ‘fik’ kalo, aku njana duvi njinde kâ noko kalo tawana naja, a? Naja apaino tu muli ngga, noko ma kumora mâsi kaika pinde, sipole mâsi njine ndo.”

⁵¹ Njineŋga Yesu iporo tu, “Naja aporo ngua mao nâ pami; miki ma kamora samba ipwa, aku ma kamoranzi Maro Kindeni ne anjelo sikâki wa sindue wa pa naja Tamâta Natu.”

2

Yesu iveta mâsi kaika tonŋe lâ Kana lawea, kala lâa ipalele ipâŋga waini

¹ Kari rua ilâ lâ, njineŋga waiŋa pakâeŋa kâ ipâŋga lâ Kana lawea ikeno Galilaya tâno. Aku Yesu tina imo ndaina kunzi.

² Aku Yesu tavanzi ne pâri-tamâta kala simo kunzi tona, njana tu munŋga sarawâŋa ilâ pa kinzi tona tu ma simâ sika kâpwa lâ waiŋa njinde.

³ Sika lee, aku lâa waini marumbu lâ. Njineŋga Yesu tina ipai Yesu tu, “Kanzi waini nde marumbu lâ”.

⁴ Andeta Yesu iporo taulo tu, “Nana, njana sâ kâ ngga kuporo ngua mine pa naja, a? Nanenŋgu zo nde ipâŋga tia yo.”

⁵ Njineŋga tina ipainzi wurâta tamâta tu, “Ambo iporo ngua tonŋe tâ pami, ande kalâ kaveta ikura ngua njinde.”

⁶ Aku lâa ne kulo mira lima kanaŋo taitu nde ikeno nia njinde. Kulo njinde nde njana kinzi Juda tamâta ma sipua mbaunzi tava nenzi kekelele, ikura nenzi ngua tukunja mine. Kulo njinde taitu-taitu ilo ikura lâa patu tamâta njalae taitu (100) mine.

⁷ Njineŋga Yesu ipainzi wurâta tamâta tu, “Miki kalinji lâa lâ kulo ilonzi lee sipipi lâ”. Aku siveta ikura Yesu ne ngua mine.

⁸ Njineŋga ipainzi tu, “Ara, katai lâa pinde kakai kalâ pa katonâŋa njana kâŋa-nunja kâ.” Aku sikai silâ.

⁹ Kinzi silâ sipâŋga pa katonâŋa njana kâŋa-nunja kâ, njineŋga i inu lâa njinde katiŋe. Andeta lâa kaŋa nde ipalele lâ, kala ipâŋga waini mao. Andeta katonâŋa njinde nde izizâla tu kinzi munŋga sikai waini njinde lâ nia ndia. Anŋa kinzi wurâta tamâta munŋga sitai lâa njinde, ande kinzi simbonzi nâ sisama. Njineŋga

katonâŋa njana kâŋa-nunja kâ nde isarâwa pa pakâeŋa tamwata njinde tu imâ,

¹⁰ aku ipai tu, “Kinzi tamâta uru waini kaŋa ara silanzi tamâta lombo munŋga lâ ngga, aku muli, mambo kinzi lombo sidauda lâ, njineŋga kinzi uru sikai waini kaŋa ara koŋa tia silanzi tu sinu kâ. Anŋa noko nde kuveta kie tonŋe, njana tu waini kaŋa ara pâta nde noko kulanzi tamâta lombo muli ndo.”

¹¹ Yesu munŋga iveta mâsi kaika tonŋe, ande tia. Iveta ne mâsi kaika munŋgâŋa njine lâ Kana lawea ikeno Galilaya tâno. Aku njana mâsi njine kâ, ande ipatula i tamwata kilala pwataki. Mine kala i ne pâri-tamâta nde kalonzi tawana i.

¹² Njinde ilâ lâ, njineŋga Yesu indue ilâ Kaperneam lawea kunzi i tina wa tai wa, sitavanzi ne pâri-tamâta. Aku kinzi simo ndaina ikura zo pinde.

Yesu injaranzi tamâta sipako kekelele lâ Maro Kindeni ne luma sapâŋa

Matai 21:12-13, Malaka 11:15-17, Luka 19:45-46

¹³ Juda nenzi kumbwa njalae Pasova nde imâ ipâŋga laiti lâ. Mine kala Yesu ikâki ilâ Jerusalem lawea.

¹⁴ I ilâ pa Maro Kindeni ne luma sapâŋa, andeta mata ilâ imoranzi tamâta pinde simo ndaina siveta wurâta njana sipako bulmakao wa lama wa sii wa. Aku imoranzi tamâta pinde tona, sisajona kâro-kâro tini sikai wurâta njana sipalulua mbumbu kâ.

¹⁵ Mine kala Yesu ipalaki raveŋa tonŋe ku injaranzi tamâta râranî lâ nia njinde, sitavanzi lama wa bulmakao wa. Aku ipalinji tamâta njana sipalulua mbumbu kâ njinde nenzi mbumbu wa ipulia nenzi kâro-kâro wa.

¹⁶ Aku iporo ngua kaika panzi tamâta uru sikai wurâta njana sipako sii kâ njinde mine tu, “Kakainzi kekelele njine kakâwa kalâ! Miki ma kaveta naja Mama ne luma ipâŋga togo nââ nia mine ndimol!”

¹⁷ Yesu ne pâri-tamâta simora njinde ku kalonzi ngere njana ngua pinde ikeno lâ Juda nenzi wâŋgiŋa paneâŋa kâ pepa tini mine tu,

“O, Maro Kindeni, naja ilonŋu ndo keno pa noko ne luma sapâŋa, aku ilonŋu njalae tina tu luma njinde ma ikeno ara nâ.”

¹⁸ Andeta kinzi Juda tamâta njalanjala nde simâ ku sikasoŋa Yesu tu, “Wa, tiambo noko kupamorai tu noko pwai Maro Kindeni ndamwa kala kuveta vetâŋa njine lâ luma sapâŋa nia, a? Noko ma kutula mâsi kaika ndia pa maka ambo itula pwataki tu noko ne vetâŋa njine nde sono, a?”

¹⁹ Ande Yesu itu lâ kawanzi tu, “Ambo miki ma kasapira luma sapânga njine, ande kari njato nâ nanja ma apa kâki kilo”.

²⁰ Kinzi siporo taulo tu, “Opopo, kinzi munga sikai wurûta njalae tina ikura mbwera tamâta rua kanojo lima kanojo taitu (46), njana singunu luma sapânga njine kâki kâ. Anja noko pwura tu kupa kâki kilo lâ kari njato nâ, a?”

²¹ Andeta Yesu njandai iporo njua njinde njana Maro Kindeni ne luma sapânga njana. Isia njua panzi njana i tamwata karae kâ.

²² Aku muli, lâ zo njinde Maro Kindeni ipano Yesu imandi lâ mateja nianzi imo via kilo, njine nja kinzi pâri-tamâta kalonzi njere njana njua ndaina munga iporo njinde. Njine nja kalonzi tawana Maro Kindeni kawa njua ikeno lâ pepa tini njinde, aku kalonzi tawana Yesu ne njua tona.

Yesu isama kinzi tamâta rârâni ilonzi kalonzi marumbuni

²³ Yesu imo Jerusalem lawea lee, ikura lâ Juda nenzi kumbwa Pasova. Aku lâ zo njinde, kinzi tamâta rârâ simora mâsi kaika pinde iveta lâ njinde, kala kalonzi tawana i.

²⁴ Andeta Yesu ipatula ndo panzi tamâta njinde, ande tia, njana tu isama kinzi tamâta rârâni ilonzi kalonzi marumbuni.

²⁵ I tamwata nde isama lâ njana ilo-kalo rârâni ikeno ilonzi. Mine kala iroto njana tamâta tonje tu itula njine pwataki papa i kâ, ande tia.

3

Yesu iporo njua kuku Nikoteme

¹ Kinzi Juda nenzi tamâta mbâna-mbâna tonje imo, i njana mine Nikoteme. I nde tonje lâ kinzi Parisai njua.

² Lâ mbo tonje, Nikoteme imâ pa Yesu aku ipai tu, “Pananâja, maka kasama tu Maro Kindeni isupwano kumâ njana kupanananzi tamâta kâ. Ambo Maro Kindeni ivila tamâta tonje tia, ande tamâta njinde ma ikura tu iveta mâsi kaika kie-kie, itogo noko uru kuveta mine, ande tia.”

³ Andeta Yesu itu lâ i kawa ku isia njua papa mine tu, “Nanja aporo mao nâ pano; ambo tamâta tonje ipânga wasaseki ndo, itogo lâlû puro-puro mine, ande tamâta njinde ma ikura tu imo Maro Kindeni ne njgumbi ilo. Ambo ipânga wasaseki mine tia, ande i ma ikura tu imo njgumbi njinde ilo, ande tia.”

⁴ Nikoteme iporo taulo ikasonja tu, “Opopo, tamâta konja tonje ikura tu ipânga lâlû puro-puro kilo mâsi mana, a? Tiambo ikura tu itaulo ilâ tina kapwa ilo njana tina ma ipagugua kilo kâ, tiya?”

⁵ Andeta Yesu iporo lâ kawa tu, “Nanja aporo mao nâ pano; ambo lââ tava Koroani Sapânga njandai sipagugua tamâta tonje ipânga wasaseki, ande tamâta njinde ma ikura tu imo Maro Kindeni ne njgumbi ilo, ande tia.

⁶ Njana tu karaenda uru ipagugua karaenda nâ, anja Koroani Sapânga ipagugua via wasaseki lâ ilonda.

⁷ Njana sâ kâ njana noko wisi motu njana njua njine nanja munga aporo pano tu, ‘Miki ma kapânga wasaseki ndo, itogo lâlû puro-puro mine’, a?

⁸ Kalo njere sondo njana njine kâ; lawea uru iyoka ilâ ikura i tamwata nâ ne pateânga. Noko kulonjo ne ndujenani nâ; andeta lawea iyoka pa sinia imâ, anja ilâ pa sinia, a? Njinde noko kuzizâla njana. Aku Koroani Sapânga ne mâsi njana ipaguguanzi tamâta sipânga wasaseki kâ, ande ikeno mine nâ.”

⁹ Njine nja Nikoteme ikasonja Yesu tu, “Njua njine nde duvi mana.”

¹⁰ Ande Yesu itu lâ kawa tu, “Opopo, noko nde Isrel nenzi pananâja tamâta njalae ma! Mine kala mana mana njana noko kuzizâla njana njua njine ne duvi kâ, a?

¹¹ Nanja aporo mao nâ pano; maka kasama njinde marumbu lâ, ande kala uru kaporo katula njua njana. Aku maka uru katula njua njana vetânga rârâni maka munga kamora njinde. Anja miki nde tinimi pwâka tu kalomi tawana nema njua njine.

¹² Nanja uru aporo atula njua pami njana tâno ne vetânga kâ, andeta miki kalomi tawana nanenju njua, ande tia. Mine kala, ambo nanja ma aporo atula njua pami njana samba ne vetânga kâ, ande miki ma kalomi tawana njua njinde mâsi mana, a?

¹³ Tamâta tonje munga ikâki ilâ samba ilo njine nja itaulo imâ kilo, ande tia. Nanja Tamâta Natu simbonju nâ ayoka pa samba kala andue amâ.

¹⁴ Nia ndoyo, Mose ipa mwâta ‘aini’ tonje lâ kâi tonje tini, njine nja isuka kâki lâ nia bilimu. Aku mine nâ, kinzi tamâta pinde ma muli sisuka nanja Tamâta Natu kâki.

¹⁵ Mine nde tamâta ea kalo tawana nanja ma ikai via mao, ma imo via mine ku imo nâ.

¹⁶ Maro Kindeni ilo ndo keno panzi tamâta rârâni simo tâno kulu. Mine kala isupwa i natu taituni indue imâ. Mine nde tamâta ea kalo tawana Maro Kindeni Natu, ande Maro Kindeni ma muli izavaru tamâta njinde, ande ma tia. Tamâta njinde ma imo via ku imo nâ.

¹⁷ Njana tu Maro Kindeni nandai isupwa i Natu nana andue amâ tâno kulu njana apare nia panzi tamâta njana nenzi kiesaka kâ. Isupwana amâ tu ma akainzi piti lâ kondoma ilo ku via mao alanzi.

¹⁸ Ambo tamâta tonje kalo tawana Maro Kindeni Natu, ande Maro Kindeni ma ipare nia papa tamâta njinde njana i ne kiesaka kâ, ande tia. Taitu noko kulonjo njga; ambo tamâta tonje kalo tawana tia, ande Maro Kindeni ipa njgua marumbu lâ tu ma ipare nia papa njana i ne kiesaka kâ, njana tu tamâta njinde nandai kalo tawana Maro Kindeni Natu taituni njga.

¹⁹ Maro Kindeni ne vetânga njinde nde duvi mine: sinâla nde ipânga tâno kulu lâ, kala njine imo njai yo. Andeta kinzi tamâta ilonzi pa sinâla njinde, ande tia. Kinzi ilonzi pa kondoma, njana tu nenzi vetânga nde sakamao ndo.

²⁰ Aku tamâta ea uru iveta vetânga sakamao, ande tamâta njinde ikai kazânga pa sinâla. I ma ilo tu imâ pa sinâla tia, njana tu iruru tu sinâla ma isinala i ne vetânga sakamao ipânga nia yo.

²¹ Anja tamâta ea uru iveta vetânga ara ndia Maro Kindeni kawa njgua mao itula papa, ande tamâta njinde imâ pa sinâla, njana tu sinâla ma itula i ne vetânga kilala pwataki tu i uru iveta ikura Maro Kindeni kawa njgua mine.”

Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata itula Yesu kilala pwataki

²² Njinde ilâ lâ, njinenga Yesu ikainzi ne pâri-tamâta silâ pa Judia tâno. I imo zo pinde kunzi lâ nia njinde, aku iveta wurâta njana ililinsi tamâta kâ.

²³ Aku Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata kala iveta wurâta mineni nâ njana ililinsi tamâta kâ. Iveta njine lâ Ainon lawea, ikeno Salim lawea tini laiti, njana tu lââ njalae irere lâ nia njinde. Kinzi tamâta lâ nia njinde uru simâ papa i, kala ililinsi lâ lââ.

²⁴ Pa zo njinde, Koipu Njalae Herot nde io Yoane lâ luma sakamao ilo tia yo.

²⁵ Andeta Yoane ne pâri-tamâta pinde nde simandi sipawa njgua kuku Juda tamâta tonje. Kinzi sipawa njgua njana Juda nenzi mâsi njana silili ku sipua kekelele njana siveta warakanzi sipânga mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.

²⁶ Njinenga Yoane ne pâri-tamâta njinde silâ pa Yoane, aku sipai tu, “Pananânga, tamâta tonje muŋga imo kuku noko lâ Jodan Lââ tini pinde pa mbwera kâ, aku lâ zo njinde noko kutula njgua njana i kâ. Ayo, kala njine tamâtani ndaina uru iveta wurâta njana ililinsi tamâta kâ, aku kinzi tamâta ndoni nde sipono muli papa i. Kinda ma taveta mana.”

²⁷ Yoane nde itu lâ kawanzi tu, “Tamâta tonje ikura tu iveta vetânga ndia Maro Kindeni ipatea papa i njinde nâ; i ma ikura tu iveta vetânga pinde tia.

²⁸ Munjani miki warakami kalonjo njgua njinde aporo pami. Nana muŋga apaimi tu, ‘Nana nandai Kirisi njga, andeta Maro Kindeni isupwa nana kala amunja papa Kirisi amâ’.

²⁹ Pakâenga taine nde imo pakâenga tamwata nâ kaiwa. Anja pakâenga tamwata ninambwe uru io tini njana pakâenga tamwata njinde. Ambo i io tini lee, njinenga ilonjo pakâenga tamwata kaja, ande i ma indeka nâ, ku ndekânga ma ipipi lâ i ilo. Aku mine nâ, nana kala andeka, aku ndekânga ipipi lâ ilonju.

³⁰ Maro Kindeni ne pateanga ikeno tu Kirisi njga ma ipânga njalae, anja nana ma apânga amo tamâta kaa nâ.

³¹ Mao nâ, tamâta kala iyoka pa samba imâ njinde nde tamâta njalae ndo, ipolenzi tamâta ndoni. Anja tamâta ea uru imo tâno kulu nâ, ande i nde tânoni tamâta, aku i uru itula njgua njana tâno ne vetânga nâ. Mao nâ, tamâta kala iyoka pa samba imâ njinde nde tamâta njalae ndo, ipolenzi tamâta ndoni.

³² I uru itula njgua njana vetânga wa njgua rârâni i muŋga imora ku ilonjo njinde. Andeta kinzi tamâta nandai kalonzi tawana i ne njgua njga.

³³ Andeta tamâta ea kalo tawana njgua njinde, ande i ne kalo-tawana itula pwataki tu Maro Kindeni kawa njgua nde mao nâ.

³⁴ Maro Kindeni muŋga isupwa tamâtani ndaina imâ, aku ina uru itula Maro Kindeni kawa njgua, njana tu Maro Kindeni io ne Koroani Sapânga imâ ipanando i ndo lâ.

³⁵ Tama Maro Kindeni ilo ndo keno pa Natu, aku walo ilua njana ikai Maro pa kekelele ndoni.

³⁶ Mine nde tamâta ea kalo tawana Maro Kindeni Natu, ande i ikai via mao, ma imo via mine ku imo nâ. Anja tamâta ea ipu muli pa Maro Kindeni Natu, ande i ikai via mao tia. Maro Kindeni ne wisi-nâna njalae tina nde ikeno pa tamâta njinde.”

4

Yesu iporo njgua kuku Samaria taine tonje

¹ Pa zo njinde, kinzi tamâta lâ Parisai njgu nde silonjo pâri tu kinzi tamâta rârà sipono muli pa Yesu kala ililinsi lâ lââ. Aku silonjo pâri tu kinzi tamâta njinde kambwanjenzi nde ipole njgu njinde sipono muli pa Yoane kala ililinsi njinde.

² Andeta Yesu tamwata njandai uru ilil-inzi tamâta njga. I ne pâri-tamâta nâ uru sililinizi tamâta.

³ Yesu isama tu kinzi Parisai tamâta silonjo pâri njinde marumbu lâ. Mine kala ipile Judia tâno, aku itaulo ilâ pa Galilaya tâno kilo.

⁴ Aku Maro Kindeni ne pateânga ikeno mine tu Yesu ma iyoka nzâla njinde ilâ kinzi Samaria njgu nenzi tâno njgini.

⁵ Mine kala Yesu iyoka mine ilâ lee, ipânga lâ Samaria nenzi lawea tonje, i nja mine Sikar. Lawea njinde ikeno tâno tonje tini laiti, aku nia ndoyo Juda timbunzi Yakopu tâno njinde ilua i natu Yosepe.

⁶ Aku lââ ne keve tonje nde ikeno laweani njinde njganje. Singani Juda timbunzi Yakopu isale keve njinde. Aku Yesu nde kie pââsââ lâ, njana tu iyoka nia malawae imâ. Mine kala isaņona lââ keve njinde wangira. Kari nde ikâki lâ, aku imâ njgini.

⁷ Yesu isaņona lee, njinenga Samaria taine tonje imâ njana itai lââ kâ. Aku Yesu ipai tu, "Lââ kulana anu njga".

⁸ (Mungu Yesu ne pâri-tamâta rârâni silâ lawea ilo njana sipako kâpwa kâ.)

⁹ Aku Samaria taine njinde nde iporo taulo tu, "Noko nde Juda tamwata, anga njana nde Samaria tainenju. Mine nde mana mana njga noko kuno njana tu lââ alano, a?" (I ne njgua njinde nde duvi mine; Juda nenzi tukuņa itu kaika panzi tu ma tininzi piti ndo njana kinzi Samaria tamâta tava nenzi kekelele.)

¹⁰ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, "Noko kuzizâla njana wisi-ara njinde Maro Kindeni uru ilanzi tamâta. Aku mine nâ, noko kuzizâla njana tamâta njine kilala, ina kala ino pano tu lââ kulua inu. Ambo noko kusama njine, ande noko ma kuno i, aku i ma lââ njana via kâ ilano kunu."

¹¹ Taine nde ipai tu, "Tamâta Njalee, noko ne kâmba keno tia, aku lââ keve njine nde indue ilâ lâmbu ndo. Mine nde noko ma pwura tu pwai lââ njana via kâ njinde lâ ndia.

¹² Tiambo noko kutu noko nde tamâta njalee ndo, kupole timbunda Yakopu, tiya? I munja lââ keve njine ilua maka, aku singani, i tamwata tavanzi natu uru sinu lââ njine, aku uru ilanzi ne bulmakao wa lama wa sinu tona."

¹³ Andeta Yesu iporo lâ kawa tu, "Tamâta ea inu lââ njine, ande muli ma irakoņa kilo;

¹⁴ anga tamâta ea inu lââ njinde kala njana ma alua i, ande muli i ma irakoņa kilo tia ndo. Mao nâ, lââ njana via kâ njinde ma ipânga itogo lââ sâko keve ilo mine. Lââ njinde ma imaliņi mine nâ, aku ma via mao ilua i. Mine kala tamâta njinde ma imo via mine ku imo nâ."

¹⁵ Aku taine nde ipai tu, "Ayo, tamâta njalee, lââ njinde kulua njana anu njga. Aku muli njana ma arakoņa kilo tia, aku nanenju wurâta njana ataulo pa nia njine njana atai lââ kâ, ande ma marumbu ndo."

¹⁶ Andeta Yesu iporo taulo tu, "Kulâ kusarâwa pa kaiwa tamâne, aku pwai kataulo kamâ njai."

¹⁷ Ande taine ipai tu, "Nanja kaiwângu tamâne tia". Njinenga Yesu iporo tu, "Noko kuporo tu noko kaiwa tamâne tia, aku njgua njinde nde mao nâ.

¹⁸ Njana tu noko kaiwa tamâne munjânga nde kambwanenzi lima. Anga tamâne kala zo njine noko uru kumo kuku, ande i njandai noko kaiwa mao njga. Mine kala noko ne njgua njinde nde mao nâ."

¹⁹ Aku taine ilonjo Yesu ne njgua njine ku ipai tu, "Tamâta njalee, kala njinenga njana asama tu noko nde Maro Kindeni ne njgua-tulânga tamâta tonje.

²⁰ Nanayoni, maka Samaria njgu timbuna uru sipasau lâ tuu njine kulu njana siwângi kâ. Andeta miki Juda tamâta uru kaporo tu, "Jerusalem lawea simbo nâ nde nia sondo njana tawângi pa Maro Kindeni kâ."

²¹ Yesu iporo taulo tu, "Taine, ara njana noko ma kalo tawana nanenju njgua njine: muli njga, zo tonje ma imâ ipânga, aku lâ zo njinde kinzi tamâta ma siwângi pa Tama lâ tuu njine kulu, ande tia. Aku mine nâ, kinzi ma siwângi lâ Jerusalem lawea, ande tia.

²² Miki Samaria njgu uru kawângi pa Maro Kindeni, andeta miki kasama i kilala sondo tia. Anga maka Juda njgu nde kasama i kilala sondo ku kawângi sondo papa, njana tu nia ndoyo Maro Kindeni ipatea tu Yautânga Tamwata ma ipânga lâ maka nema njgu.

²³ Andeta zo njinde njga imâ ipânga laiti lâ. Mao nâ, zo imâ ipânga lâ. Aku lâ zo njinde Maro Kindeni ne Koroani Sapânga ma walo ilanzi tamâta njana sisama i kilala mao nâ. Mine nde kinzi ma ilonzi ndo papa i, ku ma sikura tu siwângi sondo ndo papa, ikura i ilo papa mine.

²⁴ Njana tu Maro Kindeni nde koroani, aku i ne Koroani Sapânga nâ uru isukanzi tamâta tu ma sisama i kilala sondo wa siwângi sondo papa i wa."

²⁵ Yesu iporo njgua njinde lâ, njinenga taine njinde iporo tu, "Nanja asama tu Mesia (i nja tonje Kirisi) ma muli imâ. Aku lâ zo njinde, i ma itula njgua rârâni duvi pwataki pa kinda."

²⁶ Yesu nde itu lâ kawa tu, "Nanjani tamwatângu kala Kirisi, kala amo njai aporo njgua pano".

²⁷ Yesu iporo mine, njinenga ndainani nâ kinzi pâri-tamâta nde simâ sipânga. Kinzi

matanzi ilâ simora Yesu iporo kuku taine njinde, aku wisinzi motutu. Andeta kinzi njandai sikasonja tu, "Noko ilo pa sâ", tâku "Nana sâ kâ nga kuporo kuku taine njine."

²⁸ Njineŋga taine njinde nde io ne kâmba ndue keno, aku itaulo ilâ lawea ilo. Aku itapâri panzi tamâta simo njinde mine tu,

²⁹ "Wa, miki kamâ kamora tamâta ndai! Kala njine itula ngua pwataki njana vetânga paveânga rârâni naja muŋga aveta njinde. Tiambo i nde Kirisi, tiya?"

³⁰ Mine kala kinzi sipile lawea ku siyâti simâ pa Yesu.

³¹ Kinzi simâ sipânnga tia yo yo, njineŋga kinzi pâri-tamâta sipai Yesu tu, "Pananânga, maka kano pano tu kuka kâpwa pinde nga!"

³² Andeta Yesu iporo isia ngua panzi tu, "Nakâŋgu kâpwa pinde keno, andeta miki kazizâla ndo njana."

³³ Njineŋga kinzi pâri-tamâta sipakasonja warakanzi tu, "Tiambo tamâta tonje muŋga ikai kâpwa imâ ilua i ika tâ, tiya?"

³⁴ Andeta Yesu ipainzi tu, "Kâŋgu kâpwa nde njine: naja amâ njana aveta ikura Maro Kindenî ne pateânga mine, ina isupwana kala amâ. Aku wurâta rârâni i muŋga ilua naja tu aveta, ande ma aveta marumbu lâ.

³⁵ Miki uru kaporo tu, 'Nzimana njapa keno mo njai yo. Mambo zo ipânnga nga, njineŋga kindâ ma takai kaniŋga lâ tâno ilo'. Taitu kala njine naja apaimi tu matami pareŋge kalea sondo pa tâno nga! Zo nga ipânnga lâ, aku kaniŋga nde kanaanzi lâ!

³⁶ Kala zo njine kinzi wurâta tamâta uru sikai mbumbu njana nenzi wurâta kâ, aku uru sigona kaniŋga. Aku kaniŋga njinde ma imo via ku imo nâ. Mine kala tamâta muŋga ipau vâsa lâ tâno ilo njinde ma indeka kuku tamâta igona kaniŋga.

³⁷ Mine kala ngua njine nde mao: 'Tamâta tonje ipau vâsa lâ tâno ilo, anja tamâta tonje nde igona kaniŋga'.

³⁸ Naja asupwami njana kagona kaniŋga lâ tâno ilo, andeta muŋga miki njandai kaveta wurâta lâ tâno njinde ilo nga. Nanayoni kinzi tamâta pinde siveta wurâta kaika papa tâno njinde, anja miki kakai kulu njana nenzi wurâta njinde kâ." Yesu iporo ngua tambirânga njine panzi ne pâri-tamâta.

³⁹ Samaria taine njinde muŋga itapâri panzi tamâta lâ lawea njinde mine tu, "Tamâta ndai itula ngua pwataki njana vetânga paveânga rârâni naja muŋga aveta njinde". Aku njana taine ne ngua njinde kâ, ande kinzi tamâta rârâ kalonzi tawana Yesu.

⁴⁰ Mine nde kinzi Samaria tamâta pinde simâ pa Yesu, aku sino tu ma imo ndaina

kuŋzi. Aku Yesu isâu panzi, kala imo lawea njinde kuŋzi ikura kari rua lâ.

⁴¹ Mine kala kinzi ngu njalae siloŋo Yesu tamwata kawa ngua, aku kalonzi tawana i.

⁴² Kinzi njinde sipai taine njinde tu, "Maka muŋga kaloŋo noko taine nâ ne ngua, aku kaloma tawana. Andeta njineŋga maka warakama kaloŋo i tamwata kawa ngua. Mine nde maka kasama tu tamâtani ndaina nde imo Yautânga Tamwata pa kindâ tamâta ndoni lâ tâno kulu."

Yesu iveta koipu tonje ne wurâta tamâta tonje natu tini ara kilo

⁴³ Kari rua njinde ilâ lâ, njineŋga Yesu ipile lawea njinde ku ilâ pa Galilaya tâno.

⁴⁴ Yesu tamwata muŋga iporo ngua mine: "Ambo ngua-tulânga tamâta tonje imo i tamwata ne lawea tina, ande kinzi tamâta lâ lawea njinde uru ilonzi ara papa i, ande tia".

⁴⁵ Yesu iyoka ilâ lee, njineŋga ipânnga Galilaya tâno. Aku kinzi tamâta lâ nia njinde sindeka nâ njana Yesu imâ imo kuŋzi, njana tu kinzi muŋga simo Jerusalem njana simora Juda nenzi kumbwa Pasova, ku simora vetânga rârâni Yesu iveta lâ Jerusalem lâ zo njinde.

⁴⁶ Zo pinde ilâ lâ, njineŋga Yesu itaulo ilâ pa Kana lawea, lâ Galilaya tâno. I muŋga iveta mâsi kaika lâ laweani ndaina njana iveta lâ ipalele ipânnga waini. Aku koipu tonje ne wurâta tamâta imo lawea tonje ikeno laiti, i nga tu Kaperneam lawea, andeta i natu tamâne ikai pukoŋa lâ.

⁴⁷ Tamâta njinde iloŋo pâri tu Yesu nga ipile Judia tâno ku imâ ipânnga Galilaya tâno lâ. Mine kala imâ pa Yesu, aku ino tu ma indue ilâ Kaperneam lawea kuku, tu ma iveta i natu tini ara kilo. Nana tu natu njinde laiti njana imâte kâ.

⁴⁸ Andeta Yesu nde ipai tu, "Opopo, ambo miki kamora mâsi kaika kie-kie tia, ande miki tinimi pwâka tu kalomi tawana naja".

⁴⁹ Andeta koipu ne wurâta tamâta njinde nde iporo taulo tu, "Tamâta Njalae, kumâ walele nga! Tia ma naja natuŋgu imâte."

⁵⁰ Njineŋga Yesu ipai tu, "Ara, kulâ. Noko natu nde tini ara kilo." Aku tamâta njinde kalo tawana Yesu ne ngua, kala ilâ.

⁵¹ Tamâta njinde ilâ lee, aku wurita kilo, andeta i njandai ipânnga Kaperneam lawea ilo nga. Njineŋga i ne sukânga tamâta pinde simâ sipakâtu kuku lâ nzâla, ku sipai tu, "Noko natu tamâne tini ara lâ!"

⁵² Njineŋga ikasonanzi tu, "Anja i tini ara kilo lâ kari tai njapia." Kinzi siporo taulo tu, "Nola, lala ikura kari tai taitu, ande nâna ipile i tini marumbu lâ".

⁵³ Njineŋga tamâta njinde kalo ngere, aku isama tu lâ kari tai ndainani nâ, ande Yesu munŋa iporo ngua tu, “Noko natu nde tini ara kilo”. Mine kala i kalo tawana Yesu, aku i see wukale sitavanzi i ne wurâta tamâta kala kalonzi tawana mine nâ.

⁵⁴ Munŋa Yesu iyoka pa Judia tâno ku ilâ Galilaya tâno, njineŋga iveta mâsi kaika tonŋe. Kala njine iveta mine nâ kilo.

5

Yesu iveta tamâta tonŋe tini ara kilo lâ Betesda Lââ Bwalika

¹ Njinde ilâ lâ, aku muli, njineŋga Yesu ikâki ilâ Jerusalem nana imora Juda nenzi kumbwa tonŋe kâ.

² Aku lââ bwalika tonŋe ikeno Jerusalem lawea ilo, lâ “Lama Nzâla” kawa tini laiti. Anŋa pâpâta lima ikeno lââ bwalika njinde nganŋe. Lâ Hibru ngua, ande kinzi sipatu lââ njinde ŋa tu Betesda.

³ Kinzi pukonŋa tamâta rârâ nde uru simo ndaina, sikeno pâpâta lima njinde kulu. Kinzi pinde matanzi leva-leva, anŋa pinde nde kinzi sakamao, anŋa pinde nde tukanzi pââsââ. [

⁴ Kinzi uru sio tininzi pa mâsi tonŋe tu ipâŋga, nana tu zo pinde Maro Njalae ne anŋelo tonŋe iveta lââ njinde isowe, njineŋga pukonŋa tamâta ea imunŋa panzi nana indue ilâ lââ ilo, ande i ma tini ara kilo.] *

⁵ Aku tamâta tonŋe imo niani ndaina, i munŋa ikai pukonŋa tonŋe, kala ikura tu iyoka tia ikura mbwera tamâta taitu kananŋo sanŋo kananŋo lima kananŋo nŋato (38).

⁶ Yesu mata ilâ imora tamâta njinde ikeno nâ imo, aku isama tu i ipoko ikura mbwera mbwera lâ. Mine kala ikasonŋa tamâta njinde tu, “Noko ilo tu ma tini ara kilo, tiya?”

⁷ Andeta pukonŋa tamâta itu lâ kawa tu, “Tamâta Njalae, lâ zo nana lââ pazazago, ande tamâta tonŋe nana ikai nana ndue iona lâ lââ bwalika ilo, ande tia. Nanŋa warakânŋu atogo tu andue lââ ilo, andeta kinzi tamâta pinde uru simunŋa pa nanŋa sindue lââ ilo.”

⁸ Njineŋga Yesu ipai tu, “Kumandi sânda, pwai ne rombe-rombe, aku pwoka kulâ!”

⁹ Aku ndainani nâ, tamâta njinde tînimbalau ipânŋa ara kilo, aku imandi, ku ikai ne rombe-rombe kâki, aku iyoka ilâ.

Andeta vetânŋa njinde ipânŋa lâ Juda nenzi pwareânŋa ne zo sapânŋa tonŋe.

¹⁰ Mine kala kinzi Juda tamâta njanŋala sipai tamâta njinde tu, “Wa, njine nde pwareânŋa ne zo sapânŋa ma! Kinda nenda ngua tukuŋa indi kaika tu noko ma kuveta wurâta mine nana pwale ne rombe-rombe kâ ndimo.”

¹¹ Andeta tamâta njinde iporo taulo tu, “Ambo taitu tamâta kala iveta nanŋa tiningu ara kilo njinde nde ipai nanŋa tu, ‘Kumandi sânda, pwai ne rombe-rombe, aku pwoka kulâ.’”

¹² Mine nde kinzi sikasonŋa tu, “Anŋa tamâta ea ipaino tu pwai ne rombe-rombe ku pwoka kulâ, a?”

¹³ Andeta tamâta njinde nde izizâla, nana tu kinzi tamâta nŋu njalae nde simo nia njinde, anŋa Yesu nde ipavea ilâ kala nao tia lâ.

¹⁴ Aku muli, njineŋga Yesu ipakâtu kuku tamâta njinde lâ Maro Kindeni ne luma sapânŋa, aku ipai tu, “Noko kulonŋo nŋa; kala njine noko tini ara lâ. Kupile ne vetânŋa kiesaka! Tia ma malia njalae tonŋe imâ ipânŋa pano, ipole malia munŋânŋa njinde.”

¹⁵ Njineŋga tamâta njinde ilâ ku ipainzi Juda tamâta njanŋala tu, “Tamâtani kala iveta nanŋa tiningu ara kilo njinde, ande Yesuni tamwata”.

¹⁶ Tia ku kinzi Juda tamâta njanŋala simandi nana siveta kinzi sakamao pa Yesu, nana tu iveta mâsi kaika njinde lâ pwareânŋa ne zo sapânŋa.

¹⁷ Andeta Yesu ipainzi tu, “Nanŋa Mama uru iveta ne wurâta ikura zo zo, aku nanŋa kala aveta wurâta mine nâ.”

¹⁸ Kinzi Juda tamâta njanŋala silonŋo Yesu ne ngua njinde, aku ilonzi gagatinzi njalae tu ma siroto nzâla nana sipu i pâta imâte kâ, nana tu kinzi situ imbware nenzi ngua tukuŋa nana pwareânŋa ne zo sapânŋa kâ. Andeta njinde nâ tia; iporo ngua tu, “Maro Kindeni nde nanŋa warakânŋu Mama”, aku nana njalae njinde kâ, ande Yesu isuka i tamwata nŋa kâki ipânŋa njalae, itogo Maro Kindeni nŋa mine.

Maro Kindeni Natu ikai Tama ndamwa kala iveta wurâta

¹⁹ Njineŋga Yesu iporo ngua taulo panzi mine tu, “Nanŋa aporo ngua mao nâ pami; Natu simbo nâ ikura tu ipatea vetânŋa tonŋe njineŋga iveta, ande tia. Vetânŋa ndia Natu imora Tama iveta, ande Natu ikura tu iveta vetânŋa njinde nâ. Vetânŋa rârâni Tama uru iveta, ande Natu kala uru iveta vetânŋani ndaina.

* 5:4 4 Nia ndoyo, ngua njine kala ikeno ngumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonŋe ipânŋa lâ muli nde isenŋe ngua njine ilâ kuku ngua ikeno munŋa.

²⁰ Njana tu Tama ilo ndo keno pa Natu, aku itula vetâña rârâni i tamwata uru iveta njinde papa. Aku muli i ma itula vetâña nalañala pinde kilo papa Natu njana iveta tona, ipole vetâña muñgâña njinde. Mine kala miki rârâni ma wisimi motutu.

²¹ Tama uru ipañonzi mateña tamâta ku via ilanzi kilo, aku Natu kala mine nâ via mao ilanzi tamâta rârâni njinde i ilo pateata tu ma iveta mine panzi.

²² Aku Tama ne wurâta njandai njana imo ngua-samâña tamwata panzi tamâta njana nenzi vetâña nja. I ndamwa ilua Natu njana imo ngua-samâña tamwata.

²³ Mine kala kinzi tamâta rârâni ma simege njana Natu ku sisuka i nja kâki, itogo uru simege njana Tama ku sisuka i nja kâki mine nâ. Tama muñga isupwa Natu indue imâ. Ambo tamâta tonje imege njana Natu tia, ande imege njana Tama tia mine nâ.

²⁴ Naja aporo ngua mao nâ pami; ambo tamâta tonje ma ipaveta kuku nanengu ngua, aku i kalo tawana Maro Kindeni, ina muñga isupwa naja kala amâ, ande tamâta njinde ikai via mao marumbu lâ, ma imo via mine ku imo nâ. Aku Maro Kindeni ma ipare nia pa tamâta njinde njana ne kiesaka kâ, ande tia, njana tu tamâta njinde ipile mateña nianzi marumbu lâ, aku imbwalu imo via nia lâ.

²⁵ Naja aporo ngua mao nâ pami; zo nde imâ ipânga laiti, ande kala imâ ipânga lâ, njana kinzi tamâta njinde uru simo sitogonzi mateña tamâta mine, ande ma sipaveta kuku Maro Kindeni Natu kawa ngua. Aku kinzi ea sipaveta kuku ngua njinde, ande kinzi njinde rârâni ma simo vianzi.

²⁶ Njana tu Tama tamwata nde Via Warika, aku iveta Natu ipânga Via Warika mine nâ.

²⁷ Aku i ndamwa ilua Natu lâ njana imo ngua-samâña tamwata panzi tamâta, njana tu i nde Tamâta Natu.

²⁸ Miki ma ilomi rârâ njana njinde kâ ndimo, njana tu zo tonje ma imâ ipânga, aku lâ zo njinde kinzi tamâta rârâni muñga simâte njinde ma silojo naja Tamâta Natu kawângu ngua,

²⁹ ku ma sipile mateña nianzi ku siyâti silâ pa nia yo. Tamâta ea kinzi muñga siveta vetâña ara, ande kinzi njinde ma simandi ku simo vianzi kilo. Anga ea kinzi muñga siveta vetâña sakamao, ande kinzi njinde ma simandi ku sikai vetâña njinde ne pareña-nia."

Yesu kilala nde ipânga nia yo

³⁰ "Naja warakângu akura tu apatea vetâña tonje njinenja aveta, ande tia.

Mao nâ, naja apateanzi tamâta njana simo vianzi tâku simo vianzi tia tâku, ikura Mama itula pana mine. Aku nanengu pateña njinde nde sono ndo, njana tu naja njandai aveta ikura warakângu nengu pateña nja. Naja uru aveta ikura Mama nâ ne pateña, ina isupwa naja kala amâ.

³¹ Ambo naja simbongu nâ ma atula ngua njana warakângu kâ, ande miki ma kalomi tawana nanengu ngua tia.

³² Andeta Mama itula ngua njana naja kâ tona, aku naja asama tu ngua rârâni itula njinde nde mao kanajo.

³³ Andeta njinde nâ tia; muñga miki kasupwanzi tamâta pinde silâ pa Yoane Lââ-Liliña Tamwata, aku Yoane kala iporo itula ngua mao kaja taituni pwataki njana naja kâ tona.

³⁴ Naja njandai ilongu tu tamâta tonje ma itula ngua pwataki njana naja kâ. Taitu naja ilongu tu Maro Kindeni ma iyautemi piti lâ kondoma ilo ku via mao ilami, kala aporo pami njana Yoane ne ngua kâ.

³⁵ Yoane nde itogo sinâla pa miki, aku miki muñga kandeka njana sinâla njinde kâ ikura zo mbwana-mbwana nâ.

³⁶ Andeta njinde nâ tia; vetâña rârâni naja uru aveta njinde kala itula naja kilalângu pwataki tona, aku vetâña njinde ipole ngua njinde Yoane itula njana naja kâ. Nanayoni Mama ipatea wurâta pa naja tu aveta, kala njine naja amo aveta wurâta njinde yo. Aku wurâtani ndaina uru itula naja kilalângu pwataki tu Mama isupwana kala amâ.

³⁷ Mao nâ, Mama isupwana kala amâ, aku i tamwata kala itula ngua pwataki njana naja kâ marumbu lâ. Miki njandai kalojo i kawa ngua, aku njandai kamora i nao nja.

³⁸ Aku miki njandai kapaveta kuku i kawa ngua nja, njana tu inani isupwana kala amâ, andeta miki kalomi tawana naja, ande tia.

³⁹ Andeta njinde nâ tia; miki uru kaveta wurâta njalae njana kapono Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini, njana tu miki katu ma kasânda via mao kulu lâ ngua njinde tini. Aku nguani ndaina kala itula naja kilalângu pwataki tona.

⁴⁰ Andeta miki tinimi pwâka tu kapono muli pa naja, njana kakai via mao kâ.

⁴¹ Naja njandai ilongu tu kinzi tamâta ma sindekana naja nja.

⁴² Andeta naja asama miki kilalami marumbu lâ. Naja asama tu miki ilomi keno pa Maro Kindeni, ande tia.

⁴³ Naja akai naja Mama ndamwa amâ, andeta miki kapu mulimi pana. Taitu kalojo nja; ambo tamâta tonje ma imâ

pami ku iporo i tamwata nâ ne ngua, ande miki ma ilomi ara papa i.

⁴⁴ Maro Kindeni simbo nâ nde Maro Nalae, aku ikura tu indekananzi tamâta pinde. Andeta miki tinimi pwâka tu i ma iveta vetâna mao nînde pami. Opopo, miki wa nawalami wa uru kapasuka warakami nâ njami kâki. Mine nde miki ma kakura tu kalomi tawana naña mâsi mana, a?

⁴⁵ Ambo miki katu naña ma amandi Maro Kindeni nao ku ataleami nana nemi vetâna soki kâ, ande nemi ilo-kalo nînde nde soki ndo! Opopo, miki ilomi tu Mose ma ivilami lâ ngua nia, andeta ina kala tamâtani nana italea miki kâ!

⁴⁶ Ambo miki munja kalomi tawana Mose ne ngua, ande miki ma kalomi tawana naña mine nâ, nana tu Mose ingere ngua nana naña kâ.

⁴⁷ Andeta miki kalomi tawana Mose ne ngua tia. Mine nde miki ma kakura tu kalomi tawana nanenju ngua mâsi mana, a?" Yesu iporo ngua nîne.

6

Yesu kâpwa ilanzi tamâne 5,000

Matai 14:15-21, Malaka 6:32-44, Luka 9:12-17

¹ Zo pinde ilâ lâ, nînenja zo tonje Yesu imbwalu ilâ pa Galilaya Lââ Bwalika tini pinde. (Kinzi sipatu lââ bwalika nînde na tonje tu Taiberias Lââ Bwalika).

² Aku kinzi tamâta ngu njalae nde soka Yesu muli silâ, nana tu kinzi munja simora Yesu iveta mâsi kaika nana ive-tanzi pukonja tamâta tininzi ara kilo kâ.

³ Nînenja Yesu ikâki tuu tonje kulu kunzi ne pâri-tamâta, aku lambunzi ndue sisanjona.

⁴ Aku Juda nenzi kumbwa njalae Pasova nde imâ ipânja laiti lâ.

⁵ Yesu mata ilâ ilea panzi tamâta ngu njalae nînde simâ papa i, nînenja ikasonja ne pâri-tamâta Pilip tu, "Kinda ma tako puroja panzi tamâta nîne lâ nia ndia, nana ma sika kâ."

⁶ Yesu iporo ngua mine pa Pilip tu ikai samâna papa kâ. I tamwata munjami ilo pateu tu ma iveta mâsi kaika tonje.

⁷ Ande Pilip iporo taulo tu, "Opopo, ambo kinda ma tako puroja ikura mbumbu 'silva' tamâta njalae rua (200), ande nînde ma ikuranzi ngu njalae nîne, ande tia ndo!"

⁸ Nînenja Yesu ne pâri-tamâta tonje, i na tu Andaria (i nde Saimon Petero tai), ande ipai Yesu tu,

⁹ "Ayo, tamâta lâlu tonje imo naji, aku puroja lima anja inja rua nde keno papa. Ambo taitu nînde ma ikuranzi ngu njalae nîne tia ndo!"

¹⁰ Andeta Yesu iporo tu, "Miki kapainzi tamâta tu lambunzi ndue sisanjona". (Unza ara keno nia nînde.) Nînenja kinzi râranî sisanjona. Kinzi tamâne nâ kambwanjenzi ipânja ikura 5,000 mine.

¹¹ Kinzi sisanjona lâ, nînenja Yesu ikai puroja ndaina, kawa ndange pa Maro Kindeni, aku iwae panzi tamâta sisanjona simo nînde. Yesu kâpwa ilanzi ikura ilonzi papa mine. Nînenja ikai inja kala iveta mine nâ.

¹² Kinzi sika lee kapwanzi pupuro lâ, nînenja Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, "Miki kalâ kagona kâpwa pinde kinzi sika tia kala ikeno nînde. Tia ma pinde saka-mao koa tia nâ."

¹³ Mine kala kinzi silâ sigona puroja nînde kinzi tamâta kapwanzi pupuro kala sika tia nînde. Munja puroja lima nâ keno, andeta kinzi sizeze puroja katiye nînde lâ ngâmo njalae sanja kano ruu ilonzi pipi lâ.

¹⁴ Kinzi tamâta nde simora mâsi kaika nîne Yesu iveta, nînenja siporo tu, "Mao nâ, tamâtani nana nde ngua-tulâna tamâta nînde munja siporo tu ma imâ imo tâno kulu!"

¹⁵ Yesu isama tu kinzi ngu nînde ilonzi tu sikai i kaika ku sio imo nenzi koipu njalae. Mine kala ipilenzi kilo, aku i simbo nâ ilâ pa tuu tonje.

Yesu iyoka lââ bwalika kulu

Matai 14:22-32, Malaka 6:45-52

¹⁶ Kari indue lala pararai lâ, nînenja Yesu ne pâri-tamâta nde sindue silâ pa lââ bwalika pwali.

¹⁷ Nînenja sikâki wânja tonje kulu, aku sipile nia nînde nana simbwalu silâ pa Kaperneam lawea kâ. Silâ lee, aku mbo lâ, andeta Yesu imâ ipânja panzi tia yo.

¹⁸ Andeta lawea iyoka kaika, aku kala kâki njalae.

¹⁹ Kinzi sipoe lee ikura nia mbuku lima kano taitu lâ, nînenja matanzi ilâ simora Yesu iyoka lââ bwalika kulu imâ ipânja wânja tini laiti. Aku siruru pata kano.

²⁰ Andeta Yesu ipainzi tu, "Wa, miki karuru ndimo! Nîne nde nanani warakângu!"

²¹ Nînenja ilonzi pateu tu ma sikai Yesu imo wânju kulu kunzi. Aku walele nâ wânja ilâ itoa nia nînde kinzi situ silâ papa.

Kinzi tamâta siroto nana Yesu kâ

²² Aku wurita kilo, ande kinzi tamâta ngu njalae simo yo lâ lââ bwalika tini pinde munja Yesu imo nînde. Nînenja kalonzi ngere ipânja tu wânja taitu nâ munja ikeno sâwa, aku nola, lâ zo nînde Yesu ne pâri-tamâta sikâki wânja nînde kulu ku

silâ, ande Yesu imo kunzi tia. Kinzi pâri-tamâta simbonzi nâ simo wânga kulu.

²³ Ninennga Taiberias lawea nenzi wânga pinde nde simâ sitoa. Kinzi sitoa lâ nia njinde munnga Maro Nalae kawa ndange, njinennga puroŋa ilanzi tamâta sika.

²⁴ Kinzi tamâta nde sisama tu Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde sipilenzi silâ lâ. Mine kala sikâki wânga pinde kulu, aku silâ pa Kaperneam lawea tu siroto ŋana Yesu kâ.

Yesu nde puroŋa ŋana via mao kâ

²⁵ Kinzi tamâta njinde silâ lee sitoa lââ bwalika tini pinde. Njinennga sisânda Yesu kulu, aku sikasoŋa tu, "Pananâŋa, noko kumâ kupânga nia njine lâ zo ndia."

²⁶ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, "Naŋa aporo ŋgua mao nâ pami; miki ŋandai kasama mâsi kaika munnga aveta njinde kilala kala karoto ŋanana ŋga. Miki nola kaka puroŋa lee kapwami pupuro lâ, aku ŋana duvi njinde kâ miki karoto ŋanana.

²⁷ Miki ma kamakâsa ŋana kakai kâpwa njinde ma muli sâmbu, mine ndimo. Ara ŋana miki ma kamakâsa ŋana kakai kâpwa njinde ikura ŋana ivilami tu kamo viami ku kamo nâ. Naŋa Tamâta Natu ma kâpwa njinde alami, ŋana tu naŋa akai Mama Maro Kindeni ndamwa ŋana aveta mine."

²⁸ Yesu iporo ŋgua njine lâ, njinennga kinzi sikasoŋa tu, "Aŋga maka ma kaveta wurâta ndia ŋana Maro Kindeni ma ilo ara pama mine nâ."

²⁹ Aku Yesu itu lâ kawanzi tu, "Maro Kindeni ne wurâta nde mine; miki ma kalomi tawana tamâta njine i munnga isupwana kala amâ."

³⁰ Njinennga kinzi sikasoŋa Yesu kilo tu, "Noko ma kuveta mâsi kaika ndia lâ maka naoma ŋana ma kaloma tawana noko ne ŋgua, a? Noko ma kuveta mana.

³¹ Kinda timbunda mungga sika kâpwa tonge, i ŋa tu 'mana', lâ nia bilimu. Ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu, 'I samba ne kâpwa ilanzi tamâta tu ma sika'."

³² Ande Yesu iporo ŋgua taulo panzi tu, "Naŋa aporo ŋgua mao nâ pami; puroŋa njinde Mose munnga ilami nde samba ne puroŋa mao tia. Naŋa Mama nâ uru samba ne puroŋa mao ilami.

³³ Maro Kindeni ne puroŋa mao nde tamâtani njine kala iyoka pa samba indue imâ ŋana via mao ilanzi tâno tamâta."

³⁴ Njinennga kinzi sipai Yesu tu, "Tamâta Nalae, puroŋa njinde kulama ikura zo zo."

³⁵ Aku Yesu iporo tu, "Naŋani warakângu nde puroŋa ŋana via mao kâ. Tamâta ea imâ pa naŋa, ande putole ma ipu i kilo, ande tia. Aku tamâta ea kalo

tawana naŋa, ande i ma irakoŋa ŋana lââ kâ kilo, ande tia.

³⁶ Andeta naŋa munnga aporo ŋgua pami mine tu, 'Miki kamora naŋa lâ, taitu ŋandai kalomi tawana naŋa ŋga'.

³⁷ Tamâta ea kinzi naŋa Mama munnga ipatea tu ma ilua naŋa, ande kinzi njinde rârâni ma sipono muli pana. Aku tamâta ea ipono muli pa naŋa, ande naŋa ma apu muliŋgu papa i tia ndo.

³⁸ Naŋa ayoka samba andue amâ ŋana aveta ikura naŋa warakângu nenngu pateâŋa, ande tia. Naŋa amâ ŋana aveta ikura Maro Kindeni ne pateâŋa, ina isupwana kala amâ.

³⁹ Mao nâ, Maro Kindeni isupwana kala amâ. Aku i tamâta pinde ilua naŋa lâ, aku i ne pateâŋa ikeno mine: naŋa ma apile tamâta tonge lâ kinzi ŋgu njinde kala ma nao tia lâ, ande tia ndo. Lâ zo muli ŋana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande naŋa ma apaŋonzi tamâta njinde rârâni taitu-taitu, kala ma simo vianzi kilo.

⁴⁰ Naŋa Mama ne pateâŋa nde mine: tamâta ea kinzi simora Natu kilala ku kalonzi tawana i, ande kinzi njinde rârâni ma simo vianzi mine ku simo nâ. Aku lâ zo muli ŋana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande naŋa ma apaŋonzi tamâta njinde taitu-taitu, kala ma simo vianzi kilo."

⁴¹ Kinzi Juda tamâta nde wisinzi nâna ŋana ŋgua Yesu iporo panzi mine tu, "Naŋani warakângu nde puroŋa njine kala iyoka pa samba indue imâ". Mine nde kinzi siporo ŋgua lâ warakanzi nâ ŋgininzi.

⁴² Kinzi siporo tu, "Opopo, tamâta njine nde Yesu, i Yosepe natu nâ! Kinda tasamanzi i tina-tama lâ. Mine nde ŋana sâ kâ ŋga iporo ŋgua tu i munnga iyoka pa samba indue imâ, a?"

⁴³ Andeta Yesu ipainzi tu, "Miki ma kaporo ŋgua nâna mine lâ warakami ŋginimi ndimo.

⁴⁴ Naŋa Mama munnga isupwana kala amâ. Ambo Mama isowe tamâta tonge ilo kalo tia, ande tamâta njinde tamwata ikura tu imâ pa naŋa, ande tia ndo. Aku lâ zo muli ŋana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande naŋa ma apaŋonzi tamâta rârâni munnga simâ pa naŋa njinde, aku ma simo vianzi kilo.

⁴⁵ Kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta munğâŋa singere ŋgua lâ pepa tini mine tu, 'Maro Kindeni ma ipanananzi tamâta rârâni'. Aku tamâta ea itambira taŋa ku ipanâna sondo ŋana Maro Kindeni ne ŋgua kâ, ande tamâta njinde ma imâ pa naŋa.

⁴⁶ Andeta naŋa ŋandai aporo tu tamâta tonge munnga imora Maro Kindeni nao ŋga. Maro Kindeni isupwa naŋa kala amâ,

aku naŋa simbongu nâ munga amora i nao.

⁴⁷ Naŋa aporo ngua mao nâ pami; tamâta ea kalo tawana naŋa ma imo via ku imo nâ.

⁴⁸ Naŋani warakângu nde puroŋa ŋana via mao kâ.

⁴⁹ Munga miki timbumi sika kâpwa tonje, i ŋa tu 'mana', lâ nia bilimu. Andeta muli ŋa kinzi rârâni simâte lâ.

⁵⁰ Anja puroŋa ŋine kala iyoka pa samba indue imâ, ande puroŋa kie tonje, aku tamâta ea ika puroŋa ŋine ma imâte tia.

⁵¹ Naŋani warakângu nde puroŋa ŋana via mao kâ kala iyoka pa samba indue imâ. Tamâta ea kinzi sika puroŋa ŋine, ande ma simo vianzi ku simo nâ. Aku puroŋa ŋine nde naŋa kanoŋgu ŋai. Naŋa ao ŋine ilâ panzi tâno tamâta, ŋana ma sikura tu simo vianzi kâ."

⁵² Yesu iporo ngua ŋine lâ, ŋinenŋa kinzi juda tamâta simandi sipawa ngua kaika lâ warakanzi ŋgininzi. Kinzi siporo tu, "Mana mana ŋga tamâta ŋine iporo tu i tamwata kanoŋo ma ilua kindu tu taka, a?"

⁵³ Ninenŋa Yesu ipainzi tu, "Naŋa aporo ngua mao nâ pami; ambo miki kaka naŋa Tamâta Natu kanoŋgu tia, aku kanu naŋa seengu tia, ande via mao ikeno pami, ande tia.

⁵⁴ Anja tamâta ea ika naŋa kanoŋgu wa inu seengu wa, ande tamâta ŋinde ikai via mao, ma imo via mine ku imo nâ. Aku lâ zo muli ŋana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande naŋa ma apaŋo tamâta ŋinde imo via kilo.

⁵⁵ Naŋa tu naŋa kanoŋgu nde kâpwa mao, anja seengu nde nuna mao.

⁵⁶ Tamâta ea ika kanoŋgu wa inu seengu wa, ande tamâta ŋinde ipaipa kuku naŋa, aku naŋa kala apaipa kuku i.

⁵⁷ Mama, ina Via Tamwata, munga isupwana kala amâ, aku i via mao ilua naŋa lâ. Aku mine nâ, tamâta ea ika naŋa kanoŋgu, ande naŋa ma via mao ndainani alua i.

⁵⁸ Njine nde puroŋa ŋinde iyoka pa samba indue imâ. Miki timbumi munga sika kâpwa tonje, i ŋa tu 'mana', ŋinenŋa simâte lâ. Anja tamâta ea ika puroŋa ŋine ma imo via ku imo nâ."

⁵⁹ Yesu iporo ngua ŋine ipananzi tamâta lâ luma ŋana pasauŋa kâ ŋinde ikeno Kaperneam lawea ilo.

Yesu kawa ngua nde via mao ilua kindu

⁶⁰ Kinzi tamâta rârâ munga sipono muli pa Yesu, kala siloŋo i ne ngua ŋine. Njinenŋa kinzi siporo tu, "Opopo, i ne ngua

ŋine nde malia ndo. Ea ikura tu kalo tawana ngua kaŋa mine, a?"

⁶¹ Yesu isama tu kinzi tamâta ŋinde ilonzi mine ŋana i ne ngua kâ. Mine kala ipainzi tu, "O, ngua ŋine nde iyaula ilomi kalomi, a?"

⁶² Mine kala, ambo muli miki ma kamora naŋa Tamâta Natu akâki alâ pa nia ŋinde naŋa munga amo, ande lâ zo ŋinde miki ilomi ma keno mana, a?"

⁶³ Maro Kindeni ne Koroani uru via mao ilanzi tamâta. Kinzi tamâta warakanzi nâ sikura tu sikai via ŋine tia ndo. Naŋa kawângu ngua nde nzâla ŋana Maro Kindeni ne Koroani imâ pami ŋana via ilami kâ.

⁶⁴ Andeta miki pinde ŋandai kalomi tawana ŋga." Nia ndoyo, Yesu isamanzi tamâta ŋinde taitu-taitu ilonzi marumbu lâ. Isama tu kinzi pinde ma kalonzi tawana i tia, aku isama tu i ne tamâta tonje ma muli io i lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo tona.

⁶⁵ Njinenŋa Yesu iporo kilo tu, "Naŋa duvi ŋinde kâ, ande naŋa munga apaimi tu ambo Maro Kindeni isowe tamâta tonje ilo kalo tia, ande tamâta ŋinde tamwata ikura tu imâ pa naŋa tia ndo."

⁶⁶ Yesu iporo ngua ŋine lâ, ŋinenŋa kinzi tamâta rârâ sipile i ku silâ. Kinzi munga sipono muli pa i, andeta tininzi pwâka tu soka kuku i kilo.

⁶⁷ Tia ku Yesu ikasoŋanzi ne pâri-tamâta saŋao kanoŋanzi rua mine tu, "Mana mana, a? Tiambo miki kala katu kapile naŋa ku kalâ, tiya?"

⁶⁸ Andeta Saimon Petero iporo lâ kawa tu, "Maro Njalae, ambo maka ma kapile noko, ande ma kalâ pa tamâta ea, a? Tia ndo. Noko kawa ngua itula nzâla pama ŋana kamo viama nâ.

⁶⁹ Kala ŋine maka kaloma tawana noko. Maka kasama tu noko nde Maro Kindeni ne Tamâta Sapâŋa."

⁷⁰ Aku Yesu itu lâ kawanzi tu, "Naŋa warakângu apatea miki saŋao kanoŋomi rua lâ. Andeta tamâta tonje lâ ŋginimi nde Sadana ne tamâta!"

⁷¹ (Yesu iporo ngua ŋine ŋana Judas, i Saimon Iskariot natu. I nde tonje lâ kinzi pâri-tamâta saŋao kanoŋanzi rua, andeta muli i io Yesu lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo.)

7

Yesu ilâ Jerusalem lawea ŋana imora juda nenzi kumbwa tonje

¹ Njinde ilâ lâ, ŋinenŋa Yesu iyoka ilâ pa lawea pinde lâ Galilaya tâno. I tini pwâka tu iyoka lâ judia tâno, ŋana tu kinzi juda

tamâta njalaŋala simo njinde nde ilonzi tu sipu i pâta imâte.

² Yesu iveta mine lee, njineŋga Juda nenzi kumbwa njana simo pâla ilo ikura sânda taitu kâ, nde imâ ipâŋga laiti lâ.

³ Mine kala Yesu tai kinzi nde simâ papa ku sipai tu, "Ara njana noko ma kupile nia njine ku pwoka kulâ pa Judia tâno. Ambo noko ma kuveta mine, ande kinzi tamâta munŋa kalonzi tawanano njinde ma sikura tu simora noko kuveta mâsi kaika pinde.

⁴ Njana tu ambo tamâta tonŋe itu ipatula i tamwata kilala pwataki panzi tamâta, ande i ma uru ipavea nâ ku iveta ne wurâta, ande tia. Ayo, noko uru kuveta mâsi kaika pinde; mine nde ara njana noko ma kupatua lâ nia yo, lâ kinzi tamâta rârâni naonzi."

⁵ Yesu tai kinzi siporo njua mine, njana tu kinzi warakanzi kala njandai kalonzi tawana i njua.

⁶ Mine kala Yesu itu lâ kawanzi tu, "Nanenŋu zo sondo nde ipâŋga tia yo. Anŋa miki warakami nemi zo sondo nde zo rârâni.

⁷ Sâ tonŋe ikeno njana ivetanzi tâno tamâta wisinzi nâna pa miki kâ, ande tia. Andeta kinzi wisinzi nâna pa naŋa, njana tu naŋa uru atula njua pwataki tu nenzi vetâŋa nde sakamao ndo.

⁸ Miki warakami nâ kakâki kalâ kamora kumbwa njalae. Anŋa naŋa nde ma alâ amora kumbwa njinde tia, njana tu nanenŋu zo sondo nde ipâŋga tia yo."

⁹ Yesu iporo njua njine panzi lâ, aku imo ndaina lâ Galilaya tâno ikura zo pinde.

¹⁰ Yesu tai kinzi nde silâ njana simora kumbwa njinde marumbu lâ, aku muli, njineŋga Yesu kala ilâ tona. Andeta i njandai iyoka nia yo lâ kinzi tamâta naonzi njua. Iyoka paveâŋa nâ ilâ.

¹¹ Kinzi Juda tamâta njalaŋala nde sikai wurâta siroto njana Yesu kâ lâ kumbwa njinde. Kinzi sikasonjanzi tamâta pinde tu, "Tamâta njinde imo ndia."

¹² Anŋa kinzi tamâta rârâ nde siporo njana Yesu kâ lâ warakanzi nâ nŋininzi. Kinzi pinde siporo tu, "I nde tamâta ara", anŋa pinde nde siporo tu, "I tamâta ara tia. I uru ikai laŋeŋa panzi tamâta."

¹³ Andeta kinzi rârâni siruru njananzi Juda tamâta njalaŋala. Mine kala kinzi njandai siporo nenzi njua njana Yesu kâ lâ tamâta njinde naonzi njua.

¹⁴ Kari pinde ilâ lâ, aku kumbwa njalae njinde ipâŋga lâ nŋini. Njineŋga Yesu ilâ pa Maro Kindeni ne luma sapâŋa, aku imandi njana ipanananzi tamâta kâ.

¹⁵ Kinzi Juda tamâta njalaŋala nde wisinzi motutu, ku siporo tu, "Opopo, tamâta njine njandai ipono pepa njana nenda njua

tukuŋa kâ. Mine nde mana mana njua i ne ilo-kalo ipâŋga njalae mine, a?"

¹⁶ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, "Njua kala naŋa uru aporo apananami njine, ande naŋa warakâŋgu nenŋu njua, ande tia. Njine nde Maro Kindeni kawa njua, ina isupwana kala amâ.

¹⁷ Ambo tamâta tonŋe ilo patewa tu i ma iveta ikura Maro Kindeni ne pateâŋa mine, ande tamâta njinde ma isama njua naŋa uru apananami njine kilala sondo. I ma isama sondo tu naŋa warakâŋgu nâ njandai apatea njua njine nga. I ma isama tu Maro Kindeni munŋa ipanana naŋa njana njua njine kâ.

¹⁸ Njana tu tamâta ea ikai njua lâ i tamwata nâ ilo kalo, njineŋga iporo itula pwataki, ande tamâta njinde iveta mine njana ipasuka i tamwata njana nâ. Taitu kaloŋo njua; ambo tamâta tonŋe itu kinzi tamâta ma sipanea tamâta munŋa isupwa i imâ njinde njana, ande tamâta njinde nde tamâta njana iporo njua mao kâ. I ma iporo njua laŋeŋa tonŋe tia.

¹⁹ Miki kasama tu siŋgani Mose itula njua tukuŋa pami. Andeta miki rârâni taitu-taitu uru kalaŋa kapole njua tukuŋa njinde. Mine nde njana sâ kâ njua miki ilomi tu kapu naŋa pâta amâte, a?"

²⁰ Yesu iporo njua njine lâ, njineŋga kinzi tamâta siporo tu, "Opopo, koroani saka tonŋe ipakâe kuku noko! Tamâta ea ilo tu ipu noko pâta kumâte, a?"

²¹ Andeta Yesu iporo njua lâ kawanzi tu, "Naŋa munŋa aveta mâsi kaika taitu nâ, kala miki rârâni wisimi motutu.

²² Miki uru kavenzi natumi karaenzi lâ pwareâŋa ne zo sapâŋa, ikura Mose ne njua tukuŋa itula pami mine. (Andeta Mose njandai imunŋa njana iveta vetâŋa njinde njua. Siŋgani miki timbumi uru siveta mine.)

²³ Miki kalomi tawana tu Mose ne njua tukuŋa njana karae-veŋa kâ nde ipole njua tukuŋa njana pwareâŋa ne zo sapâŋa kâ. Mine kala miki uru kavenzi natumi tamâne karaenzi lâ pwareâŋa ne zo sapâŋa. Anŋa naŋa nde munŋa aveta tamâta tonŋe tini ndoni sondo lâ pwareâŋa ne zo sapâŋa. Mine kala njana sâ kâ njua miki wisimi nâna pa naŋa, a?"

²⁴ Miki uru kaporo njua soki walele nâ njana nanenŋu vetâŋa kâ. Andeta naŋa apaimi tu ma kaveta mine ndimo. Ara njana miki ma kalomi njere sondo munŋa lâ, njineŋga kaporo njua sondo nâ njana nanenŋu vetâŋa kâ."

Kinzi tamâta ilonzi tu sisama Yesu kilala sondo

²⁵ Yesu iporo njua njine lâ, njineŋga kinzi tamâta pinde uru simo Jerusalem

lawea nde sipakasoŋa warakanzi tu, "Opopo, tiambo ina kala tamâtani njine kinzi situ sipu pâta imâte, tiya?"

²⁶ Andeta kamora nga! Imo iporo ngua lâ nia yo, taitu kinzi tamâta njaŋajala nde siporo ngua tonge lâ i kawa tia ndo. Tiambo kinzi ilonzi patewa tu i nde Kirisi, tiya?

²⁷ Andeta kinda kalonda tawana tu lâ zo njana Kirisi ma imâ ipânga, ande kinzi tamâta rârâni ma sizizâla njana i ne lawea tina kâ. Anga tamâta njine ne lawea tina, ande kinda tasama lâ."

²⁸ Yesu nde imo Maro Kindeni ne luma sapânga ne ngumbi ilo ku ipanananzi tamâta yo, njineŋga isuŋa kawa kâki njalae ku iporo tu, "O, miki kasama naŋa kilalâŋgu marumbu lâ, a? Anga miki kasama nanenju lawea tina mine nâ, a? Kalonjo nga; naŋa njandai akai warakâŋgu ndamwâŋgu kala amâ amo njine. Taitu Maro Kindeni, ina isupwa naŋa kala amâ, ande i Mao Tamwata. Miki kasama i kilala tia.

²⁹ Anga naŋa nde asama i kilala sondu, njana tu naŋa muŋga amo kuku i, aku ina isupwana kala amâ."

³⁰ Yesu iporo ngua njine lâ, njineŋga kinzi tamâta pinde siveta njana sikale i kaika kâ. Andeta sikura tia, njana tu i ne zo sondu njana vetânga mine ma ipânga papa kâ, ande ipânga tia yo.

³¹ Anga kinzi tamâta rârâ lâ ngu njinde nde kalonzi tawana Yesu. Kinzi siporo tu, "Njine nde Kirisi tamwata, njana tu tamâta tonge ikura tu iveta mâsi kaika rârâ, kambwanjenzi ipole tamâta njine ne mâsi kaika, ande tia ndo."

³² Kinzi tamâta pinde lâ Parisai ngu nde silononzi tamâta siporo ngua mine njana Yesu kâ. Mine kala kinzi patarawânga tamâta njalaŋala sitavanzi Parisai tamâta nde sisupwanzi luma sapânga ne sambara pinde tu sikai Yesu kaika kâ.

³³ Njineŋga Yesu iporo tu, "Naŋa ma amo kumi ikura zo mbuku taitu nâ, njineŋga ma apilemi ku alâ pa i njinde muŋga isupwana kala amâ.

³⁴ Miki ma karoto njana naŋa kâ, andeta ma kasânda kulunju tia. Aku miki kakura tu kalâ nia naŋa ma amo njinde, ande tia."

³⁵ Andeta kinzi Juda tamâta njalaŋala nde siporo lâ warakanzi nâ ngininzi tu, "Ayo, tamâta njine ma ilâ sinia kala kinda takura tia njana tasânda i kulu kâ, a? Tiambo i ma ilâ kinzi tinikoa ngu nenzi lawea ikeno malawae, kinda seenda pinde simo njinde, aku ma ipanananzi tinikoa, tiya?"

³⁶ Iporo tu kinda ma taroto njana i kâ, andeta ma tasânda kulu tia. Aku iporo tu

kinda takura tu talâ nia i ma imo njinde, ande tia. Ayo, ngua njine nde duvi mana."

Yesu itula ngua njana via ne lâa

³⁷ Juda nenzi kumbwa njinde nde laiti njana marumbu kâ, aku kari taitu nâ keno mo njai yo. Njineŋga lâ zo njalae njinde, Yesu imandi ku isarâwa kawa njalae mine tu, "Noko tamâta ea kurakoŋa njana lâa kâ, ande kumâ pa naŋa, aku ma lâa alano kunu.

³⁸ Njana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, "Tamâta ea kalo tawana naŋa, ande via ne lâa ma isâko lâ tamâta njinde ilo, aku ma irere ilâ."

³⁹ Yesu ne ngua tambirânga njine duvi nde mine: kinzi tamâta ea kalonzi tawana i, ande muli kinzi njinde sikai Koroani Sapânga. Andeta pa zo njinde, Koroani Sapânga nde ilâ panzi kalo-tawana tamâta tia yo, njana tu Yesu imo kunzi yo, aku njandai itaulo ilâ pa Maro Kindeni nga.

Kinzi tamâta sipwa pwataki simo ngu rua

⁴⁰ Kinzi tamâta pinde silonjo Yesu ne ngua njinde, njineŋga siporo tu, "Mao nâ, tamâtani njaina nde ngua-tulânga tamâta njinde kinda uru tao tininda papa!"

⁴¹ Aku pinde nde siporo tu, "I nde Kirisi ma!" Anga pinde nde siporo tu, "Yoo, tamâta njine nde Galilaya tâno warika, aku Kirisi ma ipânga lâ Galilaya tâno tia ndo!"

⁴² Njana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu Kirisi ma ipânga lâ Koipu Njalae Daviti see, aku ma ipânga lâ Daviti ne lawea tina, Betlehem."

⁴³ Mine kala kinzi tamâta sipwa pwataki simo ngu rua njana Yesu kâ.

⁴⁴ Kinzi pinde situ ma sikale i kaika. Andeta njandai siveta mine nga.

Kinzi Juda tamâta njalaŋala kalonzi tawana Yesu tia

⁴⁵ Tia ku luma sapânga ne sambara njinde nde sitaulo silâ panzi patarawânga tamâta njalaŋala wa kinzi Parisai tamâta wa. Aku kinzi patarawânga tamâta njalaŋala njinde nde sikasonjanzi tu, "Ayo, njana sâ kâ nga miki njandai kakai Yesu kamâ, a?"

⁴⁶ Andeta kinzi sambara situ lâ kawanzi tu, "Opopo, tamâta tonge muŋga iporo ngua irerege kuku tamâta njinde ne ngua, ande tia ndo!"

⁴⁷ Andeta kinzi Parisai tamâta nde siporo taulo tu, "Wa, tiambo ilanje miki wa, tiya?"

⁴⁸ Miki kalomi nggere njana maka tamâta njalaŋala wa maka Parisai ngu wa. Maka ea kaloma tawana i, a? Tia ndo!

⁴⁹ Anga kinzi tamâta ngu njinde ilonzi kalonzi kapa, kala sizizâla ndo njana Mose

ne ngua tukuŋa kâ. Ara ŋana Maro Kindeni ma izavarunzi tamâta ŋinde!”

⁵⁰ Andeta Parisai tamâta tonje, i ŋa tu Nikoteme, nde imo ndaina kunzi tamâta ŋalaŋala ŋinde. Ina kala tamâtani ndaina munja ipavea ku ilâ pa Yesu. Aku ipainzi nuwala tu,

⁵¹ “Kaloŋo ŋga; kinda nenda ŋgua tukuŋa ikeno mine: ambo kinda ilonda tu tapare nia pa tamâta tonje ŋana i ne vetâŋa soki kâ, ande kinda ma taloŋo ŋgua lâ i tamwata kawa munja lâ ŋga, ŋana ma tasama sondo ŋana vetâŋa ndia i munja iveta ŋinde.”

⁵² Andeta i nuwala tamâta ŋalaŋala nde siporo taulo tu, “O, tiambo noko kala nde Galilaya tâno warika, a? Kulâ kupono Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini ŋinde sondo ŋga. Njineŋga noko ma kusama tu Galilaya tâno nde ŋgua-tulâŋa tamâta mao tonje ne lawea tina, ande tia ndo.”

8

[Kinzi sikai taine tonje munja iveta kiesaka simâ pa Yesu

¹ Njineŋga kinzi Juda tamâta ŋinde nde silâ pa warakanzi nenzi luma. Anja Yesu nde ilâ pa Oliv Tuu.

² Aku wurita kilo, mbwale pwataki lâ, njineŋga Yesu itaulo ilâ pa Maro Kindeni ne luma sapâŋa kilo. Anja kinzi tamâta rârâni nde simâ lee sipasau siŋge i lâ. Njineŋga isaŋona ŋana ipanananzi kâ.

³ Andeta kinzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ pinde, anja kinzi Parisai tamâta pinde, ande sikai taine tonje simâ pa Yesu. Taine ŋinde nde tamâne tonje kaiwa, andeta munja kinzi tamâta pinde simora taine ŋinde iveta sakamao kuku tamâne tonje. Mine kala sikai taine ŋinde simâ, aku siŋgunu imandi lâ kinzi tamâta rârâni naonzi.

⁴ Aku sipai Yesu tu, “Pananâŋa, taine ŋine nde tamâne tonje kaiwa, andeta kinzi simora i iveta sakamao kuku tamâne tonje.

⁵ Lâ kinda nenda ŋgua tukuŋa, ande Mose itu ŋgua kaika tu kinda ma mira nâ tasia taine mine imâte. Anja noko ilo mana.”

⁶ Kinzi situ Yesu ma iporo ŋgua tonje soki tâ, ikura ŋana sikai i kaika ku sio lâ ŋgua nia. Ambo taitu Yesu nde itundu, aku mbau sili ilâ ingere ŋgua pinde lâ tâno tini.

⁷ Tia ku kinzi tamâta ŋinde simo nâ sikasoŋa Yesu. Njineŋga Yesu nao kâki ku ipainzi tu, “Tamâta ea lâ miki ŋginimi

munja iveta kiesaka tonje tia, ande tamâta ŋinde ikura tu imunja pami ŋana mira nâ isia taine ŋine.”

⁸ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, njineŋga itundu kilo ku ingere ŋgua pinde kilo lâ tâno tini.

⁹ Kinzi tamâta ŋinde nde siloŋo Yesu ne ŋgua ŋine, aku kawanzi buu nâ. Njineŋga kinzi rârâni taitu-taitu nde sipile nia ŋinde ku silâ. Kinzi tamâta kokoŋa silâ munja, njineŋga kinzi tamâta lâlu nde soka mulinzi kala silâ mine nâ. Kinzi siveta mine lee marumbu, aku Yesu simbo nâ imo nia ndaina. Anja taine nde imandi yo, imo Yesu nao.

¹⁰ Njineŋga Yesu nao kâki kilo ku ikasoŋa taine ŋinde tu, “Taine, anja kinzi simo ndia. Tiambo tamâta tonje tia ŋana italea noko, tiya?”

¹¹ Aku taine nde iporo tu, “Tamâta Njalee, tamâta tonje ŋana iveta mine, ande tia.” Aku Yesu ipai tu, “Naŋa kala ma atalea noko, ande tia. Noko kulâ. Taitu ŋine naŋa apaino tu noko ma kuveta kiesaka mine kilo ndimo.”*

Yesu nde tâno ne sinâla

¹² Njinde ilâ lâ, aku muli ŋga Yesu iporo ŋgua panzi tamâta kilo mine tu, “Naŋa nde tâno ne sinâla. Tamâta ea ipono muli pa naŋa, ande i ma imo tava sinâla ŋana via kâ, aku ma iyoka kondoma ilo kilo tia.”

¹³ Njineŋga kinzi Parisai tamâta pinde nde siporo tu, “Ayo, kala ŋine noko pwai noko tamwata nâ ndamwa ku kuporo kutula ŋgua ŋana noko tamwata kâ. Mine kala noko ne ŋgua nde kaa nâ.”

¹⁴ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Mao nâ, naŋa atula ŋgua ŋana naŋa warakâŋgu kâ. Andeta nanenju ŋgua nde mao kanaŋo. Miki kalomi ŋgere sondo ŋga; naŋa asama lâ ŋana nia ŋinde munja apile kala amâ nao ŋai. Aku mine nâ, naŋa asama lâ ŋana nia ŋinde mwanja ŋga ma alâ papa. Anja miki nde kasama ŋinde tia.

¹⁵ Miki uru kakai tamâta nâ nenzi ilokalo, njineŋga kapa ŋgua ŋana kapare nia panzi tamâta. Anja naŋa ŋandai aveta mine ŋga.

¹⁶ Miki kaloŋo ŋga; ambo naŋa ma apa ŋgua ŋana pareŋa-nia kâ pa tamâta tonje, ande nanenju ŋgua ŋinde nde sondo ndo, ŋana tu ŋandai naŋa simbonju nâ aveta ŋine. Naŋa Mama, ina isupwana kala amâ, ande i uru iveta wurâta ŋinde kuku naŋa.

¹⁷ Miki nemi ŋgua tukuŋa tonje ikeno mine: ‘Ambo tamâta rua situla ŋgua kaŋa

* 8:11 8:1-11 Nia ndoyo, ŋgua ŋine kala ikeno ŋgumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânŋa lâ muli nde isenje ŋgua ŋine ilâ kuku ŋgua ikeno munja.

taitungi lâ ngua nia, ande nenzi ngua njinde nde mao’.

¹⁸ Ayo, naŋa atula ngua ŋana naŋa warakâŋgu kâ, aku Mama, ina isupwana kala amâ, ande i kala itula ngua kie taituni ŋana naŋa kâ. Mine kala ngua njinde nde mao nâ.”

¹⁹ Yesu iporo ngua njine lâ, njineŋga kinzi sikasoŋa tu, “Aŋga noko tama imo ndia.” Yesu nde itu lâ kawanzi tu, “Miki kasama naŋa kilalâŋgu tia, aku mine nâ, miki kasama Mama kilala tia. Ambo miki kasama naŋa kilalâŋgu, ande ma kasama Mama kilala tona. Andeta tia.”

²⁰ Yesu iporo ngua njine rârâni lâ Maro Kindeni ne luma sapâŋa ne ŋgumbi ilo. Ipanananzî tamâta lâ patarawâŋa nia njinde kinzi tamâta uru sio nenzi mbumbu ilâ pa Maro Kindeni. Andeta tamâta tonge ikura tu ikale i kaika nde tia, ŋana tu i ne zo sondo ŋana vetâŋa mine ma ipâŋga papa kâ, ande ipâŋga tia yo.

Yesu iporo tu kinzi sikura tu silâ nia i ma ilâ njinde, ande tia

²¹ Njineŋga Yesu iporo ngua kilo panzi Juda tamâta mine tu, “Naŋa ma apilemi alâ, aku miki ma karoto ŋana naŋa kâ. Andeta miki ma kamâte, aku nemi kiesaka ma keno tinimi ku imo nâ. Miki kakura tu kalâ nia naŋa ma alâ njinde, ande tia.”

²² Mine kala kinzi Juda tamâta ŋalâŋala nde siporo imâ warakanzi nâ ŋgininzi tu, “Iporo tu kindâ takura tu talâ nia i ma ilâ njinde, ande tia. Tiambo i ma ipayaula tamwata karae ku imâte, tiya?”

²³ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Miki niami nde tâno njine kala ikeno lâmbu, aŋga naŋa niâŋgu nde ikeno âta. Tâno njine nde miki nemi lawea tina, andeta tâno njine nde nanenŋu lawea tina, ande tia.

²⁴ ŋana duvi njine kâ naŋa muŋga apaimi tu miki ma kamâte, aku nemi kiesaka ma keno tinimi ku imo nâ. ‘Naŋani Warakâŋgu Kala Njine’. † Ambo miki kalomi tawana njinde tia, ande mao nâ, miki ma kamâte, aku nemi kiesaka ma keno tinimi ku imo nâ.”

²⁵ Njineŋga kinzi sikasoŋa Yesu tu, “Noko nde ea.” Ande Yesu iporo taulo tu, “Singani, aku imâ lee ipâŋga lâ zo njine, ande naŋa uru aporo atula kilalâŋgu pwataki kaloŋo lâ.

²⁶ Mine nde naŋa akura tu aporo ngua rârâ ŋana miki kâ, aku naŋa akura tu apa ngua ŋana pareŋa-nia kâ pami ŋana nemi vetâŋa rârâni kâ. Andeta naŋa ma aporo nanenŋu ngua nâ tia. I njinde

muŋga isupwa naŋa kala amâ, ande i Mao Tamwata. Aku ngua ndia rârâni naŋa aloŋo iporo njinde, ande naŋa uru atula nguani ndaina nâ pwataki panzi tamâta.”

²⁷ Yesu iporo ngua njine panzi ŋana i Tama kâ, andeta kinzi sizizâla ŋana ngua njine ne duvi kâ.

²⁸ Mine kala Yesu ipainzi tu, “Muli ŋga, ande miki ma kasuka naŋa Tamâta Natu kâki. Aku pa zo njinde, njineŋga miki ma kasama tu, ‘Naŋani Warakâŋgu Kala Njine’. Aku miki ma kasama tu naŋa ŋandai uru aveta ikura warakâŋgu nâ nenŋu pateâŋa ŋga. Ngua ndia rârâni Mama ilua naŋa tu atula pwataki, ande naŋa uru atula ngua ndainani nâ.

²⁹ I muŋga isupwana kala amâ, aku i uru imo kuna. Ikura zo rârâni naŋa uru aveta vetâŋa rârâni i ilo papa njinde. Mine kala i ŋandai ipile naŋa kala amo simboŋgu nâ ŋga.”

³⁰ Yesu iporo ngua njine marumbu tia yo, ande kinzi tamâta rârâ siloŋo ku sio nenzi kalo-tawana ilâ papa i.

Ngua mao ikura tu iyautenzi tamâta piti lâ kiesaka ne nimbu

³¹ Njineŋga Yesu iporo panzi Juda tamâta njinde muŋga kalonzi tawana i, aku ipainzi tu, “Ambo miki ma kapaveta kuku ngua rârâni naŋa muŋga apananami njinde, ande njinde ma itula pwataki tu nemi kalo-tawana nde mao kanaŋo.

³² Mine nde miki ma kasama ngua mao marumbu lâ, aku ngua mao njinde ma iyautemi piti.”

³³ Njineŋga kinzi siporo taulo tu, “Ayo, maka nde Abraham ne vâsa ma! Tamâta tonge muŋga ikaima kaika ku iveta maka kapâŋga i ne wurâta tamâta kaa nâ, ande tia ndo. Mine nde ŋana sâ kâ ŋga noko kuporo tu ngua mao ma iyaute maka piti, a?”

³⁴ Ande Yesu itu lâ kawanzi tu, “Naŋa aporo ngua mao nâ pami; tamâta ea uru iveta kiesaka, ande njinde itogo kiesaka iveta tamâta njinde ipâŋga i ne wurâta tamâta kaa nâ, ŋana tu kiesaka ikale i kaika ndo lâ.

³⁵ Ambo tamâta tonge imo tamâta ŋalae tonge ne wurâta tamâta kaa nâ, ande i ma imo rege-rege kunzi tamâta ŋalae njinde see, ande tia. Andeta tamâta ŋalae njinde natu tamâne nde i see. Mine kala i natu njinde uru imo kuku tama ikura zo rârâni.

³⁶ Ambo naŋa Tamâta Natu ma ayaute miki piti, ande miki ma kamo ara ndo.

³⁷ Naŋa asama tu miki nde Abraham ne vâsa. Andeta miki kapu mulimi pa

† 8:24 24 Nia ndoyo Maro Kindeni ipatua pa Mose, aku iporo tu “Naŋa ŋaŋgu mine; ‘Naŋani Warakâŋgu Kala Njine’.” Mine kala Yesu ne ngua njine itula pwataki tu i nde Maro ŋalae (Kisim Bek 3:14).

nanenġu ngua marumbu lâ, kala ilomi pateu tu ma kapu naġa pâta amâte.

³⁸ Naġa uru atula ngua ġana vetâġa rârâni Mama muġġa itula pa naġa ġinde. Andeta miki uru kaveta ikura tamami nâ ne ngua."

³⁹ Kinzi Juda tamâta ġalaġala siloġu Yesu ne ngua ġine, ġineġġa siporo taulo tu, "Wa, maka tamama nde Abraham!" Andeta Yesu ipainzi tu, "Ambo miki nde Abraham ne vâsa mao, ande miki ma kaveta ikura i muġġa iveta mine. Andeta tia.

⁴⁰ Maro Kindeni muġġa itula ngua mao pa naġa, aku naġa uru atula nguani ndaina. Andeta miki katu kapu naġa pâta amâte. Opopo, Abraham muġġa iveta vetâġa kie mine tia ndo!

⁴¹ Miki kaveta vetâġani ndaina tamami uru iveta." Andeta kinzi Juda tamâta ġalaġala nde siporo taulo tu, "Maka kapâġġa lâ nia maa tia ndo! Maro Kindeni tamwata simbo nâ nde maka tamama!"

⁴² Andeta Yesu ipainzi tu, "Naġa muġġa amo kuku Maro Kindeni, kala ġine amo ġaina. Ambo tu Maro Kindeni nde miki tamami mao, ande miki ilomi ma keno ndo pa naġa. Andeta tia. Naġa ġandai amâ ġine ikura warakâġġu nâ nenġu pateâġa ġġa. Maro Kindeni isupwa naġa kala amâ.

⁴³ ġana sâ kâ ġġa miki kazizâla ġana nanenġu ngua duvi kâ, a? ġine nde duvi mine: miki tinimi pwâka tu kapaveta kuku naġa kawâġġu ngua.

⁴⁴ Miki nde tamami Sadana i natu wukale, aku miki katu kaveta ikura i ne pateâġa mine. Siġġani ġinde i uru ipunzi tamâta pâta simâte, kala ġine i uru iveta mine ku imo nâ. I ilo keno pa ngua mao wa vetâġa mao wa, ande tia ndo kanaġo, ġana tu i iporo ngua mao tonġe tia ndo. Lâ zo ndia iporo ngua laġeġa, ande iporo ngua ikura i kilala mine, ġana tu i nde ngua laġeġa warika. Ngua laġeġa rârâni tama kala i.

⁴⁵ Anġa naġa nde aporo ngua mao nâ, aku ġana duvi ġinde kâ miki kalomi tawana nanenġu ngua tia.

⁴⁶ Noko ea pwura ġana kutula pwataki tu kiesaka tonġe ikeno naġa tiniġġu, a? Tia ndo! Naġa aporo ngua mao nâ; mine nde ġana sâ kâ ġġa miki kalomi tawana nanenġu ngua tia, a?

⁴⁷ Maro Kindeni ne tamâta rârâni uru sipono muli pa i kawa ngua. Anġa miki nde Maro Kindeni ne tamâta tia ndo. Mine kala miki uru kapono muli pa i kawa ngua, ande tia."

Yesu itula i tamwata kilala pwataki tu i nde Maro ġalae

⁴⁸ ġineġġa kinzi Juda tamâta ġalaġala siporo ngua pavaligġa pa Yesu tu, "Ayo, maka muġġa kaporo ngua mao kanaġo ġana noko kâ. Noko nde Juda lawea warika tia ndo. Noko nde Samaria tamwata sakamao, aku koroani saka ipakâe kuno!"

⁴⁹ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, "Koroani saka ipakâe kuku naġa tia ndo. Mao nâ, naġa uru asuka Mama ġa kâki, anġa miki uru katawa naġa ġânġu ndue.

⁵⁰ Naġa ġandai ilonġu tu kinzi tamâta ma sisuka naġa ġânġu kâki ġġa. Andeta tonġe imo, aku i ilo tu kinzi tamâta rârâni ma sisuka naġa ġânġu kâki. Aku i ne pateâġa nde sondo ndo.

⁵¹ Naġa aporo ngua mao nâ pami; tamâta ea ipono muli pa nanenġu ngua, ande i ma imâte tia ku tia ndo."

⁵² ġineġġa kinzi Juda tamâta ġalaġala sipai tu, "Oe, kala ġineġġa maka kasama mao tu koroani saka ipakâe kuku noko! ġana tu Abraham imâte lâ, aku kinzi ngua-tulâġa tamâta muġġaġa kala simâte mine nâ. Anġa noko kuporo tu tamâta ea ipono muli pa noko ne ngua ma imâte tia!

⁵³ Mao nâ, timbunda Abraham imâte lâ. Tiambo noko kupamorai tu noko nde tamâta ġalae, aku kupole Abraham, tiya? Aku kinzi ngua-tulâġa tamâta muġġaġa kala simâte mine nâ. Ayo, noko kutu noko nde ea, a?"

⁵⁴ Yesu nde itu lâ kawanzi tu, "Ambo naġa ma asuka warakâġġu ġânġu kâki, ande naġa ġânġu ma ikeno kaa nâ. Andeta naġa Mama uru isuka ġânġu kâki. Miki uru kapatu naġa Mama ġa tu, 'Kinda nenda Maro ġalae Kindeni'.

⁵⁵ Miki kasama i kilala tia ndo, anġa naġa nde asama i kilala sondo. Ambo naġa ma aporo tu naġa azizâla ġana i kilala kâ, ande naġa ma amo laġeġa tamwatâġġu, atogo miki mine. Andeta tia. Naġa asama i kilala sondo, aku uru apono muli pa i kawa ngua.

⁵⁶ Nia ndoyo miki timbumi Abraham isama tu i ma imora nanenġu zo ġana amâ kâ, aku indeka pâta ġana ġinde kâ. ġineġġa imora zo ġinde marumbu lâ, aku i ilo ara ndo."

⁵⁷ Andeta kinzi Juda tamâta ġalaġala nde sipai tu, "Wa, noko ne mbwera tamâta rua kanaġo saġao (50) tia yo! Mine nde mana mana ġa noko muġġa kumora Abraham, a?"

⁵⁸ Yesu itu lâ kawanzi tu, "Naġa aporo mao nâ pami; lâ zo ġinde Abraham tina ipagugua i tia yo, ande 'Naġani Warakâġġu Kala ġine'."

⁵⁹ Yesu iporo ngua ġine, aku marumbu; kinzi Juda tamâta ġalaġala mbaunzi ilâ sikai mira tu sisia i pâta imâte kâ. Andeta

Yesu ipavea nâ, aku ipile Maro Kindeni ne luma sapânga, ku ilâ.

9

Tamâta tonje mata leva-leva, i parina

¹ Yesu nde iyoka ilâ, aku mata ilâ imora tamâta tonje, i mata leva-leva. I mata leva-leva mine lâ zo muḅgânga tina ipagugua i, aku imo mine lee imâ ipânga lâ zo ḅinde.

² Aku Yesu ne pâri-tamâta nde sikasonja Yesu tu, "Pananânga, ea iveta kiesaka kala tamâta ḅine tina ipagugua i imo mata leva-leva mine. Tiambo tamâta ḅine tamwata ne kiesaka iveta i imo mine, tiya?, i tina-tama nenzi kiesaka iveta i imo mine."

³ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, "I ne kiesaka wa tina-tama nenzi kiesaka wa iveta tamâta ḅine imo mata leva-leva mine, ande tia. I imo mine ḅana duvi ḅine: Maro Kindeni ipatea tu i tamwata ne walo kaika ma ipânga pwataki lâ tamâta ḅine tina.

⁴ Kari nde ikâki lâ, aku ipane nia lâ. Mine kala ara ḅana kinda ma taveta wurâta ikura Maro Kindeni ne pateânga mine. I muḅga isupwana ḅana aveta wurâta ḅinde kâ. Kondoma nde imâ ipânga laiti lâ. Ambo kondoma ma imâ ipânga lâ, ande kinzi tamâta ma sikura tu siveta wurâta tia.

⁵ Lâ zo ḅine naḅa amo tâno kulu yo, ande naḅa nde tâno ḅine ne sinâla."

⁶ Yesu iporo ḅgua ḅine lâ, ḅineḅga isupwara tâno ku igema tava veli-veli. Igema lâ, ḅineḅga iponda tâno ḅinde lâ tamâta ḅinde mata.

⁷ ḅineḅga Yesu ipai tu, "Noko kulâ ku kupua nao lâ Siloam Lââ Bwalika." (ḅoa "Siloam" ḅine nde duvi mine: "Isupwa".) Mine kala tamâta ḅinde ilâ, aku ipua nao. Aku i mata ara lâ, kala imora pwataki. ḅineḅga itaulo ilâ pa tamwata ne luma.

⁸ Itaulo pa ne luma, ande i ne lawea taitu simora i. Aku kinzi tamâta muḅga simora i isañona nzâla ḅgaḅe isarâwa mbumbu panzi tamâta, ande kinzi ḅinde kala simora ku sipakasonja tu, "Tiambo tamâtani ḅaina muḅga isañona nzâla ḅgaḅe ku isarâwa panzi tamâta tu mbumbu silua, tiya?"

⁹ Kinzi pinde nde siporo tu, "Mao nâ, tamâtani kala ḅine". Anḅa pinde nde siporo tu, "Mine tia. I nao rege-rege tava tamâtani ḅinde, andeta i nde tamâta tonje." Anḅa i tamwata iporo pwataki tu, "Nanjani kala i".

¹⁰ ḅineḅga sikasonja i tu, "Mana mana ḅga noko mata ara lâ."

¹¹ Aku iporo taulo tu, "Tamâta ḅinde sipatu ḅa tu Yesu, ande ikai tâno ku

iveta ipânga mbariri, ḅineḅga iponda lâ matângu. Iveta mine lâ, ḅineḅga ipai naḅa tu, 'Kulâ kupua nao lâ Siloam Lââ Bwalika'. Mine kala naḅa alâ apua naḅgu, aku ndainani nâ matângu ara lâ, kala amora pwataki."

¹² ḅineḅga kinzi sikasonja tamâta ḅinde kilo tu, "Anḅa tamâta ḅinde imo ndia." Ande iporo taulo tu, "Naḅa asama tia".

¹³ Tia ku kinzi sikai tamâta ḅinde muḅga i mata leva-leva, aku silâ panzi Parisai tamâta pinde.

¹⁴ ḅinde nde pwareânga ne zo sapânga, andeta Yesu iveta tâno mbariri ḅineḅga iveta tamâta ḅinde mata ara lâ zoni ndaina.

¹⁵ ḅineḅga kinzi Parisai tamâta kala sikasonja tamâta ḅinde tu, "Noko mata ipânga ara mâsi mana." Aku ipainzi tu, "I iponda tâno mbariri lâ matângu, ḅineḅga apua naḅgu, kala ḅine naḅa amora pwataki."

¹⁶ Andeta kinzi Parisai tamâta pinde siporo tu, "Tamâta kala iveta vetânga ḅine nde ilaḅa ipole ḅgua tukuḅa ḅana pwareânga ne zo sapânga kâ. Mine kala kinda tasama tu Maro Kindeni ḅandai isupwa i imâ ḅga." Anḅa kinzi pinde nde siporo tu, "Wa, kiesaka tamâta tonje ikura tu iveta mâsi kaika mine tia ndo!" Mine kala kinzi Parisai tamâta sipwa pwataki simo ḅgu rua.

¹⁷ Tia ku kinzi sikasonja tamâta ḅinde mine tu, "Noko muḅga kuporo tu i iveta noko mata ara lâ, kala kumora pwataki. Mine nde noko ilo mana ḅana tamâta ḅinde kâ." Aku tamâta ḅinde iporo taulo tu, "I nde ḅgua-tulânga tamâta tonje".

¹⁸ Andeta kinzi Juda tamâta ḅalaḅala ḅandai kalonzi tawana tu tamâta ḅinde muḅga mata leva-leva, ḅineḅga imora pwataki. Mine kala sipasupwa ilâ panzi tamâta ḅinde tina-tama tu simâ.

¹⁹ Kinzi rua simâ sipânga lâ, ḅineḅga kinzi Parisai tamâta sikasonjanzi tu, "Tamâtani ḅaina nde miki natumi, tiya? Ambo mine, ande lâ zo ḅinde miki kapagugua i, ande ipânga tava mata leva-leva, tiya? Ambo mine, ande mana mana ḅga i mata ara lâ kala imora pwataki, a?"

²⁰ Aku tamâta ḅinde tina-tama nde siporo taulo tu, "Maka kasama tu maka natuma kala ḅine. Aku kasama tu lâ zo ḅinde maka kapagugua i, ande ipânga tava mata leva-leva.

²¹ Andeta vetânga ndia ipânga papa kala i mata ara lâ, ande ḅine maka kasama tia. Aku tamâta ea iveta i mata ara kala imora pwataki, ande kasama ḅine tia wa. Miki kakasonja i tamwata. I ḅandai lâlu mota ḅga; ikura tu ipatula tamwata parina pami."

²² Tina-tama siporo ngua mine njana duvi njine: kinzi siruru njanazi Juda tamâta njalanjala. Kinzi tamâta njalanjala munja sipa ngua tu ambo tamâta tonje iporo ipatula ne kalo-tawana pwataki tu Yesu nde Kirisi, ande kinzi ma sijara tamâta njinde imo niaka njana nenzi njgu.

²³ Njana duvi njinde kâ, ande tamâta njinde tina-tama siporo ngua tu, "I njandai lâlu mota njga. Miki kakasoja i tamwata."

²⁴ Njinejga kinzi Parisai tamâta sis-arâwa pa tamâtani njinde munja mata leva-leva tu itaulo imâ kilo kâ. Imâ ipânjga lâ, njinejga sipai tu, "Noko ma kupa ngua lâ Maro Kindeni nao tu noko ma kuporo ngua mao nâ pa maka! Maka kasama tu tamâtani kala iveta noko mata ara njinde, ande i nde kiesaka tamwata."

²⁵ Ande tamâta njinde iporo taulo tu, "Tiambo i nde kiesaka tamwata tâku tia tâku. Njine naja asama tia. Taitu naja asama njine lâ: munja, naja matânjgu leva-leva, kala njine matânjgu ara lâ."

²⁶ Njinejga sikasoja tu, "Iveta mana pa noko, a? Iveta mâsi ndia kala noko mata ara lâ."

²⁷ Andeta tamâta njinde iporo lâ kawanzi tu, "Opopo, naja munja atula ngua njine pwataki pa miki kalonjo lâ. Andeta miki tinimi pwâka tu kalomi tawana nanenju ngua. Mine nde njana sâ kâ njga miki kano naja tu apatula parinânjgu pami kilo, a? Tiambo miki kala katu kapono muli pa i, a?"

²⁸ Kinzi Parisai tamâta wisinzi njana njana i ne ngua njinde kâ. Mine kala siporo njgua sakamao papa ku sipai tu, "Nokoni kala kupono muli pa tamâta njinde! Njga maka nde kapono muli pa Mose.

²⁹ Maka kasama tu Maro Kindeni munja itula ngua pa Mose. Njga tamâta njinde, ande iyoka pa sinia imâ, a? Njine maka kasama tia."

³⁰ Andeta tamâta njinde nde ipainzi tu, "Ayo, njine nde vetâja kie tonje! Tamâta njinde iveta naja matânjgu ara lâ, andeta miki kazizâla tu iyoka pa sinia imâ!

³¹ Kinda tasama tu Maro Kindeni uru ipalonjo pa kiesaka tamwatanzi nenzi noja, ande tia. Taitu kalonjo njga; ambo tamâta tonje uru ipanea Maro Kindeni ku iveta ikura i ne pateâja mine, ande Maro Kindeni ma ipalonjo pa tamâta njinde ne noja.

³² Nia ndoyo naja apânjga tâno kulu tava matânjgu leva-leva, andeta njinejga naja amora pwataki. Singani, lâ zo munjâja Maro Kindeni ipulia samba wa tâno wa, aku imâ lee ipânjga lâ zo njine, ande vetâja kie mine ipânjga pa tamâta tonje tia ku tia ndo.

³³ Ambo Maro Kindeni isupwa tamâta njinde tia, ande i ma ikura tu iveta vetâja mine tia ndo!"

³⁴ Andeta kinzi Parisai tamâta sipai tu, "Yoo, noko sakamao tina ipagugvano kupânjga kumo kiesaka tamwata! Noko ea ipaino tu kupanana maka, a?" Kinzi siporo mine lâ, njinejga sijara i njana luma njana pasauja kâ, aku ikâwa ilâ.

Ambo tamâta kalo tawana Yesu tia, ande i imo itogo tamâta mata leva-leva mine

³⁵ Yesu nde ilonjo pâri tu kinzi Parisai tamâta sijara tamâta njinde ikâwa ilâ lâ, njinejga ilâ iroto njana. Isânda kulu lâ, njinejga ikasoja tamâtani njinde tu, "Noko kalo tawana Tamâta Natu, tiya?"

³⁶ Andeta tamâta njinde iporo taulo tu, "Tamâta Njalee, njga Tamâta Natu nde ea. Kutula njine pwataki pa naja, aku ma kalonju tawana i."

³⁷ Yesu nde itu lâ kawa tu, "Noko kumora i marumbu lâ. Tamâtani kala njine imandi iporo ngua kuku noko."

³⁸ Njinejga tamâta njinde ipai tu, "Maro Njalee, naja kalonju tawana!" Aku ipare tuku lâ Yesu nao njana ipanea i kâ.

³⁹ Aku Yesu ipai tu, "Naja amâ amo tâno kulu njana atula tamâta nenzi kiesaka ipânjga nia yo. Mine kala kinzi tamâta munja matanzi leva-leva njinde ma simora pwataki, njga kinzi tamâta munja matanzi ara ma matanzi leva-leva."

⁴⁰ Kinzi Parisai tamâta pinde nde simo Yesu tini laiti ku silonjo i ne ngua njinde. Mine kala sipai tu, "Tiambo noko kutu maka wa nde matama leva-leva, a?"

⁴¹ Aku Yesu itu lâ kawanzi tu, "Ambo miki matami leva-leva, ande pareja-nia ma imâ pami njana nemi kiesaka kâ, ande tia. Taitu miki kaporo tu matami ara. Mine kala pareja-nia njana nemi kiesaka kâ nde keno mo njai yo."

10

Yesu imo itogo lama nenzi katonâja tamâta ara

¹ Yesu iporo kilo mine tu, "Naja aporo ngua mao nâ pami; nzâla tonje ikeno lama nenzi njgumbi tini. Ambo tamâta tonje ikai njgumbi ne nzâla njinde piti tia, njga isonja njgumbi njgane njana ilâ njgumbi ilo kâ, ande tamâta njinde nde nzanzare tamwata.

² Taitu miki kalonjo njga; ambo tamâta tonje uru ilâ pa nzâla njana ilâ njgumbi ilo kâ, ande tamâta njinde nde lama nenzi katonâja tamâta.

³ Katonâja njana njgumbi ne nzâla kâ uru ikai nzâla piti pa tamâta njinde. Aku

kinzi lama uru sipaloŋo pa nenzi katonâŋa ŋinde kawa ŋgua. I uru isarâwa ipatu ne lama taitu-taitu ŋanzi, aku ikainzi siyâti silâ pa nia yo.

⁴ Ikainzi ne lama rârâni siyâti silâ pa nia yo marumbu lâ, ŋinenŋa i tamwata iyoka imuŋga panzi. Kinzi lama sisama i kaŋa kilala. Mine kala kinzi uru soka i muli silâ.

⁵ Kinzi lama ma soka tamâta pinde mulinzi, ande tia. Ambo tamâta tonŋe isarâwa panzi, andeta i ŋandai nenzi katonâŋa ŋga, ande kinzi lama ma sikâwa pwapwataki silâ, ŋana tu kinzi sisama tamâta taitu nâ kaŋa kilala.”

⁶ Yesu iporo ŋgua tambirâŋa ŋine panzi Parisai tamâta, andeta kinzi sizizâla ŋana ŋgua ŋine ne duvi kâ.

⁷ Mine kala Yesu iporo kilo panzi mine tu, “Naŋa aporo ŋgua mao nâ pami; naŋa warakâŋgu nde nzâla ikeno lama nenzi ŋgumbi tini.

⁸ Lâ zo ŋinde naŋa amâ apâŋga tia yo, ande kinzi tamâta rârâ simâ panzi lama. Andeta kinzi ŋinde rârâni nde nzanzare tamwatanzi. Mine kala kinzi lama sipaloŋo pa kaŋanzi, ande tia.

⁹ Mao nâ, naŋa warakâŋgu nde nzâla ikeno ŋgumbi tini. Tamâta ea imâ pa naŋa ŋana ilâ ŋgumbi ilo kâ, ande Maro Kindeni ma ikai i piti lâ kondoma ilo, ku ma via mao ilua. Ninenŋa tamâta ŋinde ma ilâ wa imâ wa, aku ma isânda unza ara ŋana ika kâ.

¹⁰ Andeta nzanzare tamwata uru imâ panzi lama ŋana iveta vetâŋa taitu nâ panzi. I imâ ŋana ipanawenzi wa izavarunzi wa ipunzi pâta simâte wa. Aŋga naŋa nde amâ ŋana via mao alanzi lama kâ, kala ma simo ara ndo. Mao nâ, kinzi ma siroto ŋana sâ tonŋe tia.

¹¹ Naŋa warakâŋgu nde lama nenzi katonâŋa ara. Lama nenzi katonâŋa ara uru ipaveta ŋana ipile tamwata ne via ku imâte ŋana ivilanzi lama kâ.

¹² Kinzi tamâta pinde uru sikai wurâta ŋana sikatonanzi lama kâ, andeta kinzi nde wurâta tamâta nâ. Kinzi ŋandai lama nenzi katonâŋa tamâta mao ŋga. Mine kala, ambo tamâta ŋinde simora mbwâmbwa saka imâ ŋana iyaulanzi lama kâ, ande kinzi ma sipilenzi lama ku sikâwa silâ. Ninenŋa mbwâmbwa saka ma ikai lama tonŋe kaika ŋana ika kâ, aku kinzi lama pinde ma sikâwa pwapwataki silâ.

¹³ Kinzi tamâta ŋinde ma sikâwa mine, ŋana tu kinzi uru sikai wurâta ŋana mbaliŋa kâ. Kinzi ilonzi ndo ikeno panzi lama, ande tia.

¹⁴ Aŋga naŋa warakâŋgu nde lama nenzi katonâŋa ara. Naŋa asama nanenŋu

lama kilalanzi lâ, aku kinzi kala sisama naŋa kilalâŋgu.

¹⁵ Aku mine nâ, Mama isama naŋa kilalâŋgu, aku naŋa kala asama Mama kilala. Aku naŋa ma apile nenŋu via ku amâte ŋana avilanzi lama kâ.

¹⁶ Aku nanenŋu lama pinde nde simo nia yo ŋana ŋgumbi ŋine kâ. Maro Kindeni ipatea tu naŋa ma agonanzi lama ŋinde simâ simo ŋgumbi ŋine ilo tona. Kinzi lama ŋinde kala ma sipaloŋo pa naŋa kawâŋgu ŋgua. Mine kala nanenŋu lama rârâni ma simo ŋgu taitu, nenzi katonâŋa tamâta taitu nâ.

¹⁷ Mama ilo ndo ikeno pa naŋa, ŋana tu naŋa apaveta lâ ŋana apile nenŋu via ku amâte, ŋinenŋa ma amo viâŋgu kilo.

¹⁸ Ambo naŋa ma asâu papa tia, ande tamâta tonŋe ma ikura tu ipu naŋa pâta amâte, ande tia ndo. Naŋa warakâŋgu ilonŋu patea tu ma asâu panzi tu sipu naŋa pâta amâte. Naŋa akura tu aveta mine, aku akura tu amandi amo viâŋgu kilo. Naŋa Mama muŋga itu ŋgua kaika pa naŋa tu ma aveta mine.”

¹⁹ Kinzi Juda tamâta nde silonŋo Yesu ne ŋgua ŋine lâ, ŋinenŋa sipwa pwataki simo ŋgu rua kilo.

²⁰ Kinzi pinde rârâ siporo tu, “Koroani saka ipakâe kuku i, aku iveta ipâŋga kapa lâ. Mine nde ŋana sâ kâ ŋga miki katambira taŋami ŋana i ne ŋgua kâ, a?”

²¹ Aŋga pinde nde siporo tu, “Ambo koroani saka ipakâe kuku i, ande i ma ikura tu iporo ŋgua kie mine tia ndo. I muŋga iveta tamâta mata leva-leva imora pwataki, aku koroani saka ikura tu iveta mine tia ndo!”

Kinzi Juda tamâta sikai kazâŋa pa Yesu

²² Njinde ilâ lâ, ŋinenŋa Juda nenzi kumbwa ŋalae tonŋe nde ipâŋga lâ Jerusalem lawea. Lâ kumbwa ŋinde, kinzi uru siveta kâŋa-nuŋa ku sindeka ŋana zo muŋgâŋa kinzi timbunzi sikai nzâla piti ŋana Maro Kindeni ne luma sapâŋa kâ. Kumbwa ŋinde uru ipâŋga lâ pisi ne zoni.

²³ Aku Yesu nde imo Jerusalem, ku ipete ilâ Maro Kindeni ne luma sapâŋa ne ŋgumbi ilo, lâ nia tonŋe sipatu ŋa tu Solomon ne Pâpâta.

²⁴ Ninenŋa kinzi Juda tamâta pinde simâ simandi sinŋe Yesu, aku sikasonŋa tu, “Noko ma kuveta iloma pangereŋa ikura zo ŋapia kilo, a? Noko nde ea. Ambo noko nde Kirisi, ande kuporo ŋgua mao pwataki pa maka kalonŋo.”

²⁵ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Naŋa muŋga aporo ŋine pwataki pami kalonŋo lâ, andeta miki kalomi tawana tia. Naŋa akai Mama ndamwa, kala uru aveta mâsi

kaika pinde. Aku nanenğu vetâņa nņinde itula kilalânğu pwataki.

²⁶ Andeta miki nde nanenğu lama tia. Mine kala miki nņandai kalomi tawana naņa nņa.

²⁷ Nanenğu lama uru sipono muli pa kawânğu nņgua. Naņa asama kinzi kilalanzi lâ, aku kinzi uru soka mulinğu.

²⁸ Naņa via mao alanzi, nņa ma simo vianzi ku simo nâ. Aku kinzi nņa naonzi tia kâ, ande tia ndo. Tamâta tonje ikura tu itapanzi piti lâ naņa mbaunğu ilo, ande tia ndo kannaņo.

²⁹ Nņa tu naņa Mama ionzi lama nņinde simâ pa naņa lâ, aku i tamwata ikai maro pa kelekele ndoni. Mine kala tamâta tonje ikura tu itapanzi piti lâ Mama mbau ilo, ande tia ndo.

³⁰ Maka rua Mama rua nde taituni.”

³¹ Kinzi Juda tamâta silonjo nņgua nņine, nņinenņa mbaunzi ilâ sikai mira kilo nņa sisia Yesu pâta imâte kâ.

³² Andeta Yesu ipainzi tu, “Naņa munņa aveta vetâņa ara rârâ lâ miki naomi, ikura Mama ipatea pa naņa mine. Ayo, miki kalomi nņgere nņa vetâņa ara ndia kala kakai mira tu kasia naņa, a?”

³³ Andeta kinzi siporo taulo tu, “Maka kaloma nņgere nņa noko ne vetâņa ara tonje tia. Taitu noko munņa nâ kuporo nņgua sakamao ndo lâ Maro Kindeni nao. Noko nde tamâta kaa nâ, andeta kuporo tu noko tamwata nde Maro Kindeni. Nņa nņgua nņine kâ maka kakai mira nņa kasiano.”

³⁴ Nņinenņa Yesu ipainzi tu, “Maro Kindeni kawa nņgua ikeno nemi nņgua tukuņa ne pepa tini mine tu, ‘Nanayoni naņa aporo mine tu miki nde maro nņalanala’.

³⁵ Munņa, Maro Kindeni itula nņgua nņine pwataki panzi tamâta pinde, aku ipainzi tu, ‘Miki nde maro nņalanala’. Aku Maro Kindeni kawa nņgua rârâni ikeno lâ pepa tini nde mao kannaņo, ma ikeno mine ku imo nâ.

³⁶ Aku nia ndoyo, Mama tamwata ipatea naņa ku isupwana amâ amo tâno kulu. Mine kala lâ zo nņa naņa aporo tu, ‘Naņa nde Maro Kindeni Natu’, ande nņa sâ kâ nņa miki kaporo tu, ‘Noko kuporo nņgua sakamao ndo lâ Maro Kindeni nao’, a?”

³⁷ Ambo naņa aveta Mama ne wurâta tia, ande ara, miki ma kalomi tawana nanenğu nņgua ndimo.

³⁸ Andeta mao nâ, naņa uru aveta Mama ne wurâta. Ambo miki tinimi pwâka tu kalomi tawana nanenğu nņgua, ande ikeno pami; andeta miki ma tinimi pwâka tu kalomi tawana mâsi kaika naņa uru aveta nņinde, mine ndimo. Ambo miki ma kalomi tawana mâsi kaika nņinde, ande ma

kasama sonde tu Mama ipaipa kuku naņa, aku naņa kala apaipa kuku Mama mine nâ.”

³⁹ Yesu iporo nņgua nņine lâ, nņinenņa kinzi siveta kilo nņa sikale i kaika kâ. Andeta Yesu inņenņeana nņananzi, aku ilâ lâ.

⁴⁰ Nņinenņa Yesu imbwaliu pa Jodan Lââ tini pinde, aku itaulo ilâ nia nņinde munņa Yoane Lââ-Liliņa Tamwata ililanzi tamâta. Aku imo niani ndaina ikura zo pinde.

⁴¹ Nņinenņa kinzi tamâta rârâ nde simâ papa, aku siporo pa warakanzi tu, “Mao nâ, Yoane Lââ-Liliņa Tamwata munņa iveta mâsi kaika tonje tia. Andeta nņgua rârâni Yoane itula nņa tamâta nņine kâ, ande nņgua nņinde nde mao kannaņo.”

⁴² Aku kinzi tamâta rârâ lâ nia nņinde nde kalonzi tawana Yesu.

11

Lasarus imâte lâ

¹ Tamâta tonje imo Betani lawea, i nņa mine Lasarus. Andeta pukonja ikai lâ. Lawea nņinde nde kinzi taine rua, Maria kuku tua Marta rua, nenzi lawea.

² (Maria nde tainenii ndaina ipalinji samimi kuwae ara lâ Yesu kie tini, aku ikai taine kulu pwau ku ipu piti.) Aku Lasarus, pukonja tamâta nņinde, ande ina Maria ku Marta rua mwanenzi.

³ Mine kala tai-tua rua nņinde sipasupwa imâ pa Yesu mine tu, “Maro Njalee, tamâta kala noko ilo ndo papa nņine, ande ipoko.”

⁴ Yesu nde ilonjo nņgua nņine lâ, nņinenņa iporo tu, “Pukonja nņine nde nņa io i ilâ pa mateņa kâ, ande tia. Nņine nde nņa itula Maro Kindeni ne walo panzi tamâta, nņa ma sipanea i kâ. Aku lâ nzâlani ndaina nâ, ande kinzi ma sipanea Maro Kindeni Natu mine nâ.”

⁵ Yesu nde ilo ndo keno panzi Marta ku tai rua, sitava mwanenzi Lasarus.

⁶ Andeta lâ zo nņinde ilonjo nņgua tu Lasarus ipoko, ande Yesu imo niani nņinde ikura kari rua kilo.

⁷ Kari rua ilâ lâ, nņinenņa Yesu ipainzi ne pâri-tamâta tu, “Ayo, toka tataulo talâ pa Judia tâno kilo”.

⁸ Andeta i ne pâri-tamâta sipai tu, “Pananâņa, nola nņine nâ, ande kinzi Juda tamâta situ mira nâ sisia noko pâta kumâte. Andeta kala nņine noko kutu kulâ pa Judia tâno kilo, a?”

⁹ Andeta Yesu itu lâ kawanzi ku itambira nņgua mine tu, “Tiambo kari tai sanjao kannaņo rua lâ kari taitu, tiya? Ambo tamâta iyoka lâ kari, ande i uru pata ndue tia, nņa tu imora tâno nņine ne sinâla ipane nia.

¹⁰ Taitu miki kalonjo n̄ga; ambo tamâta n̄nde iyoka lâ mbo, ande i uru pata ndue, n̄jana tu i ne sinâla ton̄ge n̄jana imora nia kâ, ande tia.”

¹¹ Yesu iporo n̄gua n̄jine lâ, n̄jineŋga ipainzi kilo tu, “Ninda-nambwe Lasarus nde ikeno lâ, ande n̄jana ma alâ apar̄jo i imandi.”

¹² Kinzi pâri-tamâta silon̄jo n̄gua n̄jine, n̄jineŋga siporo tu, “Maro N̄jalae, ambo tu ikeno, ande n̄jine itula tu i ne pukon̄ja n̄jinde nde marumbu lâ, aku ma tini ara kilo.”

¹³ Yesu ne n̄gua mun̄gâna n̄jinde nde duvi mine tu Lasarus nde imâte lâ. Andeta i ne pâri-tamâta sizizâla n̄jana n̄jine kâ. Kinzi situ Yesu iporo n̄jana Lasarus tu ikeno mata nâ.

¹⁴ Mine kala Yesu iporo pwataki panzi tu, “Lasarus n̄ga imâte lâ.

¹⁵ Aku lâ zo n̄jinde imâte lâ, ande n̄jana amo kuku tia. Andeta n̄jana kalon̄ju n̄gere n̄jana miki kâ, kala ilon̄ju ndeka nâ, n̄jana tu n̄jine ma iveta miki kalomi tawana n̄jana mao kan̄jo. Ayo, toka talâ papa.”

¹⁶ Yesu iporo n̄gua n̄jine lâ, n̄jineŋga Tomas, i n̄a ton̄ge Didimus, nde ipainzi nuwala pâri-tamâta tu, “Ayo, kindâ rârâni ma talâ, n̄jana tamâte kuku Yesu.”

Yesu iporo tu, “N̄jana warakân̄gu nde mand̄ija lâ mateŋa nianzi, aku n̄jana warakân̄gu nde via mao warika”

¹⁷ Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde soka silâ sipân̄ga Betani lawea tini laiti, n̄jineŋga Yesu ilon̄jo pâri tu Lasarus imâte lâ, aku i karae ikeno kuru ilo ikura kari n̄japa lâ.

¹⁸ Betani lawea ikeno Jerusalem lawea tini laiti, ikura nia mbuku n̄jato mine.

¹⁹ Mine kala kinzi Juda tamâta rârâ nde simâ simo kunzi Marta kuku Maria rua, situ siveta rua ilonzi kalonzi ara n̄jana mwanenzi Lasarus ne mateŋa kâ.

²⁰ Marta nde ilon̄jo pâri tu Yesu iyoka imâ ipân̄ga laiti lâ, kala ipile Maria imo luma ilo, ku ilâ tu ipakâtu kuku Yesu lâ nzâla.

²¹ Ipakâtu kuku lâ, n̄jineŋga ipai Yesu tu, “Maro N̄jalae, ambo noko mun̄ga kumo n̄jaina, ande n̄jana mwanen̄gu ma ikura tu imâte tia. Andeta tia.

²² Taitu n̄jine n̄jana asama tu ambo noko kuno pa Maro Kindeni tu iveta mâsi ton̄ge, ande i ma iveta ikura noko ne noŋa mine.”

²³ Yesu iporo taulo pa Marta tu, “Noko mwane ma imo via kilo.”

²⁴ Ande Marta ipai tu, “N̄jana asama tu i ma muli imandi, lâ zo n̄jinde tâno ne zo marumbu ku kinzi tamâta rârâni ma simo vianzi kilo.”

²⁵ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “N̄jana warakân̄gu nde mand̄ija lâ mateŋa nianzi, aku n̄jana warakân̄gu nde via mao

warika. Tamâta ea kinzi kalonzi tawana n̄jana n̄jineŋga simâte, ande nenzi mateŋa n̄jinde nde mao tia, n̄jana tu kinzi ma simo vianzi kilo.

²⁶ Aku tamâta ea kinzi kalonzi tawana n̄jana kala sikai via mao, ande kinzi n̄jinde ma simâte tia ndo. Kinzi ma simo vianzi mine ku simo nâ. Noko kalo tawana n̄gua n̄jine, tiya?”

²⁷ Marta ipai Yesu tu, “Maro N̄jalae, n̄jana kalon̄ju tawana tu noko nde Maro Kindeni Natu. Noko tamwata kala Kirisi; Maro Kindeni ipateano tu kundue kumâ tâno kulu n̄jana kuvilanzi i ne n̄gu.”

Yesu kalo sukân̄ja kala ita

²⁸ Marta iporo n̄gua n̄jine lâ, n̄jineŋga itaulo ilâ ku iporo kawa mwasa pa tai Maria tu, “Pananân̄ja nde imâ ipân̄ga lâ, kala ikason̄ja n̄janano”.

²⁹ Maria ilon̄jo n̄gua n̄jine, aku walele nâ imandi ku ilâ n̄jana imora Yesu kâ.

³⁰ An̄ga Yesu nde imâ ipân̄ga lawea ilo tia yo. I imo niani ndaina mun̄ga Marta ipakâtu kuku n̄jinde.

³¹ Kinzi Juda tamâta pinde simo luma ilo kuku Maria, aku siveta kalo-sukân̄ja kuku. Kinzi n̄jinde simora Maria imandi walele nâ ku iyâti ilâ, kala situ i ma ilâ kuru nia n̄jana ita kâ. Mine kala simandi ku soka muli silâ.

³² Maria ilâ ipân̄ga nia Yesu imo n̄jinde, aku mata ilâ imora Yesu. N̄jineŋga ipare tuku lâ Yesu kie tini, aku ipai tu, “Maro N̄jalae, ambo noko mun̄ga kumo n̄jaina, ande n̄jana mwanen̄gu ma ikura tu imâte tia. Andeta tia.”

³³ Yesu imora Maria ita pâta, aku imoranzi Juda tamâta simo kuku Maria n̄jinde kala sita pâta mine nâ. Mine kala Yesu wisi kâki lâ, aku ilo malia ndo.

³⁴ N̄jineŋga ikason̄janzi tu, “Miki kao i karae ikeno nia ndia.” Ande kinzi siporo taulo tu, “Maro N̄jalae, kumâ kumora n̄jiga”.

³⁵ N̄jineŋga Yesu mata sulu indue.

³⁶ Kinzi Juda tamâta simora n̄jine, aku siporo tu, “Kamora n̄ga, i nde ilo ndo keno pa tamâta n̄jinde!”

³⁷ An̄ga kinzi pinde nde siporo tu, “I mun̄ga iveta tamâta mata leva-leva n̄jinde imora pwataki. Mine nde n̄jana sâ kâ n̄ga ivila tamâta n̄jine tia kala imâte lâ, a?”

Yesu ipar̄jo Lasarus imandi imo via kilo

³⁸ N̄jineŋga Yesu ilo malia ndo kilo, aku iyoka ilâ ipân̄ga kuru nia. Kuru n̄jinde nde n̄gânza ton̄ge mun̄ga siveta lâ tuu tini, aku mira n̄jalae ton̄ge ikeno n̄jana ipono kuru kawa kaika kâ.

³⁹ Aku Yesu ipainzi tu, “Kalâ kakai mira n̄jinde piti”. Andeta Marta, i mateŋa tamâta n̄jinde mwane, ande iporo taulo pa

Yesu mine tu, “Maro Njalae, i karae njinde nde ikeno kuru ilo ikura kari napa lâ, aku ne sâmbu njalae, ma kuwae ipânnga.”

⁴⁰ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Nanja munnga apaino tu ambo noko kalo tawana, ande noko ma kumora Maro Kindeni ne walo njalae. Noko kalo kapa njana nanenngu njgua njinde, tiya?”

⁴¹ Njinenga kinzi tamâta pinde silâ sikai mira piti lâ kuru kawa. Aku Yesu mata ilea kâki pa samba, aku iporo mine tu, “Mama, nanja kawânngu ndannga pano, njana tu noko kupalongo pa nanenngu noja njine marumbu lâ.

⁴² Nanja asama tu ikura zo zo noko uru kupalongo pa nanenngu noja. Andeta nanja ilongu njananzi tamâta simandi laiti njine. Mine kala nanja aporo njgua njine lâ, njana kinzi ma kalonzi tawana tu noko kusupwana kala amâ.”

⁴³ Yesu ikai noja mine lâ, njinenga isarâwa kawa njalae tu, “Lasarus, kuyâti kumâ!”

⁴⁴ Njinenga Lasarus imandi imo via kilo, aku iyâti imâ. Kinzi munnga silita lalava njana mateja kâ lâ i kie wa mbalua wa nao wa. Mine kala Yesu ipainzi tu, “Kapalalana lalava njana mateja kâ piti lâ i tini, aku kayaute ilâ”.

Kinzi tamâta njalanjala sipa njgua tu ma sipu Yesu pâta imâte

⁴⁵ Kinzi Juda tamâta rârâ munnga simâ njana siveta kalo-sukânja kuku Maria, ande kala simora Yesu iveta mâsi kaika njinde. Mine nde kinzi rârâ kalonzi tawana Yesu.

⁴⁶ Andeta kinzi pinde nde silâ panzi Parisai tamâta, aku sitapâri panzi njana mâsi kaika Yesu iveta njinde.

⁴⁷ Mine kala kinzi patarawânja tamâta njalanjala sitavanzi Parisai tamâta njinde nde sisarâwa panzi Juda tamâta njalanjala rârâni tu simâ njana pasauja kâ. Aku siporo tu, “Kinda ma taveta mana. Tamâta njinde uru iveta mâsi kananja njalanjala rârâ.

⁴⁸ Ambo kinda ma tasâu papa i njana iveta mine kilo, ande kinzi tamâta rârâni ma kalonzi tawana i. Njinenga Rom nenzi koipu ma sizavaru nenda nia sapânja, aku ma sizavaru kinda Isrel njgu tona.”

⁴⁹ Andeta tamâta tonge imo nginanzi, I nj tu Kaiafas. I nde imo kinzi patarawânja tamâta rârâni nenzi tamâta njalae lâ mbwera njinde. Aku Kaiafas ipainzi tu, “Miki ilomi kalomi tia kananja!”

⁵⁰ Tiambo miki kazizâla njana nzâla tonge ikura njana ivilami kâ, a? Ara njana tamâta taitu nâ ma ikai kinda Isrel njgu ndamwânda, ku imâte. Tia ma kinzi sizavarunzi tamâta rârâni lâ nenda njgu, kala ma naonda tia lâ.”

⁵¹ Kaiafas tamwata njandai ilo patewa njgua njinde njinenga iporo njga. I nde imo kinzi patarawânja tamâta rârâni nenzi tamâta njalae lâ mbwera njinde. Mine kala Maro Kindeni itula njgua pwataki papa i tu Yesu ma muli imâte njana ivilanzi Juda njgu.

⁵² Andeta njinde nâ tia; Yesu ma imâte njana igonanzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni simo nia ndoni, njana kinzi rârâni ma simo njgu taitu.

⁵³ Mine kala lâ zoni ndaina kinzi Juda tamâta njalanjala ilonzi taitu simandi tu siroto nzâla njana sipu Yesu pâta imâte kâ.

⁵⁴ Njana duvi njinde kâ, Yesu ipile ne mâsi njana iyoka nia yo lâ kinzi Juda tamâta naonzi. Ipile lawea njinde, aku ilâ pa lawea tonge, i nj tu Efraim, ikeno nia bilimu tonge tini laiti. Aku imo lawea njinde kunzi ne pâri-tamâta.

⁵⁵ Kinzi simo lee, njinenga Juda kinzi kumbwa njalae Pasova nde imâ ipânnga laiti lâ. Mine kala kinzi tamâta rârâ lâ lawea lawea nde sikâki silâ pa Jerusalem kâ. Kinzi situ sipaveta warakanzi sondo njana ma sipânnga mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Kinzi uru siveta mine munnga lâ, njinenga ma simora kumbwa njalae.

⁵⁶ Kinzi njinde siroroto njana Yesu kâ. Kinzi simandi luma sapânja ne ngumbi ilo, aku sipakasonja imâ warakanzi nâ naonzi tu, “Miki ilomi mana. Tiambo i tini pwâka tu imâ imora kumbwa njalae, tiya?”

⁵⁷ Anga kinzi patarawânja tamâta njalanjala sitavanzi Parisai tamâta nde munnga sipainzi tamâta tu ambo tamâta tonge isânda Yesu kulu, ande ara njana tamâta njinde ma imâ iporo njgua panzi, njana kinzi ma sikale Yesu kaika kâ.

12

Maria ipalini samimi kuwae ara lâ Yesu kie tini

Matai 26:6-13, Malaka 14:3-9

¹ Kari lima kananja taitu keno mo naji yo njana kumbwa njalae ma ipânnga kâ. Aku lâ zo njinde, Yesu ilâ ipânnga Betani lawea. Lawea njinde nde Lasarus ne lawea, ina tamâtani ndaina Yesu munnga ipanja imandi lâ mateja nianzi imo via kilo.

² Aku kinzi tamâta pinde lâ lawea njinde siveta kâpwa njana sindekana Yesu kâ. Marta nde ikai wurâta njana isu kâpwa panzi tamâta kâ, anga Lasarus nde isajona kunzi tamâta njinde sika kuku Yesu.

³ Njinenga Maria ikai “belo” mira njalae tonge, samimi kuwae ara keno ilo, ne kulu njalae tina. Ikai samimi imâ ku ipalini lâ Yesu kie tini. Njinenga ikai taine

kulu pwau ku ipu piti lâ. Aku samimi kuwae ara njinde nde itura luma ilo ndoni marumbu lâ.

⁴ Andeta Yesu ne pâri-tamâta tonje, i na mine Judas Iskariot, ande ilelea Maria. Judas nde tamâtani njine ma muli io Yesu lâ kinzi kazânga tamâta mbaunzi ilo. Aku iporo tu,

⁵ “Opopo! Ambo kinda munja takai samimi kuwae ara njine ilâ panzi tamâta tu siko kâ, ande kinzi ma siko lâ mbumbu ‘silva’ 300. Njine nga kinda ma takura tu mbumbu njinde talanzi sugorai tamwatanzi. Andeta tia.”

⁶ Judas nandai ilo njanzi sugorai tamâta kala iporo ngua kana mine nga. I nde panawe tamwata. I ne wurâta nde nana ikatona mbumbu panzi Yesu ne pâri-tamâta, aku i uru ipanawe mbumbu pinde kinzi sio ikeno njinde.

⁷ Andeta Yesu iporo tu, “Noko ma kuporo mine pa taine njine ndimo. I ikai ne samimi kuwae ara njine kaika lee, ikura lâ zo njinde nana ma amâte aku kinzi ma sio nana karaenju lâ kuru ilo.

⁸ Kinzi sugorai tamwatanzi ma simo ku miki ikura zo zo, anja nana ma amo songo kumi, ande tia.”

Kinzi patarawânga tamâta njalanjala situ sipu Lasarus pâta imâte

⁹ Kinzi Juda tamâta ngu njalae nde sisama tu Yesu imo Betani lawea, kala simâ simo lawea njinde. Andeta kinzi nandai simâ nana simora Yesu simbo nâ. Kinzi sisama tu Yesu munja ipanjo Lasarus imandi lâ mateja nianzi imo via kilo, ande kala simâ nana simora Lasarus tona.

¹⁰ Mine kala kinzi patarawânga tamâta njalanjala siporo sipa ngua nana sipu Lasarus pâta imâte tona,

¹¹ nana tu kinzi Juda tamâta râra kalonzi ngere nana mâsi njalae Yesu munja iveta pa Lasarus njinde. Mine kala kinzi sipu mulinzi panzi patarawânga tamâta njalanjala, aku kalonzi tawana Yesu nâ.

Yesu ilâ Jerusalem lawea itogo koipu njalae mine

Matai 21:1-9, Malaka 11:1-10, Luka 19:29-38

¹² Njinde ilâ lâ, aku mbwale kilo, njine nga kinzi tamâta râra silojo pâri tu Yesu nao laiti nana imâ ipânga Jerusalem lawea kâ. Kinzi tamâta njinde munja simâ simo Jerusalem nana simora kumbwa njalae.

¹³ Mine kala kinzi sikai tumba lau ku silâ nana sipakâtu kuku Yesu lâ nzâla. Aku sisarâwa siporo mine tu, “Pana nga ilâ pa Maro Kindeni! Maro Kindeni itu nzâmbe pa koipu njalae njine ikai i ndamwa kala

imâ! Iveta kie ara pa Isrel nenda koipu njalae njine!”

¹⁴ Yesu nde ikai “donki” natu tonje ku ikâki isanona kumbu, aku iyoka mine imâ. Aku ne vetânga njinde iyoke Maro Kindeni kawa ngua pinde munja sijgere lâ pepa tini ikeno mine tu,

¹⁵ “Miki tamâta lâ Jerusalem lawea ikeno Saion Tuu kulu, ande miki karuru ndimo. Kamora nga, miki nemi Koipu Njalae nde isanona donki natu kumbu imâ.”

¹⁶ Yesu ne pâri-tamâta nde sisama vetânga njine kilala tia. Andeta muli nga, lâ zo njinde Maro Kindeni ipanjo Yesu imandi lâ mateja nianzi imo via kilo, njine nga kinzi pâri-tamâta kalonzi ngere nana Maro Kindeni kawa ngua njinde ikeno lâ pepa tini, aku sisama tu ngua njinde nde nana Yesu kâ. Aku nenzi ilo-kalo ipânga nana vetânga pinde rârani ipânga papa i tona.

¹⁷ Kinzi tamâta pinde munja simo kuku Yesu, kala simora isarâwa papa Lasarus njine nga ipanjo imandi imo via kilo. Aku kinzi njinde silâ ku sitapâri panzi tamâta râra nana mâsi njinde kâ.

¹⁸ Mine kala kinzi ngu njalae nde silojo Yesu parina tu munja iveta mâsi njalae njinde. Aku nana duvi njinde kâ, ande kinzi silâ sipakâtu kuku i lâ nzâla.

¹⁹ Anja kinzi tamâta lâ Parisai ngu nde simora njine, njine nga siporo imâ warakanzi nâ naonzi mine tu, “Opopo, kinda takura tu tapon tamâta njinde nzala, ande tia ndo! Kamora, kinzi tamâta rârani nde silâ sipono muli pa i marumbuni lâ!”

Kinzi tamâta pinde lâ tinikoa ngu ilonzi tu simora Yesu

²⁰ Kinzi tamâta ngu njalae nde simo Jerusalem lawea nana simora kumbwa njalae wa sipanea Maro Kindeni wa. Aku kinzi tamâta pinde lâ tinikoa ngu nde simo kunzi.

²¹ Njine nga kinzi tinikoa tamâta njinde nde silâ pa Pilip. Pilip ne lawea tina nde Betsaida lawea lâ Galilaya tâno. Aku kinzi sipai tu, “Tamâta njalae, maka iloma tu kamora Yesu!”

²² Njine nga Pilip ilâ iporo ngua njine pa Andaria, aku kinzi rua silâ siporo pa Yesu.

²³ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Zo nga imâ ipânga laiti lâ, nana Maro Kindeni ma itula nana Tamâta Natu kilânju pwataki tu nana nde Maro Njalae.”

²⁴ Yesu iporo ngua njine lâ, njine nga itambira ngua panzi mine tu, “Nana aporo ngua mao nâ pami; ambo kanija vâsa ikeno tâno ilo tia, ande vâsa njinde ikura tu ipula kanajo, nde tia. Taitu miki kalonjo nga; ambo kinzi tamâta sikai vâsa njinde

ku sipau lâ tâno ilo, ande muli nga vâsa njinde ma ipagugu kanaŋo rârà.

²⁵ Tamâta ea ilo ndo keno pa tamwata ne via, ande i ne via njinde ma nao tia lâ. Anŋa tamâta ea ilo tu i tamwata ne via lâ tâno kulu nde kelekele kaa nâ, ande i ma ikai via mao, ma imo mine ku imo nâ.

²⁶ Ambo miki ilomi tu kakai kuleŋa pa naŋa, ande nzâla ikeno mine: miki ma koka naŋa muliŋgu. Njineŋa ambo naŋa ma amo nia tonje, ande nanenŋu kuleŋa tamâta ma simo niani ndaina kuku naŋa. Aku naŋa Mama ma ŋoa ŋalae ilanzi tamâta râràni uru sikai kuleŋa pa naŋa.”

Yesu itula ŋgua ŋana ne mateŋa kâ

²⁷ Yesu iporo ŋgua ŋine lâ, njineŋa iporo kilo mine tu, “Kala ŋine nde naŋa iloŋgu malia. Mine nde naŋa ma aporo mana. Tiambo naŋa ma aporo tu ‘Mama, kupono nzâla ŋana nâna njinde kala io nao imâ pana’, a? Naŋa ma aporo ŋgua kaja mine tia, ŋana tu naŋa amâ amo tâno kulu ŋana akai nâna ndainani nâ.

²⁸ Mama, kutula noko tamwata kilala pwataki!” Yesu iporo mine lâ, njineŋa kawa ŋgua tonje ne sarawâŋa nde iyoka pa samba indue imâ mine tu, “Naŋa muŋga atula kilalâŋgu pwataki, aku ma aveta mine kilo.”

²⁹ Kinzi tamâta simandi Yesu tini laiti njinde nde siloŋo ŋgua njinde. Kinzi pinde nde siporo tu, “Ayo, mbamba ipu!”, anŋa pinde nde siporo tu, “Anjelo tonje iporo ŋgua papa i!”

³⁰ Andeta Yesu itu lâ kawanzi tu, “Ŋgua kala miki kaloŋo njinde ŋandai ŋana isuka naŋa ŋga. Njinde nde ŋana isuka miki kâ.

³¹ Maro Kindeni ne zo ŋana ipare nia panzi tamâta râràni ŋana nenzi kiesaka kâ, ande imâ ipâŋga laiti lâ. Aku i ne zo ŋana isoki tâno ŋine ne maro, i ŋa mine Sadana, kala imâ ipâŋga laiti mine nâ.

³² Kinzi ma sisuka naŋa kâki, aku lâ zo njinde, ande naŋa ma akainzi tamâta lâ ŋgu ndoni simâ pa naŋa.”

³³ Yesu iporo ŋgua ŋine ŋana itula i ne mateŋa kilala pwataki.

³⁴ Andeta kinzi tamâta nde siporo taulo tu, “Ŋgua tonje ikeno lâ nenda ŋgua tukuŋa ne pepa tini tu Kirisi ma imo via lâ tâno kulu ku imo nâ. Mine nde mana mana ŋga noko kuporo tu kinzi ma sisuka Tamâta Natu kâki, a? Tamâta Natu nde ea.”

³⁵ Njineŋa Yesu itambira ŋgua panzi mine tu, “Sinâla ma imo yo lâ miki ŋginimi ikura zo mbwana-mbwana nâ. Kala ŋine miki kamo tava sinâla, kala kakura ŋana koka nzâla kalâ. Ambo sinâla ma imo ku miki tia, ande kondoma ma iturami. Ambo

tamâta tonje uru iyoka kondoma ilo, ande i izizâla tu ilâ mana.

³⁶ Sinâla nde imo kumi yo. Ambo miki ma kalomi tawana sinâla, ande miki ma kamo katogo sinâla ne tamâta mine.”

Kinzi Juda tamâta rârà kalonzi tawana Yesu tia

Yesu iporo ŋgua mine panzi lâ, njineŋa ipilenzi ku ilâ ipavea ŋananzi.

³⁷ Iveta mine ŋana duvi ŋine kâ; kinzi muŋga simora i iveta mâsi kaika kie-kie njinde râràni, andeta kalonzi tawana i tia.

³⁸ Aku nenzi taja-kaika njinde iveta ŋgua-tulâŋa tamâta Aisaia ne ŋgua ipâŋga kanaŋo. Aisaia muŋga iporo mine tu,

“Maro ŋalae, kinzi kalonzi tawana maka nema ŋgua, nde tia. Tamâta tonje isama sondo ŋana Maro ŋalae ne walo kâ, ande tia.”

³⁹ Kinzi sikura tu kalonzi tawana Yesu, ande tia. Aisaia muŋga itula ŋine ne duvi pwataki mine tu,

⁴⁰ “Maro Kindeni iveta kinzi matanzi levala lâ, aku iveta tananzi kaika lâ. Mine nde matanzi ikura tu simora kelekele, ande tia, aku ilonzi kalonzi ikura tu sisama ŋgua ne duvi, ande tia. Kinzi sikura tu sipalele ilonzi kalonzi itaulo imâ pa naŋa kilo ŋana avetanzi sondo kâ, ande tia.”

⁴¹ Aisaia isama tu Yesu ma imâ ipâŋga muli tava Maro Kindeni ne walo kaika. Mine kala iporo ŋgua ŋine ŋana Yesuni kâ.

⁴² Anŋa kinzi Juda tamâta ŋalanjala pinde rârà kalonzi tawana Yesu. Taitu siruru ŋananzi Parisai tamâta. Mine kala situla nenzi kalo-tawana njinde pwataki, ande tia. Kinzi sisama tu ambo nenzi kalo-tawana ma ipâŋga nia yo, ande kinzi Parisai tamâta ma sinjaranzi simo niaka ŋana nenzi ŋgu.

⁴³ ŋana tu kinzi Parisai tamâta ilonzi ndo tu kinzi tamâta ma sisuka ŋanzi kâki. Andeta ilonzi tu Maro Kindeni ma isuka ŋanzi kâki, ande tia.

Yesu kawa ŋgua nde ŋana itula kiesaka pwataki

⁴⁴ Yesu iporo kawa ŋalae yâti mine tu, “Tamâta ea kalo tawana naŋa, ande i kalo tawana naŋa simbonggu nâ tia. I kalo tawana Mama tona, ina isupwana kala amâ.

⁴⁵ Anŋa tamâta ea imora naŋa, ande imora Mama tona, ina isupwana kala amâ.

⁴⁶ Naŋa amâ amo tâno kulu atogo sinâla mine. Mine kala tamâta ea kalo tawana naŋa ma imo kondoma ilo, ande tia.

⁴⁷ Ambo tamâta tonje iloŋo nanenŋu ŋgua, andeta ipaveta kuku tia, ande naŋa ma asowe ŋgua lâ tamâta njinde tini, ande

tia. Naŋa ŋandai amâ amo tâno kulu ŋana asowe ŋgua lâ tamâta tininzi ŋga. Naŋa amâ ŋana akainzi piti lâ kondoma ilo.

⁴⁸ Ambo tamâta tonje ipu muli pa naŋa ku ipaveta kuku nanenju ŋgua tia, ande nanenju ŋgua ma itula i kilala pwataki. Naŋa muŋga atula ŋgua pwataki, aku nanenju nguani ndaina ma muli itula tamâta nenzi kiesaka pwataki, lâ zo ŋalae ŋana tâno ne zo marumbu kâ.

⁴⁹ ŋana tu naŋa ŋandai akai ŋgua lâ warakânju nâ ilonju ŋinenja aporo ŋga. Mama isupwa naŋa kala amâ, aku nanayoni i tmwata io ŋgua rârâni lâ kawânju ŋana aporo atula kâ.

⁵⁰ Naŋa asama tu Mama kawa ŋgua ŋine nde ikura tu ivetanzi tamâta sikai via mao, ma simo vianzi mine ku simo nâ. Mine kala ŋgua rârâni naŋa aporo ŋine, ande Mama muŋga io lâ kawânju ŋana aporo atula pwataki kâ.”

13

Yesu ipua ne pâri-tamâta kenzi

¹ Zo imâ ipânja laiti ŋana kinzi Juda tamâta ma sika kâpwa ŋalae ŋana kumbwa Pasova kâ. Aku Yesu isama tu i ne zo laiti ŋana ipile tâno ŋine ku itaulo ilâ pa Tama kilo. Yesu ilo ndo ikeno panzi tâno tamâta rârâni uru kalonzi tawana i, aku i ilo ikeno panzi mine lee i ne zo marumbu.

² Kari ŋga indue lala pararai lâ, aku Yesu tavanzi ne pâri-tamâta nde sika kâpwa sisanona. Andeta Sadana muŋgani isowe Judas ilo kalo tu ma io Yesu lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo. (Judas nde Saimon Iskariot natu.)

³ Yesu isama tu i Tama walo kaika ilua i lâ, kala imo Maro ŋalae. Aku mine nâ, isama tu Maro Kindeni muŋga isupwa i imâ, aku zo laiti ŋana i ma itaulo pa Maro Kindeni kilo.

⁴ Mine kala Yesu ipile kâpwa ikeno peke kulu, aku imandi. ŋinenja ikai ne pasawaŋa luandondo piti lâ tini, aku ikai lalava mota tonje ku ipu lâ kambwaŋe.

⁵ ŋinenja ipaliŋi lââ lâ kondo tonje ilo, aku ikai wurâta ŋana ipua kinzi pâri-tamâta taitu-taitu kenzi kâ. Aku ipu lââ piti lâ lalava mota ŋinde muŋga ipu lâ tamwata kambwaŋe.

⁶ Iveta mine imâ lee, ŋinenja imâ ipânja pa Saimon Petero. Aku Petero nde ikasona tu, “Maro ŋalae, tiambo noko kupânja wurâta tamâta kaa nâ kala kutu kupua naŋa kenju, a?”

⁷ Ande Yesu itu lâ kawa tu, “Noko kuzizâla ŋana nanenju vetâŋa ŋine kilala.

Andeta muli ŋga noko ma kusama kilala pwataki.”

⁸ Andeta Petero ipai tu, “Wa, noko ma kupua kenju tia ku tia ndo kanoŋo!” Ande Yesu iporo taulo tu, “Ambo naŋa ma apua noko kie tia, ande noko ma pwura tu kumo taitu kuku naŋa, ande tia.”

⁹ Saimon Petero ilonjo ŋgua ŋine, ŋinenja ipai Yesu tu, “Maro ŋalae, ambo mine, ande noko ma kupua kenju nâ tia. Noko ma kupua mbaunju wa kulunju wa tona.”

¹⁰ Andeta Yesu isia ŋgua papa tu, “Ambo tamâta tonje ilili lâ, ande muso keno i tini tia. Mine kala, ambo ipua kie nâ, ande i ma imo tini mbâra-mbâra. Anja miki nde kamo mbâra-mbâra lâ. Ambo taitu tamâta tonje lâ miki ŋginimi nde imo mbâra-mbâra tia.” *

¹¹ Yesu isama tu Judas ma muli io i lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo. Mine kala iporo tu, “Tamâta tonje lâ miki ŋginimi nde imo mbâra-mbâra tia.”

¹² Yesu ipua kenzi marumbu lâ, ŋinenja ipasawa tamwata ne pasawaŋa luandondo lâ tini kilo, aku isanona peke tini laiti kilo. ŋinenja ikasonjanzi tu, “Kala ŋine naŋa aveta mâsi tonje pami lâ. Tiambo miki kasama mâsi ŋinde kilala, tiya?”

¹³ Miki uru kasarawa naŋa tu ‘Pananâŋa’ wa ‘Maro ŋalae’ wa, aku ŋinde ara, ŋana tu naŋa amo nemi pananâŋa wa Maro ŋalae wa.

¹⁴ Mao nâ, naŋa nde miki nemi Maro ŋalae wa nemi pananâŋa wa, andeta kala ŋine naŋa apatawa tininju ku apua kemi lâ. Mine nde ara ŋana miki kala ma kaveta vetâŋa mineni nâ, aku kapatawa tinimi ku kaveta vetâŋa kie taituni panzi tinimi pinde.

¹⁵ Naŋa atula vetâŋa pwataki pami lâ, ŋana miki ma kamora ku kalâ kaveta vetâŋani ndaina panzi tinimi pinde.

¹⁶ Naŋa aporo ŋgua mao nâ pami; wurâta tamâta ikura tu ipânja mbwananâŋa pa i ne tamâta ŋalae, ande tia. Aku mine nâ, ambo tamâta ŋalae tonje isupwa tamâta tonje tu ikai i kawa ku ilâ iporo panzi tamâta pinde, ande kulenja tamâta ŋinde ŋa ŋandai ipole tamâta ŋalae ŋinde ŋa.

¹⁷ Kala ŋine ŋga miki kasama mâsi kala naŋa muŋga aveta ŋinde kilala pwataki lâ. Ambo miki ma kapaveta sondu kuku mâsi ŋine, ande miki ma kandeka nâ.

¹⁸ Andeta naŋa ŋandai aporo ŋana miki rârâni taitu-taitu ŋga. Naŋa muŋga apatea miki, aku asama kilalami sondu ndo.

* **13:10** 10 ŋine nde duvi mine; ambo kindi kalonda tawana Yesu, ande i iveta kindi tapânja ilonda mbâra-mbâra ndo. Andeta ikura zo zo kindi uru taveta kiesaka, aku Yesu itu kindi ma tapatula kiesaka ŋinde rârâni pwataki.

Aku naŋa asama tu ŋgua tonŋe Maro Kindeni muŋga io lâ timbunda Daviti kawa, ande ma ipânŋa kanaŋo. Ŋgua ŋinde ikeno mine: 'Aku ninggu-nambwe sondo, inani muŋga imo ilo taitu kuku naŋa ku ika kuna, ande i kala ikai kazâŋa pa naŋa mine nâ'.

¹⁹ Vetâŋa ŋine ipânŋa tia yo, andeta kala ŋine naŋa aporo atula pwataki pami kaloŋo lâ. Mine nde muli, lâ zo ŋana vetâŋa ŋine ma ipânŋa kâ, ŋineŋga miki ma kalomi tawana tu 'Naŋani Warakânŋu Kala Nîne'.

²⁰ Naŋa aporo ŋgua mao nâ pami; naŋa uru asupwanzi tamâta pinde silâ, aku tamâta ea ilo ara panzi tamâta ŋinde, ande i ilo ara mine nâ pa naŋa tona. Aku tamâta ea ilo ara pa naŋa, ande i ilo ara mine nâ pa Maro Kindeni tona, ina isupwana kala amâ."

Yesu itula ŋgua tu i ne pâri-tamâta tonŋe ma io i lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo

Matai 26:21-25, Malaka 14:18-21, Luka 22:21-23

²¹ Yesu iporo ŋgua ŋine marumbu lâ, ŋineŋga i ilo malia ndo. Mine kala iporo pwataki mine tu, "Naŋa aporo ŋgua mao nâ pami; miki nawalami tonŋe ma io naŋa lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo."

²² Iporo mine lâ, ŋineŋga kinzi pâri-tamâta taitu-taitu matanzi sipalea warakanzi. Kinzi nde sizizâla ndo tu iporo ŋana ea.

²³ Aŋga pâri-tamâta tonŋe nde isaŋona Yesu tini laiti. Ina kala tamâtani ndaina Yesu ilo ndo keno papa.

²⁴ Mine kala Saimon Petero isuka nao papa pâri-tamâta ŋinde, aku ipai tu, "Noko pwasona i tu iporo ŋana ea."

²⁵ Ŋineŋga pâri-tamâta ŋinde iparuse ilâ Yesu tini laiti ku ikasona tu, "Maro Ŋalae, noko kuporo ŋana ea."

²⁶ Ande Yesu iporo taulo tu, "Naŋa ma akai puroŋa pinde apatuku ndue suu ilo ku alua tamâta tonŋe ika. Inani nde tamâta ndaina kala aporo ŋana." Ŋineŋga ikai puroŋa katiŋe ipatuku ndue suu ilo aku ilua Judas, i Saimon Iskariot natu.

²⁷ Judas nde ikai puroŋa lâ, ŋineŋga walele nâ Sadana ilâ i ilo. Aku Yesu ipai Judas tu, "Vetâŋa kala noko kutu kuveta, ande kuveta walele nâ".

²⁸ Kinzi tamâta rârâni sisaŋona peke tini ŋinde nde siloŋo Yesu iporo ŋgua mine pa Judas, andeta sisama ŋgua ŋinde kilala tia.

²⁹ Ŋana tu Judas uru ikai wurâta ŋana ikatona mbumbu panzi pâri-tamâta kâ. Mine kala kinzi pâri-tamâta pinde ilonzi tu Yesu isupwa Judas tu ilâ iko kâpwa

pinde ŋana kumbwa ŋalae ne kâŋa-nuŋa tâku ilâ ŋana kelekele ilanzi sugorai tamâta tâ.

³⁰ Judas nde ikai puroŋa katiŋe ŋinde lâ, ŋineŋga walele nâ imandi ku iyâti ilâ. Ande mbo lâ.

Yesu itu ŋgua tukuŋa wasaseki panzi ne pâri-tamâta

³¹ Judas iyâti ilâ lâ, ŋineŋga Yesu iporo tu, "Kala ŋine zo laiti lâ ŋana naŋa Tamâta Natu ŋânŋu ma ipânŋa ŋalae. Aku naŋa kala ma aveta Maro Kindeni ŋa ipânŋa ŋalae mine nâ.

³² Ambo naŋa aveta Maro Kindeni ŋa ipânŋa ŋalae, ande Maro Kindeni tamwata ma walele nâ iveta naŋa Tamâta Natu ŋânŋu ipânŋa ŋalae mine nâ.

³³ Ninggu-nambwe wukale, miki katogo naŋa natuŋgu mine. Andeta zo mbwanambwana nâ, ŋineŋga naŋa ma amo kumi kilo tia, aku miki ma karoto ŋanana. Naŋa muŋga aporo ŋgua tonŋe panzi Juda tamâta ŋalajala, kala ŋine aporo ŋguani ndaina kilo pa miki. Miki kakura tu kalâ pa nia naŋa ma amo ŋinde, ande tia.

³⁴ Kala ŋine naŋa atu ŋgua tukuŋa wasaseki pa miki mine: Miki taitu-taitu ma tinimi mwasa nâ panzi tinimi pinde. Naŋa uru tiningu mwasa nâ pa miki, aku ilonŋu tu miki taitu-taitu kala ma kaveta vetâŋa kie taituni mine nâ, ku ma tinimi mwasa nâ panzi tinimi pinde.

³⁵ Ambo miki taitu-taitu ma tinimi mwasa ndo panzi tinimi pinde, ande vetâŋa ŋinde ma itula pwataki panzi tamâta rârâni tu miki nde kapono muli pa naŋa marumbu lâ."

Yesu itula ŋgua tu Petero ma ipatimoa i

Matai 26:30-35, Malaka 14:26-31, Luka 22:31-34

³⁶ Ŋineŋga Saimon Petero ikasona Yesu mine tu, "Maro Ŋalae, noko ma kulâ mana." Yesu nde itu lâ kawa tu, "Nia kala naŋa ma alâ ŋinde, ande noko pwura tu pwoka mulingu kumâ, ande tia. Mambo muli, ŋineŋga noko ma pwoka mulingu kumâ."

³⁷ Andeta Petero ikasona kilo tu, "Maro Ŋalae, mana mana ŋga naŋa akura tia ŋana ayoka noko muli alâ nia ŋinde, a? Naŋa apaveta sondo lâ ŋana apayaula warakânŋu nenŋu via ku amâte ŋana avila noko!"

³⁸ Andeta Yesu ipai tu, "Noko kuporo tu ma kupayaula tamwata ne via ku kumâte ŋana kuvila naŋa, a? Naŋa aporo ŋgua mao nâ pano; tatareko ma ita isuŋa kawa tia yo, ande noko ma kuporo kupatimoa naŋa mbwani ŋato mine tu noko kusama naŋa tia."

14

Yesu nde nzâla njana talâ pa Maro Kindeni kâ

¹ Yesu ipainzi ne pâri-tamâta mine tu, “Miki ma kalomi loko ku ilomi rârâ ndimo. Miki kao nemi kalo tawana ilâ pa Maro Kindeni, aku kalomi tawana nana mine nâ.

² Nana Mama ne luma nde ilo kisiya pwawataki rârâ keno, aku nana alâ njana aveta nia sondu pami. Ambo kelekele ikeno mine tia, ande nana ma aporo njua mine pami, ande tia. Andeta mao nâ, kelekele ikeno mine.

³ Nana ma alâ aveta miki niami sondu lâ nja, njingga ma ataulo amâ kilo ku akaimi kamâ kamo kuku nana. Mine kala nia nana amo njinde, ande miki kala ma kamo ndaina kuku nana.

⁴ Miki kasama nzâla njinde kala ilâ pa nia nana alâ papa njinde.”

⁵ Andeta Tomas iporo tu, “Maro Njale, maka kazizâla njana nia noko kulâ papa njinde. Mine kala maka ma kakura tu kasama nzâla njinde mâsi mana.”

⁶ Aku Yesu ipai mine tu, “Nana warakângu nde nzâla, aku nana nde njua mao tamwatângu wa via tamwatângu wa. Kinzi tamâta sikura njana silâ pa Mama lâ nzâla tonje, ande tia ndo.”

⁷ Yesu iporo njua njine pa Tomas, njingga ipainzi ne pâri-tamâta mine tu, “Ambo miki ma kasama nana kilalângu sondu, ande miki ma kasama nana Mama kilala mine nâ. Kala njine nja miki kasama i kilala, aku kamora i marumbu lâ.”

⁸ Andeta Pilip ipai Yesu tu, “Maro Njale, kutula Tama pa maka kamora nja. Maka iloma pa njinde nâ.”

⁹ Aku Yesu iporo taulo tu, “Pilip, nana amo kumi ikura zo luandondo lâ, andeta noko kusama kilalângu tia, a? Tamâta ea imora nana, ande imora Mama tona. Mine nde njana sâ kâ nja noko kuporo tu, ‘Kutula Tama pa maka’, a?”

¹⁰ Tiambo noko jandai kalo tawana tu nana apaipa kuku Mama, aku Mama kala ipaipa kuku nana, a? Nana munja akai njua lâ warakângu nâ ilongu njingga aporo atula pami, ande tia. Andeta Mama ipaipa kuku nana, aku iveta tamwata ne wurâta.

¹¹ Ara njana miki ma kalomi tawana njua njine: nana apaipa kuku Mama, aku Mama kala ipaipa kuku nana. Ambo miki tinimi pwâka tu kalomi tawana nanengu njua, ande ara njana miki ma kalomi ngere njana mâsi rârâni nana aveta njinde, njana njinde ma ipajo nemi kalo-tawana kâ.

¹² Nana aporo njua mao nâ pami; tamâta ea kalo tawana nana, ande i kala ma iveta mâsi kie-kie, itogo nana aveta mine. Aku i ma iveta mâsi pinde ipole mâsi nana munja aveta njinde, njana tu nana ma ataulo alâ pa Mama kilo.

¹³ Miki kapaipa kuku nana lâ. Mine kala vetâja ndia miki kano pa nana tu aveta, ande ma naveta, njana tu njinde ma iveta Mama nja ipânga njalae.

¹⁴ Mao nâ, miki kapaipa kuku nana lâ. Mine kala vetâja ndia miki kano pa nana tu aveta, ande ma naveta.”

Yesu iporo ipa njua tu ma isupwa Koroani Sapâja imâ

¹⁵ Yesu iporo njua kilo panzi ne pâri-tamâta tu, “Ambo miki ilomi ndo keno pa nana, ande miki ma kapaveta sondu kuku nanengu njua.

¹⁶ Aku nana ma ano pa Mama, ku Mama ma isupwa Pavilâja Tamwata tonje imâ pami. Aku Pavilâja Tamwata njinde ma imo kumi mine ku imo nâ.

¹⁷ Pavilâja Tamwata njinde nde Koroani Sapâja. I uru itula njua mao njana Maro Kindeni kâ. Kinzi tâno tamâta sikura tu simora i ku sisama i, ande tia. Mine kala i ma imo kinzi nenzi Pavilâja Tamwata, ande tia. Anja miki nde kasama i lâ, njana tu i uru imo kumi, aku ma imo ilomi.

¹⁸ Nana ma alâ, andeta nana ma apilemi kamo simbomi nâ, katogonzi mundoro mine, ande tia. Nana ma ataulo amâ pami kilo.

¹⁹ Zo laiti lâ njana kinzi tâno tamâta ma simora nana naongu kilo tia. Anja miki nde ma kamora naongu kilo. Nana ma amo viângu kilo, aku njana duvi njine kâ miki kala ma kamo viami mine nâ.

²⁰ Lâ zo njinde, ande miki nemi ilokalo ma ipânga, kala ma kasama tu nana apaipa kuku Mama, aku miki kapaipa kuku nana, itogo nana kala apaipa kuku miki mine nâ.

²¹ Tamâta ea ikai nanengu njua ku ipaveta kuku, ande tamâta njinde ilo ndo keno pa nana. Aku tamâta ea ilo ndo keno pa nana, ande nana Mama kala ma ilo ndo keno pa i mine nâ. Aku nana kala ma ilongu ndo keno pa i, ku ma apatua warakângu papa.”

²² Njingga Judas, i Judas Iskariot nuwaka, ande ikasonja Yesu mine tu, “Maro Njale, mana mana nja noko ma kupatua pa maka nâ, andeta ma kupatua panzi tâno tamâta tia.”

²³ Yesu nde itu lâ i kawa tu, “Ambo tamâta tonje ilo ndo keno pa nana, ande i ma ipaveta kuku nanengu njua. Aku Mama ma ilo ndo keno pa tamâta njinde,

aku maka rua Mama rua ma kamâ kamo kuku i.

²⁴ Ambo tamâta tonje ilo ndo keno pa naja tia, ande i ma ipaveta kuku nanenngu ngua tia. Miki kalonjo naja atula ngua pami, andeta naja nandai akai ngua njine lâ warakângu nâ ilonngu njinennga aporo nga. Njinde nde Mama ne ngua, ina isupwana kala amâ.

²⁵ Naja amo kuku miki yo, kala njine aporo atula ngua njainani pami lâ.

²⁶ Andeta muli nga Mama ma isupwa Pavilânga Tamwata ikai naja ndamwângu imâ pami. I nde Koroani Sapânga. I ma ipananami njana nanenngu ngua rârâni kâ, aku ma ipaño ilomi kalomi tu ma kalomi ngere kilo njana ngua rârâni naja munja atula pami njinde.

²⁷ Naja ao wisi-pisi imo miki taitu-taitu ilomi kalomi, itogo wisi-pisi uru imo warakângu ilonngu kalonjo mine. Andeta wisi-pisi njinde nandai iregere kuku tâno njine ne wisi-pisi nga. Mine nde miki ma kalomi loko ku karuru ndimo.

²⁸ Miki munja kalonjo naja apaimi tu, 'Naja ma apilemo ku alâ, andeta muli, njinennga ma ataulo amâ pami kilo'. Ambo miki ilomi ndo keno mao pa naja, ande miki ma kandeka, njana tu naja alâ pa Mama, aku Mama ja nde ipole naja njângu. Andeta miki ilomi nandai ikeno mine nga.

²⁹ Vetânga rârâni njinde nde ipânga tia yo, kala njine atula pwataki pami kalonjo lâ. Mine kala muli, lâ zo njana vetânga njinde ma ipânga, ande miki ma kalomi tawana nanenngu ngua.

³⁰ Naja ma aporo ngua rârâ kilo pami tia, njana tu tâno njine ne maro, i ja Sadana, ande ma imâ. I ne walo tonje keno njana iveta sâ tonje pa naja, ande tia ndo.

³¹ Taitu naja ilonngu tu kinzi tâno tamâta ma sisama njine; naja ilonngu ndo keno pa Mama. Njana njine kâ, naja uru aveta vetânga rârâni ikura Mama itula pana mine. Mine nde ara, miki kamandi, aku toka."

15

Yesu nde kâi "waini" mao

¹ Yesu iporo ngua kilo panzi ne pâri-tamâta tu, "Naja warakângu nde kâi 'waini' mao, anja naja Mama nde tâno waini warika.

² Nanenngu laka ndia uru sipula kanaanzi tia, ande Mama itotonzi njinde rârâni piti lâ kâi waini tini, aku itambiranzi lâ. Anja laka ndia uru sipula kanaanzi, ande Mama itotonzi njinde rârâni sipânga mbwana-mbwana.

Ivetanzi sondo mine njana isukanzi tu sipula kanaanzi rârâ.

³ Miki nde kapânga ilomi mbâra-mbâra marumbu lâ, njana tu miki uru kapaveta kuku naja kawângu ngua.

⁴ Ambo miki kapaipa kuku naja, ande naja kala ma apaipa kuku miki mine nâ. Kâi waini ne laka tonje simbo nâ ikura njana ipula kanaanzi kâ, ande tia. Taitu miki kalonjo nga; ambo laka njinde ikura njana ipula kanaanzi kâ. Aku mine nâ, ambo miki kapaipa kuku naja tia, ande miki ma kakura tu kaveta vetânga ara pinde itogo kanaanzi mine, ande tia.

⁵ Naja warakângu nde kâi waini, anja miki nde kâi waini ne laka. Tamâta ea ipaipa kuku naja, ambo laka apaipa kuku i, ande tamâta njinde ma ipula kanaanzi rârâ. Ambo miki kapaipa kuku naja tia, ande miki ma kakura tu kaveta vetânga ara tonje tia.

⁶ Ambo tamâta tonje tini pwâka tu ipaipa kuku naja, ande tamâta njinde itogo kâi laka kinzi sikai piti ku sitambira lâ, kala ngâla-ngâla lâ. Kinzi uru sigona kâi laka ngâla-ngâla njinde ilâ taitu, njinennga silinji lâ yââ ilo kana lâ.

⁷ Ambo miki kapaipa kuku naja, aku nanenngu ngua nde ikeno kaika lâ ilomi, ande miki ma kano pa Maro Kindeni ikura warakami nemi ilo papa mine, njinennga i ma iveta vetânga ndainani nâ, itogo miki munja kano papa mine.

⁸ Ambo miki ma kaveta vetânga ara rârâ, itogo kanaanzi mine, ande nemi vetânga njinde ma itula pwataki tu miki kaponi muli pa naja lâ; aku njinde ma igagatinzi tamâta ilonzi tu ma sipanea Mama ja.

⁹ Mama tini mwasa ndo pa naja, aku naja kala tiningu mwasa ndo pa miki mine nâ. Ambo miki ma kapaipa kuku naja, ande tini-mwasa ma ipipi lâ ilomi.

¹⁰ Naja uru apaveta sondo kuku naja Mama kawa ngua rârâni. Mine kala i tini mwasa ndo pa naja, ma imo mine ku imo nâ. Aku mine nâ, ambo miki kala kapaveta sondo kuku kawângu ngua rârâni, ande miki ma kasama tu naja tiningu mwasa ndo pami, ma amo mine ku amo nâ.

¹¹ Naja ilonngu tu nanenngu ndekânga ma imo ilomi kalomi, njana iveta nemi ndekânga ipânga njalae tina. Mine nde naja aporo ngua njine pami lâ.

¹² Naja aporo ngua tukuja imâ pami mine: Miki taitu-taitu ma tinimi mwasa ndo panzi tinimi pinde, itogo naja tiningu mwasa ndo pa miki mine nâ.

¹³ Ambo tamâta tonje ipayaula tamwata ne via njana ivilanzi ni-nambwe kâ, ande i ne vetânga njinde itula pwataki tu i tini

mwasa ndo panzi. Aku tini-mwasa kie mine ipole tini-mwasa kie-kie rârâni.

¹⁴ Ambo miki kapaveta sondo kuku ngua rârâni naŋa atula pami nŋinde, ande miki kamo niŋgu-nambwe.

¹⁵ Naŋa ma apatu miki ŋami kilo tu 'nanenŋu wurâta tamâta', ande ma tia. Kala nŋine naŋa aporo tu miki nde niŋgu-nambwe, ŋana tu kinzi wurâta tamâta ŋandai sisama vetâŋa rârâni nenzi koipu iveta ŋga. Andeta ŋgua rârâni nŋinde naŋa Mama muŋga itula pa naŋa, ande naŋa atula nguani ndaina pa miki marumbu lâ.

¹⁶ Miki ŋandai kapatea naŋa ŋga. Naŋa apatea miki lâ, aku asupwami tu kalâ kaveta vetâŋa ara rârâ, itogo kanaanomi mine. Aku kanaanomi nŋinde ma ikeno mine ku imo nâ. Ambo miki ma kano pa Mama lâ naŋa nŋanŋu tu ma iveta vetâŋa tonŋe pami, ande i ma iveta vetâŋani ndaina.

¹⁷ Naŋa aporo ngua tukuŋa imâ pami mine: miki taitu-taitu ma tinimi mwasa ndo panzi tinimi pinde."

Kinzi tamâta pinde ma sikai kazâŋa panzi pâri-tamâta

¹⁸ Yesu iporo ngua kilo panzi ne pâri-tamâta mine tu, "Ambo kinzi tâno tamâta ma sikai kazâŋa pami, ande kalomi ngere sondo ŋana nŋine kâ: kinzi muŋga sikai kazâŋa pa naŋa mine nâ.

¹⁹ Ambo miki kamo katogonzi tâno tamâta, ande kinzi ma tininzi mwasa nâ pami, itogo tininzi mwasa pa warakanzi seenzi mine. Andeta miki ŋandai kamo katogonzi tâno tamâta ŋga. Naŋa apateami tu ma kapile tâno nŋine ne vetâŋa wa ilo-kalo wa. Mine kala kinzi tâno tamâta uru sikai kazâŋa pami.

²⁰ Miki kalomi ngere sondo ŋana ngua tonŋe naŋa muŋga aporo atula pami mine: wurâta tamâta ikura tu ipâŋga mbâna-mbâna pa ne koipu, ande tia. Ambo kinzi tamâta pinde muŋga nâna silua naŋa, ande ma nâna silua miki mine nâ. Ambo kinzi tamâta pinde muŋga sipaveta kuku naŋa kawâŋgu ngua, ande kinzi ma sipaveta kuku miki kawami ngua mine nâ.

²¹ Miki kapaipa kuku naŋa lâ. Mine kala kinzi ma siveta kenzi sakamao pami, itogo muŋga siveta pa naŋa mine. Kinzi sisama naŋa Mama kilala tia, ina muŋga isupwana kala amâ. Aku ŋana duvi nŋinde kâ, ande kinzi ma siveta mine pami.

²² Ambo naŋa muŋga amâ atula ngua panzi tia, ande pareŋa-nia ma ilâ panzi ŋana nenzi kiesaka kâ, ande tia. Andeta kinzi silonŋo ku sisama lâ; mine kala pareŋa-nia nŋinde nde ikeno panzi.

²³ Naŋa tu tamâta ea ikai kazâŋa pa naŋa, ande ikai kazâŋa pa naŋa Mama tona mine nâ.

²⁴ Naŋa uru aveta mâsi kaika ŋalanjala, aku tamâta tonŋe ikura tu iveta mâsi mine, ande tia. Ambo naŋa muŋga aveta mâsi kaika rârâ lâ kinzi naonzi tia, ande pareŋa-nia ma ilâ panzi ŋana nenzi kiesaka kâ, ande tia. Andeta kinzi matanzi simora nanenŋu mâsi kaika nŋinde marumbu lâ, aku sikai kazâŋa pa maka rua Mama rua.

²⁵ Nenzi vetâŋa nŋinde ipâŋga ŋana iveta ngua tonŋe ikeno lâ nenzi ngua tukuŋa ne pepa tini ma ipâŋga kanaanŋo. Ngua nŋinde ikeno mine: 'Kinzi tamâta pinde sikai kazâŋa pa naŋa koa tia nâ'.

²⁶ Andeta Pavilâŋa Tamwata nde uru imo kuku Mama, aku naŋa ma asupwa i imâ pami. I nde Koroani ŋana itula ngua mao ŋana Maro Kindeni kâ, aku iyoka pa Mama tini imâ. I ma itula ngua pwataki ŋana naŋa kâ.

²⁷ Aku miki kala mine nâ ma katula ngua ŋana naŋa kâ, ŋana tu nia ndoyo, lâ zo nŋinde amandi ŋana aveta nanenŋu wurâta muŋgâŋa, ande miki kamo ku naŋa, aku kamo kuna mine lee ikura lâ zo nŋine.

16

¹ Naŋa tiningu pwâka tu miki ma kapile nemi kalo-tawana. Naŋa duvi nŋinde kâ, ande naŋa aporo ngua nŋine rârâni pami lâ.

² Muli ŋga, kinzi ma siŋarami kamo niaka ŋana luma ŋana pasauŋa kâ rârâni. Andeta nŋinde nâ tia; zo tonŋe ma muli imâ, aku lâ zo nŋinde, ambo tamâta tonŋe ipu miki pâta kamâte, ande i ma ilo tu iveta vetâŋa ara lâ Maro Kindeni nao.

³ Kinzi ŋandai sisama Mama kilala sondo ŋga. Aku mine nâ, kinzi ŋandai sisama naŋa kilalâŋgu sondo. Mine kala kinzi ma siveta vetâŋa sakamao mine pami.

⁴ Andeta kala nŋine naŋa aporo pami lâ ŋana vetâŋa nŋinde ma muli ipâŋga kâ. Mine nde muli, lâ zo nŋinde kinzi tamâta ma siveta vetâŋa nŋinde pami, ande miki ma kalomi ngere ŋana ngua nŋine kala aporo pami lâ."

Yesu itula ngua ŋana Koroani Sapâŋa ne wurâta kâ

"Muŋga, lâ zo nŋinde miki kapâŋga tamâta wasaseki ŋana kaponi muli pa naŋa kâ, ande naŋa warakâŋgu amo kumi. Mine kala lâ zo muŋgâŋa nŋinde naŋa ŋandai aporo ngua pwataki pami ŋana malia nŋinde kâ.

⁵ Andeta kala njine naŋa ma alâ pa Mama, i munŋa isupwana kala amâ. Anŋa tamâta tonŋe lâ miki nŋinimi nandai ika-sonŋa naŋa tu, 'Noko ma kulâ mana'.

⁶ Kala njine aporo atula nŋua njine pami kalonŋo lâ, aku nŋua njine iveta ilomi malia ndo.

⁷ Andeta naŋa aporo nŋua mao nâ pami; ara njana naŋa ma apilemi ku alâ, njana tu nŋinde ma ivilami. Nana tu ambo naŋa ma apilemi alâ tia, ande Pavilânŋa Tamwata ma imâ ipânŋa pami tia. Andeta naŋa ma alâ, njineŋga ma asupwa i imâ pami.

⁸ I ma imâ njana ipaŋo kinzi tamâta ilonzi kalonzi, njana ma sisama sondo tu kinzi nde kiesaka tamwatanzi, kala siveta vetânŋa sondo tia. Aku ma sisama tu Maro Kindeni ma ipare nia panzi njana nŋinde kâ.

⁹ Kinzi nandai sisama nenzi kiesaka kilala pwataki nŋa, njana tu kinzi kalonzi tawana naŋa tia.

¹⁰ Aku kinzi nandai sisama vetânŋa sondo kilala pwataki nŋa, njana tu naŋa ma alâ pa Mama, aku miki ma kamora naŋa kilo tia.

¹¹ Aku kinzi nandai sisama Maro Kindeni ne mâsi njana ipare nia panzi tamâta kâ, njana tu Maro Kindeni ipa nŋua lâ tu ma ipare nia pa tâno njine ne maro.

¹² Naŋa atu aporo nŋua pinde rârâ kilo pami, andeta miki kakura njana kakai nŋua nŋinde kâ, ande tia.

¹³ Andeta lâ zo njana Koroani Sapânŋa ma imâ, ina kala uru itula nŋua mao njana Maro Kindeni kâ, ande i ma ikai poe pa nemi ilo-kalo, ande kala miki ma kasama Maro Kindeni kawa nŋua mao nŋinde rârâni duvi. Andeta i tamwata nâ ma ipatea nŋua njineŋga iporo itula pwataki, ande tia. Nŋua ndia i munŋa iloŋo, ande i ma itula nŋuani ndaina nâ pwataki, ku ma itula nŋua pami njana vetânŋa pinde ma muli ipânŋa kâ.

¹⁴ Mao nâ, i ma ikai naŋa kawânŋu nŋua, ku ma itula pwataki pami. Aku i ne vetânŋa nŋinde ma itula kilalânŋu pwataki tu naŋa nde Maro Njalae.

¹⁵ Naŋa Mama kawa nŋua rârâni nŋinde nde naŋa kawânŋu nŋua tona. Mine kala naŋa apaimi tu Koroani ma ikai naŋa kawânŋu nŋua, ku ma itula pwataki pami."

Ndekânŋa nde ma ikai kalo-lokoni nia

¹⁶ Yesu iporo nŋua kilo panzi ne pâri-tamâta tu, "Zo tini mwata nâ, njineŋga miki ma kamora naŋa kilo tia. Anŋa muli, zo tini mwata nâ kilo, njineŋga miki ma kamora naŋa kilo."

¹⁷ I ne pâri-tamâta pinde nde silonŋo nŋua njine lâ, njineŋga siporo nŋua imâ warakanzi nâ nŋininzi mine tu, "Yesu

iporo nŋua mine pa kinda, andeta nŋua nŋinde nde duvi mana. Iporo tu, "Zo tini mwata nâ, njineŋga miki ma kamora naŋa kilo tia. Anŋa muli, zo tini mwata nâ kilo, njineŋga miki ma kamora naŋa kilo". Aku iporo nŋua tonŋe tona mine tu, 'Naŋa ma alâ pa Mama'.

¹⁸ Nŋua nŋinde iporo tu "Zo tini mwata nâ", ande nŋinde nde duvi mana. Kinda tazizâla ndo njana Yesu ne nŋua nŋinde kâ."

¹⁹ Yesu isama tu kinzi pâri-tamâta situ sikasonŋa i njana nŋinde kâ. Mine kala ipainzi tu, "Tiambo miki kapakasonŋa warakami njana nŋua naŋa munŋa aporo pami nŋinde ne duvi, tiya? Naŋa munŋa aporo tu, 'Zo tini mwata nâ, njineŋga miki ma kamora naŋa kilo tia. Anŋa muli, zo tini mwata nâ kilo, njineŋga miki ma kamora naŋa kilo'.

²⁰ Naŋa aporo nŋua mao nâ pami; miki ma kata pâta, ku ma kalomi sukânŋa njalae tina, anŋa kinzi tâno tamâta ma sindeka. Mao nâ, miki ma kalomi loko, andeta muli nŋa kalo-lokoni nŋinde ma ipalele, aku ma ipânŋa ndekânŋa mao.

²¹ Lâ zo njana taine ipagugu kâ, ande isama tu nâna ne zo nde imâ ipânŋa laiti lâ, aku nŋinde iveta i ilo malia. Taitu mambo ipagugua natu lâ, ande i ma kalo nŋgere kilo njana nâna nŋinde kâ, ande tia. I ma indeka nâ, njana tu natu nde imâ ipânŋa tâno kulu.

²² Aku miki kala mine nâ; lâ zo njine, ande miki kamo tava ilomi malia nâ. Andeta naŋa ma amorami kilo, aku pa zo nŋinde, ande miki ma ilomi ndeka ndo. Aku tamâta tonŋe ma ikura tu izavaru ndekânŋa nŋinde piti lâ ilomi, ande tia.

²³ Aku lâ zo nŋinde, miki ma kakasonŋa naŋa kilo njana nŋua pinde ne duvi kâ, ande tia. Naŋa aporo nŋua mao nâ pami: ambo miki ma kano pa Maro Kindeni lâ naŋa nŋanŋu tu ma iveta vetânŋa tonŋe, ande i ma iveta vetânŋa ndainani nâ pami.

²⁴ Miki kapaipa kuku naŋa lâ, andeta miki nandai kano pa Maro Kindeni lâ naŋa nŋanŋu tu ma iveta vetânŋa tonŋe pami nŋa. Taitu kala njine, ambo miki ma kakai noŋa mine, ande ma kamora kanaanŋo. Mine kala ndekânŋa ma ipipi ndo lâ ilomi kalomi."

Yesu nde ipole tâno njine ne walo marumbu lâ

²⁵ Yesu iporo nŋua kilo panzi ne pâri-tamâta tu, "Naŋa munŋa asia nŋua rârâ pami, andeta muli nŋa naŋa ma aveta mine pami kilo, ande tia. Naŋa ma aporo pwataki atula Mama kilala ipânŋa nia yo pami.

²⁶ Aku lâ zo nŋinde, ande naŋa ma akai miki kawami ku aporo pa Mama, ande tia. Njana tu naŋa akai nzâla piti pami lâ, kala

miki warakami ma kakai nonja ilâ sondo pa Mama tamwata.

²⁷ Miki ilomi ndo keno pa nana, aku uru kalomi tawana tu nana munga amo kuku Mama, kala amâ njine. Nana duvi njinde kâ, ande Mama tamwata ilo ndo keno pa miki.

²⁸ Nia ndoyo nana amo kuku Mama, kala apile i ku amâ amo tâno kulu. Kala njine nana ma apile tâno ku ataulo alâ pa Mama kilo.”

²⁹ Yesu ne pâri-tamâta nde siloŋu njua njine lâ, njineŋa sipai Yesu tu, “Ara, kala njine nga noko kuporo njua pwataki lâ. Noko njandai kusia njua pama nga.

³⁰ Kala njine maka nema ilo-kalo ipânŋa tu noko kusama kelekele rârâni marumbu lâ. Kasoŋaŋa wa njua ndia ikeno tamâta ilonzi kalonzi, ande noko kusama marumbuni. Mine nde noko uru kuo tini pa tamâta tonge tu iporo njua pwataki kâ, ande tia. Kala njine maka kaloma tawana tu noko munga kumo kuku Maro Kindeni, njineŋa kumâ kumo njine.”

³¹ Andeta Yesu nde itu lâ kawanzi tu, “Oo, kala njine miki kalomi tawana nana mao, a?”

³² Miki kaloŋo nga; zo nga ipânŋa laiti lâ, ande kala zo tini nâ kinzi ma siŋara miki rârâni taitu-taitu kakâwa kataulo pa nemi luma. Miki ma kapile nana, kala nana ma amo simboŋgu nâ. Andeta njandai amo simboŋgu nâ mao nga, njana tu Mama imo ku nana ikura zo rârâni.

³³ Nana ilonŋu tu miki ma kapaipa sondo kuku nana, aku kamo tava wisimi pisi. Mine kala nana aporo njua njine pami lâ. Lâ zo njana miki kamo tâno njine kulu, ande malia wa nâna ma imâ ipânŋa pami. Taitu ilomi kaika nga; nana apole tâno njine ne walo marumbu lâ!”

17

Yesu ikai nonja pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi ne pâri-tamâta

¹ Yesu iporo njua mine panzi ne pâri-tamâta marumbu lâ, njineŋa mata kâki ilea pa samba, aku ikai nonja mine tu, “Mama, zo nga ipânŋa lâ. Nana ilonŋu tu ma njine noko ma kutula noko natu nana kilalânŋu pwataki, aku nana kala ma atula noko kilala pwataki mine nâ.

² Nana tu nia ndoyo noko kupateana njana akai Maro Njalae panzi tamâta ndoni. Mine kala nana via mao alanzi tamâta njinde noko munga kupateanzi tu ma sipono muli pana. Via njinde nde njana simo vianzi mine ku simo nâ.

³ Aku via mao njinde nde duvi mine; tamâta ea kinzi sisama noko Maro Kindeni kilala tu noko simbo nâ nde Maro mao, aku

kalonzi tawana tu noko munga kusupwa nana Yesu Kirisi amâ, kinzi njinde ma sikai via mao, ma simo vianzi mine ku simo nâ.

⁴ Wurâta rârâni noko munga kupatea pana, ande nana aveta njinde marumbu lâ. Aku nanenŋu vetâna njinde itula noko kilala pwataki panzi tâno tamâta.

⁵ Mama, siŋgani, lâ zo njinde tâno ipânŋa tia yo, ande nana amo kuno, aku nana njânŋu njalae. Kala njine nana ilonŋu tu noko ma njoa njalae ndainani nâ kulua nana kilo lâ noko tamwata nao.

⁶ Nana atula noko kilala pwataki panzi tamâta lâ, kinzi njinde noko kupatea lâ tu ma pwainzi piti lâ kinzi tâno tamâta njininzi ku kulua nana. Munga kinzi simo noko ne tamâta, aku kinzini nde kulua nana lâ. Aku kinzi uru sipaveta kuku noko kawa njua.

⁷ Kala njine kinzi sisama tu kelekele ndoni noko munga kulua nana, ande kelekele njinde iyoka noko mbau ilo imâ pana.

⁸ Nana tu njua rârâni noko munga kutula pana, ande nana kala atula njua ndainani nâ pa kinzi. Aku sikai sipaveta kuku, kala sisama sondo tu nia ndoyo nana amo kuku noko. Kinzi nenzi kalo-tawana ikeno mine tu noko munga kusupwana kala amâ.

⁹ Taitu nana njandai ano pano tu kuvilanzi tâno tamâta nga. Ano pano tu kuvilanzi tamâtani njaina noko munga kulua nana, njana tu kinzini nde simo noko ne tamâta.

¹⁰ Nanenŋu tamâta rârâni nde noko ne tona. Aku mine nâ, noko ne tamâta rârâni nde nanenŋu tona. Aku kinzi njinde uru situla nana kilalânŋu pwataki tu nana nde Maro Njalae.

¹¹ Kala njine nana ma amâ pano, aku ma amo tâno njine kulu kilo tia. Andeta kinzi ma simo tâno kulu yo. Mine kala Mama, noko Sapâna Tamwata, nana ano pano tu pwea njananzi lâ noko tamwata nj kaika njinde, njana kinzi ma simo ilonzi kalonzi taitu, itogo kindi rua tamo mine. Nia ndoyo noko njoa kaika njinde kulana lâ.

¹² Munga, lâ zo njinde amo kunzi yo, ande nana akai njoa ndainani munga kulana njinde, aku akea njananzi. Nana akatonanzi sondo nâ. Mine kala njua njinde ne tamâta tonge njandai isapiri ku nao tia lâ njua. Andeta tamâta taitu mai nâ, inani tamâta njana ilâ pa yââ njalae ne mbââ ilo, i simbo nâ isapiri lâ. Mine kala noko kawa njua ikeno lâ pepa tini njinde nde ipânŋa kanajo lâ.

¹³ Kala njine nana ma amâ pano. Andeta nana ilonŋu tu nanenŋu ndekâna ma ipânŋa njalae lâ nanenŋu tamâta ilonzi;

mine kala aporo ngua rârâni njine lâ zo njine naŋa amo tâno kulu yo.

¹⁴ Naŋa atula noko kawa ngua pwataki panzi siloŋo lâ. Andeta kinzi tâno tamâta nde sikai kazâŋa panzi, ŋana tu tâno njine nde nanenŋu tamâta nianzi mao, ande tia. Aku mine nâ, tâno njine nde naŋa niânŋu mao, ande tia.

¹⁵ Naŋa ŋandai ano pano tu pwainzi piti lâ tâno njine kulu ŋga. Naŋa ano pano tu pwea ŋananzi, ŋana Sakamao Tamwata ma ikura ŋana izavarunzi tia.

¹⁶ Tâno njine nde naŋa warakânŋu niânŋu mao, ande tia. Aku mine nâ, tâno njine nde kinzi nianzi mao, ande tia.

¹⁷ Noko kawa ngua ndoni nde mao kanajo. Mine kala naŋa ilonŋu tu noko ma kuo ne ngua mao njinde ipaipa lâ ilonzi kalonzi, ŋana ma sipânŋa noko ne ŋgu sondo.

¹⁸ Noko muŋga kusupwana kala amâ amo kunzi tâno tamâta. Aku mine nâ, naŋa kala asupwanzi tamâta njinde silâ simo kunzi tâno tamâta.

¹⁹ Naŋa ao warakânŋu nenŋu via ndoni imâ pano, ŋana avilanzi tu sipânŋa noko ne ŋgu sondo.

²⁰ Taitu naŋa ŋandai ano pano tu kuvilanzi nanenŋu tamâta njine simbonzi nâ, ande tia. Naŋa ano pano tu kuvilanzi tamâta pinde tona, kinzi njinde ma muli siloŋo nanenŋu pâri-tamâta nenzi ngua, ku ma sio nenzi kalo-tawana imâ pa naŋa.

²¹ Mama, naŋa ilonŋu tu kinzi tamâta njinde rârâni ma simo ilonzi kalonzi taitu, itogo kinda rua tamo mine. Ambo kinzi ma simo ilonzi kalonzi taitu mine, ande kinzi tâno tamâta ma kalonzi tawana tu noko muŋga kusupwana kala amâ.

²² Nanayoni noko walo kaika kulana, aku naŋa kala walo kaika ndainani nâ alua kinzi lâ, ŋana kinzi ma sikura tu simo ilonzi kalonzi taitu, itogo kinda rua tamo mine.

²³ Naŋa apaipa kuku kinzi, aku noko kala kupaipa kuku naŋa mine nâ. Naŋa ilonŋu tu kinzi ma simo ilonzi taitu mao. Ambo kinzi ma simo mine, ande kinzi tâno tamâta ma sisama tu noko muŋga kusupwana kala amâ. Aku ma sisama tu noko tini mwasa ndo panzi nanenŋu tamâta njinde, itogo uru tini mwasa pa naŋa mine.

²⁴ Mama, naŋa ilonŋu tu kinzi tamâta noko muŋga kulana njinde ma simo kuku naŋa. Naŋa ilonŋu tu kinzi ma simora kilalânŋu pwataki tu naŋa nde Maro Nalae. Mao nâ, nia ndoyo, lâ zo njinde tâno ipânŋa tia yo, ande noko tini mwasa ndo

pa naŋa kala kupateana tu ma akai Maro Nalae mine nâ.

²⁵ Mama, noko nde Vetâŋa Sondo Tamwata. Kinzi tâno tamâta ŋandai sisama noko kilala sondo ŋga, aŋga naŋa nde asama noko kilala sondo. Aku nanenŋu tamâta nde sisama tu noko muŋga kusupwana kala amâ.

²⁶ Naŋa atula noko kilala pwataki panzi lâ, aku ma amo aveta mine nâ, ŋana tu njinde ma ivilanzi tu tininzi mwasa panzi tininzi pinde, itogo noko tini mwasa pa naŋa mine. Aku njinde ma ivilanzi tu sipaipa kuku naŋa warakânŋu tona." Yesu ikai noŋa mine.

18

Judas io Yesu lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo

Matai 26:36-46, Malaka 14:32-42, Luka 22:39-46

¹ Yesu ikai noŋa njinde marumbu lâ, njinenŋa ikainzi ne pâri-tamâta ku sipile nia njinde silâ simbwaliu Kidron Lââ. Tâno tonŋe ikeno pa nia njinde, kâi oliv pinde imandi njinde. Aku Yesu tavanzi ne pâri-tamâta silâ tâno njinde ilo.

² Aŋga Judas, ina tamâta ŋana io Yesu lâ kinzi kazâŋa tamâta mbaunzi ilo, ande isama tâno njinde lâ, ŋana tu zo rârâ Yesu uru ipasau kunzi ne pâri-tamâta lâ niani ndaina.

³ Mine kala Judas ikainzi Rom nenzi zugu tamâta ŋgu tonŋe, sitavanzi luma sapâŋa ne sambara pinde muŋga kinzi patarawâŋa tamâta ŋalajala ŋga kinzi Parisai tamâta sisupwanzi, aku ikainzi silâ pa nia njinde. Kinzi sisaŋa sinâla tava tâmba lâ mbalaunzi, aku sikai paraŋa ne kelekele tona simâ.

⁴ Yesu nde isama lâ ŋana vetâŋa rârâni nao laiti ŋana ipânŋa papa i kâ. Mine kala iyoka nao sondo ilâ pa ŋgu njinde, aku ikasonŋanzi tu, "Miki nde kamâ karoto ŋana tamâta ea."

⁵ Ande kinzi siporo tauro tu, "Maka kamâ tu karoto ŋana Yesu, i Nasarete tamwata." Njinenŋa Yesu ipainzi tu, "Naŋani Warakânŋu Kala Njine." (Aku Judas, i tamâta ŋana ikai kulu-pânŋa ŋana Yesu kâ, ande imo ndaina imandi kunzi.)

⁶ Kinzi siloŋo Yesu iporo tu, "Naŋani Warakânŋu Kala Njine", njinenŋa siruru ku siparoko sitauro, aku patanzi sindue tâno kulu. *

⁷ Njinenŋa Yesu ikasonŋanzi kilo tu, "Miki nde kamâ karoto ŋana tamâta ea." Aku sipai tu, "Maka kamâ tu karoto ŋana Yesu, i Nasarete tamwata."

* 18:6 6 Kumora ngua ikeno lâ Yoane 8:24.

⁸ Njineŋga Yesu itu ngua lâ kawanzi tu, “Nanja apaimi tu Nanjani Warakângu Kala Njine. Ambo miki karoto njana nanja kâ, ande ara, kapilenzi tamâta njine silâ.”

⁹ Yesu iporo ngua njine njana iveta ne ngua muŋgâŋa tonje ipânja kanaanjo kâ. I muŋga iporo pa Maro Kindeni tu, “Noko tamâta pinde kulua nanja lâ, aku nanja apile tamâta tonje lâ ngu njinde kala i nao tia lâ, ande tia ndo.”

¹⁰ Aku pila njana kazâŋa kâ tonje ikeno pa Saimon Petero. Mine kala i mbau ilâ ipasu pila njinde yâti ku ipu patarawâŋa tamâta njalae ne wurâta tamâta tonje, i ŋa tu Malkus. Aku pila isalu tamâta njinde taŋa pa wia kâ motu piti imbe ndue tâno kulu.

¹¹ Njineŋga Yesu ipai Petero tu, “Wa, kulumbwa pila itaulo ilâ pa ne karae ilo nja! Mana mana, a? Tiambo noko kutu nanja ma anjenge njana kâmba njine Mama ipatea pa nanja tu ma anu, a?”

Kinzi sikai Yesu silâ pa patarawâŋa tamâta njalae

Matai 26:57-68, Malaka 14:53-65, Luka 22:63-71

¹² Njineŋga Rom nenzi zugu tamâta njinde, sitavanzi nenzi koipu wa kinzi Juda tamâta nenzi sambara wa, nde sikai Yesu kaika ku sipa i mbalau lâ wâlo kaika.

¹³ Njineŋga sikai silâ pa tamâta tonje, i ŋa tu Anas. Anas nde Kaiafas ana, anja Kaiafas nde imo kinzi patarawâŋa tamâta ndoni nenzi tamâta njalae lâ mbwera njinde.

¹⁴ Kaiafas nde tamâtani ndaina muŋga ipainzi Juda tamâta njalanjala mine tu, “Ara njana tamâta taitu nâ ma ikai kindi Isrel ngu ndamwânda, ku imâte.”

Petero ipatimoa Yesu

Matai 26:69-75, Malaka 14:66-72, Luka 22:54-62

¹⁵ Aku Saimon Petero kuku pâri-tamâta tonje nde soka Yesu muli silâ. Patarawâŋa tamâta nenzi tamâta njalae muŋga iveta mete kuku pâri-tamâta njinde. Mine kala pâri-tamâta njinde iyoka Yesu muli ilâ patarawâŋa tamâta nenzi tamâta njalae ne ngumbi ilo.

¹⁶ Anja Petero nde imandi nia yo, imo nzâla kawa tini laiti. Njineŋga pâri-tamâta njinde ilâ iporo ngua pa wurâta taine tonje imandi io njana nzâla kâ, aku taine njinde isâu pa pâri-tamâta njinde tu ikai Petero imâ ngumbi ilo.

¹⁷ Aku wurâta taine njinde nde ikasonja Petero mine tu, “Tiambo nokoni kala tamâta ndai ne pâri-tamâta tonje, tiya?” Andeta Petero iporo taulo tu, “Mine tia. Nanja njandai i ne pâri-tamâta njana.”

¹⁸ Aku kinzi wurâta tamâta wa kinzi sambara muŋga sisuŋa yââ. Nia pisi, kala simandi simwai yââ. Mine kala Petero ilâ imandi kunzi imwai yââ.

Patarawâŋa tamâta nenzi tamâta njalae io Yesu ilâ pa ngua nia

¹⁹ Kinzi patarawâŋa tamâta nenzi tamâta njalae Anas nde imo ikasonja Yesu njanani i ne pâri-tamâta kâ, aku ikasonja njana ngua Yesu muŋga ipanananzi tamâta njinde tona.

²⁰ Aku Yesu nde itu ngua taulo mine tu, “Nanja muŋga atula ngua panzi tamâta rârâni lâ nia yo. Ikura zo zo nanja apanananzi lâ nenzi luma njana pasauŋa kâ ilo, aku apanananzi lâ Maro Kindeni ne luma sapâŋa tona. Mao nâ, nanja apanananzi lâ nia ndoni kinzi Juda tamâta uru sipasau njinde. Nanja njandai aporo ngua tonje lâ nia paveŋa njana.”

²¹ Mine nde njana sâ kâ njana noko pwasoŋa nanja, a? Kulâ pwasoŋanzi tamâta njinde muŋga siloŋo nanenju ngua. Kinzi sisama lâ njana ngua rârâni muŋga aporo atula panzi njinde.”

²² Yesu iporo ngua mine lâ, njineŋga sambara tonje, ina imandi imo Yesu tini laiti, ande iponza Yesu nao ku ipai tu, “Wa, noko ea ipaino tu kuvaligi patarawâŋa tamâta nenzi tamâta njalae mine, a?”

²³ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, “Ambo nanja aporo ngua tonje soki tâ, ande ara, kutula njinde pwataki. Taitu kuloŋo njana; ambo nanja aporo ngua mao, ande njana sâ kâ njana noko kuponza nanja, a?”

²⁴ Njineŋga Anas io Yesu ilâ pa patarawâŋa tamâta nenzi tamâta njalae tonje, i ŋa tu Kaiafas. Andeta kinzi njandai siyaule wâlo muŋga sipa lâ i mbalau njinde piti njana.

Petero iporo ipatimoa Yesu kilo tu isama i tia

²⁵ Saimon Petero nde imandi imwai yââ, njineŋga kinzi tamâta pinde sikasonja i tu, “Tiambo nokoni kala i ne pâri-tamâta tonje, tiya?” Andeta Petero ipatiâmo ku ipainzi tu, “Mine tia. Nanja njandai i ne pâri-tamâta njana.”

²⁶ Njineŋga patarawâŋa tamâta nenzi tamâta njalae ne wurâta tamâta tonje kala imâ iporo kuku Petero. Wurâta tamâta njinde ninambwe tonje nde tamâta njinde muŋga Petero isalu i taŋa piti. Aku ikasonja Petero tu, “Tiambo nanja muŋga amorano kumo kuku Yesu lâ tâno njinde, tiya?”

²⁷ Njineŋga Petero iporo ipatiâmo kilo mine tu, “Tia ndo kanaanjo!” Aku lâ zoni ndaina, ande tatareko isuŋa kawa.

Kinzi sikai Yesu silâ pa Pilata

Matai 27:2,11-14; Malaka 15:1-5; Luka 23:1-7,13-15

²⁸ Njineŋga kinzi Juda tamâta njaŋajala sipile Kaiafas ne luma, aku sikai Yesu silâ pa Rom nenzi koipu njalae ne luma. Zo nja imâ nana mbwale-mbwale kâ, aku kinzi Juda tamâta tininzi pwâka tu silâ luma njinde ilo. Kinzi kalonzi tawana tu ambo ma silâ tinikoa tamâta ne luma ilo, ande njinde ma iveta muso panzi lâ Maro Kindenî nao, kala ma sikura tu sika kâpwa lâ kumbwa njinde ne kâŋa-nuŋa, ande tia. Mine kala kinzi njandai silâ Rom nenzi koipu njalae ne luma ilo nja; simandi nia yo sindamwa.

²⁹ Mine kala Pilata iyâti imâ panzi ku ikasonja tu, “Miki katu kao tamâta njinde ilâ pa njua nia njana i ne vetâŋa soki ndia, a?”

³⁰ Andeta kinzi siporo taulo tu, “Ambo i muŋga iveta vetâŋa soki tonje tia, ande maka ma kakai i kamâ pano, ande tia.”

³¹ Njineŋga Pilata ipainzi tu, “Ayo, kakai kalâ, aku kaveta papa ikura warakami nemi njua tukuŋa.” Andeta kinzi Juda tamâta siporo taulo tu, “Ambo taitu miki Rom nemi njua tukuŋa indi kaika pa maka Juda tamâta tu ma kapu tamâta tonje pâta imâte njana i ne vetâŋa soki kâ ndimo.”

³² Vetâŋa mine ipâŋga njana iveta Yesu ne njua tonje ipâŋga kanaŋo. Muŋga Yesu iporo itula i ne matenja kilala pwataki.

³³ Njineŋga Pilata itaulo ilâ koipu njalae ne luma ilo, aku ipainzi ne zugu tamâta tu sikai Yesu simâ. Yesu imâ ipâŋga lâ, njineŋga Pilata ikasonja tu, “Noko nde Juda nenzi koipu njalae, tiya?”

³⁴ Andeta Yesu ikasonja Pilata tu, “Tiambo noko tamwata ilo pateo njua njinde anja kuporo, tiya?, kinzi tamâta pinde muŋga siporo situla naja par-inâŋgu pano.”

³⁵ Ande Pilata iporo taulo tu, “Yoo, naja njandai Juda tamwatâŋgu nja! Noko tamwata ne ngu wa kinzi patarawâŋa tamâta njalaŋala nde sikaino kumâ pana. Noko muŋga kuveta vetâŋa soki ndia, a?”

³⁶ Yesu nde itu lâ kawa mine tu, “Naja njandai tâno njine ne koipu njalae tonje nja. Ambo naja nde tâno njine ne koipu njalae tonje, ande nanenju tamâta ma simandi njana paranja kâ, aku tamâta tonje ma ikura tu io naja lâ kinzi Juda tamâta njalaŋala mbaunzi ilo, ande tia. Taitu naja amo koipu njalae lâ nia tonje.”

³⁷ Njineŋga Pilata ikasonja kâlo tu, “Mine nde mao nâ, noko nde koipu njalae tonje, tiya?” Yesu iporo taulo tu, “Noko tamwata kuporo tu naja nde koipu njalae tonje. Naja nana ipaguwana amâ apâŋga tâno

njine kulu njana aporo atula njua mao kâ, aku tamâta ea kinzi ilonzi pa njua mao, ande kinzi njinde uru silonjo nanenju njua.”

³⁸ Njineŋga Pilata ikasonja Yesu tu, “Njua ndia nde njua mao, a?”

Pilata ipa njua tu ma sipu Yesu pâta imâte

Matai 27:15-21, Malaka 15:6-11, Luka 23:18-19

Pilata iporo njua njine marumbu lâ, njineŋga iyâti ilâ pa nia yo kilo ku ipainzi Juda tamâta tu, “Naja njandai asânda i ne vetâŋa soki tonje nja. Mine nde naja akura tu ao i lâ njua nia, ande tia.

³⁹ Andeta miki kasama vetâŋa tonje naja uru aveta. Ikura mbwera mbwera, lâ miki Juda nemi kumbwa njine, ande naja uru ayaute tamâta tonje ipile luma sakamao iyâti ilâ. Miki ilomi tu naja ma ayaute miki Juda ngu nemi koipu njalae Yesu, tiya?”

⁴⁰ Andeta kinzi sisarâwa kaika mine tu, “Kuyaute i ndimo! Kuyaute Barabas imâ pama!” Barabas nde nanzare tamwata tonje.

19

¹ Njineŋga Pilata iporo panzi zugu tamâta, aku sikai Yesu silâ ku sipalili pâta.

² Njineŋga kinzi zugu tamâta simwali wâka-wâka tonje ku sisawa lâ Yesu kulu, itogo koipu njalaŋala nenzi loki-loki mine. Aku sisawa pasawaŋa njnji luandongo tonje lâ i tini tona.

³ Kinzi siveta mine lâ, njineŋga simâ i tini laiti mbwaninzi râra njana siveta “a” papa. Kinzi sipai tu, “Oe, Juda nenzi koipu njalae!” Aku siponza Yesu nao tona.

⁴ Kinzi siveta mine lee, njineŋga Pilata iyâti imâ pa nia yo kilo, aku ipainzi Juda tamâta mine tu, “Miki kaloŋo nja; naja ma akai tamâta njinde iyâti imâ imandi naomi. Njineŋga miki ma kasama tu naja njandai asânda i ne vetâŋa soki tonje nja.”

⁵ Njineŋga Yesu iyâti imâ. Aku loki-loki njinde kinzi muŋga simwali lâ wâka-wâka nde ikeno mine nâ lâ Yesu kulu, anja pasawaŋa njnji njinde ikeno i tini tona. Njineŋga Pilata ipainzi tu, “Miki kamora nja, tamâtani kala nja.”

⁶ Andeta kinzi patarawâŋa tamâta njalaŋala wa kinzi luma sapâŋa ne sambara matanzi ilâ simora Yesu, aku ndainani nâ sisarâwa kawanzi njalae mine tu, “Kupu lâ kâi popole tini imâte! Kupu lâ kâi popole tini imâte!” Andeta Pilata iporo taulo panzi tu, “Miki warakami kakai ku kapu lâ kâi popole tini. Naja warakâŋgu

ɳandai asānda i ne vetāɳa soki tonɳe ɳga!"

⁷ Andeta kinzi Juda tamāta situ ɳgua lâ Pilata kawa tu, "Tamāta ɳine munga iporo tu, 'Naɳa nde Maro Kindeni Natu', aku maka nema ɳgua tukurɳa ikeno mine tu ambo tamāta tonɳe iporo ɳgua karɳa mine, ande ma sipu pāta imāte."

⁸ Pilata iloɳo ɳgua ɳinde, aku iruru pāta kanaɳo.

⁹ ɳineɳɳa itaulo ilā koipu ɳalae ne luma ilo kilo, aku ikasonɳa Yesu mine tu, "Noko pwoka sinia kumā." Andeta Yesu iporo ɳgua tonɳe taulo pa Pilata, ande tia.

¹⁰ Tia ku Pilata ipai tu, "Mana mana, a? Noko tini pwāka tu kuporo ɳgua taulo pa naɳa, a? Naɳa akura tu ayaute noko kulā, aku akura tu apuno lâ kâi popole tini kumāte. Tiambo noko kuzizāla ɳana nanenɳu walo ɳine, a?"

¹¹ Andeta Yesu itu lâ kawa tu, "Maro Kindeni ipatea tu walo mine ma keno pa noko. Ambo i muɳga ipatea mine tia, ande noko ma pwura tu kuveta vetāɳa tonɳe pa naɳa tia ndo. Mine nde tamāta ɳinde kala muɳga io naɳa lâ noko mbau ilo, ande i ne kiesaka nde ɳalae ndo, ipole noko ne kiesaka ɳine."

¹² Pilata iloɳo Yesu ne ɳgua ɳine, ɳineɳɳa ikai wurāta kaika iroto nzāla ɳana iyaute Yesu ilā kâ. Andeta kinzi Juda tamāta simo sisarāwa kaika mine tu, "Ambo noko kuyaute tamāta ɳine ilā, ande vetāɳa ɳinde ma itula pwataki tu noko ɳandai Koipu ɳalae Kaisara ne mete ɳga! Tamāta ea itu tamwata parina tu i imo koipu ɳalae, ande tamāta ɳinde imo Kaisara ne kazāɳa tamāta."

¹³ Pilata iloɳo ɳgua ɳine lâ, ɳineɳɳa ikai Yesu iyāti ilā pa nia yo. Aku i tamwata ilā isaɳona lâ ɳgua-samāɳa tamwata ne saɳonāɳa nia, lâ nia tonɳe sipatu ɳa tu "Mira Pāpāta". (Lā Hibru ɳgua sipatu nia ɳinde ɳa tu "Gabata".)

¹⁴ ɳinde nde Juda nenzi zo ɳana siveta kekeleke sono ɳana nenzi kumbwa ɳalae Pasova ma ipāɳga lâ wurita, aku kari nde ikāki lâ. ɳineɳɳa Pilata ipainzi Juda tamāta tu, "Kamora, miki nemi koipu ɳalae kala ɳine!"

¹⁵ Andeta kinzi sisarāwa kawanzi ɳalae mine tu, "Kakai ilā! Kakai ilā! Kapu lâ kâi popole tini imāte!" Aɳga Pilata nde ipainzi tu, "Ayo, miki ilomi tu naɳa ma apu nemi koipu ɳalae lâ kâi popole tini imāte, a?" Andeta kinzi patarawāɳa tamāta ɳalanɳala siporo taulo tu, "Maka nema koipu ɳalae tonɳe tia; Kaisara simbo nā imo nema koipu ɳalae."

¹⁶ Tia ku Pilata io Yesu lâ kinzi zugu tamāta mbaunzi ilo, ɳana ma sipu lâ kâi popole tini imāte kâ.

Kinzi sipu Yesu lâ kâi popole tini

Matai 27:31-50, Malaka 15:20-37, Luka 23:26-46

¹⁷ ɳineɳɳa kinzi zugu tamāta sikai Yesu silā, aku ikale tamwata ne kâi popole iyoka ilā. Ipile Jerusalem lawea ku iyoka mine ilā lee ipāɳga nia tonɳe ikeno laiti, i ɳa mine "Kulu Kāmba Nia". (Lā Hibru ɳgua sipatu nia ɳinde ɳa tu "Golɳata".)

¹⁸ ɳineɳɳa lâ niani ndaina kinzi sikai tutui ɳalanɳala ku sipu Yesu mbalau wa kie wa, ɳineɳɳa sisona itāra lâ kâi popole tini. Aku sisonanzi tamāta rua tona. Tonɳe nde itāra lâ kâi popole tonɳe pa Yesu tini pa wia kâ, aɳga tonɳe nde itāra lâ kâi popole tonɳe pa Yesu tini pa ɳāsi kâ. Aɳga Yesu nde itāra imo kinzi rua ɳineɳɳi.

¹⁹ Pilata muɳga ɳingere ɳgua pinde lâ palana tonɳe tini, aku kinzi sipu palana ɳinde kâki lâ kâi popole tini. ɳgua ɳinde ikeno mine; "Yesu, i Nasarete Tamwata; Juda nenzi Koipu ɳalae."

²⁰ ɳingere ɳgua ɳinde lâ Hibru ɳgua, aɳga lâ Rom ɳgua, aɳga lâ Grik ɳgua. Mine kala kinzi Juda tamāta rārā nde simā simora aku sipoɳo ɳgua ɳinde, ɳana tu nia ɳinde kala sisona Yesu itāra lâ kâi popole tini, ande ikeno Jerusalem lawea tini laiti.

²¹ Andeta Juda nenzi patarawāɳa tamāta ɳalanɳala nde sipai Pilata mine tu, "Noko ma kuɳgere ɳgua tu 'Juda nenzi Koipu ɳalae', mine ndimo. Kuɳgere ɳgua mine tu, 'Tamāta ɳine munga iporo tu 'Naɳa nde Juda nenzi Koipu ɳalae' ". "

²² Andeta Pilata iporo taulo tu, "ɳgua kala aɳgere ɳinde, ande ma ikeno mine nā. Kala ɳaina."

²³ Kinzi zugu tamāta sisona Yesu itāra lâ kâi popole tini lâ, ɳineɳɳa sikai i ne pasawaɳa rārāni aku siwae ikura mbwali ɳapa. ɳineɳɳa kinzi taitu-taitu sikai i ne pasawaɳa pinde. Aku sikai Yesu ne pasawaɳa luandondo tona, andeta simora tu pasawaɳa ɳinde nde itogo lalava taitu ndo; ɳinde ɳandai itogo pasawaɳa pinde kinzi sisenge lalava pinde rārā ɳineɳɳa sisuta ɳga.

²⁴ Mine kala kinzi zugu tamāta siporo imā warakanzi nā ɳineɳɳi tu, "Kinda ma tasaraka pasawaɳa ɳine tia. Kinda ma tapagui mira ɳana tapatea tamāta ea ma ikai kâ." Kinzi nenzi vetāɳa ɳinde nde iyoke Maro Kindeni kawa ɳgua tonɳe ikeno lâ pepa tini, kala iveta ɳgua ɳinde ipāɳga kanaɳo. ɳgua ɳinde nde mine; "Kinzi sipagui paguiɳa tonɳe ɳana sipatea tu tamāta ea ma ikai nanenɳu pasawaɳa. Mine kala siwae nanenɳu pasawaɳa, aku sikai nenzi nenzi."

Mine kala kinzi zugu tamāta siveta vetāɳani ndaina.

²⁵ Anja kinzi taine nja nde simandi simo Yesu ne kai popole tini laiti. Tonje nde Yesu tina, anja tonje nde Yesu tina tua, anja tonje nde Klopas kaiwa, i ja tu Maria, anja tonje nde Maria, i Makedala lawea taine.

²⁶ Yesu mata ila imora tina imandi ndaina kuku pari-tamata nje nde Yesu ilo ndo keno papa. Njenga ipai tina Maria mine tu, "Taine, tamata ndai nde itogo noko natu mine."

²⁷ Njenga ipai ne pari-tamata nje nde mine tu, "Taine ndai nde itogo noko tina mine." Aku la zoni ndaina, pari-tamata nje nde ilo pateo tu ma ikatona Yesu tina la i tamwata ne luma ilo.

²⁸ Yesu isama tu i nga iveta ne wurata rarani marumbu la. Mine kala iporo tu, "Naja arakona nana laa ka". Aku Yesu ne nga nje nde iveta Maro Kindeni ne nga tonje ipanga kanao, nga nje kinzi munga singere la pepa tini ikeno.

²⁹ Kulo tonje ikeno laiti, kinzi munga siwuwu waini makisa la ilo. Mine kala kinzi zugu tamata sikai nzomo tonje sipatuku la waini makisa nje ilo, aku sisenje la lumbi-lumbi tonje tini. Njenga sisuja nzomo nje nde kai pa Yesu kawa tu ma indomo ka.

³⁰ Yesu indomo waini pinde la, njenga iporo tu, "Nanngu wurata rarani nga marumbu la." Njenga i nao tundu, aku imate.

Zugu tamata tonje ikai ua ku isowe Yesu wangira pwataki

³¹ Zo nje nde nde wurata lima, aku nje nde juda nenzi zo nana siveta kekelele sondo nana pwarenga ne zo sapanga ma ipanga la wurita. Aku pwarenga ne zo sapanga nje nde nenzi kumbwa njalae tonje tona. Mine kala kinzi juda tamata njalajala tininzi pwaka tu mateja tamata karaenzi ma itara la kai popole tini la kumbwa nje. Nana duvi nje nde ka, kinzi sila pa Pilata ku sipai tu, "Maka kano pano tu kusupwanzi ne zugu tamata sila simbware tamata kala sitara la kai popole tini nje nde kenzi, nana ma simate walele ka. Aku kupainzi tu ma sikai tamata nje nde karaenzi piti tona."

³² Mine kala kinzi zugu tamata sila ku simbware tamata rua kala sitara kuku Yesu nje nde kenzi.

³³ Kinzi siveta mine la, njenga sila pa Yesu nana siveta vetangani ndaina papa. Andeta matanzi kai simora tu Yesu imate la. Mine kala simbware i kie, ande tia.

³⁴ Andeta zugu tamata tonje mbau ila ikai ua, aku isowe Yesu wangira pwataki. Aku walele na see tava laa irere ndue la Yesu tini.

³⁵ Tamata tonje mata imora vetanga nje, ande kala nje inani iporo itula njua pwataki nana vetanga i tamwata imora nje. Iveta mine nana miki kala ma kalomi tawana. I ne njua nje nde mao kanao, aku i tamwata isama tu iporo njua mao na.

³⁶ Vetanga nje ipanga nana iveta Maro Kindeni kawa njua tonje ipanga kanao, nga nje kinzi munga singere la pepa tini. Njua nje nde mine;

"I tuka tonje ma mbwaranukia tia ndo."

³⁷ Anja Maro Kindeni kawa njua tonje kala ikeno la pepa tini mine tu, "Kinzi ma silea pa tamata nje munga ua na sisowe."

Kinzi sio Yesu karae la kuru ilo

Matai 27:57-66, Malaka 15:42-47, Luka 23:50-56

³⁸ Vetanga nje marumbu la, aku muli, njenga Yosepe, i Arimatea lawea warika, ande ila pa Pilata. Yosepe uru ipono muli pa Yesu, andeta iruru njanazi juda tamata njalajala, kala uru ivea ne kalo-tawana. Andeta ila pa Pilata ku ipai tu, "Ano pano tu kusau pana nana akai Yesu karae ala". Aku Pilata nde isau papa, njenga Yosepe ikai Yesu karae ila.

³⁹ Aku tamata tonje kala iyoka kuku Yosepe ila, i ja tu Nikoteme. Inani tamata ndaina munga ila pa Yesu la mbo nana iporo njua kuku. Nikoteme ikai kekelele pinde itogo samimi mine, kuwae ara ndo, nje kinzi munga sigema la ikeno. Kekelele kuwae ara nje nde ne malia nde ipanga ikura malia tamata taitu kanao sanjao (30) mine.

⁴⁰ Yosepe kuku Nikoteme rua sikai Yesu karae, njenga sila lalava ara pinde la karae tava kekelele kuwae ara nje, itogo kinzi juda tamata uru siveta panzi mateja tamata mine.

⁴¹ Aku tano tonje ikeno la nia nje nde Yesu itara la kai popole tini. Aku kuru wasaseki tonje ikeno tano nje nde ilo. Kinzi munga sio tamata tonje karae la kuru nje nde ilo, ande tia.

⁴² Wurita nde juda nenzi pwarenga ne zo sapanga, aku kuru nje nde ikeno laiti. Mine kala kinzi rua sikale Yesu karae sila ku sio ndue la kuru nje nde ilo.

20

Yesu imandi imo via kilo

Matai 28:1-15, Malaka 16:1-14, Luka 24:1-32

¹ Pwarenga ne zo sapanga marumbu la, aku wurita kilo, la sanda mboyo njua yo, njenga Maria i Makedala lawea taine iyoka ila pa kuru nje. Andeta mata ila imora tu mira njalae kinzi munga

sitambumbua nana ipono kuru kawa kâ, ande ikeno piti lâ.

² Mine kala Maria ipalilu ilâ panzi Saimon Petero kuku pâri-tamâta ninde Yesu ilo ndo keno papa ninde. Aku ipainzi tu, “Kinzi sikai Maro Njalae karae piti lâ kuru ilo, kala maka kazizâla tu sikai silâ sio ndue lâ nia ndia!”

³ Njineŋga Petero kuku pâri-tamâta ninde rua simandi ku silâ pa kuru nia.

⁴ Kinzi rua sipalilu nâ silâ, andeta pâri-tamâta ninde ipalilu walele nâ kala imunŋa ilâ ipole Petero, aku ipânŋa munŋa lâ kuru tini.

⁵ Njineŋga itundu ku ipambara mata lâ kuru ilo, aku mata ilâ imora lalava kinzi munŋa silita lâ Yesu karae ninde. Andeta i nandai ilâ kuru ilo nŋa.

⁶ Anŋa Saimon Petero nde iyoka muli imâ, njineŋga walele nâ iyoka ilâ kuru ilo. Aku mata ilâ imora lalava ninde ikeno kuru ilo.

⁷ Aku imora lalava tonŋe tona, ninde kinzi munŋa silita lâ Yesu kulu. Ninde itogo tamâta tonŋe munŋa ilupu lalava ninde ku io ndue ikeno piti lâ lalava pinde.

⁸ Njineŋga pâri-tamâta ninde, ina kala munŋa ipalilu imâ imandi lâ kuru tini laiti, ande i kala ilâ kuru ilo tona. I mata imora kelekele ninde lâ, aku i kalo tawana.

⁹ Pa zo ninde, kinzi nenzi ilo-kalo nandai ipânŋa nana Maro Kindeni kawa nŋua tonŋe ikeno lâ pepa tini mine tu Yesu ma imandi lâ materŋa nianzi ku ma imo via kilo.

¹⁰ Njineŋga kinzi pâri-tamâta rua ninde sitaulo silâ pa nenzi luma kilo.

Maria, i Makedala lawea taine, imora Yesu

¹¹ Anŋa Maria nde itaulo imâ lâ, kala imandi nia yo lâ kuru tini laiti, aku imo ita nâ. Imo ita mine lee, njineŋga itundu ku ipambara mata lâ kuru ilo.

¹² Aku mata ilâ imoranzî anjelo rua, nenzi pasawaŋa pâne ndo. Kinzi rua sisaŋona simo niani ndaina munŋa Yesu karae ikeno ninde. Anjelo tonŋe nde isaŋona lâ nia ninde munŋa Yesu kulu ikeno, anŋa tonŋe nde isaŋona lâ nia ninde munŋa Yesu kie ikeno.

¹³ Njineŋga kinzi anjelo rua ninde sikaŋona Maria mine tu, “Taine, noko kuta nana sâ kâ.” Maria nde itu lâ kawanzi ku ipainzi tu, “Kinzi sikai nanengu Maro Njalae karae piti lâ kuru ilo, kala nana azizâla tu sikai silâ sio ndue lâ nia ndia.”

¹⁴ Maria iporo nŋua njine lâ, njineŋga ipulia aku mata ilâ imora Yesu imandi laiti nâ. Andeta Maria isama Yesu kilala tia, aku itu njine nde tamâta tonŋe.

¹⁵ Njineŋga Yesu ikasaŋa mine tu, “Taine, noko kuta nana sâ kâ. Noko kuroto nana ea.” Maria ilo pateva tu tamâta ninde nde wurâta tamâta nana ikatona tâno ninde kâ. Mine kala ipai tu, “Tamâta njalae, ambo noko munŋa pwai i karae kulâ ku kuo ndue lâ nia tonŋe, ande nana ano pano tu kutula nia ninde pwataki pana, aku ma alâ akai.”

¹⁶ Njineŋga Yesu ipai tu, “Maria”. Aku Maria ipulia lâ aku iporo papa lâ Hibru nŋua mine tu, “Rabonai!” (Nŋua ninde nde duvi mine tu, “Pananâŋa”).

¹⁷ Andeta Yesu ipai tu, “Noko ma kusaŋa nana tiningu ndimo, nana tu nana nandai ataulo alâ pa Mama nŋa. Andeta kulâ panzi ninŋu-nambwe wukale, aku kupainzi tu nana ma akâki ataulo pa Mama, inani kinzi tamanzi tona. Nana ma ataulo pa nanengu Maro Kindeni, inani kinzi nenzi Maro Kindeni tona.”

¹⁸ Njineŋga Maria, i Makedala lawea taine, ande ilâ ku ipainzi pâri-tamâta mine tu, “Nana amora Maro Njalae lâ!” Njineŋga itapâri panzi nana nŋua ninde Yesu iporo papa lâ.

*Kinzi pâri-tamâta simora Yesu
Malaka 16:14, Luka 24:33-49*

¹⁹ Aku lâ karini ndaina, kinzi pâri-tamâta simo taitu lâ luma tonŋe ilo. Kinzi munŋa sisae luma ninde ne nzâla kawa giri lâ, nana tu siruru nananzi juda tamâta njalajala. Kari indue lâ, njineŋga Yesu imâ imandi nŋininzi, aku ipainzi tu, “Maro Kindeni ne nzâmbe imâ pami”.

²⁰ Yesu iporo nŋua njine lâ, njineŋga itula nzimba nia ikeno i mbau wa wangira ninde panzi. Kinzi pâri-tamâta simora lâ, aku ilonzi kalonzi ipânŋa tu Maro Njalae tamwata imo kunzi, kala ilonzi ndeka ndo.

²¹ Njineŋga Yesu ipainzi kilo tu, “Maro Kindeni ne nzâmbe imâ pami. Mama munŋa isupwa nana amâ, anŋa njine nana kala asupwa miki kalâ mine nâ.”

²² Yesu iporo nŋua njine lâ, njineŋga imbana ne koroani ilâ panzi ne pâri-tamâta, aku ipainzi tu, “Miki kakai Koroani Sapâŋa imâ pami.”

²³ Ambo miki kapile tamâta tonŋe ne kiesaka, ande i ne kiesaka ninde ma piti lâ tini. Ambo miki kapile tamâta tonŋe ne kiesaka tia, ande i ne kiesaka ninde ma keno papa yo.”

Tomas imora Yesu

²⁴ Lâ zo ninde Yesu ipânŋa ipatua panzi ne pâri-tamâta, ande tamâta tonŋe lâ kinzi saŋao kanajonzi rua ninde nde imo kunzi tia. Pâri-tamâta ninde nja tu Tomas, anŋa sipatu i nja tonŋe tu Didimus.

²⁵ Mine kala i nuwala pâri-tamâta sitapâri papa ku sipai tu, “Maka kamora

Maro Nalae lâ". Andeta Tomas ipainzi tu, "Ambo naŋa warakânŋu ma amora tutui ne nzimba nia lâ i mbalau tini, ande naŋa ma kalongu tawana miki nemi ŋgua. Ambo ma alumbwa mbaunŋu sili ilâ i waŋgira nzimba nia ilo, ande naŋa ma kalongu tawana. Ambo tia, ande ma kalongu tawana tia."

²⁶ Kinzi simo lee aku kari lima kanaŋo rua ilâ lâ, ŋinenŋa Yesu ne pâri-tamâta simâ taitu simo luma ŋinde ilo kilo, aku Tomas nde imo kunzi. Kinzi muŋga sisae luma ne nzâla rârâni kawa giri lâ, andeta Yesu imâ ipânŋa ku imandi ŋgininzi, aku ipainzi tu, "Maro Kindeni ne nzâmbe imâ pami".

²⁷ Ninenŋa Yesu ipai Tomas tu, "Kumâ kuo mbau sili imâ ŋai, aku kumora mbaunŋu. Aku kumâ kulumbwa mbau sili ilâ waŋgirânŋu nzimba nia ilo. Opopo, noko ilo rua rua nâ. Kupile ŋinde, aku kalo tawana naŋa!"

²⁸ Aku Tomas iporo taulo tu, "Nanenŋu Maro Nalae noko! Nanenŋu Maro Kindeni kala noko!"

²⁹ Ninenŋa Yesu ipai tu, "O, kala ŋine noko mata kumora naŋa naonŋu lâ, ande kala noko kalo tawana. Anŋa tamâta ea imora naŋa naonŋu tia, andeta i kalo tawana nâ, ande tamâta ŋinde ma indeka pâta."

Pepa ŋine ne duvi mao

³⁰ Yesu itula mâsi kaika pinde rârâ lâ ne pâri-tamâta naonzi simora lâ, andeta ŋgua ŋana mâsi wa vetânŋa ŋinde rârâni taitu-taitu ŋandai ikeno lâ pepa ŋine tini ŋga.

³¹ Taitu ŋgua ŋana mâsi kaika pinde ikeno lâ pepa ŋine tini, aku ŋinde nde duvi mine: ŋinde nde ŋana ipaŋo ilomi kalomi, ŋana miki ma kalomi tawana Yesu tu ina kala Kirisi, Maro Kindeni Natu. Ambo nemi kalo-tawana ma ikeno pa i, ande miki ma kakai via mao.

21

Kinzi pâri-tamâta pinde simora Yesu kilo

¹ Zo pinde ilâ lâ, aku muli ŋga Yesu ipânŋa ipatua kilo panzi ne pâri-tamâta lâ Galilaya Lââ Bwalika tini pinde. (Kinzi sipatu lââ bwalika ŋinde ŋa tonŋe tu "Taiberias Lââ Bwalika".) Ninde ne tapârîŋa nde mine;

² Saimon Petero, anŋa Tomas (i ŋa tonŋe Didimus), anŋa Nataniel (i nde Kana lawea ikeno lâ Galilaya tâno ŋinde warika), anŋa Sebedi natu rua, anŋa kinzi pâri-tamâta rua tona, kinzi tamâta ŋinde rârâni simo nia ŋinde.

³ Aku Saimon Petero ipainzi nuwala tu, "Naŋa alâ mbo aroto iŋa ŋga". Ninenŋa siporo taulo tu, "Maka kala ma kamâ kuno". Ninenŋa sikâki wânŋa tonŋe kulu, aku sikâwa silâ. Mbo lâ, aku kinzi sitambira nenzi viânŋa ku siroto iŋa lee, andeta sikai iŋa tonŋe tia.

⁴ Siroto lee mbwale pwataki lâ, ande Yesu imâ imandi sâwaneka. Kinzi matanzi ilâ simora Yesu imandi ndaina, andeta sisama i kilala tia.

⁵ Ninenŋa Yesu isarâwa panzi ku ikasonŋanzi tu, "Ninŋu-nambwe, anŋa miki kakainzi iŋa pinde, tiya?" Kinzi nde isarâwa siporo taulo tu, "Tia ndo."

⁶ Ninenŋa Yesu ipainzi tu, "Ambo miki ma katambira viânŋa indue lââ ilo pa wânŋa tini pa wia kâ, ande ma kasânda iŋa kulu." Kinzi siveta ikura Yesu ne ŋgua mine, aku viânŋa ikainzi iŋa rârâ ŋinde. Mine kala kinzi sikura tu sitapa viânŋa kâki imâ pa wânŋa ilo, ande tia.

⁷ Ninenŋa pâri-tamâta tonŋe, inani Yesu ilo ndo kenopapa, ande ipai Petero tu, "Ayo, Maro Nalae imo ndai!" Saimon Petero ilonŋo pâri-tamâta ŋinde ne ŋgua tu ŋinde nde Maro Nalae, aku walele nâ i ipita lalava lâ tini, ku isonŋa indue lââ ilo ku irea ilâ tu itoa tina tini kâ. (I munŋa ikai ne lalava piti ŋana iveta wurâta kâ.)

⁸ Anŋa kinzi pâri-tamâta pinde nde sikai wânŋa soka Petero muli silâ ŋana sitoa tina tini kâ. Aku silae viânŋa ŋinde iŋa pipi lâ ilo sikai silâ. Kinzi ŋandai simo malawae ŋana tina tini ŋga. Kinzi simo laiti nâ, ikura nia mbuku taitu mine.

⁹ Kinzi sitoa sâwaneka lâ, ŋinenŋa matanzi ilâ simora yââ ikeno. Aku iŋa pinde ikeno yââ kulu, anŋa puroŋa pinde ikeno tava.

¹⁰ Ninenŋa Yesu ipainzi tu, "Iŋa kala miki kakai lâ, ande kakai pinde kamâ."

¹¹ Saimon Petero nde ikâki wânŋa kulu ku itapa viânŋa itoa. Aku iŋa ŋalanŋala rârâ ŋinde, kambwanŋenzi ikura 153 mine, ande pipi lâ viânŋa ilo. Andeta viânŋa ŋandai ipwa pwataki ŋga.

¹² Ninenŋa Yesu ipainzi tu, "Kamâ kaka ŋga". Kinzi pâri-tamâta nde simege nâ, aku tonŋe ikasonŋa Yesu tu, "Noko nde ea", ande tia. Kinzi sisama tu ŋine nde Maro Nalae tamwata.

¹³ Yesu ilâ yââ tini laiti aku ikai puroŋa ŋinde piti ilanzi. Ninenŋa ikai iŋa kala piti aku ilanzi mine nâ.

¹⁴ Maro Kindeni muŋga ipaŋo Yesu imandi lâ mateŋa nianzi imo via kilo, ŋinenŋa Yesu ipatua mbwani rua panzi ne pâri-tamâta. Aku zo ŋinde ipatua panzi kilo.

Yesu ipai Petero tu, "Kusuanzi nanenngu lama ngu"

¹⁵ Kinzi sika lâ, njinennga Yesu ikasonja Saimon Petero tu, "Saimon, Yoane natu, tiambo noko ne tini-mwasa pa naja nde mao nâ, aku ipole kinzi tamâta njine nenzi tini-mwasa pa naja, tiya?" Aku Petero isâu papa tu, "Maro Njalae, noko kusama tu naja tiningu mwasa ndo pa noko". Njinennga Yesu ipai Petero mine tu, "Kusuanzi nanenngu lama ngu".

¹⁶ Njinennga Yesu ikasonja Petero kilo tu, "Saimon, Yoane natu, tiambo noko tini mwasa ndo pa naja, tiya?" Aku Petero isâu papa kilo tu, "Maro Njalae, noko kusama tu naja tiningu mwasa ndo pano". Aku Yesu ipai kilo tu, "Pwatonanzi nanenngu lama ngu".

¹⁷ Njinennga Yesu ikasonja Petero kilo mine tu, "Saimon, Yoane natu, tiambo noko tini mwasa pa naja, tiya?" Petero nde ilo malia, njana tu Yesu ikasonja i mbwani njato tu, "Tiambo noko tini mwasa pa naja, tiya?". Aku Petero itu lâ Yesu kawa tu, "Maro Njalae, noko kusama kelekele rârâni marumbu lâ. Noko kusama tu naja tiningu mwasa pano." Aku Yesu iporo taulo tu, "Kusuanzi nanenngu lama ngu".

¹⁸ Naja aporo ngua mao nâ pano; nanayoni, lâ zo njinde noko tini limoa yo, ande noko uru kugona tamwata ne kelekele aku pwoka kulâ pa nia ndia noko ilo tu kulâ papa. Andeta muli, noko ma konga lâ, njinennga noko ma kusuka mbau kâki, aku tamâta tonge ma ipa wâlo kaika lâ noko tini ku ma ikaino kulâ pa nia tonge noko tini pwâka tu kulâ papa."

¹⁹ Yesu iporo ngua kaja mine njana itula Petero ne mateja kilala pwataki. Isama tu Maro Kendeni njana ma ipanga njalae njana Petero ne mateja njinde kâ. Yesu iporo ngua njine lâ, njinennga ipai Petero tu, "Kumâ, kupono muli pa naja".

Ngua pinde njana pâri-tamâta njinde Yesu ilo ndo keno papa

²⁰ Petero itale lâ, aku mata ilâ imora pâri-tamâta njinde Yesu ilo ndo keno papa, iyoka kinzi rua mulinzi imâ. Ina kala tamâtani ndaina munja iparuse ilâ Yesu tini laiti lâ kânga-nunja nia ku ikasonja Yesu tu, "Maro Njalae, ea ma io noko lâ kinzi kazânga tamâta mbaunzi ilo".

²¹ Petero mata imora pâri-tamâta njinde, njinennga ikasonja Yesu tu, "Maro Njalae, anja mana mana njana tamâta njinde kâ."

²² Andeta Yesu itu lâ Petero kawa tu, "Ambo nanenngu pateânga ikeno tu i ma imo via lee ikura lâ nanenngu zo njana ataulo amâ kilo kâ, ande njine nde noko ne kelekele tia. Kupono muli pa naja."

²³ Njana Yesu ne ngua njinde kâ, ande kinzi kalo-tawana tamâta sipaturu ngua ilâ warakanzi ngininzi tu pâri-tamâta njinde ma imâte tia. Andeta Yesu njandai iporo tu tamâta njinde ma imâte tia. Iporo mine tu, "Ambo nanenngu pateânga ikeno tu i ma imo via lee ikura lâ nanenngu zo njana ataulo amâ kilo kâ, ande njine nde noko ne kelekele tia."

²⁴ Pâri-tamâta njinde itula ngua njana vetânga njinde rârâni, aku inani kala ingere ngua njine lâ pepa njine tini. Aku maka kasama tu i ne ngua njine nde mao nâ.

²⁵ Yesu munja iveta vetânga kie-kie rârâ njinde tona. Ambo kinzi tamâta situ sijgere ngua njana i ne vetânga rârâni taitu-taitu kâ lâ pepa tini, ande nanenngu morânga ikeno mine; pepa lalau njinde ma ipanga kambwanenzi njalae tina, aku pepa njinde ma ipole nia ndoni ikeno lâ tâno kulu.

PÂRI TAMÂTA Kinzi pâri-tamâta nenzi wurâta

Luka ingere pâri ara nana Yesu Kirisi kâ, njineŋga muli ingere pepa njine nana itula wurâta njinde Yesu ne pâri-tamâta siveta lâ zo njinde Yesu itaulo ilâ samba lawea kilo. Yesu munja ionzi tu ma silâ sikura tâno ndoni situla pâri ara (Luka 24:45-49). Luka itapâri nana Petero ne wurâta (1-12) anja Paulo ne wurâta (13-28), aku itapâri nana malia wa nana kie-kie kinzi sikai ikura mbwera tamâta taitu kanaŋo saŋao nana situla pâri ara panzi tamâta simo tâno rârâ. Itula pwataki tu Maro Kindeni ne Koroani Sapâŋa ivilanzi pâri-tamâta, kala sipile nenzi rururŋa ku sikai walo njalae simandi kaika nana situla pâri ara kâ.

Yesu ipa njua tu ma io Koroani Sapâŋa imâ

¹ O, Tiopilas, nana munja angere njua lâ pepa tonje tini, aku lâ pepa munjâŋa njinde angere njua nana vetâŋa rârâni Yesu iveta ku ipanananzi tamâta njinde.

² Mao nâ, nangere njua nana vetâŋa rârâni Yesu iveta lâ nia ndoyo, aku imâ lee ipâŋga lâ zo njinde Maro Kindeni ikai i kâki ilâ samba ilo. Lâ zoni ndaina Yesu iwae wurâta panzi ne pâri-tamâta njinde munja ikai Koroani Sapâŋa ne walo ku ipateanzi. Itu njua panzi lâ, njineŋga ikâki samba ilo.

³ Munja, Yesu ikai nana lee imâte lâ, njineŋga imandi imo via kilo ku ipatua panzi ne pâri-tamâta. Aku iveta vetâŋa pinde rârâ panzi tona, nana ma sisama i kilala tu imo via nâ. Kinzi pâri-tamâta simora Yesu mbwaninzi pinde lee kari tamâta rua ilâ lâ, aku itula njua panzi nana Maro Kindeni ne mâsi nana ikai Maro panzi tamâta lâ tâno kulu.

⁴ Zo tonje Yesu imo ndaina kunzi, aku ipainzi tu, “Miki ma kapile Jerusalem ndimo. Kao tinimi nana kekelele njinde Mama ipa njua tu ma ilami, ikura munja aporo atula pami mine.

⁵ Nana tu Yoane ililinsi tamâta lâ lââ nâ, andeta tini nâ, njineŋga Maro Kindeni ma ililimi lâ Koroani Sapâŋa.”

⁶ Mine kala muli, kinzi pâri-tamâta sipasau simâ taitu, aku sikasonja Yesu tu, “Maro Njalae, tiambo lâ zoni njaina noko ma kuveta kinda Isrel ngu takai poe panzi ngu pinde kilo, tiya?”

⁷ Andeta Yesu iporo taulo tu, “Njine nde miki nemi kekelele tia. Maro Kindeni

tamwata ipatea zo pinde lâ, andeta miki ma kakura tu kasama njinde, ande tia.

⁸ Andeta muli nga Koroani Sapâŋa ma imâ pami, aku lâ zoni ndaina miki ma kakai walo njalae njinde, aku ma katula nana parinâŋgu lâ Jerusalem lawea, anja lâ Judia tâno, anja lâ Samaria tâno, anja ilâ lee ikura tâno ndoni.”

Yesu ikâki samba ilo

Malaka 16:19-20, Luka 24:50-53

⁹ Yesu iporo njua njine lâ, njineŋga Maro Kindeni ikai i kâki pa samba ilo lâ kinzi pâri-tamâta naonzi. Ikâki lee take-take tonje itura i lâ, aku simora i kilo tia.

¹⁰ Yesu ikâki ilâ, ande kinzi simo mananzi silea kâki pa nia maa. Aku ndainani nâ tamâta rua simâ sipâŋga ku simandi kunzi, nenzi pasawaŋa pâne.

¹¹ Kinzi rua nde sipainzi pâri-tamâta tu, “Miki Galilaya tamâta, nana sâ kâ nga kamandi ku matami kalea kâki pa nia maa, a? Kala njine Maro Kindeni itikia Yesu piti saŋemi, ku ikai i kâki ilâ samba ilo. Andeta mwangaŋa nga Yesuni tamwata ma itaulo imâ kilo mine nâ, itogo kala njine miki kamora ikâki samba ilo mine.”

Kinzi pâri-tamâta sipatea tamâta tonje nana ikai Judas nia

¹² Njineŋga kinzi pâri-tamâta sipile tuu njinde, i nja tu Oliv Tuu, aku sitaulo silâ pa Jerusalem lawea kilo. Oliv Tuu njinde nde ikeno Jerusalem lawea tini laiti (itogo nia mbuku taitu mine).

¹³ Silâ sipâŋga lâ, njineŋga silâ luma tonje ilo ku sikâki silâ luma ilo kisiŋa pwataki tonje ikeno âta. Kinzi uru simo niani ndaina. Kinzi pâri-tamâta njinde njanzi nde mine: Petero, anja Yoane, nga Yamesi, nga Andaria, nga Pilip, nga Tomas, nga Bartolomyu, nga Matai, nga Yamesi i Alfius natu, nga Saimon Selot, nga Judas i Yamesi nuwaka natu.

¹⁴ Kinzi pâri-tamâta njinde sio ilonzi ilâ taitu, aku ikura zo zo kinzi rârâni sikai noŋa simo luma njinde. Aku taine pinde wa Yesu tina Maria uru simo kunzi tona, sitavanzi Yesu tai kinzi.

¹⁵ Aku zo tonje, kinzi kalo-tawana tamâta rârâni sipasau lâ nia njinde, kambwanjenzi ikura tamâta njalae taitu kanaŋo tamâta taitu (120). Njineŋga Petero imandi naonzi ku iporo tu,

¹⁶ “Njingu-nambwe wukale, naporo njua tini pami nana Judas Iskariot kâ, ina munja itula nzâla panzi kazâŋa tamâta kala mbaunzi ilâ sikai Yesu kaika. Nanayoni, Koroani Sapâŋa itula njua ipâŋga lâ timbunda Daviti kawa, kala Daviti ingere njua lâ pepa tini nana njine kâ. Kala njine Maro Kindeni kawa njua njinde nde ipâŋga kanaŋo lâ.

¹⁷ Tamâta ñinde muŋga imo nginginda ku iveta wurâta kuku kindâ.”

¹⁸ (Judâs ikai ne vetâŋa soki ne kulu, ñineŋga iko tâno tonje. Iko lâ nga, ñineŋga i pata ndue tânoni ndaina, ku kapwa ipwa pwataki, kala kapwa ilo ndoni imaliŋi indue tâno kulu.

¹⁹ Aku muli nga tamâta ndoni simo Jerusalem lawea nde ilonzi kalonzi ipâŋga ñana vetâŋa ñinde kâ. Mine kala sipatu nia ñinde ña lâ nenzi ngua tu ‘Akeldama’. Nya ñine nde duvi mine tu ‘Tâno See’.)

²⁰ Ñineŋga Petero iporo tu, “Kinzi muŋga siŋgere ngua lâ wâŋgiŋa paneâŋa kâ ne pepa tini mine tu, ‘Naŋa ilonju tu i ne luma ma ikeno kaa nâ, tamâta tonje tia.’
Aku siŋgere ngua tonje kilo tu, ‘Naŋa ilonju tu tamâta tonje ma ikai i nia.’

²¹ Mine nde kindâ ma tapatea nawalânda tamâta tonje muŋga imo kuku kindâ ikura zo rârâni Maro Njalee Yesu iyoka ku kindâ talâ wa tamâ wa.

²² Ara ñana tamâta ñinde muŋga imo ku kindâ lâ zo ñinde Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata iveta wurâta ñana illinzi tamâta, aku imo lee ipâŋga lâ zo ñinde Maro Kindeni itikia Yesu piti sanje kindâ ku ikai i kâki samba ilo. Ambo tamâta tonje imora vetâŋa ñinde ndoni, ande kindâ ma takura tu tapatea i ñana iveta wurâta kuku kindâ ñana tatula ngua pwataki tu Yesu imandi sânda imo via nâ.”

²³ Petero iporo mine lâ, ñineŋga sipateanzi tamâta rua. Tamâta tonje nde Yosepe, i ña tonje Basabas, anja ña tonje nde Jastus. Anja tamâta tonje nde Mataias.

²⁴ Ñineŋga sikai noŋa tu, “Maro Njalee, noko kusama tamâta ndoni ilonzi. Mine kala kutula pama tu noko muŋga kupatea tamâta ea lâ tamâta rua ñine,

²⁵ ñana ikai pâri-tamâta ne wurâta, wurâta ñinde muŋga Judâs ipile ku ilâ pa mateŋa nianzi, i tamwata ne nia sondo ñinde.”

²⁶ Sikai noŋa mine lâ, ñineŋga sitambira mira ñana tamâta pateâŋa kâ, aku Mataias ne mira ipâŋga muŋga lâ. Mine kala sio Mataias ilâ kunzi pâri-tamâta sanjao kanaŋo taitu.

2

Koroani Sapâŋa indue imâ Yoane 7:37-39

¹ Juda nenzi kumbwa njalae Pentikos nde imâ ipâŋga lâ, aku kalo-tawana tamâta rârâni nde sipasau simo luma tonje ilo.

² Sisanoŋa simo luma ñinde ilo, ñineŋga walele nâ ndunjeŋa njalae itogo lawea

kaika mine nde iyoka pa samba indue imâ isala luma ñinde ilo ndoni.

³ Ñineŋga simora kekelele tonje itogo yââ ne mela-mela mine ipâŋga ku ipwa pwapwataki imâ ikeno kinzi rârâni taitu-taitu kulunzi.

⁴ Aku Koroani Sapâŋa ipipi lâ kinzi kalo-tawana tamâta rârâni ilonzi ku iveta kalo-ŋgere panzi, kala simandi siporo lawea pinde nenzi ngua kaŋa piti piti.

⁵ Lâ zo ñinde, Juda ngu tamâta rârâ nde soka lombo simâ kala simo Jerusalem lawea. Kinzi soka pa lawea lawea lâ tâno ndoni simâ ñana siwawa Maro Kindeni kâ.

⁶ Tamâta ngu ñinde nde silonjo ndunjeŋa ñinde, kala kinzi rârâ ñinde simâ sipasau lâ niani ndaina. Ñineŋga kinzi taitu-taitu silonjonzi kalo-tawana tamâta siporo kinzi tamâta lombo warakanzi nenzi ngua sondo, aku wisinzi motu.

⁷ Wisinzi motutu lâ, aku siporo tu, “Opopo, kinzi tamâta kala siporo ngua ñine, ande Galilaya tâno lawea warakanzi nâ!

⁸ Mine nde mana mana nga kindâ talonjonzi siporo warakânda nenda ngua, a?

⁹ Kinda tamâta kala tamo ñine nde papa tâno piti piti; kindâ tamo pa Patia wa Midia wa Ilam wa Mesopotemia wa Judia wa Kapadosia wa Pontus wa Esia wa

¹⁰ Frigia wa Pamfilia wa Isip wa lawea kiri-kiri pinde lâ Libia tâno ikeno Sairini lawea tini laiti wa Rom lawea wa.

¹¹ Mao nâ, kindâ pinde nde Juda see, anja pinde nde papa ngu katiŋe, andeta taponi muli pa Juda nenzi mâsi. Anja kindâ pinde nde papa Krit sia wa Arabia tâno wa; andeta kindâ rârâni talonjonzi siporo warakânda nenda ngua kala situla mâsi njalanjala Maro Kindeni iveta ñinde!”

¹² Kinzi rârâni wisinzi motu pâta lâ, aku ilonzi rârâ. Aku sipakasoŋa warakanzi tu, “Opopo, mâsi ñine nde mana.”

¹³ Andeta pinde siporo ngua pavaligiŋa mine tu, “Yoo, tamâta ñine sinu waini waseki, kala sidauda!”

Petero itula ngua pwataki

¹⁴ Ñineŋga Petero imandi kunzi pâri-tamâta sanjao kanaŋo taitu, ku isarâwa kawa njalae kâki iporo panzi ngu njalae ñinde tu, “Ayo, miki nawalâŋgu Juda tamâta wa miki tamâta rârâni ñine kamo Jerusalem lawea, miki katambira tanjami, ma naporo pami ñana mâsi ñine ne duvi kâ.

¹⁵ Miki ilomi pateo tu maka kadauda. Andeta tia, ñine nde mboyo, kari tai lima kanaŋo njapa, aku kâŋa-nuŋa ne zo nde ipâŋga tia yo.

¹⁶ Taitu nanayoni ngua-tulânga tamâta Yole ingere ngua nana mâsi njine kâ lâ pepa tini mine tu,

¹⁷ 'Maro Kindeni iporo tu, "Lâ zo muli nana ma apaliŋi Koranângu indue imâ panzi tamâta rârâni. Njineŋga miki natumi taine wa tamâne wa ma situla ngua itogo ngua-tulânga tamâta uru situla mine. Mao nâ, nana ma atula mâsi kie-kie panzi natumi tamâne limoa, anŋa nemi tamâta kokonŋa nde ma simbipole kie-kie rârâ.

¹⁸ Aku pa zo njinde nana ma apaliŋi Koranângu indue imâ panzi nanengu wurâta tamâta, kinzi taine wa tamâne wa, nana situla nana kawângu ngua.

¹⁹ Nana ma aveta mâsi kie-kie ipânga nia maa pa âta wa tâno kulu wa. Mao nâ, see wa yââ tava mundo nŋalae ma ipânga.

²⁰ Nana ma aveta kari ipânga mata nŋa, anŋa nzimona mata ma ipânga see. Njineŋga Maro Nŋalae ne zo ma ipânga, aku i ma imâ tava ne walo kaika wa sinâla nŋalae.

²¹ Aku tamâta ea kinzi sisarâwa pa Maro Nŋalae tu ivilanzi, ande i ma ikai kinzi njinde rârâni taitu-taitu piti lâ kondoma ilo ku ma via mao ilanzi." ' Ngua-tulânga tamâta Yole kala ingere ngua njine."

²² Njineŋga Petero iporo tu, "Miki Isrel ngu, kaloŋo nŋa; Maro Kindeni iveta vetânga nŋalanŋala wa itula mâsi kie-kie ipânga lâ Yesu Nasarete tamwata mbalau. Miki warakami kasama tu Maro Kindeni iveta mâsi nŋalanŋala njinde ipânga nŋinimi. Iveta mine nana miki ma kasama tu Yesu ikai Maro Kindeni ndamwa kala imâ.

²³ Nia ndoyo Maro Kindeni isama lâ ku ipatea tu miki katavanzi tinikoa tamâta pinde ma kapu Yesu lâ kâi popole tini imâte.

²⁴ Andeta njineŋga Maro Kindeni ipaŋo i lâ mateŋa nianzi imandi sânda imo via kilo. Mao nâ, Maro Kindeni itikia mateŋa ne nâna ndoni piti lâ Yesu tini, nana tu mateŋa ne walo ikura nana iliko Yesu kaika kâ, ande tia ndo.

²⁵ Kinda timbunda Daviti muŋga ingere ngua nana Yesu kâ lâ pepa tini mine tu, 'Ikura zo rârâni nana apasama tu Maro Kindeni imo tiniŋgu laiti. Mine nde sâ tonŋe ikura tu iveta rurunŋa pa nana, nde tia.

²⁶ Mine kala nana ilonŋu ndeka ndo, aku kawângu ndanŋe papa i. I uru ikatona nana sondo ndo, kala amo ara nâ.

²⁷ Nana tu noko ma kusâu pa mateŋa tu ikai nana kaika kâ, ande ma tia. Nana uru apono muli sondo pa noko, aku noko ma

kupile karaenŋu isâmbu lâ kuru ilo, ande tia.

²⁸ Noko tamwata kutula nzâla pa nana nana akai via mao kâ. Noko kumo kuna, kala ndekânga nde ipipi ndo lâ ilonŋu.' Daviti ingere ngua mine.

²⁹ Niŋgu-nambwe wukale, nana asama kala aporo pwataki pami tu timbunda Daviti imâte sikea lâ, aku ne kuru nia ikeno naina lee imâ ikura lâ zo njine.

³⁰ Daviti nde ngua-tulânga tamâta, aku muŋga Maro Kindeni ipa ngua kaika kuku i. Daviti isama tu Maro Kindeni ipatu tamwata nŋa ku ipambwâre tu muli nŋa i ma io Daviti ne vâsa tonŋe ikai i nia ku ipânga Koipu Nŋalae, itogo Daviti tamwata mine.

³¹ Daviti isama lâ nana vetânga Maro Kindeni ma iveta muli, kala itula ngua nana Kirisi tu i ma imandi sânda imo via kilo. Iporo tu Maro Kindeni ma ipile Kirisi imo mateŋa nianzi nde tia, aku iporo tu Kirisi karae ma isâmbu tia.

³² Mine nde Maro Kindeni ipaŋo Yesuni imo via kilo. Maka rârâni kamora mâsi nŋalae njinde, ande kala kaporo nana.

³³ Yesu ikâki samba ilo ku isaŋona tama Maro Kindeni mbau pa wia kâ. Aku Yesu ikai Koroani Sapânga, ikura Maro Kindeni ne ngua pânga mine, kala ipaliŋi Koroani indue imâ lâ, ikura kala njine miki kamora wa kaloŋo wa.

³⁴ Nana tu Daviti nandai ikai karae ilâ samba ilo itogo Yesu mine. Andeta i tamwata iporo mine tu,

'Maro Nŋalae Kindeni itu ngua pa nanenŋu Maro Nŋalae mine tu, "Noko kusaŋona nŋai pa mbaunŋu wia kâ lee,

³⁵ ikura lâ zo njinde nana ma aonzi noko ne kazânga tamâta simo noko kalo.' "

³⁶ Mine nde miki Isrel ngu, nana ilonŋu tu miki ma kasama tu ngua njine nde mao kanoŋo; Yesu, ina tamâta njine miki muŋga kapu lâ kâi popole tini, ande Maro Kindeni io ikai Maro Nŋalae, aku i tamwata nde Kirisi." Petero iporo ngua mine.

Kinzi tamâta rârâ sipalele ilonzi kalonzi ku sikai lââ-liliŋa

³⁷ Kinzi tamâta siloŋo Petero ne ngua njine, aku ngua njinde isowe ilonzi marumbu lâ. Mine kala sikasoŋa Petero tavanzi pâri-tamâta pinde mine tu, "Nima-nambwe, anŋa ma njine maka ma kaveta mana."

³⁸ Njineŋga Petero ipainzi tu, "Miki rârâni taitu-taitu ma kapalele ilomi kalomi ku kalili pâri ara ne lââ lâ Yesu Kirisi nŋa, aku Maro Kindeni ma izavaru nemi kiesaka piti lâ tinimi. Ambo miki ma

kaveta mine, ande Maro Kindeni ma Koroani Sapâña ilami itogo wisi-ara mine.

³⁹ Njana tu munğa nenda Maro Njalae Kindeni ipa ngua tu ma Koroani Sapâña ilua miki wa nemi vâsa wa kinzi tamâta simo pa nia mala-malawae wa. Mao nâ, i ma Koroani Sapâña ilanzi tamâta rârâni isarawanzi njinde.”

⁴⁰ Aku Petero itula ngua rârâ katije panzi tona. Ino kaika panzi mine tu, “Kinzi tamâta kala simo lâ zo njine uru siveta mâsi potomule nâ. Mine kala miki kapakatonsondo nga! Tia ma kapayaula.”

⁴¹ Kinzi tamâta pinde kalonzi tawana Petero ne ngua njinde, kala sikai lââ-liliņa. Aku lâ karini ndaina Maro Kindeni isenġenzi tamâta kambwanġenzi 3000 silâ taitu kinzi kalo-tawana tamâta ngu.

Kinzi kalo-tawana tamâta wasaseki siveta mâsi ara ndo

⁴² Kinzi tamâta njinde nde tanpanzi mwasa nâ, kala sipaloņo nâ pa pâri-tamâta nenzi ngua. Aku ikura zo zo kinzi sipasau simâ taitu njana sika kâpwa lâ wainņa sapâña ku sikai noņa.

⁴³ Aku Maro Kindeni io mâsi kaika kie-kie rârâ ipânġa lâ kinzi pâri-tamâta mbaunzi. Mine kala tamâta rârâni simege njana i kâ.

⁴⁴ Kinzi rârâni sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu, kala simo ilonzi kalonzi taitu nâ. Aku kinzi taitu-taitu ilonzi pateu tu nenzi mbaliņa rârâni nde ninzi-nambwe kalotawana tamâta rârâni nenzi kekeleke tona.

⁴⁵ Mine kala sio nenzi kekeleke ilâ panzi tamâta pinde tu siko, njineņa siwae mbumbu njinde ilâ panzi kalo-tawana tamâta njinde simo sugorai.

⁴⁶ Ikura kari kari kinzi kalo-tawana tamâta rârâni sio ilonzi lâ taitu, aku sipasau lâ Maro Kindeni ne luma sapâña ne ngumbi ilo. Kinzi uru sika kâpwa kinzi ninzi-nambwe lâ nenzi luma luma. Ilonzi kalonzi taitu nâ, kala uru sika kâpwa tava ndekâņa nâ.

⁴⁷ Ikura zo rârâni kinzi sipanea Maro Kindeni sisuka i na kâki, aku kinzi tamâta simo niaka njinde nde ilonzi ara nâ panzi. Aku Maro Njalae iveta wurâta ikura zo zo njana ikainzi tamâta pinde piti lâ kondoma ilo, kala isenġenzi kambwanġenzi ilâ taitu kinzi kalo-tawana tamâta ngu.

3

Tamâta tonġe kie sakamao ipânġa ara

¹ Zo tonġe, lâ lala, kari tai nġato, ande Petero ku Yoane rua sikâki silâ pa Maro Kindeni ne luma sapâña. Kinzi Juda tamâta uru sikai noņa lâ kari tai ndainani.

² Aku tamâta tonġe uru imo niani ndaina, i kie sakamao. I tina munġa

ipagugua ipânġa mine. Ikura zo rârâni tamâta njinde ninambwe pinde uru sikai silâ ku sio isanġona luma sapâña nzâla tonġe kawa tini laiti. Nzâla njinde nġa tu “Ara Pâta.” Aku tamâta kie sakamao njinde uru isarâwa mbumbu panzi tamâta njinde soka silâ pa luma sapâña.

³ Tamâta kie sakamao njinde mata imoranzi Petero ku Yoane rua simâ njana silâ luma sapâña ilo, kala ikasonġanzi rua tu mbumbu tâ silua.

⁴ Andeta Petero ku Yoane rua matanzi silea papa kaika, ku Petero ipai tu, “Noko mata kumora maka rua sondo.”

⁵ Njineņa tamâta njinde nao kâki panzi rua. Ilo pateu tu kinzi rua ma mbumbu tâ silua.

⁶ Andeta Petero ipai tu, “Nanenggu mbumbu tonġe keno pana tu ma alano kâ, ande tia. Andeta kekeleke tonġe ikeno pana, kala njinde atu alano. Lâ Yesu Kirisi Nasarete tamwata nġa, naņa apaino tu kumandi sânda ku pwoka!”

⁷ Njineņa Petero isanġa tamâta njinde mbalau pa wia kâ ku igagati imandi sânda. Aku ndainani nâ tamâta njinde kie ipânġa ara lâ.

⁸ Njineņa tamâta njinde imandi isonġa ku iyoka kinzi rua silâ pa luma sapâña. Imo ipatiki nâ ku ipanea Maro Kindeni.

⁹ Kinzi tamâta ndoni matanzi silea pa tamâta njinde iyoka ilâ ipanea Maro Kindeni pâta kananġo.

¹⁰ Njineņa simora i kilala pwataki tu njinde nde tamâtani ndaina uru isanġona luma sapâña ne nzâla tonġe kawa tini laiti, nzâla njinde nġa tu “Ara Pâta,” aku uru isarâwa njana mbumbu kâ. Aku matanzi simora tu i kie ara lâ, aku wisinzi motutu wa ilonzi rârâ wa.

Petero itula ngua lâ luma sapâña nġalae ilo

¹¹ Tamâta munġa kie sakamao njinde nde ilikonzi Petero ku Yoane rua kaika, ande tamâta rârâni wisinzi motutu kala sipalilu simâ panzi lâ pâpâta njinde sipatu nġa tu “Solomon ne Pâpâta.”

¹² Petero imora tu kinzi wisinzi motu, ande kala ipainzi tu, “Miki Isrel tamâta nġai, njana sâ kâ nġa ilomi rârâ njana vetâņa njine, a? Njana sâ kâ nġa matami kalea kaika imâ pa maka rua, a? Tiambo ilomi pateu tu maka rua nema walo wa vetâņa sondo tâ iveta tamâta njine iyoka, a? Tia ndo!”

¹³ Kinda timbunda Abraham, Isaka nġa Yakopu nenzi Maro Kindeni, ina isuka ne wurâta tamâta Yesu nġa kâki lâ. Yesu nde tamâtani ndaina miki munġa kao ilâ kazâņa tamâta mbaunzi ilo njana ma sipu pâta imâte kâ. Pilata nde itu iyaute Yesu

ilâ, anġa miki nde kapu mulimi papa Yesu lâ Pilata nao.

¹⁴ Mao nâ, miki kapu mulimi pa Yesu, ina Sapâġa Tamwata wa Vetâġa Sondo Warika wa, aku kasarâwa pa Pilata tu ma iyaute tamâta tonġe imâ pami, ina muġġa ipu tamâta pâta imâte.

¹⁵ Opopo, Yesu nde Via Warika, taitu miki kapu pâta imâte! Andeta Maro Kindeni ipaġo i lâ mateġa nianzi imandi sânda imo via kilo. Maka rua kamora ġine lâ, ande kala ġine kamo i ne pâri-tamâta.

¹⁶ Ambo tamâta tonġe kalo tawana Yesu ġa, ande Maro Kindeni uru ipaloġo pa tamâta ġinde ne noġa. Aku ġana duvi ġinde kâ, ande tamâta ġai ipâġġa ara. Miki kamora wa kasama tu kala ġine ġġa iyoka, kala maka kapaimi tu Yesu ġa tava kalo-tawana kie mine nde ivila tamâta ġine, kala ipâġġa ara lâ naomi.

¹⁷ Ayo, niġġu-nambwe wukale, naġa asama tu miki kazizâla ġana Yesu kilala kâ, kala kapu pâta imâte. Aku nemi poe tamâta kala sizizâla mine nâ.

¹⁸ Andeta nanayoni Maro Kindeni itula ġġua pwataki lâ ġġua-tulâġa tamâta kawanzi. Itula ġġua ġana ne pateâġa tamâta Kirisi tu i ma ikai nâna. Mine nde mâsi kala muġġa miki kaveta pa Yesu ġinde nde iveta Maro Kindeni kawa ġġua ġinde ipâġġa kanaġo.

¹⁹⁻²⁰ Mine nde naġa ano miki tu kapile nemi ilo-kalo sakamao ku kapalele ilomi kalomi ilâ pa Maro Kindeni, ġana i ma izavaru nemi kiesaka piti lâ tinimi ku ive-tami kapâġġa ilomi mbâra-mbâra. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Nalae ma pwareġa ara ilami, ku ma io Kirisi imâ pami. Kirisi nde tamâta ġinde nia ndoyo Maro Kindeni ipatea tu ma io imâ pami, aku inani kala Yesu tamwata.

²¹ Kala ġine Yesu imo samba ilo ikura Maro Kindeni ne pateâġa mine, kala io tini ġana zo ġinde Maro Kindeni ma ivetanzi Isrel ġġu simo ara kilo, ikura i tamwata ne ġġua pâġa muġġa itula panzi ne ġġua-tulâġa tamâta sapâġa.

²² Nana tu timbunda Mose muġġa ġġere ġġua ġana ġinde kâ lâ pepa tini mine tu,

‘Miki nemi Maro Nalae Kindeni ma muli io warakami nawalami tonġe ipâġġa imo ġġua-tulâġa tamâta, itogo naġa mine. Miki ma katambira taġami pa ġġua rârâni i ma iporo pami ġinde.

²³ Ambo tamâta tonġe tini pwâka tu iyoka ġġua-tulâġa tamâta ġinde ne ġġua muli, ande

‘Maro Kindeni ma ikai tamâta ġinde piti lâ ġġinimi ku ma ipu pâta imâte.’

²⁴ Mao nâ, nanayoni, lâ Samyuel ne zo, aku imâ lee ipâġġa lâ zo ġine, ande kinzi

ġġua-tulâġa tamâta rârâni situla ġġua ġana zo kala tamo ġine.

²⁵ Aku mikini nde tamâta ġana kakai kelekele ġinde Maro Kindeni itula lâ ġġua-tulâġa tamâta kawanzi. Aku mikini nde tamâta ġana kamora vetâġa ġinde i muġġa ipambwâre kunzi timbumi tu ma iveta tona. Nia ndoyo, Maro Kindeni ipai Abraham tu, ‘Naneġġu nzâmba ara ma muli ilâ panzi tamâta ġġu ndoni simo tâno kulu lâ noko ne vâsa mbalau.’

²⁶ Aku Maro Kindeni isupwa ne kuleġa tamâta Yesu Kirisi imâ pa miki muġġa lâ. I ilo tu iveta kie ara pami ġana ilele miki taitu-taitu ilomi kalomi tu ma kapile nemi vetâġa sakamao.” Petero iporo ġġua ġine.

4

Kinzi sio Petero ku Yoane rua lâ luma sakamao ilo

¹ Petero ku Yoane rua siporo ġġua panzi tamâta yo, ġineġġa kinzi patarawâġa tamâta simâ sipâġġa panzi, sitavanzi luma sapâġa ne sambara nenzi koġpu wa kinzi Sadyusi ġġu tamâta pinde wa.

² Kinzi wisinzi nâna, ġana tu Petero ku Yoane rua situ Yesu parina panzi tamâta tu imandi sânda lâ mateġa nianzi imo via kilo, aku ne mandinġa ġinde ikai nzâla piti panzi mateġa tamâta tu ma muli simandi simo vianzi kilo.

³ Nineġġa tamâta ġalaġala ġinde sikai kinzi rua ku sipanzi kaika sionzi lâ luma sakamao ilo. Kari ġġa indue lala lâ, aku kinzi situ rua ma simo luma ġinde ilo lâ mbo.

⁴ Andeta tamâta rârâ siloġo Petero ne ġġua ġinde, aku kalonzi tawana. Mine kala kinzi kalo-tawana tamâta kamb-waġenzi nde ipâġġa ikura 5,000 mine.

Petero itula ġġua lâ kinzi tamâta ġalaġala naonzi

⁵ Mbwale kilo, ġineġġa kinzi tamâta ġalaġala sitavanzi ġġu nenzi katonâġa wa kinzi pananâġa tamâta ġana ġġua tukuġa kâ, kinzi rârâni sipasau lâ Jerusalem lawea.

⁶ Aku patarawâġa tamâta nenzi tamâta ġalae, i ġa tu Anas, ande imo kunzi, tavanzi Kaiafas, anġa Yoane nuwaka, anġa Arisande, anġa patarawâġa tamâta ġalae ne ġġu ndoni.

⁷ Sionzi Petero ku Yoane rua simandi lâ tamâta ġalaġala ġinde naonzi, ġineġġa sikasoġanzi tu, “Ayo, miki kakai walo kaika ndia wa kapanea ġoa ndia kala kaveta vetâġa ġine.”

⁸ Nineġġa Koroani Sapâġa ipaġando Petero, aku Petero iporo taulo panzi tu, “Miki Isrel ġġu nenda tamâta mbâna-mbâna wa nenda katonâġa tamâta wa,

⁹ ambo miki katu kakasonja maka rua njana nola kavila tamâta tonje kie sakamao ku kaveta ipângga ara mâsi mana, ande ara.

¹⁰ Miki tamâta njalanjala wa miki Isrel ngu ndoni naj, kaloŋo ku kasama. Njana Yesu Kirisi Nasarete tamwata njâ kâ, ande tamâta njine kie ara lâ, kala njine imandi naomi. Miki muŋga kapu Yesu lâ kâi popole tini imâte, andeta njineŋga Maro Kindeni ipaŋo imandi lâ materja nianzi imo via kilo.

¹¹ Yesu nde 'Mira njine miki tamâta njana kapa luma kâ katu nde sakamao kala katambira lâ, ande mirani ndaina ipângga mira ara njana isuka luma njanje kaika kâ.'

¹² Tamâta tonje ma ikura tu ikai kinda piti lâ kondoma ilo ku via mao ilua kinda, ande tia. Maro Kindeni ipatea Yesu simbo mai nâ njana ivila kinda mine, kala takai via mao lâ i simbo nâ njâ." Petero iporo njgua mine.

¹³ Kinzi tamâta njalanjala simoranzi Petero ku Yoane rua siruru tia ku simandi situla njgua pwataki, aku sisama tu kinzi rua muŋga njandai sipono pepa njga, kala simo tamâta kaa nâ. Mine kala kinzi tamâta njalanjala ilonzi râra. Taitu sisama tu kinzi rua muŋga simo kuku Yesu.

¹⁴ Aku simora tamâta muŋga kie sakamao njinde imandi kunzi rua, ku i kie ara kilo. Mine kala sikura tu sileleanzi rua njana nenzi vetâŋa kâ, ande tia.

¹⁵ Tia ku sikainzi rua ku sionzi lâ nia njgane tonje. Njineŋga tamâta njalanjala sipasau ku siporo njgua lâ warakanzi njgininzi tu,

¹⁶ "Ayo, kinda ma taveta mana panzi tamâta rua njine. Kinzi rua siveta mâsi kaika tonje, aku tamâta rârâni simo Jerusalem nde simora ku sisama lâ. Mine nde kinda ma takura njana taporo tu, 'Siveta mâsi njinde tia', ande ma tia.

¹⁷ Opopo, ambo njgua njana mâsi kaika njinde ma ilâ isala nia pinde, ande njinde ma ara tia. Mine kala kinda ma tatu kaika panzi rua tu ma sipanea Yesu njâ ku situla njgua panzi tamâta kilo ndimo."

¹⁸ Njineŋga sisarâwa panzi rua tu simâ, aku situ kaika panzi tu, "Miki ma kapanea Yesu njâ ku kapanananzi tamâta kilo ndimo."

¹⁹ Andeta Petero ku Yoane rua situ njgua lâ kawanzi mine tu, "Ayo, miki warakami kalomi njgere sondo njga. Ambo maka ma kapu mulima pa Maro Kindeni ne njgua ku koka miki nemi njgua muli, ande njinde ma soki ndo lâ Maro Kindeni nao.

²⁰ Mine kala maka rua kakura njana kawama buu, ande tia. Maka ma katula

njgua pwataki njana vetâŋa rârâni maka kamora wa kaloŋo njinde."

²¹ Siporo mine lâ, njineŋga tamâta njalanjala siporo njgua pasuleŋa panzi rua lee, ku siyautenzi rua siyâti silâ. Kinzi njandai sisânda nzâla tonje kulu njana nâna silanzi rua kâ, njana tu tamâta rârâni sipanea Maro Kindeni njâ njana mâsi kaika njinde.

²² Mao nâ, mâsi njinde nde mâsi njalae, njana tu tamâta njinde imo tava kie sakamao ikura zo luandondo, ipole mbwera tamâta rua (40) lâ.

Kinzi kalo-tawana tamâta sino pa Maro Njalae tu kaika ilanzi njana situla njgua kâ

²³ Kinzi tamâta njalanjala siyautenzi Petero ku Yoane rua silâ lâ, njineŋga kinzi rua sitaulo silâ kunzi nenzi ngu. Aku sitapâri panzi njana njgua rârâni kinzi patarawâŋa tamâta njalanjala wa katonâŋa siporo panzi njinde.

²⁴ Kinzi kalo-tawana tamâta silonjo njgua njine lâ, njineŋga rârâni ilonzi ilâ taitu, aku kawanzi kâki sikai nonja pa Maro Kindeni mine tu, "Maro Njalae, koipu njalae kaika kala noko, nia ndoyo nokoni kuveta samba wa tâno wa tâi wa lâa wa, tavanzi kekeleke rârâni simo nia njinde ndoni.

²⁵ Muŋga Koroani Sapâŋa io njgua lâ timbuna Daviti kawa, ina noko ne kuleŋa tamâta, kala Daviti iporo tu,

'Mana mana njana kinzi tinikoa njgu, a? Njana sâ kâ njga sipa njgua njana siveta paraŋa kâ, a? Njana sâ kâ njga siveta njgua pâŋa kaa kaa mine, a?'

²⁶ Kinzi njgu njinde nenzi koipu njalanjala siluku njana paraŋa kâ. Kinzi nenzi tamâta mbâna-mbâna

'sipasau tu siroto nzâla njana siŋgoloa paraŋa kuku Maro Kindeni tava Koipu Njalae njinde i muŋga ipatea.'

²⁷ Mao kanoŋo, Maro Njalae, muŋga koipu njalae Herot kuku Pontius Pilata rua sipasau lâ lawea njine kunzi tinikoa tamâta wa kinzi Isrel tamâta wa, aku sipa njgua tu ma sipu noko ne wurâta tamâta sapâŋa Yesu, ina nanayoni noko tamwata kupatea lâ.

²⁸ Aku siveta vetâŋa njinde rârâni, ikura muŋga noko ne kaika wa ne ilo-kalo kupatea tu ma ipângga mine.

²⁹ Mine nde Maro Njalae, kala njine noko ne wurâta tamâta maka kano pano tu ma kalo njgere njana njgua rârâni kinzi tamâta njalanjala siporo njinde, aku kuvilama njana karuru tia, kamandi kaika ku katula noko kawa njgua pwataki.

³⁰ Aku kano pano tu kusuŋa mbau ilâ panzi pukonja tamâta njana kuveta tininzi mbalaunzi ara kilo, aku kuveta mâsi kaika pinde lâ noko ne wurâta tamâta sapâŋa

Yesu nja." Kinzi kalo-tawana tamâta sikai noŋa mine.

³¹ Sikai noŋa marumbu lâ, nĵineŋga luma kala sipasau simo ilo nĵinde nde iriririo. Aku Koroani Sapâŋa ipipi lâ kinzi taitu-taitu ilonzi, kala kinzi rârâni situla Maro Kindeni ne nĵgua pwataki. Aku siruru njanzi tamâta nĵalanala, ande tia.

Kinzi kalo-tawana tamâta ndoni ilonzi ilâ taitu

³² Kinzi kalo-tawana tamâta ndoni ilonzi ilâ taitu nâ. Mine nde tamâta tonĵe imora tamwata ne kekeleke tonĵe ku iporo tu, "Nĵine nde nanengu kekeleke nâ", ande siporo mine tia. Kinzi rârâni sipavila ku sipalulua nenzi kekeleke rârâni lâ warakanzi nĵininzi.

³³ Aku walo nĵalae ikeno panzi pâri-tamâta, kala simo situla Maro Yesu parina pwataki tu imâte lâ, nĵineŋga imandi sânda imo via kilo. Mao nâ, Maro Kindeni ne wisi-wisi imâ nĵalae panzi kalo-tawana tamâta rârâni.

³⁴ Mine kala nawalanzi tamâta tonĵe imo sugorai nâ, ande tia. Nĵana tu zo pinde, kalo-tawana tamâta pinde sio nenzi tâno wa luma panzi tamâta tu ma siko kâ, ku sikai mbumbu nĵana. Nĵineŋga sikai mbumbu nĵinde simâ,

³⁵ aku silanzi pâri-tamâta tu ma siwae panzi kalo-tawana tamâta nĵinde nenzi kekeleke tia.

³⁶ Aku tamâta tonĵe imo kunzi, i nĵa tu Yosepe. I nde Saiprus sia tamwata, lâ Livai ne vâsa nĵgu, aku kinzi pâri-tamâta sipatu i nĵa tonĵe tu "Banabas". Noa nĵinde nde duvi mine, "Tamâta nĵana ipu tini kaika panzi tini pinde."

³⁷ I nde io ne tâno pinde pa tamâta tonĵe tu iko, nĵineŋga ikai mbumbu imâ ilanzi pâri-tamâta nĵana siwae kâ.

5

Aninia ku Sapila rua parinanzi

¹ Aku tamâta tonĵe kala imo kunzi tona, i nĵa mine Aninia, aku imo kuku kaiwa taine Sapila. Aku Aninia ne tâno pinde ilua tamâta tonĵe iko.

² Andeta tâno ne mbumbu pinde nde i tamwata ikai ivea, aku i kaiwa kala isama lâ nĵana nĵinde kâ. Nĵineŋga Aninia ikai mbumbu pinde nâ imâ ku io lâ pâri-tamâta mbaunzi ilo, ku ipainzi tu, "Mbumbu ndoni kala nĵine".

³ Nĵineŋga Petero ipai Aninia tu, "Mana mana nĵa Sadana ipipi lâ noko ilo, a? Mine kala kulaŋe Koroani Sapâŋa, kala noko tamwata kusilikana tâno nĵinde ne mbumbu pinde pa tamwata.

⁴ Muŋga, tâno nĵinde nde noko tamwata ne tâno, andeta nokoni kupatea tu ma kuo

panzi tamâta tu siko. Nĵineŋga siko lâ, aku mbumbu nĵinde kala noko tamwata ne kekeleke nĵana pwatona kâ. Mine nde nĵana sâ kâ nĵa noko ilo pateva tu ma kuveta soki mine, a? Noko kulaŋe maka tamâta nâ, ande tia. Noko kulaŋe Maro Kindeni tava."

⁵ Aninia ilonĵo nĵgua nĵinde lâ, nĵineŋga pata ndue ku imâte lâ ikeno. Aku nĵgua nĵana mâsi nĵinde kâ nde isala nia ilâ, kala tamâta rârâ silonĵo ku siruru pâta kanaanĵo.

⁶ Nĵineŋga tamâta limoa pinde simâ ku silita lalava lâ Aninia karae, ku sikale silâ sikea.

⁷ Simo lee, ku kari tai nĵato ilâ lâ, nĵineŋga Aninia kaiwa Sapila kala imâ. I nde izizâla nĵana mâsi nĵinde ipânĵga pa kaiwa.

⁸ Mine nde Petero itula mbumbu papa taine ku ikasonĵa tu, "Mana mana, a? Miki rua kakai mbumbu nĵine nâ nĵana tâno nĵinde, tiya?" Aku taine isâu tu, "Mao, maka rua kakai mbumbu nĵinde nâ."

⁹ Nĵineŋga Petero ipai taine tu, "Nĵana sâ kâ nĵa miki rua kapa nĵgua nĵana kakai samâŋa pa Maro Nĵalae ne Koroani, a? Kuloŋo nĵga; kinzi tamâta mungga sikea noko kaiwa nĵinde nde simâ lâ kala simandi nzâla kawa, aku tini nâ ma sikale noko kala silâ."

¹⁰ Aku ndainani nâ Sapila pata ndue Petero kie tini laiti, ku imâte lâ. Nĵineŋga tamâta limoa nĵinde simâ luma ilo, ku simora Sapila imâte lâ ikeno. Aku sikale silâ sikea lâ kaiwa tamâne ne kuru wanĵgira.

¹¹ Aku kalo-tawana tamâta ndoni silonĵo nĵgua nĵana mâsi nĵinde kâ, kala siruru pâta lâ. Aku tamâta pinde simo niaka nĵinde kala silonĵo ku siruru mine nâ.

Mâsi nĵalanala kie-kie ipânĵga lâ Jerusalem lawea

¹² Kinzi pâri-tamâta sikai Maro Kindeni ne walo ku siveta mâsi nĵalanala kie-kie rârâ lâ tamâta naonzi. Aku kinzi kalo-tawana tamâta rârâni ilonzi taitu ku uru silâ sipasau lâ pâpâta tonĵe, i nĵa tu "Solomon ne Pâpâta".

¹³ Aku tamâta simo niaka nĵinde nde siporo nĵgua ara nâ njanzi kalo-tawana tamâta. Ambo taitu kinzi pinde sipasau kunzi tia, nĵana tu siruru pâta.

¹⁴ Anĵa tamâta pinde nde kalonzi tawana Maro Nĵalae, kinzi taine wa tamâne wa, kala simâ simo kunzi i ne nĵgu.

¹⁵ Mine kala tamâta pinde uru sikalanzi pukonĵa tamâta siyâti simâ pa nia yo ku sionzi lâ nzâla, sinĵanzi ndue sikeno nenzi rombe-rombe wa kenoŋa nia kulu. Ilonzi pateva tu mambo Petero iyoka imâ, mbo ma kari sinala Petero tai ilâ panzi tâ, ande ma tininzi ara kilo.

¹⁶ Aku tamâta ngu njalae sipile lawea pinde keno Jerusalem tini laiti ku simâ panzi pâri-tamâta tona. Kinzi njinde kala sikainzi pukonja tamâta wa tamâta pinde koroani saka sipagagaranzi wa simâ. Aku Maro Kindeni ivetanzi tamâta njinde rârâni sipânja ara kilo.

Ajelo ikainzi pâri-tamâta piti lâ luma sakamao ilo

¹⁷ Mine kala Juda nenzi patarawâña tamâta njalae tavanzi ne tamâta njinde lâ Sadyusi ngu, ande sipadâda pâta njananzi pâri-tamâta.

¹⁸ Mine nde simandi ku sikainzi pâri-tamâta kaika sionzi lâ luma sakamao ilo.

¹⁹ Andeta mbo ngini-ngini, njineŋga Maro Njalae ne ajelo tonje imâ ku ikai luma njinde ne nzâla piti, ku ikainzi pâri-tamâta siyâti silâ pa nia yo. Aku ajelo ipainzi tu,

²⁰ “Miki kalâ kamandi Maro Kindeni ne luma sapâña ne ngumbi ilo, aku katula ngua ndoni njana via wasaseki njine kâ panzi tamâta.”

²¹ Aku mbwale pwataki lâ, njineŋga kinzi pâri-tamâta silâ pa Maro Kindeni ne luma sapâña, aku simandi sipanananzi tamâta, ikura ajelo ne ngua mine.

Ajga patarawâña tamâta njalae nde imâ ipânja pasauja nia tavanzi ne tamâta. Njineŋga sisarawanzi tamâta njalanjala sitavanzi Isrel nenzi katonâña rârâni tu simâ sipasau. Sipasau lâ, njineŋga sipasupwa ilâ pa luma sakamao nia tu sambara ma sikainzi pâri-tamâta simâ.

²² Aku sambara silâ luma sakamao ilo, andeta pâri-tamâta nde naonzi tia lâ. Tia ku sitaulo simâ kilo ku situla ngua mine tu,

²³ “Maka kamora luma sakamao ne nzâla, ande sisae giri lâ, aku zugu tamâta pinde simandi nzâla rârâni kawanzi. Ambo taitu maka kakai nzâla piti, ande kamora tamâta tonje imo ilo, ande tia.”

²⁴ Siporo mine lâ, njineŋga luma sapâña ne sambara nenzi koipu wa kinzi patarawâña tamâta njalanjala nde ilonzi rârâ, ku siporo tu, “Njine ma sâ vetâña ipânja.”

²⁵ Njineŋga tamâta tonje imâ ku ipainzi tu, “Kaloŋo nja! Kinzi tamâta njinde munja miki kaonzi lâ luma sakamao ilo, ande kinzini simandi sipanananzi tamâta lâ luma sapâña ne ngumbi ilo!”

²⁶ Mine kala sambara nenzi koipu ikainzi ne tamâta ku silâ tu sikainzi pâri-tamâta kaika. Andeta sikainzi kaika tia, siporo ngua mwasa nâ panzi. Kinzi siruru ku siporo tu, “Ambo ma takainzi kaika, ande tamâta ma sisia kindi lâ mira njana sipu kindi pâta kâ.”

Kinzi pâri-tamâta sikaika njana situla ngua panzi tamâta njalanjala

²⁷ Kinzi sambara sikainzi pâri-tamâta simâ ku sionzi lâ tamâta njalanjala naonzi. Njineŋga patarawâña tamâta njalae ipainzi pâri-tamâta mine tu,

²⁸ “Ayo, maka munja kandi kaika tu miki ma katula ngua panzi tamâta njana njoa njinde kâ ndimo. Andeta nemi ngua nde ilâ isala nia ndoni lâ Jerusalem lawea ilo. Aku ilomi tu kasowe ngua lâ kuluma tu maka munja kapu tamâta njinde pâta imâte.”

²⁹ Andeta Petero ikai pâri-tamâta rârâni kawanzi ku iporo taulo papa mine tu, “Maka ma kaveta ikura Maro Kindeni ne ngua nâ; ma kaveta ikura tamâta nenzi ngua tia.

³⁰ Miki munja kasona Yesu itâra lâ kâi popole tini ku kapu pâta imâte lâ, andeta njineŋga timbunda nenzi Maro Kindeni ipaŋo Yesu imandi imo via kilo.

³¹ Aku Maro Kindeni ikai Yesu ikâki âta ku io isajona pa mbau pa wia kâ, kala Yesu imo Koipu Njalae wa Yautâña Tamwata wa. Mine kala Yesu iveta nzâla pa kindi Isrel ngu, njana ma tapalele ilonda kalonda ku talâ pa i njana ma izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda.

³² Maka warakama nde kamora vetâña njinde lâ, aku Koroani Sapâña kala imora mine nâ. Aku Maro Kindeni uru Koroani Sapâña ndainani nâ ilanzi tamâta ea sipono muli pa i kawa ngua.”

Gamaliel ipainzi tamâta njalanjala tu ma naonzi mwasa nâ panzi pâri-tamâta

³³ Kinzi tamâta njalanjala silonjo Petero ne ngua njinde, ku wisinzi nâna ndo. Ilonzi tu ma sipunzi pâri-tamâta pâta simâte.

³⁴ Andeta Parisai ngu nenzi tamâta tonje imandi, i njana mine Gamaliel. I nde pananâña tamâta njana ngua tukunja kâ, aku kinzi tamâta rârâni simege njana i kâ. Gamaliel imandi ku ipainzi tamâta njalanjala tu ma sionzi pâri-tamâta siyâti silâ pa nia yo.

³⁵ Siyâti silâ simandi nia yo lâ, njineŋga Gamaliel ipainzi tamâta njalanjala mine tu, “Miki Isrel tamâta, kapakatona sondo nja. Ambo ilomi tu kaveta mâsi tonje panzi tamâta njinde, ande ilomi tambira sondo munja lâ nja.

³⁶ Miki kasama tu munja, tamâta tonje, i njana mine Tiudas, ande ipânja ku iporo tu, ‘Nanja nde tamâta njalae’. Mine kala tamâta ngu kambwanjenzi tamâta njalae njapa (400) nde silâ sipono muli papa. Andeta Rom nenzi zugu tamâta sipu pâta imâte lâ, njineŋga i ne ngu njinde nde sikâwa pwapwataki silâ, aku marumbu.

³⁷ Aku muli, lâ zo njinde Rom siveta wurâta njana siggere tamâta njanzi lâ pepa tini kâ, ande Galilaya tamâta tonje imandi, i nja mine Judas. Aku tamâta njinde isowe tamâta pinde ilonzi, kala silâ taitu njana sipara kuku Rom nenzi koipu. Andeta sipu i pâta imâte lâ, njinejga ne tamâta rârâni sikâwa pwapwataki silâ mine nâ.

³⁸ Kala njine naŋa apaimi tu miki ma kamege njananzi pâri-tamâta njinde, aku kapilenzi simo. Ambo siveta tamâta nâ nenzi wurâta, ande wurâta njinde ma imbe.

³⁹ Taitu kaloŋo njga; ambo siveta Maro Kindeni ne wurâta, ande miki kakura njana kaponi nzalanzi tia ndo, aku ma kakai kazâŋa pa Maro Kindeni tamwata." Gamaliel iporo njgua mine.

Kinzi pâri-tamâta sindeka, njana tu sikai manjeti njana Yesu nj kâ

⁴⁰ Mine kala kinzi sipa njgua tu ma soka Gamaliel ne njgua muli. Njinejga sipasupwa ilâ panzi sambara tu sikainzi pâri-tamâta sitaulo simâ. Sitaulo simâ lâ, njinejga sambara mbilâlo nâ sipalilinsi pâta. Sipalilinsi lâ, njinejga situ kaika panzi tu ma siporo njgua kilo lâ Yesu nj ndimo, aku siyautenzi pâri-tamâta siyâti silâ.

⁴¹ Kinzi pâri-tamâta nde sipile nia njinde, ku ilonzi ndeka nâ, njana tu Maro Kindeni imoranzi tu sikura njana sikai manjeti njana Yesu nj kâ.

⁴² Aku ikura zo zo, kinzi pâri-tamâta soka silâ pa luma sapâŋa wa tamâta nenzi luma wa, aku simo sipanananzi ku situla pâri ara njana Yesu tu i tamwata nde Kirisi.

6

Kinzi sipateanzi tamâta lima kanaanzi rua njana sisukanzi pâri-tamâta

¹ Pa zo njinde kinzi kalo-tawana tamâta sipâŋga kambwanenzi rârâ njinde. Andeta kinzi kalo-tawana tamâta uru siporo Grik njgua njinde nde wisinzi nâna panzi kalo-tawana tamâta uru siporo Hibru njgua. Kinzi siporo tu, "Ikura zo zo miki uru kâpwa njalae kalanzi nemi taine mwala mwala njana kavilanzi kâ, andeta miki uru kâpwa njalae koŋa tia kalanzi nema taine mwala mwala."

² Mine kala kinzi pâri-tamâta sanao kanaanzi rua nde sisarawanzi kalo-tawana tamâta rârâni simâ, aku sipainzi tu, "Ambo maka ma kapile nema wurâta njana katula Maro Kindeni kawa njgua, aku ma kamo kaveta wurâta njana kâpwa wainja kâ, ande njinde ma ara tia.

³ Mine nde nima-nambwe wukale, ara njana miki ma kapateanzi nawalami

tamâta lima kanaanzi rua. Kapateanzi tamâta pinde Koroani Sapâŋa ipipi lâ ilonzi, kala simo tava ilo-kalo sondo ndo. Njinejga ma taonzi tamâta njinde njana sikatona wurâta njinde.

⁴ Anŋa maka warakama nde ma kakai wurâta njana kano pa Maro Njalae ikura zo zo, aku njana katula Maro Kindeni kawa njgua pwataki."

⁵ Kinzi kalo-tawana tamâta ndoni nde ilonzi pa njgua njine. Mine kala sipatea Setepana, njana tu i ne kalo-tawana nde kaika njinde, aku Koroani Sapâŋa ipipi lâ ilo. Aku sipateanzi Pilip, njga Prokorus, njga Nikanor, njga Timon, njga Parmenas, njga Nikolas tona. Nikolas nde Antiok lawea warika, i munŋa ipile tinikoa ne mâsi ku ipono muli pa Juda nenzi mâsi.

⁶ Kinzi sionzi tamâta njinde simandi pâri-tamâta naonzi, njinejga kinzi pâri-tamâta sio mbaunzi kâki kulunzi ku sikai noŋa wa situ nzâmbe panzi wa.

⁷ Njinejga Maro Kindeni kawa njgua isala nia ilâ. Aku tamâta rârâ njinde lâ Jerusalem lawea nde sipâŋga kalo-tawana tamâta. Aku kinzi patarawâŋa tamâta kambwanenzi rârâ nde kalonzi tawana Yesu tona.

Kinzi Juda tamâta sio Setepana lâ njgua nia

⁸ Maro Kindeni io ne wisi-wisi tava ne walo kaika ilâ njalae pa Setepana, kala Setepana iveta mâsi njalanjala kie-kie lâ tamâta naonzi.

⁹ Andeta Juda tamâta pinde lâ Libatini njgu nde simandi ku sipawa njgua kuku Setepana. Ngu njinde nde ipâŋga njalae lâ Sairini lawea, njga Aleksandria lawea, njga Silisia tâno, njga Esia tâno.

¹⁰ Andeta Koroani Sapâŋa ilo-kalo ara ndo ilua Setepana, kala tamâta njinde sikura tu siporo njgua sondo taulo pa Setepana, ande tia.

¹¹ Tia ku sikai njgua lajeŋa ku sisowe tamâta pinde ilonzi, kala tamâta njinde siporo tu, "Maka munŋa kaloŋo Setepana iporo njgua pavaligiŋa pa Mose wa Maro Kindeni wa."

¹² Kinzi sipaturu njgua lajeŋa njinde aku imburu tamâta rârâ ilonzi, sitavanzi kinzi katonâŋa wa pananâŋa tamâta njana njgua tukuŋa kâ wa. Mine kala sikale Setepana kaika ku sikai silâ panzi tamâta njalanjala.

¹³ Njinejga sisowe tamâta pinde ilonzi tu ma siporo njgua lajeŋa njana Setepana kâ. Kinzi tamâta njinde simandi ku siporo mine tu, "Ikura zo zo tamâta njine iporo njgua sakamao njana luma sapâŋa njine wa Mose ne njgua tukuŋa wa.

¹⁴ Maka munŋa kaloŋo iporo mine tu, 'Yesu Nasarete tamwata ina ma muli

izavaru luma sapâña njine, ku ma ilele vetâña rârâni Mose munğa ilua kinda njinde’.”

¹⁵ Tamâta rârâ nde sisañona ñana siveta ngua njinde sono, aku kinzi rârâni matanzi silea kaika ilâ pa Setepana, ku simora i nao ipalele ku ipânga itogo anjelo naonzi mine.

7

Setepana iporo ngua panzi tamâta ñalajala

¹ Njineŋga patarawâña tamâta ñalae ikasoña Setepana tu, “Ngua njine nde mao, tiya?, lañeja.”

² Aku Setepana iporo taulo panzi mine tu, “Niŋgu-nambwe wa mama wukale, kalojo nga. Nia ndoyo, lâ zo njinde timbunda Abraham ilâ pa Haran tâno tia yo kala imo Mesopotemia tâno yo, ande pa zoni ndaina samba ne Maro Kindeni nde ipatua papa.

³ Aku ipai Abraham tu, ‘Noko kupile tamwata ne tâno wa see wa, aku kulâ pa tâno tonge mwanğa nga ma natula pano njinde.’

⁴ Mine kala Abraham ipile Kaldia tâno, aku ilâ imo Haran lawea. Imo lee, njineŋga i tama imâte lâ. Njineŋga Maro Kindeni isupwa imâ pa tâno ñaina kala tamo njine.

⁵ Andeta Maro Kindeni ñandai tâno pinde ilua Abraham lâ nia njine ñana ikai ku ikatona kâ, ande tia. Mao nâ, i tâno kiri-mwata tonje ilua tia ndo. Andeta Maro Kindeni ipa ngua tu muli nga Abraham tavanzi ne vâsa ngu ma sikai tâno njine. Andeta lâ zo njinde, Abraham natu tonje imo, nde tia.

⁶ Maro Kindeni ipai Abraham tu, ‘Noko ne vâsa kinzi ma simo sitogo lombo mine lâ ngu pinde nenzi tâno, aku ma simo sakamao lâ ngu njinde kalonzi. Aku ngu njinde ma siveta malia panzi lee, ikura mbwera tamâta ñalae ñapa (400) lâ.

⁷ Andeta muli, njineŋga nanja ma apare nia panzi ngu njinde munğa noko ne vâsa siveta wurâta koa tia nâ panzi. Njineŋga noko ne vâsa ma sipile tâno njinde, aku ma simâ siwâŋgi pa nanja lâ nia njine.’

⁸ Njineŋga Maro Kindeni itula karae-venja ne mâsi pa Abraham, itogo ngua pâña njinde ne kilala mwasina. Aku simo lee ku muli, njineŋga Abraham ipulia natu Isaka. Aku Isaka imo kari lima kanojo ñato lâ nga, njineŋga Abraham ive i karae. Aku simo lee ku muli, njineŋga Isaka ipulia natu Yakopu, anğa Yakopu ipulianzi kinda timbunda sañao kanojonzi rua njinde.

⁹ Andeta timbunda njinde nde sipadâda ñana tainzi Yosepe kâ. Mine kala sio i lâ tamâta pinde mbaunzi ilo, aku tamâta

njinde siko kala ipânga imo Isip ngu nenzi sugorai wurâta tamâta kaa nâ. Andeta Maro Kindeni imo kuku Yosepe,

¹⁰ kala ikai piti lâ ne kazâña rârâni ilo. Aku Maro Kindeni ilo-kalo ara ndo ilua Yosepe, aku iveta Isip nenzi koipu ñalae ilo ara papa i. Mine kala koipu ñalae wurâta ilua Yosepe ñana ikatona Isip nenzi tâno ndoni, aku Yosepe ikatona koipu ne luma tava ne kelekele tona.

¹¹ Imo lee, ku muli, njineŋga putole ñalae ipânga lâ Isip tâno wa Kenan tâno wa. Malia wa nâna ñalae tina ikainzi lâ, kala timbunda siroto ñana kâpwa lee tia ndo.

¹² Njineŋga Yakopu nde ilonjo ngua tu kâpwa pinde keno Isip tâno. Mine kala isupwanzi timbunda silâ Isip.

¹³ Kinzi silâ ku sitaulo kilo, aku simo lee, njineŋga silâ pa Isip kilo. Aku pa zo njinde Yosepe ipatua panzi tua, aku Isip nenzi koipu ñalae nde isama lâ ñananzi Yosepe see kâ.

¹⁴ Aku muli, njineŋga Yosepe ipasupwa ilâ pa tama Yakopu tavanzi i see kinzi rârâni, kambwanjenzi ipânga tamâta ñato kanojo sañao kanojo lima (75).

¹⁵ Mine kala Yakopu ikainzi rârâni sindue silâ pa Isip tâno. Simo lee, ku muli, njineŋga Yakopu imâte lâ, aku timbunda kala simâte mine nâ.

¹⁶ Simâte lâ, njineŋga tamâta pinde sikai karaenzi simâ Seken tâno, ku sionzi lâ kuru tonje ilo. Munğa Abraham tamwata mbumbu pinde ilanzi Hemo natu ñana iko kuru njinde.

¹⁷ Aku simo lee, ku zo laiti ñana Maro Kindeni ma iveta ne ngua pâña kuku Abraham njinde ipânga kanojo kâ. Aku pa zo njinde nenda ngu simo Isip tâno njinde nde kambwanjenzi ipânga ñalae njinde.

¹⁸ Andeta tamâta tonje ipânga ikai koipu panzi Isip ngu, aku izizâla ñana Yosepe parina.

¹⁹ Koipu njinde nde ilanjenzi nenda ngu, aku malia ñalae tina ilanzi timbunda njinde. Opopo, iporo kaika tu ma sitambiranzi nenzi lâlu puro-puro lâ tâno kulu simâte.

²⁰ Andeta lâ zo ndanani nâ, Mose tina ipagugua i. Mose nde lâlu ara ndo lâ Maro Kindeni nao, aku i tina-tama nde sikatona lâ nenzi luma ilo ikura nzimona ñato lâ.

²¹ Njineŋga sikai iyâti pa nia yo, aku Isip nenzi koipu ñalae natu taine nde ikai lâlu njinde ku ikatona itogo i natu mine.

²² Mose nde ipono pepa ku ikai Isip nenzi ilo-kalo ndoni marumbu lâ. Mine kala i ne ngua tava ne vetâña rârâni nde ipânga kaika lâ.

²³ Imo lee, ku ne mbwera tamâta rua (40) lâ. Njineŋga zo tonje itu ikalelenzi Isrel ngu, i tamwata ne ngu kinzi.

²⁴ Andeta mata ilâ imora Isip tamâta tonje ipu Isrel tamâta tonje. Mine kala isuka Isrel tamâta njinde ku ipare nia papa Isip tamâta njinde, ku ipu pâta imâte lâ.

²⁵ Mose nde ilo pateu tu ne ngu Isrel ma sisama i kilala tu Maro Kindeni isupwa i tu ivilanzi. Andeta tia.

²⁶ Aku wurita kilo, njineŋga Mose ipakâtu kunzi Isrel tamâta rua. Kinzi rua nde simo sipara nâ. Mose ilo tu ilulu rua nenzi paraŋa, kala ipainzi tu, 'Wa! Miki rua nde nambwe-nambwe ma! Mine nde ŋana sâ kâ ŋga katu kapayaula warakami, a?'

²⁷ Andeta tamâta tonje, i muŋga iveta malia pa ninambwe njinde, ande itinjgi Mose taulo ku ipai tu, "Yoo, noko ea ipateano tu kumo maka nema koipu wa nema ŋgua-samâŋa tamâta, a?'

²⁸ Noko nola kupu Isip tamâta njinde pâta imâte, kala njine noko ilo tu kupu naŋa mine nâ, a?'

²⁹ Mose nde ilongo ŋgua njine, kala ikâwa ilâ pa Midian tâno. Aku imo tâno njinde itogo lombo mine, ku ikâe ku ipulianzi natu tamâne rua sipâŋga.

³⁰ Imo lee, ku mbwera tamâta rua (40) ilâ lâ. Njineŋga aŋelo tonje ipatua pa Mose lâ nia bilimu tonje keno Sinai tuu tini laiti. Kâi mota tonje imandi nia njinde, tini mata mata, aku yââ kana. Andeta Mose imora aŋelo tonje imo yââ ne melamela ilo.

³¹ Mose imora mâsi njine, kala wisi motu lâ. Iyoka ilâ laiti ŋana isama mâsi njinde ne duvi kâ, ande ilongo Maro Nalae kawa ŋgua imâ papa mine tu,

³² 'Naŋani nde noko timbu Abraham, Isaka, ŋga Yakopu nenzi Maro Kindeni.' Aŋga Mose tini ruru pâta kala mata ndue ilea pa tâno nâ.

³³ Njineŋga Maro Nalae ipai tu, 'Pwai ne kie kâmba piti lâ kie tini, ŋana tu nia kala kumandi njine nde tâno sapâŋa.

³⁴ Mao nâ, naŋa amora wa asama lâ ŋana malia ŋalae njinde ikai nanenju ngu lâ Isip tâno. Naŋa aloŋo nenzi sarawâŋa lâ, kala andue amâ ŋana akainzi piti lâ kazâŋa ilo. Ayo, kumandi; naŋa ma asupwano kutaulo kulâ Isip kilo.'

³⁵ Andeta Mose nde tamâtani ndaina muŋga sivaligi ku sipai tu, 'Noko ea ipateano tu kumo koipu wa ŋgua-samâŋa tamâta, a?' Mao nâ, lâ zo ŋana aŋelo ipatua pa Mose lâ kâi mota tini, ande Maro Kindeni tamwata isupwa Mose ŋana ikai koipu panzi timbunda wa imo nenzi yautâŋa tamâta wa.

³⁶ Njineŋga Mose ikainzi Isrel ngu sipile Isip siyâti simâ. Iveta mâsi ŋalajala wa vetâŋa kie-kie lâ Isip, aŋga lâ Tâi Njini, aŋga lâ nia bilimu, ikura mbwera tamâta rua (40) lâ.

³⁷ Aku Mose ina tamâtani ndaina muŋga ipainzi Isrel ngu tu, 'Maro Kindeni ma muli isupwa miki warakami nawalami tonje imâ pami. I ma imo ŋgua-tulâŋa tamâta, itogo naŋa mine.'

³⁸ Mose ipasau kunzi timbunda lâ nia bilimu, aku aŋelo kala muŋga iporo papa lâ Sinai Tuu kulu njinde nde imo kunzi tona. Aku Maro Kindeni itula ŋgua via kâ pa Mose ŋana ma iporo pa i ne vâsa kinda.

³⁹ Andeta kinda timbunda nde tininzi pwâka tu soka Mose ne ŋgua muli. Sipu mulinzi papa, aku ilonzi tu ma sitaulo silâ pa Isip kilo.

⁴⁰ Aku sipai Mose tua Aron tu, 'Kuveta maro pinde ŋana sikai poe simuŋga pa kinda kâ. Aŋga Mose, ina tamâta njinde muŋga ikai kinda tapile Isip tamâ, ande imo ndia. Kinda tazizâla ŋana!'

⁴¹ Lâ zo ndainani nâ kinzi siveta maro laŋeŋa tonje tai itogo bulmakao natu, kilala mine. Sikai nenzi patarawâŋa simâ, ku sikina kinija ŋana sipanea kelekele kaa njinde warakanzi mbaunzi siveta.

⁴² Andeta Maro Kindeni ipu muli panzi, aku ipilenti ŋana siwâŋgi pa nia maa ne siŋgâra kâ. Aku vetâŋa njinde iyoke ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa nenzi ŋgua, ŋana tu kinzi sikai Maro Kindeni kawa ku siŋgere ŋgua lâ pepa tini mine tu,

'Miki Isrel ngu, miki muŋga kamo nia bilimu ikura mbwera tamâta rua lâ, aku lâ zo njinde miki uru kakai simbi kamâ kapatarâwa pa naŋa tia ndo!'

⁴³ Opopo, miki kakale maro laŋeŋa

'Molok ne pâla kalâ, aku kakale nemi maro laŋeŋa Refan ne pitu kalâ tona. Miki kaveta maro laŋeŋa rua njinde nenzi kelekele njinde ŋana kapanea kâ. Mine kala naŋa ma aŋarami kalâ kamo nia tonje, ikeno pa Babilon lawea tini pinde.'

⁴⁴ Lâ zo njinde kinda timbunda simo nia bilimu, ande nenzi pâla ŋana siwawa Maro Kindeni kâ ikeno tona, aku pâla njinde itula pwataki tu Maro Kindeni imo nenzi Maro Nalae. Kinzi sipa pâla njinde ikura muŋga Maro Kindeni itula pa Mose mine.

⁴⁵ Sipa pâla njinde lâ, aku simo lee, njineŋga Yosua ikai poe panzi timbunda kala simâ sikai tâno njine. Maro Kindeni imuŋga panzi ku injaranzi ngu njinde muŋga simo tâno njine. Aku pâla njinde ikeno lee, ku muli, njineŋga timbunda Daviti ne zo ipâŋga lâ.

⁴⁶ Maro Kindeni ilo ara ndo pa Daviti. Mine kala Daviti ino papa tu i tamwata ma ipa luma mao tonje papa Yakopu ne Maro Kindeni.

⁴⁷ Andeta tia. Aku muli, njineŋga Daviti natu Solomon ipa luma njinde kâki lâ.

⁴⁸ Ambo taitu Maro Kindeni âta Tamwata ŋandai uru imo luma tonje tamâta muŋga sipa ŋga. Njinde iyoke ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa tonje ne ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

⁴⁹ 'Maro Njalae iporo tu, "Naŋa nde Maro. Mine kala samba nde nanenŋgu saŋonâŋa nia, aku tâno nde nia ŋana ao keŋgu lâ kulu. Miki ma kapa luma kie mana pa naŋa, a? Aku naŋa ma asaŋona apwarea lâ nia ndia, a? Tia ndo!

⁵⁰ Njana tu naŋa warakâŋgu mbaunŋu aveta kelekele njinde rârâni."', "

⁵¹ Setepana iporo ŋgua njine lâ, njineŋga ipainzi tamâta ŋalaŋala mine tu, "Miki nde taŋa-kaika tamwatami! Miki ilomi kalomi nde itogo tinikoa ilonzi kalonzi mine! Miki katogonzi timbumi, kala kakai kazâŋa pa Koroani Sapâŋa ikura zo zo.

⁵² Miki timbumi muŋga siveta kenzi sakamao panzi ŋgua-tulâŋa tamâta rârâni taitu-taitu. Mao nâ, timbumi sikainzi ŋgua-tulâŋa tamâta njinde muŋga siporo tu, 'Tamâta tonje ma muli imâ, ina Vetâŋa Sondo Warika', aku sipunzi pâta simâte. Aku kala njine miki kao Tamâtani ndaina lâ kazâŋa tamâta mbaunzi ilo, ku sipu pâta imâte lâ.

⁵³ Opopo, Maro Kindeni muŋga itula ne tukuŋa pwataki pami lâ kinzi aŋelo kawanzi, andeta miki koka ŋgua tukuŋa njinde muli tia ndo!" Setepana iporo ŋgua njine.

Kinzi sisia Setepana lâ mira imâte

⁵⁴ Kinzi tamâta ŋalaŋala siloŋo Setepana ne ŋgua njine, kala wisinzi nâna ŋjalae njinde, ku niŋonzi giri-giri papa.

⁵⁵ Andeta Koroani Sapâŋa nde ipipi lâ Setepana ilo, kala i mata kâki ilea kaika pa samba, ku imora Maro Kindeni ne sinâla ŋjalae. Aku imora Yesu imandi Maro Kindeni mbau pa wia kâ.

⁵⁶ Aku Setepana ipainzi tu, "Kamora ŋga! Naŋa amora samba tu ipwa, aku amora Tamâta Natu imandi Maro Kindeni mbau pa wia kâ!"

⁵⁷ Iporo mine lâ, aku marumbu; kinzi tamâta ŋalaŋala sipono taŋanzi tu ma siloŋo ŋgua njinde tia kâ, aku sitara kaika sipalilu silâ sikale Setepana kaika.

⁵⁸ Aku silae sipile lawea silâ pa nia yo, njineŋga sisia i lâ mira ŋana ma imâte kâ. Aku tamâta njinde muŋga sisowe ŋgua laŋeŋa lâ Setepana tini njinde, ande

sio nenzi pasawaŋa luandondo ndue lâ tamâta tonje kie tini laiti. Tamâta njinde ŋa tu Saulo.

⁵⁹ Kinzi sisia Setepana lâ mira yo, njineŋga ikai noŋa mine tu, "Maro Yesu, pwai koranâŋgu imâ pano."

⁶⁰ Njineŋga ipare tuku ku isuŋa kawa mine tu, "Maro Njalae, noko ma kupare nia panzi ŋana nenzi kiesaka njine kâ ndimo!" Iporo mine lâ, njineŋga imâte.

8

Saulo iveta wurâta ŋana izavarunzi kalo-tawana tamâta

Galesia 1:13-14

¹ Aku Saulo ilo ara nâ ŋana sipu Setepana pâta imâte.

Lâ kari ndainani nâ, kinzi Juda tamâta ŋalaŋala simandi ŋana nâna ŋjalae silanzi kalo-tawana tamâta simo Jerusalem lawea. Mine kala kinzi kalo-tawana tamâta rârâni sikâwa pwapwataki silâ pa nia pinde lâ Judia tâno wa Samaria tâno wa. Aŋga kinzi pâri-tamâta nde simo Jerusalem ni.

² Aŋga tamâta pinde nde sikai Setepana karae ku sikai silâ sikea, ku sita wa sikai kalo-kalo ŋjalae tina ŋana. Tamâta njinde nenzi kalo-tawana nde ikeno mao pa Maro Kindeni nâ.

³ Aŋga Saulo nde ikai wurâta ŋana izavarunzi tamâta njinde kalonzi tawana Yesu. Iyoka ilâ nenzi luma ilo ku ikainzi taine wa tamâne wa, aku ilaenzi silâ ionzi lâ luma sakamao ilo.

Kinzi situla pâri ara lâ Samaria tâno

⁴ Aŋga kalo-tawana tamâta njinde kala sikâwa pwapwataki silâ, ande silâ sikura nia nia situla pâri ara panzi tamâta.

⁵ Aku Pilip nde indue ilâ lawea ŋjalae tonje ikeno Samaria tâno, ku itula Yesu parina panzi tu i tamwata nde Kirisi.

⁶ Tamâta ŋgu ŋjalae njinde simora Pilip iveta mâsi kaika pinde, kala taŋanzi mwasa nâ sipaloŋo pa Pilip ne ŋgua.

⁷ Aku lâ ŋgu njinde, ande koroani saka sipakâe kunzi tamâta rârâ. Andeta Maro Njalae ne walo isokinzi koroani saka njinde piti, kala sisuŋa kawanzi sitara sakamao ndo ku sipilenzi silâ. Aŋga tamâta rârâ tukanzi pââsââ wa kenzi sakamao wa, ande Maro Njalae ne waloni ndaina ive-tanzi sipâŋga ara kilo.

⁸ Mine nde tamâta simo lawea njinde nde ilonzi ndeka pâta kanano.

⁹ Aku tamâta tonje imo lawea njinde, i ŋa mine Saimon. I tamâta ŋana iveta nzâmbe sakamao, aku uru iveta Samaria tamâta rârâni ilonzi rârâ. I uru ipandekâna tamwata tu, "Naŋa nde tamâta ŋjalae."

¹⁰ Aku tamâta rârâni simo lawea ñinde, kinzi mbaliña warakanzi wa sugorai tamwatanzi wa, kinzi rârâni sindeka ñana siloño Saimon ne ñgua. Kinzi uru siporo mine tu, “Tamâta ñine nde ikai Maro Kindeni ne kaika ku ipânnga Maro Ñalae!”

¹¹ Aku sipono muli papa, ñana tu ikura zo luandondo iveta mâsi ñalañala kie-kie, aku simora ñinde itogo mâsi kanaanjo, kala ilonzi rârâ.

¹² Andeta muli, ñineñga Pilip imâ ipânnga ku itula pâri ara panzi ñana Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ, aku itula Yesu Kirisi parina pwataki panzi tona. Aku lâ zo ndaina kinzi taine wa tamâne wa kalonzi tawana Pilip ne ñgua, kala silili pâri ara ne lââ.

¹³ Aku Saimon tamwata kala ipânnga kalo-tawana tamâta mine nâ, ku ilili pâri ara ne lââ. Ñineñga Saimon iyoka Pilip muli ikura nia wa zo wa, aku mata imora mâsi ñalañala kie-kie ipânnga, kala i ilo rârâ.

¹⁴ Anğa kinzi pâri-tamâta simo Jerusalem lawea ñinde nde siloño ñgua tu Samaria tamâta sipaveta kuku Maro Kindeni ne ñgua lâ. Mine kala sisupwanzi Petero ku Yoane rua silâ panzi.

¹⁵ Kinzi rua sipânnga Samaria lâ, ñineñga sikai noña pa Maro Ñalae tu ma io Koroani Sapâña indue panzi kalo-tawana tamâta lâ lawea ñinde,

¹⁶ ñana tu tamâta ñinde muñga sikai lââ-liliña lâ Yesu ña, ambo taitu Koroani Sapâña ñandai indue imâ panzi ñga.

¹⁷ Mine kala Petero ku Yoane rua sio mbaunzi kâki lâ kinzi kalo-tawana tamâta ñinde kulunzi, aku Koroani Sapâña indue panzi lâ.

¹⁸ Saimon nde imoranzi pâri-tamâta rua sio mbaunzi lâ tamâta kulunzi ñana sikai Koroani Sapâña kâ, kala ikai mbumbu imâ panzi rua, aku ipainzi tu,

¹⁹ “Miki rua kaika ñinde kalua naja tona. Naja ilongu tu ma ao mbaunju kâki lâ tamâta kulunzi ñana sikai Koroani Sapâña kâ.”

²⁰ Andeta Petero imbita ku ipai tu, “Opopo, noko ilo tu kuko Maro Kindeni ne walo ñine lâ mbumbu, a? Ara ñana noko ma kulâ kupayaula tava ne mbumbu!”

²¹ Noko pwura ñana kuveta Maro Kindeni ne wurâta kutogo maka mine, ande tia ndo, ñana tu lâ i nao noko ne ilo-kalo nde soki ndo!

²² Mine nde kupalele ilo kalo aku kupu muli papa ne vetâña potomule ñine. Aku kuno pa Maro Ñalae tu ma izavaru noko ne kiesaka piti lâ tini ñana ilo-kalo mine ikeno pano. Tiambo i ma iveta mine tâ.

²³ Ñana tu nanenju morâña tu noko ilo makisa ndo, aku kiesaka nde ipaipa kuno kala ikai poe pano.”

²⁴ Ñineñga Saimon itu lâ kawanzi tu, “Miki rua kano pa Maro Ñalae tu ma ivilana! Naña tiningu pwâka tu vetâña kala miki rua kaporo ñana ñinde ma imâ ipânnga pana.”

²⁵ Aku muli, ñineñga Petero ku Yoane rua situla Maro Ñalae kawa ñgua panzi tamâta lâ lawea ñinde. Situla lâ, ñineñga rua sitaulo silâ pa Jerusalem lawea kilo. Aku situla pâri ara panzi tamâta simo lawea rârâ ikeno Samaria tâno. Soka mine lee silâ sipânnga Jerusalem.

Pilip itula pâri ara pa Itiopia tamâta tonje

²⁶ Ñinde ilâ lâ, ñineñga zo tonje Maro Ñalae ne anelo tonje ipai Pilip tu, “Kumandi ku kundue kulâ pa nzâla ñinde ipile Jerusalem lawea indue ilâ pa Gasa lawea.” Nzâla ñinde ilâ nia bilimu tonje ñgini.

²⁷ Mine kala Pilip imandi ku iyoka nzâla ilâ. Iyoka ilâ, ande mata ilâ imora Itiopia tamâta tonje. I nde tamâta koipu, aku uru ikai wurâta ñana ikatona mbumbu wa kekelele papa Kandesî, ina Itiopia ngu nenzi koipu taine ñalae. Tamâta ñinde muñga imo Jerusalem ñana ipanea Maro Kindeni kâ,

²⁸ aku ñine itaulo ilâ kilo. Isañona ne kareta kulu, ande ipono ñgua ñinde muñga ñgua-tulâña tamâta Aisaia ingere lâ pepa tini.

²⁹ Aku Koroani Sapâña ipai Pilip tu, “Kulâ pa kareta ñine, aku pwoka kareta tini laiti.”

³⁰ Ñineñga Pilip ipalilu ilâ laiti, aku ilonjo tamâta ñinde ipono ñgua-tulâña tamâta Aisaia ne pepa ñinde pwataki lâ kawa. Aku Pilip ikasonja tu, “Ayo, anga noko kusama ñgua kala kupono ñinde ne duvi, tija?”

³¹ Andeta tamâta ñinde itu lâ kawa ku iporo tu, “Ambo tamâta tonje ma itula duvi pwataki pa naja tia, ande ma akura tu asama duvi mâsi mana, a?” Mine kala ipai Pilip tu, “Pwâki kumâ ku kusanjona kuku naja talâ.”

³² Maro Kindeni ne ñgua ñgerenja kala tamâta ñinde ipono, ande mine:

“Kinzi sikai i ilâ itogo lama situ sipu pâta imâte. Lâ zo ñana wurâta tamâta sigiru lama natu pwau, ande lama uru ita tia. Aku tamâta ñinde kala kawa buu mine nâ.

³³ Kinzi sitawa i ndue ndo ku siveta manjeti papa, aku siveta ñgua tonje sono papa lâ ñgua nia, ande tia. Ea ma ikura tu itapâri ñana tamâta ñinde ne vâsa kâ, a? Tia ndo, ñana tu sitikîa ne via piti lâ tâno kulu.”

³⁴ Aku koipu njinde ipai Pilip tu, “Nanja ano pano tu kuporo ngua itaulo imâ pana. Nguua-tulâña tamâta iporo njana ea kâ anjga ingere ngua njine. Iporo njana i tamwata kâ, tiya?, iporo njana tamâta tonje.”

³⁵ Njineŋga Pilip ikai Maro Kindeni ne ngua ngerenja katije ndainani nâ, aku itula pâri ara njana Yesu kâ pa tamâta njinde.

³⁶ Kinzi rua soka nzâla silâ yo, aku sipânnga lââ tonje tini. Njineŋga koipu njinde iporo tu, “Kumora nja, lââ ikeno. Nanja atu alili pâri ara ne lââ. Anjga sâ ndia isae nzâla njanana.” [

³⁷ Aku Pilip itu lâ kawa tu, “Ambo noko kalo tawana mao tava noko ilo ndo, ande ma ikura tu pwai lââ-liliña.” Ande koipu iporo taulo tu, “Nanja kalonju tawana tu Yesu Kirisi nde Maro Kindeni Natu.”] *

³⁸ Njineŋga koipu iporo pa ne wurâta tamâta tu ma itapa kareta ravenja simandi. Simandi lâ, njineŋga Pilip ikai koipu njinde sindue lââ ilo, aku Pilip ilili i.

³⁹ Ilili lâ, njineŋga rua sipile lââ ku sikâki simâ pa pânnga pwali, aku walele nâ Maro Njalae ne Koroani ikai Pilip ilâ, kala koipu imora Pilip nao kilo nde tia. Andeta koipu nde ilo ndeka nâ, aku iyoka ne nzâlani ndaina ilâ.

⁴⁰ Anjga Pilip nde ilâ ipânnga Asdot lawea. Njineŋga iyoka ilâ ikura lawea ndoni lâ nia njinde, aku itula pâri ara panzi tamâta. Iyoka mine ilâ lee ipânnga Sisaria lawea.

9

Saulo ipalele ilo kalo ku ipânnga kalo-tawana tamâta

Pâri Tamâta 22:1-16, 26:9-18

¹ Anjga Saulo nde iporo ngua kaika tu ma izavarunzi tamâta njinde kalonzi tawana Maro Njalae, ku ma ipunzi pâta simâte. Mine kala ilâ pa patarawâña tamâta njalae,

² aku ino tu ma ingere ngua lâ pepa tini ilâ panzi tamâta uru sikatona Juda nenzi luma njana pasauña kâ ndoni lâ Damaskus lawea. Aku lâ pepa njinde ngua ikeno mine tu Saulo ikai patarawâña tamâta njalae ndamwa, kala ma iroto njananzi taine wa tamâne njinde uru sipono muli pa Yesu ne Nzâla. Ambo tu isânda kulunzi, ande ma ipanzi kaika ku ma ikainzi silâ pa luma sakamao ikeno Jerusalem lawea ilo.

³ Mine kala Saulo iyoka ilâ ipânnga Damaskus lawea tini laiti, andeta walele nâ samba ne sinâla indue imâ ku isinala i kaika njinde.

⁴ Mine nde Saulo pata ndue ikeno tâno kulu. Njineŋga ilonjo sarawâña tonje imâ mine tu, “Saulo, Saulo, njana sâ kâ nja noko kuveta wurâta njana kuyaula nanja, a?”

⁵ Aku Saulo ipai tu, “Maro, noko nde ea.” Njineŋga Maro Njalae ipai tu, “Nanja nde Yesuni. Nanja nde tamâtani njine noko kuveta wurâta njana kuyaulana kâ.

⁶ Ayo, njine nâ kumandi, aku kulâ lawea ilo. Mwanjga nja tamâta tonje ma iporo pano njana vetâña pinde apatea pano tu ma kuveta njinde.”

⁷ Kinzi tamâta kala soka kuku Saulo njinde nde simandi simo, kawanzi buu nâ, njana tu silonjo ndunjeña, andeta simora tamâta tonje tia.

⁸ Njineŋga Saulo imandi sânda, ku mata parenje, andeta i mata njana lâ. Mine kala sisanja i mbalau aku sikai silâ Damaskus lawea ilo.

⁹ Saulo imo ndaina ikura kari njato lâ, andeta mata imora njana nâ. Aku pa zo njinde ika kâpwa wa inu lââ wa, ande tia.

¹⁰ Aku kalo-tawana tamâta tonje nde imo Damaskus lawea, i nja mine Aninia. I nde imbipole ku ilonjo Maro Njalae iporo tu, “Aninia!” Aku iporo taulo tu, “Maro Njalae, nanja amo nja mbo.”

¹¹ Aku Maro Njalae ipai tu, “Kumandi kulâ pa Judas ne luma njinde ikeno nzâla tonje, i nja tu ‘Sondo Ndo.’ Aku lâ luma njinde noko ma kusânda Tarsus lawea warika tonje kulu, i nja mine Saulo. Munjga nâ ipalele ilo kalo, kala ikai nonja nâ imo ndaina.

¹² Aku lâ mbupuleña Saulo munjga imora tamâta tonje nja mine Aninia imâ luma ilo ku io mbau kâki i kulu, njana iveta i mata ara tu ma imora kilo.”

¹³ Andeta Aninia iporo itu lâ kawa mine, “Maro Njalae, nanja ilonjonzi tamâta rârâzi situ tamâta njinde parina, kala sitapâri njana ne vetâña sakamao kie-kie iveta panzi noko ne tamâta lâ Jerusalem lawea.

¹⁴ Kala njineŋga tamâta njinde ikai patarawâña tamâta njalanjala ndamwanzi ku imâ lawea njine njana ionzi tamâta rârânzi uru sipanea noko nja njinde lâ luma sakamao ilo.”

¹⁵ Andeta Maro Njalae ipai tu, “Ayo, kumandi kulâ! Nanenju pateña ikeno pa tamâta njinde tu ma itula nanja parinânju panzi tinikoa nju sitavanzi nenzi koipu njalanjala, anjga njana itula panzi Isrel tamâta tona.

¹⁶ Nanja warakânju ma atula pwataki papa i tu i ma ikai nâna njalae tava malia kie-kie njana itula nanja parinânju kâ.”

* **8:37** 37 Nia ndoyo, ngua njine kala ikeno ngumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânnga lâ muli nde isenje ngua njine ilâ kuku ngua ikeno munjga.

¹⁷ Maro Njalae iporo mine lâ, nñennga Aninia iyoka ilâ luma nñinde ilo, ku io mbau kâki Saulo kulu ipai tu, “Ningunambwe Saulo, Maro Yesu muñga ipatua pano lâ nzâla, aku muñga nâ i tamwata isupwa naja kala amâ ñana avilano tu ma kumora kilo, aku ñana Koroani Sapâña ma ipipi lâ noko ilo.”

¹⁸ Iporo mine lâ, aku walele nâ kekelele tonje itogo semba mine nde pââsââ piti lâ Saulo mata, ku yauru ndue. Aku Saulo mata pareñge ku imora kilo. Nñennga imandi ku ikai lââ-liliña.

¹⁹ Nñennga Saulo ika wa inu wa, kala ikai walo kilo.

Saulo itula pâri ara lâ Damaskus lawea

Aku Saulo imo ndaina ikura kari pinde kunzi kalo-tawana tamâta lâ Damaskus lawea.

²⁰ Kari pinde ilâ lâ, nñennga walele nâ Saulo imandi ku iyoka ikura Juda nenzi luma ñana pasauña kâ rârâni, aku itula ñgua mine tu Yesu nde Maro Kindeni Natu.

²¹ Kinzi tamâta siloño Saulo ne ñgua nñinde, ande kinzi rârâni wisinzi motutu lâ, kala siporo lâ warakanzi ñgininzi tu, “Opopo, ina tamâtani ñaina muñga izavarunzi tamâta nñinde uru sipanea Yesu ña. Iveta mine muñga lâ Jerusalem lawea, kala ñine imâ ñine ñana ma ikalenzi tamâta ikainzi silâ panzi patarawâña tamâta ñalañala.”

²² Andeta Saulo ne walo ñana itula Yesu parina kâ nde ipâñga ñalae ndo, aku Juda tamâta simo Damaskus lawea nñinde nde wisinzi motutu ku ilonzi rârâ. Ñana tu Saulo itula ñgua kaika pwataki panzi mine tu Yesu tamwata nde Kiriisi.

Kinzi Juda tamâta sikai kazâña pa Saulo kala ikâwa

²³ Zo rârâ ilâ lâ, nñennga Juda tamâta sipasau ku sipa ñgua tu ma sipu Saulo pâta imâte.

²⁴ Andeta Saulo ilonjo pâri ñana nenzi ñgua pâña nñinde kâ. Aku ikura kari wa mbo wa kinzi Juda tamâta pinde sika mâsa sio ñana Saulo lâ lawea ne nzâla kawa rârâni, ñana ma sipu pâta imâte.

²⁵ Andeta mbo tonje, Saulo ne tamâta pinde nde sikai sikâki silâ pa lawea ne ñgumbi ñalae kulu. Nñennga Saulo ipazeze lâ ñgâmo ñalae tonje ilo, aku siti u indue tava ñgâmo ilâ pa nia yo, nñennga ikâwa ilâ.

Saulo imo Jerusalem lawea

²⁶ Aku muli, nñennga Saulo ilâ ipâñga Jerusalem lawea, aku itu imo kunzi kalo-tawana tamâta simo nñinde. Andeta kinzi rârâni nde siruru ñana, aku ilonzi pateza tu i nde kalo-tawana tamâta lañeña nâ.

²⁷ Andeta Banabas isuka Saulo, aku ikai ku ilâ panzi pâri-tamâta. Banabas itapâri panzi ñana Saulo muñga imora Maro Njalae lâ nzâla, aku Maro Njalae iporo ñgua papa lâ. Aku itapâri panzi ñana Saulo iruru tia ku imandi itu pâri ara ku ipanea Yesu ña lâ Damaskus lawea.

²⁸ Kinzi siloño ñgua nñinde, aku ilonzi ara nâ. Mine kala Saulo imo kunzi lâ Jerusalem lawea, aku iyoka ikura lawea ñalae nñinde lâ. Aku iruru tia; uru imandi ikai Yesu kawa ku iporo itula ñgua pwataki.

²⁹ Aku Saulo iporo ipawa ñgua kunzi Juda tamâta pinde uru siporo Grik ñgua. Andeta situ sipu i pâta imâte.

³⁰ Kinzi kalo-tawana tamâta sisama lâ ñana nenzi wisi-nâna nñinde kâ, kala sikai Saulo silâ sindue pa Sisaria lawea, nñennga sio ilâ pa Tarsus, i tamwata ne lawea tina.

³¹ Mine kala lâ nia ndoni pa Judia tâno wa Galilaya tâno wa Samaria tâno wa, ande kinzi kalo-tawana tamâta simo ara nâ, nenzi kazâña tonje tia. Aku pâri ara nde ipâñga kaika lâ. Kinzi simege ñana Maro Njalae kâ, ku Koroani Sapâña ipu tini kaika pa ilonzi kalonzi. Aku tamâta rârâ nde sipalele ilonzi kalonzi ku kalonzi tawana Yesu.

Petero iveta Inias ipâñga ara kilo

³² Anja Petero nde iyoka ilâ ikura nia pinde. Iyoka lee indue pa Lida lawea, ñana ma imo kunzi kalo-tawana tamâta simo lawea nñinde.

³³ Ilâ ipâñga lâ, nñennga isânda tamâta tonje kulu, i ña mine Inias. Tamâta nñinde kie ndoni imâte lâ, aku ikura ñana iyoka kâ, ande tia. Imo mine ikeno nâ ikura mbwera lima kanaanjo ñjato lâ.

³⁴ Andeta Petero ipai tu, “Inias, kala ñine Yesu Kiriisi iveta noko kie ara kilo. Kumandi sânda, aku kuveta ne kenonja nia sono.” Aku walele nâ Inias imandi sânda ku imandi.

³⁵ Kinzi tamâta rârâni lâ Lida lawea wa Saron tâno nde simora tu tamâta nñinde kie ara lâ, ande kala sipalele ilonzi kalonzi ku kalonzi tawana Maro Njalae.

Petero ipaño Tapita imo via kilo

³⁶ Aku kalo-tawana taine tonje imo Jopa lawea, i ña mine Tapita (lâ Grik ñgua sipatu i ña tu “Dokas”). I uru malawa iveta vetâña ara nâ ñana isukanzi sugorai tamâta.

³⁷ Andeta lâ zo nñinde pukonja tonje ikai Dokas, kala imâte lâ. Mine ku i see nñinde nde sipua taine karae ku sinja ndue lâ luma ilo kisiña pwataki tonje ikeno âta.

³⁸ Lida lawea nde ikeno Jopa lawea tini laiti. Mine kala kinzi kalo-tawana tamâta

lâ Jopa siloŋo pâri tu Petero nga imo Lida lawea. Njineŋga sisupwanzi tamâta rua simâ papa aku sino tu, "Maka iloma tu noko ma njine nâ kumâ kuma!"

³⁹ Aku Petero iyoka kunzi rua silâ. Silâ sipânŋga lâ, njineŋga sikai Petero silâ pa luma ilo kisiŋa pwataki ikeno âta njinde. Aku taine mwala mwala rârâni nde simâ siŋge Petero mbwaliu lâ. Kinzi simo sita nâ, aku situla pasawaŋa kie-kie Dokas muŋga isuta panzi, lâ zo njinde imo via yo.

⁴⁰ Andeta Petero isokinzi tamâta rârâni siyâti silâ pa nia yo lâ, njineŋga ipare tuku ku ikai noŋa. Ikai noŋa lâ, njineŋga nao ilâ pa taine karae ku iporo tu, "Tapita, kumandi sânda!" Njineŋga taine mata pareŋge imora Petero, ku ipagagati isaŋona.

⁴¹ Aku Petero isaŋa taine mbau ku igagati kâki, ku imandi. Aku Tapita nde imo via kilo. Njineŋga Petero isarawanzi kalo-tawana tamâta sitavanzi taine mwala mwala njinde, aku io Tapita ilâ panzi.

⁴² Ngua ŋana mâsi njinde kâ nde isala nia ilâ ikura nia ndoni lâ Jopa lawea. Mine kala tamâta rârâ sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Maro Njalae nâ.

⁴³ Aku Petero imo Jopa lawea ikura zo rârâ. Imo kuku tamâta tonŋge uru iveta wurâta ŋana ŋgoa karae kâ, i ŋa mine Saimon.

10

Anjelo tonŋge iporo ngua pa Konilias

¹ Aku Rom lawea warika tonŋge imo Sisaria lawea, i ŋa mine Konilias. I uru ikai koipu panzi Rom nenzi zugu tamâta ŋgu tonŋge.

² Tamâta njinde tavanzi ne ngu simo i ne luma njinde nde simege ŋana Maro Kindeni kâ. I uru iveta pavilâŋa ara panzi Juda tamâta simo sugorai njinde. Aku ikura zo zo, i uru ikai noŋa pa Maro Kindeni.

³ Aku zo tonŋge, lala lâ kari tai ŋato, ande Konilias imora mâsi tonŋge itogo mbupuleŋa mine. I mata pareŋge imora Maro Kindeni ne anjelo tonŋge imâ luma ilo. Anjelo nde imâ papa ku isarâwa tu, "Konilias!"

⁴ Anŋa Konilias mata ilea papa ku iruru pâta kanaŋo, aku iporo pa anjelo tu, "Maro Njalae, mana mana tâ." Njineŋga anjelo iporo taulo tu, "Maro Kindeni ipaloŋo pa noko ne noŋa lâ, aku i ilo ara ŋana noko ne pavilâŋa uru kuveta panzi tamâta simo sugorai njinde. Mao nâ, Maro Kindeni imora noko ne vetâŋa njinde itogo patarawâŋa ara ndo mwasina.

⁵ Ayo, njine nâ kusupwanzi tamâta pinde silâ Jopa lawea, aku ma sisânda tamâta

tonŋge kulu, i ŋa mine Saimon, anŋa i ŋa tonŋge nde Petero. Kinzi ma sino Saimon tu ma imâ kunzi sitaulo simâ.

⁶ Tamâta njinde nde imo nuwaka Saimon ne luma, ina uru iveta wurâta ŋana ŋgoa karae kâ. I ne luma njinde nde imandi tâi pwali."

⁷ Anjelo iporo mine pa Konilias lâ, aku ilâ. Njineŋga Konilias isarâwa panzi ne wurâta tamâta rua, sitava zugu tamâta tonŋge. Zugu tamâta njinde nde uru ipanea Maro Kindeni, aku imo kuku Konilias ikai kuleŋa papa ikura zo.

⁸ Njineŋga Konilias itapâri panzi tamâta ŋato njinde ŋana ŋgua rârâni anjelo iporo papa njinde. Njineŋga ionzi silâ pa Jopa lawea.

Petero imora mâsi itogo imbipole mine

⁹ Kinzi tamâta ŋato njinde nde soka silâ. Aku mbo, ku sikeno. Aku wurita kilo, njineŋga soka silâ lee kari imâ ŋgini, njineŋga sipânŋga Jopa lawea tini laiti. Aku pa zo ndainani nâ Petero ikâki ilâ luma mende kulu papata ŋana ikai noŋa kâ.

¹⁰ Petero ikai noŋa lee ku putole ipu pâta. Mine kala indanjenzi tamâta ŋana siveta kâpwa kâ. Andeta mâsi tonŋge itogo mbupuleŋa mine nde ipânŋga papa.

¹¹ Petero mata imora samba ipwa, njineŋga kelekele tonŋge itogo lalava ŋalae mine nde indue imâ papa. Aku kelekele tonŋge tâ isaŋa ne ŋganje ŋapa ku itiu indue imâ pa tâno kulu.

¹² Anŋa kelekele kie-kie simo lalava njinde ilo, simbi kie-kie ŋga mwâta kie-kie ŋga sii kie-kie.

¹³ Njineŋga kawa ŋgua tonŋge ne sarawâŋa imâ pa Petero mine tu, "Petero, kumandi kupunzi simbi ŋai ku kuka."

¹⁴ Andeta Petero iporo lâ kawa tu, "Maro Njalae, naŋa akura tu aka kelekele njine tia ndo! Naŋa apono muli sondo pa Juda nenzi tukuŋa, aku ŋandai aka kelekele mine kinzi sindi ŋana ŋga."

¹⁵ Andeta ngua njinde imâ pa Petero kilo mine tu, "Kelekele Maro Kindeni muŋga iveta mbâra-mbâra, ande njinde noko ma kuporo tu 'muso' ndimo."

¹⁶ Mâsi njinde ipânŋga mbwani ŋato lâ, njineŋga walele nâ sitapa lalava njinde ikâki ilâ pa samba kilo.

¹⁷ Njineŋga Petero ilo ikai wurâta rârâ aku itu, "Mâsi njine naŋa amora lâ, njine nde duvi mana." I ilo ikai wurâta yo, njineŋga tamâta muŋga Konilias isupwanzi njinde nde simâ sipânŋga. Kinzi muŋga sikasoŋanzi tamâta pinde ŋana Saimon ne luma tu ikeno ndia, ande kala njine simâ simandi luma ne nzâla tini laiti.

¹⁸ Aku sisarâwa mine tu, "Ayo, Saimon, i ŋa tonŋge Petero, ande imo ŋai, tiya?"

¹⁹ Anġa Petero nde ilo ipatea mâsi nġinde yo, ande Koroani Sapâġa ipai mine tu, "Kuloġo, tamâta nġato simâ siroto nġanano.

²⁰ Mine nde kumandi ku kundue kulâ kunzi. Noko ma ilo rârâ ndimo, nġana tu naġa warakâġġu asupwanzi kala simâ."

²¹ Nġineġġa Petero indue ilâ kunzi tamâta nġinde, aku iporo tu, "Nanġani kala tamâta nġine miki karoto nġanana. Mana mana tâ nġa miki kamâ."

²² Nġineġġa sipai Petero tu, "Konilias, i Rom lawea warika tonġe uru ikai koipu panzi zugu tamâta, ande isupwama kala kamâ. I nde tamâta sondo, aku uru imege nġana Maro Kindeni kâ. Kinzi Juda nġu uru situ i parina tu i nde tamâta ara. Aku aġelo sapâġa tonġe ipai tu ma ipasupwa nġanano tu ma kumâ i ne luma kuporo nġgua pinde papa tu iloġo kâ."

²³ Nġineġġa Petero ino panzi tu simâ luma ilo. Aku ikatonanzi lâ mboni ndaina. Aku wurita kilo, nġineġġa Petero imandi ku iyoka kunzi silâ. Aku kalo-tawana tamâta pinde lâ Jopa lawea kala soka kunzi silâ tona.

Petero ilâ Konilias ne luma

²⁴ Soka silâ lee ku mbo, nġineġġa sikeno. Aku wurita kilo, nġineġġa soka silâ sipâġġa Sisaria lawea. Anġa Konilias nde io tini nġananzi imo ne luma. I muġġa isarawanzi ne nġu sitavanzi ninambwe tu simâ, ande kala kinzi rârâni sipasau lâ simo ndaina.

²⁵ Petero iyoka ilâ ipâġġa luma, nġineġġa Konilias imâ itundu lâ Petero kie tini laiti nġana ipanea i kâ.

²⁶ Andeta Petero igagati i imandi, aku ipai tu, "Kupile tâ! Naġa nde tamâta nâ, atogo noko mine!"

²⁷ Nġineġġa kinzi rua siporo nenzi nġua ku soka silâ luma ilo, aku Petero mata kâki imoranzi tamâta rârâ muġġa sipasau kala simo nġinde.

²⁸ Aku Petero ipainzi tu, "Miki warakami kasama tu nġua tukuġa kaika ndo keno nġana maka Juda tamâta tu ma kamo kunzi tinikoa nġu ndimo. Anġa nġua tukuġa kaika tonġe kala ikeno tu ma kalâ nenzi luma ilo ndimo. Ambo taitu Maro Kindeni muġġa itula mâsi pa naġa ku iporo tu naġa ma amora tamâta tonġe tu 'muso', mine tia.

²⁹ Aku naġa ma avaligi nġua nġinde tia ndo. Mine nde apono muli pa nemi sarawâġa kala amâ. Andeta kala nġine atu akasoġami tu mana mana anġa kapasupwa imâ pana."

³⁰ Nġineġġa Konilias iporo taulo tu, "Mâsi tonġe muġġa ipâġġa pa naġa, kala nġine kari nġapa ilâ lâ. Mâsi nġinde nde mine; naġa amo nanenġu luma, aku akai noġa lâ kari tai nġato, ikura kari tai mineni togo

nġine. Naġa amo akai noġa nâ, andeta ndainani nâ tamâta tonġe imâ ipâġġa imandi naonġu, ne lalawa wa ne kekelele nde salaga nġinde.

³¹ Aku ipai naġa tu, 'Konilias, Maro Kindeni ipaloġo pa noko ne noġa lâ, aku isama lâ nġana pavilâġa noko uru kuveta panzi sugorai tamâta.

³² Ayo, nġine nâ kusupwanzi tamâta pinde soka silâ Jopa lawea, aku ma siroto nġana Saimon, i nġa tonġe Petero. Tamâta nġinde nde imo nuwaka Saimon ne luma, ina uru iveta wurâta nġana nġgoa karae kâ, aku imo tâi pwali."

³³ Mine kala walele nâ naġa asupwanzi tamâta pinde simâ pano. Kala nġine noko kuveta mâsi ara kala kumâ. Ayo, nġine maka rârâni kamâ kamo nġine lâ Maro Kindeni nao nġana kaloġo nġgua rârâni Maro Nġalae muġġa itula pano nġana kuporo pa maka nġine."

Petero itula nġua lâ Konilias ne luma

³⁴ Konilias iporo nġua mine pa Petero lâ, nġineġġa Petero iporo mine tu, "Mao nâ, kala nġine naġa asama tu Maro Kindeni ilo nġalae koġa nġana tamâta nenzi nġu wa nġanzi wa, ande tia.

³⁵ Andeta i ilo ara nâ panzi tamâta lâ nġu ndoni, kinzi nġine mbo simege nġana i wa siveta vetâġa ara wa.

³⁶ Miki kasama pâri ara nġinde muġġa Maro Kindeni io imâ pa maka Isrel nġu. Pâri ara nde mine; Yesu Kirisi nde kinda tamâta rârâni nenda Maro Nġalae, aku i ne mateġa itoto Maro Kindeni ne wisi-nâna ku ikai nzâla piti pa kinda tu ma tamo ilonda taitu kuku i.

³⁷ Miki warakami kaloġo pâri nġana vetâġa nġinde ipâġġa lâ Judia tâno. Muġġa, Yoane Lââ-Liliġa Tamwata ipâġġa Galilaya tâno ku itula nġua pwataki nġana lââ-liliġa kâ.

³⁸ Aku pa zo nġinde Maro Kindeni itu nzâmbe pa Yesu Nasarete tamwata, kala Koroani Sapâġa tava walo nġalae ilua. Nġineġġa Yesu iyoka ilâ ikura lawea lawea ku iveta vetâġa arara nâ. Maro Kindeni imo kuku; mine kala ivetanzi tamâta rârâni nġinde muġġa Sadana ikainzi simo i ne kaika kalo, ande sipâġġa ara kilo.

³⁹ Maka warakama kamora vetâġa rârâni Yesu muġġa iveta ikura nia ndoni lâ Judia tâno, anġa lâ Jerusalem lawea mine nâ. Mao nâ, kinzi sisona Yesu itâra lâ kâi popole tini imâte lâ,

⁴⁰ andeta kari nġato lâ, nġineġġa Maro Kindeni ipano i lâ mateġa nianzi imandi imo via kilo, aku itula i ipâġġa nia yo.

⁴¹ Taitu Maro Kindeni nġandai itula Yesu pwataki panzi Juda tamâta rârâni nġa. Itula pa maka tamâta pinde nâ, maka nġine

nanayoni ipateama nana katula i parina wa netu ngua wa. Yesu imandi sânda imo via kilo, njineŋga maka kasaŋona kuku, kaka wa kanu wa.

⁴² Aku iporo itu ngua kaika pama tu ma katu pâri ara wa katula ngua pwataki panzi tamâta tu Yesu nde tamâtani ndaina Maro Kindeni muŋga ipatea tu ma imo ngua-samâŋa tamwata panzi tamâta rârâni, kinzi vianzi wa mateŋa wa.

⁴³ Aku kinzi ngua-tulâŋa tamâta rârâni kala uru situla ngua mine nana Yesu kâ: tamâta ea kinzi sio nenzi kalo-tawana ilâ papa i, ande nana Yesu Kirisi ŋa kâ Maro Kindeni izavaru kinzi njinde rârâni nenzi kiesaka piti lâ tininzi." Petero iporo ngua mine.

Koroani Sapâŋa indue imâ panzi tinikoa ngu tamâta

⁴⁴ Petero iporo ngua njine marumbu tia yo, ande Koroani Sapâŋa indue imâ panzi tamâta rârâni kala sitambira taŋanzi papa Petero njinde.

⁴⁵ Kinzi Juda kalo-tawana tamâta muŋga soka kuku Petero simâ njinde, ande wisinzi motutu lâ, nana tu Maro Kindeni ipaliŋi ne Koroani Sapâŋa ilâ panzi tinikoa, itogo muŋga iveta panzi Isrel ngu mine.

⁴⁶ Nana tu Juda tamâta njinde nde silonjonzi tinikoa tamâta siporo lawea pinde nenzi ngua, muŋga sisama tia njinde, aku sipanea Maro Kindeni. Mine kala wisinzi motutu lâ. Njineŋga Petero ipainzi nuwala juda tamâta njinde mine tu,

⁴⁷ "Ayo, kala njine tamâta ŋai sikai Koroani Sapâŋa lâ vetâŋa kie taituni itogo kindi muŋga takai mine. Mine nde ambo kindi ma talilnzi lâ pâri ara ne lââ, ande ea ma ikura nana ilelea kindi, a? Tia ndo."

⁴⁸ Mine kala Petero ipainzi Konilias tavanzi ne tamâta tu, "Miki ma kakai lââ-liliŋa lâ Yesu Kirisi ŋa". Sikai lââ-liliŋa marumbu lâ, njineŋga sipai Petero tu, "Maka iloma tu noko ma kumo njaina kuma ikura zo pinde."

11

Petero itula parina panzi lâ Jerusalem lawea

¹ Kinzi pâri-tamâta sitavanzi kalo-tawana tamâta simo judia tâno njinde nde siloŋo pâri tu tinikoa tamâta pinde nde sipaipa kuku Maro Kindeni kawa ngua.

² Mine kala lâ zo njinde Petero ikâki itaulo ilâ Jerusalem lawea kilo, ande kalo-tawana tamâta pinde silelea i. Kinzi njinde muŋga sikai karae-veŋa ne mâsi kilala lâ tininzi, ikura juda nenzi ngua tukuŋa mine.

³ Kinzi sipai Petero tu, "Opopo, noko kulana kupole nenda tukuŋa kala kulâ

tamâta njine mbo sive karaenzi tia njinde nenzi luma ilo, aku kuka kunzi tona!"

⁴ Andeta Petero itula parina panzi nana mâsi rârâni muŋga ipâŋga papa njinde. Iporo tu,

⁵ "Nana muŋga amo Jopa lawea, aku zo tonŋe amo akai noŋa nâ. Andeta njineŋga ilonŋu kalonŋu ipupulia ipâŋga togo dadauŋa mine, aku amora mâsi tonŋe itogo mbupuleŋa mine. Amora kelekele tonŋe itogo lalava ŋalae tina mine indue imâ, aku kelekele tonŋe tâ isana ne nŋane napa aku itiu iyoka pa samba indue imâ pana.

⁶ Njineŋga matâŋgu alea pa lalava njinde ilo, ande amora simbi kie-kie uru simo tâno kulu, kinzi simbi wa mwâta wa sii wa.

⁷ Njineŋga alonŋo kawa ngua tonŋe ne sarawâŋa imâ pana mine tu, 'Petero, kumandi kupunzi simbi ŋai ku kuka.'

⁸ Andeta nana atu lâ kawa tu, 'Maro ŋalae, nana akura tu aka kelekele njine tia ndo! Nana apono muli sondo pa juda nenzi tukuŋa, ku kelekele tonŋe kinzi sindi nana njinde ŋandai ilâ nana kawâŋgu ilo ŋga.'

⁹ Andeta kawa ngua njinde iyoka pa samba indue imâ pa nana kilo mine tu, 'Kelekele Maro Kindeni munga iveta mbâra-mbâra, ande njinde noko ma kuporo tu "muso" ndimo.'

¹⁰ Ngu njinde nde ipâŋga pa nana mbwani ŋato lâ, njineŋga sitapa lalava njinde ikâki pa samba kilo.

¹¹ Aku ndainani nâ tamâta ŋato simâ sipâŋga luma kala amo njinde. Sisaria lawea warika tonŋe muŋga isupwanzi kala simâ pana.

¹² Njineŋga Koroani Sapâŋa ipai nana tu, 'Noko ma ilo rârâ ndimo. Kulâ kunzi.' Aku kinzi kalo-tawana tamâta lima kanoŋo taitu ŋai nde soka kuna tona, ku koka kalâ tamâta njinde ne luma ilo.

¹³ Njineŋga tamâta njinde itapâri pama nana muŋga imora aŋelo imandi ne luma ilo, aku aŋelo ipai tu, 'Kusupwanzi tamâta pinde silâ Jopa lawea, aku ma sisânda tamâta tonŋe kulu, i ŋa mine Saimon, aŋga ŋa tonŋe nde Petero.

¹⁴ I ma iporo ngua pinde pano, aku ngua njinde ma itula nzâla pa noko kutavanzi tamâta rârâni simo noko ne luma ilo njinde, nana Maro Kindeni ma ikaimi piti lâ kondoma ilo ku via mao ilami.'

¹⁵ Ayo, njineŋga amandi aporo ngua panzi, andeta Koroani Sapâŋa indue imâ panzi ngu njinde, itogo muŋga imâ pa kindi mine.

¹⁶ Njineŋga nana kalonŋu ŋgere nana Maro ŋalae ne ngua njinde muŋga iporo mine tu, 'Yoane nde ililnzi tamâta lâ

lââ nâ, anja Maro Kindeni ma ililimi lâ Koroani Sapânja’.

¹⁷ Muŋga kindi tao nenda kalo-tawana ilâ pa Maro Yesu Kirisi, ande kala Maro Kindeni ne Koroani Sapânja ilua kindi itogo wisi-ara mine. Anja lâ zo ñine, ande Maro Kindeni wisi-ara ndainani nâ ilanzi tinikoa mine nâ. Opopo, naña ea ñga ma akura tu apono Maro Kindeni ne nzâla mine, a?” Petero iporo ñgua mine.

¹⁸ Kinzi siloŋo Petero ne ñgua ñine, aku wisinzi puu ndue lâ, kala sipanea Maro Kindeni ña siporo tu, “Opopo, mine nde Maro Kindeni isâu panzi tinikoa ñgu tona, kala sikura tu sipalele ilonzi kalonzi ñana ma sikai via mao.”

Kinzi tamâta simo Antiok lawea nde sipalele ilonzi kalonzi

¹⁹ Muŋga kinzi Juda tamâta ñalañala sipu Setepana pâta imâte, aku pa zo ñinde siveta malia ñalae tina ipâŋga panzi kalo-tawana tamâta. Mine nde kalo-tawana tamâta pinde sikâwa potomule sikura nia nia silâ pa Fonisia tâno, ñga pa Saiprus sia, ñga pa Antiok lawea. Andeta kinzi ñandai situla pâri ara panzi tinikoa tamâta ñga. Situla pâri ara panzi Juda tamâta nâ simo nia ñinde.

²⁰ Andeta nawalanzi pinde, kinzi tamâta pa Saiprus sia wa Sairini lawea wa, ande silâ pa Antiok lawea ku situla pâri ara ñana Maro Ñalae Yesu kâ panzi tinikoa tamâta tona.

²¹ Aku Maro Ñalae ne walo kaika imo kunzi. Mine kala tamâta rârâ ñinde nde sipalele ilonzi kalonzi ku sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Maro Ñalae.

²² Kinzi kalo-tawana tamâta simo Jerusalem lawea nde siloŋo ñgua ñana ñinde kâ, kala sisupwa Banabas ilâ pa Antiok lawea.

²³ Banabas iyoka ilâ lee ipâŋga Antiok lawea, aku mata imora tu Maro Ñalae ne wisi-wisi ikeno panzi ñgu ñinde. Mine kala Banabas ilo ndeka nâ. Aku igagatinzi tamâta ñinde rârâni ilonzi kalonzi ñana ma sipono muli sondo pa Maro Ñalae ikura zo zo.

²⁴ Banabas nde tamâta ara ndo. Koroani Sapânja ipipi lâ ilo, aku i ne kalo-tawana nde kaika ndo. Mine kala tamâta rârâ ñinde nde simâ pa Maro Ñalae.

²⁵ Ñineŋga Banabas ilâ Tarsus lawea tu ma iroto ñana Saulo kâ.

²⁶ Isânda Saulo kulu lâ, ñineŋga ikai itaulo imâ pa Antiok. Aku kinzi rua simo Antiok lawea ikura mbwera taitu, aku uru sipasau kunzi kalo-tawana tamâta ku sipanananzi ñgu ñalae ñana Maro Ñalae ne ñgua kâ. Kinzi tamâta lâ Antiok lawea nde simuŋga panzi lawea ndoni

ñana sisipa ñoa “Kristen” lâ kalo-tawana tamâta tininzi. (Ñoa ñine nde duvi mine tu, “Tamâta sitogo Kirisi”.)

²⁷ Pa zo ñinde Maro Kindeni ne ñgua-tulâna tamâta pinde sipile Jerusalem ku sindue simâ pa Antiok.

²⁸ Anja nawalanzi tonje, i ña mine Agabus, ande Koroani Sapânja io ñgua lâ kawa kala itula ñgua pwataki tu putole ñalae tina ma muli ipâŋga ikura lawea lawea pa tâno ndoni. (Aku mao nâ, putole ñalae ñinde ipâŋga muli, lâ zo ñinde Klodius ikai koipu).

²⁹ Mine nde kinzi kalo-tawana tamâta lâ Antiok lawea sipa ñgua tu ma sio mbumbu ilâ pa ninzi-nambwe kalo-tawana tamâta simo Judia tâno, ñana isukanzi kâ. Kinzi rârâni taitu-taitu sio nenzi mbumbu pinde ilâ ñana wurâta ñine kâ, ikura nenzi mbaliña mine.

³⁰ Siveta mine lâ, ñineŋga sionzi Banabas ku Saulo rua sikai mbumba silâ panzi Jerusalem ñgu nenzi katonâña.

12

Kinzi sipu Yamesi pâta imâte, aku sio Petero lâ luma sakamao ilo

¹ Pa zo ñinde Koipu Ñalae Herot ikainzi kalo-tawana tamâta pinde kaika ñana ma iveta kie sakamao panzi.

² Mine nde isupwanzi ne zugu tamâta silâ sikai Yamesi, i pâri-tamâta Yoane tua, aku pila nâ sipu pâta imâte lâ.

³ Aku imora tu kinzi Juda tamâta ilonzi ara ñana ne vetâña ñinde kâ. Mine kala ionzi ne tamâta silâ sikale Petero kaika tona. Iveta ñine lâ Juda nenzi kumbwa ñana sika puroña ne yisi tia.

⁴ Kinzi wâlo nâ sipa Petero kaika lâ, ñineŋga sio lâ luma sakamao ilo. Aku sio ilâ zugu tamâta ñgu ñapa mbaunzi ilo ñana silea papa. Aku zugu tamâta ñgu ñapa ñinde nde sio nenzi temba tamâta ñapa ñapa lâ ñgu taitu-taitu. Herot ilo tu muli mbo kumbwa marumbu lâ ñga, ñineŋga ma ikai Petero imâ ipâŋga lâ tamâta naonzi lâ ñgua nia, ñineŋga ma sipu pâta imâte.

⁵ Mine kala Petero imo luma sakamao ilo, aku matanzi silea kaika papa. Andeta ikura kari wa mbo wa, kinzi kalo-tawana tamâta sikai noña kaika pa Maro Kindeni tu ma ivila Petero.

Anjele ikai Petero piti lâ luma sakamao ilo

⁶ Kumbwa ñinde nde marumbu lâ, aku wurita, ñineŋga Herot itu ma wurita kilo i ma ikai Petero io lâ ñgua nia. Aku mbo nde Petero ikeno zugu tamâta rua ñgininzi. Kinzi muŋga sipa Petero lâ wâlo

kaika rua. Anja zugu tamâta rua nde simandi lâ luma ne nzâla kawa.

⁷ Andeta mbwale pwataki tia yo, njineŋga walele nâ Maro Njalae ne aŋelo tonŋe imâ ipânŋa, aku sinâla tonŋe ipânŋa isinalâ luma sakamao njinde ilo. Aku aŋelo mbau ilâ isowe Petero wanŋira ku ipaŋo imandi sânda. Aku aŋelo ipai tu, “Kumandi walele!” Njineŋga wâlo rua ipayaule piti lâ Petero mbau, aku imbe ndue tâno kulu.

⁸ Njineŋga aŋelo ipai Petero tu, “Kusawa pasawaŋa lâ kambwaŋe, aku kusawa kâmba lâ kie.” Aku Petero iveta ikura aŋelo kawa mine. Njineŋga aŋelo ipai Petero tu, “Kusawa ne pasawaŋa lu-andondo, aku pwoka naŋa mulingu tayâti talâ.”

⁹ Njineŋga Petero ipile luma ilo kisiŋa pwataki njinde ku iyoka aŋelo muli silâ. Andeta Petero isama vetâŋa aŋelo iveta papa njinde kilala sondo tia. Ilo pateva tu imbipole nâ.

¹⁰ Kinzi zugu tamâta pinde simandi nzâla tonŋe kawa laiti, andeta aŋelo ku Petero rua nde soka tamâta njinde naonzi silâ. Njineŋga sipânŋa nzâla kaika ikeno luma sakamao ŋgaŋe. Aku nzâla kaika njinde tamwata nâ iveta kawa pâasââ piti panzi rua, kala soka siyâti pa nia yo, ku soka silâ. Silâ tini nâ, njineŋga walele nâ aŋelo ipile Petero ku ilâ lâ.

¹¹ Njineŋga Petero ne ilo-kalo ipânŋa, aku iporo lâ ilo tu, “Mao nâ, njineŋga naŋa asama tu Maro Njalae io ne aŋelo imâ pana, aku ikaina piti lâ Herot mbau ilo. Mine kala vetâŋa ndoni kinzi Juda ŋgu situ ma siveta pana, ande ma siveta tia.”

¹² Petero ilo ikai ŋgua njine lâ, njineŋga ilâ pa Yoane Malaka tina Maria ne luma. Kinzi tamâta râra nde sikai noŋa simo luma njinde ilo.

¹³ Petero nde imandi nia yo ipitikina luma njinde ne nzâla kawa, aku wurâta taine tonŋe, i ŋa mine Roda, ande imâ ŋana ikai nzâla piti kâ.

¹⁴ Andeta taine njinde itambira taŋa ilonjo Petero kaŋa kilala. Mine kala ilo ndeka ndo, aku kalo kapa ŋana ikai nzâla kawa piti kâ. Ipalilu ilâ luma ilo ku ipainzi tu, “Petero imandi nzâla!”

¹⁵ Andeta situ lâ kawa tu, “Yoo, noko nde kapa!” Andeta iporo kaika panzi tu, “Aporo mao nâ pami, njinde nde Petero tamwata!” Njineŋga siporo tu, “Tiambo njine nde Petero ne aŋelo tâ!”

¹⁶ Anja Petero nde imo ipitikina nzâla. Njineŋga sikai nzâla piti ku matanzi ilâ simora Petero, kala wisinzi motutu lâ.

¹⁷ Aku Petero itambira mbalau itogo panzi tu kawanzi buu nâ. Njineŋga itapâri panzi ŋana Maro Njalae ikai i iyâti imâ pa

nia yo ku ipile luma sakamao. Aku ipainzi tu, “Miki kalâ katapâri pa Yesu tai Yamesi wa ninda-nambwe kinzi ŋana mâsi njine kâ.” Njineŋga ipilenzi ku iyoka ilâ pa nia tonŋe.

¹⁸ Aku mwanŋa ŋga, kari kâki lâ, ku zugu tamâta sisama tu Petero ŋga nao tia lâ, kala wisinzi motutu sipakasonŋa tu, “Wa! Tamâta njinde nde ilâ mana.”

¹⁹ Aku Herot ipainzi tu ma siroto ŋana Petero kâ. Aku siroto lee, andeta sisânda kulu tia. Tia ku Herot ionzi zugu tamâta njinde silâ pa ŋgua nia, aku ipa ŋgua tu ma sipunzi pâta simâte.

Koipu Njalae Herot imâte lâ

Njineŋga Koipu Njalae Herot ipile Judia tâno aku indue ilâ imo Sisaria lawea.

²⁰ Nana tu Herot muŋga wisi nâna ŋalae tina panzi tamâta simo Tair lawea ŋga Saidon lawea. Mine kala tamâta njinde silâ taitu ku ilonzi tu sisajona kuku Herot siporo ŋgua mwasa nâ papa. Kinzi situ siveta Herot wisi puu ndue, ŋana tu kinzi tamâta pa tâno njinde uru sipako kaniŋa lâ Herot ne tâno. Mine kala siporo ŋgua mona-mona pa Herot ne wurâta tamâta tonŋe, i ŋa tu Blastas, kala Blastas ikai kawanzi ilâ iporo pa Herot.

²¹ Mine kala Herot ipatea zo tonŋe ŋana iporo ŋgua kunzi, aku lâ kari ndaina isiŋga koipu ne singâra, aku ilâ isajona koipu ne sajonâŋa nia, njineŋga iporo ŋgua panzi tamâta njinde.

²² Iporo ne ŋgua lâ, njineŋga tamâta njinde sitara mine tu, “Njine ŋandai tamâta tonŋe kawa ŋgua ŋga; njine nde maro tonŋe kawa ŋgua!”

²³ Herot ilonjo nenzi ŋgua njinde, andeta ŋandai ipanea Maro Kindeni ŋa ŋga. Mine kala ndainani nâ Maro Kindeni ne aŋelo ipu Herot pâta, aku mwâta-mwâta kiri-kiri sika i karae, kala imâte lâ.

²⁴ Anja Maro Kindeni kawa ŋgua nde ipânŋa kaika ku ilâ isala nia ndoni.

²⁵ Aku Banabas ku Saulo rua siveta nenzi wurâta ŋana mbumbu silanzi ŋgu lâ Jerusalem marumbu lâ, njineŋga sitaulo silâ pa Antiok lawea kilo. Aku sikai Yoane Malaka iyoka kunzi silâ.

13

Kinzi sionzi Banabas ku Saulo rua tu ma situla pâri ara

¹ Kinzi kalo-tawana tamâta lâ Antiok lawea nenzi ŋgua-tulâŋa tamâta wa pananâŋa wa simo, kinzi ŋanzi mine: Banabas; anja Simeon, i ŋa tonŋe Naisa (ŋoa njine nde duvi mine tu “Tini Mâmânŋga”); anja Lusius, i Sairini tamwata; anja Maneyen, i muŋga imo kuku koipu ŋalae Herot nuwala; anja Saulo.

² Aku zo tonje, kinzi Antiok ngu situ kaika nana kâpwa kâ, kala simo siwâŋgi wa sikai nonja pa Maro Njalae. Njineŋga Koroani Sapâŋa iveta kalo-ŋgere panzi ku ipainzi mine tu, “Nanja apateanzi Banabas ku Saulo rua tu ma siveta wurâta tonje. Miki ma kaonzi yâti nana siveta wurâta njinde.”

³ Mine kala sika tia, ku simo sikai nonja lee marumbu lâ, njineŋga sio mbaunzi kâki lâ kinzi rua kulunzi ku situ nzâmbe panzi, aku sionzi rua silâ.

Kinzi rua situla Yesu ne pâri ara lâ Saiprus sia

⁴ Koroani Sapâŋa isupwanzi rua silâ, aku sindue silâ pa Selusia lawea kâ. Sipâŋga Selusia lâ, njineŋga sikâki wâŋga tonje kulu aku wâŋga ikainzi silâ pa Saiprus sia kâ.

⁵ Kinzi silâ lee sitoa Salamis lawea, njineŋga situla Maro Kindeni kawa ŋgua panzi tamâta ikura Juda nenzi luma nana pasauŋa kâ rârâni ikeno sia njinde. Aku Yoane Malaka nde imo kunzi isukanzi rua nana nenzi wurâta kâ.

⁶ Aku soka mine lee sikura nia ndoni pa Saiprus sia lâ, njineŋga silâ sipâŋga Pafos lawea. Aku lâ lawea njinde sisânda Juda tamâta tonje kulu, i ŋa mine Ba-Jisas, aŋga lâ Grik ŋgua i ŋa tonje tu Elimas. I tamâta nana iveta nzâmbe sakamao kâ, aku uru itula ŋgua laŋeŋa nâ panzi Juda tamâta.

⁷ I uru ikai wurâta pa koipu tonje, i ŋa mine Sesias Polas. Koipu njinde ne ilo-kalo nde ara nâ; mine kala ipasupwa ilâ panzi Banabas ku Saulo rua tu ma simâ, nana tu i ilo tu ilonjo Maro Kindeni kawa ŋgua.

⁸ Andeta Elimas, ina tamâta tini kiki njinde, ande ikai wurâta nana itoto rua nenzi ŋgua. Itu ma ilele koipu ilo kalo, nana ma ipile ne kalo-tawana kâ.

⁹ Andeta Koroani Sapâŋa nde ipipi lâ Saulo ilo (sipatu i ŋa wasaseki tu Paulo). Mine kala Paulo mata ilea kaika papa Elimas ku ipai tu,

¹⁰ “Noko Sadana natu! Noko kumo pwai kazâŋa pa vetâŋa arara rârâni! Mâsi laŋeŋa wa mâsi potomule ndoni nde ipipi lâ noko ilo! Noko uru kuyaula Maro Njalae ne nzâla sondo rârâni! Tiambo noko tini pwâka tu kupile mâsi njine, a?”

¹¹ Ayo, njineŋga kulono! Kala njine Maro Njalae ma mbalau nâ ipuno, aku noko mata ma njanja lâ. Kala njine noko ma pwura tu kumora kari tia, aku ma kumo mine ikura zo pinde.”

Paulo iporo mine lâ, njineŋga ndainani nâ Elimas mata njanja lâ. Njinde itogo take-take mâmâŋga ndo imâ ku ipono mata. Aku izzâla nana nia, kala iyoka

potomule itâtâŋo nnanzi tamâta tu ma sikai mbalau situla nzâla papa nana ilâ kâ.

¹² Aŋga koipu njinde nde imora mâsi kaika njine, kala i kalo tawana Maro Kindeni. I wisi motu nana Maro Njalae ne ŋgua kinzi situla papa njinde.

Kinzi rua situla pâri ara lâ Antiok lawea ikeno Pisia tano

¹³ Paulo ikainzi ne tamâta ku sipile Pafos lawea soka silâ, njineŋga sikai wâŋga tonje simbwalu silâ pa Perga lawea kâ, lâ Pamfilia tano. Sitoa lâ njinde, njineŋga Yoane Malaka ipilenzi ku itaulo ilâ pa Jerusalem kilo.

¹⁴ Njineŋga sipile Perga, ku soka nzâla silâ sipâŋga Antiok lawea ikeno Pisia tano. Aku lâ Juda nenzi pwareâŋa ne zo sapâŋa, ande soka silâ Juda nenzi luma nana pasauŋa kâ ilo, ku lambunzi ndue sisanjona.

¹⁵ Njineŋga katonâŋa tamâta nana pasauŋa ne luma kâ nde sipono Mose ne tukuŋa tava ŋgua-tulâŋa tamâta nenzi ŋgua panzi ŋgu. Sipono marumbu lâ, njineŋga sipasupwa imâ panzi Paulo tavanzi tamâta uru simo kuku njinde tu simandi. Aku sipainzi tu, “Nima-nambwe, ambo nemi ŋgua tâ keno nana kapu tini kaika panzi tamâta kâ, ande ara, njine nâ katula pama.”

¹⁶ Njineŋga Paulo imandi, mbau kâki, ku iporo tu, “Miki Isrel tamâta aŋga miki tamâta lâ ŋgu pinde uru kawâŋgi pa Maro Kindeni, kaloŋo ŋga.

¹⁷ Mungani Isrel nenzi Maro Kindeni ipateanzi timbunda pa i tamwata. Aku lâ zo njinde kinzi simo lombo nâ lâ Isip tano, ande ivetanzi sipâŋga kambwanjenzi walo. Aku simo lee ku muli, njineŋga Maro Kindeni imandi tava tamwata ne kaika njalae ku ikainzi sipile Isip ku siyâti silâ.

¹⁸ Kinzi simo nia bilimu ikura mbwera tamâta rua lâ, aku Maro Kindeni ikatonanzi ikura mbwera njinde ndoni.

¹⁹ Njineŋga sipâŋga Kenan tano, ande Maro Kindeni izavarunzi tamâta ŋgu lima kanoŋo rua, aku ikai nenzi tano saŋenzi ku ilanzi Isrel, itogo tamâta uru kelekele ilanzi natu mine.

²⁰ Vetâŋa njinde rârâni ande ikura mbwera tamâta njalae njanja kanoŋo tamâta rua kanoŋo saŋao (450) mine. Aku muli, njineŋga Maro Kindeni ipateanzi tamâta pinde tu ma sikai katonâŋa panzi Isrel ŋgu. Aku simo mine lee ikura ŋgua-tulâŋa tamâta Samyuel ne zo.

²¹ Njineŋga Isrel ŋgu ilonzi tu tamâta tonje ma ipâŋga imo koipu njalae panzi. Mine kala Maro Kindeni isâu pa Saulo tu ma ikai poe panzi kâ. Saulo nde Kis natu,

lâ Benjamin ne vâsa ngu. Aku Saulo ikai koipu ikura mbwera tamâta rua lâ.

²² Saulo ne zo marumbu lâ, njinengga Maro Kindeni isoki Saulo aku io Daviti ikai koipu panzi. Maro Kindeni iporo ngua nana Daviti kâ mine tu,

'Naŋa asama Jesi natu Daviti kilala tu i ilo ndo keno pa naŋa. I ma iveta ikura nanenggu pateâŋa ndoni.'

²³ Aku Maro Kindeni muŋga ipa ngua tu ma io Isrel nenzi Yautâŋa Tamwata Yesu imâ ipâŋga lâ Daviti ne vâsa ngu, kala ipâŋga ikura ngua pâŋa mine.

²⁴ Yesu imâ ipâŋga lâ, andeta ipatua lâ tamâta naonzi tia yo. Ande lâ zo nŋinde Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata itula ngua panzi Isrel ngu tu ma sipalele ilonzi kalonzi ku sikai lââ-liliŋa.

²⁵ Aku zo imâ ipâŋga laiti lâ nana Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ne wurâta ma marumbu kâ. Mine nde ikasonanzi Isrel ngu tu, 'Miki katu naŋa nde ea, a? Naŋa nandai tamâta miki uru kao tinimi papa nŋinde nŋa. Andeta kaloŋo nŋa! Tamâtani ndaina iyoka naŋa muliŋgu mwanŋa imâ. Naŋa nde tamâta kaa nâ, aku nanenggu ara ikeno nana ayaute i kie kâmba ne wâlo piti, ande tia.'

²⁶ Niŋgu-nambwe wukale, miki tamâta lâ Abraham ne vâsa ngu wa miki tamâta pa ngu pinde uru kamege nana Maro Kindeni kâ wa, miki kaloŋo nŋa. Maro Kindeni itula ngua pwataki pa kinda lâ nana i ne mâsi nana ikainzi tamâta piti lâ kondoma ilo.

²⁷ Kinzi tamâta simo Jerusalem sitavanzi nenzi katonâŋa nandai sisama Yesu kilala sondo nŋa, kala sio i lâ ngua nia. Andeta nenzi vetâŋa ndainani iveta ngua-tulâŋa tamâta nenzi ngua ipâŋga kanaŋo, nguani nŋinde kinda uru taponi ikura pwareâŋa ne zo sapâŋa ndoni.

²⁸ Kinzi nandai sisânda Yesu ne vetâŋa soki tonge ikura nana sipu pâta imâte nŋa, andeta sino Pilata tu ma ipu Yesu pâta imâte.

²⁹ Mao nâ, siveta vetâŋa rârâni pa Yesu ikura muŋga kinzi ngua-tulâŋa tamâta singere ngua tu ma siveta mine. Njinengga sikai Yesu karae piti lâ kâi popole tini, ku sio lâ kuru tonge ilo.

³⁰ Andeta njinengga Maro Kindeni ipaŋo i lâ matera nianzi imandi imo via kilo,

³¹ aku ikura zo rârâ ipatua panzi tamâta nŋinde muŋga sipile Galilaya tâno ku sikâki silâ pa Jerusalem lawea kuku i. Kala nŋine kinzi tamâtani ndaina kala sikai i parina situla panzi nenda Juda ngu.

³² Nŋine maka katula pâri ara pami mine; vetâŋa nŋinde muŋga Maro Kindeni ipa ngua kunzi timbunda tu ma iveta,

³³ ande kala nŋine iveta vetâŋani ndaina pa nenzi vâsa kinda lâ. Mao nâ, ipaŋo Yesu imandi imo via kilo, kala ngua pâŋa nŋinde ipâŋga kanaŋo lâ. Nŋinde iyoke ngua pinde ikeno wâŋŋiŋa paneâŋa kâ ne keru rua mine tu,

"Noko nde naŋa natuŋgu. Kala nŋine naŋa amo noko tama.' "

³⁴ Maro Kindeni ipaŋo Yesu lâ matera nianzi imo via kilo, aku i ma ikura tu imâte itaulo kilo pa matera nianzi ku isâmbu, ande tia ndo. Nŋinde ipâŋga nia yo lâ Maro Kindeni kawa ngua pinde ngua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa singere lâ pepa tini mine tu,

"Naŋa muŋga apa ngua kuku Daviti tu ma aveta vetâŋa sapâŋa arara pinde papa, ande kala nŋine arara kaika tu naŋa ma aveta vetâŋani ndaina pa mikini. Mao nâ, naŋa ma aveta ikura nanenggu ngua mine.' "

³⁵ Aku mine nâ, Daviti kala iygere ngua lâ pepa tini nana Kirisi kâ mine tu,

'Naŋa uru apono muli sondo pa noko, aku noko ma kupile karaenggu isâmbu lâ kuru ilo, ande tia.'

³⁶ Kinda tasama tu Daviti nde ipaveta kuku Maro Kindeni ne pateâŋa lâ i tamwata ne zo nŋinde. Imo mine lee ku muli, njinengga Daviti imâte lâ kala sikea i karae ilâ kunzi i timbu wukale, aku isâmbu lâ matera nianzi.

³⁷ Anŋa Yesu, ina tamâta nŋinde Maro Kindeni ipaŋo lâ matera nianzi imandi imo via kilo, ande isâmbu tia.

³⁸ Niŋgu-nambwe wukale, mine nde naŋa ilonŋu tu miki ma kaloŋo ku kasama nŋine sondo: Yesu ikura nana izavaru nemi kiesaka piti lâ tinimi.

³⁹ Mao nâ, tamâta ea kinzi sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu, ande i ma izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi ku ive-tanzi sipâŋga mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao. Andeta Mose ne ngua tukuŋa ikura tu iveta mine, ande tia.

⁴⁰ Mine nde kapakatona sondo nŋa! Tia ma mâsi tonge imâ pami, ikura Maro Kindeni ne ngua kinzi ngua-tulâŋa tamâta muŋga singere lâ pepa tini mine tu,

⁴¹ 'Miki tamâta nana kaporo ngua pavaligiŋa kâ, naŋa apaimi tu matami kalea pa mâsi naveta nŋine, ku ilomi ikai wurâta rârâ nana, njinengga kamâte! Nana tu naŋa ma aveta mâsi kaika tonge lâ naomi. Ambo tamâta tonge ma itapâri pami nana mâsi nŋinde kâ, ande miki ma kalomi tawana i ne ngua tia ndo.' "

⁴² Paulo iporo ngua nŋine marumbu lâ, njinengga ikai Banabas ku kinzi rua siyâti silâ pa nia yo. Ande kinzi tamâta sino

panzi tu lâ pwareña ne zo sapâña muli, ande ma sitaulo simâ kilo ku ma situla ngua pinde kilo panzi.

⁴³ Nîneŋga ngu nînde sipile luma ñana pasauŋa kâ aku siyâti, aŋga Juda tamâta pinde sitavanzî tamâta lâ ngu pinde nde soka Paulo ku Banabas rua mulinzi. Aku kinzi rua sipainzi tu, “Maro Kindeni ne wisi-wisi nde ikeno pami. Mine nde ara ñana miki ma kapaveta kuku i ne vetâña sondo râranî ikura zo zo.”

⁴⁴ Aku sânda taitu ilâ lâ, nîneŋga pwareña ne zo sapâña ipâŋga kilo. Aku tamâta ngu ñalae tina lâ lawea nînde nde simâ sipasau lâ, simo taitu ñana siloŋo Maro Ñalae ne ngua kâ.

⁴⁵ Andeta kinzi Juda tamâta simoranzî ngu ñalae silâ taitu, kala sipadâda ñananzi Paulo ku Banabas rua. Mine kala sikai wurâta ñana sitawa Paulo ne ngua ndue. Aku siporo ngua pavaligiŋa papa tona.

⁴⁶ Mine nde Paulo ku Banabas rua siporo ngua kaika taulo panzi mine tu, “Mao nâ, Maro Kindeni ne pateña ikeno tu maka rua ma katula i kawa ngua pa miki Juda ngu tu kaloŋo muŋga lâ nga. Andeta miki kapu mulimi pa ngua nînde lâ, aku ñine itula kilalami pwataki tu miki warakami tinimi pwâka ñana kamo viami ku kamo nâ. Mine nde kaloŋo nga; kala ñine maka rua ma kapilemi ku ma kalâ panzi tinikoa ngu.

⁴⁷ Ñana tu nanayoni Maro Ñalae Kindeni iporo ngua pa Kirisi, aku ngua nînde imâ pa maka rua tona. Ngua nînde nde mine;

‘Ñaja avetano kupâŋga kutogo sinâla mine panzi tinikoa ngu, ñana kuvilanzi tamâta simo lawea ndoni lâ tâno kulu. Noko ma kutula nzâla panzi ñana akainzi piti lâ kondoma ilo ku via mao alanzi.’”

⁴⁸ Kinzi tamâta lâ tinikoa ngu nde siloŋo Paulo ne ngua ñine, aku ilonzi ara ndo. Ilonzi ndeka nâ ñana siloŋo Maro Ñalae ne ngua. Aku tamâta nînde muŋga Maro Kindeni ipateanzi tu ma sikai via mao ñana simo vianzi ku simo nâ, ande kinzi nînde râranî kalonzi tawana Yesu.

⁴⁹ Aku Maro Ñalae kawa ngua ilâ isala nia nînde ndoni.

⁵⁰ Andeta kinzi Juda tamâta siporo sisowe taine mbaliŋa warakanzi pinde ilonzi, kinzi nînde uru simege ñana Maro Kindeni kâ. Aku sisowe lawea nînde ne tamâta ñalaŋala ilonzi tona. Mine kala tamâta nînde simandi ñana siyaulanzi Paulo ku Banabas rua, aku siŋaranzi rua ñana nenzi lawea kâ.

⁵¹ Mine kala kinzi rua sipamasi kenzi tâno gawura piti, ñana itula tamâta nînde

nenzi vetâña nînde kilala pwataki tu saka-mao. Siveta mâsi ñine lâ, nîneŋga soka silâ pa Aikoniam lawea.

⁵² Aku kinzi kalo-tawana tamâta lâ Antiok lawea sindeka pâta kanaŋo, aku Koroani Sapâña ipipi lâ ilonzi.

14

Paulo ku Banabas rua situla pâri ara lâ Aikoniam lawea

¹ Paulo ku Banabas rua silâ sipâŋga Aikoniam lawea, nîneŋga silâ Juda nenzi luma ñana pasauŋa kâ ilo, aku situla ngua panzi tamâta, itogo uru siveta lâ lawea pinde mine. Situla ngua ara pâta kanaŋo. Mine kala tamâta râra kalonzi tawana Yesu, kinzi Juda tamâta wa kinzi tamâta lâ tinikoa ngu wa.

² Aŋga Juda tamâta pinde tininzi pwâka tu kalonzi tawana, aku kinzi nînde nde siporo sisowe tinikoa tamâta ilonzi kala wisinzi nâna panzi kalo-tawana tamâta.

³ Mine kala kinzi rua simo Aikoniam lawea ikura zo luandongo, aku simandi kaika ñana situla Maro Ñalae ne ngua. Aku Maro Ñalae io walo ñalae imâ panzi, kala siveta mâsi ñalaŋala kie-kie. Maro Ñalae iveta mine ñana kinzi tamâta ma sisama tu ngua nînde rua situla ñana i ne wisi-wisi kâ, ande ngua mao kanaŋo.

⁴ Andeta tamâta simo lawea nînde nde sipwa pwataki mo ngu rua. Pinde nde sio ilonzi ilâ taitu kinzi Juda tamâta, aŋga pinde nde sio ilonzi ilâ taitu kinzi pâri-tamâta.

⁵ Mine kala kinzi tinikoa tamâta pinde wa Juda tamâta pinde nde simandi kinzi nenzi katonâŋa, ku sipa ngua tu ma sizavarunzi Paulo ku Banabas rua. Situ ma sisianzi lâ mira ñana sipunzi rua pâta simâte.

⁶ Andeta kinzi rua siloŋo ngua ñine, kala sikâwa silâ pa lawea rua ikeno pa Likonia tâno, ñanzi tu Listra lawea nga Derbe lawea. Nîneŋga silâ pa lawea pinde ikeno lawea rua nînde tininzi laiti.

⁷ Aku siveta wurâta ñana situla pâri ara panzi tamâta simo nia nînde.

Paulo ku Banabas rua situla pâri ara lâ Listra lawea

⁸ Aku tamâta tonje imo Listra lawea, i kie kaika tia, mbariri lâ. Nia ndoyo, lâ zo nînde tina ipagugua, ande i kie sakamao mine. Mine kala isama ñana yokâŋa kâ, ande tia.

⁹ Tamâta nînde isaŋona itambira taŋa sondo pa ngua Paulo itula nînde. Nîneŋga Paulo mata ilea kaika papa, aku isama tu tamâta nînde ne kalo-tawana ipâŋga lâ, kala ikura tu ma kie ara.

¹⁰ Mine kala Paulo isarâwa kaika tu, “Njine nâ kupagagati ku kumandi sânda nga!” Aku ndainani nâ tamâta njinde ipatiki imandi sânda ku iyoka.

¹¹ Kinzi tamâta rârâ matanzi simora Paulo iveta mâsi njinde, ande kala siporo Likonia lawea nenzi ngua kawanzi njalae mine tu, “Opopo, kinzi maro sipupulia sipânga sitogo tamâta mine, kala sindue simâ pa kinda lâ!”

¹² Njine nga sipatu Banabas nga tonge tu Sus (ina Grik ngu nenzi maro njalae). A nga Paulo nde tamâta njana iporo ngua kâ, kala sipatu i nga tu Hermes (ina Grik ngu nenzi maro njana itula ngua kâ).

¹³ Sus ne luma sapânga imandi lawea ndainani ngaŋe, aku i ne patarawânga tamâta tavanzi tamâta pinde situ siveta patarawânga panzi Paulo ku Banabas rua. Mine kala sikai simbi tava kâi lau singâra nitunga pinde, aku simâ pa lawea njinde ne ngumbi nzâla kawa.

¹⁴ Andeta Maro Njalae ne pâri-tamâta Banabas ku Paulo rua nde siloŋo ngua njana vetânga njine kâ, aku sisaraka warakanzi nenzi pasawana, njana situla lawea njinde nenzi vetânga njinde kilala pwataki tu soki ndo. Njine nga sipalilu silâ tamâta ngininzi, ande kawanzi njalae siporo tu,

¹⁵ “Wa, miki tamâta njai, njana sâ kâ nga kaveta mine, a? Maka rua nde tamâta nâ, katogo mikini mine. Maka katula pâri ara pami ku kapaimi tu ma kapile vetânga kaa kaa njine, ku kalomi tawana Maro Kindeni Via Tamwata. Ina nia ndoyo ipulia samba wa tâno wa tâi wa kelekele rârâni simo nia ndoni.

¹⁶ Mao nâ, muŋga Maro Kindeni isâu pa miki tinikoa ngu ndoni tu ma kaveta ikura warakami nâ nemi ilo-kalo mine.

¹⁷ Andeta i njandai ipavea tamwata kilala njanami nga. I uru iveta kie ara nâ pami mine; io karâzi imbe indue imâ pami, kala iveta kâpwa kie-kie ipânga lâ ne zo sondo. Mao nâ, irombomi ara nâ kala io kâpwa ipânga maria pami, kala ilomi ndeka.”

¹⁸ Kinzi rua siporo ngua mine panzi njana isowe ilonzi kalonzi tu ma sipile nenzi patarawânga njinde. Andeta kinzi pinde ilonzi njalae tu ma siveta patarawânga panzi rua.

Kinzi mira nâ sisia Paulo

¹⁹ Andeta njine nga Juda tamâta pinde pa Antiok lawea wa Aikoniam lawea ande simâ sipânga Litra lawea, aku sisowenzi tamâta ilonzi kalonzi pwapwataki. Mine kala ngu njalae sikai mira sisia Paulo pâta tu ma imâte, njine nga silae i karae matera nâ silâ pa lawea ngaŋe. Kinzi situ Paulo nde imâte lâ.

²⁰ Andeta tia. Kinzi kalo-tawana tamâta simâ simandi sinje Paulo lâ, njine nga imandi sânda kilo ku iyoka itaulo ilâ lawea ilo. Aku wurita kilo, njine nga ikai Banabas, ku rua sipile Litra ku silâ pa Derbe lawea.

²¹ Kinzi rua situla pâri ara lâ lawea njinde, aku tamâta ngu njalae sipalele ilonzi kalonzi ku sipânga kalo-tawana tamâta. Aku simo lee, njine nga sitaulo silâ pa Litra lawea, nga Aikoniam lawea, nga Antiok lawea kilo.

²² Aku lâ lawea nato njinde, kinzi rua sipu tini kaika panzi kalo-tawana tamâta ilonzi kalonzi. Siporo ngua kaika mine tu, “Ara njana nemi kalo-tawana ma ikeno kaika. Kaloŋo nga; ambo ilonda tu talâ Maro Kindeni ne ngumbi ilo, ande malia kie-kie rârâ ma ipânga pa kinda muŋga lâ nga.”

²³ Aku ikura lawea ndoni, kinzi rua sipateanzi tamâta pinde njana sikai katonânga panzi kalo-tawana tamâta ngu ngu. Kinzi uru siveta mâsi mine; situ kaika njana sika kâpwa kâ, njana ma sikai noŋa nâ, njine nga sionzi katonânga njinde silâ Maro Njalae mbau ilo, ina kinzi muŋga sio nenzi kalo-tawana ilâ papa.

Paulo ku Banabas rua sitaulo silâ pa Antiok lawea lâ Siria tâno

²⁴ Paulo ku Banabas rua soka silâ pa Pisidia tâno ngini, njine nga silâ sipânga Pamfilia tâno.

²⁵ Aku lâ nia njinde kinzi rua situla Maro Njalae kawa ngua panzi tamâta simo Perga lawea. Njine nga sindue silâ pa Atalia lawea.

²⁶ Sipânga Atalia lawea lâ, njine nga sikâki wânga tonge kulu, aku wânga ikainzi silâ pa Antiok lawea. Muŋga simo lawea njinde, aku lâ zo muŋgânga njinde kinzi kalo-tawana tamâta sionzi rua silâ Maro Kindeni mbau ilo njana ma ikatonanzi wa io ne wisi-wisi ilâ panzi njana siveta nenzi wurâta kâ. Kala kinzi rua siveta wurâta njinde marumbu lâ, kala njine sitaulo simâ pa laweani ndaina kilo.

²⁷ Kinzi rua sitoa Antiok lawea lâ, njine nga sigonanzi kalo-tawana tamâta ndoni simâ taitu. Njine nga situla ngua njana vetânga rârâni Maro Kindeni muŋga io lâ mbaunzi tu siveta njinde. Aku sitapâri panzi tu Maro Njalae ikai nzâla piti panzi tinikoa ngu, njana kinzi kala ma sikura tu kalonzi tawana Yesu.

²⁸ Siporo panzi lâ, njine nga kinzi rua simo ndaina kunzi kalo-tawana tamâta ikura zo luandondo.

15

Pasauna njalae ipânga Jerusalem lawea

¹ Andeta tamâta pinde soka Judia tâno simâ pa Antiok, aku siporo situla ngua panzi kalo-tawana tamâta lâ tinikoa ngu mine tu, "Nia ndoyo Mose itula tukuŋa pwataki ŋana karae-veŋa ne mâsi kâ. Ambo miki ma kapaive karaemi tia, ande Maro Kindeni ma via mao ilami ŋana kamo viami ku kamo nâ, ande tia."

² Andeta Paulo ku Banabas rua ilonzi kura tia ndo ŋana nenzi ngua ŋinde kâ, kala siporo ngua kaika sipawa kunzi. Mine nde kinzi kalo-tawana tamâta sipateanzi Paulo ku Banabas rua sitavanzi tamâta pinde lâ Antiok lawea tu ma silâ Jerusalem siporo ngua ŋine pwataki panzi pâri-tamâta wa katonâŋa wa.

³ Mine kala sionzi silâ. Soka silâ Fonisia tâno wa Samaria tâno ngini, ande siporo wa situla ngua pwataki panzi kalo-tawana tamâta simo nia ŋinde. Sitapâri panzi tu kinzi tamâta papa tinikoa lawea pinde muŋga sipalele ilonzi kalonzi ku kalonzi tawana Maro Kindeni. Aku kinzi kalo-tawana tamâta pa nia ŋinde silonjo ngua ŋinde kala ilonzi ndeka ŋalae tina.

⁴ Silâ lee sipâŋga Jerusalem lâ, ŋineŋga kinzi kalo-tawana tamâta sitavanzi pâri-tamâta wa kinzi katonâŋa nde sindeka ku sikainzi siveta kenzi ara panzi. Njineŋga Paulo ku Banabas rua siporo pwataki ŋana mâsi wa vetâŋa rârâni Maro Kindeni isukanzi kala siveta ŋinde.

⁵ Andeta kalo-tawana tamâta pinde lâ Parisai ngu nde simandi ku siporo tu, "Ara ŋana miki tamâta ŋalaŋala ma kaporo kaika panzi kalo-tawana tamâta pa tinikoa nenzi lawea tu ma sipaive karaenzi ku soka Mose ne tukuŋa rârâni muli."

⁶ Mine kala kinzi pâri-tamâta sipasau kunzi katonâŋa tu ma siveta ngua ŋine sono.

⁷ Siporo nenzi ngua rârâ marumbu lâ, njineŋga pâri-tamâta Petero imandi ku ipainzi mine tu, "Njingu-nambwe wukale, miki kasama tu muŋga Maro Kindeni iwae wurâta pa kindi. Aku ipatea naŋa tu ma atula i kawa ngua pwataki panzi tinikoa ngu pinde tu ma silonjo ku kalonzi tawana i nâ.

⁸ Maro Kindeni, ina isama kindi rârâni ilonda pwataki, ande io Koroani Sapâŋa ilâ panzi tinikoa ngu, itogo muŋga iveta pa kindi mine. Aku ne vetâŋa ŋinde itula i tamwata kilala pwataki tu i ilo ara panzi tinikoa ngu tamâta ŋinde kalonzi tawana i.

⁹ Maro Kindeni ŋandai iveta vetâŋa kie tonje panzi tinikoa ngu anga iveta vetâŋa kie tonje pa kindi ŋa. Kinzi kalonzi tawana i, aku ŋana nenzi kalo-tawana ŋinde nâ iveta ilonzi ipâŋga mbâra-mbâra.

¹⁰ Mine nde ŋana sâ kâ ŋa miki pinde katu kaveta samâŋa pa Maro Kindeni, a? Opopo, singani kindi timbunda sikura tu sipono muli pa Mose ne tukuŋa rârâni tia ndo, aku kindi kala takura tia mine nâ. Mine nde mana mana ŋa miki katu kasia malia ŋine kâki lâ kinzi tinikoa kalonzi, a?

¹¹ Andeta maka kaloma tawana tu nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi iveta nzâla pa Maro Kindeni ŋana ikai kindi piti lâ kondoma ilo ku via mao ilua kindi. Aku ivilanzi tinikoa tamâta lâ nzâlani ndaina, ikura iveta pa kindi mine." Petero iporo ngua ŋine.

¹² Kinzi tamâta rârâni kala sipasau simo ŋinde nde kawanzi buu nâ. Sitambira taŋanzi sono pa Banabas pa Paulo rua nenzi ngua. Aku kinzi rua sitapâri ŋana mâsi kaika kie-kie rârâni Maro Kindeni muŋga io lâ rua mbaunzi ipâŋga nia yo lâ tinikoa ngu pinde ngininzi.

¹³ Kinzi rua siporo marumbu lâ, njineŋga Yamesi iporo mine tu, "Njingu-nambwe wukale, kaloŋo nanenju ngua.

¹⁴ Kala ŋine Saimon Petero itapâri pa kindi tu Maro Kindeni ilo panzi tinikoa tamâta, kala ikainzi tamâta pinde lâ nenzi ngu tu simo i tamwata ne tamâta.

¹⁵ Aku vetâŋa ŋinde iyoke Maro Kindeni kawa ngua kinzi ngua-tulâŋa tamâta muŋga singere lâ pepa tini mine tu,

¹⁶ 'Muli ŋa naŋa ma ataulo amâ kilo, aku Daviti ne luma muŋga saputi indue ŋinde, ande ma aveta wasaseki, ku ma angunu imandi kilo.

¹⁷⁻¹⁸ Mine nde kinzi Isrel tamâta pinde ma siroto ŋana Maro Njalae kâ, sitavanzi tinikoa ngu tamâta pinde, kinzi ŋinde nia ndoyo apateanzi tu ma simo naŋa warakâŋgu nenju ngu. Naŋa Maro Njalae aveta vetâŋa ŋine, ikura nanayoni ilonju pateata tu ma aveta mine.' "

¹⁹ Yamesi iporo ngua ŋine lâ, njineŋga iporo kilo tu, "Mine kala nanenju pateâŋa ŋananzi tinikoa tamâta ŋinde kala sipalele ilonzi kalonzi ilâ papa Maro Kindeni, ande mine; kindi ma taponi nzalanzi ku ngua tukuŋa rârâ talanzi, ande ma tia.

²⁰ Ambo taitu ara ŋana ma tanjere ngua ilâ panzi, aku tatu ngua tukuŋa ŋine nâ panzi: kinzi ma sika simbi muŋga tamâta sipatarâwa panzi maro laŋeŋa, mine ndimo; kinzi ma sipile mâsi kie-kie ŋana sipalulua tininzi potomule kâ; kinzi ma sika simbi tamâta sipa ŋandola kala imâte, mine ndimo; aku kinzi ma sinu see ndimo. Kala ŋaina.

²¹ Nana tu nia ndoyo, aku imâ lee ipâŋga lâ zo ŋine, ande tamâta pinde uru situla Mose ne ngua pwataki ikura lawea ndoni. Aku uru situla nguani ndaina lâ pasauŋa

ne luma ndoni ilo ikura pwareña ne zo sapâna rârâni.”

Kinzi singere ngua lâ pepa tini ilâ panzi tinikoa ngu pinde

²² Mine kala kinzi pâri-tamâta sitavanzi katonâna wa kinzi kalo-tawana tamâta rârâni nde ilonzi taitu. Aku sipa ngua tu ma sipateanzi nenzi tamâta rua ku sionzi silâ pa Antiok lawea kunzi Paulo ku Banabas rua. Aku sipateanzi ngu nenzi katonâna rua; Judas, i na tonje Basabas, anjga Sailas.

²³ Aku sio pepa tonje iyoka kunzi tona. Lâ pepa njinde tini, ande singere ngua mine tu, “Maka pâri-tamâta wa katonâna wa kanjgere ngua lâ pepa njine tini imâ pa nima-nambwe miki kalo-tawana tamâta lâ tinikoa ngu kamo Antiok lawea wa Siria tâno wa Sisilia tâno wa. Kari ara.

²⁴ Maka kalojo pâri tu nema tamâta pinde munja simâ pami ku siveta ilomi malia nana nenzi ngua kâ. Siveta mine tu ma silele ilomi kalomi. Andeta kinzi njandai sikai maka ndamwama kala siveta mine nja.

²⁵ Mine nde maka iloma kaloma taitu nana kaonzi kuleja tamâta pinde soka kunzi nima-nambwe Banabas ku Paulo rua simâ pami.

²⁶ Paulo ku Banabas rua uru situla nenda Maro Njalae Yesu Kirisi parina pwataki, kala tamâta pinde situ sipunzi pâta simâte. Taitu kinzi rua njandai siruru nana njinde kâ.

²⁷ Mine nde maka kaonzi Judas ku Sailas rua soka kunzi simâ pami, nana sisuka ngua njine kala kanjgere lâ pepa tini.

²⁸ Maka kakai Koroani Sapâna ne ilokalo, aku iloma patewa tu ma kao ngua tukuja rârâ imâ pami, ande tia. Miki ma kapaveta kuku tukuja njine nâ;

²⁹ Miki ma kaka simbi munja sipatarâwa panzi maro lanjeja, mine ndimo. Miki ma kanu see ndimo. Simbi njinde tamâta sipa njandola kaika kala imâte, miki ma kaka njinde ndimo. Aku miki ma kapalulua tinimi potomule ndimo. Ambo ma kapakatona sondo ku kapaveta kuku ngua njine, ande njinde ma ara ndo. Kala njina.” Kinzi singere ngua mine lâ pepa tini.

³⁰ Njine nja ngua njalae nde sionzi tamâta njapa njinde sindue silâ pa Antiok lawea. Sipânja Antiok lâ, njine nja sigonanzi kalo-tawana tamâta rârâni, ku pepa njinde silanzi.

³¹ Kinzi kalo-tawana tamâta sipono pepa njinde aku sindeka pâta, nana tu ngua ara njinde ipu tini kaika pa ilonzi kalonzi.

³² Aku Judas ku Sailas rua nde tamâta nana situla ngua kâ. Mine kala rua siporo ngua ara pinde panzi kalo-tawana tamâta nana ipu tini kaika panzi wa isuka nenzi kalo-tawana wa.

³³ Kinzi rua simo Antiok lawea ikura zo pinde lâ, njine nja kinzi kalo-tawana tamâta sipainzi tu “Maro ne wisi-pisi imo kumi”, ku sionzi sitaulo kilo panzi tamâta njinde munja sionzi sindue simâ. [

³⁴ Anjga Sailas nde ilo patewa tu ma imo kunzi lâ Antiok.] *

³⁵ Aku Paulo ku Banabas rua kala simo Antiok lawea ikura zo pinde, ku sipanananzi tamâta wa situla pâri ara nana Maro Njalae kâ panzi wa. Aku tamâta pinde rârâ kala siveta wurâtani ndaina kunzi tona.

Paulo ku Banabas rua sipwa pwataki

³⁶ Zo pinde ilâ lâ, njine nja Paulo ipai Banabas tu, “Ayo, kindra rua ma tataulo kilo takalelenzi ninda-nambwe lâ lawea rârâni munja tamo ku tapanananzi Maro Njalae kawa ngua njinde. Naja atu asama mine; kinzi simo mana.”

³⁷ Banabas isâu pa Paulo ne ngua lâ, aku itu ikai Yoane Malaka iyoka kunzi silâ.

³⁸ Andeta Paulo ilelea Banabas nana ne ngua njinde kâ, nana tu munja Malaka tini pwâka nana iveta wurâta kunzi, kala ipilenzi rua lâ Pamfilia lawea.

³⁹ Mine kala Paulo ku Banabas rua ilonzi nana sipawa ngua njalae njinde, kala ikura nana rua ma siveta wurâta lâ nia taitu, ande tia. Tia ku Banabas ikai Yoane Malaka iyoka kuku, aku rua sikâki wânja tonje kulu silâ pa Saiprus sia.

⁴⁰ Anjga Paulo nde ikai Sailas, aku rua silâ. Ande kinzi kalo-tawana tamâta situ nzâmbe panzi rua mine tu, “Maro Njalae ne wisi-wisi imo kumi”.

⁴¹ Kinzi rua soka nzâla silâ Siria tâno wa Sisilia tâno njini, ande siveta wurâta nana sipu tini kaika panzi kalo-tawana tamâta ngu ngu.

16

Timoti iyoka kunzi Paulo ku Sailas rua

¹ Paulo iyoka ilâ ipânja Derbe lawea, njine nja ilâ ipânja Listra lawea. Aku kalo-tawana tamâta tonje imo Listra, i na mine Timoti. I tina nde Juda ngu nenzi kalo-tawana taine, anja tama nde Grik lawea warika.

* 15:34 34 Nia ndoyo, ngua njine kala ikeno ngumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânja lâ muli nde isenje ngua njine ilâ kuku ngua ikeno munja.

² Kinzi kalo-tawana tamâta simo Listra lawea wa Aikoniam lawea nde uru situla Timoti parina mine tu i nde tamâta ara.

³ Mine nde Paulo ilo patea tu ma ikai Timoti iyoka kunzi. Andeta i kalo loko njananzi Juda tamâta simo nia njinde, nana tu kinzi sisama tu Timoti tama nde Juda tamâta tia. Mine kala Paulo ikai Timoti ku ive karae, ikura Juda nenzi ngua tukuja ikeno mine.

⁴ Iveta njine lâ, njinennga soka silâ lawea lawea situla ngua tukuja njinde munja kinzi pâri-tamâta wa katonâna siporo sipa lâ Jerusalem lawea, nana kinzi kalo-tawana tamâta lâ tinikoa ngu ma sipaveta kuku.

⁵ Mine kala ikura zo zo tamâta pinde kalonzi tawana Yesu, ande kala kalo-tawana tamâta sipânnga kambwanjenzi rârà. Aku nenzi kalo-tawana ipânnga kaika lâ.

Paulo imo Troas lawea ku imbipole imora Masedonia tamâta tonje

⁶ Kinzi soka silâ lee sipânnga Frigia tâno wa Galesia tâno wa. Nana tu munja Koroani Sapâna indi kaika panzi tu ma siporo situla ngua lâ Esia tâno ndimo.

⁷ Soka silâ sipânnga Misia tâno njanje, njinennga situ ma soka silâ pa Bitinia tâno kâ. Andeta Yesu ne Koroani ipono nzalanzi.

⁸ Tia ku sinjenje nana Misia tâno ku soka sindue pa Troas lawea.

⁹ Silâ sipânnga lâ, aku mbo, njinennga Paulo imora mâsi tonje itogo mbupuleja mine. Imora Masedonia lawea warika tonje imandi isarâwa papa tu, "Maka kano pano tu kumbwaliu kumâ pa Masedonia nana kuvilama."

¹⁰ Paulo imora mâsi njine lâ, njinennga walele nâ maka karoto nzâla nana kalâ pa Masedonia kâ. Nana tu maka kasama tu Maro Kindeni ipateama tu ma katula pâri ara panzi.

Lidia ipânnga kalo-tawana taine

¹¹ Maka kakai wânnga tonje lâ Troas lawea, aku wânnga ikâwa nao sondo ilâ pa Samotres sia kâ. Aku wurita kilo wânnga ikâwa nao ilâ pa Neapolis lawea.

¹² Maka katoa Neapolis lâ, njinennga koka nzâla kalâ kapânnga lâ Masedonia nenzi lawea njalae tonje, i nja tu Pilipai lawea. Munja Rom ikai lawea njinde kala sikatona. Aku maka kamo lawea njinde ikura zo pinde.

¹³ Kamo lee, ku pwarenja ne zo sapâna ipânnga lâ. Mine nde kapile lawea njinde ne ngumbi nzâla, aku kayâti kalâ pa lââ tonje pwali. Maka katu nia njinde nde Juda nenzi nia nana silâ taitu sikai nonja kâ. Aku kamoranzi taine pinde sipasau

sisanona lââ pwali, kala kasanona kaporo ngua kunzi.

¹⁴ Aku Taiataira lawea taine tonje, i nja mine Lidia, ande imo njinde kala ilonjo nema ngua. Taine njinde uru iveta wurâta nana mbaliña kâ lâ lalava njiñi, aku uru iwânngi pa Maro Kindeni. Mine kala Maro Kindeni ilele i ilo kalo, kala Lidia kalo tawana Paulo ne ngua njinde.

¹⁵ Njinennga i taine ilili pâri ara ne lââ, tavanzi tamâta uru simo ne luma njinde. Silili lâ, njinennga Lidia iporo tu, "Ambo miki ilomi tu nanenngu kalo-tawana ilâ mao pa Maro Njalae, ande ara, kamâ kamo nanenngu luma." Iveta kaika pama, kala koka pa i ne ngua njinde.

Kinzi sionzi Paulo ku Sailas rua lâ luma sakamao ilo lâ Pilipai lawea

¹⁶ Zo tonje maka koka kalâ pa nia nana nonja kâ, andeta taine tonje ipakâtu kuma lâ nzâla. I uru iveta wurâta koa tia nâ panzi tamâta pinde, aku koroani saka ipakâe kuku. Koroani saka njinde uru itula ngua paveâna nâ papa, aku i kala uru ikasonja koroani saka njinde nana ngua kie-kie, kala iporo itula papa. Mine kala taine njinde ne tamâta njalanjala uru sikai mbumbu njalae nana njinde kâ.

¹⁷ Taine njinde iyoka Paulo wa maka mulima ku isarâwa mine tu, "Kinzi tamâta njine nde Maro Kindeni âta Tamwata ne wurâta tamâta, kala situla i ne nzâla nana ikai kinda piti lâ kondoma ilo!"

¹⁸ Ikura zo zo taine njinde iveta mine ku imo nâ. Iveta lee, ku Paulo nde nja tini pwâka lâ. Mine ku zo tonje ipupulia nao lâ, ku ipai koroani saka tu, "Nanja aporo kaika pano lâ Yesu Kirisi nja tu njine nâ kupile taine njine ku pwâwa kulâ!" Aku walele nâ koroani saka nde ipile taine ku ikâwa ilâ.

¹⁹ Taine njinde ne tamâta njalanjala nde simora tu Paulo ne mâsi njinde ipono nzalanzi marumbu lâ, kala ma sikura tu sikai mbumbu pinde kilo nana taine ne wurâta kâ, ande tia. Mine kala sikainzi Paulo ku Sailas rua kaika, ku sionzi silâ pa ao ngini nana simandi koipu naonzi.

²⁰ Sikainzi silâ pa ngua nia, ku sipainzi ngua-samâna tamâta tu, "Tamâta rua njine nde Juda tamwatanzi, aku rua siveta wisi-motu wa ruruña njalae panzi tamâta lâ nenda lawea ilo.

²¹ Nana tu rua uru situla ngua nana vetâna pinde, andeta tukuja indi kaika pa kinda Rom tamâta tu ma ilonda pa vetâna mine ku tapaveta kuku ndimo."

²² Aku tamâta rârà kala sisowe ngua lajeja mine nâ lâ Paulo ku Sailas rua tininzi tona. Mine kala ngua-samâna tamâta sikai rua nenzi pasawanja piti lâ

tininzi, ku sipainzi sambara tu ma mbilâo nâ sipalilinsi.

²³ Sipalilinsi pâta lâ, njineŋga sionzi lâ luma sakamao ilo. Aku siporo ŋgua kaika pa luma sakamao ne katonâŋa tamâta tu ma mata ilea kaika panzi.

²⁴ Luma sakamao ne katonâŋa nde ilonjo ŋgua kaika njine, kala ikainzi rua ionzi silâ luma ilo ngini tamwata. Njineŋga ipa kenzi kaika lâ kâi tini.

²⁵ Aku lâ mbo ngini-ngini, ande Paulo ku Sailas rua sikai noŋa wa siwâŋgi wâŋgiŋa paneâŋa kâ pa Maro Kindeni. Aku kinzi tamâta simo luma sakamao ilo kunzi njinde nde sitambira taŋanzi panzi.

²⁶ Andeta walele nâ ogigi ririŋo ŋalae, ku iwawala luma njinde yâti taulo. Aku ndainani nâ luma sakamao njinde ne nzâla rârâni pââsââ, ku kawa maa lâ. Aku wâlo nimbu rârâni nde pââsââ piti lâ tamâta njinde rârâni tininzi tona.

²⁷ Luma sakamao ne katonâŋa tamâta nde imandi sânda, andeta mata ilâ imora nzâla rârâni kawa maa nâ ikeno. I ilo pateu tu tamâta rârâni nde sikâwa silâ lâ, ande kala mbau ilâ ipasu ne pila ŋalae yâti tu ma ipasowe tamwata kapwa imâte kâ.

²⁸ Andeta Paulo isarâwa kaika tu, “Wa, kupayaula tamwata karae ndimo! Maka rârâni kamo ŋai mbo!”

²⁹ Tia ku katonâŋa tamâta isarâwa ŋana sinâla kâ, njineŋga ipalilu ilâ luma ilo. Iruru pâta ku tini ruru, aku ilâ itundu Paulo ku Sailas rua tininzi laiti.

³⁰ Njineŋga imandi ku ikainzi rua siyâti silâ pa nia yo, aku ikasoŋanzi tu, “Miki tamâta ŋalae, naŋa ma aveta mana njineŋga Maro Kindeni ma via mao ilua naŋa.”

³¹ Ande kinzi rua sipai tu, “Ambo noko ma kalo tawana Maro Ŋalae Yesu, ande Maro Kindeni ma via mao ilano, ma kumo via mine ku kumo nâ. Aku i ma ivilanzi noko natu-kaiwa kala mine nâ.”

³² Njineŋga kinzi rua siporo situla Maro Ŋalae kawa ŋgua pa tamâta njinde tavanzi tamâta rârâni uru simo ne luma.

³³ Aku lâ zo ndainani, lâ mboni nâ, ande ikainzi rua silâ ku ipua nenzi nzimba, aku i tamwata wa natu-kaiwa nde silili pâri ara ne lââ.

³⁴ Njineŋga ikainzi Paulo ku Sailas rua sikâki silâ i ne luma ilo, aku kâpwa ilanzi sika. I tamwata wa kaiwa-natu nde sindeka pâta kanaŋo, ŋana tu kinzi njineŋga kalonzi tawana Maro Kindeni.

³⁵ Simo lee mbwale pwataki lâ, njineŋga ŋgua-samâŋa tamâta sionzi sambara simâ ku sipai katonâŋa tamâta njinde tu, “Kuyautenzi rua piti silâ”.

³⁶ Aku luma sakamao ne katonâŋa tamâta nde ikai ŋgua njinde imâ pa Paulo,

aku ipai tu, “Kinzi ŋgua-samâŋa tamâta nde sipasupwa imâ tu ma ayautemi piti. Mine nde miki koka tava ilomi kalomi ara nâ kalâ.”

³⁷ Andeta Paulo ipainzi sambara taulo tu, “Opopo, maka rua nde katogo Rom lawea warakama, andeta sipu maka koa tia nâ lâ kinzi ŋgu naonzi, njineŋga sioma lâ luma sakamao ilo. Andeta kinzi muŋga simora nema vetâŋa soki tonje njineŋga sio ŋgua ŋanama, ande tia. Kala njine sipavea nâ ku situ sio maka kalâ, a? Tia ndo kanaŋo! Kinzi warakanzi nâ ma simâ ŋana sikaima kayâti pa nia yo!”

³⁸ Kinzi sambara tamâta sikai ŋgua njinde silâ siporo panzi ŋgua-samâŋa tamâta. Kinzi silonjo ŋgua tu kinzi rua nde Rom lawea warakanzi, kala wisinzi motutu.

³⁹ Kalonzi sukâŋa ku silâ siporo ŋgua mwasa nâ panzi rua, njineŋga sikainzi siyâti silâ pa nia yo. Njineŋga sino panzi tu ma sipile lawea njinde ku silâ pa nia pinde.

⁴⁰ Njineŋga Paulo ku Sailas rua sipile luma sakamao ku silâ pa Lidia ne luma. Sipasau kunzi kalo-tawana tamâta pinde ku siporo ŋgua panzi ŋana ipu tini kaika pa ilonzi kalonzi kâ. Siporo lee marumbu lâ, njineŋga kinzi rua sipilenzi ku silâ.

17

Kinzi tamâta lâ Tesalonaika lawea sikai kazâŋa panzi Paulo ku Sailas rua

¹ Paulo ku Sailas rua soka silâ sipâŋga Ampipoli lawea, aku soka lee sipâŋga Apolonia lawea. Njineŋga sipile lawea njinde ku soka silâ sipâŋga Tesalonaika lawea. Juda ŋgu nenzi luma ŋana pasauŋa kâ tonje ikeno lawea njinde.

² Aku Paulo iveta ikura muŋga uru iveta mine, ku mbwani ŋato, lâ Juda nenzi pwareâŋa ne zo sapâŋa pinde, ande ilâ luma ŋana pasauŋa kâ ilo kunzi ku iporo itula Maro Kindeni kawa ŋgua panzi.

³ Itula Maro Kindeni kawa ŋgua duvi pwataki ku ipainzi tu, “Maro Kindeni ipatea Kiriŋi tu ma ikai nâna ku imâte lâ, njineŋga imandi imo via kilo.” Aku Paulo iporo tu, “Yesu, ina tamâta kala njine atula i parina pami, ande inani tamwata nde Kiriŋi.”

⁴ Kinzi Juda tamâta pinde lâ lawea njinde silonjo ŋgua njinde ku kalonzi tawana Yesu, njineŋga sipono muli pinzi Paulo ku Sailas rua. Aku Grik tamâta pinde uru siwâŋgi sipanea Maro Kindeni, ande kinzi kala kalonzi tawana tona. Kinzi Grik tamâta njinde kambwajenzi ŋalae. Aku tamâta ŋalaŋala pinde kaiwanzi taine kala kalonzi tawana mine nâ.

⁵ Anḡa Juda tamâta rârà nde sipadâda ḡana ḡine kâ. Mine kala silâ pa ao ḡgini ku sigonanzi tamâta sakamao pinde sikainzi simâ, ḡineḡga sisowe ḡgu ḡalae ilonzi kala siveta nduḡeḡa ḡalae, ku simandi ḡana sizavaru nenzi lawea ḡinde. Kinzi silâ sinḡe tamâta tonḡe ne luma, i ḡa mine Jeson, ku siroto ḡananzi Paulo ku Sailas rua. Ilonzi tu ma sionzi rua siyâti simandi nia yo lâ ḡgu naonzi.

⁶ Andeta sisânda rua kulunzi tia. Tia ku silae Jeson tavanzi kalo-tawana tamâta pinde, aku sikainzi silâ panzi lawea ḡinde nenzi tamâta mbâna-mbâna. Aku sis-arâwa panzi tu, “Kinzi tamâta ḡai nde siveta mâsi sakamao ipâḡga tâno râràni, kala ḡineḡga simâ sipâḡga ḡine,

⁷ kala Jeson ikatonanzi lâ ne luma ilo. Kinzi tamâta ḡinde râràni nde sipu mulinzi pa Koipu ḡalae Kaisara ne tukuḡa, aku siporo tu, ‘Koipu ḡalae tonḡe nde imâ muḡa lâ, i ḡa mine Yesu.’”

⁸ Lawea ḡinde ne tamâta mbâna-mbâna nde siloḡo ḡgua ḡinde lâ, ḡineḡga kinzi sitavanzi ḡgu ḡalae ḡinde nde wisinzi nâna ndo.

⁹ ḡineḡga siveta pa Jeson tavanzi tamâta pinde tu ma sikonzi ḡana kazâḡa ḡinde kâ. Sikonzi lâ, ḡineḡga kinzi tamâta mbâna-mbâna siyautenzi silâ.

Paulo ku Sailas rua situla ḡgua pwataki lâ Beria lawea

¹⁰ Aku lâ mbo ndainani nâ kinzi kalo-tawana tamâta sionzi Paulo ku Sailas rua silâ pa Beria lawea. Silâ lee sipâḡga Beria lâ, ḡineḡga silâ Juda nenzi luma ḡana pasauḡa kâ ilo.

¹¹ Aku tamâta simo Beria lawea ḡinde nde tamâta ara nâ, sipolenzi Juda tamâta ḡinde simo Tesalonaika lawea. ḡana tu ikura zo zo, kinzi taḡanzi mwasa nâ sipono Maro Kindeni kawa ḡgua ikeno lâ pepa tini. Kinzi situ sisama mine; tiambo Paulo iporo ḡgua mao, tiya?

¹² Aku Juda tamâta rârà nde kalonzi tawana Yesu, aku Grik tamâta ḡalaḡala pinde, kinzi taine wa tamâne wa, ande kala kalonzi tawana mine nâ.

¹³ Andeta muli ḡga, kinzi Juda tamâta lâ Tesalonaika lawea nde siloḡo ḡgua tu Paulo imo Beria lawea itula Maro Kindeni kawa ḡgua panzi tamâta simo ḡinde. Mine kala silâ pa Beria lawea ku sizavaru tamâta ḡinde ilonzi kalonzi, kala kinzi ilonzi rârà.

¹⁴ ḡana ḡinde kâ kinzi kalo-tawana tamâta sio Paulo indue walele nâ pa sâwa, ḡineḡga kinzi pinde sikai Paulo sikâki wâḡga tonḡe kulu. Anḡa Sailas ku Timoti rua nde simo Beria laweani.

¹⁵ ḡineḡga kalo-tawana tamâta ḡinde sikai Paulo silâ lee sipâḡga Atens lawea. Paulo itoa ḡinde, ḡineḡga ionzi tamâta ḡinde sitaulo kilo, aku ipasupwa ilâ panzi Sailas ku Timoti rua tu ma simâ walele nâ ḡana ma simo kuku i lâ Atens lawea.

Paulo itula ḡgua pwataki lâ Atens lawea

¹⁶ Paulo imo Atens lawea io tini ḡananzi Sailas ku Timoti rua, aku mata ilâ imoranzi maro laḡeḡa rârà tainzi simandi lâ lawea ḡinde. Aku Paulo ilo malia ḡana Atens lawea ne mâsi ḡinde kâ.

¹⁷ Mine kala ilâ luma ḡana pasauḡa kâ ilo ku iporo ḡgua kunzi Juda tamâta wa Grik tamâta wa, kinzi ḡinde uru siwâḡgi sipanea Maro Kindeni. Aku ikura zo zo i uru ilâ pa lawea ḡinde ao ḡgini ḡana iporo kunzi tamâta simo nia ḡinde tona.

¹⁸ Andeta pananâḡa tamâta pinde, kinzi ḡinde papa Epikurian ḡgu wa Stoik ḡgu wa, ande siporo sipawa ḡgua kuku Paulo. Paulo uru itula pâri ara ḡana Yesu tava ne mandija lâ mateḡa nianzi. Mine kala pananâḡa tamâta pinde siporo tu, “Tamâta ndai i tamâta ḡana iporo ḡgua kaḡa-kaḡa kâ. Kala ḡine iporo ḡgua duvi mana.” Anḡa pinde nde siporo tu, “Tiambo iporo itula ḡgua ḡananzi lawea pinde nenzi maro tâ.”

¹⁹ Tia ku sikai Paulo silâ panzi tamâta ḡalaḡala ḡinde uru sipasau simo Areopagus ḡgu uru pasauḡa nia. Aku sipai Paulo tu, “Noko uru kutula ḡgua wasaseki panzi tamâta, aku maka katu kasama ḡgua ḡinde kilala.

²⁰ Maka taḡama kaloḡo noko kawa ḡgua, ande kasama tu ḡgua ḡinde nde kie piti ndo. Mine kala maka katu kasama ḡgua ḡinde kie sondo.”

²¹ (Kinzi tamâta râràni lâ Atens lawea, sitavanzi tamâta pinde muḡa sipile warakanzi nenzi lawea ku simâ simo Atens, kinzi tamâta ḡinde râràni nde ilonzi ndo pa ḡgua nâ. Ikura zo zo uru sisaḡona ku sipaloḡo siveta ḡgua wasaseki pinde.)

²² ḡineḡga Paulo imandi lâ ilo-kalo tamâta ḡinde naonzi lâ Areopagus ḡgu nenzi pasauḡa nia, aku iporo tu, “Miki tamâta lâ Atens, nanenḡu morâḡa tu miki uru kamandi kaika ndo ḡana kapaveta kuku paneâḡa ne mâsi wa wâḡgiḡa ne mâsi wa.

²³ Nanayoni naḡa apete alâ wa amâ wa, aku matâḡgu amora nemi maro tainzi. Naḡa alea sondo pa kelekele ḡinde, aku amora nemi paneâḡa nia tonḡe tona. Kinzi muḡga singere ḡgua lâ paneâḡa nia ḡinde tini mine tu, ‘ḡine nde maro tonḡe ne paneâḡa nia, taitu tasama i kilala tia.’

Ande kala Maro n̄inde miki kazizâla n̄ana ku kapanea koa tia nâ, kala n̄ine nāna ma atula i kilala pwataki pami.

²⁴ Maro Kindeni ipulia tâno tava kelekele rârâni ikeno tâno kulu, aku ikai maro pa samba wa tâno wa. Mine kala i uru imo luma sapâna tonje tamâta mbaunzi sipa, ande tia.

²⁵ I ilo pa kelekele tonje kinda tamâta taveta lâ mbaunda n̄ana isuka i kâ, ande tia ndo. I tamwata nâ uru via wa koroani wa kelekele rârâni ilua kinda tamâta.

²⁶ Nia ndoyo ipulia tamâta taitu nâ, n̄inen̄ga lâ tamâta n̄inde ne vâsa ipulianzi tamâta rârâni sipân̄ga, ku ionzi sikura nia nia lâ tâno kulu. I tamwata nâ mun̄ga ipatea zo wa tâno ne keru wa lawea wa panzi.

²⁷ Maro Kindeni iveta mine n̄ana kinda tamâta rârâni ma taroto n̄ana i kâ. Ambo tu kinda ma tatâtân̄o lee, ande ma tasânda i kulu. Andeta i uru imo malawae n̄ana kinda taitu-taitu kâ, ande tia.

²⁸ ‘Kinda uru takai via lâ i mbau, aku i uru isuka nenda mōna. Mao nâ, kinda uru tamo i simbo nâ tini laiti.’ N̄inde iyoke ngua tonje nemi ilo-kalo tamâta mun̄ga siporo tu, ‘Kinda kala tamo i ne vâsa’.

²⁹ Mao nâ, kinda tamo Maro Kindeni ne vâsa. Mine kala kinda ma ilonda pateu tu Maro Kindeni kilala nde itogo ‘gol’ wa ‘silva’ wa mira ara pinde wa, mine ndimo. Aku ma ilonda pateu tu tamâta tonje ne ilo-kalo wa mbau wa ikura n̄ana iveta Maro Kindeni kilala ipân̄ga itogo paren̄a-mâsi, mine ndimo.

³⁰ Mun̄gani, ande kinzi tamâta nenzi ilo-kalo tia. Mine kala Maro Kindeni n̄andai wisi nâna n̄ana vetân̄a rârâni siveta n̄inde n̄ga. Taitu lâ zo n̄ine i itu n̄ga kaika panzi tamâta simo nia ndoni mine tu, ‘Miki ma kapalele ilomi kalomi’.

³¹ Maro Kindeni ne n̄ga n̄inde nde duvi mine; singani ipatea zo tonje n̄ana ma ipare nia sondo panzi tamâta rârâni n̄ana nenzi vetân̄a kâ. I mun̄gani ipatea tamâta tonje n̄ana ikatona zo n̄alae n̄inde kâ. Aku tamâta n̄inde imâte lâ, n̄inen̄ga Maro Kindeni via ilua kala imandi lâ matera nianzi imo via kilo. Aku mâsi n̄inde itula pwataki tu Maro Kindeni ne zo n̄alae n̄inde ma muli ipân̄ga mao kanāo.” Paulo iporo n̄gua mine.

³² Kinzi tamâta n̄alanala silōno Paulo ne n̄gua n̄ana tamâta tonje imandi lâ matera nianzi imo via kilo, n̄inen̄ga siporo n̄gua pavaligīna papa. An̄ga pinde nde siporo tu, “Maka iloma tu zo tonje noko ma kuporo kutula n̄gua n̄inde pama kilo”.

³³ N̄inen̄ga Paulo ipilenzi ku ilâ.

³⁴ Andeta tamâta pinde kalonzi tawana Yesu, aku sipono muli pa Paulo. Areopagus n̄gu nenzi tamâta n̄alae tonje, i n̄a mine Dionisius, ande i kalo tawana Yesu. Aku taine tonje, i n̄a mine Damaris, i kala kalo tawana mine nâ. Aku tamâta pinde kala kalonzi tawana tona.

18

Paulo itula n̄gua pwataki lâ Korin lawea

¹ N̄inde ilâ lâ, n̄inen̄ga Paulo ipile Atens lawea aku ilâ pa Korin lawea.

² Aku lâ lawea n̄inde, Paulo isânda Juda tamâta tonje kulu, i n̄a mine Akwila. Akwila nde Pontus lawea warika. Mun̄ga i kaiwa Prisila rua soka papa Itali tâno kâ simâ, n̄ana tu Rom nenzi koipu n̄alae Klodius iporo n̄gua tukūna tu kinzi Juda tamâta ma sipile Rom lawea ku silâ pa lawea pinde. Aku Paulo nde ilâ imoranzi Akwila kuku kaiwa rua.

³ Paulo ilo pateu tu ma imo kunzi rua, n̄ana tu kinzi uru siveta wurâta taituni itogo Paulo iveta mine. Kinzi uru sisuta meme karae siveta pâla, aku sikai mbalīna n̄ana wurâta n̄inde kâ. Mine nde Paulo imo ndaina ikai wurâta kunzi.

⁴ Aku ikura zo zo, lâ Juda nenzi pwareân̄a ne zo sapân̄a rârâni, ande Paulo ilâ Juda nenzi luma n̄ana pasaūna kâ ilo ku iporo ipawa n̄gua kunzi tamâta simo n̄inde. Itu ma ikai kinzi Juda tamâta wa Grik tamâta ilonzi kalonzi lâ taitu, n̄ana ma kalonzi tawana Yesu kâ.

⁵ Pa zo n̄inde Sailas ku Timoti rua sipile Masedonia tâno ku sindue simâ sipân̄ga Korin lawea lâ. N̄inen̄ga Paulo ipile wurâta n̄ana isuta meme karae kâ, ku iveta wurâta taitu nâ n̄ana itula pâri ara ikura zo rârâni. Iporo kaika itula n̄gua pwataki panzi Juda tamâta tu Yesu tamwata nde Kirisi.

⁶ Andeta kinzi sipalōno papa Paulo, ande tia; siporo n̄gua pavaligīna nâ papa. Mine kala Paulo iveta mâsi tonje lâ naonzi. I ipu tâno gawura piti lâ ne pasawāna tini, aku ipainzi tu, “Ambo miki ma kapayaula, ande n̄inde warakami nâ nemi soki. Nanen̄gu soki tonje n̄ana n̄ine kâ tia. Kala n̄ine ma apilemi ku alâ panzi tinikoa n̄gu nâ.”

⁷ N̄inen̄ga Paulo ipile luma n̄ana pasaūna kâ, aku ilâ pa Korin lawea warika tonje ne luma, i n̄a mine Tisias Jastus. Tamâta n̄inde uru iwân̄gi pa Maro Kindeni, aku ne luma imandi Juda nenzi luma n̄ana pasaūna kâ tini laiti. Aku Paulo imo luma n̄inde.

⁸ Aku tamâta tonje, i n̄a mine Krispus, ande uru ikatona Juda nenzi luma n̄ana

pasauŋa kâ nŋinde. I tavanzi natu-kaiwa nde kalonzi tawana Maro Njalae. Aku tamâta rârà lâ Korin lawea kala siloŋo Paulo ne ŋgua ku kalonzi tawana mine nâ, kala silili pâri ara ne lââ.

⁹ Simo lee ku mbo tonŋe, nŋineŋga Paulo imora mâsi tonŋe lâ ne mbupuleŋa. Maro Njalae iporo papa mine tu, “Noko ma kururu ndimo. Kuporo ŋgua pwataki, aku kusae kawa ndimo.

¹⁰ Nana tu nana ma amo kuno, aku tamâta tonŋe ma ikura nana imandi ikai kazâŋa pano wa nâna ilano, ande tia. Nanengu tamâta kambwaŋenzi rârà nde simo lawea nŋine.”

¹¹ Mine kala Paulo imo Korin laweani ikura mbwera taitu ŋga nzimona lima kanaŋo taitu, aku imo ipanananzi Maro Kindeni kawa ŋguani.

¹² Imo lee ku muli, nŋineŋga Galio ipânŋa ikai koipu ŋjalae lâ Grik tâno. Aku lâ zo nŋinde kinzi Juda tamâta ilonzi taitu simandi ku sikai kazâŋa pa Paulo. Sikai Paulo silâ pa ŋgua nia, aku siporo tu,

¹³ “Tamâta ŋai uru ipanananzi tamâta nana sipu mulinzi pa ŋgua tukuŋa, nana tu i uru ipanananzi vetâŋa soki-soki nana siwâŋgi sipanea Maro Kindeni.”

¹⁴ Paulo nde itu iporo ŋgua taulo panzi, andeta koipu ŋjalae Galio ipainzi Juda tamâta nŋinde tu, “Opopo, miki Juda tamâta! Ambo tu tamâta nŋine muŋga ilaŋa ipole ŋgua tukuŋa tâku iveta vetâŋa soki tonŋe tâ, ande ara, nana ma aloŋo nemi ŋgua.

¹⁵ Taitu miki kamâ kakasonŋa nana nana ŋgua wa ŋoa pinde nana miki warakami nâ nemi ŋgua tukuŋa kâ. Mine nde kalo loko, miki warakami nâ ma kaveta nŋine sonde. Nana tiningu pwâka tu aloŋo ŋgua nana mâsi mine kâ.”

¹⁶ Galio iporo ŋgua nŋine lâ, nŋineŋga inaranzi nana ŋgua nia kâ.

¹⁷ Tia ku kinzi Juda tamâta sikai Sostenes, ina uru ikatona Juda nenzi luma nana pasauŋa kâ, aku sipu pâta lâ ŋgua nia nao. Aŋga koipu Galio nde ilo rârà nana nenzi vetâŋa nŋinde kâ, ande tia.

Paulo itaulo ilâ pa Antiok lawea kilo

¹⁸ Paulo imo Korin laweani ikura zo pinde lâ, nŋineŋga ilâ pa Senkria lawea ku igiru i tamwata kulu pwau piti lâ. Iveta mâsi mine nana itula panzi tamâta tu i muŋga iveta ŋgua pâŋa tonŋe kuku Maro Kindeni. Iveta mâsi nŋinde lâ, nŋineŋga ikâi wâŋga tonŋe kulu kunzi Prisila ku Akwila rua, aku sipilenzi kalo-tawana tamâta ku silâ pa Siria tâno.

¹⁹ Kinzi silâ lee sitoa Efesus lawea, nŋineŋga Paulo ipilenzi Prisila ku Akwila rua. Aku i simbo nâ ilâ Juda nenzi luma

nana pasauŋa kâ ilo, aku iporo ŋgua panzi Juda tamâta simo nŋinde.

²⁰ Kinzi Juda tamâta sino Paulo tu ma imo ndaina kunzi ikura zo pinde. Andeta Paulo ipainzi tu, “Nana ma amo nŋine kuku miki tia.”

²¹ Paulo iveta nana ma ipilenzi ku ilâ, nŋineŋga ipainzi tu, “Ambo Maro Kindeni ma ipatea nzâla pana, ande nana ma ataulo amâ amo kumi kilo”. Iporo ŋgua mine lâ, nŋineŋga ikai wâŋga kilo ku ipile Efesus lawea ku ilâ.

²² Wâŋga ikâwa ilâ lee itoa Sisaria lawea, nŋineŋga Paulo ipile wâŋga ku ikâki ilâ pa Jerusalem lawea. I ilo tu ma iporo ŋgua pinde panzi kalo-tawana tamâta simo nŋinde. Iporo ŋgua marumbu lâ, nŋineŋga indue ilâ pa Antiok lawea.

Apolos itula ŋgua pwataki lâ Efesus lawea

²³ Paulo imo Antiok lawea ikura zo pinde lâ, nŋineŋga ipilenzi ku iyoka ilâ pa lawea pinde ikeno Galesia tâno wa Frigia tâno wa. Ilâ ikura tâno nŋinde ndoni ku ipu tini kaika panzi kalo-tawana tamâta râràni simo nŋinde.

²⁴ Aku pa zo nŋinde, Juda tamâta tonŋe, i nana mine Apolos, ande ilâ imo Efesus lawea. I tamwata ne lawea tina nde Aleksandria. I nde tamâta nana iporo ŋgua ara kâ, aku i muŋga ipanâna sonde ndo nana Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini.

²⁵ Kinzi tamâta pinde muŋga sipanana i nana Maro Njalae ne nzâla kâ, aku i ilo ndo tu ma ipono muli pa Maro Njalae. I uru iporo itula ŋgua sonde nâ nana vetâŋa râràni Yesu muŋga iveta nŋinde. Taitu isama Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata nâ ne lââ-liliŋa.

²⁶ Apolos iruru npananzi tamâta, ande tia. Ilâ Juda nenzi luma nana pasauŋa kâ ilo ku iporo kaika itula ŋgua pwataki. Aŋga Prisila ku Akwila rua siloŋo i kawa ŋgua nŋinde, nŋineŋga sikai Apolos silâ nenzi luma ilo ku situla Maro Kindeni nzalani sonde ndo papa.

²⁷ Apolos nŋineŋga ilo pateo tu ma ilâ pa Grik tâno. Mine kala kinzi kalo-tawana tamâta lâ Efesus lawea ilonzi taitu kuku i, aku sipu tini kaika papa tu ma ilâ kâ. Kinzi siŋgere ŋgua lâ pepa tonŋe tini ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Grik tâno, aku sipainzi tu ma sikai i. Nŋineŋga Apolos ilâ ipânŋa Grik tâno, aku iveta wurâta sonde nana ivilanzi tamâta, kinzi nŋinde Maro Kindeni muŋga ipaŋo ilonzi kalonzi nana kalonzi tawana i.

²⁸ I uru imandi kaika iporo ŋgua lâ tamâta naonzi nana ilelea Juda tamâta nenzi ŋgua palanŋeŋa. I uru ikai Maro Kindeni kawa ŋgua, ŋguani ndaina

munğa singere lâ pepa tini ikeno, aku itula pwataki tu Yesu tamwata nde Kirisi.

19

Paulo itula ngua pwataki lâ Efesus lawea

¹ Apolos imo Korin lawea yo, aku pa zo njinde Paulo iyoka nzâla ikatona tuu tini pinde ilâ ipânğa Efesus lawea. Ipânğa lâ, njineŋga isânda kalo-tawana tamâta pinde kulunzi lâ lawea njinde.

² Aku ikasonjanzi tu, “Munğa, lâ zo njinde miki kao nemi kalo-tawana ilâ mao pa Yesu, ande miki kakai Koroani Sapâņa lâ zoni ndaina, tiya?” Andeta kinzi nde siporo tu, “Tia, maka nandai kaloŋo ngua tu Koroani Sapâņa tonge imo.”

³ Ande Paulo ikasonjanzi tu, “Anğa miki kaloŋo ea ne ngua njineŋga kakai lâ-liliņa.” Kinzi situ lâ kawa tu, “Maka kaloŋo Yoane Lââ-Liliņa Tamwata ne ngua lâ, njineŋga kakai lââ-liliņa.”

⁴ Aku Paulo ipainzi tu, “Munğa Yoane ililinsi Juda tamâta ku itula Yesu parina mine tu, ‘Ambo miki ma kapalele ilomi kalomi mao nâ, ande miki ma kakai lââ-liliņa. Aku kao nemi kalo-tawana ilâ pa tamâta njinde iyoka nanja mulingu mwanğa imâ.’”

⁵ Kinzi siloŋo Paulo ne ngua njinde, njineŋga silili pâri ara ne lââ lâ Maro Yesu ŋa.

⁶ Paulo nde io mbalau kâki lâ kulunzi lâ, njineŋga Koroani Sapâņa indue imâ panzi. Njineŋga siporo lawea pinde nenzi ngua wasaseki kanja-kanja, aku situla ngua itogo ngua-tulâņa tamâta uru situla mine.

⁷ Kinzi tamâta njinde kambwanjenzi ipânğa sanċo kanaanonzi rua.

⁸ Njineŋga Paulo ilâ Juda nenzi luma ŋana pasauņa kâ ilo, aku iporo kaika itula Maro Kindeni kawa ngua panzi. Iveta mine nâ imo ndaina ikura nzimona nċato lâ. Itu igagati ilonzi kalonzi ŋana ma sisama Maro Kindeni ne mâsi ŋana ikai maro panzi tamâta kâ.

⁹ Anğa kinzi pinde nde sipasakana ilonzi kalonzi kaika ku kalonzi tawana tia. Aku lâ ngu ŋalae naonzi kinzi tamâta njinde siveta kapa-kapa ŋana Maro Nċalae ne nzâla kâ. Mine kala Paulo ipilenzi tamâta njinde ku ikainzi kalo-tawana tamâta nâ simâ simo kuku. Aku ikura zo zo itula ngua panzi tamâta njinde uru sipasau lâ Tiranus ne pepa luma.

¹⁰ Paulo iveta mine nâ imo ndaina ikura mbwera rua lâ. Iveta mine lee, aku tamâta rârâni simo Esia tâno nde siloŋo Maro Nċalae kawa ngua, kinzi Juda tamâta wa Grik tamâta wa.

Seva natu tamâne sitogo tu sisokinzi koroani saka piti

¹¹ Maro Kindeni io mâsi kaika kie-kie lâ Paulo mbalau tini.

¹² Mine kala kinzi tamâta lâ Efesus lawea uru sikai kekelele pinde itogo lalava turâņa kâ wa lalava naonzi punja kâ munğa ikeno Paulo tini. Kinzi uru sikai kekelele njinde silâ panzi pukonja tamâta, njineŋga pukonja tamâta njinde tininzi ara lâ. Aku koroani saka sikâwa piti lâ ilonzi tona.

¹³ Anğa Juda tamâta pinde uru silâ wa simâ wa, sikai wurâta ŋana sisokinzi koroani saka piti lâ tamâta ilonzi, aku uru sikai mbumbu ŋana nenzi wurâta njinde kâ. Kinzi pinde sipatogo ŋana siveta mine lâ Maro Yesu ŋa, andeta nandai kalonzi tawana Yesu ŋga. Kinzi uru siporo ngua panzi koroani saka mine tu, “Nanċa aporo kaika pano lâ Maro Yesu ŋa, ina tamâta njinde Paulo uru iporo itula ngua ŋana. Noko pwâwa kulâ!”

¹⁴ Aku Juda nenzi patarawâņa tamâta ŋalae tonge imo ndaina, i ŋa mine Seva. I natu tamâne lima kanaanonzi rua nde uru siveta mâsini ndaina.

¹⁵ Andeta zo tonge koroani saka itu lâ kawanzi mine tu, “Nanċa asama Yesu kilala lâ, aku aloŋo Paulo parina lâ. Anğa miki nde ea kinzi, a?”

¹⁶ Koroani saka iporo mine lâ, aku marumbu. Tamâta njinde koroani saka munğa ipakâe kuku nde isonğa kâki panzi Seva natu ipara kunzi ku ipolenzi lâ. Iyaula karaenzi pwapwataki kala seenzi ipânğa, aku isaraka nenzi pasawanja tona. Iveta mine lâ, njineŋga Seva natu njinde nde sipile luma njinde ku sikâwa wuwulonzi nâ silâ.

¹⁷ Kinzi Juda tamâta wa Grik tamâta simo Efesus lawea njinde nde siloŋo ngua ŋana mâsi njinde kâ, njineŋga ruruņa ŋalae tina ipânğa panzi tamâta rârâni. Aku sipanea Maro Yesu sisuka i ŋa kâki.

¹⁸ Aku pinde rârâ nde kalonzi tawana Yesu, njineŋga simâ ku sipatula vetâņa soki rârâni munğa siveta njinde.

¹⁹ Aku tamâta ngu ŋalae, kinzi njinde munğa siveta nzâmbe sakamao, ande sigona nenzi pepa ŋana nzâmbe sakamao kâ ku sirumbia lâ ngu naonzi. Pepa njinde rârâni ne kulu nde ipânğa ikura mbumbu 50,000 mine.

²⁰ Nana mâsi njinde kâ Maro Nċalae kawa ngua ipânğa kaika isala nia ilâ.

Kinzi tamâta lâ Efesus lawea siveta ndunęņa ŋalae tina

²¹ Njinde marumbu lâ, njineŋga Paulo ilo pateu tu ma iyoka ilâ pa Masedonia tâno wa Grik tâno wa, njineŋga ma ikâki

ilâ pa Jerusalem lawea. Aku ilo patewa tu, "Nanja ma alâ mine, njinennga ma alâ pa Rom lawea tona."

²² Njinennga ionzi ne kuleŋa tamâta rua, Timoti ku Erastus rua, silâ pa Masedonia tâno. Anŋa Paulo tamwata nde imo tini lâ Esia tâno.

²³ Pa zo njinde tamâta pinde sikai kazâŋa pa Maro Njalae ne nzâla, aku siveta nduŋeŋa njalae tina ipânnga.

²⁴ Tamâta tonje imo ndaina, i ŋa mine Demitrius. I uru iveta wurâta ŋana ikai mira "silva" ku ipa luma laŋeŋa kiri-kiri itogo Artemis ne luma sapâŋa mine. Artemis nde Efesus lawea nenzi maro taine njalae. Demitrius uru iwaewurâta panzi ne tamâta pinde ŋana siveta kelekele njinde kâ, aku sikai mbaliŋa njalae njinde.

²⁵ Pa zo njinde Demitrius igonanzi ne wurâta tamâta njinde sitavanzi tamâta pinde uru siveta wurâta taituni ŋana siveta pareŋa-mâsi kâ. Aku ipainzi tu, "Njingu-nambwe wukale, miki kasama tu mbaliŋa njalae nde uru ipânnga lâ nenda wurâta tini.

²⁶ Aku miki kalonjo wa kamora tu tamâta njinde Paulo uru ilaŋenzi tamâta rârâ ku izavaru ilonzi kalonzi. Andeta iveta mine lâ Efesus lawea nâ, ande tia. Iveta mineni lâ Esia tâno pinde tona. I uru iporo mine, 'Maro ndia taveta lâ mbalaunda, ande njinde nde maro laŋeŋa nâ.'

²⁷ Paulo ne njua njinde nde ŋana iyaula nenda wurâta parina. Aku njua kaja mine ikura ŋana iveta nenda maro taine njalae Artemis ne luma sapâŋa ipânnga kelekele kaa nâ lâ tamâta ilonzi kalonzi tona. Lâ zo njine tamâta rârâni simo Esia tâno, sitavanzi tamâta rârâni simo tâno ndoni, ande uru siwâŋgi sipanea maro taine njine. Taitu Paulo ne njua nde ŋana iyaula maro taine njine ŋa kâ." Demitrius iporo njua mine.

²⁸ Kinzi silonjo njua njinde lâ, aku wisinzi nâna njalae tina. Mine nde simandi sisarâwa kawanzi njalae mine tu, "Maka Efesus nema maro Artemis i nde maro njalae!"

²⁹ Kinzi tamâta rârâni kawanzi pakâe-pakâe mine sisarâwa ilâ ikura lawea njinde ndoni. Aku njua njalae ilonzi taitu silâ ku sikainzi Gaius ku Aristarkus rua silaenzi sipalilu silâ pa luma ŋana pasauŋa kâ. Kinzi tamâta rua njinde nde Masedonia tâno lawea warakanzi uru siveta wurâta kuku Paulo.

³⁰ Paulo tamwata ilo tu ma ilâ iporo njua panzi tamâta lâ pasauŋa nia, andeta kalo-tawana tamâta siruru ku situ kaika ŋana.

³¹ Aku Rom nenzi koipu pinde lâ Efesus lawea kala ilonzi mine nâ, kala sipasupwa imâ pa Paulo siporo kaika tu i ma iyâti ilâ pasauŋa nia kunzi ngu njalae njinde ndimo. Koipu njinde muŋga siveta mete kuku Paulo.

³² Aku tamâta ngu njalae njinde ilonzi ipânnga kapa lâ. Pinde sisarâwa siporo njua kie tonje, anŋa pinde nde siporo njua kaja tonje. Aku kinzi rârâni sizizâla tu ŋana sâ kâ njua simâ sipasau lâ pasauŋa nia.

³³ Njinennga kinzi Juda tamâta sizuzuŋa tamâta tonje, i ŋa mine Arisande, iyâti ilâ pasauŋa nao. Kinzi ilonzi tu i ma iporo itula mâsi njinde kie pwataki panzi njua njalae. Arisande nde mbau kâki itogo panzi tu ma iporo njine pwataki panzi.

³⁴ Andeta simora i kilala pwataki tu i nde Juda tamwata. Mine kala kinzi rârâni ilonzi ilâ taitu ku sisarâwa kilo tu, "Maka Efesus nema maro Artemis i nde maro njalae!" Kawanzi kâki rege sisarâwa siporo njua ndainani nâ ikura kari tai rua.

³⁵ Kari tai rua ilâ lâ, njinennga Efesus nenzi pepa njereŋa tamâta imandi ku itoto nenzi njua. Iporo tu, "Miki Efesus njua, kalonjo njua! Kinzi tamâta simo tâno ndoni nde sisama tu Efesus nde lawea ŋana ikatona Artemis ne luma sapâŋa tava ne mira sapâŋa njinde muŋga imbe iyoka samba ilo indue imâ.

³⁶ Tamâta tonje ikura ŋana iporo tu njua njine nde mao tia, ande tia. Mine nde miki kaporo ndimo, kawami buu nâ. Miki ma kapasusu ŋana kaveta vetâŋa tonje walele ndimo.

³⁷ Miki muŋga kakainzi tamâta rua ŋai kamâ, ambo taitu kinzi rua ŋandai sipanawe kelekele tonje lâ luma sapâŋa njua. Aku ŋandai siporo njua pavaligiŋa pa nenda maro taine njua.

³⁸ Ambo Demitrius tavanzi ninambwe nenzi njua tâ ikeno pa tamâta tonje, ande ara, nenzi zo ikeno ŋana sipawa njua kâ. Kinda nenda koipu ma silonjo nenzi njua.

³⁹ Ambo nemi njua pinde ikeno mo ŋai yo, ande ara ŋana miki warakami ma kaveta njine sondo lâ pasauŋa mao tonje.

⁴⁰ Taitu kala njine kazâŋa nde laiti ŋana ipânnga pa kindâ kâ, ŋana tu kindâ taveta paraŋa koa tia nâ. Paraŋa njine ne duvi tonje tia ndo. Ambo kinzi koipu ma sikasoŋa kindâ ŋana pasauŋa soki njine ne duvi kâ, ande ma takura ŋana taporo tatula njine kie pwataki panzi, ande ma tia."

⁴¹ Pepa njereŋa tamâta iporo njua mine lâ, njinennga isokinzi sipile pasauŋa nia siyâti silâ.

20

Paulo ne yokâna lâ Masedonia tâno wa Grik tâno wa

¹ Ngua ne ndujejani njalae njinde marumbu lâ, njinejga Paulo ipasupwa ilâ panzi kalo-tawana tamâta rârâni tu ma simâ taitu kuku i. Simâ lâ, ku iporo ngua pinde njana ipu tini kaika panzi kâ, njinejga iporo wisi-ara ne ngua panzi ku ipilenzi ilâ pa Masedonia tâno.

² Aku iyoka ilâ pa lawea pinde lâ nia njinde, iporo ngua njana ipu tini kaika panzi kalo-tawana tamâta simo njinde. Iveta mine lee marumbu lâ, njinejga ilâ ipânga Grik tâno.

³ Imo Grik tâno ikura nzimona njato lâ, njinejga i ilo patewa tu ma ikai wânga ilâ pa Siria tâno kâ. Andeta pa zo njinde kinzi Juda tamâta siporo sipa ngua njana sipu Paulo pâta imâte kâ. Paulo ilonjo ngua njinde lâ, aku ilo patewa tu ma itaulo ilâ pa Masedonia tâno kilo.

⁴ Aku tamâta pinde soka kuku Paulo silâ. Kinzi tamâta njinde njanzi nde mine; Pirus natu Sopater; i Beria lawea warika; anjga Aristarkus ku Sekundus rua, kinzi Tesalonaika lawea warakanzi; anjga Gaius, i Derbe lawea warika; anjga Timoti; anjga Tikikus ku Trofimius rua, kinzi Esia tâno warakanzi.

⁵ Kinzi tamâta njinde soka simunja silâ sindanje maka lâ Troas lawea.

⁶ Juda nenzi zo sapâna njana sika purojga ne “yisi” tia kâ marumbu lâ, njinejga maka kakai wânga tonge ku kapile Pili-pai lawea kalâ. Kalâ lee katoa Troas lawea. Maka kamo Troas ikura kari lima lâ, njinejga kapakâtu kunzi tamâta njinde simunja sindanje. Aku maka kamo Troas laweani ikura kari lima kanajo rua kilo.

Paulo ivila tamâta tonje lâ Troas lawea, i njâ mine Yutikus

⁷ Maka kamo Troas lawea yo, aku sânda, njinejga kapasau kunzi kalo-tawana tamâta njana kaka waija sapâna kâ. Aku Paulo imandi iporo ngua panzi, njana tu wurita kilo i ma ipilenzi ku ilâ. Mine kala imandi iporo ngua njalae ilâ ilâ lee mbo ngini-ngini.

⁸ Sinâla rârâ nde ipane nia lâ luma ilo kisiya pwataki ikeno âta maka kapasau njinde.

⁹ Aku tamâta limoa tonje, i njâ mine Yutikus, ande isanjona nzâmba ne nzâla mota. Paulo nde iporo ngua luandondo, aku Yutikus mata tutu njana ikeno kâ. Njinejga ikeno utu lâ, aku pata iyoka pa âta indue ilâ ipu tâno. Kinzi sipalilu sindue ku sikai kâki, andeta imâte lâ.

¹⁰ Aku Paulo nde iyoka indue, njinejga isonjga ilâ ikeno tamâta limoa kulu ku iliko kaika. Njinejga Paulo ipainzi tamâta tu, “Miki wisimi motu ndimo! I via nâ imo njai.”

¹¹ Paulo ikâki kilo ku ipwataki purojga ika lâ, njinejga iporo ngua panzi kilo lee mbwale pwataki, aku kari ikâki. Njinejga ipilenzi ku ilâ.

¹² Anjga tamâta limoa njinde nde imo via nâ. Kinzi tamâta simora mine ku wisinzi ara nâ sikai silâ.

Paulo ipile Troas lawea ku ilâ Miletus lawea

¹³ Maka kakai wânga kamunja kalâ katoa Asos lawea. Maka katu kapakâtu kuku Paulo lâ Asos ku kakai i tona lâ wânga kulu. I tamwata mungani ipatea nzâla mine lâ, njana tu i ilo tu ma iyoka nzâla nâ ilâ ipânga Asos.

¹⁴ Paulo nde imâ isânda kuluma lâ Asos lawea, njinejga kakai lâ wânga kulu ku kakâwa kalâ pa Mitilini lawea.

¹⁵ Maka kalâ lee katoa Mitilini lawea lâ, aku wurita kilo kapile lawea njinde ku kalâ lee kapânga Kaios sia tini laiti. Aku wurita kilo, njinejga kambwaliu kalâ lee kapânga Samos sia. Aku mbwale kilo, njinejga wânga ikaima kilo ku kalâ pa Miletus lawea.

¹⁶ Paulo munja ilo patewa tu ma ipole Efesus lawea ku ilâ. I tini pwâka tu ma imo songo lâ Esia tâno. Ipasusu nâ, njana tu Juda nenzi kumbwa Pentikos nde imâ ipânga laiti lâ, aku i ilo tu ma imora zo sapâna njinde lâ Jerusalem lawea tâ.

Paulo iporo wisi-ara ne ngua ilâ panzi Efesus ngu nenzi katonânga

¹⁷ Maka katoa Miletus lawea lâ, njinejga Paulo ipasupwa ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Efesus lawea. I ilo tu kinzi katonânga ma sindue simâ kuku.

¹⁸ Kinzi katonânga nde simâ sipânga lâ, njinejga Paulo ipainzi tu, “Miki warakami kasama lâ njana vetânga rârâni naja munja aveta, lâ zo mungânga njinde apânga lâ Esia tâno, aku imâ lee ikura zo rârâni naja amo kumi.

¹⁹ Miki kamora wa kasama tu zo pinde kinzi Juda tamâta sipa ngua kaika tu ma sizavaru naja, aku uru amo tava ilonjo malia njana nenzi ngua pânga njinde kâ. Taitu naja atawa warakângu njângu ndue, aku aveta wurâta pa Maro Njalae nâ tava matânggu sulu.

²⁰ Miki kasama tu naja aruru njana njinde kâ, ande tia. Naja uru apananami wa atula ngua njana avilami kâ. Naja aveta mine lâ tamâta naonzi lâ pasauja nia, aku aveta mine nâ lâ warakami nemi luma luma tava.

²¹ Ikura zo zo, naŋa uru aporo kaika atula ŋgua pwataki panzi Juda tamâta wa. Naŋa uru atula Maro Ŋalae ne nzâla panzi tu ma sipalele ilonzi kalonzi ilâ pa Maro Kindeni, aku ma kalonzi tawana nenda Maro Ŋalae Yesu.

²² Miki kalonjo ŋga. Kala ŋine Koroani Sapâŋa isowe ilonju kalonju kaika lâ ŋana naŋa ma alâ pa Jerusalem lawea kâ. Mâsi mana ma ipâŋga pana lâ Jerusalem, ande ŋine azizâla ŋana.

²³ Kelekele taitu nâ, ande naŋa asama lâ. Ikura lawea rârâni muŋga amo ŋinde, ande Koroani Sapâŋa uru itula ŋgua pwataki pa naŋa tu naŋa ma amo luma sakamao ilo, aku ma asânda malia kie-kie.

²⁴ Ambo taitu naŋa ilonju ŋalae ŋana warakâŋgu tiningu kala apasilikana warakâŋgu, ande tia. Ŋine nde kelekele kaa nâ. Naŋa ilonju ndo tu apono muli sondo pa nzâla ndia Maro Ŋalae Yesu ipatea pana, aku ilonju ndo tu aveta wurâta i muŋga ilana ŋinde lee marumbu ndo lâ. Ŋinde nde wurâta ŋana atula pâri ara ŋana Maro Kindeni ne wisi-wisi kâ.

²⁵ Naŋa muŋga amo ŋginimi, aku uru atula Maro Kindeni ne mâsi ŋana ikai maro panzi tamâta kâ pwataki pami. Andeta kala ŋine naŋa asama tu miki rârâni ma kamora naŋa naonju kilo, ande tia.

²⁶ Mine kala ŋine apaimi tu ambo tamâta tonje lâ ŋginimi kalo tawana tia, kala Maro Kindeni ma muli izavaru i, ande nanenju soki tia.

²⁷ Nanenju ŋgua ŋine nde duvi mine; muŋga, naŋa aruru ŋana atula Maro Kindeni ne ilo-kalo rârâni pami, ande tia.

²⁸ Miki kapakatona warakami sondo ndo, aku kakatonanzi lama ŋgu sondo tona, ŋgu ŋinde Koroani Sapâŋa muŋga ipatea pami ŋana kamo nenzi katonâŋa. Mao nâ, miki kamo Maro Kindeni ne ŋgu nenzi katonâŋa tamâta, aku i tamwata Natu muŋga ipaliŋi see ŋana ikainzi piti lâ kondoma ilo.

²⁹ Naŋa asama tu muli, lâ zo ŋinde apilemi ku alâ, ande mbwâmbwa saka ma simâ sipâŋga ŋginimi, aku ma sizavarunzi lama pinde.

³⁰ Aku miki warakami nawalami pinde kala ma simandi siporo ŋgua lajeŋa kie-kie tona. Kinzi ma silanjenzi kalo-tawana tamâta, ŋana ma sipono muli panzi.

³¹ Mine nde kapakatona warakami sondo, aku kalomi ŋgere ŋana ŋine kâ; ikura mbwera ŋato lâ, ikura kari wa mbo wa, ande naŋa maiŋgu ŋana apaŋo miki taitu-taitu ilomi kalomi kâ, ande tia ndo. Naŋa uru apananami tava matâŋgu sulu.

³² Kala ŋine naŋa aomi kamo Maro Kindeni mbalau ilo tava pâri ara ŋinde

ŋana i ne wisi-wisi kâ. I ne wisi-wisi ŋinde nde ŋana isuka miki ŋana kamandi kaika kâ, aku ŋinde itula pwataki tu i ma muli iveta vetâŋa ara ndo panzi tamâta ŋinde muŋga ipateanzi tu simo i ne ŋgu.

³³ Naŋa muŋga ilonju yosi ŋana tamâta tonje ne mbaliŋa wa lalawa wa, ande tia.

³⁴ Miki warakami kasama tu naŋa warakâŋgu mbaonju akai wurâta ku apavila warakâŋgu ŋana kelekele ndia ikeno pana tia ŋinde. Aku naŋa uru avilanzi tamâta ŋinde uru simo kuna tona.

³⁵ Naŋa muŋga aveta wurâta kie-kie, aku wurâta ŋinde rârâni itula nzâla pami. Mao nâ, kinda ma taveta wurâta kaika mine nâ ŋana tavilanzi tamâta kâ, kinzi ŋinde sikura ŋana sipavila warakanzi tia. Ara ŋana kinda ma kalonda ŋgere sondo ŋana ŋgua ŋinde Maro Ŋalae Yesu tamwata muŋga iporo mine tu, 'Ambo tamâta pinde kelekele silua kinda, ande kinda uru tandeka ŋalae koŋa tia. Taitu nenda ndekâŋa ipâŋga ŋalae tina lâ zo ndia kinda kelekele talanzi tininda pinde.' "

³⁶ Paulo iporo ŋgua ŋine marumbu lâ, ŋinenŋa ipare tuku kunzi katonâŋa ŋana ikai noŋa kâ.

³⁷ Sikai noŋa lâ, ŋinenŋa kinzi rârâni sita pâta ku siliko Paulo kaika sinzumwa.

³⁸ Ŋana tu Paulo muŋga ipainzi tu, "Miki ma kamora naŋa naonju kilo tia", aku ŋgua ŋinde iveta ilonzi malia ndo. Ŋinenŋa sikai Paulo silâ ku sio lâ wâŋga kulu.

21

Paulo ilâ pa Jerusalem lawea

¹ Maka kaloma sukâŋa ŋalae ŋinde, andeta kakâki wâŋga kulu ku kapilenzi kalâ. Wâŋga ikaima kayoke Kos sia kalâ. Aku mbwale pwataki, ŋinenŋa kalâ kapâŋga Rodes sia. Ŋinenŋa kalâ lee katoa Patara lawea.

² Lâ lawea ŋinde maka kasânda wâŋga tonje itu ilâ pa Fonisia tâno kâ, aku kakai wâŋga ŋinde kalâ.

³ Maka kalâ lee, ŋinenŋa kamora Saiprus sia. Aku kapole sia ŋinde pa tinima ŋâsi kâ, ŋinenŋa kalâ lee katoa Tair lawea lâ Siria tâno. Katoa ŋinde ŋana kinzi ma sio wâŋga ne kelekele pinde ito lawea ŋinde.

⁴ Anŋa maka nde kalâ kasânda kalotawana tamâta pinde kulunzi, aku kamo ndaina ikura kari lima kanoŋo rua. Aku Koroani Sapâŋa itula ilo-kalo panzi kalotawana tamâta ŋinde, kala situ kaika pa Paulo tu ma ilâ pa Jerusalem ndimo.

⁵ Maka nema zo marumbu lâ lawea ŋinde, ŋinenŋa kamandi ŋana kapilenzi kâ. Aku kinzi kalo-tawana tamâta ŋinde

sitavanzi kaiwanzi natunzi nde sikaima kapile lawea ku kayâti kalâ pa sâwa n̄ganje. N̄nengeja maka rârâni kapare tukuma lâ sâwa ku kakai noŋa.

⁶ Noŋa marumbu lâ, n̄nengeja maka rârâni kaporo wisi-ara ne n̄gua, aku kakâki wân̄ga kulu. An̄ga kinzi nde sitaulo silâ pa nenzi luma luma.

N̄gua-tulân̄ga tamâta Agabus itula n̄gua pa Paulo lâ Sisaria lawea

⁷ Maka kakai wân̄ga kapile Tair lawea, n̄nengeja kalâ lee katoa Tolemes lawea. Maka kaporo wisi-ara ne n̄gua ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo lawea n̄inde, aku kamo ndaina kunzi ikura kari taitu.

⁸ Aku mbwale kilo, n̄nengeja kapile Tolemes lawea ku kalâ lee katoa Sisaria lawea. Aku kalâ pa pâri-tamâta Pilip ne luma, ku kamo ndaina. Pilip nde tonje lâ kinzi tamâta lima kanan̄onzi rua n̄inde mun̄ga n̄gu nenzi katonân̄ga sipateanzi n̄ana sisukanzi Yesu ne pâri-tamâta.

⁹ Aku Pilip natu taine taipa n̄apa simo, sikâe tia yo. Kinzi uru siporo situla Maro Kindeni kawa n̄gua.

¹⁰ Maka kamo Sisaria laweani ikura zo pinde lâ, n̄nengeja n̄gua-tulân̄ga tamâta tonje ipile Judia tâno ku indue imâ Sisaria. Tamâta n̄inde n̄a mine Agabus.

¹¹ Imâ ipân̄ga kuma lâ, n̄nengeja ikai Paulo ne lalava mota n̄ana ipu lâ kambwanje kâ, aku ipa i tamwata kie wa mbalau kaika lâ. N̄nengeja iporo mine tu, “Koroani Sapân̄ga ne n̄gua ikeno mine; ‘Kinzi Juda tamâta lâ Jerusalem lawea ma sipa lalava n̄ine warika mine nâ, n̄nengeja ma sio lâ kinzi tinikoa mbaunzi ilo.’”

¹² Maka kalonjo n̄gua n̄inde lâ, n̄nengeja maka katavanzi tamâta simo lawea n̄inde nde kaporo n̄gua kaika pa Paulo tu ma ilâ pa Jerusalem tia.

¹³ Taitu Paulo iporo taulo tu, “N̄ana sâ kâ n̄ga miki kakai tin̄ja kazavaru ilongu kalonju, a? Nan̄a apaveta warakân̄gu ilongu kalonju sondo lâ n̄ana amo luma sakamao ilo. Aku apaveta sondo lâ n̄ana amâte lâ Jerusalem lawea tona, n̄ana aveta Maro N̄alae Yesu n̄a ipân̄ga n̄alae.”

¹⁴ Maka kakura tu kalele Paulo ne ilo-kalo n̄inde, ande tia. Mine kala kapile nema n̄gua n̄inde. Maka kaporo tu, “Ara, Maro N̄alae ma iveta papa ikura i tamwata ne pateân̄ga mine.”

Paulo itula i tamwata parina panzi katonân̄ga lâ Jerusalem lawea

¹⁵ Zo pinde ilâ lâ, n̄nengeja maka kaluku lâ n̄ana kapile lawea n̄inde ku koka nzâla kakâki kalâ pa Jerusalem lawea kâ.

¹⁶ Kinzi kalo-tawana tamâta pinde lâ Sisaria lawea nde soka kuma kalâ, aku sikaima kalâ pa Nason ne luma. Nason

nde Saiprus sia tamwata, aku i nanayoni ipân̄ga kalo-tawana tamâta. I ilo tu maka ma kamo ne luma.

¹⁷ N̄nengeja kalâ lee kapân̄ga Jerusalem, aku kinzi kalo-tawana tamâta lâ lawea n̄inde ilonzi ara nâ sikaima kalâ kamo kunzi.

¹⁸ Aku wurita kilo, n̄nengeja Paulo iyoka kuma kalâ n̄ana kamora Yamesi kâ. Kinzi n̄gu nenzi katonân̄ga rârâni nde sipasau lâ simo kuku Yamesi.

¹⁹ Paulo iporo wisi-ara ne n̄gua pinde panzi lâ, n̄nengeja itapâri sondo nâ panzi n̄ana vetân̄ga rârâni Maro Kindeni mun̄ga isuka i n̄ana iveta panzi tinikoa n̄gu tamâta.

Paulo ipono muli pa kinzi katonân̄ga nenzi n̄gua, kala iveta mâsi tonje

²⁰ Kinzi katonân̄ga silonjo Paulo ne n̄gua marumbu lâ, n̄nengeja sipanea Maro Kindeni. Andeta siporo tu, “Nima-nambwe Paulo, kulonjo n̄ga. Kinzi Juda tamâta rârâ n̄inde nde sipân̄ga kalo-tawana tamâta marumbu lâ. Aku kinzi rârâni nde ilonzi ndo tu ma sipono muli pa Mose ne n̄gua tukuja.

²¹ Andeta mun̄ga, tamâta pinde sisowe n̄gua lan̄eja lâ noko tini mine tu, ‘Paulo uru ipanananzi Juda tamâta simo n̄gu pinde n̄gininzi ikura nia nia, aku uru ipainzi tu ma sipu mulinzi pa Mose ne n̄gua tukuja. I uru ipainzi tu, ‘Miki ma kavenzi natumi karaenzi ndimo. Miki ma kapaveta kuku mâsi sin̄ga ndimo.’”

²² Kala n̄ine kinzi tamâta n̄inde ma silonjo n̄gua tu noko kupân̄ga lâ kala kumo Jerusalem. Mine nde kinda ma taveta mana.

²³ Ara mbo, maka iloma pateva tu noko ma kuveta mine; maka nema tamâta n̄apa simo n̄ai, aku kinzi mun̄ga sipa n̄gua kuku Maro Kindeni n̄ana siveta mâsi tonje.

²⁴ Noko ma kulâ kunzi tamâta n̄inde, aku kupono muli pa mâsi n̄inde situ siveta n̄ana tininzi mbâra-mbâra kâ. Aku noko ma kuko nzâla panzi tona, n̄ana patarawân̄ga tamâta ma igiru kulumi pwau. Ambo noko ma kuveta mine, ande tamâta rârâni ma sisama tu n̄gua n̄inde kinzi sisowe lâ noko tini nde lan̄eja nâ. Kinzi ma sisama tu noko tamwata kala kupono muli mine nâ pa Mose ne n̄gua tukuja.

²⁵ An̄ga kinzi kalo-tawana tamâta lâ tinikoa n̄gu, ande mun̄ga tan̄gere n̄gua pinde lâ pepa tini ilâ panzi lâ. Kinda taporo pwataki panzi lâ n̄ana n̄gua pân̄ga mun̄ga taveta n̄inde. Kinda tapainzi tu ma sipakatona sondo, aku ma sika kâpwa n̄inde mun̄ga tamâta sipatarâwa panzi maro lan̄eja ndimo. Kinzi ma

sinu see ndimo, ku ma sika simbi tamâta sipa nhandola kaika kala imâte ninde ndimo. Aku ma sipalulua tininzi potomule ndimo." Kinzi katonânga siporo ngua njine pa Paulo.

²⁶ Aku wurita kilo, njineŋga Paulo ikainzi tamâta napa njinde ku ipaveta kuku mâsi nana tini mbâra-mbâra kâ kunzi. Iveta mine lâ, njineŋga ilâ Maro Kindeni ne luma sapânga ilo aku iporo pwataki nana zo ndia nenzi mâsi nana tini mbâra-mbâra kâ ma marumbu lâ. Iporo tu i ma itaulo lâ zoni ndaina nana iveta ne patarawânga nana kinzi tamâta njinde taitu-taitu.

Kinzi Juda tamâta sikai Paulo kaika lâ luma sapânga ilo

²⁷ Mâsi njinde ne kari lima kanaŋo rua nde laiti nana marumbu kâ, njineŋga Juda tamâta pinde simora Paulo imo Maro Kindeni ne luma sapânga ilo. Kinzi tamâta njinde munga soka Esia tâno simâ. Kinzi simora Paulo, njineŋga sisowe tamâta rârâni ilonzi kalonzi ku sikale Paulo kaika.

²⁸ Kinzi sisarâwa tu, "Wa, miki Isrel tamâta nja, kasukama nja! Tamâta njine uru ilâ ikura nia nia ipanananzi tamâta rârâni nana siveta 'a' pa nenda nja wa nenda ngua tukuŋa wa luma sapânga njine wa. Andeta njinde nâ tia; ikainzi Grik tamâta pinde simâ luma sapânga ilo tona, aku mâsi njine iveta muso pa nia sapânga!"

²⁹ Kinzi nenzi ngua njinde nde duvi mine; munga simora Trofimius, i Efesus lawea warika, imo kuku Paulo lâ Jerusalem lawea, aku situ Paulo ikai Trofimius ilâ luma sapânga ilo.

³⁰ Ngua lanjeŋa njinde ilâ ikura Jerusalem lawea ndoni, aku kinzi tamâta sipalilu simâ ku singunu patu. Njineŋga sikale Paulo kaika lâ luma sapânga ilo ku silae siyâti silâ pa nia yo. Siyâti silâ lâ, njineŋga walele nâ sisae luma sapânga ne nzâla giri lâ.

Zugu tamâta nenzi koipu ikai Paulo kaika

³¹ Ngu nja lae njinde nde siveta nana sipu Paulo pâta imâte kâ, aku ngua ilâ pa Rom zugu tamâta nenzi koipu. Sitapâri papa tu, "Ayo, tamâta rârâni simo Jerusalem nde wisinzi nâna ku simandi nana sikai kazânga kâ!"

³² Koipu ilonjo ngua njinde lâ, njineŋga walele nâ ikainzi zugu tamâta pinde sitavanzi nenzi katonânga, aku sipalilu sindue silâ panzi ngu nja lae. Kinzi ngu matanzi kâki simoranzi zugu tamâta nenzi koipu ipalilu imâ kunzi zugu tamâta pinde, kala mbaunzi piti lâ Paulo tini, aku sipu kilo tia.

³³ Zugu tamâta nenzi koipu nde ilâ panzi, njineŋga ionzi zugu tamâta pinde

tu ma silâ sipa Paulo lâ wâlo kaika rua. Njineŋga koipu ikasonanzi ngu mine tu, "Tamâta njine nde ea. Iveta mana pami."

³⁴ Tamâta ngu nja lae tina nde simo ndaina. Kinzi pinde nde sisarâwa siporo ngua kie tonje, nja pinde nde siporo ngua kana tonje. Aku koipu ilonjo nenzi ngua sondo tia, nana tu nia ndujeŋa nja lae. Mine kala ipainzi ne zugu tamâta tu ma sikai Paulo silâ warakanzi nenzi luma ilo.

³⁵ Sikai Paulo silâ sipânga luma ne nzâla tini laiti, njineŋga mbalauzi nâ sisuka i kâki, nana tu tamâta ngu nja lae nde situ sipu i pâta imâte.

³⁶ Aku ngu nja lae njinde soka kunzi ku sisarâwa siporo kaika tu, "Kapu pâta imâte!"

Paulo iporo itula ne kalo-tawana ne duvi panzi Juda tamâta

³⁷ Kinzi zugu tamâta siveta nana sikai Paulo sio lâ nenzi luma ilo, andeta Paulo iporo Grik ngua pa nenzi koipu mine tu, "Nana ilonjo tu aporo ngua pinde pano". Koipu nde wisi motu iporo taulo tu, "Mana mana nja noko kuloŋo Grik ngua, a?"

³⁸ Nana atu noko nde Isip tamwata njinde munga kumandi pawai kazânga pa Rom. Tiambo noko munga pwainzi tamâta 4,000 kakai pila njalanala kalâ pa nia bilimu tonje, tiya?"

³⁹ Andeta Paulo itu lâ kawa tu, "Mine tia ndo. Nana nde Juda tamwatâŋgu. Nana nana ipagugwana lâ Tarsus lawea lâ Silisia tâno, aku nanenju lawea tina njinde nâ nde ipânga nja lae lâ. Nana ilonjo tu aporo ngua mbuku taitu panzi tamâta ngu njine."

⁴⁰ Koipu nde isâu pa Paulo tu ma iporo panzi, njineŋga Paulo imandi luma ne tete kulu ku mbalau kâki panzi tu ma kawanzi buu sitambira taŋanzi pa i kawa ngua. Kinzi rârâni nenzi ngua ne ndujeŋani marumbu lâ, njineŋga Paulo iporo panzi lâ Hibru ngua.

22

¹ Paulo iporo mine tu, "Nana taingu-tata wa mama wukale, miki kalonjo nja. Njine ma aporo ngua pwataki imâ pami mbo."

² Ngu njinde nde silonjo Paulo iporo panzi lâ Hibru ngua, njineŋga kawanzi buu nâ ku ndujeŋa marumbu ndo lâ. Njineŋga Paulo iporo mine tu,

³ "Nana nde Juda tamwatâŋgu. Nana ipagugwana lâ Tarsus lawea lâ Silisia tâno, andeta atumbu nja lae lâ Jerusalem lawea njine. Aku Gamaliel ipanana nana sondo ndo nana kindâ timbunda nenzi ngua tukuŋa rârâni. Mine kala nana uru aporo

muli sondo ndo pa Maro Kindeni, itogo miki rârâni kala kaveta mine.

⁴ Naŋa muŋga ayaulanzi tamâta ŋinde sipono muli pa Yesu ne 'Nzâla'. Akai kazâŋa panzi taine wa tamâne wa, aku apa kenzi mbalaunzi kaika akainzi alâ aonzi lâ luma sakamao ilo, ŋana kinzi sambara ma sipunzi pâta simâte.

⁵ Mao nâ, nenda patarawâŋa tamâta ŋalae tavanzi nenda tamâta mbâna-mbâna rârâni nde sisama naŋa parinâŋgu lâ. Kinzi rârâni sikura ŋana situla ŋgua ŋine pwataki. Muŋga, kinzi singere ŋgua pinde lâ pepa tini ilâ panzi ninzi-nambwe simo Damaskus lawea. Singere ŋgua ŋananzi Yesu ne kalo-tawana tamâta ŋinde muŋga sipile Jerusalem ku sikâwa silâ pa Damaskus. Aku naŋa akai pepa ŋinde alâ pa Damaskus ŋana apanzi tamâta ŋinde kaika akainzi amâ Jerusalem, ŋana ma sikai nâna ŋana nenzi kalo-tawana kâ."

Paulo itula i parina pwataki ŋana ipâŋga kalo-tawana tamâta

Pâri Tamâta 9:1-8, 26:9-18

⁶ "Naŋa ayoka alâ lee kari imâ ŋgini, aku apâŋga Damaskus lawea tini laiti. Nŋenŋga walele nâ sinâla ŋalae iyoka pa samba indue imâ ipane naŋa kaika lâ.

⁷ Naŋa patana ndue akeno tâno kulu, ŋinenŋga alonjo kawa ŋgua tonje ne sarawâŋa tonje imâ pana mine tu, 'Saulo, Saulo, ŋana sâ kâ ŋa noko kuveta wurâta ŋana kuyaula naŋa, a?'

⁸ Nŋenŋga aporo taulo tu, 'Maro, noko nde ea.' Aku Maro Njalae ipai naŋa tu, 'Naŋa nde Yesu Nasarete tamwatâŋgu. Naŋa nde tamâtani ŋine noko kuveta wurâta ŋana kuyaulana kâ.'

⁹ Kinzi tamâta simandi kuku naŋa ŋinde nde simora sinâla nâ, aŋga ŋgua iporo pa naŋa ŋinde, ande silonjo sondo ku sisama, ande tia.

¹⁰ Naŋa akasonja mine tu, 'Maro Njalae, kala ŋine naŋa ma aveta mana'. Aku Maro Njalae ipaina tu, 'Kumandi sânda ku pwoka kulâ Damaskus lawea ilo. Tamâta tonje imo lawea ŋinde, aku i ma iporo pano ŋana vetâŋa pinde apatea pano tu ma kuveta ŋinde.'

¹¹ Naŋa matâŋgu amora tia, matâŋgu leva-leva nâ, ŋana tu sinâla ŋalae ŋinde muŋga ipane naŋa kaika lâ. Mine kala nanenŋga tamâta sikai mbalaunju nâ situla nzâla pana, aku maka kalâ Damaskus lawea ilo.

¹² Aku tamâta tonje imo lawea ŋinde, i ŋa mine Aninia. I uru ipono muli sondo ndo pa Mose ne ŋgua tukuŋa, aku kinzi Juda tamâta rârâni simo Damaskus lawea nenzi morâŋa tu i nde tamâta ara.

¹³ I nde imâ ipâŋga imandi tiningu laiti, nŋenŋga ipaina tu, 'Ningu-nambwe Saulo, noko mata kumora kilo'. Aku lâ zo ndainani nâ naŋa matâŋgu ara kilo amora i nao.

¹⁴ Nŋenŋga Aninia iporo tu, 'Kinda timbunda nenda Maro Kindeni ipatea noko tu ma kusama i ne ilo-kalo. Aku ipatea lâ tu noko ma kumora Yesu, i Vetâŋa Sondo Warika, aku ma kulonjo i ne ŋgua lâ i tamwata kawa tona.

¹⁵ Noko ma kumo Yesu ne tamâta ŋana kutula i parina pwataki panzi tamâta rârâni. Noko ma kutula ŋgua pwataki panzi ŋana vetâŋa rârâni kumora wa kulonjo ŋinde.

¹⁶ Ayo, kala ŋine sâ tâ ikaino kaika, a? Kumandi sânda, aku kulili pâri ara ne lââ. Ambo noko ma kuno pa Yesu, ande i ma izavaru noko ne kiesaka piti lâ tini.' "

Maro Kindeni io Paulo ilâ ŋana itula pâri ara panzi tinikoa ŋgu

¹⁷ "Naŋa amo lee ku muli, ŋinenŋga ataulo amâ Jerusalem lawea kilo. Aku zo tonje amo Maro Kindeni ne luma sapâŋa ilo akai noŋa. Akai noŋa lee, ŋinenŋga mâsi tonje imâ ipâŋga pana, itogo ambipole mwasiina.

¹⁸ Naŋa amora Maro Njalae, aku ipaina tu, 'Kupile Jerusalem walele nâ ku pwâwa kulâ. Ambo noko ma kutula naŋa parinâŋgu lâ lawea ŋine, ande kinzi ma ilonzi ara ŋana noko ne ŋgua, ande tia.'

¹⁹ Nŋenŋga aporo taulo tu, 'Maro Njalae, kinzi tamâta ŋinde warakanzi sisama tu muŋga naŋa alâ pasauŋa ne luma rârâ ilolo ŋana apunzi tamâta ŋinde kalonzi tawana noko, aku aonzi lâ luma sakamao ilo tona.

²⁰ Muŋga kinzi sipu noko ne tamâta Setepana pâta imâte. Ina tamâta ŋana iporo itula noko parina kâ. Andeta lâ zoni ndaina naŋa warakâŋgu amo kunzi, aku ilonju ara ndo ŋana nenzi vetâŋa ŋinde kâ. Aku naŋa warakâŋgu akatona nenzi pasawaŋa, lâ zo ŋinde sipu i pâta imâte.'

²¹ Andeta Maro Njalae ipai naŋa tu, 'Noko kulâ. Naŋa ma ao noko kulâ panzi tinikoa ŋgu simo malawae ŋinde.' "

Rom zugu tamâta nenzi koipu ikatona Paulo

²² Kinzi Juda tamâta silonjo Paulo ne ŋgua ilâ imotu lâ ŋinde, ŋinenŋga kawanzi ŋalae sisarâwa mine tu, "Tapu pâta imâte! Ambo tamâta mine imo via, ande ŋinde nde ara tia ndo!"

²³ Kinzi wisinzi nâna ŋalae ŋinde, aku sisarâwa pwapwataki. Sikai nenzi pasawaŋa luandondo piti ku sipu tâno pa ŋai, sipu tâno pa ŋai. Aku sinzoro tâno gawura silinji kâki tona.

²⁴ Tia ku zugu tamâta nenzi koipu ipainzi ne tamâta tu ma sikai Paulo silâ nenzi luma ilo. Aku ipainzi tu ma sipalili i lâ mbilâo ku sikasoŋa ŋana ŋgu nenzi wisi-nâna ŋinde ne duvi kâ.

²⁵ Kinzi zugu tamâta wâlo nâ sipa Paulo kaika ŋana ma sipalili kâ, andeta ipai zugu tamâta nenzi katonâŋa tonje imandi wanŋira laiti mine tu, “Naŋa nde Rom lawea warakâŋgu, aku miki ŋandai kao naŋa alâ pa ŋgua nia ŋga. Taitu ŋine miki katu kapalilina. Tiambo Rom ne ŋgua tukuŋa isâu ŋana vetâŋa mine, tiya?”

²⁶ Zugu tamâta nenzi katonâŋa nde iloŋo Paulo ne ŋgua ŋinde lâ, ŋinenŋa ilâ iporo pa ne koipu. Aku ikasoŋa tu, “Kala ŋine noko kutu kuveta mana, a? Tamâta ŋine nde Rom lawea warika ma!”

²⁷ ŋinenŋa koipu ilâ pa Paulo, aku ikasoŋa tu, “Noko kuporo pwataki pa naŋa ŋga. Noko nde Rom lawea warika, tiya?” Ande Paulo iporo taulo tu, “Naŋa atogo Rom tamwatâŋgu mine”.

²⁸ Aku koipu iporo mine tu, “Naŋa muŋga ao mbaliŋa ŋalae ŋinde ilâ panzi tamâta ŋalaŋala, ŋinenŋa ŋinŋere ŋgua lâ pepa tini tu naŋa lawea warika lâ Rom.” Ande Paulo iporo taulo tu, “Naŋa aveta mine, ande tia. Naŋa mama nde Rom lawea warika sondo, aku ŋana nzâla ŋinde kâ naŋa apâŋga atogo Rom tamwatâŋgu mine.”

²⁹ Paulo iporo mine, aku marumbu. Kinzi zugu tamâta walele nâ sio nenzi mbilâo ndue aku sipile Paulo silâ pa nia pinde. Aku nenzi koipu kala wisi motu mine nâ, ŋana tu Paulo nde itogo Rom lawea warika, andeta i muŋga ipa Paulo kaika koa tia nâ.

³⁰ Zugu tamâta nenzi koipu ŋinde nde ilo tu isama mine: ŋana sâ kâ ŋga kinzi Juda tamâta sipowe ŋgua lâ Paulo tini. Mine kala wurita kilo, ŋinenŋa ikai wâlo piti lâ Paulo tini, aku ipasupwa ilâ panzi patarawâŋa tamâta ŋalaŋala sitavanzzi Juda nenzi tamâta mbâna-mbâna rârâni. Iporo kaika panzi tu ma sipasau kuku i. Simâ sipasau lâ, ŋinenŋa koipu ikai Paulo imâ ku iŋgunu imandi naonzi.

23

Paulo itula ŋgua pwataki panzi Juda tamâta ŋalaŋala

¹ Paulo nde mata ilea sondo panzi tamâta ŋalaŋala, ŋinenŋa iporo mine tu, “Ninŋu-nambwe wukale, lâ nia ndoyo, aku imâ lee ipâŋga lâ zo ŋine, ande nanenŋu vetâŋa rârâni ikeno nia yo lâ Maro Kindeni nao. Naŋa uru aveta ikura i ne pateâŋa mine, aku iloŋgu ara ŋana

warakâŋgu nenŋu vetâŋa rârâni. Naŋa aveta vetâŋa tonje soki, ande tia.”

² Iporo ŋgua mine lâ, ŋinenŋa patarawâŋa tamâta ŋalae Aninia ipainzi tamâta simandi Paulo tini laiti ŋinde tu ma siponza i kawa.

³ Andeta Paulo ipai tu, “Noko kutogo ŋgumbi ŋinga mine, karae nâ nde ara, anŋa ilo nde sâmbu! Maro Kindeni ma iponza noko mine nâ! Mao nâ, noko kusanŋona ŋgua nia ŋine ŋana kulea pa nanenŋu vetâŋa, ikura Mose ne ŋgua tukuŋa itula mine; andeta noko tamwata kulaŋa kupole ŋgua tukuŋa, kala kusupwanzzi tu siponza naŋa!”

⁴ Kinzi tamâta simandi Paulo tini laiti ŋinde nde sipai tu, “Wa, tiambo noko kutu kuporo soki pa Maro Kindeni ne patarawâŋa tamâta ŋalae, a?”

⁵ Ande Paulo iporo taulo tu, “Ninŋu-nambwe wukale, naŋa azizâla ŋana tamâta ŋinde tu i nde patarawâŋa tamâta ŋalae. Kinda nenda ŋgua tukuŋa ikeno lâ pepa tini mine tu, ‘Noko ma kuporo soki pa noko tamwata ŋgu nenzi koipu ndimo’. ŋinde nâ nde naŋa asama lâ.”

⁶ Paulo isama tu kinzi Juda tamâta pinde simo pasauŋa ŋinde nde lâ Sadyusi ŋgu, anŋa pinde nde lâ Parisai ŋgu. Mine kala isarâwa panzi tamâta ŋalaŋala mine tu, “Ninŋu-nambwe wukale, naŋa nde Parisai ŋgu tamwatâŋgu! Mao nâ, Parisai ŋgu nenzi vâsa kala nanani! Naŋa kalonŋu tawana tu Maro Kindeni ma muli ipanŋonzi tamâta rârâni lâ mateŋa nianzi simo vianzi kilo, aku ŋana duvi ŋine kâ kinzi sio naŋa lâ ŋgua nia kala amo ŋai.”

⁷ Paulo iporo mine lâ, aku walele nâ kazâŋa ipâŋga lâ pasauŋa nia. Kinzi Parisai tamâta ŋga kinzi Sadyusi tamâta nde sipwa pwapwataki mo rua, aku sipawa ŋgua.

⁸ Naŋa tu Parisai ŋgu uru kalonzi tawana tu kinzi mateŋa tamâta ma muli simandi simo vianzi kilo. Aku kalonzi tawana tu kinzi aŋelo wa koroani wa simo tona. Anŋa kinzi Sadyusi ŋgu kalonzi tawana mine, ande tia.

⁹ Mine kala nduŋenŋa ŋalae ipâŋga lâ pasauŋa nia. Kinzi Parisai ŋgu nenzi pananâŋa tamâta ŋana ŋgua tukuŋa kâ nde simandi ku siporo kaika tu, “Maka iloma pateu tu tamâta ŋai iveta vetâŋa soki tonje tia. Tiambo koroani tonje tâku aŋelo tonje tâ itula ŋgua papa.”

¹⁰ Sipawa ŋgua lee, aku kazâŋa ipâŋga more-more ŋalae. Aku zugu tamâta nenzi koipu iruru tu kinzi ma sipakawe Paulo ku sitapa utu mo rua ma imâte. Mine kala ipainzi ne zugu tamâta tu ma sindue sikai Paulo sitapa piti lâ ŋgu ŋgininzi, ŋinenŋa ma sikai silâ warakanzi nenzi luma ilo.

¹¹ Siveta mine lâ, aku zoni ndaina, lâ mbo, nînennga Maro Nalae tamwata imâ imandi Paulo tini laiti ku ipai tu, "Kumandi kaika, aku kururu ndimo. Noko munnga kutula naŋa parinânŋu lâ Jerusalema lawea, aku Maro Kindenî ipatea tu noko ma kuveta mine nâ lâ Rom lawea tona."

Kinzi Juda tamâta sipa ngua tu ma sipu Paulo pâta imâte

¹² Aku wurita kilo, kari ikâki lâ, nînennga Juda tamâta pinde sipasau ku sipa ngua lâ warakanzi nâ nŋininzi. Siporo tu, "Kinda tapa ngua mine lâ Maro Kindenî nao; kinda ma taka tia wa tanu tia wa lee, ikura lâ zo ndia ma tapu Paulo pâta imâte."

¹³ Kinzi tamâta kala siveta ngua pânŋa nînde kambwanjenzi nde ipole tamâta rua (40).

¹⁴ Nînennga silâ panzi patarawânŋa tamâta nalanjala ku siporo tu, "Maka munnga kaveta ngua pânŋa kaika lâ Maro Kindenî nao tu ma kaka kâpwa tonŋe tia lee, ikura lâ zo ndia ma kapu Paulo pâta imâte."

¹⁵ Mine kala maka kano pa miki katavanzi tamâta nalanjala tu miki ma kapasupwa ilâ pa zugu tamâta nenzi koipu tu ma walele nâ ikai Paulo imâ pami. Ara nana miki ma kapai tu, 'Maka iloma tu kasama Paulo ne ngua duvi sondo'. Anga maka nde ma kao nana i lâ nzâla. I ma imâ ipânŋa pami tia yo, nînennga ma kapu pâta imâte."

¹⁶ Andeta Paulo numbaila tamâne tonŋe ilonŋo ngua tu tamâta pinde ma simuna lâ nzâla ku ma sipu Paulo pâta imâte. Mine kala ilâ zugu tamâta nenzi luma ilo ku itapâri ngua nînde pa Paulo.

¹⁷ Nînennga Paulo isarâwa pa zugu tamâta nenzi katonânŋa tonŋe tu imâ, aku ipai tu, "Pwai tamâta limoa nŋai kulâ pa nemi koipu tamâta. I ilo ngua tini itu iporo papa."

¹⁸ Mine kala tamâta nînde ikai lâlu ilâ pa nenzi koipu, aku ipai tu, "Paulo, ina tamâta nînde imo luma sakamao ilo, ande ino nana tu ma akai lâlu nŋai amâ pano. I ilo ngua tu iporo pano."

¹⁹ Koipu nde ikai lâlu mbalau aku rua silâ pa nia nŋanŋe, nînennga ikasonŋa tu, "Noko ilo tu kuporo mana pa nana."

²⁰ Ande lâlu ipai tu, "Kinzi Juda tamâta nde sipa ngua kaika tu ma wurita kilo, nînennga ma sino pano tu kuo Paulo ilâ panzi Juda nenzi tamâta nalanjala. Kinzi ma silânŋe sipaino tu ilonzi tu sisama i ne ngua duvi sondo."

²¹ Taitu noko ma kusâu pa nenzi ngua ndimo. Nana tu tamâta pinde, kambwanjenzi ipole tamâta rua (40), ande siveta

ngua pânŋa lâ Maro Kindenî nao tu ma sika tia wa sinu tia wa lee, ikura lâ zo ndia ma sipu Paulo pâta imâte. Kala nîne simuna simo nzâla nŋanŋe sio nana i kâ. Kinzi sio tininzi nŋanano tu ma kusâu pa nenzi ngua."

²² Nînennga koipu io lâlu nînde ilâ, aku itu kaika papa tu, "Noko ma kutapâri pa tamâta tonŋe tu munnga kumâ pana nana kutula ngua nîne pana, mine ndimo."

Zugu tamâta nenzi koipu io Paulo ilâ pa koipu nalanjala Feliks

²³ Nînennga koipu nînde isarâwa panzi ne tamâta rua, aku ipainzi tu, "Miki rua ma kakainzi zugu tamâta kambwanjenzi tamâta nalanjala rua (200), sitavanzi zugu tamâta kambwanjenzi tamâta nŋato kanaanŋo saŋao (70) uru sisasona hosi kumbunzi, anga zugu tamâta kambwanjenzi tamâta nalanjala rua (200) uru sikai ua. Kakainzi zugu tamâta râranî nînde aku kaluku nana kapile lawea nîne lâ nîne mbo, kari tai lima kanaanŋo nŋapa, aku kalâ pa Sisaria lawea."

²⁴ Aku kapateanzi hosi pinde pa Paulo tona, nana i kala ma isasona kumbu. Kakai Paulo sondo nâ kalâ pa koipu nalanjala Feliks."

²⁵ Nînennga zugu tamâta nenzi koipu nŋgere ngua pinde lâ pepa tini mine tu,

²⁶ "Nana Klodius Lisias nŋgere ngua nîne imâ pa noko tamâta nalanjala, koipu Feliks. Kari ara."

²⁷ Kinzi Juda tamâta munnga sikale tamâta nîne kaika, nana ma sipu pâta imâte. Andeta nana alonŋo pâri tu i nde itogo Rom lawea warika, kala akainzi nanenŋu zugu tamâta pinde ku kalâ kakai i piti lâ mbaunzi ilo.

²⁸ Nana ilonŋu tu asama mine; mana mana nŋa kinzi sisowe ngua lâ i tini. Mine kala akai i alâ apasau kunzi Juda nenzi tamâta nalanjala.

²⁹ Akasonjanzi lâ, nînennga asama tu kinzi sisowe ngua lâ i tini nana warakanzi nâ nenzi ngua tukuŋa. Andeta i munnga iveta vetânŋa soki tonŋe, ikura nana ma ao ilâ luma sakamao ilo ku apu pâta imâte, ande tia.

³⁰ Andeta alonŋo ngua tu tamâta pinde sipavea nâ ku sipa ngua tu ma sipu i pâta imâte. Mine kala ao i imâ walele nâ pano. Aku aporo ngua kaika panzi tamâta nînde munnga sisowe ngua lâ i tini tona. Nana apainzi tu ma silâ siporo nenzi ngua pwataki lâ noko nao, nana noko ma kusama ngua nînde ne duvi. Nanenŋu ngua kala imâ imotu lâ nîne." Koipu nŋgere ngua mine lâ pepa tini.

³¹ Kinzi zugu tamâta sipono muli pa nenzi koipu kawa ngua, aku mboni ndaina

sikai Paulo silâ lee sipânnga Antipatris lawea.

³² Aku wurita mboyo, njinennga zugu tamâta pinde sipilenzi ku sitaulo silâ pa nianzi kilo. Annga zugu tamâta uru sisaŋona hosi kumbunzi njinde simbonzi nâ nde sikai Paulo silâ pa Sisaria lawea.

³³ Kinzi silâ lee sipânnga Sisaria lâ, njinennga pepa silua koipu ŋalae, aku sio Paulo lâ i mbau ilo.

³⁴ Koipu ŋalae nde ipono pepa marumbu lâ, njinennga ikasona Paulo tu, “Noko ne lawea tina nde ikeno lâ tâno ndia.” Ande Paulo ipai tu, “Nanenggu lawea tina ikeno lâ Silisia tâno.”

³⁵ Njinennga koipu iporo tu, “Ara. Mambo kinzi tamâta situ sisowe ŋgua lâ noko tini njinde nde simâ sipânnga ŋga, njinennga ma aloŋo noko ne ŋgua.” Aku io Paulo lâ luma sakamao ilo, lumani njinde ikeno koipu ŋalae Herot ne luma ilo.

24

Kinzi Juda tamâta ŋalanjala sio Paulo ilâ pa ŋgua nia

¹ Kari lima ilâ lâ, njinennga patarawâna tamâta ŋalae Aninia indue imâ Sisaria lawea, itavanzi Juda nenzi katonânga pinde ŋga tamâta tonje, i ŋa mine Tertulus. Tertulus uru iveta wurâta ŋana ikai tamâta kawanzi ŋgua itula pwataki lâ ŋgua nia. Kinzi njinde rârâni simâ ŋana ma simandi koipu nao sisowe ŋgua lâ Paulo tini.

² Koipu ŋalae nde isarâwa panzi zugu tamâta tu sikai Paulo imâ imandi naonzi, njinennga Tertulus iporo isowe ŋgua lâ Paulo tini. Iporo tu, “Tamâta ŋalae Feliks, noko uru kuvila maka Juda tamâta sondo ndo. Mine kala maka kamo ara nâ, aku kazâna tonje isânda kuluma, ande tia. Noko ne ilo-kalo ara njinde nde isukano ŋana kuveta vetâna ara nâ lâ nia njine.

³ Mine kala maka rârâni iloma ara ndo, aku ikura zo zo kawama ndanje ŋalae imâ pa noko Feliks, noko tamâta ara ndo.

⁴ Taitu naŋa tiningu pwâka tu akaino kaika ikura zo luandongo. Naŋa ano pano tu kuveta kie ara pama, aku kutambira taŋa pa nema ŋgua mbuku taitu nâ.

⁵ Maka kamora tamâta ŋai tu i tamâta ŋana iveta vetâna potomule kâ. I uru iveta wisi-nâna ku ikai kazâna panzi Juda tamâta rârâni simo nia ndoni lâ tâno kulu. I uru ikai poe pa ŋgu tonje, ŋanzi mine ‘Nasarete ŋgu’. Muŋga ŋgu njinde sitoto maka nema ŋgu pwapwataki ku simo ŋgu tonje.

⁶ Andeta njinde nâ tia; tamâta ŋai itogo tu iveta potomule lâ Maro Kindeni ne luma sapânga tona. Mine kala maka kakale kaika lâ. [Maka iloma tu kao ilâ pa warakama nema ŋgua nia, ikura nema ŋgua tukuŋa itula mine.

⁷ Andeta tia. Zugu tamâta nenzi koipu Lisias imâ ipânnga, aku iporo ŋgua kaika pama ku itapa tamâta njine saŋema.

⁸ Aku ipaima tu, ‘Ambo tamâta tonje itu isowe ŋgua lâ tamâta njine tini, ande i ma ilâ imandi Feliks nao.’ * Mine kala koipu ŋalae, ambo noko tamwata ma pwasona i, ande ma kusama tu ŋgua rârâni kala maka kasowe lâ i tini njine, ande mao kanaŋo.” Tertulus iporo ŋgua mine pa Feliks.

⁹ Njinennga kinzi Juda tamâta sisuka Tertulus ne ŋgua njinde, aku kinzi kala sisowe ŋgua kie taituni lâ Paulo tini. Siporo pwataki tu, “Ŋgua njinde rârâni nde mao nâ”.

Paulo itula ŋgua pa Feliks

¹⁰ Njinennga koipu ŋalae isowe mbalau pa Paulo tu ma imandi iporo ŋgua kâ. Aku Paulo imandi ku iporo tu, “Naŋa asama tu noko uru kuveta ŋgua sondo panzi Juda ŋgu ikura mbwera rârâ ilâ lâ. Mine kala ilongu ara nâ ŋana aporo nanenggu ŋgua pwataki pano.

¹¹ Ambo noko ma pwasonpanzi tamâta ŋai, ande noko tamwata ma kusama tu nanenggu ŋgua njine nde mao; muŋga, kari saŋao kanaŋo rua waŋai ilâ lâ, ande naŋa akâki alâ pa Jerusalem ŋana awâŋgi apaneana Maro Kindeni kâ.

¹² Kinzi Juda tamâta ŋai ŋandai simora naŋa aporo apawa ŋgua kinzi tamâta pinde lâ luma sapânga ilo ŋga. Aku ŋandai simora naŋa aveta wisi-nâna panzi tamâta lâ luma ŋana pasauŋa kâ ilo wa lawea ilo ŋga.

¹³ Aku ŋgua kala njine sisowe lâ tiningu lâ noko nao, ande sikura ŋana situla pwataki pano tu ŋgua njine nde mao, ande sikura tia.

¹⁴ Taitu naŋa ma atula ŋgua tonje pwataki pano. Mao nâ, naŋa apono muli pa ‘Nzâla’ njinde kinzi warakanzi uru siporo tu ‘nzâla laŋeŋa’. Aku uru awâŋgi apaneana maka timbuna nenzi Maro Kindeni ikura nzâla njinde ne mâsi. Naŋa kalongu tawana ŋgua wa vetâna ndia rârâni iyoke Mose ne ŋgua tukuŋa, aku kalongu tawana ŋgua rârâni kinzi ŋgua-tulâna tamâta muŋgâna singere lâ pepa tini njinde tona.

¹⁵ Naŋa kalongu tawana Maro Kindeni, aku uru ao tiningu pa i tu ma ipanjonzi

* 24:8 6-8 Nia ndoyo, ŋgua njine kala ikeno ŋgumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonje ipânnga lâ muli nde isenje ŋgua njine ilâ kuku ŋgua ikeno muŋga.

tamâta munga simâte njinde lâ matera nianzi, kinzi saka wa ara wa. Aku kinzi tamâta nji kala kalonzi tawana mine nâ.

¹⁶ Mine kala ikura zo zo, naŋa apakatona warakânŋu nenŋu vetâŋa sondu, nana ma amo ilonŋu mbâra-mbâra, nanenŋu soki tonŋe tia lâ Maro Kindeni nao anŋa lâ tamâta naonzi tona.

¹⁷ Munŋa, naŋa apile Jerusalem lawea ku amo nia pinde ikura mbwera pinde. Njinenŋa ataulo amâ kilo panzi warakânŋu nenŋu ngu, nana ma awae mbaliŋa pinde panzi sugorai tamwatanzi, aku nana ma aveta patarawâŋa pinde tona.

¹⁸ Naŋa amâ apânŋa Jerusalem lawea lâ, njinenŋa apaveta kuku Juda nenzi mâsi nana tini mbâra-mbâra kâ. Marumbu lâ, njinenŋa alâ luma sapâŋa ilo nana awae mbaliŋa njinde ku aveta patarawâŋa. Mine kala lâ zo njinde kinzi simora naŋa amo luma sapâŋa ilo, ande soki tonŋe ikeno tiningu, ande tia. Naŋa nandai akainzi tamâta râra simâ simo kuku nana nŋa, aku nandai aveta ndunŋeŋa kaŋa-kaŋa nŋa.

¹⁹ Andeta Juda tamâta pinde munŋa soka pa Esia tâno simâ, ande sikai kazâŋa pa naŋa. Ambo kinzi simo nji kuku kindâ tâ, ambo situ sisowe nŋua lâ naŋa tiningu tâ, ande ara nana ma njine siyâti simâ pa nia yo lâ noko nao. Andeta tia, kinzi nandai simâ nŋa.

²⁰ Mine kala ara nana kinzi tamâta nji warakanzi ma situla nŋua pano. Munŋa, lâ zo njinde amandî Juda tamâta nalanjala naonzi, ande kinzi simora naŋa aveta vetâŋa soki ndia, a?

²¹ Andeta naŋa asama tu lâ zoni ndaina, ande naŋa aporo nŋua taitu nâ kala simora tu nŋua soki. Naŋa amandî naonzi ku asarâwa mine tu, 'Naŋa kalonŋu tawana tu Maro Kindeni ma muli ipanŋonzi tamâta râra nia lâ matera nianzi simo vianzi kilo, aku nana duvi njine kâ kinzi sio nana lâ nŋua nia kala amo nji.' " Paulo iporo nŋua mine pa Feliks.

²² Feliks nde isama sondu ndo nana kalotawana tamâta nenzi ilo-kalo wa mâsi wa. Mine kala itoto kinzi Juda tamâta nenzi nŋua, aku ipainzi tu, "Mwanŋa nŋa. Mambo zugu tamâta nenzi koipu Lisias indue imâ nŋa, njinenŋa ma aveta nemi nŋua sondu."

²³ Njinenŋa Feliks ipainzi zugu tamâta nenzi katonâŋa tu ma ikai Paulo ilâ io lâ luma sakamao ilo. Taitu i nandai itu kaika nana Paulo nŋa. Isâu panzi Paulo ninambwe tu ma simâ sivila i nana kelekele pinde kâ.

Feliks ikai Paulo kaika lâ luma sakamao ilo ikura mbwera rua

²⁴ Zo pinde ilâ lâ, njinenŋa Feliks ikai kaiwa Drusila, aku kinzi rua silâ pa nŋua nia kilo. Drusila nde Juda taine. Feliks itu ilonŋo Paulo ne nŋua pinde. Mine kala ipasupwa ilâ pa Paulo tu ma imâ. Paulo imâ lâ, njinenŋa itula nzâla pwataki nana tamâta ma sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi kâ.

²⁵ Paulo iporo itula nŋua nana kindâ ma mulinda pa mâsi sakamao ku tapaveta kuku vetâŋa ara nâ. Aku itula nŋua nana Maro Kindeni ne zo nana ma ipare nia panzi tamâta râra nia nenzi vetâŋa kâ tona. Paulo iporo nŋua mine lâ, aku Feliks iruru pâta kanoŋo. Njinenŋa ipai Paulo tu, "Njine ikura lâ! Kala njine noko kulâ. Ambo nanenŋu zo tâ lâ muli, njinenŋa ma asarawano kumâ kilo."

²⁶ Aku Feliks nde io tini nana kelekele pinde tona. Ilo tu Paulo ma mbumbu pinde ilua tona, nana i ma iyaute Paulo ilâ. Mine kala zo râra ipasupwa pa Paulo tu imâ, aku kinzi rua siporo nenzi nŋua.

²⁷ Andeta Feliks ilo tu ma ipu kinzi Juda tamâta tininzi. Mine kala ipile Paulo imo luma sakamao ilo nâ. Simo lee mbwera rua ilâ lâ, njinenŋa Porsius Festus ipânŋa ikai Feliks nia.

25

Paulo ino tu Koipu Njalae Kaisara ma ilonŋo i ne nŋua

¹ Koipu Festus imâ ipânŋa Judia tâno nana ma ikai koipu pa nia njinde. Imo Sisaria lawea ikura kari nŋato lâ, njinenŋa ipile njinde ku ikâki ilâ pa Jerusalem lawea.

² Njinenŋa kinzi patarawâŋa tamâta nalanjala sitavanzi Juda nenzi katonâŋa pinde nde silâ pa Festus tu ma sisowe nŋua lâ Paulo tini.

³ Kinzi sino kaika papa mine tu, "Kusukama tâ, aku kuo tamâta njinde ilâ pa Jerusalem". Kinzi ilonzi tu ma simuna lâ nzâla nŋane ku ma sipu Paulo pâta imâte.

⁴ Aku Festus itu lâ kawanzi tu, "Ayo, Paulo imo luma sakamao ilo lâ Sisaria lawea, aku tini nâ ma naŋa warakânŋu ataulo alâ lawea njinde.

⁵ Mine nde ara nana nemi tamâta nalanjala pinde ma soka kuna kandue kalâ. Ambo tamâta njinde munŋa iveta vetâŋa soki tonŋe tâ, ande miki ma kaporo nemi nŋua pwataki lâ nŋua nia."

⁶ Festus imo kunzi ikura sânda taitu wanjai marumbu lâ, njinenŋa indue ilâ Sisaria lawea. Aku mbwale kilo, njinenŋa ilâ isanŋona nŋua nia ku ipainzi ne zugu tamâta tu ma sikai Paulo simâ.

⁷ Paulo imâ ipânŋa lâ, njinenŋa Juda tamâta nalanjala kala munŋa sipile

Jerusalem simâ ñinde, ande simandi sinje Paulo lâ. Aku sisowe ñgua malia rârâ ñinde lâ Paulo tini, andeta sikura ñana situla pwataki tu nenzi ñgua ñinde nde mao, ande tia.

⁸ Sisowe ñgua mine lee marumbu lâ, ñinenja Paulo iporo ñgua taulo panzi mine tu, "Nanja ñandai alaña apole Juda nenzi ñgua tukuña ñga. Aku ñandai aveta vetâña soki tonje lâ luma sapâña ilo ñga. Aku ñandai aveta vetâña soki tonje Koipu Njalae Kaisara munja indi kaika ñana ñga."

⁹ Festus itu iveta kie ara panzi Juda tamâta. Mine kala ikasonja Paulo tu, "Noko ilo tu ma kulâ Jerusalem, tiya? Ambo noko ilo mine, ande ma aloño ne ñgua lâ Jerusalem."

¹⁰ Andeta Paulo ipai Festus tu, "Ayo, noko pwai Koipu Njalae Kaisara ndamwa kumâ kala kumo ñgua nia ñine. Aku lumani ñaina lâ nde nia sondo ñana atula nanenju ñgua. Noko tamwata kusama tu nanja ñandai aveta vetâña soki tonje panzi Juda tamâta ñga.

¹¹ Ambo nanja munja aveta vetâña soki tonje, ande ara ñana zugu tamâta ma sipu nanja pâta amâte, ikura Rom nenzi ñgua tukuña itula mine. Andeta tia. Taitu kulonjo ñga; ambo kinzi Juda tamâta ñine sisowe ñgua larjenja nâ lâ tiningu, ande tamâta tonje ikura ñana io nanja alâ kinzi mbaunzi ilo, ande tia ndo kanarjo. Nanja ano tu Koipu Njalae Kaisara tamwata i simbo nâ ma ilonjo nanenju ñgua!"

¹² Paulo iporo ñgua mine lâ, ñinenja Festus iporo ñgua kunzi ne sukâña tamâta. Siporo lâ, ñinenja Festus ipai Paulo tu, "Noko kuno tu Koipu Njalae Kaisara simbo nâ ma ilonjo noko ne ñgua. Ande ara, noko ma kulâ kumandi Kaisarani ne ñgua nia lâ Rom lawea. Kala ñaina."

Festus iporo kuku Agripa ñana Paulo kâ

¹³ Zo pinde ilâ lâ, ñinenja Rom ne koipu tonje, i ña mine Agripa, ikai kaiwa Bernaisi aku kinzi rua simâ pa Sisaria lawea ñana ma simora Festus wa siporo wisi-ara ne ñgua papa wa.

¹⁴ Kinzi rua simo Sisaria ikura zo lu-andondo. Mine kala Festus itapâri pa Agripa ñana Paulo kâ. Iporo tu, "Tamâta tonje imo ñai, mungani Feliks io imo luma sakamao ilo.

¹⁵ Munja, zo tonje nanja alâ amo Jerusalem lawea, aku patarawâña tamâta ñalanjala sitavanzu Juda nenzi katonâña nde sisowe ñgua lâ tamâta ñinde tini ku sino tu nanja ma nâna ñalae ñinde alua.

¹⁶ Andeta apainzi mine tu, 'Maka Rom nema mâsi nde mine; maka tinima pwâka

tu ma nâna kalua tamâta tonje walele nâ. Tamâta ñinde ma imandi munja lâ ñgua nia, ñinenja tamâta ea wisinzi nâna papa ma simandi i nao ku sisowe ñgua lâ tini. Ñinenja i ne zo keno ñana ma ipatula tamwata ne ñgua pwataki ñana vetâña ndia kinzi sitalea i ñana ñinde.'

¹⁷ Nanja aporo ñgua mine lâ, ñinenja kinzi Juda tamâta ñalanjala sindue simâ ñine kuku nanja. Aku nanja amo songo, ande tia. Mbwale kilo, ñinenja asanona ñgua nia ku apainzi tu sikai tamâta ñinde simâ.

¹⁸ Ñinenja Juda tamâta ñinde simandi ñana sisowe ñgua lâ i tini. Nanja atu ma situla ñgua pwataki ñana vetâña soki tonje munja iveta tâ. Andeta tia.

¹⁹ Kinzi sipawa ñgua kuku i ñana Juda nenzi mâsi ñana sipanea nenzi maro kâ. Aku siporo ñgua ñana tamâta tonje tona, i ña mine Yesu, i munja imâte lâ, andeta Paulo iporo tu tamâta ñinde imandi sânda lâ kala imo via kilo.

²⁰ Nanja ilonju tu asama ñgua ñinde ne duvi, andeta nzâla tonje ñana akai ilokalo ñana vetâña mine kâ, ande tia. Mine kala akasonja i tu, 'Noko ilo tu ma kulâ Jerusalem, tiya? Ambo noko ilo mine, ande ma aloño ne ñgua lâ Jerusalem.'

²¹ Andeta Paulo iporo taulo tu, 'Nanja ilonju tu ma amo luma sakamao ñine nâ ilo lee, ikura lâ zo ndia Koipu Njalae Kaisara tamwata ma ilonjo nanenju ñgua sondo.' Mine kala nanja apa ñgua tu i ma imo luma sakamao ilo, aku mwangga ñga nanja ma ao i ilâ pa Kaisara."

²² Festus iporo ñgua ñine lâ, ñinenja Agripa ipai tu, "Nanja ilonju tu ma nanja warakânggu aloño tamâta ñinde ne ñgua." Aku Festus iporo taulo tu, "Ara, ma wurita ñga ma kulonjo i ne ñgua."

²³ Simo lee ku wurita kilo, ñinenja Agripa ku Bernaisi rua sipasawa koipu nenzi pasawana wa siñgâra arara nâ, aku silâ pa ñgua nia sitavanzu zugu tamâta nenzi koipu angga lawea ñinde ne tamâta mbâna-mbâna. Sisanona ñgua nia lâ, ñinenja Festus ipainzi ne zugu tamâta tu ma sikai Paulo simâ.

²⁴ Ñinenja Festus ipainzi tamâta ñalanjala tu, "Koipu Agripa, angga miki tamâta rârâni kala kamo ñine, miki matami kamora tamâta ndai. Munja, kinzi Juda tamâta rârâni simo Jerusalem lawea wa Sisaria lawea nde sisowe ñgua lâ i tini lâ nanja naonju. Aku kawanzi ñalae sisarâwa kaika pana tu ma apu i pâta imâte. Kinzi tininzi pwâka tu i ma imo via.

²⁵ Ambo taitu nanja asama tu i munja iveta vetâña soki tonje, ikura nanja ma ao lâ zugu tamâta mbaunzi ilo ñana ma sipu

pâta imâte kâ, ande tia. Andeta i tamwata ino kaika tu Koipu Nalae Kaisara simbo nâ ma ilonjo i ne ngua. Mine kala ilonju pateo tu ma ao ilâ pa Rom lawea.

²⁶ Naja aroto njana ngua kanaŋo pinde njana i kâ, njana ma angere lâ pepa tini ao ilâ pa nenda Koipu Nalae Kaisara. Andeta tia. Koipu Agripa, njana duvi njine kâ kala njine akai tamâta njinde imâ imandi noko nao, aku imandi miki tamâta rârâni naomi tona. Naja ilonju tu kinda ma tatambira tanjânda sondo pa i ne ngua, njana ma akai ngua kanaŋo pinde angere lâ pepa tini.

²⁷ Ambo naja ma akai tamâta tonje muŋga imo luma sakamao ilo, aku ao ilâ pa koipu tonje, ande njinde ara. Taitu ara njana angere ngua pinde lâ pepa tini njana atula i ne vetâŋa soki pwataki tona. Ambo naja ma aveta mine tia, ande njinde ma ara koŋa tia." Festus iporo njana mine.

26

Paulo iporo ipatula i tamwata parina pwataki pa Koipu Agripa

¹ Njineŋga Koipu Agripa ipai Paulo tu, "Ara mbo, kala njine kuporo noko tamwata ne ngua". Mine kala Paulo mbau kâki itogo panzi tamâta njalanjala, aku iporo mine tu,

² "Koipu Agripa, kala njine naja ma aporo ngua pano njana ngua rârâni kinzi Juda tamâta muŋga sisowe lâ tiniŋgu. Naja ilonju ara ndo njana atula nanenju ngua njine lâ noko nao,

³ njana tu noko kusama pâta njana maka Juda ngu nema mâsi ndoni wa ngua rârâni uru kapawa wa. Mine kala ano pano tu ma kulonjo nanenju ngua sondo, aku kulelea nanenju ngua njine walele ndimo.

⁴ Muŋgani, lâ zo njinde naja lâlu kirimwata yo ku amo warakâŋgu nenju tâno, aku imâ lee ipâŋga lâ zo njinde naja amo lâ Jerusalem lawea, ande nanenju vetâŋa rârâni nde ikeno nia yo lâ Juda tamâta rârâni naonzi.

⁵ Nia ndoyo kinzi sisama naja kilalâŋgu marumbu lâ. Ambo ilonzi tu siveta mine, ande sikura njana situla parinâŋgu pwataki sondo ndo. Kinzi sisama tu naja muŋgani apono muli pa Parisai ngu nenzi vetâŋa. Kinzi tamâta lâ Parisai ngu uru sipaveta sondo ndo kuku Mose ne ngua tukuŋa rârâni, aku ngu tonje ipolenzi Parisai ngu njana soka ngua tukuŋa muli kâ, ande tia ndo.

⁶ Naja kalonju tawana Maro Kindeni, aku i muŋga ipa ngua kunzi timbuna tu ma isupwa Pavilâŋa Tamâta imâ. Naja kalonju tawana ngua pâŋa njinde, aku

njana duvi njinde kâ kala njine amo ngua nia njine.

⁷ Maka Juda tamâta nema ngu kambwanjema saŋao kanaŋoma rua, aku maka rârâni uru kapanea Maro Kindeni ikura kari wa mbo wa. Koipu Nalae, maka rârâni uru kao tinima njana ngua pâŋa njinde ne kanaŋo, aku njana duvi njinde kâ kinzi sisowe ngua lâ tiniŋgu.

⁸ Miki tamâta pinde uru kaporo tu, 'Maro Kindeni ikura njana ipanjonzi tamâta lâ materja nianzi simo vianzi kilo, ande tia.' Ayo, njana sâ kâ nga ilo-kalo mine ikeno pami, a?

⁹ Muŋga, naja warakâŋgu kala ilonju pateo tu ambo ma amandi kaika njana azavaru Yesu Nasarete Tamwata njana, ande njinde ma ara.

¹⁰ Aku naja aveta mine nâ lâ Jerusalem lawea. Akai patarawâŋa tamâta njalanjala ndamwanzi, njineŋga alâ akainzi tamâta rârâ muŋga sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu, aku aonzi lâ luma sakamao ilo. Aku asâ tu ma sipunzi pâta simâte njana nenzi kalo-tawana njinde kâ.

¹¹ Ikura zo rârâ naja alâ luma njana pasauŋa kâ ilo ikura lawea lawea, aku aveta malia panzi kalo-tawana tamâta. Zo pinde aveta rururja panzi ku apainzi tu ambo ma siporo ngua pavaligiŋa pa Maro Nalae Yesu tia, ande ma apunzi. Andeta njinde nâ tia; naja wisinju nâna njalae njinde panzi, ande kala atangulanzi alâ lee apâŋga lawea pinde ikeno tâno mala-malawae."

Paulo itapâri njana zo njinde io ne kalo-tawana ilâ pa Yesu

Pâri Tamâta 9:1-18, 22:1-16

¹² "Mine kala zo tonje naja akai patarawâŋa tamâta njalanjala ndamwanzi, aku siona ayoka alâ pa Damaskus lawea.

¹³ Koipu njalae, naja ayoka lee ku kari imâ ngini, njineŋga matâŋgu ilâ amora sinâla tonje iyoka pa samba indue imâ ipane nia pâta lâ. Sinâla njinde nde ipole kari ne sinâla marumbuni lâ. Sinâla imâ ipâŋga ipane naja tavanzi tamâta soka kuna njinde.

¹⁴ Maka rârâni patama kandue tâno kulu, njineŋga alonjo kawa ngua tonje imâ pana lâ Hibru ngua mine tu, 'Saulo, Saulo, njana sâ kâ nga kuveta wurâta njana kuyaula naja, a? Njinde itogo noko mbau kupu kekelele tonje mata ikeno tini, kala nâna kulua tamwata.'

¹⁵ Njineŋga naja akasonja tu, 'Maro, noko nde ea.' Aku Maro Nalae iporo tu, 'Naja nde Yesu. Naja nde tamâtani njine noko kuveta wurâta njana kuyaulana kâ.

¹⁶ Ayo, kumandi sânda. Naja amâ apatua pano njana duvi njine kâ; naja

apateano tu ma kuveta wurâta pa naŋa. Aku noko ma kutula ŋgua pwataki panzi tamâta ŋana vetâŋa ŋinde naŋa munŋa atula pano, aku ŋana vetâŋa pinde ma muli atula pano tona.

¹⁷ Mwanŋa nga kinzi tamâta lâ noko tamwata ne ŋgu wa tinokoa ŋgu wa, ande ma sikai kazâŋa pano. Andeta naŋa ma akaino piti lâ mbaunzi ilo. Naŋa asupwano tu ma kulâ panzi,

¹⁸ ŋana kuveta matanzi pareŋge. Njineŋa kinzi ma sipu mulinzi pa kondoma, aku ma sipalele simâ pa sinâla. Kinzi ma sipile Sadana ne walo kaika, aku ma simâ pa Maro Kindeni. Mine kala naŋa ma azavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi, aku kinzi ma simo nanenŋu tamâta, sitavanzi tamâta ndia rârâni kalonzi tawana naŋa kala sipânŋa mbâra-mbâra. Maro Njalae iporo ŋgua mine pa naŋa.

Paulo itapâri pa Agripa ŋana wurâta i munŋa iveta pa Maro Kindeni

¹⁹ "Koipu Agripa, naŋa tanjânŋu kaika ŋana ŋgua aloŋo lâ samba ne mâsi kaika ŋinde, ande tia ndo.

²⁰ Naŋa amandi ku atula ŋgua pwataki munŋa panzi tamâta simo Damaskus lawea mine tu, 'Miki ma kapile nemi kiesaka ku kapalele ilomi kalomi ilâ pa Maro Kindeni. Aku kapaveta kuku vetâŋa ara nâ, ŋana ŋinde ma itula panzi tamâta tu miki kapalele ilomi kalomi mao nâ.' Aku muli, njineŋa atula ŋgua kaŋa taituni panzi tamâta simo Jerusalem lawea anŋa lâ lawea ndoni ikeno Judia tâno. Njineŋa atula ŋguani ndaina panzi tamâta lâ tinokoa ŋgu tona.

²¹ Andeta kinzi Juda tamâta sikai kazâŋa pa naŋa ŋana nanenŋu ŋgua ŋinde kâ. Aku sikaina kaika lâ Maro Kindeni ne luma sapâŋa ilo, aku ilonzi tu ma sipu naŋa pâta amâte.

²² Ambo taitu Maro Kindeni ivilana lee amâ apânŋa lâ zo njine. Mine kala njine amandi ŋai atula ŋgua pa miki rârâni, miki tamâta ŋalaŋala wa miki tamâta kaa nâ wa. Naŋa ŋandai atula ŋgua kaŋa wasaseki ŋga. Naŋa atula ŋgua ŋana vetâŋa ŋinde kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta kuku Mose munŋani siporo tu ma muli ipânŋa.

²³ Kinzi munŋa siporo tu, 'Kiris ma ikai nâna ku ma imâte. Njineŋa i ma imunŋa panzi tamâta rârâni ŋana imandi lâ mateŋa nianzi imo via kilo. I ma itula ŋgua panzi i tamwata ne ŋgu Isrel, sitavanzi tinokoa ŋgu. Aku ŋgua ŋinde ma isinala ilonzi kalonzi itogo sinâla mine.' "

Paulo ilo tu Koipu Agripa ma kalo tawana Yesu

²⁴ Paulo iporo ŋgua mine lâ, njineŋa Festus isarâwa kaika mine tu, "Opopo, Paulo, noko kupânŋa kapa lâ! Noko kupono pepa rârâ ŋinde, ande kala noko ne ilo-kalo ŋinde ivetano kupânŋa kapa lâ."

²⁵ Andeta Paulo iporo taulo tu, "Tamâta ŋjalae Festus, naŋa nde kapa tia. Naŋa ilonŋu kalonŋu ara aporo ŋgua mao nâ.

²⁶ Koipu Agripa isama nanenŋu ŋgua njine ne duvi marumbu lâ. Mine kala akura tu aporo ŋgua pwataki papa i. Vetâŋa ŋinde rârâni ŋandai ikeno paveŋa ŋga. Mine kala nanenŋu morâŋa tu i isama ŋgua njine ne duvi lâ."

²⁷ Paulo iporo ŋgua mine lâ, njineŋa ikasoŋa Koipu Agripa mine tu, "Koipu Njalae, tiambo noko kalo tawana kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta nenzi ŋgua, tiya? Naŋa asama tu noko kalo tawana nâ."

²⁸ Andeta Agripa ipai Paulo tu, "Ayo, tiambo noko kutu kusowe naŋa ilonŋu kalonŋu ikura zo mbwana-mbwana nâ, njineŋa ma kalonŋu tawana Yesu, a?"

²⁹ Aku Paulo iporo taulo tu, "Zo mbwana-mbwana nde ara, aku zo luan-dondo nde ara wa. Naŋa ano pa Maro Kindeni tu noko ma kupânŋa kutogo naŋa mine. Aku ano tu kinzi tamâta rârâni ŋai kala ma sipânŋa sitogo naŋa tona, kinzi njine kala silonŋu nanenŋu ŋgua. Taitu naŋa tiningu pwâka tu wâlo kaika ma ikeno miki tinimi, itogo kala njine ikeno tiningu mine."

³⁰ Paulo iporo mine lâ, njineŋa Agripa, ŋga Festus, ŋga Bernaisi, sitavanzi tamâta ŋinde simo kunzi, ande kinzi rârâni simandi.

³¹ Siyâti silâ pa nia yo, njineŋa siporo ŋgua imâ warakanzi nâ ŋgininzi mine tu, "Tamâta ŋinde iveta vetâŋa soki tonŋe tia. Mine nde kinda takura ŋana tao imo luma sakamao ilo tâku tao ilâ panzi zugu tamâta ŋana ma sipu pâta imâte, ande tia."

³² Aku Agripa ipai Festus tu, "Ambo tamâta ŋinde ŋandai ino tu Koipu Njalae Kaisara simbo nâ ma ilonŋo ne ŋgua, ande noko ma pwura ŋana kuyaute i ilâ. Andeta tia."

27

Kinzi sio Paulo lâ wânŋa kulu ilâ pa Rom lawea

¹ Kinzi koipu sipa ŋgua lâ tu maka ma kakai wânŋa tonŋe kalâ pa Itali tâno kâ. Mine kala sikai Paulo, tavanzi tamâta pinde uru simo luma sakamao ilo, aku sionzi silâ zugu tamâta nenzi koipu tonŋe mbau ilo, i ŋa mine Julius. Julius uru iveta wurâta pa Koipu Njalae Kaisara tamwata.

² Njineŋga maka kakâki Adramitium lawea nenzi wâŋga tonje kulu. Wâŋga njinde nde iluku lâ ñana ikâwa ilâ ikura mâta mâta lee ma ipâŋga Esia tâno. Njineŋga kapile mâta njinde ku kakâwa kalâ. Aku Aristarkus, i Tesalonaika lawea warika lâ Masedonia tâno, ande iyoka kuma kalâ.

³ Maka kalâ lee, aku mbwale kilo, njineŋga kalâ katoa Saidon lawea. Aku Julius iveta kie ara pa Paulo, kala isâu tu Paulo ma ilâ imoranzî ninambwe pinde simo njinde, ñana ma sisuka i ñana kâpwa wa kelekele pinde wa.

⁴ Kamo lee, njineŋga kapile Saidon ku kakâwa kalâ. Andeta lawea iyoka kaika itingîi maka. Mine kala wâŋga ikâwa ilâ pa Saiprus sia muli.

⁵ Njineŋga kakâwa sondo nâ kalâ pa Silisia tâno wa Pamfilia tâno wa. Aku kalâ lee katoa Maira lawea, lâ Lisia tâno.

⁶ Aku lâ lawea njinde, zugu tamâta nenzi koipu imora Aleksandria lawea nenzi wâŋga tonje iluku ñana ilâ pa Itali tâno kâ. Mine kala ikaima kakâki wâŋga njinde kulu.

⁷ Njineŋga kapile Maira lawea, aku wâŋga ikâwa mwasa mwasa ikura lâ zo rârà ilâ. Maka kakâwa kakundua lawea lee ku kalâ kapâŋga Nidus lawea tini laiti. Andeta lawea ipono naoma, kala kakura ñana kakâwa sondo kâ, ande tia. Tia ku kakâwa kalâ pa Krit sia muli, lâ Salmone lawea tini laiti.

⁸ Wâŋga njinde ne wurâta tamâta simakâsa nâ, aku kakâwa kakapîi Krit sâwa sâwa kalâ. Njineŋga kalâ katoa mâta tonje ikeno Lasea lawea tini laiti. Mâta njinde ña mine tu “Mâta Ara”.

⁹ Maka kamo lee zo luandondo ilâ lâ, aku Juda nenzi kumbwa ñana sindi kaika ñana kâpwa kâ nde marumbu lâ. Mine kala kasama tu lawea ñalae ne zo nde imâ ipâŋga laiti lâ, aku kâla-lawea ñalae ma iyaula tâi. Mine nde Paulo ipainzi tamâta ñalajala tu,

¹⁰ “Miki tamâta ñai, nanenngu morâŋa mine; ambo kinda ma toka talâ lâ zo ñjine, ande ma tasânda malia kulu, aku wâŋga tava ne kelekele ma sipayaula. Aku kinda kala ma tapayaula warakânda mine nâ.”

¹¹ Andeta zugu tamâta ne koipu ipono muli pa Paulo ne ñgua, ande tia. Ipono muli pa wâŋga warika kuku wâŋga ne poe tamâta njinde rua nenzi ñgua.

¹² Mâta maka kamo njinde nde ara koŋa tia. Ambo tu kâla-lawea ma ipâŋga, ande wâŋga ma ikura tu ipâti lâ mâta njinde, ande tia. Mine kala wâŋga ne wurâta tamâta rârà nde sisâu tu ma kapile mâta njinde ku kalâ. Kinzi situ ma kalâ katoa Finiks lawea, njineŋga ma kao tinima ñana

zo ara kâ lâ njinde. Finiks nde lawea tonje ikeno pa sâwa lâ Krit sia, aku nenzi mâta ara ñana ma kamuna ñana kâla-lawea kâ.

Lawea ipâŋga iveta kâla kâki ñalae

¹³ Njineŋga zo tonje, mbwera imâ ilanjenzi iyoka sulu nâ. Aku ilonzi patea tu maka ma kakâwa ara nâ kalâ katoa mâta muŋga siporo ñana njinde. Mine kala sitapa wâŋga ne mira kâki ku kakâwa kakapîi Krit sâwa nâ kalâ.

¹⁴ Andeta malawa tia nâ, njineŋga lawea kaika tonje ipâŋga, i ña tu Wâra, iyoka pa Krit sia indue imâ.

¹⁵ Lawea nde itingîi wâŋga kaika lâ, ikura ñana wâŋga ma ikâwa sondo kâ, ande tia. Mine kala maka kasakoko.

¹⁶ Kasakoko kalâ papa sia mota tonje muli, i ña mine Kauda sia. Aku kaveta wurâta ñalae ñana kasine wâŋga ne boti kaika kâ.

¹⁷ Kinzi wurâta tamâta sitapa boti kâki wâŋga kulu, aku ravenja nâ sipa kaika lâ wâŋga tini. Siruru tu wâŋga ma ikâwa ilâ iloko lâ Afrika tâno nenzi kumbu. Mine kala sikai loa piti, aku maka kasakoko nâ kalâ.

¹⁸ Kâla-lawea nde itingîi maka kaika kayâti kataulo. Mine nde wurita kilo, njineŋga sikai kelekele malia pinde ikeno wâŋga kulu ku sitambira indue tâi ilo.

¹⁹ Kari ñato ilâ lâ, njineŋga kinzi wurâta tamâta warakanzi mbaunzi sikai wâŋga tini sanjara ku sitambira indue tâi ilo.

²⁰ Maka kasakoko mine kalâ lee zo luandondo ilâ lâ, aku kamora kari wa pitu wa, ande tia. Lawea iyoka ñalae itingîi maka kayâti kataulo nâ. Mine kala iloma patea tu ma kakura ñana katoa mâta tonje, ande tia; ma kapayaulani nâ.

²¹ Wâŋga ne wurâta tamâta nde sika kâpwa tonje tia lee ikura zo luandondo. Mine kala Paulo imandi naonzi ku ipainzi tu, “Miki tamâta ñai, ambo muŋga miki kaponu muli pa nanenngu ñgua, aku kinda tapile Krit tia, ande miki ma kakura ñana kasânda malia mine kulu, ande tia. Aku wâŋga ne kelekele ma ikeno ara nâ. Andeta tia.

²² Taitu kala ñjine naŋa atu apu tini kaika pa ilomi kalomi, kala apaimi tu miki ilomi ndeka nâ! Tamâta tonje lâ ñgininda ma ipayaula ku nao tia lâ, ande tia. Wâŋga nâ ma ipayaula.

²³ Naŋa nde Maro Kindeni ne tamâta, kala uru apanea i ku aveta wurâta papa. Aku nola mbo, ande i io ne anjelo tonje imâ imandi tiniŋgu laiti.

²⁴ Aku anjelo ipai naŋa tu, ‘Paulo, kururu ndimo. Maro Kindeni ipatea tu noko ma kulâ kumandi Koipu ñalae Kaisara nao. Aku Maro Kindeni ipaloŋo pa noko ne

noŋa lâ, kala tamâta rârâni simo wâŋga ñine kulu kuku noko ma simo ara. Kinzi ma sipayaula tia.’

²⁵ Mine kala apaimi tu miki ma karuru ndimo. Naŋa kalonŋu tawana tu Maro Kindenî ma iveta vetâŋa rârâni ikura muŋga itula pana mine.

²⁶ Ambo taitu kinda ma takâwa lee talâ taloko lâ sia tonŋe.” Paulo iporo ŋgua mine.

²⁷ Sânda rua ilâ lâ ŋga, aku maka kasakoko lee kalâ kapâŋga Mediterenian tâi ŋgini. Aku mbo ŋgini-ŋgini tamwata, ñineŋga wurâta tamâta sisama tu wâŋga ŋga ilâ ipâŋga sia tonŋe tini laiti lâ.

²⁸ Kinzi siloe wâlo ndue ñana sisama nia kâ, aku mira ikeno laiti, ikura tamâta taitu (20). Aku katoa mwasa kilo, ñineŋga siloe wâlo ndue kilo, aku ikura sanŋo kanaanjo lima.

²⁹ Kinzi siruru pâta tu ambo ma kakâwa kalâ, ande ma kaloko lâ mira kulu. Mine kala sitambira wâŋga ne mira ŋpa indue tâi ilo pa wâŋga muli. Ñineŋga sikai noŋa tu ma mbwale pwataki walele nâ.

³⁰ Wâŋga ne wurâta tamâta nde ilonzi tu siroto nzâla ñana sipile wâŋga sitoa kâ. Mine kala siti boti indue tâi ilo, aku silaŋe maka tu ma sisia wâŋga ne mira pinde ndue tâi ilo pa wâŋga nao.

³¹ Andeta Paulo ipainzi zugu tamâta sitava nenzi koipu mine tu, “Ambo tamâta ndai ma sipile wâŋga silâ, ande miki ma kapayaula ku naomi tia lâ.”

³² Mine kala kinzi zugu tamâta sitoto boti ne wâlo, aku boti imbe indue tâi ilo.

³³ Aku laiti ñana mbwale-mbwale kâ, ñineŋga Paulo iporo ŋgua panzi tamâta rârâni simo wâŋga kulu. Paulo ilo tu ma iveta ilonzi ara ñana sika kâpwa kâ. Mine nde ipainzi tu, “Opopo, kalo-lokoni nde ikaimi kaika lâ ikura zo luandongo, kala miki kaka kâpwa tonŋe tia. Mao nâ, kapwami loka nâ ikura sânda rua lâ.

³⁴ Mine kala ano kaika pami tu ñine nâ miki ma kaka kâpwa pinde ñana isukami kâ. Kalonjo ŋga; miki ma kapayaula tia. Miki rârâni ma kamo naomi rege nâ.”

³⁵ Paulo iporo mine lâ, ñineŋga mbau ilâ ikai puroŋa pinde lâ naonzi. I kawa ndaŋge pa Maro Nalae lâ, ñineŋga ipwataki puroŋa ku ika.

³⁶ Ñineŋga tamâta rârâni ilonzi ara mwasa, kala kinzi warakanzi sika kâpwa pinde tona.

³⁷ Maka tamâta rârâni kamo wâŋga ñinde kulu kambwanjema ikura 276.

³⁸ Kinzi sika kuranzi lâ, ñineŋga sitambira kâpwa indue tâi ilo, ñana ma wâŋga malalâka kâ.

Wâŋga ipwa pwapwataki

³⁹ Kari nde ikâki lâ, aku wâŋga ne wurâta tamâta simora nia lâ. Andeta sisama tâno ñinde kilala tia. Matanzi ilâ simora mâta tonŋe, aku ilonzi pateu tu wâŋga ikura ñana ilâ itoa sâwa ñinde.

⁴⁰ Mine kala sitoto wâŋga ne mira ravenja ututu, aku sipile ikeno tâi ilo. Ñineŋga sipalalana ravenja pinde piti lâ wâŋga ne poe tini, aku sipa loa sitapa kâki. Kinzi situ ma sikai lawea ñana ma wâŋga ikâwa ilâ itoa pa tina tini kâ.

⁴¹ Andeta wâŋga ilâ ikâki kumbu kaika tonŋe, aku iloko nâ ikeno. Wâŋga nao nde iloko kaika lâ ikeno kumbuni, aku kâla isapu wâŋga muli lee ipu pwapwataki lâ.

⁴² Ñineŋga zugu tamâta ilonzi pateu tu ma sipunzi tamâta ñinde muŋga simo luma sakamao ilo simâte. Tia ma sireu sitoa tina tini ma sikâwa pwapwataki silâ.

⁴³ Andeta zugu tamâta nenzi koipu ilo tu ma ivila Paulo. Mine kala itu kaika panzi ne zugu tamâta ñinde. Ñineŋga iporo panzi tamâta pinde, kinzi ñinde sikura ñana sireu kâ, aku ipainzi tu, “Miki kasonŋa karea katoa tina tini muŋga ŋga”.

⁴⁴ Anŋa kinzi tamâta pinde sikura ñana sireu tia, ande koipu ipainzi tu, “Miki kakai palaja wa wâŋga ne pinde-pinde muŋga ipwa pwapwataki ñinde, aku karana katoa tina tini.” Kinzi siveta mine nâ, aku rârâni naonzi rege nâ silâ lee sipâŋga tina tini marumbu lâ.

28

Paulo imo Malta sia

¹ Maka rârâni naoma rege nâ katoa tina tini lâ, ñineŋga kasânda tamâta pinde kulunzi. Kinzi sipaima tu sia ñinde ŋa tu Malta.

² Kinzi tamâta simo lawea ñinde nde siveta kenzi ara nâ pama. Karâzi ŋga imbe ñalae, aku nia pisi lâ. Mine kala sisunja yââ ku sikaima kalâ kasanŋona yââ tini kamwai yââ.

³ Paulo nde inzoro kâi pinde io lâ yââ ilo. Andeta mwâta kazâŋa tonŋe imo kâi ilo, aku yââ imbanga isama nâna. Mine kala i pââsââ iyâti pa nia yo, aku niŋo nâ ikarati Paulo mbalau, aku itâtâra tini.

⁴ Kinzi tamâta lâ lawea ñinde matanzi ilâ simora mwâta ika Paulo mbalau ku itâtâra tini, ñineŋga siporo tu, “Tiambo tamâta ñine muŋga ipu tamâta tonŋe tâ imâte, aku Maro Nana Vetâŋa Sondo kâ tini pwâka tu tamâta ñine ma imo via. Andeta i ñandai imbwatuke lâ tâi ilo inu tâi ŋga. Mine kala maro ñinde isupwa mwâta ika lâ.”

⁵ Taitu Paulo nde itapala mwâta ku kawa piti imbe indue yââ ilo. Anŋa Paulo isama nâna tonŋe tia.

⁶ Kinzi tamâta situ Paulo mbalau ma ipoa kâki tâku i ma walele nâ pata ndue imâte tâ. Mine kala sisanjona sio tininzi njana vetâja mine tu ma imâ ipângga kâ. Sio tininzi lee, andeta tia. Mine kala sipalele ilonzi kalonzi ku siporo tu, “I nde maro tonje!”

⁷ Lawea njinde ne koipu imo, i njane mine Publius, aku ne tâno ikeno lawea njinde tini laiti. Aku koipu njinde ikai maka kalâ, aku ioma lâ i ne luma ilo. Ikatonama ara nâ ikura kari njato lâ.

⁸ Anja Publius tama nde mungga ikai pukonja kala imo ndaina ikeno nâ. Ikaiki pukonja tini nâna wa kapwa sakamao wa. Mine kala Paulo ilâ kuku, aku ino pa Maro Kindeni tu ma iveta tamâta njinde tini ara kilo. Njinejga Paulo io mbau kâki tamâta njinde kulu, aku ndainani nâ i tini ipângga ara kilo.

⁹ Paulo iveta mine lâ, njinejga pukonja tamâta rârâni simo lawea njinde nde simâ papa, aku ivetanzi tininzi ara kilo.

¹⁰ Mine kala siveta kenzi ara ndo pama. Kinzi sipa njgua lâ warakanzi nginini tu mambo maka katu kapilenzi koka kâ, njinejga ma sio kekelele ndia rârâni ikeno pama tia njinde lâ wângga kulu pama.

Paulo ilâ ipângga Rom lawea

¹¹ Maka kamo sia njinde ikura nzimona njato lâ, njinejga kakâki wângga tonje kulu mungga kâla-lawea ipono nao kala ipâti ikeno sia njinde ne mâtâ ilo. Wângga njinde nde Aleksandria lawea nenzi, aku sipatu wângga nj tu, “Sâsânja Rua”. Njinejga maka kapile lawea njinde, aku kakâwa kalâ.

¹² Kakâwa kalâ lee katoa Sirakyus lawea, aku kamo ndaina ikura kari njato lâ.

¹³ Kari njato marumbu lâ, njinejga kapile lawea njinde ku kakâwa lee kalâ katoa Regium lawea. Aku wurita kilo, njinejga lawea iyoka ara. Mine nde maka kakâwa kalâ, aku wurita kilo, njinejga kalâ lee katoa Puteoli lawea.

¹⁴ Aku lâ lawea njinde maka kasânda kalo-tawana tamâta pinde kulanzi, aku kamo njinde kunzi ikura sânda taitu lâ. Njinejga kapile lawea njinde aku koka nzâla nâ kalâ pa Rom lawea.

¹⁵ Kinzi kalo-tawana tamâta simo Rom nde silonjo njgua tu maka njga kamâ kapângga laiti lâ. Mine kala sindue simâ lee sipakâtu kuma lâ Apius nenzi nââ nia. Njinejga koka lee kapângga lawea tonje, tamâta lombo nenzi luma njato ikeno njinde. Aku lâ laweani ndaina kalo-tawana tamâta pinde kilo sipakâtu kuma. Paulo mata imoranzi kalo-tawana tamâta njinde, aku kawa ndanje pa Maro Njalae, njana tu njinde ipu tini kaika pa i ilo kalo.

¹⁶ Maka rârâni kalâ lee kapângga Rom lawea ilo. Aku zugu tamâta nenzi koipu isâu tu Paulo ma imo luma ara tonje ilo. Andeta io zugu tamâta tonje imâ njana imo kuku Paulo ilea papa.

Paulo itula pâri ara lâ Rom lawea

¹⁷ Kari njato ilâ lâ, njinejga Paulo ipasupwa ilâ panzi Juda nenzi katonâja simo Rom tu ma simâ. Simâ sipângga lâ, njinejga Paulo ipainzi tu, “Njingu-nambwe wukale, nana mungga aveta vetâja tonje njana atawa nenda njgu ndue kâ, ande tia. Aku nana mungga alelea timbunda nenzi vetâja pinde, ande tia. Ambo taitu sikai nana kaika lâ Jerusalem, njinejga siona alâ Rom nenzi koipu mbaunzi ilo.

¹⁸ Aku Rom nenzi koipu simo nia njinde nde silonjo nanenju njgua lâ, aku sisama tu nana mungga aveta vetâja soki, ikura njana ma siona alâ panzi zugu tamâta njana ma sipu nana pâta amâte kâ, ande tia. Mine kala ilonzi pateo tu ma siyaute nana piti alâ.

¹⁹ Andeta kinzi Juda tamâta nde ilonzi ilelea njgua njinde, kala nanenju nzâla tonje tia. Mine kala aporo ano kaika tu Koipu Njalae Kaisara simbo nâ ma ilonjo nanenju njgua. Andeta nana njandai asowe njgua lâ warakânggu nenju njgu tininzi njana nenzi vetâja tonje njga.

²⁰ Mine kala nana mungga nâ apasupwa imâ pami. Nana ilonju tu amorami wa aporo njgua pami wa. Kinda Isrel tamâta uru tao tininda njana Maro Kindeni tu ma iveta vetâja ara pa kindâ, aku njana duvi njinde kâ kinzi sipa nana lâ wâlo kaika.”

²¹ Paulo iporo njgua mine lâ, njinejga kinzi Juda tamâta siporo taulo tu, “Maka njandai kamora pepa tonje iyoka pa Judia tâno imâ pama ku itula njgua pwataki njana noko kâ. Aku njandai kamora nindambwe Juda tamâta tonje imâ ipângga njine ku itapâri noko parina pama wa iporo njgua sakamao pinde njanano njga.

²² Mine kala maka iloma tu noko tamwata ma kuporo kutula ne ilo-kalo pwataki pama kalonjo. Maka kasama tu kinzi tamâta simo lawea ndoni nde uru siporo njgua sakamao njana miki njgu njine uru kalomi tawana Yesu.”

²³ Njinejga sipatea zo tonje njana ma silonjo Paulo ne njgua kâ. Zo njinde ipângga lâ, njinejga tamâta njgu njalae tina simâ pa luma njinde Paulo imo ilo. Aku mboyoy, njinejga Paulo itula njgua panzi njana Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ. Aku itula njgua pinde panzi njana Mose ne njgua tukunja anja kinzi njgua-tulâja tamâta nenzi njgua tona. Ilo tu ne njgua ma igagati ilonzi kalonzi, njana ma kalonzi tawana

Yesu. Iporo itula ngua mine lee, kari indue lala.

²⁴ Tamâta pinde nde silonjo Paulo ne ngua ku kalonzi tawana Yesu, anjga pinde nde kalonzi tawana tia.

²⁵ Kinzi ilonzi ikeno piti piti, kala sipawa ngua lâ warakanzi ngininzi. Mine kala Paulo iporo ngua tonge kilo, njenejga simandi njana nzarananzi siyâti silâ kâ. Ande Paulo iporo ngua mine tu, “Koroani Sapânga munjga iporo pa ngua-tulânga tamâta Aisaia, aku ngua njinde iyoke timbunda nenzi mâsi. Njua njinde nde ikeno mine tu,

²⁶ ‘Noko ma kulâ panzi ngu njinde ku kuporo mine panzi; “Miki ma katambira tanjami, andeta ma kasama ngua duvi kilala tia. Miki ma matami parenje, andeta ma kamora kekelele tonge tia.”

²⁷ Njana tu tamâta ngu njine ilonzi nde pasâe lâ, aku tanjanzi ikai pwapwaka nâ njana silonjo ngua kâ, aku sipono matanzi marumbu lâ. Ambo siveta mine tia, ande ma matanzi simora kekelele, aku tanjanzi ma silonjo ngua, aku ilonzi ‘ma sisama ngua duvi, ku ma sipalele ilonzi kalonzi simâ pa nanja, aku nanja ma aveta tininzi ara kilo. Andeta tia.’

²⁸ Mine kala nanja ilonju tu miki ma kasama njine sonde; Maro Kindeni nde itula ngua pwataki panzi tinikoa ngu njana i ne mâsi njana ikainzi tamâta piti lâ kondoma ilo. Kinzi ma sipaveta kuku i ne ngua.” [

²⁹ Paulo itula ngua njine lâ, njenejga kinzi Juda tamâta siyâti silâ. Aku siveta ngua pawanja njalae tina lâ warakanzi ngininzi.] *

³⁰ Anjga Paulo nde imo luma ara njinde ilo ikura mbwera rua. I tamwata iko luma njinde. Aku uru iveta kie ara nâ panzi tamâta rârâni soka simâ njana sikalele i kâ.

³¹ Paulo uru itula ngua njana Maro Kindeni ne mâsi njana ikai maro panzi tamâta kâ. Aku uru ipanananzi tamâta njana Maro Njalae Yesu Kirisi parina kâ tona. I uru iporo kaika ndo, aku tamâta tonge ikura tu itu kaika njana i kâ, ande tia.

* **28:29** 29 Nia ndoyo, njua njine kala ikeno ngumbi ilo [], ande ikeno lâ pepa tini tia. Mine kala kinzi ilo-kalo tamâta situ tamâta tonge ipânga lâ muli nde isenje njua njine ilâ kuku ngua ikeno munjga.

ROM

Pepa Paulo ingere panzi kalo-tawana tamâta simo Rom lawea

Rom nde lawea njalae tonje lâ Itali tâno. Paulo imo Korin lawea itula Yesu ne pâri ara, njinennga ingere pepa njine ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Rom (Pâri Tamâta 20:2). Paulo itu ma ilâ ikalelenzi lâ Rom (1:11-13), kala ingere pepa njine imungga papa i. Paulo iporo tu kinda tamâta rârâni nde kiesaka tamwatânda, kala Maro Kindeni ne wisi-nâna ikeno pa kinda; andeta Maro nde wisi-wisi warika, kala isupwa Yesu imâ imâte njana izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda. Aku lâ kalo-tawana ne nzâla taitu nâ, ande kinda tapângga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao (1-3). Paulo itula pwataki tu Yesu ne tini-mwasa nde njalae tina (8).

Paulo iporo njana i ne wurâta njana itula pâri ara kâ

¹ Naŋa Paulo, Yesu Kirisi ne wurâta tamâta naŋa. I nanayoni ipatea naŋa tu amo i ne pâri-tamâta, aku isupwana tu alâ atula Maro Kindeni ne pâri ara.

² Mungani lâ, Maro Kindeni iveta njua pânja njana pâri ara njinde kâ, aku itula njua pânja njinde pwataki panzi njua-tulânja tamâta, njana kinzi ma singere i kawa njua sapânja njinde lâ pepa tini.

³ Pâri ara njinde nde njana i Natu kâ. I Natu njinde nde ipânja tamâta, aku imo lâ Koipu Njalae Daviti see.

⁴ Andeta i imo Maro Kindeni Natu kaika warika tona. Koroani Sapânja itula njinde pwataki pa kinda lâ zo njinde Maro Kindeni ipanjo i lâ mateŋa nianzi imandi imo via kilo. Ina Yesu Kirisi, nenda Maro Njalae.

⁵ Yesu Kirisi ikai Maro Kindeni ne wisi-wisi imâ pa naŋa lâ, aku Maro Kindeni ilo tu naŋa ma atula Yesu Kirisi parina pwataki. Mine kala ipatea naŋa tu amo i ne pâri-tamâta, njana kinzi tamâta lâ ngu ndoni ma sikura tu kalonzi tawana Yesu ku sipono muli pa i kawa njua.

⁶ Aku miki kala mine nâ kalonjo Maro Kindeni ne sarawânja lâ, aku kao nemi kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi marumbu lâ.

⁷ Mine nde naŋa angere njua lâ pepa njine tini imâ pa miki kalo-tawana tamâta kamo Rom lawea, miki njinde Maro Kindeni ilo ndo keno pami kala ipateami tu kamo i tamwata ne njua. Tamânda Maro Kindeni anŋa Maro Njalae Yesu Kirisi nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Paulo ilo tu ikalelenzi kalo-tawana tamâta njua simo Rom lawea

⁸ Nana atu aporo njua njine mungga lâ njua; ikura tâno ndoni, kinzi tamâta uru situla miki parinami tu nemi kalo-tawana ikeno kaika njinde. Mine nde lâ Yesu Kirisi njana naŋa kawânggu ndange pa nanenŋu Maro Kindeni njana miki rârâni kâ.

⁹ Naŋa uru amandi kaika nâ njana aveta wurâta pa Maro Kindeni, njana atula pâri ara pwataki njana i Natu kâ. Aku Maro Kindeni tamwata nde isama tu naŋa uru kalongu ngere njana miki kâ ikura zo zo,

¹⁰ lâ nanenŋu nonja rârâni. Aku naŋa uru ano papa i tu ma isû pa naŋa, ku ma iveta nzâla pana njana amâ amo kumi.

¹¹ Naŋa ilonŋu ndo tu amora miki. Naŋa ilonŋu tu atula Koroani Sapânja ne ilo-kalo pinde pami, njana ipu tini kaika pa ilomi kalomi.

¹² Naŋa ilonŋu kalongu nde ikeno mine; ambo naŋa ma amâ amo kumi, ande nemi kalo-tawana ma ivila naŋa, aku nanenŋu kalo-tawana kala ma ivila miki mine nâ. Aku njinde ma ipu tini kaika pa kinda rârâni ilonda kalonda.

¹³ Niŋgu-nambwe wukale, naŋa ilonŋu tu miki ma kasama njine sondo; mungani, ikura zo rârâ, naŋa ilonŋu patea tu ma amâ amorami. Nanenŋu wurâta uru ivilanzi tamâta lâ tinikoa njua pinde njana sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi kâ. Aku naŋa ilonŋu tu avila miki lâ vetânja kie taituni. Andeta naŋa akura tu amâ amorami, ande tia.

¹⁴ Maro Kindeni ipatea wurâta pa naŋa tu ma avilanzi tamâta rârâni, kinzi kumbâe wa sâwa wa, kinzi ilo-kalo tamwatanzi wa tamâta nenzi ilo-kalo njalae koŋa tia wa.

¹⁵ Mine kala ilonŋu igagatina njana amâ atula pâri ara pa miki tamâta kamo Rom lawea tona.

Maro Kindeni ne walo kaika ikeno pâri ara tini

¹⁶ Maro Kindeni ne walo kaika ikeno pâri ara tini. Mine nde naŋa mainggu njana aporo atula pâri ara kâ, ande tia ndo. Pâri ara njinde nde Maro Kindeni ne kaika njana ikai kinda kalo-tawana tamâta rârâni piti lâ kondoma ilo. I iveta mine pa maka Juda tamâta mungga lâ, aku muli njua iveta mine nâ panzi tamâta lâ tinikoa njua.

¹⁷ Pâri ara njinde itula Maro Kindeni ne mâsi njana iveta kinda tapângga sondo lâ i nao. Ambo kinda ma kalonda tawana i, ande ma tapângga tamo ilonda mbâra-mbâra lâ i nao, njana tu kalo-tawana ne nzâla simbo nâ ikura tu iveta kinda tapângga mine. Maro Kindeni kawa njua ikeno lâ pepa tini mine tu, "Tamâta ea

kinzi kalonzi tawana i, kinzi njinde rârâni ma simo ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, aku ma simo vianzi nâ.”

Kinzi tamâta rârâni sipu mulinzi pa Maro Kindeni

¹⁸ Maro Kindeni imo samba ilo, aku i ne wisi-nâna njalae nde ikeno panzi tamâta rârâni njinde sipu mulinzi pa i ku sipaveta kuku kiesaka ne vetânga. Kinzi nenzi vetânga potomule njinde uru itawa njgua mao ndue lâ.

¹⁹ Kinzi tamâta njinde sikura tu sisama Maro Kindeni kilala, njana tu i tamwata itula njinde pwataki panzi lâ. Andeta kinzi sipu mulinzi papa i. Mine kala ikai kazânga njalae tina panzi.

²⁰ Nia ndoyo, lâ zo njinde Maro Kindeni ipulianzi kekelele rârâni sipânga, aku imâ lee ipânga lâ zo njine, ande tamâta sikura njana sisama tu Maro Kindeni ne walo kaika uru ikeno mine ku imo nâ. Aku sikura njana sisama i kilala pwataki tu i nde Maro Njalae mao kanaŋo. Kinda tamâta takura tu tamora i kilala tava ne walo kaika njinde lâ matânda, ande tia. Taitu kindu uru tamora kekelele rârâni njinde i munŋa ipulianzi sipânga lâ, aku kekelele njinde itula i kilala pwataki lâ. Mine nde tamâta tonŋe ikura tu iporo njgua mine tu, “Nanenge soki tonŋe tia, njana tu naŋa njandai asama Maro Kindeni kilala njga”, ande ikura tia.

²¹ Kinzi sisama Maro Kindeni kilala marumbu lâ, andeta ilonzi pateu tu i njandai Maro Njalae mao njga. Mine kala kinzi njandai sipanea i njana sisuka kâki njga, aku njandai kawanzi ndange papa i njga. Nenzi ilo-kalo nde ipânga kapa lâ. Njinde itogo kondoma ipipi ndo lâ ilonzi kalonzi kaa kaa njinde.

²² Kinzi sipalânge siporo tu, “Maka nde ilo-kalo tamwatama”, andeta sipânga kapa ndo lâ.

²³ Kinzi sipu mulinzi pa Maro Kindeni, ina uru imo mine ku imo nâ, aku sipile nenzi mâsi njana siwâŋgi sipanea i kâ. Kinzi sipare tamâta tainzi wa sii tainzi wa njgoa njgoi tainzi wa mwâta tainzi wa lâ kâi tini, njineŋga sipare tukunzi siwâŋgi pa kekelele kaa kaa njinde.

Kinzi tamâta uru siveta mâsi potomule kie-kie

²⁴ Kinzi tamâta njinde sipu mulinzi pa Maro Kindeni marumbu lâ. Mine kala ipilenzi lâ, aku warakanzi nenzi ilo-kalo potomule njinde igagatinzi njana siveta mâsi sakamao njana sipalulua warakanzi tininzi potomule kâ.

²⁵ Kinzi tamâta njinde sipu mulinzi pa Maro Kindeni ne njgua mao, aku sipaloŋo pa njgua lanjeŋa nâ. Kinzi sipile

nenzi mâsi njana siwâŋgi sipanea Maro Kindeni tamwata, inani nia ndoyo ipulianzi kekelele rârâni sipânga lâ, aku siwâŋgi sipanea kekelele ndainani nâ Maro Kindeni munŋani ipulianzi sipânga njinde. Kinzi sipono muli pa kekelele njinde, andeta Maro Kindeni tamwata nde kekelele rârâni warika. Mao nâ, i nde kekelele rârâni warika, aku kindu nenda paneŋa ma ilâ pa i simbo nâ ikura zo rârâni. Mao.

²⁶ Kinzi sipu mulinzi pa Maro Kindeni marumbu lâ. Mine kala ipilenzi tu sipaveta kuku ilo-yosiŋa ne mâsi sakamao. Opopo, kinzi taine ilonzi keno pa pakâeŋa ne vetânga ara, ande tia. Kinzi sipalulua warakanzi tininzi potomule ilâ pa nawalanzi taine nâ.

²⁷ Aku kinzi tamâne kala mine nâ, kinzi sipu mulinzi pa pakâeŋa ne vetânga ara kâ, aku ilonzi njalae tina njana sipalulua warakanzi tininzi potomule ilâ pa nawalanzi tamâne nâ. Kinzi sipaveta kuku mâsi sakamao ndo njinde. Mine nde sikai nenzi vetânga potomule njinde ne pareŋania lâ warakanzi karaenzi.

²⁸ Kinzi tininzi pwâka tu kalonzi njgere njana Maro Kindeni kâ. Mine kala isâu panzi tu sipaveta kuku warakanzi nenzi ilo-kalo sakamao njinde nâ. Aku kinzi siveta mâsi potomule kie-kie.

²⁹ Ilo-kalo potomule kie-kie nde pipi lâ keno ilonzi kalonzi. Mine kala kinzi sipaveta kuku kiesaka ne vetânga kie-kie. Kinzi ilonzi igagatinzi njana sigona mbaliŋa rârâ, aku wisinzi tia. Kinzi ilonzi yosi njana tininzi pinde nenzi mbaliŋa, aku sipawa njgua wa sipunzi tamâta pâta simâte wa. Kinzi sikai lanjeŋa panzi tininzi pinde, aku ilonzi sakamao njananzi tona. Kinzi siporo njgua nao-muli,

³⁰ aku siporo njgua lanjeŋa njana siyaula tamâta pinde njanzi kâ tona. Kinzi sikai kazânga pa Maro Kindeni, aku siporo njgua pavaligiŋa pa warakanzi tona. Kinzi ilonzi tu kinzi nâ nde tamâta ara, aku sindeka nâ njana sipasuka warakanzi njanzi kâki kâ tona. Kinzi ilonzi igagatinzi njana sipaveta kuku vetânga sakamao wasaseki pinde, aku tananzi kaika pa tinanzi-tamanzi tona.

³¹ Kinzi nenzi ilo-kalo ara tonŋe keno panzi tia ndo. Kinzi sitoto warakanzi nenzi njgua pânja ututu, aku njandai tininzi mwasa panzi tininzi pinde wa kalonzi sukâŋa njananzi wa.

³² Maro Kindeni ne njgua tukuŋa sondu itula pwataki tu mateŋa uru io tini njananzi tamâta ea uru siveta mâsi potomule kie-kie njinde, aku kinzi tamâta njinde sisama njgua tukuŋa njinde marumbu lâ. Andeta tananzi kaika ku sipaveta kuku mâsi ndainani nâ. Andeta

njinde nâ tia; kinzi sindekananzi tamâta njinde uru sipaveta kuku mâsi potomule kie-kie njinde tona.

2

Maro Kindeni ipare nia sondo ndo panzi tamâta

¹ Mine nde miki tamâta ea uru katalenzi tinimi pinde njana nenzi vetâja kâ, ande naŋa atu aporo njgua pa miki taitu-taitu. Noko pwura njana kuporo tu noko ne soki tonje tia, ande kura tia. Kuloŋo njga; lâ zo ndia noko kuporo kutalea tamâta tonje, ande noko kuporo tale pa tamwata tona, njana tu noko tamwata kala uru kuveta vetâja taituni ikura tamâta njinde iveta mine.

² Kinda tasama tu Maro Kindeni ipare nia panzi tamâta ea uru siveta mâsi potomule kie-kie njinde, aku i ne pareŋa-nia njinde nde sondo ndo.

³ Kinzi tamâta pinde uru siveta mâsi potomule mine, aku noko uru kuporo tale kusowe njgua lâ tininzi. Andeta noko tamwata uru kuveta vetâjani ndaina ikura kinzi siveta mine. Tiambo noko ilo tu Maro Kindeni ne pareŋa-nia ma ingenge njanano, tiya? Tia ndo kanaŋo!

⁴ Maro Kindeni uru kalo sukâŋa njalae pa noko. I imo io tini njanano ikura zo luandondo njalae, aku i njandai ipare nia walele pa noko njga. Tiambo noko ilo tu Maro Kindeni ne vetâja ara njinde nde kelekele kaa nâ, a? I ilo tu noko ma kupalele ilo kalo, aku njana duvi njinde kâ i uru iveta kie ara nâ pano. Tiambo noko kuzizâla njana njinde kâ, a?

⁵ Taitu noko nde taŋa-kaika tamwata, aku tini pwâka tu kupalele ilo kalo. Mine kala noko kupayaula tamwata, aku muli, lâ zo njinde Maro Kindeni ne wisi-nâna ma ipânga nia yo aku i ma ipare nia sondo ndo panzi tamâta, ande i ne wisi-nâna njinde ma imâ njalae tina pa noko.

⁶ Njana tu "Maro Kindeni ma kulu ilanzi tamâta rârâni taitu-taitu, ipakura kuku vetâja ndia muŋga kinzi siveta njinde."

⁷ Tamâta pinde uru sipaveta kuku vetâja ara. Kinzi ilonzi ndo tu Maro Kindeni ma ionzi simo i ne sinâla ilo ku ma isuka njanzi kâki, aku ilonzi ndo tu i ma via mao ilanzi njana simo vianzi kuku i ku simo nâ. Maro Kindeni ma via mao ndainani nâ ilua kinzi tamâta njinde, kala ma simo ara mine ku simo nâ.

⁸ Anja tamâta pinde uru ilonzi pa warakanzi nâ. Kinzi sipu mulinzi pa vetâja ara, aku sipaveta kuku vetâja potomule nâ. Maro Kindeni ne wisi-nâna ikeno panzi tamâta njinde, aku i ma ipare nia sondo ndo panzi.

⁹ Malia wa nâna njalae tina ma ipânga panzi tamâta rârâni uru siveta vetâja potomule. Njinde ma ipânga panzi Juda tamâta, aku ma ipânga mine nâ panzi tamâta lâ tinikoa njgu tona.

¹⁰ Andeta Maro Kindeni ma iveta kie ara panzi tamâta rârâni uru siveta vetâja ara. I ma ivetanzi simo ara ndo lâ i ne sinâla ilo, aku ma isuka njanzi kâki wa wisi-pisi ilanzi wa. I ma iveta mine panzi Juda tamâta, aku ma iveta mine nâ panzi tamâta lâ tinikoa njgu tona.

¹¹ Njana tu tamâta rârâni simo rege-rege lâ Maro Kindeni nao.

¹² Njinde nde duvi mine; kinzi tamâta lâ tinikoa njgu nde sizizâla njana Mose ne njgua tukuŋa kâ. Maro Kindeni ma izavarunzi njana nenzi kiesaka kâ, andeta i ma ilea pa Mose ne njgua tukuŋa njinenja ipare nia panzi, ande ma tia. Anja kinzi Juda tamâta, ande Mose ne njgua tukuŋa ikeno panzi. Mine kala Maro Kindeni ma ilea pa njgua tukuŋa ndainani nâ, njinenja ma ipare nia panzi njana nenzi kiesaka kâ.

¹³ Ambo tamâta tonje ilonjo njgua tukuŋa lâ taŋa nâ, ande njinde ikura tu iveta i ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Anja tamâta ea kinzi uru siveta ikura njgua tukuŋa itula panzi mine, ande kinzi njinde nâ ma sipânga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.

¹⁴ Kinzi njgu pinde nde sizizâla njana Mose ne njgua-tukuŋa kâ. Andeta lâ zo ndia kinzi warakanzi ilonzi igagatinzi njana siveta vetâja ara pinde, ikura Mose ne njgua tukuŋa itula mine, ande mâsi njinde itula pwataki tu kinzi sisama vetâja ara wa vetâja potomule kilala pwataki. Mao nâ, Mose ne njgua tukuŋa ikeno panzi tia, taitu warakanzi nenzi ilo-kalo ipânga itogo nenzi njgua-tukuŋa mine.

¹⁵ Kinzi nenzi vetâja ara njinde itula pwataki tu Maro Kindeni njgere Mose ne njgua tukuŋa duvi lâ ilonzi kalonzi marumbu lâ. Kinzi sisama tu vetâja pinde nde vetâja ara, aku njinde kala itula pwataki tu njgua-tukuŋa duvi ikeno lâ ilonzi kalonzi. Njana tu zo pinde warakanzi nenzi ilo-kalo italeanzi njana vetâja tonje munga siveta, kala sisama tu vetâja njinde nde vetâja potomule. Anja zo pinde nenzi ilo-kalo njinde itula pwataki panzi mine tu vetâja tonje munga siveta nde vetâja ara.

¹⁶ Muli njga njinde ma ipânga nia yo, lâ zo njalae njinde Yesu Kirisi ma ikai Maro Kindeni ndamwa ku ma ipare nia panzi tamâta rârâni njana nenzi ilo-kalo paveaŋa ndoni. Naŋa uru aporo atula pâri ara ndainani nâ pwataki.

Kinzi Juda tamâta kalonzi tawana tu Mose ne ngua tukuŋa ikura tu ivilanzi; andeta tia

¹⁷ Kala ŋine naŋa ilonŋu ngua tu aporo pa miki Juda tamâta, miki ŋinde uru kalomi tawana tu Mose ne ngua tukuŋa nde ikura ŋana ivetami kamo sonde lâ Maro Kindeni nao. Miki uru kapasuka warakami tinimi ku kaporo tu, “Makani nde Maro Kindeni ne ngu”.

¹⁸ Miki kasama lâ ŋana vetâŋa rârâni Maro Kindeni ipatea pami tu ma kaveta ŋinde. Aku Mose ne ngua tukuŋa ipananami lâ, kala miki kakura tu kasama vetâŋa rârâni kilala tu vetâŋa pinde nde ara, aŋga vetâŋa pinde nde ara tia.

¹⁹⁻²⁰ Miki ilomi tu ngua-tukuŋa ipananami lâ, aku miki katu ilo-kalo ara rârâni nde ikeno pami marumbu lâ. Aku miki katu ngua rârâni miki kaporo nde ngua mao kanaŋo. Mine nde miki uru kaporo tu, “Mao nâ, maka kakura tu katula nzâla panzi tamâta matanzi leva-leva. Maka kamo katogo sinâla mine panzi tamâta simo kondoma ilo. Maka kakura tu kapananzi tamâta ea simo tava ilo-kalo soki-soki. Maka kamo kinzi lâlu kiri-kiri nenzi pananâŋa.”

²¹ Mao nâ, miki uru kapananzi tamâta pinde. Andeta ŋana sâ kâ ŋga miki ŋandai kapanana warakami ŋga, a? Miki uru kaporo tu, “Kinzi tamâta ma sipanâwe ndimo”. Tiambo miki warakami uru kapanâwe, tiya?

²² Miki uru kaporo tu, “Kinzi pakâeŋa tamâta ma sipalulua warakanzi tininzi potomule ndimo”. Tiambo miki warakami uru kaveta vetâŋani ndaina, tiya? Miki uru kaporo tu, “Kinda Juda tamâta ma tininda piti ndo ŋananzi maro laŋeŋa”. Tiambo miki warakami uru kapanawe kelekele ŋinde ikeno lâ tinikoa nenzi luma sapâŋa ilo, tiya?

²³ Miki uru kapasuka warakami tinimi ku kaporo mine tu, “Maro Kindeni ne ngua tukuŋa nde ikeno pa maka nâ”. Tiambo miki warakami uru kalaŋa kapole ngua tukuŋa, aku nemi vetâŋa ŋinde igatinzi tamâta pinde ilonzi kalonzi ŋana siporo ngua pavaligiŋa pa Maro Kindeni, tiya?

²⁴ Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Ŋana miki Juda tamâta warakami nemi vetâŋa soki kâ, ande kinzi tamâta lâ tinikoa ngu uru siporo ngua pavaligiŋa ŋana izavaru Maro Kindeni ŋa kâ.”

Kinzi Juda tamâta mao kilalanzi

²⁵ Ambo miki kapono muli sonde pa Mose ne ngua tukuŋa rârâni, ande Juda nenzi mâsi ŋana karae-veŋa kâ nde

kelekele ara pami. Andeta kaloŋo ŋga; ambo miki kalaŋa kapole ngua tukuŋa, ande miki kapâŋga katogonzi tamâta ŋinde ŋandai sikai karae-veŋa ne mâsi kilala lâ tininzi.

²⁶ Ambo tamâta tonŋe ŋandai ikai karae-veŋa ne mâsi kilala lâ tini, andeta i uru ipono muli pa ngua tukuŋa ne vetâŋa arara rârâni, ande lâ Maro Kindeni nao tamâta ŋinde imo itogo tamâta munŋa ikai karae-veŋa ne mâsi kilala lâ tini.

²⁷ Mao nâ, miki Juda tamâta kakai Mose ne ngua tukuŋa ŋinde ikeno lâ pepa tini marumbu lâ. Aku nanayoni miki kakai karae-veŋa ne mâsi kilala lâ tinimi tona. Andeta kaloŋo ŋga; ambo miki ma kalaŋa kapole ngua tukuŋa, ande muli ŋga tamâta pinde ma simandi ngua nia ku ma sisowe ngua lâ tinimi. Kinzi tamâta ŋinde ŋandai sikai karae-veŋa ne mâsi kilala lâ tininzi ŋga, andeta kinzi uru sipono muli mao pa ngua tukuŋa. Kinzi ŋinde ma sisowe ngua lâ miki Juda tamâta tinimi.

²⁸ Ambo tamâta tonŋe ikai karae-veŋa ne mâsi kilala lâ tini nâ, ŋinenga iponda Juda ngu ŋoa lâ tamwata tini, ande i ŋandai Juda tamâta mao ŋga.

²⁹ Aŋga tamâta ea Maro Kindeni ne mâsi kilala ikeno lâ i ilo kalo, ande tamâta ŋinde nâ nde Juda tamâta mao. Ngua tukuŋa ikura tu iveta i ipâŋga mine, ande tia. Maro Kindeni ne Koroani Sapâŋa nâ iveta wurâta mine lâ tamâta ilonda kalonda. Kinzi tamâta ma tininzi pwâka tu sisuka Juda tamâta mao ŋinde ŋa kâki, andeta Maro Kindeni tamwata ma isuka tamâta ŋinde ŋa kâki.

3

Vetâŋa potomule ikura tu itawa vetâŋa ara ndue, ande tia

¹ Mine nde nanenŋu kasonâŋa ikeno mine; tiambo Maro Kindeni iveta vetâŋa arara pinde panzi Juda ngu, aku i ne vetâŋa arara ŋinde ipole vetâŋa arara iveta panzi ngu pinde rârâni, tiya? Kinzi Juda tamâta sikai karae-veŋa ne mâsi kilala lâ tininzi, aku ŋinde ivilanzi, tiya?

² Naŋa apaimi tu mao nâ, Maro Kindeni uru iveta vetâŋa arara kie-kie panzi Juda tamâta! I ne vetâŋa ŋalae tina nde mine; i munŋani io i tamwata kawa ngua ilâ panzi Juda ngu tu ma sikatona panzi tamâta rârâni.

³ Mao nâ, Juda tamâta pinde ŋandai sipono muli pa i kawa ngua ŋinde ŋga. Andeta kalomi ŋgere sonde ŋga; tiambo nenzi taŋa-kaika ŋinde igagati Maro Kindeni ŋana ma ipu i tamwata ne ngua pâŋa utu, a?

⁴ Tia ndo kanaŋo! Kinda tamâta rârâni uru taporo ŋgua lajeŋa, aŋga Maro Kindeni i simbo nâ iporo ŋgua mao nâ ikura zo rârâni. Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Maro Kindeni, noko ne ŋgua rârâni kilala ipâŋga nia yo tu ŋgua ŋinde nde mao kanaŋo. Noko pwatu tamâta nenzi vetâŋa soki panzi, aku ŋinde nde sono ndo.”

⁵⁻⁶ Tamâta pinde warakanzi nenzi ilokalo ikeno mine tu, “Kinda nenda vetâŋa potomule uru itula Maro Kindeni ne vetâŋa arara ipâŋga nia yo. Mine nde i ne mâsi ŋana ikai kazaŋa pa kinda ŋana nenda kiesaka kâ, ande vetâŋa soki.” Naja apaimi tu ilokalo mine nde soki ndo. Ambo Maro Kindeni ne vetâŋa pinde nde vetâŋa soki, ande i ma ikura tu ipare nia sono pa kinda tamâta rârâni ŋana nenda kiesaka kâ, ande ma tia. Andeta tia.

⁷ Ilo-kalo mine nde kie taituni itogo ŋgua soki tamâta pinde uru siporo mine tu, “Nanenge ŋgua lajeŋa uru iveta Maro Kindeni ne ŋgua mao ipâŋga nia yo, aku ŋinde iveta i ŋa ipâŋga ŋalae. Mine nde ŋana sâ kâ ŋga i io ŋoa ‘Kiesaka Tamwata’ lâ naja tiningu ku ipare nia pana, a?”

⁸ Aku ilokalo mine nde kie taituni itogo ŋgua kaa tonje tamâta pinde uru siporo mine tu, “Ayo, talâ taveta vetâŋa potomule nâ, ŋana tu ŋinde ma iveta vetâŋa ara pinde sipâŋga!” Tamâta pinde uru sisowe ŋgua pavaligiŋa lâ tiningu ku siporo tu naja warakâŋgu kala uru aporo ŋgua kie taituni itogo ŋgua kaa ŋinde. Maro Kindeni ma ionzi tamâta ŋinde lâ i ne ŋgua nia, ku ma ipare nia sono panzi, ikura nenzi vetâŋa ŋinde.

Tamâta tonje uru iveta vetâŋa ara nâ, ande tia

⁹ Mine nde miki kalomi ŋgere sono ŋga; tiambo kinda Juda tamâta nenda vetâŋa nde ara nâ, aku ipole kinzi tamâta lâ tinikoa ŋgu nenzi vetâŋa, tiya? Tia ndo kanaŋo! Naja muŋga nâ atula ŋgua pwataki tu kiesaka ne wâlo nde ikai kinda rârâni kaika lâ, kinda Juda tamâta wa kinzi tamâta lâ tinikoa ŋgu wa.

¹⁰ Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Tamâta tonje imo tava ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande tia ndo kanaŋo.

¹¹ Tamâta tonje uru imo tava ilokalo ara nâ, ande tia. Tamâta tonje ilo tu ma imo kuku Maro Kindeni, ande tia.

¹² Tamâta rârâni nde sipu mulinzi pa Maro Kindeni marumbu lâ. Kinzi rârâni nde simo tamâta sakamao ndo. Tamâta tonje

uru iveta vetâŋa ara nâ, ande tia ndo kanaŋo.”

¹³ “Kinzi kawanzi nde itogo matera tamâta nenzi kuru mwasina, kawa maa nâ ikeno. Kinzi uru siporo ŋgua mona-mona palajeŋa rârâ ŋinde, aku ŋgua ŋana iyaulanzi tamâta kâ nde pipi lâ ikeno kawanzi ilo, itogo mwâta saka ikanzi tamâta kala simâte mine.”

¹⁴ “Ikura zo rârâni kinzi siporo ŋgua saka-mao wa wisi-nâna ne ŋgua kie-kie wa.”

¹⁵ “Ikura zo rârâni kinzi ilonzi ara ŋana sipunzi tamâta pinde pâta simâte.

¹⁶ Kinzi uru siveta vetâŋa ŋana siyaulanzi tamâta pinde wa siveta malia panzi wa.

¹⁷ Kinzi ŋandai sipaveta kuku mâsi ŋana simo ilonzi kalonzi taitu kunzi tininzi pinde ŋga.”

¹⁸ “Kinzi simege ŋana Maro Kindeni tia ndo. Kinzi sipu mulinzi papa i.”

¹⁹ Tamâta ea kinzi sipono muli pa Mose ne ŋgua tukuŋa, ande wurâta ikeno pa kinzi ŋinde rârâni ŋana soka Mose ne ŋgua tukuŋa rârâni muli. Mine kala tamâta tonje ikura tu ipasuka tamwata tini lâ Maro Kindeni nao, ande tia ndo. Kinda tamâta rârâni lâ nia ndoni kawânda buu nâ tamandi tava ilonda muso lâ i nao.

²⁰ ŋana tu mâsi ŋana taponu muli pa ŋgua tukuŋa kâ nde ikura tu iveta tamâta tonje ipâŋga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Ŋgua tukuŋa ne wurâta taitu nâ ikeno, aku wurâta ŋinde nde ŋana itula pwataki tu kinda nde kiesaka tamwatânda.

Tamâta ea kalo tawana Yesu Kirisi, ande i ipâŋga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao

²¹ Andeta kala ŋine Maro Kindeni ne mâsi ŋana ivetanzi tamâta sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao, ande ipâŋga nia yo lâ. Aku mâsi ŋinde nde piti ndo ŋana ŋgua-tukuŋa ne nzâla kâ. Ŋgua ŋana Maro Kindeni ne mâsi ŋinde kâ nde ikeno lâ Mose ne ŋgua tukuŋa wa kinzi ŋuatulâŋa tamâta muŋgâŋa nenzi ŋgua wa.

²² Maro Kindeni ne nzâla nde mine; kinda tamâta ea kalonda tawana Yesu Kirisi, ande kinda ŋine rârâni taitu-taitu tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Nzâla taituni ŋinde nde ikeno pa kinda tamâta rârâni lâ ŋgu ndoni.

²³ Kinda tamâta rârâni taitu-taitu taveta kiesaka, kala takura tu tamo ara kuku Maro Kindeni, ande tia.

²⁴ Andeta Maro Kindeni tamwata ipatea tu ma io ne wisi-wisi imâ pa kinda, aku ŋana i ne wisi-wisi ŋinde kâ, ande Yesu Kirisi iyaute kinda piti lâ kondoma ilo.

Mine kala Maro Kindeni tamwata iveta kindi tapângga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao. Kindi warakânda ñandai taveta vetâña ara tonje kala tapângga ilonda mbâra-mbâra mine nga.

²⁵ Nanayoni Maro Kindeni ipatea tu Yesu Kirisi ma imâte ñana izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda, kindani kala uru kalonda tawana i. Maro Kindeni ne mâsi ñinde nde duvi mine; i ilo tu kindi ma tasama i kilala pwataki tu i ne vetâña rârâni nde sondo ndo. Singani, ande i nao mwasa nâ panzi tamâta, aku ñandai ipare nia walele panzi ñana nenzi kiesaka nga.

²⁶ Anja lâ zo ñine, ande Maro Kindeni kalo ñgere ñana tamâta nenzi kiesaka kâ ku ipare nia panzi. Mao nâ, i ne vetâña rârâni nde sondo ndo, aku tamâta ea kalonzi tawana Yesu, ande Maro Kindeni iveta kinzi rârâni sipângga ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao.

²⁷ Mine kala kindi takura tu tapasuka warakânda tininda, ande tia ndo, ñana tu nenda mâsi ñana taponi muli pa ñgua tukuña kâ ikura tu iveta kindi tapângga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao, ande tia. Kalo-tawana nâ ikura tu iveta kindi tapângga mine.

²⁸ Kala ñine tasama tu nenda kalo-tawana simbo nâ iveta kindi tapângga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Mâsi ñana taponi muli pa Mose ne ñgua tukuña ikura tu iveta kindi tapângga mine, ande tia.

²⁹ Miki kalomi ñgere sondo nga; tiambo Maro Kindeni nde Juda ngu nâ nenzi Maro Ñalae, tiya? Tiambo i ñandai kinzi ngu pinde nenzi Maro Ñalae tona, tiya? Naña apaimi tu Maro Kindeni imo Maro Ñalae panzi ngu ndoni.

³⁰ Maro Kindeni taituni imo, aku i uru iveta vetâña kie taituni nâ panzi tamâta ndoni, kinzi Juda tamâta wa kinzi tamâta lâ tinikoa ngu wa. Mine kala kindi tamâta ea kalonda tawana Yesu Kirisi, ande Maro Kindeni iveta kindi rârâni tapângga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao.

³¹ Taitu nenda kalo-tawana ñinde ñandai iveta ñgua-tukuña ipângga itogo kekele kaa nâ. Kindi nenda kalo-tawana itula pwataki tu ñgua-tukuña nde kekele mao kanajo.

4

Abraham ne kalo-tawana nâ iveta i ipângga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao

¹ Miki kalomi ñgere ñana maka Juda ngu timbuna Abraham parina kâ.

² Ambo Abraham ne vetâña ara pinde siveta i ipângga ilo mbâra-mbâra lâ Maro

Kindeni nao, ande i ma ikura tu ipasuka tamwata tini. Andeta i ñandai ipângga ilo mbâra-mbâra lâ nzâla ñinde nga. Mine kala ikura tu ipasuka tamwata tini lâ Maro Kindeni nao, ande tia.

³ Ñana tu Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Abraham kalo tawana Maro Kindeni, aku ne kalo-tawana ñinde iveta i ipângga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.”

⁴ Ambo tamâta tonje uru iveta wurâta ku ikai mbumbu ñana, ande kindi ñandai taporo tu mbumbu ñinde nde wisi-ara ne kekele nga. Ñinde nde tamâta ñinde ne kulu ñana ne wurâta kâ.

⁵ Anja tamâta ea kalo tawana tu Maro Kindeni uru ivetanzi kiesaka tamwatanzi sipângga ilonzi mbâra-mbâra, kala isama tu i tamwata ne vetâña ara ma ivila i tia, ande tamâta ñinde ne kalo-tawana ñinde nâ iveta i ipângga ilo mbâra-mbâra.

⁶ Aku Daviti kala iporo ñgua kaña taituni mine. Iporo ñgua ñana ndekâña ñinde uru ipângga panzi tamâta ñinde Maro Kindeni ivetanzi sipângga ilonzi mbâra-mbâra, kinzi ñinde sisama tu nenzi vetâña ara ikura tu ivilanzi tia.

⁷ Daviti ne ñgua ikeno mine tu, “Ambo Maro Kindeni ikai kiesaka piti lâ tamâta tonje tini ku izavaru i ne vetâña potomule rârâni piti, ande tamâta ñinde ikura tu indeka ñalae.

⁸ Ambo Maro Ñalae ipatea tu i ma kalo ñgere kilo tia ñana tamâta tonje ne kiesaka kâ, ande tamâta ñinde ikura tu indeka ñalae.”

⁹ Tiambo miki ilomi tu ndekâña ñinde ma ipângga panzi tamâta pinde nâ, kinzi ñinde munga sikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tininzi, a? Mine tia. Ndekâña ndainani nâ ma ipângga panzi tamâta pinde tona, kinzi ñinde ñandai sikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tininzi. Muñga nâ naña atula Maro Kindeni kawa ñgua pwataki pami mine tu, “Abraham kalo tawana Maro Kindeni, aku ne kalo-tawana ñinde iveta i ipângga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.”

¹⁰ Ayo, miki kalomi ñgere sondo ñana Abraham nga. Tiambo ikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tini muñga lâ, ñinennga ipângga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, tiya? Naña aporo tu lâ zo ñinde i ikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tini tia yo, ande Maro Kindeni iveta i ipângga ilo mbâra-mbâra.

¹¹ Lâ zo ñinde i kalo tawana Maro Kindeni, aku ne kalo-tawana ñinde iveta i ipângga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Aku imo lee ku muli, ñinennga ikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tini, aku mâsi ñinde itula pwataki tu i ne kalo-tawana

nâ iveta i ipângga ilo mbâra-mbâra lâ. Mine kala tamâta ea kinzi ñandai sikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tininzi, ambo nenzi kalo-tawana ivetanzi sipângga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande kinzi tamâta ñinde rârâni sipângga sitogo Abraham ne vâsa mao mine.

¹² Aku Juda tamâta pinde kala simo Abraham ne vâsa mao tona. Andeta karae-veña ne mâsi simbo nâ ñandai ivetanzi sipângga i ne vâsa mao ñga. Kinzi sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Maro Kindeni, ikura Abraham muña iveta mine, lâ zo ñinde ikai karae-veña ne mâsi kilala lâ tini tia yo. Aku nenzi kalo-tawana ñinde tona ivetanzi sipângga Abraham ne vâsa mao.

Maro Kindeni ne ñgua pânja ikeno panzi kalo-tawana tamâta rârâni

¹³ Mungani, Maro Kindeni ipa ñgua kuku Abraham tavanzi i ne vâsa tu i ma tâno ndoni ilanzi. Tiambo Abraham muña ipono muli pa ñgua tukuña pinde, aku ñana duvi ñinde kâ Maro Kindeni iveta ñgua pânja ñinde kuku i, tiya? Mine tia. * Abraham kalo tawana Maro Kindeni nâ, aku ne kalo-tawana ñinde iveta i ipângga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Aku ñana duvi ñinde kâ Maro Kindeni iveta ñgua pânja kuku Abraham.

¹⁴ Miki kalomi ñgere sondo ñga. Kinzi tamâta pinde uru sipono muli pa Mose ne ñgua tukuña. Ambo Maro Kindeni ne ñgua pânja ikeno panzi tamâta ñinde simbonzi nâ, ande kindi nenda kalo-tawana ma ipângga kekelele kaa nâ, aku Maro Kindeni ne ñgua pânja ma kanaanjo tia tona. Andeta tia.

¹⁵ Kinda tasama tu ñgua tukuña ikeno. Mine kala Maro Kindeni ne wisi-nâna ilâ panzi tamâta ea sipu ñgua tukuña ñinde ututu. Ambo ñgua tukuña ikeno tia, ande tamâta tonje ma ikura tu ipu ñgua tukuña ututu, ande tia.

¹⁶ Maro Kindeni iveta ñgua pânja kuku Abraham ñana duvi taitu ñine kâ; Abraham kalo tawana i. Mine kala Maro Kindeni ne wisi-wisi ikai nzâla piti panzi Abraham ne vâsa rârâni, ñana Maro Kindeni ma iveta kie ara panzi, ikura i ne ñgua pânja mine. Kalo-tawana tamâta ea kinzi sipono muli pa ñgua tukuña, ande kinzi ñinde simo Abraham ne vâsa. Andeta kinzi nâ tia; kindi tamâta pinde kalonda tawana Maro Kindeni, itogo Abraham muña kalo tawana mine, aku kindi kala tamo Abraham ne vâsa tona. Abraham imo kindi kalo-tawana tamâta rârâni timbunda,

¹⁷ ñana tu Maro Kindeni muña iporo ñgua pa Abraham ikeno lâ pepa tini mine tu, “Naña aveta noko kupângga kinzi tamâta ñgu rârâ timbunzi.” Lâ Maro Kindeni nao, Abraham imo itogo kindi rârâni timbunda. Abraham kalo tawana Maro Kindeni, ina kala via ilanzi mateña tamâta wa iporo ñgua ku iveta kekelele muña simo tia ñinde tu simâ sipângga wa.

¹⁸ Mungani Maro Kindeni iporo ipa ñgua kuku Abraham mine tu, “Noko ne vâsa kinzi ma sipângga kambwanenzi ñalae ndo”. Lâ zo ñinde, Abraham izzâla ndo tu Maro Kindeni ma iveta ñgua pânja ñinde ipângga kanaanjo mâsi mana. Andeta i kalo tawana nâ, aku imo io tini pa Maro Kindeni tu ma iveta ikura i ne ñgua pânja ñinde. Mine kala Abraham ipângga “kinzi tamâta ñgu rârâ timbunzi”.

¹⁹ Lâ zo ñinde, Abraham ne mbwera ipângga ikura mbwera tamâta ñalae taitu (100) mine, aku i karae nde mbarakuku lâ. Aku isama tu i kaiwa Sara ikura ñana ipagugua lâlu kâ, ande tia. Taitu i ne kalo-tawana ikeno kaika ndo.

²⁰ I ne kalo-tawana imbe tia. Aku i ilo rua-rua ñana Maro Kindeni ne ñgua pânja kâ, ande tia ndo. I ne kalo-tawana ipu tini kaika pa i ilo kalo, ande kala imo ipanea Maro Kindeni ña isuka kâki.

²¹ I ne kalo-tawana ikeno kaika mine tu, “Mao nâ, Maro Kindeni ikura tu iveta vetânja ndia rârâni muña ipa ñgua tu ma iveta.”

²² Mine nde Abraham ne kalo-tawana ñinde iveta i “ipângga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.”

²³ Mao nâ, ñgua ikeno mine tu, “i ne kalo-tawana iveta i ipângga ilo mbâra-mbâra”. Andeta ñgua ñinde ñandai iyoke Abraham simbo nâ ñga.

²⁴ Ñgua ñinde iyoke kindi tona, kindi tamâta ñine kalonda tawana Maro Kindeni, inani muña ipanjo nenda Maro Ñalae lâ mateña nianzi imo via kilo. Kindi nenda kalo-tawana ñinde iveta kindi tapângga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.

²⁵ Kindi taveta kiesaka, aku ñana duvi ñinde kâ Maro Kindeni isâu panzi kazânja tamâta tu ma sipu Yesu pâta imâte kâ. Andeta Maro Kindeni ilo tu kindi ma tamo ilonda mbâra-mbâra. Mine kala ipanjo Yesu lâ mateña nianzi imo via kilo.

5

Kindi tapângga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao

* 4:13 13 Ñinde nde duvi mine: Abraham imo mungani lâ, aku muli ñga, lâ Mose ne zo, ñinenga Maro Kindeni itu ñgua tukuña panzi Isrel ñgu.

¹ Ayo, njana kinda nenda kalo tawana kâ, ande Maro Kindeni iveta kinda tapângga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao marumbu lâ. Mine kala nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ilele Maro Kindeni ne wisi-nâna kala iveta kinda tamo ilonda kalonda taitu kuku i.

² Kinda nenda kalo-tawana ikeno pa Kirisi. Mine kala ikai nzâla piti pa kinda tu Maro Kindeni ne wisi-wisi ma imâ pa kinda. Kala zo njine ne wisi-wisi njinde uru imo kuku kinda. Aku kinda uru tao tininda pa Maro Kindeni tu ma ikai kinda talâ tamo ara ndo kuku i lâ samba ilo. Aku njinde iveta kinda tandeka nâ.

³ Andeta kinda tandeka njana njinde nâ, ande tia. Kinda tandeka njana malia kie-kie uru ipângga pa kinda tona, njana tu kinda tasama tu malia njinde ipu tini kaika pa ilonda kalonda njana tamandi kaika kâ.

⁴ Ambo kinda tamandi kaika mine, ande kinda takura tu tatiŋgi samâŋa kie-kie ipângga pa kinda njinde piti. Ambo kinda tatiŋgi samâŋa njinde piti mine, ande takura tu tao tininda pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara pa kinda.

⁵ Ambo kinda tao tininda mine pa Maro Kindeni, ande ma taveta mine koa tia nâ, ande tia ndo. Njana tu Maro Kindeni muŋgani io Koroani Sapâŋa imâ pa kinda itogo wisi-ara mwasina, aku Koroani Sapâŋa imaliŋi Maro Kindeni ne tini-mwasa ipipi lâ ilonda kalonda.

⁶ Nia ndoyo, kinda tapu mulinda pa Maro Kindeni. Lâ zo njinde, kinda takura njana tapavila warakânda kâ, ande tia ndo. Andeta Maro Kindeni ipatea zo tonjje pa Kirisi tu ma imâte njana ivila kinda kâ. Kinda tamo mine lee zo ipângga lâ, aku Kirisi imâte ikura Maro Kindeni ne pateŋja mine.

⁷ Mao kanojo, kinda tamâta ma tininda pwâka ndo njana tamâte njana tavila tamâta tonjje uru iyoka njua tukuŋa rârâni muli. Andeta zo pinde nâ, ambo tamâta tonjje uru kalo sukâŋa nâ njanzizi i tini pinde, ande kinda pinde ma tapu tini kaika pa warakânda ilonda kalonda tâ ku ma tamâte njana tavila tamâta njinde tâ.

⁸ Andeta kalomi ngere sondo njga; nia ndoyo, lâ zo njinde kinda tapaveta kuku kiesaka ne vetâŋa yo, ande pa zoni ndaina Kirisi imâte njana ivila kinda kâ. Aku i ne vetâŋa njinde itula pwataki tu i ilo ndo ikeno pa kinda.

⁹ Kirisi imâte njana iveta kinda kiesaka tamwatânda tapângga ilonda mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao, ande kala zo njine tamo mine. Mine nde kinda tasama sondo tu i ma ikea njana kinda kâ, lâ zo muli njinde Maro Kindeni ne wisi-nâna ma ilâ panzi tamâta lâ i ne njua nia.

¹⁰ Muŋga kinda tamo Maro Kindeni ne kazâŋa tamâta, andeta i Natu imâte njana iveta kinda tapângga ilonda kalonda taitu kuku Maro Kindeni. Kala njine Maro Kindeni Natu imo via, ma imo mine ku imo nâ, aku kinda tamo ilonda kalonda taitu kuku Maro Kindeni. Mine kala kinda tasama sondo tu Yesu Kirisi Via Tamwata ma ikea njana kinda kâ lâ zo muli njinde.

¹¹ Aku kinda tandekana Maro Kindeni tona, njana tu nenda Maro Njalae Yesu Kirisi iveta kinda tapângga ilonda kalonda taitu kuku i marumbu lâ.

Adam ikai nzâla piti njana mateŋa kâ, aŋga Yesu nde ikai nzâla piti njana via kâ

¹² Kinda tasama tu nia ndoyo, tamâta taitu nâ iveta kiesaka, aku njana i ne vetâŋa njinde kâ kiesaka ipângga tâno kulu. Aku kiesaka ikai mateŋa imâ ipângga tava. Mine kala mateŋa isala nia ilâ ikainzi tamâta rârâni, njana tu tamâta rârâni uru siveta kiesaka.

¹³ Singani, lâ zo njinde njua tukuŋa njandai imâ ipângga lâ njga, ande kiesaka ikeno tâno kulu muŋgani lâ. Andeta kaloŋo njga; ambo njua tukuŋa ikeno tia, ande Maro Kindeni ma kalo ngere njana kinda tamâta nenda kiesaka taitu-taitu kâ, ande ma tia.

¹⁴ Andeta nia ndoyo, lâ Adam ne zo njinde, aku imâ lee ipângga lâ Mose ne zo, ande mateŋa ikai poe kaika panzi tamâta rârâni. Kinzi tamâta pinde njandai siveta kiesaka itogo Adam muŋga iveta mine, lâ zo njinde ilaŋa ipole Maro Kindeni ne njua tukuŋa. Andeta mateŋa ikai poe kaika panzi tamâta njinde tona. Adam nde itula tamâta njana ipângga muli kâ njinde kilala pwataki.

¹⁵ Andeta Adam ne kiesaka njga Maro Kindeni ne wisi-ara nde kie taituni, ande tia ndo. Mao nâ, njana tamâta taitu nâ ne kiesaka kâ, ande tamâta rârâni simâte. Taitu Maro Kindeni ne wisi-wisi njalae njinde ipole kiesaka ne walo ndoni, aku wisi-wisi njinde ipângga njalae tina pa kinda tamâta. Njana Yesu Kirisi simbo nâ ne wisi-wisi kâ, Maro Kindeni iveta kinda tapângga ilonda mbâra-mbâra. Aku vetâŋa njinde itogo wisi-ara ilua kinda mwasina.

¹⁶ Aku mine nâ, Maro Kindeni ne wisi-ara njandai iveta vetâŋa kie taituni pa kinda ikura tamâta taitu njinde ne kiesaka njinde iveta pa kinda njga. Njana tamâta taitu njinde ne kiesaka taitu kâ, ande Maro Kindeni ionzi tamâta rârâni lâ njua nia ku ipa njua lâ njana izavarunzi kâ. Andeta Maro Kindeni ne wisi-ara nde njalae tina, njana tu kinda tamâta rârâni uru taveta kiesaka rârâ njinde, andeta Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa kinda ku iveta kinda

tapângga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao. Kinda nenda ara tonje keno njana i ma iveta mine pa kinda, ande tia ndo.

¹⁷ Mao nâ, tamâta taitu njinde ne kiesaka ikai nzâla piti pa mateja tu ma imâ ipângga, kala mateja imo itogo koipu njalae njana itawanzi tamâta rârâni ndue kâ. Andeta kalomi ngere sondo njga; njana tamâta taitu nâ ne vetâja ara kâ, ina Yesu Kirisi, ande tamâta rârâ njinde ma muli simo vianzi nâ. Naja aporo njananzi tamâta njinde Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ njalae panzi, kala ivetanzi sipângga ilonzi mbâra-mbâra lâ. Maro Kindeni ne vetâja njinde nde itogo wisi-ara ilua kinda mwasina.

¹⁸ Mine kala kinda tasama tu tamâta taitu munja ilanja ipole njgua tukuja, aku njana i ne kiesaka njinde kâ Maro Kindeni io kinda tamâta rârâni talâ pa njgua nia. Aku mine nâ, tamâta taitu iveta vetâja sondo ndo, aku njana vetâja njinde kâ Maro Kindeni iveta kinda kalo-tawana tamâta rârâni tapângga ilonda mbâra-mbâra lâ, kala tamo viânda nâ.

¹⁹ Munja tamâta taitu nâ iveta tañakaika pa Maro Kindeni, aku njana i ne vetâja njinde kâ kinzi tamâta sipângga kiesaka tamwatanzi. Aku mine nâ, tamâta taitu nâ ipono muli pa Maro Kindeni kawa njgua, aku njana i ne vetâja njinde kâ Maro Kindeni ivetanzi tamâta sipângga ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao.

²⁰ Maro Kindeni nanayoni io njgua tukuja imâ panzi tamâta njana duvi njine kâ; isama tu njgua tukuja ma iveta vetâja potomule ipângga njalae. Aku mao nâ, lâ zo njinde kiesaka ipângga njalae tina. Andeta Maro Kindeni io ne wisi-wisi njalae ndo imâ pa kinda.

²¹ Mine kala kinda tasama tu kiesaka ne walo kaika ikai mateja imâ pa kinda tamâta rârâni. Aku mine nâ, Maro Kindeni ne wisi-wisi ipângga njalae ndo ku iveta kinda tapângga ilonda mbâra-mbâra lâ. Njana Maro Kindeni ne wisi-wisi njinde kâ, ande nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ikai nzâla piti pa via mao kâ, kala kinda takura tu tamo viânda, ma tamo mine ku tamo nâ.

6

Kinda tamâte kuku Kirisi lâ

¹ Ayo, kala njine ma taporo njgua mana. Tamâta pinde uru siporo tu, "Ara njana kinda ma taveta kiesaka rârâ, njana tu njinde ma iveta Maro Kindeni ne wisi-wisi imâ njalae tina pa kinda".

² Andeta kinda ma taporo njgua kaja mine tia ndo! Kinda tamo tininda piti ndo njana kiesaka kâ, tatogonzi mateja tamâta

mine. Mine nde njana sâ kâ nga kinda ma tapaveta kaika kuku kiesaka ne vetâja kilo, a?

³ Nanengu njgua njine nde duvi mine; kinda tapaipa kuku Yesu Kirisi ku takai lââ-lilija lâ, kala tapaipa kuku Yesu ne mateja tona. Tiambo miki kazizâla njana njinde kâ, a?

⁴ Munyani, lâ zo njinde kinda takai lââ-lilija, ande lâ zoni ndaina kinda tapaipa lâ taitu kuku Kirisi ne mateja. Njinde itogo Maro Kindeni ikeka kinda lâ mateja nianzi kuku Kirisi. Andeta kinda Tamânda ikai tamwata ne walo kaika ku ipano Kirisi lâ mateja nianzi imandi imo via kilo. Mine nde kinda kala takai via wasaseki mine nâ.

Kinda ma tamo viânda nâ kuku Kirisi

⁵ Mao nâ, kinda tapaipa kuku Kirisi lâ, aku tapaipa kuku i ne mateja njinde tona. Mine kala lâ zo njana Maro Kindeni ma ipajo kinda tamandi tamo viânda kilo, itogo munja ipajo Kirisi imandi imo via kilo mine, ande kinda ma tapaipa kuku Kirisi mine nâ.

⁶ Kinda tasama tu nenda ilo-kalo singa nde imâte kuku Kirisi lâ kâi popole tini. Vetâja njinde nde duvi mine; kiesaka nde ipipi lâ nenda ilo-kalo singa, aku Maro Kindeni ilo tu ma izavaru kiesaka njinde ne walo kaika ndo lâ. Mine nde kiesaka ma ikai poe kaika pa kinda kilo, ande tia.

⁷ Njana tu ambo tamâta tonje imâte, ande kiesaka ikura tu ikai poe kaika papa i kilo, ande tia.

⁸ Mao nâ, kinda tamâte kuku Kirisi lâ. Mine kala kalonda tawana tu muli njga kinda ma tamo viânda nâ kuku i.

⁹ Kinda tasama tu Maro Kindeni ipajo Kirisi lâ mateja nianzi imandi imo via kilo. Mine nde i ma imâte kilo tia. Mateja ne walo ikura njana itawa i kilo kâ, ande tia ndo.

¹⁰ Imâte mbwani taitu nâ, aku ne mateja njinde iyaula kiesaka ne walo kaika ndo lâ. Kala njine ikai via mao lâ, aku imo via nâ kuku Maro Kindeni.

¹¹ Ara njana nemi kalo-tawana ma ikeno mine; miki kamâte kuku Yesu Kirisi lâ. Mine nde kiesaka ne walo ikura tu ikaimi kaika kilo, ande tia. Aku miki kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Mine nde miki kamo viami nâ kuku Maro Kindeni.

¹² Mine kala miki ma kasâu pa kiesaka tu ikai poe kilo pa ilomi kalomi ndimo. Tia ma kiesaka ilele naomi, aku miki ma kaponi muli pa karaenda ne ilo-kalo sakamao.

¹³ Miki ma kao kemi-mbaumini pinde silâ simo kiesaka kalo njana siveta vetâja potomule kâ, mine ndimo. Miki kamo katogonzi mateja tamâta njinde Maro

Kindeni ipañonzi simandi simo vianzi kilo. Mine nde ara ñana miki ma kao warakami karaemi ilâ pa Maro Kindeni itogo patarawâña mwasina. Aku ara ñana miki ma kao kemi-mbaumi ndoni silâ simo i kalo ñana siveta vetâña ara kâ.

¹⁴ Kala zo ñine miki ñandai kamo ñgua tukuña kalo ñga. Miki kamo Maro Kindeni ne wisi-wisi kalo nâ. Mine nde miki ma kasâu pa kiesaka tu ikai poe pami ndimo.

Kinda tamo vetâña ara ne wurâta tamâta

¹⁵ Kinda ñandai tamo ñgua tukuña kalo ñga. Kinda tamo Maro Kindeni ne wisi-wisi kalo. Mine nde kinda ma taveta mana. Tiambo kinda ma taveta kiesaka, a? Tia ndo kanaño!

¹⁶ Ambo tamâta tonje ma io i tamwata imo tamâta ñalae tonje kalo ñana ipono muli pa i kawa ñgua kâ, ande i ma imo tamâta ñalae ñinde ne wurâta tamâta. Tiambo miki kazizâla ñana ñinde kâ, a? Tamâta pinde ilonzi pateu tu ma simo kiesaka ne wurâta tamâta, aku nenzi pateâña ñinde ionzi silâ pa yââ ñalae ne mbââ. Anja kinda tamâta pinde ilonda pateu tu ma taponu muli pa Maro Kindeni kawa ñgua, aku nenda pateâña ñinde iveta kinda tapâñga ilonda mbâra-mbâra lâ i nao.

¹⁷ Mao nâ, singani miki kamo kiesaka ne wurâta tamâta. Andeta muli ñga miki kapanâna sondu ñana Maro Kindeni ne ñgua mao kâ, aku kapono muli sondu ndo pa ñgua ñinde. Mine nde ara ñana kinda ma kawânda ndanje pa Maro Kindeni!

¹⁸ Muñgani kiesaka ipa miki kaika lâ, kala miki kamo sakamao ndo. Andeta Maro Kindeni ipalalana kiesaka ne wâlo piti lâ tinimi, aku ivetami kapâñga i ne wurâta tamâta ñana kaveta vetâña ara kâ.

¹⁹ Miki nemi ilo-kalo ñandai ipâñga ñalae ñga, andeta miki kasama sondu lâ ñana wurâta tamâta nenzi mâsi. Mine nde naña asia ñgua ñine lâ wurâta tamâta tininzi. Muñga miki kasâu pa vetâña sakamao tu ikai poe pa karaemi ndoni. Mine nde miki kamo vetâña potomule ne wurâta tamâta, aku kapaveta kuku vetâña potomule wa vetâña muso wa. Andeta kala ñine ara ñana miki ma kasâu pa vetâña ara tu ikai poe pa karaemi ndoni. Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kamo Maro Kindeni ne wurâta tamâta ñana kaveta vetâña ara kâ, aku ma kapâñga Maro Kindeni tamwata ne tamâta sapâña.

²⁰ Muñga, lâ zo ñinde miki kamo kiesaka ne wurâta tamâta, ande miki ilomi pa vetâña ara, ande tia.

²¹ Lâ zo ñinde miki uru kaveta vetâña potomule. Tiambo vetâña rârâni ñinde uru ivilami, tiya? Tia ndo. Kala ñine miki maimi ñana vetâñani ndaina, aku kasama tu vetâña kie mine ionzi tamâta silâ pa mateña nâ.

²² Andeta Maro Kindeni ipalalana kiesaka ne wâlo piti lâ tinimi marumbu lâ, kala ñine miki kapâñga i tamwata ne wurâta tamâta. Aku ñinde ivila miki mao kanaño, ñana tu i ivetami kapâñga kamo sapâña, aku miki kapaveta kuku vetâña rârâni i tamwata ilo papa ñinde. Mine kala miki kakai via mao, ma kamo ara mine ku kamo nâ.

²³ Kiesaka uru kulu ilanzi i ne wurâta tamâta, aku kulu ñinde nde mateña. Anja Maro Kindeni uru wisi-ara ivila kunda, ne kulu tia. Wisi-ara ñinde nde via mao ñana tamo viânda ku tamo nâ. Kinda tapaipa kuku nenda Maro Ñalae Yesu Kirisi lâ. Mine nde kinda takura tu takai via mao ñinde.

7

Kala ñine ilo-kalo wasaseki uru ikai poe pa kinda

¹ Ninggu-nambwe wukale, naporo ñgua ñine ilâ pa miki tamâta ñinde muñga kapanâna sondu ndo ñana ñgua tukuña kâ. Miki kasama tu zo ñana tamâta tonje imo via yo, ande ñgua tukuña uru ikai poe papa i. Anja zo ñana i ma imâte, ande i imo ñgua tukuña kalo kilo, ande tia.

² Naña ma asia ñgua lâ pakâeña ne mâsi tini ñana aveta ñine ipâñga nia yo. Ambo taine tonje ikâe lâ, aku i kaiwa tamâne imo via yo, ande ñgua tukuña ipa i lâ taitu kuku kaiwa tamâne. Ambo taine ñinde kaiwa tamâne ma imâte, ande i imo pakâeña ne ñgua tukuña ñinde kalo, ande tia.

³ Ambo taine ñinde kaiwa tamâne imo via yo, andeta taine ñinde ilâ ikeno kuku tamâne tonje, ande kinzi ma siporo tu i nde taine ñana itambira tini potomule kâ. Ambo i kaiwa tamâne imâte lâ, ande i imo pakâeña ne ñgua tukuña ñinde kalo tia. Mine kala, ambo taine ñinde itu ikai tamâne wasaseki tonje, ande i ma imo itogo taine ñana itambira tini potomule kâ, ande tia.

⁴ Ninggu-nambwe wukale, miki kala kamo mine nâ. Muñgani miki kapasipa lâ taitu kuku Kirisi, aku ñinde itogo miki kamâte kuku i. Mine nde miki ñandai kamo ñgua tukuña kalo ñga. Kala ñine miki kamo tamâta tonje ne tamâta, tamâtani ndaina Maro Kindeni muñga ipaño lâ mateña nianzi imandi imo via kilo. Maro Kindeni iveta mine ñana ivila

kinda tu taveta vetâna ara, ikura ipatea pa kinda mine.

⁵ Nanayoni, lâ zo njinde kinda tapono muli yo pa ilo-kalo singa ne vetâna, ande ngua-tukuña iveta ilo-kalo sakamao njinde ipânnga nia yo, kala taveta kiesaka. Aku ilo-kalo singa njinde io kinda lâ nzâla njinde ilâ pa materja kâ.

⁶ Lâ zo njinde, Mose ne ngua tukuña imo itogo wâlo nana ipa kinda kaika kâ. Andeta muli ngua kinda tapasipa kuku Kirisi ne materja. Mine kala zo njine kinda tamo ngua tukuña kalo, ande tia. Munğani yo, ande kinda uru tapaveta kuku vetâna ndia rârâni kinzi munga singere lâ ngua tukuña ne pepa tini ikeno. Andeta kala njine kinda tapaveta kuku vetâna wasaseki ndia rârâni Koroani Sapâna itula pa kinda. Mine nde kinda taveta wurâta sondo nâ pa Maro Kindeni.

Kiesaka iyaula kinda lâ

⁷ Mao nâ, munğa ngua tukuña iveta ilo-kalo sakamao njinde ipânnga nia yo, kala kinda taveta kiesaka. Mine nde kinda ma taporo mana. Tiambo kinda ma taporo tu, "Ngua tukuña nde kelekele sakamao ndo, itogo kiesaka mine", a? Kinda ma taporo ngua kaja mine tia ndo! Miki kalomi ngere sondo nga; ambo ngua tukuña nğandai itula vetâna pinde kilala pwataki tu vetâna njinde nde kiesaka, ande nana ma azizâla tu vetâna ndia nde ara anga vetâna ndia nde sakamao. Ngua tukuña tonje ikeno mine tu, "Noko ma ilo yosi pa noko tini pinde nenzi kelekele ndimo." Ambo ngua tukuña njinde ikeno tia, ande nana ma azizâla tu ilo-yosiņa ne mâsi nde kiesaka.

⁸ Andeta kiesaka iyoka ngua tukuña ne nzâla imâ ku igagati ilonğu kalonğu nana ilonğu yosi pa kelekele kie-kie. Miki kalonğu nga; ambo ngua tukuña ikeno tia, ande kiesaka ne walo ma ikeno nana iveta sâ tonje tia.

⁹ Munğani, lâ zo njinde nana asama Maro Kindeni ne ngua tukuña tia yo yo, ande nana atu nana amo viânğu. Andeta muli ngua apanâna nana Maro Kindeni ne ngua tukuña kâ, aku kiesaka ne walo ipânnga nğalae tina,

¹⁰ kala nana apânnga lâ nzâla njinde ilâ pa materja kâ. Nia ndoyo Maro Kindeni ipatea tu ngua tukuña ma via ilanzi tamâta. Andeta nana nğandai akai via lâ ngua tukuña tini nga. Ngua tukuña io nana lâ nzâla njinde ilâ pa materja kâ,

¹¹ nana tu kiesaka iyoka ngua tukuña ne nzâla imâ ku ilaņe nana. Mine kala kiesaka iveta ngua tukuña ipânnga kelekele nana ikai nana alâ pa materja kâ.

¹² Ayo, kinda ma taporo ngua kaja mana nana ngua tukuña kâ. Maro Kindeni tamwata io ngua tukuña imâ pa kinda. Mine nde kinda tasama tu i ne ngua tukuña rârâni nde sapâna, aku ne ngua tukuña rârâni uru ivila kinda sondo ndo nana itula vetâna ara kilala pwataki pa kinda.

¹³ Mana mana, a? Tiambo kelekele ara njinde io nana lâ nzâla njinde ilâ pa materja kâ, a? Tia ndo kanaanjo! Kiesaka nâ iveta mine pa nana. Kiesaka munğa ipasipa lâ taitu kuku ngua tukuña ara njinde, kala io nana lâ nzâla njinde ilâ pa materja kâ. Maro Kindeni isâu pa kiesaka tu ma iveta vetâna kie mine, nana tu i ilo tu kiesaka kilala ma ipânnga nia yo. Mine kala Maro Kindeni ne ngua tukuña njinde itula kiesaka kilala pwataki tu njinde nde kelekele sakamao ndo.

Kiesaka itu ikai poe pa nenda via

¹⁴ Kinda tasama tu Maro Kindeni tamwata io ngua tukuña imâ pa kinda. Andeta nana nde tamâta nâ, kala uru amo tava ilo-kalo singa. Mine nde nana amo atogo kiesaka ne wurâta tamâta kaa nâ.

¹⁵ Nana atu asama mine; nana sâ kâ nga nana uru aveta vetâna pinde. Andeta njinde duvi nana asama tia. Vetâna ndia nana ilonğu tu aveta, ande aveta vetâna njinde tia. Anga vetâna ndia tiningu pwâka ndo tu aveta, ande nana aveta vetânani ndaina.

¹⁶ Nana warakânğu tiningu pwâka nana aveta vetâna sakamao pinde, andeta zo katiņe nana aveta vetânani ndaina, aku kalonğu loko nana. Aku njinde itula pwataki tu nana amora Maro Kindeni ne ngua tukuña tu kelekele ara nâ.

¹⁷ Mine kala nana warakânğu nâ aveta vetâna sakamao njinde, ande tia. Kiesaka imo ilonğu kalonğu, aku kiesaka njinde nâ iveta vetâna sakamao njinde.

¹⁸ Nana nde tamâta nâ, aku asama tu nanenğu ilo-kalo singa ikura tu igagatina nana aveta vetâna ara tonje, ande tia. Mao nâ, nana ilonğu tu aveta vetâna ara, andeta akura tu aveta mine tia.

¹⁹ Vetâna ara ndia nana ilonğu tu aveta, ande njinde aveta tia. Anga vetâna potomule ndia tiningu pwâka tu aveta, ande njinde nana aveta.

²⁰ Nana tiningu pwâka tu aveta vetâna sakamao pinde, andeta uru aveta vetânani ndaina. Aku njinde itula pwataki tu nana warakânğu nâ aveta vetâna sakamao njinde, ande tia. Kiesaka imo ilonğu kalonğu, aku kiesaka njinde nâ iveta vetâna sakamao njinde.

²¹ Mine kala nana asama tu vetâna kie mine uru ipânnga pana; lâ zo ndia nana

atu aveta vetâña ara pinde, ande vetâña sakamao uru isae nzâla pana, kala akura tu aveta vetâña sakamao nâ.

²² Mao nâ, naña ilonngu ndo tu apono muli pa Maro Kindeni ne ngua tukuña.

²³ Andeta naña asama tu ngua tukuña kie tonje ikeno ilonngu kalonngu, aku ngua tukuña njinde uru ipara kuku Maro Kindeni ne ngua tukuña njinde naña ilonngu papa. Njinde nde kiesaka ne ngua tukuña, aku njinde uru ipa naña kaika wa ikai poe pa ilonngu kalonngu wa.

²⁴ Opopo, malia njine uru iyaula naña ilonngu kalonngu ndo lâ! Ea ma ivilana ku izavaru kiesaka ne kaika njinde piti lâ karaenngu njine imo mateña kalo, a?

²⁵ Naña kawânngu ndanje njalae ilâ pa Maro Kindeni! Kinda nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ma ikai Maro Kindeni ne pavilâña imâ pa naña.

Mine kala naña uru amo mine; naña warakânngu nenngu ilo-kalo pinde itu imo Maro Kindeni ne ngua tukuña kalo. Annga nanenngu ilo-kalo sinnga nde imo kiesaka ne ngua tukuña kalo.

8

Kirisi izavaru nenda kiesaka piti lâ, aku io Koroani Sapâña imâ pa kinda

¹ Mine nde kinda tamâta ea tapaipa kuku Yesu Kirisi lâ, ande Maro Kindeni ne pareña-nia ma imâ pa kinda njana nenda kiesaka kâ, ande tia ndo.

² Njana tu Koroani Njana Via kâ ne ngua tukuña iveta kinda tapaipa lâ taitu kuku Yesu Kirisi, aku i ne ngua tukuña njinde ikai kinda piti lâ kiesaka kuku mateña rua nenzi ngua tukuña munğâña njinde ne nimbu ilo.

³ Kinda nenda ilo-kalo sinnga ne walo ikeno njana isuka kinda tu taponu muli sondu pa ngua tukuña kâ, ande tia. Mine kala Mose ne ngua tukuña ikura tu izavaru kiesaka piti lâ tininda, ande tia. Ngua tukuña ikura tu izavaru kiesaka ne walo kâ, ande tia. Taitu Maro Kindeni tamwata ikura ndo. Isupwa i tamwata Natu imâ ipânnga tamâta, itogo kinda kiesaka tamwatânda mine. I imâ njana izavaru nenda kiesaka piti kâ, aku lâ kâi popole tini Maro Kindeni ipare nia pa i Natu njana kinda tamâta nenda kiesaka kâ. Aku lâ zoni ndaina Maro Kindeni ipu kiesaka ne walo ndue ndo lâ.

⁴ Maro Kindeni iveta mine njana ivila kindu tu tapaveta sondu kuku vetâña arara rârâni njinde ngua tukuña iporo kaika tu ma taveta. Kinda tapile mâsi njana tapaveta kuku ilo-kalo sinnga ne vetâña kâ, aku tapaveta kuku vetâña rârâni Koroani Sapâña itula pa kinda.

⁵ Tamâta ea kinzi uru siveta ikura ilo-kalo sinnga itula panzi mine, ande ilo-kalo kaa nâ njinde ikai poe pa tamâta njinde ilonzi kalonzi ndoni. Annga kindu tamâta ea uru taveta ikura Koroani Sapâña itula mine, ande Koroani Sapâña ikai poe pa kindu njine ilonda kalonda ndoni.

⁶ Tamâta ea ilo-kalo sinnga ikai poe papa ne ilo-kalo, ande tamâta njinde ma imâte. Annga tamâta ea Koroani Sapâña ikai poe papa ne ilo-kalo, ande tamâta njinde ma ikai via mao, ku ma imo tava wisi pisi nâ.

⁷ Ambo ilo-kalo sinnga ikai poe pa tamâta tonje ne ilo-kalo, ande tamâta njinde imo Maro Kindeni ne kazâña tamâta, njana tu i njandai imo Maro Kindeni ne ngua tukuña kalo nnga. Mao nâ, tamâta njinde ikura tu ipono muli pa Maro Kindeni ne ngua tukuña, ande tia ndo.

⁸ Tamâta ea kinzi uru siveta ikura ilo-kalo sinnga itula panzi mine, ande kinzi njinde sikura tu siveta vetâña ndia Maro Kindeni ilo papa, ande tia.

⁹ Andeta miki njandai kapaveta kuku ilo-kalo sinnga ne vetâña nnga. Ambo Maro Kindeni ne Koroani Sapâña imo mao lâ miki ilomi, ande Koroani Sapâña nâ ikai poe pa nemi vetâña. Annga tamâta ea kinzi Kirisi ne Koroani Sapâña imo ilonzi tia, ande kinzi tamâta njinde njandai Kirisi ne tamâta nnga.

¹⁰ Kiesaka ipu miki karaemi pâta lâ. Mine nde muli mateña ma imâ pa miki rârâni taitu-taitu. Andeta kalomi njgere sondu nnga; ambo Kirisi imo ilomi, ande miki kapânnga ilomi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao marumbu lâ, aku Koroani Sapâña via mao ilami lâ.

¹¹ Munğani Maro Kindeni ipanjo Yesu Kirisi lâ mateña nianzi imandi imo via kilo. Ambo Maro Kindeni ne Koroani Sapâña imo miki ilomi, njinennga lâ zo ndia mateña ma imâ ipânnga pami, ande Maro Kindeni ne Koroani Sapâña ndainani nâ ma io via mao lâ miki karaemi тона.

Koroani Sapâña iveta kindu tapânnga Maro Kindeni natu wukale

¹² Mine kala ninngu-nambwe wukale, nenda wurâta ikeno njana tapaveta kuku ilo-kalo taitu nâ ne vetâña. Andeta naña njandai aporo tu kindu ma tapaveta kuku ilo-kalo sinnga ne vetâña nnga.

¹³ Ambo miki ma kapaveta kuku ilo-kalo sinnga ne vetâña, ande miki ma kamâte. Taitu kalonjo nnga; Koroani Sapâña ne walo kaika ikura tu ivilami njana kapu mulimi ndo pa karaenda ne vetâña potomule. Ambo miki ma kakai i ne walo kaika njinde, ande miki ma kamo viami nâ.

¹⁴ Njana tu kindu tamâta ea tasâu pa Maro Kindeni ne Koroani Sapâña tu ikai

poe pa ilonda kalonda, ande kinda njine rârâni tamo Maro Kindeni natu wukale.

¹⁵ Maro Kindeni ne Koroani Sapânga njinde ilua miki lâ, aku Koroani njinde njandai iveta ruruŋa ikai poe kaika pami kilo nŋa. Tia ndo kanaŋo. Maro Kindeni ne Koroani Sapânga njinde ivetami kapânga Maro Kindeni natu wukale. Aku i walo kaika ilua kinda tona. Mine kala kinda takura tu tasarâwa pa Maro Kindeni mine tu, "Mama! Nana mama!"

¹⁶ Koroani Sapânga i tamwata ipasipa lâ taitu kuku koranânda, aku igogo kawa kuku kawânda ku itula pwataki tu kinda tamo Maro Kindeni natu wukale.

¹⁷ Mao nâ, kinda tamo Maro Kindeni natu wukale. Mine nde muli nŋa Tamânda Maro Kindeni ma iveta vetânga arara pa kinda, ikura muŋga ipa nŋuwa tu ma iveta panzi ne tamâta. Mungani iveta vetânga arara ndainani nâ pa tuânda Yesu Kirisi. Ambo lâ zo njine kinda ma takai nâna itogo Kirisi muŋga ikai mine, ande muli kinda ma tamo ara ndo, itogo i uru imo mine.

Muli nŋa kinda ma tamo ara ndo lâ samba lawea

¹⁸ Lâ zo njine kinda uru takai nâna. Andeta nana asama tu muli nŋa kinda ma tandeka njalae njana tamo ara ndo kuku Maro Kindeni, aku ndekânga njinde ma ipole nâna njine ndo lâ.

¹⁹ Njana tu kelekele rârâni Maro Kindeni muŋga ipulianzi sipânga lâ, ande kelekele njinde rârâni uru sio tininzi pa Maro Kindeni ne zo njana itula kinda kilalânda pwataki tu kinda tamo i natu wukale. Kelekele rârâni njinde ilonzi ndo tu Maro Kindeni ma iveta mine walele nâ.

²⁰ Njana tu lâ zo njine kelekele njinde rârâni uru simo kaa nâ, aku uru sipayaula nâ. Andeta kinzi warakanzi njandai ilonzi tu ma simo mine nŋa. Maro Kindeni tamwata ipatea tu ma simo mine. Andeta i tamwata kala io tini njana zo muli njinde kâ.

²¹ Muli nŋa, lâ zo ndia Maro Kindeni muŋga ipatea lâ, ande i ma ipalalana zavaruŋa ne wâlo kaika piti lâ kelekele rârâni tininzi marumbu lâ, aku kelekele rârâni ma sipânga simo ara ndo kuku Maro Kindeni natu wukale kinda.

²² Kinda tasama tu kelekele rârâni Maro Kindeni muŋga ipulianzi sipânga lâ, ande kelekele njinde rârâni uru sikai nâna, itogo taine ikai nâna lâ paguguŋa ne zo mine. Kelekele njinde rârâni simo sita nâ, kala simo mine lee imâ ipânga lâ zo njine.

²³ Andeta kelekele njinde simbonzi nâ uru sita, ande tia. Kinda warakânda kala uru tamo tata mine nâ. Nanayoni Maro Kindeni io ne Koroani Sapânga imâ imo

ilonde lâ, itogo i ne vetânga ara njana iveta pa kinda muŋga mwasina. Andeta lâ zo njine kinda kala mine nâ uru takai nâna wa tiŋa wa, aku tamo tao tininda njana zo njinde Maro Kindeni ma itula kilalânda pwataki tu kinda tamo i natu wukale. Lâ zo njinde Maro Kindeni ma ilele karaenda ndoni ipânga kie tonŋe.

²⁴ Muŋga kinda tao nenda kalo-tawana ilâ pa Maro Kindeni, aku tamo tao tininda njana vetânga arara rârâni ipatea tu ma iveta pa kinda. Aku njana nenda kalo-tawana njinde kâ, ande Maro Kindeni ikai kinda piti lâ kondoma ilo marumbu lâ. Ambo kinda tao tininda njana vetânga tonŋe, ande tasama tu vetânga njinde ipânga pa kinda tia yo. Njana tu ambo tamâta tonŋe ikai kelekele tonŋe marumbu lâ, ande i ma imo io tini kilo pa kelekele njinde kâ, ande ma tia.

²⁵ Kinda tasama tu vetânga arara njinde sipânga pa kinda tia yo, andeta muli nŋa vetânga njinde ma sipânga mao nâ pa kinda. Mine kala kinda uru tapu tini kaika pa ilonda kalonda, aku tamo tao tininda nâ.

²⁶ Aku mine nâ, Koroani Sapânga uru iveta vetânga pinde njana ivila kinda kâ. Kinda nenda walo nde njalae koŋa tia, kala tazizâla tu kinda ma takai noŋa pa Maro Kindeni mâsi mana. Andeta Koroani Sapânga isama lâ njana noŋa ndia ikeno paveânga lâ ilonda kalonda, aku i tamwata uru ita pa Maro Kindeni tu i ma ivila kinda. Aku ne tiŋa njinde nde kie tonŋe ndo, kala kinda tamâta takura tu tasama njinde kilala, ande tia.

²⁷ Aku Maro Kindeni, ina uru ilea sonde pa kinda tamâta ilonda kalonda, ande isama Koroani Sapânga ne ilo-kalo njinde marumbu lâ, njana tu Koroani Sapânga uru ino pa Maro Kindeni tu i ma iveta pa kinda ikura i tamwata nâ ne pateânga mine.

²⁸ Kinda tasama tu lâ zo ndia malia kie-kie ma ipânga pa kinda, ande Maro Kindeni uru ikai malia njinde ku ilele ipânga kelekele njana ivila kinda kâ. Iveta mine pa kinda tamâta ea ilonda ndo keno pa i, kinda njine i muŋgani ipatea tu ma tapono muli papa i.

²⁹ Njana tu nia ndoyo Maro Kindeni ipatea kinda pinde tu ma tamo i ne tamâta. Aku ipatea tu ma iveta kinda njine tapânga tatogo i Natu mine. I ilo tu i Natu njinde ma imo mbâna-mbâna pa i natu wukale kinda.

³⁰ Aku kinda tamâta njine i muŋga ipatea lâ, ande isarâwa pa kinda njine rârâni tu tamâ pa i tona. Aku kinda tamâta njine i isarâwa papa, ande iveta kinda njine rârâni tapânga tamo ilonda mbâra-mbâra tona. Aku kinda tamâta njine i iveta

tapânga ilonda mbâra-mbâra, ande io i kilala ara njinde imâ pa kinda njine rârâni tona.

Kelekele tonje ikura njana ipono Maro Kindeni ne tini-mwasa nao, ande tia

³¹ Mine nde kinda ma taporo njgua mana. Kinda ma taporo mine; “Ambo Maro Kindeni ivila kinda, ande ea ikura tu ikai kazânga pa kinda, a? Tia ndo!”

³² Maro Kindeni nandai isilikana i tamwata Natu nga. Isupwa i tamwata Natu njinde indue imâ ku imâte njana ivila kinda rârâni. Mine kala kinda tasama tu i ma iveta vetânga arara pinde rârâni pa kinda tona.

³³ Nanayoni Maro Kindeni ipatea kinda tu ma tamo i tamwata ne tamâta. Mine nde ea ikura tu italea kinda lâ njgua nia, a? Tia ndo! Nana tu Maro Kindeni tamwata iveta kinda tapânga ilonda mbâra-mbâra.

³⁴ Mine nde ea ikura tu imandi lâ njgua nia ku ipa njgua njana nâna ilua kinda, a? Tia ndo! Nana tu Yesu Kirisi imâte lâ, njinenja Maro Kindeni ipaño i imandi imo via kilo. Kala njine Yesuni imo pa Maro Kindeni tini pa wia kê, aku inani uru ino pa Maro Kindeni tu ivila kinda.

³⁵ Kirisi ilo ndo ikeno pa kinda. Mine nde miki kalomi ngere sono nga; zo pinde vetânga sakamao kie-kie imâ ipânga pa kinda. Zo pinde malia ipânga pa kinda, anja zo pinde nâna ipânga pa kinda, anja zo pinde tamâta siveta kenzi sakamao pa kinda, anja zo pinde putole ipu kinda, anja zo pinde tamo sugorai, anja zo pinde kazânga ipânga pa kinda, anja zo pinde mateja ipânga pa kinda. Tiambo vetânga mine ikura tu ipono nzâla njana Yesu Kirisi ne tini-mwasa ma imâ pa kinda tia kê, a? Tia ndo kanaño!

³⁶ Mao nâ, vetânga kie mine uru ipânga pa kinda, aku njinde iyoke Maro Kindeni kawa njgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Maka nde kamo noko ne tamâta. Mine kala ikura zo rârâni kinzi sipu maka pinde pâta kamâte. Kinzi siveta kenzi taituni pa maka, itogo siveta panzi lama lâ zo njana sipunzi pâta njana sikanzi kê.”

³⁷ Andeta Kirisi ilo ndo keno pa kinda. Mine kala lâ zo ndia vetânga kie mine ipânga pa kinda, ande i uru ivila kinda, kala tapole malia njinde ndo lâ.

³⁸ Mao nâ, Maro Kindeni ilo ndo keno pa kinda. Aku nana asama ku kalongu tawana kaika tu sâ tonje ikura tu ipono nzâla njana i ne tini-mwasa njinde ma imâ pa kinda tia kê, ande tia ndo. Mateja ikura tu ipono nzâla tia, aku via kala ikura tia mine nâ. Kinzi anjelo sikura tu sipono nzâla tia, aku kinzi koroani saka

kala sikura tia mine nâ. Vetânga tonje lâ zo njine ikura tu ipono nzâla tia, aku vetânga tonje lâ zo muli kala ikura tia mine nâ. Koroani kaika ndia ikura tu ipono nzâla, ande tia.

³⁹ Kelekele ndia imo âta ikura tu ipono nzâla tia, aku kelekele ndia imo lâmbu kala ikura tia mine nâ. Nana asama ku kalongu tawana kaika tu kelekele njinde rârâni sikura tu sipono nzâla njana Maro Kindeni ne tini-mwasa ma imâ pa kinda tia kê, ande tia ndo kanaño. Kinda nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ikai tini-mwasa njinde imâ pa kinda marumbu lâ.

9

Paulo kalo sukânga njalae njananzi Isrel njgu

¹ Nana apaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Mine kala aporo njgua mao nâ, nalânje tia. Koroani Sapânga ikai poe pa ilongu kalongu, aku itula pwataki pa nana tu nanenggu njgua njine nde mao.

²⁻³ Mao nâ, ikura zo rârâni nana kalongu sukânga njalae njananzi nanenggu njgu, aku uru kalongu loko wa ilongu rârâ wa. Nana ilongu njalae tu Maro Kindeni ma ikainzi ninjgu-nambwe Isrel njgu piti lâ kondoma ilo. Zo pinde nana ilongu tu Maro Kindeni ne wisi-nâna ma imâ pa nana warakânggu, ku i ma isoki nana piti lâ Kirisi ne njgu ku ionzi ninjgu-nambwe wukale njinde silâ sikai niângu. Andeta tia.

⁴ Nanayoni Maro Kindeni ipateanzi Isrel njgu ku ivetanzi sipânga i natu wukale. I itula tamwata ne sinâla wa walo kaika pwataki panzi lâ, aku iveta mbutukunânga kunzi ku io ne njgua tukuja ilâ panzi tona. I itula paneânga ne vetânga mao panzi, aku ipa njgua lâ tu ma ikainzi piti lâ kazânga ilo tona.

⁵ Kinzi Isrel njgu tamâta mbwananânga munjânga njinde njanzi nde njalae ndo, aku Kirisi tamwata ipânga tamâta lâ warakanzi nenzi njgu. Kirisi ina ikai maro pa kelekele rârâni, aku ikura zo rârâni nenda paneânga ma ilâ pa Maro Kindeni. Mao.

Paulo itula njgua njana vetânga pinde Maro Kindeni iveta panzi Isrel njgu

⁶ Ikura zo rârâni nana kalongu sukânga njananzi ninjgu-nambwe Isrel njgu. Taitu nana nandai aporo tu Maro Kindeni ne njgua pânga ilâ kaa nâ nga. I ne njgua pânga nde ipânga kanaño lâ. Nana asama tu tamâta pinde lâ Isrel njgu simo Maro Kindeni ne pateânga tamâta mao tia.

⁷ Kinda timbunda Abraham ne vâsa rârâ simo, andeta kinzi pinde nandai simo i natu wukale mao njga. Munjani Maro Kindeni ipai Abraham mine tu, “Noko natu

Isaka natu-timbu kinzi simbonzi nâ ma simo noko ne vâsa mao.”

⁸ Mine nde kinda tasama tu Abraham ne vâsa pinde sipânnga lâ tamâta walonzi nâ, aku kinzi nginge simo Maro Kindeni natu wukale mao nde tia. Andeta Maro Kindeni ipa ngua kuku Abraham njananzi i ne vâsa pinde, aku kinzi nginge nâ simo Abraham ne vâsa mao.

⁹ Nana tu Maro Kindeni ipa ngua kuku Abraham mine tu, “Muli nga nana ma ataulo amâ kilo, aku lâ zo nginge noko kaiwa Sara natu tamâne tonge ma imo.”

¹⁰ Aku kalomi ngere nana Maro Kindeni ne ngua tonge tona. Rebeka natu rua tamanzi taitu nâ, ina Abraham natu Isaka, aku i nde kinda timbunda.

¹¹⁻¹² Taitu nia ndoyo Maro Kindeni tamwata ipatea Isaka natu taitu nâ. Andeta i nandai kalo ngere nana vetânga pinde kinzi rua ma muli siveta nga. I tamwata ipatea tonge ikura i tamwata nâ ne ilo-kalo. Mine nde lâ zo nginge Rebeka ipaguguanzi sâsânga rua nginge tia yo yo, aku kinzi rua nandai siveta vetânga ara tonge tâku vetânga sakamao tonge tâku, ande Maro Kindeni ipai Rebeka tu, “Lâlu nzâla-kulu ma imo lâlu ipânnga muli nginge kalo.”

¹³ Vetânga nginge iyoke Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Nana ilonngu pa Yakopu, andeta ilonngu koŋa pa Iso nde tia.”

¹⁴ Mine nde kinda ma taporo mana. Tiambo kinda ma taporo tu, “Maro Kindeni iveta vetânga soki”, a? Tia ndo kanaŋo!

¹⁵ I nanayoni iporo pa Mose mine tu, “‘Ambo nana apatea tu ma ao nanenngu wisi-wisi ilâ pa tamâta tonge, ande nanenngu wisi-wisi ma ikeno papa i. Ambo nana apatea tu ma ao nanenngu kalo-sukânga ilâ pa tamâta tonge, ande nanenngu kalo-sukânga ma ikeno papa i.’”

¹⁶ Mine nde Maro Kindeni nandai ipateanzi tamâta ikura kinzi warakanzi nenzi ilo papa wa nenzi vetânga wa. Ipateanzi ikura i tamwata ne wisi-wisi nâ.

¹⁷ Nia ndoyo Maro Kindeni iporo pa Isip nenzi koipu njalae mine tu, “Nana munga apatea noko kupânnga pwai koipu mine nana duvi njine kâ; nana ilonngu tu atula nanenngu walo kaika pwataki lâ noko ne vetânga tini, aku ilonngu tu kinzi tamâta simo tâno ndoni ma silonŋa nana parinânngu.”

¹⁸ Mine kala kinda tasama tu ambo Maro Kindeni ipatea tu i ne wisi-wisi ma ikeno pa tamâta tonge, ande i ne wisi-wisi ma ikeno papa i. Ambo ipatea tu ma iveta

tamâta tonge taŋa kaika, ande i ma iveta ikura i tamwata ne pateânga mine.

¹⁹ Tiambo tamâta tonge lâ miki nginimi ma ikasonŋa nana mine tu, “Ambo Maro Kindeni uru iveta mine panzi tamâta, ande nana sâ kâ nga ilelea kinda nana vetânga soki kinda taveta, a? Ea ikura tu ikai kazânga pa Maro Kindeni ne pateânga, a?”

²⁰ Andeta noko kuloŋo nga; noko ea nga kutu kulelea Maro Kindeni nana i ne vetânga kâ, a? Tiambo kulo tâno ma ilelea tamâta nginge munga ipu i ku ma iporo papa tu, “Nana sâ kâ nga noko kupu nana apânnga mine”, a?

²¹ Kinda tasama tu kulo-puna tamâta ikura tu ikai tâno pinde ku ipu kulo rua ikura i tamwata nâ ne pateânga. Ikura tu ipu kulo ara tonge nana wurâta ara kâ, anŋa kulo kaa tonge nana wurâta kaa nâ. Tiambo noko kutu i ne vetânga nginge nde soki, a?

²² Maro Kindeni itu iveta i ne wisi-nâna ipânnga nia yo, aku itu kinzi tamâta rârâni ma sisama i ne walo kaika tona. Mine nde i nandai ipasusu nana izavarunzi kulo nginge i munga ipatea tu ma izavarunzi.

²³ Aku Maro Kindeni ilo tu kinzi tamâta ma sisama i kilala pwataki tu i nde ara ku ara ndo. Mine kala iveta kie ara ndo pa kinda kulo pinde, kinda njine i nia ndoyo ipatea tu ma muli tamo ara ndo kuku i lâ samba lawea.

²⁴ Ipatea kinda lâ, kala kinda tatogonzi kulo nginge iveta kie ara panzi. Aku kinda nandai tamo lâ Juda ngu simbo nâ; kinda pinde tamo lâ tinikoa ngu pinde tona.

²⁵ Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ ngua-tulânga tamâta mungânga Hosea ne pepa tini. Ngua nginge ikeno mine tu, “Kinzi tamâta pinde simo lâ nanenngu ngu tia, andeta muli nga nana ma apatu kinzi tamâta nginge njanzi tu, ‘Nanenngu ngu’. Munga nana ilonngu koŋa panzi ngu nginge tia, andeta muli nga nana ma ilonngu ndo keno panzi.”

²⁶ Aku Hosea ingere ngua pinde kilo mine tu,

“‘Nanayoni kinzi ngu nginge simo nia tonge, aku nana aporo panzi mine tu, ‘Miki nandai nanenngu tamâta nga’. Andeta muli, lâ niani ndaina, ande nana ma aporo ngua njananzi ngu nginge mine tu, ‘Kinzi nde Maro Kindeni Via Tamwata natu wukale’.”

²⁷ Mungani Aisai itula ngua njananzi Isrel ngu mine tu,

“‘Ambo kinzi Isrel ngu ma sipânnga kambwanjenzi, sitogo paulo ikeno sâwa mine, ande Maro Kindeni ma ikainzi

Isrel tamâta pinde nâ piti lâ kondoma ilo.

²⁸ Nana tu Maro Njalae ma ionzi tamâta rârâni lâ ngua nia, aku ma walele nâ ipare nia panzi marumbu lâ.”

²⁹ Ngua njinde ivoye ngua tonje Aisaia ingere mine tu,

“Nia ndoyo Maro Kindeni Walo Tamwata ipatea timbunda nenzi vâsa ngu kiri-mwata nâ tu ma simo vianzi. Ambo i munga iveta mine tia, ande kinda rârâni ma naonda tia lâ, itogo nia ndoyo kinzi tamâta lâ Sodom lawea wa Gomora lawea wa naonzi tia mine nâ. Andeta tia.”

Kinzi Isrel ngu kalonzi tawana tia, kala sipânga ilonzi mbâra-mbâra, ande tia

³⁰ Mine nde kinda ma taporo mana. Kinda ma taporo mine tu, “Kinzi tinikoa ngu munga simakâsa njalae koja tia njana sipânga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Taitu njana nenzi kalotawana nâ, kinzi sipânga ilonzi mbâra-mbâra marumbu lâ.

³¹ Anja kinzi Isrel ngu munga simakâsa njalae tina njana sipaveta kuku Mose ne ngua tukuja, njana tu kinzi situ ngua tukuja njinde ikura tu ivetanzi sipânga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Andeta sipânga ilonzi mbâra-mbâra, ande tia.”

³² Njinde nde duvi mine; kinzi Isrel njandai kalonzi tawana Maro Kindeni mao nga. Kinzi ilonzi tu warakanzi nenzi wurâta kaika nâ ma ivetanzi sipânga ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao. “Mira njana isowe tamâta kenzi kâ” nde isowe kenzi marumbu lâ, kala sititia ku patanzi sindue.

³³ Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Miki kalonjo nga; naja apatea mira tonje njana isowe tamâta kenzi ku ivetanzi patanzi sindue. Aku naja ao mira njinde imo Jerusalem lawea ilo. Tamâta ea kalo tawana i, ande i ma ikai maŋeti njana ne kalo-tawana njinde, ande tia ndo.”

10

Kinzi Isrel ngu sizizâla njana Maro Kindeni ne vetânga kâ

¹ Niŋgu-nambwe wukale, naja ilonjo ndo tu kinzi Isrel ngu ma sipalele ilonzi kalonzi, njana Maro Kindeni ma iyautenzi piti lâ kondoma ilo. Aku ikura zo rârâni naja uru akai noja kaika papa i njana kinzi kâ.

² Naja asama kilalanzi lâ, kala njine aporo atula pwataki tu kinzi ilonzi ndo tu sipaveta kuku vetânga rârâni Maro Kindeni

ilo papa njinde. Taitu nenzi ilo-kalo ikeno soki-soki nâ.

³ Kinzi sizizâla njana nzâla njinde Maro Kindeni ipatea pa kinda tamâta njana ma tamo ilonda mbâra-mbâra lâ i nao. Kinzi situ warakanzi nâ nenzi kaika ikura njana ivetanzi sipânga mine. Mine kala kinzi njandai sipono muli pa Maro Kindeni ne pateŋa njinde nga.

⁴ Kinda tasama tu Kirisi iveta ngua tukuja ipânga kanojo. Mine nde kinda tamâta ea kalonda tawana Kirisi, ande kinda njine rârâni tamo ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.

⁵ Mose munga ingere ngua pinde njananzi tamâta njinde kalonzi tawana tu ngua tukuja ikura tu ivetanzi sipânga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Ingere ngua mine tu, “Tamâta ea kinzi uru sipaveta kuku ngua tukuja rârâni ikura zo rârâni, ande ngua tukuja ma ivetanzi tamâta njinde sikai via mao.”

⁶ Andeta kinda nenda kalo-tawana nâ nde nzâla njana tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. I kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Miki ma kaporo lâ warakami ilomi tu, ‘Ea ma ikâki ilâ samba ilo’ (njana ikai Kirisi indue imâ kâ), ande kaporo mine ndimo.

⁷ Aku miki ma kaporo tu, ‘Ea ma indue ilâ matera nianzi’ (njana ikai Kirisi itaulo imâ kilo kâ), ande kaporo mine ndimo.”

⁸ Maro Kindeni iporo ngua mine tu, “Ngua njinde njandai ikeno malawae njanami nga. Njinde ikeno miki ilomi wa kawami ilo wa.” Njinde nde njana njana kalo-tawana ne nzâla, nzâlani ndaina maka uru kaporo katula kilala pwataki mine tu,

⁹ “Ambo miki ma kaporo kapatula nemi kalo-tawana pwataki tu, ‘Yesu nde Maro Njalae’, aku ma kalomi tawana mao tu Maro Kindeni ipaŋo Yesu lâ matera nianzi imandi imo via kilo, ande Maro Kindeni ma ikaimi piti lâ kondoma ilo.”

¹⁰ Njana tu nenda kalo-tawana iveta kinda tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Aku kinda tapatula nenda kalo-tawana njinde pwataki lâ kawânda, kala Maro Kindeni ikai kinda piti lâ kondoma ilo.

¹¹ Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Tamâta ea kalo tawana i, ande i ma ikai maŋeti njana ne kalo-tawana njinde, ande tia ndo.”

¹² Njana tu Maro Kindeni uru iveta kie taituni panzi Juda tamâta wa kinzi tamâta lâ tinikoa ngu wa. Kinda tamâta rârâni nenda Maro Njalae taituni imo, aku i uru iveta kie ara ndo panzi tamâta ea sikai noja papa i tu ma ivilanzi.

¹³ Njana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Tamâta ea sino pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi, ande i ma ikainzi tamâta njinde rârâni piti lâ kondoma ilo.”

¹⁴ Andeta kaloŋo nja; ambo tamâta pinde kalonzi tawana Maro Kindeni tia, ande kinzi ma sikura tu sikai noŋa papa i mâsi mana, a? Ambo kinzi siloŋo i parina tia, ande ma sikura tu kalonzi tawana i mâsi mana, a? Ambo tamâta toŋge itula ngua panzi tia, ande kinzi ma sikura tu siloŋo i parina mâsi mana, a?

¹⁵ Ambo Maro Kindeni ma isupwa tamâta toŋge tia, ande tamâta toŋge ma ikura tu itula ngua panzi mâsi mana, a? Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Kinzi tamâta sindeka ndo njana simora tamâta toŋge imâ njana itula pâri ara panzi kâ.”

Kinzi Isrel ngu ilonzi pa pâri ara, nde tia

¹⁶ Andeta Isrel tamâta pinde nâ ilonzi pa pâri ara. Aisaia tamwata munga iporo ngua mine tu, “Maro Njalae, kinzi nŋandai kalonzi tawana ngua njinde maka katula panzi lâ nja.”

¹⁷ Mine nde tasama tu kinda tamâta ea taloŋo pâri ara, ande kinda njine nâ takura tu kalonda tawana. Aku njinde nde pâri ara njana Kirisi kâ.

¹⁸ Taitu nanenŋu kasonjâŋa ikeno mine; tiambo kinzi Isrel ngu nŋandai siloŋo pâri ara njinde, tiya? Naja apaimi tu kinzi siloŋo lâ. Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Nenzi sarawâŋa ilâ isala nia ndoni lâ tâno kulu, aku tamâta lâ lawea ndoni siloŋo nenzi ngua njinde.”

¹⁹ Aku nanenŋu kasonjâŋa toŋge kilo kala ikeno mine; tiambo kinzi Isrel ngu sizizâla njana ngua njinde duvi kâ, tiya? Naja apaimi tu kinzi sisama ngua duvi lâ. Nanayoni Mose itula Maro Kindeni kawa ngua pwataki panzi Isrel ngu mine tu, “Naja ma avilanzi tamâta ngu kaa kaa pinde, nenzi ilo-kalo ara tia. Aku nanenŋu vetâŋa njinde ma iveta miki kapadâda ku wisimi nâna.”

²⁰ Aku muli nja Aisaia kala itula Maro Kindeni kawa ngua kie taituni tona. Maro Kindeni iporo kaika mine tu,

“Tamâta pinde nŋandai siroto njana naja kâ, andeta kinzi njinde sisânda kulungu lâ. Mao nâ, tamâta pinde nŋandai sikasonjâŋi tininzi pinde njana naja kâ, andeta naja apatua lâ nia yo panzi tamâtani ndaina.”

²¹ Andeta Aisaia itula Maro Kindeni kawa ngua kie toŋge pwataki njananzi Isrel ngu mine tu,

“Ikura zo rârâni naja amo ao tiningu njananzi ngu njinde. Naja atu aveta keŋgu ara nâ panzi. Andeta kinzi uru sipu nanenŋu ngua ututu, aku tanjâŋi kaika ndo.”

11

Maro Kindeni nŋandai ipu muli ndo panzi Isrel ngu

¹ Ayo, naja Paulo nenŋu kasonjâŋa toŋge kilo kala ikeno mine; tiambo Maro Kindeni ipu muli panzi ne tamâta marumbu lâ, tiya? Naja apaimi tu i ipu muli panzi tia ku tia ndo. Naja warakâŋgu kala amo Isrel ngu tamwatâŋgu. Naja nde Abraham ne vâsa. Naja nde Benjamin see.

² Nia ndoyo Maro Kindeni ipateanzi Isrel ngu tu ma simo i tamwata ne ngu, aku i nŋandai ipu muli panzi nja. Tiambo miki kazizâla njana Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini, a? Ilia ino pa Maro Kindeni ku isowe ngua lâ Isrel ngu tininzi. Ika noŋa mine tu,

³ “Maro Njalae, kala njine kinzi sipunzi noko ne ngua-tulâŋa tamâta rârâni sipamateteu lâ, aku sizavaru noko ne patarawâŋa nia rârâni marumbu lâ. Aku naja simboŋgu nâ apono muli pano, andeta situ sipu naja pâta amâte tona.”

⁴ Andeta Maro Kindeni itu ngua tauro papa Ilia ku ilelea mine tu, “Nanenŋu tamâta pinde simo nja yo, aku kinzi nŋandai sipare tukunzi ku siwâŋgi pa maro laŋeja Bal nja. Kinzi tamâta njinde kambwanenzi ipâŋga lâ 7,000.”

⁵ Aku lâ zo njine kala mine nâ, Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa kinda ngu kiri-mwata, aku ipatea tu kinda ma tamo i tamwata ne tamâta.

⁶ I ne wisi-wisi imâ pa kinda kala ipatea kinda lâ. Andeta i nŋandai kalo ngere njana vetâŋa ara pinde munga taveta, njinenja ipatea kinda nja. Ambo Maro Kindeni ma uru ipateanzi tamâta ikura vetâŋa ara pinde kinzi munga siveta, ande i ne wisi-wisi nde mao tia. Andeta tia.

⁷ Mine kala kinda ma taporo mana. Kinzi Isrel ngu simakâsa njalae tina njana sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, andeta nŋandai sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra nja. Maro Kindeni ipateanzi ngu kiri mwata nâ, aku kinzi njinde nâ sipâŋga ilonzi mbâra-mbâra. Anja ngu njalae nde tanjâŋi kaika nâ.

⁸ Vetâŋa njinde iyoke Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini. Iporo ngua njananzi taja-kaika tamwatanzi njinde mine tu,

“Maro Kindeni ivetanzi sipâŋga sitogo kapa mine. Mine kala matanzi ikura

ñana simora tia, aku tanjanzi nde ikura nana siloŋo nġua tia. Kinzi simo mine lee simâ ipânġa lâ zo nġine.”

⁹ Aku Daviti kala itula nġua kie taituni nananzi Isrel nġu mine tu,

“Lâ zo ndia kinzi siveta waiġa nġalaġala, ande nana ilonġu tu ndekâġa ne zo nġinde ma ipalele ku iyaula kinzi warakanzi, itogo nimbu ikai nġoa mine. Nana ilonġu tu kinzi ma sikai pareġa-nia nana nenzi vetâġa potomule kâ.

¹⁰ Nana ilonġu tu noko ma kuveta matanzi leva-leva, nana kinzi ma sikura tu simora kilo tia. Kuyaula kumbunzi totoroni, nana kinzi ma sikura tu simandi kaika kilo tia.”

Maro Kindeni iveta kie ara panzi tinikoa nġu

¹¹ Mine nde nanenġu kasonġaġa tonġe kilo kala ikeno mine; muġġani, lâ zo nġinde kinzi Isrel nġu sipu mulinzi pa Maro Kindeni, tiambo kinzi sipayaula ndo lâ, tiya? Nana apaimi tu kinzi sipayaula ndo, ande tia. Kinzi sipu mulinzi papa, aku nana duvi nġinde kâ, Maro Kindeni ilâ panzi tinikoa nġu ku iveta nzâla nana ikainzi piti lâ kondoma ilo. Iveta vetâġa nġinde tu ma isowe kinzi Isrel nġu matanzi.

¹² Kinzi Isrel nġu nenzi taġa-kaika nġinde ikai nzâla piti panzi nġu ndoni simo tâno kulu, nana Maro Kindeni ne vetâġa ara ndo ma imâ panzi. Kinzi Isrel nġu simbe lâ, andeta nġinde ivilanzi nġu pinde nana simo ara kâ. Mine nde kinda tasama tu muli nġa, lâ zo nġinde kinzi Isrel tamâta ma sitaulo silâ pa Maro Kindeni kilo, ande i ne vetâġa arara ma ipânġa nġalae tina panzi tamâta nġu rârâni.

¹³ Ayo, kala nġine nana atu aporo nġua pa miki tamâta lâ tinikoa nġu. Maro Kindeni ipatea nana nana atula pâri ara pwataki pa miki, aku nana andeka nġalae nana nanenġu wurâta nġine.

¹⁴ Nana ilonġu tu nanenġu wurâta nġine ma ipaġo warakânġu nenġu nġu Isrel ilonzi kalonzi, nana kinzi ma sipadâda nana vetâġa ara Maro Kindeni iveta panzi nġu pinde, kala ma sipalele ilonzi kalonzi ku sitaulo pa i.

¹⁵ Muġġa, lâ zo nġinde Maro Kindeni ipu muli panzi Isrel nġu, ande iveta nzâla panzi tamâta rârâni simo tâno ndoni nana ma sikura tu sipânġa simo ilonzi kalonzi taitu kuku i. Mine nde kinda tasama tu muli nġa, lâ zo nġinde i ma ikainzi Isrel nġu sitaulo simâ papa i kilo, ande nġinde ma

ara ku ara ndo. Nġinde ma itogo ipaġonzi mateġa tamâta simo vianzi kilo mwasina.

¹⁶ Ambo tamâta tonġe itu imomo puroġa, aku ikai puroġa katiġe piti ku iveta patarawâġa pa Maro Kindeni, ande kinda tasama tu puroġa nġinde ndoni ipânġa itogo Maro Kindeni ne kelekele. Ambo tamâta tonġe ikai kâi mburu-mburu iveta patarawâġa pa Maro Kindeni, ande kinda tasama tu kâi nġinde ne laka nde i ne kelekele tona. *

¹⁷ Kinzi Isrel nġu nde sitogo kâi “oliv” bâġa. Andeta Maro Kindeni itoto kâi nġinde ne laka pinde piti lâ. Anġa miki nġu pinde nde katogo kâi oliv nġoi ne laka pinde. Maro Kindeni muġġa ikai miki ku isenġemi lâ kâi oliv bâġa nġinde tini, nana miki ma kakai kâi laka muġġa nġinde nianzi. Kala nġine miki uru kakai siġi ara ndo lâ kâi nġinde mburu-mburu, aku miki kamo ara nâ.

¹⁸ Taitu miki ma ilomi tu miki nde tamâta ara ndo ku kapolenzi kâi bâġa nġinde ne laka mao, mine ndimo. Ambo miki ilomi mine, ande kalomi nġere sondo nġa. Miki kâi laka nġandai uru siġi ara kalua kâi mburu-mburu nġa. Mburu-mburu uru siġi ara ilua miki.

¹⁹ Tiambo miki ma kaporo tu, “Maro Kindeni ilo pa maka kâi nġoi laka pinde, kala itotonzi kâi bâġa laka nġinde piti lâ ku ioma kakai nianzi.”

²⁰ Mao nâ, Maro Kindeni iveta mine lâ. Andeta kinzi nġandai kalonzi tawana i nġa, aku nana duvi nġinde kâ itotonzi piti lâ. Anġa miki nde kalomi tawana i, aku nana duvi nġinde kâ miki kamo ara lâ kâi bâġa nġinde tini. Mine nde miki ma kapasuka warakami tinimi ndimo. Miki kapakatona sondo nġa.

²¹ Miki kalomi nġere sondo nana nġine kâ; Maro Kindeni itotonzi kâi bâġa nġinde ne laka piti lâ. Aku mine nâ, ambo miki ma kapasuka warakami tinimi, ande i ma io miki yâti tia ndo.

²² Miki kalomi nġere sondo nġa. Maro Kindeni nde kalo-sukâġa warika, andeta i nde pareġa-nia tamwata tona. Tamâta pinde siveta kiesaka, kala ipare nia panzi. Ambo miki ma kamo i ne kalo-sukâġa kalo, ande i ma kalo sukâġa nâ pami. Ambo tia, ande i ma itoto miki piti tona.

²³ Ambo kâi bâġa ne laka nġinde i muġġa itotonzi piti ma sipalele ku ma kalonzi tawana i, ande i ma isenġenzi sitaulo simâ pa kâi tini kilo. Mao nâ, Maro Kindeni ikura tu isenġenzi sitaulo simâ kilo.

* **11:16** 16 Nġua tambirâġa nġine nde duvi mine; kinda kalo-tawana tamâta pinde nġandai Juda tamâta nġa; kinda tamo lâ nġu pinde. Andeta nana nenda kalo-tawana kâ, Maro Kindeni ne nġua pânġa tava ne vetâġa arara nde ikeno pa kinzi wa kinda wa.

²⁴ Miki tamâta lâ ngu pinde, muŋga miki nde kâi oliv ŋgoi tonge ne laka, andeta Maro Kindeni itoto miki ku isenġemi lâ kâi oliv bânja ŋinde tini. Andeta kâi bânja ŋinde nde miki niامي sondo, ande tia. Mine nde mao nâ, Maro Kindeni ikura ndo ŋana ikainzi kâi bânja ŋinde ne laka mao ku isenġenzi sitaulo simâ pa warakanzi nenzi kâi ŋinde tini kilo.

Maro Kindeni itu itula ne wisi-wisi kilala pwataki panzi tamâta ndoni

²⁵ Niŋgu-nambwe wukale, naŋa ilonġu tu miki ma kasama ŋgua paveâŋa ŋine ne duvi sondo. Naŋa tiningu pwâka tu miki ma ilomi tu nemi ilo-kalo nde ŋalae ndo. Ŋgua paveâŋa ŋinde nde duvi mine; kinzi Isrel ŋgu taŋanzi kaika ndo, andeta kinzi ma simo mine ikura zo rârâni, ande tia. Kinzi ma simo mine lee ikura lâ zo muli ŋinde kinzi tamâta lâ tinikoa ŋgu ma simâ papa Maro Kindeni, ikura kambwanġenzi ŋapia ipatea panzi muŋgani lâ.

²⁶ Aku lâ zo ŋinde, ŋineŋga Maro Kindeni ma ikainzi Isrel tamâta rârâni piti lâ kondoma ilo. Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Isrel nenzi Yautâŋa Tamwata ma iyoka pa Jerusalem lawea ikeno Saion Tuu kulu ŋinde imâ. Aku i ma ivetanzi tamâta rârâni lâ Yakopu ne vâsa ŋgu sipile nenzi mâsi ŋana sipu mulinzi papa i kâ.

²⁷ Aku lâ zo ŋinde naŋa ma aveta mbutukunâŋa kunzi ŋana azavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi.”

²⁸ Kinzi Isrel ŋgu sipu mulinzi pa Yesu ne pâri ara marumbu lâ. Mine kala kinzi simo Maro Kindeni ne kazâŋa tamâta, aku ŋinde ivila miki tamâta lâ tinikoa ŋgu. Andeta Maro Kindeni kalo ŋgere ŋana kinzi Isrel ŋgu timbunzi simo muŋgâŋa ŋinde, kala ipatea tu i ma tini mwasa pa nenzi vâsa ŋgu.

²⁹ Ŋana tu Maro Kindeni ne vetâŋa kilala ikeno mine; ambo ipateanzi tamâta pinde tu simo i ne ŋgu, aku iveta kie ara panzi, ande i ma muli ipalele ku ipu muli panzi, ande tia ndo.

³⁰ Muŋga miki tamâta lâ tinikoa ŋgu taŋami kaika pa Maro Kindeni. Andeta zo ŋine kinzi Juda ŋgu uru taŋanzi kaika mine nâ. Ŋana duvi ŋinde kâ Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa miki marumbu lâ.

³¹ Kala ŋine kinzi Juda tamâta simora tu Maro Kindeni ne wisi-wisi imâ pami lâ, ande kala taŋanzi kaika papa i. Andeta muli ŋga Maro Kindeni ne wisi-wisi ma ilâ pa kinzi tona.

³² Maro Kindeni isâu pa taŋa-kaika ne mâsi tu ikainzi tamâta rârâni kaika

muŋga lâ ŋga. Ŋinde nde duvi mine; i ilo tu i ne kalo-sukâŋa ma ilâ panzi tamâta rârâni.

Ara ŋana kinda ma tapanea Maro Kindeni

³³ Opopo! Maro Kindeni ne vetâŋa rârâni nde ara ku ara ndo! I ne ilo-kalo nde ŋalae ndo, indue lâ lâmbu itogo tâi geza-geza mine. Kinda tamâta takura tu tasama i ne ilo-kalo ŋinde duvi tia ndo. Mana mana ŋga iveta mâsi kie-kie, a? Ŋine kinda tazizâla ndo ŋana.

³⁴ Ŋinde iyoke Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,
“Ea ikura tu isama Maro Ŋalae ne ilo-kalo, a? Anġa ea ikura tu ipanana i ŋana ilo-kalo pinde, a?”

³⁵ Ea kelekele tonge ilua Maro Kindeni, kala Maro Kindeni ma ikatu kelekele ŋinde taulo papa i, a? Tia ndo kanaan!”

³⁶ Maro Kindeni tamwata ipulianzi kelekele rârâni sipâŋga lâ, aku imo kelekele rârâni warika. Kelekele rârâni nde i simbo nâ ne. Kinda ma tapanea i ŋa tasuka kâki ikura zo rârâni, ma taveta mine ku tamo nâ. Mao.

12

Kinda ma tao warakânda karaenda ilâ pa Maro Kindeni itogo patarawâŋa mine

¹ Niŋgu-nambwe wukale, Maro Kindeni ne wisi-wisi nde ŋalae tina. Mine nde naŋa ano kaika pami tu miki ma kao warakami karaemi ndoni ilâ pa Maro Kindeni itogo patarawâŋa via kâ mwasina. Ŋinde ma itula pwataki tu miki ilomi ndo tu kamo i tamwata ne tamâta, aku ma itula pwataki tu miki ilomi tu kaveta ikura i ne ilo papa mine. Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kakura tu kapanea i mao.

² Miki ma kapaveta kuku tâno ŋine ne vetâŋa kaa kaa kilo ndimo. Ara ŋana miki ma kasâu pa Maro Kindeni tu ma iveta ilomi kalomi ipâŋga wasaseki ndo. Ambo i ma iveta mine pa ilomi kalomi, ande miki ma kakura tu kasama sondo ŋana vetâŋa arara wa, vetâŋa ndia i ilo papa wa, vetâŋa rârâni ipakura kuku i ne pateâŋa ŋinde wa.

Kinda taitu-taitu ma taveta wurâta ndia Maro Kindeni ipatea pa kinda

³ Maro Kindeni ne wisi-wisi uru imo ku naŋa. Mine nde i muŋgani ipateana ŋana aveta wurâta papa i kâ. Mine kala naŋa atu aporo ŋgua mine pa miki taitu-taitu; miki ma ilomi tu nemi ilo-kalo wa vetâŋa ara ipole tamâta pinde nenzi ilo-kalo wa vetâŋa ara, mine ndimo. Ara ŋana miki taitu-taitu ma kalea sondo pa warakami nemi vetâŋa, ikura kalo-tawana ndia Maro Kindeni muŋga ipatea pami.

⁴ Kinda tasama tu tamâta taitu karae taitu nâ keno, andeta i kie-mbalau wa ñai nde pinde-pinde rârâ, aku nenzi wurâta piti piti.

⁵ Aku kinda kalo-tawana tamâta kala mine nâ, kinda kambwanenda ñalae, andeta tapasipa lâ taitu kuku Kirisi kala tamo tatogo karaenda taitu mine. Aku kinda rârâni taitu-taitu tamo nambwe nambwe kala uru tapamarerea.

⁶ Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa kinda lâ, kala iwae wisi-ara kie-kie pa kinda taitu-taitu. Mine nde ara ñana kinda ma taveta wurâta papa i ikura wisi-ara ndia ipatea pa kinda mine. Ambo tamâta tonje ikai wisi-ara ñana itula Maro Kindeni kawa ñgua, ande ara ñana i ma itula ñgua ikura i ne kalo-tawana mine.

⁷ Ambo tamâta tonje ikai wisi-ara ñana ikai kuleña panzi kalo-tawana tamâta, ande ara ñana i ma iveta wurâta ñinde sondo. Ambo tamâta tonje ikai wisi-ara ñana ikai wurâta pananâña, ande ara ñana i ma iveta wurâta ñinde sondo.

⁸ Ambo tamâta tonje ikai wisi-ara ñana ipu tini kaika panzi i tini pinde, ande ara ñana i ma iveta wurâta ñinde sondo. Ambo tamâta tonje ikai wisi-ara ñana isukanzi tini pinde ñana kelekele ikeno panzi tia, ande ara ñana i ma kelekele rârâ ilanzi. Ambo tamâta tonje ikai wisi-ara ñana imo tamâta mbwananâña, ande ara ñana i ma imandi kaika ñana ne wurâta ñinde kâ. Ambo tamâta tonje ikai wisi-ara ñana kalo sukâña ñananzi tini pinde, ande ara ñana i ma indeka nâ ñana iveta mine.

Kinda ma tao ilonda ndo ilâ panzi tininda pinde

⁹ Miki ma kao ilomi ndo ilâ mao nâ panzi tinimi pinde. Miki ma kapu mulimi ndo pa vetâña potomule, aku kapaipa sondo kuku vetâña ara.

¹⁰ Miki ma tinimi mwasa ndo panzi kalo-tawana tamâta, ñana tu miki kamo nambwe nambwe mao. Aku miki ma kandeka nâ ñana kasukanzi tinimi pinde ñanzi kâki tona.

¹¹ Miki ma kamandi kaika ñana nemi kalo-tawana kâ ikura zo rârâni. Miki ma kakai wulitia ndimo. Ara ñana miki ma ilomi ndo tu kaveta wurâta pa Maro Ñalae.

¹² Miki uru kao tinimi pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara pami. Mine nde ara ñana miki ma kao tinimi tava ndekâña nâ. Ambo malia pinde ma imâ ipânña pami, ande miki ma kamandi kaika ku kamo nâ. Aku miki ma kakai noña pa Maro Kindeni ikura zo zo.

¹³ Ambo nimi-nambwe kalo-tawana tamâta pinde siroto ñana kelekele pinde kâ, ande miki ma kakai nemi mbaliña ku kavilanzi. Ambo tamâta pinde soka lombo pa lawea pinde simâ sipânña nemi lawea, ande miki ma kakatonanzi sondo lâ nemi luma ilo.

¹⁴ Ambo tamâta pinde ma siveta kenzi sakamao pami, ande miki ma kano pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara nâ panzi. Mao nâ, miki ma kano pa i tu ma iveta kie ara nâ panzi. Miki ma kano pa i tu ma izavarunzi, mine ndimo.

¹⁵ Ambo tamâta tonje indeka, ande miki ma kandeka kuku i. Ambo tamâta tonje ita, ande miki ma kata kuku i.

¹⁶ Miki ma kaveta vetâña ara kie taituni panzi tamâta ndoni. Miki ma kapasuka warakami tinimi ndimo. Aku miki ma ilomi ara ñana kaveta mete kunzi sug-orai tamwatanzi tona. Miki ma ilomi tu, "Naneñgu ilo-kalo nde ara ndo, ipole tamâta pinde nenzi ilo-kalo", mine ndimo.

¹⁷ Ambo tamâta tonje ma iveta kie sakamao pami, ande miki ma kakatu vetâña sakamao taulo papa i ndimo. Ikura zo rârâni miki ma kapakatona sondo ku kapaveta kuku vetâña ndia kinzi tamâta rârâni uru simora tu vetâña ara.

¹⁸ Miki warakami ma ilomi pa pawaña wa kazâña wa, mine ndimo. Ikura zo rârâni miki ma karoto nzâla ñana kamo ilomi kalomi taitu kunzi tamâta rârâni.

¹⁹ Ninggu-nambwe wukale, miki warakami ma kakatu vetâña soki ndia tamâta pinde siveta pami taulo panzi, mine ndimo, ñana tu Maro Kindeni ne wisi-nâna ma muli ikatu nenzi vetâña ñinde nia panzi. Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu, "Maro Ñalae iporo mine; 'Pareña-nia nde naña warakânğu nâ nengu wurâta. Naña warakânğu ma apare nia panzi tamâta ñana nenzi vetâña soki kâ.'"

²⁰ Kinda nenda nzâla tonje keno. Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

"Ambo putole ipu noko ne kazâña tamâta, ande noko ma kâpwa kulua ika. Ambo irakoña ñana lââ kâ, ande lââ kulua inu. Ambo noko ma kuveta mine, ande i ma mai ñana ne vetâña soki kâ."

²¹ Miki ma kasâu pa vetâña sakamao tu ipolemi, mine ndimo. Ambo miki ma kapaveta kuku vetâña ara, ande ñinde ma itawa vetâña sakamao ndue lâ.

13

Kinda ma taveta ikura kinzi koipu kawanzi ñgua mine

¹ Maro Kindeni ilo tu kinda tamâta rârâni ma taveta ikura nenda koipu kawanzi ngua mine. Kinda tasama tu kinzi koipu sipânga nâ siveta wurâta, ande tia. Maro Kindeni ipateanzi tamâta njinde taitu-taitu njana sikai koipu panzi tamâta pinde kâ.

² Mine nde tamâta ea taña kaika pa koipu ne ngua, ande i taña kaika pa Maro Kindeni tona, ina munnga ipatea koipu njinde tu ikai wurâtani ndaina. Aku tamâta ea taña kaika pa koipu ne ngua ma ipayaula tamwata ku ma ikai pareña-nia njana ne vetânga njinde kâ.

³ Njana tu tamâta ea kinzi uru siveta vetânga ara, ande kinzi njinde njandai siruru njana nenzi koipu nga. Anga tamâta ea kinzi uru siveta vetânga sakamao, kinzi njinde nâ siruru njananzi koipu. Mine nde kaloŋo nga; ambo noko kutu kumo tava ilo pisi lâ koipu nao, ande noko ma kupaveta kuku vetânga ara nâ. Njeninga koipu ma isuka noko ŋa kâki.

⁴ Njana tu koipu nde Maro Kindeni ne wurâta tamâta njana ivilano tu kumo ara kâ. Andeta kuloŋo nga; ambo noko ma kuveta vetânga potomule, ande ara njana noko ma kururu. Noko kusama tu koipu isanja ua lâ mbau ilo, aku i njandai isanja njinde kaa nâ nga. Ika Maro Kindeni ndamwa ku ipare nia panzi tamâta ea uru siveta vetânga potomule.

⁵ Kinda tasama tu Maro Kindeni uru ipare nia panzi tamâta ea taŋanzi kaika pa nenzi koipu, aku ilonda kalonda kala itula pwataki tu mâsi njana taveta ikura kawanzi ngua mine nde mâsi ara. Mine kala kinda ma taponno muli panzi.

⁶ Kinzi koipu uru siveta nenzi wurâta ikura zo zo, aku simo Maro Kindeni ne wurâta tamâta njana sikai poe pami kâ. Njana duvi njinde kâ miki uru kao mbumbu ilâ panzi koipu.

⁷ Kelekele ndia kinzi koipu sipatea tu miki ma kao ilâ panzi, ande njinde miki ma kalanzi. Ambo kinzi sipatea tu miki ma mbumbu kalanzi, ande miki ma kaveta ikura nenzi ngua mine. Ambo kinzi simo mbâna-mbâna pami, ande miki ma kamege njananzi ku kasuka njanzi kâki.

Kinda ma tininda mwasa ndo panzi tininda pinde

⁸ Ambo tamâta pinde nenzi mbuku ikeno pami, ande miki ma katu njana mbuku njinde rârâni. Miki ma kapile keno ndimo. Andeta mbuku taitu nâ ma ikeno pami ikura zo rârâni, aku njinde nde mâsi njana tinimi mwasa panzi tinimi pinde. Njana tu tamâta ea uru tini mwasa panzi i tini pinde, ande ipono muli pa ngua tukuŋa rârâni marumbu lâ.

⁹ Kinda tasama ngua tukuŋa sanjao lâ, kala kasama tu ngua tukuŋa pinde ikeno mine: “Noko ma kupalulua noko tini kuku tamâta tonje kaiwa ndimo; noko ma kupu tamâta pâta imâte ndimo; noko ma kupanawe ndimo; noko ma ilo yosi pa tamâta tonje ne kelekele ndimo.” Aku tukuŋa kie-kie rârâ pinde kala ikeno tona. Andeta tukuŋa rârâni nde ipânga kananjo lâ tukuŋa taitu njine; “Noko ma tini mwasa panzi tini pinde, itogo noko tini mwasa pa tamwata mine.”

¹⁰ Ambo tamâta tonje uru tini mwasa panzi i tini pinde, ande i ma iveta kie sakamao panzi, ande tia. Mine kala tamâta ea uru tini mwasa panzi i tini pinde, ande ipono muli pa ngua tukuŋa rârâni marumbu lâ.

Kinda ma tapakatona sondo nâ

¹¹ Miki ma kapaveta sondo kuku tini-mwasa ne vetânga ara njinde, njana tu zo ngua imâ ipânga laiti lâ. Miki ma kakeno ndimo. Matami parejje kamandi sânda nga! Miki kasama tu nanayoni, lâ zo njinde kinda tapalele ilonda kalonda ku tao nenda kalo-tawana ilâ pa Kirisi, ande Maro Kindeni ne zo njana ikai kinda piti lâ kazânga ilo nde imo malawae mwasa. Andeta kala njine zo njinde imâ ipânga laiti lâ.

¹² Mbo nga imâ njana marumbu kâ, aku laiti njana mbwale pwataki kâ. Mine nde ara njana kinda ma tapile kondoma ne vetânga rârâni, aku tapaveta kuku sinâla ne vetânga, itogo zugu tamâta isawa paraŋa ne singâra kaika lâ tini mwasina.

¹³ Kinda ma tapakatona sondo, tatogo tamâta uru iyoka kari ne sinâla ilo. Kinda ma tandeka potomule wa tanu lââ kaika tadauda wa, mine ndimo. Kinda ma tapalulua tininda potomule wa tapaveta kuku vetânga sakamao kie-kie wa, mine ndimo. Aku kinda ma tapawa potomule wa ilonda yosi panzi tininda pinde nenzi kelekele wa, mine ndimo.

¹⁴ Ara njana kinda ma tasawa Maro Njalae Yesu Kirisi lâ tininda itogo paraŋa ne pasawaŋa kaika mwasina. Miki ma kasâu pa ilo-kalo siŋga tu ilanemi njana kaponno muli kilo pa vetânga potomule kâ, mine ndimo.

14

Kinda ma talea pa tininda pinde nenzi vetânga ndimo

¹ Ambo tamâta tonje ne kalo-tawana ikeno kaika tia, ande ara njana miki ma ilomi ara papa i ku kakai imâ imo kumi. Taitu miki ma kapawa ngua kuku i njana ilo-kalo ndia keno papa, mine ndimo.

² Tamâta pinde nenzi kalo-tawana ikeno kaika lâ. Mine nde kinzi uru sika kâpwa ndoni. Anjga tamâta pinde nenzi kalo-tawana ikeno kaika koŋa tia, kala uru sindi kaika pa warakanzi tu ma sika simbi tia kâ.

³ Tamâta ea uru ika kâpwa ndoni, ande i ma ilo sakamao ŋananzi tamâta ŋinde uru sika simbi tia, mine ndimo. Anjga tamâta ea uru ika simbi tia, ande i ma ilo tu kinzi tamâta ŋinde uru sika kâpwa ndoni nde siveta kiesaka, ande i ma ilo mine ndimo, ŋana tu Maro Kindeni ikainzi tamâta ŋinde lâ kala simo i ne ŋgu tona.

⁴ Noko nde ea kala kutu kulea pa vetâŋa pinde tamâta ŋalae tonje ne wurâta tamâta uru iveta, a? Wurâta tamâta ŋinde ne tamâta ŋalae simbo nâ ma ipatea tu i iveta ne wurâta ara tâku ara tia tâku. Andeta nanenju morâŋa tu i ne wurâta ma ipâŋga ara nâ, ŋana tu Maro Ŋalae tamwata ma ipu tini kaika papa i wa isuka i wa.

⁵ Tamâta pinde kalonzi tawana tu zo pinde nde zo sapâŋa, aku zo sapâŋa ŋinde sipolenzi zo pinde rârâni. Anjga tamâta pinde kalonzi tawana tu zo rârâni nde kie taituni. Andeta ara ŋana kinzi tamâta rârâni taitu-taitu ma kalonzi ŋgere sondo munja lâ ŋga, ŋinenŋa siveta ikura warakanzi ilonzi kalonzi itula panzi mine.

⁶ Tamâta pinde simege ŋana Maro Ŋalae kâ, kala kalonzi tawana tu zo pinde nde sapâŋa. Aku tamâta pinde simege ŋana Maro Ŋalae kâ, kala kawanzi ndanje pa Maro Kindeni ŋinenŋa sika simbi. Anjga tamâta pinde simege ŋana Maro Ŋalae kâ, kala kawanzi ndanje pa Maro Kindeni, ŋinenŋa sindi kaika pa warakanzi tu ma sika simbi tia kâ.

⁷ Kinda tasama tu ambo kinda tamo viânda, ande nenda via ŋine ŋandai warakânda nâ nenda kekelele ŋga. Aku mine nâ, ambo kinda ma tamâte, ande nenda mateŋa ŋinde ŋandai warakânda nâ nenda kekelele ŋga.

⁸ Ambo kinda tamo viânda, ande Maro Ŋalae ikai poe pa nenda via. Ambo tamâte, ande Maro Ŋalae ikatona ŋinde tona. Ambo kinda tamo viânda tâku tamâte tâku, ande kinda tamo Maro Ŋalae ne tamâta.

⁹ Ŋana duvi ŋinde kâ Kirisi imâte ŋinenŋa imandi imo via kilo. Mine kala i imo Maro Ŋalae panzi tamâta munja simâte wa kinzi tamâta simo vianzi wa.

¹⁰ Ayo, anjga miki tamâta pinde, ŋana sâ kâ ŋga miki uru kalea pa nimi-nambwe nenzi vetâŋa ku kaporo soki panzi, a? Ŋana sâ kâ ŋga miki pinde uru kaporo ŋgua pavaligiŋa panzi nimi-nambwe, a?

Miki kasama tu muli ŋga kinda rârâni ma tamandi lâ Maro Kindeni ne ŋgua nia.

¹¹ Ŋinde iyoke Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Ŋana Maro Ŋalae, nanani uru amo mine ku amo nâ, naŋa aporo mao kanaŋo tu muli ŋga kinzi tamâta rârâni taitu-taitu ma simâ pa naŋa ku ma sipare tukunzi ŋana sipanea naŋa kâ. Kinzi rârâni ma siporo situla pwataki tu naŋa warakânju nde Maro Kindeni mao.”

¹² Mine nde kinda tasama tu kinda rârâni taitu-taitu ma tapatula pa Maro Kindeni ŋana vetâŋa rârâni munja taveta ŋinde duvi.

Kinda ma tavetanzi ninda-nambwe simbe ŋana siveta kiesaka kâ, mine ndimo

¹³ Mine nde ara ŋana kinda ma tapile mâsi ŋana tataleanzi ninda-nambwe ŋana nenzi vetâŋa kâ. Ara ŋana miki taitu-taitu ma ilomi patea tu, “Ŋana ma alañenzi niŋgu-nambwe ku avetanzi simbe ŋana siveta kiesaka kâ, ande ma tia.”

¹⁴ Naŋa Paulo apaipa kuku Maro Ŋalae Yesu Kirisi marumbu lâ. Mine nde naŋa asama sondo tu kekelele tonje tamwata ikura tu iveta tamâta ipâŋga ilo muso lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Taitu kalonjo ŋga; ambo tamâta tonje kalo tawana tu kekelele tonje ma iveta i ipâŋga ilo muso lâ Maro Kindeni nao, ande mao nâ, kekelele ŋinde ma iveta i ilo muso.

¹⁵ Ambo noko uru kuka kâpwa tonje, andeta noko ninambwe kalo tawana tu kâpwa ŋinde nde muso lâ Maro Kindeni nao, ande noko ne vetâŋa ŋinde ma iveta ninambwe ŋinde ilo rârâ. Aku noko ne vetâŋa ŋinde ma itula pwataki tu noko kupu muli pa tini-mwasa ne vetâŋa marumbu lâ. Kirisi imâte ŋana iyaute noko ninambwe ŋinde piti lâ kondoma ilo. Ambo noko ne kâŋa-nuŋa ma iyaula i ne kalo-tawana, ande ŋinde ma ara tia ndo.

¹⁶ Ambo noko kutu kekelele tonje nde ara nâ lâ Maro Kindeni nao, ande kupakatonna sondo ŋga. Tia ma noko ne vetâŋa iveta tamâta pinde wisinzi nâna ku ma siporo tu, “Wa, kekelele ŋinde ikeno muso lâ Maro Kindeni nao”.

¹⁷ Ŋana tu Maro Kindeni ne mâsi ŋana ikai maro panzi tamâta kâ ande piti ndo ŋana kâŋa-nuŋa ne mâsi wa tukuŋa wa. Koroani Sapâŋa ipulia mâsi pinde ipâŋga lâ ilonda kalonda, aku mâsi ŋine nâ nde kekelele ŋalae: mâsi ŋana taveta ikura Maro Kindeni ilo papa mine, anjga mâsi ŋana tamo ilonda kalonda taitu kunzi tininda pinde, anjga mâsi ŋana ilonda ndeka.

¹⁸ Maro Kindeni ilo ara ndo pa tamâta ea ipono muli pa Kirisi ku ipaveta kuku mâsi mine, aku kinzi tamâta kala ma ilonzi ara mine nâ ñana tamâta ñinde ne vetâña.

¹⁹ Mine nde ara ñana kinda ma tapaveta kuku vetâña ndia rârâni uru iveta kinda tamo ilonda kalonda taitu kinzi tininda pinde. Aku ara ñana kinda ma tapaveta kuku vetâña ndia rârâni uru isuka tininda pinde nenzi kalo-tawana tu ipânga kaika tona.

²⁰ Noko ma kusâu pa kâña-nuña ne mâsi tu iyaula Maro Kindeni ne wurâta, mine ndimo. Mao nâ, lâ Maro Kindeni nao, kâpwa ndoni nde ara ndo ñana taka kâ. Taitu kuloño nga; ambo noko kuka kâpwa tonje, aku ñinde iveta tamâta tonje imbe ñana iveta kiesaka kâ, ande noko ne vetâña ñinde nde soki ndo.

²¹ Ambo noko kutu kuka simbi tâku kunu lââ kaika tâku kuveta vetâña ndia tâku, andeta ñinde ma iveta noko ni-nambwe imbe ñana iveta kiesaka kâ, ande ara ñana noko ma kupile vetâña ñinde.

²² Noko ne ilo-kalo ñana kâña-nuña kâ nde noko tamwata ku Maro Kindeni rua nâ nemi kelekele. Ambo tamâta tonje kalo tawana tu kâpwa ndoni nde ara nâ lâ Maro Kindeni nao, aku ilo rua-rua tia, ande tamâta ñinde ma indeka nâ.

²³ Andeta kaloño nga; ambo tamâta tonje ilo rua-rua ñana kâpwa tonje kâ, andeta ikai ika nâ, ande iveta soki lâ Maro Kindeni nao, ñana tu i ne kalo-tawana ñandai igagati i ñana ika kâpwa ñinde nga. Ambo noko kalo tawana tu vetâña tonje nde soki, andeta kulâ kuveta vetâñani ndaina, ande noko kuveta kiesaka.

15

Kinda ma tapono muli pa Yesu Kirisi

¹ Kinda tamâta pinde nenda kalo-tawana ikeno kaika. Ara ñana kinda ma tavilanzi tamâta pinde ñana sikale nenzi malia kâ, kinzi ñinde nenzi kalo-tawana ikeno kaika tia. Kinda ma ilonda ñana tapavila warakânda nâ ndimo.

² Ara ñana kinda rârâni taitu-taitu ma tavilanzi ninda-nambwe wukale tu ma simo ara kâ, ñana tu vetâña mine ma iveta nenzi kalo-tawana ipânga kaika.

³ Kinda tasama tu Kirisi tamwata ñandai ilo tu ma ipavila tamwata nâ. Malia ipânga papa i ikura Maro Kindeni kawa ñgua Daviti ingere lâ pepa tini mine tu, "Lâ zo ñana kinzi tamâta siporo ñgua pavaligiña pa noko, ande nenzi ñgua soki ñinde imâ ikai naña tona."

⁴ Nanayoni kinzi ñgua-tulâña tamâta singere Maro Kindeni kawa ñgua lâ pepa

tini, aku ñgua ñinde rârâni ne wurâta nde ñana ipanana kinda kâ. Ñgua ñinde ne wurâta nde ñana ipu tini kaika pa ilonda kalonda, ñana kinda ma takura tu tamandi kaika ku tao tininda pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara pa kinda.

⁵ Kinda tasama tu Maro Kindeni simbo nâ uru ipu tini kaika pa ilonda kalonda, aku i simbo nâ uru isuka kinda tu tamandi kaika. Naña ano tu ina ma ivila miki ñana kaponi muli pa Yesu Kirisi ku kamo ilomi kalomi taitu nâ.

⁶ Ambo i ma iveta mine, ande miki rârâni ma kakura tu kamâ taitu kapanea nenda Maro Ñalae Yesu Kirisi tama Maro Kindeni tasuka i ña kâki.

Kirisi ivilanzi Juda ngu sitavanzi ngu pinde rârâni

⁷ Mine nde ara ñana miki rârâni ma kan-deka nâ ñana kakainzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta rârâni simâ simo kumi, ikura Kirisi indeka ñana ikai miki kamo kuku i mine. Ambo miki ma kaveta mine, ande paneña ma ilâ pa Maro Kindeni.

⁸ Ñana tu Kirisi ipânga wurâta tamâta panzi Juda ngu ñana itula Maro Kindeni ne ñgua mao pwataki panzi. I ne wurâta ñinde iveta ñgua pâña rârâni Maro Kindeni muña iveta kinzi Juda ngu timbunzi ñinde tu ipânga kanoño.

⁹ Kirisi isama tu kinzi tamâta lâ tinikoa ngu ma simora i ne wurâta ñinde ku ma sipanea Maro Kindeni ña ñana i ne wisi-wisi kâ. Ñinde iyoke Daviti kawa ñgua ikeno lâ wângiña paneña kâ ne pepa tini mine tu,

"Naña ma kawângu ndaenge pano lâ kinzi tinikoa ngu naonzi. Naña ma awângi apaneano asuka noko ña kâki."

¹⁰ Aku ñgua tonje kala ikeno mine tu,

"Miki tamâta lâ tinikoa ngu, miki kan-deka katavanzi Maro Kindeni ne pateña tamâta ngu."

¹¹ Aku ñgua tonje kala ikeno mine tu,

"Miki tamâta lâ tinikoa ngu ndoni, miki rârâni kapanea Maro Ñalae kasuka i ña kâki. Miki tamâta kamo tâno ndoni, miki kawawa i!"

¹² Aku Aisaia kala iporo ñgua kaña taituni mine tu,

"Maro Kindeni ma io koipu wasaseki tonje ipânga lâ Daviti tama Jesi see, aku i ma ikai poe panzi tamâta lâ tinikoa ngu. Kinzi tamâta ngu ñinde ndoni ma sio tininzi ñana i ne zo ñana ivetanzi simo ara kâ."

¹³ Maro Kindeni simbo nâ uru ipu tini kaika pa kinda, kala tao tininda papa i tu ma iveta kie ara pa kinda. Miki nemi kalo-tawana ikeno papa i, aku naña ano tu i

ma io ndekânga tava wisi-pisi sipipi ndo lâ ilomi kalomi. Njineŋga Koroani Sapânga ne walo kaika ma isukami ŋana kamandi kaika ndo ku kao tinimi pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara pami.

Paulo indeka ŋana wurâta njinde Maro Kindeni ipatea papa i

¹⁴ Ninggu-nambwe wukale, naŋa warakângu kaloŋgu tawana tu miki uru kapaveta kuku vetânga ara ikura zo rârâni, aku ilo-kalo ara nde ipipi lâ ilomi kalomi. Mine nde miki taitu-taitu kakura tu kapananazi kalo-tawana tamâta pinde.

¹⁵ Taitu kala njine naŋa aŋgere ŋgua kaika pinde imâ pami. Naŋa atu apaŋo ilomi kalomi, ŋana miki ma kalomi ŋgere sondo kilo ŋana ŋgua njinde kâ. Naŋa ŋandai aruru ŋana aŋgere ŋgua kaŋa mine ŋga, ŋana tu Maro Kindeni muŋgani io ne wisi-wisi imâ pa naŋa, kala ipatea naŋa

¹⁶ tu amo Yesu Kirisi ne wurâta tamâta panzi tamâta lâ tinikoa ŋgu. Nanenŋu wurâta nde ŋana atula Maro Kindeni ne pâri ara panzi. Mine kala naŋa amo atogo patarawânga tamâta mine, aku uru akainzi tamâta lâ tinikoa ŋgu aonzi silâ pa Maro Kindeni itogo patarawânga i ilo ndo papa mwasina. Aku Koroani Sapânga ikainzi tamâta njinde ku ivetanzi sipânga Maro Kindeni ne ŋgu mao.

¹⁷ Naŋa apaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Mine kala naŋa andeka nâ ŋana wurâta njine Maro Kindeni ipatea pana.

¹⁸⁻¹⁹ Naŋa ma amandi kaika atula ŋgua pwataki ŋana kelekele taitu nâ. Naŋa ma atapâri ŋana vetânga ara njinde Kirisi iveta panzi tamâta lâ tinikoa ŋgu lâ nanenŋu wurâta tini. Igagati ilonzi kalonzi ŋana sipono muli pa Maro Kindeni kawa ŋgua. Koroani Sapânga ne walo kaika uru ivila nanenŋu ŋgua wa vetânga wa, aku ivilana ŋana aveta mâsi kaika kie-kie pinde tona. Mine nde wurâta njine ipânga kanaŋo lâ. Nia ndoyo naŋa amandi atula pâri ara ŋana Kirisi kâ lâ Jerusalem lawea muŋga lâ, njineŋga aveta mine ayoka alâ akura nia nie apânga lâ Ilirikum tâno.

²⁰ Ikura zo rârâni, naŋa ilongu ndo tu atula pâri ara panzi tamâta lâ lawea ndia Yesu Kirisi parina ŋandai ipânga panzi ŋga. Naŋa aporo ŋgua tambirânga mine tu naŋa tiniŋgu pwâka tu apa luma kâki lâ sâmbwe njinde tamâta tonje muŋga ingunu lâ imandi.

²¹ Nanenŋu vetânga njinde iyoke Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Tamâta pinde ŋandai siloŋo i parina ŋga, andeta kinzi njinde ma simora i nao. Aku tamâta pinde ŋandai

siloŋo i kawa ŋgua ŋga, andeta kinzi njinde ma sisama ŋgua njinde kie sondo.”

Paulo itu ikalelenzi lâ Rom lawea, njineŋga ma ilâ pa Spen tâno

²² Nanenŋu wurâta njine uru ipono naonŋu ikura zo rârâ. Mine kala naŋa ŋandai amâ akalele miki ŋga.

²³ Ikura mbwera mbwera naŋa ilongu ndo tu amâ amorami. Aku zo njine nanenŋu wurâta lâ nia njine ande marumbu lâ.

²⁴ Mine nde muli ŋga, lâ zo njinde naŋa ma alâ pa Spen tâno, ande naŋa ilongu tu ma amâ akalele miki muŋga lâ ŋga, njineŋga ma alâ pa Spen. Naŋa ma andeka nâ ŋana amo kumi ikura zo pinde, aku muli ŋga naŋa ilongu tu miki ma kavila naŋa ŋana alâ pa Spen tâno.

²⁵ Andeta zo njine naŋa atu alâ pa Jerusalem lawea ŋana avilanzi Maro Kindeni ne tamâta simo njinde.

²⁶ Muŋga kinzi kalo-tawana tamâta ŋgu simo Masedonia tâno wa Grik tâno wa, kinzi ŋgu njinde sipa ŋgua tu ma sigona mbumbu pinde ku ma sio ilâ pa Jerusalem ŋana isukanzi Maro Kindeni ne tamâta pinde, kinzi njinde uru simo sugorai.

²⁷ Kinzi warakanzi nâ ilonzi pateo tu ma siveta mine panzi Juda ŋgu sugorai tamwatanzi, aku njinde ara ndo, ŋana tu kinzi kalo-tawana tamâta lâ Juda ŋgu nenzi mbuku keno panzi kalo-tawana tamâta lâ tinikoa ŋgu. Naŋa tu muŋgani Maro Kindeni itula pâri ara panzi Juda tamâta, aku muli ŋga kinzi sikai pâri ara njinde silâ situla panzi tamâta lâ tinikoa ŋgu tona. Mine nde ara ŋana kinzi kalo-tawana tamâta lâ tinikoa ŋgu ma sikai tâno njine ne mbaliŋa Maro Kindeni muŋga ilanzi njinde, aku ma si-wae mbaliŋa njinde ilâ panzi Juda tamâta tona.

²⁸ Kala njine naŋa atu akai mbumbu njinde kinzi sigona lâ ikeno, aku akai alâ awae panzi kalo-tawana tamâta lâ Jerusalem lawea. Mambo wurâta njinde marumbu lâ ŋga, njineŋga naŋa ma amâ akalele miki. Aku muli ŋga naŋa ma alâ pa Spen tâno.

²⁹ Naŋa asama tu muli, lâ zo njinde naŋa ma amâ apânga pami, ande Kirisi ma iveta kie ara ndo pami.

³⁰ Ninggu-nambwe wukale, nenda kalo-tawana ikeno pa Maro Nalae Yesu Kirisi, aku Koroani Sapânga itula tini-mwasa ne vetânga pwataki pa kindi lâ. Mine nde naŋa ano pami tu miki ma kamandi kuku naŋa ku kakai noŋa kaika pa Maro Kindeni tu ma ivilana.

³¹ Naŋa ilonġu tu miki ma kano papa i tu ma ikeka njanana, njanu tu tamâta pinde simo Judia tâno nde kalonzi tawana Yesu Kirisi tia, kala situ siveta malia pana. Aku kakai noŋa tava tu i ma ivetanzi ne tamâta simo Jerusalem lawea nġinde tu ma ilonzi ara njanu wurâta nġine naŋa aveta njanu avilanzi kâ.

³² Ambo Maro Kindeni ma isâu pa nanenġu noŋa, ande naŋa ma amâ amora miki tava ndekâna nġalae. Aku naŋa ma apwarea tini kumi njanu akai walo kâ.

³³ Maro Kindeni, ina wisi-pisi warika, imo kuku miki rârâni. Mao.

16

Paulo kawa kari ara panzi tamâta pinde

¹ Naŋa ilonġu tu miki ma kaveta kemi ara nâ pa kalo-tawana taine Fibi. I ne wurâta nde njanu ivilanzi kalo-tawana tamâta simo Senkria lawea.

² Fibi nde imo Maro Nġalae ne wurâta taine. Mine nde naŋa ilonġu tu miki ma kakai i imâ imo kumi, itogo kindu Maro Kindeni ne tamâta uru taveta mine. Ambo kelekele pinde ikeno papa i tia, ande naŋa ilonġu tu miki ma kavila i, njanu tu i muŋga ivilanzi tamâta rârâ, aku ivila naŋa warakâŋgu tona.

³ Naŋa ilonġu tu miki ma kakai kawâŋgu ku kaporo kari ara ilâ panzi Prisila ku Akwilâ rua. Kinzi rua uru simandi kuku naŋa njanu kaveta wurâta pa Yesu Kirisi kâ.

⁴ Muŋga kinzi rua sipalilu silâ paraŋa ilo njanu sivila naŋa kâ. Mine kala kawâŋgu ndanġe nġalae pa kinzi rua. Andeta naŋa simbonġu nâ tia; kinzi kalo-tawana tamâta rârâni lâ nġu pinde ndoni kala kawanzi ndanġe pa kinzi rua mine nâ.

⁵ Aku naŋa ilonġu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ panzi kalo-tawana tamâta nġinde uru sipasau lâ kinzi rua nenzi luma tona. Aku nanenġu nġua mine nâ ilâ pa Epainetus tona, inani niŋġu-nambwe mao. I imuŋga panzi tamâta rârâni simo Esia tâno njanu io ne kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi kâ.

⁶ Naŋa ilonġu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ pa Maria nuwaka tona, ina uru iveta wurâta nġalae njanu ivilami.

⁷ Naŋa ilonġu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ panzi Andronikus kuku Junias rua tona. Kinzi rua nde nawalâŋgu Juda tamâta, aku muŋga simo kuku naŋa lâ luma sakamao ilo. Kinzi rua uru siveta wurâta ara ndo njanu situla pâri ara kâ, aku kinzi rua simuŋga pa naŋa

njanu sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi kâ.

⁸ Naŋa ilonġu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ pa Ampliatu tona, ina nanayoni ipasipa kuku Maro Nġalae kala imo niŋġu-nambwe sondo.

⁹ Naŋa ilonġu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ pa Urbanus tona, ina uru iveta wurâta pa Yesu Kirisi kuku kindu. Aku nanenġu nġua mine nâ ilâ pa Stakis tona, ina niŋġu-nambwe mao.

¹⁰ Naŋa ilonġu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ pa Apeles tona. Kindu tasama tu i uru ipono muli sondo ndo pa Kirisi. Aku nanenġu nġua mine nâ ilâ pa Aristobulus ne nġu tona.

¹¹ Naŋa ilonġu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ pa nawalâŋgu Juda tamâta Herodion tona. Aku nanenġu nġua mine nâ ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo lâ Narsisus ne nġu tona.

¹² Naŋa ilonġu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ panzi taine rua Trifina ku Trifosa rua tona. Kinzi rua uru simakâsa nġalae njanu siveta wurâta papa Maro Nġalae kâ. Aku nanenġu nġua mine nâ ilâ pa Persis tona, ina niŋġu-nambwe mao. I kala uru imakâsa nġalae njanu iveta wurâta pa Maro Nġalae kâ.

¹³ Naŋa ilonġu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ pa Rufus tona, ina uru iveta wurâta ara ndo pa Maro Nġalae. Aku nanenġu nġua mine nâ ilâ pa i tina tona. Muŋga taine nġinde ikatona naŋa sondo ndo, itogo taine uru ikatona natu mine.

¹⁴ Naŋa ilonġu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ panzi Asinkritus nġa Flegon nġa Hermes nġa Patrobas nġa Hermas tona. Aku nanenġu nġua mine nâ ilâ panzi kalo-tawana tamâta uru simo kunzi tona.

¹⁵ Naŋa ilonġu tu miki ma kaporo naŋa kawâŋgu kari ara ilâ panzi Filologus ku Julia rua, aku ilâ panzi Nereus kuku i mwane rua tona. Aku nanenġu nġua mine nâ ilâ pa Olimpavanzu Maro Kindeni ne tamâta rârâni uru simo kuku i nġinde tona.

¹⁶ Naŋa ilonġu tu miki ma kapatâŋo warakami mbaumi ku kaporo kari ara ilâ pa warakami taitu-taitu. Kirisi ne kalo-tawana tamâta nġu ndoni kawanzi kari ara imâ pami.

Kinzi kalo-tawana tamâta pinde uru siyaulanzi kalo-tawana tamâta nġu

¹⁷ Niŋġu-nambwe wukale, naŋa ano kaika pami tu miki ma kapakatona sondo njananzi tamâta nġinde uru sipu nemi nġu pwapwataki. Nanayoni miki kapanâna sondo ndo njanu nġua mao kâ, andeta kinzi tamâta nġinde uru siveta "a" pa

ngua njinde. Kinzi nenzi vetânga njinde iyaula kalo-tawana tamâta pinde nenzi kalo-tawana. Miki ma tinimi piti ndo njananzi tamâta mine.

¹⁸ Tamâta ea kinzi uru siveta vetânga potomule mine, ande kinzi njinde njandai siveta wurâta pa nenda Maro Njalae Yesu Kirisi nga. Kinzi ilonzi njalae pa kânga-nunja ne ngua-tukuja kaa kaa, aku siveta ngua mona-mona wa siveta mâru-mâru panzi tamâta. Kinzi nenzi ngua njinde ilanjenzi tamâta pinde, kinzi njinde sizizâla njana tamâta njinde nenzi ilo-kalo potomule kâ.

¹⁹ Miki parinami nde isala nia ndoni lâ, kala tamâta rârâni sisama tu miki uru kapono muli pa Maro Kindeni kawa ngua. Aku njinde iveta ilongu ndeka nâ. Naña ilongu tu miki ma kapanâna sondo njana vetânga ara kâ, anja vetânga sakamao nde miki ma kazizâla njana.

²⁰ Maro Kindeni, ina wisi-pisi warika, ma tini nâ izavaru Sadana ne walo ku io i imo miki kalomi. Kinda nenda Maro Njalae ne wisi-wisi imo kumi.

Tamâta pinde kawanzi kari ara panzi kalo-tawana tamâta simo Rom lawea

²¹ Timoti, ina uru iveta wurâta kuku naña, ande i kawa kari ara imâ pami. Aku Lusius nga Jeson nga Sosipater, kinzi nawalângu Juda tamâta, kala sio nenzi kari ara imâ pami mine nâ.

²² Naña Tertius akai Paulo kawa ngua rârâni ku naña warakângu angere ne ngua njinde lâ pepa njine tini imâ pami. Naña amo nimi-nambwe kalo-tawana tamâta, aku naña kala kawângu kari ara imâ pami tona.

²³⁻²⁴ Aku Gaius kala kawa kari ara imâ pami tona. I uru ikatona naña Paulo sondo lâ i tamwata ne luma ilo. Kinzi kalo-tawana tamâta simo njine nde uru sipasau lâ lumani ndaina. Aku Erastus, i tamâta njana ikatona mbumbu pa lawea njine ne koipu, anja ninda-nambwe Kwartus, kinzi rua kala kawanzi kari ara imâ pami tona.

Kinda ma tapanea Maro Kindeni tasuka i nga kâki

²⁵ Naña uru atula pâri ara njana Yesu Kirisi kâ pwataki, aku uru aporo tu Maro Kindeni ikura njana iveta nemi kalo-tawana ipânga kaika. Nia ndoyo, ande pâri ara njinde ikeno paveânga nâ ikura mbwera mbwera,

²⁶ andeta muli nga Maro Kindeni itula nguani ndaina pwataki panzi ngua-tulânga tamâta, kala kinzi situla ngua njinde ipânga nia yo lâ. Maro Kindeni, i njana imo mine ku imo nâ, ande ipatea tu tamâta ngu ndoni ma silonjo pâri ara njinde, njana

kinzi rârâni ma sikura tu kalonzi tawana i ku sipaveta kuku i kawa ngua.

²⁷ Maro Kindeni simbo nâ nde Maro Njalae, aku i simbo nâ nde ilo-kalo rârâni warika. Yesu Kirisi ikai nzâla piti pa kindâ lâ njana tapanea Maro Kindeni tasuka i nga kâki ikura zo zo. Mao.

1 KORIN

Pepa Paulo iingere munya panzi kalo-tawana tamâta simo Korin lawea

Korin nde lawea njalae tonje lâ Grik tâno. Paulo munya imo Korin lawea itula pâri ara panzi (Pâri Tamâta 18:1-18), aku muli, zo tonje imo Efesus lawea (16:5-8), ande iingere njua njine ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Korin. Kinzi munya singgere njua pa Paulo sikasoja i njana pakâenja ne mâsi wa kânga-nunja ne tukunja wa (7:1, 8:1-13), kala Paulo itu iporo njua taulo panzi. Aku isama tu malia pinde ipânga lâ Korin ngu ngininzi, kala simo sipawa njua (1:10-12, 5:1-2). Mine nde Paulo ilo kura tia iporo njua kaika pinde panzi njana simo ilonzi kalonzi taitu ku tininzi mwasa nâ panzi tininzi pinde.

¹ Naña Paulo, Yesu Kirisi ne pâri-tamâta naña. Munyani Maro Kindeni ipatea naña ku isarawana tu ma akai wurâta njine kâ. Naña amo taitu kuku ninda-nambwe Sostenes,

² kala angere njua lâ pepa njine tini imâ pa miki Maro Kindeni ne ngu kamo Korin lawea. Nanayoni Maro Kindeni ipatea miki pa i tamwata, ku iveta miki kapaipa kuku Yesu Kirisi. Mine nde miki kapânga kamo ngu sapâña. Iveta mine nâ pa miki katavanzi tamâta simo lawea lawea, kinzi njinde uru siwânggi pa nenda Maro Njalae Yesu Kirisi, ina kinzi nenzi Maro Njalae wa kinda nenda Maro Njalae wa.

³ Tamânda Maro Kindeni ku Maro Njalae Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Paulo kawa ndanje ilâ pa Maro Kindeni

⁴ Nanayoni Yesu Kirisi ikai Maro Kindeni ne wisi-wisi njinde imâ pami, kala iveta kie ara ndo pami. Mine nde naña kawânggu ndanje ilâ pa nanengu Maro Kindeni njana miki kâ ikura zo zo.

⁵⁻⁶ Naña kawânggu ndanje mine pa Maro Kindeni njana duvi njine kâ; maka munya katula njua pami njana Yesu Kirisi kâ, aku njua njinde nde ikeno kaika lâ ilomi kalomi. Miki kapaipa kuku Kirisi lâ. Mine nde Maro Kindeni kelekele arara rârâni ilami lâ, njua arara kie-kie wa ilo-kalo arara kie-kie wa.

⁷ Mao nâ, Koroani Sapâña ne wisi-ara kie-kie rârâni nde ikeno pami lâ, kala miki kandolo njana sâ tonje tia. Ande kala zo njine miki uru kao tinimi pa Maro Kindeni tu ma itula nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ipânga nia yo.

⁸ Maro Njalae Yesu Kirisi ma isukami njana kamandi kaika lee, ikura lâ i tamwata ne zo njana itaulo imâ kilo kâ. Mine kala lâ zo njalae njinde, ande miki ma kamo ilomi mbâra-mbâra ndo lâ i nao, nemi soki tonje tia.

⁹ Njana tu Maro Kindeni uru iveta ikura ne njua pâña rârâni, aku i tamwata munyani isarawami njana kapaipa kuku i Natu Yesu Kirisi kâ, ina nenda Maro Njalae.

Kinzi Korin ngu nde sipwa pwapwataki

¹⁰ Ninggu-nambwe wukale, naña akai nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ndamwa ku ano kaika pami tu miki rârâni ma kamo ilomi kalomi taitu nâ. Naña tiningu pwâka tu miki ma kapwa pwapwataki ku kamo piti piti. Ara njana miki ma kamo lâ ngu taitu nâ tava ilomi kalomi taitu nâ.

¹¹ Opopo, ninggu-nambwe wukale, tamâta pinde lâ Kloe ne ngu nde sitapâri pa naña siporo tu pambitânga nde uru ikeno lâ miki nginimi.

¹² Naña aporo njana njua kaja-kaja njinde miki taitu-taitu uru kaporo. Miki pinde uru kaporo tu, “Naña apono muli pa Paulo”, anja pinde nde kaporo tu, “Naña apono muli pa Apolos”, anja pinde nde kaporo tu, “Naña apono muli pa Petero”, anja pinde nde kaporo tu, “Naña apono muli pa Kirisi”.

¹³ Mana mana, a? Kinda takura tu tapu Kirisi pwapwataki mine tia ndo! Tiambo naña Paulo atâra lâ kâi popole tini ku amâte njana avila miki kâ, a? Tia ndo! Tiambo miki munya kakai lââ-liliña lâ naña Paulo nânga, a? Tia ndo!

¹⁴ Naña kawânggu ndanje pa Maro Kindeni, njana tu naña njandai alilinsi tamâta rârâ lâ nemi ngu njinde nga. Naña alilinsi Krispus ku Gaius rua simbonzi rua nâ.

¹⁵ Mine nde tamâta tonje ikura tu iporo mine, “Maka kakai lââ-liliña lâ Paulo nâ”, ande tia ndo.

¹⁶ (O, naña kalongu kapa. Mao nâ, naña kala alilinsi Setepanas tavanzi tamâta pinde simo i ne luma tona. Aku tiambo naña alilinsi tamâta pinde tona, tâku tia tâku. Njinde naña asama sono tia.)

¹⁷ Njana tu Kirisi njandai isupwa naña amâ njana alilinsi tamâta kâ. Isupwana amâ njana atula pâri ara pwataki kâ. Andeta naña njandai atula pâri ara pwataki tava njua mona-mona, itogo kinzi ilo-kalo tamâta uru siveta mine. Naña tiningu pwâka tu nanengu njua mona-mona ma isowe tamâta ilonzi. Ambo naña ma aveta mine, ande Kirisi ne mateña lâ kâi popole tini ma ipânga itogo kelekele kaa nâ.

Kirisi nde Maro Kindeni ne walo kaika

¹⁸ Mao nâ, tamâta pinde kalonzi tawana tia kala soka nzâla njinde ilâ pa mateja kâ, aku kinzi njinde uru ilonzi tu ngua njana Kirisi ne mateja lâ kâi popole tini kâ ande njua kapa-kapa nâ. Anja kinda tamâta pinde, ande Maro Kindeni ikai kinda piti lâ kondoma ilo, aku kinda njine tasama tu ngua njinde njana kâi popole kâ nde itula Maro Kindeni ne walo kaika kilala pwataki.

¹⁹ Maro Kindeni kawa njua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Nanja ma azavaru kinzi ilo-kalo tamâta nenzi ilo-kalo. Nanja ma aveta tâno tamâta nenzi ilo-kalo arara njinde ipânja kekeleke kaa nâ.”

²⁰ Ayo, mine nde mana mana njananzi tâno njine ne ilo-kalo tamâta, a? Anja mana mana njananzi pananânja tamâta njana Mose ne ngua tukuja kâ, a? Anja mana mana njananzi tamâta njinde uru sipawa njua kaika, a? Maro Kindeni itula pwataki lâ tu tâno njine ne ilo-kalo rârâni nde ilo-kalo kapa-kapa nâ.

²¹ Mine nde Maro Kindeni, ina ilo-kalo ara warika, ipatea tu kinda tâno tamâta warakânda nenda ilo-kalo ma ikura tu ivila kinda njana tasama i kilala kâ, ande tia. I tamwata ipatea nzâla tonje njana ikainzi tamâta piti lâ kondoma ilo, aku maka uru kaporo katula njua pwataki njana nzâlani ndaina. Kinzi tâno tamâta situ njua njinde nde kapa-kapa. Anja tamâta ea kinzi sikai njua njinde kaika ku kalonzi tawana Maro Kindeni, ande i ikainzi njinde piti lâ kondoma ilo.

²² Kinzi Juda tamâta ilonzi njalae tu ma simora mâsi kaika pinde, anja kinzi tamâta lâ tinikoa ngu nde simakâsa njana sikai ilo-kalo ara kâ;

²³ anja maka nde katula njua njana Kirisi ne mateja lâ kâi popole tini kâ. Kinzi Juda tamâta tininzi pwâka ndo njana silojo njua njinde kâ, anja kinzi tamâta lâ tinikoa ngu nde situ njua njinde nde kapa-kapa nâ.

²⁴ Andeta munjani Maro Kindeni isarawa kinda juda tamâta pinde wa kinda tamâta pinde lâ tinikoa ngu wa, aku kinda njine tasama mine; Maro Kindeni ne kaika wa ilo-kalo ara wa nde ipânja kanojo lâ Kirisi tini.

²⁵ Mao nâ, kinzi tâno tamâta situ Maro Kindeni ne ilo-kalo nde kapa-kapa nâ. Taitu i ne ilo-kalo ndainani nâ nde ipole tamâta nenzi ilo-kalo ndo lâ. Aku kinzi situ Maro Kindeni ne kaika nde njalae konja tia. Taitu i ne walo kaika ndainani nâ nde njalae tina, ipole tamâta nenzi kaika ndo lâ.

²⁶ Njingu-nambwe wakale, ara njana miki ma kalomi njgere sonde njana zo

munjânja kâ. Nanja aporo njana zo njinde Maro Kindeni isarawami tu kapânja kalotawana tamâta tia yo yo. Lâ zo njinde, ande miki pinde nâ kamo katogonzi ilo-kalo tamâta lâ tâno tamâta naonzi. Miki pinde nâ nde kamo tava nemi kaika, anja miki pinde nâ nde kamo tamâta njalanja. Miki njinde kambwanjemi nde kiri-mwata nâ.

²⁷ Andeta Maro Kindeni itu iveta manjeti panzi ilo-kalo tamâta wa kinzi tamâta njalanja wa. Mine nde ipatea kinda tu taponi muli pa i, kinda njine tamo tatogonzi tamâta kapa-kapa kaa nâ lâ tâno tamâta naonzi.

²⁸ Mao nâ, Maro Kindeni itu izavaru kekeleke ndia kinzi tâno tamâta situ nde kekeleke njalae. Mine nde ipatea kinda sugorai tamâta, kinda njine njânda tia kala tamo tatogo kina mine lâ tâno tamâta naonzi.

²⁹ Mine nde tamâta tonje ikura tu ipasuka i tamwata tini lâ Maro Kindeni nao, ande tia.

³⁰ Maro Kindeni tamwata ne pateânja ikeno mine, kala io miki kapasipa lâ taitu kuku Yesu Kirisi. Aku Kirisi itula Maro Kindeni ne ilo-kalo ara njinde kilala pwataki pa kinda lâ. Yesu Kirisi ikai nzâla piti pa kinda tu ma tapânja ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, aku ina iveta kinda tapânja Maro Kindeni ne ngu sapânja tona. Aku inani kala ikai kinda piti lâ kondoma ilo tona.

³¹ Mine nde Maro Kindeni ilo tu kinda ma taponi muli pa i kawa njua njine ikeno lâ pepa tini mine tu, “Tamâta ea itu isuka tamâta tonje nj kâiki, ande i ma isuka Maro Njalae simbo nâ nj kâiki.”

2

Maro Kindeni ne pateânja njinde ipânja kanojo lâ Paulo ne wurâta tini

¹ Njingu-nambwe wakale, nanja ilongu tu miki ma kalomi njgere njana nanja kâ. Nanayoni, lâ zo njinde nanja warakânju amâ apânja pami njana atula Maro Kindeni ne njua paveânja pwataki pami, ande nanja njandai aporo njua kaika kanojo pami njana apasuka warakânju tinjingu njana.

² Lâ zo nanja amo kumi, ande ilongu patea tu nanja ma kalongu njgere ku apananami njana ilo-kalo kie-kie kâ, ande tia. Nanja kalongu njgere ku apananami njana Yesu Kirisi simbo nâ, aku apananami njua rârâ njana i ne mateja lâ kâi popole tini kâ.

³ Aku lâ zo njinde nanenju walo ikeno pana tia ndo. Nanja amo tava rurunja nâ, kala aruru njalae tina.

⁴ Naŋa apananami ku atula pârî ara pami, andeta naŋa ŋandai aporo ŋgua kaika pami ŋana alele ilomi kalomi kâ. Naŋa atula Koroani Sapâŋa ne walo kaika ŋinde nâ pwataki pami.

⁵ Mine kala tamâta nenzi ilo-kalo igagati nemi kalo-tawana, ande tia. Maro Kindeni ne walo kaika ŋinde nâ igagatimi ŋana kalomi tawana i.

Maro Kindeni ne Koroani Sapâŋa ilo-kalo ara ilua kindâ

⁶ Andeta mao nâ, tamâta pinde nenzi kalo-tawana nde ikeno kaika lâ, aku maka uru katula ilo-kalo ara panzi tamâta ŋinde. Taitu ilo-kalo ŋinde ŋandai rege-rege kuku tâno ŋine ne ilo-kalo ŋga. Aku ilo-kalo ŋinde ŋandai rege-rege kuku tâno ŋine ne koipu nenzi ilo-kalo ŋga, ŋana tu kinzi koipu ŋinde ma muli simâte.

⁷ Anŋa maka uru katula ŋgua ŋana Maro Kindeni ne ilo-kalo paveâŋa kâ. Nia ndoyo, lâ zo ŋinde Maro Kindeni ŋandai ipulia tâno ipâŋga ŋga, ande ipatea nzâla pa kindâ ŋana tamo ara kuku i lâ samba lawea. Taitu ŋgua ŋana nzâla ŋinde kâ nde ikeno paveâŋa nâ,

⁸ kala tâno ŋine ne koipu rârâni nde sizizâla ŋana. Ambo kinzi muŋga sisama Maro Kindeni ne ilo-kalo ŋinde kilala pwataki, ande kinzi ma sipu samba ne Maro Njalae ara ŋinde itâra lâ kâi popole tini, ande tia. Andeta tia.

⁹ Taitu Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Maro Kindeni muŋga ipatea tu ma iveta vetâŋa arara pinde panzi tamâta ea ilonzi ndo keno papa i, aku ne vetâŋa ŋinde nde ŋjalae ndo. Mine nde tâno tamâta tonŋe ikura tu imora vetâŋa ŋinde wa iloŋo pârî ŋana wa kalo ŋgere ŋana, ande tia ndo.”

¹⁰ Andeta Maro Kindeni isupwa ne Koroani imâ tu itula vetâŋa paveâŋa ŋinde kilala pwataki pa maka, kala kasama lâ. ŋana tu Koroani Sapâŋa isama tâno ŋine ne ilo-kalo rârâni, aku isama Maro Kindeni ne ilo-kalo paveâŋa rârâni tona.

¹¹ Tamâta tonŋe ikura tu isama ilo-kalo paveâŋa ndia ikeno ninambwe tonŋe ilo-kalo, ande tia. I ninambwe ŋinde tamwata nâ isama i ne ilo-kalo. Aku mine nâ, tamâta tonŋe ikura tu isama Maro Kindeni ne ilo-kalo, ande tia. Maro Kindeni tamwata ne Koroani simbo nâ isama.

¹² Kinda ŋandai takai tâno ŋine ne koroani ŋga. Kinda takai Koroani ŋinde Maro Kindeni isupwa imâ tu ipanana kindâ. Mine nde kindâ takura tu tasama wisara rârâni Maro Kindeni ilua kindâ ŋinde kilala.

¹³ Maka uru katula ŋgua pwataki ŋana kelekele ŋinde kâ. Taitu maka ŋandai kakai ŋgua ŋinde lâ tamâta nenzi ilo-kalo ŋga. Maro Kindeni ne Koroani tamwata ipanama, kala katula ŋguani ndaina pwataki. Maka uru katula Koroani ne ŋgua ŋinde panzi tamâta ea Koroani imo ilonzi.

¹⁴ Anŋa tamâta ea Koroani imo ilo tia, ande tamâta ŋinde ikura tu ikai Maro Kindeni ne Koroani ne ilo-kalo, ande tia. ŋana tu kinzi tamâta mine ilonzi tu ilo-kalo ŋinde nde kelekele kaa nâ, aku sikura tu sisama ilo-kalo ŋinde kilala sondo, nde tia. Mine nde tamâta ea kinzi Koroani imo ilonzi, ande kinzi ŋinde nâ sikura tu sisama ilo-kalo ŋinde kilala.

¹⁵ Ambo Koroani imo tamâta tonŋe ilo, ande tamâta ŋinde ikura tu kalo ŋgere sondo ŋana kelekele rârâni kâ, aku ikura tu isama duvi. Aku tâno tamâta nenzi ilo-kalo ma ikai poe panzi tamâta mine, ande tia.

¹⁶ ŋana tu Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Ea isama Maro Njalae ne ilo-kalo kilala pwataki kala ikura tu ipanana Maro Njalae, a?”

Andeta kindâ takai Kirisi ne ilo-kalo marumbu lâ.

3

Maro Kindeni ne wurâta tamâta rârâni nde simo rege-rege nâ

¹ Niŋgu-nambwe wukale, muŋga, lâ zo ŋinde naŋa amo kumi, ande naŋa ŋandai aporo ŋgua pami itogo uru aporo panzi tamâta ŋinde Koroani imo ilonzi. Naŋa aporo ŋgua pami itogo uru aporo panzi tamâta ŋinde sipono muli pa ilo-kalo siŋga, ŋana tu lâ zo ŋinde nemi kalo-tawana nde kiri-mwata nâ, itogo lâlu kiri-kiri nenzi kalo-tawana mine.

² Lâ zo ŋinde naŋa uru suu nâ asuami. Naŋa ŋandai kâpwa kaika pinde alami ŋga, ŋana tu miki kakura tu kaka kâpwa kaika, ande tia. Aku lâ zo ŋine kala mine nâ, ande miki kakura tia,

³ ŋana tu miki kapono muli pa ilo-kalo siŋga yo. Mao nâ, miki kamo ku kapadâda ŋananzi tinimi pinde wa kapawa ŋgua kunzi wa, aku mâsi ŋinde itula pwataki tu miki kamo katogonzi tâno tamâta nâ, kala kapono muli pa ilo-kalo siŋga nâ.

⁴ Miki tamâta pinde uru kaporo tu, “Naŋa nde apono muli pa Paulo”, anŋa miki pinde kaporo tu, “Naŋa nde apono muli pa Apolos”. Miki nemi ŋgua ŋinde itula pwataki tu miki kamo katogonzi tâno tamâta mine.

⁵ Miki kalomi ngere sondo nga; Apolos nde ea, a? Anja naja Paulo nde ea, a? Maka rua nde Maro Kindeni ne wurâta tamâta ma! Maro Nalae ipatea wurâta tonje pa Apolos, anja ipatea wurâta tonje pa naja. Aku maka rua nema wurâta njinde ikai nzâla piti pami lâ, nana miki kakura tu kalomi tawana Kirisi.

⁶ Naja apau kanija vâsa lâ tâno ilo, anja Apolos nde muli nja ipaliñi lââ nana isuka tâno kâ. Taitu Maro Kindeni tamwata simbo nâ iveta kâpwa ipânja ku itumbu njalae.

⁷ Mine nde tamâta ea ipau kanija vâsa lâ tâno ilo, ande i nja keno tia. Anja tamâta ea uru ipaliñi lââ nana isuka tâno kâ, ande i kala nja keno tia mine nâ. Maro Kindeni iveta kâpwa ipânja ku itumbu njalae, aku i simbo nâ nja njalae.

⁸ Tamâta ea ipau kanija vâsa lâ tâno ilo, ande i ne wurâta njinde nde duvi taituni nâ, itogo tamâta ipaliñi lââ nana isuka tâno kâ. Aku kinzi rua taitu-taitu ma muli sikai kulu ikura wurâta munja siveta njinde.

⁹ Miki nde katogo Maro Kindeni ne tâno mwasina, anja maka rua kaveta wurâta kuku i lâ tâno njinde ilo.

Maro Kindeni ne wurâta tamâta nde sitogonzi tamâta nana sipa luma kâ

Miki nde katogo luma tonje Maro Kindeni tamwata ipa kâki lâ imandi mwasina.

¹⁰ Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa naja lâ, kala i ilo-kalo ara ilana nana aveta wurâta papa i kâ. Njinde itogo naja angunu sâmbwe imandi kaika lâ, anja tamâta tonje ipa luma kâki lâ sâmbwe njinde kulu. Andeta ara nana kinzi wurâta tamâta rârâni taitu-taitu ma sipakatona warakanzi sondo nana nenzi mâsi nana sipa luma kâ.

¹¹ Nana tu nanayoni Maro Kindeni io Yesu Kirisi ipânja itogo luma ne ngunu-ngunu tina mine. Inani nde luma ne ngunu-ngunu tina taituni nâ, aku tamâta tonje ikura tu ingunu sâmbwe tonje kilo nana ikai njinde nia, ande tia ndo.

¹² Aku lâ zo nana tamâta ma sipa luma kâki kâ, ande pinde uru sipa lâ mira "gol", anja pinde nde sipa lâ mira "silva", anja pinde nde sipa lâ mira arara, ne kulu njalae tina. Anja pinde nde sipa lâ kâi nâ, anja pinde nde sipa lâ leu nâ, anja pinde nde sipa lâ pupuñi nâ.

¹³ Ayo, mambo muli nja, lâ zo njalae njinde Maro Kindeni ma ionzi tamâta rârâni simandi lâ i ne ngua nia, ande kinzi rârâni taitu-taitu nenzi wurâta kilala ma ipânja nia yo. Zo njinde ma ipânja itogo yââ mwasina, aku yââ njinde ma ikai

samâña pa kinzi tamâta rârâni taitu-taitu nenzi wurâta. Yââ njinde ma itula nenzi wurâta kilala pwataki tu ipânja ara, tiya?, mana.

¹⁴ Ambo tamâta tonje ipa luma kâki, aku yââ njandai ikana i ne luma nja, ande wurâta tamâta njinde ma ikai ne kulu.

¹⁵ Andeta kaloñi nja; ambo yââ ma ikana tamâta tonje ne luma kala nao tia lâ, ande tamâta njinde ma ikai kulu nana ne wurâta kâ, ande tia. Mao nâ, wurâta tamâta njinde tamwata ma imo via, taitu i ma imo itogo tamâta tonje sitapa piti lâ yââ ilo mine.

Kinda tamo tatogo Maro Kindeni tamwata ne luma mwasina

¹⁶ Miki kamo katogo Maro Kindeni ne luma mwasina, aku Maro Kindeni ne Koroani imo ilomi. Tiambo miki kazizâla nana njinde kâ, a?

¹⁷ Ambo tamâta tonje ma izavaru Maro Kindeni ne luma, ande Maro Kindeni kala ma izavaru tamâta njinde mine nâ, nana tu Maro Kindeni ne luma nde sapâña, aku luma njinde nde mikini warakami nâ.

Kinda ma tapaneanzi tamâta tasuka njanzi kâki ndimo

¹⁸ Miki ma kakai lanjeña pa warakami ndimo. Ambo nawalami tamâta tonje ilo pateu tu i imo ilo-kalo tamâta lâ tâno tamâta naonzi, ande ara nana i ma ipu muli pa ilo-kalo soki-soki ku ipânja itogo lâlû mine. Ambo i ma iveta mine, ande muli nja i ma ipânja itogo ilo-kalo tamâta mao.

¹⁹ Nana tu lâ Maro Kindeni nao, tâno njine ne ilo-kalo arara nde kekeleke kaa nâ. Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini ku iyoke njinde mine tu, "Kinzi ilo-kalo tamâta situ siveta vetâña potomule pinde, andeta Maro Kindeni isamanzi ku isanja kinzi kaika lâ."

²⁰ Aku Maro Kindeni kawa ngua kala ikeno mine tu, "Maro Nalae isama kinzi ilo-kalo tamâta nenzi ilo-kalo marumbu lâ, aku isama tu nenzi ilo-kalo njinde ma ilâ kaa nâ."

²¹ Mine nde miki ma kapu mulimi pa mâsi nana kapaneanzi tamâta kasuka njanzi kâki, nana tu kekeleke rârâni nde miki nemi.

²² Mao nâ, naja Paulo, anja Apolos, anja Petero, maka rârâni nde miki nemi wurâta tamâta. Aku tâno njine kala nde miki nemi tona. Aku via wa materja wa zo njine wa zo muli wa, ande kekeleke njinde rârâni nde miki nemi.

²³ Aku miki nde Kirisi nâ ne tamâta, anja Kirisi nde imo Maro Kindeni kalo nâ.

4

Maro Njalae tamwata ma ilea kaika pa ne wurâta tamâta nenzi vetâŋa

¹ Mine nde ara njana nemi morâŋa ma ikeno mine; maka nde Kirisi ne wurâta tamâta, aku nema wurâta nde njana kakatona Maro Kindeni ne njgua paveâŋa sondo kâ.

² Mao nâ, ambo tamâta njalae tonje ipai ne wurâta tamâta tu ma ilâ iveta wurâta tonje, ande ara njana wurâta tamâta njinde ma ipono muli sondo nâ pa ne koipu njinde kawa njgua.

³ Mine nde kalonjo nga; ambo miki katu kalea kaika pa nanenju vetâŋa, ande naŋa ma ilonju njalae njana njinde kâ, ande tia. Ambo tamâta tonje itu isowe njgua lâ tiningu lâ njgua nia, ande naŋa ma kalongu loko njana njinde kâ, ande tia. Naŋa warakâŋgu njandai alea kaika pa warakâŋgu nenju vetâŋa nga.

⁴ Mao nâ, naŋa apasama tu nanenju vetâŋa rârâni nde ara nâ. Andeta nanenju ilo-kalo njinde ikura njana isuka naŋa lâ njgua nia, ande tia. Maro Njalae simbo nâ ma ilea kaika pa nanenju vetâŋa.

⁵ Njgua nia ne zo sondo nde ipâŋga tia yo yo. Mine nde miki ma matami kalea kaika pa tinimi pinde nenzi vetâŋa ndimo. Miki ma kao tinimi nâ njana Maro Njalae ne zo njana itaulo imâ kilo kâ. Inani ma ikai kelekele rârâni ikeno paveâŋa njinde piti lâ nia kondoma, aku ma io lâ sinâla ilo. Aku kinzi tamâta rârâni nenzi ilo-kalo paveâŋa, ande njinde i ma itula ipâŋga nia yo tona. Aku lâ zoni ndaina, Maro Kindeni tamwata ma isuka kindâ rârâni taitu-taitu njânda kâki, ikura vetâŋa ndia munja taveta.

Kinzi tamâta lâ Korin lawea uru sipasuka warakanzi nâ njanzi kâki

⁶ Nijgu-nambwe wukale, naŋa ilonju tu asuka nemi ilo-kalo. Mine kala naŋa aporo njgua njinde njana maka rua Apolos rua. Ara njana miki ma kalomi ngere njana maka rua kâ, njana ma kapanâna sondo njana njgua njine ne duvi: "Noko ma kulaŋa kupole Maro Kindeni kawa njgua njinde ikeno lâ pepa tini, mine ndimo." Ambo miki ma kalomi ngere sondo njana njgua njinde kâ, ande miki ma kapu mulimi pa mâsi njana kasuka tamâta pinde njanzi kâki wa katawa pinde njanzi ndue wa.

⁷ Mana mana, a? Noko ea ipaino tu noko nde tamâta njalae, a? Ilo-kalo arara ndia ikeno pano, ande njinde Maro Kindeni simbo nâ ilano itogo wisi-ara mine. Mine

nde njana sâ kâ nga noko kupandekâna itogo noko tamwata ne walo kaika ivilano njana pwai ilo-kalo njinde kâ, a?

⁸ Opopo! Tiambo miki kakai kelekele arara rârâni marumbu lâ, a? Tiambo miki kapâŋga mbaliŋa warakami kala kamo ara nâ, a? Tiambo miki kapole maka lâ, kala kapâŋga katogonzi koipu njalanala, a? Mao nâ, naŋa ilonju ndo tu miki ma kapâŋga kamo koipu njalanala, njana maka kala ma kapâŋga kamo koipu kuku miki mine nâ. *

⁹ Andeta tia. Nanenju morâŋa tu Maro Kindeni io maka pâri-tamâta kamo tamâta rârâni kalonzi. Maka kamo katogonzi tamâta njinde njgua-samâŋa tamâta ipa njgua lâ tu ma ipunzi pâta simâte. Njinde itogo tamâta rârâni sitavanzi anjelo rârâni nde simandi ku silea pa maka, kala maima njalae.

¹⁰ Kinzi tamâta situ maka nde kapâŋga tamâta kapa lâ, njana tu maka kaloma tawana Kirisi. Aku miki kala kapaipa kuku i, andeta kinzi njinde situ miki kamo ilo-kalo tamwatami. Kinzi situ maka nema kaika nde marumbu ndo lâ, anjga situ nemi walo kaika njinde ikeno pami. Kinzi situ maka nde tamâta kaa nâ, anjga situ miki kamo tamâta rârâni kulunzi.

¹¹ Munyani yo, aku imâ lee ipâŋga lâ zo njine, ande maka kamo ara tia ndo. Putole ipuma wa, njandolama mâsa-mâsa ndo wa, kapasawa pasawaŋa râge-râge wa, mbaunzi nâ siponza naoma wa, koka potomule wa,

¹² kaveta wurâta kaika lâ warakama mbauma wa. Kinzi siporo njgua sakamao njana iyaula maka kâ, anjga maka nde kano papa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara nâ panzi. Kinzi uru siveta kenzi sakamao pa maka, anjga maka nde kamandi kaika ku kakale malia njinde.

¹³ Kinzi situ lakinama, anjga maka nde kaporo njgua ara nâ taulo panzi. Maka kamo katogo kina tamâta sitambira lâ nia kawa mwasina. Maka kapâŋga katogo kelekele sakamao ku muso ndo lâ tamâta rârâni naonzi. Nia ndoyo maka kamo mine, aku kamo mineni lee kala kamâ kapâŋga lâ zo njine.

Paulo ilo tu kinzi Korin njgu ma sipono muli pa i ne vetâŋa

¹⁴ Naŋa njandai anjgere njgua kaja mine lâ pepa tini njana aveta manjeti pami njga. Miki nde kamo naŋa natunju wukale, kala ilonju ndo ikeno pami. Mine nde naŋa atu apananami sondo, aku njana duvi njinde kâ nangere njgua njinde imâ pami.

* 4:8 8 Tamâta pinde lâ Korin situ Kirisi itaulo imâ kilo lâ, kala nenzi kaika ikeno panzi njana simo koipu njalanala. Paulo itu ileleanzi njana nenzi ilo-kalo njinde kâ.

¹⁵ Ambo tamâta kambwanjenzi 10,000 nenzi wurâta nde ñana sikatonami wa sisuka nemi kalo-tawana wa, ande ñinde nde ara nâ. Andeta miki tamami taitu mai nâ imo, aku ñinde nde naña simbonġu nâ, ñana tu nia ndoyo naña warakâġgu amâ atula pâri ara pami. Aku lâ zo ñana miki kao nemi kalo-tawana ilâ papa Yesu Kirisi, ande naña apâġga miki tamami,

¹⁶ ñana miki ma kalea sondo pa nanenġu vetâġa rârâni, aku koka muli. Naña ilonġu ndo tu miki ma kaveta mine.

¹⁷ Naña munġa asupwa Timoti imâ pami ñana isukami tu kaveta mine. Timoti nde imo itogo natunġu mao, aku tiniġgu mwasa ndo papa i. I uru iveta Maro Ñalae ne wurâta sondo ndo. I ma iveta miki kalomi ġgere kilo ñana vetâġa rârâni Yesu Kirisi munġa itula pa naña tu apaveta kuku. Naña uru apanananzi kalo-tawana tamâta ġgu rârâni simo lawea lawea tu ma sipono muli pa vetâġani ndaina.

¹⁸ Miki pinde nde situ naña ma amâ akalelemi tia tâ, kala kapasuka warakami nâ tinimi.

¹⁹ Andeta tia. Ambo Maro Ñalae ma isâu pana, ande naña ma amâ walele nâ pami. Aku lâ zo ñinde, naña ma akai samâġa panzi taġa-kaika tamwatanzi ñinde nenzi ġgua nâ, ande tia. Naña ma akai samâġa pa nenzi vetâġa tona, ñana ma asama nenzi walo kilala pwataki.

²⁰ Ñana tu tamâta ea Maro Kindeni ikai maro papa, ande ñinde ma ipâġga nia yo lâ tamâta ñinde kawa ġgua nâ, ande tia. I ne walo kaika ma ipâġga nia yo lâ tamâta ñinde ne vetâġa tona.

²¹ Ayo, miki ilomi tu naña ma amâ aveta mâsi kie mana pami, a? Miki ilomi tu naña ma akai mbilâo amâ ku atu miki sondo, tiya?, ma amâ naonġu mwasa nâ pami ku atula tini-mwasa ne vetâġa pami.

5

Mâsi sakamao ipâġga lâ kinzi Korin ġgu ġgininzi

¹ Opopo! Naña aloġo tapâriġa mine tu tini-paluluâġa ne mâsi kie tonġe nde ipâġga lâ miki ġginimi lâ. Mao nâ, naña aloġo ġgua tu tamâta tonġe lâ nemi ġgu nde ikai i tama kaiwa saġe. Oyae, kinzi tinikoa uru siveta mâsi sakamao mine tia ndo!

² Andeta miki ñandai maimi ñana mâsi ñinde kâ; miki kapasuka warakami tinimi nâ! Ambo miki katu kaveta vetâġa sondo, ande nia ndoyo miki ma kasoki tamâta ñinde piti lâ nemi ġgu. Andeta tia.

³ Kala zo ñine naña amo malawae ndo ñanami, andeta naña uru kalonġu ġgere ñanami, aku ñinde itogo naña warakâġgu amo kumi yo. Mine nde naña apa ġgua ñana pareġa-nia kâ pa tamâta ñinde marumbu lâ, ñana i ne mâsi sakamao ñinde kâ.

⁴ Aku mwanga ġga, lâ zo ndia miki ma kapasau lâ nenda Maro Ñalae Yesu ña, ande naña ma amo kumi lâ nanenġu ilokalo. Aku lâ zo ñinde, naña ilonġu tu miki ma kakai nenda Maro Ñalae Yesu ndamwa,

⁵ aku kao tamâta sakamao ñinde ilâ Sadana mbau ilo, ñana i ma ikai nâna lee ikura lâ zo ndia i ma ipu muli pa ilokalo sinġa ne vetâġa. Ninenġa muli, lâ zo ñinde Maro Ñalae Yesu ma itaulo imâ kilo, ande Maro Kindeni ma ikai tamâta ñinde piti lâ kondoma ilo.

Paulo ilo tu kinzi Korin ġgu ma sisoki tamâta sakamao ñinde

⁶ Miki uru kapasuka warakami tinimi, aku ñinde nde mâsi ara tia. Mana mana, a? Tiambo miki kazizâla tu “yisi” mota mwata nâ ikura tu iveta puroġa ndoni pondi ñalanġala, a?

⁷ Mine nde miki ma katambira yisi sinġa ilâ pa nia ġganġe, aku kamo katogo puroġa wasaseki, ne yisi tia. Kirisi nde imo kinġa nenda lama ñana kumbwa Pasova kâ, aku ipatarâwa tamwata marumbu lâ. Mine nde naña asama tu miki kapâġga katogo puroġa wasaseki ñinde marumbu lâ. *

⁸ Ambo kindi ma taponu muli pa Pasova ne mâsi rârâni, ande ara ñana ma tasoki kiesaka wa vetâġa potomule rârâni piti lâ ġgininda, itogo tamâta itambira yisi sinġa ilâ pa nia ġganġe mine. Aku ara ñana kindi ma tapaveta kuku vetâġa arara wa vetâġa mao wa, itogo puroġa wasaseki ñinde, ne yisi tia.

⁹ Naña munġa anġere ġgua pami ku apaimi tu miki ma tinimi piti ndo ñananzi tamâta ea sipaveta kuku mâsi ñana sipalulua tininzi potomule kâ.

¹⁰ Andeta naña ñandai aporo tu miki ma tinimi piti mine ñananzi tinikoa ġga. Mao nâ, kinzi ñinde uru sipaveta kuku mâsi sakamao kie-kie. Kinzi uru sipalulua tininzi potomule wa, ilonzi yosi ñana tininzi pinde nenzi kelekele wa, sipanâwe wa, siwâġġi sipaneanzi maro laġeġa wa. Andeta kinzi tamâta mine simo sikura nia ndoni. Mine kala miki kakura ñana kamo tinimi piti ndo ñananzi tamâta mine, ande tia.

* 5:7 7 Juda nenzi mâsi ñana kumbwa Pasova kâ nde ikeno mine; kinzi uru soka Mose ne ġgua tukuġa muli ku sitambira yisi rârâni piti lâ nenzi luma ilo. Ninenġa simomo puroġa kaġa tonġe, ne yisi tia, ñana itula pwataki tu kinzi simo ġgu sapâġa.

¹¹ Andeta kala njine anggere njua mine pami; ambo tamâta tonge isipa njoa “kalo-tawana tamâta” lâ tamwata tini, njinengga ipalulua tini potomule tâku, ilo yosi njana i tini pinde nenzi kekelele tâku, inu lââ kaika kala idauda tâku, ipanawe tamâta tonge ne kekelele tâku; ande miki ma kamo tinimi piti ndo njana tamâta njinde kâ. Miki pinde ilomi tu kinda takura njana tasaŋona ku taka kunzi tamâta mine, andeta naŋa apaimi tu miki ma kapile mâsi njinde tona.

¹²⁻¹³ Njana tu tamâta rârâ nde simo niaka njana Maro Kindeni ne njgu, andeta nanengu wurâta njandai njana alea kaika pa kinzi njinde nenzi vetâŋa njga. Maro Kindeni tamwata ma ipare nia panzi tamâta njinde. Andeta miki warakami nemi wurâta nde njana katunzi nawalami kalo-tawana tamâta sondo kâ, njana tu Maro Kindeni kawa njua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Miki ma kasoki tamâta sakamao njinde piti lâ nemi njgu.”

6

Kinda kalo-tawana tamâta ma taonzi ninda-nambwe silâ pa njua nia, mine ndimo

¹ Ambo tamâta tonge lâ nemi njgu i ne njua keno pa ninambwe kalo-tawana tamâta tonge, ande i ma ilanŋa ipolenzu Maro Kindeni ne tamâta ku io ninambwe njinde ilâ pa njua nia lâ tinikoa naonzi, mine ndimo.

² Njana tu muli njga kinda Maro Kindeni ne tamâta ma tapânjga tamo njua-samâŋa tamâta panzi tâno tamâta rârâni. Tiambo miki kalomi kapa njana njinde kâ, a? Mao kanaŋo, kinda ma muli taveta wurâta njinde. Mine nde njana sâ kâ njga miki njandai kakura tu katu njua kiri-kiri ipânjga warakami nginimi njinde sondo, a?

³ Tiambo miki kalomi kapa tu kinda ma muli tapânjga tamo njua-samâŋa tamâta panzi aŋelo tona, a? Mao kanaŋo, kinda ma muli taveta wurâta njinde. Mine nde kinda takura ndo njana tatu tâno njine ne malia kie-kie sondo kâ.

⁴ Mine nde miki kalonjo njga; lâ zo njana njua nâna ipânjga nginimi, njana sâ kâ njga miki uru kapateanzi tamâta simo niaka tu siveta njua njinde sondo, a?

⁵ Naŋa aporo njua kaŋa mine njana aveta maŋeti pami. Mana mana, a? Tiambo miki rârâni nemi ilo-kalo nde mota-mwata nâ, kala nawalami tonge ikura tu itu ninda-nambwe kalo-tawana tamâta rua nenzi njua sondo tia tâ, a?

⁶ Andeta miki uru kao nimi-nambwe kalo-tawana tamâta silâ simandi njua nia

lâ tinikoa naonzi, aku njinde nde ara tia ndo.

⁷ Mao nâ, miki uru kaonzi nimi-nambwe silâ pa njua nia, aku nemi mâsi njinde itula pwataki tu miki kambe marumbu lâ. Ambo miki ma kasâu panzi nimi-nambwe tu siveta potomule pami ku sikai nemi kekelele saŋemi, ande njinde ma ara.

⁸ Andeta tia. Miki tinimi pwâka tu kapono muli pa vetâŋa ara njinde. Miki warakami kaveta potomule panzi nimi-nambwe wa kakai nenzi kekelele saŋenzi wa. Andeta kinzini nde miki warakami nimi-nambwe kalo-tawana tamâta ma!

⁹ Kinzi tamâta sakamao ma sikura tu simo kuku njgu njinde Maro Kindeni uru ikai maro papa, ande tia. Tiambo miki kazizâla njana njinde kâ, a? Kapakatona sondo njga! Tia ma miki kapalâge warakami nâ. Njana tu tamâta pinde uru sipalulua tininzi potomule, anŋa pinde siwâŋgi sipaneanzi maro laŋeŋa, anŋa pinde siveta sakamao kuku tamâta tonge kaiwa, anŋa pinde sipalulua tininzi kunzi nawalanzi tamâne,

¹⁰ anŋa pinde sipanâwe, anŋa pinde ilonzi yosi pa tininzi pinde nenzi kekelele, anŋa pinde sinu lââ kaika kala sidauda, anŋa pinde situ tininzi pinde lagananzi, anŋa pinde silaŋenzi tamâta njana sikai nenzi kekelele saŋenzi. Andeta kinzi tamâta mine ma sikura tu simo kuku njgu njinde Maro Kindeni uru ikai maro papa, ande tia.

¹¹ Muŋga, miki pinde kala kapaveta kuku mâsi sakamao mine. Andeta Maro Kindeni ililimi kala izavaru kiesaka ne muso piti lâ ilomi kalomi, aku ivetami kapânjga i tamwata ne tamâta. Lâ Maro Njalae Yesu Kirisi njga, anŋa lâ Maro Kindeni ne Koroani, ande miki kapânjga kamo ilomi mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao.

Kinda karaenda nde Koroani Sapâŋa ne luma

¹² Tamâta pinde uru siporo njua mine; “Naŋa akura tu aveta vetâŋa ndia ilonŋu tu aveta.” Njua njinde nde mao nâ, taitu vetâŋa pinde njandai sivila kinda tu tamo ara njga. Naŋa akura tu aveta vetâŋa ndia ilonŋu tu aveta, andeta naŋa ma asâu pa kekelele tonge tu ikai poe kaika pana, ande ma tia.

¹³ Mao nâ, kinzi tamâta njinde uru sisia njua tu, “Kâpwa nde kekelele njana ilâ kapwânda ilo, aku kapwânda ne wurâta nde njana ikai kâpwa kâ.” Njua njinde nde mao, taitu Maro Kindeni ma muli izavaru kâpwa kaŋa-kaŋa rârâni tava karaenda ndoni. Miki kalonjo njga; karaenda njine ne wurâta njandai njana ipaveta kuku tinipaluluânja ne mâsi njga. Karaenda njine

nde Maro Njalae simbo nâ ne kelekele, aku Maro Njalae simbo nâ ikatona karaenda.

¹⁴ Munğa Maro Kindeni ipaņo Maro Njalae lâ mateņa nianzi imo via kilo, aku muli nğa i ma ikai tamwata ne walo kaika ndainani nâ ku ma ipaņo kinda tava.

¹⁵ Miki karaemi ne pinde-pinde ndoni nde Kirisi karae ne pinde-pinde tava. Tiambo miki kazizâla nğana nğinde kâ, a? Mine nde naņa ma akai Kirisi karae ne pinde-pinde ku ao ilâ taitu kuku nzâla taine tonje karae, ande tia ndo kanaņo.

¹⁶ Tamâta ea iveta sakamao kuku nzâla taine tonje, ande i ipâņga imo karae taitu kuku i. Tiambo miki kazizâla nğana nğinde kâ, a? Maro Kindeni kawa nğua ikeno lâ pepa tini mine tu, "Kinzi rua ma sipâņga karaenzi taitu nâ".

¹⁷ Anğa tamâta ea ipasipa kuku Maro Njalae, ande tamâta nğinde ipâņga ilo-kalo taitu kuku i.

¹⁸ Ikura zo zo, miki ma kakâwa kalâ kamo malawae ndo nğana tini-paluluâņa kâ ne mâsi potomule rârâni. Kinzi tamâta uru siveta kiesaka kie-kie, andeta nğinde rârâni ikeno nğanje nâ nğana warakanzi karaenzi kâ. Taitu tamâta ea ipalulua tini potomule, ande i iveta kiesaka pa tamwata karae.

¹⁹ Miki karaemi nde Koroani Sapâņa ne luma sapâņa. Tiambo miki kazizâla nğana nğinde kâ, a? Maro Kindeni io ne Koroani nğinde imâ pami lâ, kala Koroani Sapâņa imo ilomi. Miki nğandai kamo miki warakami nâ nemi nğa,

²⁰ nğana tu munğani Maro Kindeni ikaimi piti lâ kondoma ilo. Mine nde ara nğana miki karaemi ne vetâņa rârâni ma isuka Maro Kindeni nğ kâki.

7

Paulo itula nğua nğana pakâeņa ne mâsi kâ

¹ Ayo, kala nğine naņa atu aporo nğua taulo pami nğana kasonâņa nğinde munğa miki kanğere lâ pepa tini ku kao imâ pana. Ambo tamâta tonje tini pwâka tu ikai kaiwa taine, ande nğinde nde ara.

² Taitu tini-paluluâņa kâ ne mâsi potomule kie-kie nde ipâņga nğalae lâ. Mine nde ara nğana kinzi tamâne rârâni taitu-taitu ma simo kuku warakanzi kaiwanzi taine. Aku ara nğana kinzi taine rârâni taitu-taitu ma simo kuku warakanzi kaiwanzi tamâne.

³ Tamâne karae nde i kaiwa taine nâ ne kelekele. Mine nde tamâne ma ipasilikana tamwata tini nğana kaiwa kâ ndimo. Aku mine nâ, taine karae nde i kaiwa tamâne nâ ne kelekele. Mine nde taine kala ma

ipasilikana i taine tini nğana kaiwa kâ ndimo.

⁴ Nğana tu taine ne wurâta nğandai nğana ikai poe pa i taine tini nğa; i kaiwa tamâne nâ ma ikai poe papa. Aku mine nâ, tamâne ne wurâta nğandai nğana ikai poe pa i tamwata tini nğa; i kaiwa taine nâ ma ikai poe papa.

⁵ Ambo noko pwâe lâ, ande noko ma kupu muli pa kaiwa ku kupasilikana tini nğana ndimo. Mao nâ, ambo miki rua ilomi tu kakai noņa kaika pa Maro Njalae, kala katu tambuni nğana tinimi kâ ikura zo mbwana-mbwana nâ, ande nğinde nde ara. Taitu muli nğa, noņa ne zo marumbu lâ, nğinęga miki rua ma kalâ taitu kilo. Ambo miki ma kalâ taitu kilo, ande Sadana ma ikura tu igagatimi nğana katambira tinimi potomule kâ, ande ma tia.

⁶ Nanenğu nğua nğinde nğandai itogo nğua tukuņa kaika nğa. Naņa asâu nâ pami tu kaveta mine, ikura warakami nemi pateâņa mine.

⁷ Naņa ilonğu tu miki tamâta rârâni taitu-taitu ma kamo katogo naņa mine, ku ma kapakâe tia wa kapisilikana tinimi ndo wa. Andeta Maro Kindeni iwae walo kie-kie nğana pakâeņa kâ panzi tamâta rârâni taitu-taitu, itogo ne wisi-ara mine, kala miki kakai nemi nemi lâ. Tamâta pinde sikai wisi-ara nğana sikâe kâ, anğa pinde nde sikai wisi-ara nğana sikâe tia kâ.

⁸ Ayo, kala nğine naņa ilonğu nğua tini ilâ panzi tamâta ea nğandai sipakâe lâ nğa, aku ilâ panzi taine mwala-mwala tona. Naņa apaimi tu ambo miki ma kamo katogo naņa mine, aku ma kapakâe tia, ande nğinde nde ara.

⁹ Andeta miki pinde kakura tu kakai poe sondo pa warakami karaemi, ande tia. Mine nde ara nğana miki nğinde ma kapakâe kaiwami kaiwami. Tia ma ilomi gagatimi nğalae nğana kapalulua tinimi potomule kâ, itogo yââ mela-mela mwasina.

¹⁰ Kala nğine naņa atu nğua tukuņa ilâ panzi tamâta ea sipakâe lâ. Nğine nğandai naņa warakâņgu nerğu nğua tukuņa nğa; nğine nde Maro Njalae kawa nğua. Nğua tukuņa nğine nde mine; noko taine ma kupile kaiwa tamâne ndimo.

¹¹ (Ambo taine tonje munğa ipile kaiwa tamâne, ande ara nğana i ma itaulo papa ku ma imo taitu kuku kaiwa tamâne kilo. Ambo i tini pwâka tu itaulo papa, ande i ma ikai tamâne tonje ndimo.) Aku noko tamâne kala ma kusoki kaiwa taine ndimo.

¹² Aku naņa ilonğu nğua ilâ panzi tamâta pinde tona. Nğua nğine nğandai Maro Njalae kawa nğua nğa. Naņa aporo mine; ambo kalo-tawana tamâta tonje i kaiwa taine kalo tawana Kirisi tia, ambo

taine njinde ilo tu imo kuku, ande tamâta njinde ma isoki kaiwa njinde ndimo.

¹³ Aku mine nâ, ambo kalo-tawana taine tonje i kaiwa tamâne kalo tawana Kirisi tia, ambo tamâta njinde ilo tu imo kuku, ande taine njinde ma ipile kaiwa ndimo.

¹⁴ Nanenngu ngua njinde nde duvi mine; ambo tamâta tonje kalo tawana Kirisi tia, andeta ipasipa lâ taitu kuku kaiwa kalo-tawana taine, ande njinde itogo tamâta njinde ipasipa kuku Maro Kindeni ne ngu tona. Aku mine nâ, ambo taine tonje kalo tawana Kirisi tia, andeta ipasipa lâ taitu kuku kaiwa kalo-tawana tamâne, ande njinde itogo taine njinde ipasipa kuku Maro Kindeni ne ngu tona. Mine kala Maro Kindeni ikainzi tamâta njinde natunzi simo kuku i ne ngu. Tia ma natunzi njinde simo sitogonzi tinikoa mine.

¹⁵ Taitu kaloŋo nga; ambo taine tâku tamâne tonje kalo tawana Kirisi tia, aku i ilo tu ipile kaiwa kalo-tawana tamâta, ande ara, ma ipile. Kalo-tawana tamâta njinde ikura tu isâu papa kaiwa tu ilâ. Andeta Maro Kindeni ne pateânga ikeno mine tu kinda ma tamo tava wisinda pisi nâ.

¹⁶ Noko taine ndai, noko kalo ngere sondo nga; tiambo noko ma muli kusuka kaiwa tamâne tu ipânga kalo-tawana tamâta tâ. Aŋga noko tamâne ndai, noko kala kalo ngere sondo nga; tiambo noko ma muli kusuka kaiwa taine tu ipânga kalo-tawana taine tâ.

Kinda ma tamo lâ saŋonânga ndia Maro Kindeni muŋga ipatea pa kinda

¹⁷ Andeta ara ŋana kinda taitu-taitu ma tamo lâ saŋonânga ndia Maro Njalae ipatea pa kinda, lâ zo njinde Maro Kindeni isarâwa pa kinda tu tao nenda kalo-tawana ilâ papa i. Naŋa uru aporo ngua kaŋa taituni mine panzi kalo-tawana tamâta ngu rârâni.

¹⁸ Ambo kinzi muŋga sive tamâta tonje karae, ikura Juda nenzi mâsi mine, aku muli ngua tamâta njinde iloŋo Maro Kindeni ne sarawânga kala io ne kalo-tawana ilâ papa i, ande tamâta njinde ma ivea nzimba nia njinde ndimo. Aku mine nâ, ambo tamâta tonje ŋandai ikai karaveŋa ne mâsi lâ tini nga, njineŋga iloŋo Maro Kindeni ne sarawânga, ande tamâta njinde ma isâu panzi tu sive i karae ndimo.

¹⁹ Nana tu karaveŋa ne mâsi nde kelekele kaa nâ. Ambo kinda muŋga taponu muli pa mâsi njinde tâku tia tâku, ande njinde nde sâ tonje tia. Andeta mâsi taitu nâ nde kelekele njalae, aku njinde nde mâsi ŋana taponu muli pa Maro Kindeni kawa ngua.

²⁰ Ara ŋana kinda taitu-taitu ma tamo lâ saŋonânga ndia kinda tamo muŋgani lâ, lâ zo njinde taloŋo Maro Kindeni ne sarawânga.

²¹ Ambo noko muŋga kuveta wurâta koa tia nâ pa tamâta njalae tonje, aku lâ zo njinde Maro Kindeni isarawano tu kalo tawana i, ande noko ma ilo malia ŋana ne wurâta njinde kâ ndimo. Taitu kuloloŋo nga; ambo nzâla ikeno pano ŋana kupile wurâta sugorai njinde ku kumo ara mwasa, ande ara ŋana kuveta mine.

²² Nana tu tamâta ea uru iveta wurâta koa tia nâ pa tamâta njalae tonje lee, njineŋga iloŋo Maro Kindeni ne sarawânga, ande tamâta njinde imo Maro Njalae ne tamâta, kala imo tini soo nâ. Aku mine nâ, tamâta ea uru iveta wurâta ŋana mbaliŋa kâ lee, njineŋga iloŋo Maro Kindeni ne sarawânga, ande tamâta njinde iveta wurâta koa tia nâ pa Kirisi.

²³ Kirisi iko miki piti lâ kondoma ilo. Mine nde miki ma kasâu pa tamâta tonje tu ikai poe kaika pa ilomi kalomi, mine ndimo.

²⁴ Ninggu-nambwe wukale, kinda tamo Maro Kindeni kalo. Mine nde ara ŋana kinda taitu-taitu ma tamo lâ saŋonânga ndia Maro Kindeni ipatea pa kinda.

Paulo itu ngua kaika panzi tamâta njinde sipakâe tia yo

²⁵ Kala njine naŋa ma aporo ngua taulo pami ŋana nemi kasonânga ŋananzi tamâta njinde sipakâe tia yo. Maro Njalae ŋandai itula ngua tukunja tonje pa naŋa ŋana kinzi njinde kâ. Taitu i kalo sukânga ŋanana kala iveta naŋa apânga tamâta ŋana aporo ngua sondo kâ. Mine nde naŋa atu atula warakângu nenju ilo-kalo pami.

²⁶ Lâ zo kala kinda tamo njine, ande malia kie-kie imâ ipânga lâ. Mine nde ara ŋana miki njinde ma kapakâe tia.

²⁷ Ambo noko pwai kaiwa taine lâ, ande noko ma kuroto nzâla ŋana kusoki kaiwa njinde ndimo. Ambo noko ŋandai pwâe ngua, ande noko ma ilo kâki ŋana pwai kaiwa taine ndimo.

²⁸ Ambo noko ilo tu pwai kaiwa taine, ande njinde nde kiesaka tia. Ambo taine taipu itu ikai kaiwa tamâne, ande njinde kala nde kiesaka tia. Andeta kalomi ngere sondo nga; kinzi pakâeŋa tamâta uru sisânda malia rârâ kulu, aku naŋa tininggu pwâka tu malia mine ma ipânga pami.

²⁹ Ninggu-nambwe wukale, naŋa atu aporo ngua mine; zo mbuku taitu nâ ikeno mo ŋai yo. Mine nde lâ zo njine wa zo muli-muli wa, ande ara ŋana miki tamâne ea muŋga kakâe lâ, ma kalomi ngere sondo

ku kasama tu pakâenja nde kelekele njana nao tia kâ.

³⁰ Anja miki tamâta ea uru kapatainja wa kaveta kalo-kalo wa, ande ara njana miki ma kalomi ngere sondu ku kasama tu nemi tiŋa njinde ma muli marumbu lâ. Anja miki ea uru kandeka, ande ara njana miki ma kalomi ngere sondu ku kasama tu nemi ndekâŋa njinde ma muli marumbu lâ. Anja miki ea uru kako nemi kelekele, ande ara njana miki ma kalomi ngere sondu ku kasama tu kelekele njinde njandai warakami nemi nja.

³¹ Anja miki ea uru kandeka njana kakai tâno ne mbaliŋa kâ, ande ara njana miki ma kalomi ngere sondu ku kasama tu mbaliŋa njinde nde kelekele kaa nâ. Nana tu tini nâ tâno njine tava ne kelekele rârâni ma naonzi tia lâ.

³² Naja tiniŋgu pwâka tu tâno ne kalo-lokoni ma izavaru nemi ilo-kalo. Kinzi kalo-tawana tamâne njinde sikâe kaiwanzi taine tia yo, ande kinzi uru ilonzi njalae pa Maro Njalae ne kelekele nâ, kala sipono muli pa vetâŋa ndia Maro Njalae ilo papa.

³³ Anja kinzi kalo-tawana tamâne njinde sikâe lâ, ande kinzi uru ilonzi njalae pa tâno ne kelekele nâ, njana ma sikatonanzi kaiwanzi-natunzi sondu kâ.

³⁴ Mine nde kinzi uru simo tava ilonzi rua-rua. Aku mine nâ, kinzi kalo-tawana taine taipa sitavanzi taine njinde sikâe kaiwanzi tamâne tia yo, ande kinzi uru ilonzi njalae pa Maro Njalae ne kelekele nâ, kala ilonzi tu ma sio warakanzi karaenzi tava ilonzi kalonzi ilâ papa i nâ. Anja kinzi kalo-tawana taine njinde sikâe lâ, ande kinzi uru ilonzi njalae pa tâno ne kelekele nâ, njana ma sikatonanzi kaiwanzi-natunzi sondu mine nâ.

³⁵ Naja njandai aporo njua njine njana alinji kelekele malia lâ miki kulumi nja. Naja aporo njua njine njana ma isukami tu kapaveta kuku vetâŋa sondu wa kapono muli sondu pa Maro Njalae wa.

³⁶ Kala njine naja atu aporo njua tini njana tamâne kuku ne taine rua, munja sipa njua tu ma sipakâe, andeta simo lee ku njandai sipakâe nja. Ambo tamâne njinde ilo igagati i njalae njana ikeno kuku taine njinde, kala laiti njana iveta soki papa, ande ara njana i ma ikâe. Njinde nde kiesaka tia.

³⁷ Ambo tamâne njinde ilo kaika tu ma ikai ne taine njinde tia, aku sâ tonge tia njana ipasusua i tu ikâe kâ, ambo i uru ipakatona tamwata ilo wa tini sondu, ande njinde nde ara, aku iveta soki tia.

³⁸ Mine nde tamâne ea ipakâe kuku ne taine taipa njinde, ande i ne vetâŋa njinde nde ara mwasa. Anja tamâne ea ilo kaika tu ma ipakâe kuku ne taine taipa njinde tia, ande i ne vetâŋa njinde nde ara ndo. *

³⁹ Ambo taine tonge kaiwa tamâne imo via yo, ande taine njinde ma ilâ ikai kaiwa tamâne tonge ndimo. Ambo i kaiwa tamâne njinde imâte lâ, ande kinzi rua nenzi pakâenja nde totoŋa lâ. Mine nde taine njinde ikura tu ikai kaiwa tamâne wasaseki. Taitu i ma ikai Maro Njalae ne kalo-tawana tamâne tonge nâ.

⁴⁰ Andeta naja warakâŋgu nenju morâŋa nde mine; ambo taine njinde ma ikai kaiwa tamâne wasaseki, ande i ne ndekâŋa ma ipâŋga njalae konja tia. Ambo i ma ipakâe kilo tia, ande i ma imo tava ndekâŋa njalae. Naja apasama tu Maro Kindeni ne Koroani uru itula njua njine pana, kala atula njua njine pa miki kaloŋo lâ.

8

Paulo iporo njua njana simbi munja sipatarâwa panzi maro lajeŋa

¹ Kala njine naja atu aporo njua pinde njana mâsi njana taka simbi munja sipatarâwa panzi maro lajeŋa. Tamâta pinde uru siporo tu, "Kinda rârâni takai ilo-kalo marumbu lâ", aku njua njinde nde mao nâ. Andeta ilo-kalo mine uru igagati kinda njana tapasuka warakânda tininda. Anja tini-mwasa ne mâsi uru igagati kinda njana tavilanzi tininda pinde.

² Ambo tamâta pinde situ kinzi warakanzi sikai ilo-kalo ara marumbu lâ, ande kinda tasama tu nenzi ilo-kalo njinde nde sondu tia.

³ Anja tamâta pinde ilonzi ndo keno pa Maro Kindeni, aku i isama tamâta njinde kilalanzi pwataki lâ.

⁴ Mine nde naja atu aporo njua taulo pami njana nemi kasonjâŋa njana simbi njinde munja sipatarâwa panzi maro lajeŋa. Kinda tasama tu maro lajeŋa tainzi njandai kelekele mao tonge kilala nja. Njinde nde kelekele kaa nâ kilala. Kinda tasama tu Maro Kindeni simbo nâ nde Maro mao.

⁵ Ambo maro pinde tâ simo nia maa wa tâno kulu wa, ikura tamâta pinde uru siporo mine, ambo kinzi kambwanjenzi njalae tâ,

⁶ ande kalo loko, kinda kalonda tawana tu Maro mao taitu nâ imo, ina kinda Tamânda Maro Kindeni. Ina kelekele rârâni warika, aku ipatea kinda tu ma

* **7:38** 38 Lâ keri 36-38, ilo-kalo tamâta pinde situ Paulo iporo njana tamâne kuku natu taine rua. Tamâta njinde tini pwâka tu natu taine ma ikâe, andeta taine ilo pa tamâne tonge. Paulo iporo tu ambo tama isâu pa natu tâku tia tâku, ande njinde nde ikeno pa i nâ.

9

tamo i tamwata ne tamâta. Aku Maro Njalae taitu nâ imo, ina nenda Maro Njalae Yesu Kiriisi. Nia ndoyo inani ikai Maro Kindenî ndamwa ku ipulia kelekele rârâni sipânnga lâ, aku inani nde nenda via njine warika.

⁷ Andeta kalo-tawana tamâta pinde nandai sisama ilo-kalo mao njinde kilala nga. Munnga kinzi sipono muli sondo pa maro lajeja nenzi mâsi. Mine nde lâ zo njana sika patarawâja ne simbi njinde, kinzi uru kalonzi tawana tu njinde nde maro tonje ne kelekele mao. Kinzi ilonzi rua-rua njana simbi njinde kâ, andeta sikai sika nâ. Mine nde kinzi sipasama tu siveta soki.

⁸ Andeta kâpwa ikura tu iveta kinda tapânnga tamâta sondo lâ Maro Kindenî nao, ande tia. Miki kalomi njgere sondo nga; ambo kinda tambunda njana kâpwa pinde, ande vetâja njinde nandai iveta kinda tapânnga tamâta sakamao lâ Maro Kindenî nao nga. Aku mine nâ, ambo kinda taka, ande vetâja njinde nandai iveta kinda tapânnga tamâta arara lâ i nao nga.

⁹ Taitu miki kapakatona sondo nga. Mao nâ, Maro Kindenî isâu pami tu kaka kâpwa ndia rârâni miki ilomi papa. Andeta tamâta pinde nenzi kalo-tawana nandai ipânnga kaika nga. Ambo miki ma kaka simbi njinde, andeta kinzi tamâta njinde simoramî kala simbe njana siveta kiesaka kâ, ande njinde nde ara tia ndo.

¹⁰ Nanenju njgua njinde nde duvi mine; noko ea kupasama tu ne ilo-kalo nde ikeno pano lâ, ambo noko ma kulâ maro lajeja tonje ne luma sapâja ilo ku kusajona kuka, tiambo kalo-tawana tamâta tonje ma imorano tâ. Ambo i ne kalo-tawana nandai ipânnga kaika nga, ande noko ne vetâja njinde ma igagati i ilo tâ, kala ma ika simbi njinde munnga sipatarâwa panzi maro lajeja tâ.

¹¹ Ambo mine, ande noko ne ilo-kalo njinde ma izavaru tamâta njinde ndo lâ. Mao nâ, i ne kalo-tawana nde kaika tia, andeta imo noko ninambwe, aku Kiriisi imâte njana ikai i piti lâ kondoma ilo.

¹² Mine nde miki kalonjo nga; nimi-nambwe pinde nenzi kalo-tawana nandai ipânnga kaika lâ nga. Ambo miki ma kaveta kiesaka mine panzi kala kayaula ilonzi kalonzi, ande miki kaveta kiesaka pa Kiriisi tona.

¹³ Ayo, ambo simbi ma iveta ninju-nambwe kalo-tawana tamâta tonje imbe njana iveta kiesaka kâ, ande naña ma aka simbi kilo tia ku tia ndo. Naña tiniingu pwâka ndo tu aveta ninju-nambwe imbe njana iveta kiesaka kâ.

Paulo itula i ne mâsi njana iveta pâri ara ne wurâta kâ

¹ Miki kalomi njgere njana nanenju mâsi kâ. Sâ tonje isae nzalânngu nde tia; mine nde naña akura tu aveta vetâja ndia naña ilonju tu aveta. Naña amo pâri-tamâta ma, aku munnga naña warakânngu matânngu amora nenda Maro Njalae Yesu. Naña uru aveta wurâta pa Maro Njalae, aku mikini kamo katogo nanenju wurâta njinde kanajo mwasina.

² Tamâta pinde siporo tu naña nandai Maro Njalae ne pâri-tamâta mao nga. Andeta naña kalonju loko njana njinde kâ nde tia, njana tu miki kasama kilalânngu pwataki tu naña nde pâri-tamâta mao. Miki kapasipa lâ taitu kuku Maro Njalae lâ, aku njinde itula pwataki tu naña nde pâri-tamâta mao.

³ Lâ zo ndia tamâta pinde sisowe njgua lâ naña tiniingu, ande naña uru aporo njgua kaña mine taulo panzi;

⁴ Maka pâri-tamâta kakura tu kakai kâña-nuña itogo nema wurâta ne kulu. Tiambo njine nde vetâja soki, a?

⁵ Aku lâ zo ndia maka koka kalâ lawea lawea njana katula pâri ara kâ, ande maka kakura tu kakainzi kaiwama kalo-tawana taine soka kuma, ikura pâri-tamâta pinde sitavanzi Maro Njalae tai wukale wa Petero wa uru siveta mine. Tiambo njine nde vetâja soki, a?

⁶ Kinzi pâri-tamâta rârâni uru sikai pavilâja lâ kalo-tawana tamâta njgu mbaunzi. Tiambo miki tinimi pwâka tu kavila maka rua Banabas rua njana kelekele pinde kâ, kala ilomi tu maka rua simboma rua nâ ma kakai wurâta njana kapavila warakama njana mbaliña kâ, a?

⁷ Opopo, kinzi zugu tamâta uru sitambira warakanzi nenzi mbumbu njana siko kapwanzi kâ, ande tia ndo. Aku mine nâ, ambo tamâta tonje ipau kâi waini lâ tâno ilo, ande i tamwata ma muli ika kâi njinde ne kanajo pinde. Aku mine nâ, ambo tamâta tonje uru ikatonanzi lama, ande i tamwata ma inu lama malakupi njinde suunzi pinde.

⁸ Andeta naña nandai akai tamâta nâ nenzi ilo-kalo kala aporo njgua kaña mine nga. Maro Kindenî ne tukuña kala itula njgua kaña taituni pwataki tona.

⁹ Njana tu nanayoni Mose njgere njgua tukuña mine tu, "Miki ma kapono bulmakao kawa lâ zo njana ikai wurâta njana ipopo kaniña karae piti kâ, mine ndimo". Mana mana, a? Tiambo Maro Kindenî kalo njgere njananzi bulmakao nâ kala itu njgua tukuña mine, a? Tia ndo!

¹⁰ I kalo ngere njana kinda kala itu njua tukuja njinde. Mao nâ, njua njinde iyoke kinda warakânda, njana tu lâ zo ndia tamâta tonjge iso tâno tâku isiki kanija karae piti tâku, ande Maro Kindenî ilo tu tamâta njinde ma isama tu muli njga i ma ikai kâpwa pinde, itogo ne wurâta njinde ne kulu mwasina.

¹¹ Ambo maka munja kapau Koroani Sapânja ne kanija vâsa ara lâ miki njginimi, ande ara njana miki ma kavil-ama njana kekeleke pinde kâ, itogo nema wurâta njinde ne kulu mine. Tiambo vetânja njine nde soki, a?

¹² Ambo pâri-tamâta pinde sikura njana sikai pavilânja ara lâ nemi njgu, ande maka kakura ndo njana kakai pavilânja mine nâ. Taitu maka njandai kaporo kaika pami tu kekeleke pinde kalama njga, njana tu maka tinima pwâka tu kaponon nzâla njana Kirisi ne pâri ara kâ. Aku njana duvi njinde kâ maka uru kakale malia rârâ.

¹³ Tamâta pinde uru siveta wurâta lâ Maro Kindenî ne luma sapânja ilo, aku uru sikai kâpwa lâ lumani ndaina. Mao nâ, kinzi siveta wurâta lâ patarawânja nia, kala uru sikai simbi pinde munja sipatarâwa lâ nia njinde. Tiambo miki kazizâla njana njinde kâ, a?

¹⁴ Aku Maro Njalae tamwata kala iporo njua kaja taituni mine tu ambo tamâta tonjge uru itula pâri ara panzi njgu pinde, ande njgu njinde ma sivila i njana kekeleke kâ.

¹⁵ Andeta munja naja warakânjgu njandai aporo kaika pami tu kekeleke pinde kalana njga. Aku mine nâ, naja njandai angere njua njine njana apaño ilomi kalomi tu kavila naja njga. Tia ndo kanaño! Naja ilonjgu ndeka nâ njana apavila warakânjgu njana kekeleke ikeno pana tia njinde, aku naja tiniñgu pwâka tu tamâta tonjge ma ikai ndekânja njinde sajena.

¹⁶ Mao nâ, naja uru atula pâri ara. Andeta naja ma apandekâna warakânjgu njana njinde kâ, ande tia ndo, njana tu Maro Njalae tamwata ipatea wurâta njinde pana. Opopo, ambo naja ma apile pâri ara ne wurâta, ande naja ma asânda malia njalae kulu!

¹⁷ Ambo naja warakânjgu nâ ilonjgu patea tu ma aveta wurâta njana atula pâri ara kâ, ande ara njana naja ma akai kulu njana wurâta njinde kâ. Andeta tia. Maro Njalae tamwata ipateana tu akai wurâta njine, kala aveta ikura i kawa njua nâ.

¹⁸ Mine nde naja ma akai kulu ndia, a? Naja akura tu akai kekeleke pinde sanjemi njana nanenjgu wurâta njana atula pâri ara kâ. Andeta naja ma akai kekeleke pinde sanjemi tia. Naja atula pâri ara panzi

tamâta itogo wisi-ara alanzi mine, ne kulu tia. Aku naja andeka njalae njana njinde kâ, ku nanenjgu ndekânja njinde nde itogo nanenjgu wurâta ne kulu.

Paulo imo itogo tamâta rârâni nenzi kuleja tamâta

¹⁹ Naja amo tamâta tonjge ne kuleja tamâta, ande tia. Mine nde naja akura tu aveta wurâta ndia ilonjgu tu aveta njinde. Taitu naja warakânjgu ilonjgu patea tu ma apañga amo atogo tamâta rârâni nenzi kuleja tamâta. Naja atu vetânja njinde ma ipaño tamâta rârâ ilonzi kalonzi njana ma sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Kirisi kâ.

²⁰ Mine nde lâ zo ndia naja atula pâri ara panzi tamâta simo lâ Juda njgu, ande naja uru apono muli pa Juda nenzi njua tukuja. Naja atu vetânja mine ma ipaño kinzi Juda tamâta nenzi kalo-tawana. Mao nâ, naja warakânjgu njandai amo Mose ne njua tukuja kalo, itogo kinzi simo mine. Andeta lâ zo njana naja amo kunzi, ande naja amo atogo tamâta imo njua tukuja kalo mine. Naja atu vetânja mine ma ipaño kinzi tamâta simo njua tukuja kalo njinde nenzi kalo-tawana.

²¹ Anja tamâta njgu pinde simo niaka njana Mose ne njua tukuja kâ. Mine nde lâ zo ndia naja atula pâri ara panzi njgu njinde, ande naja uru amo atogo kinzi mine, kala apile Mose ne njua tukuja. Naja atu vetânja mine ma ipaño kinzi tamâta simo niaka njana njua tukuja kâ njinde nenzi kalo-tawana. Taitu naja njandai apu mulingu pa Maro Kindenî ne njua tukuja njga. Mao nâ, naja amo Kirisi ne njua tukuja kalo.

²² Anja tamâta pinde nenzi kalo-tawana nde kaika tia, aku lâ zo ndia naja atula pâri ara pa kinzi njinde, ande naja amo atogo tamâta tonjge ne kalo-tawana kaika tia mine nâ. Naja atu vetânja mine ma ipaño nenzi kalo-tawana tu ipânja kaika kâ. Mine nde naja uru amo atogonzi tamâta rârâni mine. Naja uru aveta vetânja kie-kie njana apaño tamâta pinde nenzi kalo-tawana kâ, njana Maro Kindenî ma ikainzi piti lâ kondoma ilo.

²³ Naja aveta vetânja njine rârâni njana asuka pâri ara tu ilâ isala nia ndoni. Mine nde muli njga Maro Kindenî ma iveta kie ara ndo pa naja, ikura munja ipa njua tu ma iveta panzi tamâta rârâni kalonzi tawana i.

Ara njana kinda ma tapalilu kaika njana takai kulu kâ

²⁴ Miki kasama tu lâ paguija ne zo, ande tamâta rârâ sipalilu sipopole, andeta tamâta taitu nâ ikai kulu. Mine nde ara njana miki kala ma kapalilu kaika njana kakai kulu kâ.

²⁵ Ambo tamâta tonje itu ipolenzi i tini pinde rârâni lâ palilunja, ande i ma ipakatonona tamwata ne vetânga rârâni sonde, aku ma ipatogo kaika njana ikai kulu kâ. Andeta kulu njinde ma muli nao tia lâ. Anja kulu kala kindi ilonda tu takai njinde nde ma ikeno mine ku imo nâ.

²⁶ Mine nde naja amo atogo tamâta ipalilu pa nao ku mata ilea sonde pa keru. Aku naja amo atogo tamâta tonje itu ipara sonde lâ mbalau. Munja, tamâta njinde itambira mbalau potomule lee ne walo marumbu walele nâ; andeta njinenga ipile ne mâsi njinde.

²⁷ Naja uru akai poe kaika pa warakangu karaengu tava nanengu vetânga ndoni. Ambo naja ma aveta mine tia, ande nanengu vetânga ma ipakura kuku pâri ara njinde naja uru atula panzi tinjingu pinde, ande ma tia, kala muli Maro Kindeni ma tini pwâka tu kulu tonje ilua naja.

10

Ara njana kindi ma tamandi kaika lâ samânga ne zo

¹ Njingu-nambwe wukale, naja ilongu tu miki ma kalomi ngere kilo njana mâsi arara Maro Kindeni iveta panzi timbunda wukale lâ Mose ne zo. Lâ zo munjânga njinde, Maro Kindeni io take-take njalae tonje tu ma ikeke njanazi ma itula nzâla panzi wa. Mine nde kinzi rârâni soka mâsa-mâsa simbwaliu Tâi Njini ngini silâ.

² Mao nâ, kinzi soka take-take kalo wa tâi ngini wa, aku lâ zo njinde kinzi sipauwo warakanzi simo Mose kalo.

³ Aku kinzi rârâni sika samba ne kâpwa wa,

⁴ sinu samba ne lââ wa. Mao nâ, Maro Kindeni iveta lââ njinde isâko lâ mira sapânga ilo irere indue panzi kala sinu, aku mirani ndaina nde iyoka kunzi ilâ. Mira njinde nde Kirisi tamwata.

⁵ Taitu Maro Kindeni wisi nâna panzi timbunda njinde rârâ. Mine nde kinzi sipamateteu lâ, aku karaanzi ikeno pwawataki lâ nia bilimu njinde.

⁶ Ayo, ambo kindi ma kalonda ngere sonde njana mâsi rârâni njinde kâ, ande njinde ma igagati kindi njana tapu mulinda pa nenzi mâsi njana ilonzi yosi pa kelekele sakamao kâ.

⁷ Kinzi pinde siwângi sipaneanzi maro lanjeja, andeta kindi ma taveta mine ndimo. Maro Kindeni kawa njua ikeno lâ pepa tini mine tu, "Kinzi sisaŋona sika wa sinu lâ, njinenga simandi ku sikina kinija sipanea maro lanjeja."

⁸ Anja pinde nde sipalulua tininzi potomule, andeta kindi ma taveta mine ndimo.

Miki kaloŋo nja; Maro Kindeni wisi nâna njalae njana nenzi mâsi njinde kâ. Mine nde lâ kari taitu nâ ipunzi tamâta 23,000 pâta sipamateteu lâ.

⁹ Anja pinde nde tanjanzi kaika pa Maro Njalae, andeta kindi ma taveta mine ndimo. Maro Kindeni wisi nâna njana nenzi mâsi njinde kâ, kala ionzi mwâta saka simâ panzi ku sikanzi sizavarunzi ndo lâ.

¹⁰ Anja pinde nde simboso kala siporo ilonzi njuru-njuru ilâ pa Maro Kindeni, andeta miki ma kaveta mine ndimo. Maro Kindeni wisi nâna njana nenzi mâsi njinde kâ, kala io Anjelo njana Izavarunzi Tamâta kâ imâ ipânga panzi ku ipunzi pâta sipamateteu lâ.

¹¹ Ambo kindi ma kalonda ngere njana mâsi rârâni njinde munja ipânga pa kinzi, ande njinde ma igagati kindi njana tanjenge njana nenzi vetânga potomule kâ. Nanayoni tamâta pinde siŋgere tapârija njinde lâ pepa tini njana ipanana kindi tamâta kala tamo lâ zo njine. Mao nâ, tâno njine ne zo njana marumbu kâ nde imâ ipânga pa kindi lâ.

¹² Mine nde noko kalo-tawana tamâta ea ilo patewa tu noko uru kumandi kaika nâ, ande kupakatonona sonde nja. Tia ma noko patano kundue.

¹³ Mao nâ, samânga kie-kie nde imâ ipânga pami lâ, andeta samânga njinde njandai kelekele wasaseki nja. Njinde nde kie taituni itogo samânga uru ipânga panzi tamâta rârâni. Miki kaloŋo nja; Maro Kindeni uru iveta ikura ne njua pânga rârâni, aku isama miki rârâni taitu-taitu nemi walo kilala pwataki. Mine nde aporo njua pami mine; ambo noko ne walo njandai ipakura kuku samânga tonje nja, ande Maro Kindeni ma isâu pa samânga njinde tu imâ ipânga pano, ande tia. Aku lâ zo ndia samânga ipânga pano, ande i ma itula nzâla pano njana kupole samânga njinde. Ambo noko ma pwoka nzâla njinde, ande samânga tonje ma ikura tu ipoleno, ande tia.

Kindi ma taka simbi lâ maro lanjeja nenzi luma sapânga ilo ndimo

¹⁴ Mine nde njingu-nambwe wukale, miki ma kapu mulimi ndo pa mâsi njana kawângi kapaneanzi maro lanjeja.

¹⁵ Miki nemi ilo-kalo nde ikeno pami lâ. Mine nde naja aporo njua kaja mine pami, njana miki warakami ma kalomi ngere sonde njana njine kâ.

¹⁶ Lâ zo njana kindi taka Maro Njalae ne kânga-nuja kâ, ande kindi uru takai kâmba, kawânda ndanje pa Maro Kindeni, ku tanu. Njinenga takai puroŋa, tapwataki, ku taka. Aku mâsi njinde itula

pwataki tu kinda tamo senda taitu kuku Kirisi, ina munya ipalini see ku ipatarawa tamwata nana ivila kinda ka.

¹⁷ Kinda kambwanenda nalae, andeta kinda uru tapwataki puroya taitu na, njenya rârâni taka pinde pinde. Mine nde kinda rârâni tapasipa lâ taitu ku tapanga togo see ngu taitu mine.

¹⁸ Miki kalomi ngere sonde nana Isrel ngu nenzi mâsi ka. Lâ zo nana sika simbi njinde munya simomo lâ Maro Kindeni ne patarawana nia kulu, ande kinzi sipasipa warakanzi lâ taitu kuku i.

¹⁹ Taitu nana njandai aporo tu patarawana njinde kinzi tinikoa siveta panzi maro laneya nde kekelele mao nga. Aku nana njandai aporo tu kinzi maro laneya nde maro mao nga. Tia ndo.

²⁰ Nana aporo mine; kekelele ndia kinzi tinikoa uru sipatarawa, ande njinde sipatarawa panzi koroani saka na. Kinzi njandai sipatarawa njinde pa Maro Kindeni nga. Aku nana tini ngu pwaka tu miki ma kapasipa lâ taitu kunzi koroani saka.

²¹ Miki ma kanu lâ ikeno Maro Nalae ne kamba ilo, njenya kalâ kanu lâ ikeno koroani saka nenzi kamba ilo tona, mine ndimo. Aku miki ma kasajona kaka kâpwa ikeno Maro Nalae ne peke kulu, njenya kalâ kaka kâpwa ikeno koroani saka nenzi peke kulu tona, mine ndimo.

²² Tiambo kinda ilonda tu taveta Maro Nalae ipadâda, a? Tiambo nenda walo nde nalae tina kala ipole i ne walo, a?

Kinda ma takura tu taka simbi rârâni tako lâ nâ nia

Rom 14:1-23

²³ Tamata pinde uru siporo tu, “Kinda takura tu taveta vetana ndia rârâni ilonda tu taveta.” Nya njinde nde mao na, ambo taitu vetana pinde njandai sivila kinda tu tamo ara nga. “Kinda takura tu taveta vetana ndia rârâni ilonda tu taveta”, ambo taitu vetana pinde njandai sisuka nenda kalo-tawana nga.

²⁴ Kinda ma ilonda tu tapavila warakanda na ndimo. Ara nana kinda ma ilonda tu tavilanzi tininda pinde tona.

²⁵ Miki kakura tu kaka simbi rârâni uru sipako lâ nâ nia. Miki ma ilomi rârâni ku kakasonanzi nana simbi njinde ka ndimo.

²⁶ Nana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Tano ndoni nde Maro Nalae na ne, aku kekelele rârâni ikeno tano kulu ande i ne tona.”

²⁷ Aku mine na, ambo tamata tonje kalo tawana Kirisi tia, andeta ino pano tu kulâ kuka kuku, ambo noko ilo tu kulâ kuku, ande njinde nde ara. Noko pwura tu kuka kâpwa ndia rârâni ilano njinde, aku noko

ma ilo rârâni ku pwasona i tu ikai kâpwa njinde lâ nia ndia, mine ndimo.

²⁸ Andeta kulonyo nga; ambo tamata tonje ipaino tu, “Simbi njine nde munya sipatarawa pa maro tonje”, ande noko ma kuveta kie ara pa tamata njinde, aku kupile simbi ikeno. Tia ma kuyaula i ne ilo-kalo, kala i ma ilo rua-rua nana noko ne vetana ka.

²⁹ Nana aporo tu noko ne vetana njinde ma iyaula tamata njinde ne ilo-kalo, kala i ma ilo rua-rua. Nana njandai aporo tu noko ne vetana njinde ma iyaula noko tamwata ne ilo-kalo nga, nana tu kinda takura tu taka kâpwa kie-kie rârâni. Ambo tamata tonje ilo rua-rua nana kâpwa tonje, kala miki katu kandi kaika pa nana tu ma aka tia ka, ande nana ma andeka nana njinde ka, ande tia.

³⁰ Nana tu nana uru kawangu ndenge pa Maro Kindeni munya lâ, njenya aka. Mine nde nana sa ka nga miki katu kalelea nana nana aka kâpwa njinde munya kawangu ndenge nana, a?

³¹ Mine nde kalonyo nga; ambo miki katu kanu lâ tonje taku kaka kâpwa tonje taku kaveta vetana tonje taku, ande miki ma kalomi ngere sonde munya lâ nga, njenya kaveta vetana ndia ma igagatinzi tinimi pinde tu sipanea Maro Kindeni sisuka i na kâni.

³² Ambo nemi vetana tonje ma iyaula Juda tamata tonje ne kalo-tawana taku tamata tonje lâ tinikoa ngu ne kalo-tawana taku Maro Kindeni ne tamata tonje ne kalo-tawana taku, ande miki ma kapu mulimi pa vetana mine rârâni.

³³ Ara nana miki ma kaponu muli pa warakangu nengu vetana, nana tu nana atogo tu aveta tamata rârâni ilonzi ara pa nana. Nana duvi njinde ka nana njandai aveta vetana pinde nana apavila warakangu nga. Aveta vetana rârâni nana avilanzi tini ngu pinde, nana Maro Kindeni ma ikainzi piti lâ kondoma ilo.

11

¹ Mine nde miki ma kaponu muli sonde pa nanengu vetana na, itogo nana warakangu kala aponu muli sonde pa Kirisi ne vetana mine na.

Paulo iporo ngua nana mâsi nana situra kulunzi kamba ka

² Nana asama tu miki uru kalomi ngere nana nanengu vetana ikura zo rârâni, aku miki uru kapaveta kuku ngua rârâni munya apananami njinde. Mine nde nana ilongu ndeka kala aporo tu nemi vetana njinde nde ara pata.

³ Taitu nana ilongu tu miki ma kasama njine sonde: kinzi tamane rârâni nde simo

Kirisi kalo, aṅga kinzi taine nde simo kaiwanzi tamâne kalonzi, aṅga Kirisi nde imo Maro Kindeni kalo.

⁴ Mine nde miki kalonjo nga; ambo kalo-tawana tamâne tonje itura tamwata kulu kâmba njinenḡa ikai noṅa tâku itula Maro Kindeni kawa ḡgua tâku, ande tamâta njinde iveta maṅeti pa Kirisi, inani imo tamâta njinde kulu. *

⁵ Ambo kalo-tawana taine tonje ḡndai itura kulu kâmba, andeta ikai noṅa tâku itula Maro Kindeni kawa ḡgua tâku, ande taine njinde kala iveta maṅeti pa i kaiwa tamâne, inani imo taine njinde kulu. Maṅeti njinde nde kie taituni itogo kinzi sigiru taine njinde kulu pwau ndoni piti. †

⁶ Ambo taine tonje tini pwâka tu itura kulu kâmba, ande ara ḡana kinzi ma sigiru i kulu pwau ipâṅga mbwana-mbwana nâ. Ambo njinde ma iveta maṅeti ḡlalee papa i, ande ara ndo ḡana i ma itura kulu kâmba.

⁷ Ambo kalo-tawana tamâne tonje itura kulu kâmba lâ zo ḡana iwâṅḡi pa Maro ḡlalee kâ, ande njinde nde ara tia, ḡana tu Maro Kindeni ivetanzi tamâne sipâṅga sitogo i mine, aku i ilo tu kinzi ma situla i kilala pwataki tu i ḡa ḡlalee ndo. Aṅga kinzi taine nde ma situla kaiwanzi tamâne kilalanzi pwataki tu kinzi ḡanzi ḡlalee.

⁸ ḡana tu Maro Kindeni ḡndai ikai taine tuka njinenḡa iveta tamâne ipâṅga ḡga. Ikaiki tamâne nâ tuka njinenḡa iveta taine ipâṅga.

⁹ Aku mine nâ, Maro Kindeni ḡndai ilo ḡana taine kala iveta tamâne ḡana ivila taine ḡga. I ilo ḡana tamâne kala iveta taine ḡana ivila tamâne.

¹⁰ Mine nde ara ḡana kinzi taine ma situra kulunzi kâmba, ḡana tu vetâḡa njinde ma itula pwataki panzi aḡelo tu kinzi taine njinde simo kaiwanzi tamâne kalonzi.

¹¹ Andeta kinda tapasipa kuku Maro ḡlalee lâ. Mine nde kinda tasama tu kinzi taine ḡndai sipolenzi tamâne ḡga, aṅga kinzi tamâne ḡndai sipolenzi taine ḡga.

¹² ḡana tu nia ndoyo Maro Kindeni ikai tamâne tuka ku iveta taine ipâṅga. Aṅga lâ zo ḡine, kinzi taine uru sipaguguanzi tamâne sipâṅga. Taitu Maro Kindeni tamwata nde kekelele râranzi warika.

¹³ Ara ḡana miki warakami ma kalomi ḡgere sondo ḡana ḡgua njinde kâ, aku kapatea sondo. Ambo kalo-tawana taine tonje ḡndai itura kulu kâmba ḡga, andeta ikai noṅa pa Maro Kindeni, tiambo njinde nde mâsi ara, tiya?

¹⁴ Kinda tamâta nenda mâsi itula pwataki tu ambo tamâne tonje kulu pwau ipâṅga luandongo, ande njinde iveta maṅeti papa i.

¹⁵ Aṅga taine, ambo i kulu pwau ipâṅga luandongo, ande njinde itogo i ne sigâra ara mwasina, ḡana tu nia ndoyo Maro Kindeni ipatea tu taine kulunzi pwau luandongo njinde ma itura kulunzi kâmba.

¹⁶ Ambo miki pinde katu kalelea naḡa ḡana nanenḡu ḡgua ḡine kâ, ande ara. Taitu kalonjo ḡga; maka uru kapono muli pa vetâḡa kie taituni njinde nâ, aku Maro Kindeni ne tamâta ḡgu simo lawea lawea kala sipono muli pa vetâḡa ndainani nâ.

Kinzi Korin ḡgu nenzi mâsi ḡana sika Maro ḡlalee ne kâḡa-nuḡa kâ ande ara tia

¹⁷ Kala ḡine naḡa atu atula ḡgua pinde pami ḡana koka muli kâ. Naḡa akura tu andekanami ḡana mâsi pinde miki uru kaveta, ande tia. Lâ nemi pasauḡa ilo, nemi vetâḡa ḡndai isuka nemi kalo-tawana ḡga. Miki nemi vetâḡa njinde iyaula warakami.

¹⁸ Naḡa atu aporo ḡgua ḡine muḡga lâ ḡga; naḡa alonjo parinami tu lâ zo ḡana miki kapasau ḡana kawâṅḡi pa Maro ḡlalee kâ, ande miki uru kapwa pwapwataki ku kapambita wa kapawa ḡgua wa. Aku naḡa asama tu ḡgua njinde nde mao, ¹⁹ ḡana tu nawalami pinde tininzi pwâka tu sipono muli pa nemi vetâḡa potomule, aku naḡa asama tu Maro Kindeni ilo ara pa kinzi njinde.

²⁰ Naḡa duvi njinde kâ, lâ zo ḡana miki kapasau ḡana kawâṅḡi pa Maro ḡlalee kâ, ande kâḡa-nuḡa miki kaka njinde ḡndai Maro ḡlalee ne kâḡa-nuḡa mao ḡga,

²¹ ḡana tu miki taitu-taitu uru kapasusu ku walele nâ kakai warakami kapwami ku kaka. Miki ḡndai kasanḡona rege njinenḡa kaka ḡga. Mine nde miki pinde nde putole ipumi, aṅga pinde nde kanu waini ḡlalee kala kadauda.

²² Mana mana, a? Tiambo nemi luma tia tâ, kala warakami nemi kâḡa-nuḡa nia ikeno tia, a? Tiambo miki katu Maro Kindeni ne ḡgu nde kekelele kaa nâ, kala kaveta maṅeti panzi nimi-nambwe njinde simo sugorai, a? Opopo, naḡa ma aporo ḡgua kaḡa mana pami. Tiambo naḡa ma andekanami ḡana nemi vetâḡa njinde kâ, a? Naḡa ma andekanami tia ndo.

Maro ḡlalee ne kâḡa-nuḡa mao Matai 26:26-29, Malaka 14:22-25, Luka 22:19-20

²³ Naḡa ma andekanami tia, ḡana tu muḡga Maro ḡlalee tamwata ipanana

* 11:4 4 Kinda takura tu tasama Korin ḡgu nenzi mâsi njinde duvi sondo, ande tia. † 11:5 5 Lâ zo muḡḡaḡa njinde, ambo taine iveta vetâḡa soki, ande kinzi ma sigiru i kulu pwau ndoni piti.

naŋa warakângu, aku naŋa kala atula ngua njinde pwataki pami ku apananami lâ. Ngua njinde nde mine; nanayoni, lâ mbo njinde Judas io Yesu lâ kazâŋa tamâta mbaunzi ilo, ande lâ mboni ndaina Maro Njalae Yesu ikai puroŋa,

²⁴ aku kawa ndanĝe pa Maro Kindeni, njineŋga ipwataki ku iporo tu, "Naŋa kanaanĝu kala njine. Naŋa apatarâwa warakângu ŋana avila miki kâ. Naŋa ilonĝu tu lâ zo ndia miki kaka puroŋa njine, ande miki ma kalomi ngere ŋanana."

²⁵ Kinzi sika lâ, njineŋga Yesu ikai waini ne kâmba kala, aku iveta mâsi kie taituni kilo. Iporo mine tu, "Kâmba njine nde ngua pâŋa wasaseki kilala, ŋana tu naŋa warakângu seenĝu iveta ngua pâŋa njine ipâŋga kanaanĝo. Muli ngga, lâ zo ndia miki ma kanu waini lâ kâmba njine, ande naŋa ilonĝu tu njinde ma iveta miki kalomi ngere ŋanana."

²⁶ Yesu kawa ngua njinde itula pwataki tu lâ zo ndia miki kaka puroŋa njinde wa kanu waini lâ kâmba njinde wa, ande nemi vetâŋa njinde itula Maro Njalae ne matenĝa pwataki. Miki ma kaveta mine lee, ikura lâ i ne zo ŋana itaulo imâ kilo kâ.

Kinda ma takai samâŋa pa warakânda ilonda kalonda munĝa lâ, njineŋga taka Maro Njalae ne kâŋa-nuŋa

²⁷ Mine nde lâ zo ŋana miki kaka puroŋa njinde wa kanu waini lâ Maro Njalae ne kâmba wa, ambo tamâta tonĝe iveta mâsi njinde soki, ande i imo itogonzi tamâta njinde munĝa sipu Maro Njalae pâta imâte.

²⁸ Mine nde miki rârâni taitu-taitu ma kakai samâŋa pa warakami ilomi kalomi munĝa lâ ngga, njineŋga kaka puroŋa njinde wa kanu waini lâ kâmba njinde wa.

²⁹ Ŋana tu tamâta ea ikai samâŋa pa tamwata, ande i ma kalo ngere sondo tu kâŋa-nuŋa njinde nde itogo Maro Njalae kanaanĝo mwasina. Tia ma ikai ika nâ, aku lâ zoni ndaina Maro Kindeni ne parenĝa-nia ikeno pa tamâta njinde.

³⁰ Ŋana duvi njinde kâ tamâta rârâ lâ miki nginimi nde sipoko ku walonzi tia lâ, anĝa pinde nde simâte lâ.

³¹ Ambo kinda ma takai samâŋa pa warakânda ilonda kalonda munĝa lâ, njineŋga taka Maro Njalae ne kâŋa-nuŋa sondo, ande malia mine ma ikai kinda, ande tia.

³² Ambo Maro Njalae imora nenda vetâŋa pinde tu soki kala iveta mâsi pa kinda tu itu kinda sondo kâ, ande njinde itula pwataki tu i tini pwâka tu izavaru kinda lâ zo muli, itogo ma iveta panzi tâno tamâta mine.

³³ Mine nde niŋgu-nambwe wukale, lâ zo ndia miki kapasau ŋana kaka Maro Njalae ne kâŋa-nuŋa kâ, ande miki ma kasaŋona rege nâ, njineŋga kaka.

³⁴ Ambo tamâta tonĝe putole ipu, ande ara ŋana i ma ika munĝa lâ tamwata ne luma. Tia ma Maro Kindeni ne parenĝa-nia ikeno pami.

Ngua pinde ikeno mo ŋai yo, aku lâ zo ndia naŋa ma ataulo amorami kilo, ande naŋa ma aveta ngua njinde sondo.

12

Paulo itula ngua ŋana wisi-ara kie-kie Koroani Sapâŋa uru ilanzi kalo-tawana tamâta

Efesus 4:7-16

¹ Niŋgu-nambwe wukale, kala njine naŋa atu aporo ngua pami ŋana Koroani Sapâŋa ne wisi-ara kâ, ŋana miki ma kasama njine sondo.

² Miki kasama tu nia ndoyo, lâ zo njinde miki kamo tinikoa yo, ambo tamâta pinde ma sikai lajeŋa kie-kie pami ŋana kalâ kawâŋgi pa maro lajeŋa tonĝe tai kaa nâ, ande miki ma kapono muli panzi.

³ Mine nde apaimi tu ambo Maro Kindeni ne Koroani imo tamâta tonĝe ilo ku itula ngua papa, ande tamâta njinde ma ikura tu iporo itu nzâmbe lâ Yesu tini tu, "Yesu ipayaula!", ande tia ndo. Aku mine nâ, ambo Koroani Sapâŋa ŋandai imo tamâta tonĝe ilo, ande tamâta njinde ma ikura tu iporo ngua mine tu, "Yesu nde Maro Njalae", ande tia ndo.

⁴ Koroani Sapâŋa ne wisi-ara kie-kie ikeno, andeta Koroani Sapâŋa taitu nâ iwae wisi-ara njinde panzi tamâta.

⁵ Aku kinda takura tu taveta wurâta kie-kie pa Maro Njalae, andeta kinda rârâni taveta wurâta pa Maro Njalae taitu nâ.

⁶ Aku nzâla kie-kie ikeno pa kinda ŋana tavilanzi tininda pinde kâ, andeta Maro Kindeni taitu nâ walo ilua kinda ŋana taveta mine.

⁷ Maro Kindeni ne Koroani uru walo kaika ilanzi kalo-tawana tamâta taitu-taitu, ŋana kinzi rârâni ma sikura tu sivilanzi ninzi-nambwe kalo-tawana tamâta.

⁸ Maro Kindeni ne Koroani njinde walo kaika ilanzi tamâta pinde ŋana situla Maro Kindeni ne pateŋga panzi tininzi pinde. Aku Koroani Sapâŋa taituni njinde nâ kala walo kaika ilanzi tamâta pinde ŋana situla ilo-kalo ara pinde panzi tininzi pinde.

⁹ Aku Koroani taituni njinde kala walo kaika ilanzi tamâta pinde ŋana isuka nenzi kalo-tawana tu ipâŋga kaika kâ. Aku inani kala walo kaika ilanzi tamâta

pinde njana sivetanzi pukonja tamâta tin-inzi ara kilo.

¹⁰ Koroani walo kaika ilanzi tamâta pinde njana siveta mâsi kaika kâ. Anga pinde nde walo kaika ilanzi njana situla Maro Kindeni kawa ngua sondo kâ. Anga pinde nde walo kaika ilanzi njana sisama koroani kie-kie kilalanzi pwataki kâ. Anga pinde nde walo kaika ilanzi njana siporo ngua kaja wasaseki kâ. Anga pinde nde walo kaika ilanzi njana silele ngua njinde.

¹¹ Maro Kindeni ne Koroani taituni njinde simbo nâ uru iveta mine. I uru iwae wisi-ara panzi kalo-tawana tamâta rârâni taitu-taitu, ikura i tamwata nâ ne pateña mine.

Kinda rârâni tamo tatogo karae taitu ne pinde-pinde

¹² Tamâta karae nde kelekele taitu nâ, andeta ne pinde-pinde rârâ keno. Aku pinde-pinde njinde rârâni sipaseŋge ku sipânja itogo karae taitu nâ. Aku Kirisi karae kinda kala tamo mine nâ,

¹³ njana tu Koroani Sapâna taitu nâ ilili kinda rârâni lâ, ku iveta kinda tapânja tamo tatogo karaenda taitu mwasina. Iveta mine pa kinda Juda tamâta wa kinda tamâta tamo lâ ngu pinde wa, aku iveta mine pa kinda njine uru taveta wurâta koa tia nâ panzi tamâta njalanjala wa kinda njine uru takai mbaliŋa lâ nenda wurâta tini wa. Maro Kindeni ipaliŋi Koroani Sapâna taitu njinde nâ indue imo kinda rârâni ilonda, itogo tamâta ipanando lââ mine.

¹⁴ Kala njine naja ma asia ngua lâ karaenda tini. Kinda tasama tu tamâta karae njandai pinde-pinde taitu nâ njga. I ne pinde-pinde rârâ keno.

¹⁵ Ambo kie ma iporo tu, “Nanja nde mbalau tia; mine nde naja amo karae ne pinde-pinde mao tonje tia”, ande i ne njga njinde ma kanojo tia, njana tu kie imo karae ne pinde-pinde mao nâ.

¹⁶ Ambo taja ma iporo tu, “Nanja nde mata tia; mine nde naja amo karae ne pinde-pinde mao tonje tia”, ande i ne njga njinde kala ma kanojo tia mine nâ, njana tu taja imo karae ne pinde-pinde mao nâ.

¹⁷ Ambo karaenda ndoni ma ipalele ku ipânja mata nâ, ande kinda ma takura tu talojo ngua mâsi mana, a? Ambo karaenda ndoni ma ipalele ku ipânja taja nâ, ande kinda ma takura tu tajo kelekele kuwae mâsi mana, a?

¹⁸ Andeta karaenda njandai mine njga. Nia ndoyo Maro Kindeni iseŋge karaenda ne pinde-pinde rârâni ipânja karae taitu, ikura i tamwata ne pateña mine.

¹⁹ Ambo karaenda ne pinde-pinde taitu nâ ikeno, ande njinde ma karae mao tia.

²⁰ Andeta karaenda njandai mine njga. I ne pinde-pinde rârâ keno, andeta kinzi rârâni sipaseŋge kala sipânja karae taitu nâ.

²¹ Mine nde mata ma iporo pa mbalau mine tu, “Nanja nâ; noko kulâ!”, mine ndimo. Anga kulu kamba ma iporo pa kie mine tu, “Nanja nâ; noko kulâ!”, mine ndimo.

²² Nana tu karaenda ne pinde-pinde ndia kinda uru taporo tu nenzi kaika njalae konja tia, ambo njinde ma naonzi tia lâ, ande karaenda ma ikura tu imo via tia.

²³ Anja karaenda ne pinde-pinde ndia kinda uru taporo tu njinde nde pinde-pinde kaa nâ, ande njinde kinda uru tasingarana sondo ndo. Anja karaenda ne pinde-pinde ndia kinda uru takai majeti njana, ande njinde kinda uru tatura sondo ndo.

²⁴ Andeta karaenda ne pinde-pinde ndia kinda mainda njana tia, ande njinde kinda njandai tatura njga. Nanayoni Maro Kindeni iseŋge karaenda ne pinde-pinde rârâni simo mine. Mine nde karaenda ne pinde-pinde ndia kinda taporo tu njinde nde kaa nâ, ande njinde kinda uru takatona sondo ndo.

²⁵ Maro Kindeni iveta mine njana duvi njine kâ; i tini pwâka tu karaenda ma ikai kazâna pa tamwata. I ilo tu karaenda ne pinde-pinde rârâni taitu-taitu ma sikatona nawalanzi rârâni.

²⁶ Mine nde lâ zo ndia karaenda ne pinde-pinde tonje ikai nâna, ande karaenda ndoni kala isama nâna njinde tona. Aku lâ zo ndia tamâta sindekana karaenda ne pinde-pinde tonje, ande karaenda ne pinde-pinde rârâni ma sindeka tava.

²⁷ Ayo, nanenju ngua siâna njinde ne duvi nde mine; miki rârâni kamo katogo Kirisi karae mwasina, aku miki taitu-taitu kamo katogo i karae ne pinde-pinde mine.

²⁸ Aku mine nâ, nanayoni Maro Kindeni ipateanzi tamâta pinde njana siveta wurâta kie-kie panzi kalo-tawana tamâta ngu. Kinzi pâri-tamâta nde simo wurâta tamâta pinde rârâni kulunzi. Anja kinzi ngua-tulâna tamâta nde simo pâri-tamâta kalonzi. Anja kinzi pananâna tamâta nde simo ngua-tulâna tamâta kalonzi. Anja wurâta tamâta njinde nenzi walo keno njana siveta mâsi njalanjala kâ, nde simo pananâna tamâta kalonzi, sitavanzi tamâta njinde nenzi walo keno njana sivetanzi pukonja tamâta tininzi ara kilo wa, kinzi njinde nenzi walo keno njana sivilanzi tininzi pinde wa, kinzi njinde nenzi walo keno njana sikai poe pa wurâta

kie-kie wa, kinzi njinde nenzi walo keno njana siporo ngua kaŋa wasaseki wa.

²⁹ Miki kalomi nggere sonde nga. Tiambo kalo-tawana tamâta rârâni simo pâri-tamâta, tiya? Tiambo kinzi rârâni simo ngua-tulâna tamâta, tiya? Tiambo kinzi rârâni simo pananâna tamâta, tiya? Tiambo kinzi rârâni nenzi walo keno njana siveta mâsi njalanjala, tiya?

³⁰ Tiambo kinzi rârâni nenzi walo keno njana sivetanzi pukonja tamâta tininzi ara kilo, tiya? Tiambo kinzi rârâni nenzi walo keno njana siporo ngua kaŋa wasaseki, tiya? Tiambo kinzi rârâni nenzi walo keno njana silele ngua njinde, tiya? Tia ndo! Kinzi rârâni taitu-taitu nenzi wurâta ikeno pa warakanzi nâ.

³¹ Andeta ara njana miki ma ilomi njalae tu kakai Koroani Sapâna ne wisi-ara njinde sipolenzi ne wisi-ara pinde.

Kinda ma tininda mwasa ndo panzi tininda pinde rârâni

Kala njine naŋa ma atula nzâla ara ndo pami. Nzâla njine nde ipolenzi nzâla pinde rârâni.

13

¹ Ambo naŋa ma akura tu aporo lawea pinde nenzi ngua wa kinzi aŋelo nenzi ngua wa, andeta naŋa njandai tiningu mwasa ndo panzi tiningu pinde, ande kawângu ngua njinde ma ilâ kaa nâ, itogo ngila-ngila kawa pinde mbwaranuki wa wângu mbwesa ipwa kala ita ara tia wa.

² Ambo Maro Kindeni ma walo kaika ilua naŋa njana atula i kawa ngua sonde wa, asama ngua paveâna rârâni ne duvi wa, asama ilo-kalo kie-kie rârâni wa, akai kalo-tawana kaika ndo kala akura tu asupwanzi tuu sikâwa silâ pa nia pinde wa; ambo walo kaika mine ma ikeno pa naŋa, andeta naŋa njandai tiningu mwasa ndo panzi tiningu pinde, ande naŋa ma amo tamâta kaa nâ.

³ Ambo naŋa ma awae nanenju mbaliŋa rârâni ilâ panzi sugorai tamwatanzi ku asâu panzi kazâna tamâta tu sitambirana alâ yââ ilo njana nanenju kalo-tawana kâ, andeta naŋa njandai tiningu mwasa ndo panzi tiningu pinde, ande nanenju vetâna njinde ma ivila naŋa tia.

⁴ Ambo tamâta tonje tini mwasa ndo panzi tini pinde, ande i ma wisi nâna walele panzi tia. I ma iveta kie ara nâ panzi tamâta rârâni. I ma ilo yosi njana tini pinde nenzi kekelele kâ, ande tia. I ma ipasuka tamwata tini wa ipandekâna tamwata wa, ande tia.

⁵ I ma iveta vetâna soki tonje panzi tini pinde, ande tia. I ma ilo njalae konja njana ipavila tamwata kâ, ande tia. I ma ikai

kazâna walele panzi tini pinde, ande tia. Aku lâ zo ndia i kalo ngere njana vetâna soki ndia muŋga siveta papa i, ande i ma imboso tia.

⁶ I ma indeka njana vetâna sakamao tonje tia. I ma indeka njana vetâna mao kie-kie nâ.

⁷ Ambo tamâta tonje tini mwasa ndo panzi tini pinde, ande i ma imandi kaika njana ikale malia kie-kie siveta papa. I ma kalo ngere njana nenzi vetâna ara nâ, ku ma io tini pa Maro Kindeni tu ivetanzi sipânga tamâta sonde ndo. Aku lâ zo ndia malia wa samâna itu ipânga papa i, ande i ne tini-mwasa ma imbe tia.

⁸ Tini-mwasa ne mâsi njinde ma ikeno kaika mine ku imo nâ. Anja Koroani ne wisi-ara njana tatula Maro Kindeni kawa ngua wa taporo ngua kaŋa wasaseki wa tasama ilo-kalo kie-kie duvi wa, ande njinde rârâni nde kekelele njana nao tia kâ, kala ma muli marumbu ndo lâ.

⁹ Kala zo njine kinda takai ilo-kalo tini-tini nâ; kinda njandai takai ilo-kalo rârâni nga. Aku mine nâ, kinda uru tatula Maro Kindeni kawa ngua tini-tini nâ pwataki; kinda njandai tatula i kawa ngua ndoni pwataki nga.

¹⁰ Andeta muli nga Maro Kindeni ne vetâna arara rârâni ma ipânga kanaŋo lâ, aku lâ zo njinde kekelele tini-tini njinde rârâni ma marumbu ndo lâ.

¹¹ Miki kalomi nggere njananzi lâlu kiri-kiri kâ. Nanayoni, lâ zo njinde naŋa amo lâlu kiri-mwata yo, ande naŋa aporo ngua itogo lâlu kiri-kiri uru siporo mine. Naŋa kalonju ngere njana kekelele njinde lâlu kiri-kiri uru kalonzi ngere njana, aku nanenju ilo-kalo nde rege-rege kuku lâlu kiri-kiri nenzi ilo-kalo nâ. Taitu naŋa amo atumbu lee kala njine amo tamâta njalae, aku apile lâlu kiri-kiri nenzi mâsi rârâni marumbu lâ.

¹² Aku mine nâ, lâ zo njine Maro Kindeni ne vetâna duvi njandai ipânga nia yo pa kinda nga. Njinde itogo kinda tamora kekelele uŋa nâ lâ lââ ilo mwasi. Andeta muli nga i ne vetâna rârâni duvi ma ipânga nia yo pa kinda. Aku mine nâ, lâ zo njine kinda takura tu tasama Maro Kindeni kilala sonde tia. Andeta muli nga kinda ma tasama i kilala sonde ndo, itogo i kala isama kinda kilalânda sonde mine.

¹³ Ayo, mâsi njato nde mâsi ara ndo njana kinda ma taponu muli papa. Naŋa aporo njana kalo-tawana ne mâsi wa mâsi njana tao tininda pa Maro Kindeni wa tini-mwasa ne mâsi wa. Andeta mâsi taitu nâ nde njalae ndo kala ipolenzi mâsi arara pinde rârâni, aku njinde nde mâsi njana tininda mwasa ndo panzi tininda pinde.

14

Paulo itula ngua pinde kilo njana Koroani Sapãña ne wisi-ara rua njinde njana tatula ngua kã

¹ Ara njana miki ma kakai wurãta kaika ikura zo zo njana kapono muli sondo pa tini-mwasa ne mãsi kã. Aku ara njana miki ma ilomi ndo tu kakai Koroani Sapãña ne wisi-ara rãrãni tava. Andeta naja ilonngu tu miki ma ilomi njalae ndo tu kakai i ne wisi-ara njana tatula Maro Kindeni kawa ngua pwataki kã.

² Kinda tasama tu lâ zo ndia tamãta tonje iporo ngua tonje kaja wasaseki, ande i njandai iporo panzi tamãta nga. Iporo pa Maro Kindeni simbo nã, njana tu tamãta rãrãni sizizãla ndo njana i ne ngua njinde kilala. Koroani Sapãña ne walo kaika njinde nã isuka i njana iporo ngua njana kelekele paveãña kã.

³ Andeta kalomi jgere sondo nga; lâ zo ndia tamãta tonje iporo itula Maro Kindeni kawa ngua pwataki, ande iporo ngua njinde panzi tamãta, aku ngua njinde uru ivila nenzi kalo-tawana tu ipãnga kaika wa, ipu tini kaika pa ilonzi kalonzi wa, isukanzi lâ zo ndia malia ipãnga panzi wa.

⁴ Tamãta ea iporo ngua kaja wasaseki, ande i ipavila tamwata simbo nã njana ne kalo-tawana kã. Anja tamãta ea itula Maro Kindeni kawa ngua, ande i ivilanzi kalo-tawana tamãta rãrãni nenzi kalo-tawana tu ipãnga kaika kã.

⁵ Ambo miki rãrãni ma kaporo ngua pinde kaja wasaseki, ande njinde ma ara. Taitu naja ilonngu ndo tu miki rãrãni ma katula Maro Kindeni kawa ngua pwataki lâ warakami nemi ngua. Ambo tamãta tonje ma iporo ngua kaja wasaseki, ande ara njana tamãta tonje ma ilele ngua njinde, njana kinzi kalo-tawana tamãta rãrãni ma sisama ngua njinde kilala, kala ngua njinde ma ikura tu isuka nenzi kalo-tawana tu ipãnga kaika. Ambo tamãta njana ilele ngua kã imo kunzi tia, ande tamãta njana iporo itula Maro Kindeni kawa ngua kã nde ipole tamãta njana iporo ngua kaja wasaseki kã.

⁶ Ninggu-nambwe wukale, miki kalomi jgere sondo nga. Mwanja nga naja ma ataulo amã amo kumi kilo. Lã zo njinde, ambo naja ma aporo ngua kaja wasaseki nã pami, ande njinde ma ivilami mãsi mana, a? Andeta naja ilonngu tu avilami. Mine nde naja ma amã pami ku ma atula ilo-kalo paveãña pinde Maro Kindeni munja itula pa naja, aku ma apananami njana ilo-kalo pinde tona.

⁷ Naja ma asia ngua lâ kaula kuku wãnggu rua tininzi. Kelekele njinde nde

simo vianzi tia. Ambo tamãta ma imbana kaula soki wa ira wãnggu soki wa, kala nenzi ndunjeja ipãnga ara tia, ande kinda takura tu tasama wãnggija kaja sondo, ande tia.

⁸ Aku mine nã, ambo rumbiawa ma ita sondo tia, ande zugu tamãta ma siluku njana silã paraña ilo, ande ma tia.

⁹ Anja miki kala mine nã. Ambo noko ma kuporo ngua kaja wasaseki, andeta tamãta tonje ilele ngua njinde tia, ande kinzi tamãta ma sikura tu sisama ngua njinde duvi pwataki tia, kala noko ne ngua njinde ma ilã kaa nã.

¹⁰ Mao nã, lawea kie-kie nenzi ngua kaja-kaja rãrã njinde nde ikeno tãno kulu. Aku nenzi ngua rãrãni taitu-taitu nde ikura ndo njana itula lawea njinde nenzi ilo-kalo pwataki pa warakanzi.

¹¹ Taitu kalonjo nga; ambo tamãta tonje ma iporo ngua pa naja, andeta asama i kawa ngua njinde duvi tia, ande naja ma asama tu tamãta njinde nde lawea tonje warika. Aku i kala ma isama tu naja nde lawea tonje warakãnggu.

¹² Aku miki kala mine nã. Naja asama tu miki ilomi ndo tu ma kakai Koroani Sapãña ne wisi-ara. Mine nde miki ma kakai wurãta kaika njana kaveta wisi-ara pinde ipãnga njalae lâ nginimi. Naja aporo njananzi wisi-ara njinde uru ivila tamãta nenzi kalo-tawana tu ipãnga kaika.

Paulo itula ngua pinde kilo njana mãsi njana siporo ngua kaja wasaseki kã

¹³ Mine nde tamãta ea iporo ngua kaja wasaseki, ande ara njana i ma ino pa Maro Kindeni tu ma walo ilua i njana ilele ngua njinde duvi pwataki.

¹⁴ Njana tu lâ zo ndia naja akai noja lâ ngua kaja wasaseki, ande naja ilonngu nã ikai noja, kala asama nanenngu ngua njinde duvi, ande tia.

¹⁵ Mine nde naja ma aveta mine; naja ilonngu ma akai noja, andeta naja ma kalonngu jgere njana nanenngu noja njinde duvi tona. Naja ilonngu ma awãggi, andeta naja ma kalonngu jgere njana nanenngu wãnggija njinde duvi tona.

¹⁶ Njinde nde mãsi ara, njana tu lâ zo ndia miki kapasau njana kawãggi pa Maro Njalae kã, ambo tamãta tonje isanjona noko tini laiti andeta izizãla njana ngua kaja wasaseki, ambo noko ilo nã ma pwai noja kuporo ndange pa Maro Kindeni, ande tamãta njinde ma ikura tu iporo "Mao" lâ noko ne noja tini, ande tia, njana tu isama noko ne ngua duvi tia.

¹⁷ Tiambo noko ne noja njinde nde ara tã kala noko kawa ndanje ilã sondo pa Maro Kindeni tã. Andeta noko ne noja njinde

ma ikura tu ivila tamâta njinde ne kalo-tawana tu ipângga kaika kâ, ande ma tia.

¹⁸ Naŋa apole miki rârâni ŋana aporo ŋgua kaŋa wasaseki kâ, ŋana tu naŋa uru aveta mine zo rârâ. Mine nde kawâŋgu ndanĝe pa Maro Kindeni.

¹⁹ Taitu lâ zo ndia kinzi kalo-tawana tamâta sipasau ŋana siwâŋgi pa Maro Njalae kâ, ambo naŋa ma apanananzi aporo ŋgua mbuku taitu nâ panzi lâ warakanzi nenzi ŋgua, ande njinde nde ara ndo, aku nanenĝu ŋgua mbuku taitu njinde ma ipole ŋgua rârâ njinde naŋa aporo lâ ŋgua kaŋa wasaseki.

²⁰ Niŋgu-nambwe wukale, miki ma kapile nemi mâsi ŋana kalomi ngere itogo lâlu kiri-kiri uru kalonzi ngere mine. Mao nâ, kinzi lâlu kiri-kiri nde sizizâla ndo ŋana mâsi sakamao kâ, aku naŋa ilonĝu tu miki kala ma kazizâla mine nâ. Taitu ara ŋana miki nemi ilo-kalo ma ipângga njalae, itogo tamâta nenzi ilo-kalo mine.

²¹ Nĝua ikeno lâ Mose ne ngua tukuŋa pepa tini mine tu,

“Maro Njalae iporo mine; ‘Naŋa ma asupwanzi lawea pinde warakanzi silâ pa nanenĝu ngu, aku ma sikai kawâŋgu ku ma siporo panzi lâ ŋgua kaŋa wasaseki. Andeta nanenĝu tamâta ma tininzi pwâka tu silonĝo kawâŋgu ŋgua njinde tona.’”

²² Mine nde kinda tasama tu Koroani Sapâŋa ne wisi-ara ŋana taporo ŋgua kaŋa wasaseki kâ ne duvi nde ŋana itula Maro Kindeni kilala pwataki panzi tamâta njinde ŋandai kalonzi tawana i ngâ. Anĝa i ne wisi-ara ŋana tatula Maro Kindeni kawa ŋgua pwataki kâ ne duvi nde ŋana itula i kilala ndainani nâ pwataki panzi kalo-tawana tamâta.

²³ Mine kala lâ zo ndia miki kalo-tawana tamâta rârâni kapasau ŋana kawâŋgi pa Maro Njalae kâ, aku tinikoa pinde tâku tamâta pinde sizizâla ŋana ŋgua kaŋa wasaseki kâ ma simâ luma ilo ku sisaŋona kumi, ambo miki rârâni ma kaporo ŋgua kaŋa wasaseki nâ, ande kinzi njinde ma siporo tu miki nde kapa lâ.

²⁴ Taitu kalonĝo ngâ; ambo miki rârâni ma katula Maro Kindeni kawa ŋgua pwataki lâ warakami nemi ŋgua nâ, ande kinzi tamâta njinde ma silonĝo nemi ŋgua njinde sondo, aku ŋgua njinde ma isowe ilonzi kalonzi kala ma sisama tu kinzi nde kiesaka tamwatanzi. Nemi ŋgua njinde ma iveta kinzi kalonzi ngere ŋana nenzi vetâŋa potomule kie-kie kâ,

²⁵ aku ilo-kalo sakamao ndia uru ikeno paveâŋa nâ lâ ilonzi kalonzi, ande njinde rârâni ma ipângga nia yo. Niŋenĝa kinzi ma sipare tukunzi naonzi tundu ku ma

siwâŋgi sipanea Maro Kindeni. Aku ma siporo tu, “Mao nâ, Maro Kindeni tamwata imo ngjinimi!”

Paulo itula nzâla ŋana tawâŋgi sondo pa Maro Kindeni kâ

²⁶ Mine nde niŋgu-nambwe wukale, naŋa atu aporo ŋgua mine pami: lâ zo ndia miki kapasau ŋana kawâŋgi pa Maro Njalae kâ, ande wurâta ikeno pa miki rârâni taitu-taitu. Tonĝe ma iwâŋgi wâŋgiŋa, anĝa tonĝe ma ipanananzi ngu, anĝa tonĝe ma itula ŋgua tonĝe muŋga Maro Kindeni itula papa i, anĝa tonĝe ma iporo ŋgua lâ ŋgua kaŋa wasaseki, anĝa tonĝe ma ilele ŋgua njinde. Andeta miki ma kaveta vetâŋa njinde rârâni ŋana kavilanzi Maro Kindeni ne tamâta nenzi kalo-tawana tu ipângga kaika.

²⁷ Ambo miki pinde ilomi tu kaporo ŋgua lâ ŋgua kaŋa wasaseki, ande tamâta rua wa ŋato nâ ma siveta mine. Njinde ma ikura lâ. Taitu kinzi ma simandi rege sigogo kawanzi ku siporo, mine ndimo. Tonĝe ma iporo muŋga lâ ngâ, niŋenĝa tonĝe ma itawa i. Aku tamâta tonĝe ma imandi ku ilele nenzi ŋgua njinde.

²⁸ Ambo ŋgua-leleŋa tamâta tonĝe imo kumi tia, ande kinzi tamâta njinde situ siporo ŋgua lâ ŋgua kaŋa wasaseki nde ma kawanzi buu nâ. Ara ŋana kinzi ma sisaŋona ku siporo nenzi ŋgua pa Maro Kindeni lâ warakanzi ilonzi nâ.

²⁹ Aku mine nâ, kinzi tamâta rua wa ŋato nâ ma situla Maro Kindeni kawa ŋgua pwataki. Anĝa ngu rârâni ma sisaŋona sitambira tanjanzi panzi tamâta njinde, aku ma kalonzi ngere sondo tu, “Tiambo ŋgua njinde nde Maro Kindeni kawa ŋgua mao, tiya?”

³⁰ Taitu kalonĝo ngâ; ambo tamâta tonĝe imandi iporo ŋgua yo, andeta Maro Kindeni itula ŋgua tonĝe pa tamâta tonĝe isaŋona kunzi tu ma itula kâ, ande muŋgâŋa tamâta njinde ma kawa buu nâ isaŋona.

³¹ Ambo miki ma kapono muli pa mâsi njinde, ande miki njinde Koroani ne wisi-ara njinde ikeno pami, ande miki rârâni taitu-taitu ma kakura tu kapatava lâ taitu katula ŋgua ndia Maro Kindeni ilami tu katula kâ. Niŋenĝa tamâta rârâni ma sipanâŋa sondo ŋana Maro Kindeni kawa ŋgua kâ, aku ŋgua njinde ma ivilanzi ŋana simandi kaika kâ.

³² Tamâta ea kinzi Koroani ne wisi-ara keno panzi ŋana situla Maro Kindeni kawa ŋgua pwataki, ande kinzi njinde ma sipakatona warakanzi sondo ndo, ku ma sikai poe sondo pa wisi-ara njinde kâ.

³³ Nana tu Maro Kindeni ŋandai vetâŋa kapa-kapa warika ngâ. I nde wisi-pisi

warika, aku i ilo tu kinda rârâni ma tamo ilonda kalonda taitu nâ.

Lâ zo ndia Maro Kindeni ne tamâta sipasau ñana siwâŋgi pa i,

³⁴ ande kinzi taine ma kawanzi buu nâ, ma siporo tia, itogo kinzi kalo-tawana tamâta ñgu rârâni uru siveta mine. Kinzi taine ma simo kaiwanzi tamâne kalonzi nâ, ikura ñgua tukuña mine.

³⁵ Ambo kinzi taine ilonzi tu sisama ñgua tonge duvi, ande ara ñana ma sikasonanzi warakanzi kaiwanzi tamâne lâ nenzi luma luma. Ambo taine tonge imandi iporo ñgua lâ ñgu nenzi pasauña ilo, ande iveta mañeti pa i taine.

³⁶ Mana mana, a? Tiambo nia ndoyo Maro Kindeni kawa ñgua ipâŋga lâ Korin lawea muñga lâ, ñineñga iyâti ilâ pa lawea pinde, a? Tiambo itula ne ñgua pwataki pa miki simbomi nâ, a? Tia ndo!

³⁷ Ambo tamâta tonje ipamorai tu i nde Maro Kindeni ne ñgua-tulâña tamâta tâku ikai Koroani Sapâña ne wisi-ara tonje tâku, ande ara ñana tamâta ñinde ma isama ku itula pwataki tu ñgua kala naña anjgere pami ñine nde Maro Ñalae ne ñgua tukuña.

³⁸ Ambo tamâta tonje ipu muli pa ñgua tukuña ñine, ande Maro Kindeni kala ma ipu muli papa i mine nâ.

³⁹ Mine nde ninju-nambwe wukale, ara ñana miki ma ilomi ndo tu kaporo katula Maro Kindeni kawa ñgua pwataki. Andeta miki ma kasae nzâla ñananzi tamâta ñinde situ siporo ñgua lâ ñgua kaja wasaseki, mine ndimo.

⁴⁰ Kapakatona warakami sondo ñga, aku kapaveta kuku vetâña sondo nâ ñana kawâŋgi pa Maro Ñalae kâ.

15

Kirisi imâte lâ, ñineñga imandi sânda imo via kilo

¹ Ninju-nambwe wukale, kala ñine naña ara apanjo ilomi kalomi kilo ñana pâri ara ñinde muñga atula pami. Miki kapaipa kuku pâri ara ñinde, aku kalomi tawana lâ.

² Pâri ara ndainani nâ itula Maro Kindeni ne nzâla ñana ikaimi piti lâ kondoma ilo. Ambo miki ma kalomi tawana pâri ara muñga atula pami ñinde kaika lâ, ande miki ma kakai via mao. Ambo tia, ande nemi kalo-tawana ñinde ma ilâ kaa nâ.

³ Nia ndoyo naña warakâŋgu alonjo pâri ara ñinde ku apasipa kuku, aku muli ñga atula ñguani ndaina pwataki pa miki kala

kaloño lâ. Ñgua ñine nde ñalae tina, aku ipole ñgua pinde rârâni: Kirisi imâte ñana izavaru nenda kiesaka rârâni piti lâ tininda, ikura Maro Kindeni kawa ñgua muñga singere lâ pepa tini ñinde.

⁴ Imâte lâ, ñineñga sio i karae lâ kuru ilo ikeno lee kari ñtato lâ ñga, ñineñga Maro Kindeni ipaño i imandi sânda imo via kilo, ikura i kawa ñgua muñga singere lâ pepa tini ñinde.

⁵ Kirisi imandi sânda lâ ku ipatua pa Petero muñga lâ, ñineñga muli i kala ipatua panzi ne pâri-tamâta pinde tona.

⁶ Ipatua panzi lâ, ñineñga zo tonge i kala ipatua panzi tamâta rârâ muñga sipono muli papa i. Ñgu ñinde kambwanjenzi ipole tamâta ñalae lima (500). Kinzi ñinde rârâ nde simo vianzi simo ñai yo, anja pinde nâ nde simâte lâ.

⁷ Imo lee ku muli, ñineñga Kirisi kala ipatua pa Yamesi tona, ñineñga ipatua panzi pâri-tamâta ndoni.

⁸ Ñineñga muli ndo, ande Kirisi kala ipatua pa naña warakâŋgu tona. Andeta naña atogo lâlu tonje tina ipagugua sakamao.*

⁹ Nana tu naña amo pâri-tamâta rârâni kalonzi, aku nanenju ara tonje ikeno ñana tamâta ma sikura tu sio ñoa “pâri-tamâta” lâ tiniñgu, ande tia. Nana tu nia ndoyo naña akai wurâta kaika ñana azavarunzi Maro Kindeni ne ñgu.

¹⁰ Andeta Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pana kala ilele naña apânga pâri-tamâta itogo kala ñine amo mine. Aku i ne wisi-wisi ñinde ñandai ilâ kaa nâ ñga. Naña uru aveta wurâta ñalae ndo papa i, kala apolenzi nawalâŋgu pâri-tamâta rârâni. Andeta ñandai naña warakâŋgu aveta wurâta ñinde ñga. Maro Kindeni ne wisi-wisi ikeno pana, kala i walo ilana ñana aveta wurâta ñinde.

¹¹ Mine nde nanenju morâña ikeno mine; ambo naña warakâŋgu muñga atula pâri ara pami tâku pâri-tamâta pinde situla pami tâ, ande ñinde nde sâ tonje tia. Maka rârâni uru kaporo katula ñgua kie taituni ñana Yesu ne matera wa ne mandija wa, aku miki kaloño pâri ara ñinde ku kalomi tawana lâ.

Muli ñga matera tamâta rârâni ma simandi simo vianzi kilo

¹² Maka uru katula ñgua pami tu Kirisi imâte lâ, ñineñga imandi sânda imo via kilo. Mine nde ñana sâ kâ ñga miki pinde uru kaporo tu, “Ambo tamâta tonje imâte, ande i ma ikura tu imandi sânda imo via kilo tia.”

* 15:8 8 Kinzi ilo-kalo tamâta pinde situ kinzi Korin tamâta pinde uru siporo ñgua pavaligiña mine pa Paulo, ñana tu ipânga pâri-tamâta lâ nzâla tonje. Kumora tapâriña lâ Pâri Tamâta 9.

¹³ Ambo nemi ngua njinde nde mao, aku mateja tamâta ma simo vianzi kilo tia, njineŋga kinda ma tasama tu Maro Kindeni nandai ipaŋo Kirisi imo via kilo nga.

¹⁴ Ambo Maro Kindeni nandai ipaŋo Kirisi imo via kilo nga, ande ngua kaa nâ, aku nemi kalo-tawana kala ipâŋga kaa nâ tona.

¹⁵ Andeta njinde nâ tia; ambo nemi ngua nde mao, ande maka kawama lajeŋa nâ nana Maro Kindeni ne vetâga kâ, nana tu maka uru kaporo katula pwataki tu i tamwata ipaŋo Kirisi lâ mateja nianzi imo via kilo. Ambo Maro Kindeni ipanŋonzi mateja tamâta tia, ande i nandai ipaŋo Kirisi imo via kilo nga.

¹⁶ Ambo Maro Kindeni ipanŋonzi mateja tamâta tia, ande Kirisi imo via kilo tia.

¹⁷ Ambo Maro Kindeni nandai ipaŋo Kirisi imo via kilo nga, ande nemi kalo-tawana ilâ kaa nâ, aku nemi kiesaka ikeno tinimi yo.

¹⁸ Ambo Maro Kindeni nandai ikai nemi kiesaka piti lâ tinimi, ande kinda ma tasama tu i izavarunzi kalo-tawana tamâta muŋga simâte njinde marumbu lâ.

¹⁹ Mao nâ, kinda kalonda tawana Kirisi, aku uru tao tininda pa i tu ma iveta kie ara pa kinda. Mine nde kaloŋo nga; ambo kinda tapalâŋe tâ kala tao tininda pa Kirisi koa tia nâ lee tamâte, ande ara nana tamâta rârâni ma kalonzi sukâŋa njae tina nana kinda kâ.

²⁰ Andeta tia ndo! Miki nemi ngua njinde nde lajeŋa nâ! Mao kanaŋo, Kirisi imâte lâ, njineŋga Maro Kindeni ipaŋo i imandi sânda imo via kilo. Imuŋga panzi tamâta rârâni muŋga simâte lâ, aku ne mandija itula pwataki tu kinzi njinde rârâni kala ma simo vianzi kilo mine nâ.

²¹ Nana tu nia ndoyo tamâta taitu nâ iveta kiesaka, aku nana duvi njinde kâ kinda rârâni ma muli tamâte. Mine kala kinda tasama njine tona; tamâta taitu nâ iveta vetâga ara, aku nana duvi njinde kâ kinda rârâni ma tamandi sânda tamo viânda kilo.

²² Nanenŋu ngua njinde nde duvi mine; kinda tamâta rârâni tapâŋga lâ Adam ne vâsa nju. Mine nde kinda rârâni taitu-taitu ma tamâte. Andeta Kirisi ipole mateja lâ. Mine nde kinda kalo-tawana tamâta rârâni taitu-taitu ma muli tamandi sânda tamo viânda kilo.

²³ Andeta Maro Kindeni ipatea zo sondo pa kinda rârâni, aku i ma ipaŋo kinda tamo viânda kilo ikura i ne pateâŋa mine. Ipatea tu Kirisi ma imuŋga pa kinda rârâni, aku muli, lâ zo nana Kirisi ma itaulo imâ kilo kâ, ande i ne nju

kinda rârâni kala ma tamandi sânda tamo viânda mine nâ.

²⁴ Njineŋga Kirisi ma ipolenzi koipu nalaŋala rârâni wa koroani kaika rârâni wa kekelekele rârâni simo tava nenzi walo wa. I ma ipolenzi lâ, njineŋga ma io kekelekele ndoni lâ Tama Maro Kindeni mbau ilo nana ikai maro papa kâ. Aku lâ zoni ndaina, tâno njine ne zo ma marumbu ndo lâ.

²⁵ Nana tu Maro Kindeni ne pateâŋa ikeno mine; Kirisi ma imo koipu njae lee ikura lâ zo njinde i ma ipolenzi ne kazâŋa tamâta rârâni ku ma ionzi simo i kie kalo.

²⁶ I ma ipolenzi ne kazâŋa tamâta lee mateja simbo nâ imo nâi yo. Njineŋga i ma izavaru mateja marumbuni lâ.

²⁷ Nana tu Maro Kindeni kawa ngua nana Kirisi kâ ikeno lâ pepa tini mine tu, "Ionzi kekelekele rârâni simo i kalo marumbu lâ." Andeta ngua njinde nandai iporo tu Maro Kindeni imo Kirisi kalo nga. Maro Kindeni tamwata io kekelekele pinde rârâni simo Kirisi kalo.

²⁸ Aku muli, lâ zo njinde Maro Kindeni ma io kekelekele rârâni simo Kirisi kalo marumbu lâ, njineŋga Maro Kindeni Natu taituni njinde ma ipauwo tamwata ilâ imo Maro Kindeni kalo, inani muŋga ionzi kekelekele rârâni simo Natu kalo. Aku lâ zo njinde Maro Kindeni ma ikai koipu njae pa kekelekele rârâni.

²⁹ Andeta miki pinde uru kaporo tu, "Ambo tamâta tongge imâte, ande i ma ikura tu imandi sânda imo via kilo tia." Taitu miki uru kakai lââ-liliŋa nana kavilanzu tamâta pinde simâte muŋga lâ. Ayo, ambo nemi ngua njinde nde mao, ande miki kaveta mâsi njinde nana duvi mana, a? Miki nemi lââ-liliŋa njinde nde ikura tu ivilanzu mateja tamâta mâsi mana, a?

³⁰ Aku kalomi ngeŋe nana maka kâ tava. Ambo mateja tamâta ma sikura tu simo vianzi kilo tia, ande nema mâsi nana kamandi nema kazâŋa tamâta naonzi ikura zo zo ku katula pâri ara njinde, ande duvi tia!

³¹ Ningunambwe wukale, naŋa aporo ngua mao nâ pami mine; ikura zo zo, naŋa asama tu kinzi kazâŋa tamâta situ sipu naŋa pâta amâte. Andeta naŋa kala asama mine tu miki kapaipa kuku nenda Maro Njae Yesu Kirisi lâ, aku nana duvi njinde kâ naŋa andeka njae njanami. Ngua njine nde mao kanaŋo.

³² Muŋga nanenŋu kazâŋa tamâta lâ Efesus lawea nde sipara kaika kuku naŋa, sitogonzi mbwâmbwa saka mine. Ambo naŋa aveta wurâta njine nana akai tâno njine ne kekelekele nâ, ande paraŋa kie mine ma ivila naŋa tia ndo. Ambo mateja tamâta ma sikura tu simo vianzi kilo tia,

ande ara njana “kinda ma tandeka taka wa tanu wa, njana tu mbwale njga ma tamâte.”

³³ Miki ma kasâu panzi tinimi pinde tu sikai lajeņa pami ndimo. Miki kasama njgua njine lâ; “Ambo tamâta ara tonje ipakaka kunzi tamâta sakamao, ande kinzi ma silele i ilo kalo ipânnga itogo kinzi mine.”

³⁴ Naja aporo kaika pami tu miki ma kapaveta kuku ilo-kalo sondo kilo, aku kapile nemi vetâņa potomule tâ! Miki pinde kasama Maro Kindeni kilala tia ndo! Naja aporo njgua mine njana aveta manjeti pami.

Lâ zo muli, kinda karaenda ma ipânnga kie wasaseki ndo

³⁵ Miki pinde uru kaporo mine tu, “Maro Kindeni ma muli ipanjonzi mateņa tamâta simandi sânda simo vianzi kilo mâsi mana, a? Aku lâ zo njinde, ande karaenzi ma ipânnga kie mana, a?”

³⁶ Miki nemi njgua njinde nde kapa ndo! Kala njine naja ma asia njgua lâ kaniņa vâsa tini. Miki kasama tu lâ zo njana kinda tapau kaniņa vâsa lâ tâno ilo, ambo vâsa njinde njandai isâmbu ku mata piri-piri, ande i ma ikura tu io mata ku ikai via wasaseki, ande tia.

³⁷ Aku kaniņa vâsa ndia rârâni kinda uru tapau, ande njinde nde vâsa nâ, aku kilala nde iregere kuku kaniņa ma ipânnga muli njinde kilala, ande tia.

³⁸ Andeta Maro Kindeni io laka wa lau kie-kie lâ vâsa kaja-kaja rârâni taitu-taitu tininzi, ikura i tamwata nâ ne pateâņa mine. Njinde itogo i karae wasaseki sondo ndo ilanzi vâsa rârâni taitu-taitu mwasina.

³⁹ Aku kelekele simo vianzi njinde rârâni kala mine nâ. Kinzi njinde njandai karaenzi kie taitu nâ njga. Kinda tamâta karaenda nde kie tonje, anja simbi karaenzi nde kie tonje, anja sii karaenzi nde kie tonje, anja iņa karaenzi nde kie tonje.

⁴⁰ Aku mine nâ, kelekele simo âta njinde karaenzi njandai rege-rege kuku kinda kala tamo tâno kulu njine karaenda njga. Nia maa ne singâra nde kie tonje, anja tâno ne singâra nde kie tonje.

⁴¹ Kari ne singâra nde kie tonje, anja nzimona ne singâra nde kie tonje, anja pitu nenzi singâra nde kie tonje. Mao nâ, pitu taitu-taitu nenzi singâra piti-piti nde ikeno pa warakanzi.

⁴² Aku mine nâ, lâ zo njana mateņa tamâta ma simandi sânda simo vianzi kilo, ande njinde ma ipânnga kie taituni mine. Karae njine kinda uru takea lâ tâno ilo nde ma nao tia lâ. Anja karae njinde Maro

Kindeni ma muli ipajo imo via kilo nde ma ikeno mine ku imo nâ.

⁴³ Karae kinda uru takea njine nde njgua tia ndo, aku ne walo njalae koņa tia. Anja karae njinde Maro Kindeni ma muli ipajo imo via kilo nde ma ipânnga ara pâta lâ, aku ma ikai walo kaika ndo tava.

⁴⁴ Karae kinda uru takea njine nde tâno ne kelekele, anja karae Maro Kindeni ma muli ipajo imo via kilo njinde nde samba ne kelekele.

Kinda tasama tu karaenda kie tonje nde ikeno lâ tâno kulu; mine nde tasama tu karae kie tonje kala ikeno samba ilo tona.

⁴⁵ Maro Kindeni kawa njgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Nia ndoyo Maro Kindeni ipulia munğâņa tamâta Adam kala ipânnga imo via.” Anja Adam tonje nde ipânnga muli ndo, † aku i ipânnga nenda via wasaseki warika.

⁴⁶ Andeta kinda njandai takai samba ne karae munğa njga. Kinda takai tâno njine ne karae munğa lâ, njineņa ma takai samba ne karae lâ zo muli.

⁴⁷ Adam munğâņa njinde nde tâno tamâta, njana tu Maro Kindeni ikai tâno nâ ku iveta ipânnga. Anja Adam muli njinde nde iyoka pa samba imâ.

⁴⁸ Kinda tâno tamâta rârâni nde tarerege kuku tamâta njinde Maro Kindeni ikai tâno ku iveta ipânnga. Anja samba ne tamâta rârâni ma sipânnga sirerege kuku tamâta njinde iyoka pa samba imâ.

⁴⁹ Kala zo njine karaenda nde rege-rege kuku tamâta Maro Kindeni ikai tâno ku iveta ipânnga njinde karae. Andeta muli njga karaenda ma rege-rege kuku tamâta iyoka pa samba imâ njinde karae.

⁵⁰ Ninggu-nambwe wukale, nanenğu njgua njine nde duvi mine; kinda tâno tamâta karaenda ma ikura tu imo lawea njinde Maro Kindeni ikai Maro papa, ande ma tia. Njana tu tâno ne kelekele rârâni ma muli nao tia lâ, aku kelekele kie mine ikura tu imo nia njinde kelekele rârâni imo ara mine ku imo nâ, ande ma tia.

⁵¹ Miki kalonjo njga; naja ma atula njgua paveâņa tonje pwatakî pami. Lâ zo njana Kirisi ma itaulo imâ kilo kâ, ande Maro Kindeni ma ilele kinda kalo-tawana tamâta rârâni taitu-taitu karaenda ipânnga kie tonje, kinzi vianzi wa mateņa wa.

⁵² Mâsi njinde ma ipânnga walele nâ. Lâ zo muli njinde, tando ma ita, njineņa Maro Kindeni ma ipanjonzi kalo-tawana tamâta munğa simâte njinde, kala ma simandi sânda simo vianzi kilo, aku ma simo vianzi mine ku simo nâ. Aku mine nâ, kinda ea tamo viânda yo, ande Maro

† 15:45 45 Njine nde njgua siâņa njana Kirisi kâ.

Kindeni ma ilele karaenda ipângga mine nâ.

⁵³ Njana tu karaenda njine nde kekeleke njana nao tia kâ, aku Maro Kindeni ne pateânga ikeno tu i ma ilele njine ipângga kekeleke njana sâmbu tia kâ. Karaenda njine ma imâte, andeta Maro Kindeni ne pateânga ikeno tu i ma ilele njine ipângga kekeleke njana imo via ku imo nâ.

⁵⁴ Mao nâ, karaenda njine nde kekeleke njana nao tia kâ, andeta Maro Kindeni ma ilele njine ipângga kekeleke njana sâmbu tia kâ. Karaenda njine ma imâte, andeta i ma ilele njine ipângga kekeleke njana imo via ku imo nâ. Lâ zo njinde, Maro Kindeni kawa ngua muŋga singere lâ pepa tini njinde ma ipângga kanojo. Nguva njinde nde mine; “Maro Kindeni nde ipole paraŋa lâ, aku izavaru mateja marumbuni lâ.”

⁵⁵ Ayo,
“Mateja, anga noko ne walo kaika nde ikeno ndia, a? Mateja, noko ne ua njana kuzavarunzi tamâta kâ nde ikeno ndia, a?”

⁵⁶ Mateja ne ua nde kiesaka nâ, aku kiesaka ikai ne kaika lâ ngua tukuŋa tini. †

⁵⁷ Andeta kawânda ndanŋe njalae pa Maro Kindeni, njana tu nenda Maro Njalae Yesu Kirisi iveta nzâla pa kinda njana tapole mateja kâ!

⁵⁸ Mine nde niŋgu-nambwe wukale, miki njinde naŋa ilongu ndo keno pami, miki ma kamandi kaika nŋa. Miki ma kasâu pa tamâta tonŋe tu iyaula nemi kalo-tawana ndimo. Miki kasama tu wurâta ndia rârâni miki kaveta pa Maro Njalae nde ma ilâ kaa nâ tia ndo. Mine nde kamandi kaika, aku kaveta wurâta sondo papa i ikura zo rârâni.

16

Paulo iporo njana mbumbu situ sio ilâ pa Jerusalem lawea

¹ Ayo, kala njine naŋa ma aporo ngua tini njana mbumbu njinde miki katu kagona njana kalanzi Maro Kindeni ne tamâta simo Jerusalem lawea. Naŋa ilongu tu miki ma kaveta vetâŋa kie taituni itogo muŋga atula panzi kalo-tawana tamâta nŋu simo Galesia tâno.

² Ikura sânda sânda, miki rârâni taitu-taitu ma kamora mbumbu njapia kakai lâ nemi wurâta tini, aku kao mbumbu pinde ndue ikeno, njana mbumbu njinde ma ipângga rârâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande lâ zo njana naŋa ma ataulo amâ amo kumi kilo, ande wurâta ma ikeno

pami njana karoto mbumbu tu kavilanzi, ande ma tia.

³ Naŋa ilongu tu miki warakami ma kapateanzi tamâta pinde njana sikai nemi wisi-ara njinde silâ Jerusalem. Njineŋga lâ zo ndia naŋa ma amâ apângga pami, ande naŋa ma pepa tonŋe alanzi tamâta njinde njana itula pwataki tu kinzi njinde nâ sikai miki ndamwami njana siveta wurâta njinde kâ. Njineŋga naŋa ma aonzi silâ.

⁴ Tiambo naŋa warakânŋu kala ma alâ Jerusalem tona tâ. Ambo naŋa ilongu pateva tu njinde nde ara, ande naŋa ma akainzi tamâta njinde kalâ.

Paulo ilo tu ma ilâ ikalelenzi Korin nŋu

⁵ Naŋa ma alâ akalelenzi kalo-tawana tamâta simo Masedonia tâno muŋga lâ, njineŋga muli ma amâ apângga pa miki.

⁶ Naŋa atu ma amo kumi ikura zo pinde. Tiambo naŋa ma amo kumi lee pisi ne zo marumbu tâ. Njineŋga lâ zo ndia naŋa ma apilemi ku alâ pa lawea pinde, ande ara njana miki ma kavila naŋa.

⁷ Naŋa tiniŋgu pwâka tu amâ walele pami, njana tu zo njine naŋa ma akura tu amo zo mbwana-mbwana nâ kumi. Ambo Maro Njalae ma isâu pana, ande naŋa ilongu tu ma amo kumi ikura zo luandondo.

⁸ Andeta naŋa ma amo njaina lâ Efesus lawea lee, kumbwa sapâŋa Pentikos ne zo ipângga lâ nŋa,

⁹ njana tu Maro Kindeni ikai nzâla piti pa naŋa lâ, kala wurâta njalae ikeno pana njana atula pâri ara panzi tamâta rârâ simo njine. Taitu tamâta rârâ nde sikai kazâŋa pa naŋa tava.

¹⁰ Ambo Timoti ma imâ ipângga pami, ande naŋa tiniŋgu pwâka tu i ma iruru njana imo kumi. Mine nde naŋa ilongu tu miki ma kavila i njana imo kumi tava wisi pisi nâ, njana tu i uru iveta wurâta pa Maro Njalae, itogo naŋa warakânŋu uru aveta mine.

¹¹ Miki ma ilomi tu i nde tamâta kaa nâ kala kapu mulimi papa ndimo. I ma imo kumi lee ikura lâ zo ndia i ilo pateva tu ma ipilemi ku ilâ, njineŋga miki ma kavila i ku kao iyoka tava wisi pisi nâ itaulo imâ pa naŋa kilo. Naŋa amo ao tiniŋgu pa i tu ma iyoka kunzi nuwala kalo-tawana tamâta itaulo imâ.

¹² Aku naŋa aporo ngua mine njana ninda-nambwe Apolos kâ; ikura zo rârâ naŋa ano kaika pa i tu ma iyoka kunzi ninda-nambwe pinde, lâ zo ndia kinzi ma simâ sikalelemi. Andeta i tini pwâka tu iyoka kunzi lâ zo njine. Mwanŋa nŋa,

† 15:56 56 Njine nde duvi mine; muŋga kinda taruru njana mateja kâ, njana tu Maro Kindeni ne ngua tukuŋa itula pwataki tu kinda nde kiesaka tamwatânda, kala i ma ipare nia pa kinda. Andeta kala njine kinda taruru tia, njana tu i ma ikeka njananzi ne tamâta.

ambo isânda nzâla kulu, ande i ma imâ imo kumi.

Paulo iporo ngua pinde kilo

¹³ Miki ma kapakatona warakami sondo nga, aku kamandi kaika kao nemi kalotawana ilâ sondo pa Maro Njalae nâ. Miki ma karuru nana sâ tonje ndimo; kamandi kaika ku kamo nâ.

¹⁴ Ara nana tini-mwasa ne mâsi ma ipânga njalae lâ nemi vetâna rârâni tini.

¹⁵ Ninggu-nambwe wukale, miki kasama Setepanas ne ngu kilalanzi marumbu lâ. Kinzi simunga panzi tamâta rârâni simo Akaia tâno njinde nana sio nenzi kalotawana ilâ pa Kirisi kâ. Aku kinzi warakanzi ilonzi pateo tu ma sikai kuleja panzi Maro Kindeni ne tamâta. Mine nde nana ano kaika pami tu

¹⁶ miki ma kamo tamâta mine kalonzi, aku kamo tamâta ea sisukanzi nana siveta wurâta njinde kâ kalonzi tona.

¹⁷ Setepanas anga Fortunatus anga Akaikus, kinzi tamâta nato njinde nde simâ sipânga pa nana lâ, aku nana andeka pâta nana amoranzi, nana tu kinzi sikai miki niami ku simâ sikalele nana.

¹⁸ Kinzi sipu tini kaika pa ilongu kalongu, ikura munga siveta pa miki mine. Miki ma ilomi ara nâ nanzani tamâta mine.

¹⁹ Kinzi kalotawana tamâta ngu rârâni simo Esia tâno njine nde kawanzi kari ara imâ pami. Anga Akwila kuku Prisila rua, sitavani kalotawana tamâta njinde uru sipasau lâ kinzi rua nenzi luma ilo, kinzi njinde kawanzi kari ara imâ njalae pami lâ Maro Njalae na.

²⁰ Anga ninda-nambwe kalotawana tamâta rârâni simo nia njine kala kawanzi kari ara imâ pami tona. Nana ilongu tu miki rârâni taitu-taitu ma katano tinimi pinde mbalaunzi, ikura kindi Maro Kindeni ne tamâta uru taveta mine.

²¹ Nana Paulo, nana warakângu akai ngua-njereja ne kelekele lâ mbaungu ilo ku anjere ngua njine lâ pepa tini: kari ara nâ.

²² Ambo tamâta tonje nandai ilo ndo keno pa Maro Njalae, ande ara nana Maro Kindeni ma izavaru tamâta njinde. Maka nema Maro Njalae, kumâ nga!

²³ Maro Njalae Yesu ne wisi-wisi imo kumi.

²⁴ Kindi tapaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Mine nde nana ilongu ndo keno pa miki rârâni.

2 KORIN Pepa Paulo ingere muli panzi kalo-tawana tamâta simo Korin lawea

Paulo ingere ngua panzi kalo-tawana tamâta simo Korin lawea (1 Korin), aku nzimona pinde ilâ lâ, njineŋga ingere pepa tonje kilo panzi. Paulo ilonjo pâri tu tamâta pinde sipono i ne pepa munġaŋa ku sipalele ilonzi kalonzi sipaveta kuku i kawa ngua. Andeta i ilo malia ndo, ŋana tu tamâta pinde lâ Korin situ sitawa i ndue, kala siporo tu i nde pâri-tamâta mao tia. Mine kala lâ pepa njine tini Paulo ipatula tamwata parina pwataki panzi, ŋana wurâta kaika iveta ŋana itula pâri ara kâ, aku ŋana malia wa nâna kie-kie ikai lâ wurâta njinde tini. Paulo ilo ndo keno panzi Korin ngu, aku i ilo tu kinzi ilonzi ma keno mine nâ papa i.

¹ Naŋa Paulo, naŋa amo Yesu Kirisi ne pâri-tamâta ikura Maro Kindeni tamwata ne pateŋga mine. Naŋa amo taitu kuku ninda-nambwe Timoti, kala angere ngua lâ pepa njine tini imâ pa miki kalo-tawana tamâta kamo Korin lawea, katavanzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni simo Akaia tâno njinde.

² Tamânda Maro Kindeni ku Maro Njalae Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Paulo kawa ndanġe pa Maro Njalae ŋana i ne pavilâŋa kâ

³ Kinda ma kawânda ndanġe tapanea nenda Maro Njalae Yesu Kirisi Tama Maro Kindeni tasuka i ŋa kâki! Ina kalo-sukâŋa warika, aku inani uru ipu tini kaika pa kinda rârâni ilonda kalonda.

⁴ Lâ zo ndia malia itu ipânġa pa maka, ande i uru ipu tini kaika pa iloma kaloma. Mine nde maka kala kakura tu kapu tini kaika panzi tinima pinde ilonzi kalonzi, kinzi njinde sisânda malia kie-kie kulu lâ. Maka uru kapu tini kaika panzi lâ vetâŋa kie taituni itogo Maro Kindeni iveta pa maka mine.

⁵ Munġa Kirisi ikai nâna njalae, aku lâ zo njine maka kala uru kakai nâna mine nâ. Mine nde Maro Kindeni ne pavilâŋa imâ njalae pa maka, itogo munġa imâ njalae pa Kirisi mine nâ.

⁶ Lâ zo ndia malia itu ipu maka ndue, ande njinde nde duvi mine; njinde nde ŋana ipu tini kaika pa miki ilomi kalomi wa isuka nemi kalo-tawana wa. Aku lâ zo ndia Maro Kindeni ipu tini kaika pa maka iloma kaloma, ande iveta mine ŋana ipu tini kaika pa miki ilomi kalomi tona. Mine

nde miki kakura tu kamandi kaika ŋana kakai nâna kâ, itogo maka uru kaveta mine.

⁷ Aku maka kaloma tawana tu miki uru kamandi kaika mine. Maka kasama tu miki kakai nâna kuku maka. Mine nde maka kasama tu Maro Kindeni kala ipu tini kaika pa miki ilomi kalomi tona, itogo uru iveta pa maka mine.

⁸ Ninggu-nambwe wukale, maka iloma tu miki ma kalomi ngere ŋana malia njinde munġa ipânġa pa maka lâ Esia tâno. Malia njinde nde njalae tina, kala ipu maka ndue ku ipole nema kaika ndo lâ. Mine nde maka katu ma kamâte.

⁹ Mao nâ, lâ zo njinde maka iloma patea tu mateŋa ne zo nde imâ ipânġa pama lâ. Andeta malia njinde ipânġa pama ŋana duvi njine kâ; Maro Kindeni itu itula pwataki pama tu maka kakura ŋana kapavila warakama kâ, ande tia ndo. I ilo tu maka ma kao tinima pa i simbo nâ tu ivilama, ŋana tu inani nâ ikura ŋana ipanjonzi mateŋa tamâta simandi sânda simo vianzi kilo.

¹⁰ Maro Kindeni ikai maka piti lâ kazâŋa sakamao njinde ilo, kala ŋandai kamâte ŋga. Aku muli i ma iveta vetâŋa kie taituni pa maka kilo. Maka kaloma tawana kaika tu lâ zo ndia kazâŋa sakamao itu izavaruma, ande Maro Kindeni ma ikaima piti lâ kazâŋa njinde ilo tava.

¹¹ Taitu wurâta ikeno pa miki tona ŋana kasuka maka ku kano pa Maro Kindeni tu ivilama. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ma ipalono pa miki rârâni nemi noŋa, aku ma iveta kie ara pama. Njineŋga tamâta rârâ ma simora i ne pavilâŋa njinde, kala ma kawanzi ndanġe pa i ŋana vetâŋa njinde iveta ŋana ivila maka kâ.

Paulo itula i ne vetâŋa pinde duvi pwataki

¹² Ayo, naŋa uru andeka njalae ŋana njine kâ; naŋa apasama lâ warakânġu ilonġu kalonġu tu naŋa uru aveta vetâŋa sondo wa vetâŋa mao nâ panzi tamâta rârâni, ikura Maro Kindeni ne pateŋga mine. Aku lâ zo munġaŋa njinde naŋa amo kumi, ande naŋa apono muli sondo ndo pa vetâŋa mine. Taitu tâno njine ne ilo-kalo ŋandai ivila naŋa ŋana aveta mine ŋga. Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pana lâ, kala i walo kaika ilana ŋana aveta mine.

¹³⁻¹⁴ Aku lâ zo ndia rârâni naŋa anġere ngua lâ pepa tini ku ao imâ pami, ande naŋa ŋandai anġere ngua malia ŋga. Naŋa uru anġere ngua malalâka nâ, kala miki kakura tu kapono ku kasama duvi sondo. Mao nâ, zo pinde miki kazizâla ŋana nanenġu ngua pinde duvi

kâ. Taitu nanenğu morâņa tu miki ma muli kasama nanenğu ngua rârâni duvi sondo. Njinenğa lâ nenda Maro Njalae ne zo nana itaulo imâ kilo kâ, ande miki ma kandekana naņa, aku naņa kala ma andekana miki mine nâ.

¹⁵⁻¹⁶ Nanayoni naņa kalonğu tawana tu miki ilomi ndeka mine nâ nana naņa kâ. Mine nde ilonğu patea tu ma amâ akalele miki munğa lâ, njinenğa ma alâ pa Masedonia tâno. Aku ilonğu patea tu lâ zo ndia naņa ma apile Masedonia tâno, ande naņa ma ataulo amâ amorami kilo, nana miki ma kavilana nana alâ pa Judia tâno kâ. Naņa ilonğu patea tu ambo ma aveta mine, ande Maro Kindeni ma ikura tu iveta kie ara pa miki kilo.

¹⁷ Mao nâ, nanenğu pateņa ikeno mine munğani lâ, andeta naņa amâ akalelemi tia. Andeta mana mana, a? Tiambo miki ilomi patea tu naņa alanemi, a? Tiambo miki katu naņa apaveta kuku tâno tamâta nenzi mâsi, kala uru kawânğu tu, “Ara, naņa ma aveta mine”, andeta aporo lâ ilonğu tu, “Naņa ma aveta mine tia”, a?

¹⁸ Mine tia ndo! Maro Kindeni uru ipono muli pa ne ngua pânja rârâni, aku lâ i nao naņa apaimi tu naņa nğandai tamâta nana memelânğu rua nğa.

¹⁹ Maka pâri-tamâta nato, naņa nğa Sailas nğa Timoti, maka munğa katula Maro Kindeni Natu Yesu Kirisi parina pami, aku i nğandai tamâta nana ipa ngua tonje njinenğa ipalele ilo-kalo kâ. I kawa ngua rârâni nde mao ku mao kanaņo.

²⁰ Maro Kindeni ne ngua pânja rârâ keno, aku Kirisi tamwata ma iveta ngua pânja nğinde rârâni taitu-taitu ipânğa kanaņo. Mine nde lâ zo ndia kinda kalonda ngere nana Maro Kindeni ne ngua pânja kâ, ande kinda kalonda ngere nana Yesu Kirisi tona, kala taporo “Mao nâ!” ku tapanea Maro Kindeni tasuka i nja kâki.

²¹ Miki wa maka wa tapasipa kuku Kirisi lâ, aku Maro Kindeni tamwata ivila kinda nana tamandi kaika kâ. Nanayoni ina ipatea kinda pa i tamwata,

²² aku io ne mâsi kilala lâ tininda nana itula ne pateņa nğinde pwataki. Mao nâ, isupwa Koroani Sapânja imâ imo ilonda, nana kinda ma tasama sondo tu i ma muli iveta vetânja arara kie-kie pinde pa kinda tona, ikura i munğa ipa ngua tu ma iveta mine.

²³ Maro Kindeni isama nanenğu ilo-kalo ndoni marumbu lâ. Mine nde naņa ano pa i tamwata tu ma isuka nanenğu ngua

njine; naņa aporo ngua mao nâ pami tu naņa tiniņgu pwâka tu aveta malia pami, aku nana duvi taitu nğinde nâ naņa apalele ilonğu kalonğu kala nğandai amâ pa Korin lawea nğa.

²⁴ Andeta wurâta ikeno pa naņa nana akai poe kaika pa nemi kalo-tawana, ande tia, nana tu nemi kalo-tawana uru isukami nana kamandi kaika kâ. Andeta wurâta naņa aveta pami njine nde nana duvi taitu njine nâ; naņa atu avilami nana nemi ndekânja ma ipânğa njalae.

2

¹ Lâ zo nğinde, naņa tiniņgu pwâka tu ma aveta miki ilomi malia kilo, itogo munğa aveta mine. Mine nde naņa ilonğu patea tu naņa ma amâ akalelemi walele tia.

² Nğinde nde duvi mine; ambo naņa ma aveta miki ilomi malia, ande ea ma ikura tu iveta naņa ilonğu ndeka, a? Tia ndo, nana tu miki warakami nâ uru kaveta naņa ilonğu ndeka, andeta miki ma kamo tava ilomi malia nâ.

³ Mao nâ, mikini nde tamâta nana kaveta naņa ilonğu ndeka kâ. Mine nde naņa tiniņgu pwâka tu amâ walele pami ku asânda malia kulu. Nana duvi njinde kâ naņa ilonğu patea tu ma amâ amorami tia, kala ao pepa njinde imâ pami lâ. Naņa asama tu lâ zo ndia naņa andeka, ande miki rârâni kala kandeka mine nâ.

⁴ Mao nâ, munğa, lâ zo nğinde nangere ngua nğinde lâ pepa tini, ande naņa kalonğu loko njalae tina nğanami ku ilonğu malia ndo, kala amo ata nâ. Taitu naņa nğandai angere ngua nğinde pami nana aveta ilomi malia nğa. Naņa angere pami nana miki ma kasama tu naņa ilonğu ndo ikeno pami.

Paulo ilo tu kinzi Korin nğu ma sipile nenzi wisi-nâna nana ninzi-nambwe tonje ne vetânja soki kâ

⁵ Mao nâ, tamâta tonje munğa iveta vetânja soki, andeta i ne vetânja nğinde nğandai iveta naņa ilonğu malia nğa. Naņa tiniņgu pwâka tu aporo ngua kaika nana i ne vetânja nğinde kâ. Taitu naņa ma aporo mine tu i ne vetânja nğinde iveta miki pinde ilomi malia ndo. *

⁶ Andeta miki katu nana tamâta nğinde ne vetânja marumbu lâ, aku nanenğu morâņa tu ara, ikura lâ.

⁷ Mine nde ara nana miki ma kapile nemi wisi-nâna nğinde, aku kalomi kapa nana i ne vetânja soki nğinde kâ. Aku ara nana miki ma kapu tini kaika pa i ilo kalo

* **2:5** Kinzi ilo-kalo tamâta pinde situ Paulo iporo nana tamâta nğinde munğa iveta vetânja sakamao kala Paulo imbita kaika (kumora 1 Korin 5:1-5). Anğa pinde situ iporo nana tamâta tonje imo Korin ku ikai kazânja njalae pa Paulo lâ nğu naonzi.

tona. Tia ma i ilo malia ndo, aku kalo-
lokoni njinde ma itawa i ndue ndo lâ.

⁸ Mine nde naŋa ano pami tu kaveta
kemi ara papa i, ŋana ma isama tu miki
ilomi ndo ikeno papa i.

⁹ Ngua njinde naŋa muŋga aŋgere ku ao
imâ pami, ande njinde naŋa aŋgere ŋana
akai samâŋa pami nâ. Naŋa atu asama
mine; tiambo miki uru kapono muli pa
nanenŋu ŋgua wa vetâŋa ikura zo rârâni,
tiya?

¹⁰ Ambo miki ma kazavaru tamâta njinde
ne vetâŋa soki piti lâ tini, ande naŋa kala
ma aveta mine nâ. Iveta vetâŋa soki ŋalae
pa naŋa nde tia, andeta lâ zo ndia tamâta
tonge iveta vetâŋa soki pa naŋa, ande
naŋa uru azavaru i ne soki njinde piti lâ
tini lâ Kirisi nao. Naŋa ilonŋu tu miki ma
kamora nanenŋu vetâŋa njinde ku koka
muli.

¹¹ Tia ma Sadana ilanŋe kinda wa ipole
kinda wa. Kinda ŋandai tazizâla ŋana i
ne ilo-kalo wa ne mâsi paveŋga wa.

Paulo itu imora Titi

¹² Muŋga, lâ zo njinde naŋa alâ pa Troas
lawea ŋana atula pâri ara ŋana Kirisi kâ
pwataki panzi, ande naŋa amora tu Maro
Ŋalae ikai nzâla piti pana ŋana aveta
wurâta njinde kâ.

¹³ Andeta naŋa ilonŋu putuka lâ, ŋana
tu ningu-nambwe Titi nde nao tia lâ. †
Mine kala apilenzi lâ Troas lawea, aku alâ
pa Masedonia tâno.

*Maro Kindeni ne walo kaika uru ivila
kinda ŋana tapole parana kâ*

¹⁴ Taitu kala njine naŋa kawânŋu
ndange ŋalae ilâ pa Maro Kindeni, ŋana
tu maka kapasipa kuku Kirisi lâ, aku
Kirisi ipole kazâŋa rârâni. Mine nde
Maro Kindeni ikaima koka Kirisi muli kala
kandeka kalâ. Maro Kindeni wurâta ilua
maka ŋana kalâ kakura nia nia katula
ŋgua pwataki ŋana Kirisi kâ, aku ŋgua
njinde nde itogo kekelele kuwae ara ndo
mwasina, lawea itapala kala ilâ isala nia
ndoni.

¹⁵ Mao nâ, maka warakama nde katogo
kekelele kuwae ara ndo Kirisi ikai ku
ipatarâwa pa Maro Kindeni. Kuwae njinde
nde ilâ panzi tamâta njinde soka nzâla
njinde ilâ pa samba lawea, aku ilâ panzi
tamâta njinde soka nzâla njinde ilâ pa yââ
ŋalae ne mbââ tona.

¹⁶ Tamâta pinde soka nzâla njinde ilâ pa
yââ ŋalae ne mbââ, aku kinzi njinde sinjo
kuwae njinde ku situ njinde nde mateŋa
ne kuwae sakamao. Aku mao nâ, kuwae
njinde ikainzi silâ pa mateŋa nâ. Anŋa

tamâta pinde nde soka nzâla njinde ilâ pa
samba lawea, aku kinzi njinde sisama tu
njinde nde via ne kuwae ara ndo. Aku mao
nâ, kuwae njinde ikainzi silâ pa via nia.
Opopo, ea nde tamâta ara kala ikura tu
iveta pâri-tamâta nenzi wurâta njine, a?

¹⁷ Tamâta rârâ uru soka silâ wa simâ wa
situla Maro Kindeni kawa ŋgua, andeta
ŋandai ilonzi papa i ŋga; kinzi ilonzi pa
mbumbu uru sikai ŋana nenzi wurâta
njinde. Kinzi silanjenzi tamâta tu Maro
Kindeni kawa ŋgua nde kekelele ŋana
tapako kâ. Anŋa maka ŋandai katogonzi
tamâta njinde ŋga. Maro Kindeni tamwata
ipatea maka ku isupwama tu katula i
kawa ŋgua. Mine nde maka kakai Kirisi
ndamwa ku kamandi Maro Kindeni nao
katula ŋgua mao nâ.

3

*Kinzi pâri-tamâta simo ŋgua pâŋa
wasaseki ne wurâta tamâta*

¹ Mana mana, a? Tiambo miki katu naŋa
aŋgere ŋgua kaŋa mine pami ŋana kapan-
dekâna maka warakama kilo, a? Tia ndo.
Kinzi pâri-tamâta lanŋe pinde ilonzi
tu tamâta ŋalajala ma sinŋere ŋgua
ŋananzi lâ pepa tini, ŋana itula pwataki
pami tu kinzi nde tamâta ara. Anŋa kinzi
pinde ilonzi tu miki ma kaŋgere ŋgua
ŋananzi lâ pepa tini, ŋana itula pwataki
tu miki ilomi ara nâ panzi. Taitu maka
ŋandai katogonzi tamâta njinde ŋga.

² ŋana tu miki warakami nde katogo
pepa ŋana itula maka kilalama pwataki tu
maka nde pâri-tamâta mao. Naŋa asama
sondo lâ ilonŋu tu njinde nde ŋgua mao,
aku kinzi tamâta rârâni sikura tu simora
nemi kalo-tawana kala sisama maka ki-
lalama pwataki lâ.

³ Aku miki kilalami kala ipânŋa nia yo
tu miki katogo pepa tonŋe Kirisi tamwata
inŋere ku io maka mbauma ilo ŋana kakai
kalâ. Andeta Kirisi ŋandai ikai puro wanŋai
njinenŋa inŋere ŋgua njinde lâ mira tonŋe
tini ŋga. Ikai Maro Kindeni Via Tamwata
ne Koroani ku inŋere ŋgua njinde lâ ilomi
kalomi.

⁴ Maka ŋandai karuru ŋana kaporo
ŋgua kaŋa mine ŋga, ŋana tu Kirisi itula
pwataki pama tu Maro Kindeni tamwata
ipateama ŋana kaveta wurâta njine kâ.

⁵ Taitu maka ma kapasuka warakama
tinima ku kaporo tu, "Maka warakama nâ
kakura tu kaveta wurâta njine", ande ma
tia. ŋana tu Maro Kindeni simbo nâ ivila
maka, kala kaveta wurâta njine.

† 2:13 13 Titi muŋga imo Korin lawea, aku Paulo itu i ma itaulo imâ itapâri papa ŋana kinzi Korin ŋgu nenzi
saŋonâŋa. Andeta Titi imo Troas tia, kala Paulo iroto lee isânda kulu lâ Masedonia tâno.

⁶ Inani ivila maka, kala maka kapângga ngua pâña wasaseki ne wurâta tamâta. Andeta nema wurâta nandai nana katula ngua tukuña pwataki nga; nema wurâta nde nana katula pâri ara Koroani Sapâña uru itula nînde pwataki. Nana tu ngua tukuña uru ionzi tamâta lâ nzâla nînde ilâ pa materja kâ, anja Koroani Sapâña uru via wasaseki ilanzi tamâta.

⁷ Miki kalomi ngere sondo nga; nia ndoyo, lâ zo nînde Maro Kindeni ingere ngua tukuña lâ mira tini ku ilua kindi, ande i tamwata kilala ipângga nia yo, itogo sinâla mwasina. Mine nde Mose nao sinala kaika ndo, kala kinzi Isrel ngu sikura tu silea pa i nao, ande tia. Andeta muli nga sinâla nînde nde marumbu lâ. Ayo, ngua tukuña uru ionzi tamâta lâ nzâla nînde ilâ pa materja kâ, andeta Maro Kindeni ne sinâla kaika nînde nde iyoka tava imâ.

⁸ Anja lâ zo nana Maro Kindeni io Koroani imâ ilonda nana iveta ngua pâña wasaseki ipângga kanajo, ande i ne sinâla more-more njae nde iyoka tava imâ, aku nînde ipole ngua tukuña ne sinâla ndo lâ.

⁹ Mao nâ, ngua pâña munğâña ne ngua tukuña nde ikai Maro Kindeni ne pareña nia imâ panzi tamâta, andeta tukuña nînde ipângga tava Maro Kindeni ne sinâla njae. Anja ngua pâña wasaseki nde iveta nzâla panzi tamâta nana simo ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, aku i ne sinâla more-more njae iyoka tava ngua pâña wasaseki nînde imâ.

¹⁰ Munğa kindi ilonda pateo tu ngua tukuña nde kekeleke ara nâ. Andeta kala nîne pâri ara ipângga kekeleke ara ku ara ndo, ipole ngua tukuña ndo lâ.

¹¹ Mao nâ, nia ndoyo ngua pâña munğâña ne ngua tukuña nde ipângga tava Maro Kindeni ne sinâla njae. Andeta ngua tukuña nde kekeleke nana nao tia kâ. Anja ngua pâña wasaseki ne pâri ara nînde nde ma nao tia lâ, ande tia; nînde ma imo mine ku imo nâ. Mine kala Maro Kindeni ne sinâla more-more njae nde iyoka kuku pâri ara imâ, aku ipole ngua tukuña ne sinâla ndo lâ.

¹² Maka nema kalo-tawana nde ikeno kaika mine. Mine nde maka karuru nana katula pâri ara pwataki kâ, ande tia.

¹³ Maka nandai kaveta itogo Mose munğa iveta nga. Nia ndoyo, lâ zo nînde i nao sinala yo, ande ikai lalava pinde ku ipono nao. I tini pwâka tu kinzi Isrel ngu ma sisama tu sinâla nînde nde laiti nana marumbu kâ.

¹⁴ Andeta Isrel ngu ilonzi kalonzi nde pasâsâe lâ, kala zo nîne kinzi simo mine ku simo njae yo. Lâ zo nana kinzi sipono ngua nana ngua pâña munğâña nînde, ande Mose ne lalava ndainani nâ ipono

ilonzi kalonzi yo. Nana tu tamâta ea kinzi sipasipa kuku Kirisi, ande Maro Kindeni itikia lalava nînde piti lâ kinzi nînde nâ ilonzi kalonzi.

¹⁵ Mao nâ, lâ zo ndia kinzi Isrel tamâta sipono Mose ne ngua tukuña, ande lalava nînde ipono ilonzi kalonzi ikeno mo njae yo.

¹⁶ Andeta lâ zo nana tamâta tonje ipalele ilo kalo ku io ne kalo-tawana ilâ pa Maro Njae, ande lâ zoni ndaina nâ Maro Kindeni itikia lalava nînde piti lâ tamâta nînde ilo kalo.

¹⁷ Maro Njae nde imo taitu kuku Koroani. Ambo Maro Njae ne Koroani imo tamâta tonje ilo, ande sâ tonje ikura tu ipono tamâta nînde nao, ande tia.

¹⁸ Aku mine nâ, kekeleke tonje ikura tu ipono kindi kalo-tawana tamâta naonda, ande tia. Mine kala Maro Njae ne sinâla njae imâ pa kindi, aku kindi tapângga tatogo ndunğu nana ipane sinâla nînde ilâ isinalanzi tamâta pinde. Sinâla nînde iyoka pa Maro Njae, ina Koroani, kala imâ pa kindi. Aku sinâla ndainani nâ ma ilele kindi kilâlânda lee, tapângga tatogo Maro Njae tamwata mine.

4

Kinzi pâri-tamâta nde sitogo kulo mwasina

¹ Maro Kindeni nde kalo-sukâña warika, aku nana duvi nînde kâ i wurâta nîne ilua maka nana katula pâri ara kâ. Mine nde lâ zo ndia malia ipângga pama, ande nema kalo-tawana ikeno kaika nâ.

² Mao nâ, maka kapu mulima ndo pa vetâña sakamao kie-kie rârâni kinzi tamâta uru sipaveo ku siveta nînde. Maka kakai lajeña panzi tamâta tia ndo, aku maka kalele Maro Kindeni kawa ngua ipângga kie tonje tia ndo. Maku uru katula ngua mao nâ ipângga nia yo. Mine nde kinzi tamâta sisama maka kilalama pwataki tu maka kaveta wurâta sondo ndo lâ Maro Kindeni nao.

³ Mao nâ, kekeleke tonje ipono tamâta pinde ilonzi kalonzi, kala sisama pâri ara maka uru katula nîne duvi pwataki, ande tia. Andeta kinzi nînde nde tamâtani ndaina kala soka nzâla nînde ilâ pa yâa njae ne mbââ. Kinzi nînde nâ sizizâla nana pâri ara duvi kâ.

⁴ Kinzi kalonzi tawana tia, nana tu Sadana, ina tâno nîne ne maro lajeña sakamao, ande ipono ilonzi kalonzi marumbu lâ. Mine nde pâri ara nana Kirisi kâ ne sinâla isinala ilonzi kalonzi, ande tia. Kirisi ina itula Maro Kindeni kilala ara nînde pwataki.

⁵ Miki kalonjo nga; maka n̄andai uru katula ngua n̄ana warakama nema vet̄aŋa nga. Ngua maka uru katula pwataki n̄inde nde mine; Yesu Kirisi i nde Maro N̄alae, aku maka kapaipa kuku i lâ kala kamo miki nemi wur̄ata tam̄ata.

⁶ Nia ndoyo Maro Kindeni iporo itu kaika pa sin̄ala tu, "Sin̄ala ip̄aŋga lâ nia kondoma!", aku sin̄ala ip̄aŋga lâ. Aku inani kala iveta ne sin̄ala ipane maka iloma kaloma lâ. Mine nde maka kasama Maro Kindeni kilala pwataki lâ, n̄ana tu i kilala n̄inde ip̄aŋga nia yo lâ Yesu Kirisi tini.

⁷ Opopo, p̄ari ara n̄inde nde kelekele ara ndo! Andeta Maro Kindeni io p̄ari ara n̄inde im̄a pa maka tam̄ata kaa n̄a n̄ana katula pwataki k̄a. N̄inde itogo Maro Kindeni ikai kelekele tonge kulu n̄alae tina, ku izeze lâ kulo kaa n̄a ilo. Mine nde kinzi tam̄ata sikura tu sisama mine; walo kaika n̄ine kala uru ip̄aŋga nia yo lâ maka nema wur̄ata tini, ande n̄inde n̄andai maka nema walo nga. N̄ine nde Maro Kindeni tamwata ne walo kaika.

⁸ Malia kie-kie uru ip̄aŋga pa maka ikura nia ndoni, andeta malia n̄inde n̄andai ipu maka ndue ndo nga. Ikura zo r̄âr̄a maka iloma kura tia, andeta maka n̄andai kapile nema kalo-tawana nga.

⁹ Tam̄ata r̄âr̄a siveta kenzi sakamao pa maka, andeta Maro Kindeni n̄andai ipile maka nga. Zo pinde kinzi sipu maka p̄ata lâ, andeta kinzi n̄andai sipolema nga.

¹⁰ Ikura zo r̄âr̄ani maka kasama tu kinzi kaz̄aŋa tam̄ata situ sipu maka p̄ata kam̄ate, itogo muŋga sipu Yesu p̄ata im̄ate mine. Andeta maka kamo viama kamo n̄ai yo, aku n̄inde itula pwataki tu Yesu kala imo via mine n̄a.

¹¹ Maka kapaipa kuku Yesu lâ. Mine nde ikura zo r̄âr̄ani maka kamo viama yo, kinzi kaz̄aŋa tam̄ata situ sipu maka p̄ata kam̄ate. Andeta tia. Mine nde maka karaema kaa n̄ine itula pwataki tu Yesu kala imo via mine n̄a.

¹² Mine nde m̄ateŋa ikai wur̄ata n̄ana izavaru maka, aŋga via nde ikai wur̄ata n̄ana ivila miki.

¹³ Ngua ikeno lâ w̄aŋḡiŋa panēaŋa k̄a ne pepa tini mine tu, "N̄aŋa kalonju tawana Maro Kindeni; mine nde aporo atula ngua pwataki lâ." Aku kalo-tawana kie taituni mine kala ikeno pa maka tona. Mine nde maka kala mine n̄a kaloma tawana ku katula ngua pwataki,

¹⁴ n̄ana tu Maro Kindeni ipaŋo Maro N̄alae Yesu imandi s̄anda imo via kilo, aku maka kasama tu inani ma ipaŋo maka mine n̄a, ku ma ikai maka wa miki wa tal̄a kuku Yesu tamandi Maro Kindeni nao.

¹⁵ N̄aŋa asama tu malia kie-kie kala ip̄aŋga pa maka n̄inde nde n̄ana ivila miki k̄a. Mine nde muli nga Maro Kindeni ne wisi-wisi ma il̄a lee ip̄aŋga panzi tam̄ata pinde r̄âr̄a tona, kala kinzi n̄inde r̄âr̄ani ma kalonzi tawana ku ma kawanzi ndaŋge n̄alae pa Maro Kindeni sipanea i.

Kinzi p̄ari-tam̄ata nenzi kalo-tawana nde ikeno kaika lâ

¹⁶ N̄ana duvi n̄inde k̄a maka n̄andai iloma malia kala kapile nema wur̄ata nga. Mao n̄a, karaema n̄ine nde il̄a n̄ana nao tia k̄a, aŋga iloma nde uru ikai walo wasaseki ikura zo zo.

¹⁷ Nanenju ngua n̄inde nde duvi mine; malia kie-kie uru ip̄aŋga pa maka, andeta n̄inde nde kelekele kiri-mwata n̄a, aku ma ikeno ikura zo mbwana-mbwana n̄a. Ambo maka ma kamandi kaika n̄ana kakale malia n̄inde k̄a, ande muli nga maka ma kamo ara kuku Maro Kindeni ku kamo n̄a. Maka ma kamo ara ndo, aku n̄inde ma ipole tâno n̄ine ne malia r̄âr̄ani ndo lâ.

¹⁸ Mine nde maka n̄andai kalea il̄a pa tâno ne kelekele n̄ine kinda tamora lâ mat̄anda nga. Maka kalea kaika il̄a pa samba ne kelekele n̄inde kinda takura tu tamora lâ mat̄anda tia. N̄ana tu kelekele uru tamora lâ mat̄anda n̄inde ma ikeno zo mbwana-mbwana n̄a, aŋga kelekele arara takura tu tamora lâ mat̄anda tia n̄inde, ande ma ikeno mine ku imo n̄a.

5

¹ N̄ana tu maka kasama n̄ine: kinda karaenda n̄ine nde itogo p̄ala uru tamo ilo mwasina. Ambo luma n̄ine ma sapir̄aŋa lâ, ande Maro Kindeni tamwata ma muli luma tonge ilua kinda n̄ana tamo ilo. Andeta n̄inde n̄andai luma tonge tam̄ata siveta lâ mbalaunzi nga; luma n̄inde ikeno samba ilo, aku ma ikeno mine ku imo n̄a.

² Kala zo n̄ine kinda tamo p̄ala n̄ine ilo, aku tamo tata n̄a. Mine nde maka iloma ndo tu Maro Kindeni ma ikai nema luma n̄inde ikeno samba ilo, aku ma isawa lâ tinima itogo pasawaŋa mine.

³ N̄ana tu lâ zo luma wasaseki n̄inde ma itura kinda lâ, ande kinda ma tamo tininda kaa n̄a tia.

⁴ L̄a zo n̄ine kinda tamo yo lâ tâno n̄ine ne p̄ala ilo, aku ilonda malia kala tamo tata n̄a. Taitu maka n̄andai iloma tu ma kapile karaema siŋga n̄ine nga. Maka iloma ndo tu Maro Kindeni ma isawa karae wasaseki n̄inde itura maka itogo pasawaŋa mwasina. N̄inenja via mao n̄inde ma ipaŋando karaema kaa n̄ine ndo lâ.

⁵ Maro Kindeni tamwata ipatea tu ma iveta vetāḡani ndaina pa kinda, kala ina iveta maka kaluku lâ ḡana kakai luma wasaseki ḡinde. Aku ina io ne Koroani imā imo kinda ilonda. Mine nde maka kasama tu i ma muli iveta vetāḡa arara kie-kie pa kinda tona.

⁶ Maka uru kaloma ḡgere ḡana i ne vetāḡa arara ḡinde kâ, aku ḡinde ipu tini kaika pa iloma kaloma kala kamandi kaika ikura zo zo. Maka kasama tu lâ zo kinda tamo yo lâ karaenda ḡine ilo, ande kinda tamo Maro ḡalae tini laiti, nde tia.

⁷ Kala zo ḡine kinda takura tu tamora i nao tia, taitu maka nema kalo-tawana ikeno pa i nâ.

⁸ Maka kaloma tawana i kaika lâ, aku kasama tu ambo maka ma kapile karaema ḡine ku kalâ kamo Maro ḡalae tini laiti, ande ḡinde ma ara ndo.

⁹ Ambo maka ma kamo karaema ḡine ilo tâku kamo samba lawea tâku, ande maka iloma ndo pa kelekele taitu ḡine nâ; maka iloma ndo tu kapaveta kuku vetāḡa ndia Maro ḡalae ilo papa ḡinde.

¹⁰ ḡana tu Maro Kindeni ne pateāḡa ikeno tu kinda rârâni ma muli tamandi lâ ḡgua-samāḡa tamwata Kirisi ne ḡgua nia. Aku i ma kulu ilua kinda taitu-taitu, ikura wurâta ndia rârâni muḡa taveta lâ zo ḡana kinda tamo karaenda ḡine ilo yo. Ambo kinda muḡa taveta wurâta ara, ande i ma itu ḡana ḡinde kâ. Ambo kinda taveta wurâta ara tia, ande i ma ipare nia pa kinda ḡana ḡinde kâ.

Paulo ne wurâta nde ḡana igagatinzi ḡana sipāḡa ilonzi kalonzi taitu kuku Maro Kindeni kilo

¹¹ Maka uru kameḡe ḡana Maro ḡalae kâ ku kamo i kalo. Mine nde maka kakai wurâta ḡana kasowe tamâta ilonzi kalonzi. Maro Kindeni isama nema ilo-kalo wa vetāḡa rârâni marumbu lâ, aku naḡa ilonḡu tu miki kala ma kasama maka kilalama sondo mine nâ.

¹² Naḡa ḡandai aporo ḡgua mine pami ḡana kapandekâna maka warakama kilo ḡa. Naḡa ilonḡu tu miki ma kasama maka kilalama sondo, ḡana miki ma kandekana maka. ḡineḡa lâ zo ndia tamâta pinde sindekananzi tamâta pinde ḡana nenzi vetāḡa ikeno pa nia yo nâ, ande miki ma kakura tu kaporo ḡgua sondo nâ taulo panzi ḡana maka kâ.

¹³ Ambo tamâta pinde situ maka nde tamâta kapa nâ, ande maka ma kaloma loko ḡana ḡinde kâ nde tia, ḡana tu maka kaloma tawana Maro Kindeni kala kaveta wurâta ḡine. Ambo kinzi pinde situ maka nema ilo-kalo nde ara nâ, ande ḡinde nde ḡana ivila miki kâ.

¹⁴ Maka kaloma tawana tu Kirisi simbo nâ ikai kinda rârâni niânda ku imâte, aku ḡinde itogo kinda rârâni tamâte kuku i. Mine nde Kirisi ne tini-mwasa ḡinde ikai poe pa nema vetāḡa rârâni.

¹⁵ Kirisi imâte ḡana ivila kinda rârâni. I ilo tu kinda kala tamo viânda ḡine ma tapile mâsi ḡana tapono muli pa warakânda nâ nenda pateāḡa, aku ma tapaveta kuku mâsi ḡana taponu muli pa i ne pateāḡa nâ, ḡana tu inani imâte ḡana ivila kinda kâ, ḡineḡa Maro Kindeni ipaḡo i imo via kilo.

¹⁶ Mine nde nanayoni, lâ zo ḡinde nema kalo-tawana ipāḡa mine, ande maka kapile mâsi ḡana kalea pa tinima pinde nenzi vetāḡa ikura tâno ḡine ne ilo-kalo nâ. Mao nâ, muḡa maka taponu muli pa tâno ḡine ne ilo-kalo nâ ku kalea pa Kirisi ne vetāḡa, andeta maka kapile nema mâsi ḡinde marumbu lâ.

¹⁷ Mine nde miki kalonḡo ḡa; ambo tamâta tonḡe ipasipa kuku Kirisi, ande Maro Kindeni iveta i ipāḡa tamâta wasaseki ndo. I ne ilo-kalo sinḡa wa vetāḡa sinḡa rârâni nde marumbu ndo lâ, aku ipaveta kuku ilo-kalo wa vetāḡa wasaseki nâ.

¹⁸ Maro Kindeni tamwata iveta mine pa kinda. Muḡa kinda tamo i ne kazâḡa tamâta, andeta Kirisi ne mateḡa ikai nzâla piti pa Maro Kindeni tu ilele kinda tapāḡa i ninambwe wukale. Kala ḡine i wurâta ilua maka ḡana katula pâri ara ḡinde pwataki panzi tamâta pinde, ḡana kinzi kala ma sikura tu sipāḡa i ninambwe wukale tona.

¹⁹ Maka uru katula ḡgua mine; Maro Kindeni isupwa Yesu imâ ḡana iveta nzâla panzi tamâta rârâni ḡana ma sikura tu sipāḡa i ninambwe wukale. Aku kinzi ea kalonzi tawana i, ande Maro Kindeni ma kalo ḡgere kilo ḡana nenzi kiesaka kâ, ande tia. Aku ina wurâta ilua maka pâri-tamâta ḡana kalâ katula ḡgua ndainani nâ panzi tamâta pinde, ḡana kinzi kala ma sikura tu sipāḡa i ninambwe wukale tona.

²⁰ Mine nde maka kakai Kirisi ndamwa ku katula i ne ḡgua pwataki. ḡinde itogo Maro Kindeni tamwata isarâwa panzi tamâta lâ maka kawama. Maka kakai Kirisi kawa ku kano kaika pami tu miki ma kasâu pa Maro Kindeni tu ilele ilomi kalomi, ḡana miki ma kapile mâsi ḡana kamo Maro Kindeni ne kazâḡa tamâta, ku kapāḡa i ninambwe wukale.

²¹ Kirisi iveta kiesaka tonḡe tia ndo; andeta Maro Kindeni ilo tu ma ivila kinda, kala io nenda kiesaka rârâni kâki Kirisi kulu. I ne vetāḡa ḡinde nde duvi mine; i ilo tu kinda ma tapasipa kuku Kirisi,

ņana i ma io tamwata ne ara ndoni kâki kulunda ku iveta kinda tapânga tamo ilonda mbâra-mbâra ndo lâ i nao.

6

Kinzi pârî-tamâta sikai malia rârâ ñana nenzi wurâta kâ

¹ Maka kaveta wurâta kuku Maro Kindeni. Mine nde maka kano kaika pami tu miki ma kaveta Maro Kindeni ne wisiwisi miki muᅅga kakai ᅅinde tu ilâ kaa nâ ndimo.

² ᅅana tu Maro Kindeni kawa ᅅgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Nanayoni naᅅa warakāᅅgu apatea zo ᅅana ma aveta keᅅgu ara pami ku ayautemi piti lâ kazâᅅa ilo. Naᅅa amo lee ᅅineᅅga zo ᅅinde ipāᅅga lâ, aku lâ zoni ndaina naᅅa apaloᅅo pa nemi sarawâᅅa kala avilami lâ.”

Ayo, kala ᅅine naᅅa apaimi tu zoni ᅅaina nâ nde Maro Kindeni ne zo ᅅana iveta kie ara pami! Zoni ᅅaina nâ nde i ne zo ᅅana iyautemi piti kâ!

³ Maka tinima pwâka tu tamâta tonᅅe ma ilelea maka pârî-tamâta ᅅana nema wurâta kâ. Mine nde maka uru kanᅅeᅅe ᅅana mâsi ndia rârâni uru iveta tamâta nenzi kalo-tawana tu imbe kâ.

⁴ Andeta maka iloma tu nema vetâᅅa rârâni ma itula pwataki tu maka kamo Maro Kindeni ne wurâta tamâta. Mine nde lâ zo ndia malia ᅅalaᅅala kie-kie itu ipāᅅga pama ᅅana itawa maka ndue kâ, ande maka uru kamandi kaika ku kamo nâ.

⁵ Zo pinde kinzi kazâᅅa tamâta sipu maka pâta, aᅅga zo pinde sioma kamo luma sakamao ilo, aᅅga zo pinde ᅅgu ᅅalae simandi siᅅe maka ku siyoroa maka sakamao ndo. Maka uru kamakâsa ᅅalae, kala kakeno mâsa-kulânda tia ndo. Aku putole uru ipuma pâta tona.

⁶ Maka nema ilo-kalo tava nema vetâᅅa rârâni nde mbâra-mbâra ndo, aku kapaveta kuku ilo-kalo ara nâ. Maka uru wisima nâna walele tia, aku uru kaveta kema ara nâ panzi tinima pinde. Koroani Sapâᅅa nde imo kuma, aku iloma ndo ikeno mao nâ panzi tamâta rârâni.

⁷ Maka uru katula ᅅgua mao kanaᅅo, aku Maro Kindeni ne walo kaika nde ikeno pama. Maka nema vetâᅅa arara nde itogo nema ua wa maramuᅅa mwasina, aku ᅅinde ikeno mbauma pa wia kâ ilo wa mbauma pa ᅅâsi kâ ilo wa.

⁸ Tamâta pinde uru sisuka maka ᅅama kâki, aᅅga pinde nde sitawa ᅅama ndue. Tamâta pinde uru sivaligi maka, aᅅga pinde nde sipaneama. Kinzi pinde situ

maka nde laᅅeᅅa tamwatama. Andeta tia; maka uru kaporo ᅅgua mao nâ.

⁹ Tamâta pinde situ maka nde tamâta kaa nâ, andeta maka kilalama nde ipāᅅga nia yo lâ. Maka katogo tamâta i ne zo laiti ᅅana imâte kâ, andeta kamo viama kamo ᅅai yo. Maka kakai nâna ᅅalae, andeta ᅅandai kamâte ᅅga.

¹⁰ Zo pinde maka kaloma sukâᅅa ᅅalae tina, andeta maka uru kamo kandeka nâ ikura zo zo. Maka kamo katogonzi sugorai tamwatanzi mine, andeta maka uru kelekele ara ndo kalanzi tinima pinde. Maka nema kelekele tonᅅe keno pama tia, andeta mao nâ, kelekele ndoni nde keno pama marumbu lâ.

¹¹ Miki Korin ᅅgu, maka kaporo ᅅgua pwataki ipāᅅga nia yo pami lâ. Maka iloma ndo ikeno pami, aku ᅅinde miki kasama lâ.

¹² Maka ᅅandai kasilikana iloma ᅅana miki ᅅga; maka iloma ndo ikeno pami. Aᅅga miki warakami nde kasilikana ilomi ᅅana maka kâ.

¹³ Kala ᅅine naᅅa aporo ᅅgua pami itogo tamâta uru iporo pa natu mine; miki ma kaveta vetâᅅa kie taituni itogo maka kaveta pa miki mine, aku ma kao ilomi ndo imâ pa maka.

Kinda tamo Maro Kindeni ne luma sapâᅅa

¹⁴ Tamâta pinde ᅅandai kalonzi tawana Kirisi ᅅga. Miki ma kapasipa lâ taitu kunzi tamâta ᅅinde ndimo. Mana mana, a? Tiambo vetâᅅa ara ikura tu ipasipa kuku vetâᅅa sakamao, a? Tiambo sinâla ikura tu ilâ imo taitu kuku kondoma, a?

¹⁵ Tiambo Kirisi ikura tu ilâ imo taitu kuku Sadana, a? Tiambo kalo-tawana tamâta nenzi ilo-kalo nde irerege kuku tinikoa nenzi ilo-kalo, a?

¹⁶ Tiambo Maro Kindeni ne luma sapâᅅa ikura tu ipasēᅅe kuku kinzi maro laᅅeᅅa nenzi luma, a? Tia ndo kanaᅅo! ᅅana tu kinda warakânda tamo Maro Kindeni Via Tamwata ne luma sapâᅅa. Maro Kindeni kawa ᅅgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Naᅅa warakāᅅgu ma amo kunzi wa ayoka ᅅgininzi wa. Naᅅa ma amo kinzi nenzi Maro ᅅalae Kindeni, aku kinzi kala ma simo nanēᅅgu ᅅgu.”

¹⁷ “Mine kala Maro ᅅalae ipainzi ne tamâta tu, ‘Miki ma kapilenzi tinikoa ᅅgu simo, aku ma tinimi piti ndo ᅅananzi. Ambo miki ma kapu mulimi pa kelekele muso rârâni, ande naᅅa ma ilonᅅu ara nâ akaimi kamâ pa warakāᅅgu.’”

¹⁸ “‘Aku naᅅa ma amo miki Tamami, ku miki kala ma kamo naᅅa natuᅅgu

wukale mine nâ.' Maro Njalae Walo Tamwata iporo ngua njine."

7

¹ Ninggu-nambwe wukale, nanayoni Maro Kindeni ipa ngua tu ma iveta kie mine pa kinda. Mine nde ara njana kinda ma tasoki kekelele ndia rârâni uru iveta muso pa ilonda wa karaenda wa njinde piti, njana ma tamo ilonda mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao. Aku ara njana kinda ma tamege ndo njana i kâ, ku tapaveta kuku vetâja arara rârâni i ilo papa njinde ikura zo zo.

Paulo indeka njalae, njana tu kinzi Korin ngu sipalele ilonzi kalonzi lâ

² Miki ma kao ilomi ndo imâ pa maka, njana tu maka njandai kaveta vetâja soki pa tamâta tonje nga. Maka njandai kayaula tamâta tonje ne kalo-tawana nga, aku njandai kalaje tamâta tonje ku kakai ne kekelele sanje nga.

³ Naja njandai aporo ngua kaja mine njana ambitami nga. Naja munja nâ apaimi tu maka iloma ndo keno pami. Mine nde ikura zo rârâni kinda tamo viânda yo, ande sâ tonje ma ikura tu ipono nema tini-mwasa njinde nao, ande ma tia. Aku mine nâ, mateja kala ma ikura tu ikai nema tini-mwasa njinde piti njanami, ande tia.

⁴ Naja aruru njana aporo ngua ipânga nia yo pami, ande tia. Mine nde apaimi tu naja andeka njalae tina njanami. Mao nâ, malia kie-kie rârâ nde ipânga pama lâ, andeta naja ilongu ara nâ. Ndekâja nde ipipi lâ ilongu kalongu ikura zo zo.

⁵ Nanenju ndekâja njinde nde duvi mine; munja, lâ zo njinde maka kalâ kapânga Masedonia tâno, ande malia kie-kie ipânga pama ikura zo rârâni, kala kakeno ara tia ndo. Kinzi tamâta simo njinde nde sipawa ngua njalae kuku maka, aku iloma putuka tava.

⁶ Andeta Maro Kindeni uru ipu tini kaika panzi tamâta ea simo tava ilonzi malia. Mine nde inani io ninda-nambwe Titi imâ ipânga pama, aku njinde ipu tini kaika pa iloma kaloma.

⁷ Andeta i njandai ipu tini kaika pa iloma kaloma lâ nzâla taitu njinde nâ. Titi itapâri pama tu lâ zo njinde i imo kumi, ande miki kapu tini kaika pa i ilo kalo, aku i ne ngua njinde kala ipu tini kaika pa iloma kaloma tona. Itapâri tu miki ilomi ndo tu kamora naja kilo. Ipaima tu miki kalomi sukâja njana naja kâ, ku ilomi tu kapaveta kuku nanenju ngua. Mine nde naja andeka njalae tina.

⁸ Naja asama tu pepa njinde munja anjgere ku ao imâ pami, ande pepa njinde

iveta ilomi malia. Taitu naja kalongu sukâja njalae konga njana njinde kâ, ande tia. Mao nâ, naja akura tu kalongu sukâja, njana tu pepa njinde iveta ilomi malia ikura zo mbwana-mbwana nâ.

⁹ Kala njine naja amo andeka nâ. Taitu naja njandai andeka njana nemi kalolokoni njinde nga. Naja andeka njana tu malia njinde iveta miki kapalele ilomi kalomi. Maro Kindeni tamwata ipatea tu miki ma ilomi malia mine. Mine nde maka kasama tu nema ngua njinde njandai iyaula miki nga.

¹⁰ Ambo Maro Kindeni ipatea tu tamâta tonje ma ilo malia, ande kinda ma kalonda sukâja njana tamâta njinde kâ tia, njana tu malia njinde ma iveta i ipalele ilo kalo, njinejga Maro Kindeni ma ikai i piti lâ kondoma ilo. Anja zo pinde tâno njine ne vetâja nâ iveta tamâta pinde ilonzi malia, aku malia njinde ikura tu ipunzi tamâta njinde ndue ndo kala simâte. Mine nde kinda ma kalonda sukâja njalae njanani tamâta njinde.

¹¹ Miki kalomi ngere sonde nga; Maro Kindeni ipatea tu miki ma ilomi malia, aku njinde ivilami njalae tina. Njinde igatimi njana kapalele ilomi kalomi, kala miki kamandi njana kaveta vetâja sonde. Malia njinde igatimi njana wisimi nâna pa tamâta njinde munja iveta kiesaka, ku igatimi njana karuru njana Maro Kindeni kâ tona. Malia njinde igatimi njana kamo taitu kuku naja kilo, ku igatimi njana kapaveta kuku vetâja sonde ku katu njana tamâta njinde ne vetâja sakamao kâ. Aku nemi vetâja njinde rârâni itula pwataki tu miki katu tamâta njinde sonde lâ, kala nemi soki tonje ikeno pami njana njinde kâ, ande tia.

¹² Mao nâ, munja naja ao pepa njinde imâ pami, andeta naja njandai kalongu ngere njana tamâta njinde ne vetâja soki kala anjgere ngua njinde pami nga. Aku naja njandai kalongu ngere njana tamâta njinde ikai malia njana vetâja soki njinde nga. Naja anjgere ngua njinde pami njana duvi njine; naja atu miki ma kasama sonde tu lâ Maro Kindeni nao, ande miki ilomi ndo ikeno pa maka.

¹³ Maro Kindeni ipu tini kaika pa maka iloma kaloma njana nemi vetâja rârâni njinde kâ.

Andeta njinde nâ tia; maka kamora tu Titi nde ilo ndeka nâ, aku njinde kala iveta nema ndekâja ipânga njalae tina. Titi itapâri tu miki kazavaru i ne kalo-lokoni rârâni piti lâ, kala i wisi puu ndue lâ.

¹⁴ Munja naja andekanami lâ Titi nao, aku naja njandai akai manjeti njana nanenju ngua njinde nga. Maka uru katula ngua mao nâ pami, aku ngua maka

munḡa kaporo pa Titi njanami nḡinde kala ipāḡḡa mao kanaanjo tona.

¹⁵ Munḡa, lâ zo nḡinde Titi imâ ipāḡḡa pami, ande miki karuru ku ilomi rârâ. Miki kakai i imo kumi, aku miki rârâni kandeka nana kalonjo i kawa ngua. Kala zo nḡine Titi kalo ngere kilo nana nemi vetâḡa nḡinde kâ, kala i ilo ndo ikeno pami.

¹⁶ Kala nḡine nanḡa asama tu miki ma kaveta ikura nanenḡu ngua mine. Mine nde nanḡa ilonḡu ndeka nâ.

8

Kinzi Korin nḡu sigona mbumbu nana sivilanzi ninzi-nambwe simo Judia tâno

¹ Ningū-nambwe wukale, kala nḡine maka katu katapâri pami nana Maro Kindeni ne wisi-wisi nḡinde munḡa ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Masedonia tâno.

² I ne wisi-wisi nḡinde ipāḡḡa kanaanjo mine; munḡani, malia nḡalae tina nde imâ ipāḡḡa panzi, aku malia nḡinde ikai samâḡa nḡalae pa nenzi kalo-tawana. Andeta kinzi simo sindeka nâ ikura zo rârâni. Mao nâ, kinzi simo sugorai ndo, taitu kinzi ilonzi nana ninzi-nambwe kalo-tawana tamâta pinde, aku ilonzi gagatinzi nana sigona mbumbu rârâ tu ma sivilanzi ninzi-nambwe nḡinde kâ.

³ Nanḡa aporo tu kinzi sigona mbumbu lee nenzi mbumbu rârâni marumbu lâ. Nḡinenḡa silâ siroto mbumbu pinde kilo nana sisukanzi ninzi-nambwe kâ. Aku tamâta tonḡe nḡandai iporo kaika panzi tu ma siveta mine nḡa; kinzi warakanzi nâ ilonzi patea tu ma siveta mine,

⁴ kala sino kaika pa maka tu ma kaveta kema ara panzi ku kasâu panzi nana silâ taitu kunzi nḡu pinde nana sisukanzi Maro Kindeni ne tamâta simo Judia tâno.

⁵ Maka iloma patea tu kinzi ma siveta vetâḡa taitu nḡinde nâ. Andeta tia; nenzi vetâḡa ipāḡḡa ara ndo, nana tu kinzi sipauwo warakanzi simo Maro Nḡalae kalo munḡa lâ, nḡinenḡa sipauwo warakanzi simo maka kaloma tona, ikura Maro Kindeni ne pateḡḡa mine.

⁶ Mine nde maka kalâ pa Titi, ina nia ndoyo ipanjo ilomi kalomi nana kagona mbumbu tu kasukanzi kâ, aku maka kano Titi tu ma ivilami nana kaveta wisi-wisi ne wurâta nḡinde lee marumbu ndo lâ.

⁷ Nanenḡu morâḡa tu miki uru kamunḡa panzi nḡu rârâni nana kapono muli pa vetâḡa arara kâ. Miki nemi kalotawana nde ipāḡḡa ara ndo, tava nemi ngua puroḡa wa, nemi ilo-kalo wa, nemi mâsi nana kamandi kaika kaveta wurâta wa, nemi mâsi nana kao ilomi ndo imâ pa maka wa. Mine nde nanḡa ilonḡu tu

miki ma kaveta vetâḡa kie taituni nâ, aku kamunḡa panzi nḡu rârâni nana kaveta wisi-wisi ne wurâta nḡinde nana kagona mbumbu kâ tona.

⁸ Nanenḡu ngua nḡine nḡandai ngua tukuḡa kaika nḡa. Taitu nana ilonḡu tu asama mine; tiambo miki ilomi ikeno mao panzi tinimi pinde, tiya? Mine nde nanḡa atapâri pami nana Masedonia nḡu nenzi vetâḡa ara nḡinde kâ.

⁹ Miki kasama nenda Maro Nḡalae Yesu Kiriisi ne wisi-wisi kilala pwataki lâ. Nia ndoyo i imo kuku Maro Kindeni, kala imo itogo mbaliḡa warika mine. Andeta ipalele ipāḡḡa itogo sugorai tamâta mine, nana ivila miki kâ. Aku i ne vetâḡa nḡinde ikai nzâla piti pami nana miki kala ma kakura tu kakai samba ne kelekele arara nḡinde.

¹⁰ Kala nḡine nanḡa atu atula nanenḡu ilo-kalo pwataki pami nana wurâta nḡinde nana kagona mbumbu kâ. Nanḡa aveta mine nana asukami tu kapaveta kuku vetâḡa sondo ndo. Lâ mbwera munḡâḡa, miki kamunḡa panzi nḡu rârâni nana kapaḡo wurâta nḡinde imandi. Andeta nḡinde nâ tia; nia ndoyo miki kamunḡa panzi nḡu rârâni nana ilomi pa wurâta nḡinde kâ tona.

¹¹ Mine nde kamandi sânda, aku kaveta wurâta nḡinde marumbu tâ! Nia ndoyo, lâ zo nḡinde ilomi gagatimi nana kagona mbumbu kâ, ande miki kapasusu nâ nana kapaḡo wurâta nḡinde imandi. Mine nde ara nana miki ma kapasusua warakami kilo nana kaveta wurâta nḡinde marumbu kâ, ikura mbumbu nḡapia ikeno pami mine.

¹² Ambo miki ma ilomi ara nana kasukanzi kalo-tawana tamâta simo Judia tâno, kala kagona mbumbu ku kao ilâ panzi, ande Maro Kindeni kala ma ilo ara nana nemi vetâḡa nḡinde kâ. Ambo nemi mbumbu rârâ ikeno pami tia, kala mbumbu tini nâ kalanzi, ande i ma ilo ara nana nḡinde kâ tona.

¹³ Nanḡa nḡandai ilonḡu tu miki ma kapile nemi kelekele rârâni ku kamo sugorai nana kasukanzi tinimi pinde tu simo ara. Andeta nanḡa ilonḡu tu kinda kalotawana tamâta rârâni ma tavilanzi nindanambwe, nana kinda rârâni ma tamo rege-rege.

¹⁴ Taitu kala zo nḡine mbaliḡa rârâ ikeno pami, kala miki kakura tu kelekele pinde kalanzi sugorai tamâta. Mine nde ara nana miki ma kaveta mine. Aku muli, ambo nemi mbaliḡa marumbu kala kamo sugorai tâ, ambo kinzi nenzi kelekele ikeno panzi, ande kinzi kala ma sikura tu sisuka miki mine nâ. Mine nde miki wa kinzi wa ma kaveta vetâḡa kie taituni, kala miki rârâni ma kamo ara nâ.

¹⁵ Vetânga njinde iyoke Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Tamâta pinde sigona kapwanzi rârà, andeta kâpwa njinde njandai ipolenzi nga. Annga pinde nde sigona kapwanzi tini mwata nâ, andeta njinde ikuranzi.”

Paulo ionzi tamâta njato silâ pa Korin lawea

¹⁶ Naŋa kawânŋu ndanŋe pa Maro Kindeni, njana tu i igagati Titi ilo, kala Titi ilo njalae tu ivila miki. Aku maka kala iloma ikeno mine nâ.

¹⁷ Kala njine maka kano Titi tu ma itaulo imâ pa miki kilo, aku isâu walele nâ. Mao nâ, i ilo ara ndo njana ivilami. Mine nde nanayoni i tamwata ilo patea tu ma imâ ikalelemi kilo.

¹⁸ Aku maka kao ninda-nambwe tonŋe kala iyoka kuku Titi imâ pami. Kinzi kalotawana tamâta ngu râràni uru situ ninda-nambwe njinde parina tu i nde tamâta ara njana itula pâri ara kâ.

¹⁹ Andeta njinde nâ tia; kinzi kalotawana tamâta ngu simo Masedonia tâno nde sipatea tamâtani ndaina tu ma iyoka kuma njana kakai mbumbu njinde kalâ pa Judia tâno. Maka iloma tu wurâta njinde ma igagatinzi tamâta tu sipanea Maro Njalae tamwata ŋa sisuka kâki. Aku iloma tu wurâta njinde ma itula pwataki tu maka iloma ara nâ njana kavilanzi ninda-nambwe.

²⁰ Maka tinima pwâka tu tamâta tonŋe ma ileleama njana nema mâsi njana kakatona mbumbu rârà njinde kâ. Mine nde maka kaloma ngere sondo muŋga lâ nga, njineŋga kapatea nzâla njana kakai mbumbu njinde ku kalâ kalanzi ngu simo Jerusalem.

²¹ Maka iloma tu nema vetânga râràni ma ipânŋa ara ndo lâ Maro Njalae nao wa tamâta naonzi wa.

²² Aku maka kala kao ninda-nambwe tonŋe kilo tu ma iyoka kunzi Titi kuku ninda-nambwe njinde rua simâ pami. Maka kakai samâŋa pa tamâta njinde mbwanima rârà lâ, aku kasama tu i ilo ara njana iveta wurâta kie-kie. Kala njine isama tu miki ma kaveta vetânga sondo nâ. Mine nde i ilo ara ndo njana iveta wurâta njine kâ.

²³ Miki kasama tu Titi nde naŋa nawalânŋu, aku maka rua nema wurâta nde njana kavila miki kâ. Anŋa ninda-nambwe rua njinde nde simo kuleŋa tamâta, kala sikai ngu pinde ndamwanzi simâ pami njana sisuka Kirisi ŋa kâki.

²⁴ Mine nde miki ma kaveta kemi ara nâ papa Titi tavanzi tamâta rua njinde. Ambo miki ma kaveta mine, ande njinde

ma itula pwataki panzi Masedonia ngu tu miki ilomi ndo ikeno mao nâ panzi tinimi pinde. Njineŋga kinzi ma sisama tu maka njandai kandekana miki koa tia nâ.

9

Ara njana kindi ma tavilanzi Maro Kindeni ne tamâta ea simo sugorai

¹ Miki kasama lâ njana wurâta njine maka kaveta njana kavilanzi Maro Kindeni ne tamâta simo Judia tâno. Mine nde naŋa ma anŋere ngua luandongo njana njine kâ, ande tia.

² Naŋa asama tu miki ilomi ara nâ njana kavilanzi tinimi pinde. Mao nâ, naŋa uru apanea miki ŋami lâ Masedonia ngu njine naonzi. Naŋa apainzi tu, “Lâ mbwera muŋgâŋa, ninda-nambwe simo Akaia tâno nde siluku lâ njana sipaŋo wurâta njine imandi.” Kinzi siloŋo parinami tu miki ilomi ara njana kagona mbumbu kâ, aku njinde igagati kinzi rârà njana sigona mbumbu panzi Judia ngu.

³ Mao nâ, naŋa uru andekanami ku apainzi ninda-nambwe simo Masedonia tâno mine tu, “Kinzi Akaia ngu nde ma sigona mbumbu ku sio ndue ikeno.” Aku naŋa tininŋu pwâka tu nanenŋu ngua njinde ma ilâ kaa nâ. Mine nde naŋa aonzi ninda-nambwe njato njinde simâ pami.

⁴ Njana tu mwanŋa nga naŋa warakânŋu ma akainzi ninda-nambwe Masedonia tâno warakanzi pinde kamâ kakalelemi. Ambo kinzi ma simora tu miki njandai kaluku njana mbumbu kalanzi Judia ngu, ande naŋa ma akai maŋeti njalae, njana tu naŋa uru asuka miki ŋami kâki njana nemi vetânga kâ. Andeta njinde nâ tia; miki kala ma kakai maŋeti njalae tava.

⁵ Mine nde naŋa ilonŋu patea tu ma ano kaika panzi ninda-nambwe njinde tu ma simuŋga pana simâ simo kumi, njana ma sivilami njana kagona mbumbu njinde muŋga miki kapa ngua tu ma kagona. Njineŋga tamâta râràni ma sisama tu maka njandai katapa nemi mbumbu njinde saŋemi nga; miki warakami kandeka nâ njana kao mbumbu rârà njinde ilâ panzi Judia ngu.

⁶ Miki kalomi ngere sondo nga; ambo tamâta tonŋe ipau kaniŋa vâsa rua nâ lâ tâno ilo, ande i ma muli ikai kâpwa njalae tia. Anŋa tamâta ea ipau vâsa rârà njinde, ande i ma muli ikai kâpwa njalae.

⁷ Mine nde ara njana miki râràni taitu-taitu ma kalomi ngere sondo muŋga lâ, njineŋga mbumbu kalanzi ikura warakami nâ nemi pateŋa mine. Ambo tamâta tonŋe mbumbu ilanzi, andeta i tini pwâka tâku ilo tu kinzi sitapa ne mbumbu saŋe tâku, ande njinde ma ara tia ndo. Njana tu

Maro Kindeni ilo ndo keno panzi tamâta ea ilonzi ndeka nâ ñana mbumbu silanzi sugorai tamwatanzi.

⁸ Ambo mbaliña ikeno pami tia, ande Maro Kindeni ikura ndo ñana kelekele arara kie-kie ilami. Mine nde miki nemi kelekele ma ikurami ikura zo zo, aku miki ma kakura tu kasukanzi tinimi pinde tona.

⁹ Ñana tu Maro Kindeni kawa ñgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Tamâta ñinde uru kelekele rârâ ilanzi sugorai tamwatanzi, aku i ne vetâña arara ñinde ma ikeno ikura zo zo.”

¹⁰ Maro Kindeni tamwata uru kaniña vâsa ilanzi tamâta tu ma sipau lâ tâno ilo, aku ina uru kâpwa ilanzi tamâta rârâni tu ma sika kâ. Mine nde inani ma kelekele ilami ikurami ndo, kala miki ma kakura tu kavilanzi nimi-nambwe tona. Aku nemi vetâña ara ñinde ma ipula kanaño rârâ, itogo tamâta ipau kaniña vâsa lâ tâno ilo, aku muli ikai kâpwa maria lâ tâno ñinde ilo.

¹¹ Maro Kindeni ma kelekele rârâ ilami, ñana miki ma kakura tu kelekele rârâ kalanzi tinimi pinde ikura zo zo. Mine kala lâ zo ndia maka ma kakai mbumbu ñinde kalâ kalanzi ninda-nambwe simo Judia tâno, ande tamâta rârâ ma kawanzi ndange pa Maro Kindeni.

¹² Mine nde nemi wisi-ara ñinde ma ivilanzi Maro Kindeni ne tamâta, kala kinzi ma sikai kelekele ikuranzi ndo lâ. Aku nemi wisi-ara ñinde ma igagatinzi ñana kawanzi ndange ñalae pa Maro Kindeni tona.

¹³ Ñana tu nemi vetâña ñinde ma itula pwataki tu nemi kalo-tawana nde mao nâ. Aku ninda-nambwe kinzi ma sisama tu pâri ara ñana Kirisi kâ nde ikeno kaika lâ ilomi kalomi, kala miki uru kaponi muli sonde ndo pa i kawa ñgua. Kinzi Judia tamâta ma sisama tu miki ilomi ara nâ ñana kelekele kalanzi kinzi, aku ilomi ara mine nâ ñana kavilanzi tinimi pinde tona, kala ma sipanea Maro Kindeni sisuka i ña kâki.

¹⁴ Kinzi ma sisama tu Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ more-more ñalae pami. Mine kala kinzi ma tininzi mwasa ndo pami, aku ma sikai noña pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara pami.

¹⁵ Kawânda ndange ilâ pa Maro Kindeni, ñana tu i wisi-ara ñalae tina ñinde ilua kinda lâ. Mao nâ, wisi-ara ñinde nde ñalae tina, kala kinda tamâta nenda ñgua ikura tu itula wisi-ara ñinde kilala pwataki, ande tia ndo.

10

Paulo itu ñgua taulo panzi tamâta

pinde situ sitawa i ne wurâta ndue

¹ Tamâta pinde uru sisowe ñgua lâ naña tiniñgu mine tu, “Lâ zo ñana Paulo imo ku kinda, ande i uru imege ñana kinda kâ. Anğa zo ñana imo malawae, ande i uru iporo ñgua kaika ñana itawa kinda ndue kâ.” Andeta naña Paulo warakâñgu ilongu tu miki ma kalomi ñgere ñana Kirisi kâ. I muñga ipatawa tamwata tini ku iveta vetâña mwasa nâ panzi tamâta. Mine nde naña ano pami tu miki ma kalomi ñgere sonde ñana nanenğu ñgua ñine:

² Miki kapakatona sonde ñga. Tia ma naña apâñga pami ku ma aleleami aporo ñgua kaika pami. Mao nâ, naña akura ndo ñana aporo ñgua kaika pa miki tamâta ñinde katu maka uru kaponi muli pa tâno ñine ne vetâña.

³ Mao nâ, maka kamo tâno kulu ku kamo paraña ilo, andeta maka ñandai kapara itogo tâno ne zugu tamâta uru sipara mine ñga.

⁴ Ñana tu maka kasaña paraña ne kelekele lâ mbauma ilo, andeta ñinde ñandai tâno ne temba-silâwa ñga. Maro Kindeni tamwata ne walo kaika ikeno nema temba-silâwa ñinde tini, kala ñinde ikura tu izavaru kinzi kazâña tamâta nenzi maramuña kaika.

⁵ Maka uru kazavaru tâno ñine ne ilokalo kie-kie, aku kazavaru ñgua lajeña ndia uru isae nzâla panzi tamâta ñana sipanâna sonde ñana Maro Kindeni kâ. Aku maka uru kakai tâno ñine ne ilokalo soki-soki ndoni kaika ndindi nâ, itogo zugu tamâta ikale ne kazâña tamâta kaika mine, aku kao ñinde ilâ imo Kirisi kalo.

⁶ Aku lâ zo ñana miki ma kaponi muli sonde ndo pa maka nema ñgua rârâni, ande maka ma kamandi ñana kapare nia pa tamâta ea taja kaika pa nema ñgua ñinde.

⁷ Miki nemi ilokalo ñandai ikeno sonde ñga, kala uru kalomi ñgere ñana kelekele ndia ikeno nia yo ñinde nâ. Ambo tamâta tonje ilo patewa tu i tamwata ikai Kirisi ndamwa, ande ara ñana i ma kalo ñgere sonde. Ñineñga i ma isama tu maka kala kakai Kirisi ndamwa mine nâ, katogo i tamwata mine.

⁸ Ñana tu muñga Maro ñalae i tamwata ndamwa ilua maka ñana kaveta wurâta ñine kâ. I ilo tu maka ma kavila miki ñana kamandi kaika kâ. I ñandai ilo tu maka ma kayaulami ñga. Mine nde lâ zo ndia naña apandekâna warakâñgu ñana nema wurâta ñine kâ, ande naña ma mainğu tia.

⁹ Taitu miki ma ilomi tu naña uru angere ñgua pami lâ pepa tini ñana aveta ruruña pami, mine ndimo.

¹⁰ Mao nâ, miki tamâta pinde uru kaporu tu, "Paulo uru injere ngua kaika kaja-kaja lâ pepa tini, andeta zo njana i tamwata imo ku kinda, ande kinda tamora tu i ne kaika nde njalae koja tia. Opopo, i ndandai ipanâna sondu njana ngua poronja ne vetâja nja!"

¹¹ Ayo, naña ilonju tu miki njinde ma kasama mine; kala zo njine naña amo malawae njanami, kala anjgere nanenju ngua lâ pepa tini nâ. Andeta naña ma ataulo amâ akalelemi kilo, aku lâ zo njinde nanenju vetâja ma irerege kuku ngua njine naña anjgere lâ pepa tini.

¹² Kinzi tamâta pinde uru sipasuka warakanzi tininzi, andeta maka ndandai tamâta njinde nawalanzi nja. Kinzi uru kalonzi njere njana warakanzi nâ nenzi vetâja, njine nja sipainzi tamâta tu ma sipaveta kuku nenzi vetâja rârâni. Kinzi sipalea pa warakanzi nâ njine nja sipandekâna warakanzi. Opopo, nenzi ilo-kalo tia ndo!

¹³ Anja maka ma kapandekâna warakama tini mwata nâ njana wurâta njine Maro Kindeni ipatea pama tu kaveta lâ lawea pinde. Mao nâ, i tamwata ne pateâja ikeno tu maka ma kaveta wurâta njine lâ Korin lawea tona.

¹⁴ Nia ndoyo Maro Kindeni itula nia pinde pa maka, aku isupwama kalâ tu katula pâri ara njana Kirisi kâ pwataki panzi tamâta simo njinde. Mine nde maka kamâ lee kapânga kumi, aku maka ndandai kala nja kapole i ne pateâja njinde ne keru nja. Njana duvi njinde kâ, maka nema mâsi njana kapandekâna warakama tini mwata kâ nde mâsi ara nâ.

¹⁵ Andeta maka ma kapandekâna warakama njana tamâta pinde nenzi wurâta, ande ma tia. Tia ma maka kala nja kapole nema wurâta njine ne keru. Maka iloma tu nemi kalo-tawana ma itumbu lee ipânga njalae. Njine nja wurâta njinde maka kaveta lâ nginimi kala ma ipânga njalae mine nâ.

¹⁶ Ambo nema wurâta ma ipânga njalae mine, ande Maro Kindeni ma ikai nzâla piti pama njana kapile Korin lawea ku kalâ katula pâri ara panzi tamâta simo nia pinde. Andeta maka tinima pwâka tu kalâ pa nia tonje munja Maro Kindeni ipatea pa tamâta tonje tu ma ilâ itula pâri ara pwataki.

¹⁷ Andeta Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, "Tamâta ea itu isuka tamâta tonje nja kâki, ande i ma isuka Maro Njalae simbo nâ nja kâki."

¹⁸ Njana tu tamâta ea kinzi uru sipasuka warakanzi nâ njanzi kâki, ande kinzi njinde ndandai tamâta sondu nja. Anja tamâta

ea kinzi Maro Njalae tamwata isuka njanzi kâki, ande kinzi njinde nâ nde tamâta sondu.

11

Paulo ne vetâja ipole kinzi pananâja tamâta laje nja nenzi vetâja

¹ Kala njine naña atu apandekâna warakângu ku aporo ngua kapa tini mwata. Miki ma kasâu pa naña tu aveta mine, tiya? Mao nâ, miki uru kasâu pa naña tu aveta mine.

² Maro Kindeni ilo ndo tu miki ma kamo i simbo nâ kalo, aku naña ilonju ikeno mine nâ njana miki kâ. Nia ndoyo naña warakângu apa ngua tu ma ao miki kalâ kapasipa kuku Kirisi simbo nâ, itogo tamâta io natu taine taipa ilâ pa tamâne taitu nâ tu ma rua sipakâe. Aku naña ilonju ndo tu miki ma kamo mbârambâra lâ i nao, itogo taine taipa ipasakana tini lee pakâe nja ne zo ipânga.

³ Andeta naña aruru tu vetâja kie taituni ma ipânga pa miki, itogo nia ndoyo ipânga pa Adam kaiwa Eva mine. Mwâta i nde laje nja tamwata, kala ilaje Eva ku iveta imbe njana kiesaka kâ. Aku naña aruru tu tamâta tonje ma iyaula ilomi kalomi mine nâ, kala ma kapile nemi mâsi njana kao ilomi ndo ilâ pa Kirisi kâ.

⁴ Njana amo aruru nâ, njana tu lâ zo ndia tamâta pinde simâ sipânga pami, ande miki uru kakainzi walele nâ simo kumi. Kinzi situla Yesu parina pwataki pami, aku miki kalomi tawana nenzi njina njinde walele nâ. Taitu nenzi ngua njinde ndandai rege-rege kuku ngua njinde munja maka katula pami nja. Kinzi situla ngua njana koroani tonje wa pâri ara tonje pami, aku miki kalomi tawana walele nâ. Taitu njinde ndandai Koroani Sapâja wa pâri ara mao njinde maka munja katula pami nja.

⁵ Miki nemi morâja tu kinzi tamâta njinde nde pâri-tamâta njalajala. Andeta nanenju morâja tu naña amo kinzi kalonzi tia ndo.

⁶ Mao nâ, naña ndandai apanâna sondu njana ngua poronja ne vetâja nja, andeta nanenju ilo-kalo nde ikeno pana. Ikura zo zo, maka nema ngua wa vetâja rârâni itula ilo-kalo njinde pwataki pami kamora lâ.

⁷ Miki kasama tu munja, lâ zo njinde naña atula Maro Kindeni ne pâri ara pwataki pami, ande naña akai kulu njana nanenju wurâta njinde kâ, ande tia ndo. Lâ zo njinde naña apatawa warakângu tininju, njana miki ma kakura tu kapânga njami njalae. Tiambo nanenju vetâja njinde nde kiesaka, a?

⁸ Lâ zo njinde, kinzi kalo-tawana tamâta njgu pinde sisuka naña lâ mbaliña wa kekelele wa, njana naña ma akura tu aveta wurâta lâ njginimi. Njinde itogo naña apanaawe nenzi kekelele njana avila miki kâ.

⁹ Aku lâ zo njinde naña amo kumi, ande zo pinde nanenngu kekelele tia. Andeta naña njandai aveta malia pa miki njga. Ninda-nambwe pinde soka Masedonia tâno simâ sipânnga Korin lawea, aku kinzi nâ sisuka naña njana kekelele njinde rârâni. Naña ilonngu pateva tu naña ma aveta malia tonje pa miki tia ndo. Aku lâ zo njine wa zo muli-muli wa, ande naña ma apono muli pa pateâña ndainani nâ.

¹⁰ Kiriis ne njgua mao nde ikeno ilonngu kalonngu, kala naña aporo njgua mao nâ mine: naña ma apandekâna warakânngu njana nanenngu vetâña njinde kâ, aku tamâta tonje lâ Akala tâno ma ikura tu itoto nanenngu njgua njinde tia ndo.

¹¹ Ayo, mana mana njga naña njandai ano pami tu ma kekelele pinde kalua naña, a? Tiambo naña ilonngu ikeno pami tia kala aveta mine, a? Tia ndo! Maro Kindenii isama tu naña ilonngu ndo ikeno pami.

¹² Andeta kinzi pâri-tamâta pinde siroto nzâla njana sipasuka warakanzi tininzi, njana ma sikura njana siporo njgua tu nenzi wurâta nde kie taituni itogo maka nema wurâta mine. Andeta naña atu apono nzalanzi, kala naña ma apaveta kuku nanenngu vetâña mungâña njinde, ku ma akai mbaliña tonje sajemi njana nanenngu wurâta kâ, ande ma tia.

¹³ Kinzi tamâta njinde nde pâri-tamâta lajeña nâ, kala silânje njana nenzi wurâta kâ. Andeta kinzi ilonzi tu miki ma kalomi tawana tu kinzi nde Kiriis ne pâri-tamâta mao. Mine nde kinzi uru sivea kilalanzi wa nenzi ilo-kalo wa.

¹⁴ Andeta miki ma wisimi motu njana nenzi vetâña njinde kâ ndimo. Njana tu kindata tasama njine; Sadana kala uru ivea i tamwata kilala wa ne ilo-kalo wa, njana tamâta ma kalonzi tawana tu i nde sinâla ne anjelo tonje.

¹⁵ Mine nde lâ zo ndia Sadana ne wurâta tamâta sikai lajeña pami tu kinzi siveta wurâta pa Maro Kidenii Vetâña Ara Warika, kala sivea kilalanzi, ande miki ma wisimi motu ndimo. Muli njga kinzi ma sikai kulu sakamao ndo, ipakura kuku nenzi vetâña njinde.

Paulo uru ikale malia rârâ njana iveta pâri ara ne wurâta

¹⁶ Ayo, naña munnga nâ angere njgua tu naña atu apandekâna warakânngu ku aporo njgua kapa tini mwata. Taitu miki ma ilomi tu naña nde tamâta kapa, mine

ndimo. Ambo miki ilomi mine, ande ara, kalo loko. Taitu naña ano pami tu ma kasâu pa naña tu apandekâna warakânngu tini mwata, itogo kinzi tamâta kapa uru siveta mine.

¹⁷ Nanenngu njgua njine njandai irerege kuku Maro Nalae ne pateâña njga. Naña apaimi lâ tu naña atogo tamâta kapa kala apandekâna warakânngu.

¹⁸ Tamâta rârâ uru sipono muli pa tâno njine ne mâsi njana sipandekâna warakanzi kâ. Mine nde naña kala ma apono muli pa vetâñani ndaina ku ma apandekâna warakânngu.

¹⁹ Opopo, miki warakami kapamorai tu miki nde ilo-kalo warakami! Mine nde ilomi ara njana kasâu panzi tamâta kapa-kapa tu siporo njgua kaa nâ pami.

²⁰ Mao nâ, lâ zo ndia kinzi pâri-tamâta lajeña njinde siveta miki kapânnga nenzi wurâta tamâta kaa nâ wa, sitapa nemi kekelele ndoni sajemi wa, silanjemi ku sikai poe kaika pami wa, sitawa miki njami ndue wa, siponza naomi wa, ande miki uru kasâu panzi tu siveta ikura warakanzi nâ nenzi pateâña mine.

²¹ Opopo, miki katu maka nema kaika tia kala karuru njana kaveta kema sakamao mine pami. Mine nde maka kaveta soki pami tâ, kala ara njana naña ma mainngu tâ.

Taitu miki kalonjo njga; ambo tamâta tonje itu ipandekâna njana tamwata ne vetâña kâ, ande ara, naña kala ma aveta mine. Oe njga, kala njine naña aporo njgua kapa taituni itogo kinzi tamâta kapa uru siporo mine!

²² Kinzi pâri-tamâta njinde nde simo Hibru laluna mao, a? Ara, naña kala amo Hibru laluna tona. Kinzi simo lâ Maro Kidenii ne njgu Isrel, a? Ara, naña kala amo lâ Isrel njgu tona. Kinzi simo lâ Abraham ne vâsa njgu, a? Ara, naña kala amo lâ i ne vâsa njgu njinde tona.

²³ Kinzi nde Kiriis ne wurâta tamâta, a? Opopo, kala njine naña ma aporo atogo tamâta tonje i kapa ndo lâ; naña apolenzi tamâta njinde njana aveta wurâta pa Kiriis kâ. Naña apolenzi ndo njana amakâsa aveta wurâta njalae papa i. Naña amo luma sakamao ilo mbwaninngu rârâ njinde, aku kinzi kazânja tamâta sipu naña pâta tona. Ikura zo rârâ naña amo kazânja ilo kala asama tu mateña ne zo nde imâ ipânnga pana lâ. Opopo, naña apolenzi tamâta njinde ndo njana akale malia kâ!

²⁴ Munnga kinzi Juda tamâta njalanjala mbilâo nâ sipalili naña mbwaninzi tamâta njato kanaanjo lima kanaanjo njapa (39). Kinzi siveta mine pa naña mbwaninzi lima.

²⁵ Lâ zo njato Rom nenzi zugu tamâta kâi mbuku nâ sipu naña. Anja zo tonje

kinzi tamâta mira nâ sisia naŋa. Anġa mbwaniġġu ŋato naŋa amo wâŋġa kulu ku wâŋġa imbwatuke. Anġa zo tonġe naŋa asakoko amo tâi ŋġini ikura mbo taitu ŋġa kari taitu.

²⁶ Ikura zo rârâ naŋa ayoka alâ pa nia mala-malawae, aku asânda malia kie-kie kulu. Zo pinde lââ pondi ŋalae ku itu ipatuku naŋa, anġa zo pinde nanzare tamwatanzi sipakâtu kuku naŋa lâ nzâla ku sikawea nanenġu kelekele saŋena. Tamâta pinde lâ warakâŋġu nenġu ŋġu situ siyaula naŋa, aku tamâta lâ ŋġu pinde kala situ siyaulana mine nâ. Zavaruŋa ne mâsi kie-kie nde ipâŋġa pana lâ lawea ilo wa nia bilimu wa tâi kulu wa. Aku kalo-tawana tamâta laŋeŋa pinde kala siveta ŋana sizavaru naŋa ndo.

²⁷ Naŋa uru aveta wurâta kaika kie-kie. Ikura zo rârâ naŋa akai wurâta lâ mbo, kala akeno tia. Anġa zo pinde putole ipuna wa arakoŋa ŋana lââ wa. Ikura zo rârâ nakâŋġu kâpwa tia wa pisi ipuna wa. Anġa zo rârâ nanenġu lalava ikeno pana ŋana atura tiniġġu kâ, ande tia.

²⁸ Mao nâ, naŋa akura tu atapâri ŋana malia pinde rârâ muŋġa ipâŋġa pana. Andeta ŋinde nâ tia; ikura zo rârâni naŋa kalonġu loko nâ ŋananzi kalo-tawana tamâta ŋġu rârâni, aku ŋinde iveta ilonġu malia ndo tava.

²⁹ Ambo kalo-tawana tamâta tonġe ne kaika tia, ande naŋa warakâŋġu kalonġu loko kala apâŋġa togo nanenġu kaika tia mine nâ. Ambo kelekele tonġe itapa kalo-tawana tamâta tonġe tu ilâ iveta kiesaka, ande naŋa ilonġu kura tia ndo.

³⁰ Ambo naŋa ma apandekâna warakâŋġu ŋana vetâŋa tonġe kâ, ande ma apandekâna ŋana vetâŋa ndia itula pwataki tu warakâŋġu nenġu kaika nde ŋalae tia.

³¹ Kinda nenda paneâŋa ilâ pa Maro Ŋalae Yesu Kirisi Tama Maro Kindeni ikura zo zo, aku i tamwata isama tu nanenġu ŋġua ŋine nde mao kanaŋo.

³² Muŋġa, zo tonġe naŋa amo Damaskus lawea, andeta Koipu Ŋalae Aretas ne dumui itu io naŋa lâ luma sakamao ilo. Mine nde ionzi zugu tamâta tu ma sio ŋanana lâ nzâla kawa rârâni ikeno lawea ŋinde ne ŋġumbi ŋalae tini.

³³ Andeta niŋġu-nambwe pinde sikai naŋa silâ pa nia maa tonġe ikeno ŋġumbi tini, ku sio naŋa lâ ŋġâmo ŋalae tonġe ilo, ŋineŋġa siti naŋa andue pa tâno kulu. Mine nde naŋa akâwa anġenġe ŋana dumui ŋinde kâ.

* **12:1** 1 Paulo isama tu ambo i ma ipatulâ ne parina pwataki tia, ande kinzi Korin ŋġu ma sipile nenzi kalo-tawana ku ma sipono muli panzi pananâŋa tamâta laŋeŋa.

12

Maro Kindeni itula mâsi tonġe pa Paulo

¹ Naŋa ma apandekâna warakâŋġu kilo ŋana duvi ŋine: nzâla tonġe ikeno pa naŋa tia.* Mao nâ, ŋġua kana mine ikura tu ivila kindâ tia. Andeta kalo loko, naŋa ma atapâri ŋana mbupuleŋa wa ŋġua paveâŋa pinde Maro Ŋalae muŋġa itula pa naŋa.

² Naŋa asama tamâta tonġe, i kalo tawana Kirisi. Muŋġa, mbwera saŋao kanaŋo ŋapa ilâ lâ, ande lâ zo ŋinde Maro Kindeni itapa tamâta ŋinde kâki ilâ ipâŋġa samba lawea âta ŋinde. Tiambo ŋinde nde mâsi mao tâku imbipole tâku; ŋinde naŋa asama tia. Maro Kindeni simbo nâ isama.

³⁻⁴ Naŋa asama tu Maro Kindeni itapa tamâta ŋinde kâki ilâ samba ilo. Tiambo ŋinde nde mâsi mao tâku imbipole tâku; ŋinde naŋa asama tia. Maro Kindeni simbo nâ isama. Ilâ ipâŋġa samba ilo, ŋineŋġa ilonġo ŋġua ŋana vetâŋa pinde. Kinda tamâta nenda ŋġua ikura ŋana itula vetâŋa ŋinde kilala pwataki, ande tia. Aku tuŋa kaika ikeno tona mine tu tamâta tonġe ma itula ŋinde pwataki ndimo.

⁵ Naŋa ma andekana tamâta mine, andeta naŋa ma apandekâna warakâŋġu ŋalae koŋa tia. Naŋa ma apandekâna ŋana vetâŋa pinde nâ, aku ŋinde nde vetâŋa ndia itula pwataki tu naŋa warakâŋġu nenġu kaika nde ŋalae tia.

⁶ Mao nâ, ambo naŋa ilonġu tu apandekâna warakâŋġu ŋana mâsi ŋalaŋala pinde kâ, ande nanenġu ŋġua ŋinde ma irerege kuku tamâta kapa nenzi ŋġua tia ndo, ŋana tu naŋa ma aporo ŋġua mao nâ. Andeta naŋa tiniġġu pwâka tu apandekâna warakâŋġu kilo. Ambo tamâta pinde simora nanenġu vetâŋa wa silonġo kawâŋġu ŋġua wa, kala situ sindekana naŋa, ande ŋinde ma ara. Taitu naŋa tiniġġu pwâka tu tamâta ma sindekana naŋa ŋana kelekele pinde kâ.

Maro Kindeni isâu pa kelekele tonġe tu iveta nâna pa Paulo karae

⁷ Maro Kindeni itula mâsi ŋalaŋala arara mine pa naŋa lâ. Andeta i tini pwâka tu naŋa ma apasuka warakâŋġu tiniġġu ŋana mâsi ŋinde kâ. Mine kala isâu pa kelekele tonġe tu imâ iveta nâna ŋalae pa karaenġu, itogo wâlo saka ne mata-mata isowe tininda mwasina. Kelekele ŋinde nde itogo Sadana ne wurâta tamâta tonġe ikai wurâta ŋana ipu nanenġu walo ndue kâ.

⁸ Naŋa akai naŋa kaika pa Maro Ŋalae mbwaniŋgu ŋato tu ma isoki kelekele ŋinde piti lâ tiniŋgu.

⁹ Andeta ipai naŋa tu, “Nanenggu wisi-wisi nde uru imo kuno, aku ŋinde ikurano. Ŋana tu nanenggu walo kaika uru ipaŋga ŋalae ndo panzi tamâta ea nenzi kaika tia.” Maro Ŋalae iporo ŋgua ŋinde; mine nde naŋa andeka ŋalae ndo ŋana amo atogonzi tamâta ŋinde nanzi kaika tia, ŋana tu ŋinde ikai nzâla piti pa Kirisi ne walo kaika tu imâ itura naŋa ndo.

¹⁰ Mine nde lâ zo ndia naŋa akale malia lâ Kirisi ne wurâta ŋine tini, ande ilongu ara nâ. Ambo pukonja ikaina tâku, tamâta sivaligi naŋa tâku, nâna silua naŋa tâku, siyaula naŋa tâku, siveta malia kie-kie pa naŋa tâku; ande naŋa ŋandai kalongu loko ŋga. Ŋinde nde duvi mine; lâ zo ndia nanenggu kaika ikeno pana tia, ande lâ zoni ndaina Kirisi ne walo kaika imâ pana.

Paulo itu ipu tini kaika pa Korin ŋgu ilonzi kalonzi

¹¹ Opopo, naŋa apandekâna warakâŋgu itogo tamâta kapa uru iveta mine! Andeta miki warakami kagagatina ŋana aporo ŋgua kaŋa mine. Nanayoni miki warakami kakura tu kandekana naŋa lâ pâri-tamâta laŋeŋa ŋinde naonzi. Andeta miki ŋandai kaveta mine ŋga, kala naŋa apandekâna warakâŋgu. Mao nâ, naŋa nde tamâta kaa nâ, andeta ŋandai amo nemi pâri-tamâta ŋalanjala laŋeŋa ŋinde kalonzi ŋga.

¹² Muŋga, lâ zo ŋinde naŋa amo kumi, ande amo akale malia nâ. Andeta naŋa ŋandai apile nanenggu wurâta ŋga; naŋa amandi kaika ku aveta mâsi kaika kie-kie, aku ŋinde itula naŋa kilalâŋgu pwataki pami tu naŋa nde pâri-tamâta mao.

¹³ Naŋa aveta vetâŋa kie taituni pa miki itogo uru aveta panzi kalo-tawana tamâta ŋgu pinde rârâni. Taitu vetâŋa tonje naŋa uru aveta pa kinzi, ande vetâŋa taitu ŋinde nâ naveta pa miki tia. Naŋa ŋandai aveta malia pami ŋana mbaliŋa kalua naŋa ŋga. Tiambo naŋa aveta soki ŋana ŋinde kâ, a? Ambo mine, ande naŋa ano pami tu kasoki nanenggu vetâŋa potomule ŋinde piti lâ tiniŋgu.

¹⁴ Muŋga naŋa amo kumi mbwaniŋgu rua lâ, kala ŋine aluku lâ ŋana amâ amo kumi kilo. Andeta naŋa ma malia tonje alami tia ndo. Miki kalonjo ŋga; naŋa ilongu pa mbaliŋa tia. Naŋa ilongu pa miki warakami nâ. Ŋinde nde duvi mine; kinzi lâlu kiri-kiri ŋandai sikai wurâta ŋana sikatonanzi tinanzi-tamanzi ŋana kelekele ŋga. Kinzi tamâta nenzi wurâta nde ŋana sikatona natunzi ku kelekele silanzi.

¹⁵ Mine nde naŋa ma ao nanenggu kelekele ndoni imâ pami ŋana avila nemi kalo-tawana kâ, aku ma andeka nâ ŋana aveta mine. Aku naŋa ma andeka mine nâ ŋana apayaula warakâŋgu tona ŋana avilami. Mao nâ, naŋa ilongu ndo ikeno pami; tiambo miki kakura tu kao ilomi tini mwata nâ imâ pa naŋa, tiya?

¹⁶ Ambo mine tâku tia tâku, ande miki kasama tu naŋa munga malia tonje alami tia. Andeta miki pinde kaporo tu, “Mao nâ, Paulo ŋandai ino pa kinda lâ nia yo ŋana kelekele kalua i. Taitu i nde tamâta ŋana iporo ŋgua ikai laŋeŋa mona-mona kâ, kala ilaŋe kinda ku itapa kelekele saŋe kinda.”

¹⁷ Opopo, naŋa akai laŋeŋa pami lâ nanenggu vetâŋa ndia, a? Munga naŋa aonzi tamâta pinde simâ pami. Tiambo kinzi ŋinde sikai naŋa ndamwâŋgu ku silaŋemi wa sipanawe nemi kelekele wa, a? Tia ndo.

¹⁸ Muŋga naŋa ano kaika pa Titi tu imâ pami, ŋineŋga ao i tava ninda-nambwe tonje, kala kinzi rua soka silâ simo kumi. Tiambo Titi ikai laŋeŋa pami tâ ku ipanawe nemi kelekele, a? Tiambo maka rua ŋandai kamo tava ilo-kalo taitu nâ, a? Tiambo maka rua nema vetâŋa nde piti-piti, a? Tia ndo!

¹⁹ Tiambo miki warakami ilomi patepa tu ŋgua rârâni maka kangere ŋine nde ŋana iveta maka kapâŋga tamâta ara lâ naomi, a? Tia ndo! Maka kamo Kirisi ne wurâta tamâta, kala lâ Maro Kindeni nao maka kaporo ŋgua mao nâ pami. Niŋgu-nambwe wukale, vetâŋa rârâni maka kaveta nde ŋana duvi taitu ŋine nâ: maka iloma tu kapu tini kaika pa nemi kalo-tawana.

²⁰ Naŋa kalongu loko tu mambo naŋa amâ apâŋga pami, ande naŋa ma amora tu miki ŋandai kamo katogo naŋa ilongu tu ma kamo mine. Aku tiambo miki kala ma kamora tu naŋa ŋandai amo atogo miki ilomi tu ma amo mine. Naŋa kalongu loko tu naŋa ma amora vetâŋa potomule kie-kie imo ŋginimi mine; pawana wa padadâŋa wa wisi-nâna wa taŋa-kaika wa ŋgua pavaligiŋa wa ŋgua nao-muli wa pandekanâŋa wa pazavaruŋa kie-kie wa.

²¹ Naŋa kalongu loko tu mambo amâ apâŋga pami, ande nanenggu Maro Kindeni ma iveta manjeŋi pa naŋa kilo lâ miki naomi. Naŋa kalongu loko tu ma amora miki rârâ muŋga kaveta kiesaka, andeta miki ŋandai kapalele ilomi kalomi ku kapu mulimi pa vetâŋa muso ŋinde ŋga. Naŋa aporo ŋana tini-paluluŋa ne mâsi potomule kie-kie miki pinde uru kaveta ŋinde. Ambo mine, ande naŋa ma kalongu sukâŋa ŋalae tina.

13

Kinzi ma sipakatona sondo nana nenzi kalo-tawana kâ

¹ Munğa nana amo kumi mbwanıngu rua lâ, kala nıne nana ma amâ amo kumi kilo. Nınde iyoke Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Ambo tamâta tonje iveta soki, aku tamâta rua wa nıto ilonzi tu ma simandi lâ ngua nia ku sisowe ngua lâ i tini, ande ara, ngua-samâna tamâta ma

ikura tu ilonjo nenzi ngua ku iveta sondo. Ambo tamâta taitu nâ itu isowe ngua lâ tamâta nınde tini, ande ngua-samâna tamâta ma ilonjo i ne ngua tia.”

² Munğa, lâ zo nınde nana apilemi lâ nınenğa ataulo amâ amo kumi kilo, ande nana aporo ngua kaika panzi tamâta pınde munğa siveta kiesaka. Kala nıne amo malawae, andeta nana ma aporo ngua kanja taituni kilo panzi tamâta nınde sitavanzı tamâta pınde. Nanenğu ngua nınde nde mine; ambo nana ma ataulo amo kumi kilo, ande nana ma agera miki tia ndo.

³ Miki katu kasama mine; tiambo nana Paulo akai Kirisi tamwata kawa kala atula ngua, tiya? Ayo, nana ma amâ apânğa pami, nınenğa miki ma kasama nınde marumbu lâ. Kaloŋo nğa; lâ Kirisi ne zo nana itu miki nemi vetâna sondo kâ, ande i ma ivea ne walo tia ndo. I ma itula ne walo kaika nınde pwataki pami.

⁴ Mao nâ, Kirisi ipile ne walo kaika nınde kala kinzi sipu i lâ kâi popole tini imâte lâ. Andeta muli nğa Maro Kindeni ne walo kaika ipanjo i imandi sânda kala imo via kilo. Aku maka pâri-tamâta kala mine nâ; maka kapasipa lâ taitu kuku Kirisi, ande kala nema kaika tia mine nâ. Ande lâ zo nana maka ma kamâ kapânğa pami, ande Kirisi Via Tamwata ma imo kuma, kala Maro Kindeni ne walo kaika ma ipânğa nia yo pami.

⁵ Ara nana miki ma kalea sondo pa warakami nemi vetâna ku kakai samâna pa warakami nemi ilo-kalo. Nınenğa miki ma kakura tu kasama nemi kalo-tawana kilala pwataki. Yesu Kirisi tamwata nde imo ilomi. Tiambo miki kazizâla nana nınde kâ, tiya? Taitu miki kaloŋo nğa; ambo nemi kalo-tawana nde mao tia, ande Kirisi imo ilomi tia.

⁶ Nana ilonğu tu miki ma kasama nıne sondo; maka nıandai kambe nana samâna nğa. Maka nde Kirisi ne pâri-tamâta mao kananjo.

⁷ Ambo miki katu maka nema wurâta nana katula pâri ara kâ nde ipânğa ara tia,

ande nana ma kalonğu loko nana nınde kâ tia. Maka uru kano kaika pa Maro Kindeni tu ma ivilami nana kapu mulimi pa vetâna potomule kie-kie rârâni, nana tu maka iloma nğalae tu miki ma kapaveta kuku vetâna ara nâ. Andeta maka nıandai iloma tu kinzi tamâta ma sisuka maka nana kâki kala kakai noŋa mine nğa.

⁸ Maka kakura tu katawa ngua mao ndue, ande tia ndo. Maka kakura tu kaveta wurâta taitu nâ, aku nınde nde wurâta nana kasuka ngua mao tu ipânğa nia yo.

⁹ Mine nde lâ zo ndia nemi walo ikeno pami, andeta maka nema walo ikeno pama tia, ande maka uru kamo kandeka nâ. Ikura zo zo maka kano pa Maro Kindeni tu ma ivetami kapânğa kalo-tawana tamâta sondo ndo.

¹⁰ Nanayoni Maro Nğalae ipatea nana tu akai i ndamwa ku aveta wurâta nıne nana avilami tu kamandi kaika kâ. I nıandai ilo tu nana ma ayaulami nğa. Kala nıne nana amo malawae nınamı yo, andeta anğere ngua kaika nıne lâ pepa tini ku ao imâ pami nana duvi nıne kâ; lâ zo ndia nana ma ataulo amo kumi kilo, ande nana tınıngu pwâka tu ma aleleami aporo ngua kaika mine pami.

Paulo kawa kari ara panzi

¹¹ Nıngu-nambwe wukale, nanenğu ngua kala imâ imotu lâ nıne, kala kawânğu kari ara imâ pami. Nana ilonğu tu miki ma kamakâsa nana kapânğa kalo-tawana tamâta sondo. Aku ilonğu tu miki ma kaponu muli pa nanenğu ngua, ku kamo tava ilo-kalo taitu nâ wa kapaveta kuku wisi-pisi ne mâsi wa. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni, ina tınımwasa warika wa wisi-pisi warika wa, i tamwata ma imo kumi.

¹² Ara nana miki rârâni taitu-taitu ma katanjo nımi-nambwe mbaunzi, itogo kindi kalo-tawana tamâta uru taveta mine.

¹³ Maro Kindeni ne tamâta rârâni kawanzi kari ara imâ pami.

¹⁴ Maro Nğalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi imo ku miki rârâni, tava Maro Kindeni ne tınımwasa wa Koroani Sapâna ne mâsi nana iveta kindi tamo ilonda kalonda taitu nâ.

GALESIA Pepa Paulo ingere panzi kalo-tawana tamâta simo Galesia tâno

Galesia nde tâno tonje Rom ikatona, aku Juda tamâta rârâ simo njinde. Paulo munja imo Galesia tâno itula pâri ara panzi mbwani rua (Pâri Tamâta 13:51, 18:23), kala kalo-tawana tamâta ngu pinde simo njinde. Andeta tamâta pinde simâ sipânga ku silele pâri ara ipânga kie tonje. Kinzi siporo tu mâsi njana taponu muli pa njua tukuja kâ nde nzâla njana tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Andeta Paulo ingere njua njine panzi iporo kaika tu njana nenda kalo-tawana nâ, ande Maro Kindeni ikai kindi piti lâ kondoma ilo. Nenda vetânga ara ikura tu iveta kindi tamo sondo lâ Maro Kindeni nao, ande tia.

¹ Naja pâri-tamâta Paulo. Kinzi tamâta njalanjala njandai sipatea naja kala apânga pâri-tamâta nga, aku tamâta tonje njandai io naja njana alâ atula pâri ara nga. Yesu Kirisi anja Tama Maro Kindeni, inani kala munja ipano Yesu lâ mateja nianzi imandi imo via kilo, kinzi rua sipatea naja njana aveta wurâta njine.

² Naja amo taitu kunzi tamâta pinde uru siveta wurâta kuku naja, kala angere njua lâ pepa njine tini imâ pa miki kalo-tawana tamâta kamo Galesia tâno.

³ Kinda Tamânda Maro Kindeni anja Maro Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

⁴ Yesu Kirisi iveta ikura Tamânda Maro Kindeni ne pateânga mine, kala ipile tamwata ne via ku imâte njana izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda. Iveta mine njana iyaute kindi piti lâ tâno njine ne vetânga potomule.

⁵ Mine nde ara njana kindi ma tapanea Maro Kindeni tasuka i njâ kâki ikura zo zo. Mao.

Pâri ara taitu nâ ikeno

⁶ Opopo, naja ilongu kura tia ndo njana miki nemi vetânga kâ! Munjani, Maro Kindeni isarâwa pami tu kakai Yesu Kirisi ne wisi-wisi njinde. Andeta miki walele nâ kapu mulimi papa i, aku kamandi njana kapaipa kuku pâri ara kie tonje.

⁷ Anja pâri ara njinde nde pâri ara mao, ande tia ndo. Taitu tamâta pinde siveta njana sizavaru ilomi kalomi. Kinzi situ silele Yesu Kirisi ne pâri ara njinde ipânga kaja tonje.

⁸ Andeta miki kalonjo nga; ambo maka warakama tâku samba ne anjelo tonje tâ ma katula pâri ara pami, andeta pâri

ara njinde njandai rege-rege kuku pâri ara njinde maka nanayoni katula pami, ande naja ano pa Maro Kindeni tu i ma ikai tamâta iveta mine ku itambira ilâ yââ njalae ne mbââ ilo, ma imo njinde ku imo nâ.

⁹ Maka munja kaporo njua ndainani nâ, kala njine naja atu aporo njua kaja taituni kilo. Tamâta pinde uru situla pâri ara tonje pa miki, andeta pâri ara njinde njandai rege-rege kuku pâri ara njinde munja miki kakai lâ. Mine kala naja ano pa Maro Kindeni tu i ma itambiranzi tamâta njinde silâ yââ njalae ne mbââ ilo, ma simo njinde ku simo nâ.

¹⁰ Naja njandai ilongu tu kinzi tamâta ma ilonzi ara pa naja nga. Naja ilongu tu Maro Kindeni nâ ma ilo ara pa naja. Aku naja uru aporo njua mâru-mâru panzi tamâta, ande tia. Mao nâ, nia ndoyo naja uru aporo njua mâru-mâru panzi tamâta. Andeta kalonjo nga; ambo vetânga njinde ma ikeno pa naja yo, ande naja ma akura tu amo Yesu Kirisi ne wurâta tamâta mao, ande tia. Andeta apile vetânga njinde marumbu lâ.

Paulo parina njana munja ipânga imo pâri-tamâta

¹¹ Ningunambwe wukale, naja ilongu tu miki ma kasama njua njine sondo ndo; pâri ara njinde munga atula pami, ande tamâta nâ nenzi njua, ande tia.

¹² Tamâta tonje njandai itula pâri ara njinde pa naja nga, aku tamâta tonje njandai ipanana naja njana nga. Yesu Kirisi tamwata itula pâri ara pa naja kala akai lâ.

¹³ Miki kalonjo naja parinânggu lâ, njana vetânga rârâ munja aveta njinde. Miki kasama tu naja munja apono muli sondo ndo pa Juda nenzi mâsi wa njua tukuja rârâni. Aku naja akai kazânga njalae panzi tamâta njinde kalonzi tawana Yesu, aku atogo njana azavarunzi kâ.

¹⁴ Naja munja amandi kaika ndo njana asuka timbuna nenzi vetânga rârâni kâki, aku apolenzi nawalânggu Juda tamâta limoa rârâ njana apono muli pa vetânga njinde rârâni.

¹⁵ Taitu nia ndoyo, lâ zo njinde naja nana ipaguguana tia yo, ande Maro Kindeni ipatea naja lâ, aku njana i ne wisi-wisi kâ, ande isarawa naja tu ma apânga i ne pâri-tamâta.

¹⁶ Aku i ilo pateva tu ma itula tamwata natu Yesu Kirisi kilala pwataki pana, njana naja ma akura tu atula i natu parina panzi tamâta lâ tinikoa ngu. Aku lâ zo njinde Maro Kindeni itula Yesu Kirisi kilala pwataki pa naja, ande naja

ɳandai alá akasonjanzi tamáta pinde tu ma sipananana ɳana pári ara ká.

¹⁷ Aku lá zo ɳinde, naɳa ɳandai akáki alá pa Jerusalem lawea ɳana aporo panzi tamáta ɳinde simuɳga pa naɳa ɳana simo pári-tamáta. Lá zo ndainani ná, naɳa anɳenɳe ɳana Jerusalem lawea aku amandi alá pa nia bilimu tonɳe ikeno Arebia táno. Aku muli ɳga ataulo alá pa Damaskus lawea kilo.

¹⁸ Mbwera ɳato ilá lá, ɳinenɳga akáki alá pa Jerusalem lawea ɳana aveta mete kuku Petero. Andeta naɳa amo songo tia; amo ndaina kuku Petero ikura sánda rua ná.

¹⁹ Lá zo ɳinde naɳa amo kuku Petero, ande naɳa aporo pa pári-tamáta tonɳe, ande tia. Naporo pa Yamesi simbo ná, ina nenda Maro ɳalae Yesu tai.

²⁰ Kala ɳine naɳa apaimi lá Maro Kindeni nao tu ɳgua ɳine kala anɳere lá pepa tini, ande ɳgua mao kanaɳo.

²¹ Naɳa amo kuku Petero lee marumbu lá, ɳinenɳga ataulo pa Siria táno anɳa Silisia táno kilo.

²² Lá zo ɳinde, kinzi kalo-tawana tamáta lá Yesu Kirisi ne ɳgu ɳinde simo Judia táno, ande kinzi ɳinde sizizála ɳana naɳa naonɳu.

²³ Taitu silonɳo nawalanzi situ naɳa parinánɳu mine tu, “Tamáta ɳinde kala muɳga iveta kie sakamao pa kinda, ande kala zo ɳine tamátani ndaina uru itula pári ara ɳine kinda uru kalonda tawana. Taitu muɳgani ikai wuráta ɳana izavaru pári ara ndainani ná.”

²⁴ Kinzi silonɳo pári ɳana vetáɳa rárâni ɳinde Maro Kindeni iveta pa naɳa, kala sipanea i ɳa.

2

Kinzi pári-tamáta pinde sio ilonzi ilá taitu kuku Paulo

¹ Naɳa amo lee, mbwera saɳao kanaɳo ɳapa ilá lá. ɳinenɳga maka rua Banabas rua kakáki kalá Jerusalem lawea kilo. Aku naɳa akai Titi iyoka kuma tona.

² Maro Kindeni tamwata itula pa naɳa mine tu naɳa ma alá amo Jerusalem. Aku lá zo naɳa amo Jerusalem, ande naɳa atula pári ara panzi, pári ara ndainani naɳa uru atula panzi tamáta simo lá tinikoa ɳgu. Andeta naɳa ɳandai aporo ɳgua ɳinde lá tamáta rárâ naonzi ɳga. Naɳa tiniɳɳu pwáka tu nanenɳu wuráta ɳana atula pári ara ká ma ipánɳga kaa ná. Mine kala akainzi kalo-tawana tamáta mbána-mbána pinde kalá pa nia ɳganɳe, ɳinenɳga aporo ɳgua panzi. Tamáta pinde uru siporo ɳgua ɳananzi kalo-tawana tamáta ɳinde mine tu, “Kinzi nde poe tamáta”.

³ Titi imo kuku naɳa, aku i nde Grik tamwata, i Juda tamáta tia. Aku Yesu Kirisi ne kalo-tawana tamáta laɳenɳa pinde siporo kaika tu maka ma kave Titi karae, itogo Juda nenzi mási mine. Andeta maka kaveta mine tia.

⁴ Kinzi kalo-tawana tamáta laɳenɳa ɳinde sipavea ná ku simá maka ɳginima. Kinzi sisama tu maka kaloma tawana Yesu Kirisi, aku kapile mási ɳana kapono muli pa Juda nenzi ɳgua tukuɳa ká, kala ilonzi tu silea pa nema vetáɳa. ɳgua tukuɳa ɳinde nde itogo nimbu tonɳe muɳga Yesu Kirisi ipalalana piti lá tinima, andeta kinzi ilonzi tu ma sio nimbu ɳinde ilá ɳana isusu maka kilo.

⁵ Andeta maka ɳandai kasáu pa nenzi ɳgua ɳana kave Titi karae ɳga. Maka kamandi kaika, aku kapu nenzi ɳgua rárâni ɳinde ndue lá. Maka tinima pwáka tu ɳgua tukuɳa ɳinɳa ma imá ikai Yesu Kirisi ne pári ara nia. I ne pári ara ɳinde nde mao kanaɳo, aku ɳine nde ɳana isuka miki ikura zo rárâni.

⁶ Lá zo ɳinde maka kapasau kunzi tamáta mbána-mbána ɳinde, ande kinzi sisenɳe ɳgua tonɳe lá nanenɳu ɳgua, ande tia. Tamáta pinde uru siporo ɳgua ɳananzi tamáta mbána-mbána ɳinde mine tu, “Kinzi nde poe tamáta”. Andeta lá naɳa warakánɳu ná ilonɳu, ɳgua ɳinde nde kaa ná, ɳana tu Maro Kindeni ilo ɳana tamáta ɳanzi ká, ande tia.

⁷ Kinzi tamáta mbána-mbána ɳinde ilonzi kalonzi ipánɳga tu Maro Kindeni wuráta ilua naɳa ɳana atula pári ara panzi tamáta lá tinikoa ɳgu, itogo nanayoni i wuráta ilua Petero ɳana itula pári ara panzi Juda tamáta mine. Mine kala nenzi ɳgua tia.

⁸ Mao ná, Maro Kindeni walo kaika ilua Petero ɳana ma imo pári-tamáta panzi Juda tamáta. Aku mine ná, Maro Kindeni tamwata ne walo kaika ilua naɳa ɳana amo pári-tamáta panzi tinikoa ɳgu.

⁹ Tamáta pinde uru siporo ɳgua ɳana Yamesi, Petero anɳa Yoane mine tu, “Kinzi nde poe tamáta”. Andeta lá zo ɳana tamáta ɳato ɳinde ilonzi kalonzi ipánɳga tu Maro Kindeni io ne wisi-wisi imá pa naɳa lá, ande kinzi sitaɳo maka rua Banabas rua mbauma, aku sikaima togo ninzi-nambwe wukale mine. ɳinenɳga kinzi wa maka wa kao iloma kaloma ilá taitu, aku kapa ɳgua mine tu maka ma katula pári ara panzi tinikoa ɳgu, anɳa kinzi ma situla pári ara panzi Juda ɳgu.

¹⁰ Kinzi siporo ɳgua taitu ná pa maka rua mine tu, “Maka iloma tu miki rua ma kagona mbumbu ɳana kalanzi nawalánda kalo-tawana tamáta simo sugorai lá Jerusalem lawea, itogo miki rua

munnga kaveta mine.” Andeta nia ndoyo naja ilongu pateva tu naja ma aveta vetâjani ndaina.

Paulo itula Petero ne vetâja soki pwataki

¹¹ Andeta muli nga Petero imâ imo Antiok lawea ikura zo pinde, aku pa zo njinde naja amandi i tamwata nao aku ambita pâta kanojo, njana tu iveta vetâja soki ndo.

¹² Mao nâ, nia ndoyo iveta vetâja ara njana isanjona ika kâpwa kunzi kalotawana tamâta lâ tinikoa ngu. Andeta muli nga, tamâta pinde lâ Yamesi ne ngu simâ sipânnga lâ, njinenga Petero itaulo pa Juda nenzi mâsi njana tininzi piti ndo njananzi tamâta lâ tinikoa ngu. I ne vetâja njinde nde duvi mine; iruru njananzi kalotawana tamâta ngu njinde uru sipaveta kuku Juda nenzi vetâja rârâni.

¹³ Aku kinzi Juda ngu kalo-tawana tamâta rârâni kala sipono muli pa Petero ne vetâja lanjeja njinde. Njinenga sisowe Banabas ilo kalo, ande kala iveta vetâja lanjeja ndainani nâ kunzi tona.

¹⁴ Naja amora tu kinzi njandai sipono muli sondo pa pâri ara ne njua nga. Tia ku naja amandi kinzi rârâni naonzi aku apai Petero tu, “Noko nde Juda tamwata, andeta kupile Juda nenzi vetâja ku kupaveta kuku tinikoa ngu nenzi vetâja. Mine nde njana sâ kâ nga noko kuporo kaika panzi tamâta lâ tinikoa ngu tu ma sipaveta kuku Juda nenzi vetâja, a?”

Ambo tamâta tonje kalo tawana Yesu, ande ipânnga tamâta sondo ndo lâ Maro Kindeni nao

¹⁵ Njinenga naja apai Petero tu, “Kinda tinânda sipagugua kinda tapânnga Juda laluna. Mine kala kinda njandai tamo tatogonzi ‘kiesaka tamwatanzi’ lâ tinikoa ngu.

¹⁶ Aku kinda tasama tu ambo tamâta tonje ikai wurâta njalae njana ipono muli pa Mose ne njua tukuja, ande vetâja njinde ikura tu iveta i ipânnga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Ambo tamâta tonje kalo tawana Yesu Kirisi, ande i ne kalo-tawana njinde nâ ikura tu iveta i ipânnga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao. Aku kinda kala mine nâ tao nenda kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi lâ, njana tu kinda tasama njine; nenda kalotawana njinde iveta kinda tapânnga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao. Kinda tapile nzâla njana toka Mose ne njua tukuja muli, njana tu nzâla njinde ikura tu iveta tamâta tonje ipânnga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao, ande tia ndo.

¹⁷ Kinda nenda kalo-tawana ikeno pa Kirisi, aku ilonda tu kalo-tawana njinde

iveta kinda tapânnga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao. Aku lâ zo njana kinda tapile nzâla njana toka Mose ne njua tukuja muli, ande lâ njua tukuja nao kinda tapânnga tatogonzi kiesaka tamwatanzi lâ tinikoa ngu mine. Mine kala ma taporo mana; tiambo ma taporo tu ‘Kirisi tamwata ilo tu iveta kiesaka ipânnga njalae’, tiya? Tia ndo kanojo!

¹⁸ Ambo naja ma apile nzâla njana ayoka Mose ne njua tukuja muli, andeta muli nga naja ma apono muli pa nzâlani ndaina kilo, ande vetâja njinde ma itula pwataki tu naja nde kiesaka tamwatanngu.

¹⁹ Naja tu Mose ne njua tukuja io naja lâ nzâla njinde ilâ pa mateja kâ. Andeta naja ilongu tu aveta ikura Maro Kindeni ne pateâja mine, kala apile nzâla njinde marumbu lâ.

²⁰ Njinde itogo naja amâte lâ kâi popole tini kuku Kirisi. Taitu kala njine akai via wasaseki lâ. Naja munnga akai poe pa warakânngu nengu via, andeta kala njine Kirisi imo ilongu, aku uru ikai poe pa naja. Kala njine naja kalongu tawana Maro Kindeni Natu, inani tini mwasa ndo pa naja kala ipile tamwata ne via ku imâte njana ikai naja piti lâ kondoma ilo. Aku nanenggu kalo-tawana njine uru igagati naja ilongu kalongu njana aveta vetâja ara lâ tâno kulu.

²¹ Naja tiningu pwâka tu aveta Maro Kindeni ne wisi-wisi ipânnga itogo kelekele kaa nâ mine. Kulojo nga; ambo Mose ne njua tukuja ikura njana iveta kinda tapânnga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande Kirisi imâte koa tia nâ. Andeta tia.” Naja Paulo aporo njua mine pa Petero.

3

Mâsi njana toka njua tukuja muli kâ, anja mâsi njana kalonda tawana Yesu Kirisi kâ

¹ Miki Galesia tamâta ilomi kalomi sondo tia ndo! Tamâta ea iyaula nemi ilo-kalo, a? Naja munnga atula Yesu parina pwataki pami lâ. Mine kala itogo miki warakami kamora Yesu itâra lâ kâi popole tini imâte.

² Naja atu akasonjami kasonjâja taitu nâ. Miki munnga kaveta vetâja ndia njinenga Koroani Sapâja imâ ilomi, a? Tiambo miki kapaveta kuku njua tukuja lâ, njinenga kakai Koroani Sapâja, tiya? Tia ndo! Miki kulojo Yesu ne pâri ara aku kalomi tawana lâ, aku kalo-tawana njinde nâ ikai nzâla piti pa Koroani Sapâja tu imâ pami.

³ Miki nde kapa ndo! Nia ndoyo, lâ zo njinde nemi kalo-tawana ipânnga wasaseki, ande Koroani Sapâja ne kaika

uru isukami. Anja lâ zo njine miki katu warakami nemi kaika ikura tu isuka nemi via lâ tâno kulu, a?

⁴ Malia pinde nde imâ ipângga pami lâ; tiambo malia njinde isukami tia, a? Taitu nanenngu morânga tu malia njinde nde isukami lâ.

⁵ Mao nâ, Maro Kindeni ne Koroani Sapânga ilua miki lâ, aku uru iveta mâsi kaika rârâ ipângga nginimi. Tiambo Maro Kindeni imora tu miki uru kapaveta kuku Mose ne ngua tukuña, aku njana duvi njinde kâ iveta kie ara njinde pami, tiya? Tia ndo! Miki kalonjo pâri ara aku kalomi tawana, aku njana duvi njinde kâ iveta mine pami.

⁶ Miki kalomi njgere sonde njana Abraham kâ. Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Abraham kalo tawana Maro Kindeni, aku njana i ne kalo-tawana njinde kâ, ande ipângga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.”

⁷ Mine nde kalonjo nja; tamâta ea kalonzi tawana Yesu Kirisi, kinzi njinde sipângga sitogo Abraham ne vâsa mao.

⁸ Nia ndoyo Maro Kindeni ilo pateva tu tamâta pinde lâ tinikoa ngu ma kalonzi tawana i, aku nenzi kalo-tawana njinde ma ivetanzi sipângga tamâta sonde lâ i nao. Mine kala nanayoni Maro Kindeni itula pâri ara pa Abraham mine tu,

“Noko kalo tawana naja lâ, aku njana duvi njinde kâ naja ma aveta kenngu ara ndo panzi tamâta rârâni simo tâno ndoni.”

⁹ Mine nde Maro Kindeni iveta kie ara nâ panzi tamâta ea kalonzi tawana i, itogo munnga iveta pa Abraham, ina tamâta njana kalo-tawana mao kâ.

¹⁰ Taitu tamâta ea ilonzi tu nzâla njana soka Mose ne ngua tukuña muli nde nzâla njana sipângga tamâta sonde lâ Maro Kindeni nao, ande Maro Kindeni ma izavarunzi tamâta njinde. Njana tu i kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Mose ingere ngua tukuña lâ pepa tini ikeno lâ. Ambo tamâta tonge njandai ipaveta mao kuku ngua tukuña njinde rârâni taitu-taitu ikura zo rârâni, ande Maro Kindeni ma izavaru tamâta njinde.”

¹¹ Aku Maro Kindeni kawa ngua tonge kala ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Tamâta ea kalonzi tawana Maro Kindeni, ande kinzi tamâta njinde simo ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao, aku sikai via mao.”

Ngua njinde itula pwataki pa kinda tu ambo tamâta tonge itu ipono muli pa Mose ne ngua tukuña, ande i ne vetânga

njinde ikura tu iveta i ipângga tamâta sonde lâ Maro Kindeni nao, ande tia.

¹² Njana tu mâsi njana taponu muli pa Mose ne ngua tukuña kâ, ande ikeno piti ndo njana kalo-tawana ne mâsi. Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Tamâta ea uru ipono muli mao pa ngua tukuña rârâni ikura zo rârâni, ande tamâta njinde ma ikai via mao.” Andeta tamâta tonge ikura tu iveta mine, ande tia.

¹³ Andeta Kirisi ikai kinda niânda, aku Maro Kindeni izavaru i ndo lâ. Vetânga njinde ne duvi nde mine; Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Maro Kindeni ma izavaru tamâta ea itâra lâ kâi popole tini”. Aku njana Kirisi ne vetânga njinde kâ, ande iyaute kinda piti lâ ngua tukuña ne zavaruña.

¹⁴ Mungani Maro Kindeni ipa ngua kuku Abraham tu i ma iveta vetânga ara tonge. Aku Yesu Kirisi ne mateña ikai nzâla piti panzi tamâta lâ tinikoa ngu njana vetânga ara njinde ma ilâ pa kinzi tona. Mine kala njana nenda kalo-tawana kâ, ande kinda takura tu takai Koroani Sapânga lâ ilonda, ikura Maro Kindeni ne ngua pânga mine.

Mose ne ngua tukuña njandai isoki ngua pânga Maro Kindeni iveta kuku Abraham njinde piti nja

¹⁵ Ninggu-nambwe wukale, kala njine naja ma aporo ngua njana kinda tamâta nenda mâsi tonge. Ambo tamâta rua ma siingere ngua lâ pepa tini njana vetânga tonge ilonzi pateva tu ma siveta, ande nenzi ngua njinde ipângga itogo ngua pânga kaika mwasina, aku tamâta tonge ikura tu itoto nenzi ngua njinde tâku isenge ngua tonge ilâ kuku ngua njinde tâ, ande tia.

¹⁶ Nanayoni, Maro Kindeni ipa ngua kuku Abraham tava i ne vâsa, njana i ma muli iveta kie ara panzi. Maro Kindeni ne ngua pânga njinde nde ikeno lâ pepa tini tamora lâ. Maro Kindeni ipai Abraham mine tu, “Naja ma aveta kenngu ara papa noko ne vâsa.” I njandai iporo tu, “Naja ma aveta kenngu ara panzi noko ne vâsa kinzi”, ande tia. Mine kala kinda tasama tu Maro Kindeni njandai iporo njananzi tamâta rârâ nja. Iporo njana tamâta taitu nâ, ina kala Kirisi.

¹⁷ Nanenngu ngua njine ne duvi ande mine; nia ndoyo Maro Kindeni ipa ngua ndainani nâ kuku Abraham. Simo lee, aku mbwera 430 ilâ lâ, njinennga Maro Kindeni itula ngua tukuña pa Mose. Ngua tukuña nde ipângga muli, taitu tukuña njinde ikura njana itoto Maro Kindeni ne ngua pânga munngânga njinde ku iveta ipângga kaa nâ, ande ikura tia.

¹⁸ Ambo mâsi njana taponu muli pa tukuña kâ ikura tu igagati Maro Kindeni

ņana iveta kie ara pa kinda, ande i ne ņgua pāņa muņgāņa ņinde nde ipāņga itogo kelekele kaa nā. Andeta tia. Kinda tasama tu Maro Kindeni muņgani ipa ņgua tu ma iveta kie ara pa Abraham, aku ņana i ne ņgua pāņa ņinde nā, ande iveta vetāņa ndainani papa i.

¹⁹ Ambo mine, ande Maro Kindeni itula ņgua tukuņa pa Mose ņana duvi mana, a? ņinde nde duvi mine; Maro Kindeni ilo tu tamāta rārāni ma sisama sondo tu kinzi nde kiesaka tamwatanzi. Mine kala iveta ne ņgua pāņa muņga lā, ņineņga itula tukuņa pa Mose tona ņana i ma itula panzi tamāta. I ipatea tu kinzi Juda tamāta ma sipono muli pa tukuņa ņinde lee, ikura lā zo ņinde Abraham ne Vāsa ma imā ipāņga, inani kala tamāta ņinde Maro Kindeni ne ņgua pāņa iporo ņana. Taitu kalonjo ņga; Maro Kindeni tamwata ņandai itula tukuņa ņinde panzi tamāta ņga. Itula ņinde panzi aņelo, ņineņga kinzi kala situla papa kuleņa tamāta Mose.

²⁰ Andeta Maro Kindeni ne ņgua pāņa nde kelekele ņalae tina, ipole ne ņgua tukuņa, ņana tu Maro Kindeni tamwata iveta ņgua pāņa ņinde kuku Abraham. Tamāta tonje ikai ņgua ņinde ku ilā itula pa Abraham, ande tia.

ņgua tukuņa ne wurāta nde ņana ikai kinda talā pa Kirisi

²¹ Mine kala Mose ne ņgua tukuņa uru ikai kazāņa pa Maro Kindeni ne ņgua pāņa rārāni, tiya? Tia ndo kanaņo! Ambo Maro Kindeni muņga itu tukuņa kie tonje panzi tamāta, aku tukuņa ņinde ikura tu via mao ilanzi, ande tamāta ea sipono muli pa tukuņa ņinde ma sipāņga ilonzi mbārambāra lā Maro Kindeni nao.

²² Andeta tia. Maro Kindeni kawa ņgua ikeno lā pepa tini mine tu, “Kiesaka nde itogo wālo kaika mine ilitanzi tamāta rārāni marumbu lā.” Mine kala Maro Kindeni iveta kie ara panzi tamāta ņinde uru kalonzi tawana Yesu Kirisi, ikura muņga ipa ņgua tu ma iveta mine.

²³ Muņgani, lā zo ņinde nzāla ipāņga tia yo ņana kinda takura tu kalonda tawana Yesu Kirisi, ande Mose ne ņgua tukuņa ipa wālo kaika lā tininda. Kinda tamo mine lee, ikura lā zo ņinde kalo-tawana ne nzāla ipāņga nia yo lā.

²⁴ Mine kala ņgua tukuņa imo itogo nenda koipu muņgāņa mwasina, aku ne wurāta nde ņana ikai kinda talā pa Kirisi. Mine kala ņana nenda kalo tawana kâ, ande kinda tapāņa tamāta sondo lā Maro Kindeni nao.

²⁵ Aņga lā zo ņine, ande ņgua tukuņa imo nenda koipu kilo, ande tia, ņana tu kalo-tawana ne nzāla nde imā ipāņga lā.

Kinda nenda kalo-tawana iveta kinda tapāņa Maro Kindeni natu wukale

²⁶ Miki kalomi tawana Yesu Kirisi, aku ņana kalo-tawana ņinde kâ Maro Kindeni iveta miki rārāni kapāņga i natu wukale lā.

²⁷ Muņga, lā zo ņinde miki kakai lâ-liliņa, ande miki kapaipa lā taitu kuku Kirisi. Kala ņine Kirisi kilala itura miki ndo lā, itogo nemi pasawaņa mwasina.

²⁸ Mine kala miki Juda tamāta wa miki tamāta lā tinikoa ņgu wa; miki tamāta uru kaveta wurāta koa tia nā wa miki tamāta kamo ara wa; miki tamāne wa miki taine wa; miki rārāni kalonjo ņga. Lā Maro Kindeni nao, ande miki rārāni kamo rege-rege nā, ņana tu miki kapaipa kuku Yesu Kirisi lā, kala kamo ņgu taitu.

²⁹ Miki kamo Yesu Kirisi ne ņgu. Mine kala miki kamo Abraham ne vāsa tona, aku Maro Kindeni ma iveta kie ara ndainani nā pa miki, ikura muņga ipa ņgua tu ma iveta pa Abraham mine.

4

Yesu Kirisi ipalalana ņgua tukuņa ne nimbu piti lā tininda

¹ Miki kalomi ņgere ņnananzi lālu kiri-kiri. Muli ņga lālu ņinde ma sikai tamanzi nenzi tāno wa kelekele ndoni. Andeta lā zo ņana kinzi simo lālu kiri-kiri yo, ande kinzi simo rege-rege nā kunzi tamanzi nenzi wurāta tamāta, kinzi ņinde uru siveta wurāta koa tia nā.

² Tamāta pinde uru sikai poe panzi lālu kiri-kiri ņinde, aku uru sikatona nenzi kelekele tona. Kinzi siveta mine lee, ikura lā zo ndia tamanzi sipatea tu natunzi ņinde ma sikai nenzi kelekele rārāni ņinde.

³ Aku kinda kala tamo mine nā. Muņga, lā zo ņinde tamo tatogonzi lālu kiri-kiri mine, ande ņgua tukuņa kiri-kiri ņana tāno ņine ne vetāņa kaa kaa nā uru ikai poe kaika pa kinda.

⁴ Kinda tamo mine lee, ņineņga zo ipāņga lā, ikura Maro Kindeni ne pateņa mine. Aku lā zoni ndaina, Maro Kindeni isupwa i tamwata Natu indue imā imo tāno kulu. Ipāņga tamāta mao, aku uru imo Mose ne ņgua tukuņa kalo.

⁵ I imā ņana ipalalana ņgua tukuņa ne nimbu piti lā tamāta tininzi, ņana kinda rārāni ma tapāņa tamo Maro Kindeni natu wukale.

⁶ Maro Kindeni isupwa i Natu ne Koroani imā imo ilonda lā, aku vetāņa ņinde itula pwataki tu miki kamo Maro Kindeni natu wukale. Aku Koroani Sapāņa ņinde uru ipaņo ilonda kalonda kala tata pa Maro Kindeni tu, “Mama, Mama”.

⁷ Mine kala ngua tukuŋa ma ikai poe kaika pa miki kilo, ande tia. Miki taitu-taitu kamo Maro Kindeni natu wukale. Mao nâ, miki nde Maro Kindeni natu wukale. Mine kala Maro Kindeni ma iveta kie ara pa miki taitu-taitu, itogo munga ipa ngua tu ma iveta panzi i natu wukale mine.

Paulo kalo loko njalae njananzi Galesia kalo-tawana tamâta

⁸ Munga, miki njandai kasama Maro Kindeni kilala sondo nga. Mine kala lâ zo mungânga njinde miki kamo tamâta njana kaveta wurâta koa tia nâ panzi maro pinde. Andeta maro njinde nde maro lanjeŋa nâ.

⁹ Taitu kala njine miki kapaipa kuku Maro Kindeni marumbu lâ. Andeta nanenngu ngua njine nde sondo tia, njana tu Maro Kindeni ipaipa kuku miki. Mine nde njana sâ kâ nga miki ilomi tu kaponu muli kilo papa ngua tukuŋa kiri-kiri njana tâno njine ne vetânga kaa kaa, a? Njana sâ kâ nga ilomi tu kelekele sugorai ma ikai poe kaika pami kilo, a?

¹⁰ Opopo, miki uru kapaveta kuku Juda nenzi ngua tukuŋa kiri-kiri njana zo sapânga kie-kie wa kânga-nunja ne zo kie-kie wa, aku miki katu vetânga mine ma ivetami kapânga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao.

¹¹ Njana kalongu loko njalae tina njana miki kâ! Tiambo nanenngu wurâta rârâni munga aveta njana avilami kâ nde ilâ kaa nâ, a?

¹² Njingu-nambwe wukale, munga, lâ zo njinde nana amo kumi, ande miki wa nana wa kalonda tawana tu ngua tukuŋa njandai ikura tu iveta kinda tapânga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao. Njana ano pami tu miki ma kakai ngua tukuŋa ne wâlo piti lâ tinimi kilo, njana miki ma kamo ara, itogo nana uru amo mine. Munga, miki njandai kaveta vetânga soki tonje papa nana nga.

¹³ Kalomi ngere sondo nga; nia ndoyo, nana amo kuku miki tia yo. Ninennga pukonja ikai nana, aku pukonja njinde ikai nzâla piti pana tu ma amâ atula pâri ara pami.

¹⁴ Lâ zo njinde, nanenngu pukonja njinde iveta malia njalae ndo pami. Taitu miki njandai kapu mulimi papa nana nga, aku miki njandai kasoki nana nga. Miki kaveta vetânga ara ndo pana, itogo vetânga ndia miki ma kaveta pa Maro Kindeni ne anjelo tonje tâku Kirisi tamwata tâku.

¹⁵ Lâ zo njinde, ande miki uru ilomi ara ku kamo kandeka nâ. Anja lâ zo njine, ande nemi ndekânga njinde ikeno ndia, a? Nana aporo ngua mao kanaanjo; munga,

lâ zo njinde nana amo kumi, ande miki ilomi njalae ndo tu kavila nana. Mine kala, ambo miki ma kakura tu kapasiki matami piti kalua nana njana ivilana kâ, ande miki ma kaveta mine nâ.

¹⁶ Mana mana, a? Nana uru atula ngua mao nâ pami, aku njana duvi njinde kâ miki katu nana nde nemi kazânga tamâta, a?

¹⁷ Miki kalonjo nga. Tamâta pinde uru sikai wurâta kaika njana siporo ngua kaja mona-mona pami njana sisowe ilomi kalomi kâ. Taitu kinzi ilonzi tu sivila miki, ande tia ndo. Ilonzi tu miki ma kapu mulimi pa nana, aku kaponu muli pa nenzi ngua.

¹⁸ Ambo tamâta tonje itu ivila miki sondo, aku njana duvi njinde kâ ikai wurâta njana isowe ilomi kalomi kâ, ande njinde ara. Mao nâ, ambo nana amo kuku miki tâku amo malawae njanami tâ, ande vetânga kie mine nde ara ndo.

¹⁹ Nana natunngu wukale, nana ilonju malia ndo njanami kilo, itogo taine ilo malia lâ pagugunja ne zo. Nana ma amo mine lee, ikura lâ zo ndia nemi kalo-tawana ma ilâ sondo ndo pa Kirisi.

²⁰ Nana ilonju njalae tu amâ amo kumi. Ambo nana ma amo kumi, ande nana ma aporo ngua mwasa nâ pami. Oyae, nana kalongu loko njanami!

Hagar kuku Sara rua parinanzi

²¹ Miki tamâta pinde ilomi tu kamo Mose ne ngua tukuŋa kalo. Ayo, miki tamâta njinde kalonjo nanenngu ngua njine sondo nga. Tiambo miki kazizâla tâ njana ngua tukuŋa ne duvi, a?

²² Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu Abraham ipulianzi natu tamâne rua sipânga. I kaiwa tonje, i nj mine Hagar; ande imo Abraham ne wurâta taine kaa nâ. Hagar ipagugua natu tamâne tonje ipânga, i nj mine Ismael. Anja Abraham kaiwa mao, i nj mine Sara, ande i njandai taine njana iveta wurâta koa tia nâ. Sara kala ipagugua natu tamâne tonje ipânga, i nj mine Isaka.

²³ Wurâta taine kaa nâ njinde natu nde ipânga lâ vetânga kie taituni itogo kinda tamâta uru tapulianzi natunda mine. Anja Abraham kaiwa mao njinde natu nde ipânga lâ vetânga kie tonje; Maro Kindeni mungani ipa ngua kuku Abraham tu natu njinde ma ipânga, kala ngua pânga njinde ipânga kanaanjo.

²⁴ Kala njine nana ma atambira ngua lâ taine rua njinde tininzi. Kinzi rua nde sitogo ngua pânga rua. Hagar nde itogo ngua pânga siŋga njinde Mose ikai lâ Sinai tuu kulu, aku i natu wukale simo Mose ne ngua tukuŋa kalo.

²⁵ Hagar nde itogo Sinai Tuu, tuu njinde imandi lâ Arebia tâno. Aku mine nâ, lâ zo njine, ande Hagar itogo Jerusalem lawea tona, njana tu Mose ne tukuŋa uru ikai poe kaika panzi tamâta simo Jerusalem lawea njinde tona.

²⁶ Andeta Jerusalem lawea mao nde Maro Kindeni ne lawea ikeno âta njinde, aku kelekele tonje njana ikai poe kaika panzi tamâta simo lawea njinde, ande tia. Lawea njinde nde itogo kindi tinânda mwasina.

²⁷ Maro Kindeni kawa njgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Noko taine ninja, noko kundeka! Noko taine ninja ŋai, nokoni ŋandai kusama pagugunja ne nâna, ande noko kusunja kawa kâki tava ndekâŋa nâ! Njana tu muŋga noko kaiwa tamâne ipileno ku ilâ lâ, andeta noko ma kupaguguanzi natu rârâ, aku kambwanjenzi ma ipole taine njinde natu kambwanjenzi, ina kala kaiwa tamâne imo kuku yo.”

²⁸ Ninju-nambwe wukale, miki kamo katogo Isaka mine, njana tu Maro Kindeni muŋga ipa njgua tu miki ma kamo i natu wukale.

²⁹ Muŋga, ande Abraham natu Ismael, ina kala ipânja itogo natunda uru sipânja mine, ande ikai kazâŋa papa Abraham natu Isaka, ina kala Koroani Sapâŋa ne walo iveta ipânja lâ. Aku lâ zo njine, ande kindi kala tamora vetâŋa mine nâ.

³⁰ Miki kalomi ngere sonde njana Maro Kindeni kawa njgua ikeno lâ pepa tini. Muŋga, njgua imâ pa Abraham mine tu, “Kusoki wurâta taine kaa nâ njinde tava i natu silâ. Wurâta taine natu ikura njana ikai tana ne kelekele pinde, itogo i kaiwa mao njinde natu ma muli ikai, ande tia.”

³¹ Mine nde ninju-nambwe wukale, kindi tasama tu kindi ŋandai tatogonzi wurâta taine kaa nâ njinde natu wukale njga. Kindi tatogonzi Abraham kaiwa mao njinde natu wukale.

5

Kindi ma tamo piti ndo njana njgua tukuŋa ne nimbu

¹ Kirisi ilo tu kindi ma tamo tininda soo nâ. Mine kala ipalalana njgua tukuŋa ne nimbu piti lâ tininda marumbu lâ. Ayo, miki kamandi kaika, aku kapu mulimi panzi tamâta ea ilonzi tu Mose ne njgua tukuŋa ma ikai poe kaika pami kilo!

² Miki kalonjo sonde njga. Naŋa Paulo warakânju apaimi tu ambo miki ilomi tu karae-veŋa ne mâsi ma ivetami kapânja

tamâta sonde lâ Maro Kindeni nao, aku njana duvi njinde kâ miki ma kasâu panzi Juda tamâta tu ma sive karaemi, ande Kirisi ne mateŋa ma ikura njana ivilami tia ku tia ndo.

³ Naŋa aporo njgua kaika pami kilo mine; tamâta ea isâu panzi Juda tamâta tu ma sive i karae, ande tamâta njinde imo njgua tukuŋa ndoni kalo.

⁴ Miki tamâta ea uru kapaveta kuku Mose ne tukuŋa, aku njana nemi vetâŋa njinde kâ miki katu ma kapânja tamâta sonde lâ Maro Kindeni nao, ande miki tamâta njinde kapatâpa warakami piti ndo lâ njana Kirisi kâ, kala kapu mulimi pa Maro Kindeni ne wisi-wisi marumbu lâ.

⁵ Anja maka kaloma tawana Kirisi, aku Koroani Sapâŋa uru isukama njana kao tinima njana zo muli kâ, lâ zo njinde Maro Kindeni ma iporo tu maka kamo iloma mbâra-mbâra lâ i nao.

⁶ Tamâta ea kinzi sipaipa kuku Yesu Kirisi lâ, kinzi njinde sisama mine; lâ Maro Kindeni nao, ambo tamâta tonje ikai karae-veŋa ne mâsi lâ tini tâku tia tâku, ande njinde nde kelekele kaa nâ. Taitu kalonjo njga; ambo tamâta tonje kalo tawana Kirisi, aku ne kalo-tawana njinde igagati i njana tini mwasa ndo panzi i tini pinde, ande vetâŋa taituni njinde nde vetâŋa mao.

⁷ Muŋga miki uru kao nemi kalo-tawana ilâ sonde ndo pa Kirisi. Anja tamâta ea ipono nzalami, kala kapu mulimi pa Maro Kindeni ne njgua mao kâ, a?

⁸ Vetâŋa mine ŋandai iyoka pa Maro Kindeni imâ njga, njana tu Maro Kindeni uru isarâwa pami tu kalâ kamo kuku i.

⁹ Miki kalomi ngere sonde njga. “Yisi tini mwata ikura njana ipundia puroŋa ndoni.” *

¹⁰ Andeta Maro Njalae ipu tini kaika pa naŋa, kala kalongu tawana tu miki ma koka mulinju, aku ma kapu mulimi pa karae-veŋa ne mâsi. Tamâta ea itu iyaula ilomi kalomi njana kelekele njinde kâ, ande naŋa asama tia. Taitu naŋa asama tu Maro Kindeni ma ipare nia pa tamâta njinde.

¹¹ Ninju-nambwe wukale, tamâta pinde silâŋe ku siporo tu naŋa uru atu njgua kaika panzi tamâta njana ma sikai karae-veŋa ne mâsi lâ tininzi. Andeta kalonjo njga; ambo naŋa ma aporo njgua kaja mine, ande kinzi Juda tamâta ma sikai kazâŋa pa naŋa tia. Ambo naŋa ma asâu njana karae-veŋa ne mâsi kâ, ande kinzi Juda tamâta ma wisinzi nâna kilo njana njgua njana Yesu ne mateŋa lâ kâi popole tini kâ, ande ma tia. Andeta naŋa ŋandai

* 5:9 Njua siâŋa njine nde duvi mine; tamâta taitu nâ ne vetâŋa soki ikura njana iyaula tamâta rârâ ilonzi kalonzi.

asâu ñana mâsi ñinde ñga.

¹² Kinzi tamâta ñinde uru sizavaru ilomi kalomi. Mine nde ikeno pa kinzi warakanzi; ambo situ sipaive warakanzi karaenzi, ande ara ñana ma sipaive karaenzi ndoni!

¹³ Ningû-nambwe wukale, miki kalonjo ñga. Maro Kindeni muñgani ipateami ñana ma kamo piti ndo ñana ñgua tukuña ne nambu kâ. Taitu miki ma ilomi mine tu, "Ara, mine nde maka ma kapaveta kuku ilo-kalo sinğa ne vetâña kilo", mine ndimo. Ara ñana miki taitu-taitu ma kao ilomi ndo ilâ panzi kalo-tawana tamâta, aku kaveta vetâña ara nâ panzi ñana isukanzi kâ.

¹⁴ Ñgua tukuña taituni nâ inzuku Mose ne ñgua tukuña rârâni. Ñgua tukuña ñinde nde mine; "Noko ma tini mwasa panzi tini pinde, itogo noko tini mwasa pa tamwata mine".

¹⁵ Miki kapakatona sondo ñga! Miki uru kapambita wa kakai kazâña potomule lâ warakami ñginimi, itogo ñgoa ñgoi uru siveta mine. Ambo miki ma kapile mâsi ñinde tia, ande ma kapayaula warakami ndo lâ.

Koroani Sapâña ne vetâña, anğa ilo-kalo sinğa ne vetâña

¹⁶ Nanja apaimi tu ambo miki ma kapaveta kuku vetâña ndia Koroani Sapâña itula pami ikura zo zo, ande miki ma kakura ñana kapaveta kuku ilo-kalo sinğa ne vetâña potomule, ande tia.

¹⁷ Kinda tasama tu ilo-kalo sinğa uru ikai kazâña pa Koroani Sapâña, aku Koroani Sapâña kala uru ikai kazâña pa ilo-kalo sinğa mine nâ. Kinzi rua uru sipara ku simo nâ. Mine kala vetâña ndia miki ilomi pateva tu kaveta, ande miki kakura ñana kaveta vetâña ñinde, ande tia.

¹⁸ Andeta kalonjo ñga; ambo Koroani Sapâña uru ikai poe pami, ande ñgua tukuña ne wurâta ikeno ñana ikai poe pami, ande tia.

¹⁹ Miki kasama lâ ñana ilo-kalo sinğa ne vetâña kâ. Ilo-kalo ñinde uru igagatinzi tamâta ñana siveta vetâña potomule kie-kie mine; vetâña ñana sipalulua tininzi potomule kâ, anğa vetâña sakamao kie-kie,

²⁰ anğa vetâña ñana sipaneanzi maro lanjeña kâ, anğa vetâña ñana siveta nzâmbe sakamao kie-kie kâ, anğa vetâña ñana sikai kazâña panzi tininzi pinde kâ, anğa vetâña ñana sipawa ñgua kâ, anğa vetâña ñana sipadâda kâ, anğa vetâña ñana wisinzi nâna kâ, anğa vetâña ñana sipasuka warakanzi tininzi kâ, anğa vetâña ñana sipwa pwapwataki kâ,

²¹ anğa vetâña ñana ilonzi yosi kâ, anğa vetâña ñana sinu lââ kaika ku sidauda kâ,

anğa vetâña ñana sitara kawanzi pakâe-pakâe potomule kâ, anğa vetâña kie-kie mine. Muñga nanja aporo ñgua pami, kala ñine aporo ñgua kaña ñainani kilo; tamâta ea kinzi uru siveta vetâña kie mine, ande kinzi tamâta ñinde ma sikura tu simo Maro Kindeni ne ñgumbi ilo, ande tia.

²² Taitu Koroani Sapâña uru iveta ilo-kalo ara tava vetâña ara ipânga lâ ilonda kalonda. Ñinde itogo Koroani Sapâña ipula kanaanjo ipânga lâ kinda nenda via mwasina. Vetâña arara ñinde, ande mine; vetâña ñana tininda mwasa ndo panzi tininda pinde kâ, anğa vetâña ñana ndekâña kâ, anğa vetâña ñana wisinda pisi kâ, anğa vetâña ñana wisinda nâna walele tia kâ, anğa vetâña ñana kalonda sukâña ñananzi tamâta kâ, anğa vetâña ñana taveta kenda ara panzi tamâta kâ, anğa vetâña ñana taveta ikura nenda ñgua pâña mine kâ,

²³ anğa vetâña ñana tamo mwasa nâ kunzi tamâta kâ, anğa vetâña ñana tapu mulinda pa vetâña potomule kie-kie kâ. Ñgua tukuña tonje indi kaika ñana vetâña kie mine, ande tia.

²⁴ Tamâta ea kinzi kalonzi tawana Yesu Kiri, kinzi ñinde rârâni sipile ilo-kalo sinğa ñinde marumbu lâ. Ñinde itogo kinzi sipu ilo-kalo sinğa ñinde lâ kâi popole tini imâte lâ.

²⁵ Koroani Sapâña via mao ilua kinda lâ. Mine nde ara ñana kinda ma taponu muli pa vetâña ndia Koroani Sapâña ipatea pa kinda.

²⁶ Kinda ma tapasuka warakânda tininda ndimo. Aku kinda ma taveta vetâña pinde panzi ninda-nambwe kalotawana tamâta ñana iveta wisinzi nâna kâ, mine ndimo. Aku kinda ma tapadâda ndimo.

6

Kinda ma taveta vetâña ara nâ panzi tamâta

¹ Andeta ningû-nambwe wukale, miki kalonjo ñga; ambo miki kasama tu nawalami kalo-tawana tamâta tonje iveta kiesaka, ande ara ñana miki tamâta ea Koroani Sapâña uru ikai poe pami ñinde ma naomi mwasa nâ kavila tamâta ñinde ñana katu ne vetâña sakamao ñinde sondo kâ. Taitu miki warakami taitu-taitu ma kapakatona sondo ndo. Tia ma Sadana ikai samâña pami, aku miki kala ma kaveta kiesaka tona.

² Ara ñana miki ma kavilanzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta ñana sikale nenzi malia kâ. Ambo miki ma kaveta

mine, ande nemi vetâja njinde ma iyoke Kirisi ne tukuja.

³ Ambo tamâta kaa tonje ipasuka tamwata tini, ande tamâta njinde ipalâje nâ.

⁴ Ara njana kinda taitu-taitu ma talea sondo pa warakânda nenda vetâja. Ambo tamâta tonje ne vetâja nde ara, ande i ma ikura tu indeka njana i tamwata nâ ne vetâja. Andeta wurâta ikeno pa kinda njana talea pa tamâta tonje ne vetâja, ande tia,

⁵ njana tu wurâta ikeno pa kinda rârâni taitu-taitu njana tapakatona warakânda nenda vetâja.

⁶ Ambo tamâta tonje uru ipanananzi njgu pinde njana Maro Kindeni kawa njgua, ande njgu njinde ma sivila nenzi pananâja njinde, aku ma kelekele ara pinde silua.

⁷ Miki ma kapalâje warakami ndimo. Tamâta tonje ikura njana ikai lajeja pa Maro Kindeni tia ndo. Kanija vâsa ndia noko kupau lâ tâno ilo, ande tâno njinde ma ipulia kanija ndainani nâ.

⁸ Aku mine nâ, tamâta ea kinzi uru tininzi mwasa pa ilo-kalo sinja kala soka muli, ande njinde itogo kinzi sipau vetâja kiesaka lâ ilonzi kalonzi, aku muli njga vetâja njinde ma io kanajo sakamao, aku kinzi tamâta njinde ma sipayaula ndo. Anja tamâta ea kinzi uru tininzi mwasa pa vetâja ara ndia Koroani Sapâja ilo papa, ande njinde itogo Koroani Sapâja io kanajo ara ndo lâ ilonzi kalonzi. Kanajo ara njinde nde via mao, njana ma simo vianzi mine ku simo nâ.

⁹ Mine kala kinda ma takai wulitia njana taveta vetâja ara kâ ndimo. Ambo kinda ma tamandi kaika njana taveta vetâja ara kâ, ande muli, lâ zo ndia Maro Kindeni ipatea lâ, ande kinda ma takai vetâja ara njinde ne kulu, itogo takai kâpwa lâ tâno ilo mine.

¹⁰ Mine kala lâ zo ndia kinda takura tu taveta vetâja ara pinde panzi tininda pinde, ande ara njana ma taveta mine nâ. Ambo kinda ma taveta vetâja ara mine panzi ninda-nambwe kalo-tawana tamâta, ande njinde ma ara ndo.

Paulo indeka njana Kirisi ne mateja lâ kâi popole tini

¹¹ Kala njine naja Paulo warakângu mbaungu angere njgua njaina lâ pepa tini imâ pami. Aku miki kamora nanengu njgereja mâsi njine ipânga njalae.

¹² Miki kalonjo njga. Kalo-tawana tamâta lajeja pinde ilonzi tu ma simo tamâta ara ndo lâ Juda tamâta njalanala naonzi. Mine kala kinzi uru siporo njgua kaika pami tu miki ma kakai karae-veja ne mâsi lâ tinimi. Kinzi nenzi vetâja njinde

ne duvi nde mine; ambo kinzi ma situla njgua tu, "Yesu ne mateja lâ kâi popole tini iveta kinda tapânga tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao", ande kinzi Juda tamâta njalanala ma sikai kazâja panzi. Aku tininzi pwâka tu kazâja mine ma ipânga panzi.

¹³ Kinzi kalo-tawana tamâta lajeja njinde warakanzi njandai sipaveta sondo kuku Juda nenzi njgua tukuja njga, andeta ilonzi tu miki ma kakai karae-veja ne mâsi lâ tinimi. Ambo miki ma kaveta mine, ande kinzi ma sikura njana sipasuka warakanzi tininzi.

¹⁴ Anja naja ma apandekâna warakângu, ande tia, aku ma apanea tamâta tonje wa vetâja tonje, ande tia ndo. Naja ma andekana ku apanea nenda Maro Yesu Kirisi simbo nâ njana i ne mateja lâ kâi popole tini. Naja kalonju tawana i, aku njana duvi njinde kâ apu mulingu pa tâno njine ne ilo-kalo wa vetâja marumbu lâ, aku tâno njine ne kelekele ikura tu ilele ilongu kalonju kilo, ande tia.

¹⁵ Ambo tamâta tonje ma ikai karae-veja ne mâsi lâ tini tâku tia tâku, ande njine nde kelekele kaa nâ. Taitu miki kalonjo njga; ambo Maro Kindeni ma ilele tamâta tonje ilo kalo, kala ipânga itogo tamâta wasaseki ndo, ande vetâja mine nâ nde kelekele mao.

¹⁶ Maro Kindeni ne kalo-sukâja tava ne wisi-pisi imo kunzi tamâta ea sipono muli pa nanengu njgua njine. Kinzi tamâta njinde nde simo Maro Kindeni ne njgu mao.

¹⁷ Naja tiningu pwâka ndo tu tamâta tonje ma malia ilua naja kilo. Tamâta pinde munja sikai kazâja pa naja, ande kala nzimba nia kie-kie nde ikeno tiningu. Aku nzimba nia njinde itula pwataki tu naja amo Yesu ne wurâta tamâta mao.

¹⁸ Ningu-nambwe wukale, nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi imo kuku miki rârâni. Mao.

EFESUS

Pepa Paulo ingere panzi kalo-tawana tamâta simo Efesus lawea

Paulo imo luma sakamao ilo nana ne wurâta nana itula pâri ara kâ, ande ingere ngua njine ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Efesus lawea lâ Esia tâno (Pâri Tamâta 24:27). I munja imo Efesus lawea mbwani rua (Pâri Tamâta 18:18-21, 19). Ingere ngua njine nana ipu tini kaika panzi kalo-tawana tamâta. Ipanananzi tu kinda rârâni tamo togo Yesu kie-mbalau mine, angga Yesu nde imo kulu-kâmba pa kinda. Aku itula vetânga arara pinde panzi tona nana kinzi ma sipaveta kuku. Paulo iporo ngua nana kelekele pinde ikura tu ivila kinda lâ zo nana Sadana ikai kazânga pa kinda (6:10-18).

¹ Naja Paulo, naja amo Yesu Kirisi ne pâri-tamâta ikura Maro Kindeni ne pateânga mine. Naja angere ngua lâ pepa njine tini imâ pa miki Maro Kindeni ne tamâta kamo Efesus lawea, miki njinde kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ kala uru kamandi kaika nâ.

² Kinda Tamânda Maro Kindeni angga Maro Njalae Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Kinda kalonda tawana Kirisi, kala Maro Kindeni samba ne kelekele arara rârâni ilua kinda lâ

³ Tapanea nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ne Maro Kindeni, ina Yesu Tama. Kinda tapaipa kuku Kirisi lâ, aku nana duvi njinde kâ Maro Kindeni iveta kie ara pa kinda ku samba ne kelekele arara rârâni ilua kinda marumbu lâ.

⁴ I iveta kie ara pa kinda mine: nia ndoyo, lâ zo njinde Maro Kindeni nandai ipulia tâno ipânga nga, ande ipatea kinda munngani lâ nana tapaipa kuku Kirisi kâ. Ipatea tu kinda ma tamo i tamwata ne tamâta ku ma tamo ilonda mbâra-mbâra ndo lâ i nao, nenda soki tonje tia.

⁵ Maro Kindeni ilo ndo keno pa kinda. Mine kala nia ndoyo ipatea tu Yesu Kirisi ma iveta kinda tapânga tamo i tamwata natu wukale. Maro Kindeni ilo pateu ma ma iveta mine, kala iveta lâ.

⁶ Maro Kindeni ne wisi-wisi nde njalae tina ku ara ndo, aku i io njinde imâ pa kinda itogo wisi-ara mine, ne kulu tia. Maro Kindeni itula ne wisi-wisi njinde pwataki lâ i Natu tini, natuni njinde i tini mwasa ndo papa. Mine nde ara nana kinda ma tapanea Maro Kindeni tasuka i nja kâki.

⁷ Maro Kindeni ne wisi-wisi nde njalae ndo! Mine kala io Yesu Kirisi ilâ imâte njana iko kinda piti lâ kondoma ilo, aku i see njinde izavaru kiesaka piti lâ tininda.

⁸ Mao nâ, Maro Kindeni ne ilo-kalo nde njalae tina ku ara ndo. Mine kala io ne wisi-wisi imâ more-more njalae pa kinda lâ.

⁹ Munngani, Maro Kindeni ne pateânga ikeno paveânga nâ, andeta nia ndoyo i ipatea tu Yesu Kirisi ma itula njinde pwataki pa kinda.

¹⁰ Maro Kindeni ne pateânga njinde nde mine; muli nga, lâ zo sondo ndo, ande i ma igona kelekele rârâni munja ipulianzi njinde ku ma ionzi simo lâ taitu. Njine nga i ma io Kirisi ikai maro pa samba wa tâno nenzi kelekele njinde rârâni.

¹¹ Maro Kindeni uru iveta ikura i tamwata ne pateânga nâ. Aku nanayoni, lâ nia ndoyo, ande i tamwata ipatea tu maka Juda tamâta pinde ma kapaipa kuku Kirisi ku kamo Maro Kindeni ne ngu mao.

¹² Ipatea tu maka Juda tamâta ma kamunnga panzi tamâta rârâni njana kaloma tawana Kirisi ku kao tinima papa i tu ma iveta kie ara pama. I ilo tu maka ma kapanea i kasuka nja kâki.

¹³ Maka kamo lee ku muli, njine nga miki tamâta lâ tinikoa ngu kalojo pâri ara lâ, aku ngua mao njinde iyautemi piti lâ kondoma ilo. Lâ zo njinde, miki kala kapânga Maro Kindeni ne ngu mao, katogo maka mine. Miki kao nemi kalo-tawana ilâ pa Kirisi lâ, njine nga Maro Kindeni ipono muli pa i ne ngua pânga munngânga kala io Koroani Sapânga imâ imo miki ilomi, itogo kilala tonje njana itula pwataki tu miki kamo i ne tamâta sondo.

¹⁴ Munngani Maro Kindeni ipa ngua tu ma iveta kie ara nâ panzi ne tamâta, aku Koroani Sapânga itula pwataki tu ngua pânga njinde ma ipânga kanao mao pa kinda. Mine kala kinda tasama tu muli, ande i ma ikai ne tamâta kinda talâ tamo ara ndo kuku i. Tapanea i tasuka nja kâki!

Paulo ino pa Maro Kindeni tu i ma itula ilo-kalo ara panzi Efesus ngu

¹⁵⁻¹⁶ Maro Kindeni iveta ne ngua pânga njinde ipânga kanao pa miki lâ. Mine kala naja uru kawângu ndanje ilâ pa Maro Kindeni njana miki kâ. Munnga, lâ zo njinde naja alojo parinami tu miki kalomi tawana Yesu Kirisi ku kao ilomi ndo ilâ panzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni, ande naja kawângu ndanje papa i mine nâ. Aku kawângu ndanje mine lee ikura lâ zo njine. Naja uru kalojgu ngere njanami lâ zo rârâni naja akai nonja papa i.

¹⁷ Naŋa uru ano pa nenda Maro Ŋalae Yesu Kiriŋi ne Maro Kindeni, ina kindi Tamânda, aku i ara tamwata. Naŋa ano tu i ne Koroani Sapâŋa ma ipananami ŋana i ne vetâŋa kâ, aku naŋa ano tu Koroani Sapâŋa ma itula Maro Kindeni tamwata kilala pwataki pami tona, ŋana miki ma kasama i kilala sondu kâ.

¹⁸ Naŋa uru ano papa i tu ma io ne sinâla imâ ipane ilomi kalomi. Ambo i ma iveta mine, ŋineŋga miki ma kasama kelekele ŋato ŋine: miki ma kasama tu kindi ma muli tamo kuku i, aku i ilo tu miki ma kao tinimi sondu ndo ŋana zo ŋinde kâ; aŋga miki ma kasama tu i ma iveta kie ara ndo panzi ne tamâta, ikura ne ŋgua pâŋa muŋgâŋa mine;

¹⁹ aŋga miki ma kasama tu i ne walo kaika uru iveta wurâta lâ i ne kalotawana tamâta kindi ilonda kalonda, aku walo kaika ŋinde nde ŋalae tina. Walo tonŋe ipakura kuku i ne walo ŋinde, ande tia ndo. Nanayoni ikai ne walo kaika ndainani nâ,

²⁰ aku ipaŋo Yesu Kiriŋi imandi lâ mateŋa nianzi imo via kilo, ŋineŋga io i isaŋona pa i tini pa wia kâ lâ samba lawea.

²¹ Kiriŋi imo ikai maro mine lâ samba lawea, aku ipolenzi koroani kaika kie-kie rârâni simo lâ nia maa sikai poe pa kelekele kie-kie. I ŋa ŋalae ndo, ipole ŋoa rârâni lâ nia ndoni, lâ zo ŋine wa zo muli-mine nâ.

²² Maro Kindeni io Kiriŋi ikai Maro Ŋalae pa kelekele ŋinde rârâni, aku ipatea tu kinzi kalotawana tamâta ŋgu rârâni ma simo i kalo tona.

²³ Kinzi kalotawana tamâta ŋgu nde simo sitogo Kiriŋi kie-mbalau mwasina, aku sipipi ndo lâ i ilo, itogo i kala uru ipazeze tamwata lâ kelekele rârâni ilonzi ku ipipi ndo lâ ilonzi mine nâ.

2

Muŋga kindi tamo tatogonzi mateŋa tamâta mine, andeta Maro Kindeni via mao ilua kindi lâ

¹ Muŋga, ande miki kapaveta kuku vetâŋa soki wa kiesaka kie-kie wa. Mine kala lâ zo muŋgâŋa ŋinde miki kamo katogonzi mateŋa tamâta mine lâ Maro Kindeni nao.

² Lâ zo muŋgâŋa ŋinde, ande miki kapaveta kuku tâno ŋine ne mâsi sakamao. Miki kapono muli pa koroani saka nenzi koipu Sadana, ina kala uru ikai poe panzi koroani saka ŋinde kala simo tava nenzi kaika lâ nia maa. Aku Sadana nde koroani ndainani uru ikai poe pa tamâta pinde ilonzi kalonzi lâ zo ŋine tona, kinzi ŋinde taŋanzi kaika pa Maro Kindeni.

³ Mao nâ, muŋga kindi rârâni tamo tatogonzi tamâta ŋinde, aku tapaveta kuku ilokalo siŋga nâ. Lâ zo ŋinde kindi taveta vetâŋa ndia warakânda ilonda pateo tu taveta. Mine kala lâ zo muŋgâŋa ŋinde, ande kindi kala tamo tamâta ŋana takai Maro Kindeni ne wisi-nâna kâ, itogo nenda vetâŋa soki-soki ŋinde ne kulu mine.

⁴⁻⁵ Mao kanaŋo, kindi warakânda nenda kiesaka ŋinde iveta kindi tapâŋga tatogonzi mateŋa tamâta mine lâ Maro Kindeni nao. Taitu Maro Kindeni ne kalosukâŋa wa tini-mwasa pa kindi nde ŋalae tina. Mine kala lâ zo muŋgâŋa ŋinde, ande i via mao ilua kindi lâ, itogo via mao ŋinde muŋga ilua Kiriŋi mine. Maro Kindeni nde wisi-wisi warika, aku ŋana duvi ŋinde kâ iyaute kindi piti lâ kondoma ilo.

⁶ Kindi tapaipa kuku Kiriŋi lâ, aku ŋine itogo Maro Kindeni ipaŋo kindi tamandi tamo viânda kilo kuku Kiriŋi, aku itogo Maro Kindeni io kindi takai maro kuku Kiriŋi lâ samba lawea.

⁷ I ne vetâŋa ara ŋinde nde duvi mine; i ilo tu tamâta ndoni lâ zo muli-muli ma sisama tu i ne wisi-wisi nde ŋalae tina. Aku Yesu Kiriŋi ne tini-mwasa pa kindi itula Maro Kindeni ne wisi-wisi ŋinde kilala pwataki.

⁸ Miki kao nemi kalotawana ilâ pa Kiriŋi lâ. Mine kala ŋana Maro Kindeni ne wisi-wisi ŋinde kâ, ande iyautemi piti lâ kondoma ilo marumbu lâ. Miki kakura ŋana kapavila warakami mine, ande tia ndo. ŋinde Maro Kindeni iveta pami itogo i ne wisi-ara mine.

⁹ Miki nemi vetâŋa ara pinde ŋandai igagati Maro Kindeni ŋana iyautemi piti lâ kondoma ilo ŋga. Mine kala tamâta tonŋe ikura ŋana ipasuka tamwata tini ŋana i tamwata ne vetâŋa ara pinde kâ, ande tia.

¹⁰ Kindi tapaipa kuku Yesu Kiriŋi lâ. Mine kala Maro Kindeni iveta kindi tapâŋga tamâta wasaseki, ŋana ma taveta vetâŋa arara ikura zo rârâni. Aku i nanayoni ipatea vetâŋa arara ŋinde pa kindi tu taveta kâ.

Kiriŋi ipupu kazâŋa imâte lâ, aku ive-tanzi ŋgu rua simo taitu

¹¹ Miki tinami-tamami simo lâ ŋgu pinde. Mine kala miki nde Juda tamâta tia. Aku miki kasama tu kinzi Juda tamâta uru siporo tu, "Maka nde Maro Kindeni ne ŋgu sondu, ŋana tu maka kakai karaveŋa ne mâsi lâ tinima." Andeta kinzi uru siporo ŋgua ŋana miki tamâta lâ tinikoa ŋgu mine tu, "Kinzi nde Maro Kindeni ne ŋgu tia, ŋana tu kinzi ŋandai sikai karaveŋa ne mâsi lâ tininzi ŋga". Andeta ŋgua

kana mine nde ngua kaa nâ njana tamâta nâ nenzi mâsi kâ. Mine kala ara njana miki ma kalomi ngere sonde njana njine kâ;

¹² Munğani, miki kamo lâ tinikoa ngu, aku miki kasama Kirisi kilala tia. Lâ zo njinde miki kamo lombô nâ, njana tu miki kamo piti ndo njana Maro Kindeni ne pateânga tamâta simo lâ Isrel ngu. Lâ zo munğânga njinde miki kamo niaka njana Maro Kindeni ne ngua pânga kâ. Miki kazizâla njana Maro Kindeni kâ, aku miki kakura tu kao tinimi njana vetânga ara tonje tu ma imâ ipânga pami lâ zo muli kâ, ande tia.

¹³ Munğa miki kamo malawae mine. Taitu lâ zo njine, ande miki kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ, aku Kirisi ipalini i tamwata see tu ikai nzâla piti pami njana kalâ kamo i tini laiti.

¹⁴⁻¹⁵ Kirisi tamwata nde wisi-pisi warika. Mine nde ina iveta maka Juda ngu kamo iloma taitu kunzi tinikoa ngu. Munğa Juda ngu sikai kazânga panzi ngu pinde rârâni, aku kazânga njinde iveta Mose ne ngua tukuja ipânga itogo ngumbi njana ipunzi pwapwataki simo piti piti. Andeta Yesu Kirisi ne mateja ipu ngumbi njinde pwataki lâ, aku izavaru kazânga njinde piti lâ. Aku lâ zoni ndaina, ande Kirisi izavaru walo piti lâ Mose ne ngua tukuja tava ngua tukuja kiri-kiri pinde rârâni tona. I ne vetânga njinde nde duvi mine; i ilo tu igonanzi ngu rua njinde sipasipa lâ taitu kuku i, ku ivetanzi sipânga ngu wasaseki. Aku i ne vetânga njinde iveta kinda tamo tava wisinda pisi nâ.

¹⁶ Kirisi imâte lâ kâi popole tini njana itunzi ngu rua njinde simo lâ see ngu taitu, aku imâte njana ikainzi sitaulo simâ pa Maro Kindeni kilo. Aku lâ kâi popole tini, ande ipupu kazânga munğa ikeno tamâta nginzi njinde imâte ndo lâ.

¹⁷ Kirisi imâ lâ, aku itula pâri ara njana i ne wisi-pisi kâ pwataki pa miki tinikoa ngu, miki njinde munğa kamo malawae ndo njana Maro Kindeni kâ. Aku itula pâri ara ndainani nâ panzi Juda ngu tona, kinzi njinde munğa simo Maro Kindeni tini laiti.

¹⁸ Kirisi igona kinda rârâni tamo see ngu taitu nâ. Mine kala Koroani Sapânga taituni njinde uru ivila kinda rârâni, maka Juda tamâta wa miki tamâta lâ tinikoa ngu wa, njana kinda takura tu tamandi Tamânda Maro Kindeni nao.

Kinda kalo-tawana tamâta rârâni nde tamo Maro Kindeni natu wukale

¹⁹ Mine kala lâ zo njine, ande miki tamâta lâ tinikoa ngu kamo katogonzi tamâta lombô mine, ande tia. Miki kamo

lâ ngu taitu kunzi Maro Kindeni ne kalotawana tamâta, kala kamo katogo i natu wukale mine.

²⁰ Miki katogo luma tonje Maro Kindeni ipa kâki mine. I munğa ingunu maka pâri-tamâta tavanzi ngua-tulânga tamâta kamo katogo luma njinde ne ngunu-ngunu. Anğa Yesu Kirisi tamwata nde imo luma njinde ne ngunu-ngunu tina mao.

²¹ Luma njinde ne tuka rârâni nde sipasenje lâ taitu ku sipaipa ndo kuku Kirisi nâ. Aku Maro Kindeni jandai iveta luma njinde ndoni marumbu ngua. I ma imo ipa luma njinde kâki lee, ikura lâ zo ndia luma njinde ma ipânga itogo Maro Njalae tamwata ne luma sapânga mao mine.

²² Aku miki kala kapaipa kuku Kirisi mine nâ. Mine kala Maro Kindeni igona miki kamâ kamo taitu kunzi kalo-tawana tamâta rârâni. Miki rârâni kapânga katogo Maro Kindeni ne luma mao, aku i tamwata ne Koroani Sapânga uru imo luma njinde ilo.

3

Paulo ne wurâta nde njana itula pâri ara panzi tamâta lâ tinikoa ngu

Kolosi 1:24-27

¹ Miki rârâni kapânga katogo Maro Kindeni ne luma mao mine, aku njana duvi njinde kâ naja Paulo uru akai nonja papa i tu ma ivilami. Kala zo njine naja amo luma sakamao ilo, njana tu naja aveta wurâta pa Yesu Kirisi njana atula pâri ara pa miki tamâta lâ tinikoa ngu.

² Naja atu miki kalonjo naja parinângu tâ. Maro Kindeni ipatea naja tu ma aveta wurâta njine njana avila miki kâ, aku njine itula pwataki tu i ne wisi-wisi ikeno pa naja.

³ Maro Kindeni tamwata itula ne vetânga paveânga njinde pwataki pa naja marumbu lâ. Naja munğa nâ angere ngua mbuku taitu pami njana njine kâ.

⁴ Ambo miki ma kaponjo ngua njinde sonde, ande ma kasama tu naja asama Kirisi ne vetânga paveânga njinde kilala sonde lâ.

⁵ Lâ zo munğânga rârâni, ande Maro Kindeni jandai itula vetânga paveânga njinde ipânga nia yo panzi tamâta njana. Anğa lâ zo njine, ande Maro Kindeni ne Koroani Sapânga itula njine pwataki lâ panzi ne pâri-tamâta wa kinzi nguatulânga tamâta wa, kinzi njinde i munğa ipateanzi papa i tamwata.

⁶ Maro Kindeni ne vetânga paveânga njinde ande mine; pâri ara ikai nzâla piti pa miki tamâta lâ tinikoa ngu, njana miki kakura tu kapânga kamo lâ see ngu taitu kuku maka Juda tamâta. Mine kala

Maro Kindeni ne vetâna ara imâ pa miki tona, aku Yesu Kirisi iveta Maro Kindeni ne ngua pâna muṅgâna ḡinde ipânḡa kanaḡo pa kinda râranî.

⁷ Maro Kindeni io ne wisi-wisi imâ pa naḡa itogo wisi-ara mine, ne kulu tia. Aku ḡana i ne wisi-wisi ḡinde kâ ande ipatea naḡa apânḡa i ne wurâta tamâta ḡana atula pâri ara ḡine kâ. I ne walo kaika nde iveta wisi-wisi ḡinde imâ pa naḡa.

⁸ Naḡa amo atogo tamâta kaa nâ lâ Maro Kindeni ne tamâta râranî naonzi. Taitu i ne wisi-wisi imâ pa naḡa lâ, kala i wurâta ara ḡinde ilua naḡa ḡana atula pâri ara panzi tamâta lâ tinikoa ḡgu. Pâri ara ḡinde nde ara ndo, aku ipânḡa kekelele ḡalae tina kala ipole kinda tamâta nenda ilo-kalo.

⁹ Aku Maro Kindeni wurâta ara tonḡe kilo kala ilana tona. ḡinde nde wurâta ḡana atula pwataki tu i ma iveta vetâna paveâḡa ḡinde mâsi mana. Maro Kindeni, inani nia ndoyo ipulianzi kekelele râranî sipânḡa lâ, ande ipatea tu i ne vetâna ḡinde ma ikeno paveâḡa nâ ikura zo muṅgâna râranî.

¹⁰ I wurâta ḡinde ilua naḡa ḡana duvi ḡine kâ; i ilo tu lâ zo ḡine, ande i ne kalo-tawana tamâta ḡgu ma situla i ne ilo-kalo kie-kie râranî pwataki panzi koroani kaika simo samba ilo.

¹¹ Nia ndoyo, Maro Kindeni ipatea tu nenda Maro ḡalae Yesu Kirisi ma ikai nzâla piti panzi i ne ḡgu ḡana situla ilo-kalo ḡinde pwataki kâ, ande kala vetâḡani ndaina nde ipânḡa lâ, ikura Maro Kindeni ne pateâḡa mine.

¹² Kinda kalonda tawana Kirisi, aku tapaipa kuku i lâ. Mine kala lâ zo ndia tamandi Maro Kindeni nao, ande kinda taruru tia. Kinda tasama tu i ma ilo ara nâ pa kinda.

¹³ Mine kala ḡine naḡa ano pami tu miki ma ilomi malia ḡana nâna ḡine naḡa uru akai ḡana avilami kâ, mine ndimo. Ara ḡana miki ma kandeka nâ, ḡana tu nanenḡu nâna ḡine itula pwataki tu Maro Kindeni iveta kie ara pami lâ.

Paulo ikai noḡa pa Maro Kindeni tu ma ivilanzi Efesus ḡgu ḡana simandi kaika kâ

¹⁴ Naḡa uru kalonḡu ḡgere ḡana vetâna ara ḡinde kinda Tamânda muṅga iveta pami, aku ḡine igagati ilonḡu kalonḡu ḡana apare tukunḡu ndue akai noḡa papa i.

¹⁵ I tamwata ḡa nde ikeno ne ḡgu râranî tininzi, kinzi anḡelo ḡinde simo samba ilo wa kinda tamâta ḡine tamo tâno kulu wa. I nde kinda râranî Tamânda.

¹⁶ I imo samba ilo, aku ikura tu iveta vetâna arara kie-kie. Mine kala naḡa ano

papa i tu i ne Koroani Sapâna ma io ne walo kaika lâ ilomi kalomi, ḡana miki ma kakura tu kamandi kaika nâ.

¹⁷ ḡineḡa nemi kalo-tawana ma ilâ sondo pa Kirisi, aku i ma imo ilomi. Aku naḡa ano papa Maro Kindeni tu miki ma tinimi mwasa ndo panzi tamâta râranî, aku nemi tini-mwasa ḡinde ma isukami ḡana kamandi kaika kâ.

¹⁸ Ambo miki ma kamo mine, ande miki katavanzi Maro Kindeni ne tamâta râranî ma kakura tu kasama Kirisi ne tini-mwasa ḡinde kilala sondo. I ne tini-mwasa ḡinde nde ḡalae ndo.

¹⁹ Mao nâ, Kirisi ne tini-mwasa ḡinde nde ipole kinda tamâta nenda ilo-kalo marumbu lâ. Ambo miki ma kasama tini-mwasa ḡinde kilala sondo, ande Maro Kindeni tamwata kilala ma ipipi ndo lâ ilomi kalomi.

²⁰ Maro Kindeni tamwata ne walo kaika uru ikai wurâta lâ ilonda kalonda, aku walo kaika ḡinde nde ḡalae ndo. Mine kala vetâna ndia ilonda pateata tu ma tano papa Maro Kindeni ḡana iveta kâ, ande i ikura ndo ḡana iveta vetâna ḡinde râranî. ḡinde nde wurâta ḡalae papa i nde tia, ḡana tu i ne walo ipole kinda nenda ilo-kalo marumbu lâ.

²¹ Mine nde ara ḡana kinda kalo-tawana tamâta râranî ma talâ taitu kuku Yesu Kirisi ku tapanea Maro Kindeni tasuka i ḡa kâki, ma taveta mine ku tamo nâ. Mao.

4

Kinda kalo-tawana tamâta tamo tatogo Kirisi kie-mbalau mine

¹ Mine kala miki kalonḡo sondo ḡa. Naḡa uru aveta wurâta pa Maro ḡalae, aku ḡana duvi ḡine kâ naḡa amo luma sakamao ilo. Mine kala naḡa atu apaḡo ilomi kalomi, ḡana miki ma kapaveta kuku vetâna arara nâ, ikura Maro Kindeni ipatea pami lâ zo ḡinde isarâwa pami tu kao nemi kalo-tawana ilâ papa i.

² Ikura zo zo miki taitu-taitu ma kapatawa warakami tinimi, aku kamo mwasa nâ kunzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta. Miki ma wisimi nâna walele panzi ḡana vetâna soki siveta pami, mine ndimo. Miki ilomi ndo ikeno panzi; mine nde miki ma kazavaru nenzi vetâna soki ḡinde piti lâ.

³ Koroani Sapâna ikura tu ivetami kamo ilomi kalomi taitu nâ. I ne wisi-pisi nde imo kumi, aku wisi-pisi ḡinde itogo wâlo ḡana ipa miki kamo ḡgu taitu. Mine nde ara ḡana miki ma kaveta wurâta kaika ḡana kamo ilomi kalomi taitu mine.

⁴ Kinda kalo-tawana tamâta tamo see ḡgu taitu nâ, aku Koroani Sapâna taitu nâ

imo. Aku mine nâ, Maro Kindeni ilo tu miki ma kamâ taitu ku kao tinimi pa i tu ma iveta kie ara pami, ikura muŋga itula pwataki mine, lâ zo nŋinde isarâwa pami tu kalami tawana i.

⁵ Maro Njalae taitu nâ imo, aŋga kalo-tawana taitu nâ ikeno, aŋga lââ-liliŋa taitu nâ ikeno.

⁶ Aku Maro Kindeni taitu nâ imo, ina kindâ tamâta rârâni Tamânda. Ikai maro pa kindâ rârâni wa, imo isala kindâ rârâni wa, imo kindâ rârâni ilonda wa.

⁷ Taitu Maro Kindeni io ne wisi-wisi njalae nŋinde imâ pa kindâ taitu-taitu nana taveta wurâta pinde, ikura Kirisi iwae pa kindâ mine.

⁸ Nana duvi nŋinde kê, Maro Kindeni kawa nŋua ikeno lâ pepa tini mine tu, "Ikâki ilâ imo âta ndo, aku lâ zo nŋinde ikainzi ne kazâŋa tamâta soka muli silâ, kinzi nŋinde muŋga ipolenzi lâ paraŋa ilo ku wâlo nâ ipanzi kaika lâ. Andeta iwae wisi-ara panzi ne tamâta."

⁹ (Nŋua ikeno mine tu, "Ikâki ilâ imo âta ndo", aku nŋine itula pwataki tu Kirisi muŋga indue ilâ tâno ilo pa lâmbu ndo.

¹⁰ Mine kala kindâ tasama tu Kirisi muŋga indue imâ, aku muli inani kala ikâki ilâ kilo. Ikâki ilâ imo nia maa ikeno âta nŋinde kulu. Mine kala ikura nana imo nia ndoni.)

¹¹ Aku inani muŋga ipatea wurâta panzi ne tamâta. Ipateanzi tamâta pinde nana ma simo i ne pâri-tamâta, aŋga ipateanzi tamâta pinde nana ma simo nŋua-tulâŋa tamâta. Ipateanzi tamâta pinde nana soka silâ lawea lawea situla pâri ara, aŋga ipateanzi tamâta pinde nana sikai poe panzi i ne kalo-tawana tamâta nŋu wa sipanananzi wa.

¹² Kirisi ne vetâŋa nŋinde ne duvi nde mine; i ilo tu Maro Kindeni ne tamâta rârâni ma sikura tu siveta wurâta sondo papa i, nana i ne nŋu nŋinde nenzi kalo-tawana ma ikeno kaika nâ.

¹³ Kinda ma taveta wurâta mine lee, ikura lâ zo muli nŋinde kindâ ma naonda rege nâ tao nenda kalo-tawana ilâ mao nâ papa i. Lâ zo nŋinde, kindâ ma tasama Maro Kindeni Natu kilala sondo. Nŋineŋga kindâ ma tamo tatogonzi tamâta sondo, aku Kirisi kilala ma ipipi ndo lâ ilonda kalonda.

¹⁴ Lâ zo nŋinde, kindâ ma tamo tatogonzi lâlu puro-puro kilo, ande tia. Mine kala kinzi laŋeŋa tamwatanzi ma sikura tu siveta nŋua kaŋa mona-mona ku silaŋe kindâ kilo, ande ma tia. Kinzi uru siporo nŋua laŋeŋa ku siyaula tamâta pinde nenzi kalo-tawana. Taitu lâ zo muli nŋinde, ande nŋua kaŋa mine ma ikura tu itinŋi kindâ talâ wa tamâ wa, itogo lawea itinŋi

wâŋga isakoko potomule mine, ande ma tia.

¹⁵ Andeta ara nana kindâ ma taporo nŋua mao nâ, nana tu nŋine ma itula pwataki tu kindâ tininda mwasa nâ panzi tamâta. Ambo kindâ ma taveta mine, ande kindâ ma tatumbu lee ku muli nŋa ma tapaipa ndo kuku Kirisi, ina kala imo kulu-kâmba panzi kalo-tawana tamâta nŋu.

¹⁶ Kinda tamo Kirisi ne tamâta, aku tamo tatogo i kie-mbalau mwasina. Kinda karaenda ne tini pinde-pinde rârâni nde sipasenge lâ taitu, aku tukânda rârâni nde sisuka karaenda tu imandi kaika. Aku mine nâ, Kirisi imo kulu-kâmba pa i ne nŋu kindâ, aku isenge kindâ rârâni tamo taitu. Mine kala miki kaloŋo nŋa; ambo kindâ rârâni taitu-taitu ma tininda mwasa nâ panzi kalo-tawana tamâta wa kasukanzi wa taveta wurâta ikura Kirisi ipatea pa kindâ wa, ande nenda kalo-tawana ma ikeno kaika ndo.

Kinda kalo-tawana tamâta ma taveta vetâŋa wasaseki

¹⁷ Mine kala naŋa atu aporo nŋua tonŋe pami. Naŋa akai Maro Njalae kawa ku aporo kaika mine tu miki ma kapaveta kuku kinzi tinikoa nenzi vetâŋa kilo ndimo. Kinzi nenzi ilo-kalo nde kelekele kaa nâ.

¹⁸ Kinzi ilonzi kalonzi nde pasâsâe ndo lâ, aku nŋine itogo kinzi simo lâ kondoma ilo. Kinzi ilonzi kalonzi tia ndo, aku tininzi pwâka tu sikai ilo-kalo ara kê. Mine kala kinzi simo piti ndo nana via mao nŋinde Maro Kindeni ilo tu ilanzi tamâta rârâni.

¹⁹ Kinzi mainzi nana vetâŋa uru siveta nŋinde, ande tia ndo. Kinzi sipatambira warakanzi silâ nana siveta vetâŋa sakamao nâ, aku ilonzi nde igagatinzi ndo nana sipalulua warakanzi tininzi potomule nâ.

²⁰⁻²¹ Naŋa asama tu miki kaloŋo Kirisi parina marumbu lâ. Miki kaponu muli papa i lâ, aku kapanâna sondo ndo nana Yesu ne nŋua mao kê. Aku naŋa asama tu kinzi kalo-tawana tamâta nandai sipananami nana kapaveta kuku tinikoa nenzi vetâŋa sakamao nŋinde nŋa.

²² Kinzi sipananami nana kapu mulimi pa ilo-kalo sinŋa ne vetâŋa. Ilo-kalo nŋinde nde uru ilaŋenzi tamâta, aku iveta ilonzi kêki nana siveta vetâŋa sakamao kê, kala sipayaula. Mine nde kinzi kalo-tawana tamâta sipananami nana kapile ilo-kalo sinŋa nŋinde,

²³ aku kasâu pa Maro Kindeni tu iveta ilomi kalomi ipâŋga wasaseki ndo.

²⁴ Aku sipananami nana kaponu muli pa ilo-kalo wasaseki, ilo-kalo ndainani Maro Kindeni iveta ipâŋga itogo i tamwata kilala

mine. Ambo tamâta tonje ma ipono muli pa ilo-kalo ara njinde, ande tamâta rârâni ma simora pwataki tu ikai via mao marumbu lâ, njana tu i ma iveta vetâja rârâni sondo ku ara ndo lâ Maro Kindeni nao.

²⁵ Mine kala nanja aporo kaika tu miki ma kapile nemi mâsi njana kaporo njua lajeja kâ, aku miki rârâni ma kaporo njua mao nâ panzi nimi-nambwe kalotawana tamâta, njana tu kinda rârâni tamo see njgu taitu.

²⁶ Ambo noko wisi nâna, ande kupakatonna sondo nga. Tia ma kuveta kiesaka. Ambo noko wisi nâna lee kari indue mbo, ande njinde ara tia ndo.

²⁷ Ambo noko wisi nâna ikura zo luan-dondo, ande njine itogo noko pwai nzâla piti pa Sadana njana ma imâ ilanjeo njana kuveta kiesaka kâ.

²⁸ Anja miki panaweja tamwatami, miki ma kapanawe kilo ndimo. Ara njana miki ma kaveta wurâta mao lâ warakami mbaumi. Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kagona mbumbu pinde, njineja ma kakura njana kasukanzi sug-orai tamâta.

²⁹ Miki ma kawami kaporo njua soki kie-kie ndimo. Njua ara nâ ma ipânga lâ kawami, ikura njana isukanzi tamâta ea silojo nemi njua njinde. Ambo miki ma kaporo njua ara, ande njinde ma ivilanzi tinimi pinde.

³⁰ Ambo miki ma kaporo njua soki panzi tamâta, ande njinde ma iveta Koroani Sapâja ilo malia. Aku njinde ma ara tia ndo, njana tu Maro Kindeni mungani io Koroani Sapâja imâ pami itogo i kilala mine, aku i uru itula pwataki tu miki kamo Maro Kindeni ne tamâta sondo. Mine nde miki kasama tu muli nga Maro Kindeni ma ikaimi kataulo kamâ kamo ara ndo kuku i.

³¹ Miki ma kapile vetâja sakamao kie-kie mine; mâsi njana ilomi makisa kâ, anja mâsi njana wisimi nâna kâ, anja mâsi njana kapawa njua kâ, anja mâsi njana kaporo njua pavaligija kâ. Miki ma kapaveta kuku vetâja potomule ndimo.

³² Ara njana miki ma kalomi sukâja mao nâ panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta, aku kaveta kemi ara nâ panzi. Ambo noko ninambwe tonje iveta soki pano, ande noko ma kuzavaru vetâja soki njinde piti lâ. Miki kalomi njere sondo nga; miki kalomi tawana Kirisi lâ, aku njana nemi kalo-tawana njinde kâ Maro Kindeni mungani izavaru warakami nemi kiesaka piti mine nâ.

5

Kinda ma toka lâ sinâla ne nzâla

¹ Mine nde ara njana miki ma kapaveta kuku vetâja rârâni Maro Kindeni ilo papa njinde, njana tu i ilo ndo keno pami, aku miki kamo i natu wukale.

² Miki ma kapaveta sondo ndo kuku tini-mwasa ne vetâja, itogo Kirisi tini mwasa ndo pa kinda kala io tamwata ne via ilâ pa materja njana ivila kinda kâ. I io tamwata ne via ilâ pa Maro Kindeni itogo patarawâja ne kuwae ara ndo mwasina, aku Maro Kindeni ilo ara ndo njana patarawâja njinde kâ.

³ Miki kamo Maro Kindeni ne tamâta sapâja. Mine kala miki ma kapalulua tinimi potomule ndimo, aku ma kapaveta kuku vetâja muso kie-kie ndimo. Miki ma ilomi yosi pa tinimi pinde nenzi kelekele ndimo. Miki ma kandeka ku kaporo njua ara tini mwata nâ njana vetâja sakamao kie mine ndimo.

⁴ Aku miki ma kaporo njua sakamao wa njua kapa-kapa wa njua logi-logi sakamao wa, mine ndimo. Njua kaña mine nde ara tia ndo. Ara njana kinda ma kawânda ndanje njalae ilâ pa Maro Kindeni, aku njua kaña ara mine ma ikai njua sakamao kie-kie njinde nia.

⁵ Miki kalojo sondo njga; tamâta ea sipalulua tininzi potomule wa siveta vetâja muso wa ilonzi yosi pa tamâta pinde nenzi kelekele wa, ande kinzi tamâta mine ma sikura tu simo kuku njgu njinde Maro Kindeni kuku Yesu Kirisi rua uru sikai maro papa, ande tia ndo. Mâsi njana ilonda yosi kâ nde iregere kuku mâsi njana tawâggi tapaneanzi maro lajeja kâ.

⁶ Miki kapakatona sondo nga. Tia ma tamâta pinde silanjemi ku siporo njua mona-mona pami njana vetâja potomule njinde kâ. Maro Kindeni ne wisi-nâna ikeno panzi tamâta ea siveta vetâja potomule kie-kie njinde, kinzi njinde tananzi kaika papa i ne njua.

⁷ Mine nde miki ma tinimi piti ndo njana lajeja tamwatanzi njinde nenzi vetâja kâ.

⁸ Munja, ande miki warakami kala kamo kondoma ilo, taitu lâ zo njine miki kapaipa kuku Maro Njalae kala kamo sinâla ilo. Mine nde ara njana miki ma kamo katogonzi sinâla ne tamâta mine.

⁹ Njana tu sinâla uru ipula kanajo ara nâ lâ tamâta ilonzi kalonzi. Mine kala siveta vetâja ara wa vetâja ipakura kuku Maro Kindeni ne njua mao wa vetâja sondo ndo lâ Maro Kindeni nao wa.

¹⁰ Aku ara njana miki ma kapanâna njana vetâja ndia Maro Njalae ilo papa njinde tona.

¹¹ Miki ma tinimi piti ndo njana kondoma ne vetâja kaa kaa tamâta pinde uru siveta njinde. Vetâja kie mine uru ipula kanajo ara lâ tamâta ilonzi kalonzi, ande tia. Ara

ņana miki ma katula vetāņa kie mine kilala pwataki panzi tamāta.

¹² Andeta naņa tiniņģu pwāka tu atula ņgua ņana vetāņa sakamao uru sipavea ku siveta ņinde. Naņa maiņģu ņana aporo ņgua ņana vetāņa kie mine.

¹³ Taitu sināla itula vetāņa rārāni kilala pwataki.

¹⁴ Aku lâ zo ņana sināla isinala nia kondoma kâ, ande kondoma ņinde ma ipāņģa itogo sināla mine. Mine kala ņgua tonģe ikeno mine tu,

“Noko tamāta ndai, nokoni kala uru pweno mata nâ, ande kumandi sânda tâ! Ambo noko ma kumandi lâ mateņa nianzi kumo via kilo, ande Kirisi ne sināla ma ipaneno.”

¹⁵ Mine nde miki ma kapakatona sondo ņana nemi vetāņa kâ. Miki ma kamo katogonzi tamāta ņinde nenzi ilo-kalo tia, mine ndimo. Ara ņana miki ma kamo katogonzi tamāta simo tava nenzi ilo-kalo ara,

¹⁶ ņana tu zo kala kinda tamo ņine, ande kiesaka ne zo. Mine nde ara ņana miki ma kaveta vetāņa ara nâ ikura zo zo. Tia ma zo ņine ilâ kaa nâ.

¹⁷ Mine nde miki ma kapakatona sondo, aku kapaveta kuku vetāņa kapa-kapa ndimo. Ara ņana miki ma kapanāna ņana vetāņa ndia Maro ņalae ipatea pami ņinde.

¹⁸ Miki ma kanu lââ kaika ņalae ku kadauda ndimo, ņana tu vetāņa kie mine ma iyaula miki ndo. Ara ņana māsî ņine ma ikai dadauņa ne māsî ņinde nia; miki ma kao ilomi kalomi ilâ pa Koroani Sapāņa, ņana i ma ipipi ndo lâ ilomi kalomi ku ikai poe sondo pami.

¹⁹ Lâ zo ndia miki kaporo ņgua kunzi nimi-nambwe kalo-tawana tamāta pinde, ande ara ņana miki ma kakai ņgua pinde ikeno lâ wāņģiņa paneāņa kâ tava wāņģiņa pinde Koroani Sapāņa itula lâ ilomi kalomi, aku kaporo ņgua kaja mine panzi. Aku lâ zo ndia miki kawāņģi wāņģiņa paneāņa kâ pa Maro ņalae, ande miki ma kaveta mine tava ndekāņa wa paneāņa wa.

²⁰ Aku ikura zo zo, miki ma kaporo kawami ndaņģe ilâ pa Tamānda Maro Kindeni lâ nenda Maro ņalae Yesu Kirisi ņa, ņana vetāņa ndia rārāni ipāņģa pami.

Paulo iporo ņgua panzi tamāta sipakâe lâ

²¹ Miki uru kameģe ņana Kirisi kâ. Mine nde ara ņana miki taitu-taitu ma kapatawa warakami tinimi ku kamo kalo-tawana tamāta rārāni kalonzi.

²² Miki taine, miki ma kapatawa warakami tinimi ku kapono muli pa

kaiwami tamāne kawanzi ņgua, itogo uru kaveta pa Maro ņalae mine.

²³ ņana tu tamāne imo kulu-kâmba papa kaiwa taine, itogo Kirisi imo kulu-kâmba panzi kalo-tawana tamāta ņgu mine. Aku Kirisi tamwata imo kinda kalo-tawana tamāta ņgu nenda Yautāņa Tamwata, kinda ņine kala tamo tatogo i kie-mbalau mine.

²⁴ Kinda kalo-tawana tamāta uru tapatawa warakānda tininda ku tamo Kirisi kalo. Aku ara ņana miki taine kala ma kapatawa warakami tinimi mine nâ ku kamo kaiwami tamāne kalonzi ikura zo zo.

²⁵ Aņģa miki tamāne, miki ma tinimi mwasa ndo panzi kaiwami taine, itogo Kirisi tini mwasa ndo panzi kalo-tawana tamāta ņgu mine. Muņģa Kirisi ne tini-mwasa ņinde igagati i ņana io tamwata ne via ilâ pa mateņa ņana ivilanzi kalo-tawana tamāta.

²⁶ Mao nâ, ipile tamwata ne via ņana ivetanzi ne kalo-tawana tamāta ņgu simo ilonzi mbāra-mbāra. I muņģa itula Maro Kindeni kawa ņgua panzi ņgu ņinde, aku ililinsi lâ lââ ņana izavaru kiesaka ne muso piti lâ ilonzi kâ.

²⁷ I ne vetāņa ņinde nde duvi mine; i ilo tu ma ikai ņgu ņinde papa i tamwata. Mine kala ivetanzi simo ara ndo, itogo taine taipa tonģe i tini wa ilo ndoni nde zuzuli ndo, aku ne soki tonģe tia.

²⁸ Aku miki tamāne kala mine nâ, miki ma tinimi mwasa ndo panzi kaiwami taine, itogo uru tinimi mwasa pa warakami karaemi mine. Ambo tamāta tonģe tini mwasa ndo papa i kaiwa taine, ande i uru tini mwasa pa tamwata tona.

²⁹ Kinda tasama tu tamāta uru sikai kazāņa pa warakanzi karaenzi, ande tia ndo. Kinzi uru sisua warakanzi karaenzi ku sikatona sondo ndo, itogo Kirisi kala iveta pa kinda kalo-tawana tamāta mine.

³⁰ ņana tu kinda tamo tatogo Kirisi kie-mbalau mwasina.

³¹ Maro Kindeni kawa ņgua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Mine kala tamāne ma ipilenzi tina-tama ku ipasipa kuku kaiwa taine, aku kinzi rua ma sipāņģa itogo karaenzi taitu nâ mine.”

³² ņgua ņalae tonģe ikeno paveāņa nâ lâ Maro Kindeni ne ņgua ņinde ilo. Naņa warakāņģu ilonģu pateu tu ņgua ņine nde ņgua siāņa ņana Kirisi tavanzi ne kalo-tawana tamāta ņgu.

³³ Taitu ņgua ņine nde iyoke miki tona. Miki tamāne taitu-taitu ma tinimi mwasa ndo panzi kaiwami taine, itogo tinimi mwasa pa warakami mine. Aku miki taine taitu-taitu ma kameģe ņananzi kaiwami tamāne.

6

Paulo iporo ngua panzi lâlu wa tinanzi tamanzi wa

¹ Miki lâlu, miki ma kalomi ngere njana Maro Njalae kâ, aku kapono muli pa tinami-tamami kawanzi ngua. Vetânga mine nde vetânga sondo ndo.

² Njana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu, "Miki ma kamege njananzi tinami-tamami, aku kaveta ikura nenzi ngua mine".

Ngua tukunja njinde nde imungga panzi ngua tukunja pinde rârâni njana itula ngua pânga tonje tona. Ngua pânga njinde nde ikeno mine;

³ "Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kamo ara, aku ma kamo zo luandondo lâ tâno njine kulu."

⁴ Angga miki lâlu njinde tamanzi, ande miki ma kavetanzi natumi wisinzi nâna pami, mine ndimo. Miki ma kakatonanzi sondo lâ Maro Njalae nao, aku katula nzâla ara panzi ku kapanananzi, ikura Maro Njalae ipatea pami mine.

Paulo iporo ngua panzi tamâta uru siveta wurâta koa tia nâ wa kinzi tamâta njalanjala wa

⁵ Angga miki tamâta ea uru kaveta wurâta koa tia nâ panzi tamâta njalanjala, miki ma kapaloŋo pa nemi koipu njinde nenzi ngua, aku kamege ndo njananzi. Miki ma kamege mao nâ njananzi, aku kakai lajeŋa panzi ndimo. Aku miki ma kaveta wurâta ara nâ panzi ikura zo rârâni, itogo uru kaveta pa Kirisi mine.

⁶ Zo pinde miki nemi tamâta njalanjala simo kumi ku silea pa nemi wurâta, aku miki uru kapaloŋo pa nenzi ngua, njana tu miki ilomi tu kinzi ma ilonzi ara pami njana nemi wurâta kâ. Taitu ara njana miki ma kaveta wurâta ara mine nâ lâ zo ndia kinzi simo malawae njanami tona. Miki kamo Kirisi ne wurâta tamâta; mine nde miki ma kamandi kaika aku ilomi ndeka njana kaveta vetânga ndia Maro Kindeni ipatea pami.

⁷ Miki ma ilomi ara nâ njana kaveta wurâta koa tia nâ panzi nemi tamâta njalanjala, njana tu miki njandai kaveta wurâta panzi tamâta nâ; miki kaveta wurâta papa Maro Njalae tamwata tona.

⁸ Miki kalomi ngere sondo ngua; Maro Njalae ma kulu ara ilanzi tamâta rârâni siveta nenzi wurâta ara. I ma iveta kie taituni mine panzi tamâta ea sikai mbaliŋa lâ nenzi wurâta tini, sitavanzi tamâta ea siveta wurâta koa tia nâ.

⁹ Angga miki tamâta njalanjala, miki kala ma kaveta kemi ara nâ panzi tamâta rârâni uru sikai wurâta koa tia nâ pami

njinde. Miki ma kapile mâsi njana kaveta rurunja panzi kâ. Kalomi ngere sondo ngua; Maro Njalae imo samba ilo, aku inani ikai maro pa miki wa kinzi wa. I uru iveta vetânga kie taituni panzi tamâta rârâni.

Kinda kalo-tawana tamâta tamo tato-gonzi zugu tamâta mine

¹⁰ Ayo, kala njine naja ma aporo ngua mbuku taitu njine, njineŋga nanenŋgu ngua rârâni ma marumbu. Miki kapaŋa kuku Maro Njalae lâ, aku i ne walo kaika uru isukami njana kamandi kaika kâ. Miki ma kasaŋa i ne walo kaika njinde ndindi nâ.

¹¹ Miki ma kasawa paraŋa ne siŋgâra rârâni Maro Kindeni ilua kinda, njana miki ma kakura tu kamandi kaika lâ zo ndia Sadana itu ikai kazânga pami.

¹² Miki kalomi ngere sondo ngua. Kinda njandai tapara kunzi tamâta ngua; kinda tapara kunzi koroani saka kie-kie, kinzi njinde simo tava nenzi kaika lâ nia maa ku sikai poe panzi tamâta lâ kondoma ne zo sakamao njine.

¹³ Mine nde miki ma kakai paraŋa ne siŋgâra Maro Kindeni ilami njinde, aku walele nâ kasawa njinde rârâni lâ tinimi! Njineŋga lâ zo ndia vetânga sakamao ma imâ ipânga pami, ande miki ma kakura tu kamandi kaika ku kapara kuku nenda kazânga tamâta. Aku lâ zo njana paraŋa ma marumbu kâ, ande miki ma kamandi kaika yo kamo njai.

¹⁴ Ambo miki katu kamandi kaika, ande miki ma kaveta mine; miki ma kakai ngua mao njana Maro Kindeni kâ ikeno kaika lâ ilomi kalomi, itogo zugu tamâta ipa wâlo lâ kambwanje mine. Aku miki ma kapaveta kuku vetânga arara rârâni Maro Kindeni ilo papa njinde, itogo zugu tamâta isawa pasawaŋa "kapa" ipono kondondoni mine.

¹⁵ Aku miki ma kaluku njana katula pâri ara njana Maro Kindeni ne wisi-pisi kâ, itogo zugu tamâta isawa kie kâmba lâ kie njana imandi kaika lâ paraŋa ilo.

¹⁶ Aku ikura zo rârâni, miki ma kasaŋa nemi kalo-tawana kaika ku kalâ paraŋa ilo, njana tu nemi kalo-tawana njinde nde itogo nemi maramunja mwasina. Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kakura tu kapupu silâwa ndia Sadana io yââ lâ tini ku ipane imâ pami njinde.

¹⁷ Aku miki ma kalomi ngere sondo njana njine kâ; Maro Kindeni iyautemi piti lâ kondoma ilo marumbu lâ. Ambo miki ma kalomi ngere njana njinde kâ, ande njinde ma ikea njana nemi ilo-kalo, itogo sambara "kapa" ikea njana zugu tamâta kulu kâmba mine. Aku miki ma kasaŋa Maro Kindeni kawa ngua kaika ndindi nâ,

ɳana tu ɳgua ɳinde nde itogo Koroani Sapâna ne pila ɳalae ɳana kazâna kâ.

¹⁸ Lâ zo ndia miki kasawa paraña ne singâra ɳinde ndoni lâ tinimi, ande miki ma kakai noña pa Maro Kindeni tu ma ivilami. Aku ikura zo zo miki ma kakai noña ikura Koroani Sapâna igatimi tu kaveta mine. Miki ma kakai wulitia ɳana kano pa Maro Kindeni kâ ndimo. Ambo miki ma kalomi ɳgere sonde ɳana ɳinde kâ, aku kakai noña pa Maro Kindeni ikura zo rârâni tu ma ivilanzi ne tamâta, ande ɳinde nde ara ndo.

¹⁹ Aku naña ilonɳu tu miki ma kano pa Maro Kindeni tu ma isuka naña tona. Ara ɳana miki ma kano papa tu i ma io ɳgua ara nâ lâ kawâɳgu, lâ zo ndia naña amandi ɳana atula i kawa ɳgua pwataki. Ambo i ma isuka naña mine, ande naña ma akura tu atula pâri ara ne ɳgua paveâna ɳinde pwataki, aku ruruna ne mâsi ma ikeno piti ndo ɳanana.

²⁰ Yesu Kirisi tamwata isupwa naña alâ ɳana akai i ndamwa ku atula pâri ara ɳinde kâ. Taitu kala ɳine naña amo luma sakamao ilo ɳana nanenɳu wurâta ndainani nâ. Mine nde naña ilonɳu tu miki ma kano pa Maro Kindeni tu ma ipu tini kaika pa ilonɳu kalonɳu. ɳinenɳga naña ma amandi kaika atula pâri ara ɳinde panzi tamâta, ikura i ne pateâna mine.

Paulo ino pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara panzi Efesus ɳgu

²¹ Tikikus ma imâ itapâri pami ɳana vetâna rârâni ipâɳga pa naña lâ. I nde kindi ninda-nambwe, aku maka iloma ara nâ papa i. I uru iveta wurâta pa Maro ɳalae, itogo maka uru kaveta mine, aku i ne wurâta ɳinde nde ipâɳga ara ndo.

²² Mine kala naña asupwa i imâ pami, ɳana miki ma kasama ɳana maka nema sajonâna wa moña wa. Naña ilonɳu tu i ne ɳgua ɳinde ma ipu tini kaika pa ilomi kalomi.

²³ Kindi Tamânda Maro Kindeni kuku Maro ɳalae Yesu Kirisi rua ma siveta nima-nambwe kalo-tawana tamâta miki kamo tava wisimi pisi nâ. Aku kinzi rua ma sipu tini kaika pa nemi kalo-tawana, ku ma siveta tinimi mwasa ndo panzi tinimi pinde tona.

²⁴ Maro Kindeni ne wisi-wisi imo kunzi tamâta rârâni ɳine sio ilonzi ndo ilâ pa nenda Maro ɳalae Yesu Kirisi ikura zo zo.

PILIPAI
Pepa Paulo ingere panzi
kalo-tawana tamâta simo
Pilipai lawea

Paulo imo luma sakamao ilo nana ne wurâta nana itula pâri ara kâ, ande ingere ngua njine ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Pilipai lawea lâ Masedonia tâno. I munja imo Pilipai itula pâri ara panzi (Pâri Tamâta 16:12-40), kala tamâta pinde kalonzi tawana Yesu. Kinzi nde sugorai tamwatanzi, andeta to tonje sigona mbumbu ku sio imâ pa Paulo itogo wisiramine. Paulo indeka nâ, kala ingere ngua njine panzi iporo ndanje nana nenzi pavilânga kâ. Imo luma sakamao ilo, andeta iporo ngua ara mine tu kinda kalo-tawana tamâta ma tandeka ikura zo rârani.

¹ Nana Paulo, anja Timoti, Yesu Kirisi ne wurâta tamâta maka, maka rua kamo taitu kala nana angere ngua lâ pepa njine tini imâ pa miki Maro Kindeni ne tamâta kamo Pilipai lawea, miki njinde kapasipa lâ taitu kuku Yesu Kirisi lâ. Aku pepa njine imâ pa nemi katonâna sitavanzi nggu nenzi kuleja tamâta tona.

² Kinda Tamânda Maro Kindeni kuku Maro Nalae Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Paulo kawa ndanje pa Maro Kindeni

³ Ikura zo râra nana kalongu ngere nana miki kâ, aku lâ zo njinde rârani taitu-taitu, ande nana kawânggu ndanje pa nanenggu Maro Kindeni.

⁴ Nana uru ano pa Maro Kindeni tu ma isuka miki rârani, aku lâ nanenggu noja njinde rârani, ande nana akai noja tava ndekâja nâ,

⁵ nana tu nia ndoyo, lâ zo njinde nemi kalo-tawana ipânga wasaseki, aku imâ lee ikura lâ zo njine, ande miki uru kavila nana sono lâ nanenggu wurâta nana atula pâri ara panzi tamâta kâ.

⁶ Mine kala nana kalongu tawana mine; Maro Kindeni, inani munja igagati miki taitu-taitu ilomi kalomi tu ma kalomi tawana i, ande i ma ikai wurâta lâ ilomi kalomi lee, ikura lâ zo ndia wurâta njinde ma marumbu lâ. Aku wurâta njinde ma marumbu lâ zo njinde Yesu Kirisi ma itaulo imâ kilo.

⁷ Nana ilongu ndo ikeno pa miki rârani, aku uru kalongu ngere nana tava ndekâja nâ. Aku ara nana nana ilongu ikeno mine, nana tu miki rârani uru kamandi kaika ku kasuka nana nana aveta wurâta njine kâ. Lâ zo njine nana amo luma sakamao ilo, anja lâ zo munjâna

njinde nana atula ngua pwataki tu pâri ara nde mao tona, ande Maro Kindeni ne wisi-wisi ikeno pa miki wa nana wa nana taveta wurâta papa i.

⁸ Maro Kindeni tamwata isama tu nanenggu ngua njine nde mao nâ; nana ilongu ndo ikeno pa miki rârani, itogo Yesu Kirisi tamwata ilo ndo keno pami mine.

⁹ Nana uru akai noja kie mine pa Maro Kindeni nana miki kâ; nana ano pa i tu miki ma tinimi mwasa mao nâ panzi tinimi pinde, aku nemi vetâja njinde ma ipânga njalae ndo. Aku nana ano tu miki ma kapanâna sono ndo nana Maro Kindeni ne ngua mao kâ, aku ma kasama vetâja rârani nenzi duvi sono tona.

¹⁰ Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kakura tu kapateanzi vetâja arara nana kapaveta kuku. Njine muli, lâ zo njinde Kirisi ma ipare nia panzi tamâta rârani nana nenzi vetâja kâ, ande miki ma kamo ilomi mbâra-mbâra ndo lâ i nao, nemi soki tonje tia.

¹¹ Aku Yesu Kirisi ma io ilo-kalo ara ndo lâ ilomi kalomi, nana miki ma kaveta vetâja ara râra, itogo kâ ipula kanao mwasina. Mine kala tamâta ma simora nemi vetâja njinde, ku ma sipanea Maro Kindeni sisuka i nja kâki.

Paulo imo luma sakamao ilo, aku njine isuka pâri ara

¹² Ningu-nambwe wukale, nana ilongu tu miki ma kasama njine; malia pinde nde imâ ipânga pa nana lâ, andeta malia njinde nde ikai nzâla piti panzi tamâta râra tu ma silongo pâri ara kâ.

¹³ Mine kala kinzi tamâta simo nia njine, sitavanzi zugu tamâta njinde uru sikatona Koipu Nalae ne luma, ande kinzi njinde rârani sisama tu nana uru aveta wurâta pa Yesu Kirisi, aku nana duvi njinde kâ kinzi kazânga tamâta sipa wâlo kaika lâ tiningu ku siona amo luma sakamao ilo.

¹⁴ Ningu-nambwe kalo-tawana tamâta râra nde sisama tu wâlo kaika ikeno tiningu, aku njinde ipu tini kaika panzi nana sio nenzi kalo-tawana ilâ sono pa Maro Nalae kâ. Mine kala sipile nenzi mâsi nana siruru kâ, aku simandi kaika situla Maro Kindeni kawa ngua.

¹⁵⁻¹⁷ Mao nâ, kinzi pinde sisama tu nana nânggu ipânga njalae, kala wisinzi nâna pa nana ku sipadâda nana. Nana duvi njinde kâ kinzi simandi situla pâri ara nana Kirisi kâ. Kinzi situ sisuka warakanzi njanzi kâki, aku lâ zo ndia situla pâri ara kâ, ande ilonzi kalonzi soki ndo. Kinzi ilonzi tu sisenje malia pinde kilo imâ pana, lâ zo njine nana amo luma sakamao ilo yo.

Anga tamâta pinde nde ilonzi ara pa naŋa. Mine kala nenzi tini-mwasa nŋinde igagatinzi ŋana situla pâri ara kâ. Kinzi sisama tu Maro Kindeni wurâta ilua naŋa ŋana atula ŋgua pwataki tu pâri ara nde ŋgua mao nâ.

¹⁸ Taitu naŋa ilonŋu rârâ ŋana tamâta nŋinde nenzi vetâŋa kâ, ande tia. Kinzi pinde nenzi ilo-kalo nde ara, anŋa pinde nenzi ilo-kalo nde ara tia. Ambo taitu kinzi rârâni uru situla pâri ara ŋana Kirisi kâ, aku nŋinde iveta naŋa ilonŋu ndeka ŋalae ndo.

Paulo ilo tu ma imo via ku ma isukanzi Pilipai ŋgu

Aku naŋa ma amo andeka mine nâ,
¹⁹ ŋana tu naŋa asama mine; miki uru kano pa Maro Kindeni tu i ma ivilana, aku Yesu Kirisi ne Koroani uru ivila naŋa tona. Mine kala naŋa asama tu nanenŋu malia ŋine ma muli marumbu lâ, aku naŋa ma amo ara kilo.

²⁰ Naŋa ilonŋu ndo tu ma aveta nanenŋu wurâta rârâni sondo nâ. Naŋa ilonŋu tu lâ zo ŋine wa zo rârâni wa, ande naŋa ma amandi kaika aruru tia. Nŋineŋga ambo naŋa amo viânŋu tâku amâte tâku, ande kinzi tamâta ma sipanea Yesu Kirisi sisuka i ŋa kâki.

²¹ Nanenŋu morâŋa nde mine; ambo naŋa ma amo viânŋu, ande nŋinde ma ara, ŋana tu Kirisi tamwata nde nanenŋu via ŋine warika. Ambo naŋa ma amâte, ande nŋinde ma ara ndo.

²² Ambo naŋa ma amo viânŋu yo, ande naŋa ma akura tu aveta wurâta ara pinde kilo. Taitu naŋa ma apatea via, tiya?, apatea mateŋa. Nŋinde naŋa asama tia.

²³ Naŋa ilonŋu rua-rua ŋana nŋinde kâ. Naŋa ilonŋu ŋalae tu ma amâte alâ amo kuku Kirisi. Nŋinde ma ara ku ara ndo.

²⁴ Andeta ara ŋana naŋa ma amo viânŋu lâ tâno kulu, ŋana tu nanenŋu wurâta nde ŋana asuka miki kâ, aku ŋine nde kelekele ŋalae tina.

²⁵ Naŋa asama tu wurâta ikeno mo ŋai yo ŋana naŋa ma asuka miki kâ. Mine nde ilonŋu pateu tu naŋa ma amo viânŋu mine nâ, aku ma asuka miki rârâni nemi kalo-tawana tu ma itumbu ŋalae tava ndekâŋa nâ.

²⁶ Nŋineŋga lâ zo ŋana naŋa ma ataulo amâ amo kumi kilo, ande miki ma kandeka ŋalae tina ŋana naŋa kâ, aku nemi kalo-tawana ma ilâ mao nâ papa Yesu Kirisi.

Maro Kindeni ipatea nzâla ara panzi Pilipai ŋgu mine; kinzi ma sikai nâna ŋana nenzi kalo-tawana kâ

²⁷ Andeta kelekele ŋalae tina nde mine; miki ma kapaveta kuku vetâŋa rârâni Kirisi ne pâri ara itula pami nŋinde.

Nŋineŋga ambo naŋa ma akura tu amo kumi, ande naŋa ma amora tu miki kamandi kaika tava ilomi kalomi taitu nâ. Aku naŋa ma amora tu miki kamo taitu kaveta wurâta ŋalae tina ŋana kagagatinzi tamâta tu ma kalonzi tawana pâri ara kâ. Ambo naŋa ma akura tu amo kumi tia, ande naŋa ma alonŋo parinami tu miki kamo mine.

²⁸ Aku naŋa ma asama tu miki karuru ŋananzi nemi kazâŋa tamâta, nde tia. Ambo miki ma kamandi kaika nâ, ande kinzi ma sisama tu Maro Kindeni ma muli izavarunzi. Aku kinzi ma sisama tu inani ma ikea ŋana miki kâ lâ zo muli nŋinde.

²⁹ ŋana tu Maro Kindeni iveta kie ara pami kala ipatea tu miki ma kalomi tawana Yesu Kirisi. Andeta nŋinde nâ tia; i kala ipatea nzâla ara tonŋe kilo pami mine; miki ma kakai nâna ŋana nemi kalo-tawana nŋinde kâ tona.

³⁰ Kala ŋine miki kamandi kuku naŋa lâ kazâŋa ilo. Muŋga miki kamora tu naŋa amo kazâŋa ndainani nâ ilo, kala zo ŋine miki kalonŋo tapâriniŋa tu naŋa amo kazâŋa nŋinde ilo amo ŋai yo.

2

Kinda ma tamo ilonda taitu nâ taveta vetâŋa ara panzi tininda pinde

¹ Kirisi nde ipasipa kumi lâ, aku nŋinde ipu tini kaika pa ilomi kalomi. Aku i ne tini-mwasa kala iveta wisimi puu ndue tona. Koroani Sapâŋa nde imo kumi, aku miki kalomi sukâŋa ŋananzi tinimi pinde ku kaveta kemi ara panzi.

² Mine kala naŋa ano pami tu miki ma kapaveta kuku ilo-kalo taitu nâ. Aku naŋa kala ano pami tu miki ma kamo taitu ŋana kao nemi tini-mwasa ilâ mao nâ panzi nemi-nambwe kalo-tawana tamâta. Naŋa ano pami kilo tu miki ma kamo ilomi kalomi taitu nâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande naŋa ma andeka ndo.

³ Miki ma kapasuka warakami tinimi ku ilomi tu tamâta ma sipanea miki ŋami, mine ndimo. Ara ŋana miki ma kapatawa warakami tinimi lâ kalo-tawana tamâta naonzi, aku ara ŋana miki taitu-taitu ma ilomi mine; "Naŋa nde tamâta kaa nâ, aku tamâta pinde rârâni ŋanzi ipole naŋa ŋânŋu".

⁴ Miki ma ilomi ŋalae koŋa ŋana warakami nâ ŋami ndimo. Miki ma ilomi ŋana tinimi pinde ŋanzi tona.

Kirisi ipatawa tamwata tini, aku ŋana duvi nŋinde kâ Maro Kindeni isuka i kâki

⁵ Ara ŋana miki ma ilomi ŋana warakami ŋami lâ vetâŋa kie taituni, itogo Yesu Kirisi muŋga itula mine.

⁶ Nia ndoyo, aku imâ lee ikura zo rârâni, Maro Kindeni tamwata kilala nde ipipi ndo lâ Yesu Kirisi ilo. I imo rege-rege kuku Maro Kindeni, andeta i nandai isilikana njine kaika nja.

⁷ I tamwata ilo patea tu ma ipile i nia ara njinde, aku ipângga itogonzi tamâta kaa njinde uru siveta wurâta koa tia nâ. Ipângga itogo kinda tamâta mine,

⁸ aku kinzi tamâta simora i tu i nde tamâta mao. Aku ipatawa tamwata tini ku ipono muli pa Maro Kindeni kawa ngua. Iveta mine lee mateja ne zo imâ ipângga papa lâ. Mao nâ, ipono muli pa Maro Kindeni kawa ngua kala isâu panzi tu sipu i pâta imâte tava maŋeti njalae lâ kâi popole tini, ikura Maro Kindeni ne pateŋja mine.

⁹ Njana duvi njinde kâ, ande Maro Kindeni isuka Yesu Kirisi kâki ndo lâ. Aku i njoa ara tonje ilua i, ipolenzi njoa pinde rârâni.

¹⁰ Mine kala muli nja, kinzi aŋelo rârâni sitavanzi tamâta rârâni wa kekekele rârâni simo vianzi lâ samba ilo wa tâno kulu wa mateja nianzi wa, kinzi njinde rârâni ma sipare tukunzi pa Yesu sipanea i nja.

¹¹ Aku kinzi rârâni taitu-taitu ma siporo situla pwataki mine tu, "Yesu Kirisi i nde Maro Njalae". Aku njana nenzi ngua njine kâ, ande Tamânda Maro Kindeni nja ma ipângga njalae ndo.

Kinda ma tamo togo sinâla mine panzi tamâta

¹² Nijgu-nambwe wukale, muŋga, lâ zo njinde naja amo kumi, ande miki uru kapaloŋo pa nanenju ngua ikura zo zo. Mine kala kaloŋo nja; ambo miki ma kaveta mine nâ lâ zo njine naja amo malawae njanami tona, ande njinde ma ara ku ara ndo. Maro Kindeni iyaute miki piti lâ kondoma ilo marumbu lâ. Mine nde ara njana miki ma kamege ndo njana i kâ, aku kamakâsa njana kapaveta kuku vetâja arara ipatea pami njinde.

¹³ Njana tu Maro Kindeni tamwata uru ikai wurâta lâ miki taitu-taitu ilomi kalomi ikura zo rârâni. Igagati miki ilomi njana kapaveta kuku vetâja ndia i tamwata ilo papa njinde, aku i walo kaika ilami tona njana kaveta vetâja arara kie-kie njinde kâ.

¹⁴ Taitu lâ zo ndia miki ma kaveta vetâja ara pinde, ande miki ma ilomi makisa njana ku kapawa ngua potomule njana, mine ndimo.

¹⁵⁻¹⁶ Ambo miki ma kapaveta kuku vetâja arara njinde, ande miki ma kamo Maro Kindeni natu wukale sondo ndo, aku ma kamo ilomi mbâra-mbâra ndo lâ i nao, nemi soki tonje tia. Mao nâ, miki kamo lâ tâno njine kulu kunzi kiesaka tamwatanzi,

nenzi vetâja potomule kie-kie. Andeta miki kamo katogo sinâla mine panzi, aku katula ngua njana via mao kâ pwataki panzi, itogo pitu isinala nia maa mine. Ambo miki ma kamo mine, njineŋga lâ zo njana Yesu Kirisi ma itaulo imâ kilo kâ, ande naja ma akura tu andeka nâ, njana tu nemi vetâja njinde ma itula pwataki tu wurâta njalae naja muŋga amakâsa njana aveta njinde, ande naja nandai aveta wurâta njinde koa tia nâ.

¹⁷ Naja ao nemi kalo-tawana njinde ilâ pa Maro Kindeni itogo nanenju patarawâja mwasina. Ambo kinzi ma sipu naja pâta amâte, ande naja seenju kala ma ipângga itogo patarawâja mine tona, aku ma iveta wurâta njinde miki kaveta papa i tu ipângga kanoŋo. Ambo vetâja mine ma ipângga pana, ande naja ma andeka nâ, aku nanenju ndekâja njinde ma imâ pa miki rârâni.

¹⁸ Mine nde ara njana miki kala ma ilomi ara ku kandeka kuku naja.

Paulo itu io Timoti ilâ pa Pilipai lawea

¹⁹ Ambo Maro Njalae Yesu Kirisi ma isâu pa naja, ande naja ilonju tu malawa tia ma ao Timoti imâ pami. Njineŋga lâ zo njana i ma itaulo imâ kilo kâ, ande i ma itapâri pana njana miki kâ, aku i ne ngua njinde ma ipu tini kaika pa ilonju kalonju.

²⁰ Timoti simbo nâ imo ilo taitu mao kuku naja, aku maka rua simboma rua nâ iloma ndo njana kasuka miki kâ.

²¹ Tamâta pinde rârâni kalonzi loko njana warakanzi nenzi kekekele nâ, aku nandai ilonzi njana sikai kuleja pa Yesu Kirisi nja.

²² Andeta miki warakami kasama tu Timoti nde tamâta ara ndo. Miki kasama tu i uru isuka naja njana atula pâri ara kâ, itogo lâlu isuka tama mine.

²³ Mine kala lâ zo ndia naja ma asama sondo njana vetâja mana ma muli ipângga pana, ande naja ilonju tu lâ zoni ndaina naja ma ao i imâ walele nâ pami.

²⁴ Aku naja kalonju tawana tu Maro Njalae ma isâu pa naja, aku ma ikai nzâla piti pana. Mine nde tini nâ naja warakânju kala ma amâ amora miki.

Paulo itu io Epafroditus kala ilâ pa Pilipai lawea tona

²⁵ Andeta naja ilonju patea tu ma ao ninda-nambwe Epafroditus itaulo imâ imo kumi kilo. I uru iveta wurâta njana itula pâri ara kâ kuku naja, aku uru imandi naja wangirânju lâ kazâja njine ilo. Miki muŋga kao i imâ pa naja njana ikai kuleja pana.

²⁶ I ilo njalae tu ma imâ imora miki rârâni. Isama tu miki muŋga kaloŋo pâri

tu pukonja ikai i kaika lâ. Mine kala i kalo loko ñanami.

²⁷ Mao nâ, munja pukonja ikai i kaika lâ, aku laiti ñana imâte kâ. Andeta Maro Kindeni kalo sukâna ñana i kâ, kala iveta tini ara kilo. Aku Maro Kindeni ne kalo-sukâna ñinde imâ pa naña tona, ñana tu isama mine; ambo Epafroditus ma imâte, ande naña ma ilonju malia ñalae tina. Andeta tia.

²⁸ Mine kala naña ilonju ndo tu ma ao i imâ pami. Njineja lâ zo ñana miki ma kamora i kilo, ande miki ma kandeka, aku naña wisinju ma puu ndue tini mwata.

²⁹ Mine nde ara ñana miki ma ilomi ndeka nâ ñana kakai Epafroditus imo kumi, ikura kinda Maro ñalae ne tamâta uru taveta panzi ninda-nambwe mine. Miki ma kapaneanzi tamâta ea uru siveta wurâta ikura Epafroditus iveta mine.

³⁰ Ñana tu i uru ikai kuleja panzi Kirisi ne wurâta tamâta, aku pukonja isânda i kulu lâ wurâta ñinde tini, kala laiti ñana imâte kâ. Taitu i ñandai ilo ñalae konja ñana tamwata tu ma imo ara ñga. I ilo ñana wurâta ñinde miki munja kalua i, ñana ikai niami ku isuka naña kâ. Mine nde miki ma kandeka ñana kakai i imo kumi.

3

Kinda nenda kalo-tawana nâ iveta kinda tamo ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao

¹ Njingu-nambwe wukale, naña atu aporo ñgua tonje kilo pami, njineja nanenju ñgua ñine ma marumbu lâ. Miki kapaipa kuku Maro ñalae lâ. Mine nde ara ñana miki ma kamo kandeka nâ. Naña munja angere ñgua pinde imâ pami, andeta naña ñandai tininju pwâka ñana angere ñguani ndaina imâ pami kilo, ñana tu ñgua ñine nde ñana ikatona nemi kalo-tawana kâ.

² Miki kapakatona sondo ñananzi tamâta ñinde uru siveta vetâja sakamao. Kinzi nde tamâta sakamao ndo, sitogonzi mbwâmbwa saka mine. Kinzi uru siporo ñgua kaika tu miki rârâni ma kakai karae-veja ne mâsi lâ tinimi, itogo nemi kalo-tawana ne kilala mine.

³ Anja kindani nde tamo Maro Kindeni ne tamâta mao. Lâ zo ndia kinda tapanea i, ande i Koroani isuka nenda paneâja ñinde. Kinda tapaipa kuku Yesu Kirisi lâ, kala tandekana i nâ. Kinda ñandai tandekana karaenda ne kelekele kaa kaa ñga.

⁴ Miki kalonjo ñga; ambo karaenda ne kelekele ikura tu isuka kinda, ande naña warakânju ma amo tamâta ara ndo. Ñana

tu naña munja apolenzi tamâta rârâni ñana apaveta kuku Juda nenzi mâsi kâ.

⁵ Nanayoni naña nana ipagugwana apânga lâ, aku amo lee sânda taitu ilâ lâ, njineja sive karaengu ikura Juda nenzi mâsi mine. Naña nana-mama nde Isrel ñgu tamwatanzi, aku kinzi rua sipânga lâ Benjamin ne vâsa ñgu. Naña timbungu wa nenju sâko rârâni nde simo lâ Isrel ñgu nâ. Aku naña munja amo lâ Parisai ñgu kala apono muli sondo pa Juda nenzi ñgua tukuja kiri-kiri rârâni.

⁶ Lâ zo ñinde, naña ilonju igagatina ñana malia kie-kie alanzi tamâta ñinde kalonzi tawana Yesu. Mao nâ, lâ zo ñinde naña apaveta sondo ndo kuku Juda nenzi ñgua tukuja ndoni. Naña aveta vetâja soki tonje lâ ñgua tukuja nao, ande tia.

⁷ Lâ zo ñinde, naña kalonju tawana tu vetâja ñinde rârâni nde kelekele ñalae tina. Taitu kala ñine naña ilonju ndo ikeno pa Yesu Kirisi. Mine nde naña asama tu vetâja ñinde rârâni nde kelekele kaa nâ.

⁸ Aku miki kalonjo ñga; naña asama tu vetâja taitu nâ nde kelekele ñalae tina, aku ñinde nde vetâja ñana asama nanenju Maro ñalae Yesu Kirisi kilala sondo kâ. Vetâja wa ilo-kalo pinde rârâni nde kelekele sugorai nâ. Naña ilonju tu apono muli pa Kirisi simbo nâ; mine kala apile nanenju ilo-kalo singa rârâni marumbuni lâ. Ilo-kalo singa kie-kie ñinde nde itogo kina nâ, aku naña atambira lâ, ñana tu ilonju tu asanja Kirisi ndindi nâ.

⁹ ku apaipa ndo kuku i. Munja naña apaveta kuku ñgua tukuja rârâni, aku lâ zo ñinde naña atu naña warakânju nenju vetâja ma ivetana apânga ilonju mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao. Taitu kala ñine naña apile ilo-kalo soki-soki ñinde lâ. Naña kalonju tawana Yesu Kirisi, aku nanenju kalo-tawana ñinde nâ iveta naña apânga ilonju mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. I ipatea nzâla tonje ñana kinda ma tapânga ilonda mbâra-mbâra lâ i tamwata nao, aku ñinde nde nzâla ñana tao nenda kalo-tawana ilâ pa Kirisi kâ.

¹⁰ Naña ilonju pa kelekele ñine nâ; naña ilonju ndo tu asama Yesu Kirisi kilala sondo. Naña ilonju tu i ne walo kaika ma ikeno pa naña, waloni ndaina ikai lâ zo ñinde imandi lâ mateja nianzi imo via kilo. Naña ilonju tu ma akai nâna kie taituni ikura i munja ikai mine. Aku naña ilonju tu ma apu kiesaka ne ilo-kalo tava ne vetâja rârâni pâta imâte, itogo Kirisi munja imâte ñana izavaru kiesaka mine nâ.

¹¹ Ambo naja ma aveta mine, ande naja kalongu tawana tu muli nja Maro Kindeni ma ipaño naja lâ mateja nianzi, aku naja ma amo viångu kuku i.

Paulo uru imakâsa njalae njana ilâ ipångga lâ kerî

¹² Naja njandai aporo tu naja aveta vetâja ara rârâni marumbu lâ nja. Aku naja njandai aporo tu naja amo tamâta ara ndo. Taitu ikura zo rârâni naja amakâsa njalae tina njana apaveta kuku vetâja arara Yesu Kirisi munja ipatea pa naja njinde, lâ zo njinde igagati ilongu kalongu njana apono muli pa i kâ.

¹³ Njingu-nambwe wukale, naja njandai aporo tu naja apaveta sono ndo kuku vetâja arara njinde nja. Andeta naja uru aveta vetâja taitu njine; naja apu mulinggu pa zo munggâja ne kekelele rârâni, aku amakâsa njalae tina njana aveta vetâja ara nâ lâ zo muli-muli.

¹⁴ Njinde itogo naja apalilu kaika naongu sono pa kerî njana akai kulu kâ. Kulu njinde nde via mao lâ samba lawea, viani ndaina Maro Kindeni ipatea pa naja, njine nja Yesu Kirisi itula pwataki pana lâ.

¹⁵ Kinda tamâta pinde nenda kalotawana nde ipångga njalae lâ, kala taponu muli mao nâ pa Yesu Kirisi. Ara njana njine taitu-taitu ma tapalilu sono pa kerî, ikura kala njine natula pami mine. Anja miki tamâta pinde, ambo nemi ilokalo nde ikeno piti lâ nanenggu ilokalo mine, ande ara, Maro Kindeni ma itula njine pwataki pami, njana nemi ilokalo ma ipångga sono kâ.

¹⁶ Taitu ara njana kindâ rârâni taitu-taitu ma taponu muli sono pa njgua mao kindâ munja takai njinde.

¹⁷ Njingu-nambwe wukale, ara njana miki ma kapaveta kuku nanenggu vetâja rârâni. Miki ma kakai wulitia njana kaveta mine kâ ndimo. Miki ma kalomi ngere sono njana tamâta pinde nenzi vetâja, kinzi njinde uru sipaveta kuku vetâja arara maka munja katula pami njinde.

¹⁸ Andeta tamâta rârâ sipaveta kuku vetâja potomule nâ, aku njinde itogo kinzi sikai kazâja pa Kirisi ne mateja lâ kâi popole tini. Naja munja aporo mbwaninggu rârâ pami njana nenzi vetâja njinde kâ, kala njine aporo pami kilo, aku matångu sulu ndue.

¹⁹ Kinzi sindeka njana kekelele ndia warakanzi nâ karaenzi wa ilonzi ipatea panzi njinde, aku nenzi ilokalo soki njinde nde itogo nenzi maro mwasina. Ikura zo rârâni kinzi ilonzi pa tâno njine ne vetâja wa kekelele nâ. Kinzi sindeka njana

siveta vetâja potomule pinde, anja kindâ mainda njana vetâja kie mine kâ. Kinda kala Maro Kindeni ma muli izavarunzi tamâta njinde lâ yââ njalae ne mbââ ilo.

²⁰ Anja kindâ niânda sono nde samba lawea, aku uru tao tininda pa Maro Njalae Yesu Kirisi, ina nenda Yautâja Tamwata, njana i ma ipile samba ku indue imâ.

²¹ Njine nja Kirisi ma ikai tamwata ne walo kaika, ku ma ilele karaenda kaa njine ku iveta ipångga karae wasaseki, itogo i tamwata karae ara ndo mine. I ne walo ndaina nâ ivila i njana ikai maro pa kekelele ndoni.

4

Kinda ma tapaveta kuku vetâja wa ilokalo ara nâ

¹ Mine nde njingu-nambwe wukale, miki njinde munja kapaipa kuku Yesu Kirisi, ara njana miki ma kalomi ngere sono njana nanenggu njua njine rârâni, aku kamandi kaika. Njingu-nambwe wukale, naja ilongu ndo keno pami, aku ilongu njalae tu amâ amo kumi kilo. Miki uru kaveta ilongu ndeka njalae, aku miki kamo katogo nanenggu wurâta kanaanjo mine.

² Miki rua Yuodia kuku Sintike rua, miki kalono nja; miki taine rua nde kaponu muli pa Maro Njalae lâ, kala kamo nambwe nambwe. Mine nde ano kaika pami tu miki ma kamo tava ilomi kalomi taitu nâ.

³ Anja noko, * nokoni kala uru kuveta wurâta ara ndo kuku naja, ande naja ilongu tu noko ma kusukanzi taine rua njinde tu nenzi nânâo ma marumbu kâ. Kinzi rua munja siveta wurâta njalae kuku naja njana kaveta pâri ara ilâ isala nia ndoni. Aku Klemen tavanzi tamâta pinde, kinzi njinde rârâni kala munja siveta wurâta kuku naja njana katula pâri ara kâ tona. Kinzi tamâta njinde rârâni njanzi nde ikeno lâ Maro Kindeni ne pepa njana via kâ tini.

⁴ Miki kapaipa kuku Maro Njalae lâ. Mine nde ara njana miki ma kamo kandeka nâ ikura zo rârâni. Naja aporo njuanu njaina kilo mine tu miki ma kamo kandeka nâ.

⁵ Ara njana miki ma kamo mwasa nâ lâ tamâta rârâni naonzi. Miki kalomi ngere sono nja; Maro Njalae ne zo njana itaulo imâ kilo kâ nde imâ ipångga laiti lâ.

⁶ Miki ma kalomi loko njana sâ tonge ndimo. Ikura zo rârâni miki ma kakai nonja pa Maro Kindeni, aku kano pa i tu ma ivilami njana kekelele ndia ikeno pami tia. Aku miki ma kawami ndanenge papa i tona njana ne pavilâja njinde kâ.

* 4:3 3 Ilo-kalo tamâta pinde situ Paulo iporo njgua njine pa tamâta tonge, i nja tu Sisigus.

⁷ Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ne wisi-pisi ma ikatona nemi ilokalo sondo ndo, ʒana tu miki kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Maro Kindeni ne wisi-pisi nde ʒalae ndo, kala kinda tamâta takura ʒana tasama ʒinde kilala sondo, ande tia.

⁸ Ayo, niŋgu-nambwe wukale, kalonjo ʒga. Ikura zo zo, miki ma kalomi ʒgere ʒana vetâja ara nâ, vetâja ʒinde kinzi tamâta sondo ilonzi ara papa. Naʒa aporo ʒana vetâja kie mine; vetâja mao, aŋga vetâja ndia tamâta ara simege ʒana, aŋga vetâja sondo ndo, aŋga vetâja zuzuli, aŋga vetâja ʒgau, aŋga vetâja ndia tamâta sondo sindeka ʒana.

⁹ Naʒa muŋga atula ʒgua pami ʒana vetâja ara pinde kâ, aku matami kamora naʒa aveta vetâja ndainani. Ara ʒana miki ma kamo kapaveta kuku vetâja rârâni ʒinde muŋga apananami ku atula pami. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni, ina wisi-pisi warika, ande ma imo kumi.

Paulo kawa ndaŋge panzi Pilipai ʒgu muŋga sio mbumbu imâ papa i itogo nenzi wisi-ara mine

¹⁰ Naʒa amo, amo lee, ʒineŋga miki kasânda nzâla ʒana kasuka naʒa kilo kâ. Mine kala nanenʒu ndekâja wa paneâja ilâ pa Maro ʒalae. Mao nâ, muŋga miki ilomi ʒana naʒa kâ, taitu nzalami tonje ikeno ʒana kasuka naʒa kâ, ande tia.

¹¹ Miki ma ilomi tu naʒa ilonʒu pa kekelele pinde kâ, aku ʒana duvi ʒinde kâ aporo ʒgua mine pami, mine ndimo. Nanenʒu ʒgua ʒinde ne duvi mine tia. Naʒa apanâna sondo lâ ʒana amo tava wisinʒu pisi nâ. Mine kala, ambo vetâja tonje ma imâ ipâŋga pana, ande naʒa ilonʒu ara nâ.

¹² Zo pinde naʒa amo sugorai ndo, aŋga zo pinde nanenʒu kekelele rârâ ʒinde nde ikeno pana. Andeta naʒa apanâna sondo lâ. Mine kala, ambo kapwâŋgu pupuro tâku putole ipuna tâku, ambo nanenʒu kekelele rârâ keno pana tâku tia tâku, ande naʒa ilonʒu ara nâ ikura zo rârâni wa nia ndoni wa.

¹³ Kirisi uru walo kaika ilua naʒa. Mine kala lâ zo ʒana vetâja ndia imâ ipâŋga pana, ande naʒa akura tu amandi kaika nâ.

¹⁴ Andeta miki kaveta kemi ara ndo pa naʒa lâ. Miki kasama tu malia pinde isânda kulunʒu lâ, aku ilomi tu kasuka naʒa ʒana akale malia ʒinde kâ.

¹⁵ Andeta ʒinde nâ tia; miki Pilipai ʒgu, miki warakami kasama tu muŋga, lâ zo ʒinde naʒa apile Masedonia tâno ku alâ pa nia pinde, ande miki simbomi nâ kasuka

naʒa. Naʒa aporo ʒana zo ʒinde pâri ara ipâŋga wasaseki pami. Miki warakami nâ kasuka naʒa ʒana mbumbu kâ. ʒgu tonje iveta kie mine pa naʒa, ande tia.

¹⁶ Aku lâ zo ʒinde naʒa amo Tesalon-aika lawea tona, ande naʒa amo sugorai ʒana kekelele pinde kâ, andeta miki kao mbumbu imâ pana mbwanimi rârâ.

¹⁷ Naʒa ilonʒu ʒalae konja ʒana akai mbaliŋa kâ, ande tia. Naʒa ilonʒu tu miki ma kasenʒe vetâja ara pinde ilâ kuku vetâja ara muŋga kaveta ʒinde, ʒana Maro Kindeni ma itu kulu pami kilo ʒana nemi vetâja ara ʒinde.

¹⁸ Kala ʒine naʒa akai mbumbu ʒinde lâ, aku ikurana. Mao nâ, mbumbu ʒinde nde ʒalae tina, kala pinde keno pa naʒa yo. Epafroditus nde ikai wisi-ara ne kekelele kie-kie ʒinde miki kapatea pana, aku ikai imâ ilua naʒa lâ. Mine kala lâ zo ʒine naʒa aroto ʒana kekelele pinde, ande tia. Miki nemi wisi-ara ʒinde nde itogo patarawâja miki kao ilâ pa Maro Kindeni mine. Patarawâja ʒinde ne kuwae nde ara ndo, aku Maro Kindeni indeka ʒana patarawâja kie mine.

¹⁹ Aŋga nanenʒu Maro Kindeni, ina mbaliŋa warika, ma isukami ʒana kekelele ndia ikeno pami tia ʒinde rârâni. Miki kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ, aku inani ma kekelele arara ʒinde ilami.

²⁰ Ara ʒana zo rârâni kinzi tamâta rârâni ma sipanea nenda Maro ʒalae Kindeni sisuka i ʒa kâki, ina kinda Tamânda. Mao.

Paulo kawa kari ara panzi kalo-tawana tamâta simo Pilipai lawea

²¹ Naʒa kawâŋgu kari ara pa miki Maro Kindeni ne tamâta rârâni taitu-taitu, miki ʒinde kao nemi kalo-tawana ilâ pa Yesu Kirisi. Nimi-nambwe kalo-tawana tamâta pinde simo ʒai kuku naʒa, aku kinzi kala kawanzi kari ara pami.

²² Maro Kindeni ne tamâta pinde simo lawea ʒine, aku kinzi rârâni kala kawanzi kari ara pami. Kinzi pinde uru sikai wurâta lâ Koipu ʒalae Kaisara ne luma, aku kinzi ʒinde ilonzi ʒalae tu naʒa ma aporo nenzi kari ara pami.

²³ Maro ʒalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi imo kuku miki rârâni taitu-taitu.

KOLOSI

Pepa Paulo ingere panzi kalo-tawana tamâta simo Kolosi lawea

Paulo imo luma sakamao ilo njana ne wurâta njana itula pâri ara kâ, ande ingere njua njine ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Kolosi lawea lâ Esia tâno. Paulo munja imo Kolosi lawea tia, andeta iloŋo njua tu ilo-kalo soki-soki nde iyaula kinzi kalo-tawana tamâta ilonzi kalonzi. Pananâŋa tamâta lajeŋa pinde sipanananzi tu Kirisi nde Maro Kindeni Natu tia, kala imo rege-rege kunzi aŋelo nâ. Aku situla tukunja kaa kaa pinde panzi tona. Andeta lâ pepa njine Paulo ileleanzi iporo kaika tu Yesu nde rege-rege kuku Maro Kindeni tamwata, kala i ne kaika nde njalae njinde. Aku itula vetâŋa arara pinde panzi tona njana ma sipaveta kuku.

Kinzi tamâta lâ Kolosi lawea kalonzi tawana Yesu mao nâ

¹ Naja Paulo, naja amo Yesu Kirisi ne pâri-tamâta ikura Maro Kindeni tamwata ne pateâŋa mine. Naja amo taitu kuku ninda-nambwe Timoti,

² kala angere njua lâ pepa njine tini imâ pa miki Maro Kindeni ne ngu kamo Kolosi lawea, miki njinde kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ kala kalomi tawana i mao nâ. Kinda Tamânda Maro Kindeni ne wisi-wisi wa wisi-pisi wa imo kumi.

³ Lâ zo ndia maka kakai noŋa pa nenda Maro Yesu Kirisi Tama Maro Kindeni, ande maka uru kaloma ngere njana miki kâ, aku lâ zo njinde rârâni maka kawama ndanjge ilâ papa i.

⁴ Njana tu maka kaloŋo miki parinami tu nemi kalo-tawana ikeno kaika ndo pa Yesu Kirisi, aku miki uru tinimi mwasa ndo panzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni.

⁵ Munja, lâ zo njinde pâri ara ne njua mao ipânŋa wasaseki pami, ande miki kaloŋo njua njana vetâŋa arara njinde ma muli imâ ipânŋa pami. Maro Kindeni uru ikatona vetâŋa arara njinde pami lâ samba lawea. Kala njine miki uru kao tinimi nâ njana vetâŋa arara njinde kâ, aku njine igagati ilomi kalomi njana kalomi tawana Yesu Kirisi ku kao ilomi ndo ilâ panzi Maro Kindeni ne tamâta.

⁶ Nanayoni, miki kaloŋo pâri ara njana Maro Kindeni ne wisi-wisi kâ, kala kasama wisi-wisi njinde kilala sondo lâ. Lâ zo munŋâŋa njinde, aku imâ lee ipânŋa lâ zo njine, ande pâri ara njinde uru ipula kanoŋo ara ndo lâ ilomi kalomi. Aku pâri ara ndainani nâ isala nia ikura tâno

pinde kala ipula kanoŋo ipânŋa mine nâ lâ tamâta rârâ ilonzi kalonzi tona.

⁷ Epafraŋs munja itula pâri ara njinde pami, kala miki kasama lâ. Epafraŋs nde Kirisi ne wurâta tamâta itogo maka mine, aku maka tinima mwasa ndo papa i. I uru ikai maka niama njana ivila miki sondo kâ.

⁸ Itapâri pama tu Koroani Sapâŋa igagati njana kao ilomi ndo ilâ panzi Maro Kindeni ne tamâta.

Paulo ikai noŋa pa Maro Kindeni tu i ma ipu tini kaika panzi kalo-tawana tamâta simo Kolosi lawea

⁹ Mine kala munja, lâ zo njinde maka kaloŋo miki parinami mine, aku imâ lee ipânŋa lâ zo njine, ande ikura zo zo maka kakai noŋa pa Maro Kindeni tu ma isukami ku io Koroani Sapâŋa imâ pami tu ipananami sondo njana vetâŋa ndia Maro Kindeni ilo papa njinde, njana miki ma kakai ilo-kalo ku kasama njinde sondo.

¹⁰ Maka nema noŋa njinde nde duvi mine; maka iloma tu miki ma kamo sondo, ikura Maro Njalae ipatea pami mine. Ambo miki ma kamo mine, ande i ma ilo ara njana nemi vetâŋa rârâni kâ. Maka iloma tu miki ma kaveta vetâŋa arara kiekie, itogo kâi ipula kanoŋo mine. Aku iloma tu nemi ilo-kalo ma ipânŋa njalae, njana miki ma kasama Maro Kindeni kilala sondo kâ.

¹¹ Maka kano pa Maro Njalae tu i tamwata ne walo ara njalae tina njinde ma ipu tini kaika pa ilomi kalomi, njana miki ma kamandi kaika ku kakale malia rârâni tava ndekâŋa nâ.

¹² Maka iloma tu miki ma kawami ndanje pa kinda Tamânda. Ina kala munja ivetami kapânŋa tamâta ara, kala miki kakura tu kalenge vetâŋa arara rârâni i munja ipatea tu ma iveta panzi ne tamâta, kinzi njinde i uru ikai maro panzi kala simo lâ i ne sinâla njalae ilo.

¹³ Njana tu munja, kondoma ne walo ikai kinda kaika lâ. Andeta Maro Kindeni itikia kinda piti lâ, aku io kinda tamo kuku ngu njinde i Natu uru ikai maro papa. Maro Kindeni ilo ndo keno papa i Natu njinde.

¹⁴ Maro Kindeni Natuni ndaina iko kinda piti lâ kondoma ilo, aku izavaru nenda kiesaka rârâni piti marumbu lâ.

Paulo itula Kirisi kilala pwataki

¹⁵ Kinda takura tu tamora Maro Kindeni nao lâ matânda, ande tia. Taitu i Natu itula Maro Kindeni kilala pwataki pa kinda tamora lâ. I Natu njinde ikai maro pa kekelele rârâni njinde Maro Kindeni munja ipulianzi sipânŋa.

¹⁶ Nia ndoyo Maro Kindeni ipatea tu i Natu njinde ma ipulianzi kekelele rârâni

lâ samba ilo wa tâno kulu wa. Ipulianzi kekelele rârâni kinda tamora lâ matânda wa kekelele rârâni takura tu tamora tia wa. Ipulianzi koroani kaika kie-kie ñinde uru simo sikai poe pa kekelele kie-kie. I tamwata muḡani ipulianzi kekelele rârâni, aku kekelele rârâni ñinde simo ñana sipanea i nâ.

¹⁷ Nia ndoyo, lâ zo ñinde kekelele rârâni ñandai sipâḡga ñga, ande Kirisi imo muḡani lâ. Aku kekelele rârâni ñinde uru simo nianzi nianzi sondo lâ i kalo nâ.

¹⁸ I tamwata nde imo kulu-kâmba panzi kalo-tawana tamâta ḡgu ḡgu, aku ḡgu ñinde nde simo sitogo i kie-mbalau mwasina. Kinzi kalo-tawana tamâta ḡgu nenzi via duvi kala i. I tamwata imungga panzi tamâta rârâni ñana imandi lâ mateḡa nianzi imo via kilo. Mine kala i tamwata imo kulu-kâmba pa kekelele rârâni.

¹⁹ Maro Kindeni ipatea tu i tamwata ne via tava ne ilo-kalo wa kilala ndoni ma ipipi lâ Natu ñinde ilo. Mine kala Maro Kindeni tamwata imo ndo kuku i.

²⁰ Aku Maro Kindeni ipatea tu ma ikai kekelele rârâni lâ samba ilo wa tâno kulu wa, aku ma ikainzi simâ simo taitu kuku i tamwata kilo. Mine kala io Yesu Kirisi ilâ pa kâi popole imâte ku ipalini see malini ndue. Maro Kindeni ne vetâḡa ñinde iveta kekelele rârâni simo taitu kuku i kilo.

²¹ Muḡa miki kapu mulimi ndo pa Maro Kindeni. Miki nemi ilo-kalo nde ikai kazâḡa papa i. Mine kala kiesaka nde ipipi ndo lâ ilomi kalomi, kala kaveta vetâḡa sakamao kie-kie.

²² Andeta Kirisi ḡga imâte lâ kâi popole tini lâ, aku ñana i ne vetâḡa ara ñinde kâ, ande Maro Kindeni ivetami kamo ilomi kalomi taitu kuku i marumbu lâ. I ne vetâḡa ñinde nde duvi mine; i ilo tu igona miki kamâ papa i tava ilomi mbâra-mbâra ndo, nemi soki tonḡe tia. Ambo miki ma kamo mine, ande tamâta tonḡe ma ikura tu isowe ḡgua lâ tinimi ñana nemi vetâḡa kâ, ande ma tia.

²³ Mine nde ara ñana miki ma kasaḡa nemi kalo-tawana ndindi nâ ku kamandi kaika. Tia ma vetâḡa tonḡe imâ itogomi, aku ma kapile nemi mâsi ñana kao tinimi pa Maro Kindeni tu ma iveta vetâḡa arara pami. Pâri ara nde itula vetâḡa arara ñinde pwataki pa miki kaloḡo lâ. Naḡa Paulo, naḡani amo wurâta tamâta ñana pâri ara ñinde kâ, aku maka tamâta pinde uru katula pâri ara ndainani nâ panzi tamâta rârâni simo tâno kulu.

Paulo uru ivilanzi Kolosi ḡgu

²⁴ Kala ñine naḡa andeka nâ ñana nâna ñinde muḡa akai ñana avila miki kâ.

Kinda nde tamâta ñana takai nâna mine kâ, aku nâna ñinde ñandai marumbu ḡga. Kala ñine naḡa akai nâna lâ warakâḡgu karaḡgu tini, itogo Kirisi muḡa ikai nâna ñana ivilanzi kalo-tawana tamâta, kinzi ñinde simo sitogo i kie-mbalau mine. Aku nâna ma ikeno mine lee, ikura lâ zo ndia nâna mine ma marumbu ndo lâ.

²⁵ Maro Kindeni tamwata muḡani ipatea naḡa tu ma amo i ne ḡgu nenzi wurâta tamâta ñana avila miki kâ. Aku ipatea wurâta pana tu ma aporo atula i kawa ḡgua ndoni.

²⁶ Muḡani, lâ nia ndoyo, aku imâ lee ipâḡga lâ zo ñine, ande Maro Kindeni kawa ḡgua ñinde ikeno paveâḡa nâ, kala tamâta rârâni nde sizizâla ndo ñana. Aḡga lâ zo ñine ḡgua ñinde ipâḡga nia yo panzi Maro Kindeni ne tamâta.

²⁷ Maro Kindeni muḡani ipatea tu ma itula ḡgua paveâḡa ñinde ipâḡga nia yo pa i ne tamâta kinda. I kawa ḡgua ñinde nde ara ku ara ndo, aku ḡgua ñinde nde ñana ivilanzi tamâta ḡgu rârâni simo tâno ndoni. ḡgua paveâḡa ñinde nde mine; Kirisi imo miki ilomi. Mine kala miki uru kao tinimi ñana zo muli ñinde miki ma kamo ara ndo kuku i lâ samba lawea.

²⁸ Mine nde maka uru katula Kirisi parina panzi tamâta rârâni taitu-taitu. Maka iloma tu tamâta rârâni ma sipaipa ndo kuku Kirisi, aku iloma tu nenzi ilo-kalo ma ipâḡga ḡalae ndo. Mine kala maka uru kaporo ḡgua kaika panzi kapanananzi sondo.

²⁹ Naḡa uru amandi kaika ku amakâsa ḡalae tina ñana aveta wurâta ñinde kâ. Kirisi walo kaika ilua naḡa ñana aveta mine, aku i ne walo ñinde uru ipâḡga nia yo lâ nanenḡu wurâta tini.

2

Kinda ma kalonda tawana kaika ku tapu mulinda pa kinzi laḡeḡa tamwatanzi nenzi ḡgua

¹ Naḡa ilonḡu tu miki ma kasama mine; naḡa uru amakâsa ḡalae ñinde ñana avila miki kâ. Aku naḡa uru amakâsa mine nâ ñana avilanzi kalo-tawana tamâta simo Laodisia lawea tona, sitavanzi tamâta pinde naḡa ñandai atajo mbaunzi ḡga.

² Nanenḡu wurâta ñine nde duvi mine; naḡa ilonḡu tu apu tini kaika pa miki rârâni ilomi kalomi, aku ilonḡu tu apaḡomi ñana kamo ilomi kalomi taitu ku kao ilomi ndo ilâ panzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni. Ambo miki ma kamo mine, ande nemi ilo-kalo ma ipâḡga sondo, aku ñinde ma ara ndo. ḡnenḡga miki ma kasama Maro Kindeni ne ḡgua paveâḡa

njinde duvi sondo. Kirisi tamwata nde ngua paveânga njinde kanaŋo.

³ Maro Kindeni ne ilo-kalo kie-kie rârâni nde itogo kekeleke ara ndo, ne kulu ŋalae tina. Aku Kirisi simbo nâ ikatona ilo-kalo ndoni njinde ikeno i tamwata ilo.

⁴ Naŋa tiningu pwâka tu tamâta tonje ma imâ iporo ngua mona-mona pa miki ŋana ilanemi kâ. Mine kala aporo ngua kaŋa mine pami lâ.

⁵ Lâ zo njine naŋa amo kumi tia, taitu naŋa uru kalonju ngere ŋanami ikura zo zo, aku njinde itogo naŋa warakângu amo kumi. Aku naŋa andeka nâ, ŋana tu miki kamo ilomi kalomi taitu ku kamandi kaika, aku nemi kalo-tawana ikeno sondo ndo pa Kirisi.

Kinda ma tapasipa lâ taitu kuku Kirisi ku takai via mao

⁶ Miki kalomi tawana tu Yesu Kirisi nde Maro ŋalae. Mine nde ara ŋana miki ma kapasipa lâ taitu kuku i nâ, itogo kala njine miki kamo mine.

⁷ Miki ma kapaipa kuku i, itogo kâi io mburu-mburu indue ilâ tâno ilo. Aku miki ma kasâu pa Yesu Kirisi tu isukami, itogo sâmbwe isuka luma kâki mine. Ara ŋana nemi kalo-tawana ma ipânga kaika ndo, itogo muŋga sipananami mine. Aku ara ŋana miki ma kaporo ndanje ŋalae ilâ pa Maro Kindeni nâ ikura zo zo.

⁸ Miki kapakatona sondo ŋga. Tia ma tamâta tonje itula tâno tamâta nenzi ilo-kalo lajeŋa kaŋa-kaŋa pami, aku ngua kaa njinde ma isae ilomi kalomi ne nzâla giri lâ. Ilo-kalo kie mine ŋandai iyoka pa Kirisi imâ pa kinda ŋga. Kinzi tamâta sikai ilo-kalo kaa mine lâ timbunzi wa tâno njine ne ngua kaa kaa wa.

⁹ Miki kasama tu Kirisi nde ipânga tamâta itogo kinda mine, andeta Maro Kindeni ne via wa kilala ndoni nde imo ndo kuku i.

¹⁰ Kirisi nde imo kulu-kâmba panzi koroani kaika rârâni, kinzi njinde uru sikai poe pa kekeleke kie-kie. Miki kapaipa kuku Kirisi lâ. Mine kala Maro Kindeni via mao ilami marumbu lâ, aku via njinde nde ipipi ndo lâ ilomi.

¹¹ Miki kapaipa kuku i lâ, aku njinde itogo miki kakai karae-veŋa ne mâsi tonje. Taitu mâsi njinde ŋandai irege kuku tamâta nenzi mâsi ŋana sive karaenzi kâ. Kirisi iveta mâsi njinde ipânga kanaŋo lâ ilomi kalomi. Muŋga, lâ zo njinde miki kapaveta kuku mâsi mao njinde, ande Kirisi iyautemi piti lâ ilo-kalo siŋga ne vetânga potomule.

¹² Muŋga Maro Kindeni ne walo kaika ipaŋo Kirisi lâ mateŋa nianzi imo via kilo. Aku miki kapaipa kuku Kirisi lâ. Mine

kala lâ zo njinde miki kalili pâri ara ne lââ, ande njinde itogo Maro Kindeni ikeka miki lâ kuru ilo kuku Kirisi, njineŋga ipanomi kamo viami kilo kuku i.

¹³ Muŋga miki kaveta kiesaka kie-kie, aku kapono muli pa ilo-kalo siŋga nâ. Lâ zo njinde, miki kamo katogonzi mateŋa tamâta mine, aku miki kamo piti ndo ŋana Maro Kindeni ne ngua pâŋa kâ. Andeta kala njine Maro Kindeni via mao ilua kindâ lâ, itogo via njinde muŋga ilua Kirisi mine, aku izavaru nenda kiesaka rârâni piti lâ tininda.

¹⁴ Nanayoni Mose ne ngua tukuŋa itula nenda vetânga soki rârâni ipânga nia yo, aku tukuŋa njinde ikai kazânga pa kindâ lâ ngua nia. Andeta Maro Kindeni ikai ngua tukuŋa njinde ne walo ndoni piti lâ, aku isona itâra lâ Kirisi ne kâi popole tini.

¹⁵ Kirisi ne mateŋa lâ kâi popole tini izavaru koroani kaika nenzi walo ndo lâ, kinzi koroani njinde uru sikai poe pa kekeleke kie-kie. Kirisi ne mateŋa njinde itula pwataki panzi tamâta rârâni tu i ipolenzi koroani njinde rârâni marumbu lâ, aku ivetanzi sipânga itogo kekeleke kaa nâ lâ tamâta rârâni naonzi.

Ngua tukuŋa ne vetânga kie-kie ikura tu ivila kindâ, nde tia

¹⁶ Mine nde miki ma ilomi ŋalae koŋa ŋana tamâta nenzi ngua tukuŋa kiri-kiri ŋana kâŋa-nuŋa wa kumbwa kie-kie wa nzimona wasaseki wa wwareânga ne zo sapânga wa, mine ndimo.

¹⁷ Ngua tukuŋa ne vetânga njinde rârâni nde itogo uŋa kaa nâ, aŋga vetânga mao nde ipânga muli. Kirisi nde vetânga mao warika.

¹⁸ Tamâta pinde uru sitapâri ŋalae koŋa ŋana mâsi pinde simora lâ nenzi mbupuleŋa. Kinzi tamâta mine sipono muli pa tamâta nâ nenzi ilo-kalo kaa nâ, kala sipasuka warakanzi tininzi koa tia nâ. Kinzi sindeka ŋana silâŋe tu kinzi sipatawa warakanzi tininzi, aku sindeka ŋana sipaneanzi aŋelo tona. Miki ma kapaloŋo pa nenzi ngua lajeŋa njinde ndimo. Tia ma muli Maro Kindeni ma tini pwâka tu kulu ara tonje ilami.

¹⁹ Tamâta njinde nde sipatâpa warakanzi piti ndo ŋana Kirisi kâ, ina kala imo kulu-kâmba pa kindâ kalo-tawana tamâta ngu. I uru ikai poe pa ne ngu kindâ, aku i simbo nâ uru ivila nenda kalo-tawana ŋana itumbu ŋalanjala, ikura Maro Kindeni ipatea pa kindâ mine.

²⁰ Miki kapaipa kuku Kirisi lâ, aku njinde itogo miki kamâte kuku i. Mine kala tâno njine ne ngua kaa kaa ikura tu ikai poe pami kilo, ande tia. Mine nde ŋana sâ kâ ŋga miki kamo katogonzi tâno njine ne

tamâta, a? Njana sâ kâ n̄ga miki kapono muli pa tâno tamâta nenzi n̄gua tukuŋa kiri-kiri, a?

²¹ Kinzi nenzi n̄gua tukuŋa n̄inde nde kie mine: “Noko ma kusaŋa n̄inde ndimo”; “Noko ma kuka n̄inde ndimo”; “Noko ma kutan̄o n̄inde ndimo”.

²² Taitu tukuŋa kie mine nde n̄jana kelekele kaa nâ kindâ takai, n̄inen̄ga marumbu walele nâ. Kinzi tamâta nâ situla n̄gua tukuŋa mine ku sipanana kindâ tu tapono muli papa.

²³ Mao nâ, tamâta pinde ilonzi pateâ tu tukuŋa mine irerege kuku ilo-kalo ara, n̄jana tu tukuŋa n̄inde itula vetâŋa n̄jana tapaneanzi an̄elo wa tapatawa warakânda tininda wa taveta nâna pa warakânda karaenda wa. Andeta vetâŋa kie mine ikura tu ivila kindâ n̄jana tapu mulinda pa ilo-kalo singa ne vetâŋa potomule kâ, ande tia.

3

Kinda takai via wasaseki kuku Kirisi

¹ Mun̄ga, lâ zo n̄inde Maro Kindeni ipan̄o Kirisi lâ mateŋa nianzi imo via kilo, ande miki kala kakai via wasaseki tona. Mine nde ara n̄jana miki ma ilomi pa samba ne kelekele nâ. Lâ samba lawea, ande Kirisi isan̄ona imo pa Maro Kindeni tini pa wia kâ.

² Ara n̄jana miki ma kalomi n̄gere n̄jana samba ne kelekele nâ ikura zo zo. Miki ma kalomi n̄gere n̄jana tâno ne kelekele ndimo.

³ Njana tu itogo miki nemi ilo-kalo singa nde imâte lâ, aku miki kapasipa lâ taitu kuku Maro Kindeni lâ. Mine kala Maro Kindeni ikatona nemi via mao pami lâ nia n̄inde Kirisi imo.

⁴ Kirisi nde nemi via mao n̄inde warika. Aku lâ zo n̄jana i ma itaulo imâ ipân̄ga nia yo, ande miki ma kamo kuku i, aku tamâta rârâni ma simora i kilala pwataki tu i imo Maro N̄jalae.

Kinda tapân̄ga tamâta wasaseki lâ

⁵ Mine nde ara n̄jana miki ma kapu mulimi ndo pa tâno n̄jine ne ilo-kalo rârâni. Ilo-kalo n̄inde uru igagatimi n̄jana kapalulua tinimi potomule wa, kapaveta kuku vetâŋa muso kie-kie wa, ilomi yosi pa tinimi pinde nenzi kelekele wa. Lâ Maro Kindeni nao, ande mâsi n̄jana ilomi yosi pa tinimi pinde nenzi kelekele kâ ande irerege kuku mâsi sakamao n̄jana kawân̄gi kapaneanzi maro lan̄eŋa kâ.

⁶ Njana vetâŋa kie mine kâ, ande Maro Kindeni ne wisi-nâna ma imâ panzi tamâta n̄inde uru tan̄anzi kaika pa i ne n̄gua.

⁷ Aku mun̄ga miki warakami kala kapono muli pa ilo-kalo potomule n̄inde mine nâ, kala kapaveta kuku vetâŋa n̄inde rârâni.

⁸ An̄ga lâ zo n̄jine, ande miki ma kapile vetâŋa potomule kie-kie mine; mâsi n̄jana wisi-nâna kâ, an̄ga mâsi n̄jana pawan̄a kâ, an̄ga mâsi n̄jana ilomi kâki n̄jana kaveta malia panzi tinimi pinde kâ, an̄ga mâsi n̄jana kaporo n̄gua soki n̄jananzi tinimi pinde kâ, an̄ga mâsi n̄jana kaporo n̄gua sakamao-sakamao kâ.

⁹⁻¹⁰ Miki mun̄ga kasoki ilo-kalo singa tava ne mâsi rârâni piti lâ, aku kapân̄ga tamâta wasaseki marumbu lâ. Mine kala miki ma kaporo n̄gua lan̄eŋa panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta ndimo. Maro Kindeni ipuliami kapân̄ga tamâta wasaseki lâ, aku i ilo tu miki ma kasama i kilala sondo ndo. Mine kala ikura zo rârâni i uru iveta wurâta lâ ilomi kalomi, n̄jana miki ma kapân̄ga kamo togo i tamwata imo mine.

¹¹ Kinda tapân̄ga tamâta wasaseki lâ. Mine nde kindâ rârâni tamo rege-rege nâ. Kinzi tamâta lâ tinikoa n̄gu nde rege-rege kunzi tamâta lâ Juda n̄gu. An̄ga tamâta n̄inde mun̄ga sikai karae-veŋa ne mâsi lâ tininzi nde rege-rege kunzi tamâta n̄inde n̄andai sikai mâsi n̄inde lâ tininzi. An̄ga tamâta n̄inde simo lâ tâno malawae, nenzi n̄gua wa vetâŋa piti-piti, sitavanzi tamâta uru siveta wurâta koa tia nâ panzi tamâta pinde wa tamâta uru sikai mbumbu lâ nenzi wurâta tini wa, ande kinzi n̄inde rârâni nde rege-rege nâ, n̄jana tu Kirisi simbo nâ nde n̄jalae, aku i tamwata imo ne tamâta kindâ rârâni taitu-taitu ilonda.

Kinda ma tao ilonda ndo ilâ panzi tininda pinde

¹² Maro Kindeni ipatea miki tu ma kamo i tamwata ne n̄gu, aku i ilo ndo keno pami. Mine nde ara n̄jana miki ma kapaveta kuku vetâŋa arara mine: miki ma kalomi sukân̄ga panzi tinimi pinde; miki ma kaveta kemi ara nâ panzi; miki ma kapatawa warakami tinimi; miki ma kamo mwasa nâ kunzi tinimi pinde; aku miki ma wisimi nâna walele panzi ndimo.

¹³ Ambo noko ninambwe kalo-tawana tamâta ton̄ge ma italea noko n̄jana vetâŋa ton̄ge mun̄ga kuveta, ande noko ma wisi nâna papa i ndimo. Ara n̄jana miki taitu-taitu ma kazavaru nimi-nambwe nenzi vetâŋa soki rârâni piti lâ. Maro N̄jalae izavaru miki rârâni nemi kiesaka piti lâ; mine nde miki kala ma kazavaru tinimi pinde nenzi vetâŋa soki piti lâ tininzi mine nâ.

¹⁴ Aku ara n̄jana miki ma kasen̄ge vetâŋa taitu n̄jine ilâ kunzi vetâŋa arara n̄inde;

miki ma ilomi ndo panzi tinimi pinde. Vetânga njine nde ipolenzi vetânga arara rârâni, aku iveta miki kamo ilomi kalomi taitu, ikura Maro Kindeni ne pateânga mine.

¹⁵ Maro Kindeni ipatea tu miki ma kamo see ngu taitu, aku i ilo tu Kirisi ne wisi-pisi ma imo nginimi. Mine kala ara njana miki ma kasâu pa i ne wisi-pisi njinde tu ikai poe pami. Aku ara njana miki ma kawami ndange papa i tona.

¹⁶ Lâ zo ndia miki ma kakai ilo-kalo ara ku kapanananzi nimi-nambwe kalotawana tamâta wa katunzi sondo wa, ande lâ zoni ndaina miki ma kapasakana Kirisi ne ngua ara rârâni ikeno kaika lâ ilomi kalomi. Aku lâ zo ndia miki kawânghi wânghi paneânga kâ wa ndekânga ne wânghi wa wânghi pinde Koroani Sapânga itula ipânghi lâ ilomi kalomi wa, ande ara njana miki ma kapasakana Kirisi ne ngua njinde kaika ku kawânghi tava kawami ndange pa Maro Kindeni.

¹⁷ Aku nemi ngua poroŋa ndia wa vetânga ndia miki kaveta wa, ande miki ma kaveta njinde rârâni lâ Maro Njalae Yesu ŋa. Aku Yesu ma isukami njana kawami ndange pa Tamânda Maro Kindeni.

Paulo iporo ngua panzi tamâta simo see taitu

¹⁸ Miki taine ma kaveta ikura kaiwami tamâne kawanzi ngua mine. Mâsi njinde nde sondo ndo lâ Maro Njalae nao.

¹⁹ Anŋa miki tamâne ma tinimi mwasa nâ panzi kaiwami taine. Miki ma kambitanzi ku kaleleanzi njalae koŋa ndimo.

²⁰ Anŋa miki lâlu, miki ma kaponi muli pa tinami-tamami nenzi ngua ikura zo rârâni. Maro Njalae ilo ara ndo njana vetânga mine.

²¹ Anŋa miki lâlu njinde tamanzi, miki ma kaveta natumi njinde wisinzi nâna ndimo. Ambo miki ma kaveta mine panzi, ande kinzi ma simo tava ilonzi malia nâ.

Paulo iporo ngua panzi tamâta uru siveta wurâta koa tia nâ, sitavanzi tamâta njinde nenzi tamâta njalanjala

²² Miki tamâta ea uru kaveta wurâta koa tia nâ panzi tamâta njalanjala, miki ma kaponi muli pa nenzi ngua rârâni. Miki ma kaveta mine lâ zo ndia kinzi simo laiti silea pami, aku lâ zo ndia simo malawae tona. Miki ilomi tu kinzi ma sindeka njana nemi wurâta kâ, aku njinde nde ara. Andeta miki kamege njana Maro Njalae, aku njana duvi njinde kâ miki ma kalomi ngere sondo ku kaveta nemi wurâta rârâni ara nâ.

²³ Wurâta ndia miki kaveta, ande miki ma kamandi kaika ku kaveta wurâta njinde sondo ndo. Ara njana miki ma ilomi

mine; “Naŋa aveta wurâta njine panzi tamâta nâ, ande tia. Naŋa aveta wurâta njine papa Maro Njalae tona.”

²⁴ Miki kalomi ngere sondo njana njine kâ; Maro Njalae nde ipatea vetânga arara pinde njana iveta panzi ne tamâta, aku muli i ma iveta vetângani ndaina pami, itogo nemi wurâta ne kulu mine. Kirisi ina nemi koipu mao, aku wurâta ndia miki kaveta, ande miki kaveta papa i.

²⁵ Njana tu tamâta ea kinzi siveta vetânga potomule, ande kinzi ma muli sikai pareŋa-nia njana nenzi vetânga soki njinde kâ. Maro Kindeni iveta vetânga kie taituni panzi tamâta rârâni.

4

¹ Anŋa miki tamâta njalanjala, miki njinde kala kamo koipu panzi wurâta tamâta pinde, ande miki ma kaveta kemi ara ku sondo nâ panzi. Miki kalomi ngere sondo njana njine kâ; miki warakami nemi koipu kala imo samba lawea.

Kinda ma tapakatona warakânda nenda vetânga ku takai noŋa sondo

² Miki ma kakai wulitia njana kano pa Maro Kindeni kâ ndimo. Aku lâ zo ndia miki kakai noŋa, ande miki ma kalomi ngere sondo ku kawami ndange papa i.

³ Aku ara njana miki ma kakai noŋa pa Maro Kindeni tu ma ivila maka tona, ku ma ikai nzâla piti pama njana katula i kawa ngua njana Kirisi kâ. Ngua njinde munga ikeno paveânga nâ, kala njine ipânghi nia yo. Kinzi sipa wâlo kaika lâ tiningu ku sio naŋa amo luma sakamao ilo njana nanenŋu wurâta njinde kâ.

⁴ Aku ara njana miki ma kano pa Maro Kindeni tu ma ivila naŋa njana atula ngua njinde sondo ipânghi nia yo, ikura i ne pateânga mine.

⁵ Tamâta pinde njandai kalonzi tawana Yesu Kirisi ŋga. Lâ zo ndia miki kamo kunzi tamâta mine, ande miki ma kapakatona sondo njana nemi vetânga kâ. Ambo miki ma kaluku njana katula pâri ara panzi tamâta njinde ikura zo rârâni, ande njinde ma ara.

⁶ Aku lâ zo ndia miki kaporo ngua panzi, ande miki ma kaporo ngua ara nâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande kinzi ma ilonzi ara njana siloŋo nemi ngua kâ. Ambo tamâta tonge ma ikasonjami njana ngua pinde, ande miki ma kaporo ngua sondo nâ tauro papa.

Paulo isupwanzi Tikikus ku Onesimus rua silâ pa Kolosi lawea

⁷ Tikikus ma imâ itapâri pami njana vetânga rârâni ipânghi pa naŋa lâ. Tikikus nde ninda-nambwe, aku maka iloma ara nâ papa i. I uru iveta wurâta pa Maro

Ŋalae, itogo maka mine, aku ne wurâta ñinde nde ipânga ara ndo.

⁸ Mine kala naŋa asupwa i imâ pami, ñana miki ma kasama ñana maka nema saŋonâna wa moŋa wa. Naŋa ilonŋu tu i ne ŋgua ñinde ma ipu tini kaika pa ilomi kalomi.

⁹ Aku naŋa asupwa nawalami Onesimus kala imâ kuku Tikikus. Onesimus nde ninda-nambwe, aku i uru iveta ne wurâta rârâni sondo nâ. Kinzi rua ma sitapâri pami ñana vetâna rârâni kala ñine ipânga lâ nia ñine.

Paulo iporo wisi ara ne ŋgua ilâ panzi Kolosi ŋgu

¹⁰ Aristarkus imo kuku naŋa lâ luma sakamao ilo, aku i kawa kari ara pami. Anŋa Malaka, ina Banabas tai, ande i kala mine nâ kawa kari ara pami. Ambo Malaka ma imâ pami, ande ara ñana miki ma kandeka nâ ku kakai imâ imo kumi, ikura ŋgua ñinde muŋga sipananami mine.

¹¹ Anŋa Jisas, i ŋa tonŋe Jastus, ande i kala kawa kari ara pami. Lâ Juda ŋgu, ande tamâta ŋato ñinde simbonzi nâ uru siveta wurâta kuku naŋa ñana kakainzi tamâta simâ Maro Kindeni ne ŋgumbi ilo. Aku kinzi uru sivila naŋa sondo nâ.

¹² Anŋa Epafraŋs kala kawa kari ara pami tona. I nde miki nawalami tonŋe, aku imo Yesu Kirisi ne wurâta tamâta. Ikura zo rârâni, ande i uru ikai noŋa kaika pa Maro Kindeni tu i ma isukami, ñana miki ma kamandi kaika ku kaponu muli sondo pa vetâna rârâni Maro Kindeni ipatea pami ñinde, itogo kalo-tawana tamâta mao uru siveta mine.

¹³ Naŋa warakâŋgu asama kala aporo pwataki tu Epafraŋs uru imakâsa ŋalae tina ñana ivila miki tavanzi kalo-tawana tamâta simo Laodisia lawea wa Hierapolis lawea wa.

¹⁴ Anŋa Luka, ina tamâta ñana ivetanzi pukonŋa kâ ñinde maka tinima mwasa ndo papa, ande kinzi rua Demas rua kala kawanzi kari ara pami.

¹⁵ Naŋa ilonŋu tu miki ma kaporo kawama kari ara panzi ninda-nambwe kalo-tawana tamâta simo Laodisia lawea, aku imâ pa Nimfa tavanzi kalo-tawana tamâta uru sipasau lâ i ne luma ñinde tona.

¹⁶ Naŋa ilonŋu tu miki ma kaponu pepa ñine marumbu lâ ŋga, ñinenŋa kao ilâ panzi kalo-tawana tamâta ŋgu simo Laodisia lawea, ñana kinzi kala ma sipono tona. Aku pepa ñinde naŋa muŋga ao ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo Laodisia lawea, ande naŋa ilonŋu tu kinzi ma

sio pepa ñinde imâ pami ñana miki ma kaponu tona.

¹⁷ Aku miki ma kaporo ŋgua mine pa Arkipus; “Noko ma kupakatona sondo, aku wurâta ñinde muŋga silano ñana kuveta pa Maro Ŋalae kâ, ande noko ma kuveta wurâta ñinde sondo lee ikura wurâta ñinde ma marumbu ndo lâ.”

¹⁸ Naŋa Paulo, naŋa warakâŋgu mbaungu anŋere kari ara ne ŋgua ñine imâ pami. Naŋa ilonŋu tu miki ma kalomi ŋgere ñana naŋa kâ, ñana tu naŋa amo luma sakamao ilo amo ŋai yo. Maro Kindeni ne wisi-wisi imo kumi.

1 TESALONAIKA Pepa Paulo ingere munya panzi kalo-tawana tamâta simo Tesalonaika lawea

Tesalonaika nde lawea njalae tonje ikeno Masedonia tâno. Paulo munya imo njinde itula pâri ara panzi, kala tamâta pinde kalonzi tawana Yesu. Andeta kinzi Juda tamâta sikai kazânga pa Paulo, kala ipilenzi ilâ (Pâri Tamâta 17:1-10). Ilâ ipânga Korin lawea lâ, aku muli nga Timoti imâ itapâri papa njana Tesalonaika ngu nenzi kalo-tawana, kala Paulo ingere njua njine ilâ panzi. Paulo ilo ndo keno panzi, aku lâ pepa njine tini itu ipu tini kaika pa ilonzi kalonzi. Itula vetânga arara pinde njana ma sipaveta kuku, njine nga itula njua panzi njana nenda mandija lâ mateja nianzi wa Yesu ne zo njana itaulo imâ kilo (4:13-18).

¹ Maka njato, Sailas nga Timoti nga naja Paulo warakângu, maka kamo taitu, kala naja angere njua njine imâ pa miki kalo-tawana tamâta kamo Tesalonaika lawea, miki njinde uru kalomi tawana Tamânda Maro Kindeni nga Maro Yesu Kirisi. Maro Kindeni ne wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Paulo ilo ara njana Tesalonaika tamâta nenzi kalo-tawana

² Ikura zo rârâni maka uru kaloma ngere njanami, aku maka kaporo ndanje ilâ pa Maro Kindeni. Maka uru kano pa i njana miki kâ ikura lâ nema nonja rârâni.

³ Maka kawama ndanje pa Tamânda Maro Kindeni, njana tu nemi kalo-tawana uru ipajo ilomi kalomi njana kaveta vetânga ara kâ. Aku miki tinimi mwasa panzi tinimi pinde, kala uru kaveta wurâta ara nâ. Aku miki kao tinimi njana Maro Yesu Kirisi kâ, kala uru kamandi kaika ku kamo nâ.

⁴ Nima-nambwe wukale, maka kasama tu Maro Kindeni ilo ndo keno pami, aku ipateami tu ma kapânga i ne ngu sondo.

⁵ Maka kasama njine njana tu munya, lâ zo njinde maka kakai pâri ara kamâ pami, ande pâri ara njinde njandai ipânga pami itogo tapârija kaa nâ nga. Njinde ipânga tava Koroani Sapânga ne walo wa ne mâsi kaika wa, aku miki kamora nema kalo-tawana kaika njinde pwataki lâ. Miki warakami nde kasama njana maka nema pavilânga lâ zo njinde maka kamo nginimi.

⁶ Miki kalojo Maro Kindeni ne njua lâ, kala miki kapaveta kuku maka nema vetânga tava Maro Njalae ne vetânga. Njine nga malia njalae tina ipânga pami lâ, andeta Koroani Sapânga iveta ilomi ara

kala miki kandeka ku kamo kapaipa kuku pâri ara njinde.

⁷ Aku nemi vetânga njinde itula nzâla ara ndo panzi kalo-tawana tamâta rârâni simo Masedonia tâno wa Akaia tâno wa.

⁸ Miki katula mâsi ara njana koka Maro Njalae ne njua muli, aku njinde ilâ itogo wângu ne ndunjeja mwasi. Andeta ndunjeja njinde ilâ ipânga lâ Masedonia tâno wa Akaia tâno simbonzi nâ, ande tia. Ikura lawea rârâni, ande tamâta silonjo parinami tu miki kalomi tawana Maro Kindeni. Mine kala maka nema wurâta njana katula parinami panzi kâ keno, nde tia.

⁹ Aku kinzi warakanzi kala uru situla njua njana vetânga arara njinde miki munya kaveta, lâ zo njinde maka kamo kumi. Kinzi situ parinami tu miki kapu mulimi panzi maro lanjeja lâ, aku kapalele ilomi kalomi ilâ pa Maro Kindeni Via Tamwata, ina Maro Mao Kanajo, aku kapono muli pa i simbo nâ.

¹⁰ Aku situ parinami tu miki uru kao tinimi njana zo njinde Maro Kindeni Natu ma ipile samba lawea ku itaulo imâ kilo. Inani kala Yesu, munya imâte lâ, andeta Maro Kindeni ipajo i imo via kilo. Aku i ma ikea njana kindâ kâ, kala ma tamo ara lâ zo muli njinde Maro Kindeni ne wisi-nâna njana tamâta nenzi kiesaka kâ ma ipânga nia yo.

2

Paulo itula njua pwataki njana wurâta munya iveta lâ Tesalonaika

¹ Nima-nambwe wukale, miki warakami kasama tu maka munya kaveta wurâta kaa nâ lâ zo njinde kamo kumi, ande tia.

² Miki kasama tu maka munya kamo Pili-pai lawea, aku lâ lawea njinde maka kakai nâna njalae. Kinzi siyaula karaema wa siporo njua pavaligiya pama wa. Andeta lâ zo njana maka kamâ pami, nenda Maro Njalae Kindeni ipu tini kaika pa iloma kaloma, kala maka kamege njana kazânga njinde kâ, ande tia ndo. Maka kakisi kaika nâ, aku katula Maro Kindeni ne pâri ara pami.

³ Aku lâ zo njana maka kanomi tu kapalele ilomi kalomi ilâ pa Yesu, ande maka kaporo njua soki ku kaveta vetânga potomule wa lanjeja wa, ande tia.

⁴ Maro Kindeni isama maka kilalama lâ, aku i tamwata ipatea wurâta pama tu ma katula i ne pâri ara. Mine kala maka njandai iloma tu tamâta ma sisuka maka njama kâki nga. Maro Kindeni simbo nâ imora iloma kaloma pwataki lâ, aku maka iloma tu i nâ ma ilo ara pama njana nema wurâta kâ.

⁵ Miki kasama lâ, aku Maro Kindeni kala isama mine nâ tu maka muŋga kaporo ŋgua mâru-mâru pami, ande tia ndo. Aku maka ŋandai iloma yosi ŋana nemi kelekele kala kaporo ŋgua ara pami.

⁶ Lâ zo ŋinde, maka ŋandai iloma tu miki ma kandekanama ŋga. Aku mine nâ, maka ŋandai iloma tu tamâta pinde ma sindekanama ŋga.

⁷ Mao nâ, maka kamo Yesu Kirisi ne pâri-tamâta. Mine kala kaloŋo ŋga; ambo maka iloma tu miki ma kasukama ŋana kelekele pinde kâ, ande maka kakura ŋana kaporo kaika pami tu kaveta mine. Andeta zo ŋinde maka kamo kumi, ande maka kamo mwasa nâ, itogo taine uru imagegea natu puro-puro mine.

⁸ Maka iloma ndo keno pami; mine kala maka kandeka nâ ŋana kaporo katula Maro Kindeni ne pâri ara pami. Aku maka kala kapaveta sondo ŋana kapayaula nema via ŋana kavila miki kâ, ŋana tu maka iloma ndo ikeno pami.

⁹ Nima-nambwe wukale, miki kasama lâ ŋana wurâta ŋalae maka muŋga kaveta, lâ zo ŋinde kamo kumi. Maka kamâ ŋana katula Maro Kindeni ne pâri ara pami, aku maka tinima pwâka tu miki ma kaveta wurâta ŋalae ŋana kakatona maka ŋana kâŋa-nuŋa kâ. Mine kala maka kaveta wurâta kaika lâ kari wa mbo wa, ŋana kakai mbumbu tu kapako kapwama.

¹⁰ Miki kasama lâ, aku Maro Kindeni kala isama mine nâ ŋana vetâŋa rârâni maka kaveta lâ miki kalo-tawana tamâta ŋginimi. Maka nema vetâŋa ŋinde nde ara ndo lâ Maro Kindeni nao; maka kaveta vetâŋa soki tonje tia.

¹¹ Miki kasama tu maka muŋga kaveta kema ara nâ pa miki taitu-taitu, itogo tamâta uru iveta kie ara panzi natu mine.

¹² Mao nâ, maka kaporo ŋgua ŋana igagati ilomi kalomi ku ipu tini kaika pami. Aku maka kanomi tu ma kamo sondo, ikura Maro Kindeni tamwata ipateami pami mine. Maro Kindeni ina isarawami tu ma kasama i ne walo ŋalae, aku isarawami tu ma kamo kunzi ŋgu ŋine i uru ikai maro panzi.

Kinzi kalo-tawana tamâta lâ Tesalonaika lawea simandi kaika ŋana sikale malia kâ

¹³ Lâ zo ŋana miki kaloŋo Maro Kindeni kawa ŋgua maka katula pami ŋinde, ande miki kakai ŋgua ŋinde itogo tamâta nâ nenzi ŋgua, ande tia. Miki kaloŋo ku kakai ŋgua ŋinde itogo Maro Kindeni kawa ŋgua mao. Aku mao nâ, ŋgua maka katula pami ŋinde nde Maro Kindeni kawa ŋgua. Aku i tamwata uru ikai wurâta kaika lâ miki kalo-tawana tamâta ilomi

kalomi. Ikura zo zo maka kawama ndaŋge ilâ pa Maro Kindeni ŋana ŋine kâ.

¹⁴ Nima-nambwe wukale, miki kapâŋga katogonzi Maro Kindeni ne kalo-tawana tamâta simo Judia tâno, kinzi ŋinde sipaipa kuku Yesu Kirisi lâ. Miki kakai malia lâ warakami nemi ŋgu mbaunzi, itogo kalo-tawana tamâta simo Judia tâno muŋga sikai malia lâ Juda ŋgu mbaunzi mine.

¹⁵ Muŋga kinzi Juda ŋgu sipu Maro Yesu tavanzi kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta pâta simâte, aku siŋara maka tona. Kinzi taŋanzi kaika ku sikai kazâŋa pa vetâŋa ara rârâni Maro Kindeni ilo papa ŋinde. Aku kinzi simo sitogo tamâta rârâni nenzi nânâo mwasina.

¹⁶ Kinzi sitogo tu sipono nzalama, ŋana maka ma kakura tu katula pâri ara panzi tamâta lâ tinikoa ŋgu tia. Kinzi tininzi pwâka tu Maro Kindeni ma ivilanzi ŋgu ŋinde tu simo vianzi ku simo nâ. Mine kala ikura zo zo kinzi siveta kiesaka, kala kiesaka ŋinde ipâŋga ŋalae tina. Aku ŋana ŋine kâ Maro Kindeni ne wisi-nâna nde imâ panzi lâ.

Paulo ilo ndo tu imoranzi kalo-tawana tamâta lâ Tesalonaika lawea kilo

¹⁷ Nima-nambwe wukale, kinzi Juda tamâta siŋara maka lâ, kala kapilemi ikura zo pinde. Maka kamora naomi tia, andeta iloma nde keno pami yo. Maka iloma ŋalae tina tu kamorami kilo. Mine kala maka kaveta wurâta kaika karoto nzâla ŋana kataulo kamâ pami.

¹⁸ Maka iloma tu kamâ pami, aku naŋa Paulo warakâŋgu apatogo tu ataulo amo kumi mbwaniŋgu pinde. Andeta Sadana isae nzâla ŋanama.

¹⁹ Maka iloma tu kamo kumi, ŋana tu lâ zo ŋana nenda Maro Yesu ma itaulo imâ kilo, ande kelekele ndia ma isuka maka tu kamandi kaika ku kandeka lâ i nao, a? Anja kelekele ndia ma itula pwataki tu maka kaveta nema wurâta ara lâ, a? Maka ma kandeka ŋana miki ni. Tamâta tonje ipole miki ŋana iveta ndekâŋa ipipi lâ iloma kaloma, ande tia.

²⁰ Mao nâ, maka ma kandeka ŋana miki kâ, aku miki warakami ma kaveta iloma kaloma ikeno ara ndo.

3

Paulo isupwa Timoti ilâ pa Tesalonaika lawea ŋana isukanzi kalo-tawana tamâta

¹ Maka kamo tava iloma malia mine lee, ŋineŋga iloma pateu tu zo ŋga ipâŋga lâ. Mine kala maka kapa ŋgua tu maka rua ma kamo Atens lawea,

² anja Timoti nde ma kao imâ pami. Ninda-nambwe Timoti nde Maro Kindeni

ne kuleŋa tamâta ŋana itula pâri ara ŋana Yesu Kirisi kâ. Maka rua kao i imâ ŋana isukami ku ivilami, ŋana nemi kalo-tawana ma ikeno kaika nâ.

³ Ambo Timoti ma imâ pami tia, ande nâna wa malia nemi ŋgu siveta pami ŋinde ma iveta miki pinde ilomi kalomi rârâ. Miki warakami nde kasama tu Maro Kindeni muŋgani ipatea kinda tu ma takale malia mine nâ ŋana nenda kalo-tawana kâ.

⁴ Muŋga maka kamo kumi, aku lâ zo ŋinde maka kapaimi tu malia kie-kie ma ipâŋga pa kinda. Aku miki kasama tu zo sakamao mine nde imâ ipâŋga lâ.

⁵ Mine kala naŋa amo nâ, ande tia. Naŋa atu asama ŋana miki nemi kalo-tawana tu ikeno mana, ande kala ao Timoti imâ pami lâ. Naŋa kalonŋu loko tu koroani saka nenzi koipu ŋalae nde iveta samâŋa pami tâ ku isowe ilomi kalomi, kala maka nema wurâta ilâ kaa nâ. Andeta tia.

Paulo indeka nâ, ŋana tu Timoti ikai ŋgua ara itaulo imâ

⁶ Ayo, Timoti imâ imo kumi lee, ŋinenŋa ipilemi ku ilâ. Kala muŋga nâ imâ ipâŋga pa maka lâ, aku itapâri ŋgua ara ndo pama. Itula ŋgua tu miki nemi kalo-tawana ikeno kaika ndo, aku miki uru tinimi mwasa nâ panzi tinimi pinde. Aku itapâri tu ikura zo rârâni miki kalomi ŋgere ŋana maka kâ, aku wisimi ara pama tona. Aku miki kala ilomi ŋalae tu kamâ kamora maka, itogo maka iloma ŋalae tu kamâ kamora miki mine nâ.

⁷ Nima-nambwe wukale, maka kalonjo parinami tu nemi kalo-tawana ikeno kaika ndo, aku ŋinde ipu tini kaika pama lâ zo ŋinde malia wa nâna rârâni ipâŋga pama lâ.

⁸ Maka kasama tu miki kapaipa ndo kuku Maro ŋalae, kala ŋine maka iloma ara ku wisima puu ndue lâ.

⁹ Maka kaloma ŋgere ŋanami ku kan-deka pâta lâ nenda Maro Kindeni nao. Maka kawama ndanŋe ilâ ŋalae pa Maro Kindeni, andeta nema ndekâŋa nde ŋalae ndo, ipole nema ŋgua ŋinde.

¹⁰ Maka uru kano kaika pa Maro Kindeni ikura kari wa mbo wa. Maka kano tu i ma iveta nzâla pama ŋana kamâ kamorami kilo. ŋinenŋa maka ma kakura tu kasukami, aku nemi kalo-tawana ma ipâŋga ŋalae.

Paulo ino pa Maro Kindeni tu ma io i ilâ panzi

¹¹ Maka iloma tu Tamânda Maro Kindeni tamwata kuku nenda Maro ŋalae Yesu rua ma sikai nzâla piti, ŋana maka ma kamo kumi.

¹² Aku maka iloma tu Maro ŋalae ma isuka miki, ŋana nemi tini-mwasa panzi kalo-tawana tamâta sitavanzi tamâta rârâni ma ipâŋga ŋalae, itogo maka nema tini-mwasa ikeno pa miki mine nâ.

¹³ Maka iloma tu Maro Kindeni ma isuka nemi kalo-tawana. Mine kala lâ zo ŋana nenda Maro ŋalae Yesu tavanzi ne tamâta rârâni ma sitaulo simâ kilo, ande Tamânda Maro Kindeni ma imora miki tu kamo mbâra-mbâra ndo, nemi kiesaka tonŋe tia.

4

Kinda ma taveta vetâŋa potomule ndimo

¹ Nima-nambwe wukale, maka muŋga kapananami ŋana vetâŋa arara ŋana miki ma kapaveta kuku. Ambo miki ma kapaveta kuku vetâŋa arara ŋine, ande Maro Kindeni ma ilo ara. Aku maka kasama tu nemi vetâŋa ikeno mine nâ. Kala ŋine maka kakai Maro ŋalae Yesu ndamwa ku kaporo kapu tini kaika pami tu miki ma kaveta vetâŋa arara mine ipâŋga ŋalae.

² Maka muŋga kakai Maro ŋalae Yesu ndamwa ku katula ŋgua tukuŋa rârâni yâti, aku miki kalonjo lâ.

³ Maro Kindeni ilo tu miki ma kamo ilomi mbâra-mbâra, aku i ilo tu miki ma kanŋenge ŋana vetâŋa sakamao ŋana kapalulua tinimi potomule kâ.

⁴ I ilo tu miki ma kapakatona sono ŋana vetâŋa sakamao tava ilo-kalo sakamao uru ipâŋga nâ lâ ilomi. I ilo tu miki ma kamo sono, aku ma kapaveta kuku vetâŋa ara rârâni i tamwata ipatea pami ŋinde.

⁵ Tia ma miki kambe ŋana ilo-kalo wa vetâŋa sakamao ŋinde, aku miki warakami ma kaveta vetâŋa sakamao ŋana kapalulua tinimi potomule kâ, itogo kinzi tinikoa uru siveta mine. Kinzi ŋinde sizizâla ŋana Maro Kindeni ne pateâŋa, kala siveta mine.

⁶ Miki ma kaveta soki tonŋe mine panzi kalo-tawana tamâta ndimo. Maka muŋga katula ŋgua pwataki pami tu muli ŋga Maro ŋalae ma ipare nia panzi tamâta ea siveta vetâŋa sakamao kie mine rârâni.

⁷ Maro Kindeni ipatea kinda ŋana tapaveta kuku vetâŋa potomule mine, ande tia ndo. Ipatea kinda ŋana tamo sono lâ i nao.

⁸ Mine kala tamâta ea ipu muli pa ŋgua tukuŋa ŋine, ande i ipu muli panzi tamâta tia; ipu muli pa Maro Kindeni, ina kala uru io ne Koroani Sapâŋa imâ pami.

Kinda ma tapakatona sono ŋana nenda vetâŋa kâ

⁹ Muŋga Maro Kindeni ipanana miki warakami ŋana vetâŋa ŋana tinimi mwasa panzi kalo-tawana tamâta kâ.

Mine kala nana ma angere ngua pinde imâ pami nana vetâna njinde kâ, ande tia.

¹⁰ Aku mao nâ, miki uru tinimi mwasa nâ panzi kalo-tawana tamâta simo lawea ndoni lâ Masedonia tâno. Ambo taitu nima-nambwe wukale, maka iloma tu kapu tini kaika pami nana miki ma kaveta vetâna ara mine ipânnga njalae ndo.

¹¹ Miki ma kapakatona sondo nana kamo mwasa nâ, aku kaveta warakami nâ nemi kelekele. Kapakatona warakami, aku kaveta wurâta tava warakami nâ mbaumi, ikura maka munnga kapananami mine.

¹² Ambo miki ma kaveta mine, ande wurâta ma ikeno panzi tinimi pinde nana sisukami nana kelekele kâ, ande tia. Aku tamâta simo niaka nana pâri ara kâ njinde ma sindeka nâ nana nemi vetâna kâ.

Maro Njalae ma itaulo imâ kilo njana igona kindâ kâ

¹³ Nima-nambwe wukale, maka iloma tu miki ma kasama ngua mao nana vetâna ndia ma ipânnga panzi mateja tamâta. Tia ma kalo-sukâna njalae ipânnga pami, itogo uru ipânnga panzi tamâta njinde kalonzi tawana Maro Kideni tia. Kinzi njinde uru sio tininzi njana nenzi mandinja lâ kuru nia, ande tia.

¹⁴ Annga kindâ nde kalonda tawana tu Yesu imâte lâ, njine nginga imandi imo via kilo. Mine kala kindâ tasama tu Maro Kideni ma ipanongi kalo-tawana tamâta njinde munnga simâte, aku ma ionzi simo kuku Yesu.

¹⁵ Maka katula Maro Njalae kawa ngua pwataki pami mine; lâ zo njana Maro Njalae ma itaulo imâ kilo kâ, ande kindâ tamâta kala tamo viânda lâ tâno kulu njine ma tamunnga panzi tamâta njinde munnga simâte, ande ma tia.

¹⁶ Njana tu Maro Kideni ma isuja kawa, aku anelo nenzi koipu njalae ma isarâwa, aku Maro Kideni ne tando ma ita. Aku Maro Njalae tamwata ma ipile samba ku indue imâ. Aku tamâta njinde munnga simâte tava nenzi kalo-tawana, kinzi njinde ma simandi munnga, aku ma simo vianzi kilo.

¹⁷ Njinde ma ilâ lâ, njine nginga Maro Kideni ma igona kindâ tamâta kala tamo viânda lâ tâno kulu njine, aku ma takâki talâ kunzi pa nia maa njinde ikeno âta. Aku kindâ rârâni ma tamo taitu kuku Maro Njalae, ma tamo mine ku tamo nâ.

¹⁸ Mine nde ara njana miki kalo-tawana tamâta rârâni ma katula ngua njine pwataki, aku kapaturu warakami ilomi kalomi tu ma ipu tini kaika pami wa iveta wisimi puu ndue wa.

5

Kindâ tamo tao tininda nâ njana Maro Njalae ne zo njana ma itaulo imâ kilo

¹ Nima-nambwe wukale, maka nema wurâta ikeno njana kanjere ngua njana zo ndia wa kari tai njapia vetâna rârâni njinde ma ipânnga kâ, ande tia.

² Miki warakami kasama tu Maro Njalae ne zo njana itaulo imâ kilo kâ nde ma ipânnga nâ, itogo panawe tamwata imâ njana ne panawenja lâ mbo ngini-ngini, aku kindâ tazizâla njana.

³ Kinzi tamâta ma siporo mine, “Zo njine nde ara pâta, kala tamo ara nâ”. Andeta lâ zoni ndaina, ande vetâna njana izavarunzi kâ ma nao panzi imâ walele nâ, itogo nâna uru ikainzi taine sipaguguanzi natunzi mine. Aku kinzi tamâta ma sikura tu singenje njana nâna njinde kâ, ande tia.

⁴ Annga nima-nambwe wukale, miki njandai kamo kondoma ilo njana. Mine kala lâ zo njana miki kamora mâsi njinde imâ ipânnga, ande miki ma wisimi motu itogo tamâta wisi motu njana panawe tamwata imâ njana ipanawe kâ, mine ndimo.

⁵ Miki kalo-tawana tamâta rârâni nde njana kamo kari wa sinâla nâ ilo. Kindâ njandai tamo mbo tava kondoma nenzi tamâta njana.

⁶ Kinzi tamâta simo niaka njana pâri ara kâ njinde uru sikeno nâ, andeta kindâ ma taveta mine ndimo. Ara njana kindâ ma tao tininda nâ, aku tapakatona ilonda kalonda sondo ndo.

⁷ Kindâ tasama tu tamâta uru sikeno lâ mbo nâ, aku uru sinu lââ kaika ku sidauda lâ mbo nâ.

⁸ Annga kindâ nde tamâta njana tamo sinâla nâ ilo. Mine kala ara njana kindâ ma kalonda njere sondo. Vetâna njana kalonda tawana Maro Kideni kâ, annga vetâna njana tininda mwasa panzi tininda pinde, vetâna rua njinde nde itogo nenda pasawana njana tingi-tingi kâ. Aku vetâna njana tao tininda pa Maro Kideni tu ma via mao ilua kindâ lâ samba lawea, ande vetâna njinde itogo nenda singâra kaika njana tasawa lâ kulunda mine. Aku kindâ tamandi kaika lâ njinde tini.

⁹ Maro Kideni njandai ipatea tu i ma nâna ilua kindâ njana nenda kiesaka kâ. Ipatea tu nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ma ikai kindâ piti lâ kondoma ilo ku via mao ilua kindâ.

¹⁰ Yesu imâte njana ikai nzâla piti pa kindâ tu ma tamo ara kuku i, aku lâ zo njana i ma itaulo imâ kilo, ambo kindâ tamo viânda tâku tamâte tâku, ande ma tamo viânda kuku i.

¹¹ Mine kala ara njana miki taitu-taitu ma kapu tini kaika panzi kalo-tawana tamâta,

aku kavilanzi ɲana simandi kaika tona, itogo miki uru kaveta mine.

Maro Kindeni uru ivilanzi kalo-tawana tamâta ɲana nenzi vetâɲa ara kâ

¹² Nima-nambwe wukale, Maro Ɲalae ipateanzi tamâta pinde tu siveta wurâta ɲalae lâ miki ɲginimi. Ipateanzi ɲana sikai poe pami ku siveta nemi ilo-kalo sondo. Maka kanomi tu miki ma kamege ɲananzi tamâta ɲinde.

¹³ Miki ma kamege ndo ɲananzi ku kao ilomi ndo ilâ panzi, ɲana tu nenzi wurâta ɲinde nde ara ndo. Aku miki rârâni ma kamo ilomi kalomi taitu nâ.

¹⁴ Nima-nambwe wukale, maka kanomi tu miki ma kaporo ɲgua kaika panzi kalo-tawana tamâta ɲinde simo itogo wulitia tamwatanzi, ɲana kapano ilonzi kâ; aku kapu tini kaika panzi tamâta ɲinde uru simo kalonzi loko nâ; aku kavilanzi tamâta ɲinde nenzi walo keno tia. Aku miki rârâni ma kamo mwasa nâ kunzi tamâta rârâni.

¹⁵ Ambo tamâta tonɲe iveta kie saka-mao pami, ande miki ma kakatu mbuku kilo papa i ndimo. Ikura zo rârâni, ara ɲana miki ma kamandi kaika ɲana kaveta vetâɲa ara nâ panzi kalo-tawana tamâta sitavanzi tamâta rârâni.

¹⁶ Ikura zo rârâni, ande ara ɲana miki ma kandeka ku kamo nâ.

¹⁷ Aku ara ɲana miki ma kakai noɲa pa Maro Kindeni ikura zo zo.

¹⁸ Ambo vetâɲa tonɲe ma ipâɲga pami ku iveta ilomi malia, ande ara ɲana miki ma kawami ndaɲge pa Maro Kindeni. I ilo tu miki tamâta kala kapaipa kuku Yesu Kirisi ɲinde ma kaveta mine.

¹⁹ Lâ zo ɲana Koroani Sapâɲa itu iveta wurâta tonɲe lâ miki ilomi, ande miki ma kapono nzâla ɲana wurâta ɲinde kâ ndimo.

²⁰ Ambo tamâta pinde ma situla Maro Kindeni kawa ɲgua pwataki pami, ande miki ma tinimi pwâka ɲana ɲgua ɲinde ndimo.

²¹ Miki ma ilomi pateo sondo ɲana ɲgua rârâni wa vetâɲa rârâni wa. Ara ɲana miki ma kasaɲa ɲgua ara tava vetâɲa ara kaika ndindi nâ,

²² aku kanɲenɲe ɲana vetâɲa potomule rârâni kâ.

²³ Maka kano pa Maro Kindeni, ina wisi-pisi warika, tu ma ilele miki ilomi kalomi ndo, ɲana miki ma kaveta vetâɲa ara nâ, ikura i ilo papa mine. Aku maka kano papa i tu ma ikatona karaemi wa koranami wa, ɲana miki ma kamo mbâra-mbâra nâ, nemi soki tonɲe tia, lâ zo ɲalae ɲinde Yesu Kirisi ma itaulo imâ kilo.

²⁴ Maro Kindeni isarawami muɲgani lâ, aku i ma iveta vetâɲa ɲinde ipâɲga pami, ɲana tu i uru iveta ikura ne ɲgua pâɲa rârâni.

²⁵ Nima-nambwe wukale, ara ɲana miki ma kalomi ɲgere ɲanama, aku kano pa Maro Kindeni tu ma isukama.

²⁶ Aku ara ɲana miki taitu-taitu ma kapatâɲo mbaumi, ikura kindo kalo-tawana tamâta nenda mâsi mine.

²⁷ Naɲa akai Maro Ɲalae ndamwa ku aporo ɲgua mine pami: miki ma kapono ɲgua rârâni ikeno pepa ɲine tini pwataki panzi kalo-tawana tamâta rârâni siloɲo.

²⁸ Nenda Maro Ɲalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi imâ pami.

2 TESALONAIIKA Pepa Paulo ingere muli panzi kalo-tawana tamâta simo Tesalonaika lawea

Paulo ingere ngua panzi kalo-tawana tamâta simo Tesalonaika lawea (1Tesalonaika), aku nzimona pinde ilâ lâ, njineŋga ingere ngua pinde panzi kilo. Nenzi kazâŋga tamâta siveta kenzi sakamao ndo panzi njana nenzi kalo-tawana kâ, aku kinzi pinde ilonzi pateva tu Maro Njalae nde itaulo imâ lâ, kala sikai nana koa tia nâ. Mine kala Paulo itunzi sondu ku ingere ngua panzi tu Yesu njandai itaulo imâ njga. Malia kie-kie pinde ma ipânjga munjga lâ njga, andeta kindâ ma tamandi kaika ku kalonda tawana Yesu sondu ndo. Paulo ipainzi tu ma sikai wulitia ndimo, ma sio tininzi pa Maro Njalae nâ.

¹ Maka njato, Sailas njga Timoti njga naja Paulo warakânjgu, maka kamo taitu, kala naja anggere njgua njine imâ pa miki kalo-tawana tamâta kamo Tesalonaika lawea, miki njinde uru kalomi tawananzi Tamânda Maro Kindeni kuku Maro Yesu Kirisi rua.

² Tamânda Maro Kindeni kuku nenda Maro Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Kinzi Tesalonaika njgu uru simandi kaika lâ zo njana malia ipânjga panzi njana nenzi kalo-tawana kâ

³ Nima-nambwe wukale, maka uru zo zo kaloma njgere njana miki kâ, aku kawama ndanjge ilâ pa Maro Kindeni. Njine nde ara pa maka tu kaveta mine, njana tu nemi kalo-tawana nde ipânjga kaika lâ, aku miki râranzi taitu-taitu nemi mâsi njana tinimi mwasa nâ panzi tinimi pinde nde itumbu njalae lâ.

⁴ Njâna duvi njine kâ, lâ zo njana maka kalâ kakalelenzi Maro Kindeni ne tamâta lâ lawea pinde, ande maka uru kasuka miki njami kâki. Maka uru kaporo pwataki panzi njana mâsi potomule tamâta pinde siveta pami, aku katapâri panzi njana malia kie-kie râranzi uru ipânjga pami njana nemi kalo-tawana kâ. Aku maka kaporo njgua mine panzi tona: "Kinzi njgu lâ Tesalonaika lawea nenzi kalo-tawana ikeno kaika lâ, kala sikale nenzi malia wa nana njinde râranzi".

⁵ Malia mine ipânjga pami njana nemi kalo-tawana kâ, andeta Maro Kindeni isukami njana kakale malia njinde. Mine kala kindâ tasama tu Maro Kindeni iveta mâsi sondu ndo, njana tu malia njinde uru ikai wurâta lâ ilomi kalomi. Aku muli njga

miki ma kapânjga tamâta sondu ndo, ikura njana kamo kuku i.

⁶ Maro Kindeni ma iveta mâsi sondu mine pami: i ma ipare nia panzi tamâta njinde uru siveta kenzi sakamao pami.

⁷ Aku i ma pwareânjga ilua miki tamâta njinde uru kakale malia, aku ma pwareânjga ilua maka mine nâ. Maro Kindeni ma iveta mine lâ zo njana Maro Njalae Yesu tavanzi ne anjelo kaika râranzi ma sipile samba lawea ku sindue simâ sipânjga nia yo lâ tamâta naonzi. Kinzi ma simâ sipânjga tava yââ ne mela-mela.

⁸ Njineŋga i ma ipare nia panzi tamâta njinde uru tininzi pwâka tu sisama i kilala, kinzi njinde sipu mulinzi pa pâri ara njana nenda Maro Njalae Yesu Kirisi kâ.

⁹ Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta njinde lâ vetânjga mine: i ma njaranzi simo niaka ndo njana Maro Njalae tava i ne sinâla wa kaika wa, aku ma simo sakamao mine ku simo nâ.

¹⁰ Lâ zo njalae njinde, ande Maro Njalae ma imâ njana ikai paneânjga tava ndekânjga lâ i ne tamâta kawanzi, kinzi njinde uru kalonzi tawana i. Aku miki kala ma kandeke kunzi mine nâ, njana tu nemi kalo-tawana nde keno kaika pa Maro Kindeni ne njgua maka munjga katula pami njinde.

Paulo ikai noja pa Maro Kindeni tu ma isukanzi kalo-tawana tamâta simo Tesalonaika lawea

¹¹ Mine kala ikura zo râranzi maka kano pa nenda Maro Kindeni tu ma ivilami. Maka kakai noja tu i ma ivetami kamo kaika ndo lâ vetânjga ara ndia munjga ipatea pami tu kaveta njinde. Aku maka kano tu i ne walo ma isukami, njana miki ma kakura njana kaveta vetânjga ara ndia nemi kalo-tawana itula pami njinde.

¹² Aku lâ zo njana i ma iveta mine pami, ande nenda Maro Njalae Yesu njga ma ipânjga njalae. Aku i kala ma isuka miki njami kâki mine nâ. Nenda Maro Kindeni kuku Maro Njalae Yesu rua nenzi wisi-wisi ma iveta vetânjga njinde ipânjga.

2

Kiesaka Tamwata ma imâ ipânjga

¹ Nima-nambwe wukale, kala njine maka iloma tu kaporo njgua njana nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ne zo njana itaulo imâ kilo kâ. Lâ zo njinde, Maro Kindeni ma igona kindâ râranzi talâ taitu kuku Maro Njalae. Ande maka kanomi tu katambira tanjami sondu njana nema njgua njine kâ.

² Tiambo tamâta pinde siporo njgua pami tâ, aku sipananami tu Maro Njalae ne zo nde ipânjga lâ. Tiambo tamâta tonje ipaimi tu Koroani Sapânjga itula njguani ndaina papa i tâ. Tiambo tamâta tonje

ingere ngua lâ pepa tini pami tâ, ku ilânje itu lâ maka tinima tu makani kangere nguani ndaina. Ambo miki kalonjo ngua kaja mine tâ, ande miki ma wisimi motu walele ku ilomi rârà ndimo.

³ Miki ma kalomi tawana tamâta tonje ne ngua lajeŋa ndimo. Kalonjo nja; zo njalae njinde ma imâ ipânja nâ, ande tia. Tamâta rârà ma sipu mulinzi pa Maro Kindeni muŋga lâ nja. Aku lâ zo njinde, Kiesaka Tamwata ma imâ ipânja nia yo lâ tamâta naonzi. I nde tamâtani ndaina Maro Kindeni ma muli izavaru lâ yââ njalae ne mbââ ilo.

⁴ I ma ikai kazânja pa maro ndia wa kekelele ndia râràni tamâta uru siwânji ku sipanea njinde. Aku i ma ipasuka tamwata nja kâki lâ, ku ma itawa kekelele njinde râràni ndue lâ. Andeta njinde nâ tia; i ma isajona Maro Kindeni ne luma sapânja ilo, ku ma iporo tu, “Nanja warakânju nde Maro Kindeni.”

⁵ Muŋga, lâ zo njinde naja amo kumi, ande naja aporo ngua pwataki pami njana vetâja njinde kâ. Tiambo miki kalomi kapa njana, a?

⁶ Kala lâ zo njine, kekelele tonje isae nzâla njana tamâta njinde kâ, kala ikura tu ipânja nia yo lâ tamâta naonzi, ande tia. Kekelele njinde, ande miki kasama lâ. Tamâta njinde ma ipatua lâ zo ndia Maro Kindeni muŋga ipatea papa tu ma imâ ipânja.

⁷ Miki kasama tu kala zo njine kiesaka ne walo uru ikai wurâta paveŋja nâ lâ tâno kulu. Njinde ma ipavea mine lee, ikura lâ zo ndia Maro Kindeni ma ikai tamâta njana isae nzâla kaika kâ njinde, ku ma io i lâ nia njane.

⁸ Njineŋa Kiesaka Tamwata njinde ma ipatua lâ tamâta naonzi. Andeta muli, lâ Maro Njalae ne zo njana itaulo imâ kilo kâ, ande i ne Koroani tava ne sinâla njinde ma ipu Kiesaka Tamwata njinde pâta imâte.

⁹ Sadana ne walo ma io Kiesaka Tamwata njinde imâ ipânja nia yo lâ tamâta naonzi. Aku Sadana ne mâsi lajeŋa ma isuka i njana iveta mâsi kaika kie-kie pinde wa itula vetâja kie-kie pinde wa.

¹⁰ Aku lajeŋa ne vetâja potomule kie-kie njinde ma ilanjenzi tamâta, kinzi njinde uru soka nzâla njinde ilâ pa mateŋa kâ. Maro Kindeni ma izavarunzi tamâta njinde ndo, njana tu muŋga kinzi silonjo i kawa ngua mao, andeta tininzi pwâka tu sipono muli pa ngua njinde. Ambo kinzi muŋga sipono muli pa ngua njinde, ande Maro Kindeni ma ikainzi piti lâ kondoma ilo ku ma via mao ilanzi. Andeta tia.

¹¹ Njana duvi njinde kâ, ande Maro Kindeni ivea ilo-kalo ara njananzi. Mine

kala kinzi kalonzi tawana ilo-kalo lajeŋa nâ.

¹² Mao nâ, kinzi tamâta njinde tininzi pwâka tu kalonzi tawana ngua mao, aku ilonzi ndeka njana mâsi potomule nâ. Mine kala Maro Kindeni ivea ilo-kalo ara njananzi, kala kinzi râràni ma sikai vetâja soki njinde ne pareŋa-nia.

Maro Kindeni ipatea tu ma ikainzi kalotawana tamâta piti lâ kondoma ilo

¹³ Nja nima-nambwe wukale, Maro Njalae ilo ndo keno pami. Ara njana maka ma kawama ndanje pa Maro Kindeni njana miki kâ ikura zo zo, njana tu nia ndoyo i ilo patewa tu ma iyautemi piti lâ kondoma ilo ku via mao ilami. Mine kala njana Koroani Sapânja ne walo kâ, ande Maro Kindeni ivetami kapânja mbârambâra ndo lâ i nao, aku isukami tu kalomi tawana i ne njgua mao tona. Mao nâ, Maro Kindeni iyautemi piti lâ kondoma ilo lâ nzâlani ndaina.

¹⁴ Maro Kindeni ipatea tu miki ma kamo kuku nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ku kakai i ne walo wa sinâla kaika njinde. Mine kala isukami njana kalonjo ku kalomi tawana i ne pâri ara muŋga katula pami njinde.

¹⁵ Mine nde nima-nambwe wukale, ara njana miki ma kamandi kaika, aku kapaveta kuku Maro Kindeni kawa ngua râràni maka katula pami wa kangere lâ pepa tini ku kao imâ pami njinde tona.

¹⁶ Tamânda Maro Kindeni ilo ndo keno pa kindâ, kala io ne wisi-wisi imâ pa kindâ lâ. Aku i ne wisi-wisi njinde iveta nzâla pa kindâ tu ma tamo ara mine ku tamo nâ. Mine kala kindâ tandeka ikura zo zo, ku tao tininda njana zo muli njinde i ma iveta kie ara ndo pa kindâ. Maka kano pa Maro Kindeni kuku nenda Maro Njalae Yesu Kirisi rua tu

¹⁷ Ma sipu tini kaika pa miki ilomi kalomi, ku ma sisukami njana kapaveta kuku vetâja ara râràni ku kaporo ngua ara nâ.

3

Paulo ilo tu kinzi ma sikai noŋa pa Maro Kindeni tu isuka i

¹ Nima-nambwe wukale, maka nema ngua tonje keno mine: ara njana miki ma kano pa Maro Kindeni tu ivilama, njana Maro Njalae kawa ngua ma ipalilu ikura nia nia ilâ ipânja njalae. Aku ara njana miki ma kano papa i tu tamâta râràni ma sipaveta kuku i kawa ngua njinde ku sindeka njana, itogo miki muŋga kaveta mine.

² Aku ara njana miki ma kano pa Maro Kindeni tu ma ikai maka piti lâ kinzi

tamâta sakamao mbaunzi ilo, kinzi njinde uru ngua vetânga potomule. Nana tu tamâta pinde njandai kalonzi tawana Maro Njalae nja.

³ Andeta Maro Njalae uru iveta ikura ne ngua pânga rârâni. Mine kala kinda kalonda tawana tu i ma ipu tini kaika pami wa ikatonami wa, kala Sadana ma ikura tu iveta mâsi tonje pami, ande tia.

⁴ Maro Njalae itula pwataki pa maka tu miki uru kaveta vetânga rârâni maka katula pami njinde. Aku maka kaloma tawana tu muli nga miki ma kaveta mine nâ.

⁵ Maka kano pa Maro Njalae tu i ma ikai poe sondo pa nemi ilo-kalo, njana miki ma kapaveta kuku Maro Kindeni ne mâsi njana tini-mwasa kâ, aku ma kapaveta kuku Yesu Kirisi ne mâsi njana imandi kaika ku ikale malia kâ tona.

Paulo iporo kaika panzi tu ma sikai wulitia ndimo

⁶ Nima-nambwe wukale, maka kakai nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ndamwa ku kaporo ngua kaika pami mine: ambo kalotawana tamâta pinde uru siveta wurâta tia, aku tininzi pwâka tu sipaveta kuku vetânga ndia maka munja kapananami njinde, ande miki ma tinimi piti njanazi.

⁷ Nana tu miki warakami kasama njine; ambo miki ma kapaveta kuku maka nema vetânga, ande njinde nde ara ndo. Munja, lâ zo njinde maka kamo kumi, ande maka kakai wulitia tia ndo.

⁸ Maka njandai kakai kâpwa pinde koa tia nâ lâ miki mbaumi nga; maka kako nâ. Maka kaveta wurâta njalae tina ikura kari wa mbo wa, kala njandai kaveta malia pa nawalami tamâta tonje nga.

⁹ Lâ zo njinde, ambo maka iloma tu kakai kâpwa wa kelekele koa tia nâ lâ miki mbaumi, ande ara, maka ma kakai nâ. Andeta maka kaveta mine tia, njana tu maka katu katula mâsi ara nâ pami njana kapaveta kuku.

¹⁰ Miki kasama tu munja, lâ zo njinde maka kamo kumi, ande maka uru katula tukuja mine pami: ambo tamâta tonje ikai wulitia ku tini pwâka tu iveta wurâta, ande miki ma kâpwa kalua i ndimo.

¹¹ Andeta lâ zo njine maka kalonjo pâri njanazi nawalami tamâta pinde tu kinzi siveta wurâta tonje tia. Aku kinzi uru siporo ngua nao-muli njana tamâta pinde nenzi wurâta wa kelekele wa.

¹² Mine kala njine maka kakai nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ndamwa, aku kaporo ngua kaika mine ilâ panzi tamâta njinde tu, "Miki kalomi ngere sondo nga, aku kaveta wurâta njana kapakatona warakami njana kânga-nunja kâ".

¹³ Anja nima-nambwe wukale, miki ma kakai wulitia njana kaveta vetânga ara kâ, mine ndimo.

¹⁴ Ambo tamâta tonje tini pwâka tu ipaveta kuku ngua rârâni maka kangere lâ pepa njine tini, ande miki ma ilomi pateka i kilala sondo, aku tinimi piti ndo njana i kâ. Njingga i tamwata ma mai njana i ne mâsi njinde.

¹⁵ Taitu miki ma kamora tamâta njinde itogo nemi kazânga tamâta, mine ndimo. Kamora i itogo nimi-nambwe mine, aku kaporo ngua ara pinde papa njana kaveta i ilo kalo ara kâ.

Paulo iporo wisi-ara ne ngua panzi

¹⁶ Maka kano pa Maro Njalae, ina wisi-pisi warika, tu i ma iveta miki wisimi pisi nâ. Njingga lâ zo njana vetânga tonje ima ipânga pami, ande miki ma kamo tava wisimi pisi mine nâ. Maro Njalae imo ku miki rârâni.

¹⁷ Naja Paulo warakânga mbaungu angere wisi-ara ne ngua njine imâ pami. Naja uru angere wisi-ara ne ngua mine lâ nanengu pepa rârâni tininzi. Njinde itula nanengu pepa kilala ipânga nia yo pami.

¹⁸ Nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi imâ pa miki rârâni.

1 TIMOTI Pepa Paulo ingere munya pa Timoti

Timoti nde tamâta limoa tonje munya iyoka kuku Paulo itula pâri ara panzi tamâta lâ lawea pinde (Pâri Tamâta 16:1-5). Njineŋga ilâ imo Efesus lawea ikai poe panzi kalo-tawana tamâta ŋgu simo ŋinde, aku itula Maro Kindeni kawa ŋgua panzi. Paulo ku Timoti rua simo nambwe nambwe sondo, kala Paulo ingere ŋgua ŋine ŋana ipu tini kaika papa wa ipanana i ŋana ikatonanzi ŋgu wa. Ipai Timoti tu ma ipakatonna sondo ŋananzi pananâŋa tamâta laŋeŋa, aku itula ŋgua papa ŋana tamâta mana ikura tu imo katonâŋa panzi Maro Kindeni ne ŋgu.

¹ Naŋa Paulo, Yesu Kirisi ne pâri-tamâta naŋa. Nenda Yautâŋa Tamwata Maro Kindeni, aŋga Yesu Kirisi, ina tamâta ŋinde kindu uru tao tininda papa, kinzi rua munya sipatea naŋa, kala apâŋga amo pâri-tamâta.

² Naŋa aŋgere ŋgua lâ pepa ŋine tini imâ pa noko Timoti. Kinda rua kalonda tawana Yesu, aku ŋana nenda kalo-tawana ŋine kâ, ande noko kumo kutogo naŋa natuŋgu mao. Tamânda Maro Kindeni ŋga nenda Maro Nalae Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa kalo-sukâŋa wa wisi-pisi wa imo kuno.

Ara ŋana kindu ma talelea ŋgua laŋeŋa rârâni

³ Njine naŋa atu aporo ŋgua kaŋa taituni pa noko kilo, itogo aporo pano munya, lâ zo ŋinde naŋa alâ pa Masedonia tâno. Naŋa ilonjgu tu noko ma kumo ndainani nâ lâ Efesus lawea, aku kutula ŋgua kaika panzi tamâta pinde ŋana sipile nenzi mâsi ŋana siporo ŋgua laŋeŋa kâ, lâ zo ŋana sipanananzi tamâta ŋana Maro Kindeni ne ŋgua kâ.

⁴ Aku kuporo ŋgua kaika panzi tu ma sipile nenzi mâsi ŋana sitapâri timbunzi nenzi usi kaa nâ, aku sipile nenzi mâsi ŋana siveta ŋgua kie-kie rârâ siporo ŋana timbunzi ŋanzi kâ. Nguwa kaŋa mine uru iveta ŋgua nâna ipâŋga, aku ŋinde ikura ŋana isuka nenda kalo-tawana ŋana tasama Maro Kindeni ne ilo-kalo ara kâ, ande tia.

⁵ Ambo tamâta ŋinde ma sipile nenzi mâsi potomule ŋinde, ande nenzi kalo-tawana ma keno mao pa Yesu Kirisi, aku ma simo ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, aku ma sipasama tu nenzi soki tonje keno tia. Njineŋga kinzi ma

sio nenzi tini-mwasa ilâ panzi kalo-tawana tamâta.

⁶ Tamâta pinde sipile kalo-tawana mao ne vetâŋa ara ŋinde, kala ŋine kinzi siporo ŋgua kaa kaa mine.

⁷ Kinzi ilonzi tu sipanananzi tamâta pinde ŋana Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa kâ, aku ilonzi keno tu nenzi ŋgua ndoni nde mao nâ. Kinzi uru situla ŋgua kaika, andeta warakanzi sizizâla ŋana nenzi ŋgua ŋinde ne duvi.

⁸ Kinda tasama tu Mose ne ŋgua tukuŋa nde ara ndo. Taitu kindu ma kalonda ŋgere sondo ŋana tukuŋa ŋinde ne duvi kâ.

⁹ Kinda tasama tu ŋgua tukuŋa ne wurâta ŋandai ŋana itula nzâla panzi tamâta arara ŋga. Nguwa tukuŋa ne wurâta nde ŋana itula nzâla panzi tamâta ŋinde uru sipu ŋgua tukuŋa ututu ku siveta taŋa-kaika ne vetâŋa. Kinzi sipu mulinzi pa Maro Kindeni ku siveta vetâŋa potomule nâ. Kinzi simege ŋana Maro Kindeni ku siveta mâsi ara pinde, ande tia. Kinzi uru siveta mâsi sakamao pinde mine: kinzi sipunzi tinanzi tamanzi pâta simâte, aku sipunzi tamâta pinde pâta simâte tona;

¹⁰ kinzi tamâne sipalulua tininzi ilâ potomule panzi taine pinde, aku sipalulua warakanzi tininzi mine nâ kinzi nawalanzi tamâne tona; kinzi sipanawenzi tamâta pinde ku sivetanzi sikai wurâta kaa nâ; aku siporo ŋgua laŋeŋa wa siveta ŋgua pâŋa kaa nâ wa. Mao nâ, ŋgua tukuŋa ne wurâta nde ŋana itula nzâla panzi tamâta ea uru siveta mâsi potomule ndia ŋandai ipakura kuku ilo-kalo ara.

¹¹ Andeta Maro Kindeni ne ilo-kalo ara ikeno pâri ara tini, pâri ara ŋinde i munya itula pa naŋa kala uru aporo atula pwataki. Pâri ara ŋinde itula Maro Kindeni kilala pwataki tu i nde Ara Tamwata, aku nenda paneŋa ilâ pa i nâ.

Paulo kawa ndanje pa Maro Kindeni, ŋana tu i kalo sukâŋa ŋana i kâ

¹² Munya, nenda Maro Yesu Kirisi imora naŋa tu naŋa akura ŋana aveta wurâta papa i kâ. Mine kala i ne walo ilua naŋa lâ ŋana atula i kawa ŋgua kâ. Ipateana ŋana aveta i ne wurâta ŋine kâ. Mine kala naŋa kawâŋgu ndanje papa i.

¹³ Mao nâ, munya naŋa aporo ŋgua pavaligiŋa papa i, aku aveta kenju saka-mao panzi i ne tamâta apunzi tona. Andeta isama tu naŋa azizâla ŋana i kâ, aku ŋandai kalonjgu tawana i ŋga, kala aveta vetâŋa ŋinde. Mine kala i kalo sukâŋa ŋanana.

¹⁴ Aku nenda Maro Njalae ne wisi-wisi njalae nde imâ ndo pa naña lâ, aku igagati ilongu kalongu njana ao nanenngu kalotawana ilâ papa i nâ. Aku i ne wisi-wisi njinde igagatina njana tiningu mwasa panzi kalo-tawana tamâta tona. Kalotawana wa tini-mwasa kie mine uru ikeno pa kinda tamâta rârâni njine tapaipa kuku Yesu Kirisi.

¹⁵ Yesu Kirisi indue imâ tâno kulu njana iyautenzi kiesaka tamwatanzi piti lâ kondoma ilo. Ngua njinde nde mao kanojo, aku ara njana tamâta rârâni ma silojo ku kalonzi tawana. Aku naña warakânğu mujga aveta kiesaka njalae ndo, kala amo atogo kiesaka tamwatânğu mine, apolenzi tamâta rârâni njana aveta kiesaka kâ.

¹⁶ Mao nâ, naña apolenzi tamâta rârâni njana aveta kiesaka kâ. Andeta Maro Kindeni kalo sukâja njanana, njana tu itu itula pwataki panzi tamâta ma sipânğa muli-muli njinde tu Yesu Kirisi nao mwasa ndo panzi kiesaka tamwatanzi. Aku tamâta ma sipânğa muli-muli njinde ma simora Yesu ne vetâja njinde, kala ma kalonzi tawana i, ku ma sikai via njana simo ara mine ku simo nâ.

¹⁷ I imo Koipu Njalae ikura zo zo ku imo nâ. I ma nao tia, ande tia ndo. Aku kinda tâno tamâta takura tu matânda tamora i kâ, ande tia. Maro Kindeni simbo nâ nde Maro Mao. Mine kala zo rârâni kinda ma tapanea i tasuka njana kâki. Mao.

Paulo itu ngua pa Timoti tu ma ipara kaika njana ipu vetâja sakamao ndue

¹⁸ Timoti, naña natungu noko, naña ao nanenngu ngua njine imâ pano. Kinzi nguatulâja tamâta pinde mujga situla ngua pwataki njana noko kâ, aku nanenngu ngua njine nde iyoke nenzi njua njinde. Ambo noko ma kalo ngere njana ngua njinde kâ, ande njinde ma ipu tini kaika pano lâ zo ndia noko kupara kaika njana kupu vetâja sakamao ndue kâ.

¹⁹ Ara njana noko ma kalo tawana Yesu kaika lâ paranja njinde ilo, aku kupasama sondo lâ tamwata ilo kalo tu noko ne soki tonje tia lâ Maro Kindeni nao. Maro Kindeni uru itu ngua kaika lâ tamâta ilonzi tu ma sipile nenzi vetâja soki, andeta kinzi pinde tininzi pwâka tu sipile nenzi vetâja njinde. Mine kala nenzi kalotawana nde imbe ndo lâ, itogo wânğa ikâki pitiku kulu ku ipwa pwataki mine.

²⁰ Tamâta rua, Himeneus ku Arisande rua, mujga siveta mine, kala naña aonzi rua silâ pa Sadana mbau ilo, njana ma kalonzi ngere sondo ku sipile nenzi mâsi njana siporo ngua pavaligija pa Maro Kindeni kâ.

2

Ara njana kinda ma tano pa Maro Kindeni tu iveta kie ara panzi tamâta rârâni

¹ Naña ilongu tu noko ma kuveta vetâja njine munga lâ njga; kupanananzi kalotawana tamâta tu ma kawanzi ndanje pa Maro Kindeni njana tininzi pinde rârâni, ku sino kaika pa i tu ma iveta kie ara panzi.

² Ara njana kinda ma takai noja kaika pa i tu ma iveta kie ara panzi koipu njalanjala wa kinzi tamâta mbâna-mbâna wa. Ambo i ma iveta mine, ande kinda rârâni ma tamo ara, aku ma tamo tava wisinda pisi nâ. Njinenğa kinda ma taponu muli pa vetâja ara rârâni Maro Kindeni ilo papa njinde, aku ma taveta vetâja ara nâ lâ i nao.

³ Noja kie mine nde ara ndo lâ nenda Yautâja Tamwata Maro Kindeni nao. Mao nâ, i tini mwasa ndo njana noja kie mine.

⁴ I ilo tu iyautenzi tamâta rârâni piti lâ kondoma ilo, aku i ilo tu kinzi ma sisama ngua mao duvi tona.

⁵ Kinda tasama tu Maro Kindeni simbo nâ nde Maro mao. Aku tasama tu tamâta taitu nâ imandi kinda tamâta njga Maro Kindeni ngininda njana ilulu Maro Kindeni ne wisi-nâna kâ, aku tamâta njinde nde Yesu Kirisi tamwata.

⁶ Maro Kindeni mujga ipatea zo pa Yesu Kirisi, aku lâ zoni ndaina nâ, ande Yesu ipile tamwata ne via ku imâte njana ikonzi tamâta rârâni piti lâ kondoma ilo. Aku vetâja njinde itula Maro Kindeni kilala pwataki pa kinda.

⁷ Maro Kindeni ipatea naña tu amo i ne pâri-tamâta, aku wurâta ilana njana atula i kawa ngua njinde pwataki. Naña aporo mao, alâje tia. I wurâta ilua naña njana apanananzi tamâta lâ tinikoa ngu, njana nenzi kalo-tawana ma ilâ mao pa Yesu Kirisi.

⁸ Mine kala naña ilongu tu kinzi tamâne simo nia ndoni ma sisuka mbaunzi kâki ku sikai noja. Naña ilongu tu kinzi ma sio ilonzi ndo ilâ pa Maro Kindeni, aku ma sipile mâsi njana wisinzi nâna wa sipambita wa.

Mâsi njana siveta vetâja ara kâ ande itogo taine nenzi sigâra mao

⁹ Aku naña ilongu tu kinzi taine ma sisawa pasawanja wa sipita lalawa sondo, njana itula pwataki tu kinzi sipatawa warakanzi tininzi. Naña tiningu pwâka tu kinzi ma sipalaki kulunzi ku sisinga kulunzi pwau njga tininzi lâ kekelele kulu njalae koja, itogo mbote-mbote arara wa mira "gol" wa.

¹⁰ Ambo taine ilonzi tu sipono muli pa Maro Kindeni ku sipanea i, ande ara

ņana kinzi ma siveta vetāņa ara nā panzi tamāta. Aku nenzi vetāņa arara ņinde ma keno itogo nenzi siņgāra ara mwasina.

¹¹ Naņa ilonģu tu kinzi taine ma sipatawa warakanzi tininzi ku sisae kawanzi, aku sipanāna nā ņana Maro Kindeni ne ņgua kâ.

¹² Naņa uru asāu panzi taine ņana sikai poe panzi tamāne ku sipananzi ņana Maro Kindeni ne ņgua kâ, ande tia. Ara ņana kinzi taine ma kawanzi buu ku sipaloņo pa ņgua nâ.

¹³ ņana tu Maro Kindeni iveta tamāne Adam munģa lâ, ņineņģa iveta taine Eva muli.

¹⁴ Aku Adam ņandai kalo tawana ņgua laņeņa ņģa. Taine nâ kalo tawana ņgua laņeņa kala iveta kiesaka.

¹⁵ Andeta Maro Kindeni ne pateāņa ikeno mine tu kinzi taine nâ ma sipaguguanzi lâlu. Ambo nenzi kalotawana ilâ pa Yesu Kirisi ikura zo zo, ku siveta vetāņa soki tonģe tia lâ Maro Kindeni nao, ku tininzi mwasa nā panzi tamāta, ande Maro Kindeni ma iyautenzi piti lâ kondoma ilo.

3

ņgua ilâ panzi tamāta mbāna-mbāna uru sikai poe panzi katonāņa
Titi 1:5-9

¹ ņgua ņine nde mao kanoņo: ambo tamāta tonģe ilo tu ikai poe panzi ņu nenzi katonāņa, ande wurāta itu iveta ņinde nde wurāta ara ndo.

² Ambo taitu nanenģu ņgua pinde ilâ pa tamāta ea itu imo mbwananāņa panzi katonāņa kâ. ņgua ņinde nde mine: i ma iveta vetāņa soki tonģe tia; i ma ikai kaiwa taine taitu nâ; i ma ipakatona tamwata sondo ņana kiesaka kâ; i ma ikai poe sondo pa tamwata ne ilo-kalo; aku i ne vetāņa rārāni nde ma ara nâ. I ma ikainzi tamāta lombo ku ikatonanzi simo sondo lâ i ne luma ilo; aku i ma isama pāta ņana ipanananzi tamāta ņana Maro Kindeni kawa ņgua kâ.

³ I ma imo tamāta ņana inu lââ kaika ku idauda, ande tia; i ma wisi nāna walele ku ipara kunzi tamāta tia; i ma nao mwasa nā panzi tamāta; aku i ma ilo ņalae koņa ņana igona mbaliņa kâ, ande tia.

⁴ I ma ikatonanzi i tamwata kaiwa-natu sondo, ku ma ipanananzi natu sondo ņana siloņo i ne ņgua ku simeģe ņana i kâ.

⁵ (Ambo tamāta tonģe ikura tu ikatonanzi i kaiwa-natu sondo tia, ande i ma ikura ņana ikatonanzi Maro Kindeni ne ņģu, ande ma tia.)

⁶ Kalo-tawana tamāta wasaseki tonģe ikura ņana ikai poe panzi katonāņa kâ,

ande tia. Tia ma i ilo tu i nde tamāta arando, aku ma ipasuka tamwata tini. Aku ņana ņinde kâ, Maro Kindeni ma io i lâ ņgua nia, itogo munģa io Sadana lâ ņgua nia mine.

⁷ Aku katonāņa nenzi poe tamāta ma imo tamāta mine: kinzi tamāta simo niaka ņana Maro Kindeni ne ņgu kâ, ande ma uru siporo ņgua ara nā ņana poe tamāta ņinde kâ. ņana tu ambo i ma ipakatona tamwata ne vetāņa tia, ande kinzi ma siporo ņgua sakamao ņana i kâ, aku Sadana ne nimbu ma ikai i kaika lâ.

ņgua ilâ panzi ņgu nenzi katonāņa

⁸ Aku mine nâ, nanenģu ņgua pinde ilâ panzi ņu nenzi katonāņa tona. ņgua ņinde nde mine: kinzi ma sipakatona warakanzi sondo ņana nenzi vetāņa kâ; kinzi ma simo togo memelanzi rua tia; kinzi ma sinu lââ kaika ku sidauda tia; aku kinzi ma ilonzi ņana sitapa tamāta pinde nenzi mbaliņa saņenzi, ande tia.

⁹ Kinzi ma kalonzi tawana ņgua mao rārāni Maro Kindeni munģa itula pwataki ņinde, aku ma sipasama lâ warakanzi ilonzi kalonzi tu nenzi soki tonģe tia lâ Maro Kindeni nao.

¹⁰ Miki ma kakai samāņa panzi ņana nenzi vetāņa kâ munģa lâ ņģa. Ambo siveta wurāta sondo, ande ma sikura ņana sikai katonāņa panzi kalo-tawana tamāta.

¹¹ Aku ņgua pinde kala ilâ panzi taine nenzi katonāņa mine nâ. Kinzi ma sipakatona warakanzi ņana nenzi vetāņa uru siveta ņinde kâ; kinzi ma siporo situ tamāta ņguananzi tia; kinzi ma sipakatona warakanzi sondo ņana kiesaka kâ, ku ma siveta nenzi wurāta rārāni sondo ndo.

¹² ņgu nenzi katonāņa nde ma imo tamāta mine: ikai kaiwa taine taitu nâ, aku uru ikatonanzi i tamwata kaiwa-natu sondo.

¹³ Ambo ņgu nenzi katonāņa ma siveta nenzi wurāta ara, ande tamāta ma siporo ņgua ņananzi mine tu, "Kinzi nde tamāta ara". ņineņģa katonāņa ņinde ma siruru tia ņana situla nenzi kalo-tawana pwataki tu kinzi kalonzi tawana Yesu Kirisi.

ņgua ņalae ņana Yesu Kirisi kâ

¹⁴ Timoti, naņa ilonģu tu amâ walele amorano, andeta ara ņana anģere ņgua pinde pano lâ pepa tini tona.

¹⁵ Mine kala, ambo naņa akura ku amâ walele tia, ande noko ma kusama sondo ņana vetāņa arara Maro Kindeni ilo tu i ne tamāta ma siveta ņinde. Kinda tamo Maro Kindeni Via Tamwata ne tamāta, tatogo i natu wukale mine, aku kinda ņgu ņine uru takatona i ne ņgua mao ku tatula pwataki.

¹⁶ Kinda tasama tu ņgua mao Maro Kindeni itula pwataki ņinde nde ņgua

ɲalae tina. Nɲua nɲinde nde mine: “Kirisu indue imâ ipâŋga tâno kulu itogo tamâta mine, aku i ne mandɲa lâ mateɲa nianzi itula pwataki tu i nde Maro Njalae. Kinzi aɲelo rârâni nde simora i kilala pwataki, aɲga ne kalo-tawana tamâta nde silâ situla i parina panzi tamâta nɲu ndoni, aɲga tamâta rârâ pa tâno ndoni nde kalonzi tawana i. Maro Kindeni ikai i kâki lâ samba ilo, aku imo ikai Maro Njalae.”

4

Nɲua laɲeɲa kie-kie uru izavaru tamâta ilonzi kalonzi

¹ Koroani Sapâɲa itula nɲua pwataki tu lâ zo muli ɲana tâno ne zo marumbu kâ, ande tamâta pinde ma sipile nenzi kalotawana. Kinzi ma sipaloŋo pa nɲua nɲinde koroani laɲeɲa sipanananzi tamâta, ku ma sipono muli pa koroani saka nenzi nɲua nɲinde.

² Laɲeɲa tamwatanzi pinde ma situla nɲua laɲeɲa panzi kalo-tawana tamâta. Tamâta nɲinde sipayaula warakanzi ilonzi kalonzi marumbu lâ, kala sizizâla tu nenzi vetâɲa nde kiesaka.

³ Laɲeɲa tamwatanzi nɲinde ma situ kaika panzi tamâta tu ma sipakâe kaiwanzi tia, aku ma situ kaikâ panzi tu ma sika kâpwa pinde tia tona. Andeta Maro Kindeni iveta kâpwa rârâni nɲinde pa kindu tu taka. Kinda kalonda tawana i, aku tapanâna lâ ɲana nɲua mao kâ. Mine kala kindu takura ɲana takai kâpwa nɲinde, aku taka tava kawânda ndaɲge papa i.

⁴ Kinda tasama tu kelekele rârâni Maro Kindeni muɲga iveta nɲinde nde kelekele ara nâ. Kinda ma tamora nɲinde tu kelekele sakamao ndimo. Kinda takura tu kawânda ndaɲge pa Maro Kindeni, ku takai taka,

⁵ ɲana tu Maro Kindeni kawa nɲua tava nenda noɲa iveta kelekele rârâni wa kâpwa rârâni wa ipâŋga zuzuli lâ i nao.

Paulo itu nɲua pa Timoti tu i ma imo itogo Yesu Kirisu ne wurâta tamâta ara mine

⁶ Timoti, ambo noko ma kutula nɲua nɲinde pwataki panzi kalo-tawana tamâta, ande noko ma kumo Yesu Kirisu ne wurâta tamâta ara. Kupakatona tamwata ne ilokalo sondo, aku kupono muli pa Maro Kindeni ne nɲua mao tava ne nɲua nɲinde muɲga sipananano kala uru pwoka muli nɲinde.

⁷ Noko ma kupu muli papa usi tapâriɲa kaa nâ tamâta pinde uru sitapâri nɲinde, aku kupanâna sondo ɲana kuveta vetâɲa ara nâ lâ Maro Kindeni nao.

⁸ Ambo kindu ilonda tu taveta karaenda ipâŋga kaika, aku tapatogo tininda ikura zo rârâni, ande nɲinde ma ivila kindu ɲalae

koɲa tia. Andeta kulonjo nɲga; ambo kindu ma taveta vetâɲa ara lâ Maro Kindeni nao ikura zo rârâni, ande nɲinde ma ivila kindu ɲalae tina. Vetâɲa nɲinde ikura tu ivila kindu ɲana tamo ara lâ zo nɲine tamo tâno kulu wa lâ zo muli tona.

⁹ Nɲua nɲinde nde mao kanaɲo, aku ara ɲana tamâta rârâni ma siloŋo ku kalonzi tawana.

¹⁰ Nanayoni kindu tao nenda kalotawana ilâ sondo ndo pa Maro Kindeni, ina Via Tamwata. I ilo tu iyautenzi tamâta rârâni piti lâ kondoma ilo, aku ina uru iveta mine nâ pa kindu tamâta nɲine kalonda tawana i mao. Kindu nenda kalotawana keno mine, aku ɲana nɲinde kâ kindu uru tao tininda papa i ku tamakâsa ɲana taveta nenda wurâta nɲine sondo.

¹¹ Noko ma kutula nɲua nɲinde pwataki panzi kalo-tawana tamâta, aku kupanananzi tu ma soka muli.

¹² Kinzi uru simora noko tu tamâta lâlu, andeta naɲa tiniɲgu pwâka tu kinzi ma ilonzi tu noko nde tamâta kaa nâ. Noko ma kuveta mâsi ara nâ, aku kutula nzâla sondo panzi kalo-tawana tamâta. Kutula nzâla panzi ɲana siporo nɲua ara kâ, aku kutula nzâla panzi ɲana siveta vetâɲa ara nâ tona. Kutula nzâla panzi ɲana tininzi mwasa ndo panzi tininzi pinde kâ, aku kutula nzâla panzi ɲana kalonzi tawana Maro Kindeni kâ tona. Aku kutula nzâla panzi ɲana sipile vetâɲa potomule ndoni kâ.

¹³ Noko ma pwai wurâta sondo ɲana kupono Maro Kindeni ne nɲua nɲinde ikeno lâ pepa tini panzi tamâta, aku kutula nɲua nɲinde duvi pwataki panzi wa kupanananzi sondo wa. Kuveta mine lee, ikura lâ zo ndia naɲa ma amâ apâŋga amo kuno.

¹⁴ Noko ma kumbariri ɲana kuveta wurâta nɲinde kâ ndimo, ɲana tu Maro Kindeni muɲga walo ilano, itogo wisi-ara ɲana noko ne wurâta nɲinde kâ. Iveta mine lâ zo nɲinde nɲu nenzi katonâɲa situla Maro Kindeni kawa nɲua pwataki ɲana noko kâ, ku sio mbaunzi kâki noko kulu situ nzâambe pano.

¹⁵ Ikura zo rârâni, noko ma pwatona ne wurâta nɲinde sondo. Ambo noko ma kuveta wurâta nɲinde kaika, ande tamâta rârâni ma sisama tu muɲga noko kumo wurâta tamâta ara mwasa, aɲga nɲine kupâŋga wurâta tamâta ara ndo.

¹⁶ Kupakatona sondo ɲana noko tamwata ne vetâɲa wa nɲua ndia kupanananzi tamâta wa. Ambo noko ma kumandi kaika ndo ɲana kuveta mine, ande noko ma kupavila tamwata, ku ma kuvilanzi tamâta nɲinde uru siloŋo noko ne nɲua mine nâ.

5

Paulo itu ngua pa Timoti tu ma iveta vetâja kie taituni panzi tamâta itogo uru iveta panzi i see mine

¹ Noko ma kumbitanzi tamâne kokoja ndimo. Ambo kinzi ma siveta vetâja soki tonje, ande kuvetanzi sondu ku kuporo ngua mwasa nâ panzi, itogo uru kuveta pa noko tama mine. Aku noko ma kuveta vetâja kie taituni panzi tamâne limoa, itogo uru kuveta panzi noko tamwata taitua mine.

² Aku noko ma kuveta vetâja kie taituni panzi taine kokoja itogo uru kuveta pa noko tina mine. Aku kuveta vetâja kie taituni panzi taine taipa, itogo uru kuveta panzi noko mwane mine. Noko ma kuveta vetâja potomule panzi taine taipa ndimo.

Ea ma ikatonanzi taine mwala mwala

³ Ambo taine mwala tonje simbo nâ imo, ande ara, kupanananzi ngu jana sivila i ku siveta vetâja rârâni sondu nâ papa.

⁴ Andeta kulojo nga; ambo taine mwala tonje natu-timbu simo, ande ara jana kinzi njinde ma sipanâna sondu jana njine kâ: nenzi wurâta njalae lâ Maro Kindeni nao nde jana sikatona warakanzi seenzi sondu munja lâ nga. Lâ nenzi vetâja njinde, ande kinzi ma sikatu tinanzi tamanzi wa timbunzi nenzi wurâta kulu panzi, jana tu munja kokoja njinde sikatona kinzi mine. Aku nenzi vetâja njinde ma itula pwataki tu nenzi kalo-tawana nde mao. Maro Kindeni ilo ara ndo jana vetâja mine kâ.

⁵ Ambo taine mwala tonje simbo nâ imo, ande ara jana ma sikatona taine njinde sondu, jana tu i kalo tawana Maro Kindeni, aku uru io tini jana Maro Kindeni tu ma ikeka jana i kâ. Aku ikura zo rârâni, lâ kari wa mbo wa, i uru ino pa Maro Kindeni jana isuka i kâ.

⁶ Andeta kulojo nga; ambo taine mwala tonje ilo njalae jana tâno njine ne vetâja kâ, kala itambira ne mbaliŋa ku indeka potomule, ande njinde itogo i ne kalo-tawana imâte lâ.

⁷ Aku noko ma kupanananzi ngu tona jana sipaveta kuku nanenju ngua njine, jana ma simo sondu nâ. Ambo kinzi ma simo sondu mine, ande tamâta tonje ma ikura jana iporo ngua soki njananzi, ande tia.

⁸ Noko kalo ngere sondu nga; ambo tamâta tonje ikatonanzi i tamwata see wa i see katiŋe wa sondu tia, ande ne mâsi njinde itula i kilala pwataki tu i ipu muli pa

ne kalo-tawana marumbu lâ. Opopo, kinzi tinikoa njandai uru siveta vetâja soki mine pa seenzi nga!

⁹ Noko ma kujgere taine mwala mwala rârâni njanzi lâ pepa tini jana ngu ma sikatonanzi kâ, mine ndimo. Kujgere taine mwala njine nâ njâ lâ pepa tini: ipole mbwera tamâta njato (60) lâ; i munja imo kuku kaiwa tamâne simbo nâ;

¹⁰ I munja ikatonanzi natu sondu; i uru isuanzi tamâta lombo soka lawea pinde simâ; i uru ikai kuleŋa panzi kalo-tawana tamâta njana ipua kenzi kâ; i uru ivilanzi tini pinde jana nenzi malia kâ; aku i uru ilo ndo jana iveta vetâja ara pinde tona. Ambo tamâta uru situla taine koŋa tonje parina tu i nde taine jana iveta vetâja ara mine kâ, ande ara, noko ma kujgere taine njinde njâ lâ pepa tini jana ngu ma sikatona kâ.

¹¹ Andeta noko ma kujgere kinzi taine taipa simo mwala njinde njanzi lâ pepa njinde tini ndimo. Njana tu muli kinzi ma ilonzi kâki jana sikâe kilo, aku ma sipu mulinzi pa Yesu Kirisi.

¹² Mine nde muli Maro Kindeni ma ipare nia panzi, jana tu sitoto nenzi ngua pânja utu lâ. *

¹³ Andeta njinde nâ tia; kinzi taine taipa simo mwala njinde uru sikai wulitia tona, aku soka potomule silâ pa luma pinde. Andeta kinzi uru sikai wulitia nâ tia; kinzi ilonzi koŋa jana situ tamâta nguananzi tona, aku sipete silâ wa simâ wa, siporo ngua nao-muli wa ngua ara tia wa.

¹⁴ Mine kala narja ilongu tu taine taipa simo mwala njinde ma sipakâe kilo, aku ma sikainzi nenzi vâsa ku sikatona warakanzi nenzi luma. Ambo siveta mine, ande ara, kazânja tamâta tonje ma ikura jana imora nenzi vetâja soki tonje ku iporo ngua potomule jana kinda kalo-tawana tamâta kâ, ande ma tia.

¹⁵ Noko kusama tu taine taipa pinde kaiwanzu simâte lâ, aku sipile nenzi kalo-tawana ku sipono muli pa Sadana.

¹⁶ Ambo taine mwala tonje tina tâku tai tâku nitâpi tâ nde kalo-tawana taine, aku taine njinde uru imo kuku, ande ara jana kalo-tawana taine njinde ma ikatona taine mwala njinde. Ambo iveta mine, ande ma kalo-tawana tamâta ngu nenzi malia jana sikatona taine mwala njinde kâ, ande ma tia. Njinenja ngu ma ikura tu ikatonanzi taine mwala mwala njinde simo simbonzi nâ.

Kinda ma kulu talanzi katonânja ea uru siveta wurâta ara

* 5:12 12 Nenzi mâsi nde mine; lâ zo ndia taine mwala tonje isâu panzi katonânja tu ma sijgere i njâ lâ pepa tini jana ngu ma sikatona, ande taine njinde ipa ngua kaika tu ma ikâe kilo tia.

17 Ara njana kalo-tawana tamâta njua ma kulu ara silanzi katonânja ea uru siveta nenzi wurâta ara nâ. Aku ara njana kulu njinde ma kâki panzi katonânja njinde uru situla Maro Kindeni ne njua ku sipanananzi tamâta njana Maro Kindeni ne ilo-kalo.

18 Njana tu Maro Kindeni kawa njua ikeno lâ pepa tini mine tu, “Miki ma kaponu bulmakao kawa lâ zo njana ikai wurâta njana ipopo kanija karae piti, mine ndimo”. † Aku njua pinde kala keno mine tu, “Wurâta tamâta ma ikai ne kulu”.

19 Ambo tamâta taitu nâ iporo njua tu, “Katonânja njinde nde iveta vetânja soki”, ande noko ma kalo tawana i ne njua ndimo. Taitu kuloŋo njua; ambo tamâta rua wa njato siporo njua mine, ande ara, kuloŋo nenzi njua sondo.

20 Ambo katonânja tonje iveta kiesaka, ande ara njana noko ma kulelea i ku kuveta ne njua sondo lâ kalo-tawana tamâta ndoni naonzi, njana kinzi pinde ma siruru njana siveta kiesaka mine kâ.

Paulo itu njua pa Timoti tu ma ipakatonu sondo njana i tamwata ne vetânja kâ

21 Lâ Maro Kindeni nao, anja lâ Yesu Kirisi nao, anja lâ kinzi anjelo naonzi, naja aporo njua kaika pano mine tu noko ma kupaveta kuku njua tukuja njine. Noko ma kuveta vetânja kie taituni panzi tamâta rârâni. Noko ma kuveta vetânja tonje panzi tamâta njalanjala wa ninambwe wa, anja kuveta vetânja tonje panzi tamâta pinde, mine ndimo.

22 Aku noko ma walele nâ kuo mbau lâ tamâta kulunzi njana itula pwataki tu Maro Kindeni ipateanzi njana siveta wurâta papa i kâ, mine ndimo. Ambo noko kutu nzâmbe pa tamâta tonje, andeta muli iveta kiesaka, ande ne kiesaka njinde ma imâ iloko lâ noko tini, aku njinde ma ara tia ndo. Kupakatona tamwata sondo, njana ma kumo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao.

23 Naja ilonju tu noko ma kupile ne vetânja njana kunu lââ kaa nâ. Ara njana noko ma kunu lââ waini nuja mwata tona, njana tu njinde ma isukano njana pukoja kie-kie njinde uru ikeno pano ku iyaula noko kapwa.

24 Tamâta pinde nenzi kiesaka nde ikeno nia yo, aku nenzi kiesaka njinde nde ilâ pa Maro Kindeni ne njua nia imungu panzi. Anja tamâta pinde nenzi kiesaka nde ikeno paveânja nâ, andeta muli nga nenzi kiesaka njinde ma ipânja nia yo.

25 Aku mine nâ, tamâta nenzi vetânja ara uru ipânja nia yo. Ambo tamâta pinde

nenzi vetânja ara ipânja nia yo walele tia, ande vetânja ara njinde ma ikura tu ipavea zo rârâni kâ, ande tia.

6

Paulo injere njua panzi tamâta uru siveta wurâta koo tia nâ panzi tamâta njalanjala

1 Kalo-tawana tamâta pinde uru sikai wurâta koo tia nâ panzi tamâta njalanjala. Aku naja aporo njua ilâ pa kinzi njinde mine tu ara njana ma simege njana nenzi koipu ku simo kalonzi. Ambo siveta mine, ande nenzi koipu ma sikura tu siporo njua potomule njana Maro Kindeni wa nenda kalo-tawana wa, ande ma tia.

2 Ambo wurâta tamâta kaa nâ tonje ne tamâta njalae nde kalo-tawana tamâta, ande wurâta tamâta njinde ma ilo mine tu, “Njine nde ninju-nambwe nâ; mine nde kalo loko, naja ma avaligi i ne njua”, mine ndimo. Ara njana i ma ilo keno mine, “Tamâta njine kala aveta wurâta papa njana asuka i kâ, i nde ninju-nambwe kalo-tawana tamâta; mine kala naja ma tiniju mwasa ndo papa i”. Ambo wurâta tamâta ilo keno mine, ande i ma iveta wurâta ara ndo papa. Noko ma kupanananzi ku kuporo njua kaika panzi mine.

Vetânja njana ilonda njalae pa mbaliŋa kâ, ande vetânja sakamao rârâni duvi

3 Nenda Maro Njalae Yesu Kirisi ne njua mao nde uru ipanana kindi rârâni sondo njana Maro Kindeni ne ilo-kalo kâ. Ambo tamâta tonje ipile njua njinde, aku ipanananzi tamâta njana njua lanja pinde,

4 ande tamâta njinde ipasuka tamwata tini nâ. I taja kaika nâ, aku isama sâ tonje tia. I ilo njalae koja njana ipawa njua kunzi tamâta kâ. Aku vetânja njinde uru iyaulanzi tamâta ilonzi kalonzi, kala sipadâda wa sipara wa situ tamâta njuananzi wa ilonzi sakamao njanani tamâta pinde wa

5 sipawa njua njalae wa. Kinzi tamâta njinde nde kapa ndo, aku sisama njua mao tonje tia ndo. Kinzi ilonzi tu nenzi kalo-tawana ma isukanzi tu sipânja simo mbaliŋa warakanzi.

6 Andeta tia. Mao nâ, ambo kindi tapaveta kuku vetânja ndia Maro Kindeni ilo papa njinde, ande kindi ma ilonda yosi njana mbaliŋa kâ, ande tia. Ambo kindi tamo mine, ande njinde itogo kindi tamo mbaliŋa warakânda mine.

† 5:18 Lâ zo njana bulmakao siveta wurâta njinde, ande nenzi katonânja tamâta sisâŋu panzi tu sika kanija pinde. Tia ma putole ipunzi, ku ma siveta wurâta ara tia.

⁷ Kinda tasama tu lâ zo ñana tinânda sipagugua kinda tapânga tâno kulu, ande kinda tapânga tava tininda kaa nâ. Aku lâ zo ñana tamâte, ande kinda ma takai kelekele tonje iyoka ku kinda, ande tia.

⁸ Mine kala, ambo kâpwa ñga lalawa ikeno pa kinda, ande ara, kinda ma tandeka ku taporo tu, “Ñine nde ikurana”.

⁹ Anğa tamâta ea ilonzi tu sigona mbaliña rârâ, ande samâña uru ipânğa panzi ku ikainzi kaika, itogo nimbu ikai ñgoa mine. Aku ilonzi igagatinzi ñana siveta vetâña soki rârâ. Aku ñinde iveta ilonzi kalonzi ipânğa kapa ndo, kala sipayaula warakanzi ku simo sakamao ndo.

¹⁰ Ñana tu vetâña ñana ilonda ñalae pa mbaliña kâ, ande ñinde nde vetâña sakamao rârâni duvi. Muñga tamâta pinde ilonzi ñalae ndo pa mbaliña kâ, aku ilo-kalo ñinde izavarunzi ndo lâ. Mine kala sipile nenzi kalo tawana, aku sisânda malia ñalae tina kulu.

Ara ñana kinda ma tamandi kaika ku takai via mao

¹¹ Anğa noko nde Maro Kindeni ne wurâta tamâta. Mine kala ara ñana noko ma kupu muli pa vetâña sakamao kiekie ñinde, aku tini piti ndo ñana. Kumandi kaika ku kuveta vetâña rârâni Maro Kindeni ilo tu ma taveta. Noko ma kuveta vetâña arara nâ, ikura kinzi kalo-tawana tamâta mao uru siveta mine. Kuo ne kalo-tawana ilâ sondo ndo pa Yesu Kirisi, aku tini mwasa nâ panzi tini pinde. Noko ma pwai wulitia ñana ne wurâta kâ ndimo. Noko ma nao mwasa nâ panzi tamâta.

¹² Kinzi tamâta ñana sipalilu sipopole kâ nde uru sipalilu kaika nâ. Aku mine nâ, ara ñana noko ma kupalilu kaika ñana pwai ne via mao ñana ma kumo ara mine ku kumo nâ. Muñgani, lâ zo ñinde noko kumandi ku kutula ne kalo-tawana pwataki lâ tamâta rârâ naonzi, ande lâ zoni ndaina Maro Kindeni isarâwa pano tu pwai via ñinde.

¹³ Naja aporo ñgua kaika pano lâ Maro Kindeni Via Warika nao, anğa lâ Yesu Kirisi nao, ina muñga imandi kaika lâ Pontius Pilata nao ku itula ne kalo-tawana pwataki. Nanenğu ñgua nde mine;

¹⁴ Noko ma pwoka tukuña ñine muli. Ambo noko ma kumo sondo mine, ne soki tonje tia, ande tamâta tonje ma ikura ñana iporo ñgua sakamao tonje ñanano, ande tia. Noko ma kumo mine lee, ikura lâ zo muli ñinde nenda Maro Ñalae Yesu Kirisi ma itaulo imâ kilo.

¹⁵ Yesu Kirisi ma ipânğa lâ zo tonje nia ndoyo Maro Kindeni ipatea papa keno lâ. Kinda nenda paneña wa ndekâña wa ilâ pa Maro Kindeni. I simbo nâ ikai Maro

panzi tamâta rârâni lâ tâno ndoni. Imo Koipu Ñalae panzi koipu ñalanjala rârâni, aku imo Maro Ñalae panzi maro rârâni.

¹⁶ Maro Kindeni simbo nâ ikura ñana imâte tia. I imo sinâla ñalae ilo, aku tamâta tonje ikura ñana ilâ i tini laiti kâ, ande tia. Tamâta tonje muñga imora i nao, ande tia, aku tamâta tonje ikura ñana imora i nao kâ, ande tia. Ikura zo zo, nenda paneña ilâ papa i simbo nâ. I nde Walo Tamwata, uru imo mine ku imo nâ. Mao.

Paulo ipainzi mbaliña warakanzi tu ma kalonzi tawana Maro Kindeni ku sivilanzi tininzi pinde

¹⁷ Noko ma kuporo ñgua kaika panzi tamâta simo mbaliña warakanzi lâ tâno ñine kulu tu kinzi ma sipasuka warakanzi ñanzi kâki ndimo. Aku kupainzi tu ma sionenzi kalo-tawana ilâ pa kelekele uru nao tia walele nâ, mine ndimo. Kuporo ñgua kaika panzi tu ma kalonzi tawana Maro Kindeni mao nâ, ñana tu i uru kelekele arara kie-kie ilua kinda ñana takai ku tandeka kâ.

¹⁸ Noko ma kupainzi tu ma siveta vetâña arara kie-kie ñana sivilanzi tininzi pinde kâ. Nenzi vetâña ara ñinde nâ nde itogo nenzi mbaliña mao. Ara ñana kinzi ma sindeka ñana kelekele rârâ silanzi sugorai tamwatanzi.

¹⁹ Ambo kinzi ma siveta vetâña mine, ande ñinde itogo sigona mbaliña rârâ ñana isuka warakanzi lâ zo muli. Mine kala kinzi ma sikura tu sisaña via mao kaika.

Paulo itu ñgua kulu pa Timoti tu ma ikatona ne wurâta sondo

²⁰ Timoti, Maro Kindeni muñga ipatea wurâta ñinde pano. Mine nde ara ñana noko ma pwatona wurâta ñinde sondo. Ambo ñgua tonje iyoke Maro Kindeni kawa ñgua tia, ande kupu muli pa ñgua lanjeña potomule ñinde. Ambo tamâta kapa pinde ma situla ñgua lanjeña ku siporo tu, “Ñine nde ilo-kalo ara”, ande noko ma kupu muli papa ñgua ñinde tona.

²¹ Muñga tamâta pinde kalonzi tawana Yesu Kirisi, andeta muli, ñinenğa sipile nenzi kalo-tawana ku sipono muli pa ilo-kalo soki ñinde.

Maro Kindeni ne wisi-wisi imo kumi.

2 TIMOTI Pepa Paulo iingere muli pa Timoti

Paulo imo luma sakamao ilo lâ Rom lawea ñana ne wurâta ñana itula pâri ara kâ, aku isama tu i ne zo ñana imâte kâ nde imâ ipânga laiti lâ (4:6-8). Mine kala iingere pepa tonje kilo pa ninambwe Timoti ñana ipu tini kaika papa. Ipai Timoti tu kinda ma takai malia wa nâna kie-kie ñana nenda kalo-tawana kâ, aku kiesaka ma ipânga ñalae lâ tâno kulu; andeta ara ñana kinda ma tamandi kaika ku kalonda tawana Maro Ñalae. Yesu Kirisi ipole mateja marumbu lâ, aku kinda ma tamo ara kuku i lâ samba lawea. Paulo itula vetâña ara pinde pa Timoti ñana ipaveta kuku.

¹ Naña Paulo, naña amo Yesu Kirisi ne pâri-tamâta ikura Maro Kindeni tamwata ne pateña mine. Ipatea naña tu atula ñgua ñana via ñinde i muñga ipambwâre tu ma ilanzi tamâta ea kalonzi tawana Yesu Kirisi.

² Timoti, noko kutogo naña natungu mao mine. Naña angere ñgua lâ pepa ñine tini imâ pano. Tamânda Maro Kindeni nga nenda Maro Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa kalo-sukâña wa wisi-pisi wa imâ pano.

Kinda ma mainda ñana pâri ara kâ ndimo

³ Kinda timbunda muñga siveta Maro Kindeni ne wurâtani sondo, kala sipasama tu nenzi soki tonje tia lâ i nao. Aku naña kala uru aveta Maro Kindeni ne wurâta lâ vetâña kie taituni. Lâ naña ilongu kalongu, naña apasama tu nanenngu soki tonje keno lâ i nao, ande tia. Aku ikura zo rârâni, lâ kari wa mbo wa, lâ zo ñana akai noña kâ, ande naña uru kalongu ñgere ñana noko kâ, aku kawâñgu ndanje pa Maro Kindeni.

⁴ Naña kalongu ñgere ñana noko mata sulu ñinde muñga indue, aku ilongu ñalae tu amorano kilo. Ambo naña ma amorano kilo, ande naña ma andeka ndo.

⁵ Naña asama tu noko kalo tawana Yesu Kirisi mao nâ, lâ vetâña kie taituni itogo muñga noko timbu taine Lois anja noko tina Yunis kala kalonzi tawana Yesu mine. Mao nâ, noko ne kalo-tawana kala ikeno mine nâ.

⁶ Naña kalongu ñgere ñana noko ne kalo-tawana ñinde kâ, ande kala atu apaño noko ne ilo-kalo, ñana noko ma kuveta walo ñinde Maro Kindeni muñga ilano tu ma ipânga ñalae ndo, itogo tamâta imbana yââ ku iveta mela-mela ñalae. Maro Kindeni walo ñinde

ilano lâ zo ñinde naña ao mbaungu kâki lâ noko kulu ku atu nzâmbe pano.

⁷ Naña tu Maro Kindeni ne Koroani Sapâña ilua kinda lâ, aku ñinde ñandai koroani ñana iveta kinda taruru nga. Koroani ñinde nde ñana ipu tini kaika pa ilonda kalonda. I ñana iveta tininda mwasa panzi tininda pinde kâ, aku i ñana igagati ilonda kalonda tu ma tapakatona warakânda nenda vetâña sondo.

⁸ Mine kala noko ma mai ñana kutula nenda Maro Ñalae ne ñgua pwataki ndimo. Naña amo luma sakamao ilo ñana nanenngu kalo-tawana kâ, andeta noko ma mai ñana naña kâ ndimo. Ara ñana noko ma pwai Maro Kindeni ne walo kaika, aku pwale malia ñana kutula i ne pâri ara kâ, itogo naña uru akale malia mine.

⁹ Nanayoni, Maro Kindeni iyaute kinda piti lâ kondoma ilo ku ipatea kinda tu tamo i tamwata ne wurâta tamâta. Andeta i ñandai kalo ñgere ñana nenda vetâña ara pinde ñinennga ipatea kinda nga. Nia ndoyo, lâ zo ñinde ipulia kekeleke rârâni ipânga tia yo, ande i ilo pa kinda ikura i tamwata ne pateña. Aku io ne wisi-wisi lâ Yesu Kirisi mbau ilo imâ pa kinda, ku iveta kinda tamo i ne tamâta mao nâ.

¹⁰ Muñga, nenda Yautâña Tamwata Yesu Kirisi imâ ipânga lâ tâno kulu. Aku lâ zo ñinde, Maro Kindeni ne wisi-wisi imâ pa kinda ku ipânga nia yo. Pâri ara ikeno mine: Yesu Kirisi ipu mateja ne walo ndoni indue lâ, aku itula nzâla pa kinda tamâta rârâni ñana ma takai via mao ñana tamo ara mine ku tamo nâ.

¹¹ Maro Kindeni ilo tu naña ma aveta wurâta papa i. Mine kala ipatea naña tu atula pâri ara ñinde, aku ipateana ñana apanananzi tamâta ñana vetâña rârâni ñinde i ilo papa toña.

¹² Aku ñana nanenngu wurâta ñinde kâ, ande naña uru akai malia wa nâna ñine. Andeta naña ñandai mainggu nga. Naña asama Yesu Kirisi kilala, kala ao nanenngu kalo-tawana ilâ papa i. Aku naña asama tu i ikura ñana ikatona kekeleke ñinde muñga io lâ mbaungu ilo. Aku ñinde ma ikeno sondo lee, ikura lâ zo ñalae ñana Yesu Kirisi ma itaulo imâ kilo kâ.

¹³ Noko ma kalo ñgere sondo ñana ñgua wa vetâña mao ñinde munga atula pano, aku kuveta vetâña kie taituni ñana kutula ñgua wa kupanananzi tamâta, itogo naña aveta mine. Aku noko ma kupaveta kuku kalo-tawana ne mâsi wa tini-mwasa ne mâsi wa, itogo Yesu Kirisi ne tamâta uru siveta mine.

¹⁴ Maro Kindeni io ne pâri ara lâ noko mbalau ilo tu pwatona kâ. Ñinde nde kekeleke ara ndo, kala noko ma pwatona sondo nâ. Koroani Sapâña uru imo kinda

kalo-tawana tamâta ilonda. Mine nde ara njana noko ma kusâu pa Koroani Sapâja ne walo njinde tu ma ivilano njana pwatona pâri ara njinde kâ.

¹⁵ Noko kusama tu kalo-tawana tamâta rârâni lâ Esia tâno nde tininzi piti njana naña kâ. Aku Figelus ku Hermogenes rua kala tininzi piti njanana mine nâ.

¹⁶ Naña ilongu tu Maro Njalae ma kalo sukâja njana Onesiforus tavanzi tamâta njinde simo i ne luma. Munja, Onesiforus iveta vetâja ara njana ilulu ilongu ikura zo zo. Aku imora tu naña amo luma sakamao ilo, aku imora tu kinzi sipa wâlo kaika lâ tiniŋgu tona. Andeta i mai njana naña kâ, ande tia.

¹⁷ I imâ ipânga Rom lawea lâ, njinenja walele nâ ikai wurâta njalae ndo njana iroto njana naña kâ. Iroto lee, njinenja isânda kulungu kilo.

¹⁸ Naña ilongu tu Maro Njalae ne kalosukâja ma ilâ pa Onesiforus, lâ zo muli njinde Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta njana nenzi vetâja kâ. Noko kusama tu Onesiforus munja iveta vetâja rârâ kie-kie njana ivila naña lâ Efesus lawea tona.

2

Paulo itu njua pa Timoti tu i ma imo itogo Yesu Kirisi ne zugu tamâta ara mine

¹ Naña natungu, Maro Kindeni ne wisi-wisi imo kunzi tamâta ea kalonzi tawana Yesu Kirisi. Mine kala ara njana noko ma kusâu pa wisi-wisi njinde tu isukano njana kumandi kaika ikura zo rârâni.

² Aku njua rârâni kala noko munja kuloŋo naña atula lâ tamâta rârâ naonzi njinde, ande noko ma kutula nguani ndaina panzi tamâta arara pinde, kinzi njinde uru sipaveta kuku Maro Kindeni ne njua. Njinenja kinzi kala ma sikura njana sipanananzi tamâta pinde tona.

³ Noko ma kumo kutogo Yesu Kirisi ne zugu tamâta ara mine, aku pwai malia tava nâna itogo maka uru kakai mine.

⁴ Noko kusama lâ njana zugu tamâta nenzi vetâja kâ. Lâ zo njana siveta nenzi wurâta, ande kinzi uru siveta wurâta kie tonje tava, ande tia. Kinzi uru siveta zugu nâ nenzi wurâta sondo, njana nenzi koipu njana zugu kâ ma ilonzi ara njananzi.

⁵ Anja tamâta njana ipagui paguiŋa kâ, ande i uru ipagui ikura paguiŋa ne tukuŋa nâ. Ambo i ma iveta mine tia, ande i ma ikura tu ikai kulu njana ipole paguiŋa kâ, ande tia.

⁶ Anja tamâta ea ikai wurâta njalae njana ipau kâpwa lâ tâno ilo, ande tamâta njinde ma ikai kâpwa kanaŋo munja lâ

nja. Aku muli, njinenja tamâta pinde ma sikai kanzi tona.

⁷ Noko ma kalo njgere sondo njana nanenju njua njine kâ. Ambo noko ma kuveta mine, ande Maro Njalae ma iveta noko ne ilo-kalo ipânga, njana ma kusama njua njine rârâni ne duvi pwataki.

⁸ Ikura zo rârâni, noko ma kalo njgere njana timbunda Daviti ne vâsa Yesu Kirisi kâ, ina munja imâte, njinenja imandi sânda imo via kilo. Naña uru atula pâri ara mine nâ panzi tamâta.

⁹ Tamâta pinde situ naña nde tamâta sakamao, njana tu naña uru atula pâri ara njinde panzi tamâta. Mine kala kinzi uru sio malia wa nâna kie-kie imâ pana. Andeta njinde nâ tia; kinzi sio naña lâ luma sakamao ilo, aku sipa kenju lâ wâlo kaika tona, itogo siveta panzi nzanzare tamwatanzi mine. Andeta sâ tonje ikura tu ipono nzâla njana Maro Kindeni kawa njua tulâja kâ, ande tia ndo.

¹⁰ Mine nde naña uru apu tini kaika pa warakângu ilongu kalongu, aku akale malia njine rârâni. Aveta mine njana avilanzani tamâta njinde Maro Kindeni munja ipateanzi tu simo i tamwata ne njgu. Naña ilongu tu Yesu Kirisi ma iyautenzi piti lâ kondoma ilo tona, kala ma simo ara ndo kuku Yesu ikura zo rârâni ku simo nâ.

¹¹ Njua njine nde mao nâ, aku ikura njana kindi kalonda tawana: ambo kindi tamâte kuku Yesu, ande muli ma takai via mao ku tamo kuku i;

¹² Ambo kindi takai nâna wa malia wa, aku tamandi kaika nâ, ande muli ma tamo koipu njalanjala kuku i. Ambo kindi tapu mulinda papa i, ande lâ zo muli i kala ma ipu muli pa kindi.

¹³ Ambo kindi tapa njua tu ma taponu muli papa i, andeta tapile nenda kalotawana njinde, ande i ma iveta ikura i tamwata ne njua pâja nâ, njana tu ikura tu itoto i tamwata kawa njua njinde utu, ande tia ndo.

Paulo itu njua pa Timoti tu ma imo Maro Kindeni ne wurâta tamâta mao

¹⁴ Ikura zo rârâni, ara njana noko ma kupanananzi tamâta njana njua njine kâ. Tia ma kalonzi kapa njana. Aku kuporo njua kaika panzi lâ Maro Kindeni nao tu ma sipawa njana njua kaa kaa ndimo. Njua kie mine ikura tu isuka tamâta tonje tia ndo. Ambo tamâta tonje uru itambira taja pa njua kaa mine, ande njinde ma iyaula i ne kalo-tawana.

¹⁵ Noko ma pwai wurâta kaika tu kumo Maro Kindeni ne wurâta tamâta mao njana kutula i kawa njua sondo ndo. Ambo noko ma kuveta mine, ande Maro Kindeni ma

ilo ara njana noko ne wurâta kâ, aku noko ma mai lâ i nao, ande tia.

¹⁶ Noko ma kupu muli pa njgua potomule kie-kie, aku kupono muli pa Maro Kindeni ne ilo-kalo nâ. Njgua kie potomule mine uru ionzi tamâta simo malawae ndo njana Maro Kindeni kâ.

¹⁷ Tamâta nenzi njgua kie mine nde itogo mbwatakâe sakamao uru ipângga njalae ndo ku iyaulanzi tamâta. Tamâta rua, Himeneus ku Filetus rua, ande uru siporo njgua kie mine.

¹⁸ Kinzi rua nde sipile nzâla njana siporo njgua mao kâ. Kinzi rua uru siporo mine: “Mandiņa lâ materņa nianzi ne zo ande nanayoni ipângga marumbu lâ, kala zo muli tamâta tonje ma imandi imo via kilo mine, ande ma tia.” Aku nenzi njgua njine uru iyaula tamâta pinde nenzi kalotawana.

¹⁹ Andeta Maro Kindeni muņga iņgunu iņgunu-ıņgunu tonje panzi tamâta rârâni njinde kalonzi tawana i. Aku iņgunu-ıņgunu njinde nde imandi kaika ndo ku imo nâ. Maro Kindeni muņga iņgere njgua lâ iņgunu-ıņgunu njinde tini mine tu, “Maro Njalae isama ne tamâta kilalanzi”. Aku iņgere njgua tukuņa tona mine tu, “Ambo noko tamâta tonje uru kupanea Maro Njalae, ande noko ma kupile kiesaka ne mâsi.”

²⁰ Kondo tini kaņa-kaņa uru ikeno lâ mbaliņa warika ne luma ilo. Pinde muņga siveta lâ mira kulu njalae “gol” wa “silva” wa, aņga pinde siveta lâ kâi wa tâno wa. Pinde nde njana wurâta ara kâ, aņga pinde nde njana wurâta kaa nâ.

²¹ Aku mine nâ, ambo tamâta tonje ma ipile vetâņa wa njgua potomule njinde, ande i ma ipângga ilo mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao. Njineņga i ma imo itogo kondo njinde siveta njana wurâta ara ndo, aku ma imo Maro Kindeni ne wurâta tamâta mao. Aku i ma ikura tu iveta wurâta ara ndia Maro Njalae ipatea papa.

²² Mine kala ikura zo rârâni noko ma kupu muli pa ilo-kalo potomule rârâni uru ipângga lâ tamâta limoa ilonzi kalonzi. Aku kumandi kaika njana kuveta vetâņa sondo nâ lâ Maro Kindeni nao. Noko ma kuo ne kalo-tawana ilâ mao papa i, aku tini mwasa ndo panzi tini pinde wa kumo kunzi tava wisi pisi wa. Aku noko ma kuveta vetâņa arara njinde rârâni, ikura Yesu Kirisi ne kalo-tawana tamâta mao uru siveta mine.

²³ Ara njana noko ma kupu muli panzi tamâta uru siporo njgua potomule wa njgua kapa-kapa njinde. Noko kusama tu njgua kaņa mine uru ivetanzi tamâta ilonzi sakamao kala sipawa njgua wa sipambita wa.

²⁴ Aņga Maro Njalae ne wurâta tamâta mao nde uru ipawa njgua kunzi tini pinde, ande tia ndo. I uru iveta vetâņa kie ara nâ panzi, aku ikura tu ipanananzi njana Maro Kindeni ne ilo-kalo ara kâ tona. Ambo tamâta pinde taņanzi kaika papa i, ande ipatawa tamwata ne wisi-nâna ndue.

²⁵ Ambo tamâta pinde taņanzi kaika ku silelea i ne njgua, ande i uru ikai wurâta mwasa-mwasa nâ njana ipanananzi sondo kâ. Iveta mine njana duvi njine; i ilo njalae tu Maro Kindeni ma ivilanzi njana sipalele ilonzi kalonzi ku sisama sondo njana njgua mao kâ.

²⁶ Sadana muņga ikainzi tamâta mine kaika lâ i ne nimbu ilo, aku ivetanzi tu soka i tamwata nâ ne njgua muli. Andeta naņa asama mine; ambo kinzi ma sipanâna sondo njana njgua mao kâ, ande nenzi kalonjgere ma ipângga ku ma sipile Sadana ne nimbu, kala ma simo ara.

3

Lâ zo laiti njana tâno ne zo marumbu kâ, ande kinzi tamâta ma siveta vetâņa sakamao kie-kie

¹ Andeta noko ma kalo iņgere njana njine kâ: lâ zo laiti njana tâno ne zo marumbu kâ, ande vetâņa sakamao ndo ma ipângga.

² Kinzi tamâta ma tininzi mwasa pa warakanzi nâ, aku ma ilonzi ndo tu sikai mbaliņa nâ. Kinzi ma sipasuka warakanzi njanzi kâki, ku ma siporo lâ warakanzi ilonzi tu, “Naņa nâ”. Kinzi ma sipawa njgua wa siporo njgua potomule panzi tamâta pinde wa. Kinzi ma sivaligi tinanzi tamanzi nenzi njgua, ku ma sipile mâsi njana kawanzi ndaņge panzi tamâta njinde muņga siveta kenzi ara panzi. Kinzi ma sipu mulinzi pa Maro Kindeni ne ilo-kalo ara.

³ Kinzi ma kalonzi sukâņa njananzi tamâta kâ, ande tia. Aku lâ zo njana wisinzi nâna kâ, ande kinzi ma ilonzi tu silulu wisi-nâna njinde, ande tia. Kinzi ma situ tamâta iņguananzi, ku ma sipakatona warakanzi ilonzi kalonzi tia. Kinzi ma sipara wa siyaulanzi tamâta pinde potomule wa. Kinzi ma sikai kazâņa pa vetâņa ara rârâni.

⁴ Kinzi ma sipa njgua kunzi tamâta, njineņga ma sipu njgua pâņa njinde ututu. Kinzi ilonzi kalonzi ma ipângga ara tia ndo. Mine kala kinzi ma siveta vetâņa soki kie-kie walele nâ. Kinzi ma ilonzi njana warakanzi tu, “Naņa nde tamâta njalae.” Kinzi ma ilonzi ndo njana vetâņa kie-kie kaa nâ njana tâno njine ne ndekâņa kâ, aku ma ilonzi papa Maro Kindeni, ande tia.

⁵ Kinzi ma siporo lâ kawanzi nâ tu kalonzi tawana Yesu Kirisi, aņga nenzi

vetânga ma itula kilalanzi pwataki tu kinzi sipu mulinzi pa i ne walo. Noko ma kumo malawae ndo njananzi tamâta mine.

⁶ Kinzi tamâta mine uru siroto nzâla nana silâ taine pinde nenzi luma ilo, kinzi taine njinde ilonzi kalonzi ipângga tia. Kinzi ilonzi tu taine njinde ma sipono muli pa nenzi ngua. Kinzi taine mine nde uru siveta kiesaka, aku njinde iveta malia panzi. Aku ilonzi uru igagatinzi nana siveta vetânga potomule kie-kie tona.

⁷ Kinzi taine mine uru ilonzi njalae tu sipanâna nana ngua kâ, andeta sikura tu soka ngua mao muli, ande tia.

⁸ Nia ndoyo, Janes ku jambres rua sikai kazânga pa timbunda Mose. Aku mine nâ, lâ zo njine, kinzi tamâta njinde sikai kazânga pa ngua mao, kala uru siveta vetânga potomule njinde. Kinzi ilonzi kalonzi nde kapa ndo, aku nenzi kalo-tawana nde lanjeja ndo.

⁹ Andeta nenzi vetânga njinde ikura tu ipângga njalae tia, nana tu tamâta rârâni ma simora nenzi vetânga tu kapa, itogo nia ndoyo kinzi tamâta simora Janes ku jambres rua nenzi vetânga tu kapa mine.

Paulo itu ngua pa Timoti tu ma ipaveta kuku Maro Kindeni ne ngua

¹⁰ Andeta noko mungga kumo ku nanja, kala kusama nanenngu mâsi nana apanananzi tamâta nana vetânga rârâni Maro Kindeni ilo papa njinde. Noko kusama vetânga rârâni nanja uru apaveta kuku, aku kusama nanenngu ilo-kalo rârâni marumbu lâ. Noko kusama mine: nanja kalonju tawana Maro Kindeni mao nâ; nanja uru wisingu nâna walele tia; nanja tiningu mwasa nâ panzi tamâta; aku nanja uru amandi kaika nana akale malia kâ.

¹¹ Noko kusama vetânga sakamao rârâni njinde tamâta pinde mungga siveta pana. Aku kusama nâna rârâni mungga akai lâ Antiok lawea wa Aikoniam lawea wa Listra lawea wa. Noko kusama vetânga sakamao ndo siveta pa nanja lâ lawea njinde. Andeta Maro Njalae ikai nanja piti lâ kazânga njinde rârâni ilo, kala amo ara nâ.

¹² Mao nâ, tamâta ea ilonzi tu sipaipa kuku Yesu Kiriisi ku siveta vetânga ara lâ Maro Kindeni nao, ande tamâta njinde ma sikai malia wa nâna nana nenzi kalo-tawana kâ.

¹³ Anja kinzi tamâta sakamao sitavanzi lanjeja tamwatanzi ma sikai lanjeja panzi tamâta, aku ma sikai lanjeja pa warakanzi tona. Mine kala nenzi vetânga sakamao ma ipângga njalae.

¹⁴ Anja noko mungga kupanâna sondo nana ngua mao kâ, aku noko kalo tawana ngua njine kaika lâ. Noko kusama ne

pananânga tamâta kilalanzi pwataki tu kinzi nde tamâta ara ndo. Mine nde noko ma kumandi kaika nana ngua mao njinde kâ ku kumo nâ.

¹⁵ Aku noko kusama tu lâ zo njinde noko kumo lâlu kiri-mwata yo, ande noko uru kupono muli pa Maro Kindeni ne ngua ikeno lâ pepa tini. Ngua njinde ikura tu iveta noko ilo kalo sondo ndo, aku ikura tu igagati noko ne kalo-tawana ilâ pa Yesu Kiriisi kâ. Aku nana noko ne kalo-tawana njinde kâ, ande Maro Kindeni iyauteno piti lâ kondoma ilo.

¹⁶ Maro Kindeni kawa ngua rârâni ikeno lâ pepa tini, ande njinde i tamwata ne Koroani Sapânga mungga itula pwataki. Aku ngua njinde rârâni nde ara ndo nana ipanana kinda nana ngua mao kâ wa, itula nenda kiesaka pwataki wa, iveta ilonda kalonda sondo kilo wa, ipanana kinda nana taveta vetânga sondo lâ Maro Kindeni nao wa.

¹⁷ Mine kala Maro Kindeni kawa ngua njinde uru iveta i ne wurâta tamâta kinda tu tamo sondo ndo, aku takura nana taveta vetânga arara rârâni.

4

Paulo itu ngua pa Timoti tu ma imandi kaika nana itula Maro Kindeni ne ngua kâ

¹ Lâ zo muli, Yesu Kiriisi ma ipare nia panzi tamâta rârâni nana nenzi vetânga kâ. I ma ipare nia mine panzi tamâta simo vianzi, aku ma ipare nia panzi tamâta mungga simâte tona. Lâ zo nana Yesu Kiriisi ma ipatua panzi tamâta rârâni, ande i ma ikai Koipu Njalae ku imo nâ. Kala njine lâ Maro Kindeni nao, anja lâ Yesu Kiriisi nao, nanja atu ngua kulu njine pano:

² Noko ma kumandi kaika nana kutula i kawa ngua kâ. Ambo tamâta ma sindeka nana silonjo noko ne ngua tâku sindeka tia tâku, ande kalo loko. Ikura zo rârâni, noko ma kuveta wurâta mine: kuporo ngua nana kuveta tamâta ilonzi kalonzi sondo wa, kutula nenzi kiesaka pwataki wa, kupu tini kaika panzi wa. Noko ma nao mwasa nâ panzi, aku kupanananzi sondo ndo nana vetânga rârâni njinde Maro Kindeni ilo papa.

³ Nana tu muli nja, tamâta ma tininzi pwâka nana silonjo ngua sondo kâ. Kinzi ma sindeka nana silonjo ngua lanjeja kie-kie, ku ma siroto njananzi pananânga tamâta rârâ tu ma sipanananzi nana ngua ndia ilonzi tu silonjo njinde.

⁴ Mine kala kinzi ma sipu mulinzi pa ngua mao, aku ma sipalonjo pa ngua usi kie-kie kaa nâ.

⁵ Anja noko ma kuveta mine ndimo. Noko ma kupakatona tamwata ilo kalo

sondo ikura zo rârâni. Noko ma pwai njana ma nâna wa, aku pwai wurâta njana kutula pâri ara panzi tamâta kâ. Noko nde Maro Kindeni ne wurâta tamâta; mine nde ara njana noko ma kumo kuveta wurâta njinde rârâni.

Paulo ne zo laiti njana imâte kâ

⁶ Timoti, noko kulonjo njga: njine zo laiti njana naŋa ma amâte kâ, aku seenju ma irere ndue, itogo waini uru sipatarâwa pa Maro Kindeni mine. Nanenju zo njana apile tâno njine kâ nde imâ ipânja laiti lâ.

⁷ Naŋa muŋga apalilu apopole kaika njana akai via mao kâ, kala njine apânja lâ kerî. Aku naŋa amo apono muli pa Maro Kindeni ne ilo-kalo rârâni.

⁸ Mine kala Maro Kindeni iluku lâ njana kulu ilua naŋa kâ, itogo tamâta njana sipopole kâ nenzi koa mine. Kulu njinde nde mine: Maro Njalae ma imorana tu naŋa amo ilonju mbâra-mbâra. Maro Njalae uru ilea sondo pa tamâta nenzi vetâŋa, aku lâ zo njalae njana i ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande nanenju kulu njinde ma ilua naŋa. Andeta kulu njinde ma ilua naŋa simbonju nâ, ande tia. I ma kulu njinde ilanzi tamâta rârâni uru ilonzi ndo keno pa i ku sio tininzi sindamwa i njana itaulo imâ kilo kâ.

Paulo ilo tu Timoti ma imâ walele nâ

⁹ Noko ma pwisi kaika njana kumâ walele nâ pana,

¹⁰ njana tu Demas nde ipilena ku ilâ lâ. I ilo njalae koŋa njana tâno njine ne kelekele, kala ilâ pa Tesalonaika lawea. Anja Kresens nde ilâ pa Galesia tâno lâ, anja Titi nde ilâ pa Dalmesia tâno lâ.

¹¹ Luka simbo mai nâ nde imo kuku naŋa yo. Mine nde ara njana noko ma pwai Malaka iyoka kuno, aku miki rua kamâ kuku naŋa. Malaka nde tamâta ara njana ivila naŋa njana wurâta kâ.

¹² Naŋa ao Tikikus ilâ pa Efesus lawea lâ.

¹³ Lâ zo njana noko ma kumâ, ande ara njana noko ma pwai nanenju pasawaŋa luandondo njinde muŋga apile keno Kapa ne luma lâ Troas lawea. Aku pwai nanenju pepa tona. Noko ma kalo ngere sondo, aku kalo kapa njana pepa njinde ndimo. Naŋa ilonju njalae pa pepa njinde muŋga siveta lâ "lama" karae.

¹⁴ Arisande, ina tamâta njana iveta kelekele lâ "aini" kâ, ande muŋga iveta kie soki ndo pa naŋa. Muli njga, Maro Njalae ma nâna ilua i, ku ma ipare nia papa njana vetâŋa sakamao njinde muŋga iveta pa naŋa.

¹⁵ Ara njana noko kala ma kupakatona sondo njana tamâta njinde. I muŋga ikai kazâŋa njalae pa nanenju njgua.

¹⁶ Muŋga, lâ zo njinde naŋa amandi wasaseki lâ njgua nia, ande tamâta tonje imo kuna njana isuka nanenju njgua kâ, ande tia. Tamâta rârâni nde sipile naŋa marumbu lâ. Taitu naŋa ilonju tu Maro Kindeni ma izavaru nenzi soki njinde piti lâ tininzi.

¹⁷ Andeta lâ zo njinde, Maro Njalae tamwata imo ku naŋa ku isukana lâ. I walo ilua naŋa, ande kala akura ndo njana atula pâri ara kâ. Mine kala tamâta rârâni lâ tinikoa njgu nde silonjo lâ. Aku Maro Kindeni iyautu naŋa piti lâ kazâŋa tamâta mbaunzi ilo.

¹⁸ Aku mine nâ, Maro Njalae ma iyautena piti lâ vetâŋa sakamao rârâni kinzi ilonzi tu siveta pa naŋa, ku ma io naŋa alâ amo samba lawea, lawea njinde i uru ikai maro papa. Nenda paneŋa ilâ pa i ikura zo zo. Mao.

¹⁹ Ara njana noko ma kuporo nanenju kari ara ilâ panzi Prisila ku Akwila rua, aku ilâ panzi tamâta njinde simo Onesiforus ne luma tona mine nâ.

²⁰ Erastus nde imo Korin lawea yo. Anja Trofimus nde ikai pukonja, kala apile imo Miletus lawea.

²¹ Noko ma pwisi kaika ku kumâ walele nâ. Ambo noko ma kumo sonjo, ande pisi ne zo ma imâ ipânja. Yubulus, anja Pudens, anja Linus, anja Klodia, sitavanzi kalo-tawana tamâta rârâni, ande nenzi kari ara imâ pano.

²² Maro Njalae imo kuno, aku i ne wisi-wisi ma imo kuku miki rârâni mine nâ.

TITI Pepa Paulo ingere pa Titi

Titi nde Paulo ninambwe tonje ikai wurâta ñana ikatonanzi kalo-tawana tamâta ñgu rârâni simo Krit sia kulu (1:5). I muñga imo kuku Paulo, aku ilâ mbwani rua pa Korin lawea ñana ikai kuleña pa Paulo (2 Korin 7:6-7, 8:6,16-21). Paulo itu ipanana Titi ñana wurâta ñinde iveta pa Maro Kindeni ne ñgu, kala ingere ñgua ñine ilâ papa. Itula ñgua rârâ ñananzi tamâta ñinde situ sipâñga katonâña panzi ñgu, ñineña itula nzâla ara pinde pa Titi ñana ikai poe panzi kalo-tawana tamâta kâ. Ipai tu kinda ma tapakatona sondo ñananzi kalo-tawana tamâta lañeña (1:16).

¹ Naña Paulo, naña amo Maro Kindeni ne wurâta tamâta wa Yesu Kirisi ne pâri-tamâta wa. I ipatea naña ku isupwana tu apañonzi tamâta muñga ipateanzi ñinde nenzi ilo-kalo, ñana ma kalonzi tawana i. Aku isupwana ñana asukanzi tu ma kalonzi ñgere sondo ñana ñgua mao kâ, ñana ma sipaveta kuku vetâña rârâni Maro Kindeni ilo papa ñinde.

² Naña uru asukanzi tu nenzi kalo-tawana ma ikeno kaika, ñana kinzi ma sio tininzi ñana Maro Kindeni tu ma via mao ilanzi, ñana simo ara mine ku simo nâ. Nia ndoyo, lâ zo ñinde Maro Kindeni ipulia kelekele tonje ipâñga tia yo, ande ipatea tu via ñinde ma ilua kinda. Ande i ñana ilâñe kâ, ande tia ndo.

³ Aku i tamwata muñga ipatea zo ñana itula ne ilo-kalo pwataki pa kinda tamâta tu ma tasama kâ. I itula ñgua mao nâ, kala ñgua ñinde ipâñga nia yo marumbu lâ. Nenda Yautâña Tamwata Maro Kindeni ipatea naña lâ, kala wurâta ilana ñana atula ne pâri ara panzi tamâta.

⁴ Titi, naña angere ñgua ñine lâ pepa tini imâ pano. Noko kutogo naña natunju mao, ñana tu kinda rua nenda kalo-tawana nde taituni. Kinda Tamânda Maro Kindeni kuku nenda Yautâña Tamwata Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pano.

Paulo ipai Titi tu ma ipateanzi tamâta ara pinde ñana sikai katonâña panzi kalo-tawana tamâta ñgu

1 Timoti 3:1-7

⁵ Muñga naña apileno kumo Krit sia kulu, ñana noko ma kuveta wurâta pinde sondo. Andeta wurâta ñinde ipâñga ara tia yo. Naña ilonju tu noko ma kupateanzi katonâña lâ lawea rârâni ñana sikatonanzi kalo-tawana tamâta ñgu, ikura muñga aporo pano mine.

⁶ Noko ma kupateanzi tamâta ara nâ, nenzi vetâña mine: nenzi soki tonje tia lâ tamâta naonzi; kaiwanzi taine taitu-taitu nâ; natunzi rârâni kalonzi tawana Yesu Kirisi nâ; aku natunzi rârâni sipu mulinzi pa vetâña potomule wa mâsi ñana tañanzi kaika panzi tinanzi-tamanzi wa.

⁷ Noko kusama tu kinzi katonâña nenzi tamâta ñalañala uru siveta wurâta ñana sikai poe sondo pa Maro Ñalae ne wurâta kâ. Mine kala noko ma kupateanzi tamâta ara mine nâ ñana simo mbâna-mbâna panzi katonâña kâ: nenzi soki tonje tia lâ tamâta naonzi; kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi tia; kinzi uru wisinzi nâna walele tia; kinzi uru sinu lââ kaika ku sidauda tia; kinzi uru sipunzi tamâta potomule tia; aku kinzi ilonzi ñalae konja ñana sigona mbaliña kâ, ande tia.

⁸ Aku ara ñana kinzi katonâña nenzi tamâta ñalañala ma simo tamâta mine tona: kinzi uru sikatonanzi tamâta lombo sondo nâ lâ nenzi luma; kinzi ilonzi ndo tu siveta vetâña arara rârâni; kinzi sipakatonara warakanzi nenzi ilo-kalo sondo; kinzi sipaveta kuku vetâña rârâni Maro Kindeni ilo papa ñinde; aku kinzi sikai poe sondo nâ pa warakanzi.

⁹ Ara ñana kinzi ilonzi ma ipaipa kuku ñgua mao ñinde muñga sipanâna ñana. Ambo kinzi ma simo mine, ande ma sikura ñana sipanananzi tamâta ku sipu tini kaika panzi ñana ñgua mao rârâni ñinde kâ. Aku ma sikura ñana siporo ñgua kaika panzi tamâta ea tañanzi kaika ñana pâri ara kâ, ñana taña-kaika tamwatanzi ñinde ma simora warakanzi nenzi vetâña soki kilala pwataki.

Tamâta rârâ simo Krit sia kulu uru siyaulanzi tamâta pinde nenzi kalo-tawana

¹⁰ Noko ma kupateanzi katonâña ara nâ, ñana tu taña-kaika tamwatanzi rârâ nde simâ sipâñga lâ, kala simo Krit kalo-tawana tamâta ñgu rârâni ñgininzi. Kinzi uru siporo ñgua rârâ kaa nâ, aku uru sikai lañeña panzi tamâta. Kinzi nawalanzi rârâ nde simo lâ Juda ñgu, aku Juda tamâta ñinde uru sipaveta kuku timbunzi nenzi mâsi kaa kaa.

¹¹ Tamâta ñinde uru sipanananzi tamâta ñana siveta vetâña potomule pinde, aku ñinde nde ara tia ndo. Kinzi ilonzi tu sitapa mbaliña sañenzi tamâta koa tia nâ. Aku lâ nenzi vetâña mine, ande kinzi siyaula tamâta pinde nenzi kalo-tawana, aku siyaulanzi tamâta ñinde kaiwanzi-natunzi nenzi kalo-tawana mine nâ. Mine kala noko ma kupono nzalanzi tu ma sikura tu siveta mine kilo tia.

¹² Muñga, Krit sia nenzi ilo-kalo tamâta tonje nde iporo mine tu, "Kinzi tamâta

rârâni kala simo Krit sia kulu nde lajeŋa tamwatanzi. Kinzi nde tamâta sakamao ndo, sitogonzi ŋgoa ŋgoi mine. Kinzi ilonzi ndo tu sika ŋalae tina, anġa wulitia nde uru ikeno panzi.”

¹³ Ayo, ŋgua ŋinde nde mao kanaŋo. Mine kala noko ma kuporo kaika panzi tamâta ŋinde tu ma sipile nenzi vetâŋa potomule, ku sio nenzi kalo-tawana ilâ pa Maro Kindeni simbo nâ.

¹⁴ Aku kupainzi tu ma sitambira taŋanzi kilo panzi Juda ŋgu nenzi usi kaa kaa ndimo. Kinzi ilonzi tu sipaveta kuku tamâta pinde nenzi ŋgua tukuŋa, andeta tamâta ŋinde sipu mulinzi pa ŋgua mao. Noko ma kupainzi tu ma sipaveta kuku tukuŋa ŋinde kilo ndimo.

¹⁵ Ambo tamâta tonġe imo tava ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande kelekele rârâni nde mbâra-mbâra papa i. Taitu kulonġo ŋga; ambo tamâta tonġe ipaveta kuku vetâŋa soki lâ Maro Kindeni nao, aku i ŋandai kalo-tawana Yesu Kirisi ŋga, ande kelekele tonġe ikeno mbâra-mbâra papa i, ande tia. I ilo kalo ndoni nde ipâŋga muso ndo lâ Maro Kindeni nao.

¹⁶ Tamâta pinde uru siporo lâ kawanzi mine tu, “Naŋa kalonġu tawana Maro Kindeni”. Andeta nenzi vetâŋa ŋinde itula kilalanzi pwataki tu kinzi simo taŋa-kaika tamwatanzi, aku sikura ŋana siveta vetâŋa ara tonġe tia.

2

Ara ŋana kinzi tamâta konoŋa ma sipaveta kuku vetâŋa rârâni Maro Kindeni ilo papa ŋinde

¹ Anġa Titi, ara ŋana noko ma kupanananzi tamâta tu ma sipaveta kuku vetâŋa mao rârâni Maro Kindeni ilo papa ŋinde.

² Noko ma kupanananzi tamâne konoŋa tu ma sipakatona warakanzi sondo ŋana kiesaka kâ. Kupananzani tu ma kalonzi ŋgere sondo ŋana nenzi vetâŋa rârâni ku sipaveta kuku ilo-kalo ara nâ. Ambo kinzi ma kalonzi tawana Maro Kindeni sondo wa tininzi mwasa ndo panzi tininzi pinde wa simandi kaika ku sikale malia, ande ŋinde ma ara.

³ Aku mine nâ, noko ma kupanananzi taine konoŋa tu ma sipaveta kuku vetâŋa arara rârâni Maro Kindeni ilo papa ŋinde. Noko ma kupanananzi mine: “Miki ma kaporo ŋgua soki panzi tinimi pinde ndimo. Miki ma ilomi ŋalae koŋa pa lââ kaika ndimo. Miki ma katula vetâŋa ara nâ panzi tinimi pinde tu ma siveta.”

⁴ Ambo kinzi taine konoŋa ma soka tukuŋa ŋinde muli, ande kinzi ma sikura

tu sipanananzi taine taipa ŋana tininzi mwasa ndo panzi kaiwanzi-natunzi.

⁵ Aku ara ŋana kinzi ma sipanananzi taine taipa ŋana mâsi ŋine tona: mâsi ŋana sipakatona warakanzi sondo ŋana kiesaka kâ, anġa mâsi ŋana simo ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao kâ, anġa mâsi ŋana sipakatona nenzi luma sondo kâ, anġa mâsi ŋana naonzi mwasa nâ panzi kaiwanzi-natunzi kâ, anġa mâsi ŋana sipaveta kuku kaiwanzi tamâne nenzi ŋgua kâ. Ambo kinzi ma siveta vetâŋa mine, ande tamâta tonġe ma ikura tu iporo ŋgua soki tonġe ŋana Maro Kindeni kawa ŋgua kâ, ande tia.

Ara ŋana Titi ma itula vetâŋa ara panzi tamâta limoa tu sipaveta kuku

⁶ Aku mine nâ, noko ma kupano kinzi tamâta limoa ilonzi kalonzi, ŋana kinzi kala ma sipakatona warakanzi sondo ŋana kiesaka kâ tona.

⁷ Aku noko ma kutula nzâla panzi ŋana vetâŋa ara rârâni noko tamwata uru kuveta ŋinde, ŋana kinzi kala ma sipaveta kuku vetâŋa mine. Lâ zo ndia noko kupanananzi tamâta, ande noko ma kulajenzi ku kuporo ŋgua kapa-kapa panzi ndimo.

⁸ Ikura zo rârâni, ara ŋana noko ma kalo ŋgere sondo ŋana vetâŋa mao nâ, aku kuporo ŋgua sondo nâ panzi. Ninenġa soki tonġe ma ikeno noko tina lâ tamâta naonzi, ande tia. Aku nenda kazâŋa tamâta ma sikura tu sisowe ŋgua soki tonġe lâ kinda tininda, ande tia, ande kala ma mainzi ŋana nenzi ilo-kalo soki-soki ŋinde kâ.

Ara ŋana kinzi wurâta tamâta kaa nâ ma sipono muli pa nenzi tamâta ŋalajala kawanzi ŋgua

⁹ Noko ma kupanananzi tamâta ŋinde uru siveta wurâta koa tia nâ panzi tamâta ŋalajala mine tu, “Miki ma kapono muli pa nemi tamâta ŋalajala kawanzi ŋgua, aku kaveta wurâta kie-kie ara nâ, ikura nemi tamâta ŋalajala ilonzi papa mine. Miki ma kaporo ŋgua soki tonġe itaulo panzi ndimo,

¹⁰ aku kapanawe nenzi kelekele ndimo. Ambo miki ma kapono muli pa nemi tamâta ŋalajala kawanzi ŋgua, ande kinzi ma wisinzi ara nâ pami ŋana nemi vetâŋa ara ŋinde kâ.” Ambo kinzi wurâta tamâta kaa nâ ma siveta mine, ande kinzi tamâta ma ilonzi ara ŋana pâri ara ŋana nenda Yautâŋa Tamwata Maro Kindeni kâ.

Kinda ma tapaveta kuku Maro Kindeni kawa ŋgua, ku tao tininda ŋana Yesu Kirisi kâ

¹¹ Kinda tasama tu Maro Kindeni itula ne wisi-wisi ipângga nia yo lâ. I ne wisi-wisi ñinde nde ñana iyaute kinda tamâta rârâni piti lâ kondoma ilo.

¹² Maro Kindeni ne wisi-wisi ñinde uru ipanana kinda ñana taveta vetâña sondo nâ lâ Maro Kindeni nao, aku ipanana kinda ñana tapile tâno ne ilo-kalo potomule rârâni tona. Aku wisi-wisi ñinde ipanana kinda tu tapakatonâ warakânda ilonda kalonda sondo nâ. Mao nâ, kinda tamo lâ tamâta nginzi lâ tâno ñine kulu, andeta Maro Kindeni ne wisi-wisi ñinde uru ipanana kinda tu tapaveta kuku vetâña rârâni Maro Kindeni ilo papa ñinde.

¹³ Kinda tamo mine ku tao tininda pa ndekâña ne zo ñalae ñinde. Lâ zo ñalae ñinde, nenda Yautâña Tamwata Maro Nalae Yesu Kirisi ma ipatua lâ nia yo tava Maro Kindeni ne walo wa sinâla ñalae wa.

¹⁴ Yesu Kirisi ipile tamwata ne via ku imâte ñana ipalalana kiesaka rârâni ne wâlo kaika piti lâ tininda, aku ñana iveta kinda tamo ilonda mbâra-mbâra wa tamo i tamwata ne ñgu wa. Aku ipile tamwata ne via ku imâte ñana igagati ilonda tu ma tandeka ñana taveta vetâña ara kâ tona.

¹⁵ Ikura zo rârâni, noko ma kupanananzi tamâta ñana ñgua ñine kâ. Aku kupu tini kaika panzi ñana sipaveta kuku ñgua ñine tona. Noko ma kundi kaika panzi taña-kaika tamwatanzi tu ma sipalele ñana nenzi ilo-kalo soki kâ. Ambo tamâta pinde ma siveta "a" pa noko ne ñgua, ande noko ma kumege ñana nenzi ñgua ñinde ndimo. Noko ma kumandi kaika ku kumo nâ.

3

Maro Kindeni iveta kie ara pa kinda, ñana kinda ma tapaveta kuku vetâña ara kâ

¹ Noko ma kupanananzi kalo-tawana tamâta tu ma simo lâ nenzi koipu nalanala kalonzi ku sipono muli pa nenzi ñgua. Ara ñana kinzi ma siluku ñana siveta vetâña ara kâ ikura zo zo.

² Noko ma kupainzi tu ma siporo ñgua soki wa wisi-nâna ne ñgua pa tamâta tonje tia. Ambo kinzi ma sipatawa warakanzi tininzi ku simo mwasa nâ kunzi tamâta rârâni ikura zo zo, ande ñinde ma ara.

³ Noko kusama tu muñga kinda kala tapaveta mine nâ kuku ilo-kalo potomule, aku taveta taña-kaika ne vetâña. Lâ zo ñinde, Sadana ilaŋe kinda, kala ñandai tapaveta kuku vetâña ñinde Maro Kindeni ilo papa ñga. Lâ zo ñinde, tâno ñine

ne ndekâña kaa kaa tava ilo-kalo potomule nde ipângga itogo kinda nenda koipu mine. Aku kinda tapaveta kuku wisi-nâna ne vetâña, ku tapadâda ñananzi tininda pinde tona. Lâ zo ñinde, tamâta pinde sikai nânâo pa kinda, aku kinda taitu-taitu kala takai kazâña panzi tininda pinde mine nâ.

⁴ Andeta nenda Yautâña Tamwata Maro Kindeni itula ne kalo-sukâña wa ne tini-mwasa pwataki pa kinda lâ. Aku lâ zo ñinde,

⁵ Maro Kindeni iyaute kinda piti lâ kondoma ilo. Andeta nenda vetâña ara tonje igagati i ñana iveta mine kâ, ande tia. Iyaute kinda piti ñana i tamwata ne kalo-sukâña nâ. Mao nâ, Koroani Sapâña ilili kinda lâ, kala Maro Kindeni iyaute kinda piti ku tapângga tatogo lâlu wasaseki mine, aku takai via wasaseki tona.

⁶ Maro Kindeni io ne Koroani Sapâña ilâ pa nenda Yautâña Tamwata Yesu Kirisi, aku Yesu kala io Koroani Sapâña ndainani nâ imâ ñalae pa kinda mine nâ,

⁷ Ñana kinda ma takura tu tao tininda pa zo muli ñinde ñana ma tamo viânda mine ku tamo nâ. Mao nâ, Yesu Kirisi ne wisi-wisi iveta kinda tapângga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, kala ma tamo mine.

⁸ Ñgua kala muñga nâ aporo ñine nde mao nâ.

Ñana ilongu tu noko ma kutula ñgua ñine pwataki panzi kalo-tawana tamâta, ñana ma sipaveta sondo kuku vetâña ara. Ambo kinzi ma siveta mine, ande nenzi vetâña ara ñinde ma ivilanzi tamâta rârâni, aku ñinde ma ara ndo.

⁹ Andeta noko ma kutambira taña pa tamâta nenzi ñgua kapa-kapa ndimo. Kinzi ilonzi ndo keno ñana siporo sipawa ñgua kaa kaa ñana timbunzi ñanzi wa Mose ne ñgua tukuña duvi wa. Andeta kinda tasama tu ñgua kaa-kaa mine ikura ñana ivila kinda, ande tia.

¹⁰ Ambo tamâta tonje ma ilo tu izavarunzi kalo-tawana tamâta ñgu pwap-wataki, ande noko ma kuporo ñgua kaika papa, ñana i ne ilo-kalo ma ipângga ara kâ. Ambo noko ma kuveta mine mbwani rua, andeta ipono muli pa noko ne ñgua tia, ande noko ma tini piti ndo ñana i kâ.

¹¹ Noko kusama tu tamâta mine nde ilaŋa ipole nzâla ara marumbu lâ, kala ipângga itogo kiesaka tamwata mine. Aku i ne kiesaka ñinde itula pwataki tu i tamwata ne ilo-kalo nde sakamao ndo.

Paulo ilo tu Titi ma imâ ikalele i

¹² Mwangga ñga ñana ma asupwa Artemas tâku Tikikus tâ imâ pano. Lâ zo ñinde, ñana ilongu tu noko ma kupatogo

kaika nana kumâ pa nana lâ Nikopolis lawea. Nana ilongu tu ma amo lawea ninde lâ pisi nala ne zo.

¹³ Noko ma pwatonanzi Apolos ku Senas rua sondo. Senas nde ilo-kalo tamâta nana ngua tukuja kâ. Ambo noko ma kusuka kinzi rua sondo, ninenga lâ zo nana soka nzâla kâ, ande kinzi ma siroto nana sâ tonge tia.

¹⁴ Ara nana ninda-nambwe kalo-tawana tamâta ma sipanâna sondo nana siveta vetâja ara kâ. Ambo kinzi ma siveta mine, ande ma sikura tu sisukanzi tininzi pinde nana kelekele pinde kâ. Ambo kinzi ma tininzi pwâka nana sisukanzi tininzi pinde, ande ninde ma ara tia.

¹⁵ Kalo-tawana tamâta pinde uru simo kuku nana, aku kinzi ninde rârâni kawanzi kari ara pano. Nana ilongu tu noko ma pwai maka kawama ku kuporo kari ara mine nâ panzi tamâta ninde kalonzi tawana Yesu Kirisi kala tininzi mwasa pa maka.

Maro Kindeni ne wisi-wisi imo ku miki rârâni.

PILEMON Pepa Paulo ingere pa Pilemon

Pilemon nde kalo-tawana tamâta tonje imo Kolosi lawea. Munga, tamâta tonje, i nga tu Onesimus, imo Pilemon ne wurâta tamâta kaa nâ, andeta Onesimus ipanawe Pilemon ne mbumbu pinde ku ikâwa ilâ pa Rom lawea. Ninenga ilonjo Paulo itula pâri ara njana Yesu Kirisi kâ, ku ipalele ilo kalo ipânga kalo-tawana tamâta. Kala njine Paulo io Onesimus itaulo pa ne tamâta njalae Pilemon kilo. Paulo ilo tu Pilemon ma ikai Onesimus taulo itogo ninambwe mao mine, kala ingere njua njine papa ipai tu Onesimus ipânga tamâta ara ndo.

¹ Naja Paulo, nanjani amo luma sakamao ilo njana nanengu wurâta uru aveta pa Yesu Kirisi kâ. Naja amo taitu kuku ninda-nambwe Timoti, kala maka rua kangere njua lâ pepa njine tini imâ pa noko, Pilemon. Maka nima-nambwe ara kala noko, aku nenda wurâta taitu.

² Aku maka rua kangere njua lâ pepa njine tini imâ pa kalo-tawana taine ara Apia tona, aku imâ pa Arkipus mine nâ, ina uru imandi kaika njana iveta wurâta pa Maro Kindeni kâ, itogo kinda mine. Aku nema njua njine imâ panzi kalo-tawana tamâta uru sipasau lâ noko ne luma tona.

³ Tamânda Maro Kindeni kuku nenda Maro Njalae Yesu Kirisi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami.

Paulo indeka njana Pilemon ne vetânga ara kâ

⁴ Naja uru akai nonja pa nanenju Maro Kindeni ikura zo zo, aku lâ nanenju nonja njinde rârâni naja kalonju ngere njanano ku kawângu ndanje pa Maro Kindeni kâ,

⁵ njana tu kinzi tamâta uru situ noko parina tu noko kalo tawana Maro Njalae Yesu Kirisi sondo, aku uru tini mwasa ndo panzi kalo-tawana tamâta rârâni tava.

⁶ Noko wa maka wa uru tao ilonda lâ taitu ku kalonda tawana Yesu Kirisi nâ. Mao nâ, kinda tapaipa kuku Yesu Kirisi lâ, aku naja ano pa Maro Kindeni tu ma iveta nenda ilo-kalo ipânga ara ndo, njana ma tasama sondo njana vetânga ara rârâni Maro Kindeni uru iveta pa kinda.

⁷ Niŋgu-nambwe, naja asama tu noko uru tini mwasa panzi kalo-tawana tamâta ndoni, aku noko ne vetânga njinde uru ipu tini kaika pa ilonzi kalonzi. Mine kala naja ilonju ndeka njalae njinde, aku wisinju ara nâ.

Ara njana Pilemon ma ikai Onesimus taulo imâ itogo ninambwe mine

⁸ Kinda rua kalonda tawana Yesu Kirisi, kala naja amo noko ninambwe sondo. Mine kala, ambo naja ilonju tu aporo njua kaika pano tu ma kuveta vetânga ara tonje, ande naja akura tu aporo njua mine.

⁹ Andeta naja ilonju tu aporo njua kaika mine pano, ande tia. Kinda rua uru tininda mwasa panzi tininda pinde, kala ilonju tu aporo njua mwasa nâ pano tu kulonjo. Naja Paulo, naja njga konja lâ, andeta kala njine amo luma sakamao ilo njana wurâta njine uru aveta pa Yesu Kirisi kâ.

¹⁰ Nanjani ano pano tu ma kuveta kie ara papa naja natungu Onesimus. I munga ikalele naja lâ luma sakamao ilo. Aku naja avila i njana ne kalo-tawana kâ, kala aporo tu i imo itogo naja natungu mao mine.

¹¹ I munga iveta wurâta pa noko, ambo taitu iveta wurâta ara tia. Andeta lâ zo njine, ande ikura tu ikai kuleŋa ara pa noko wa naja wa.

¹² Kala njine naja ao i itaulo imâ pano. Naja ilonju ndo ikeno pa i.

¹³ Naja ilonju tu asilikana i imo kuku naja nâ, njana i ma ikura tu ikai noko tamwata nia njana ivila naja kâ, lâ zo njine amo luma sakamao ilo njana nanenju wurâta njana atula pâri ara kâ.

¹⁴ Andeta naja ilonju tu noko ma kusâu papa njua njine munga lâ njga. Mine kala naja ma asilikana i, ande tia. Naja tiniŋgu pwâka tu aporo pano njana kuveta vetânga tonje kâ; naja ilonju tu ambo noko kutu kuveta vetânga ara njana kuvila naja kâ, ande ara njana noko ma kuveta mine lâ noko tamwata nâ ne tini-mwasa.

¹⁵ Mao nâ, Onesimus munga imo malawae njanano ikura lâ zo mbwana-mbwana nâ. Andeta naja ilonju pateu tu vetânga njine ipânga njana duvi mine; njine ikai nzâla piti papa i njana muli ma imo ku noko kilo, ku ma ikai wurâta pano ikura zo rârâni.

¹⁶ Aku lâ zo muli njinde, ande noko ma kumora i tu imo wurâta tamâta nâ, mine ndimo. Mao nâ, i ma imo noko ne wurâta tamâta njana ikai kuleŋa pano kilo; andeta naja ilonju tu noko ma kumora i tu imo noko ninambwe kalo-tawana tamâta tona, aku ilonju tu noko ma tini mwasa ndo papa i. Naja warakâŋgu uru amora i togo niŋgu-nambwe mine, aku tiniŋgu mwasa nâ papa. Andeta naja ilonju tu noko tamwata ma tini mwasa ndo papa i, njana tu ikai kuleŋa pano, aku i ne kalo-tawana ikeno pa Maro Njalae, itogo noko ne kalo-tawana mine.

¹⁷ Mine kala, ambo noko kumora naja togo noko ne wurâta taitu njana Yesu Kirisi

kâ, ande ara, noko ma kuveta vetâŋa kie taituni pa Onesimus, itogo uru kuveta pa naŋa mine.

¹⁸ Ambo i muŋga iveta kie soki pinde pano tâ, kala noko ne mbuku keno papa i, ande ara, pwai noko ne mbuku piti lâ i tini, aku kuo lâ naŋa warakâŋgu tiningu.

¹⁹ Naŋa Paulo aŋgere ŋgua ŋine lâ warakâŋgu mbaunŋu, aku naŋa warakâŋgu ma akatu mbuku ŋine pano. Naŋa akura tu aporo pano tu, “Nanenŋu mbuku keno pano”, ŋana tu naŋa muŋga atula pâri ara pano, kala noko pwai via mao lâ Yesu Kirisi mbalau. Andeta naŋa ilonŋu tu aporo ŋgua mine pano, ande tia.

²⁰ Niŋgu-nambwe, kuloŋo ŋga; naŋa ilonŋu tu noko ma kuveta kie ara mine pa naŋa. Kinda kalonda tawana Yesu Kirisi, aku ŋana ŋine kâ kinda tamo nambwe nambwe. Mine kala, ambo noko ma kuveta vetâŋa ŋine, ande naŋa ma ilonŋu ara ndo.

²¹ Naŋa ao pepa ŋine imâ pano, aku asama tu noko ma kuveta ikura nanenŋu ŋgua ŋine. Aku asama tu vetâŋa ndia noko ma kuveta pa Onesimus ŋinde, ande ma ipole vetâŋa kala ano pano tu kuveta papa ŋine.

²² Aku ŋine naŋa atu aporo nanenŋu ŋgua tonŋe kilo pano. Naŋa ao tiningu ŋana Maro Kindeni tu ma ipaloŋo pa nemi noŋa ku ma ivilana ŋana ataulo amâ pami kilo. Mine nde ara ŋana noko ma kuveta ne luma ilo kisirŋa pwataki tonŋe sondo papa naŋa tu ma akeno ilo.

Paulo nuwala nenzi wurâta taitu kawanzi kari ara pa Pilemon

²³ Epafraŋas kawa kari ara pano. Inani kala imo luma sakamao ilo kuku naŋa, ŋana wurâta maka kaveta pa Yesu Kirisi kâ.

²⁴ Anŋa Malaka, anŋa Aristarkus, anŋa Demas, anŋa Luka, kinzi kala kawanzi kari ara pano. Kinda nenda wurâta taitu kala kinzini.

²⁵ Maro Njalae Yesu Kirisi ne wisi-wisi imo kumi.

HIBRU Pepa ilâ panzi Hibru (Juda) kalo-tawana tamâta

Tamâta tonje ingere ngua njine ilâ panzi Juda tamâta njinde kalonzi tawana Yesu Kirisi, andeta kinda tasama tamâta njinde na tia. Isama tu kinzi Juda tamâta pinde nenzi kalo-tawana nde kaika tia, kala itu ipu tini kaika panzi. Itu itula panzi tu zo njana sipono muli pa timbunzi nenzi tukuja wa vetâna wa nde marumbu lâ, aku itu kinzi ma sisama tu Yesu Kirisi nde irerege kuku Maro Kindeni tamwata, kala imo Mose wa kinzi ajele wa kinzi patarawâna tamâta kulunzi. Yesu ne kaika nde njalae njinde, kala kinda ma kalonda tawana i simbo nâ. Ambo kinda takai nâna njana nenda kalo-tawana kâ, ande ara njana ma tamandi kaika nâ.

Maro Kindeni Natu itula ngua pa kinda

¹ Mungani lâ, ikura zo rârâ, ande Maro Kindeni io ngua lâ kinzi ngua-tulâna tamâta kawanzi, kala situla i kawa ngua njinde pwataki tava mâsi kie-kie panzi kinda timbunda wukale.

² Andeta lâ zo njine, tâno ne zo laiti njana marumbu kâ, ande Maro Kindeni itula i kawa ngua pwataki pa kinda lâ i tamwata Natu kawa. Maro Kindeni ipatea tu Natu njinde ma muli ikai maro pa kelekele ndoni. Aku nia ndoyo Maro Kindeni wurâta ilua Natu njana ipulianzi kelekele ndoni sipânga lâ.

³ I Natu njinde itula Maro Kindeni kilala pwataki lâ, aku njinde ipane nia ndoni, itogo sinâla mine. Aku Maro Kindeni tamwata kilala nde ikeno lâ Natu njinde tini. I kawa ngua nde kaika ndo, aku ngua njinde uru iveta kelekele rârâni simo sondu ku simo nâ. I tamwata iveta nzâla panzi tamâta njana Maro Kindeni ma izavaru nenzi kiesaka piti ku ivetanzi sipânga ilonzi mbâra-mbâra. Iveta vetâna njinde marumbu lâ, njinenga isanona pa Maro Kindeni Walo Tamwata tini pa wia kâ lâ samba ilo.

Maro Kindeni Natu na ipânga njalae, ipole kinzi ajele nanzi

⁴ Mine kala Maro Kindeni njana ilua Natu lâ, aku njana njinde nde ara pâta kanajo, ipole ajele rârâni nanzi. Aku mine nâ, i io Natu ipânga mbâna-mbâna panzi ajele rârâni, kala simo i kalo.

⁵ Mine nde nanayoni Maro Kindeni ipai Natu mine tu,

“Noko nde naja natungu. Kala njine naja amo noko tama”.

Aku i kala iporo ngua tonje kilo mine tu,

“Naja ma amo i tama, aku i ma imo naja natungu”.

Andeta Maro Kindeni iporo ngua kaja mine papa ajele tonje, ande tia ndo.

⁶ Aku mine nâ, lâ zo njana Maro Kindeni io i Natu nzâla-kulu ipânga tamâta lâ tâno kulu, ande ipainzi ne ajele mine tu,

“Miki rârâni ma kapare tukumi kapanea i nâ”.

⁷ Maro Kindeni iporo ngua kaja tonje njanani ajele mine tu,

“Maro Kindeni isupwanzi ne ajele sitogo lawea mine silâ sikai kuleja papa i. Ivetanzi ne wurâta tamâta sipânga sitogo mbamba ne loloa mine.”

⁸ Taitu iporo ngua kaja tonje pa i Natu mine tu,

“Maro njalae, noko ma pwai koipu njalae, ma kumo mine ku kumo nâ. Noko uru pwai poe sondu ndo panzi ne tamâta.

⁹ Noko tini mwasa pa vetâna sondu nâ, anja vetâna sakamao nde noko ilo papa tia ndo. Mine kala noko tamwata ne Maro Kindeni ipateano tu pwai koipu, aku i njana njalae ilano. Koipu tonje na ipole noko na, ande tia ndo. Kinzi sivala samimi kuwae ara ndo lâ noko tini, kala kundeka pâta lâ.”

¹⁰ Aku Maro Kindeni kala iporo ngua tonje kilo pa i Natu mine tu,

“Maro njalae, nia ndoyo noko tamwata kupulia tâno njine kala ikeno kaika lâ, aku noko tamwata mbau kupulia samba tava kelekele rârâni simo âta njinde tona.

¹¹ Samba tava tâno njinde ma muli naonzi tia lâ, itogo lalava sinja ipânga râge-râge kala sitambira mine. Anja noko nde ma kumo mine ku kumo nâ.

¹² Noko ma kuo samba tava tâno pa nia njane, itogo tamâta iviviki ne moe sinja mine. Noko ma pwai samba ku tâno rua piti, itogo tamâta isawa ne pasawana

“sinja piti lâ tini mine. Taitu noko tamwata uru kupalele, ande tia, aku noko ne mbwera ma marumbu, ande tia.”

¹³ Mungani, Maro Kindeni ipai i Natu mine tu,

“Noko kusanona naji pa mbaungu wia kâ lee, ikura lâ zo njinde naja ma aonzi noko ne kazâna tamâta simo noko kalo.”

Andeta i iporo ngua kaja mine papa ajele tonje tia.

¹⁴ Anja kinzi ajele nde simo mana, a? Kinzi ajele nde koroani nâ, aku uru sikai kuleja pa Maro Kindeni. I uru isupwanzi silâ njana sivilanzi kalo-tawana tamâta kâ, kinzi njinde ipatea lâ tu ma iyautenzi piti lâ kondoma ilo.

2

Maro Kindeni ne vetânga njana iyauye kindi piti kâ ande vetânga njalae tina

¹ Mine nde ara njana kindi ma taponi muli sonde ndo pa njua mao mungu talojo njinde. Tia ma kindi tambariri njana toka njua njinde muli, itogo wânga isakoko ku nao tia lâ.

² Mungani, Maro Kindeni io i ne njua tukuja lâ kinzi anjelo kawanzi nâ, njana ma siporo situla panzi kindi timbunda wukale. Njua tukuja njinde nde njua mao kanajo, aku lâ zo mungânga njinde Maro Kindeni ipare nia pa tamâta ea tarja kaika kala ipu muli pa tukuja njinde. I ne pareja-nia njinde nde sonde ndo.

³⁻⁴ Andeta kalojo njga; Maro Njalae Yesu tamwata itula njua pwataki tu i ma iyauye kindi piti lâ kondoma ilo. Aku i kawa njua njinde nde kelekele njalae tina, ipole njua tukuja ndo lâ. I tamwata itula njua njinde panzi tamâta pinde, aku kinzi kala siporo situla pa kindi tu njua njinde nde mao kanajo. Andeta njinde nâ tia; Maro Kindeni tamwata kala itula pwataki tu njua njinde nde mao kanajo. Mao nâ, iveta mâsi kaika kie-kie, aku iweae Koroani Sapânga ne walo panzi tamâta itogo wisi-ara mine, ikura i tamwata ne pateânga. Aku i ne vetânga njinde itula pwataki tu pâri ara nde mao kanajo. Mine kala miki kalomi ngere sonde njga. Mao nâ, munga Maro Kindeni ipare nia panzi tamâta ea sipu mulinzi pa i ne njua tukuja. Anga lâ zo njine, ambo kindi ma tapu mulinda pa i ne njua njana ma iyauye kindi piti lâ kondoma ilo, ande kindi ma takura tu takâwa tarjenge njana i ne pareja-nia kâ mâsi mana, a? Kindi ma takura tia ndo.

Yesu nde kindi nenda Yautânga Tamwata

⁵ Kala njine naja ma angere njua pinde njana tâno wasaseki njinde Maro Kindeni ma ipulia ipânga lâ zo muli kâ. Kindi tasama tu Maro Kindeni njandai ipatea tu kinzi anjelo ma sikai poe pa tâno njinde njga.

⁶ Andeta mungani tamâta tonje iporo njua pa Maro Kindeni mine tu, "Maka tamâta nde sâ kala noko uru ilo njanama. Maka nde kelekele kaa nâ; mine nde mana mana njga noko uru pwatonama, a?"

⁷ Andeta noko mungani kuo maka kamo kelekele rârâni kulunzi, kala maka kamo noko simbo nâ kalo. Noko kuveta maka kakai koipu, aku kusuka njama kâki lâ.

⁸ Noko kuonzi kelekele rârâni simo maka tamâta kaloma marumbu lâ."

Njua njinde itula pwataki tu kinzi tamâta ma sikai poe pa kelekele ndoni.

Maro Kindeni io kelekele rârâni simo tamâta kalonzi. Taitu lâ zo njine kindi tasama tu tamâta njandai sikai poe mine pa kelekele rârâni njga.

⁹ Taitu ara njana kindi ma kalonda ngere njana Yesu kâ, ina imo kinzi anjelo kalonzi ikura zo mbuku taitu nâ. Maro Kindeni, i wisi-wisi warika, ande ipatea tu Yesu ma ikai kindi tamâta rârâni niânda, ku ma imâte. Mine kala Yesu ikai nâna njalae tina lee njinenga imâte lâ. Njana njinde kâ Maro Kindeni isuka Yesu kâki, aku io njoa njalae lâ i tini marumbu lâ.

¹⁰ Maro Kindeni nde kelekele rârâni warika, aku uru ikea njana kelekele rârâni kâ. I ilo tu ma ikainzi i natu rârâ silâ simo samba ilo, njana ma simo ara kâ. Aku ilo pateu tu Yesu ma ikai samba ne nzâla piti panzi tamâta, ku ma ikai nâna njalae tina njana iyautenzi tamâta piti lâ kondoma ilo. Aku Yesu ne nâna njinde isuka i njana iveta Maro Kindeni ne pateânga ipânga kanajo.

¹¹ Yesu uru ivetanzi tamâta sipânga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Maro Kindeni nde Yesu tama, aku imo tamâta njinde tamanzi mine nâ. Mine kala Yesu njandai mai njana ipatu tamâta njinde njanzi tu "naja taijgu-tuâjgu kinzi".

¹² Yesu ipai Maro Kindeni mine tu, "Naja ma atula njua pwataki panzi ningunambwe njana mâsi njalanjala noko munga kuveta njinde. Lâ zo njana kinzi sipasau tu siwâjgi pano, ande naja ma alâ amo kunzi apaneano mine nâ."

¹³ Aku iporo kilo mine tu, "Naja ma apauwo warakâjgu lâ Maro Kindeni mbau ilo".

Aku iporo njua tonje kilo mine tu, "Kamora njga, naja amo naji kinzi tamâta njine Maro Kindeni munga ipateanzi pana. Kinzi simo i natu wukale."

Yesu ipânga tamâta njana ma ivila kindi kâ

¹⁴ Yesu iporo njua kie mine njananzi Maro Kindeni natu wukale, aku kinzi nde tamâta nâ. Njana duvi njinde kâ Yesu tamwata ipânga tamâta mao, itogo kinzi mine. Yesu ipânga tamâta mao; mine kala lâ i ne zo njana imâte kâ, ande iyaula Sadana ndo, inani mateja warika.

¹⁵ Kinzi tamâta uru siruru njana mateja kâ, aku ikura zo rârâni simo vianzi lâ tâno kulu, ande ruruja njinde ipanzi kaika, itogo nimbu mine. Andeta Yesu imâte njana ipalalana nimbu njinde piti lâ tininzi.

¹⁶ Kindi tasama tu njua njine nde mao kanajo: Yesu imâ njana ivilanzi Abraham ne vâsa wukale. I njandai imâ njana ivilanzi anjelo njga.

¹⁷ Mine kala Maro Kindeni ipatea tu Yesu ma ipângga itogo tamâta maô mine, ñana i ma ikura tu iveta patarawâña tamâta ñalae ne wurâta papa Maro Kindeni kâ. I kalo sukâña ndo panzi tamâta, aku iveta patarawâña tamâta ñalae ne wurâta rârâni ikura Maro Kindeni ne pateâña mine. Mao nâ, Yesu ipângga tamâta ñana i ma ikura tu ikai nzâla piti panzi tamâta, ñana Maro Kindeni ma izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi.

¹⁸ Muñga, lâ zo ñinde Yesu imo tâno kulu, ande samâña kie-kie imâ ipângga papa, aku i tamwata ikai nâna ñana ipole samâña ñinde kâ. Mine kala lâ zo ndia samâña kie-kie ma imâ ipângga panzi tamâta, ande i ikura ndo ñana ivilanzi.

3

Yesu ña nde ñalae, ipole Mose ña

¹ Ninggu-nambwe kalo-tawana tamâta wukale, muñgani Maro Kindeni ipatea kindu ku isarâwa pa kindu tu talâ papa i. Mine nde ara ñana miki ma kalomi ñgere sondu ñana Yesu kâ. Maro Kindeni isupwa i tu ma itula i kawa ñgua pwataki, aku ñana ma imo patarawâña tamâta ñalae tona. Kinda uru tatula Yesu parina pwataki mine.

² Nanayoni Mose iveta wurâta sondu pa Maro Kindeni ne ñgu, kinzi ñinde simo sitogo i ne luma mine. Aku Yesu kala ipono muli sondu pa Maro Kindeni mine nâ, inani muñga ipatea i.

³ Ambo kindu ma tasuka Mose ña kâki, ande ñine ara. Taitu ara ñana kindu ma tasuka Yesu ña kâki ndo, ñana tu Yesu ña ipole Mose ña. Ñana tu kindu tasama mine; ambo tamâta tonje ma ipa ne luma kâki, aku luma ñinde ipângga ara, ande tamâta ma sipanea luma ñinde ñalae koña tia. Taitu kinzi ma sipanea luma ñinde warika ñalae tina.

⁴ Mao nâ, tamâta rârâ sisama ñana sipa luma kâ. Andeta Maro Kindeni simbo nâ iveta kelekele ndoni muñgani lâ.

⁵ Muñga Mose imo wurâta tamâta panzi Maro Kindeni ne tamâta, kinzi ñinde simo sitogo i ne luma, aku pa zo ñinde i uru iveta wurâta ara ndo panzi, ikura Maro Kindeni ne pateâña mine. Mose ne wurâta ñinde nde mine; i uru itula ñgua pwataki ñana ñgua ñinde Maro Kindeni ma iporo lâ zo muli-muli.

⁶ Anja Maro Kindeni Natu Kirisi imo iveta wurâta ikura Tama ne pateâña mine, kala ikatonanzi tamâta ñinde simo sitogo Maro Kindeni ne luma mine. Ambo kindu ma takisi kaika ku tao tininda tava ndekâña nâ ñana Maro Ñalae ne zo ñana iveta kindu tamo sondu kâ, ande kindu ma

tamo Maro Kindeni ne tamâta, tatogo i ne luma mine.

Kinzi taña-kaika tamwatanzi ma sikura tu simo lâ Maro Kindeni ne pwareâña nia, ande ma tia

⁷⁻⁸ Kinda tamo Maro Kindeni ne ñgu. Mine nde ara ñana ma taponu muli sondu pa Koroani Sapâña ne ñgua. Iporo ñgua panzi Isrel ñgu mine tu,

“Muñga, miki timbumi wukale sipu mulinzi pa Maro Kindeni kawa ñgua, aku simo taña-kaika tamwatanzi. Taitu lâ kari ñine, ambo miki kaloño Maro Kindeni kawa ñgua, ande miki ma kapasakana ilomi kalomi kaika katogonzi timbumi mine ndimo. Lâ zo ñinde, kinzi simo nia bilimu,

⁹ aku simora mâsi ñalanjala rârâni naña aveta, ikura mbwera tamâta rua (40) lâ. Andeta kinzi simo sikai kazâña pa naña.

¹⁰ Mine kala naña wisingu nâna ñalae tina panzi tamâta ñinde, aku aporo ñgua ñananzi mine tu, ‘Kinzi ñandai sipono muli sondu pa naña ñga. Ikura zo rârâni, kinzi sipu mulinzi pa nanenju ñgua tukuña.’

¹¹ Mine kala naña wisingu nâna, aporo apa ñgua kaika mine tu, ‘Mao kanoño, kinzi tamâta ñine ma sikura tu silâ pa nanenju pwareâña nia tia ku tia ndo!’ ”

¹² Ninggu-nambwe wukale, miki kapakatonu sondu ñga. Tia ma nawalami tonje ipaveta kuku kiesaka ne vetâña, ku ma ipile ne kalo-tawana ku ipu muli pa Maro Kindeni Via Tamwata.

¹³ Miki kaloño ñga; kindu nenda zo marumbu tia yo, ikeno mo ñai yo. Mine nde ara ñana miki taitu-taitu ma kapu tini kaika panzi nawalami kalo-tawana tamâta ikura zo zo. Ambo miki ma kaveta mine, ande kiesaka ne vetâña ma ikura tu ilaño nawalami tonje kala ipu muli pa Maro Kindeni, ande ma tia.

¹⁴ Muñga, lâ zo ñinde nenda kalotawana ipângga wasaseki, ande nenda kalotawana ñinde ikeno kaika ndo. Ambo kindu ma kalonda tawana Maro Kindeni kaika mine lee, ikura lâ zo ndia kindu ma tamâte, ande vetâña ñine ma itula pwataki tu kindu tamo tatogo Kirisi ni-nambwe mine.

¹⁵ Naña apaimi kilo tu Koroani Sapâña kawa ñgua ikeno mine;

“ ‘Muñga, miki timbumi wukale sipu mulinzi pa Maro Kindeni kawa ñgua, aku simo taña-kaika tamwatanzi. Taitu lâ kari ñine, ambo miki kaloño Maro Kindeni kawa ñgua, ande miki ma

kapasakana ilomi kalomi kaika katogonzi timbumi mine ndimo.”

¹⁶ Kinzi tamâta njinde siloŋo Maro Kindeni kawa ngua, andeta taŋanzi kaika sikai kazâŋa papa i. Taitu tamâta njinde ande ea kinzi, a? Kinzi nde tamâtani ndaina Mose muŋga ikainzi piti lâ Isip tâno!

¹⁷ Maro Kindeni ne wisi-nâna ikeno panzi tamâta njinde ikura mbwera tamâta rua (40) lâ. Aku kinzi nde ea, a? Kinzi nde tamâtani ndaina uru siveta kiesaka kala simâte lâ nia bilimu.

¹⁸ Kinzi tamâtani ndaina sipu mulinzi papa Maro Kindeni. Mine kala i ipambwäre tu kinzi warakanzi ma sikura tu silâ pa i ne pwareâŋa nia, ande ma tia.

¹⁹ Mine nde kindâ tasama tu tamâta njinde nenzi kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni tia, aku ŋana duvi njinde kâ sikura ŋana silâ pa i ne pwareâŋa nia, ande tia.

4

Maro Kindeni ne tamâta ma silâ simo pwareâŋa nia

¹ Maro Kindeni muŋga ipa ngua tu ma ikainzi tamâta pinde silâ simo i ne pwareâŋa nia njinde. Mine nde ara ŋana kindâ ma tapakatona sondo. Tia ma Maro Kindeni imora nawalami tonŋe tu ikura ŋana ilâ imo pwareâŋa nia njinde tia.

² Nia ndoyo Isrel ngu siloŋo pâri ara ŋana pwareâŋa nia njinde kâ. Aku lâ zo njine kindâ kala taloŋo pâri ara ndainani nâ tona. Taitu kinzi Isrel ngu siloŋo nâ, aŋga kalonzi tawana Maro Kindeni nde tia. Mine kala pâri ara njinde ivilanzi tia.

³ Andeta nenda kalo-tawana nde ikeno pa Maro Kindeni. Mine nde kindâ ma talâ tamo pwareâŋa nia njinde, ikura Maro Kindeni ne ngua pâŋa mine. I muŋga iporo ipambwäre tu,

“ ‘Mine kala naŋa wisiŋgu nâna, aporo apa ngua kaika mine tu, ‘Mao kanaŋo, kinzi tamâta njine ma sikura tu silâ pa nanengu pwareâŋa nia tia ku tia ndo!’ ”

Andeta nia ndoyo, lâ zo njinde Maro Kindeni ipulia tâno ipâŋga wasaseki, ande iveta pwareâŋa nia njinde muŋgani lâ ikeno.

⁴ Maro Kindeni kawa ngua tonŋe ŋana pwareâŋa kâ ikeno lâ pepa tini mine tu, “Njineŋga zo tonŋe ipâŋga, i ŋa tu ‘Kari lima kanaŋo rua’. Aku Maro Kindeni iveta wurâta tonŋe kilo lâ zo njinde, ande tia.”

⁵ Aku kalomi ngere kilo ŋana Maro Kindeni kawa ngua ŋana pwareâŋa kâ i muŋga iporo mine tu, “Kinzi tamâta njine

ma sikura tu silâ pa nanengu pwareâŋa nia tia ku tia ndo!”

⁶ Ngua njinde itula pwataki tu Maro Kindeni ne pwareâŋa nia nde ikeno mo ŋai yo, aku ipateanzi tamâta pinde tu ma simo nia njinde. Aŋga tamâta pinde sikura ŋana simo nia njinde tia, ŋana tu kinzi muŋga siloŋo pâri ara ŋana pwareâŋa nia njinde kâ, andeta sipu mulinzi pa Maro Kindeni.

⁷ Kinzi Isrel ngu taŋanzi kaika mine pa Maro Kindeni, aku simo lee mbwera rârà ilâ lâ. Njineŋga Maro Kindeni itula ngua pwataki lâ timbunda Daviti kawa mine tu, “Taitu lâ kari njine, ambo miki kaloŋo Maro Kindeni kawa ngua, ande miki ma kapasakana ilomi kalomi kaika ndimo.”

Naŋa muŋga nâ atula nguani ndaina pwataki pami kaloŋo lâ. Lâ Daviti ne zo njinde, Maro Kindeni ipatu zo tonŋe ŋa tu “Kari njine”. Aku njinde itula pwataki pa kindâ tu ipateza zo tonŋe kilo panzi tamâta, ŋana ma silâ simo i ne pwareâŋa nia.

⁸ Muŋga, lâ zo njinde Isrel ngu simo nia bilimu, ande timbunda Yosua ikura ŋana ionzi simo pwareâŋa nia mao, ande tia. Mine kala muli Maro Kindeni iporo ŋana zo tonŋe kilo.

⁹ Mine kala kindâ tasama tu Maro Kindeni ne tamâta nenzi pwareâŋa nia nde keno mo ŋai yo, aku pwareâŋa njinde itogo zo sapâŋa ŋana taveta wurâta tonŋe tia,

¹⁰ ŋana tu tamâta ea imo Maro Kindeni ne pwareâŋa nia, ande i iveta ne wurâta marumbu lâ, kala ma ipwarea nâ, itogo nia ndoyo Maro Kindeni tamwata iveta ne wurâta râràni lâ, njineŋga iveta wurâta tonŋe kilo tia.

¹¹ Mine nde ara ŋana kindâ ma takai wurâta kaika ŋana talâ tamo pwareâŋa nia njinde. Tia ma tamâta tonŋe lâ ngininda ipu muli pa Maro Kindeni, itogo Isrel ngu muŋga siveta mine. Ambo tamâta tonŋe ma iveta mine, ande i ma pata ndue ku ma ilâ imo pwareâŋa nia njinde, ande tia.

¹² ŋana tu Maro Kindeni kawa ngua nde imo via, aku ngua njinde ne walo ikeno tava. I kawa ngua njinde nde itogo pila mata ruru ndo, ipole pila kazâŋa kâ ne mata. Kawa ngua njinde uru isowe tamâta ilonzi kalonzi pwapwataki, aku ilâ lee ipâŋga lâ nia njinde tamâta ilo wa koroani wa sipasenŋe lâ simo. Aku kawa ngua njinde ilâ lee ipâŋga lâ nia njinde tuka ipasenŋe lâ taitu kuku ŋoŋo ikeno tuka ilo njinde. Maro Kindeni kawa ngua uru ikai samâŋa pa tamâta nenzi ilo-kalo ndoni, aku itula pwataki ipâŋga nia yo.

¹³ Kelekele tonje ikura njana ikeno paveânga lâ Maro Kindeni nao, ande tia ndo. Kelekele rârâni ipatula pwataki ikeno nia yo lâ i nao. Aku vetânga ndia kinda taveta, ande kinda ma muli tapatula njinde rârâni pa Maro Kindeni tamwata mine nâ.

Yesu kalo sukânga njana kinda kâ

¹⁴ Kinda nenda patarawânga tamâta njalae imo. Ina Yesu, Maro Kindeni Natu, aku imo samba ilo kuku Maro Kindeni. Mine nde ara njana nenda kalo-tawana ma ikeno kaika ndo, itogo uru taporo tatula pwataki mine.

¹⁵ Njana tu nenda patarawânga tamâta njinde isama tu kinda warakânda nenda kaika njana tapole kiesaka kâ ikeno pa kinda tia, ande kala i kalo sukânga ndo njana kinda kâ. Aku samânga kie-kie ipânga pa i, ikura samânga rârâni uru ipânga pa kinda mine. Andeta i tamwata ipole samânga njinde rârâni, aku iveta kiesaka tonje tia ndo.

¹⁶ Mine nde ara njana kinda ma tamandi kaika ku toka talâ Maro Kindeni tini laiti, ina wisi-wisi warika. Ambo kinda ma taveta mine, ande kinda tasama tu i ma kalo sukânga njana kinda kâ, aku lâ zo ndia malia pinde ma ipânga pa kinda, ande i ne wisi-wisi njinde ma ivila kinda lâ zoni ndaina.

5

Yesu ina kinda nenda patarawânga tamâta njalae

¹ Nzâla taitu nâ ikeno njana tamâta tonje ma imo tamâta njalae panzi patarawânga tamâta rârâni. Maro Kindeni ipateanzi tamâta njinde tu ma sikai tamâta ndamwanzi ku siveta wurâta papa i. Patarawânga tamâta nenzi tamâta njalae ne wurâta tonje nde njana io wisi-ara ne kelekele ilâ pa Maro Kindeni; aku wurâta tonje kilo nde njana iveta patarawânga kie-kie, njana Maro Kindeni ma izavaru tamâta nenzi kiesaka piti kâ.

² Andeta kinzi patarawânga tamâta nenzi tamâta njalae nde tamâta nâ, kala i ne kaika njana iveta vetânga ara kâ nde njalae koja tia. Njana njinde kâ, i ikura tu iporo njgua mwasa nâ pa tamâta ea izizâla njana Maro Kindeni nzalani kala iveta vetânga potomule.

³ Mine kala patarawânga tamâta nenzi tamâta njalae ne wurâta nde njana iveta patarawânga pa Maro Kindeni, njana izavaru i tamwata ne kiesaka njga tamâta nenzi kiesaka piti.

⁴ Tamâta ea ipânga tamâta njalae panzi patarawânga tamâta, ande tamâta njinde nj ipânga njalae. Taitu tamâta tonje ikura tu ipatea tamwata njana iveta wurâta

ara njinde kâ, ande tia. Maro Kindeni simbo nâ ikura tu ipatea tamâta tonje njana ikai wurâta njinde kâ, itogo nia ndoyo ipatea Mose tai Aron mine.

⁵ Mine nde Kirisi kala njandai ipasuka tamwata tini, njinejga ikai wurâta ara njana ikai poe panzi patarawânga tamâta rârâni njga. Maro Kindeni tamwata ipatea i njana ikai wurâta njinde kâ. Maro Kindeni iporo njgua pa Kirisi mine tu, “Noko nde nana natungu. Kala njine nana amo noko tama.”

⁶ Aku Maro Kindeni iporo njgua tonje kilo papa Kirisi mine tu,

“Noko ma kumo patarawânga tamâta mine ku kumo nâ. Noko kumo patarawânga tamâta njalae, kutogo Melikisede mine.”

⁷ Munga, lâ zo njinde Yesu imo tâno kulu, ande i uru ikai noja kaika pa Maro Kindeni. Isama tu Maro Kindeni ikura njana ipono nzâla njananzi tamâta njinde situ sipu i pâta imâte. Mine kala lâ zo njana ikai noja pa Maro Kindeni, ande i uru isarâwa kaika, aku i mata sulu indue tona. Yesu ipatawa tamwata tini, aku iyoka Maro Kindeni kawa njgua muli nâ. Mine kala Maro Kindeni ipalojo papa i ne noja njinde.

⁸ Mao nâ, Yesu nde Maro Kindeni Natu. Andeta pa zo njinde i uru ikai nâna, aku nâna njinde ipanana i sondo ndo njana ipaveta kuku Maro Kindeni kawa njgua.

⁹⁻¹⁰ Njana njinde kâ, ande Yesu ipânga tamâta sondo ndo njana imo tamâta njalae panzi patarawânga tamâta. Mine nde Maro Kindeni ipatea i lâ, aku ipai tu, “Noko ma kumo patarawânga tamâta njalae, kutogo Melikisede mine.” Aku Yesu ipânga Yautânga Tamwata tona, njana i ma via mao ilanzi tamâta ea sipaveta kuku i kawa njgua nâ, njana ma simo vianzi mine ku simo nâ.

Kinda ma tamo tatogonzi lâlu puro-puro mine ndimo

¹¹ Njgua rârâ keno mo njai yo njana Yesu ne wurâta njinde kâ, aku maka iloma tu katula njgua njinde pwataki pami. Andeta miki ilomi kalomi nde pasâsâe lâ, aku ipwa njalae koja tia. Mine nde maka ma katula njgua njinde duvi pwataki pami mâsi mana, a?

¹² Mao nâ, miki kapânga kalo-tawana tamâta mungani lâ, aku zo rârâ ilâ lâ, ikura njana miki ma kapanananzi tamâta pinde njana Maro Kindeni kawa njgua kâ. Andeta tia. Miki uru wurâta njalae kalanzi tamâta pinde njana sipananami kilo njana Maro Kindeni kawa njgua kâ, njgua njinde kala nia ndoyo ipânga nia yo pami lâ. Miki katogonzi lâlu puro-puro mine. Mine

kala miki njandai kakura njana kaka kâpwa kaika nja. Miki uru kanu suu nâ.

¹³ Kinda tasama tu ambo tamâta tonge inu suu nâ, ande i nde lâlu puro-puro nâ, aku izizâla ndo njana njgua njana vetâja ara kâ. Mine kala ikura njana isama vetâja ara kilala pwataki, ande tia.

¹⁴ Anja kanija kaika nde tamâta kanzi, aku kinzi njinde uru sipanâna sondo ndo njana sisama vetâja ara kilala wa vetâja sakamao kilala wa, kala ilonzi kalonzi nde ipânga sondo ndo.

6

Ara njana kinda ma tamandi kaika ku tao tininda njana zo njinde Maro Kindeni ma iveta nenda kalo-tawana ipânga sondo

¹ Kinda talonjo wa tasama pâri ara njana Kirisi kâ marumbu lâ. Mine nde ara njana ma tapanâna njana Maro Kindeni ne ilo-kalo wasaseki pinde. Maka munja kapananami ilo-kalo pinde, aku ilo-kalo njinde itogo kalo-tawana ne duvi. Maka kapananami lâ njana kapalele ilomi kalomi ku kalomi tawana Maro Kindeni, aku kapananami njana kapile vetâja soki-soki tona, vetâja njinde kala io miki lâ nzâla njinde ilâ pa mateja kâ.

² Maka kapananami njana lââ-lilija ne mâsi kie-kie kâ, aku kapananami njana kao mbaumi kâki lâ tamâta kulunzi ku kano pa Maro Kindeni njanzani tona. Maka kapananami lâ njanzani mateja tamâta ma muli simo vianzi kilo, aku kapananami njana zo njinde Maro Kindeni ne parejan-ia ma ilâ panzi tamâta rârâni ikura zo zo tona.

³ Ambo Maro Kindeni ma isâu pa kinda tu ma tapanâna njana ilo-kalo wasaseki pinde, ande ara njana ma tapanâna njana.

⁴⁻⁶ Tamâta pinde munja silonjo Maro Kindeni kawa njgua, aku sisama tu njgua njinde nde mao kanajo. Maro Kindeni ne wisi-wisi ilâ panzi lâ. Kinzi sikai Korroani Sapâna lâ, aku ilonzi pateja tu Maro Kindeni kawa njgua nde ara ndo. Kinzi simora wa sisama Maro Kindeni ne walo njalae, waloni njinde ma muli ipânga nia yo. Kinzi simora wa sisama kekelekele njinde rârâni marumbu lâ, andeta sipu mulinzi papa Maro Kindeni. Mine kala nzâla tonge keno panzi tamâta mine njana ma sipalele ilonzi kalonzi sitaulo silâ pa Yesu kilo, ande tia ndo. Njinde itogo kinzi warakanzi sipu Maro Kindeni Natu lâ kâi popole tini kilo, aku itogo kinzi siveta nzâla panzi tamâta pinde njana siporo njgua pavaligija papa i lâ ngu naonzi kilo. Mine kala sipayaula warakanzi ndo lâ.

⁷ Ikura zo rârâ karâzi imbe indue tâno pinde kulu. Karâzi njinde isuka tâno

njinde, kala kâpwa ara ipânga lâ tâno ilo ku isuka tâno njinde warika tavanzi i kaiwa-natu. Kinda tasama tu Maro Kindeni iveta kie ara pa tâno njinde.

⁸ Andeta wâlo mata-mata tava unza sakamao ipânga lâ tâno pinde, aku kinda tasama tu tâno njinde nde ara tia. Zo laiti njana Maro Kindeni ma itu njgua njana iyaula tâno njinde, aku muli nja yââ ma kana marumbu lâ.

⁹ Niingu-nambwe wukale, kala njine maka kaporo njgua kaika mine pami. Andeta maka kasama tu zavarunja mine ma ipânga pa miki tia. Maro Kindeni iyautemi piti lâ kiesaka ne wâlo kaika, aku ma iveta kie ara pami.

¹⁰ Maro Kindeni uru ipare nia sondo panzi tamâta njana nenzi vetâja kâ. Miki nemi kalo-tawana nde ipanjo ilomi kalomi marumbu lâ, kala miki kamo kaveta vetâja kie-kie njana kasukanzi nimirambwe kalo-tawana tamâta kâ. Miki nemi vetâja mine itula pwataki tu miki ilomi ndo ikeno pa Maro Kindeni, aku i ma kalo kapa njana nemi vetâja njinde kâ, ande tia.

¹¹ Maka iloma ndo tu miki rârâni taitu-taitu ma kamandi kaika njana kaveta vetâja ara mine lee, ikura lâ zo ndia miki ma kapânga lâ keru. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ma iveta kie ara pami, ikura miki uru kao tinimi njana i tu ma iveta mine.

¹² Maka tinima pwâka tu miki ma kakai wulitia. Maka iloma tu miki ma kapaveta sondo kuku vetâja ndia kinzi kalo-tawana tamâta mao uru siveta. Kinzi tamâta njinde kalonzi tawana Maro Kindeni ku simo sio tininzi njana i kâ, aku uru sikai kekelekele rârâni i munjani iporo tu ma ilanzi i natu wukale.

Maro Kindeni ne njgua pâna nde mao kanajo

¹³ Singani Maro Kindeni iveta njgua pâna kuku Abraham. Lâ zo njinde, iveta mâsi tonge njana itula pwataki tu i ne njgua pâna njinde nde mao kanajo. Tamâta tonge ne walo ipole Maro Kindeni ne walo, ande tia ndo. Mine kala i ilo pateja tu ma io i tamwata nja ipasipa kuku njgua pâna njinde.

¹⁴ Lâ zo njinde, Maro Kindeni ipatu i tamwata nja ku ipa njgua kuku Abraham mine tu, "Nanja aporo mao kanajo; nanja ma aveta kenju ara nâ pa noko, aku ma avetanzi noko ne vâsa sipânga kambwanjenzi walo."

¹⁵ Abraham kalo tawana njgua njinde lâ, kala io tini njana njgua pâna njinde tu ma ipânga kanajo. Io tini lee aku muli,

njineŋga vetâŋa njinde rârâni ipânŋa papa i, ikura Maro Kindeni ne ŋgua pânŋa mine.

¹⁶ Aku kinda tamâta nenda mâsi ŋana taveta ŋgua pânŋa kâ, ande mine nâ. Ambo tamâta tonŋe ite iveta ne ŋgua pânŋa ipânŋa kaika, ande i ma kalo ŋgere ŋana tamâta ŋalae tonŋe, i ne walo ipole tamâta njinde ne walo, njineŋga ma io tamâta ŋalae njinde ŋa ipasipa kuku i ne ŋgua pânŋa. Aku i ne mâsi mine isae nzâla ŋana tamâta pinde nenzi ŋgua kâ, kala kinzi ma sikura tu sitawa i ne ŋgua pânŋa njinde ndue, ande tia.

¹⁷ Maro Kindeni ipa ŋgua njinde ŋananzi Abraham ne vâsa kâ, aku i ilo tu kinzi ma sisama i kilala pwataki tu i ŋana ipalele tamwata ilo kalo ŋana ne ŋgua pânŋa kâ, ande tia. Mine kala io tamwata ŋa ipasipa kuku ŋgua pânŋa njinde, ŋana iveta ŋgua pânŋa njinde ipânŋa kanaanŋo.

¹⁸ Kinda tasama tu Maro Kindeni ne ŋgua pânŋa ikura tu ipalele kilo tia. Aku mine nâ, i ne mâsi ŋana iveta ŋgua njinde ipânŋa kanaanŋo kâ kala ikura ŋana ipalele tia. Aku Maro Kindeni ikura tu iporo ŋgua laŋeŋa tonŋe ŋana kekeleke rua njinde kâ, ande tia ndo. Kinda takâwa talâ papa i tu ma ikea ŋana kinda kâ. Ambo kinda ma kalonda ŋgere ŋana i ne ŋgua pânŋa tava ne mâsi ŋana iveta ŋgua njinde ipânŋa kanaanŋo kâ, ande njinde ma ipu tini kaika pa kinda, aku ma tamo tao tininda ŋana i tu ma iveta kie ara pa kinda, ikura ne ŋgua pânŋa mine.

¹⁹ Kinda uru tao tininda ŋana Yesu tu ma iveta kinda tamo ara mine ku tamo nâ, aku nenda kalo-tawana njinde iveta ilonda kalonda ikeno sondo, itogo wânŋa ne mira malia iveta wânŋa ipâti sondo lâ tâi kulu mine. Njinde itogo nenda kalo-tawana ikai lalava ŋalae piti lâ samba ne luma sapânŋa nzâla kawa. Mine kala kinda takura tu talâ luma sapânŋa ne ilo kisiŋa pwataki sapânŋa ndo njinde ilo.

²⁰ Nanayoni, Yesuni tamwata imunŋga pa kinda ku ilâ luma kisiŋa pwataki njinde ilo ŋana ivila kinda kâ. I ipânŋa tamâta ŋalae panzi patarawânŋa tamâta rârâni marumbu lâ, itogo Melikisede mine, aku ma imo mine ku imo nâ.

3

Melikisede i ŋa ŋalae ndo

¹ Melikisede ina munŋa imo koipu ŋalae lâ Salem lawea, ande imo Maro Kindeni âta Tamwata ne patarawânŋa tamâta tona. Siŋgani, timbunda Abraham ikainzi ne ŋgu silâ paraŋa ilo, aku sipunzi koipu ŋalajjala ŋapa nenzi ŋgu marumbu lâ. Njineŋga Abraham itaulo ilâ pa ne lawea kilo, andeta Melikisede ipakâtu kuku lâ

nzâla, aku ipai Abraham tu “Maro Kindeni itu nzâmbe pano.”

² Munŋga Abraham ikai mbaliŋa kie-kie lâ paraŋa njinde ilo. Mine kala iwae kekeleke njinde ipânŋa itogo ŋgu saŋao, njineŋga ŋgu taitu nde ikai piti ilua Melikisede. Kinda talele ŋoa njinde “Melikisede” mine tu, “Koipu ŋalae ina uru iveta vetâŋa sondo”. Aku Melikisede nde imo Salem lawea nenzi koipu ŋalae tona, aku ŋoa njinde nde duvi mine; “Koipu ŋalae ina uru ivetanzi tamâta simo tava wisinzi pisi nâ”.

³ ŋgua tonŋe ikeno lâ pepa tini ŋananzi Melikisede tina-tama wa timbu wukale wa, ande tia. Aku mine nâ, ŋgua tonŋe ikeno ŋana ne zo tina ipagugua i wa ne zo ŋana imâte kâ wa, ande tia. I nde imo itogo Maro Kindeni Natu mine, ŋana tu i imo patarawânŋa tamâta ikura zo rârâni ku imo nâ.

⁴ Ambo miki ma kalomi ŋgere sondo ŋana Melikisede kâ, ande ma kasama tu i ŋa ŋalae ndo. Kinda timbunda Abraham, ande imo tamâta ŋalae. Andeta Abraham ikai kekeleke arara rârâni munŋa ikai lâ paraŋa ilo, aku iwae mbaliŋa njinde lâ ŋgu saŋao, njineŋga ŋgu taitu ilua Melikisede.

⁵ Kinzi Livai ne vâsa ŋgu uru siveta patarawânŋa tamâta ne wurâta. Aku Mose ne tukunŋa ikeno mine tu, “Miki Isrel tamâta rârâni ma kawae nemi mbaliŋa pwapwataki lâ ŋgu saŋao, aku ŋgu taitu ma kalanzi patarawânŋa tamâta lâ Livai ne vâsa ŋgu, itogo nemi patarawânŋa mine.” Mao nâ, kinzi Isrel tamâta nde simo Livai ne vâsa ŋgu nawalanzi, aku kinzini nde Abraham ne vâsa tona. Andeta kinzi uru mbaliŋa silanzi Livai ne vâsa ŋgu.

⁶ Miki kalomi ŋgere sondo ŋga; Melikisede ŋandai ipânŋa lâ Livai ne vâsa ŋgu. Taitu ikai kekeleke pinde piti lâ Abraham ne mbaliŋa njinde, aku ipai Abraham tu, “Maro Kindeni itu nzâmbe pano.” Aku Abraham nde tamâteni ndaina Maro Kindeni munŋa iveta ne ŋgua pânŋa kuku.

⁷ Kinda tasama tu ambo tamâta tonŋe ma iporo ŋgua kaŋa mine pa tamâta tonŋe, ande i nde tamâta ŋalae, aku i ŋa ipole tamâta njinde ŋa.

⁸ Kinzi patarawânŋa tamâta lâ Livai ne vâsa ŋgu uru sikai patarawânŋa ne mbaliŋa saŋenzi Isrel ŋgu. Andeta kinzi rârâni nde tamâta nâ, kala ma muli simâte. Anŋa Melikisede, ina tamâta njinde ikai mbaliŋa saŋe Abraham, ande Maro Kindeni kawa ŋgua tonŋe ikeno ŋana i ne mateŋa kâ, ande tia.

⁹⁻¹⁰ Lâ zo njinde Abraham ipakâtu kuku Melikisede lâ nzâla, njineŋga mbaliŋa pinde ilua i, ande Abraham timbu Livai ŋandai ipânŋa imo via lâ tâno kulu ŋga.

Taitu kinda ma tasia ngua tu lâ zo njinde, Livai imo Abraham ilo. Mine kala njinde itogo Livai tamwata io ne patarawânga lâ Abraham mbau ilo, nana Abraham ma ilua Melikisede. Andeta Livai ne vâsa ngu nde tamâta nana sikai patarawânga ne mbaliŋa saŋenzi Isrel ngu.

Yesu ina patarawânga tamâta wasaseki, aku i na ipole kinzi patarawânga tamâta muŋgânga rârâni njanzi

¹¹ Singani, kinzi Isrel ngu sikai ngua tukuŋa, aku tukuŋa njinde itula pwataki tu kinzi tamâta lâ Livai ne vâsa ngu ma simo Isrel nenzi patarawânga tamâta. Ayo, miki kalonjo nga. Kinzi patarawânga tamâta lâ Livai ne vâsa ngu nenzi wurâta ikura tu ivetanzi tamâta sipânga ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Mine kala Maro Kindeni iporo tu patarawânga tamâta wasaseki tonje ma muli imâ ipânga, aku patarawânga tamâta wasaseki njinde nandai ipânga lâ Livai ne vâsa lâ Aron ne ngu; i imo itogo Melikisede mine.

¹² Kinda tasama tu ambo patarawânga tamâta nenzi wurâta ma ipalele mine, ande njinde itula pwataki tu ngua tukuŋa kala ipalele mine nâ.

¹³ Maro Kindeni iporo ngua njinde nana patarawânga tamâta wasaseki, ande iporo nana nenda Maro Nalae nâ. Aku Maro Nalae nandai ipânga lâ Livai ne vâsa ngu. Ipânga lâ ngu tonje, aku tamâta tonje lâ ngu njinde muŋga iveta patarawânga tamâta ne wurâta, ande tia ndo.

¹⁴ Kinda tasama tu nenda Maro Nalae ipânga lâ Juda ne vâsa ngu. Andeta Mose nandai iporo tu ngu njinde nenzi tamâta tonje ma imo patarawânga tamâta nga.

¹⁵ Ayo, mine kala nema ngua njine duvi ipânga nia yo lâ. Patarawânga tamâta wasaseki njinde ipânga lâ, aku i imo itogo Melikisede mine.

¹⁶ Ngua tukuŋa iporo tu kinzi tamâta lâ Livai ne vâsa ngu ma siveta patarawânga tamâta ne wurâta, aku nana ngua tukuŋa njinde kâ kinzi uru siveta wurâta ndaina. Anja Maro Nalae nde ikai wurâta njinde lâ nzâla tonje. I ne via ma marumbu tia ndo, aku ne via kaika njinde iveta i ipânga patarawânga tamâta.

¹⁷ Nana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Noko ma kumo patarawânga tamâta mine ku kumo nâ. Noko kumo patarawânga tamâta njanzi, kutogo Melikisede mine”.

¹⁸ Mine nde kinda tasama tu Maro Kindeni izavaru ngua tukuŋa muŋgânga njinde piti lâ, nana tu ngua tukuŋa njinde

ne kaika ikeno nana ivilanzi tamâta kâ, ande tia.

¹⁹ Mose ne tukuŋa njinde ikura tu iveta tamâta tonje ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, ande tia. Mine kala Maro Kindeni itula nzâla ara tonje pa kinda, aku nzâla njinde ipole ngua tukuŋa muŋgânga njinde ndo lâ. Aku nana nzâla njinde kâ, ande kinda takura tu talâ tamo Maro Kindeni tini laiti.

²⁰ Andeta njinde nâ tia; nanayoni Maro Kindeni ipatea Yesu tu ma ipânga patarawânga tamâta, aku lâ zo njinde io tamwata na ipasipa kuku ne ngua pânga njinde. Taitu lâ zo nana tamâta pinde sipânga patarawânga tamâta, ande mâsi mine ipânga tia ndo.

²¹ Mao nâ, Maro Kindeni ipatu i tamwata na, njineŋga iveta Yesu ipânga patarawânga tamâta. Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,
“Nana Maro Nalae aporo mao kanaŋo tu noko ma kumo patarawânga tamâta mine ku kumo nâ. Aku nanenju pateânga njine ma muli ipalele kilo, ande tia ndo.”

²² Mine nde kinda tasama tu Yesu tamwata nde tamâta nana iveta ngua pânga njinde ipânga kanaŋo kâ, aku ngua pânga njinde nde ara ndo, ipole ngua pânga muŋgânga.

²³ Tamâta kambwanenji rârâ sipânga simo patarawânga tamâta, nana tu kinzi rârâni taitu-taitu uru siveta wurâta lee simâte, njineŋga tamâta wasaseki pinde sikai nianzi.

²⁴ Anja Yesu nde imo via mine ku imo nâ. Mine kala tamâta tonje ma ikai i nia nana iveta patarawânga tamâta ne wurâta kâ, ande ma tia.

²⁵ Mine nde lâ zo njine wa zo muli-muli wa, ande i ikura ndo nana iyaut-enzi tamâta piti lâ kondoma ilo, kinzi njinde kalonzi tawana i kala simâ pa Maro Kindeni. Nana tu i uru ikai noŋa papa Maro Kindeni tu ma ivilanzi tamâta njinde. Mao nâ, i uru iveta mine ku imo nâ.

²⁶ Yesu inani patarawânga tamâta nenzi tamâta njanzi, aku ikura ndo nana ivila kinda kâ, nana tu Maro Kindeni ilo ara ndo nana i kâ, aku i ne soki tonje ikeno tia ndo. I imo mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao. Maro Kindeni isuka i kâki kala imo âta njinde pa samba lawea, aku imo piti ndo njanzi kiesaka tamwatanzi.

²⁷ I ne wurâta nandai irerege kuku patarawânga tamâta pinde nenzi tamâta njanzi njinde nenzi wurâta nga. Ikura zo zo kinzi uru siveta patarawânga tonje muŋga nana izavaru warakanzi nenzi kiesaka piti kâ, aku muli, njineŋga siveta patarawânga tonje kilo nana izavaru kinzi tamâta nenzi kiesaka piti. Anja Yesu nde

iveta mine tia. Iveta patarawâña mbwani taitu nâ lâ zo taitu mai nâ, lâ zo njinde ipatarâwa tamwata pa Maro Kindeni.

²⁸ Mose ne ngua tukuña itula nzâla njana tamâta tonje ma ipânnga imo tamâta njalae panzi patarawâña tamâta rârâni, andeta tamâta njinde nenzi kaika njana siveta wurâta njinde kâ, ande tia. Andeta Maro Kindeni ne ngua pâña ipânnga muli, aku ipatu tamwata njana njinennga ipa ngua ipatea i tamwata Natu njana imo patarawâña tamâta nenzi tamâta njalae. Aku i Natu njinde nde ikura ndo njana iveta wurâta njinde sondo, ma iveta mine ku imo nâ.

8

Yesu imo patarawâña tamâta njalae lâ samba lawea

¹ Maka nema ngua njine rârâni ne duvi kala mine; nenda patarawâña tamâta mine imo samba ilo, isaņona lâ Koipu Njalae Maro Kindeni ne saņonâña nia tini pa wia kâ.

² Aku i uru iveta ne wurâta njinde pa Maro Kindeni lâ samba lawea ne luma sapâña. Luma sapâña njinde nde Maro Kindeni ne luma mao. Kinzi tamâta munğa sipa luma njinde lâ mbaunzi, ande tia; Maro Njalae tamwata ipa luma njinde.

³ Kinzi patarawâña tamâta nenzi tamâta njalae ne wurâta nde njana io wisi-ara kie-kie ilâ pa Maro Kindeni kâ, aku ne wurâta nde njana iveta patarawâña kie-kie papa i tona. Mine kala nenda patarawâña tamâta njalae Yesu ne wurâta nde ikeno mine nâ.

⁴ Kinzi patarawâña tamâta rârâ uru soka ngua tukuña muli ku sio patarawâña kie-kie ilâ pa Maro Kindeni. Mine kala, ambo Yesu imo tâno kulu yo, ande i ma imo patarawâña tamâta tia.

⁵ Kinzi patarawâña tamâta njinde uru siveta nenzi wurâta lâ tâno njine ne luma sapâña ilo. Andeta luma sapâña njinde nde itogo tai wa uja nâ, njana tu luma sapâña mao kanano nde ikeno samba ilo. Njana duvi njinde kâ, nanayoni, lâ zo njinde Mose iluku njana ipa pâla sapâña, ande Maro Kindeni ipai tu, “Noko ma kupa pâla sapâña njinde sondo ndo, ikura tai njinde munğa atula pano lâ tuu kulu”.

⁶ Andeta kala njine Yesu imo patarawâña tamâta njalae, aku i ne wurâta nde ara ndo, ipole patarawâña tamâta njinde rârâni nenzi wurâta. Aku Yesu iveta nzâla pa Maro Kindeni tu ma iveta ngua pâña wasaseki kunzi tamâta. Ngua pâña wasaseki njinde tava nde ara ndo, ipole ngua pâña munğâña. Aku lâ ngua pâña wasaseki njinde, ande Maro Kindeni ipa

ngua tu ma iveta kie ara ku ara ndo panzi ne tamâta.

Ngua pâña wasaseki ipole ngua pâña munğâña

⁷ Miki kalomi ngere sondo nga. Ambo ngua pâña munğâña njinde ikura njana ivilanzi tamâta, ande Maro Kindeni ma iveta ngua pâña wasaseki kilo tia.

⁸ Andeta Maro Kindeni ilo tu ne tamâta nenzi vetâña soki-soki ma ipânnga nia yo. Mine kala nia ndoyo iporo mine tu, “Nanja Maro Njalae apatea zo tonje lâ, aku lâ zoni ndaina nanja ma aveta ngua pâña wasaseki kunzi Isrel ngu wa Juda ngu wa.

⁹ Andeta ngua pâña wasaseki njinde ma iregege kuku ngua pâña munğâña nanja aveta kunzi ngu njinde timbunzi, ande tia. Munğani, lâ zo njinde nanja ayautenzi Isrel ngu piti lâ Isip tâno ku akainzi sondo nâ sipile tâno njinde siyâti simâ, ande nanja aveta ngua pâña kunzi. Andeta kinzi njandai sipono muli pa nanenngu ngua pâña njinde nga. Mine kala nanja Maro Njalae apu mulingu panzi.

¹⁰ Taitu muli nga, nanja ma aveta ngua pâña kie mine kunzi Isrel ngu; Nanja Maro Njalae ma anggere nanenngu ngua tukuña rârâni lâ ilonzi kalonzi, ku ma aveta kinzi kalonzi ngere sondo njana ngua tukuña njinde kâ. Nanja ma amo nenzi Maro Kindeni, aku kinzi kala ma simo nanenngu tamâta.

¹¹ Aku lâ zo njinde, tamâta tonje ma ipanananzi ninambwe wukale tavanzi i nuwala kinzi njana nanja Maro Njalae kilalânğu kâ, ande tia. Njana tu tamâta rârâni, kinzi sugorai tamwatanzi wa tamâta njalanjala wa, kinzi rârâni ma sisama nanja kilalânğu.

¹² Njana tu nanja ma azavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi, aku ma kaloņgu ngere kilo njana nenzi vetâña soki-soki kâ, ande tia ndo.”

¹³ Maro Kindeni iporo tu njinde nde ngua pâña wasaseki, aku ngua njinde iveta ngua pâña munğâña ipânnga kelekele singa lâ. Aku kelekele singa uru ikeno zo mbwanambwana nâ, njinennga ma nao tia lâ.

9

Kinzi patarawâña tamâta munğâña uru siveta patarawâña kie tonje

¹ Ngua pâña munğâña njinde itula tukuña pwataki njana tamâta nenzi mâsi njana siwânģi sipanea Maro Kindeni kâ. Aku ngua pâña njinde ne luma sapâña ikeno lâ tâno njine kulu tona.

² Munğa kinzi singunu pâla sapâña tonje imandi. Pâla njinde ne ilo kisiņa

pwataki tonge ikeno pa nao, aku sipatu nia njinde ŋa tu “Nia Sapâŋa”. Kelekele pinde ikeno nia njinde; sinâla ne tukâla wa kâro-kâro wa puroŋa njinde kinzi sio ndue lâ Maro Kindeni nao.

³ Kinzi sisuŋa lalava luandongo tonge, ne matatola ŋalae, itâra lâ “Nia Sapâŋa” njinde ilo pa muli kâ. Aku luma ilo kisiŋa pwataki tonge ikeno lalava matatola njinde muli. Kinzi sipatu nia njinde ŋa tu, “Nia Sapâŋa Ndo”.

⁴ Patarawâŋa nia “gol” tonge ikeno “Nia Sapâŋa Ndo” njinde ilo. Njinde nde nia ŋana simomo mire kuwae ara kâki. Aku ŋgua pâŋa muŋgâŋa ne sopi kala ikeno tona, njinde mira “gol” itura ndo lâ. Aku kâpwa “mana” ne kondo “gol” ikeno lâ sopi njinde ilo, tava timbunda Aron ne tukâla ŋana yokâŋa kâ, tukâla njinde muŋga mata ipâŋga irumba lâ tini. Aku ŋgua pâŋa ne mira rua kala ikeno lâ sopi njinde ilo tona. Njinde nde mira ŋalaŋala njinde Maro Kindeni muŋga iŋgere ne tukuŋa lâ tini.

⁵ Aŋga lâ sopi njinde kulu, ande nia tonge ikeno. Njinde nde nia ŋana Maro Kindeni ma ikai tamâta nenzi kiesaka piti kâ. Aku aŋelo rua tainzi kala simandi lâ sopi njinde kulu tona. Kinzi muŋga sipa tainzi njinde lâ mira “gol”, aku kinzi rua simazazara mbaninzi ŋana sipono sopi njinde kawa kâ. Aŋelo rua njinde nde ŋana situla pwataki tu Maro Kindeni uru imo niani ndaina. Taitu njine maka ma kaporo ŋgua ŋalae koŋa ŋana kelekele njinde kâ, ande tia.

⁶ Kinzi muŋga sio kelekele rârâni njinde ikeno mine, aku ikura zo rârâni kinzi patarawâŋa tamâta uru silâ pâla sapâŋa ilo ŋana siveta nenzi wurâta kâ. Taitu kinzi siveta wurâta lâ “Nia Sapâŋa” njinde nâ; kinzi ŋandai silâ “Nia Sapâŋa Ndo” ilo ŋga.

⁷ Aŋga kinzi patarawâŋa tamâta nenzi tamâta ŋalae, i simbo nâ ikura tu ilâ “Nia Sapâŋa Ndo” ikeno pa muli njinde. I uru iveta mine mbwani taitu nâ ikura mbwera mbwera. Andeta i ŋandai iyoka mbau kaa nâ ilâ pa nia njinde ŋga. I uru ikai see, njineŋga ilâ luma kisiŋa pwataki njinde ilo. Aku i uru ipatarâwa see njinde ŋana izavaru i tamwata ne kiesaka piti lâ tini, aku ŋana izavaru kinzi tamâta nenzi kiesaka piti lâ tininzi tona. Njinde nde kiesaka ndia muŋga siveta, andeta sizizâla tu vetâŋa njinde nde kiesaka.

⁸ Koroani Sapâŋa itula mâsi njinde ne duvi pwataki mine; tâno njine ne luma sapâŋa nde ikeno mo ŋai yo. Mine kala lâ zo njinde, nzâla ŋana tamâta ma silâ samba lawea ne luma sapâŋa ilo njinde, ande ikeno paveâŋa yo.

⁹ Mâsi njinde itula zo kala tamo njine kilala pwataki. Njinde itula pwataki tu lâ zo ndia tamâta siwâŋgi pa Maro Kindeni aku wisi-ara kie-kie tava patarawâŋa kie-kie silua, ande kelekele njinde ikura tu ivetanzi sondo, ande tia. Mine kala kinzi sipasama lâ warakanzi ilonzi kalonzi tu nenzi kiesaka ikeno mo ŋai yo.

¹⁰ Wisi-ara wa patarawâŋa njinde, ande ŋgua tukuŋa ne kelekele nâ ŋana tamâta nenzi kâŋa-nuŋa tava mâsi kie-kie siveta ŋana izavaru muso piti lâ tininzi. Ŋgua tukuŋa njinde nde ŋana karaenda ne kelekele nâ, aku Maro Kindeni muŋgani ipatea tu tamâta ma sipaveta kuku ŋgua tukuŋa njinde lee, ikura lâ zo njinde i ma itula nzâla wasaseki.

Kirisi ipatarâwa i tamwata see

¹¹ Andeta Kirisi nde ipâŋga lâ, kala imo patarawâŋa tamâta ŋalae ŋana zo njine ne vetâŋa ara kâ. I uru iveta wurâta lâ samba ne luma sapâŋa ara njinde ilo, ŋana ivila kindi kâ. Luma sapâŋa njinde nde sondo ndo, ipole tâno njine ne luma sapâŋa. Kinzi tamâta muŋga sipa luma sapâŋa njinde lâ mbalaunzi, ande tia, ŋana tu luma njinde ŋandai tâno njine ne kelekele ŋga.

¹² Kirisi nde ilâ samba ne luma sapâŋa njinde ilo mbwani taitu nâ. Andeta lâ zo njinde i ŋandai ikai “meme” seenzi wa bulmakao seenzi ku iveta ne patarawâŋa ŋga. Ipatarâwa i tamwata see nâ ŋana iyaute kindi piti lâ kondoma ilo, ŋana ma tamo ara mine ku tamo nâ.

¹³ Ambo tamâta tonge iveta soki, aku tukuŋa itula pwataki tu vetâŋa njinde iveta muso papa i lâ Maro Kindeni nao, ande patarawâŋa tamâta ma iveta mâsi pinde ŋana izavaru muso njinde piti kâ. I ma ikai “meme” seenzi wa bulmakao seenzi wa, ku ma itapila see njinde lâ tamâta njinde tini. Aku i ma imomo bulmakao natu tonge lâ yâa kulu, njineŋga ma ilinji yâa njinde ne kâa lâ tamâta njinde tini tona.

¹⁴ Aŋga Kirisi see nde ivila kindi ŋalae tina, aku njine ipole patarawâŋa tamâta nenzi mâsi njinde ndo lâ. Koroani Sapâŋa imo via ku imo nâ, aku ina isuka Kirisi ŋana ipatarâwa tamwata lâ kâi popole tini. Lâ zo ŋana Kirisi ipatarâwa tamwata pa Maro Kindeni, ande kiesaka tonge ikeno i tini tia ndo. Muŋga, kindi tamo tava ilonda malia ndo, ŋana tu ŋgua tukuŋa itula pwataki tu Maro Kindeni ma imora nenda vetâŋa soki, aku ma iŋara kindi piti lâ i nao. Andeta Kirisi ne patarawâŋa ara njinde iveta kindi tamo sondo ndo lâ Maro Kindeni Via Tamwata nao. Mine kala kindi takura tu taveta wurâta sondo papa i.

Kirisi see ikai nzâla piti pa ngua pânja wasaseki tu imâ

¹⁵ Yesu Kirisi see iveta kinda tapânjga ilonda mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao. Mine kala Kirisi ikai nzâla piti pa ngua pânja wasaseki kâ. Aku i ne mateja njinde ikonzi tamâta piti ku izavaru nenzi kiesaka piti lâ tininzi, kiesaka njinde siveta lâ ngua pânja mungânga ne zo. Mine nde tamâta ea kinzi siloŋo Maro Kindeni ne sarawânga ku sipono muli papa i, ande kinzi njinde rârâni sikura tu sikai via mao njinde Maro Kindeni muŋga ipa ngua tu ma ilanzi, ma simo ara mine ku simo nâ.

¹⁶ Ambo tamâta tonje isama tu i ma muli imâte, aku itu itula ngua pwataki njana tamâta ea ma ikai ne mbaliŋa kâ, ande i ma ingere ngua njinde lâ pepa tini, itogo ngua pânja mine. Ambo i natu itu ikai kelekele njinde tama muŋga ipatea papa, ande i ma itula pwataki panzi tamâta njalaŋala tu i tama nde imâte lâ. Njineŋga kinzi ma sisâu pa natu njinde njana ma imâ ikai tama ne mbaliŋa njinde kâ.

¹⁷ Ambo i tama njinde nde imâte tia yo, ande i ne ngua pânja njinde nde itogo kelekele kaa nâ. Andeta lâ zo njana imâte kâ, ande lâ zoni ndaina ne ngua pânja njinde ma ipânjga kanaŋo.

¹⁸ Aku kinzi patarawânga tamâta kala uru siveta mâsi kie taituni. Kinzi uru sipunzi simbi simâte, njineŋga sipaliŋi simbi seenzi njana iveta ngua pânja muŋgânga njinde ipânjga kanaŋo kâ.

¹⁹ Nia ndoyo, Mose itula tukuŋa rârâni pwataki panzi tamâta rârâni. Iveta mine lâ, njineŋga ikai bulmakao seenzi wa “meme” seenzi wa, aku igema tava lââ vâra-vâra. Njineŋga ikai kâi “hisop” laka kiri-kiri pinde, muŋga sipa kaika lâ wâlo njini. Kinzi muŋga siveta wâlo njini njinde lâ lama pwau. Njineŋga Mose ipatuku laka njinde ndue see ilo, aku ikai kâki itapala see tini-tini lâ ngua tukuŋa ne pepa tini. Aku itapala see njinde lâ tamâta rârâni tininzi mine nâ.

²⁰ Mose iveta mâsi mine, aku iporo mine tu, “Muŋga Maro Kindeni iporo ngua kaika tu miki ma kaponu muli papa i ne ngua pânja. Aku see njine nde njana iveta ngua pânja njinde ipânjga kanaŋo kâ.”

²¹ Aku Mose kala iveta mâsi kie taituni nâ, ku itapala see njinde lâ pâla sapânja tini. Aku itapala lâ kelekele rârâni ikeno luma njinde ilo tona.

²² Mao nâ, ngua tukuŋa itula pwataki tu see nâ ikura njana iveta kelekele rârâ njinde sipânjga mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Ambo see ma imaliŋi tia, ande Maro Kindeni ma izavaru tamâta nenzi kiesaka piti lâ tininzi, ande tia.

Kirisi ipatarâwa i tamwata njana izavaru nenda kiesaka piti kâ

²³ Mose itapala see mine njana iveta kelekele kaa njinde ipânjga mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Andeta pâla sapânja ne kelekele njinde rârâni nde itogo uŋa nâ, anjga kelekele mao nde ikeno samba ilo. Aku mâsi njana iveta samba ne kelekele mao tu ipânjga mbâra-mbâra kâ, ande mâsi tonje. Aku mâsi njinde ne patarawânga nde ara pâta, ipole patarawânga kie-kie rârâni siveta lâ simbi tini.

²⁴ Kinzi tamâta sipa tâno njine ne luma sapânja njinde lâ mbalaunzi, aku luma sapânja njinde nde itogo Maro Kindeni ne luma sapânja mao ne uŋa nâ. Andeta Kirisi njandai ilâ tâno njine ne luma sapânja njinde ilo njana iveta ne patarawânga nja. Ikâki ilâ samba ilo, kala njine imandi Maro Kindeni nao iveta wurâta njana ivila kinda kâ.

²⁵ Ikura mbwera mbwera, patarawânga tamâta nenzi tamâta njalae uru ikai simbi seenzi nâ ilâ pa luma sapânja ne “Nia Sapânja Ndo”. I uru iveta mine mbwani taitu nâ ikura mbwera mbwera njana iveta patarawânga kâ. Anjga Kirisi nde iveta mine tia. I ilâ samba ilo, andeta i njandai ipatarâwa tamwata mbwani rârâ njga.

²⁶ Nia ndoyo, lâ zo njinde Maro Kindeni ipulia tâno ipânjga lâ, aku imâ lee ipânjga lâ zo njine, ambo Kirisi ma ipatarâwa tamwata mbwani rârâ, ande njinde ma itogo ikai nâna mbwani rârâ tona. Andeta tia. Kala njine tâno ne zo laiti njana marumbu kâ, aku Kirisi ipânjga mbwani taitu nâ lâ tâno kulu njana ipatarâwa tamwata pa Maro Kindeni. I ne patarawânga njinde izavaru kiesaka piti lâ tamâta tininzi marumbu lâ, aku i ma iveta mine kilo tia ku tia ndo.

²⁷ Maro Kindeni ipatea tu kinda tamâta rârâni taitu-taitu ma tamâte mbwaninda taitu mai nâ, aku muli, njineŋga kinda rârâni ma tamandi lâ i ne ngua nia.

²⁸ Aku Kirisi kala mine nâ ipatarâwa tamwata pa Maro Kindeni mbwani taitu nâ njana izavaru tamâta rârâ nenzi kiesaka piti kâ. Aku muli i ma itaulo imâ ipânjga kilo. Taitu lâ zo muli njinde, ande i ma imâ njana izavaru kiesaka piti kilo kâ, ande tia. I ma imâ njana iyautenzi tamâta piti kâ, kinzi njinde uru simo sio tininzi njana i kâ. Aku i ma via mao ilanzi.

10

Patarawânga mungânga ikura tu izavaru kiesaka piti kâ, ande tia

¹ Mose ne ngua tukuŋa nde itogo uŋa nâ njana kelekele ara njinde ma muli ipânjga.

Andeta ngua tukuŋa njinde njandai itula kekelele mao njinde ipânnga nia yo. Kinzi tamâta uru siveta ngua tukuŋa njinde ne patarawâŋa lâ mâsi kie taituni ikura mbwera mbwera. Mine nde kinda tasama tu tamâta ea imâ pa Maro Kindeni jana iveta ngua tukuŋa ne patarawâŋa kê, ande patarawâŋa njinde ikura tu iveta tamâta njinde ipânnga sondo lâ Maro Kindeni nao, ande tia ndo.

² Ambo ngua tukuŋa njinde ma ikura tu ivetanzi tamâta njinde sipânnga sondo lâ Maro Kindeni nao, ande kinzi ma ilonzi malia kilo jana nenzi kiesaka kê, ande tia. Ambo mine, ande kinzi ma siveta patarawâŋa tonje kilo tia.

³ Andeta tia. Ikura mbwera mbwera, patarawâŋa njinde uru iveta nenzi kalonjere ipânnga kilo jana nenzi kiesaka kê,

⁴ jana tu bulmakao seenzi wa "meme" seenzi wa ikura jana izavaru tamâta nenzi kiesaka piti kê, ande tia ndo.

⁵ Mine kala lâ zo njinde Kirisi imâ ipânnga tâno kulu, ande iporo pa Maro Kindeni mine tu,

"Noko tini pwâka jana simbi wa kâpwa kie-kie njinde kinzi tamâta uru sipatarâwa pano. Andeta noko kupatea tu naŋa ma apânnga tamâta.

⁶ Kinzi tamâta uru simomonzi simbi lâ yââ kulu, aku siveta patarawâŋa kie-kie jana izavaru nenzi kiesaka piti kê. Taitu noko kundeka jana vetâŋa mine kê, ande tia."

⁷ Aku Kirisi kala iporo ngua tonje kilo mine tu,

"Maro Kindeni, naŋa warakânngu amo ŋai mbo. Naŋa amâ apânnga lâ, aku naŋa ma aveta vetâŋa ndia noko kupatea pa naŋa njinde, ikura ngua kinzi ngua-tulânnga tamâta singere lâ pepa tini mine."

⁸ Miki kalomi ngere sondo nga. Lâ zo njinde, tukuŋa ikeno tu tamâta ma siveta patarawâŋa kie-kie mine. Andeta Kirisi iporo ngua pa Maro Kindeni mine tu, "Noko tini pwâka jana simbi wa kâpwa kie-kie kinzi tamâta uru sipatarâwa pano, aku noko tini pwâka jana simbi kinzi simomo lâ yââ kulu, wa patarawâŋa kie-kie jana izavaru kiesaka kê wa. Noko kundeka jana kekelele rârâni njinde kê, ande tia."

⁹ Njineŋga Kirisi iporo mine tu, "Maro Kindeni, naŋa warakânngu amo ŋai mbo, aku naŋa ma aveta vetâŋa ndia noko kupatea pa naŋa njinde." Mine kala Maro Kindeni ikai patarawâŋa muŋgânnga njinde piti lâ, ku iveta Kirisi ne patarawâŋa ipânnga kanaanjo.

¹⁰ Yesu Kirisi iveta ikura Maro Kindeni ne pateânnga mine, aku io tamwata karae ilâ itogo patarawâŋa mine mbwani taitu

mai nâ. Aku i ne patarawâŋa njinde nde izavaru kiesaka ne muso piti ndo lâ kinda rârâni ilonda kalonda.

Kirisi ne patarawâŋa ikura ndo jana izavaru kiesaka piti kê

¹¹ Kinzi patarawâŋa tamâta uru siveta nenzi wurâta ikura zo zo, aku siveta patarawâŋa lâ mâsi kie taituni mbwaninzi rârâ njinde. Taitu patarawâŋa mine ikura jana izavaru kiesaka piti kê, ande tia ndo.

¹² Anja Kirisi, ina patarawâŋa tamâta mao, ande iveta ne patarawâŋa mbwani taitu nâ lâ zo taitu, aku patarawâŋa taitu njinde nde jana izavaru kiesaka piti ikura zo rârâni. Iveta mine lâ, njineŋga isanjoŋa Maro Kindeni tini pa wia kê.

¹³ Kala njine imo niani ndaina ku io tini jana Maro Kindeni ne zo jana ionzi ne kazânnga tamâta simo i kalo kê.

¹⁴ Mine kala jana i ne patarawâŋa taitu njinde kê, ande ivetanzi tamâta pinde simo sondo ndo, kinzi njinde Maro Kindeni izavaru kiesaka ne muso piti lâ ilonzi kala sipono muli sondo pa i. Aku kinzi ma simo ara mine ku simo nâ.

¹⁵ Aku Koroani Sapânnga kala itula ngua pwataki pa kinda lâ ngua-tulânnga tamâta Jeremaia kawa mine nâ. Iporo ngua mine tu,

¹⁶ "Maro Nalae kawa ngua ikeno mine; 'Muli nga, naŋa ma aveta ngua pânnga kie mine kunzi: naŋa Maro Nalae ma angere nanenngu ngua tukuŋa rârâni lâ ilonzi kalonzi, ku ma aveta kinzi kalonzi ngere sondo jana tukuŋa njinde kê.'"

¹⁷ Njineŋga Koroani Sapânnga isenŋe ngua tonje kilo mine tu,

"Naŋa ma kalonngu ngere kilo jana nenzi kiesaka wa nenzi vetâŋa soki-soki wa, ande tia ndo."

¹⁸ Maro Kindeni izavaru kiesaka wa vetâŋa soki-soki njinde piti lâ tininda marumbu lâ. Mine kala wurâta ikeno panzi tamâta tu ma siveta patarawâŋa kilo jana izavaru kiesaka piti kê, ande tia.

Ara jana kinda ma kalonda tawana sondo, aku talâ tamo Maro Kindeni tini laiti

¹⁹ Ninggu-nambwe wukale, Yesu ipalinji i tamwata see jana izavaru nenda kiesaka piti kê. Mine kala lâ zo ndia kinda takai noŋa pa Maro Kindeni, ande kinda takura jana talâ tamo "Nia Sapânnga Ndo" njinde ikeno i ne luma ilo, aku sâ tonje ikura tu ipono nzâla pa kinda kê, ande tia.

²⁰ Yesu imâte lâ, njineŋga imandi imo via kilo, aku njinde itogo ikai luma sapânnga ne lalava matatola njinde piti lâ. Aku i ne vetâŋa njinde iveta nzâla wasaseki pa kinda jana talâ tamo Maro Kindeni tini laiti.

²¹ Kinda nenda patarawâña tamâta ñalae imo, aku i uru ikatona samba ne luma sapâña.

²² Mine kala lâ zo ndia kinda ilonda tu talâ tamo Maro Kindeni tini laiti, ande ara ñana nenda kalo-tawana ma ikeno sonde papa i, aku ara ñana ma tapile mâsi ñana ilonda rua-rua kâ. Muñga kinda ilonda malia ñana nenda kiesaka kâ, andeta i izavaru malia ñinde piti lâ ilonda kalonda lâ. Aku ikai lââ ara ndo ku ipua tininda, kala kinda tapânga mbâra-mbâra ndo lâ i nao.

²³ Kinda uru tatula nenda kalo-tawana pwataki panzi tamâta, aku taporo ñana vetâña ara ñinde kinda tao tininda pa Maro Kindeni tu ma iveta pa kinda. Aku kinda tasama tu Maro Kindeni uru iveta vetâña rârâni i muñga ipambwâre tu ma iveta ñinde. Mine nde ara ñana kinda ma kalonda tawana kaika ku tao tininda mine ku tamo nâ.

²⁴ Aku ara ñana kinda rârâni taitu-taitu ma kalonda ngere tona ñana vetâña pinde kinda ma taveta ñana ipaño ninda-nambwe ilonzi kalonzi, ñana kinzi ma tininzi mwasa panzi tininzi pinde ku siveta kenzi ara panzi.

²⁵ Tamâta pinde nde sipile mâsi ñana simâ taitu sipasau kunzi ninzi-nambwe kalo-tawana tamâta, aku ñinde nde ara tia ndo. Miki kasama tu Maro Ñalae ne zo nde imâ ipânga laiti lâ. Mine nde ara ñana kinda taitu-taitu ma taveta wurâta kaika ñana tapu tini kaika panzi nawalânda pinde.

Kinda ma tapu mulinda pa Maro Kindeni Natu ndimo

²⁶ Miki kaloño ñga; ambo tamâta tonje ilonjo pâri ara mao ñana Yesu Kirisi kâ, aku ipono muli papa, andeta muli ñga i tamwata ilo pateo tu ma ipaveta kuku kiesaka ne vetâña kulo, ande patarawâña tonje ikeno ñana izavaru tamâta ñinde ne kiesaka piti kâ, ande tia.

²⁷ Nzâla taitu nâ ikeno papa tamâta mine. I ma iruru ndo, aku ma indaño Maro Kindeni ne zo ñana ipare nia panzi tamâta kâ. Zo ñalae ñinde nde imâ ipânga laiti lâ, aku lâ zo ñinde yââ mela-mela kaika ñinde ma ikananzi Maro Kindeni ne kazâña tamâta.

²⁸ Kinda tasama ñine; muñga, ambo tamâta tonje ilaño ipole Mose ne tukuña, aku tamâta rua wa ñato simora i ne vetâña soki ñinde ku situla pwataki lâ, ande kinzi tamâta ñalajala ma siera tamâta ñinde tia ndo. Kinzi ma sipu i pâta imâte.

²⁹ Miki kalomi ngere sonde ñga. Ambo vetâña kie mine ipânga panzi tamâta ñinde silaño sipole Mose ne ñgua tukuña,

ande vetâña kie mana ma ipânga pa tamâta ipu muli pa Maro Kindeni Natu, a? Opopo, tamâta ñinde ma ikai nâna ñalae tina, ñana tu Yesu Kirisi ipalini tamwata see ñana ikai ñgua pâña wasaseki ne nzâla piti, aku i see ñinde izavaru kiesaka ne muso piti lâ tamâta ñinde ilo. Andeta tamâta ñinde ne vetâña iveta Yesu see ñinde ipânga itogo kelekele sugorai nâ mine. Aku ñinde itogo tamâta ñinde iporo ñgua pavaligiña pa Koroani Sapâña, ina wisi-wisi warika.

³⁰ Kinda tasama Maro Kindeni kilala, ina muñga iporo mine tu, “Ñana warakângu akatona pareña-nia. Ñana warakângu nâ ma akatu tamâta nenzi vetâña soki panzi.” Aku i kala iporo ñgua tonje kilo mine tu, “Maro Ñalae simbo nâ ma imandi lâ ñgua nia ku ma itunzi ne tamâta sonde ñana nenzi vetâña kâ.”

³¹ Ambo Maro Kindeni Via Tamwata ma ikai kazâña pa tamâta tonje, ande tamâta ñinde ma iruru pâta kanaño.

Kinda ma tamandi kaika ñana nenda kalo-tawana kâ

³² Mine nde ara ñana miki ma kalomi ngere sonde ñana zo muñgâña kâ. Lâ zo ñinde, miki nemi kalo-tawana ikeno pa Yesu Kirisi, aku Maro Kindeni ne sinâla uru isinalami. Andeta tamâta pinde ilonzi sakamao ñana nemi kalo-tawana kâ kala siveta kenzi sakamao pami, aku miki kakai nâna ñalae tina. Andeta miki kamandi kaika lâ, aku malia ñinde ñandai ipolemi ñga.

³³ Zo pinde kinzi sio miki warakami kamandi lâ tamâta naonzi, ñineña siporo ñgua pavaligiña pami wa siveta vetâña soki pami wa. Anga zo pinde siveta kenzi mine nâ panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta pinde, aku miki kamandi ñana kasukanzi nawalami ñinde kâ.

³⁴ Anga zo pinde kinzi sionzi nawalami pinde simo luma sakamao ilo, aku lâ zo ñinde miki kalomi sukâña ku ilomi malia ñananzi nawalami ñinde. Aku lâ zo pinde tamâta pinde sitapa nemi mbaliña rârâni sañemi. Andeta lâ zo ñinde miki ilomi ara ku kandeka nâ, ñana tu miki kasama ñine; nemi mbaliña mao nde keno mo ñai yo. Mbaliña ñinde nde ara ndo ku ipole tâno ñine ne kelekele, ñana tu mbaliña ñinde ma nao tia kâ, ande tia. Ñinde ma ikeno mine ku imo nâ.

³⁵ Mine nde ara ñana miki ma kalomi ngere sonde ñana vetâña arara ñinde miki muñga kaveta. Miki ma kapile nemi kalo-tawana ndimo. Ambo nemi kalo-tawana ma ikeno kaika, ande muli miki ma kakai kulu ñalae tina.

³⁶ Ara ɲana miki ma kamandi kaika, ikura Maro Kindeni ne pateɲɲa mine. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ma iveta kie ara pami, ikura muɲga ipa ɲgua tu ma iveta mine.

³⁷ Maro Kindeni kawa ɲgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“ Zo laiti lâ ɲana i ma imâ kâ. I ma imâ ipɲɲga walele nâ.

³⁸ Aku tamâta ea kinzi uru siveta ikura nanenɲu pateɲɲa mine, ande kinzi ɲinde ma simo nanenɲu tamâta. Kinzi ma kalonzi tawana naɲa, aku ɲana duvi ɲinde kâ kinzi ma simo vianzi nâ. Taitu kalonjo ɲga; ambo tamâta tonɲe ma ipile ne kalo-tawana, ande naɲa ma ilonɲu ara papa i, ande tia.”

³⁹ Taitu kinda ɲandai tamâta ɲana tapile nenda kalo-tawana kala tasânda zavaruɲa kulu ɲga. Kinda nenda kalo-tawana ikeno kaika lâ, kala takai via mao ɲinde marumbu lâ.

11

Kalo-tawana mao nde kilala mine

¹ Ambo tamâta tonɲe ne kalo-tawana ikeno mao pa Maro Kindeni, ande i ma isama mine; muɲgani Maro Kindeni ipa ɲgua tu ma iveta vetɲa ara pa kinda, aku i ma iveta vetɲani ndaina rârâni ipɲɲga. Kinda uru tao tininda ɲana i tu ma iveta mine. Kinda ɲandai tamora vetɲa ɲinde kanaanjo pwataki lâ matânda ɲga, taitu tasama tu sâ tonɲe ikura tu ipono nzâla ɲana vetɲa ɲinde kâ, ande tia ndo.

² Nia ndoyo, timbunda pinde nenzi kalo-tawana ikeno mine nâ pa Maro Kindeni. Mine kala i ilo ara ndo panzi tamâta ɲinde.

³ Kinda kalonda tawana Maro Kindeni. Mine nde kinda tasama tu nia ndoyo i iporo ɲgua, aku i kawa ɲgua ɲinde ipu-lianzi samba tava tâno sipɲɲga lâ. Ikai kelekele pinde kinda takura tu tamora lâ matânda tia, aku iveta kelekele rârâni ɲine uru tamora lâ matânda.

Abel, Enoko aɲga Noa, kinzi ɲato nenzi kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni

⁴ Nia ndoyo, kinda timbunda Abel i kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala iveta patarawɲa papa i, aku Maro Kindeni ilo ara papa Abel ne patarawɲa ɲinde. Aɲga i tua Kein ne patarawɲa, ande Maro Kindeni tini pwâka ɲana. Abel ne kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni, aku ɲana duvi ɲinde kâ ipɲɲga tamâta ara ndo lâ Maro Kindeni nao. Maro Kindeni tamwata ilo ara nâ papa Abel ne patarawɲa rârâni. Abel nde imâte lâ, andeta i ne kalo-tawana ɲinde uru ipanana kinda ikura zo rârâni.

⁵ Aku kinda timbunda Enoko, i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala Maro Kindeni ikai ilâ samba ilo, lâ zo ɲinde Enoko imo via yo. Kinzi tamâta siroto ɲana Enoko lee, andeta simora i nao tia, ɲana tu Maro Kindeni ikai i piti lâ tâno kulu lâ. Aku Maro Kindeni kawa ɲgua ikeno lâ pepa tini mine tu, lâ zo ɲinde ikai Enoko ikâki ilâ samba ilo tia yo yo, ande Enoko ne vetɲa nde ara ndo lâ i nao.

⁶ Ambo tamâta tonɲe ne kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni tia, ande Maro Kindeni ma ilo ara pa tamâta ɲinde, ande tia ndo. Tamâta ea itu ma ilâ imo Maro Kindeni tini laiti, ande nzâla ikeno mine; i ma kalo tawana tu Maro Kindeni imo, aku i uru iveta kie ara nâ panzi tamâta ea siroto ɲalae ɲana i tamwata kâ.

⁷ Aku kinda timbunda Noa, i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala Maro Kindeni itu ɲgua kaika papa ɲana malia tonɲe ma muli ipɲɲga. Mâsi ɲinde ipɲɲga pa Noa tia yo, andeta imege ɲana Maro Kindeni kawa ɲgua kâ, kala ipa wɲɲga ɲalae tonɲe. ɲineɲga Noa tavanzi i kaiwa-natu rârâni silâ wɲɲga ɲinde ilo, aku simo ara nâ, sipayaula tia. Noa ne kalo-tawana ɲinde itula pwataki tu tâno tamâta rârâni nde kiesaka tamwatanzi. Noa ne kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni, aku ɲana kalo-tawana ɲinde kâ ipɲɲga tamâta ara lâ Maro Kindeni nao, itogonzi tamâta rârâni uru kalonzi tawana Maro Kindeni mine.

Abraham ne kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni

⁸ Aku kinda timbunda Abraham, i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala lâ zo ɲinde Maro Kindeni isarawa i, ande Abraham ipono muli pa ɲgua ɲinde. Ipile ne lawea, aku iyoka ilâ pa tâno tonɲe Maro Kindeni ipa ɲgua tu ma muli ilua i itogo i tamwata ne tâno mine. Abraham nde izizâla tu i ma ilâ pa nia ndia, taitu i kalo tawana nâ kala ilâ.

⁹ Abraham ne kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni. Mine kala ilâ imo tâno ɲinde Maro Kindeni muɲga ipatea papa, aku imo tâno ɲinde itogo tamâta lombo mwasina. I uru imo pâla nâ ilo, aku muli, i natu Isaka tava Isaka natu Yakopu, kinzi rua kala simo pâla nâ ilo mine nâ. Maro Kindeni ne ɲgua pâɲa itula pwataki tu i ma tâno ɲinde ilua Abraham ne vâsa kinzi tona.

¹⁰ Abraham imo itogo tamâta lombo mine, andeta i ilo ara nâ, ɲana tu io tini ɲana zo ɲinde i ma ilâ ipɲɲga lâ lawea kaika ɲinde Maro Kindeni tamwata ipatea tu ma iveta, ɲineɲga ipa kâki lâ ikeno.

¹¹ Aku Abraham kaiwa Sara kala kalo tawana Maro Kindeni. I nde koŋa lâ, aku i ninŋa ndo lâ. Andeta Maro Kindeni muŋgani ipa ŋgua tu Abraham ma ipulianzi vâsa rârà, aku Sara isama tu Maro Kindeni ne ŋgua pâŋa râràni ma ipâŋga kanaŋo. Sara i kalo tawana Maro Kindeni, aku ŋana duvi ŋinde kâ Maro Kindeni iveta i tu ikura ŋana ipulianzi ne vâsa, kala Abraham kuku Sara rua natunzi ipâŋga lâ.

¹² Mao nâ, Abraham ne vâsa tonŋe tia, aku i koŋa lâ, ne zo laiti ŋana imâte kâ. Ninenŋa i ne vâsa sipâŋga kambwanŋenzi. Kinzi kambwanŋenzi ŋalae tina, itogo pitu simo samba tini wa paulo ikeno sâwa mine.

¹³ Kinda timbunda ŋinde nenzi kalotawana ikeno mine pa Maro Kindeni lee, ŋinenŋa simâte lâ. Lâ zo ŋinde kinzi simo vianzi lâ tâno kulu, ande Maro Kindeni ne ŋgua pâŋa ŋinde ŋandai ipâŋga kanaŋo panzi ŋga. ŋinde itogo matanzi silea ilâ pa ŋgua pâŋa ŋinde kanaŋo, andeta kanaŋo ŋinde ikeno malawae ndo ŋananzi. Aku kinzi sindeka nâ ŋana simora ŋgua pâŋa ŋinde kanaŋo. Kinzi siporo tu, "Maka nde kamo malawae ndo ŋana nema tâno mao ŋinde kâ. Maka kamo tâno ŋine katogonzi tamâta lombo mine." Kinzi siporo ŋgua kaja mine, andeta mainzi tia.

¹⁴ Tamâta ea kinzi siporo ŋgua kaja mine, ande ŋgua ŋinde itula pwataki tu kinzi uru sio tininzi ŋana zo muli ŋinde kinzi ma sikai warakanzi nenzi tâno mao.

¹⁵ Ambo kinzi ma ilonzi tu sitaulo silâ pa tâno sinŋa muŋga sipile ŋinde, ande nzâla ikeno.

¹⁶ Taitu kinzi ilonzi tu sitaulo silâ pa nenzi tâno sinŋa ŋinde, ande tia. Kinzi ilonzi ndo tu ma sikai tâno ŋinde ikeno samba ilo, aku tâno ŋinde nde ara ndo, ipole tâno sinŋa ŋinde. Kinzi tamâta ŋinde uru siporo pa Maro Kindeni mine tu, "Noko nde maka nema Maro Kindeni", aku i mai ŋana nenzi ŋgua ŋinde kâ ande tia, ŋana tu iveta lawea tonŋe panzi lâ, ŋana ma silâ simo ŋinde.

¹⁷⁻¹⁸ Abraham i kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala lâ zo ŋinde Maro Kindeni ikai samâŋa papa ku ipai tu, "Noko ma kupu noko natu taituni Isaka pâta imâte, itogo patarawâŋa pa nana mine", ande Abraham imandi ŋana ipono muli pa Maro Kindeni kawa ŋgua ŋinde kâ. Muŋgani Maro Kindeni ipa ŋgua kuku Abraham ku ipai tu, "Noko ne vâsa ŋinde râràni ma sipâŋga lâ Isaka natu-timbu nâ". Andeta Abraham ne kalo-tawana

igagati i ilo, kala imandi ŋana ipu natuni ndaina pâta imâte kâ.

¹⁹ I ilo patewa tu ambo Isaka ma imâte, ande Maro Kindeni ikura ŋana ipaŋo i imo via kilo. Mine kala kinza takura ŋana tasia ŋgua mine tu, "Abraham ikai natu taulo imâ kilo lâ mateŋa nianzi."

Isaka, Yakopu aŋga Yosepe, kinzi ŋato nenzi kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni

²⁰ Aku kinda timbunda Isaka, i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala itu nzâmbe panzi i natu Yakopu ku Iso rua, ŋana vetâŋa ndia ma muli ipâŋga panzi rua kâ.

²¹ Aku Yakopu i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala imo lee zo laiti ŋana imâte kâ, ŋinenŋa itu nzâmbe panzi i natu Yosepe natu tamâne rua. I imarerea ne tukâla ŋana yokâŋa kâ tini, aku ipanea Maro Kindeni.

²² Aku Yakopu natu Yosepe, i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala imo lee ne zo laiti ŋana imâte kâ, ŋinenŋa itula ŋgua pwataki ŋana zo muli ŋinde Isrel ŋgu ma sipile Isip tâno ku siyâti silâ. Aku iporo ŋgua tukuŋa panzi tu lâ zo ndia kinzi ma sipile Isip tâno, ande kinzi ma sikai i tuka iyoka kunzi silâ, ŋinenŋa ma sikea lâ tâno tonŋe.

Mose ne kalo-tawana ikeno pa Maro Kindeni

²³ Aku kinda timbunda Mose tina-tama, kinzi rua kala kalonzi tawana Maro Kindeni. Mine kala lâ zo ŋinde Mose tina ipagugua ipâŋga lâ, ande tina-tama rua sivea i ikura nzimona ŋato lâ. Kinzi rua simora i tu lâlu ara ndo, aku ŋandai siruru ŋana sitoto Isip ŋgu nenzi koipu ŋalae ne ŋgua. *

²⁴ Aku Mose, i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala lâ zo ŋinde itumbu ipâŋga ŋalae lâ, ande i tini pwâka tu kinzi ma sipatu i ŋa tu, "Isip nenzi Koipu ŋalae timbu".

²⁵ I ilo patewa tu ambo i ma ikale malia kunzi Maro Kindeni ne ŋgu, ande ŋinde ma ara. Isama tu kiesaka ne ndekâŋa uru ikeno ikura zo mbwana-mbwana nâ, aku i tini pwâka tu ipono muli pa kiesaka ne vetâŋa kâ.

²⁶ I kalo tawana tu Maro Kindeni ma muli isupwa Kirisi imâ, aku i kalo ŋgere tona ŋana kulu ara ŋinde Maro Kindeni ma muli ilua i tamwata. Mine kala i ilo patewa tu ambo i ma ikai marjeti ŋana i ne kalo-tawana ŋinde kâ, ande ŋinde ma ara ndo, ipole mbaliŋa wa sinŋâra arara râràni ikeno lâ Isip tâno ŋinde.

* **11:23** 23 Isip nenzi koipu ŋalae ne tukuŋa kaika ikeno mine; ambo Isrel ŋgu taine tonŋe ma ipagugua natu ipâŋga, ambo tu tamâne, ande ma sipu pâta imâte.

²⁷ Mose i kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala lâ zo njinde ipile Isip tâno ku ilâ, ande iruru njana Isip nenzi koipu njalae ne wisi-nâna kâ, ande tia. Njinde itogo Mose mata imora Maro Kindeni, inani uru imo paveâna nâ njana kinda tamâta. Mine kala ipono muli sondo pa nzâla njinde Maro Kindeni ipatea papa.

²⁸ Mose i kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala ipaño Isrel ngu nenzi ilo-kalo njana ma sika kânga-nuja, njinejga ma sivala “lama” seenzi lâ nenzi luma taitu-taitu ne nzâla tini. Isama tu ambo ma siveta mine, ande anelo njana ipunzi lâlu tamâne nzâla-kulu kâ ma injenge njanani Isrel nenzi lâlu tamâne nzâla-kulu.

Kinzi Isrel ngu timbunzi rârâ nenzi kalo-tawana kala ikeno kaika mine nâ

²⁹ Pa zo njinde, kinzi Isrel ngu tamâta kala kalonzi tawana Maro Kindeni. Mine kala kinzi soka mâsa-mâsa simbwaliu Tâi Njini silâ. Taitu lâ zo njana Isip nenzi zugu tamâta sitogo tu soka Isrel ngu mulinzi simâ, ande tâi ipatukunzi rârâni simbwatuke kala sipamateteu marumbu lâ.

³⁰ Kinzi Isrel tamâta kalonzi tawana Maro Kindeni. Mine kala zo tonje kinzi soka silâ sinje Jeriko lawea ne ngumbi njalae ikura kari lima kanaño rua lâ. Njinejga ngumbi njinde nde iyauru bururu ndue.

³¹ Aku Rahap, ina munja imo nzâla taine, ande i kala kalo tawana Maro Kindeni. Mine kala isukanzi Isrel tamâta rua njinde munja soka paveâna nâ simâ njana simora taine ne lawea njinde kâ. I ne vetâna njinde nde ara nâ. Mine nde muli, lâ zo njinde Isrel sipunzi tamâta njinde munja sipu mulinzi pa Maro Kindeni, ande kinzi njandai sipu Rahap njga.

³² Kala njine naña ma atula ngua njalae njana timbunda nenzi kalo-tawana kâ, ande ma tia. Ambo naña ma atapâri tapârija luandondo njanani Gideon wa Barak wa Samson wa Jepta wa Daviti wa Samyuel wa kinzi ngua-tulâna tamâta wa, ande njinde ma ipole zo.

³³ Tamâta njinde rârâni nde kalonzi tawana Maro Kindeni. Mine kala kinzi pinde sipara kaika kunzi koipu njalanala nenzi zugu tamâta lee sipolenzi lâ, njinejga sikai poe sondo panzi ngu njinde. Kinzi siveta ikura Maro Kindeni munja ipatea panzi mine. Mine kala iveta kie ara nâ panzi, ikura munja ipa ngua tu ma iveta mine. Njga timbunda pinde nde sipono mbwâmbwa saka “leve” kawanzi, kala mbwâmbwa njinde sikura tu sikanzi, ande tia.

³⁴ Kinda timbunda pinde nde sipupu yââ mela-mela njalae tina imâte lâ. Njga pinde nde sikâwa pwapwataki silâ, kala zugu tamâta sikura tu sipunzi pâta simâte kâ, ande tia. Kinzi pinde nenzi walo kaika tia, andeta muli njga sikai walo kaika lâ tininzi ku sipânja tamâta kaika ndo lâ paraña ilo. Kinzi tamâta njinde sijaranzi lawea pinde nenzi zugu tamâta sikâwa pwapwataki silâ.

³⁵ Kinzi taine pinde natunzi simâte lâ, njinejga Maro Kindeni ipañonzi simandi simo vianzi kilo, ku sitaulo silâ panzi tinanzi kilo. Njga timbunda pinde simâte lâ luma sakamao ilo. Kinzi zugu tamâta sizavarunzi tamâta njinde ndo lâ, aku sipainzi tu, “Ambo miki ma kapu mulimi pa Maro Kindeni, ande ma kayautemi piti kayâti kalâ”. Andeta kinzi njandai sipu mulinzi pa Maro Kindeni njga. Kinzi ilonzi patea tu ambo ma simâte, ande kinzi ma muli simandi simo vianzi kilo, aku ma sikai nenzi via ara ndo lâ samba lawea.

³⁶ Kinda timbunda pinde sikai nâna mine; nenzi kazâna tamâta siporo ngua pavaligija panzi wa sipalilini wa. Njga pinde nde sikai nâna mine; nenzi kazâna tamâta sipa wâlo kaika lâ tininzi ku sionzi lâ luma sakamao ilo.

³⁷ Kinzi kazâna tamâta sisianzi timbunda pinde lâ mira simâte, aku sivenzi pinde kambwanjenzi utu mo rua. Aku sikai pila njana kazâna kâ ku sisowenzi pinde simâte. Njga kinda timbunda pinde nde sikai nâna mine; nenzi pasawana ara tonje tia, kala sikai lama wa meme karaenzi silelea lâ kambwanjenzi itogo lalava mwasina, njinejga soka tava majeti nâ silâ. Kinzi simo sugorai ndo, aku nenzi kazâna tamâta siveta kenzi sakamao ndo panzi njana nenzi kalo-tawana kâ.

³⁸ Kinzi njinde uru soka potomule silâ wa simâ wa, sitogonzi tamâta nenzi tâno tonje tia. Kinzi sipavea warakanzi lâ nia bilimu wa nia tuu wa, aku sikeno lâ njgânza ilo wa wewe ilo wa. Miki kalojo njga; kinda timbunda njinde rârâni nenzi kalo-tawana ikeno sondo ndo pa Maro Kindeni. Mine kala kinzi nde tamâta ara ndo, sipolenzi tâno tamâta rârâni.

³⁹ Kinda timbunda njinde rârâni kalonzi tawana Maro Kindeni, aku i ilo ara ndo panzi. Taitu lâ zo njinde kinzi simo vianzi lâ tâno kulu, ande kinzi njandai simora vetâna ara njinde Maro Kindeni munja ipa ngua tu ma iveta panzi.

⁴⁰ Njana tu munjani Maro Kindeni ilo patea tu i ma muli iveta vetâna ara ndo tonje pa kinzi wa kinda wa. I ilo tu lâ zo ndia kinzi tamâta munjâna njinde nenzi

vía ma ipânnga ara ndo, ande kinda nenda vía kala ma ipânnga ara lâ zoni ndaina.

12

Ara ñana kinda ma talea ndindi nâ ilâ pa Yesu

¹ Kinda timbunda ñinde nenzi kalo-tawana nde kaika ndo, aku lâ zo ñine kinzini simandi ku sinje kinda mbwaliu lâ, itogo take-take ñalae tina mwasina. Ñinde itogo kinda tamandi ñana tapalilu tapopole, aku kinzi simandi ñana simora nenda paliluña kâ. Mine nde ara ñana kinda ma tatambira kekelele malia ndia rârâni uru itawa kinda ndue, aku tapile kiesaka ñinde uru ilita kinda kaika tona. Aku ara ñana kinda ma ilonda kaika ku naonda sondo tapalilu talâ pa kerî ñinde Maro Kindeni munga ipatea pa kinda.

² Kinda ma talea ilâ wa imâ wa pa nzâla nganje-nganje, ande tia. Ara ñana kinda ma talea ndindi nâ ilâ pa Yesu simbo nâ, ñana tu ina munja ikai nzâla piti lâ ilonda kalonda ñana ma kalonda tawana i. Aku i uru isuka nenda kalo-tawana ñinde tu ipânnga kaika tona. Munja, lâ zo ñinde Yesu imo tâno kulu, ande isama mine tu ambo i ma ipono muli sondo nâ pa vetâña ndia Maro Kindeni ipatea papa, ande muli i ma imo ara ndo tava ndekâña ñalae. I ilo pateo mine, aku ñana duvi ñinde kâ imandi kaika ku ikai nâna lee ñineñga imâte lâ kâi popole tini. Taitu i ñandai ilo malia ñana ikai mateña kie mine ne manjeti nga. Kala zo ñine isañona Maro Kindeni tamwata tini pa wia kâ.

Maro Kindeni uru itu kinda sondo

³ Miki kalomi ñgere sondo nga. Munja kinzi kiesaka tamwatanzi wisinzi nâna ndo pa Yesu ku sikai kazâña ñalae tina papa, andeta imandi kaika ndo. Ambo miki ma kalomi ñgere ñana i ne vetâña ñinde kâ, ande ñinde ma ipu tini kaika pami, aku miki ma kamariri ku kapile nemi kalo-tawana, ande tia ndo.

⁴ Mao nâ, kinzi kiesaka tamwatanzi uru sikai kazâña ñalae tina pami ñana nemi kalo-tawana kâ, kala miki kamo paraña ilo; andeta miki seemi ñandai ipânnga lâ nga.

⁵ Tiambo miki kalomi kapa ñana ñgua ñinde munja Maro Kindeni iporo pami ñana ipu tini kaika pami, a? Miki nde kamo i natu wukale; mine kala iporo tu, “Ñaña natungu, ambo Maro Ñalae iveta vetâña tonje pano ñana itu noko sondo kâ, ande ara ñana noko ma kalo ñgere sondo ñana vetâña ñinde ne duvi kâ. Ambo imbitano wa ileleano wa, ande noko ma ilo malia konja ñana ñinde kâ ndimo.

⁶ Ñana tu ambo Maro Ñalae tini mwasa pa tamâta tonje, ande i ma itu tamâta ñinde sondo. Mao nâ, tamâta ea kinzi ipateanzi tu ma simo i natu wukale, ande i nâna ilanzi tamâta ñinde rârâni ñana itunzi sondo kâ.”

⁷ Ambo Tamânda Maro Kindeni ma iveta kie mine pa miki, aku ñinde iveta malia pami, ande miki ma kamandi kaika, ñana tu iveta kie taituni pa miki itogo tamâta iveta pa natu mine. Tiambo tamâta tonje tini pwâka ñana itu i natu sondo kâ, tiya? Tia ndo.

⁸ Miki kalomi ñgere sondo nga. Maro Kindeni uru itunzi i natu wukale rârâni sondo. Ambo i ma iveta mine tia pa tamâta tonje, ande ñinde itula pwataki tu tamâta ñinde imo itogo nzâla tamâta natunzi mine, aku i ñandai Maro Kindeni natu mao nga.

⁹ Miki kalomi ñgere sondo ñana kinda tamânda kinzi lâ tâno ñine kulu, kinzi ñinde uru situ kinda sondo. Kinda tamege ñananzi tamâta ñinde, aku uru tasuka ñanzi kâki tona. Mine nde ara ñana kinda ma tamege ndo ñana Tamânda Maro Kindeni kâ, ina imo samba ilo, ku tapatawa warakânda tininda lâ i nao. Ambo kinda ma taveta mine, ande kinda ma tamo viânda nâ.

¹⁰ Kinda tamânda kinzi lâ tâno ñine kulu munja situ nenda mâsi wa vetâña sondo ikura zo mbwana-mbwana nâ, ikura warakanzi nâ nenzi ilo-kalo mine. Anja Maro Kindeni uru itu kinda sondo ñana ivila kinda mao nâ, ñana ma tapânnga sondo ndo, itogo i imo mine.

¹¹ Lâ zo ndia tamâta tonje nâna ilua natu ñana itu i sondo kâ, ande natu ñinde ñandai indeka ñana ñinde kâ. Nâna ñinde iveta i ilo malia nâ. Andeta muli, ambo kinda ma tapanâna sondo ñana nâna ñinde kinda takai ñana nenda vetâña soki kâ, ande kinda ma takai kulu ara ndo. Kulu ñinde nde mine; kinda ma tamo tamâta sondo ndo lâ Maro Kindeni nao, aku ma tamo tava wisinda pisi nâ.

Kinda ma tapakatona sondo nâ

¹² Mine kala miki kalonjo nga; ambo noko mbau tonje mareña ku imo itâtâra nâ, ande ara ñana noko ma kusuka mbau ñinde kâki ñana iveta vetâña ara ilo kâ. Ambo noko kie tonje itogo imâte lâ ikeno nâ, ande ara ñana noko ma pwisi kaika,

¹³ aku pwoka lâ vetâña ara ne nzâla nâ. Ambo tamâta tonje ne kalo-tawana ikeno kaika tia, ande ñinde itogo induke ku iyoka sakamao. Ambo miki ma kamandi kaika tia, ande tamâta ñinde ma ipayaula ndo. Andeta kalonjo nga; ambo miki ma

kamandi kaika, ande tamâta njinde ne kalo-tawana ma ipângga sondu kilo.

¹⁴ Miki ma kamakâsa njana kamo tava ilomi kalomi pisi nâ kunzi tamâta rârâni, aku kamakâsa njana kamo tamâta sondu lâ Maro Kindeni nao tona, njana tu kinzi tamâta sondu simbonzi nâ ma sikura tu simo kuku Maro Njalae.

¹⁵ Miki kapakatona sondu nga. Tia ma nawalami tonje ipu muli pa Maro Kindeni, ina wisi-wisi warika. Ambo nawalami tonje imo nginimi tava ilo makisa, ande njinde ma ara tia ndo, njana tu tamâta njinde ne ilo-kalo soki njinde ma inzarere ilâ ku ma iveta miki rârâ kapângga ilomi muso ndo lâ Maro Kindeni nao.

¹⁶ Ambo miki nawalami tonje ma ipalulua tini potomule, ande njinde ma ara tia ndo. Aku mine nâ, ambo imege njana Maro Kindeni tia, ande njinde ma ara tia ndo. Munja, kinda timbunda Isaka natu Iso njandai imege njana Maro Kindeni njga. Iso nde Isaka natu nzâla-kulu kâ, kala tama ne kelekele rârâni nde i ne tona. Andeta zo tonje putole ipu, kala ipile njinde njana ika kondô taitu nâ.

¹⁷ Miki kasama tu muli, Iso ilo tu i tama Isaka ma itu nzâmbe papa i njana ikai kelekele arara njinde kâ. Andeta Isaka iveta mine tia. Iso ita pâta njana ikai kelekele njinde kâ, andeta nzâla tonje ikeno njana ikai nzâmbe kâ, ande tia.

Kinda tamâ tapângga Jerusalem lawea tini laiti, lawea njinde ikeno samba ilo

¹⁸ Nia ndoyo, kinzi Isrel njgu silâ simo Sinai Tuu tini laiti. Njinde nde tâno ne tuu tonje, ikura njana kinzi simora ku sitaño lâ mbalaunzi. Lâ zo njinde, kinzi simora yââ njalae tina ikeno tuu njinde tini tava kondoma njalae ndo. Anja lawea iyoka kaika lâ.

¹⁹ Aku siloño tando ita, ku siloño kawa njgua tonje ne sarawâña imâ panzi tona. Kinzi siloño njgua njinde lâ, aku siruru pâta. Mine kala sipai Mose tu, "Maka tinima pwâka tu kaloño njgua kaña mine kilo."

²⁰ Kinzi siruru ndo njana njgua njinde Maro Kindeni iporo panzi. I nde iporo mine tu, "Ambo tamâta tonje tâku simbi tonje ma imâ laiti ku itaño tuu njine tini, ande miki ma mira nâ kasia i pâta imâte."

²¹ Kinzi simora mâsi njinde, aku siruru pâta kanajo. Aku Mose kala iruru mine nâ ku iporo tu, "Naja tiniñgu ruru njalae tina".

²² Anja miki njandai kamâ kapângga tuu mine tini laiti njga. Miki nde kamâ kapângga Saion Tuu tini laiti, aku kapângga

Maro Kindeni Via Tamwata ne lawea Jerusalem ikeno samba ilo. Kinzi anjelo kambwanjenzi njalae ndo nde sipasau lâ simo lawea njinde tava ndekâña nâ.

²³ Aku miki kamâ kapângga pa Maro Kindeni ne tamâta nenzi pasauña. Kinzi nde simo sitogo i natu nzâla-kulu kâ mwasina, aku Maro Kindeni ingere tamâta njinde njanzi lâ pepa ikeno samba lawea njinde tini marumbu lâ. Miki kamâ kapângga Maro Kindeni tini laiti lâ, inani ma muli ipare nia panzi tamâta rârâni njana nenzi vetâña kâ. Aku miki kamâ kapângga pa kinzi tamâta pinde, kinzi njinde munja siveta vetâña ara lâ tâno kulu, njnenga simâte, kala njine sipângga tamâta ara ndo lâ Maro Kindeni nao.

²⁴ Miki kamâ kapângga pa Yesu lâ, inani ikai nzâla piti pa Maro Kindeni tu ma iveta njgua pâña wasaseki kunzi tamâta. Aku miki kamâ kapângga pa see njinde Yesu munja ipalini njana ivila kindâ kâ, aku i see njinde ipole see njinde timbunda Abel nanayoni ipalini lâ. *

Kinda ma tapu mulinda pa Maro Njalae kawa njgua ndimo

²⁵ Miki kapakatona sondu njga; miki ma kapu mulimi pa Maro Njalae kawa njgua ndimo. Nia ndoyo, Mose itula Maro Kindeni kawa njgua panzi Isrel njgu, andeta sipono tananzi njana njgua njinde kâ. Mose nde tamâta nâ, andeta muli njga kinzi tamâta njinde sikura tu sikâwa pa nia njanje ku sipavea njana nenzi kiesaka njinde ne pareña-nia kâ, ande tia. Mine kala miki kalomi njgere sondu njga. Zo njine Maro Njalae tamwata itu njgua kaika pa kindâ, aku i imo samba ilo. Ambo kindâ ma tapu mulinda papa i, ande kindâ ma takura tu takâwa njana nenda kiesaka njinde ne pareña-nia mâsi mana, a? Kinda ma takura tia ndo.

²⁶ Lâ zo munjâña njinde, Maro Kindeni kawa njgua iririño tâno marumbuni lâ. Taitu kala njine i ipa njgua mine tu, "Zo tonje kilo naña ma aveta tâno ririño njalae tina. Andeta tâno nâ ma ririño tia; naña ma aririño samba tona."

²⁷ Maro Kindeni iporo njana "zo tonje kilo", aku njgua njinde itula pwataki tu lâ zo muli njinde, ande i ma izavarunzi kelekele rârâni munja ipulianzi njinde, aku ma naonzi tia lâ. Anja kelekele ndia ipatea tu ma izavaru tia, ande kelekele njinde nâ ma simo.

²⁸ Lâ zo muli, kindâ ma takai koipu kuku Kirisi mine ku tamo nâ, aku sâ tonje ma ikura tu iririño njinde, ande tia. Mine nde ara njana ma kawânda ndanje pa

* 12:24 24 Yesu see itula Maro Kindeni ne tini-mwasa kilala pwataki, anja Abel see itula tamâta nenzi wisi-nâna kilala pwataki.

Maro Kindeni ku tapanea i sondo, itogo i tamwata ipatea tu ma taveta mine. Ara njana kinda ma tasuka i nja kâki ku tamege njana i kâ.

²⁹ Njana tu njua njine nde mao kanaŋo: “Kinda nenda Maro Kindeni nde itogo yââ kaika njalae tina njana izavaru kelekele kâ”.

13

Kinda taitu-taitu ma tininda mwasa nâ panzi kalo-tawana tamâta

¹ Ara njana miki taitu-taitu ma tinimi mwasa ndo panzi nawalami kalo-tawana tamâta, ikura miki uru kaveta mine.

² Aku lâ zo ndia tamâta lombo ma simâ pa nemi lawea, ande miki ma kalomi ngere sondu ku kakainzi simo nemi luma ilo. Miki kasama tu muŋga, tamâta pinde sikainzi tamâta lombo pinde ku sionzi simo nenzi luma ilo njana sikatonanzi kâ. Kinzi situ tamâta lombo njinde nde tamâta nâ, andeta kinzi njandai tamâta njga; kinzi nde anjelo.

³ Miki ma kalomi sukâŋa njananzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta njinde simo luma sakamao ilo. Miki ma kalomi sukâŋa lâ vetâŋa kie taituni itogo miki warakami kamo luma sakamao njinde ilo kunzi. Nenda kazâŋa tamâta uru siveta kenzi sakamao panzi nawalânda pinde, ande miki ma kalomi sukâŋa njananzi lâ vetâŋa kie taituni itogo kinzi siveta kenzi sakamao pa miki warakami mine.

⁴ Kinda tamâta nenda pakâeŋa nde vetâŋa ara ndo. Mine nde miki tamâta ea kakâe lâ, ande miki ma kakatona nemi pakâeŋa njinde sondu ndo, njana njinde ma ikeno mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao. Miki kasama tu Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta ea siveta mâsi sakamao kaja-kaja njana sipalulua tininzi potomule kâ.

⁵ Miki ma ilomi njalae koŋa njana kagona mbaliŋa kâ ndimo. Ara njana miki ma kaporo lâ warakami ilomi tu, “Kelekele ndia kala naŋa akai lâ, ande njinde ikurana”. Njana tu Maro Kindeni muŋga iporo njgua mine tu,

“Naŋa ma akatonami ikura zo râŋâni. Naŋa ma apilemi kamo kaa nâ, ande tia ndo”.

⁶ Mine kala kinda takura tu tamandi kaika ku taporo mine tu,

“Maro Njalae nde nanenŋu Pavilâŋa Tamwata. Mine kala naŋa ma aruru tia ndo, njana tu kinzi tamâta sikura njana siveta vetâŋa soki pa naŋa, ande tia.”

Kinda ma mainda njana nenda kalo-tawana kâ ndimo

⁷ Ara njana miki kalo-tawana tamâta ma kalomi ngere njananzi tamâta njinde muŋga sikai poe pami. Kinzi tamâta njinde muŋga situla Maro Kindeni kawa njua pami. Ara njana miki ma kalomi ngere sondu njana vetâŋa râŋâni siveta njinde, lâ zo njinde kinzi simo vianzi yo. Aku ara njana miki ma kao nemi kalo-tawana ilâ sondu pa Maro Kindeni, ikura nenzi kalo-tawana mine.

⁸ Yesu Kirisi i njana ipalele kâ, ande tia ndo. Vetâŋa ndia iveta lâ zo muŋgâŋa, ande i uru iveta vetâŋa kie taituni lâ zo njine wa lâ zo muli-muli wa.

⁹ Mine nde miki ma kapalono pa njua kaja-kaja ndimo, njana tu njua njinde ma izavaru ilomi kalomi ku iveta miki kalomi kapa njana Maro Kindeni ne nzâla kâ. Ara njana Maro Kindeni ne wisi-wisi simbo nâ ma ipu tini kaika pa ilonda kalonda. Anŋa njua tukunja kiri-kiri njana kâŋa-nuŋa kâ nde ikura tu ipu tini kaika mine pa kinda, ande tia. Ambo tamâta tonŋe ma ipaveta kuku njua tukunja kie mine, ande njinde ikura tu ivila i, ande tia.

¹⁰ Kinda nenda patarawâŋa kie tonŋe imo, aku patarawâŋa njinde ikura tu ivilanzi patarawâŋa tamâta njinde uru siveta wurâta lâ Juda nenzi luma sapâŋa ilo, ande tia.

¹¹ Patarawâŋa tamâta nenzi tamâta njalae uru iveta patarawâŋa tonŋe mbwani taitu nâ ikura mbwera mbwera. I uru ikai luma wa bulmakao seenzi ku ilâ pa luma sapâŋa ne “Nia Sapâŋa Ndo”, njineŋa iveta patarawâŋa njana izavaru kiesaka piti kâ. Anŋa simbi njinde karae nde sikai siyâti simomo lâ yââ kulu lâ lawea njgaŋe kana lâ.

¹² Njana duvi njinde kâ, ande Yesu kala imâte nia yo lâ lawea njalae ne njgumbi njgaŋe, njana i tamwata see ma izavaru kiesaka ne muso piti lâ tamâta ilonzi kalonzi.

¹³ Mine nde ara njana kinda ma tayâti talâ pa Yesu lâ lawea njgaŋe, ku takai manjeti itogo i muŋga ikai mine.

¹⁴ Kinda tasama tu nenda lawea mao njandai ikeno tâno njine kulu njga. Taitu kinda uru tao tininda njana lawea tonŋe ma ipâŋga lâ zo muli kâ.

¹⁵ Mine nde ara njana kinda ma tasuka Maro Kindeni njga kâki ikura zo zo. Yesu iveta nzâla pa kinda njana ma tapanea Maro Kindeni, aku paneŋa njinde ma ikâki papa i itogo nenda patarawâŋa mwasiina.

¹⁶ Ambo miki nawalami pinde simo kaa nâ, nenzi kelekele tia, ande ara njana miki ma kaveta kemi ara panzi ku kavilanzi lâ nemi kelekele pinde. Miki ma kalomi kapa njana kaveta mine kâ ndimo, njana tu Maro

Kindeni ilo ara ndo njana patarawânga kie mine.

²⁵ Maro Kindeni ne wisi-wisi imo ku miki rârâni.

Maro Kindeni i njana iveta kinda tamo ara kâ

¹⁷ Miki nemi poe tamâta kinzi nde uru sikatonami sonde ikura zo rârâni. Kinzi sisama mine tu muli njga, kinzi ma sipatula warakanzi pa Maro Kindeni njana wurâta rârâni munja siveta njinde. Mine nde ara njana miki ma kaponi muli sonde pa kawanzi njgua ku kamo kalonzi nâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande kinzi ma ilonzi malia tia. Kinzi ma sindeka nâ njana siveta nenzi wurâta njinde. Ambo kinzi ma sikatona miki tava ilonzi malia, ande njinde ma ivilami tia.

¹⁸ Ara njana miki ma kano kaika pa Maro Kindeni tu ma isuka maka. Maka kapasama tu iloma kaloma ikeno mbârambâra ndo lâ i nao, aku maka iloma tu kaveta vetânga ara nâ ikura zo rârâni.

¹⁹ Nanja ilonju ndo tu miki ma kano pa Maro Kindeni tu ivila nanja ku walele nâ io nanja ataulo amâ pami kilo.

²⁰ Kala njine miki kakai Maro Kindeni ne nzâmbe mine; nenda Maro Njalae Yesu, ina kinda lama njgu nenda katonânga ara, ande ipaliŋi tamwata see ku imâte njana iveta Maro Kindeni ne njgua pânga wasaseki ipânnga kanaŋo, aku njgua pânga njinde nde njana marumbu kâ, ande tia ndo. Mine kala Maro Kindeni, ina wisi-pisi warika, ipaŋo i lâ materja nianzi imo via kilo.

²¹ Maro Kindeni ne pavilânga imâ pami ku ivilami njana kaveta vetânga rârâni ipatea pami njinde. Aku ina io Yesu Kirisi ne walo kaika imâ ilonda kalonda, njana tamo sonde lâ i nao, ikura i ilo papa mine. Kinda nenda paneânga ilâ pa Yesu Kirisi ikura zo zo, ma tasuka i nj kâki mine ku tamo nâ. Mao.

Wisi-ara ne njgua pinde

²² Ninju-nambwe wukale, nanja ilonju tu miki ma katambira tanjani sonde njana njgua rârâni angere lâ pepa njine tini. Nanja angere njgua njine njana ipu tini kaika pa ilomi kalomi, aku angere njgua njalae koŋa tia.

²³ Nanja ilonju tu miki ma kasama njine; ninda-nambwe Timoti, ande sikai piti lâ luma sakamao ilo iyâti ilâ lâ. Ambo i ma imâ ipânnga pa nanja walele nâ, ande maka rua ma kamâ kamora miki.

²⁴ Maka kano pami tu kaporo kawama kari ara panzi nemi poe tamâta rârâni, aku ilâ panzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni tona. Aku kinzi kalo-tawana tamâta simo Itali tâno njine kala kawanzi kari ara pami tona.

YAMESI

Pepa Yamesi ijgere panzi kalo-tawana tamâta

Yamesi nde Yesu tai (Matai 13:55, Galesia 1:19), aku imo poe tamâta panzi kalo-tawana tamâta simo Jerusalem lawea (Pâri Tamâta 12:17, 21:17-18). Ijgere ngua njine ilâ panzi juda tamâta njinde kalonzi tawana Yesu Kirisi njinenga sikai nâna njana, kala sikâwa pwapwataki silâ kala simo piti piti lâ tâno pinde. Yamesi itula ngua arara njana vetâña pinde kinda kalo-tawana tamâta ma tapaveta kuku. Iporo tu ambo nenda kalo-tawana njandai igagati kinda njana taveta vetâña ara pinde njga, ande nenda kalo-tawana nde mao tia. Kinda ma tapakatona kawânda ngua sondo ndo, ku ma tapatawa tininda ku takai nonja pa Maro Njalae.

¹ Naña Yamesi, naña amo Maro Kindeni kuku Yesu Kirisi rua nenzi wurâta tamâta. Naña anjgere ngua lâ pepa njine tini imâ pa miki kalo-tawana tamâta lâ Isrel ngu sanja kananjomi rua, miki njinde kala munja kapile nemi lawea tina, aku kalâ kamo pwapwataki lâ tâno pinde. Naña aporo kari ara pa miki rârâni.

Malia kie-kie uru isuka kinda njana tamandi kaika kâ

² Ninju-nambwe wukale, ambo malia kie-kie ma ipânja pa miki njana ikai samâña pami, ande ara njana miki ma kaporo ngua lâ warakami ilomi mine tu, “Naña ma andeka pâta.”

³ Miki kasama tu ambo vetâña tonje ma ipânja njana ikai samâña pa nemi kalo-tawana kâ, ande vetâñani ndaina isukami njana kamandi kaika ku kakale malia ndia rârâni.

⁴ Aku ara njana miki ma kamandi kaika mine nâ ku kakale nemi malia ikura zo rârâni. Ambo nemi kalo-tawana ma ikeno kaika mine ku imo nâ, ande miki ma kamo kalo-tawana tamâta sondo ndo, ikura Maro Kindeni ne pateâña mine, aku miki ma kakura ndo njana kapono muli papa i.

Ambo tamâta tonje iroto njana ilo-kalo ara kâ, ande ara njana i ma ikai nonja pa Maro Kindeni nâ

⁵ Ambo tamâta tonje lâ miki njinimi iroto njana ilo-kalo ara kâ, ande ara njana i ma ikai nonja pa Maro Kindeni tu ma ilo-kalo ilua i. Ambo tamâta njinde iveta mine, ande Maro Kindeni ma ipaloño pa i ne nonja. Njana tu Maro Kindeni uru kekele arara kie-kie ilanzi tamâta rârâni, aku i

njandai tini pwâka njananzi ku imbitanzi njana nenzi nonja njga.

⁶ Taitu ara njana tamâta njinde ma kalo tawana kaika munja lâ njga, njinenga ikai nonja pa Maro Kindeni. Ambo tu i ilo rua-rua kala iporo pa tamwata mine tu, “Tiambo Maro Kindeni ma ipaloño pa nanengu nonja ku ilo-kalo ara ilua naña, tiya?”, ande njgua kaja mine nde ara tia. Tamâta ea ilo rua-rua mine, ande i itogo tâi ne kâla njinde lawea ikai kâki ku imbwa potomule mine.

⁷ Ambo tamâta mine itu Maro Njalae ma sâ tonje ilua i, ande i ne ilo-kalo njinde nde soki ndo,

⁸ njana tu i nde tamâta njana ilo rua-rua kâ. Mine kala i ne vetâña rârâni ikeno sondo tia ndo.

Yamesi itula ngua panzi sugorai tamwatanzi wa kinzi mbaliña warakanzi wa

⁹ Ambo kalo-tawana tamâta tonje imo sugorai, i ne kekeleke rârâ tia, ande ara njana i ma indeka nâ, njana tu Maro Kindeni isuka i kâki.

¹⁰ Ambo kalo-tawana tamâta tonje imo itogo mbaliña warika mine, ande ara njana i ma indeka lâ zo ndia i ipânja sugorai tamâta, njana tu tamâta ea kinzi ilonzi njalae koña tu sigona tâno ne mbaliña rârâ, ande kinzi njinde nenzi via ma muli marumbu lâ, itogo unza ne mâle mine.

¹¹ Kinda tasama tu lâ zo njana kari ikâki kâ, ande kari uru iveta nia nâna ndo, aku ikana unza njgâla-njgâla ndo lâ. Njinenga unza ne mâle siyauru sindue, aku ne singâra ara marumbu ndo. Aku mine nâ, kinzi mbaliña warakanzi ma siveta nenzi wurâta lee, njinenga walele nâ nenzi via ma marumbu lâ.

Maro Kindeni ilaņe kinda njana taveta kiesaka kâ, ande tia ndo

¹² Tamâta ea uru imandi kaika ku ikale malia ikura zo rârâni, ande i ikura tu indeka. Ambo i ma ipole samâña njinde rârâni, aku ne kalo-tawana imbe tia, ande Maro Kindeni ma via mao ilua i itogo ne kulu mine, aku ma imo ara mine ku imo nâ. Munjani Maro Kindeni ipa njgua tu ma via mao ilanzi tamâta rârâni njinde ilonzi ndo keno pa i.

¹³ Ambo kekeleke tonje ma igagati tamâta tonje ilo ku ilaņe i njana iveta kiesaka kâ, ande i ma iporo mine tu, “Maro Kindeni ilaņe naña kala aveta kiesaka”, mine ndimo. Njana tu kiesaka tonje ikura tu ilaņe Maro Kindeni tia ndo, aku Maro Kindeni ilaņenzi tamâta njana siveta kiesaka kâ, ande tia ndo kananjo.

¹⁴ Taitu kinda tamâta warakânda taitu-taitu ilonda uru igagati kinda ku ilaņe

kinda njana taveta kiesaka kâ. Ilo-kalo sakamao uru iveta mona-mona pa kinda, aku njinde iveta ilonda kâki njana taveta kiesaka kâ.

¹⁵ Njineŋga ilo-kalo sakamao njinde ipulia kiesaka ipâŋga lâ ilonda kalonda, itogo taine ipagugua natu mine. Aku muli nŋa kiesaka ma itumbu nŋalae, ande ma ipagugua mateŋa lâ ilonda kalonda.

¹⁶ Njingu-nambwe wukale, naŋa ilonŋu ndo keno pami. Miki ma ilomi kalomi sokisoki ku kapalâŋe warakami ndimo.

¹⁷ Kelekele ara ndia kinda takai, ande Tamânda imo samba ilo io kelekele njinde ndoni indue imâ pa kinda. Inani munŋa ipulianzi samba ne sinâla ndoni, aku i ma ilele tamwata ne vetâŋa, ande tia. Kari uru ikâki ipane nia lee indue, njineŋga nia nŋaŋa lâ; andeta Maro Kindeni ipalele mine tia ndo.

¹⁸ Nanayoni i ilo pateva tu ne nŋua mao ma ipulia via ipâŋga lâ ilonda. I ilo tu kinda ma tamunŋa panzi tamâta nŋu rârâni wa kelekele ndia rârâni i munŋa ipulianzi sipâŋga njinde, tatogo kâpwa wasaseki ipâŋga munŋaŋa lâ tâno ilo mwasina.

Ambo kinda taŋânda nâ taloŋo Maro Kindeni kawa nŋua, ande njinde nde ara tia

¹⁹ Njingu-nambwe wukale, naŋa ilonŋu ndo keno pami. Miki kalomi nŋere sondo njana njine kâ; ara njana miki rârâni taitu-taitu ma katambira taŋami walele nâ njana kaloŋo Maro Kindeni kawa nŋua. Taitu miki ma kaporo katula nŋua walele ndimo, aku ma wisimi nâna walele ndimo.

²⁰ Njana tu Maro Kindeni ilo tu kinda ma taveta vetâŋa ara lâ i nao, andeta kinda tamâta nenda wisi-nâna njandai isuka kinda njana taveta mine nŋa.

²¹ Mine nde ara njana miki ma kapile vetâŋa ndia uru iveta ilomi muso, aku kapile vetâŋa sakamao rârâni njinde kala ipâŋga nŋalae lâ tâno kulu. Ara njana miki ma kapatawa warakami tinimi ku kapono muli sondo pa Maro Kindeni kawa nŋua, nŋua njinde i uru io lâ ilomi kalomi. Njana tu nŋua njinde ikura tu iyautemi piti lâ kondoma ilo ku via mao ilami.

²² Miki ma kaloŋo Maro Kindeni kawa nŋua njinde lâ taŋami nâ ndimo. Ambo miki ma kaloŋo kaa nâ, ande miki ma kapalâŋe warakami. Ara njana miki ma kapaveta kuku nŋua njinde ku koka muli.

²³ Ambo tamâta tonŋe iloŋo Maro Kindeni kawa nŋua, andeta iloŋo kaa nâ kala ipaveta kuku tia, ande tamâta njinde itogo tamâta imora tamwata nao lâ ndunŋu ilo.

²⁴ I imora tamwata nao lâ, njineŋga iyoka ilâ, aku walele nâ i kalo kapa tu i nao kilala mana.

²⁵ Taitu Yesu Kirisi ne nŋua tukunŋa sondo njinde imbware kiesaka ne kaika ku iveta kinda tamo soo nâ. Mine kala tamâta ea uru kalo nŋere sondo njana Maro Kindeni kawa nŋua ku ipaveta kuku, ambo i ma kalo kapa njana tia, ande Maro Kindeni ne nzâmbe ma ikeno pa tamâta njinde ne wurâta tava ne vetâŋa rârâni.

²⁶ Ambo tamâta tonŋe ilo mine tu, “Naŋa nde kalo-tawana tamâta ara”, andeta i njandai ikatona tamwata kawa nŋua sondo nŋa, ande tamâta njinde ikai laŋeŋa pa tamwata, aku ne kalo-tawana nde kelekele kaa nâ.

²⁷ Ambo tamâta tonŋe ne kalo-tawana ikeno sondo ndo lâ Maro Kindeni nao, ne soki tonŋe tia, ande tamâta njinde ma uru iveta mine; i ma ilo njananzi lâlu mundoro wa kinzi taine mwala-mwala wa, ku ma isukanzi njana nenzi malia kie-kie kâ. Andeta njinde nâ tia; i ma ipakatona tamwata sondo tona, njana tâno njine ne vetâŋa potomule ma ikura tu iveta i ilo muso lâ Maro Kindeni nao, ande ma tia.

2

Ara njana kinda ma taveta vetâŋa kie taitu nâ panzi tamâta rârâni

¹ Njingu-nambwe wukale, Maro Kindeni kilala ipâŋga nia yo lâ nenda Maro Yesu Kirisi tini, aku nemi kalo-tawana ikeno pa i. Mine nde miki ma kaveta kemi ara panzi mbaliŋa warakanzi, nŋa kapu mulimi panzi sugorai tamwatanzi, mine ndimo.

² Ambo tamâta rua ma soka lombo simâ nemi luma njana pasauŋa kâ ilo njana sipanea Maro Kindeni kâ, aku tamâta tonŋe lâ kinzi rua ipasawa pasawaŋa ara ndo ku io siŋgâra “gol” lâ mbau sili, nŋa tamâta tonŋe nde imo sugorai, ne pasawaŋa ara tia;

³ ambo miki ma kaveta kie ara papa tamâta njinde, i ne pasawaŋa ara, aku kano tu, “Noko kumâ kusajona saŋonâŋa nia ara njine”, andeta miki ma kaveta maŋeti pa sugorai tamâta njinde ku kapai tu, “Noko kulâ kumandi lâ nia nŋare ndai”, tâku, “Kusajona tâno kulu lâ naŋa kenŋu tini laiti”;

⁴ ambo miki ma kaveta vetâŋa kie mine, ande njinde itogo miki kapateanzi tamâta simo piti-piti ikura warakami nâ nemi ilo-kalo sokisoki. Aku njinde itogo miki kapâŋga katogonzi nŋua-samâŋa tamâta njinde simo tava ilo-kalo sakamao nâ.

⁵ Njingu-nambwe wukale, naŋa ilonŋu ndo keno pami. Miki kaloŋo nŋa; Maro

Kindeni ilo panzi tamâta ea simo sugorai lâ tâno tamâta naonzi, aku nanayoni ipatea tu nenzi kalo-tawana ma ipânja ñalae ndo. Aku ipatea tu ma ikai maro panzi tona, kala ma simo i ne ñgu. Muñgani i ipa ñgua tu ma ikai maro mine nâ panzi tamâta ea ilonzi ndo keno pa i.

⁶ Anja miki uru kaveta mañeti panzi sugorai tamwatanzi. Opopo, kalomi ñgere sondo ñga; ea kinzi uru sitawa miki ndue ku sio malia kâki lâ kulumi, a? Aku ea kinzi uru sikaimi kalâ pa ñgua nia, a? Kinzi mbaliña warakanzi nâ siveta kenzi mine pami!

⁷ Yesu Kirisi ña ikeno miki tinimi, andeta kinzi mbaliña warakanzi nâ uru siporo ñgua pavaligiña pa Yesu ne ñoa ara ñinde.

⁸ Kinda nenda koipu ñalae Maro Kindeni ne tukuña ikeno lâ pepa tini mine tu, "Noko ma tini mwasa panzi tini pinde itogo noko tini mwasa pa tamwata mine". Ambo miki ma kapaveta kuku ñgua tukuña ñinde, ande ñinde ma ara ndo.

⁹ Taitu miki kaloño ñga; ambo miki ma kaveta kemi ara panzi mbaliña warakanzi, andeta ma kapu mulimi panzi sugorai tamwatanzi, ande miki kaveta kiesaka, aku ñgua tukuña itula kilalami pwataki tu miki nde tamâta ñana kapu ñgua tukuña ututu.

¹⁰ Ambo tamâta tonje uru ipono muli pa ñgua tukuña rârâni, andeta ipu ñgua tukuña taitu nâ utu, ande ñinde itogo ilanja ipole ñgua tukuña rârâni.

¹¹ Kinda tasama tu Maro Kindeni itula tukuña tonje pwataki mine tu, "Noko ma kuveta sakamao kuku tamâta tonje kaiwa ndimo". Aku ina kala itula tukuña tonje pwataki mine tu, "Noko ma kupu tamâta pâta imâte ndimo". Mine kala, ambo noko kuponno muli pa ñgua tukuña ñana pakâenja kâ, andeta kupu tamâta tonje pâta imâte, ande noko kupânja tamâta ñana kulaña kupole ñgua tukuña kâ.

¹² Miki kalomi ñgere sondo ñana ñine kâ; Yesu Kirisi ne ñgua tukuña ñana tini-mwasa kâ imbware kiesaka ne kaika ku iveta kinda tamo soo nâ, aku Maro Kindeni ma ilea pa tukuña ndainani nâ lâ zo ñinde kinda ma tamandi lâ i ne ñgua nia. Mine nde ara ñana miki ma kaporo wa kaveta ikura tukuña ñinde kilala mine.

¹³ Ñana tu lâ zo ñana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, tamâta ea muñga ñandai kalo sukâña ñananzi i tini pinde, ande Maro Kindeni ma kalo sukâña ñana tamâta ñinde, ande tia. Mâsi ñana kalo-sukâña kâ nde ñalae ndo, ipole pareña-nia ne mâsi.

Nenda vetâña itula nenda kalo-tawana kilala pwataki

¹⁴ Niñgu-nambwe wukale, ambo tamâta tonje iporo tu, "Naja kalonju tawana Yesu Kirisi", andeta i ñandai iveta vetâña ara pinde ñga, ande tamâta ñinde ne kalo-tawana nde kekelele kaa nâ. Tiambo kalo-tawana kie mine ikura ñana iyaute tamâta ñinde piti lâ kondoma ilo ku via mao ilua i, tiya? Tia ndo!

¹⁵ Ambo kalo-tawana tamâta tonje i ne lalava ara tonje tia, aku i kâ kaniña kala keno tia,

¹⁶ ambo tamâta tonje lâ miki ñginimi ipai tu, "Maro imo kuno! Noko kulâ, aku kupita lalava ara lâ tini wa kuka kaniña ñana ma kapwa pupuro kâ"; ambo tamâta ñinde ma iporo ñgua kaña mine, andeta i tamwata tini pwâka ñana isuka sugorai tamâta ñinde ñana lalava wa kâpwa wa, ande i ne ñgua ma isuka tamâta ñinde mâsi mana, a? Tia ndo!

¹⁷ Aku nenda kalo-tawana kilala kala ikeno mine nâ. Ambo tamâta tonje ne kalo-tawana ñandai igagati i ñana iveta vetâña ara pinde kâ, ande ñinde itogo i ne kalo-tawana nde imâte lâ.

¹⁸ Tamâta pinde uru siporo pa nawalanzi tu, "Noko kalo tawana Maro Kindeni, anja naña uru aveta vetâña ara pinde". Taitu naña ilonju tu atu ñgua lâ kawanzi mine tu, "Ambo noko kalo tawana Maro Kindeni, andeta noko ñandai uru kuveta vetâña ara pinde, ande naña ma akura tu asama noko ne kalo-tawana ñinde kilala pwataki mâsi mana, a? Ambo taitu naña warakânju ma aveta vetâña ara pinde, aku ñine ma itula pwataki pa noko tu nanenju kalo tawana nde mao nâ.

¹⁹ Noko uru kutula ne kalo-tawana pwataki mine tu, 'Maro Kindeni simbo nâ nde Maro mao', aku ñgua ñinde nde ara ndo. Andeta kuloño ñga; kinzi koroani saka kala uru kalonzi tawana mine nâ, aku ñine iveta kinzi siruru pâta kanaño!

²⁰ Noko kulu kâmba tia ndo! Ambo noko ne kalo-tawana ñandai igagatino ñana kuveta vetâña ara pinde kâ, ande noko ne kalo-tawana nde kekelele kaa nâ." Kala ñine naña ma atula ñgua ñine ne duvi pwataki.

²¹ Muñga, kinda timbunda Abraham io i natu Isaka kâki mira kulu ñana ipu pâta imâte ku ilua Maro Kindeni itogo patarawâña mine. Lâ zo ñinde, Maro Kindeni ilo ara ndo ñana Abraham ne kalo-tawana kâ, aku imora Abraham tu i tamâta ñana ilo mbâra-mbâra kâ.

²² Miki kalomi ñgere sondo ñga. Abraham ne kalo-tawana nde ilâ taitu kuku i ne vetâña, aku i ne vetâña nde iveta ne kalo-tawana ipânja mao.

²³ Mine kala Maro Kindenî kawa ngua ipângga kanaŋo. I ne ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“ Abraham io ne kalo-tawana ilâ pa Maro Kindenî, aku njana duvi njinde kâ ipângga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindenî nao.”

Aku muli nga Maro Kindenî iporo ngua njana Abraham mine tu, “Abraham nde imo nana ninggu-nambwe.”

²⁴ Kala njine nga miki kasama tu kalo-tawana lajeŋa ikura njana iveta tamâta tonje ipângga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindenî nao, ande tia. Kalo-tawana mao uru ipulia vetâŋa ara pinde, aku kalo-tawana kie mine nâ ikura njana iveta tamâta ipângga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindenî nao.

²⁵ Munja, nzâla taine tonje imo, i njana mine Rahap. Kinda timbunda Yosua ionzi zugu tamâta rua soka paveâŋa nâ silâ pa Rahap ne lawea, njana sisama kazâŋa tamâta njinde nenzi kaika, aku Rahap iveta kie ara panzi. Ivezani lâ ne luma ilo lee, njineŋga ionzi soka ara lâ nzâla tonje siŋgeŋge njana kazâŋa kâ ku sitaulo kilo. Maro Kindenî imora Rahap ne vetâŋa ara njinde, ande kala iveta i ipângga ilo mbâra-mbâra lâ i nao.

²⁶ Kinda tasama tu ambo koroani ipile tamâta tonje karae, ande tamâta njinde nde imâte lâ. Aku mine nâ, ambo tamâta tonje ne kalo-tawana njandai igagati i njana iveta vetâŋa ara pinde, ande njinde itogo i ne kalo-tawana nde imâte lâ.

3

Kinda ma tapakatona sondo njana kawânda ngua kâ

¹ Ninggu-nambwe wukale, ambo tamâta rârà lâ miki nginimi situ sikai wurâta njana sipanananzi tamâta njana Maro Kindenî kawa ngua kâ, ande njinde ara koŋa tia. Naneŋgu ngua njinde nde duvi mine; lâ zo njana kinda tamâta râràni ma tamandi lâ Maro Kindenî ne ngua nia, ande i ma io mata ilea kaika pa maka pananâŋa tamâta nema vetâŋa.

² Kinda râràni taitu-taitu uru taveta vetâŋa potomule pinde. Andeta miki kaloŋo nga; ambo kalo-tawana tamâta tonje ma iporo ngua ara nâ, ande tamâta mine ma imo tamâta sondo ndo, aku ma ikura njana ipakatona tamwata tini ndoni sondo.

³ Kinda uru tao “aini” mbuku pinde lâ hosi kawanzi ilo, njana iveta kinzi silâ ikura ilonda papa mine. Ambo takatona kinzi hosi kawanzi mine, ande kinda takura tu takai poe pa tininzi ndoni.

⁴ Aku miki kalomi ngere njana wâŋga njalanjala nenzi vetâŋa kâ tava. Wâŋga nde kelekele njalae tina, aku lawea uru iyoka more-more njalae ku izuzuŋa wâŋga ikâwa tâi kulu ilâ. Anja wâŋga ne poe nde kelekele kiri-mwata nâ. Andeta kalomi ngere njana njine kâ; ambo wâŋga warika itambulilia poe kiri-mwata njinde, ande wâŋga ma nao sori lâ, ku ma ilâ papa nia ndia wâŋga warika itu ilâ papa.

⁵ Aku mine nâ, kinda kawânda nde karaenda ne pinde-pinde kiri-mwata nâ. Taitu i uru ipasuka tamwata tini kâki ndo. Aku kalomi ngere njana yââ tona. Yââ tini-mwata nâ ikura tu igagati yââ njalae tina ku ikananzi kâi râràni lâ dugu ilo.

⁶ Aku kinda kawânda kala itogo yââ mwasina. I nde karaenda ne pinde-pinde taitu nâ, ambo taitu i uru ipulia vetâŋa sakamao kie-kie rârà. I uru iveta karaenda ndoni ipângga muso, aku iveta nenda vetâŋa ndoni ipângga soki-soki, itogo yââ ikana kelekele ndoni mine. Aku yââ njinde nde iyoka pa yââ njalae ne mbââ ilo kala imâ kawânda ilo.

⁷ Kinda tamâta takura njana takai poe panzi simbi njoŋi kie-kie, kinzi sii wa mwâta wa kelekele râràni uru simo tâi ilo wa. Mao nâ, kinda taveta kinzi simbi njoŋi râràni simo kalonda marumbu lâ.

⁸ Taitu tamâta tonje ikura njana ikai poe sondo pa tamwata kawa, ande tia ndo. Ikura zo râràni, kinda kawânda pakâe ku taporo ngua sakamao. Kinda kawânda nde itogo mwâta saka mwasina, aku njinde itogo kawânda ikura njana ipu tamâta pâta imâte.

⁹ Kinda kawânda taporo ngua pinde njana tapanea nenda Maro Njalae kâ, ina kinda Tamânda. Andeta taporo ngua sakamao pinde njana tayaulanzi tamâta kâ tona, kinzi njinde Maro Kindenî munja io tamwata kilala lâ tininzi.

¹⁰ Kinda kawânda nde kelekele taitu nâ, andeta ngua kaŋa rua uru ipângga lâ kawânda ilo. Paneâŋa ne ngua uru ipagema kuku ngua sakamao. Ninggu-nambwe wukale, vetâŋa mine nde ara tia ndo.

¹¹ Lââ ara ne keve tonje ikura tu ipulia tâi tava, ande tia.

¹² Ninggu-nambwe wukale, kâi mbimu ikura njana ipulia nâto kanaŋo, ande tia, anja kâi wâwâe ikura njana ipulia mbimu kanaŋo, ande tia. Aku mine nâ, tâi ikura njana ipulia lââ ara kâ, ande tia. Mine nde mana mana nga kinda kawânda uru iporo ngua kaŋa rua, a?

Ambo tamâta tonje ne ilo-kalo nde sondo, ande i ma iveta vetâŋa ara

¹³ Ambo tamâta tonje imo miki nginimi tava ilo-kalo sondo, ande i ne vetâña rârâni ma itula ne ilo-kalo njinde pwataki. I ma ipatawa tamwata tini ku ma ipono muli pa vetâña ara, itogo i ne ilo-kalo sondo kilala mine.

¹⁴ Anja tamâta ea uru ipadâda njananzi tamâta pinde, aku imo iroto nzâla nana ipasuka tamwata tini kâ, ande tamâta mine ma indeka ku iporo tu, "Nanenju ilo-kalo nde ara nâ", mine ndimo. Nguva kaja mine nde nguva lajeña nâ.

¹⁵ Ilo-kalo kie mine nandai iyoka pa samba indue imâ nja. Njinde nde tâno nâ ne ilo-kalo, aku njinde nde ilo-kalo potomule lâ Maro Kindeni nao. Sadana nde imo ilo-kalo kie mine warika.

¹⁶ Miki kalonjo nja; tamâta ea kinzi uru sipadâda njananzi tamâta pinde, aku simo siroto nzâla nana sipasuka warakanzi tininzi kâ, ande tamâta njinde silanja sipole nguva tukuña, aku uru siveta vetâña potomule kie-kie rârâni tona.

¹⁷ Anja ilo-kalo ara iyoka pa samba indue imâ, aku ilo-kalo njinde nde kie tonje. Tamâta ea kinzi sikai ilo-kalo njinde, kinzi njinde ma siveta vetâña sondo lâ Maro Kindeni nao. Kinzi ma simo ilonzi kalonzi taitu kunzi tininzi pinde, ku ma naonzi mwasa nâ panzi. Kinzi ma sipatawa warakanzi tininzi, ku ma kalonzi sukâña ndo njananzi tininzi pinde. Kinzi ma siveta vetâña ara kie-kie, ku ma siveta vetâña kie taituni panzi mbaliña warakanzi wa kinzi sugorai tamwatanzi wa. Kinzi nenzi vetâña ma iregege kuku kawanzi nguva.

¹⁸ Ambo wisi-pisi ne mâsi ma imo ngininda, ande njinde itogo kinda tapau kaniña vâsa lâ tâno ilo. Aku muli, njineña vetâña arara kie-kie ma ipânja lâ njininda, itogo kâpwa ara ipânja tâno ilo mine.

4

Tamâta ea ipono muli pa tâno ne vetâña, ande i imo Maro Kindeni ne kazâña tamâta

¹ Pambitâña tava pawanja rârâ uru ipânja lâ miki nginimi. Aku njinde nde duvi mana, a? Njinde miki kasama lâ. Miki uru ilomi kâki nana kagona mbaliña kie-kie, aku njinde iveta paranja ipânja lâ ilomi kalomi.

² Miki ilomi njalae koña tu kagona mbaliña kie-kie, andeta miki nandai kakai nja. Mine kala miki uru kapunzi tamâta pâta simâte. Miki ilomi yosi pa mbaliña, taitu miki kakai, ande tia. Mine kala miki uru kapawa sakamao ndo wa kaveta paranja wa. Miki nandai kano pa Maro

Kindeni tu ma mbaliña ilami nja, aku nana duvi njinde kâ, ande miki kakai mbaliña njinde tia.

³ Aku lâ zo nana miki kakai noña pa Maro Kindeni tu i ma mbaliña ilami, ande miki kakai tia, nana tu nemi ilo-kalo nde soki-soki. Miki ilomi tu kakai mbaliña nana kandeka ku katambira kaa nâ, aku kalomi kapa nana Maro Kindeni kâ.

⁴ Miki nde katogo taine tonje ipile kaiwa tamâne ku ilâ itambira tini potomule! Miki kalonjo nja; ambo tamâta tonje ilo pa tâno njine ne vetâña wa kekelele wa, ande ikai kazâña pa Maro Kindeni. Tiambo miki kazizâla nana njinde kâ, a? Tamâta ea ilo tu iveta mete kuku tâno njine ne vetâña, ande i imo Maro Kindeni ne kazâña tamâta.

⁵ Maro Kindeni kawa nguva ikeno lâ pepa tini, aku nguva njinde itula pwataki tu i io Koroani Sapâña imâ ilonda lâ, aku Maro Kindeni ilo njalae tu kinda ma tao ilonda ndo ilâ papa i simbo nâ. Tiambo miki katu nguva njine nde nguva kaa nâ, a?

⁶ Taitu Maro Kindeni ne wisi-wisi nde imâ njalae ndo pa kinda. Mine kala i kawa nguva ikeno lâ pepa tini mine tu, "Tamâta ea kinzi uru sipasuka warakanzi nâ tininzi, ande Maro Kindeni ikai kazâña panzi; anja i ne wisi-wisi ikeno panzi tamâta ea uru sipatawa warakanzi tininzi."

⁷ Mine nde ara nana miki ma kapatawa warakami tinimi lâ Maro Kindeni nao, aku kapaveta kuku i kawa nguva. Ambo miki ma kakai kazâña pa Sadana, ande i ma ipilemi ku ikâwa ilâ.

⁸ Ambo miki ma kalâ kamo Maro Kindeni tini laiti, ande i kala ma imâ imo ku miki mine nâ. Miki kiesaka tamwatami, ara nana miki ma kapaveta kuku vetâña ara nâ, itogo tamâta ipua mbau nana ipânja tini mbâra-mbâra kâ. Aku miki tamâta ea kamo tava ilomi kalomi rua-rua nâ, ande ara nana miki ma kasoki ilo-kalo sakamao ikeno ilomi njinde piti, nana ilomi ma ipânja mbâra-mbâra kâ.

⁹ Ara nana miki ma kalomi ngere nana nemi vetâña soki kâ, aku kalomi sukâña wa ilomi malia wa kata njalae wa. Miki tamâta ea uru kandeka nana nemi vetâña soki kâ, ande ara nana miki ma kapalele ku kamo tava ilomi malia ndo.

¹⁰ Ambo miki ma kapatawa warakami tinimi lâ Maro Njalae nao, ande i ma isuka miki kâki.

Kinda ma tasowe nguva sakamao ilâ panzi kalo-tawana tamâta ndimo

¹¹ Niŋgu-nambwe wukale, miki ma kaporo nguva sakamao ilâ panzi ninda-nambwe kalo-tawana tamâta ndimo.

Tamâta ea isowe ngua sakamao ilâ pa ninambwe kalo-tawana tamâta wa italea i wa, ande njinde itogo tamâta njinde italea ku iporo ngua sakamao pa Maro Kindeni ne tukuŋa tona. Aku lâ zo ndia noko kutalea tukuŋa njinde, ande noko kupu muli papa marumbu lâ, aku kupamorai tu noko nde njalae kala kupole tukuŋa.

¹² Taitu Maro Kindeni simbo nâ ipulia ngua tukuŋa, aku i simbo nâ ma ipare nia panzi tamâta. I simbo nâ ikura njana iyautenzi tamâta ku via mao ilanzi, aku i simbo nâ ikura njana izavarunzi kâ. Mine kala noko nde ea kala kutu kutalea ngua ilâ panzi noko tini pinde, a?

Kinda ma tapasuka warakânda tininda ndimo

¹³ Miki tamâta pinde uru kaporo ngua mine; “Tiambo njainani tâku mbwale tâku, ande naŋa ma ayoka alâ pa lawea tonje, aku ma akai wurâta njana mbaliŋa kâ ikura mbwera taitu.” Ayo, noko tamâta ea uru kuporo ngua kaŋa mine, ande kulonjo nja;

¹⁴ Noko njandai kusama njana vetâŋa ndia ma ipâŋga lâ mbwale kâ. Noko ne via nde itogo mundo ipâŋga ku imo zo tini nâ, njinenŋa walele nâ marumbu ndo, aku nao tia lâ.

¹⁵ Mine nde ara njana noko ma kuporo ngua kaŋa mine; “Ambo Maro Njalae ma isû pa naŋa, ande naŋa ma amo viânggu, ku ma aveta wurâta njinde ilonjo tu aveta.”

¹⁶ Andeta nemi uru kapasuka warakami tinimi. Miki kapandekâna warakami, andeta kalomi kapa ndo njana Maro Kindeni kâ. Aku vetâŋa rârâni kie mine nde vetâŋa sakamao ndo.

¹⁷ Miki rârâni taitu-taitu kalomi ngere sondo nja; ambo Maro Kindeni itula vetâŋa ara tonje pa noko tu kuveta, andeta noko njandai kuveta vetâŋa njinde nja, ande njinde nde kiesaka.

5

Ngua kaika ilâ panzi mbaliŋa warakanzi

¹ Kala njine naŋa atu aporo ngua pinde pa miki mbaliŋa warakami. Malia njalanjala kie-kie nde nao laiti njana ipâŋga pami kâ. Mine nde ara njana miki ma kakai kalo-kalo ku kata njalae.

² Miki nemi mbaliŋa wa kekelele rârâni nde nao tia lâ, aku nzirika sika nemi lalava arara rârâni marumbu lâ.

³ Miki nemi “gol” wa “silva” wa, ande take kana lâ. Aku lâ zo njana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande take kana njinde ma itula nemi kiesaka ipâŋga nia yo, aku ma ikana miki karaemi itogo

yââ mine. Zo imâ ipâŋga laiti lâ njana tâno njine ne zo ma marumbu kâ, taitu miki kamo kagona mbaliŋa nâ.

⁴ Miki kalomi ngere sondo nja; muŋga, tamâta pinde sikai wurâta pami lâ nemi tâno ilo, andeta miki kakai laŋeŋa panzi ku katoto nenzi mbumbu pinde. Aku mbumbu ndainani nâ nde isarâwa pa Maro Kindeni tu ma ipare nia pami njana nemi vetâŋa sakamao njinde kâ. Aku nemi wurâta tamâta njinde nenzi sarawâŋa kala ipâŋga pa Maro Njalae, i Walo Tamwata, aku ilonjo lâ.

⁵ Ikura zo rârâni miki kamo tâno kulu, ande miki uru kakai mbaliŋa arara kie-kie, kala kamo kandeka nâ. Miki uru kaka kâpwa njalae, kala katumbo njalanjala lâ. Mine nde miki katogo ngua itumbu njalae, njinenŋa tamâta sipu pâta imâte.

⁶ Miki uru kaonzi tamâta arara lâ njana nia, njinenŋa kapunzi pâta simâte. Andeta kinzi njandai miki nemi kazâŋa tamâta nja.

Ara njana kinda ma tatu ilonda keno mwasa njana takale malia kâ

⁷ Mine nde ninju-nambwe wukale, ara njana miki ma katu ilomi keno mwasa njana kakale malia kâ, aku kao tinimi pa Maro Njalae ne zo njana itaulo imâ kilo kâ. Kalomi ngere njana njine kâ: kinda uru tao tininda njana kâpwa ara tu ipâŋga lâ tâno ilo, aku tatu ilonda keno mwasa ku tao tininda pa karâzi tu ma isuka tâno.

⁸ Aku ara njana miki kala ma katu ilomi keno mwasa mine nâ njana kakale malia kâ. Aku kamandi kaika nâ, njana tu Maro Njalae ne zo njana itaulo imâ kilo kâ ande imâ ipâŋga laiti lâ.

⁹ Ninju-nambwe wukale, miki ma wisimi nâna panzi ninda-nambwe kalotawana tamâta ku kaporo ngua nao-muli panzi, mine ndimo. Tia ma Maro Kindeni io miki lâ i ne ngua nia njana ipare nia pami. Miki kalonjo nja; tini nâ nja Njua-Samâŋa Tamwata njinde ma imâ ipâŋga.

¹⁰ Ninju-nambwe wukale, ara njana miki ma kalomi ngere njananzi nguatulâŋa tamâta muŋgâŋa, kinzi njinde muŋga situla Maro Njalae kawa ngua. Lâ zo njinde, nenzi kazâŋa tamâta uru siveta kenzi sakamao ndo panzi, andeta kinzi situ ilonzi keno mwasa aku sikale malia njinde. Ara njana miki kala ma kaveta ikura nenzi vetâŋa mine.

¹¹ Kinda uru taporo ngua mine; “Tamâta ea kinzi situ ilonzi keno mwasa njana sikale malia kâ, ande kinzi njinde sikura njana sindeka kâ”. Aku miki kalonjo Jop parina lâ tu i itu ilo keno mwasa ku ikale malia kie-kie ipâŋga papa i njinde. Aku miki kasama tu muli, ande Maro Njalae

iveta kie ara ndo pa Jop. Mao nâ, Maro Njalae kalo sukâŋa ndo pa kinda, aku i nao mwasa nâ pa kinda.

Kinda ma tasarâwa pa sâ tonje ŋana isuka kinda nenda ŋgua pâŋa, mine ndimo

¹² Niŋgu-nambwe wukale, nanenju ŋgua ŋine nde ŋalae tina; miki ma kasarâwa pa samba wa tâno wa kelekele tonje ŋana isuka nemi ŋgua pâŋa, mine ndimo. Ambo miki kapambwâre ŋana kaveta vetâŋa tonje, ande ara, kaveta ikura warakami kawami mine. Ambo miki ma kaporo tu, "Naŋa ma aveta vetâŋa ŋinde tia", ande ara, kaveta ikura warakami kawami mine. Ambo miki ma kasarâwa pa sâ tonje tu isuka nemi ŋgua, ande Maro Kindeni ma iomi lâ i ne ŋgua nia.

Maro Kindeni uru ipaloŋo pa tamâta ara nenzi noŋa

¹³ Ambo malia ipâŋga pa tamâta tonje lâ miki ŋginimi, ande ara ŋana tamâta ŋinde ma ikai noŋa pa Maro Kindeni ŋana isuka i kâ. Ambo tamâta tonje ilo ndeka, ande ara ŋana i ma iwâŋgi wâŋgiŋa paneâŋa kâ pa Maro Kindeni.

¹⁴ Ambo tamâta tonje lâ miki ŋginimi ikai pukonja, ande ara ŋana i ma ipasupwa ilâ panzi kalo-tawana tamâta ŋgu nenzi katonâŋa tu ma simâ kuku. Niŋenja kinzi ma sino pa Maro Njalae, ku ma sikai i ndamwa ku siyoli samimi lâ pukonja tamâta ŋinde tini.

¹⁵ Ambo nenzi kalo-tawana ikeno mao pa Maro Kindeni, kala sikai noŋa mine papa i, ande Maro Njalae ma izavaru pukonja ŋinde piti lâ tamâta ŋinde tini, aku ma tini ara kilo. Ambo tamâta ŋinde muŋga iveta kiesaka, ande Maro Njalae ma izavaru kiesaka ŋinde piti lâ i tini tona.

¹⁶ Mine nde ara ŋana miki kalo-tawana tamâta taitu-taitu ma kapatula nemi kiesaka pa nawalami, aku kano pa Maro Kindeni tu ma isukami. Ambo miki ma kaveta mine, ande Maro Kindeni ma ivetami tinimi ara kilo. Ambo tamâta tonje imo tamâta sondo lâ Maro Kindeni nao, aku ikai noŋa papa, ande Maro Kindeni ma ipaloŋo pa tamâta ŋinde ne noŋa. Kinzi tamâta mine nenzi noŋa ma sikai kanaŋo.

¹⁷ Ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa Iliia, ande i tamâta nâ, itogo kinda mine. Andeta i ino kaika pa Maro Kindeni tu ma isae nzâla pa karâzi ŋana indue imâ tia kâ. Niŋenja karâzi imbe indue tâno kulu tia ndo lee, ikura mbwera ŋato aŋga nzimona lima kanaŋo taitu lâ.

¹⁸ Aku muli, niŋenja ikai noŋa kilo, aku karâzi imbe indue, kala kâpwa ipâŋga tâno ilo kilo.

Ambo tamâta tonje iveta kiesaka, ande ara ŋana kinda ma takai i taulo pa nzâla ara kilo

¹⁹ Niŋgu-nambwe wukale, ambo tamâta tonje lâ miki ŋginimi ipu muli pa Maro Kindeni ne ŋgua mao ku ilâ iveta kiesaka, niŋenja i ninambwe tonje ikai i taulo imâ pa nzâla ara kilo, ande ninambwe ŋinde iveta kie ara ndo papa i.

²⁰ Miki kalomi ŋgere sondo ŋana ŋine kâ; ambo tamâta tonje itu ipono muli pa kiesaka, andeta ninambwe tonje isuka i ŋana ipile nzâla sakamao ŋinde, kala itaulo imâ pa Maro Kindeni kilo, ande ŋinde itogo i ninambwe ŋinde ikai tamâta ŋinde piti lâ nzâla ŋinde ilâ pa matera kâ. Aku Maro Kindeni ma izavaru i ne kiesaka piti lâ i tini tona.

1 PETERO

Pepa Petero ingere muṅga panzi kalo-tawana tamâta

Petero nde tonje lâ kinzi pâri-tamâta sanṅao kananṅonzi rua. Yesu muṅga wurâta ilua i ṅana ipu tini kaika panzi kalo-tawana tamâta (Luka 22:31-32), kala Petero uru iveta mine nâ panzi Juda tamâta ṅinde kalonzi tawana Yesu (Galesia2:9). Petero imo Rom lawea, aku ingere ṅgua ṅine ilâ panzi kalo-tawana tamâta simo pwap-wataki lâ Esia tâno (1:1). Lâ zo ṅinde kinzi sikai nâna ṅalae ṅana nenzi kalo-tawana kâ, kala Petero itu kinzi ma simandi kaika, ṅana tu Yesu Kirisi ilo ndo keno panzi ku ma iveta kie ara panzi. Lâ Yesu ne zo ṅana itaulo imâ kilo kâ, ande kinda kalo-tawana tamâta râranî ma tamo ara nâ.

¹ Naṅa Petero, naṅa nde Yesu Kirisi ne pâri-tamâta. Naṅa aṅgere ṅgua lâ pepa ṅine tini imâ pa miki Maro Kindeni ne tamâta kamo kakura nia nia katogo lombo mine, lâ Pontus tâno wa Galesia tâno wa Kapadosia tâno wa Esia tâno wa Bitinia tâno wa.

² Nia ndoyo kinda Tamânda Maro Kindeni isama tu i ma muli ipateami tu kapâṅga i tamwata ne tamâta. Koroani Sapâṅa ivilami lâ, aku iveta miki kapâṅga ṅgu sapâṅa. Mine kala Maro Kindeni ilo tu miki ma kaponi muli pa Yesu Kirisi nâ, aku i ilo tu Yesu Kirisi see ma izavaru nemi kiesaka piti lâ tinimi ku ivetami kapâṅga ilomi mbâra-mbâra ndo lâ i nao.

Maro Kindeni ne wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ ṅalae tina pami.

Kinda ma takai via ara ndo lâ samba lawea

³ Kinda nenda Maro Yesu Kirisi tama Maro Kindeni, i ne kalo sukâṅa ikeno ṅalae pa kinda. Mine kala ipaṅo Yesu Kirisi lâ mateṅa nianzi imo via kilo, kala via wasaseki ilua kinda lâ. Mine kala kinda tamo tao tininda pa Maro Kindeni tu ma iveta vetâṅa arara pa kinda, ikura i muṅga iporo tu ma iveta mine.

⁴ I uru ikatona vetâṅa arara ṅinde indamwa miki lâ samba ilo. Vetâṅa arara ṅinde nde ṅana ipayaula kâ, ande tia. ṅinde nde zuzuli ndo, aku ma marumbu tia ndo.

⁵ Miki nemi kalo-tawana ikeno pa Yesu Kirisi. Mine kala Maro Kindeni tamwata ne walo kaika ṅinde ikeā ṅanami. I ne pateâṅa ikeno mine: lâ zo muli ṅana tâno ne zo marumbu kâ, ande i ma iyautemi piti lâ kazâṅa ilo ku iveta miki kamo ara ndo.

⁶ Miki uru kalomi ṅgere ṅana ṅinde kâ, aku ṅinde iveta miki kandeka ṅalae. Taitu lâ zo ṅine, ikura zo mbwana-mbwana nâ, ande malia kie-kie ipâṅga pami ku iveta ilomi malia.

⁷ Maro Kindeni ipatea tu malia ṅinde ma ikai samâṅa pami ṅana nemi kalo-tawana kâ. Kinda tasama tu mira “gol” nde kelekele ara, andeta kinzi sikai samâṅa papa mira ṅinde ku simomo lâ yââ ilo, ṅana yââ ma ikana muso ndia piti lâ mira ilo, aku iveta mira ipâṅga zuzuli ndo. Aṅga miki nemi kalo-tawana nde kelekele ara ndo, ipole mira “gol” ṅinde, ṅana tu mira “gol” nde kelekele ṅana nao tia kâ. Mine nde miki kalonjo ṅga; ambo vetâṅa kie-kie mine ma ipâṅga ṅana ikai samâṅa pami, ande ṅinde nde ṅana iveta nemi kalo-tawana ipâṅga kelekele ara ndo. Ambo miki nemi kalo-tawana ma ikeno kaika, ṅineṅga lâ zo ṅana Yesu Kirisi ma ipâṅga nia yo, ande i ma indekanami ku iporo ṅgua ara ndo ṅanami.

⁸ Miki ṅandai kamora Yesu Kirisi nao ṅga, andeta ilomi ndo keno papa i nâ. Aku lâ zo ṅine kala mine nâ, ande miki kakura tu kamora i nao nde tia, andeta kalomi tawana i ku kamo kandeka nâ. Ndekâṅa ṅinde nde ṅalae tina, ipole tâno ṅine ne ndekâṅa râranî. Aku ṅgua tonje ikeno ṅana itula ndekâṅa ṅinde kilala pwataki kâ, ande tia ndo.

⁹ Ndekâṅa ṅinde ne duvi nde mine; miki nemi kalo-tawana ikeno pa Yesu Kirisi, aku ṅana ṅinde kâ Maro Kindeni ikaimi piti lâ kondoma ilo.

¹⁰ Muṅga, kinzi ṅgua-tulâṅa tamâta situla ṅgua pwataki ṅana via mao ṅinde Maro Kindeni ipatea pami lâ. Via ṅinde itula Maro Kindeni ne wisi-wisi ipâṅga nia yo. Kinzi ṅgua-tulâṅa tamâta ṅinde siroto kaika ṅana sisânda Maro Kindeni kawa ṅgua ṅinde duvi kâ.

¹¹ Kirisi ne Koroani ipaipa kunzi ṅgua-tulâṅa tamâta ṅinde, aku itula ṅgua pwataki lâ kawanzi ṅana Maro Kindeni ne Pateâṅa Tamâta. Iporo tu Pateâṅa Tamâta ṅinde ma ikai nâna muṅga lâ, ṅineṅga ma ikai ṅoa ṅalae. Aku kinzi ṅgua-tulâṅa tamâta ṅinde siroto ṅalae ṅana sisama vetâṅa ṅinde ne zo wa mâsi ṅana ipâṅga kâ.

¹² Maro Kindeni itula duvi pwataki panzi lâ. Itula panzi tu vetâṅa uru siporo ṅana ṅinde, ande ma ipâṅga lâ kinzi warakanzi nenzi zo, ande tia. Kinzi nenzi ṅgua ṅinde nde ṅana via ṅinde Maro Kindeni ipatea tu ma ilua miki. Kala ṅine Maro Kindeni isupwa ne Koroani Sapâṅa iyoka pa samba indue imâ, aku i walo ilanzi tamâta pinde ṅana situla pâri ara ndainani nâ pwataki pami. Kinzi aṅelo situ sisama vetâṅa

njinde duvi, andeta kinzi kala sikura tia mine nâ.

Maro Kindeni ilo tu kinda ma tininda piti ndo njana kiesaka kâ

¹³ Mine kala ikura zo zo, ambo miki ma kapaveta nemi ilo-kalo sondo nâ, ku kapakatona warakami sondo njana nemi vetâja wa sajonâja wa, ande njinde ma ara ndo. Aku ara njana miki ma kalomi tawana tu Maro Kindeni ma iveta vetâja arara njinde pami, lâ zo njana Yesu Kirisi ma imâ ipânga nia yo kâ.

¹⁴ Aku ara njana miki ma kapaveta kuku Maro Kindeni kawa njua rârâni, itogo kinzi lâlu kiri-kiri arara uru siveta mine. Nia ndoyo, miki njandai kasama Maro Kindeni kilala sondo njga, kala miki kaponu muli pa ilo-kalo wa vetâja saka-mao nâ. Anja lâ zo njine, ande miki ma kapaveta kuku vetâja mine kilo ndimo.

¹⁵ Maro Kindeni mungani isarawami tu ma kalomi tawana Yesu Kirisi. Maro Kindeni imo sapâja; mine nde ara njana miki warakami taitu-taitu kala ma kamo sapâja mine nâ.

¹⁶ Njana tu Maro Kindeni ne tukuja ikeno lâ pepa tini mine tu, "Nanja amo sapâja; mine nde miki kala ma kamo sapâja mine nâ".

Maro Kindeni io kulu njalae tina njana iko kinda piti lâ vetâja kaa kaa ilo

¹⁷ Lâ zo njana miki kakai nonja pa Maro Kindeni kâ, ande miki uru kapatu i nj tu "Maka Tamama". Aku kinda Tamânda njinde uru ilea pa kinda rârâni taitu-taitu nenda vetâja mungâ lâ, njinejga ipa njua njana pareja-nia kâ pa kinda. Aku iveta vetâja njine sondo ndo. Mine kala miki ma kamege ndo njana Maro Kindeni kâ, ikura zo rârâni miki kamo lombo nâ lâ tâno njine kulu.

¹⁸ Njana tu mungani miki kaponu muli pa vetâja kaa kaa miki timbumi uru siveta ku situla pami njinde. Andeta Maro Kindeni iko miki piti lâ vetâja kaa kaa njinde ilo marumbu lâ. Aku miki kasama tu i njandai io tâno ne kelekele pinde, itogo mira "silva" wa "gol" wa, njana iko miki piti kâ. Kelekele rârâni njinde nde njana naonzi tia kâ.

¹⁹ Andeta i ipalini Yesu Kirisi see njana iko miki piti lâ vetâja njinde ilo. Kirisi see njinde nde itogo kelekele kulu njalae tina. Kirisi nde itogo lama ara ndo, i tini nzimba wa mbwatakâe wa tia ndo.

²⁰ Nia ndoyo, lâ zo njinde Maro Kindeni ipulia tâno njine ipânga tia yo yo, ande i ne pateâja njana Kirisi kâ nde ikeno mine nâ. Kala njine, ande zo imâ ipânga laiti njana tâno ne zo marumbu kâ, aku Maro

Kindeni itula Yesu Kirisi ipânga nia yo njana ivilami kâ.

²¹ Miki kalomi tawana Yesu Kirisi. Mine kala nemi kalo-tawana ilâ mao pa Maro Kindeni tona, inani munja ipaño Kirisi lâ mateja nianzi, aku isuka i nj kâki ndo. Mine nde miki kalomi tawana Maro Kindeni, aku uru kao tinimi njana i tu ma iveta vetâja rârâni i munja ipa njua tu ma iveta njinde.

Kinda ma tininda mwasa nâ panzi kalo-tawana tamâta

²² Miki kapaveta kuku Maro Kindeni ne njua mao njinde lâ, aku nemi vetâja njinde izavaru kiesaka ne muso piti lâ tinimi. Mine kala miki uru tinimi mwasa nâ panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta. Andeta nanja apaimi tu ara njana miki ma kao ilomi ndo ilâ mao nâ panzi.

²³ Njana tu kinda Tamânda Maro Kindeni via wasaseki ilua miki lâ. I njana nao tia kâ, ande tia, aku i kawa njua kala uru imo mine ku imo nâ. I kawa njua njinde via mao ilua miki lâ.

²⁴ Njana tu Maro Kindeni kawa njua ikeno lâ pepa tini mine tu,

"Tamâta rârâni uru simo zo luandondo lâ tâno kulu, ande tia. Kinzi ma naonzi tia walele nâ, sitogo unza mine. Aku kinzi nanzi tava parinanzi ma imbe ndue lâ, itogo mâle uru siyauru sindue mine. Tâno njine ne unza uru sipânga ngâla-ngâla,

'aku ne mâle uru siyauru sindue;

²⁵ anja Maro Njalae kawa njua ma ikeno kaika mine ku imo nâ."

Tamâta pinde munja situla njua ndainani nâ pa miki kalonjo lâ.

2

Maro Njalae nde itogo mira via kâ

¹ Miki nde kakai via wasaseki marumbu lâ. Mine kala ara njana miki ma kapile vetâja potomule rârâni. Miki ma kapile mâsi njana wisimi nâna kâ, anja mâsi njana kaporo njua lajeja kâ, anja mâsi njana kakai lajeja kie-kie panzi tamâta kâ, anja mâsi njana ilomi yosi njana tamâta nenzi kelekele kâ, anja mâsi njana kaporo njua nao-muli kie-kie kâ.

² Miki kasama tu kinzi lâlu puro-puro uru ilonzi ndo tu sinu suu. Aku mine nâ, ara njana miki kala ma ilomi ndo pa kâpwa njinde Maro Kindeni uru ilami. Kâpwa njinde nde ara ndo, aku uru ivila nemi kalo-tawana njana itumbu lee, ikura lâ zo ndia Maro Kindeni ma ikai miki kataulo kalâ pa i kilo.

³ Miki kapanâna lâ njana Maro Njalae ne vetâja kâ, aku kasama tu i nde vetâja ara warika.

⁴ Maro Njalae nde itogo mira via kâ mwasina, aku ara njana miki ma kalâ kamo i tini laiti. Kinzi tamâta muŋga simora i tu kelekele kaa nâ, aku sitambira lâ. Anġa Maro Kindeni nde ilo ndo ikeno papa i kala ipatea i muŋgani lâ.

⁵ Aku miki warakami kala mine nâ katozonzi mira via kâ. Maro Kindeni nde igona miki lâ taitu ku ivetami kapânġa katogo i tamwata ne luma mine, aku Koroani Sapânġa imo luma njinde ilo. Maro Kindeni ipateami tu ma kamo i tamwata ne patarawânġa tamâta. Aku Yesu Kirisi ikai nzâla piti pami lâ njana kao nemi paneġa ilâ pa Maro Kindeni, itogo patarawânġa ara i ilo papa mine.

⁶ Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Miki kalonġo nġa; muŋgani, naġa apatea mira ara tonġe tu ma imuŋga panzi mira rârâni njana isuka luma ne nzâmba kaika kâ. Naġa ilonġu ndo ikeno pa mira njinde. Kala njine naġa ao mirani ndaina imo Jerusalem lawea. Ambo tamâta tonġe ma kalo tawana i, ande muli tamâta njinde ma ikai maġeti njana i ne kalo-tawana njinde kâ, ande tia ndo.”

⁷ Miki kalomi tawana Yesu Kirisi, inani mira ndaina. Mine kala miki ilomi ndo ikeno papa i. Anġa tamâta pinde kalonzi tawana i tia, aku Maro Kindeni kawa ngua ilâ panzi tamâta njinde mine tu,

“Mira njine kinzi tamâta njana sipa luma kâ situ nde sakamao kala sitambira lâ, ande mirani ndaina ipânġa mira ara njana isuka luma nġaġe kaika kâ.”

⁸ Aku Maro Kindeni kawa ngua tonġe kala ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Tamâta rârâ ma sipu kenzi lâ mira njine tini, aku ma patanzi sindue ku sipayaula lâ.”

Kinzi tamâta njinde muŋga taġanzi kaika pa Maro Kindeni kawa ngua. Mine kala sipu kenzi lâ mira njinde aku patanzi sindue lâ. Muŋgani Maro Kindeni ipatea tu vetânġa mine ma ipânġa panzi tamâta njinde.

⁹ Taitu Maro Kindeni ipatea miki tu ma kamo i tamwata ne tamâta. Miki kamo Koipu Njalae Maro Kindeni ne patarawânġa tamâta, aku kamo i tamwata ne nġu sapânġa. I ipatea lâ tu miki ma katula ngua pwataki panzi tamâta ndoni njana vetânġa arara rârâni i muŋga iveta pami njinde. Ina muŋga isarawami tu kapile kondoma njinde muŋga miki kamo ilo, aku kalâ kamo lâ i ne sinâla ara njinde ilo.

¹⁰ Nanayoni, miki nandai kamo Maro Kindeni ne nġu. Andeta kala njine miki kamo i ne nġu. Muŋga Maro Kindeni ne

kalo-sukânġa imâ pa miki tia yo, andeta kala njine i ne kalo-sukânġa nde imâ pami lâ.

Kinda ma tapakatona sondo njana nenda vetânġa kâ

¹¹ Niŋġu-nambwe wukale, miki kamo tâno njine kulu katogonzi tamâta lombo mine. Mine kala naġa ano pami tu miki ma kapu mulimi pa tamâta nâ nenzi ilokalo sakamao. Ilo-kalo njinde uru ikai kazânġa pa ilomi kalomi.

¹² Naġa ilonġu tu miki ma kapakatona sondo njana nemi vetânġa kâ lâ kinzi tinikoa nġininzi. Ambo miki ma kapaveta kuku vetânġa ara nâ, ande lâ zo ndia kinzi situ sisowe nġua laġeġa lâ tinimi tu miki uru kaveta vetânġa sakamao nâ, ande kinzi ma simora nemi vetânġa ara. Njineġa muli, lâ zo njinde Maro Kindeni ma itaulo imâ kilo njana ionzi tamâta lâ nġua nia, ande kinzi tamâta njinde ma sisuka i nġa kâki.

¹³ Miki kalomi tawana Maro Njalae. Mine kala miki ma kapatawa warakami tinimi ku kaponu muli pa kinzi koipu rârâni nenzi nġua. Miki nemi koipu njalae lâ tâno njine kulu nde imo tamâta njalae ndo.

¹⁴ Aku miki ma kaponu muli pa koipu njalae ne dumui kawanzi nġua tona, kinzi tamâta njinde simo mbâna-mbâna lâ lawea lawea. Koipu njalae isupwanzi silâ njana sipare nia panzi tamâta ea siveta vetânġa sakamao, aku isupwanzi njana siporo nġua ara njananzi tamâta ea siveta vetânġa ara.

¹⁵ Maro Kindeni ilo tu miki ma kaveta vetânġa ara nâ, njana tu miki nemi vetânġa ara njinde ma itoto nġua soki-soki ndia kinzi tamâta kapa-kapa uru siporo pami njinde.

¹⁶ Yesu Kirisi ipalalana kiesaka ne nimbu piti lâ tinimi lâ, kala miki kamo tinimi soo nâ. Taitu miki ma ilomi tu miki kamo njalanjala kala kapolenzi kinzi koipu, mine ndimo. Ara njana miki ma kamo katogonzi Maro Kindeni ne wurâta tamâta mine.

¹⁷ Miki ma kaveta kemi ara nâ panzi tamâta rârâni, aku ma tinimi mwasa ndo panzi ninda-nambwe kalo-tawana tamâta. Miki ma kapare tukumi pa Maro Kindeni nâ, aku kamege njananzi koipu njalanjala.

Kinda ma takai nâna, itogo Kirisi muŋga ikai mine

¹⁸ Kala njine naġa aporo nġua imâ pa miki tamâta ea uru kaveta wurâta koa tia nâ panzi tamâta njalanjala. Naġa apaimi tu miki ma kamege ndo njananzi nemi tamâta njalanjala, aku kaponu muli pa kawanzi nġua. Miki ma kaveta mine panzi tamâta njalanjala njinde uru siveta vetânġa ara pami, aku kaveta mine nâ panzi

tamâta njalaŋala nŋinde uru nâna silami tona.

¹⁹ Ambo tamâta tonje ilo tu ipono muli pa Maro Kindeni, aku nana duvi nŋinde kâ kinzi tamâta njalaŋala nâna silua i koa tia nâ, ambo i ma imandi kaika ku ikai nâna nŋinde, ande nŋinde ma ara ndo.

²⁰ Taitu miki kalonjo nja; ambo tamâta tonje iveta vetâŋa potomule, aku nana duvi nŋinde kâ kinzi tamâta njalaŋala ma nâna silua i nana i ne vetâŋa nŋinde kâ, ambo i ma imandi kaika ku ikai nâna nŋinde, ande Maro Kindeni ma ilo ara nâ papa i.

²¹ Nanayoni, Maro Kindeni ipatea tu miki ma kakai nâna mine nana nemi vetâŋa ara kâ, nana tu muŋga Kirisi tamwata kala ikai nâna mine nâ nana ivila miki kâ. Kirisi itula nzâla nŋinde pami lâ, nana miki kala ma koka i ne vetâŋa muli.

²² "I iveta kiesaka tonje tia ndo, aku iporo nŋua laŋeŋa tonje, ande tia ndo kanojo."

²³ Kinzi siporo nŋua potomule kie-kie papa i, andeta i nandai itu nana nenzi nŋua soki-soki nŋinde kâ. Kinzi nâna silua i, andeta i nandai iporo nŋua taulo panzi tu i ma muli izavarunzi. Ipauwo tamwata lâ Maro Kindeni mbau ilo, inani uru ilea sondo pa tamâta nenzi vetâŋa ku ipare nia sondo panzi.

²⁴ Kirisi itâra lâ kâi popole tini, aku lâ zo nŋinde ikai nenda kiesaka lâ i tamwata tini. Aku nana i ne vetâŋa nŋinde kâ, ande kinda takura tu tapu mulinda pa kiesaka ne vetâŋa rârâni, ku taponi muli pa vetâŋa ara ndia Maro Kindeni ilo papa nŋinde. I ikai nâna njalae tina, aku i ne nâna nŋinde iveta miki kamo ara nâ.

²⁵ Muŋga miki rârâni kamo katogonzi lama sisapiri ku simo potomule mine. Taitu kala nŋine miki kataulo kalâ pa Kirisi marumbu lâ, inani uru ikatonami wa ikeka nana mi, itogo lama nenzi katonâŋa tamâta uru iveta mine.

3

Ngua ilâ panzi tamâta nŋinde sipakâe lâ

¹ Aku miki taine kala ma kalomi nŋere nana Maro Njalae ku kapono muli sondo nâ pa kaiwami kawanzi nŋua. Kinzi pinde nandai kalonzi tawana pâri ara nana Yesu Kirisi kâ. Ambo miki ma kapono muli pa nenzi nŋua, ande kinzi ma simora nemi vetâŋa ara nŋinde, ku ma sipalele ilonzi kalonzi tâ. Nŋineŋa wurâta tonje ma

keno pami nana kaporo nŋua panzi tu igagati nenzi kalo-tawana kâ, ande ma tia.

² Kinzi ma simora tu miki uru kamege nnanzi, aku ma simora tu nemi vetâŋa rârâni nde ara ndo lâ Maro Kindeni nao. Aku nana duvi nŋinde kâ, kinzi ma kalonzi tawana Maro Njalae.

³ Miki taine ea ilomi tu kinzi tamâta ma ilonzi ara pami, ande miki ma kaveta wurâta njalae koŋa nana kasinŋara tinimi kâ ndimo. Mâsi nana kawutira kulumi wa kasinŋara tinimi lâ mira "gol" tava lalava ara wa, ande mâsi nŋinde nde kaa nâ.

⁴ Ara nana miki ma kasinŋara warakami ilomi kalomi nâ. Mâsi nana kamo mwasa nâ kunzi tamâta rârâni nde itogo sinŋâra ara mwasina, aku sinŋâra mine nde nana marumbu kâ, ande tia. Sinŋâra kie mine nde ara ndo lâ Maro Kindeni nao.

⁵⁻⁶ Kinzi taine muŋgâŋa kala siveta vetâŋa kie taituni nana sisinŋara ilonzi kalonzi. Kinzi uru sio tininzi pa Maro Kindeni tu ma iveta ikura ne nŋua pâŋa mine, aku sipono muli pa kaiwanzu tamâne nenzi nŋua. Nana aporo nnanzi timbunda taine nŋinde muŋga simo tava ilonzi kalonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, sitogo Abraham kaiwa taine Sara mine. Sara ipatawa taine tini ku ipono muli pa Abraham ne nŋua nâ, aku ipatu Abraham nja tu, "Naneŋgu tamâta njalae". Ambo miki ma kaveta vetâŋa ara mine, aku karuru tia, ande miki ma kamo katogo Sara natu wukale mine.

⁷ Aku miki tamâne kala mine nâ, miki ma kamo sondo nâ kunzi kaiwami taine. Miki kasama tu kinzi taine nenzi walo nde njalae koŋa tia. Mine nde miki ma wisimi ara panzi ku kaveta kemi ara nâ panzi. Nana tu miki kasama nŋine: Maro Kindeni, ina wisi-wisi warika, ma via mao ilua kinzi taine wa miki tamâne wa, nana miki rârâni ma kamo viami mine ku kamo nâ. Ambo miki ma kamo sondo mine kunzi kaiwami taine, ande sâ tonje ma ikura nana ipono miki nemi noŋa nao, ande tia.

Ikura zo zo kinda ma taveta vetâŋa ara nâ panzi tininda pinde

⁸ Kala nŋine nana atu aporo nŋua tonje kilo, nŋineŋa nanengu nŋua ma marumbu lâ. Nana ilonŋu tu miki rârâni ma kamo ilomi kalomi taitu, ku ma kalomi sukâŋa nnanzi tamâta rârâni. Miki ma tinimi mwasa ndo panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta, aku kasukanzi nana sikale nenzi malia kâ. Aku miki ma kapatawa warakami tinimi tona.

⁹ Ambo tamâta pinde ma siveta soki pami, ande miki ma katu nana nŋinde kâ taulo panzi ndimo. Ambo siporo nŋua

soki pami, ande miki ma kaporo ngua soki taulo panzi ndimo. Miki ma kakatu nenzi vetâña njinde taulo panzi mine; miki ma kano pa Maro Kindeni tu ma iveta kie ara nâ panzi, ikura i ne pateâña mine. Ambo miki ma kaveta mine, ande i kala ma iveta kie ara pa miki warakami mine nâ.

¹⁰ Nana tu Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“ ‘Ambo miki ilomi tu ma kamo ara nâ, aku ilomi tu ma kamo viami tava ndekâña nâ ikura zo luandondo, ande nzâla ikeno mine: miki ma kapile mâsi ñana kaporo ngua sakamao wa ngua lajeña wa;

¹¹ miki ma kapu mulimi pa vetâña sakamao, aku kapono muli pa vetâña ara nâ; aku miki ma kakai wurâta kaika ñana kamo ilomi kalomi taitu kunzi tamâta rârâni.

¹² Nana tu Maro Njalae ikeke ñananzi tamâta ea sipaveta kuku vetâña ara, aku ipaloño pa tamâta mine nenzi noña. Taitu i ne wisi-nâna ikeno panzi tamâta ea uru siveta vetâña sakamao.”

Ambo kinda ma taveta vetâña ara, aku takai nâna ñana, ande njinde ma ara

¹³ Ambo miki ilomi tu kapono muli pa vetâña ara nâ, ande ea ma ikura ñana nâna ilami, a?

¹⁴ Andeta kaloño nga; ambo miki kaveta vetâña ara, aku miki kakai nâna ñana vetâña njinde kâ, ande miki ma kandeka nâ. Miki ma karuru wa ilomi rârâ ñana vetâña soki ndia kinzi situ siveta pami ñana nemi vetâña ara kâ, mine ndimo.

¹⁵ Ara ñana miki ma kao ilomi ndo ilâ pa Kirisi, aku kalomi tawana tu i imo nemi Maro Njalae. Aku ara ñana miki ma kapaveta ilomi kalomi sondo ikura zo zo ñana katula nemi kalo-tawana njinde ne duvi pwataki pa tamâta ea itu ikasonjami ñana. Taitu miki ma katula ngua njinde mwasa nâ panzi, aku kaporo ngua ara nâ.

¹⁶ Ambo miki ma kapakatona warakami sondo ñana nemi vetâña rârâni kâ, njineña lâ zo ndia kinzi situ miki luginami ku siporo ngua soki ñana vetâña ndia nemi kalo-tawana igagatimi ñana kaveta kâ, ande kinzi ma mainzi ñana nenzi ngua njinde kâ.

¹⁷ Ambo Maro Kindeni ne pateâña ikeno tu kinda ma takai nâna ñana vetâña ara tonje kinda taveta, ande njinde ma ara. Taitu miki kaloño nga; ambo kinda takai nâna ñana vetâña potomule tonje kinda taveta, ande njinde ma ivila kinda tia.

Kirisi imâte lâ, njineña imandi imo via kilo ñana ikai kinda talâ pa Maro Kindeni kâ

¹⁸ Miki kalomi ngere ñana Kirisi kâ. I imo tava ilo mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao, ne soki tonje tia. Taitu ikai kinda kiesaka tamwatânda rârâni niânda, aku imâte ñana izavaru nenda kiesaka piti kâ. Aku i ne mateña njinde ikai kinda talâ pa Maro Kindeni. I imâte mbwani taitu nâ, aku vetâña mine ma ipânnga kilo, ande tia ndo. Lâ zo njinde Kirisi imo lâ tâno kulu, ande i imo tamâta, aku kinzi kazâña tamâta sipu i pâta imâte lâ. Andeta Koroani Sapâña ipaño i imandi imo via kilo.

¹⁹ Nia ndoyo, Koroani Sapâña isuka Kirisi ñana ilâ pa luma sakamao nia tu ma itula ngua panzi korananzi pinde.

²⁰ Njinde nde tamâta pinde korananzi, kinzi njinde muñga siveta taña-kaika lâ timbunda Noa ne zo. Lâ Noa ne zo, ande mâsi sakamao nde ipânnga more-more ñalae tina, andeta Maro Kindeni ipare nia panzi tamâta njinde walele tia. I io tini ku imo lee, ikura lâ zo njinde Noa isape ne wânnga ñalae marumbu lâ. Njineña ngu mota-mwata nâ sikâki simo wânnga kulu, kala simo ara nâ lee pondi ñalae marumbu lâ. Kinzi tamâta njinde kambwanjenzi ipânnga lâ lima kananjenzi njato.

²¹ Pondi ñalae njinde nde itogo lââ-liliña mwasina. Kala lâ zo njine, ande lââ-liliña nde nzâla ñana Maro Kindeni ikai kinda talâ pa i. Maro Kindeni ipaño Yesu Kirisi imandi lâ mateña nianzi imo via kilo, aku vetâña njinde ikai kinda piti lâ kondoma ilo. Kinda ñandai takai lââ-liliña njinde ñana tapua muso piti lâ tininda nga. Njinde nde ñana tatula pwataki tu kinda tamo ilonda mbâra-mbâra ndo lâ Maro Kindeni nao.

²² Kala njine Yesu Kirisi nde imo samba ilo isanjoña pa Maro Kindeni tini pa wia kâ. Aku i ikai Maro Njalae panzi anjelo rârâni sitavanzi kinzi koroani kaika rârâni simo samba lawea.

4

Kinda ma tapu mulinda pa ilo-kalo siñga ne vetâña

¹ Mine kala ara ñana miki ma kapaveta sondo ñana kakai nâna, itogo Kirisi muñga ikai lâ karae tini mine. Ambo tamâta tonje ma ikai nâna ñana vetâña ara tonje i muñga iveta, ande kiesaka ma ikura tu isanja tamâta njinde kaika kilo, ande tia.

² Mine nde lâ zo ñana tamâta njinde imo via lâ tâno kulu, ande i ma ipono muli pa tamâta nenzi ilo-kalo potomule kilo, ande tia. I ma ipono muli pa Maro Kindeni ne pateâña ara njinde nâ.

³ Muŋga miki kaveta vetâŋa ndia kinzi tinikoa uru ilonzi papa nŋinde. Miki kapalulua tinimi potomule wa, ilomi yosi ŋana kaveta vetâŋa sakamao kiekie wa, kanu lââ kaika ŋana dadauŋa kâ wa, kaveta kiesaka kie-kie lâ kâŋa-nuŋa ŋalaŋala wa, kaveta mâsi sakamao ŋana kapare tukumi kawâŋgi panzi maro laŋeŋa wa. Andeta lâ zo nŋine nemi mâsi sinŋa nŋinde nde marumbu lâ.

⁴ Miki kapile tinikoa nenzi vetâŋa potomule nŋinde rârâni marumbu lâ. Mine kala kinzi tinikoa ilonzi rârâ ŋana nŋinde kâ, aku simo siporo ŋgua sakamao imâ pami.

⁵ Andeta muli ŋga kinzi ma simandi lâ Maro Kindeni ne ŋgua nia, aku ma sipatula warakanzi nenzi vetâŋa soki-soki rârâni pwataki papa i. I nde ŋgua-samâŋa tamwata, aku ipaveta sondo lâ ŋana ipare nia panzi tamâta rârâni, kinzi vianzi wa mateŋa wa.

⁶ ŋana tu pâri ara ilâ panzi tamâta pinde simo lâ zo muŋgâŋa rârâni. Lâ zo ŋana kinzi simo vianzi yo, ande tininzi pinde sivaliginzi ŋana nenzi kalo-tawana kâ. Andeta kinzi sio nenzi kalo-tawana ilâ mao nâ papa Maro Kindeni lee simâte lâ, kala nŋine simo vianzi nâ kuku i.

Kinda ma taveta vetâŋa ndia Maro Kindeni ipatea pa kinda tu taveta

⁷ Zo mbuku taitu nâ keno mo ŋai yo, nŋineŋga tâno ne vetâŋa tava ne kelekele rârâni ma marumbu lâ. Mine nde ara ŋana miki ma kalomi nŋgere sondo ndo, aku kapakatona warakami ŋana nemi vetâŋa kâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande miki ma kakura tu kakai noŋa sondo pa Maro Kindeni.

⁸ Andeta vetâŋa taitu nâ nde kelekele ŋalae tina, aku ipolenzi vetâŋa arara pinde rârâni. Vetâŋa nŋinde nde mine; miki ma kao ilomi ndo ilâ panzi nini-nambwe kalo-tawana tamâta. Ambo miki ma kapaveta sondo kuku vetâŋa nŋine, ande miki ma wisimi nâna ŋana vetâŋa soki ndia siveta pami, ande tia.

⁹ Miki ma kanonzi kalo-tawana tamâta pinde tu ma simâ sika kumi wa simo nemi luma ilo wa. Miki ma wisimi nâna ŋana kaveta mine kâ ndimo.

¹⁰ Maro Kindeni walo kaika ilua miki rârâni taitu-taitu ŋana kaveta wurâta ara tonŋe. Nŋine nde itogo wisi-ara ilua miki ŋana kasukanzi tinimi pinde kâ. Mine nde miki ma kapakatona sondo nâ ŋana kaveta wurâta nŋinde.

¹¹ Ambo tamâta tonŋe ikai wisi-ara ŋana itula ŋgua kâ, ande ara ŋana i ma itula Maro Kindeni tamwata kawa ŋgua sondo nâ. Ambo tamâta tonŋe ikai wisi-ara ŋana ikai kuleŋa panzi tini pinde, ande ara ŋana

i ma iveta mine lâ Maro Kindeni ne walo ndainani nâ. Ambo miki ma kaveta mine, ande kinzi tamâta ma simora nemi vetâŋa arara nŋinde, ku ma sipanea Maro Kindeni lâ Yesu Kirisi ŋa. Inani Walo Tamwata, aku i ŋa nde ŋalae ndo, uru imo mine ku imo nâ. Mao.

Ambo kinda ma takai nâna tatogo Kirisi mine, ande kinda ma tandeka nâ

¹² Niŋgu-nambwe wukale, malia ŋalae tonŋe nde imâ ipâŋga pami lâ, aku nŋinde nde ŋana ikai samâŋa pami. Taitu miki ma wisimi motu ŋana samâŋa nŋinde ndimo, ŋana tu nŋinde ŋandai kelekele wasaseki ŋga.

¹³ Miki kakai nâna ŋana samâŋa nŋinde kâ, itogo muŋga Kirisi ikai mine. Mine nde miki ma kandeka nâ. Nŋineŋga lâ zo ŋana Kirisi ma itaulo imâ kilo tava ne walo ŋalae, ande ndekâŋa ŋalae ndo ma ipâŋga lâ ilomi.

¹⁴ Miki nemi kalo-tawana nde ikeno pa Kirisi nâ. Ambo tamâta pinde ma siporo ŋgua soki pami ŋana nemi kalo-tawana nŋinde kâ, ande miki ma kandeka nâ, ŋana tu Maro Kindeni ne Koroani ara nŋinde imo kumi.

¹⁵ Ambo tamâta pinde ma nâna silami, ande ara ŋana miki ma kalomi nŋgere sondo ŋana nenzi vetâŋa nŋinde ne duvi kâ. Ambo miki muŋga kapu tamâta tonŋe pâta imâte tâku, kapanawe tamâta tonŋe ne kelekele tâku, kalaŋa kapole ŋgua tukuŋa tâku, kayaula tamâta tonŋe ne wurâta tâ, aku kakai nâna ŋana nemi vetâŋa mine, ande miki ma maimi ŋana nemi nâna nŋinde kâ.

¹⁶ Andeta miki kaloŋo ŋga; ambo miki kalomi tawana Kirisi, aku ŋana duvi nŋinde kâ tamâta pinde nâna silami, ande miki ma maimi ndimo. Ara ŋana miki ma kandeka ku kawami ndaŋge nâ papa Maro Kindeni, ŋana tu ŋoa ara ikeno lâ tinimi tu, “Yesu Kirisi ne tamâta”.

¹⁷ Maro Kindeni ne zo ŋana ma ionzi tamâta rârâni lâ i ne ŋgua nia, ande imâ ipâŋga laiti lâ, aku i ne tamâta kinda ma tamuŋga panzi tamâta rârâni ŋana tamandi lâ ŋgua nia. I ma ilea sondo pa kinda muŋga lâ ŋga, andeta i ma kulu ara nâ ilua kinda. Mine kala vetâŋa sakamao ndo ma ipâŋga panzi tamâta nŋinde sipu mulinzi pa Maro Kindeni ne pâri ara.

¹⁸ Maro Kindeni kawa ŋgua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Tamâta pinde uru siveta vetâŋa ara lâ Maro Kindeni nao, taitu kinzi tamâtani ndaina ma sikai nâna kiekie lee, ikura lâ zo nŋinde Maro Kindeni ma ikainzi piti lâ kazâŋa ilo ku via mao ilanzi. Mine kala i ma

igeranzi kinzi kiesaka tamwatanzi njnde muŋga sipu mulinzi pa Maro Kindeni, ande tia ndo!”

¹⁹ Mine nde miki kaloŋo nga; ambo Maro Kindeni ipatea tu tamâta tonje ma ikai nâna, ande ara nana tamâta njnde ma ipaveta kuku vetânga ara nâ, ku io ne kalo-tawana ilâ pa Maro Kindeni simbo nâ. Maro Kindeni inani nia ndoyo iveta kinda tapânga, aku i uru iveta ikura ne ngua pânga rârâni.

5

Kinzi katonânga nenzi wurâta nde nana sikatonanzi Maro Kindeni ne tamâta

¹ Kala njne nana ilonju ngua imâ pa miki kalo-tawana tamâta ngu nemi katonânga. Nana warakângu kala amo katonânga, atogo miki mine, aku muŋgani nana warakângu matângu amora Kirisi ikai nâna. Zo imâ ipânga laiti lâ nana Kirisi kilala tava ne walo njalae ma ipânga nia yo. Aku lâ zo njnde, ande i ma iveta kie ara pa nana tona.

² Nana warakângu nde ngu nenzi katonânga, atogo miki mine. Mine kala nana ano kaika pa miki katonânga tu miki ma kakatonanzi Maro Kindeni ne tamâta sondo, itogo lama nenzi katonânga tamâta uru ikatonanzi lama mine. Nana tu Maro Kindeni tamwata io ngu njnde lâ mbaumi ilo nana kakatonanzi kâ. Aku ara nana miki ma kandeka nâ nana kaveta wurâta njnde, ikura Maro Kindeni ilo papa mine. Miki ma tinimi pwâka nana kakatonanzi ndimo, aku ma ilomi njalae koŋa nana kakai mbumbu lâ nemi wurâta njnde tini ndimo. Ambo miki ma ilomi ara nâ nana kaveta wurâta njnde kâ, ande njnde ma ara ndo.

³ Miki ma katawanzi tamâta njnde Maro Kindeni muŋga ionzi simo kalomi, itogo kinzi koipu njalanala uru siveta, mine ndimo. Ara nana miki ma katula vetânga ara nâ panzi kalo-tawana tamâta njnde, nana ma simora ku sipaveta kuku.

⁴ Ambo miki ma kaveta mine, njnenga lâ zo nana Yesu Kirisi ma ipânga nia yo, inani imo mbâna-mbâna panzi katonânga rârâni, ande miki ma kakai kulu ara ndo. Aku kulu ara njnde nde nana marumbu kâ, ande tia. Njnde nde nana ikeno mine ku imo nâ.

Kinda ma tapatawa warakânda tininda, ku tapakatona sondo

⁵ Anŋa miki tamâta limoa, miki kala ma kaponi muli mine nâ pa kinzi tamâta mbâna-mbâna nenzi ngua. Maro Kindeni kawa ngua ikeno lâ pepa tini mine tu,

“Maro Kindeni ikai kazânga panzi tamâta ea sipasuka warakanzi nâ tininzi. Anŋa i ne wisi-wisi ikeno panzi tamâta ea sipatawa warakanzi tininzi.”

Mine kala ara nana miki rârâni, miki koŋa wa lâlu wa, ma kapatawa warakami tinimi lâ kinzi kalo-tawana tamâta rârâni naonzi. ⁶ Mao nâ, ambo miki ma kapatawa warakami tinimi lâ Maro Kindeni nao ku kamo i ne walo kaika nâ kalo, njnenga lâ zo ndia i tamwata ipatea lâ, ande i ma isuka miki kâki.

⁷ Maro Kindeni imagegea miki sondo nâ. Mine nde ara nana miki ma kao nemi malia rârâni lâ i kala, nana ma ikale pami.

⁸ Miki kalomi ngere sondo nga, aku kapakatona sondo! Sadana nde imo nemi kazânga tamâta, aku imo itogo mbwâmbwa saka leve mine. I uru isuŋa kawa kaika nâ, aku iyoka ilâ wa imâ wa, iroroto nana tamâta tonje tu izavaru kâ.

⁹ Miki kasama tu lâ tâno ndoni, nimi-nambwe kalo-tawana tamâta uru sikai nâna kie taituni nâ nana nenzi kalo-tawana kâ, itogo miki uru kakai mine, aku kinzi simandi kaika nâ. Mine nde miki ma kalomi tawana Maro Kindeni kaika ndindi nâ, aku kakai kazânga pa Sadana.

¹⁰ Maro Kindeni nde wisi-wisi warika. Miki kapaipa kuku Yesu Kirisi lâ, aku nana duvi njnde kâ, Maro Kindeni isarawami muŋgani lâ tu ma kamo taitu kuku i tamwata, ma kamo ara mine ku kamo nâ. Taitu miki ma kakai nâna ikura zo mbwana-mbwana nâ muŋga lâ nga, njnenga Maro Kindeni tamwata ma iveta miki kamo ara kilo, aku ma walo kaika ilami, nana miki ma kakura tu kamandi kaika ku kaponi muli sondo pa i.

¹¹ Nenda paneânga ilâ pa i, nana tu ikai walo kaika rârâni marumbu lâ, ma imo mine ku imo nâ. Mao.

Ngua kaja pinde

¹² Sailas nde ikai kuleŋa pa nana, kala ingere nanenju ngua mbuku taitu njne lâ pepa tini. I nde ninda-nambwe kalo-tawana tamâta mao kanaŋo. Nana ilonju tu apu tini kaika pa miki ilomi kalomi. Nana asama tu vetânga rârâni njnde Maro Kindeni iveta pami, ande njnde nde nana itula pwataki tu i ilo ndo ikeno pami. Ambo miki ma kalomi ngere sondo nana njnde kâ ku kamandi kaika, ande njnde ma ara ndo.

¹³ Miki nimi-nambwe kalo-tawana tamâta simo Babilon lawea njne, * kinzi njnde kawanzi kari ara pami. Kinzi kala simo Maro Kindeni ne pateânga tamâta, sitogo miki mine. Aku Malaka kala kawa

* 5:13 13 Njine nde ngua siânga. Petero iporo nana Rom lawea.

kari ara pami tona. Malaka nde itogo nana natungu mine.

¹⁴ Nana ilongu tu miki rârâni ma kap-atâño mbaumi ku kaporo kari ara panzi kalo-tawana tamâta rârâni. Vetâña mine ma itula pwataki tu miki ilomi ndo ikeno panzi. Miki kapaipa kuku Kirisi lâ, kala i ne wisi-pisi imâ pa miki rârâni.

2 PETERO

Pepa Petero iingere muli panzi kalo-tawana tamâta

Yesu ne pâri-tamâta Petero iingere ngua panzi Juda tamâta njinde kalonzi tawana Yesu ku simo pwapwataki (1 Petero), aku zo pinde ilâ lâ, njineŋga iingere ngua pinde panzi kilo. Petero ne zo ŋana imâte kâ nde imâ ipâŋga laiti lâ (1:14), aku isama tu kinzi pananâŋa tamâta lajeŋa pinde nde simo kinzi ngu nginanzi, ku situla ilokalo soki-soki siyaula tamâta nenzi kalo-tawana. Kinzi pinde siporo tu Yesu ma itaulo imâ kilo tia, andeta Petero itula ngua mao tu Yesu ne zo nde ikeno mo ŋai yo (3:3-13). Ara ŋana kinda rârâni ma tapu mulinda pa ngua lajeŋa, ku tapaveta kuku Maro Kindeni kawa ngua mao.

¹ Naŋa Saimon Petero, naŋa nde Yesu Kirisi ne wurâta tamâta, aku amo i ne pâri-tamâta tava. Yesu ina kinda nenda Maro Njalae wa nenda Yautâŋa Tamwata wa. Naŋa aŋgere ngua lâ pepa njine tini imâ pa miki kalo-tawana tamâta. Yesu Kirisi ne vetâŋa ara ikai nzâla piti pami lâ ŋana nemi kalo-tawana ipâŋga kelekele ara ndo, itogo maka nema kalo-tawana mine.

² Kala njine miki kasama Maro Kindeni ku nenda Maro Njalae Yesu rua kilalanzi marumbu lâ. Mine kala Maro Kindeni ne wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ njalae pami.

Maro Kindeni ipatea kinda pa i tamwata

³ Kirisi nde ŋa njalae ndo, aku ina vetâŋa ara warika. Aku inani isarâwa pa kinda ku itula i tamwata kilala pwataki pa kinda tasama lâ. Mine kala io tamwata ne walo kaika imâ pa kinda, kala takura tu tamo sondo ku tapaveta kuku vetâŋa arara, aku kinda ma taroto ŋana sâ tojje kilo ŋana tapavila warakânda kâ, ande ma tia.

⁴ ŋana i kilala ara njinde kâ, ande iveta vetâŋa arara kie-kie pa kinda lâ, ikura muŋga ipa ngua tu ma iveta mine. Aku vetâŋa njinde uru isuka kinda, kala takura tu tanjeŋge ŋana vetâŋa potomule ne pazavaruŋa kâ, vetâŋani ndaina tamâta nenzi ilokalo sakamao iveta ipâŋga tâno kulu. Mine kala kinda takura tu tamo sondo ndo, itogo Maro Kindeni imo mine.

⁵ Kirisi iveta vetâŋa njinde rârâni pa kinda lâ. Mine nde ara ŋana miki ma kakai wurâta kaika ndo ŋana kalomi tawana i mao nâ. Kaveta mine lâ ŋga, njineŋga kakai wurâta kaika ŋana kapaveta kuku vetâŋa arara. Kaveta mine

lâ ŋga, njineŋga kakai wurâta kaika ŋana kapanâna sondo ŋana i ne ilo-kalo kâ.

⁶ Kaveta mine lâ ŋga, njineŋga kakai wurâta kaika ŋana kakai poe sondo pa warakami ilomi kalomi. Kaveta mine lâ ŋga, njineŋga kakai wurâta kaika ŋana kamandi kaika lâ zo ndia malia ipâŋga pami. Kaveta mine lâ ŋga, njineŋga kakai wurâta kaika ŋana kamo itogo Maro Kindeni ilo papa mine.

⁷ Kaveta mine lâ ŋga, njineŋga kakai wurâta kaika ŋana kaveta kemi ara nâ panzi nimi-nambwe kalo-tawana tamâta. Kaveta mine lâ ŋga, njineŋga kakai wurâta kaika ŋana kao ilomi ndo ilo panzi tamâta rârâni.

⁸ Aporo ngua mine ŋana duvi njine kâ; ambo vetâŋa mine ma ikeno pami lee ipâŋga njalae tina, ande njinde ma isuka nemi wurâta kaveta pa nenda Maro Njalae Yesu Kirisi kâ. Mine nde nemi wurâta njinde ma ipâŋga kanaŋo, aku miki ma kasama i kilala sondo tona.

⁹ Ambo kalo-tawana tamâta tojje ma ipaveta kuku vetâŋa njinde tia, ande i imo itogo tamâta mata naŋa mine. I ipâŋga tamâta mata leva-leva nâ, aku i kalo kapa tu Maro Kindeni muŋga izavaru kiesaka ne muso piti lâ i tini.

¹⁰ Ninggu-nambwe wukale, Maro Kindeni muŋgani isarawami lâ, aku ipateami pa i tamwata nâ. Mine nde ara ŋana miki ma kakai wurâta kaika ŋana kaponu muli pa i ne pateŋga njinde. Ambo miki ma kaveta mine, ande nemi kalo-tawana ma ikura ŋana imbe kâ, ande tia.

¹¹ Njineŋga Maro Kindeni ma ilo ndeka pami ku ma ikai nzâla piti pami ŋana kakai via mao lâ samba lawea. Aku miki ma kamo kuku nenda Maro Njalae Yesu Kirisi, ina nenda Yautâŋa Tamwata, ma kamo ara mine ku kamo nâ.

¹² Mao nâ, miki kapanâna lâ ŋana kelekele njinde kâ, aku miki kapaipa lâ kuku ngua mao muŋga kalonjo njinde. Andeta naŋa ma aporo nguani ndaina pami kilo ikura zo zo, ŋana miki ma kalomi njgere kilo ŋana njinde kâ.

¹³ Naŋa ilonjo pateu tu ambo naŋa ma akai wurâta mine ŋana apaŋo ilomi kalomi ikura zo rârâni naŋa amo viâŋgu lâ tâno kulu, ande njinde ma ara.

¹⁴ ŋana tu naŋa asama njine; zo mbwana-mbwana nâ, njineŋga naŋa ma apile karaŋgu njine ku amâte. Nenda Maro Njalae Yesu Kirisi itula njine pwataki pa naŋa lâ.

¹⁵ Mine kala njine naŋa ma aveta wurâta kaika ndo ŋana apaŋo ilomi kalomi kâ. Njineŋga lâ zo ŋana amâte kâ, ande miki ma kakura tu kalomi njgere kilo ŋana ngua njine kâ ikura zo zo.

Kinzi pâri-tamâta simora Maro Kindeni ne sinâla pwataki lâ Yesu Kirisi tini

¹⁶ Muŋga maka katula ŋgua pami ŋana Maro Ŋalae Yesu Kirisi ne zo ŋana itaulo imâ kilo tava ne walo kaika. Andeta maka ŋandai katapâri tamâta nenzi usi kaa nâ pinde pami ŋga. Maka warakama matama kamora i ne walo kaika ŋinde.

¹⁷ Zo tonje, kawa ŋgua ne sarawâŋa iyoka pa Maro Kindeni ne sinâla ŋalae ilo ku indue imâ pa Yesu Kirisi mine tu, "Naja natuŋgu ara kala ŋine. Naja tinguŋgu mwasa papa wa ilonju ndeka papa wa." Aku lâ zoni ndaina, kinda Tamânda Maro Kindeni isuka Yesu Kirisi ŋa kâki, aku Yesu tini pasinala.

¹⁸ Maka warakama kalonjo ŋgua ŋinde ne sarawâŋa iyoka pa samba ilo indue imâ, lâ zo ŋinde maka kamo kuku Yesu lâ tuu sapâŋa ŋinde kulu.

¹⁹ Mine nde maka kasama tu ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa nenzi ŋgua ŋinde nde mao kanaŋo. Aku ara ŋana miki kala ma kalomi tawana ŋgua ŋinde mine nâ. Ŋgua ŋinde nde itogo sinâla ŋana ipane kondoma pwataki kâ. Aku sinâla ŋinde ma isinala nia mine lee mbwale pwataki, ŋinenŋa pitu mboi ŋalae ma ipâŋga ku ma isinala ilomi kalomi. *

²⁰ Miki ma kapanâna sondo ndo ŋana ŋgua ŋine kâ, ŋana tu ŋine nde kekeleke ŋalae tina; siŋgani, lâ zo ŋinde kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta siporo ku siŋgere nenzi ŋgua lâ pepa tini, ande kinzi warakanzi sikura ŋana situla ŋgua ŋinde ne duvi pwataki, ande tia.

²¹ Andeta Koroani Sapâŋa ikai poe pa kinzi ŋgua-tulâŋa tamâta ilonzi kalonzi, kala situla Maro Kindeni kawa ŋgua. Kinzi ŋandai sikai poe pa warakanzi ilonzi kalonzi ŋinenŋa situla ŋgua ŋga. Tia ndo kanaŋo.

2

Kinzi tamâta sakamao pinde siyaulanzi kalo-tawana tamâta ilonzi kalonzi

¹ Mao nâ, muŋga ŋgua-tulâŋa tamâta lajeŋa pinde simo lâ Isrel ŋgu ŋgininzi. Aku mine nâ, pananâŋa tamâta lajeŋa pinde ma simâ sipâŋga miki ŋginimi tona, aku ma sikai lajeŋa nâ sipananzi tamâta ŋana Maro Kindeni ne vetâŋa kâ. Kinzi ma sipavea nâ situla ŋgua lajeŋa kaŋa-kaŋa ŋana sizavaru ilomi kalomi kâ. Maro Ŋalae muŋga iyautenzi pananâŋa tamâta ŋinde piti lâ kondoma ilo, andeta kinzi sipu mulinzi pa Maro Ŋalae

kilo. Mine nde Maro Kindeni ma muli izavarunzi walele nâ.

² Andeta kalo-tawana tamâta râra ma sipaveta kuku pananâŋa tamâta lajeŋa ŋinde nenzi vetâŋa potomule kie-kie. Mine kala tamâta pinde ma siporo ŋgua soki-soki ŋana Nzâla Mao kâ.

³ Kinzi pananâŋa tamâta lajeŋa ŋinde ilonzi yosi ŋana tâno ne kekeleke nâ. Mine kala kinzi ma siveta ŋgua lajeŋa râra ŋana sikai nemi mbaliŋa wa kekeleke saŋemi. Andeta siŋgani Maro Kindeni ipatea tu ma izavarunzi tamâta ŋinde ndo. Aku i ŋandai ikeno mata ŋga. I ma iveta panzi ikura muŋga ipa ŋgua tu ma iveta mine.

⁴ Miki kasama tu muŋga, kinzi ajele pinde siveta kiesaka, aku Maro Kindeni igera kinzi tia ndo. Itambiranzi silâ yââ ŋalae ne mbââ ilo, aku ipanzi lâ wâlo kaika tini. Kinzi uru simo mine lâ nia ŋaŋa ilo, aku sindaŋe Maro Kindeni ne zo ŋalae ŋana ipare nia sondo panzi kâ.

⁵ Aku miki kasama tu nia ndoyo, tamâta râraŋi simo siveta vetâŋa sakamao nâ lâ Maro Kindeni nao. Mine kala ipare nia panzi lâ. Iveta pondi ŋalae ipâŋga panzi ku izavarunzi ndo lâ, kala naonzi tia lâ. Aŋga timbunda Noa, i tamâta ŋana itula ŋgua pwataki ŋana vetâŋa ara kâ, ande Maro Kindeni ikea ŋana i tavanzi tamâta lima kanaŋonzi rua, kala kinzi ŋinde nâ simo ara.

⁶ Aku miki kasama tu muli, Maro Kindeni ipa ŋgua ŋana izavaru Sodom lawea wa Gomora lawea wa. Isupwa yââ indue imâ ikananzi lawea rua ŋinde, kala kââ nâ ikeno. I ilo tu kinzi tamâta sipâŋga muli-muli ŋinde ma kalonzi ŋgere ŋana mâsi ŋalae ŋinde muŋga ipâŋga pa Sodom lawea ŋga Gomora lawea. Ambo kinzi kala ma sipu mulinzi pa i, ande mâsi kie mine ma ipâŋga pa kinzi tona.

⁷ Aŋga Loto, i nde tamâta ara ndo lâ Maro Kindeni nao, ande i muŋga imo Sodom lawea. Imora vetâŋa potomule kie-kie kinzi tamâta sakamao ŋinde siveta, kala ilo malia ndo. Mine kala Maro Kindeni ikea ŋana Loto, kala imo ara nâ.

⁸ Loto nde tamâta ara lâ Maro Kindeni nao, taitu i imo kunzi tamâta simo Sodom lawea, aku ikura zo zo imora nenzi mâsi sakamao wa ilonjo nenzi ŋgua soki-soki wa. Mine kala i ilo kura tia ndo, aku kalo loko nâ.

⁹ Miki kasama lâ ŋana vetâŋa ŋinde râraŋi. Aku ŋinde itula pwataki tu lâ zo ndia samâŋa wa malia mine ma ipâŋga panzi tamâta, ande Maro Ŋalae uru ikea ŋananzi tamâta ea kalonzi tawana i. Aŋga

* 1:19 19 Petero isia ŋgua ŋana Yesu Kirisi kâ lâ Pitu Mboi tini.

kinzi kiesaka tamwatanzi, ande Maro Njalae ikainzi kaika ku nâna ilanzi lee, ikura lâ zo njalae njinde i ma ipare nia sondo panzi.

¹⁰ Aku lâ zo njinde, tamâta pinde ma sikai pareña-nia sakamao njalae tina. Nanja aporo njananzi tamâta njinde sipono muli pa ilo-kalo singa ne mâsi sakamao, ku simora tukuña rârâni tu kelekele kaa nâ.

Ayo, pananâña tamâta lajeña pinde nde simâ sipânja lâ, kala simo nginimi. Kinzi nde taña-kaika tamwatanzi, aku sipaveta kuku warakanzi nenzi pateâña nâ. Mine kala kinzi ñandai simege njananzi ajelo arara njinde simo samba ilo nga. Kinzi siporo ngua pavaligiña nâ panzi.

¹¹ Taitu ajelo njinde nenzi walo kaika nde njalae ndo, ipolenzi pananâña tamâta lajeña njinde nenzi walo. Andeta kinzi ajelo simege ñana Maro Njalae kâ. Mine kala kinzi ñandai siporo soki ku sisowe ngua lâ tamâta njinde tininzi lâ Maro Njalae nao nga.

¹² Anja pananâña tamâta lajeña njinde nde sitogonzi ngoa ngoi, nenzi ilo-kalo tia ndo. Ambo ilonzi igagatinzi tu siveta vetâña tonje, ande ma siveta nâ. Vetâña ara ndia kinzi sizizâla ñana, ande kinzi siporo ngua pavaligiña lâ njinde tini. Muli nga Maro Kindeni ma ikainzi tamâta njinde kaika ku ma izavarunzi ndo lâ, itogo uru taveta panzi ngoa ngoi mine.

¹³ Kinzi uru nâna silanzi tamâta pinde. Mine nde muli Maro Kindeni ma itu ñana nenzi vetâña njinde, aku ma nâna ilanzi. Kinzi sindeka ñana sika wa sinu njalae tina lâ tamâta naonzi, aku mainzi tia ndo. Mao nâ, kinzi sindeka ñana sika potomule mine nâ kuku miki.

¹⁴ Ikura zo zo, ambo kinzi matanzi ilâ simora taine tonje, ande ilonzi ndo tu ma sipalulua tininzi kuku i. Kinzi uru ilonzi yosi mine ku simo nâ. Kinzi uru siporo silanjenzi tamâta pinde, kinzi njinde nenzi kalo-tawana ikeno kaika tia, aku silele tamâta njinde naonzi ilâ tu siveta kiesaka. Kinzi ilonzi ndo ñana sikai tamâta pinde nenzi kelekele sajenzi kâ. Mine kala Maro Kindeni ma izavarunzi pananâña tamâta lajeña njinde ndo lâ.

¹⁵ Kinzi sipile vetâña ara ne nzâla marumbu lâ, kala soka potomule silâ wa simâ wa. Kinzi sipono muli pa Beor natu Balam ne vetâña. Muñga, Balam iveta kiesaka, aku ilo yosi ñana mbumbu ikai lâ kiesaka njinde tini.

¹⁶ Iveta mine lee, ñinenja zo tonje “donki” tonje kawa ipwa, kala iporo ngua

itogo tamâta mine. Donki njinde imbita Balam ñana i ne vetâña sakamao njinde kâ. Kinda tasama tu kinzi donki sikura tu siporo ngua, ande tia. Mine kala nguatulâña tamâta lajeña Balam imora mâsi njalae njinde, aku ipile ne vetâña kapakapa njinde.

¹⁷ Kinzi pananâña tamâta lajeña njinde nde sitogo lââ bwalika ipânja mâsa-mâsa ndo mwasina. Aku sitogo take-take karâzi ikeno ilo, andeta lawea itapala ilâ kala karâzi imbe tia. * Maro Kindeni ipatea nia kondoma ñanja ndo pa kinzi tu ma silâ simo nia njinde.

¹⁸ Ñana tu tamâta njinde kawanzi njalae sisuka warakanzi njanzi kâki, aku sindeka nâ ñana nenzi ngua kaa kaa njinde. Kinzi siporo ngua mâru-mâru silanjenzi tamâta pinde, kala ilonzi kâki ñana sipalulua tininzi potomule kâ. Kinzi sitapanzi kalo-tawana tamâta wasaseki pinde, kinzi njinde muñga nâ sipile tinikoa nenzi mâsi sakamao. Kinzi ilonzi tu kalo-tawana tamâta wasaseki njinde nenzi kalo-tawana ma imbe ndo.

¹⁹ Pananâña tamâta lajeña njinde uru siporo mine tu, “Ambo miki ma kapaloño pa maka, ande miki ma kamo tinimi soo nâ, aku ma kakura tu kaveta vetâña ndia warakami nâ ilomi papa.” Andeta kiesaka ne nimbu nde ikainzi kaika lâ, kala simo sakamao nâ. Njinde nde duvi mine; ambo tamâta tonje isâu pa kelekele tonje tu ikai poe kaika papa i, ande njinde itogo iveta wurâta koa tia nâ pa kelekele njinde.

²⁰ Pananâña tamâta lajeña njinde muñga kalonzi tawana nenda Maro Njalae Yesu Kirisi, ina nenda Yautâña Tamwata, aku nenzi kalo-tawana njinde ivilanzi tu sijgerge ñana tâno ne vetâña sakamao kâ. Andeta muli nga sipaveta kuku vetâña sakamao njinde kilo, kala vetâña sakamao njinde ne nimbu nde ikainzi kaika ku ipu nenzi walo ndue lâ. Muñga, lâ zo njinde kinzi sizizâla yo ñana Kirisi kâ, ande kinzi simo ara tia. Taitu vetâña sakamao njinde ne nimbu nde ipanzi kaika kilo, kala simo sakamao ndo.

²¹ Ambo pananâña tamâta lajeña njinde sizizâla yo ñana nzâla ara kâ, ande njinde ma ara tia. Taitu kalono nga; kinzi silono pâri ara ku sisama nzâla njinde kilala pwataki lâ, aku sipono muli pa Maro Kindeni ne tukuña. Andeta muli, kinzi sipu mulinzi pa nzâla njinde kilo, aku njinde nde ara tia ndo.

²² Kinzi nenzi vetâña mine nde iyoke ngua pinde tamâta uru siporo. Ngua tonje nde keno mine; “Ambo mbwâmbwa

* 2:17 Njina siña njine nde duvi mine; pananâña tamâta njinde siporo tu ma sivilanzi tamâta, andeta ñandai sivilanzi nga.

ilu, ande i ma itaulo ika ne luânga njinde kilo.” Anğa ngua tonje kala ikeno mine; “Ambo nğoa ilili lâ lââ ilo, ande i ma itaulo kilo ku ipu ndumu lâ nziņa ilo.”

3

Ngua njine nde mao kanaņo; Maro Njalae ma itaulo imâ kilo

¹ Niņgu-nambwe wukale, naņa muņga aņgere ngua lâ pepa tonje tini ku ao imâ pami, kala njine aņgere ngua pinde lâ pepa tini kilo imâ pami. Lâ pepa rua njine, ande naņa aņgere ngua nana apano ilomi kalomi kâ, nana miki ma kalomi ngere kilo nana ngua mao wa ilo-kalo ara wa.

² Naņa ilonġu tu miki ma kalomi ngere kilo nana ngua njinde Maro Kindeni ne ngua-tulânga tamâta muņga situla. Aku naņa ilonġu tu miki ma kalomi ngere kilo nana Maro Njalae ne tukuņa tona, ina nenda Yautâņa Tamwata. Muņga kinzi pâri-tamâta simâ pami ku situla ngua tukuņa ndainani nâ pami kaloņo lâ.

³ Naņa ilonġu tu miki ma kaloņo ngua njine sondo; muli nġa, ande tamâta pinde ma simâ sipânġa. Kinzi tamâta njinde ma sipaveta kuku vetâņa sakamao ndia ilonzi papa njinde. Kinzi ma siporo ngua pavaligiņa pami mine tu,

⁴ “Yesu muņga iporo tu i ma itaulo imâ kilo, a? Ande imo ndia, a? Yoo, i ma itaulo imâ kilo tia! Nia ndoyo, lâ zo njinde tâno ipânġa wasaseki, aku imâ lee ikura lâ zo njinde timbunda simâte lâ, aku lâ zo njine wa, ande vetâņa wasaseki tonje kie mine ipânġa tia ndo.”

⁵ Tamâta njinde tininzi pwâka tu kalonzi ngere sondo. Mine kala kinzi kalonzi kapa nana njine kâ; nia ndoyo, Maro Kindeni iporo ngua kala ipulianzi samba tava tâno sipânġa lâ. Ikai lââ ku iveta tâno, njineņga io tâno kâki ipânġa lâ lââ ngini.

⁶ Aku muli, njineņga Maro Kindeni ikai lââ ndainani nâ ku iveta pondi njalae ikâki ipanando tâno ku iyaula tâno ndo lâ.

⁷ Kala lâ zo njine, ande Maro Kindeni kawa ngua ndainani nâ uru ikatona samba wa tâno wa. I ma iveta mine lee, ikura lâ zo njalae nana i ma ipare nia panzi tamâta ea sipu mulinzi pa i, aku ma izavarunzi ndo lâ. Aku lâ zoni ndaina i ma isupwa yââ ikananzi samba wa tâno wa, kala naonzi tia lâ.

⁸ Niņgu-nambwe wukale, lâ Maro Njalae nao, ande kari taitu mai nâ nde zo lu-andondo, itogo mbwera 1,000 mine, aņga mbwera 1,000 nde zo mbwana-mbwana nâ, itogo kari taitu mai nâ mine. Miki ma kalomi ngere sondo nana njinde kâ, aku kalomi kapa ndimo.

⁹ Nana tu tamâta pinde ilonzi patea tu Maro Njalae uru iveta ne ngua pâņa ipânġa kanaņo walele tia, aku situ njinde nde soki. Andeta tia. I tini pwâka tu tamâta taitu ma ipayaula. I ilo tu kinzi tamâta rârâni taitu-taitu ma sipalele ilonzi kalonzi ku kalonzi tawana i. Mine kala i kalo sukâņa njananzi ku imo io tini nâ.

Samba wa tâno ma naonzi tia lâ

¹⁰ Taitu Maro Njalae ne zo nana itaulo imâ kilo kâ, ande ma imâ ipânġa itogo nzanzare tamâta uru imâ ipânġa mine. Lâ zo njinde, ande nduņeņa njalae tina ma ipânġa, aku samba ma nao tia lâ. Aku yââ ma ikananzi pitu rârâni marumbu lâ. Anġa tâno tava kekeleke ndoni ikeno tâno kulu, ande njinde ma marumbu ndo.

¹¹ Miki kalomi ngere sondo nġa! Vetâņa mine ma izavaru kekeleke rârâni njinde, kala ma naonzi tia lâ. Mine kala lâ zo njine, ande miki ma kamo tamâta mana, a? Ara nana miki ma kapasakana ilomi kalomi sondo ku kapaveta kuku vetâņa rârâni Maro Kindeni ipatea ku itula pami njinde.

¹² Ara nana miki ma kao tinimi nâ nana Maro Kindeni ne zo nana imâ ipare nia panzi tamâta kâ. Aku ara nana miki ma kapasusua zo njinde tu imâ ipânġa walele nâ. Lâ zo njalae njinde, ande yââ ma ikana samba marumbu lâ, aku yââ ne melamela kaika ma ikananzi pitu rârâni tona. Mine kala pitu njinde ma sipânġa sitogo lââ mine.

¹³ Andeta Maro Kindeni ne ngua pâņa ikeno mine tu i ma muli ipulia samba wa tâno wasaseki. Aku lâ tâno wasaseki njinde, ande tamâta rârâni ma sipono muli mao nâ papa i. Kinda uru tao tininda nâ nana Maro Kindeni ne ngua pâņa njinde tu ma ipânġa kanaņo.

Ara nana kindi ma tapakatona sondo ku tao tininda nana Maro Njalae kâ

¹⁴ Niņgu-nambwe wukale, miki uru kao tinimi nâ nana Maro Kindeni ne zo njalae njinde nana imâ ipânġa kâ. Mine nde ara nana miki ma kakai wurâta kaika nana kapakatona warakami nemi ilo-kalo sondo kâ. Ambo miki ma kaveta mine, njineņga lâ zo njalae njinde, ande miki ma kamandi lâ Maro Kindeni nao tava ilomi mbâra-mbâra nâ. I ma imora soki wa kiesaka tonje ikeno tinimi, ande tia. Mine kala i ne wisi-nâna ma ikeno pami tia ndo.

¹⁵ Miki kalomi ngere nana njine kâ; Maro Njalae uru io tini pa kindi tu tapalele ilonda kalonda, nana tu i ilo tu iyaute kindi rârâni piti lâ kondoma ilo. Muņga, Maro Kindeni itula ilo-kalo ara pa ninda-nambwe Paulo, kala iņgere ngua kana taituni nâ imâ pami lâ.

¹⁶ Lâ i ne pepa rârâni, ande Paulo uru ingere ngua kaŋa taituni mine ŋana zo ŋalae ŋinde kâ. Mao nâ, zo pinde Paulo ne ngua katiŋe ne duvi ŋandai ikeno nia yo ŋga, kala taroto ŋana ngua ŋinde ne duvi. Mine kala tamâta pinde uru situla ngua ŋinde ne duvi soki-soki. Kinzi tininzi pwâka tu sisama ngua ŋinde duvi, aku nenzi kalo-tawana nde kaika tia. Kinzi sikai Maro Kindeni kawa ngua rârâ ikeno lâ pepa tini, aku silele soki-soki mine nâ. Mine nde lâ Maro Kindeni ne zo ŋalae ŋinde, ande i ma izavarunzi tamâta ŋinde ndo lâ.

¹⁷ Niŋgu-nambwe wukale, miki kasama lâ ŋana pananâŋa tamâta laŋeŋa ŋinde nenzi vetâŋa. Mine nde kapakatona warakami sondo ŋga. Tia ma pananâŋa tamâta sakamao ŋinde silaŋemi ku sisowe ilomi kalomi, kala nemi kalo-tawana ma imbe tâ.

¹⁸ Kinda nenda Maro ŋalae Yesu Kirisi, ina nenda Yautâŋa Tamwata, ande uru io ne wisi-wisi imâ pami, aku miki kasama i kilala marumbu lâ. Ara ŋana miki ma kakai wurâta kaika ŋana kapanâna sondo ndo ŋana ŋinde kâ. Tapanea Yesu Kirisi tasuka i ŋa kâki ikura zo zo! Mao.

1 YOANE Pepa Yoane ingere munğa panzi kalo-tawana tamâta

Yesu Kirisi ne pâri-tamâta Yoane ingere pâri ara marumbu lâ, njinenğa muli ingere ngua njine panzi kalo-tawana tamâta ngu pinde. I nde koņa lâ, aku i ilo ndo keno panzi kalo-tawana tamâta njinde, kala ipatu njanzi tu i natu wukale. Tamâta pinde silajenzi ngu siporo tu Yesu ipânğa tamâta mao tia, aku siporo tu nenda kiesaka nde kekelele nğalae tia. Yoane ileleanzi lajeņa tamâta njinde, ku itula ngua pwataki nana tini-mwasa ne vetâņa kâ. Iporo tu Maro Kindeni ilo ndo keno pa kinda, kala isupwa Yesu imâ, aku Yesu ilo keno mine nâ kala imâte nana kinda kâ. Mine nde ara nana kinda taitu-taitu ma tininda mwasa panzi tamâta rârâni.

Ngua Via ipânğa nia yo

¹ Maka uru katula ngua pwataki nana Ngua Via kâ, i nja tonje tu Yesu. Lâ zo njinde Maro Kindeni ipulia samba wa tâno tia yo, ande Ngua njinde imo munğani lâ, kala njine i imo mine nâ. Maka kaloņo i ku matama kamora i lâ. Maka kalea sondo nâ pa i, aku katarjo i tini lâ.

² Via njinde nde ipânğa nia yo lâ. Maka kamora i, aku uru katula ngua pwataki nana njinde kâ. Kala njine maka kaporo pwataki pa miki tu Ngua Via njinde imo via mine ku imo nâ. Munğani i imo kuku Tama, njinenga ipânğa nia yo, aku maka kamora lâ.

³ Maka kamora wa kaloņo njinde marumbu lâ, ande kala maka uru katula ngua pwataki pami nana njinde kâ. Maka kaveta mine nana duvi njine kâ; maka iloma tu miki ma kamo ilomi taitu kuku maka. Aku kinda tao ilonda ilâ taitu kunzi Tama kuku Natu Yesu Kirisi rua.

⁴ Maka kanğere ngua lâ pepa njine tini imâ pami nana ma iveta nenda ndekâņa ipipi ndo lâ ilonda kalonda.

Ara nana kinda ma toka sinâla ilo nâ

⁵ Yesu Kirisi itula ngua pwataki pa maka kaloņo lâ, ande kala maka katula nguani ndaina pwataki pa miki. Ngua njinde nde mine: Maro Kindeni i nde sinâla, aku kondoma tonje ikeno pa i, ande tia ndo kanaņo.

⁶ Ambo kinda ma taporo tu, “Nanja ao ilonğu ilâ taitu kuku Maro Kindeni”, andeta nenda yokâņa ikeno lâ kondoma ilo, ande nenda ngua njinde nde mao tia. Ngua njinde nde lajeņa nâ, nana tu kinda nğandai taponon muli pa vetâņa mao nja.

⁷ Taitu miki kaloņo nja; ambo kinda toka lâ sinâla ilo, itogo Maro Kindeni uru imo sinâla ilo mine, ande kinda tamo ilonda taitu kunzi Maro Kindeni ne tamâta. Aku Maro Kindeni Natu Yesu see izavaru nenda kiesaka rârâni piti lâ tininda, aku iveta kinda tamo tava ilonda mbâra-mbâra nâ.

⁸ Ambo kinda ma taporo tu, “Nanengü kiesaka tonje ikeno tia”, ande kinda taporo lajeņa pa warakânda, aku ngua mao ikeno ilonda kalonda tia ndo.

⁹ Andeta miki kaloņo nja; ambo kinda ma tapatula nenda kiesaka pa Maro Kindeni, ande i ma iveta ikura ne ngua pâņa mine. I ma iveta kie ara ndo pa kinda mine; i ma izavaru kiesaka piti lâ tininda, aku ma izavarunzi vetâņa soki-soki ndia rârâni uru taveta njinde piti tona. Aku i ne vetâņa njinde ma iveta kinda tamo tava ilonda mbâra-mbâra ndo.

¹⁰ Ambo kinda ma taporo tu, “Nanja munğa aveta kiesaka tonje tia”, ande njinde itogo kinda taporo ngua tu Maro Kindeni nde lajeņa tamwata. Ambo mine, ande Maro Kindeni kawa ngua ikeno ilonda kalonda, ande tia.

2

Yesu Kirisi nde kinda nenda Pavilâņa Tamwata

¹ Nanja anğere ngua njine imâ pa miki, nanja natungu wukale, nana isukami tu kapu mulimi pa kiesaka rârâni. Andeta miki kaloņo nja; ambo tamâta tonje iveta kiesaka, ande nenda Pavilâņa Tamwata imo kuku Tamânda, aku i uru ino papa i nana kinda kâ. Inani Yesu Kirisi, i zuzuli tamwata.

² I tamwata ipile ne via ku imâte nana izavaru nenda kiesaka piti kâ. Andeta i nğandai iveta mine nana ivila kinda simbonda nâ. Iveta mine nana ivilanzi tamâta rârâni simo tâno ndoni.

Ambo tamâta tonje isama Maro Kindeni kilala, ande i ma ipaveta kuku Maro Kindeni kawa ngua

³ Ambo kinda ma tapaveta kuku Maro Kindeni ne tukuņa, ande vetâņa njinde ma itula pwataki pa warakânda tu kinda tasama i kilala sondo ndo.

⁴ Ambo tamâta tonje ma iporo tu, “Nanja asama Maro Kindeni kilala sondo ndo”, andeta i nğandai ipaveta kuku Maro Kindeni ne tukuņa nja, ande tamâta njinde nde lajeņa tamwata, aku ngua mao ikeno i ilo kalo, ande tia.

⁵ Ambo tamâta tonje ipaveta kuku Maro Kindeni kawa ngua, ande i ne vetâņa njinde itula pwataki tu i ilo ndo ikeno mao nâ pa Maro Kindeni. Mâsi taituni njinde

uru itula pwataki tu kinda tapaipa kuku Maro Kindeni lâ.

⁶ Ambo tamâta tonje ma iporo tu, “Nanja apaipa kuku Maro Kindeni lâ”, ande i ne ngua njinde ma ipânga kano mine; i ma iveta vetâja ara, itogo Yesu muŋga iveta mine.

⁷ Ninju-nambwe wukale, nanja ma angere ngua tukuja wasaseki tonje imâ pami, ande tia. Njine nde tukuja sinja, aku miki kakai muŋgani lâ. Miki kaloŋo ngua njana tukuja njine kâ marumbu lâ.

⁸ Andeta tukuja kala njine nanja ma angere pami, ande tukuja wasaseki tona. Miki nemi vetâja ara tava Yesu ne vetâja ara, ande njinde itula tukuja njinde kilala pwataki tu njinde nde ngua mao. Njana tu kondoma ngua laiti njana marumbu kâ, aku sinâla mao njinde nde imâ ipânga lâ, kala imo isinala nia lâ.

⁹ Ambo tamâta tonje ma iporo tu, “Nanja amo lâ sinâla ilo”, andeta i uru wisi nâna pa ninambwe kalo-tawana tamâta tonje, ande i imo lâ kondoma ilo yo.

¹⁰ Tamâta ea uru tini mwasa nâ panzi ninambwe kalo-tawana tamâta, ande i imo lâ sinâla ilo, aku kekeleke tonje njana iveta i pata ndue kâ, ande tia.

¹¹ Anja tamâta ea uru wisi nâna pa ninambwe kalo-tawana tamâta, ande i imo kondoma ilo ku iyoka lâ kondoma ilo. Aku izizâla tu i ilâ pa nia ndia, njana tu kondoma nde ipono i mata ndo lâ.

¹² Nanja natuŋgu wukale, miki kalomi tawana Yesu Kirisi, aku njana duvi njinde kâ Maro Kindeni izavaru nemi kiesaka piti lâ. Mine kala nanja angere ngua njine imâ pami.

¹³ Anja miki tamâta kokoŋa, miki kasama i kilala sondo ndo, inani imo muŋgani lâ, kala njine imo mine nâ. Mine kala nanja angere ngua njine imâ pami.

Anja miki tamâta limoa, miki kapole Sadana lâ. Mine kala nanja angere ngua njine imâ pami. Nanja natuŋgu wukale, miki kasama Tamânda Maro Kindeni kilala sondo ndo. Mine kala nanja angere ngua njine imâ pami.

¹⁴ Miki tamâta kokoŋa, miki kasama i kilala sondo ndo, inani imo muŋgani lâ, kala njine imo mine nâ. Mine kala nanja angere ngua njine imâ pami. Aku miki tamâta limoa, miki tinimi walo, aku Maro Kindeni kawa ngua ikeno kaika lâ ilomi kalomi. Aku miki kapole Sadana lâ. Mine kala nanja angere ngua njine imâ pami.

Kinda ma ilonda pa tâno ne kekeleke ndimo

¹⁵ Miki ma ilomi pa tâno ne vetâja ndimo, aku ilomi pa kekeleke tonje ikeno tâno kulu, mine ndimo. Ambo tamâta

tonje ilo keno pa tâno ne vetâja, ande i ilo keno pa kinda Tamânda, ande tia.

¹⁶ Kinda tasama tu tâno ne vetâja rârâni nde vetâja njana iveta wisinda kâki wa ilonda yosi wa tapasuka tininda wa. Vetâja njinde rârâni ŋandai iyoka pa Tamânda imâ pa kinda ngua. Njinde nde tâno ne vetâja nâ.

¹⁷ Tâno njine ma muli marumbu, aku tâno ne vetâja wa kekeleke mona-mona njine rârâni ma marumbu tona. Anja tamâta ea ipaveta kuku Maro Kindeni kawa ngua, ande i ma imo via ku imo nâ.

Yesu Kirisi ne kazâja tamâta nde imâ ipânga lâ

¹⁸ Nanja natuŋgu wukale, zo njana tâno ne zo marumbu kâ nde imâ ipânga laiti lâ. Muŋga, miki kaloŋo pâri tu Yesu Kirisi ne kazâja tamâta sakamao ma muli imâ ipânga. Kala njine Yesu Kirisi ne kazâja tamâta rârâ njinde nde simâ sipânga lâ. Mine kala kinda tasama tu zo njana tâno ne zo marumbu kâ nde imâ ipânga laiti lâ.

¹⁹ Nia ndoyo, kazâja tamâta njinde simo kuku kinda kalo-tawana tamâta, andeta njineŋga sipile kindu ku silâ lâ. Taitu kinzi muŋga simo ninda-nambwe mao, ande tia. Ambo kinzi simo ninda-nambwe mao, ande kinzi ma simo kuku kindu yo. Andeta sipile kindu, aku silâ lâ. Mine kala kindu tasama tu tamâta njinde rârâni ŋandai simo ninda-nambwe mao ngua.

²⁰ Anja nenda Maro Nalae, ina Sapâja Tamwata, muŋgani isupwa Koroani Sapâja imâ pami, njana itula pwataki tu ipatea miki njana kakai i ne walo ŋalae. Mine kala miki rârâni kasama ngua mao marumbu lâ.

²¹ Tiambo miki kazizâla njana ngua mao kâ, aku njana duvi njinde kâ nanja angere ngua njine imâ pami, a? Mine tia. Miki kasama ngua mao marumbu lâ, aku kasama tu ngua mao ikura njana ipagugua ngua lajeŋa tonje tia ndo. Mine kala nanja angere ngua njine imâ pami.

²² Ayo, lajeŋa tamwata nde ea. Ambo tamâta tonje ma iporo tu, “Yesu ŋandai Maro Kindeni ne Pateŋa Tamâta Kirisi ngua”, ande tamâta njinde nde lajeŋa tamwata. Tamâta ea iporo ngua kaja mine, ande i ipu muli panzi Tama ku Natu rua. Mine kala i imo Yesu Kirisi ne kazâja tamâta.

²³ Tamâta ea ipu muli pa Yesu Kirisi, ande ipu muli pa i Tama tona mine nâ. Anja tamâta ea ipatula tu i kalo tawana Maro Kindeni Natu, ande i kalo tawana Maro Kindeni tona mine nâ.

Koroani Sapâja uru ipanana kindu njana ngua mao kâ

²⁴ Ara njana miki ma kasaŋa njgua muŋga kaloŋo njinde kaika. Ambo miki ma kasaŋa njgua njinde kaika ndindi nâ, ande miki kala ma kapaipa kunzi Tama kuku Natu rua.

²⁵ Muŋgani Yesu Kirisi ipa njgua tu ma via mao ilua kinda, njana ma tamo viânda mine ku tamo nâ.

²⁶ Naŋa aŋgere njgua njine imâ pami, aku atu apananami njananzi laŋeja tamwatanzi, kinzi njinde situ sikai laŋeja pami njana ma kapile nemi kalo tawana kâ.

²⁷ Andeta Yesu muŋgani itu nzâmbe pami kala isupwa Koroani Sapâŋa imâ pami lâ, aku Koroani Sapâŋa tamwata ipaipa kumi. Mine kala tamâta tonje ne wurâta ikeno njana ipanana miki kâ, ande tia. Koroani Sapâŋa tamwata uru ipananami njana vetâŋa rârâni kâ, aku i ne njgua njinde nde mao kanaŋo. Njinde nde njgua laŋeja tia ndo. Mine nde ara njana miki ma kapaipa kuku Yesu Kirisi, ikura Koroani Sapâŋa muŋga ipananami mine.

Mine nde kinda tamo Maro Kindeni natu wukale

²⁸ Ayo, naŋa natuŋgu wukale, ara njana miki ma kapaipa sondu kuku Yesu Kirisi. Ambo miki ma kaveta mine, njineŋga lâ i ne zo njana imâ ipâŋga nia yo, ande kinda ma taruru tia. Kinda ma tamandi i nao, aku ma mainda tia.

²⁹ Miki kasama tu Yesu Kirisi nde Zuzuli Tamwata. Mine kala miki kasama mine nâ tu tamâta ea kinzi uru siveta vetâŋa ara, ande kinzi njinde simo Maro Kindeni natu wukale.

3

¹ Mao nâ, kinda Tamânda tini mwasa ndo pa kinda, aku i ilo ndo keno pa kinda! Mine kala i io ŋoa lâ tininda tu, “Maro Kindeni natu wukale”. Aŋga kinzi tâno tamâta njandai sisama Maro Kindeni kilala njga. Mine kala kinzi sisama kinda kilalânda tia.

² Njingu-nambwe wukale, kala njine kinda tamo Maro Kindeni natu wukale. Aŋga lâ zo muli, ande kinda ma tamo mâsi mana. Njinde kilalani njandai ipâŋga nia yo njga. Taitu kinda tasama tu lâ Yesu Kirisi ne zo njana imâ ipâŋga lâ nia yo, ande kinda ma tamora i kilala mao kanaŋo, aku i ma ilele kinda tapâŋga tatogo i tamwata mine.

³ Tamâta ea kinzi uru sio tininzi njana i kâ, kinzi njinde sipaveta warakanzi sondu ndo, njana ma simo ilonzi mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao, itogo Yesu Kirisi imo mine.

⁴ Tamâta ea uru iveta kiesaka, ande tamâta njinde ilaŋa ipole Maro Kindeni ne tukuŋa. Mao nâ, kiesaka uru ikai kazâŋa pa njgua tukuŋa.

⁵ Andeta miki kasama tu Yesu Kirisi imâ ipâŋga njana izavaru kiesaka piti kâ, aku kiesaka tonje ikeno pa i tia ndo kanaŋo.

⁶ Ambo tamâta tonje ipaipa kuku Yesu Kirisi, ande i ma ipaveta kuku kiesaka ne vetâŋa tia ndo. Ambo tamâta tonje ipaveta kuku kiesaka ne vetâŋa, ande kinda tasama tu tamâta njinde njandai imora Yesu Kirisi ku isama i kilala njga.

⁷ Naŋa natuŋgu wukale, miki kapakatonâ sondu njga. Tia ma tamâta tonje ilaŋemi. Tamâta ea uru iveta vetâŋa ara, ande i imo tamâta sondu lâ Maro Kindeni nao, itogo Yesu Kirisi uru imo mine.

⁸ Muŋgani, lâ nia ndoyo, aku imâ lee ipâŋga lâ zo njine, ande Sadana iveta kiesaka ku imo nâ. Mine kala tamâta ea uru iveta kiesaka, ande i imo Sadana natu. Taitu Maro Kindeni Natu muŋgani imâ ipâŋga nia yo njana izavaru Sadana ne wurâta kâ.

⁹ Ambo Maro Kindeni iveta tamâta tonje ipâŋga itogo i natu mine, ande tamâta njinde ma ipaveta kuku kiesaka ne vetâŋa tia ndo, njana tu Maro Kindeni kilala imo kuku i. Tamâta njinde ikura tu ipaveta kuku kiesaka ne vetâŋa tia ndo kanaŋo, njana tu i imo itogo Maro Kindeni natu mine.

¹⁰ Ayo, tamâta ea kinzi simo Maro Kindeni natu wukale, a? Aŋga tamâta ea kinzi simo Sadana natu wukale, a? Njinde kinda takura tu tasama, njana tu tamâta ea tininzi pwâka tu sipaveta kuku vetâŋa ara, ande tamâta njinde simo Maro Kindeni natu wukale tia. Aku mine nâ, tamâta ea njandai tininzi mwasa panzi kalo-tawana tamâta, ande kinzi kala simo Maro Kindeni natu wukale, ande tia.

Yesu itula tini-mwasa ne mâsi kilala pwataki lâ

¹¹ Muŋgani, aku imâ lee ipâŋga lâ zo njine, ande miki uru kaloŋo njgua mine: kinda taitu-taitu ma tininda mwasa panzi tininda pinde.

¹² Miki ma kamo katogo timbunda Adam natu Kein, mine ndimo. Kein nde imo Sadana ne tamâta, aku ipu tai Abel pâta imâte. Aku i ne vetâŋa njinde nde duvi mine; i tamwata uru iveta vetâŋa saka-mao, aŋga tai nde uru iveta vetâŋa ara.

¹³ Njingu-nambwe wukale, ambo kinzi tâno tamâta ma sikai kazâŋa pami, ande miki ma wisimi motu njana njinde kâ ndimo.

¹⁴ Kinda uru tao ilonda ndo ilâ panzi ninda-nambwe kalo-tawana tamâta. Aku

vetâña njinde itula pwataki tu kinda tapile mateja ne vetâña marumbu lâ, aku tapaveta kuku via nâ ne vetâña. Tamâta ea ñandai ilo ndo keno panzi i tini pinde, ande tamâta njinde ipaveta kuku mateja ne vetâña yo.

¹⁵ Tamâta ea uru ikai kazâña pa n-nambwe, aku wisi nâna ndo papa, ande tamâta njinde irerege kuku tamâta ñana ipunzi tamâta pâta simâte kâ. Aku miki kasama tu ambo tamâta tonje ipu i tini pinde pâta imâte, ande via mao ikeno pa i, ande tia. Tamâta mine ñandai tamâta ñana imo via ku imo nâ.

¹⁶ Yesu Kirisi ipile tamwata ne via ku imâte ñana ivila kinda kâ. Aku i ne vetâña njinde itula tini-mwasa ne mâsi kilala pwataki pa kinda. Aku ara ñana kinda kala mine nâ ma tapile nenda via ñana tavilanzi ninda-nambwe kalotawana tamâta kâ.

¹⁷ Ambo tâno njine ne mbaliña ikeno pa tamâta tonje, aku imora ninambwe tonje imo sugorai ñana kekeleke pinde kâ, andeta i kalo sukâña ñana ninambwe njinde tia, ande njinde itula pwataki tu tamâta njinde ñandai ipaveta kuku Maro Kindeni ne mâsi ñana tini mwasa ndo panzi tamâta kâ.

¹⁸ Naña natunju wukale, ambo kinda kawânda nâ taporo tu kinda tininda mwasa panzi tininda pinde, ande njinde nde ara tia. Ara ñana kinda ma tao ilonda ilâ mao nâ panzi, aku taveta kenda ara nâ panzi.

Kinzi kalo-tawana tamâta ma siruru lâ Maro Kindeni nao, ande tia

¹⁹⁻²⁰ Ambo kinda tininda mwasa ndo panzi tininda pinde, ande njinde itula pwataki tu kinda taponi muli sondo ndo pa ñgua mao. Mine kala, ambo ilonda itu ikai kazâña pa warakânda ñana vetâña tonje kinda muñga taveta, ande kinda ma kalonda loko tia. Kinda wisinda ma puu ndue lâ Maro Kindeni nao, ñana tu i isama vetâña rârâni, aku i ne ilo-kalo ipole nenda ilo-kalo ndo lâ.

²¹ Niñgu-nambwe wukale, ambo ilonda ikai kazâña pa warakânda tia, ande kinda tasama tu kinda ma taruru ñana tamandi lâ Maro Kindeni nao, ande ma tia.

²² Njineñga lâ zo ndia kinda tano pa i tu iveta vetâña tonje, ande i ma ipalojo pa nenda noña, ñana tu kinda uru tapaveta kuku i ne tukuña, aku tapaveta kuku vetâña rârâni i ilo papa njinde tona.

²³ Aku i ne tukuña nde ikeno mine: kinda ma kalonda tawana i natu Yesu Kirisi, aku kinda taitu-taitu ma tininda mwasa ndo panzi tininda pinde, ikura tukuña njinde i muñga itula pa kinda mine.

²⁴ Tamâta ea uru ipono muli pa Maro Kindeni ne tukuña, ande tamâta njinde ipaipa kuku Maro Kindeni, aku Maro Kindeni kala ipaipa kuku i mine nâ. Maro Kindeni ne Koroani Sapâña ilua kinda lâ, aku Koroani Sapâña njinde uru itula pwataki pa kinda mine tu Maro Kindeni ipaipa kuku kinda.

4

Ara ñana kinda ma takai samâña panzi koroani

¹ Niñgu-nambwe wukale, ñgua-tulâña tamâta lajeña rârâ uru soka tâno kulu silâ wa simâ wa. Mine kala, ambo tamâta tonje imâ pami ku iporo tu, "Maro Kindeni ne Koroani uru itula ñgua pa naña", ande miki ma kaloni tawana i walele ndimo. Ara ñana miki ma kakai samâña panzi koroani, ñana ma kasama kilalanzi kâ. Njineñga miki ma kasama tu koroani njinde uru imo kuku Maro Kindeni tâku tia tâku.

² Aku vetâña ñana itula Maro Kindeni ne Koroani kilala pwataki pami, ande mine: ambo koroani tonje itula ñgua lâ tamâta tonje kawa tu, "Yesu Kirisi muñga imo kuku Maro Kindeni, njineñga ipâñga tamâta mao", ande njinde nde Maro Kindeni ne Koroani.

³ Ambo koroani tonje ñandai itula ñgua kaña mine ñana Yesu kâ, ande njinde nde Maro Kindeni ne Koroani, ande tia. Njinde nde koroani tonje, aku koroani njinde nde koroani ñana ikai kazâña ñalae tina pa Yesu Kirisi kâ. Muñga miki kalojo koroani njinde parina tu i ma muli imâ, kala njine imâ ipâñga lâ, kala imo tâno kulu.

⁴ Naña natunju wukale, miki nde Maro Kindeni ne tamâta, aku miki kapolenzi ñgua-tulâña tamâta lajeña njinde marumbu lâ, ñana tu Koroani Sapâña imo ilomi, aku i ne walo ipole Sadana ne walo, ina kala uru imo lâ tâno tamâta ilonzi.

⁵ Kinzi tamâta njinde nde tâno tamâta nâ. Mine kala nenzi ñgua nde tâno ne ñgua nâ, aku kinzi tâno tamâta uru sipono muli pa nenzi ñgua njinde.

⁶ Anña kinda nde Maro Kindeni ne tamâta, aku tamâta ea isama Maro Kindeni kilala sondo, ande i uru ipono muli pa nenda ñgua. Ambo tamâta tonje imo Maro Kindeni ne tamâta tia, ande i ma ipono muli pa nenda ñgua, ande tia. Ñana mâsi mine kâ, ande kinda takura tu tasama koroani mao kilala, aku kinda takura tu tasama koroani lajeña kilala mine nâ.

Tamâta ea tini mwasa pa Maro Kindeni, ande i ma tini mwasa panzi i tini pinde mine nâ

⁷ Niŋgu-nambwe wukale, ara ɲana kindi taitu-taitu ma tininda mwasa nâ panzi tininda pinde, ɲana tu Maro Kindeni nde tini-mwasa warika. Ambo tamâta tonje tini mwasa ndo panzi i tini pinde, ande tamâta ɲinde imo itogo Maro Kindeni natu mine, aku isama Maro Kindeni kilala marumbu lâ.

⁸ Maro Kindeni nde tini-mwasa warika. Mine kala, ambo tamâta tonje ɲandai tini mwasa panzi i tini pinde, ande i isama Maro Kindeni kilala nde tia.

⁹ Maro Kindeni isupwa i Natu taituni indue imâ tâno kulu ɲana i ma via mao ilua kindi. Aku Maro Kindeni ne vetâɲa ɲinde itula pwataki tu i ilo ndo keno pa kindi.

¹⁰ Maro Kindeni itula tini-mwasa ne vetâɲa pwataki mine; muɲga, kindi ilonda ikeno pa Maro Kindeni, ande tia. Andeta nia ndoyo i ilo ndo keno pa kindi, kala isupwa Natu indue imâ tâno kulu ku imâte ɲana izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda.

¹¹ Niŋgu-nambwe wukale, Maro Kindeni ne vetâɲa ɲinde itula pwataki tu i ilo ndo keno pa kindi. Mine nde ara ɲana kindi taitu-taitu ma tininda mwasa ndo panzi tininda pinde mine nâ.

¹² Tamâta tonje muɲga imora Maro Kindeni, ande tia. Andeta miki kalogo ɲga; ambo kindi ilonda ndo keno panzi tininda pinde, ande ɲinde itula pwataki tu Maro Kindeni imo kindi ilonda. Aku i ne tini-mwasa ɲinde ma ipâɲga ɲalae ndo lâ nenda vetâɲa.

¹³ Maro Kindeni i tamwata ne Koroani Sapâɲa ilua kindi lâ. Mine kala kindi tasama tu kindi tapaipa kuku i lâ, aku i kala ipaipa ku kindi mine nâ.

¹⁴ Kinda Tamânda io Natu indue imâ ɲana iyaute kindi tâno tamâta râràni piti lâ kondoma ilo. ɲinde kindi tamora lâ, aku uru tatula ɲgua pwataki ɲana vetâɲa ɲinde kâ.

¹⁵ Tamâta ea ipatula ne kalo-tawana pwataki mine tu, “Yesu nde Maro Kindeni Natu”, ande Maro Kindeni ipaipa kuku tamâta ɲinde, aku i kala ipaipa kuku Maro Kindeni mine nâ.

¹⁶ Mine nde kindi tasama ku kalonda tawana mine tu Maro Kindeni ilo ndo keno pa kindi.

Maro Kindeni nde tini-mwasa warika, aku tamâta ea uru tini mwasa ndo panzi i tini pinde, ande ipaipa kuku Maro Kindeni, aku Maro Kindeni kala ipaipa kuku i.

¹⁷ Ambo kindi ma tamo mine, ande mâsi ɲana tini-mwasa kâ ma ipâɲga ɲalae ndo

lâ nenda vetâɲa. Aku kindi ma taruru ɲana zo muli ɲinde Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta kâ, ande ma tia. Kindi ma taruru tia, ɲana tu lâ zo ɲana kindi tamo tâno ɲine kulu, ande kindi tamo togo Yesu Kirisi tamwata imo mine.

¹⁸ Mine nde kindi ma taruru tia. Ambo tamâta tonje tini mwasa panzi i tini pinde, ande i ma iruru tia. Ambo tini-mwasa ne mâsi ma ipâɲga ɲalae ndo lâ tamâta tonje ne vetâɲa, ande mâsi ɲinde ma isoki mâsi ɲana ilo-ruruɲa kâ piti. Mâsi ɲana ilo-ruruɲa kâ ɲinde nde duvi mine; ambo tamâta tonje isama tu i ma muli ikai kulu ɲana ne vetâɲa sakamao kâ, ande i ma iruru. Ambo tamâta tonje iruru, ande kindi tasama tu tini-mwasa ne mâsi ɲandai ikeno kaika lâ i ne vetâɲa ɲga.

¹⁹ Nanayoni, Maro Kindeni ne tini-mwasa nde ikeno pa kindi lâ. Mine kala kindi uru taponu muli pa mâsi ɲana tini-mwasa kâ.

²⁰ Ambo tamâta tonje ma iporo tu, “Naɲa ilonɲu ndo keno pa Maro Kindeni”, andeta i uru wisi nâna papa ninambwe kalo-tawana tamâta tonje, ande tamâta ɲinde i nde lajeɲa tamwata. Kindi tamo kunzi ninda-nambwe kalo-tawana tamâta, aku uru tapamorai. Andeta tamâta tonje muɲga imora Maro Kindeni, ande tia. Mine kala ambo tamâta tonje ɲandai tini mwasa pa i ninambwe kalo-tawana tamâta tonje, ande i ma ikura tu tini mwasa pa Maro Kindeni, ande tia.

²¹ Muɲga Yesu Kirisi itula tukuɲa ɲine pa kindi; ambo tamâta tonje ilo ndo keno pa Maro Kindeni, ande i ma ilo ndo keno panzi ninambwe kalo-tawana tamâta mine nâ.

5

Kinzi kalo-tawana tamâta sipole tâno ne walo marumbu lâ

¹ Tamâta ea kalonzi tawana tu Yesu nde Maro Kindeni ne Pateâɲa Tamâta Kirisi, ande kinzi ɲinde râràni simo Maro Kindeni natu wukale. Ambo tamâta tonje ilo ndo keno pa tamâta tonje, ande i ma ilo ndo keno panzi tamâta ɲinde natu wukale tona.

² Ambo kindi ma tao ilonda ndo ilâ pa Maro Kindeni ku taponu muli pa i ne tukuɲa, ande mâsi ɲinde ma itula pwataki tu ilonda ndo keno panzi Maro Kindeni natu wukale tona.

³ Ambo kindi tao ilonda ndo ilâ pa Maro Kindeni, ande kindi ma taponu muli pa i ne tukuɲa râràni. Aku i ne tukuɲa ɲinde uru iveta malia pa kindi, ande tia.

⁴ Tamâta ea kinzi simo Maro Kindeni natu wukale, ande kinzi ɲinde sikura tu

sipole tâno njine ne walo. Kinda nenda kalo-tawana isuka kinda njana tamandi kaika tapole kazânga ku tatawa tâno njine ne walo ndue.

Maro Kindeni itula i Natu kilala pwataki

⁵ Ea ikura tu ipole tâno njine ne walo ku itawa walo njinde ndue, a? Tamâta ea kalonzi tawana tu Yesu nde Maro Kindeni Natu, kinzi tamâta njinde simbonzi nâ sikura tu sipole tâno njine ne walo.

⁶ Yesu Kirisi indue imâ lâ, aku vetânga rua situla i kilala pwataki. I ne lââ-liliņa itula i kilala pwataki, aku i see njinde ipaliņi lâ kâi popole tini, ande njinde kala itula i kilala pwataki tona. Lââ simbo nâ itula i kilala pwataki, ande tia. I see njinde itula i kilala pwataki tona. Koroani Sapânga nde ngua mao warika, aku njana duvi njinde kâ i uru itula ngua mine njana Yesu Kirisi kâ.

⁷⁻⁸ Koroani Sapânga, anğa lââ, anğa see, kinzi njato njinde silâ taitu sipasuka ku situla ngua pwataki njana Yesu Kirisi kilala kâ. Aku kinzi njato siporo ngua kaņa taitu nâ.

⁹ Kinda uru kalonda tawana tamâta kawanzi ngua. Andeta Maro Kindeni itula ngua njana i Natu kâ, aku i ne ngua njinde nde kekeleke njalae tina, ipole tamâta nenzi ngua ndo, njana tu njinde nde Maro Kindeni tamwata kawa ngua.

¹⁰ Tamâta ea kalo tawana Maro Kindeni Natu, ande ipakâe kuku Maro Kindeni kawa ngua njinde marumbu lâ. Ambo tamâta tonje tini pwâka tu kalo tawana Maro Kindeni kawa ngua njinde, ande njinde itogo iporo tu Maro Kindeni nde lanjeņa tamwata, njana tu i njandai kalo tawana ngua njinde Maro Kindeni itula njana i Natu kâ.

¹¹ Maro Kindeni itula ngua mine; i via mao ilua kinda lâ, njana ma tamo viânda ku tamo nâ, aku via mao njinde nde ikeno papa i Natu.

¹² Tamâta ea ipaipa ndo kuku Maro Kindeni Natu, ande tamâta njinde ikai via mao njinde marumbu lâ. Anğa tamâta ea njandai ipaipa kuku Maro Kindeni Natu, ande tamâta njinde ikai via mao njinde, ande tia.

Kinda tasama njine; kinda ma tamo viânda ku tamo nâ

¹³ Naja anğere ngua njine imâ pa miki tamâta njinde uru kalomi tawana Maro Kindeni Natu, njana miki ma kakura tu kasama sondu tu miki kakai via mao njinde marumbu lâ, kala ma kamo viami ku kamo nâ.

¹⁴ Lâ zo ndia kinda tano pa Maro Kindeni tu ma iveta vetânga tonje, ande kinda ma taruru njana tamandi i nao, ande tia. Njinde nde duvi mine; ambo kinda tano pa i tu ma iveta pa kinda ikura i tamwata nâ ne pateânga mine, ande i ma ipaloņo pa nenda noņa.

¹⁵ Kinda tasama tu i ipaloņo pa nenda noņa. Mine kala tasama tu i iveta pa kinda ikura nenda noņa rârâni mine.

¹⁶ Kiesaka tonje ikura tu isae via ne nzâla njananzi tamâta kâ, andeta kiesaka pinde sikura tu siveta mine tia.

Ambo tamâta tonje imora ninambwe kalo-tawana tamâta tonje iveta kiesaka, andeta kiesaka njinde njandai njana isae via ne nzâla nğa, ande ara njana tamâta njinde ma ikai noņa pa Maro Kindeni njana ninambwe njinde kâ, njana i ma ikai via mao. Naja njandai aporo tu miki ma kakai noņa mine njana tamâta tonje iveta kiesaka njinde ikura tu isae via ne nzâla kâ.

¹⁷ Vetânga sakamao kie-kie rârâni nde kiesaka nâ, andeta kiesaka pinde sikura tu sisae via ne nzâla njananzi tamâta kâ, ande tia.

¹⁸ Kinda tasama tu tamâta ea simo Maro Kindeni natu wukale, kinzi njinde sipu mulinzi pa kiesaka ne vetânga. Maro Kindeni Natu, i tamwata uru ikea sondu ndo njananzi kalo-tawana tamâta njinde. Mine kala Sadana ikura tu iveta vetânga sakamao tonje panzi, ande tia.

¹⁹ Kinda tasama tu kinda tamo Maro Kindeni natu wukale. Andeta Sadana uru ikai poe kaika panzi tâno tamâta rârâni.

²⁰ Aku mine nâ, kinda tasama tu Maro Kindeni Natu nde imâ ipânga lâ, aku itula ilo-kalo ara nâ pa kinda marumbu lâ. Mine kala kinda takura tu tasama Maro Kindeni kilala sondu, inani kala vetânga mao warika. Maro Kindeni nde vetânga mao warika, aku kinda tapaipa kuku i nğa i Natu Yesu Kirisi rua. I nde Maro mao kanoņa, aku i nde via mao warika.

²¹ Naja natungu wukale, miki ma kapakatona sondu, aku tinimi piti ndo njananzi maro lanjeņa kâ.

* 5:16 16 Ambo tamâta tonje ipu muli pa Yesu Kirisi, ande kiesaka njinde isae via ne nzâla njana i kâ.

2 YOANE

Pepa Yoane ingere muli panzi kalo-tawana tamâta

Yesu ne pâri tamâta Yoane ingere ngua panzi kalo-tawana tamâta ngu (1Yoane), aku zo pinde ilâ lâ, njinejga ingere ngua njine njana ileleanzi pananânga tamâta lajeja pinde simo ngu ngininzi. Tiambo ingere ngua njine ilâ pa taine tonje tâku isia ngua nâ ku ingere pa ngu tonje tâ (1,4,5); njine kindâ tasama tia. Yoane ne ngua njalae nde mine; kindâ ma tapakatonâ sondo njananzi tamâta njinde situla ngua lajeja njana Yesu Kirisi kâ, ku ma tapaveta kuku ngua mao njinde Yesu munjga ipanananzi tamâta.

¹ Naña amo kalo-tawana tamâta ngu nenzi katonânga. Naña angere ngua lâ pepa njine tini imâ pa noko taine njalae tavanzi noko natu wukale. Maro Kindeni munjani ipateami tu ma kamo i ne ngu sondo. Naña aporo ngua mao nâ mine tu naña ilongu ndo keno pami. Andeta naña simbonju nâ ilongu keno mine, ande tia. Kinzi tamâta râranî kala uru sipaveta kuku ngua mao, kinzi njinde kala ilonzi ndo keno pami.

² Ngua mao njinde uru imo ku kindâ, ma imo mine ku imo nâ. Mine nde maka iloma ndo keno pami.

³ Kinda uru tapaveta kuku ngua mao, aku uru tininda mwasa panzi tininda pinde tona. Mine kala Tamânda Maro Kindeni anjga Yesu Kirisi, ina Tamânda Natu, kinzi rua nenzi wisi-wisi wa kalosukânga wa wisi-pisi wa imo ku kindâ.

Ara njana kindâ ma taponu muli pa tini mwasa ne vetânga

⁴ Naña alojo noko natu pinde parinanzi tu kinzi uru sipono muli pa ngua mao, ikura kindâ Tamânda munjga iporo pa kindâ tu ma taveta mine. Aku naña ilongu ndeka ndo njana njinde kâ.

⁵ Aku taine njalae, kala njine naña ano pano tu ma kupaveta kuku ngua tukuja njine; kindâ râranî taitu-taitu ma tininda mwasa ndo panzi tininda pinde. Naña angere ngua tukuja wasaseki tonje imâ pano, ande tia. Munjani, lâ nia ndoyo, kindâ takai ngua tukuja njinde lâ.

⁶ Ambo tini-mwasa ne vetânga njinde ma ikeno kaika pa kindâ, ande kindâ ma taponu muli pa Maro Kindeni ne tukuja râranî. Nia ndoyo, aku imâ lee ipânjga lâ zo njine, ande miki kalonjo i ne tukuja ndainani nâ tu kindâ ma tininda mwasa ndo panzi tininda pinde.

Kinzi lajeja tamâta nenzi mâsi kilala

⁷ Kinzi lajeja tamwatanzi râra nde silâ sikura nia ndoni lâ tâno kulu, aku sitogo tu silaje kindâ. Kinzi nenzi kalo-tawana nde ikeno mine; “Yesu Kirisi nde koroani nâ, i njandai tamâta mao njga.” Kinzi tamâta mine nde lajeja tamwatanzi, aku simo Yesu Kirisi ne kazânga tamâta.

⁸ Mine nde miki kapakatonâ sondo njga. Tia ma wurâta njinde miki uru kamakâsa njana kaveta kâ, ande ma kanajo tia. Ambo miki ma kamandi kaika, ande muli Maro Kindeni ma kulu njalae ilami, ipakura kuku nemi wurâta njinde.

⁹ Ambo tamâta tonje njandai ipaveta sondo kuku Yesu Kirisi ne ngua, aku isonjga ilâ wa imâ wa njana ikai ngua pinde kâ, ande Maro Kindeni ipaipa kuku tamâta njinde, ande tia. Anjga tamâta ea kinzi uru sipaveta sondo kuku Yesu Kirisi kawa ngua, ande kindâ Tamânda ku Natu rua sipaipa kunzi tamâta njinde.

¹⁰ Ambo tamâta tonje ma imâ pami ku ipananami njana ngua pinde kâ, andeta ngua njinde ikeno piti lâ Yesu Kirisi kawa ngua njinde, ande miki ma kawami “kari ara” pa tamâta njinde wa kakai imâ imo kumi lâ nemi luma ilo, mine ndimo.

¹¹ Tamâta ea kawa “kari ara” pa tamâta mine, ande njinde itogo ivila i njana ne wurâta sakamajo njinde kâ.

Katonânga ilo ndo tu ma imoranzi

¹² Naña ilongu tu angere ngua râra imâ pami, andeta naña tiningu pwâka tu ao ngua njinde lâ pepa tini. Naña ilongu tu naña warakânjgu ma amâ amora miki. Njinejga kindâ ma takura tu taporo wa tapalono wa, aku nenda ndekânga ma ipânjga njalae ndo.

¹³ Maro Kindeni munjani ipatea noko tua taine pa i tamwata. Aku noko tua njinde natu wukale kawanzi kari ara pano.

3 YOANE Pepa Yoane ingere muli ndo panzi kalo-tawana tamâta

Yesu ne pâri tamâta Yoane ingere ngua pinde panzi kalo-tawana tamâta ngu (1-2 Yoane), aku zo pinde ilâ lâ, njinejga ingere ngua pinde kilo. Ingere ngua njine ku io ilâ pa ninambwe tonje, i ja tu Gaius. Gaius nde tamâta njalae lâ kalo-tawana tamâta ngu tonje, aku Yoane indekana i njana kie ara iveta panzi kalo-tawana tamâta soka lombo simâ sipânjga i ne lawea njinde. Andeta Yoane iporo ngua kaika ilelea tamâta tonje imo kunzi njga njinde, i ja tu Diotrefes, njana tu i ipu muli panzi tamâta lombo ku ipasuka tamwata tini.

¹ Naña amo kalo-tawana tamâta ngu nenzi katonâja. Naña angere ngua lâ pepa njine tini imâ pa noko, Gaius. Noko nde naña ninngu-nambwe sondo, aku naña aporo mao nâ tu naña ilonjgu ndo keno pa noko.

² Ninngu-nambwe, naña ilonjgu tu vetâja rârâni noko uru kuveta njinde ma ipânga sondo nâ. Aku naña ilonjgu tu pukonja kie-kie rârâni ma ingejje njanano tona. Naña asama tu noko ne ilo-kalo tava ne kalo-tawana nde ikeno ara nâ.

³ Munja, ninda-nambwe pinde nde simâ njana simora naña kâ, aku situla noko parina pa naña mine tu noko uru kupono muli pa ngua mao nâ. Kinzi siporo tu noko kupile vetâja mao njinde tia ndo. Naña alonjo ngua mine, aku wisinjgu ara ndo.

⁴ Lâ zo ndia naña alonjo ngua tu naña natunju uru sipono muli pa ngua mao nâ, ande njinde iveta ilonjgu ara ndo, aku ndekâja njinde ipole nanenju ndekâja pinde rârâni.

Gaius iveta wurâta ara

⁵ Ninngu-nambwe, noko uru kupono muli pa vetâja ara, aku uru kuveta kie ara ndo njana kuvilanzi kalo-tawana tamâta njinde soka lombo simâ pano. Noko munja kusamanzi tia, andeta kuveta kie ara nâ panzi.

⁶ Tamâta njinde sitapâri panzi maka nema ngu njana noko ne tini-mwasa njinde kâ. Aku lâ zo ndia tamâta lombo mine situ soka nzalanzi kilo silâ kâ, ande ara njana noko ma kuvilanzi kilo njana kelekele pinde njana nenzi yokâja kâ. Maro Kindeni ilo pa vetâja mine.

⁷ Munja, tamâta lombo njinde ilonzi tu siveta wurâta njana situla Yesu parina kâ, aku sipile warakanzi nenzi lawea ku silâ njana siveta mine kâ. Andeta kinzi

sinonzi tinikoa pinde njana kelekele silanzi kâ, ande tia.

⁸ Mine nde ara njana kinda kalo-tawana tamâta ma tavilanzi tamâta njinde uru siveta wurâta pa Yesu. Ambo kinda ma taveta mine, ande kinda ma tapânga nenda wurâta taitu kunzi, njana tatula Maro Kindeni kawa ngua mao kâ.

Diotrefes uru iveta vetâja sakamao

⁹ Naña munga angere ngua pinde lâ pepa tini imâ panzi tamâta lâ noko ne ngu. Andeta Diotrefes itu i ma ipânga tamâta mbâna-mbâna panzi, aku ipu muli pa maka nema ngua njinde.

¹⁰ Mine kala ambo naña ma amâ amo kumi, ande naña ma aporo pwataki njana mâsi njinde i uru iveta. I uru iporo ngua nao-muli wa ngua soki-soki rârâ njana maka kâ. Andeta njinde nâ tia; i tini pwâka tu ikainzi kalo-tawana tamâta soka lombo njinde ku ionzi lâ i ne luma ilo. Aku lâ zo ndia tamâta pinde sikainzi lombo njinde njana sionzi lâ warakanzi nenzi luma ilo, ande i uru isilikananzi kaika, aku injaranzi piti lâ ngu njinde.

Demetrius uru iveta vetâja ara

¹¹ Ninngu-nambwe, noko ma kupaveta kuku mâsi sakamao mine ndimo. Ara njana noko ma kupaveta kuku vetâja ara nâ. Tamâta ea kinzi uru sipaveta kuku vetâja ara, ande kinzi simo Maro Kindeni natu wakale. Anja tamâta ea kinzi uru sipaveta kuku vetâja sakamao, kinzi njinde sisama Maro Kindeni kilala, ande tia.

¹² Tamâta rârâni uru situ Demetrius parina tu i nde tamâta ara ndo. Aku i tamwata ne vetâja itula pwataki tu ngua njinde nde mao nâ. Aku maka kala katula ngua pwataki njana i ne vetâja ara njinde kâ, aku miki kasama tu maka uru kaporo ngua mao nâ.

Katonâja ilo ndo tu ma imora Gaius

¹³ Naña ilonjgu tu angere ngua rârâ imâ pano, andeta tiningu pwâka tu ao ngua njinde lâ pepa tini.

¹⁴ Naña ilonjgu tu amâ amora noko walele nâ, aku lâ zo njinde kinda rua ma taporo wa tapalono wa.

¹⁵ Wisi-pisi imâ pano. Ninda-nambwe lâ maka nema ngu njine nde kawanzi kari ara pano. Aku ara njana noko kala ma kuporo wisi-ara ne ngua mine nâ ilâ panzi ninda-nambwe taitu-taitu simo lâ noko ne ngu njinde.

JUT

Pepa Jut ingere panzi kalo-tawana tamâta

Jut nde Yesu tai tonje (Matai 13:55, Malaka 6:3), aku ingere ngua njine panzi kalo-tawana tamâta ngu pinde. Jut isama tu kinzi pananânga tamâta lajeŋa pinde nde sikai wurâta kaika njana siyaula kinzi tamâta nenzi kalo-tawana, kala ingere ngua kaika ileleanzi tamâta njinde. Kinzi lajeŋa tamâta njinde uru siveta mâsi sakamao, ku sipanananzi kalo-tawana tamâta njana soka mulinzi. Jut itula pwataki tu Maro Kindeni ne wisi-nâna ikeno panzi tamâta njinde, aku muli nga kinzi ma sikai pareŋa-nia sakamao.

¹ Naja Jut, naja nde Yesu Kirisi ne wurâta tamâta, aku Yamesi tai kala nanani. Naja angere ngua lâ pepa njine tini imâ pa miki tamâta njinde Maro Kindeni muŋgani isarawami lâ. Kinda Tamânda Maro Kindeni ilo ndo keno pami, aku Yesu Kirisi tamwata uru ikatona miki sondo ndo.

² Maro Kindeni ne kalo-sukânga wa wisi-pisi wa tini-mwasa wa ipânga njalae lâ ilomi kalomi.

Pâri ara ne kazânga tamâta nde simâ sipânga lâ kinzi kalo-tawana tamâta ngu ngininzi

³ Ninggu-nambwe wukale, nia ndoyo naja ilongu pateu tu ma angere ngua lâ pepa tini njana kinda râranî nenda kalo-tawana kâ. Aku naja aluku lâ njana angere ngua njinde lâ pepa tini ku ao imâ pami. Andeta kala njine naja ilongu pateu tu naja ma angere ngua kaja tonje lâ pepa tini imâ walele nâ pami. Naja ilongu tu apu tini kaika pami, njana miki ma kamandi kaika njana katingi pâri ara ne kazânga tamâta nenzi ngua kâ. Singani, Maro Kindeni kalo-tawana ndainani nâ ilua i ne tamâta kinda. Aku tamâta tonje ikura njana ilele kalo-tawana njinde ipânga kie tonje, ande tia.

⁴ Tamâta pinde nde sipavea nâ ku sipânga simo lâ kalo-tawana tamâta ngu ngininzi. Nia ndoyo, Maro Kindeni ipa ngua tu i ma ipare nia panzi tamâta sakamao njinde. Kinzi uru silele ngua njana Maro Kindeni ne wisi-wisi kâ ipânga kie tonje, njineŋa siporo ngua lajeŋa tu Maro Kindeni isâu panzi njana sipalulua tininzi potomule kâ. Kinzi tamâta njinde sipu mulinzi pa nenda Maro Njalae Yesu Kirisi, ina simbo nâ imo koipu njalae.

⁵ Muŋgani Maro Njalae iyautenzi Isrel ngu piti lâ Isip tâno, aku ivetanzi simo

ara nâ. Andeta muli nga, ande izavarunzi Isrel tamâta njinde kalonzi tawana i tia. Miki kasama njinde lâ, andeta naja atu apaŋo ilomi kalomi tu miki ma kalomi ingere kilo njana mâsi njinde kâ.

⁶ Aku ara njana miki ma kalomi ngere njananzi aŋelo tona, kinzi njinde muŋga silaŋa sipole Maro Kindeni ne tukuŋa ku sipile nianzi. Njana nenzi vetânga njinde kâ, ande Maro Kindeni ipanzi lâ wâlo kaika ku ionzi silâ mbââ ilo. Kinzi ma simo mine lâ nia kondoma njana ndo ku simo nâ. Kinzi nde sindamwa Maro Kindeni ne zo njalae, aku lâ zo njinde i ma ipare nia sondo panzi.

⁷ Aku ara njana miki ma kalomi ngere njananzi tamâta munga simo lâ Sodom lawea wa Gomora lawea wa lawea pinde keno nia njinde tona. Tamâta njinde uru siveta mâsi potomule kie taituni, itogo kinzi aŋelo sakamao njinde muŋga siveta mine. Kinzi sipaveta kuku mâsi sakamao ndo, aku sipalulua warakanzi tininzi potomule ndo. Opopo, kinzi tamâne sipalulua tininzi kunzi tamâne! Mine kala Maro Kindeni isupwa yââ kaika njana izavarunzi kâ, aku mâsi njinde itula pwataki tu kinzi tamâta mine ma muli simo yââ njalae ne mbââ ilo ikura zo râranî. Maro Kindeni ilo tu kinda ma kalonda ngere njana vetânga njinde râranî, aku tanjeŋge njana mâsi potomule njinde.

⁸ Andeta kala njine tamâta pinde simâ sipânga lâ, kala simo lâ kalo-tawana tamâta ngu ngininzi. Kinzi tamâta njinde uru sipaveta kuku vetânga sakamao ndainani nâ. Kinzi nenzi mbupuleŋa kie-kie uru ipaŋo ilonzi kalonzi, kala sitambira karaenzi ilâ tu siveta mâsi sakamao ndo, aku njinde iveta muso njalae panzi. Kinzi tininzi pwâka tu Maro Kindeni ma ikai maro panzi, aku siporo ngua pavaligija panzi samba ne aŋelo.

⁹ Taitu kinzi aŋelo uru siporo ngua soki mine ilâ pa nenzi kazânga tamâta, ande tia. Muŋgani, lâ zo njinde aŋelo nenzi koipu Maikel ipawa ngua kuku Sadana njana Mose karae kâ tu ma ea ikai, ande Maikel imege nâ. Mine kala i nandai isowe ngua soki tonje lâ Sadana tini nga. Iporo mine tu, "Maro Njalae ma ipare nia pa noko!"

¹⁰ Anja tamâta njinde uru siporo ngua soki ilâ pa kelekele ndia râranî sizizâla njana njinde. Kinzi sipânga sitogonzi ngoa ngoi mine, nenzi ilo-kalo tia ndo. Mine kala kinzi uru siveta vetânga ndia warakanzi ilonzi papa njinde. Aku nenzi vetânga njinde ma izavaru warakanzi ndo lâ.

¹¹ Opopo, mâsi sakamao ndo ma ipânga panzi tamâta njinde! Kinzi sipaveta kuku Adam natu Kein ne vetânga. Kinzi ilonzi

tu sikai mbaliŋa nâ. Mine kala sitambira warakanzi silâ ŋana siveta vetâŋa potomule ŋinde ŋgua-tulâŋa tamâta lajeŋa Balam muŋga iveta. Aku kinzi taŋanzi kaika pa Maro Kindeni, itogo Kora muŋga taŋa kaika mine. Ŋana nenzi vetâŋa ŋinde kâ, ande Maro Kindeni ma izavarunzi ndo lâ.

¹² Lâ zo ŋana miki kalo-tawana tamâta kapasau kamâ taitu ŋana kaka kâŋa-nuŋa kâ, ande kinzi tamâta sakamao ŋinde uru sika kumi, aku ŋinde iyaula nemi kâŋa-nuŋa ŋinde. Kinzi mainzi tia ndo, kala uru sika wa sinu ŋalae tina. Kinzi ilonzi keno pa warakanzi nâ. Tamâta ŋinde sitogo take-take iyoka kaa nâ, karâzi tia, aku lawea itapala ilâ wa imâ wa. Aku kinzi sitogo kâi tonge, i ne zo ŋana ipula kanaŋo kâ ipâŋga lâ, andeta ipula kanaŋo tonge tia, kala itogo kâi ŋinde imâte lâ. Kâi mine ma duvi mburuŋa kâki lâ, kala ma imâte ndo lâ.

¹³ Tamâta ŋinde uru siveta vetâŋa potomule kie-kie lâ tamâta naonzi. Mine kala kinzi sitogo tâi isuka kâki imbware ku iŋele toa, aku nenzi vetâŋa potomule ŋinde ipâŋga nia yo, itogo tâi imbwa ku ne maka ipâŋga tâi kulu mine. Aku kinzi simo sitogonzi pitu pinde lâ samba tini uru sikai nenzi nzâla sondo tia. Mine kala Maro Kindeni ipatea nia kondoma ŋaŋa ndo panzi, ŋana ma silâ simo nia ŋinde ku simo nâ.

¹⁴ Muŋgani, ŋgua-tulâŋa tamâta Enoko, ina ipâŋga lâ Adam ne vâsa ŋgu, ande itula ŋgua pwataki ŋana vetâŋa ŋine ma muli ipâŋga panzi tamâta sakamao ŋinde kâ. Iporo mine tu, “Maro Ŋalae ma iyoka tavanzi ne aŋelo kambwanzenzi ŋalae tina simâ.

¹⁵ Maro Ŋalae ma imâ ŋana ionzi tamâta rârâni silâ pa i ne ŋgua nia, ŋana ma ipare nia panzi kâ. I ma ipare nia panzi tamâta rârâni ŋinde muŋga sipu mulinzi papa i, ŋana vetâŋa soki rârâni siveta ŋinde. Aku i ma ipare nia mine nâ panzi kiesaka tamwatanzini ŋana ŋgua pavaligiŋa rârâni muŋga siporo papa i.” Enoko itula ŋgua mine.

¹⁶ Tamâta ŋinde uru wisinzi nâna ŋana vetâŋa ndia ipâŋga panzi, aku siporo ŋgua soki-soki ŋananzi tamâta rârâni. Kinzi sipaveta kuku vetâŋa potomule ndia ilonzi papa ŋinde. Kinzi kawanzi kâki sipandekâna warakanzi nâ, aku situ ŋgua mâru-mâru panzi tamâta ŋana sitapa nenzi mbaliŋa saŋenzi.

Ara ŋana kinda nenda kalo-tawana ma ikeno kaika nâ

¹⁷ Niŋgu-nambwe wukale, ara ŋana miki ma kalomi ŋgere kilo ŋana ŋgua

rârâni nenda Maro Ŋalae Yesu Kirisi ne pâri-tamâta muŋga situla pami ŋinde.

¹⁸ Kinzi sipaimi tu, “Muli ŋga, lâ zo ŋana tâno ne zo laiti ŋana marumbu kâ, ande tamâta pinde ma simâ sipâŋga, ku ma siporo ŋgua pavaligiŋa pami. Kinzi ma taŋanzi kaika pa Maro Kindeni, ku ma sipaveta kuku vetâŋa potomule ndia warakanzi ilonzi papa ŋinde.”

¹⁹ Tamâta ŋinde uru sipu kinzi kalo-tawana tamâta ŋgu simo pwapwataki. Kinzi nenzi ilo-kalo potomule nâ ikai poe kaika pa nenzi vetâŋa, aku Koroani Sapâŋa ŋandai imo ilonzi ŋga.

²⁰ Aŋga miki, niŋgu-nambwe wukale, ara ŋana nemi kalo-tawana ma ipâŋga kaika ndo lâ ilomi kalomi. Miki nemi kalo-tawana ŋinde nde imo sapâŋa lâ Maro Kindeni nao. Aku lâ zo ndia miki kakai noŋa, ande ara ŋana Koroani Sapâŋa ne walo ma ikai poe pa nemi noŋa ŋinde.

²¹ Maro Kindeni ilo ndo keno pami. Mine kala miki ma kapatâpa warakami piti lâ i ne tini-mwasa ŋinde ilo ndimo. Aku muli ŋga nenda Maro Ŋalae Yesu Kirisi, ina kalo-sukâŋa warika, ma via mao ilami, ma kamo ara mine ku kamo nâ. Ara ŋana miki ma kamo kao tinimi nâ ŋana zo ŋinde i ma iveta mine pami.

²² Tamâta pinde nenzi kalo-tawana ikeno kaika tia. Ara ŋana miki ma kalomi sukâŋa ŋananzi tamâta ŋinde.

²³ Aŋga tamâta pinde, ande itogo kinzi simo yââ ŋalae ne mela-mela tini laiti. Ara ŋana miki ma walele nâ kakainzi piti kilo ku katula nzâla ara panzi. Aŋga tamâta pinde nde sipaveta kuku ilo-kalo sakamao ne vetâŋa muso. Ara ŋana miki ma kalomi sukâŋa ŋananzi tamâta ŋinde tona. Andeta kapakatona sondo, aku kamo malawae ndo ŋana nenzi vetâŋa potomule ŋinde kâ. Tia ma vetâŋa ŋinde iveta muso ipâŋga lâ miki ilomi kalomi tona.

Kinda ma tapanea Maro Kindeni tasuka i ŋa kâki

²⁴ Maro Kindeni ikura tu ikatona miki sondo nâ, ŋana nemi kalo-tawana ma imbe tia kâ. Ikura tu ikaimi kalâ tava ilomi mbâra-mbâra ndo kamandi i tamwata nao, aku miki ma kamo tava ndekâŋa ŋalae tina.

²⁵ Ara ŋana kinda ma tapanea nenda Maro Kindeni, ina kala nenda Yautâŋa Tamwata taituni. Ŋana nenda Maro Ŋalae Yesu Kirisi ne ara kâ, ande kinda takura tu tapanea Maro Kindeni tasuka i ŋa kâki, ŋana tu i nde nenda koipu ŋalae. Ina Walo Tamwata, aku ikura tu iveta vetâŋa rârâni. I imo ikai maro pa kekelele rârâni. Nia ndoyo, lâ zo ŋinde i ŋandai ipulia tâno ipâŋga ŋga, ande i imo mine, kala zo ŋine

uru imo mine nâ, aku i ma imo mine ikura
zo muli-muli ku imo nâ. Mao.

ZO MULI Yesu itula ngua pa Yoane hana zo muli kâ

Rom nenzi koipu njalajala sikai kazânga njalae tina panzi kalo-tawana tamâta, kala sio Yesu ne pâri-tamâta Yoane imo luma sakamao nia lâ Patmos sia kulu. Yoane itu ipu tini kaika panzi Maro Kindeni ne ngu simo Esia tâno, kala ingere ngua njine panzi. Yesu Kirisi itula mâsi wa mbupuleya kie-kie pa Yoane hana vetânga pinde ma ipânga lâ zo muli. Mine kala ngua rârâ ikeno lâ pepa njine tini nde ngua tambirânga nâ, aku ne duvi njandai ipânga nia yo nga. Andeta njine ipânga nia yo; Yesu ne kaika nde njalae ndo, kala lâ zo muli i ma ipole Sadana marumbu lâ, kala kindi kalo-tawana tamâta rârâni ma tamo ara ndo kuku nenda Maro Njalae lâ samba ilo ku tamo nâ.

¹ Ngua njine nia ndoyo ikeno paveânga nâ, kala njinenga Yesu Kirisi itula pwataki ipânga nia yo. Maro Kindeni io ngua njine lâ Yesu kawa njana i kala ma itula panzi ne wurâta tamâta, njana kinzi ma sisama vetânga rârâni nao laiti njana ipânga kâ. Mine kala Yesu isupwa ne anjelo tongge imâ itula ngua njine pa i ne wurâta tamâta naja Yoane.

² Naja Yoane amora vetânga njinde lâ, ande kala atula Maro Kindeni kawa ngua, ngua njinde Yesu Kirisi itula pwataki lâ. Aku naja aporo mine: ngua njine nde mao kanao.

³ Ngua njine nde Maro Kindeni kawa ngua. Mine nde tamâta ea ipono ngua njine panzi tamâta pinde, ande i ma ikura tu indeka nâ. Aku tamâta ea kinzi silojo ngua njine ku sipaveta kuku, ande kinzi njinde tona ma indeka nâ, njana tu zo njalae njana vetânga rârâni njine ma ipânga kâ, ande imâ ipânga laiti lâ.

Yoane ingere ngua panzi ngu lima kanajonzi rua

⁴ Naja Yoane angere ngua njine imâ pa miki tamâta lâ ngu lima kanajomi rua kamo lâ Esia tâno njinde. Maro Kindeni uru imo, kala singani imo mine nâ, aku muli i ma imâ ipânga. I ne wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami. Aku kinzi koroani ara lima kanajonzi rua nenzi wisi-wisi wa wisi-pisi wa kala imâ pami mine nâ. Koroani njinde uru simo Maro Kindeni ne sajonânga nia nao.

⁵ Yesu Kirisi nde tamâta njana itula Maro Kindeni kawa ngua pwataki kâ. Ina imunga panzi tamâta rârâni njana imandi lâ mateja nianzi imo via kilo, aku

imo mbâna-mbâna panzi koipu njalajala rârâni lâ tâno kulu. I tamwata ne wisi-wisi wa wisi-pisi wa imâ pami mine nâ. I ilo ndo keno pa kindi, aku i tamwata see njinde izavaru nenda kiesaka rârâni piti marumbu lâ.

⁶ Aku nanayoni i iveta kindi tapânga tamo koipu njalajala lâ i kalo, aku tamo patarawânga tamâta njalajala njana taveta wurâta papa i Tama Maro Kindeni kâ. Ara njana kindi ma tapanea Yesu Kirisi njana tasuka kâki. I ne walo nde njalae tina, uru imo mine ku imo nâ. Mao.

⁷ Miki kalonjo nga; i ne zo laiti njana ma iyoka take-take ilo indue imâ. Tamâta rârâni ma simora njine lâ matanzi, aku kinzi tamâta njinde munga ua nâ sisowe i, ande kinzi njinde kala ma simora i imâ mine nâ. Aku tamâta rârâni simo lâ ngu ndoni lâ tâno kulu ma kalonzi ngere njana i kâ, ku ma siveta kalo-kalo ku sita pata kanao. Vetânga njine ma ipânga mine nâ. Mao.

⁸ Maro Njalae Kindeni, i Walo Tamwata, ande iporo mine; “Naja warakângu amo mungani lâ, kala ma amo muli ndo.” Inani kala njine imo, aku singani imo mine nâ, aku muli i ma imâ ipânga.

Yoane imora Yesu Kirisi

⁹ Naja Yoane, miki nimi-nambwe kalo-tawana tamâta naja. Kindi nenda kalo-tawana nde keno pa Yesu, aku naja amo miki nawalami njana takai malia tava nâna kie-kie njana nenda kalo-tawana njinde kâ. Maro Kindeni ikai koipu njalae pa kindi rârâni, aku kindi rârâni uru tamandi kaika tapasuka njana takale malia kâ. Mungani, naja atula Maro Kindeni kawa ngua, aku apatula ilonjo kalonjo pwataki tu naja kalonjo tawana Yesu. Njana duvi njinde kâ, ande kinzi sinjara naja ku siona amo sia tongge kulu, i njana tu Patmos.

¹⁰ Naja amo Patmos sia lee, njinenga lâ pwareânga ne zo sapânga tongge, ande Koroani Sapânga ipanjando naja kaika lâ. Aku naja alonjo kawa tongge isarâwa kaika pa naja mulingu, itogo tando ita mine.

¹¹ Kawa ngua njinde imâ pa naja mine tu, “Vetânga wa kekeleke ndia noko ma kumora, ande kujgere ngua njana vetânga wa kekeleke njinde lâ pepa tini. Aku kuo pepa njinde ilâ panzi ngu simo lâ lawea lima kanao rua njine: Efesus, nga Smerna, nga Pergamum, nga Taiataira, nga Sardis, nga Filadelfia, nga Laodisia.”

¹² Njinenga naja apupulia tu ma amora ea kala iporo ngua njine pa naja. Naja apupulia lâ, aku namora sinâla lima kanao rua, munga siveta lâ mira “gol”.

¹³ Aku amora tamâta tongge itogo Tamâta Natu mine imandi lâ sinâla njinde

ngininzi. Ipasawa pasawaŋa luandondo indue ikeno kie kumbu, aŋga lalava mota tonje nde ilelea lâ kondondoni tona. Kinzi muŋga sisuta lalava mota njinde lâ kaimbo “gol”.

¹⁴ I kulu pwau nde pâne ndo, itogo wâke pwau wa take-take pâne mine. Aŋga i mata nde itogo yââ ŋalae tina ne melamela mine.

¹⁵ Aŋga i kie nde salaga-salaga, itogo “baras” uru simomo lâ yââ ŋalae kulu ku ipânnga zuli-zuli ndo. Aŋga i kaŋa nde nduŋeŋa ŋalae, itogo lââ ŋalae isowe indue ne nduŋeŋani mine.

¹⁶ I nde isaŋa pitu lima kanaŋo rua lâ mbau wia kâ. Aŋga pila kazâŋa kâ, mata âla mwasina, ande ikeno i kawa ilo ku iyâti imâ. I tamwata nao nde salaga ndo, itogo kari ne sinâla mine.

¹⁷ Naŋa amora i lâ, njeŋga patana ndue lâ i kie tini, atogo tamâta imâte lâ mine. Andeta io mbau wia kâ lâ naŋa kulungu, aku iporo mine tu, “Noko kururu ndimo. Naŋa warakânngu amo muŋgani lâ, aku ma amo muli ndo.

¹⁸ Naŋa nde Via Tamwatânngu! Muŋga naŋa amâte, andeta kumora ŋga; kala ŋine naŋa amo viânngu mine ku amo nâ. Aku naŋani nde tamâta ŋana akai poe pa mateŋa wa mateŋa nianzi wa.

¹⁹ Mine kala noko ma kuŋgere ŋgua lâ pepa tini ŋana vetâŋa wa kelekele rârâni noko kumora lâ, aku ŋana vetâŋa wa kelekele rârâni kala ŋine ipânnga, aku ŋana vetâŋa wa kelekele rârâni noko ma muli kumora tona.

²⁰ Noko muŋga kumora pitu lima kanaŋo rua ikeno pa naŋa mbaunngu wia kâ, aku kumora sinâla lima kanaŋo rua tona. Vetâŋa paveâŋa njinde kie ikeno mine: pitu lima kanaŋo rua njinde nde itogo kinzi ŋgu lima kanaŋonzi rua nenzi aŋelo. Aŋga sinâla lima kanaŋo rua njinde nde itogo ŋgu lima kanaŋonzi rua njinde warakanzi.”

2

Ŋgua ilâ panzi kalo-tawana tamâta ŋgu simo Efesus lawea

¹ Tamâta njinde iporo mine tu, “Noko ma kuŋgere ŋgua pinde lâ pepa tini ilâ pa Efesus ŋgu ne aŋelo. Ŋgua ŋine nde mine: ‘Naŋa uru asaŋa pitu lima kanaŋo rua njinde pa mbaunngu wia kâ, aku uru ayoka sinâla lima kanaŋo rua njinde ngininzi. Naŋani ao ŋgua ŋine imâ pa miki.

² Naŋa asama lâ ŋana nemi vetâŋa arara rârâni wa nemi wurâta kaika uru kaveta njinde. Njinde itula kilalami pwataki tu miki uru kamandi kaika. Aku naŋa asama tu miki tinimi pwapwaka ndo panzi

tamâta sakamao. Kinzi muŋga siporo ŋgua pami mine tu, “Maka nde pâri-tamâta”. Andeta kinzi nde pâri-tamâta laŋeŋa nâ, aku miki kasamanzi lâ ku kamora nenzi ŋgua kilala pwataki. Aku njinde itula pami tu kinzi nde laŋeŋa tamwatanzi.

³ Tamâta pinde sisama tu miki uru kaponu muli pa naŋa, aku ŋana duvi njinde kâ siveta kenzi sakamao pami. Andeta naŋa asama tu miki uru kamandi kaika ku kakale malia njinde, aku miki uru kalomi loko ŋana malia njinde kâ, ande tia.

⁴ Njinde nde ara ndo. Taitu naŋa ilonngu ŋgua pinde pami ŋana aleleami kâ. Lâ zo ŋana nemi kalo-tawana ipânnga wasaseki yo, ande miki ilomi ndo keno pa naŋa. Aŋga lâ zo ŋine, ande miki ilomi keno mine, ande tia.

⁵ Muŋga, miki kaveta vetâŋa ara nâ. Aŋga lâ zo ŋine, ande miki kapile nemi vetâŋa ara njinde lâ, aku patami marumbu lâ. Mine kala naŋa apaimi tu miki ma kalomi ŋgere kilo ŋana vetâŋa ara muŋga kaveta njinde, aku kapalele ilomi kalomi ku kaveta vetâŋa kilo, itogo muŋga kaveta mine. Ambo miki ma kaveta mine tia, ande naŋa ma amâ apânnga pami, ku ma atikia nemi sinâla piti lâ ne ninia.

⁶ Andeta miki nemi vetâŋa ara tonje nde keno mine: miki uru kakai nânâo pa Nikolas ne ŋgu nenzi vetâŋa. Naŋa kala mine nâ uru akai nânâo pa nenzi vetâŋa njinde.

⁷ Ambo miki taŋami keno, ande kalonjo ŋgua ŋine Koroani Sapâŋa itula panzi kalo-tawana tamâta ŋgu rârâni. Tamâta ea ipole kazâŋa njinde, ande naŋa ma asâu papa i tu ma ika via ne kâi njinde kanaŋo. Kâi njinde ikeno samba lawea, lâ Maro Kindeni ne tâno ara njinde.”

Ŋgua ilâ panzi kalo-tawana tamâta ŋgu simo Smerna lawea

⁸ Tamâta njinde iporo mine tu, “Noko ma kuŋgere ŋgua pinde lâ pepa tini ilâ pa Smerna ŋgu ne aŋelo. Ŋgua ŋine nde mine: ‘Naŋa warakânngu nde amo muŋgani lâ, aku ma amo muli ndo. Muŋga naŋa amâte, kala ŋine amo viânngu kilo. Naŋani ao ŋgua ŋine imâ pa miki.

⁹ Naŋa asama lâ ŋana malia kie-kie uru ipânnga pami, aku asama mine tu miki uru kamo togo sugorai tamwatami mine. Andeta samba ne kelekele rârâ njinde nde keno pami! Naŋa asama tu tamâta pinde uru siporo ŋgua pavaligiŋa pa miki. Kinzi tamâta njinde uru siporo tu, “Maka nde Juda tamwatama”. Andeta kinzi nde Juda tamwatanzi mao, ande tia. Kinzi nde Sadana ne ŋgu nâ.

¹⁰ Tini nâ miki ma kakai nâna, andeta miki ma kururu ñana ñinde kâ ndimo. Miki kalonjo ñga; Sadana ma igagatinzi tamâta pinde ilonzi kalonzi, kala ma sio miki pinde lâ luma sakamao ilo. Aku ñana vetâña ñinde kâ, ande i ma ikai samâña pa nemi kalo-tawana. Miki ma kakale malia wa nâna ñinde ikura kari sanao. Noko tamâta ea kalo tawana naña kaika ndindi nâ lee, ambo sipu noko pâta kumâte ñana ne kalo-tawana ñinde kâ, ande naña ma via mao alano, itogo noko ne kulu mine.

¹¹ Ambo miki tanjami keno, ande kalonjo ñgua ñine Koroani Sapâña itula panzi kalo-tawana tamâta ñgu rârâni. Tamâta ea imandi kaika ku ipole kazâña ñinde, ande lâ zo muli, mateña mao ma ikura ñana izavaru i kâ, ande tia ndo kananjo. ’ ”

Ñgua ilâ panzi kalo-tawana tamâta ñgu simo Pergamum lawea

¹² Tamâta ñinde iporo mine tu, “Noko ma kungere ñgua pinde lâ pepa tini ilâ pa Pergamum ñgu ne aņelo. Ñgua ñine nde mine: ‘Naña akai pila kazâña kâ, mata âla mwasina. Nanjani ao ñgua ñine imâ pa miki.

¹³ Lawea miki uru kamo ñinde, ande naña asama kilala pwataki lâ. Sadana nde ipâña koipu ñalae lâ lawea ñinde. Andeta miki uru kalomi tawana naña kaika ndindi ku kamo nâ, aku miki ñandai kavea nemi kalo-tawana ñinde ñga. Muņga, tamâta tonje imo kumi, i ña tu Antipas. I ilo ndo keno pa naña, aku ipono muli mao nâ pa nanenju ñgua. Aku ñana duvi ñinde kâ, ande sipu i pâta imâte lâ nemi lawea, laweani ndaina Sadana uru imo ñinde. Andeta lâ zo sakamao ñinde wa, ande miki kalomi tawana naña kaika ndo, aku ñandai kapile nemi kalo-tawana ñga.

¹⁴ Ñinde nde ara ndo. Taitu naña ilonju ñgua pinde pa miki ñana aleleami kâ. Miki nemi tamâta pinde simo Pergamum lawea ñinde, ande sikai ñgua-tulâña tamâta laņeña Balam ne ilo-kalo kaika lâ. Balam ne ilo-kalo nde mine: muņga, Balam itula nzâla pa koipu tonje, i ña tu Balak, ñana i ma ilanjenzi Juda tamâta tu ma simbe ñana kiesaka kâ. Ninenja Balak ilanjenzi, kala siveta kiesaka mine: sika simbi muņga tamâta pinde sipatarâwa panzi maro laņeña, aku siveta mâsi sakamao ñana sipalulua warakanzi tininzi kâ.

¹⁵ Andeta ñinde nâ tia; tamâta pinde uru simo kumi, aku kinzi ñinde sipono muli pa Nikolas ne ñgu nenzi ilo-kalo sakamao.

¹⁶ Mine nde miki kapalele ilomi kalomi ñga! Ambo miki ma kapalele tia, ande tini nâ naña ma amâ apâña pami, aku ma apunzi tamâta ñinde lâ pila kazâña kâ ñine ikeno kawâñju ilo.

¹⁷ Ambo miki tanjami keno, ande kalonjo ñgua ñine Koroani Sapâña itula panzi kalo-tawana tamâta ñgu rârâni. Tamâta ea imandi kaika ku ipole kazâña ñinde, ande naña ma samba ne kâpwa paveâña alua i. Kâpwa ñinde nde ña tu “mana”. Aku mira pâne tonje ma nalua i tona, aku ma angere ñoa wasaseki lâ mira ñinde tini. Tamâta pinde ma sisama ñoa ñinde, ande tia; tamâta tamwata ikai mira ñinde, ande i simbo nâ ma isama. ’ ”

Ñgua ilâ panzi kalo-tawana tamâta ñgu simo Taiataira lawea

¹⁸ Tamâta ñinde iporo mine tu, “Noko ma kungere ñgua pinde lâ pepa tini ilâ pa Taiataira ñgu ne aņelo. Ñgua ñine nde mine: ‘Naña nde Maro Kideni Natu, aku matâñgu nde itogo yââ mela-mela ñalae mine. Aņga kenju nde salaga-salaga, itogo “baras” muņga sikai “brosi” ku sipua wa siyosi wa, kala zuli-zuli ndo. Nanjani ao ñgua ñine imâ pa miki.

¹⁹ Naña asama lâ ñana vetâña rârâni miki uru kaveta ñinde. Naña asama tu miki ilomi ndo keno panzi tinimi pinde, aku miki uru kalomi tawana naña ndindi nâ. Miki uru kaveta wurâta kie-kie ñana kavilanzi tamâta kâ. Naña asama tu miki uru kamandi kaika ñana kakai malia rârâni uru ipâña pami ñinde. Aku asama tu muņga miki kaveta vetâña ara pinde. Aku lâ zo ñine, ande nemi vetâña ara nde ipâña ñalae ndo, ipole vetâña ñinde muņga kaveta.

²⁰ Ñinde nde ara ndo. Taitu naña ilonju ñgua pinde imâ pami ñana aleleami kâ. Miki muņga kasâu papa taine sakamao tonje, kala imo kumi. Taine ñinde nde itogo taine muņgâña tonje, i ña tu Jesebel. I uru iporo tu, “Naña nde ñgua-tulâña taine”. Andeta ilanjenzi nanenju wurâta tamâta, aku ñana i kawa ñgua kâ, ande kinzi uru siveta mâsi sakamao mine: kinzi sipalulua warakanzi tininzi, aku sika simbi muņga tamâta pinde sipatarâwa panzi maro laņeña tona.

²¹ Naña ilonju tu taine ñinde ma ipalele ilo kalo. Mine kala naña ñandai atoto i ne vetâña ñga. Andeta i tini pwâka tu ipalele, kala ipile ne mâsi ñana tini-paluluâña kâ ñinde, ande tia.

²² Mine nde miki kalonjo; naña ma pukonja ñalae alua taine ñinde, aku i ma ikai nâna ñalae tina. Aņga tamâta pinde uru sipalulua tininzi kuku i. Ambo tamâta ñinde ma sipalele ilonzi kalonzi tia, aku ma sipile i ne vetâña ñinde tia, ande naña ma nâna ñalae tina wa malia alua kinzi tona.

²³ Aku naŋa ma apunzi taine nŋinde ne vása páta sipamateteu, nŋana kinzi kalotawana tamáta nŋu ráráni ma sisama tu naŋa asama tamáta ráráni nenzi ilo-kalo marumbu lá. Aku naŋa ma apare nia pa miki ráráni taitu-taitu, ikura vetáŋa ndia miki kaveta nŋinde.

²⁴ Kala nŋine naŋa aporo nŋua tonŋe imá pa miki tamáta pinde kamo lá Taiataira nŋu, miki nŋinde nŋandai kapaveta kuku taine nŋinde kawa nŋua nŋa. Miki nŋinde tinimi pwáka tu kapanána nŋana ilo-kalo sakamao nŋinde uru sipatu nŋa tu “Sadana ne Nŋua Paveáŋa”, aku nŋinde nde ara ndo. Naŋa ma ao tukuŋa pinde kilo imá pa miki nŋana iveta malia pami ká, ande tia.

²⁵ Naŋa ao tukuŋa taitu nŋine ná imá pami; vetáŋa ara ráráni miki uru kaveta nŋinde, ande miki ma kaveta vetáŋani ndaina lee, ikura lá zo nŋinde naŋa ma amá apáŋga.

²⁶ Tamáta ea imandi kaika ku ipole kazáŋa nŋinde, aku ipaveta kuku naŋa kawáŋgu nŋua lee táno nŋine ne zo marumbu lá, ande naŋa ma walo alua i. Aku i ma ikai naŋa ndamwáŋgu ku ma imo koipu panzi nŋu nŋinde uru kalonzi tawana naŋa tia.

²⁷ “I ma ikai poe kaika ndo panzi tamáta ráráni, aku ma ipunzi pwapwataki, itogo tamáta ipu kulo pwapwataki kala punu-punu ná ikeno.”

Naŋa kala muŋga akai Mama ndamwa nŋana aveta vetáŋa mine ná.

²⁸ Andeta nŋinde ná tia; tamáta ea ipaveta kuku naŋa kawáŋgu nŋua, ande naŋa ma Pitu Mboi nŋinde alua i tona. *

²⁹ Ambo miki taŋami keno, ande kalonŋo nŋua nŋine Koroani Sapáŋa itula panzi kalotawana tamáta nŋu ráráni.”

3

Nŋua ilá panzi kalotawana tamáta nŋu simo Sardis lawea

¹ Tamáta nŋinde iporo mine tu, “Noko ma kungere nŋua pinde lá pepa tini ilá pa Sardis nŋu ne aŋelo. Nŋua nŋine nde mine: ‘Naŋa uru akai poe panzi Maro Kindeni ne koroani lima kanaanŋonzi rua, aku asaŋa pitu lima kanaanŋo nŋu nŋinde lá mbaunŋu. Naŋani ao nŋua nŋine imá pa miki. Naŋa asama lá nŋana vetáŋa ráráni miki uru kaveta nŋinde. Kinzi kalotawana tamáta nŋu pinde uru situla parinami tu miki kamo viami ná. Andeta tia; miki kamáte lá.

² Miki kakeno ndimo! Kamandi sánda nŋa! Miki nemi vetáŋa ara pinde nde laiti nŋana imáte ká. Miki ma kapaveta kaika

kuku vetáŋa nŋinde, nŋana tu nanenŋu moráŋa mine: miki nemi vetáŋa nŋandai ikeno sondo ndo lá nanenŋu Maro Kindeni nao.

³ Ara nŋana miki ma kalomi nŋgere kilo nŋana nŋua nŋinde munga kaloŋo ku kapaveta kuku. Kapono muli sondo pa nŋua nŋinde, aku kapalele ilomi kalomi! Ambo miki ma kakeno ná, aku ma kamandi sánda tia, ande naŋa ma walele ná amá apáŋga pami, itogo nanzare tamwata imá ipáŋga mine. Aku miki ma kazizála nŋana nanenŋu zo nŋana amá apáŋga pami ká.

⁴ Andeta tamáta pinde lá nemi nŋu lá Sardis lawea, ande kinzi nŋinde nŋandai siveta nenzi pasawaŋa muso nŋa, aku nŋinde nde ara ndo. Mine kala lá zo muli, ande kinzi ma sipasawa pasawaŋa páne, ku ma soka kuku naŋa.

⁵ Tamáta ea imandi kaika ku ipole kazáŋa nŋinde, ande naŋa ma asawa pasawaŋa páne mine ná lá i tini tona. Naŋa ma azavaru i nŋa piti lá via ne pepa tini, ande tia ndo. Naŋa ma atula nŋua pwataki lá naŋa Mama nao, aŋga lá i ne aŋelo naonzi tona. Naŋa ma aporo mine tu, “Tamáta nŋine nde nanenŋu tamáta”.

⁶ Ambo miki taŋami keno, ande kalonŋo nŋua nŋine Koroani Sapáŋa itula panzi kalotawana tamáta nŋu ráráni.”

Nŋua ilá panzi kalotawana tamáta nŋu simo Filadelfia lawea

⁷ Tamáta nŋinde iporo mine tu, “Noko ma kungere nŋua pinde lá pepa tini ilá pa Filadelfia nŋu ne aŋelo. Nŋua nŋine nde mine: ‘Naŋa nde sapáŋa tamwatáŋgu, aku naŋa nde nŋua mao tamwatáŋgu. Naŋa asaŋa koipu nŋalae Daviti ne “ki”, aku kelekele ndia naŋa akai nzála piti nŋana, ande tamáta tonŋe ikura nŋana isae nzála ká, ande tia ndo. Aŋga kelekele ndia naŋa asae nzála giri nŋana, ande tamáta tonŋe ikura nŋana ikai nzála piti ká, ande tia ndo. Naŋani ao nŋua nŋine imá pa miki.

⁸ Naŋa asama lá nŋana vetáŋa ráráni miki uru kaveta nŋinde. Miki kamora nŋa; naŋa akai nzála tonŋe piti lá miki naomi, aku tamáta tonŋe ikura nŋana isae ká, ande tia ndo. Naŋa asama tu nemi walo tini mwata ná keno, andeta miki uru kapaveta kuku nanenŋu nŋua. Miki nŋandai kapu mulimi pa naŋa nŋa.

⁹ Tamáta pinde simo kumi, aku uru siporo tu kinzi simo lá Juda nŋu. Andeta kinzi nde laŋeŋa tamwatanzi, nŋana tu kinzi simo lá Sadana ne nŋu. Miki kalonŋo nŋa; naŋa ma aonzi tamáta nŋinde simá sipare tukunzi lá miki kemi tini, aku ma siporo situla pwataki tu naŋa ilonŋu ndo keno pami.

* 2:28 28 Yesu isia nŋua nŋana i tamwata ká lá Pitu Mboi tini.

¹⁰ Naŋa muŋga atu ŋgua kulu kaika pami tu miki ma kamandi kaika ku kakale malia kie-kie ŋinde ma muli ipaŋga pami. Aku miki muŋgani kapaveta kuku naŋa kawaŋgu ŋgua ŋinde. Mine kala lâ zo muli, ande naŋa ma akea ŋanami, lâ zo ŋinde samâna ŋalae ma imâ ipaŋga panzi tamâta rârâni lâ tâno kulu ŋana itogonzi kâ.

¹¹ Tini nâ naŋa ma amâ apâŋga pami. Mine nde vetâŋa ara rârâni miki uru kaveta ŋinde, ande kakai ŋinde kaika ndindi nâ. Tia ma tamâta tonje imâ, ku ma ikai nemi vetâŋa ara ŋinde ne kulu saŋemi.

¹² Tamâta ea imandi kaika ku ipole kazâŋa ŋinde, ande naŋa ma angunu i itogo ŋgunu-ŋgunu ŋana isuka nanenŋu Maro Kindeni ne luma sapâŋa kâki mine. Aku i ma ipile Maro Kindeni ne luma sapâŋa ku iyâti ilâ pa nia yo kilo, ande tia ndo. Naŋa ma aŋgere nanenŋu Maro Kindeni ŋa lâ i tini, aku ma aŋgere nanenŋu Maro Kindeni ne lawea ŋa lâ i tini tona. Lawea ŋinde nde Jerusalem Lawea Wasaseki, aku muli lawea ndainani ma iyoka pa nanenŋu Maro ŋalae Kindeni lâ samba lawea indue imâ. Aku naŋa ma aŋgere naŋa warakâŋgu ŋaŋgu wasaseki lâ tamâta ŋinde tini tona.

¹³ Ambo miki taŋami keno, ande kalonjo ŋgua ŋine Koroani Sapâŋa itula panzi kalo-tawana tamâta ŋu rârâni.’”

Ŋgua ilâ panzi kalo-tawana tamâta ŋgu simo Laodisia lawea

¹⁴ Tamâta ŋinde iporo mine tu, “Noko ma kuŋgere ŋgua pinde lâ pepa tini ilâ pa Laodisia ŋgu ne aŋelo. Ŋgua ŋine nde mine: ‘Maro Kindeni ne ŋgua pâŋa rârâni nde ipaŋga kanaŋo lâ naŋa tiniŋgu. Naŋa uru atula i kawa ŋgua sono nâ. Naŋa nde kelekele rârâni warika, kelekele rârâni ŋinde Maro Kindeni muŋga ipulia ipaŋga lâ. Naŋani kala ao ŋgua ŋine imâ pa miki.

¹⁵ Naŋa asama lâ ŋana vetâŋa rârâni miki uru kaveta ŋinde. Naŋa asama tu miki nemi kalo-tawana nde kaika koŋa tia. Naŋa ilonŋu tu nemi kalo-tawana ma ikeno kaika tâku ma imbe ndo tâku.

¹⁶ Andeta tia. Miki nemi kalo-tawana nde keno kaika koŋa tia. Miki nemi kalo-tawana nde soki-soki. Mine kala naŋa ma azavarumi.

¹⁷ Miki uru kaporo mine tu, “Naŋa nde mbaliŋa warika tamwatâŋgu. Nanenŋu kelekele rârâ ŋinde keno pana. Naŋa uru aroto ŋana kelekele tonje tia.” Andeta tia ndo. Miki kamo sakamao ndo, ikura ŋana tamâta ma kalonzi sukâŋa ŋalae tina ŋanami. Miki nde sugorai tamwatami, aku matami leva-leva lâ. Miki kamo tinimi kaa

nâ. Mao nâ, miki uru kamo mine, andeta miki warakami nde kazizâla ŋana ŋine kâ.

¹⁸ Mine kala naŋa ilonŋu tu atula ilo-kalo ŋine pwataki pa miki kalonjo: nanenŋu mira “gol” keno, muŋga yââ kana ku izavaru ne muso rârâni piti lâ tini. Mine nde ara ŋana miki ma kako mira “gol” ŋinde saŋe naŋa, ŋana miki ma kamo mbaliŋa warakami mao. Aku ara ŋana miki ma kako pasawaŋa pâne saŋe naŋa ŋana katura karaemi kâ, ŋana kinzi tamâta ma sikura tu simora miki tinimi kaa ku siveta maŋeti pami, ande tia. Aku ara ŋana miki ma kako “marasini” saŋe naŋa ŋana kavala lâ matami kâ, ŋana iveta matami kamora pwataki.

¹⁹ Naŋa uru aleleanzi tamâta rârâni ŋinde naŋa ilonŋu ndo keno panzi, ŋana nenzi vetâŋa ma ikeno sono ndo. Mine nde ara ŋana miki ma kamandi kaika ŋana kaveta warakami nemi vetâŋa sono, aku kapalele ilomi kalomi.

²⁰ Miki kamora ŋga; naŋa amandi lâ luma ne nzâla kawa, aku amo apitikina nzâla. Ambo tamâta tonje ma ilonjo kawâŋgu ŋgua ku ikai nzâla piti, ande naŋa ma amâ luma ilo, aku ma amo kuku i. Aku naŋa ma aka kâpwa kuku i, aku i kala ma ika kâpwa kuku naŋa mine nâ.

²¹ Nia ndoyo naŋa apole kazâŋa lâ, kala asaŋona kuku Mama lâ i ne saŋonâŋa nia ŋana koipu ŋalae kâ. Aku mine nâ, tamâta ea imandi kaika ku ipole kazâŋa ŋinde, ande i ma ikai naŋa ndamwâŋgu ku ma isaŋona kuku naŋa lâ nanenŋu saŋonâŋa nia ŋana koipu ŋalae kâ.

²² Ambo miki taŋami keno, ande kalonjo ŋgua ŋine Koroani Sapâŋa itula panzi kalo-tawana tamâta ŋu rârâni.’”

4

Kinzi siwâŋgi sipanea Maro Kindeni lâ samba lawea

¹ Ninenŋa naŋa matâŋgu ilâ, aku amora nzâla tonje lâ samba lawea, kawa maa nâ keno. Aku sarawâŋa ŋinde muŋga alonjo iporo pana itogo tando ita mine, ande kala sarawâŋa ŋinde imâ pa naŋa kilo mine tu, “Noko pwâki kumâ ŋai, aku naŋa ma atula vetâŋa pinde pano. Maro Kindeni ipatea tu vetâŋa ŋinde ma muli ipaŋga”.

² Ninenŋa walele nâ Koroani Sapâŋa ipaŋando naŋa, aku amora koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia tonje ikeno samba lawea. Aku tonje nde isaŋona kulu.

³ I nde tini ipane nia itogo mira arara pinde, tininzi yaŋaŋo wa ŋinji wa. Aku kelekele tonje itogo Noa ŋgunu lakia mine nde inje saŋonâŋa nia ŋinde mbwalu lâ, ku ipane nia itogo mira geza-geza ara tonje, i ŋa tu “emeral”.

⁴ Anga sajonânga nia pinde, kamb-wañenzi tamâta taitu kanaŋo ŋapa (24), ande sinje koipu ŋalae ne sajonânga nia ŋinde mbwaliu lâ, aku aŋelo mbâna-mbâna tonje isaŋona ŋinde taitu-taitu kulunzi. Kinzi sipasawa pasawaŋa pâne luandondo, aku loki-loki “gol” tonje, itogo koipu ŋalaŋala nenzi loki-loki mine, ande ikeno kinzi taitu-taitu kulunzi.

⁵ Lâ koipu ŋalae ne sajonânga nia, ande naŋa amora loloa salaga ilâ wa imâ wa, aku alono nduŋeŋa ŋalae ipânga, ku mbamba ipu. Aku lâ koipu ŋalae ne sajonânga nia ŋinde nao, ande sinâla lima kanaŋo rua mela-mela nâ keno. Sinâla ŋinde nde Maro Kindeni ne koroani lima kanaŋonzi rua.

⁶ Aku lâ koipu ŋalae ne sajonânga nia ŋinde nao, ande kelekele tonje itogo tâi ŋalae mine nde ikeno tona. Naŋa amora ŋinde itogo nduŋgu mine, aku pâne salaga ndo. Anga kelekele ŋapa vianzi kâ nde simandi lâ ŋgini, lâ koipu ŋalae ne sajonânga nia ŋinde tini laiti, aku sinje mbwaliu lâ. Kelekele ŋapa vianzi kâ ŋinde nde matanzi rârâ ingenzi mbwaliu lâ pa naonzi wa mulinzi wa.

⁷ Kinzi kelekele ŋapa vianzi kâ ŋinde tonje nde itogo mbwâmbwa saka “leve” mine, anga tonje nde itogo bulmakao tamâne ŋalae mine, anga tonje nde nao itogo tamâta naonda mine, anga tonje nde itogo sii malabogi ŋalae mine, ititilo nâ imo.

⁸ Kinzi kelekele ŋapa vianzi kâ ŋinde rârâni taitu-taitu mbaninzi lima kanaŋo taitu keno, aku matanzi rârâ sinje tininzi rârâni pa naonzi wa mulinzi wa mbaninzi kalo wa. Aku lâ kari wa mbo wa, kinzi uru sipwarea tia. Kinzi simo nâ siwâŋgi wâŋgiŋa mine tu,

“Maro ŋalae Kindeni Walo Tamwata ande i sapâŋa, i sapâŋa, i sapâŋa! I muŋgani imo, kala ŋine imo mine nâ, aku muli ŋga i ma imâ!”

⁹ Kelekele ŋapa vianzi kâ ŋinde nde uru sindeka mine nâ ŋana i kala isaŋona koipu ŋalae ne sajonânga nia ŋinde kâ, inani ŋana imo via ku imo nâ. Aku ikura zo rârâni, kinzi sipanea i wa sisuka i ŋa kâki wa kawanzi ndaŋge papa i wa.

¹⁰ Aku lâ zo ŋana kinzi siveta mine, ande kinzi aŋelo mbâna-mbâna 24 ŋinde uru sipare tukunzi ndue lâ i kala isaŋona koipu ŋalae ne sajonânga nia ŋinde nao, inani ŋana imo via ku imo nâ, ku siwawa wa sipanea i. Aku sikai nenzi loki-loki “gol” piti lâ warakanzi kulunzi, ku sionzi ndue i nao lâ koipu ŋalae ne sajonânga nia, aku siwâŋgi wâŋgiŋa mine:

¹¹ “Maka nema Maro ŋalae Kindeni, nokoni kumo âta ndo, ŋana tamâta

rârâni simo noko kalo, aku noko ne walo nde ŋalae ndo. Mine kala maka

‘kapaneano ku kasuka noko ŋa kâki. Nokoni muŋga kupulianzi kelekele rârâni sipânga lâ, ikura noko tamwata nâ ne pateânga mine. Mao nâ, noko kupulianzi kelekele rârâni sipânga lâ, aku kelekele rârâni ŋinde kala ŋine simo vianzi.”

5

Yoane imora pepa tonje muŋga sipa kaika lâ keno

¹ ŋineŋga naŋa alea pa i kala isaŋona koipu ŋalae ne sajonânga nia ŋinde, aku amora pepa tonje ikeno i mbau wia kâ ilo. Pepa ŋinde nde itogo pepa lalau luandondo tonje, muŋga siviviki sinzuku lâ, aku ŋgereŋa keno pa tini pinde ruaruani. Anga pepa ŋgaŋe ande muŋga sisipa kaika ndo lâ “kandel” siŋi lima kanaŋo rua, aku sio kilala tonje ikeno lâ “kandel” siŋi rârâni ŋinde taitu-taitu tininzi.

² ŋineŋga naŋa amora aŋelo tonje, i ne walo ŋalae tina. Aku isarâwa kawa ŋalae kâki mine tu, “Ea imo ŋalae lâ Maro Kindeni nao, ikura ŋana isiki ‘kandel’ siŋi piti ku imazara pepa ŋine.”

³ Andeta lâ samba lawea wa tâno kulu wa mateŋa nianzi wa, ande tamâta tonje imo ŋalae, ikura ŋana imazara pepa ŋinde ku ipono ŋgua ikeno tini, ande tia ndo kanaŋo.

⁴ Naŋa amora mine tu tamâta tonje imo ŋalae lâ Maro Kindeni nao, kala i ma ikura ŋana imazara pepa ŋinde ku ipono ŋgua keno tini, ande tia. Mine kala naŋa kalongu sukâŋa, kala ata pâta.

⁵ ŋineŋga aŋelo mbâna-mbâna ŋinde tonje nde ipai naŋa tu, “Noko kuta ndimo. Kulonjo; tamâta tonje imo, i ŋa mine ‘Juda ŋgu Nenzi Mbwâmbwa “Leve”’, anga i ŋa tonje tu ‘Koipu ŋalae Daviti ne Vâsa’. Inani ipole kazâŋa lâ, ku itawanzi ne kazâŋa tamâta rârâni marumbu lâ. Mine kala ikura ŋana isiki ‘kandel’ siŋi lima kanaŋo rua ŋinde piti, aku ikura ŋana imazara pepa ŋinde.”

Yoane imora Lama

⁶ ŋineŋga naŋa amora lama tonje imandi koipu ŋalae ne sajonânga nia ŋinde ŋgini. Naŋa amora Lama ŋinde kilala itogo muŋga sipu i pâta imâte, ŋineŋga imo via kilo. Aku kelekele ŋapa vianzi kâ ŋinde sitavanzi aŋelo mbâna-mbâna ŋinde, ande sinje i mbwaliu lâ. Lama ŋinde kulu tando lima kanaŋo rua keno, anga i mata lima kanaŋo rua keno tona. ŋinde nde Maro Kindeni ne koroani

lima kanaanongi rua, kinzi njinde Maro Kindeni munga isupwanzi silâ sikura nia nia lâ tâno ndoni.

⁷ Njineŋga Lama njinde nde ilâ ikai pepa njinde piti lâ i mbau wia kâ ilo, ina kala isajona koipu njalae ne sajonâŋa nia njinde.

⁸ Ikaï pepa njinde lâ, njineŋga kinzi kelekele njapa vianzi kâ sitavanzi aŋelo mbâna-mbâna 24 njinde nde sipare tukunzi ndue lâ Lama tini laiti. Kinzi aŋelo mbâna-mbâna taitu-taitu nde sisaŋa nenzi kelekele njana wâŋgiŋa kâ tonŋe, aku kinzi taitu-taitu sisaŋa nenzi kondo "gol" tonŋe tona, mundo kuwae ara keno ilo. Mundo njinde nde Maro Kindeni ne tamâta nenzi noŋa.

⁹ Njineŋga kinzi siwâŋgi wâŋgiŋa wasaseki tonŋe mine tu,

"Noko simbo nâ pwura njana pwai pepa njinde ku kusiki 'kandel' siŋi rârâni piti, njana tu kinzi munga sipu noko pâta kumâte, aku kupaliŋi noko tamwata see njana kukonzi tamâta pinde lâ ngu rârâni simo tâno ndoni, nenzi ngua piti-piti wa tininzi kiekie wa, njana ma simo Maro Kindeni 'ne ngu.

¹⁰ Noko kupateanzi tu ma simo patarawâŋa tamâta, aku kupateanzi tu ma simo tamâta mbâna-mbâna lâ noko kalo, ku ma siveta wurâta pa nenda Maro Kindeni tona. Aku muli, njineŋga kinzi ma sikai poe panzi tamâta lâ tâno kulu."

Kinzi sipanea Lama sisuka i ŋa kâki

¹¹ Njineŋga matâŋgu ilâ, aku aloŋonzi aŋelo rârâ njinde kawanzi. Kinzi aŋelo njinde kambwanenzi njalae tina, ikura njana tamâta tonŋe ma isowe kambwanenzi kâ, ande tia ndo. Kinzi simandi siŋgenzi koipu njalae ne sajonâŋa nia wa kinzi kelekele njapa vianzi kâ wa kinzi aŋelo mbâna-mbâna wa.

¹² Kinzi aŋelo njinde simo siwâŋgi kawanzi njalae kâki mine tu,

"Ara ndo njana kinda ma tapanea Lama njine munga sipu pâta imâte, njana tu ikai walo kaika wa ilo-kalo sondo tava kelekele arara rârâni marumbu lâ! Ara ndo njana kinda ma tapanea i ŋa tasuka kâki, tandeka wa kawânda ndaŋge papa wa!"

¹³ Njineŋga naja aloŋonzi kelekele kiekie rârâni, munga Maro Kindeni ipulianzi kala simo vianzi sikura nia nia lâ samba ilo wa tâno kulu wa mateŋa nianzi wa tâi ilo wa. Naja aloŋonzi kelekele rârâni njinde siwâŋgi siporo mine tu,

"Tapanea i kala uru isajona koipu njalae ne sajonâŋa nia njinde ikura zo rârâni, aku tapanea Lama tona

mine nâ! Kelekele ndoni nde uru simo kinzi rua kalonzi. Kinzi rua njanzi keno njalae, aku simo tava walo kaika. Tapanea kinzi rua mine ku tamo nâ!"

¹⁴ Njineŋga kelekele njapa vianzi kâ njinde nde siporo tu, "Mao!" Aku kinzi aŋelo mbâna-mbâna nde sipare tukunzi ndue, ku sipaneanzi Maro Kindeni kuku Lama rua.

6

Lama isikinzi "kandel" siŋi piti lâ pepa tini

¹ Naja amora Lama ikai pepa njinde munga sisipa "kandel" siŋi lâ ŋgaŋe, njineŋga isiki "kandel" siŋi tonŋe piti. Njineŋga naja aloŋo kelekele njapa vianzi kâ njinde tonŋe iporo ngua. I kaja nde itogo mbamba ipu mine. Iporo mine tu, "Noko kumâ!"

² Njineŋga naja amora kilo, aku amora hosi tonŋe, i tini pâne, aku tamâta tonŋe isajona kumbu ikai temba lâ mbalau. Kinzi loki-loki tonŋe njana ipole paraŋa kâ silua tamâta njinde, aku ilâ itogo tamâta tonŋe uru ipara ipolenzi kazâŋa rârâ.

³ Njineŋga Lama isiki "kandel" siŋi tonŋe kilo piti, aku aloŋo kelekele njapa vianzi kâ njinde tonŋe iporo tu, "Noko kumâ!"

⁴ Njineŋga hosi tonŋe, i tini njiji, kala iyâti imâ ipâŋga. Kinzi walo silua tamâta isajona hosi njinde kumbu. Walo njinde nde njana iveta kinzi tamâta simo tâno kulu nenzi moŋa ara njinde marumbu kâ, aku walo njinde nde njana ivetanzi sikai kazâŋa pa warakanzi tu sipamateteu kâ. Pila kazâŋa kâ njalae tonŋe silua i njana ma iveta wurâta njinde kâ.

⁵ Njineŋga Lama isiki "kandel" siŋi tonŋe kilo piti, aku naja aloŋo kelekele njapa vianzi kâ njinde tonŋe iporo tu, "Noko kumâ!" Njineŋga naja amora kilo, aku amora hosi tonŋe, i tini mâmâŋga. Anŋa tamâta isajona hosi njinde kumbu nde ikai kelekele tonŋe lâ mbau ilo, njana iloo kâpwa ne malia kâ.

⁶ Njineŋga naja aloŋo nduŋeŋa tonŋe ipâŋga lâ kelekele njapa vianzi kâ njinde ŋgininzi, itogo tamâta iporo itula ngua mine. Kawa njinde nde iporo mine tu, "Noko kulâ kuveta wurâta, njana kinzi tamâta ma sindolo njana kâpwa kâ. Mine kala mbumbu ndoni wurâta tamâta uru sikai njana nenzi wurâta kâ lâ kari taitu, ande njinde ma ikura njana siko kâpwa 'wit' ikeno lâ kulo mota taitu nâ ilo. Aku mbumbu njinde ma ikura njana siko kâpwa 'barli' ikeno lâ kulo kiri-kiri ŋato nâ ilonzi. Andeta noko ma kulâ kuyaulanzi kâi oliv wa kâi waini wa ndimo."

⁷Nineŋga Lama isiki “kandel” siŋi tonje kilo piti, aku naŋa aloŋo kelekele ŋapa vianzi kâ ŋinde tonje iporo tu, “Noko kumâ!”

⁸Nana amora kilo, aku amora hosi tonje, i tini itogo yaŋaŋo mwasina. Aku tamâta tonje isaŋona hosi ŋinde kumbu, i ŋa tu Mateŋa. Anŋa tamâta tonje kala isaŋona hosi ŋinde kumbu pa Mateŋa muli, aku tamâta ŋinde ŋa tu Mateŋa Nianzi. Kinzi walo silua kinzi rua ŋana sipateanzi tamâta sionzi ngu ŋapa ŋapa, aku walo silanzi ŋana sipu ngu tonje pâta simâte kâ. Kinzi nenzi vetâŋa ŋana sipunzi tamâta simâte kâ, ande mine: pila kazâŋa kâ, anŋa putole ŋalae, anŋa pukona ŋalaŋala, anŋa ŋgoa ŋgoi silâ sizavarunzi.

⁹Nineŋga Lama isiki “kandel” siŋi tonje kilo piti, aku amora kinzi tamâta pinde korananzi, kinzi tamâta ŋinde muŋga simâte. Kinzi simo patarawâŋa nia tini laiti. Kinzi tamâta ŋinde muŋga kalonzi tawana Maro Kindeni kawa ŋgua, aku uru situla ŋgua ŋinde. Mine kala nenzi kazâŋa tamâta sipunzi pâta simâte lâ.

¹⁰Kinzi korananzi ŋinde nde sisarâwa kaika mine tu, “Maro ŋalae, noko Walo Tamwata, noko uru kuveta vetâŋa sondo ku kumo nâ. Noko nde sapâŋa, aku noko ne mâsi rârâni nde ara ndo kanaŋo. Taitu noko ŋandai kupare nia panzi tamâta lâ tâno kulu ŋana vetâŋa soki siveta pama ŋga. Maka ma kao tinima pa noko ikura zo ŋapia kilo ŋana kuveta mine panzi tamâta ŋinde muŋga sipu maka pâta kamâte, a?”

¹¹Nineŋga sikai pasawaŋa pâne luan-dondo pinde ku siwae panzi korananzi ŋinde taitu-taitu. Aku sipainzi tu, “Miki kamo tini ŋga. Kinzi kazâŋa tamâta ma sipunzi nawalami pinde sitavanzi nimi-nambwe pinde simâte muŋga lâ ŋga, itogo muŋga sipu miki warakami pâta kamâte mine. Maro Kindeni nde ipateanzi tamâta ŋana simâte kâ ŋinde kambwanjenzi marumbu lâ. Mambo kinzi kazâŋa tamâta sipunzi tamâta ŋinde rârâni simâte lâ ŋga, nineŋga Maro Kindeni ma ipare nemi mbuku nia panzi.”

¹²Nineŋga Lama isiki “kandel” siŋi tonje kilo piti, aku naŋa amora kilo, aku amora ogigi ŋalae tina ipâŋga lâ tâno kulu. Aku kondoma ŋalae ipâŋga lâ kari mata, itogo pasawaŋa mâmâŋga itura mine. Anŋa nzimona mata nde ipâŋga ŋiŋi ndo, itogo see mine.

¹³Aku samba ne pitu nde simbe sindue pa tâno kulu, itogo lawea ikai kâi mbimu yâti taulo, aku kapula garo-garo nde siyauru sindue.

¹⁴Aku nia maa kala ikâwa ilâ mine nâ, itogo moe siviviki lâ ku sipa kaika mine.

Aku tuu wa sia rârâni nde sipile nianzi nianzi ku sikâwa pwapwataki silâ.

¹⁵Nineŋga tâno ne koipu ŋalaŋala rârâni, anŋa tamâta mbâna-mbâna rârâni, anŋa zugu tamâta nenzi koipu rârâni, anŋa mbaliŋa warakanzi rârâni, anŋa tamâta kaika rârâni, anŋa tamâta rârâni uru sikai wurâta koa tia nâ, anŋa tamâta rârâni uru sikai mbumbu lâ nenzi wurâta tini; kinzi tamâta ŋinde rârâni nde sikâwa silâ ku simuna lâ ŋgânza ilo wa lâ mira ŋalaŋala keno tuu kulu ŋinde tininzi wa.

¹⁶Aku sisarâwa panzi tuu wa mira ŋalaŋala ŋinde mine tu, “Miki kanzuku maka, aku kavea maka ŋana i kala isaŋona koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia ŋinde! Aku kavea maka ŋana Lama ne wisi-nâna ŋalae tina ŋinde tona!

¹⁷Ŋana tu zo sakamao ŋana kinzi rua nenzi wisi-nâna ŋalae kâ nde imâ ipâŋga lâ. Mine kala kinzi ma sipare nia panzi tamâta rârâni. Tamâta ea ikura ŋana itinŋi kinzi rua nenzi kaika ŋinde ku imo ara kâ, a? Tia ndo!”

7

Kinzi Isrel tamâta 144,000 sikai Maro Kindeni ne mâsi kilala lâ tininzi

¹Nana amora vetâŋa ŋinde marumbu lâ, nineŋga amoranzi aŋelo ŋapa simandi simo lâ tâno ne ŋgaŋe ŋapa. Kinzi sisaŋa tâno ne mbwera-lawea ŋapa lâ mbaunzi ilo. Mine kala mbwera-lawea ikura ŋana imbana nia lâ tâno kulu wa tâi kulu wa kâi tininzi wa, ande tia.

²Nineŋga amora aŋelo tonje kilo iyoka pa mbwera kâ ikâki imâ. I ikai kelekele tonje ŋana io Maro Kindeni Via Tamwata ne mâsi kilala lâ tamâta tininzi kâ. Aku isarâwa kawa ŋalae panzi aŋelo ŋapa, kinzi ŋinde Maro Kindeni muŋga kaika ilanzi ŋana siyaulanzi tâno wa tâi wa.

³Aku ipainzi tu, “Miki ma kapasusu nâ ŋana kayaulanzi tâno wa tâi wa kâi wa, mine ndimo. Maka ma kao mâsi kilala tonje lâ nenda Maro Kindeni ne wurâta tamâta ndamwanzi muŋga lâ ŋga, nineŋga miki ma kalâ kayaula nia.”

⁴Nineŋga nana aloŋo tamâta ŋinde kambwanjenzi, kinzi ŋinde sikai Maro Kindeni ne mâsi kilala lâ ndamwanzi. Kinzi aŋelo sisowe mâsi kilala ŋinde lâ Isrel ngu tamâta 144,000 tininzi. Tamâta ŋinde nde lâ Isrel ngu saŋao kanaŋonzi rua rârâni taitu-taitu;

⁵tamâta 12,000 nde lâ Juda ne ngu, anŋa 12,000 lâ Ruben ne ngu, anŋa 12,000 lâ Gad ne ngu,

⁶ anḡa 12,000 lâ Aser ne nḡu, anḡa 12,000 lâ Naptali ne nḡu, anḡa 12,000 lâ Manase ne nḡu,

⁷ anḡa 12,000 lâ Simeon ne nḡu, anḡa 12,000 lâ Livai ne nḡu, anḡa 12,000 lâ Isakar ne nḡu,

⁸ anḡa 12,000 lâ Sebulun ne nḡu, anḡa 12,000 lâ Yosepe ne nḡu, anḡa 12,000 lâ Benjamin ne nḡu. Kinzi tamâta nḡinde rârâni nde sikai Maro Kindeni ne mâsi kilala lâ ndamwanzi.

Tamâta nḡu nḡalae tina nde sipanea Maro Kindeni

⁹ Nana amora nḡinde marumbu lâ, nḡineḡa matâḡu ilâ, aku amoranzi tamâta nḡu nḡalae tina. Tamâta tonḡe ikura nana isowe kinzi kambwanḡenzi kâ, ande tia ndo kanaḡo. Kinzi tamâta nḡinde simo lâ nḡu rârâni lâ tâno ndoni, nenzi nḡua piti-piti wa tininzi kie-kie wa. Kinzi nḡinde nde simandi lâ koipu nḡalae ne saḡonâḡa nia nao, aku simandi lâ Lama nao tona. Kinzi sipasawa pasawaḡa pâne luandongo lâ, aku sikai tumba lau lâ mbaunzi ilo.

¹⁰ Aku kinzi simo sisarâwa kawanzi nḡalae mine tu,

“Kinda nenda Maro Kindeni isaḡona koipu nḡalae ne saḡonâḡa nia, aku i kuku Lama rua nde sikai kinda piti lâ kondoma ilo, kala siveta kinda tamo ara nâ!”

¹¹ Kinzi aḡelo rârâni nde simandi sinḡe koipu nḡalae ne saḡonâḡa nia, aku sinḡenzi aḡelo mbâna-mbâna sitavanzi kinzi kekelele nḡapa vianzi kâ nḡinde tona. Aku kinzi nḡinde rârâni nde sipare tukunzi ndue lâ koipu nḡalae ne saḡonâḡa nia nao, ku sipanea Maro Kindeni.

¹² Kinzi sipanea i siporo mine tu, “Mao nâ! Kinda nenda paneḡa ilâ pa nenda Maro Kindeni, aku tasuka i nḡa kâki! I ne ilo-kalo nde nḡalae ndo. Kinda kawânda ndanḡe papa i, aku tapare tukunda papa. Inani nde walo warika. Kinda ma tapanea nenda Maro Kindeni, taveta mine ku tamo nâ! Mao.”

Kinzi nḡu nḡinde nenzi nâna marumbu lâ

¹³ Nḡineḡa aḡelo mbâna-mbâna nḡinde tonḡe nde ikasonḡa nana mine tu, “Kinzi tamâta kala sipasawa pasawaḡa pâne luandongo nḡinde, ande ea kinzi. Kinzi soka pa sinia simâ.”

¹⁴ Andeta nana atu lâ i kawa tu, “Tamâta nḡalae, nana asama nḡine tia. Noko tamwata kusama lâ.” Aku ipai nana mine tu, “Kinzi tamâta nḡu nḡine muḡa sikai nâna wa malia nḡalae tina. Kinzi sipua nenzi pasawaḡa lâ Lama see marumbu lâ,

kala siveta pasawaḡa nḡinde sipânḡa pâne ndo.

¹⁵ Mine kala kinzi uru simandi Maro Kindeni nao lâ koipu nḡalae ne saḡonâḡa nia. Aku lâ kari wa mbo wa, ande kinzi uru siveta patarawâḡa tamâta nenzi wurâta papa i lâ i ne luma sapâḡa ilo. Inani kala uru isaḡona lâ koipu nḡalae ne saḡonâḡa nia nḡinde, ande i ma imo kunzi wa ikea nḡanazi wa.

¹⁶ Putole ma ipunzi kilo tia ndo, aku ma sirakoḡa kilo nḡana lââ kâ tia ndo. Aku kari ne nâna nḡalae ma ikananzi kilo tia ndo.

¹⁷ Nana tu Lama uru imandi lâ koipu nḡalae ne saḡonâḡa nia nḡini, aku i ma imo nenzi katonâḡa. I ma ikainzi silâ pa lââ bwalika nḡinde via ne lââ uru isâko ikeno. Aku Maro Kindeni tamwata ma ipu matanzi sulu piti. Mao nâ, kinzi ma sita kilo, ande ma tia.”

8

Lama isikinzi “kandel” sinḡi rârâni piti marumbu lâ

¹ Nḡineḡa Lama isiki “kandel” sinḡi tonḡe kilo piti, aku ndunḡeḡa kiri-mwata tonḡe ipânḡa tia ndo lâ samba ilo lee, ikura kari tai taitu pinde marumbu lâ.

² Nḡinde ilâ lâ, nḡineḡa nana amoranzi aḡelo lima kananḡonzi rua nḡinde uru simandi Maro Kindeni nao. Aku sikai tando lima kanaḡo rua ku siwae panzi aḡelo nḡinde taitu-taitu.

³ Nḡineḡa aḡelo tonḡe kilo nde imâ ku imandi patarawâḡa nia nao. Aḡelo nḡinde nde ikai kondo “gol” tonḡe, mundo kuwae ara uru ikeno ilo. Nḡineḡa mire kuwae ara rârâ nḡinde silua i nḡana i ma igema tava Maro Kindeni ne kalo-tawana tamâta rârâni nenzi noḡa. Nḡineḡa iveta patarawâḡa mine nâ pa Maro Kindeni, lâ patarawâḡa nia “gol” ikeno koipu nḡalae ne saḡonâḡa nia nḡinde nao.

⁴ Aku mire kuwae ara nḡinde ne mundo nde iyoka pa aḡelo nḡinde mbau ikâki pa Maro Kindeni, tava i ne kalo-tawana tamâta nenzi noḡa.

⁵ Nḡineḡa aḡelo nḡinde mbau ilâ ikai yââ lâ patarawâḡa nia, aku izeze lâ kondo “gol” nḡinde ilo. Nḡineḡa itambira kondo ndue lâ tâno kulu. Itambira kondo ndue lâ, nḡineḡa mbamba ipu, aku ndunḡeḡa nḡalae ipânḡa. Loloa salaga ilâ wa imâ wa, aku ogigi iririno tâno.

Kinzi aḡelo nḡapa simbana tando

⁶ Nḡineḡa kinzi aḡelo lima kananḡonzi rua nḡinde nde sipaveta sondo nana simbana tando lima kanaḡo rua nḡinde kâ.

⁷ Kinzi sipaveta sondo lâ, nḡineḡa aḡelo tonḡe imbana ne tando. Aku walele nâ mira “ais” wa yââ ipânḡa ku imalinḡi indue

tava see pa tâno kulu. Njinde itogo siwaenzi tâno rârâni tava kâi rârâni sipânnga ngu njato njato, aku yââ kana tâno ne "jgu" tonje wa kâi ne "jgu" tonje wa. Aku yââ kana unza kenza-kenza rârâni marumbu lâ tona.

⁸ Njineŋga ajele tonje kilo kala imbana ne tando, aku kekelele tonje itogo tuu njalae tina mine, yââ ikeno tini, ande imbe indue tâi ilo. Njinde itogo siwaenzi tâi sipânnga ngu njato njato, aku tâi ne "jgu" tonje ipalele ku ipânnga see.

⁹ Aku itogo siwaenzi ija rârâni simo tâi ilo njinde sipânnga ngu njato njato, aku ija "jgu" tonje nde sipamatetu lâ. Aku wânnga njalanjala rârâni kala mine nâ, itogo siwaenzi sipânnga ngu njato njato, aku wânnga "jgu" tonje nde sipayaula lâ.

¹⁰ Njineŋga ajele tonje kilo kala imbana ne tando, aku walele nâ, pitu njalae tonje, yââ mela-mela keno tini itogo tâmba mine, ande imbe piti lâ samba tini ku indue lâ lââ kulu. Njinde itogo siwaenzi lââ rârâni tava lââ bwalika rârâni sipânnga ngu njato njato, aku pitu njinde imbe ndue lâ lââ "jgu" tonje kulu.

¹¹ Pitu njinde ja mine tu "Makisa Ndo". Pituni ndaina nde imbe indue lâ lââ "jgu" tonje kulu, aku iveta lââ njinde kaŋa ipânnga makisa ndo. Tamâta rârâ sinu lââ njinde kaŋa ipalele ipânnga makisa, aku sipamatetu lâ.

¹² Njineŋga ajele tonje kilo kala imbana ne tando, aku walele nâ kari wa nzimona wa pitu wa nde sipayaula. Njinde itogo siwaenzi mbo wa kari wa sipânnga ngu njato njato mine. Aku kari ipânnga njana ikura kari tai njapa lâ zo zo, anŋa nzimona wa pitu kala sipânnga njana ikura kari tai njapa lâ mbo mbo mine nâ.

¹³ Njineŋga njana amora sii malabogi njalae tonje ilou lâ nia maa. Aku alonjo sii njinde isarâwa kawa njalae mine tu, "Kinzi ajele njato kilo kala sipaveta sondo lâ njana simbana nenzi tando, aku malia njalae tina njato nde laiti njana ipânnga kâ! Kalo sukânja, kalo sukânja, kalo sukânja njalae tina ma ipânnga panzi tamâta simo tâno kulu!"

9

Ajele tonje kilo kala imbana ne tando

¹ Njineŋga ajele tonje kilo kala imbana ne tando, aku njana amora pitu tonje munja imbe piti lâ samba tini aku indue tâno kulu ikeno lâ. Kinzi munja "ki" tonje silua pitu njinde, aku "ki" njinde nde njana mbââ njalae tonje ne nzâla. Mbââ njinde ne maa nde indue ilâ nâ, aku ne lambu tia.

² Pitu njinde nde ilâ ikai mbââ njinde ne nzâla kawa piti. Njineŋga mundo njalae ikâki, itogo yââ njalae tina ne mundo mine. Mundo njinde nde iyoka pa mbââ njinde ilo ikâki imâ, aku ipono kari wa nia maa wa. Mine kala nia ndoni ipânnga njana lâ.

³ Njineŋga kekelele pinde itogo ndemu-ndemu mine, kambwanenzi rârâ njinde, ande soka pa mundo ilo ku sindue simâ pa tâno kulu. Kinzi munja sikai walo itogo niŋo-niŋo nenzi walo mine.

⁴ Maro Kindeni munja indi kaika panzi ndemu-ndemu njinde tu ma siyaulanzi unza wa kâi kie-kie rârâni ndimo. Andeta isâu panzi njana siyaulanzi tamâta pinde, kinzi njinde njandai sikai Maro Kindeni ne mâsi kilala lâ ndamwanzi njana.

⁵ Kinzi ndemu-ndemu njinde nenzi walo ikura njana sipunzi tamâta pâta simâte kâ, ande tia. Kinzi nenzi walo ikura njana nâna njalae silanzi tamâta ikura nzimona lima nâ. Aku nâna njinde nde itogo nâna njana niŋo-niŋo ika tamâta mine.

⁶ Pa zo njinde, ande tamâta ma siroto njana nzâla njinde ilâ pa mateŋa kâ, andeta ma sisânda kulu tia. Kinzi ma ilonzi ndo tu simâte, andeta mateŋa ma inŋengeana njanani.

⁷ Njana amoranzi ndemu-ndemu njinde kilalanzi itogo hosi siluku lâ njana silâ paraŋa ilo mine. Kekelele pinde itogo koipu njalanjala nenzi loki-loki "gol" mine nde ikeno lâ kinzi taitu-taitu kulunzi, aku naonzi nde itogo tamâta naonda mine.

⁸ Kinzi kulunzi pwau nde luandondo, itogo taine kulunzi pwau mine. Anŋa niŋonzi nde itogo mbwâmbwa saka "leve" niŋonzi mine.

⁹ Ndemu-ndemu njinde nde sipasawa pasawaŋa "aini" lâ kondondonanzi. Anŋa mbaninzi nde iveta nduŋeŋa njalae tina, itogo nduŋeŋa njinde hosi ngu njalae siveta lâ zo njana sitapanzi nenzi kareta ku sipalilu silâ paraŋa ilo.

¹⁰ Kinzi iunzi mata-mata nâ, itogo niŋo-niŋo iunzi mine, aku walo ikeno lâ iunzi njana nâna njalae silanzi tamâta ikura nzimona lima.

¹¹ Mbââ njalae njinde ne ajele nde imo koipu njalae panzi ndemu-ndemu njinde. Lâ Hibru njgua, ande kinzi sipatu ajele njinde ja tu, "Abadon", anŋa lâ Grik njgua, ande sipatu i ja tu "Apolion". Noa njine ne duvi mine tu, "Zavaruŋa Tamwata".

¹² Malia njalae tina njana ipânnga munja kâ njinde, ande kala marumbu lâ. Andeta miki kalonjo njana; malia njalae tina rua nde keno mo naj yo.

Ajele tonje kilo kala imbana ne tando

¹³ Njineŋga ajele tonje kilo kala imbana ne tando, aku njana alonjo sarawânja tonje

iyoka pa patarawânga nia “gol” imandi Maro Kindeni nao njinde ne njanje-njanje imâ.

¹⁴ Nguva njinde nde imâ pa anelo njinde, inani kala munja imbana ne tando, aku iporo mine tu, “Noko ma kuyautenzi anelo njapa njinde silâ, kinzi njinde Maro Kindeni munja ipanzi kaika lâ simo nâna nia lâ Yufretis Lââ tini laiti.”

¹⁵ Njengega anelo njinde ilâ ku iyautenzi anelo njapa njinde, aku silâ njana siveta nenzi wurâta kâ. Munjani, kinzi simo sio tininzi njana kari tai ndainani nâ lâ zo njinde, lâ nzimona njinde, lâ mbwera njinde, ikura Maro Kindeni ne pateânga mine. Aku nenzi wurâta nde mine: itogo kinzi siwaenzi tamâta rârâni sipânga ngu njato njato, aku anelo nenzi wurâta nde njana sipunzi tamâta ngu tonje pâta simâte.

¹⁶ Naña alonjonzi siporo sisowe zugu tamâta kambwanjenzi, kinzi njinde uru sisaona hosi kumbunzi. Aku zugu tamâta njinde kambwanjenzi ipânga lâ “200 million”.

¹⁷ Lâ nanenju mbupuleña njine, ande naña amora kinzi hosi sitavanzi kinzi tamâta sisaona hosi kumbunzi njinde kilalanzi. Kinzi kilalanzi mine: kinzi tamâta nde sipasawa pasawaña “aini” lâ kondononanzi, aku pasawaña njinde tininzi nde njiji wa geza-geza wa yanjo wa. Anja kinzi hosi kulunzi nde itogo mbwâmbwa saka “leve” kulunzi mine. Aku yââ wa mundo wa mira ndimoro wa nde ipânga lâ kawanzi ilo ku iyâti imâ.

¹⁸ Njinde itogo kinzi siwaenzi tamâta rârâni sipânga ngu njato njato, aku kelekele kazânga kâ njato nde sipunzi ngu tonje pâta sipamateteu. Kelekele kazânga kâ njato njinde nde yââ, anja mundo, anja mira ndimoro. Njinde iyoka pa hosi kawanzi ilo ku iyâti imâ.

¹⁹ Kinzi hosi njinde nenzi walo nde keno lâ kawanzi ilo wa iunzi tini wa, njana tu iunzi nde itogo mwâta mine, aku mwâta njinde kulunzi nde njana iyaulanzi tamâta kâ.

²⁰ Andeta kelekele kazânga kâ njato njinde nde injengeana njanazi tamâta ngu rua, kala tamâta njinde simo vianzi nâ. Taitu kinzi njandai sipalele ilonzi kalonzi nga, aku njandai sipu mulinzi panzi maro lanjeña nenzi pareña-mâsi nga. Kinzi warakanzi munja siveta pareña-mâsi njinde sipânga. Kinzi tamâta njinde njandai sipile nenzi mâsi njana siwângi sipaneanzi koroani saka tava pareña-mâsi siveta lâ “gol” wa “silva” wa “aini” wa mira kie-kie wa kâi wa. Andeta pareña-mâsi kaa kaa njinde sikura njana siporo

ngua wa simora nia wa soka wa, ande tia ndo.

²¹ Munja tamâta njinde sipaveta kuku mâsi njana sipunzi tamâta pâta simâte kâ, anja mâsi njana siveta nzâmbe sakamao kie-kie kâ, anja mâsi njana sipalulua tininzi potomule kâ, anja mâsi njana sipanawe tamâta nenzi kelekele kâ. Aku kinzi njandai sipalele ilonzi kalonzi nga, aku njandai sipu mulinzi pa vetânga sakamao njinde nga.

10

Anjelo pepa tonje ilua Yoane njana ika kâ

¹ Njengega naña amora anjelo tonje iyoka pa samba ilo indue imâ. I ne walo nde njalae ndo. Ipatura tini lâ take-take, aku Noa ngunu lakia nde ikeno i kulu injenge mbwâliu lâ. I nao nde isinala nia itogo kari mine, anja i kie rua nde mela-mela nâ, itogo yââ mine.

² Anjelo njinde nde ikai pepa mota tonje lâ mbau ilo. Pepa njinde kinzi munja simazara lâ keno. Aku anjelo ilâ injunu kie pa wia kâ imandi tâi kulu, anja kie pa njâsi kâ nde injunu imandi tâno kulu.

³ Njengega anjelo njinde isarâwa kawa njalae tina, itogo mbwâmbwa saka “leve” uru ita mine. Isarâwa lâ, njengega mbamba lima kanaanzi rua nde sipu ku siporo nenzi njua tauro.

⁴ Kinzi mbamba lima kanaanzi rua njinde sipu lâ, njengega naña ilongu pateu tu ma nangere njua siporo njinde lâ pepa tini. Andeta naña alonjo sarawânga tonje iyoka pa samba ilo imâ mine tu, “Noko ma kujgere mbamba lima kanaanzi rua nenzi njua lâ pepa tini ndimo! Njinde ma keno paveânga nâ lâ noko ilo.”

⁵ Njengega anjelo njinde naña munja amora imandi tâi kulu wa tâno kulu wa, ande io mbau wia kâ kâki pa samba,

⁶ aku iporo njua kaika lâ Maro Kindeni nao, ina kala imo mine ku imo nâ, aku ina kala munjani ipulianzi samba wa tâno wa tâi wa kelekele rârâni simo vianzi lâ nia ndoni wa. Anjelo njinde iporo mine tu, “Zo nga imâ ipânga lâ. Maro Kindeni ma isenge zo kilo, ande tia ndo kanaanjo!

⁷ Andeta lâ zo njana anjelo tonje kilo ma imbana ne tando, njengega vetânga paveânga ndia rârâni Maro Kindeni munja ipateu tu ma iveta, ande i ma iveta njinde ipânga mao kanaanjo. Njinde ma ipânga ikura munja Maro Kindeni iporo wa itula panzi i ne njua-tulânga tamâta, i ne wurâta tamâta kinzi.”

⁸ Njengega sarawânga njinde naña munja alonjo iyoka pa samba ilo imâ pa naña, ande iporo njua pa naña kilo. Iporo tu,

“Noko kulá pwai pepa n̄inde ikeno ājelo n̄inde mbau ilo, inani kala imandi t̄ai kulu wa t̄ano kulu wa.”

⁹ Mine kala n̄ana alá pa ājelo n̄inde, aku apai tu, “Noko pepa mota n̄inde kulana”. Aku ājelo nde iporo taulo tu, “Noko pwai, aku kuka. N̄ine ma k̄ana mona-mona ara ndo lâ noko kawa ilo, itogo sipa sīni k̄ana mine. An̄ga lâ noko kapwa ilo, ande ma k̄ana makisa ndo.”

¹⁰ I iporo n̄gua n̄ine lâ, n̄ine n̄ga n̄ana akai pepa mota n̄inde sāje, ku aka. N̄inde k̄ana mona-mona ara ndo, itogo sipa sīni k̄ana mine, lâ kaw̄ngu ilo. Andeta apan̄ando indue lâ kapw̄ngu ilo, n̄ine n̄ga imakisia kapw̄ngu ilo.

¹¹ N̄ine n̄ga n̄gua imâ pa n̄ana kilo mine tu, “Noko kulá, aku kutula Maro Kindeni kawa n̄gua pwataki kilo. Kutula n̄gua n̄ana vet̄a n̄a r̄âr̄ani ma muli ip̄n̄ga panzi tam̄ata n̄gu r̄âr̄a pinde simo t̄ano kulu, nenzi n̄gua piti-piti wa tininzi kie-kie wa, sitavanzi nenzi koipu n̄alan̄ala.”

11

Tam̄ata rua situla Maro Kindeni kawa n̄gua pwataki

¹ N̄ine n̄ga taumbwa tuka ton̄ge silua n̄ana n̄ana aloe kekeleke ne luandondo k̄a. Aku n̄gua imâ pa n̄ana kilo mine tu, “Noko kulá, aku kuloe Maro Kindeni ne luma sap̄a n̄a tava luma n̄inde ne pataraw̄a n̄a. Aku kusowe tam̄ata kambwan̄enzi tona, kinzi n̄inde uru simo lumani ndaina ilo siw̄ngi sipanea Maro Kindeni.

² Taitu noko ma kuloe pasau n̄a nia ikeno nz̄amba n̄gan̄e n̄inde ndimo. Kupile imo, n̄ana tu Maro Kindeni nia n̄inde ilan̄zi tam̄ata lâ tinikoa n̄gu. Aku kinzi n̄gu n̄inde ma kenzi n̄a sipale Maro Kindeni ne lawea sap̄a n̄a Jerusalem sinukia tona nia. Kinzi ma siveta mine lee, ikura nzimona tam̄ata rua k̄ana n̄o rua (42) ilâ lâ n̄ga.

³ Aku kinzi tam̄ata rua ma sikai n̄ana ndamw̄nḡu, aku ma asupwanzi silâ n̄ana siporo situla n̄gua lee, ikura lâ nzimona tam̄ata rua k̄ana n̄o rua n̄inde. Kinzi rua ma sipasawa pasawa n̄a n̄ana kalo-kalo k̄a lâ tininzi.”

⁴ Tam̄ata rua n̄inde nde sitogo k̄ai “oliv” rua n̄ga sin̄ala rua n̄inde uru simandi Maro N̄alae nao, inani kala imo koipu n̄alae panzi tam̄ata n̄gu ndoni lâ t̄ano kulu.

⁵ Ambo tam̄ata ton̄ge ma iveta tu ikai kaz̄a n̄a panzi rua, ande ȳâ ma ip̄n̄ga lâ rua kawanzi ilo, ku ma iȳati ilâ ikananzi kaz̄a n̄a tam̄ata n̄inde marumbu lâ. N̄ana tu Maro Kindeni ne patēa n̄a ikeno mine: tam̄ata ea ipatogo n̄ana n̄ana ilua kinzi rua k̄a, ande i ma im̄ate mine n̄a.

⁶ Kinzi tam̄ata rua n̄inde nenzi walo ikura n̄ana sipono nia maa tu kar̄azi ma imbe tia k̄a. Nenzi walo ma ikeno mine lee ikura zo r̄âr̄ani kinzi rua simo situla n̄gua. Aku mine n̄a, kinzi rua nenzi walo ikura n̄ana siveta lâ ipalele ip̄n̄ga see, aku ikura n̄ana siveta kaz̄a n̄a kie-kie ip̄n̄ga n̄ana izavarunzi tam̄ata lâ t̄ano kulu. Kinzi rua nenzi walo n̄ana siveta vet̄a n̄a mine k̄a nde keno panzi. Lâ zo ndia ilonzi tu siveta mine, ande ma siveta.

⁷ Kinzi rua ma situla Maro Kindeni kawa n̄gua lee marumbu lâ, n̄ine n̄ga n̄goa n̄goi n̄alae n̄inde, ina uru imo mb̄â n̄alae ilo, ande ma ipile mb̄â n̄inde ku ik̄ai imâ n̄ana ipara kunzi. Mb̄â n̄inde indue ilâ, aku ne lambu tia. N̄goa n̄goi n̄inde ma ipara kunzi rua, aku ma ipunzi p̄ata sim̄ate.

⁸ Kinzi rua karaenzi ma ikeno Jerusalem lawea ne nz̄ala-kawa. Kinda uru taporo n̄gua tambir̄a n̄a lawea n̄alae n̄inde k̄a, aku tapatu i n̄a tu “Sodom” wa “Isip” wa. Mun̄ga kinzi n̄gua-tul̄a n̄a tam̄ata rua n̄inde nenzi Maro N̄alae kala it̄ara lâ k̄ai popole tini ku im̄ate lâ laweani ndaina.

⁹ Aku tam̄ata pinde lâ n̄gu r̄âr̄ani simo t̄ano ndoni, nenzi n̄gua piti-piti wa tininzi kie-kie wa, kinzi n̄inde ma matanzi silea pa kinzi rua karaenzi ikura lâ kari n̄ato n̄ga pinde. Andeta kinzi ma tininzi pw̄ka tu sikeanzi k̄a.

¹⁰ Tam̄ata r̄âr̄ani simo t̄ano kulu ma sindeka n̄a n̄ana kinzi rua nenzi mate n̄a k̄a, aku ma sika wai n̄a ku sipalulua nenzi wisara ilâ pa tininzi pinde, n̄ana tu mun̄ga kinzi n̄gua-tul̄a n̄a tam̄ata rua n̄inde n̄ana silanzi tam̄ata simo t̄ano kulu.

¹¹ Kari n̄ato n̄ga pinde n̄inde marumbu lâ, n̄ine n̄ga Maro Kindeni imbana koroani ilâ kinzi rua ilonzi, aku kinzi rua simo vianzi kilo, kala simandi s̄anda. Kinzi tam̄ata nde simoranzi rua, aku siruru p̄ata k̄ana n̄o.

¹² N̄ine n̄ga n̄gua-tul̄a n̄a tam̄ata rua n̄inde nde silon̄o kawa n̄alae ton̄ge ne saraw̄a n̄a iyoka pa samba ilo imâ panzi mine tu, “Miki rua kak̄aki kam̄a n̄ai!” N̄ine n̄ga take-take ton̄ge imâ ituranzi rua lâ, aku kinzi rua sik̄aki silâ samba ilo lâ nenzi kaz̄a n̄a tam̄ata naonzi.

¹³ Aku lâ zo ndainani n̄a, ande ogigi iririno n̄alae. N̄inde itogo siwaenzi lawea n̄inde ne luma r̄âr̄ani sip̄n̄ga n̄gu sa n̄ao sa n̄ao, aku luma “n̄gu” ton̄ge nde saputi ndue. Mine kala tam̄ata 7,000 nde sipamateteu lâ. An̄ga kinzi tam̄ata simo vianzi yo n̄inde nde siruru p̄ata lâ, aku sipanea Maro Kindeni, ina kala imo samba ilo.

¹⁴ Malia n̄alae tina rua n̄inde n̄ga marumbu lâ. Andeta miki kalon̄o n̄ga;

zo mbwana-mbwana nâ njana malia njalae tina tonje kilo kala ma imâ ipânga kâ.

Ajelo tonje kilo kala imbana ne tando

¹⁵ Njeninga ajelo tonje kilo kala imbana ne tando. Aku naja alojjo ngu njalae simo samba ilo sisarâwa kawanzi njalae mine tu,

“Kala njine nenda Maro Njalae tava ne Pateâja Tamâta Kiriisi rua nde sikai koipu njalanjala panzi tamâta simo tâno ndoni marumbu lâ! Aku i ma imo koipu njalae mine ku imo nâ!”

¹⁶ Njeninga kinzi ajelo mbâna-mbâna 24, kinzi njinde uru sajonona nenzi sajonâja nia lâ Maro Kindeni nao, ande sipare tukunzi ku naonzi tundu sipanea Maro Kindeni.

¹⁷ Kinzi siporo tu,

“Maro Njalae Kindeni, noko Walo Tamwata, noko kumo mine, aku mujgani kumo mine nâ. Maka kawama ndanje pano, njana tu noko pwai ne walo njalae lâ tini marumbu lâ, aku kumandi njana pwai maro panzi tamâta kâ.

¹⁸ Kinzi tamâta

lâ tinikoa ngu nde wisinzi nâna njalae pa noko. Kala njine noko ne zo njana wisi-nâna kâ nde imâ ipânga lâ. Mine kala zo njana noko ma kupare nia panzi tamâta munga simâte njinde, ande imâ ipânga lâ. Aku zo ipânga lâ njana noko ma kulu ara kulanzi noko ne wurâta tamâta kinzi ngua-tulâja tamâta, sitavanzi tamâta rârâni uru sipaneano ku simege njanano, kinzi tamâta njalanjala wa tamâta kaa kaa wa. Aku zo njana noko ma kuyaulanzi tamâta njinde munga siyaula tâno, ande imâ ipânga lâ.”

¹⁹ Kinzi ajelo mbâna-mbâna siporo ngua njine lâ, njinejga ajelo tonje ikai Maro Kindeni ne luma sapâja ne nzâla piti, lumani ndaina ikeno samba ilo. Aku lâ luma sapâja ilo, ande naja amora Juda nenzi sopi sapâja, kekeleke njana Maro Kindeni ne ngua pâja mujgâja ikeno ilo njinde. Aku mâsi njalanjala pinde ipânga; loloa salaga ilâ wa imâ wa, anga mbamba ipu, anga nia ndujeja njalae ipânga, anga ogigi ririyo njalae, anga karâzi ipagema tava “ais” aku imbe ndue.

12

Yoane imoranzi taine ku mwâta rua

¹ Njeninga mâsi njalae kie tonje nde ipânga lâ nia maa. Mâsi njinde nde kilala

mine: taine tonje imo, * aku isawa kari itogo ne pasawaja mine. Nzimona nde ikeno i kie kalo, anga pitu sajao kanaanjo rua nde keno i kulu, itogo ne loki-loki mine.

² Taine njinde nde kapwa, aku i kumbu nâna njana ipagugua lâlu kâ. Zo njana ipagugu kâ nde ipânga lâ. Mine kala isama nâna njalae tina, aku isuja kawa njalae.

³ Njeninga mâsi njalae kie tonje kala ipânga lâ nia maa tona. Mâsi njinde nde kilala mine: mwâta njalae tonje imo, i tini njiji. I kulu lima kanaanjo rua, anga tando sajao nde keno i kulu. Aku loki-loki tonje, itogo koipu njalanjala nenzi loki-loki mine, ande ikeno lâ i kulu njinde taitu-taitu.

⁴ Mwâta njinde iu nde ilâ ku itakanzi pitu pinde piti lâ samba tini ku itambiranzi simbe sindue pa tâno kulu. Njinde itogo siwaenzi pitu rârâni sipânga ngu njato njato, aku pitu “ngu” tonje nde simbe sindue mine. Aku mwâta ilâ imandi taine njinde nao, ina kala imo laiti njana ipagugua lâlu kâ. Mwâta io tini pa taine njinde tu mambo ipagugu lâ, ande i ma ika lâlu njinde.

⁵ Njeninga taine ipagugua natu tamâne ipânga, ina tamâtani ndaina Maro Kindeni ipatea tu ma isaja tukâla “aini” njana ikai poe kaika panzi tamâta ngu rârâni kâ. Taine ipagugua natu ipânga lâ, njinejga walele nâ sikai natu kâki ilâ pa Maro Kindeni lâ i ne sajonâja nia njinde.

⁶ Anga taine nde ikâwa ilâ pa nia bilimu tonje Maro Kindeni munga ipatea tu ma iveta sondo papa. Pateâja keno lâ tu taine njinde ma imo niani ndaina ikura kari 1,260, aku kinzi ma sikatona i wa kâpwa silua wa.

⁷ Aku marumbu. Paraña njalae tina nde imandi lâ samba lawea. Maikel, ina kinzi ajelo nenzi kulu-kâmba, tavanzi i ne ajelo, ande sipara kuku mwâta njalae njinde. Aku mwâta tavanzi i ne ajelo kala simandi sipara kuku kinzi mine nâ.

⁸ Andeta mwâta ne kaika tonje njana ipolenzi kâ, ande tia. Tia ku i tavanzi ne ajelo njinde nde sikura tu simo samba lawea kilo, ande tia.

⁹ Njeninga Maro Kindeni ne ajelo kinzi nde sitambira mwâta njalae njinde imbe ndue lâ tâno kulu. Mwâta njinde nde siyigani imo, aku i nj tu Sadana. Anga i nj tonje nde mine; “I njana italeanzi tamâta kâ”. I uru ikai lanjeja panzi tamâta ndoni lâ tâno kulu. Kinzi sitambira imbe indue lâ tâno kulu, aku sitambiranzi i ne ajelo simbe sindue tona.

* 12:1 1 Kinzi ilo-kalo tamâta situ taine njinde nde itogonzi Maro Kindeni ne kalo-tawana tamâta ngu rârâni, anga lâlu nde itogo Kiriisi tamwata.

¹⁰ Ninenḡa naḡa aloḡo sarawāḡa kaika tonḡe iyoka pa samba ilo imā mine tu, “Nainani nā Maro Kindeni ma iyautenzi ne tamāta piti lā kazāḡa ilo! I ne walo ḡalae nde ipāḡga nia yo lā, kala imo koipu ḡalae! Aku i ne Pateāḡa Tamāta Kirisi nde ikai Maro ḡalae lā. ḡana tu kinzi aḡelo nde sitambira Sadana imbe indue lā, ina kala uru italeanzi ninda-nambwe kalotawana tamāta lā Maro Kindeni nao ikura kari wa mbo wa.

¹¹ Kinzi kalo-tawana tamāta ḡinde muḡga ilonzi koḡa ḡana warakanzi nenzi via kā, ande tia. Kinzi siruru ḡana simāte kā, ande tia. Kinzi sikai walo lā Lama see, aku sikaika ḡana situla i ne ḡgua mao ḡinde pwataki kā. Aku ḡana nenzi vetāḡa ḡinde kā, ande kinzi sipole nenzi kazāḡa tamāta ḡinde marumbu lā.

¹² Mine kala miki ḡgu ndoni kamo samba ilo, ande miki ma kandeka nā. Aḡga miki ḡgu ḡine kamo tāno kulu wa tāi ilo wa, ande miki ma kalomi sukāḡa ndo. Malia ḡalae tina nde imā ipāḡga pami, ḡana tu Sadana nde indue imā pami lā. Isama tu i ne zo tini-mwata nā keno mo ḡai yo. Mine kala i wisi nāna ḡalae ndo.”

¹³ Mwāta ḡinde nde isama tu kinzi sitambira i ndue ndo lā tāno kulu. Mine kala ilā itaḡgula taine ḡinde muḡga ipagugua natu tamāne.

¹⁴ Andeta sikai malabogī ḡalae tonḡe mbani rua ku sio lā taine ḡinde tini, ḡana i ma ikura tu ilou ilā nia bilimu tonḡe muḡga siveta nia papa ikeno ḡinde. Maro Kindeni ne pateāḡa ikeno mine: taine ḡinde ma imo malawae ndo ḡana mwāta ḡinde kā ikura mbwera ḡato ḡga nzimona lima kanaḡo taitu, aku kinzi ma sikatona i wa kāpwa silua wa.

¹⁵ Ninenḡa mwāta ḡinde ilata lāā lā kawa ilo. Lāā ḡinde ipāḡga itogo lāā ḡalae mine, aku irere itaḡgula taine ilā. Mwāta itu lāā ḡinde ma ilā ipatuku taine ku ma iyaula i ndo.

¹⁶ Andeta tia. Tāno nde ivila taine ḡinde. Tāno kawa nzaḡa, aku inzema lāā ḡinde mwāta ilata lā kawa ilo.

¹⁷ Tia ku mwāta wisi nāna ḡalae ndo ḡana taine ḡinde kā, aku ilā tu iveta paraḡa kunzi taine ḡinde ne vāsa, kinzi ḡinde uru sipaveta kuku Maro Kindeni kawa ḡgua ku situla Yesu parina.

¹⁸ Aku mwāta ilā imandi sāwaneka, lā tāi pwali.

13

Nḡoa ḡgoi rua simā sipāḡga

¹ Ninenḡa naḡa amora ḡgoa ḡgoi tonḡe pusu kāki tāi ilo ku iyāti imā. I kulu lima kanaḡo rua, aḡga tando saḡao nde imandi

kulu. Aku ikundu loki-loki tonḡe, itogo koipu ḡalajaḡa nenzi loki-loki mine, lā i ne tando taitu-taitu kulunzi. Aḡga ḡoa pinde keno lā i kulu taitu-taitu, aku ḡoa ḡinde ne duvi nde ḡana ivaligi Maro Kindeni kā.

² Nḡoa ḡgoi naḡa amora ḡinde nde itogo mbwāmbwa ḡgoi ḡalae tonḡe, i ḡa tu “lepat”. Aḡga i kie nde itogo ḡgoa ḡgoi “bea” kie mine, aḡga i kawa nde itogo mbwāmbwa saka “leve” kawa mine. Aku mwāta ḡalae ḡinde walo kaika ilua ḡgoa ḡgoi ḡinde, itogo i tamwata ne walo kaika mine. Iveta ḡgoa ḡgoi ḡinde tu imo koipu ḡalae itogo i tamwata mine, aku i ne kaika ilua ḡana ikai poe panzi tamāta kā.

³ Naḡa amora mine tu itogo kinzi muḡga sisowe ḡgoa ḡgoi ḡinde kulu tonḡe, aku nzimba tonḡe silua ḡana imāte kā. Andeta nzimba sakamao ḡinde nde mōo lā, aku ara kilo. Aku tamāta rārāni nde wisinzi motu ndo ḡana simora ḡgoa ḡgoi ḡinde, kala sipono muli papa i.

⁴ Kinzi sisama tu mwāta ḡalae ḡinde tamwata ne walo kaika ilua ḡgoa ḡgoi ḡinde lā. Mine kala siwāḡgi sipanea mwāta ḡalae, aku sipanea ḡgoa ḡgoi tona. Kinzi siporo tu, “Tamāta tonḡe ipakura kuku ḡgoa ḡgoi ḡine, ande tia, aḡga tamāta tonḡe ikura ḡana ipara kuku i, ande tia ndo.”

⁵ Ninenḡa Maro Kindeni isāu pa ḡgoa ḡgoi ḡinde tu i kawa pakāe-pakāe potomule iporo ḡgua pavaligiḡa pa Maro Kindeni kā. I ne kaika ḡana imo koipu kā keno ikura nzimona tamāta rua kanaḡo rua (42).

⁶ Mine kala ḡgoa ḡgoi imandi ḡana iporo ḡgua pavaligiḡa pa Maro Kindeni kā. Iporo ḡgua sakamao ḡana iyaula Maro Kindeni ḡa wa ne lawea wa, aku iporo ḡgua sakamao ḡana iyaulanzi ḡgu rārāni simo samba ilo ḡinde tona.

⁷ Aku Maro Kindeni isāu papa i tu ma ipara kunzi i ne tamāta ku ipolenzi. Mine kala ipara kunzi ipolenzi lā, aku ipunzi ndue. Aku ikai walo kaika ḡana imo koipu panzi tamāta ḡgu rārāni lā tāno ndoni, nenzi ḡgua piti-piti wa tininzi kie-kie wa.

⁸ Mine kala tamāta rārā ḡinde lā tāno kulu ma sipanea ḡgoa ḡgoi ḡinde. Aḡga tamāta pinde ma sipanea i tia. Siḡgani, lā zo ḡinde Maro Kindeni ḡandai ipulia tāno ipāḡga ḡga, ande tamāta ḡinde ḡanzi ikeno lā via ne pepa tini. Pepa ḡinde nde Lama ne pepa, Lama ḡinde muḡga sipu pāta imāte.

⁹ Ambo miki taḡami keno, ande kalonḡo ḡgua ḡine sono.

¹⁰ Ambo Maro Kindeni ipatea tamāta tonḡe tu ma ilā luma sakamao ilo, ande i ma ilā luma sakamao ilo mine nā. Ambo ipatea tamāta tonḡe tu ma pila nā sipu

pâta imâte, ande ma pila nâ sipu pâta imâte mine nâ. Mine kala lâ zo ñana vetâña ñinde ipânga kâ, ande ara ñana Maro Kindeni ne tamâta ma simandi kaika ku kalonzi tawana i kaika ku simo nâ.

¹¹ Ñinenña naña amora ñgoa ñgoi tonje kala ipu tâno pwataki ku iyâti imâ pa nia yo. Tando rua nde simandi lâ i kulu, itogo lama ne tando mine. Aku iporo ñgua itogo mwâta ñjalae uru iporo mine.

¹² Ñgoa ñgoi ñinde nde ikai ñgoa ñgoi ipânga muñgâña ñinde ndamwa. Aku lâ i nao, ande ikai wurâta ñana ive-tanzi tamâta rârâni simo tâno kulu tu sipanea ñgoa ñgoi muñgâña ñinde, ina kala muñga ikai nzimba sakamao ñana imâte kâ, ñinenña nzimba ñinde mâo lâ.

¹³ Ñgoa ñgoi kala ipânga muli ñinde nde iveta mâsi kaika kie-kie. Mâsi ñjalae kie tonje nde mine: iveta yâa ipile samba ku indue imâ tâno kulu lâ tamâta naonzi.

¹⁴ Maro Kindeni isâu papa i tu ma iveta mâsi kaika kie-kie lâ ñgoa ñgoi muñgâña ñinde nao. Aku ñana i ne mâsi ñinde kâ, ande ñgoa ñgoi ilañenzi tamâta rârâni simo tâno kulu. I itu kaika panzi tamâta tu ma sipare ñgoa ñgoi muñgâña ñinde tai lâ kâi tini, ñana ma sipare tukunzi situndu papa. Ina kala ñgoa ñgoi ñinde muñga pila nâ sipu, andeta imâte tia, imo via nâ.

¹⁵ Aku Maro Kindeni isâu papa ñgoa ñgoi ipânga muli ñinde tu koroani via ma ilua ñgoa ñgoi muñgâña ne pareña-mâsi ñinde. Mine kala pareña-mâsi ñinde nde iporo ñgua. Ambo tamâta tonje tini pwâka tu ipanea pareña-mâsi ñinde, ande pareña-mâsi tamwata ne kaika keno ñana io tamâta ñinde ilâ ñana sipu pâta imâte kâ.

¹⁶ Ñinenña ñgoa ñgoi ipânga muli ñinde nde itu kaika tu kinzi ma sisowe mâsi tonje lâ tamâta rârâni taitu-taitu tininzi. Tamâta pinde sikai mâsi ñinde lâ mbaunzi wia kâ, aña pinde nde sikai lâ ndamwanzi. Kinzi sisowe mâsi ñinde lâ tamâta rârâni tininzi, kinzi tamâta kaa nâ wa kinzi tamâta ñalanjala wa, kinzi mbaliña warakanzi wa kinzi sugorai tamwatanzi wa, kinzi tamâta uru siveta wurâta ñana mbaliña kâ wa kinzi tamâta uru siveta wurâta koa tia nâ wa.

¹⁷ Ambo mâsi ñinde ikeno tamâta tonje tini tia, ande tamâta ñinde ikura tu ipalulua mbumbu kunzi tamâta pinde ñana sipako kelekele kâ, ande tia. Mâsi ñinde nde ñgoa ñgoi ñinde ña, aku i nde ñgoa ñinde ne kambwanje tona.

¹⁸ Tamâta ea nenzi ilo-kalo ara, ande

kinzi ñinde nâ ma sikura tu sisama vetâña ñine kilala sonde. Ambo tamâta tonje imo tava ilo-kalo ara, ande ara ñana i ma isowe ñgoa ñgoi ñinde ne kambwanje sonde, ñana tu kambwanje ñinde nde itogo tamâta tonje ña. Kambwanje ñinde nde mine: 666. *

14

Lama ne tamâta siwâñgi wâñgiña wasaseki

¹ Ñinenña naña amora kilo, aku matângu amora Lama imandi Saion Tuu kulu, tuu ñinde Jerusalem lawea imandi kulu. Aku tamâta 144,000 nde simandi simo kuku Lama. * Maro Kindeni muñga ñngere Lama ña aña Lama Tama ña lâ kinzi taitu-taitu ndamwanzi.

² Aku naña aloño nduñeña tonje ipânga lâ samba lawea. Ñinde nde itogo lâa ñjalae ne nduñeña mine, aña itogo mbamba ipu ne nduñeña tona. Naña aloño nduñeña ñinde, ande itogo tamâta sipu wâñgiña ne kelekele tonje mine.

³ Kinzi tamâta 144,000 ñinde nde simandi Maro Kindeni ne sañonâña nia nao, aku siwâñgi wâñgiña wasaseki tonje lâ kelekele ñapa vianzi kâ ñinde naonzi, aña lâ kinzi añelo mbâna-mbâna naonzi tona. Maro Kindeni muñga ikonzi tamâta 144,000 ñinde piti lâ tamâta rârâni ñgininzi, aku kinzi simbonzi nâ sikura ñana siwâñgi wâñgiña ñinde sonde. Tamâta tonje ikura tu iwâñgi wâñgiña ñinde sonde, ande tia.

⁴ Kinzi tamâta ñinde muñga ñandai sitambira tininzi potomule kunzi taine ñga. Kinzi simo ilonzi mbâra-mbâra ndo. Aku nia ndia Lama itu ilâ papa, ande tamâta ñinde uru soka i muli silâ. Maro Kindeni muñga ikonzi ñgu ñinde piti lâ tamâta rârâni ñgininzi, aku simo Maro Kindeni kuku Lama rua nenzi ñgu. Kinzi sitogo tâno wasaseki ne kâpwa ara ipânga muñgâña mine, kâpwa ñinde tamâta uru sipatarâwa pa Maro Kindeni.

⁵ Kinzi siporo ñgua lanjeña tonje tia ndo. Kinzi nenzi vetâña soki tonje keno tininzi, ande tia.

Kinzi añelo ñato situla ñgua

⁶ Ñinenña naña amora añelo tonje ilou lâ nia maa. I ne wurâta nde ñana itula pâri ara panzi tamâta ñgu rârâni lâ tâno ndoni, nenzi ñgua piti-piti wa tininzi kie-kie wa. Pâri ara ñinde ma marumbu tia, ma ikeno mine ku imo nâ.

* **13:18** 18 Kinzi ilo-kalo tamâta situ ñine nde ñgua tambirâña ñana koipu ñjalae tonje ikai kazâña ñjalae tina panzi kalo-tawana tamâta. * **14:1** 1 Kinzi ilo-kalo tamâta situ ñine nde ñgua tambirâña ñana kinda kalo-tawana tamâta rârâni.

⁷ Añelo ñinde isunja kawa kâki ñalae mine tu, “Maro Kindeni ne zo ñana ipare nia panzi tamâta kâ, ande imâ ipângga lâ! Mine kala miki ma kamege ñana i kâ, aku kasuka i ña kâki! Miki kapanea Maro Kindeni, inani kala munja ipulia samba wa tâno wa tâi wa lââ duvi wa!”

⁸ Ñineñga añelo tonje kala iyoka añelo munjâña ñinde muli imâ. Añelo ñinde nde iporo tu, “Lawea ñalae Babilon nde zavarunja marumbu lâ! † Mao nâ, lawea ñinde zavarunja ndo lâ. Lawea ñinde munja ivetanzi tamâta ngu ndoni sipaveta kuku vetânja sakamao ñana sipalulua tininzi potomule kâ. Vetânja ñinde itogo lawea ñinde waini kaika ilanzi tu sinu kâ, kala sidauda.”

⁹ Ñineñga añelo tonje kala iyoka añelo rua ñinde mulinzi imâ, aku itara kaika mine tu, “Tamâta ea ipare tuku pa ngoa ngoi tava ne pareña-mâsi, aku ikai ngoa ngoi ne mâsi kilala lâ ndamwa tâku mbau tâku,

¹⁰ ande tamâta ñinde kala ma inu waini kanja tonje. Waini ñinde nde Maro Kindeni ne wisi-nâna, aku i ma igema lââ tava waini ñinde ñana ikai waini ne makisa pinde piti kâ, ande tia. I ma ipaliñi ne wisi-nâna ñinde lâ pareña-nia ne kâmba ilo, aku tamâta ea munja ipare tuku pa ngoa ngoi, ande i ma inu. Aku lâ Lama tavanzi Maro Kindeni ne añelo naonzi, ande tamâta ñinde ma ikai nâna ñalae tina lâ mira ndimoro ne yââ.

¹¹ I ma ikai nâna lâ yââ ñinde, aku yââ ne mundo ma ikâki mine ku imo nâ. Mao nâ, tamâta ea munja sipare tukunzi pa ngoa ngoi tava ne pareña-mâsi, aku sikai i ña ne mâsi kilala lâ tininzi, kinzi ñinde ma sisama nâna ikura kari wa mbo wa, ma sikai nâna mine ku simo nâ.”

¹² Andeta Maro Kindeni ne tamâta uru sipaveta kuku i kawa ngua, aku sio nenzi kalo-tawana ikeno kaika pa Yesu. Mine kala lâ zo ñana vetânja kie mine ma ipângga panzi ngoa ngoi ne tamâta, ande kindi Maro Kindeni ne tamâta ma tambariri ndimo, ma tamandi kaika nâ.

¹³ Ñineñga naña alonjo sarawânja tonje iyoka pa samba imâ pa naña mine tu, “Noko ma kungere ngua lâ pepa tini mine tu, ‘Lâ zo ñine anja lâ zo muli-muli wa, ambo tamâta tonje kalo tawana Maro Ñalae, ñineñga imâte, ande tamâta ñinde ma indeka’.” Aku Koroani Sapânja kala iporo mine tu, “Mao nâ, kinzi tamâta mine sikura tu sindeka ñalae, ñana tu kinzi ma sipile malia wa nâna kie-kie uru ipângga panzi lâ tâno kulu, aku ma sipwarea. Kinzi ma sikai pwareânja ara, ñana tu vetânja ara

ndia munja siveta ñinde ma ipângga nia yo.”

Zo ñana sigona kaniña lâ tâno kulu kâ nde imâ ipângga lâ

¹⁴ Ñineñga naña amora kilo, aku amora take-take pâne tonje. Anja tamâta tonje, i nde itogo kindi tâno tamâta mine, ande isañona imo take-take ñinde kulu. I ikundu loki-loki “gol” tonje lâ kulu, aku isaña pila tonje, mata ruru ndo, lâ mbau ilo.

¹⁵ Ñineñga añelo tonje iyoka pa Maro Kindeni ne luma sapânja ilo iyâti imâ. Aku isarâwa kaika ndo pa tamâta ñinde isañona take-take kulu mine tu, “Noko pwai ne pila, aku kulâ kugona kaniña. Kaniña ndoni ikeno tâno ilo ñinde nde ilâ nia lâ. Mine kala zo ñine nde kaniña gonânja ne zo.”

¹⁶ Ñineñga tamâta isañona take-take kulu ñinde nde ikai ne pila, aku ilâ igona kaniña rârâni ikeno tâno ilo.

¹⁷ Ñineñga añelo tonje kala iyoka pa Maro Kindeni ne luma sapânja ilo aku iyâti imâ pa nia yo. I kala isaña pila tonje mata ruru ndo.

¹⁸ Ñineñga añelo tonje kala iyoka pa luma sapânja ne patarawânja nia iyâti imâ. I ne wurâta nde ñana ikatona yââ lâ patarawânja nia. Isarâwa kaika pa añelo ñinde isaña pila mata ruru ndo, aku ipai tu, “Kâi waini kanaño rârâni ikeno lâ tâno ilo ande wula-wula lâ. Mine kala noko pwai ne pila ñinde mata ruru ndo, aku kulâ kutoto waini kanaño piti lâ kâi tininzi, aku kugona kanaño ñinde lâ nia tonje.”

¹⁹ Ñineñga añelo ñinde ikai ne pila, aku ilâ tâno ilo ku itoto waini kanaño piti lâ kâi tininzi. Itoto lâ, ñineñga igona kanaño ñinde lâ nia tonje, aku itambira ilâ kondo mira ñalae tonje ilo, ñana kinzi ma sipale lâ kenzi kâ. Kondo ñinde nde itogo Maro Kindeni ne wisi-nâna mine.

²⁰ Aku kenzi nâ sipale waini kanaño ñinde ikeno kondo mira ñalae ilo. Kondo ñinde uru ikeno niaka ñana Jerusalem lawea ne ngumbi nganje kâ. Kinzi sipale, aku see ipângga kondo ilo, aku imaliñi iyâti imâ pa nia yo. Aku see ñinde irere ilâ isala tâno ndoni, ilâ ikura nia mbuku 300 mine. Aku see ñinde ipondi kâki ikura ipañando tamâta mine.

15

Kinzi añelo lima kanañonzi rua sisaña kelekele sakamao lima kanaño rua

¹ Ñineñga naña amora mâsi kilala kie tonje ipângga lâ samba tini, aku wisingu motutu. Naña amoranzi añelo lima

† 14:8 8 Yoane isia ngua ñananzi Maro Kindeni ne kazâna tamâta lâ Babilon lawea tini.

kananjonzi rua simo, sisaŋa kelekele sakamao lima kananjo rua ŋana sizavarunzi tamâta kâ. Aku lâ zo ŋana vetâŋa sakamao ŋinde ma marumbu lâ, ŋinengga Maro Kindeni ne wisi-nâna ma marumbu ndo lâ.

² Ŋinengga naŋa amora kelekele tonŋe itogo tâi ŋalae mine, muŋga siveta lâ ndunŋu tava yââ. Aku tamâta pinde nde simandi tâi ŋinde pwali, kinzi ŋinde muŋga sipole kazâŋa kala sipolenzi ŋgoa ŋgoi ŋinde tava i ne pareŋa-mâsi wa i ŋa ne kambwanje wa. Kinzi tamâta ŋinde taitu-taitu sisaŋa kelekele tonŋe ŋana wâŋgiŋa kâ, ŋinde muŋga Maro Kindeni ilanzi.

³ Kinzi simo siwâŋgi wâŋgiŋa tonŋe. Wâŋgiŋa ŋinde nde Maro Kindeni ne wurâta tamâta Mose kuku Lama rua nenzi wâŋgiŋa. Wâŋgiŋa ŋinde nde mine;

“Maro Ŋalae Kindeni, noko Walo Tamwata. Vetâŋa ŋalaŋala rârâni noko kuveta ŋinde ande ara ndo. Noko kumo pwai koipu ŋalae panzi tamâta rârâni, aku noko ne vetâŋa rârâni nde sondu ku mao kananjo.

⁴ Maro Ŋalae, noko simbo nâ kumo sapâŋa. Mine kala tamâta ŋgu ndoni ma simege ŋanano ku sisuka noko ŋa kâki. Tamâta ŋgu ndoni ma simâ sipare tukunzi ‘pano, ŋana tu noko ne vetâŋa sondu nde ipâŋga nia yo lâ.”

⁵ Kinzi siwâŋgi wâŋgiŋa ŋinde marumbu lâ, ŋinengga naŋa amora kilo, aku amora Maro Kindeni ne luma sapâŋa i kawa maa ikeno. Luma sapâŋa ŋinde nde ŋana itula Maro Kindeni kawa ŋgua mao pwataki kâ.

⁶ Aŋga aŋelo lima kananjonzi rua ŋinde nde sipile luma sapâŋa ku siyâti simâ pa nia yo. Kinzi aŋelo ŋinde sisaŋa kelekele sakamao lima kananjo rua ŋana sizavarunzi tamâta kâ. Kinzi sipita lalava pâne ara ndo, aku lalava ŋinde salaga ndo. Aku silelea lalava mota muŋga sisuta lâ kaimbo “gol” ipono kondondonanzi tona.

⁷ Ŋinengga kelekele ŋapa vianzi kâ ŋinde tonŋe nde ikai kondo “gol” lima kananjo rua, aku kondo tonŋe ilanzi aŋelo lima kananjonzi rua ŋinde taitu-taitu. Aku Maro Kindeni, inani ŋana imo via ku imo nâ, ande i ne wisi-nâna nde ipipi ndo ikeno lâ kondo lima kananjo rua ŋinde ilonzi.

⁸ Ŋinengga Maro Kindeni ne sinâla tava ne walo ŋalae nde iveta mundo ipâŋga ku ipipi ndo lâ i ne luma sapâŋa ilo. Mine kala tamâta tonŋe ikura ŋana ilâ luma sapâŋa ilo tia ndo lee, ikura lâ zo ŋana kinzi aŋelo lima kananjonzi rua ŋinde ma siveta nenzi wurâta ŋana sizavarunzi tamâta kâ marumbu lâ.

16

Kinzi aŋelo sipaliŋi Maro Kindeni ne wisi-nâna ndue lâ tâno kulu

¹ Ŋinengga naŋa aloŋo sarawâŋa ŋalae tonŋe iyoka pa Maro Kindeni ne luma sapâŋa imâ panzi aŋelo lima kananjonzi rua ŋinde. Aku ŋgua imâ panzi mine tu, “Miki kakai kondo lima kananjo rua ŋinde Maro Kindeni ne wisi-nâna ipipi ikeno ilo, aku kalâ kapaliŋi ndue lâ tâno kulu.”

² Ŋinengga aŋelo tonŋe ilâ ipaliŋi ne kondo ndue lâ tâno kulu, aku mbwatakâe kaika kie-kie sakamao ndo ipâŋga lâ tamâta pinde tininzi, kinzi ŋinde muŋga sikai ŋgoa ŋgoi ne mâsi kilala lâ tininzi ku uru sipare tukunzi pa i ne pareŋa-mâsi.

³ Ŋinengga aŋelo tonŋe kala ilâ ipaliŋi ne kondo ndue lâ tâi ilo, aku tâi nde ipalele ipâŋga itogo mateŋa tamâta seenzi mine. Ŋinengga iŋa rârâni sitavanzi kelekele ndoni simo vianzi lâ tâi ilo, ande sipamateteu lâ.

⁴ Ŋinengga aŋelo tonŋe kala ilâ ipaliŋi ne kondo ndue lâ lââ ŋalaŋala wa lââ sâko keve ilonzi, aku lââ rârâni ŋinde nde ipalele ipâŋga see.

⁵ Ŋinengga naŋa aloŋo aŋelo tonŋe, inani uru ikai katonâŋa panzi lââ rârâni, ande iporo mine tu, “Maro Kindeni, noko siŋgani kumo, kala ŋine noko kumo mine nâ. Noko Sapâŋa Tamwata, aku noko kupare nia panzi tamâta simo tâno kulu marumbu lâ. Vetâŋa rârâni noko kupatea tu kuveta panzi, ande vetâŋa ŋinde nde sondu ndo.

⁶ Kinzi tamâta ŋinde muŋga sipunzi noko ne tamâta sitavanzi noko ne ŋgua-tulâŋa tamâta, sipunzi pâta simâte lâ. Kala ŋine noko pwatu see ŋinde itaulo panzi tamâta sakamao ŋinde tu sinu kâ, aku noko ne vetâŋa sondu ŋine nde iyoke nenzi vetâŋa soki muŋga siveta ŋinde.”

⁷ Ŋinengga naŋa aloŋo sarawâŋa tonŋe iyoka pa patarawâŋa nia imâ mine tu, “Mao nâ! Maro Ŋalae Kindeni, noko Walo Tamwata, noko uru kupare nia panzi tamâta ŋana nenzi vetâŋa kâ, aku noko ne pareŋa-nia ŋinde nde mao ku sondu ndo!”

⁸ Ŋinengga aŋelo tonŋe kala ilâ ipaliŋi ne kondo ndue lâ kari kulu, aku Maro Kindeni isâu pa kari ne yââ ŋiji kaika ndo tu ilâ kananzi tamâta.

⁹ Kari mata ipâŋga nâna ŋalae ndo, aku kananzi tamâta pâta kananjo. Mine kala siporo ŋgua pavaligiŋa pa Maro Kindeni, ŋana tu i ikai poe pa kelekele sakamao ŋinde kâ. Andeta tamâta ŋinde tininzi pwâka tu sipalele ilonzi kalonzi ku sipanea i ŋa.

¹⁰ Ŋinengga aŋelo tonŋe kala ilâ ipaliŋi ne kondo ndue lâ ŋgoa ŋgoi ŋinde ne

sanonâna nia kulu, aku kondoma ipânnga ku ituranzi ngoa ngoi ne tamâta ngu rârâni. Nâna njalae tina nde ilâ ipânnga panzi lâ. Mine kala simo sijiri memelanzi.

¹¹ Tamâta njinde kalonzi ngere njana nenzi nâna wa mbwatakâe njinde munja ipânnga lâ tininzi, njinennga siporo njua pavaligiña pa Maro Kindeni, inani imo samba ilo. Andeta tininzi pwâka tu sipalele ilonzi kalonzi njana sipile vetâna soki uru siveta njinde.

¹² Njinennga anjelo tongge kala ilâ ipalinji ne kondo ndue lâ Yufretis Lââ njalae kulu, aku lââ mâsa-mâsa lâ, njana iveta nzâla panzi koipu njalanjala rârâ ma soka pa mbwera kâ simâ.

¹³ Njinennga nana amoranzi koroani saka njato simâ sipânnga. Kinzi sitogonzi piri-piri mine. Tongge nde iyoka pa mwâta njalae kawa ilo iyâti imâ, anja tongge nde iyoka pa ngoa ngoi kawa ilo iyâti imâ, anja tongge nde iyoka pa njua-tulâna tamâta lanjeña kawa ilo iyâti imâ.

¹⁴ Kinzi koroani saka njinde uru siveta mâsi kaika njalanjala. Kinzi silâ panzi koipu njalanjala pa nia ndoni lâ tâno kulu. Kinzi nenzi wurâta nde njana sisowe koipu njalanjala njinde ilonzi kalonzi, njana kinzi ma sikainzi zugu tamâta simâ sipasau lâ taitu. Njinennga zugu tamâta njinde ma silâ siveta paraña pa Maro Kindeni, i Walo Tamwata, lâ i ne zo njana ipare nia panzi tamâta kâ.

¹⁵ Maro Njalae iporo mine tu, "Miki kalonjo njga; nana ma amâ walele nâ, itogo panawe tamwata uru imâ mine. Tamâta ea ika mâsa ku io ne pasawaña ndue ikeno i tini laiti, njana i ma ikura tu isawa walele nâ, ande tamâta njinde ma indeka, njana tu i ma iyoka wulo-wulo nâ lâ tamâta naonzi, ande tia. Aku kinzi ma sikura tu simora i ne mañeti, ande tia."

¹⁶ Njinennga koroani saka njinde nde sig-onanzi koipu njalanjala simâ sipasau lâ nia tongge, sipatu nja lâ Hibru njua mine tu, "Armagedon".

¹⁷ Njinennga anjelo tongge kala ilâ ipalinji ne kondo ndue lâ nia maa, aku sarawâna kaika tongge nde iyoka pa sanonâna nia ikeno Maro Kindeni ne luma sapâna ilo njinde imâ. Aku njua imâ mine tu, "Kala marumbu lâ!"

¹⁸ Njinennga loloa salaga ilâ wa imâ wa, aku ndunjeña njalae tina ipânnga. Mbamba ipu, aku ogigi ririño njalae. Ogigi njinde nde njalae ndo, aku ogigi kie mine munja ipânnga panzi tamâta simo tâno kulu, ande tia.

¹⁹ Njinennga Babilon lawea njalae nde ipwa pwataki mo njato, aku tamâta ngu

ndoni nenzi lawea njalanjala nde zavarunja ndo. Maro Kindeni kalo ngere njana tamâta simo Babilon lawea njinde nenzi vetâna soki kâ, aku ipalinji ne wisi-nâna njalae tina ilâ pa lawea njinde, itogo ipalinji waini lâ kâmba ilo mine.

²⁰ Njinennga sia rârâni sipile nianzi ku sikâwa silâ marumbu lâ. Aku tuu rârâni kala naonzi tia mine nâ.

²¹ Aku mira "ais" njalanjala rârâ nde soka pa nia maa simbe sindue itogo karâzi mine panzi tamâta lâ tâno kulu. Mira "ais" njinde rârâni taitu-taitu ne malia nde ikura malia tamâta rua kanaño sanja (50) mine. Mira "ais" njinde nde iyaulanzi tamâta ndo. Mine kala kinzi siporo njua pavaligiña pa Maro Kindeni, njana tu isupwa mira "ais" sakamao njinde imâ panzi.

17

Maro Kindeni ipare nia pa Babilon lawea, lawea njinde itogo taine itambira tini potomule

¹ Njinennga anjelo tongge imâ pa nana. I nde tongge lâ kinzi anjelo lima kanañonzi rua njinde sisaña kondo lima kanaño rua. Imâ ku ipai nana tu, "Noko kumâ. Nana ma atula Maro Kindeni ne vetâna tongge pano. I ma ipare nia pa nzâla taine njalae, inani kala uru isañoña lââ njalanjala tininzi laiti. *

² Kinzi koipu njalanjala lâ tâno kulu munja sipalulua tininzi potomule kuku taine njinde. Aku mine nâ, kinzi tamâta lâ tâno kulu kala siveta vetâna sakamao ndainani kuku i, aku vetâna njinde ive-tanzi sipânnga kapa, itogo tamâta idauda mine."

³ Njinennga Koroani Sapâna ipañando nana ndo lâ, aku anjelo njinde ikai nana alâ pa nia bilimu tongge. Aku lâ nia njinde, nana amora taine tongge isañoña ngoa ngoi tongge kumbu. Ngoa ngoi njinde tini nde njiji, aku njo sakamao rârâ ikeno lâ i karae tini. Njo njinde nde njana iveta njua pavaligiña kie-kie papa Maro Kindeni kâ. Ngoa ngoi njinde i kulu lima kanaño rua keno, anja kulu tando sanja nde simandi i kulu.

⁴ Taine njinde isawa pasawaña njiji pinde, aku isinga singâra arara rârâ lâ tini, mira "gol" wa mira arara mâsi ngere-ngere wa mbote-mbote wa. Singâra rârâni njinde nde kulu njalae tina. Aku isaña kâmba "gol" tongge lâ mbalau, anja vetâna sâmbu sakamao kie-kie nde pipi pânnga ndo lâ kâmba njinde ilo. Njinde

* 17:1 1 Njine nde njua tambirâna njananzi Maro Kindeni ne kazâna tamâta.

nde itogo i ne mâsi njana itambira tini potomule kâ ne muso.

⁵ Anjga kinzi munjga singere njoa tongge lâ taine njinde ndamwa, itogo njgua paveânja tonje. Njao njinde nde mine, “Babilon lawea njalae, i nde nzâla taine rârâni tinanzi mao, aku i munjga ipulianzi tâno njine ne vetânja sakamao ndoni sipânja.”

⁶ Taine njinde munjga ipunzi Maro Kindeni ne tamâta pâta simâte, kinzi njinde uru kalonzi tawana Yesu ku situla i parina. Aku taine njinde munjga inu tamâta njinde seenzi, aku njinde iveta i ipânja kapa, itogo tamâta inu lââ kaika ku idauda mine. Nanja matângu amora njinde, aku wisinjgu motutu lâ.

⁷ Njine nja anjelo njinde ikasonja naja mine tu, “Mana mana njga noko wisi motu mine, a? Taine njinde, anja njgoa ngoi njinde isajona kumbu, i kulu lima kanaanjo rua wa kulu tando sañao wa, ande kekeleke njinde nde itogo mâsi paveânja. Kala njine naja ma atula mâsi njine ne duvi pwataki pano.

⁸ Njgoa ngoi noko kumora njinde, ande i munjga imo via, anja zo njine imo via tia. Andeta muli, njine nja i ma ipile mbââ njalae njinde, ne lambu tia, ku ma ikâki imâ âta. Njine nja kinzi ma sizavaru i ndo lâ. Tamâta rârâ lâ tâno kulu ma simora njgoa ngoi njinde. Kinzi tamâta njinde njanzi njandai ikeno lâ via ne pepa tini lâ zo munjgânja Maro Kindeni ipulia tâno ipânja tia yo. Kinzi ma simora i, aku ma wisinzi motutu, njana tu munjga i imo via, kala njine imo via tia, anja muli nde i ma imâ ipânja.

⁹ Tamâta ea nenzi ilo-kalo ara, ande kinzi njinde nâ sikura tu sisama mâsi njine kilala sono. Kulu lima kanaanjo rua njinde nde sitogonzi tuu lima kanaanjo rua, tuu njinde taine uru isajona kulu.

¹⁰ Aku mine nâ, kulu lima kanaanjo rua njinde nde sitogonzi koipu njalanjala lima kanaanjonzi rua. Kinzi lima nde simâte lâ, anja tonje nde imo via yo, anja tonje nde njandai imâ ipânja njga. Lâ zo njana koipu njalae njinde ma imâ ipânja tâno kulu, ande Maro Kindeni ipatea tu koipu njinde ma ikai poe ikura zo mbuku taitu nâ.

¹¹ Anja njgoa ngoi njinde, ina munjga imo via, kala njine imo via tia, ande i itogo koipu njalae tonje. I nde koipu njalanjala lima kanaanjonzi rua njinde nawalanzi, aku i ma ilâ pa zavarunja nia.

¹² Anja kulu tando sañao njinde munjga kumora simandi njgoa ngoi njinde kulu, ande sitogonzi koipu njalanjala sañao. Kinzi njinde sipânja koipu tia yo, andeta muli ma sikai walo njalae kuku njgoa ngoi

njinde, ku ma simo koipu njalanjala ikura zo mbwana-mbwana nâ.

¹³ Kinzi koipu njalanjala njinde ma sio ilonzi kalonzi ilâ taitu, ku ma sio warakanzi nenzi kaika wa walo ndoni ilâ pa njgoa ngoi.

¹⁴ Kinzi ma siveta paraña kuku Lama, andeta Lama ma ipolenzi ndo, njana tu i imo Maro Njalae panzi maro rârâni, aku imo Koipu Njalae panzi koipu njalanjala rârâni. Aku tamâta pinde ma simo kuku Lama, kinzi njinde i tamwata munjga ipateanzi ku isarawanzi lâ. Kinzi njinde uru sipono muli sono papa i.”

¹⁵ Njine nja anjelo njinde iporo pa naja kilo mine tu, “Noko munjga kumora lââ njalanjala pinde, nzâla taine njalae uru isajona tininzi laiti njinde. Lââ njinde nde sitogonzi tamâta njga rârâni simo tâno ndoni, nenzi njga piti-piti wa tininzi kie-kie wa.

¹⁶ Aku njgoa ngoi munjga kumora njinde ma ilâ taitu kinzi kulu tando sañao, ku ma sikai kazânja pa nzâla taine njinde, aku ma siyaula i ndo lâ. Kinzi ma sikai i ne pasawana ndoni piti lâ i tini, kala i ma imo tini kaa nâ, njine nja kinzi ma sika i mbatu ku ma simomo i karae lâ yââ kulu kana lâ.

¹⁷ Maro Kindeni tamwata ma ilo-kalo ilanzi koipu njalanjala njana siveta vetânja njinde, ikura i munjga ipatea mine. Mine kala kinzi ma sio ilonzi kalonzi ilâ taitu, aku ma sio warakanzi nenzi kaika wa walo ndoni ilâ pa njgoa ngoi njinde. Kinzi ma siveta mine lee, ikura lâ zo njana Maro Kindeni kawa njga ma ipânja kanaanjo lâ.

¹⁸ Anja taine noko munjga kumora njinde nde itogo lawea njalae njinde uru imo mbâna-mbâna panzi tâno njine ne koipu njalanjala rârâni.”

18

Babilon lawea nde zavarunja lâ

¹ Njine ilâ lâ, njine nja naja amora anjelo tonje ipile samba ku indue imâ. I ne walo njalae njinde, aku i tini nde salaga isinala tâno ndoni.

² Aku isarâwa kawa kâki njalae ndo mine tu, “Babilon lawea njalae nde zavarunja lâ! Mao nâ, i zavarunja ndo lâ! Kala njine Babilon ipânja koroani saka nenzi lawea, aku ipânja kinzi barâwe nianzi. Aku sii sakamao kie-kie simo ndaina tona, kinzi sii rârâni njinde uru sika tamâta mbatunzi.

³ Zavarunja njine nde duvi mine; tamâta njga ndoni munjga sipalulua tininzi potomule kuku lawea njinde, aku nenzi vetânja njinde ivetanzi sipânja kapa, itogo tamâta inu lââ kaika ku idauda mine. Aku kinzi koipu njalanjala lâ tâno kulu kala sipalulua tininzi potomule kuku i mine nâ. Kinzi

tamâta rârâni uru ilonzi ñalae koŋa pa kelekele arara nâ. Mine kala tamâta ñinde uru sikai nenzi kelekele silâ ñana sipako kâ, ande kinzi sikai mbaliŋa rârâ ñana lawea ñinde ne ilo-kalo potomule kâ.”

⁴ Ninenŋa naŋa aloŋo sarawâŋa tonŋe iyoka pa samba imâ mine tu, “Miki nanenŋu tamâta, kapile lawea ñinde ku kayâti kamâ nia yo. Tia ma miki kaveta kiesaka itogo i uru iveta mine, aku Maro Kindenî ne pareŋa-nia ma imâ pa miki tona.

⁵ I ne kiesaka nde sipasenŋe nâ sikâki silâ lee sikatu samba tini puu, aku Maro Kindenî kalo ngere ñana lawea ñinde ne vetâŋa potomule kâ.”

⁶ Ninenŋa sarawâŋa ñinde imâ kilo mine tu, “Miki kalomi ngere ñana vetâŋa potomule rârâni i muŋga iveta ñinde, aku kakatu vetâŋa kie mine papa. Ambo i muŋga iveta vetâŋa potomule taitu pami, ande miki ma kaveta vetâŋa rua kilo itaulo papa i. Ambo i muŋga iveta miki kanu lââ pinde ne makisa kaika mwasa, ande ara, miki kala ma kaveta i inu lââ pinde ne makisa kaika ndo.

⁷ I muŋga ipasuka taine tini ku itambira mbaliŋa ñana iveta vetâŋa ndia i ilo papa ñinde. Aku mine nâ, miki ma kakatu nâna wa malia itaulo papa i, ipakura kuku i ne vetâŋa muŋgâŋa ñinde, aku kaveta i ita pâta kanaŋo. I uru iporo lâ i taine ilo mine tu, ‘Naŋa nde koipu taine ñalae, aku uru asaŋona koipu ñalae ne saŋonâŋa nia. Naŋa ñandai atogo taine mwala kala amo kaa nâ, ande tia. Aku naŋa ma kalonŋu sukâŋa itogo taine kalonzi sukâŋa ñalae ñananzi kaiwanzi simâte lâ, ande tia ndo.’

⁸ Mine kala vetâŋa kie-kie sakamao ndo ma ipâŋga papa i walele nâ. Pukoŋa kie-kie wa kalo-sukâŋa ñalae wa putole ñalae ma imâ ipâŋga papa i. Ninenŋa Babilon lawea ñinde ma yââ kana ndo lâ, ñana tu Maro Ñalae Kindenî, i Walo Tamwata, ande ipa ŋgua lâ ñana i ne pareŋa-nia kâ.

⁹ Tâno ñine ne koipu ñalaŋala ma simora yââ ne mundo ikâki lâ Babilon lawea, kinzi koipu ñinde muŋga sipalulua tininzi potomule kuku i ku siveta vetâŋa kiesaka pinde kuku i. Kinzi ma simora yââ ne mundo ñinde, aku ma kalonzi sukâŋa ñalae tina, ma sipataiŋa wa ilonzi malia ñana wa.

¹⁰ Kinzi ma matanzi simora i ikai nâna ñalae tina mine, aku ma siruru pâta kanaŋo. Kinzi ma simandi malawae ku ma sisarâwa mine tu, ‘Opopo, Babilon, noko lawea ñalae, noko ne kaika ñalae tina! Andeta Maro Kindenî ne pareŋa-nia ñana noko ne kiesaka kâ nde imâ ipâŋga walele nâ pano!’

¹¹ Aku kinzi tamâta ñinde lâ tâno ndoni uru sikai nenzi kelekele silâ ñana sipako kâ, kinzi ñinde ma sita wa sikai kalo-sukâŋa ñalae ñana Babilon lawea kâ, ñana tu tamâta tonŋe ñana iko nenzi kelekele kilo kâ, ande tia.

¹² Munŋa, kinzi tamâta lâ Babilon lawea uru sipako nenzi kelekele arara kie-kie: mira ‘gol’ wa, mira ‘silva’ wa, mira tini ngere-ngere kie-kie ne kulu ñalae wa, mbote-mbote kulu ñalae wa, lalava pâne anŋa ñiŋi kaŋa-kaŋa wa, kâi kie-kie ne kuwae ara ndo wa, kelekele kie-kie muŋga siveta lâ ŋgoa ñalae ‘elefan’ ne saŋiri wa, kâi arara kie-kie ne kulu ñalae wa, ‘baras’ ŋga ‘aini’ wa, mira ne tini mâsi wa,

¹³ kâi lau kiri-kiri kie-kie ñana iveta kâpwa mona-mona kâ wa, kâi lau kiri-kiri kie-kie ne kuwae ara ndo wa, ‘waini’ wa, kâi ‘oliv’ kanaŋo siŋi ara wa, puroŋa ŋga kâpwa ‘wit’ wa, bulmakao wa, lama wa, hosi tava nenzi kareta wa, kinzi tamâta pinde wa. Kelekele rârâni ñinde, ande tamâta tonŋe lâ Babilon lawea ñana iko kilo kâ, ande tia.

¹⁴ Kinzi tamâta uru sikai nenzi kelekele silâ ñana sipako kâ ñinde ma siporo pa Babilon lawea mine tu, ‘Opopo, kelekele arara rârâni muŋga noko ilo yosi tu pwai ñinde, ande kelekele ñinde nde nao tia lâ. Noko ne mbaliŋa wa siŋgâra arara rârâni kala naonzi tia lâ, aku noko ma kumora kelekele ñinde kilo, ande tia ndo.’

¹⁵ Kinzi tamâta ñinde ma simora lawea ñinde ikai nâna sakamao ndo, aku ma siruru pâta kanaŋo. Kinzi ma simandi malawae, ku ma sita wa sikai kalo-kalo ñana, ku ma kalonzi loko.

¹⁶ Kinzi ma sisarâwa mine tu, ‘Opopo, noko lawea ñalae! Noko muŋga kupita lalava arara nâ, lalava pâne wa ñiŋi kaŋa-kaŋa wa. Aku noko muŋga kusinŋara mira arara nâ lâ tini, mira “gol” wa, mira tini ngere-ngere kie-kie ne kulu ñalae wa, mbote-mbote wa.

¹⁷ Andeta walele nâ noko ne mbaliŋa ñinde ndoni nde naonzi tia lâ.’

Aku wâŋga ñalaŋala nenzi poe tamâta, sitavanzi nenzi wurâta tamâta wa, kinzi tamâta rârâni uru sipânza lâ tâi kulu wa, kinzi tamâta rârâni uru sikai wurâta ñana mbaliŋa kâ lâ tâi kulu wa, kinzi tamâta ñinde kala ma simandi malawae.

¹⁸ Kinzi ma simora yââ ne mundo ikâki lâ Babilon lawea, ñinenŋa ma siporo mine tu, ‘Munŋani, aku imâ lee ipâŋga lâ ñine, ande lawea ñalae tonŋe ipakura kuku Babilon lawea, ande tia ndo!’

¹⁹ Tamâta ñinde ma siliŋi tâno ne gawura kâki kulunzi ñana itula nenzi kalo-sukâŋa pwataki kâ. Kinzi ma sipataiŋa, matanzi sulu ndue, aku ma sisarâwa mine

tu, 'Opopo, noko lawea ŋalae! Muŋga, kinzi tamâta pinde uru sikai wurâta ŋana mbaliŋa kâ lâ tâi kulu, ande kinzi ŋinde rârâni nde sipâŋga mbaliŋa warakanzi ŋana noko ne mbumbu kâ! Andeta walele nâ, ande noko nao tia ndo lâ!'

²⁰ Miki tamâta rârâni kamo samba ilo, ande miki kandeka ŋana lawea ŋinde ne zavaruŋa kâ! Miki tamâta rârâni uru kaponu muli sondo pa Maro Kindeni, anga miki pâri-tamâta, anga miki ŋgua-tulâŋa tamâta, miki rârâni kandeka nâ! ŋana tu Maro Kindeni kalo ŋgere ŋana vetâŋa rârâni lawea ŋinde muŋga iveta pa miki, ande kala ipare nia papa lâ, ikura lawea ŋinde ne vetâŋa potomule mine."

²¹ ŋgua ŋinde rârâni marumbu lâ, ŋineŋga aŋelo tonŋe, i ne walo kaika, ande ikai mira ŋalae tonŋe kâki ku itambira ilâ indue tâi ilo. Mira ŋinde ne malia nde ŋalae tina. ŋineŋga aŋelo ŋinde iporo mine tu, "Maro Kindeni ma iveta vetâŋa kaika mine nâ papa noko Babilon lawea. I ma izavaruno, kala noko ma nao tia lâ!

²² Mine kala tando kie-kie nenzi nduŋeŋa ma ipâŋga kilo lâ noko ne ŋgumbi ilo, ande tia ndo. Aku wâŋgiŋa tonŋe kala ma ipâŋga kilo tia mine nâ. Aku wurâta tamâta tonŋe ma iveta wurâta ŋana mbaliŋa kâ kilo lâ noko ne ŋgumbi ilo, ande tia ndo. Aku mira ma iveta nduŋeŋa kilo ŋana ipopo kâpwa 'wit' vâsa kâ, ande tia ndo.

²³ 'Lamu' ne sinâla ma ipane nia kilo lâ noko ne ŋgumbi ilo, ande tia ndo. Aku taine kuku tamâne rua nenzi pakâeŋa ma ipâŋga kilo tia mine nâ. Muŋga, tamâta pinde uru sikai nenzi kekelele silâ ŋana sipako lâ noko ne ŋgumbi ilo, aku tamâta ŋinde ŋanzi ŋalae ndo, sipolenzi tamâta ŋalaŋala rârâni lâ tâno kulu. Aku noko muŋga kuveta nzâmbe sakamao kie-kie ŋana kulaŋenzi tamâta lâ nia ndoni."

²⁴ Lawea ŋinde muŋga ipunzi ŋgua-tulâŋa tamâta pâta simâte, aku ipunzi tamâta ŋinde uru sipono muli pa Maro Kindeni simâte mine nâ, kinzi ŋinde muŋga simo lâ nia ndoni lâ tâno kulu. Maro Kindeni ipare nia papa lawea ŋinde ŋana tamâta sondo ŋinde rârâni nenzi matera kâ.

19

Kinzi tamâta sindeka ŋana Babilon lawea zavaruŋa kâ

¹ ŋinde ilâ lâ, ŋineŋga naŋa aloŋo nduŋeŋa ŋalae tina ipâŋga lâ samba ilo, itogo tamâta ŋgu ŋalae kawanzi pakâe-pakâe mine. Aku sisarâwa mine tu,

"Tapanea Maro Kindeni ŋa! I nde kinda nenda Yautâŋa Tamwata! I ŋa ŋalae ndo, aku ne walo kaika nde ŋalae tina!

² Maro Kindeni ne vetâŋa ŋana ipare nia panzi tamâta kâ, ande mao ku sondo ndo. I ipa ŋgua ŋana ipare nia pa nzâla taine ŋalae, inani kala muŋga iyaulanzi tamâta ndoni lâ tâno kulu ŋana i ne vetâŋa potomule kie-kie kâ. Taine ŋinde ne soki ŋalae ŋana ipunzi Maro Kindeni ne wurâta tamâta pâta simâte. Mine kala Maro Kindeni ipare nia papa i marumbu lâ."

³ ŋineŋga kinzi sisarâwa kilo mine tu, "Tapanea Maro Kindeni ŋa! Yââ kana lawea ŋalae ŋinde kala ne mundo kâki, ma ikâki mine ku imo nâ!"

⁴ Aku kinzi aŋelo mbâna-mbâna 24, sitavanzi kekelele ŋapa vianzi kâ ŋinde, ande kinzi rârâni sipare tukunzi ku sipanea Maro Kindeni, ina isaŋona koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia. Kinzi sisarâwa mine tu, "Mao nâ! Tapanea Maro Kindeni ŋa!"

⁵ ŋineŋga sarawâŋa tonŋe nde iyoka pa Maro Kindeni ne saŋonâŋa nia imâ mine tu, "Miki Maro Kindeni ne wurâta tamâta rârâni, miki tamâta ŋalaŋala wa tamâta kaa kaa wa, miki ŋinde uru kamege ŋana i kâ, ande miki rârâni ma kapanea nenda Maro Kindeni!"

Lama ne waiŋa pakâeŋa kâ ne kâŋa-nuŋa ŋalae ipâŋga

⁶ ŋineŋga naŋa aloŋo nduŋeŋa tonŋe, itogo tamâta ŋgu ŋalae tina sisuŋa kawanzi mine. Nduŋeŋa ŋinde itogo lââ ŋalae isoŋga ndue ne nduŋeŋani, aku itogo mbamba ipu kaika mine. Kinzi sisarâwa kaika siporo mine tu,

"Tapanea Maro Kindeni ŋa! Kinda nenda Maro ŋalae Kindeni, i Walo Tamwata, ande imo Maro ŋalae!

⁷ Kala ŋine kinda ilonda ara ku tandeka ŋalae tina, aku tapanea i ŋa. ŋana tu Lama ne zo ŋana ikâe kâ nde imâ ipâŋga lâ, aku i kaiwa iluku lâ kala imo io tini ŋana.

⁸ Maro Kindeni pasawaŋa kanaŋeti tonŋe ilua pakâeŋa taine ŋinde ŋana isawa lâ tini kâ. Pasawaŋa ŋinde nde pâne ndo, aku muso tonŋe keno tini tia ndo." (Pasawaŋa kanaŋeti ŋinde nde itogo vetâŋa ara Maro Kindeni ne tamâta uru siveta.)

⁹ ŋineŋga aŋelo ŋinde ipai naŋa tu, "Noko kuŋgere ŋgua mine lâ pepa tini: "Tamâta ŋinde Maro Kindeni muŋga isarawanzi tu ma sika kâŋa-nuŋa ŋalae ŋana Lama ne waiŋa pakâeŋa kâ, kinzi tamâta ŋinde ma sindeka.'" Aku ipai

nana kilo mine tu, “Nguu njine nde Maro Kindeni kawa nguua mao.”

¹⁰ Anjelo iporo mine lâ, njinenjga nana atundu ndue i kie tini laiti njana apanea i kâ. Andeta ipai nana mine tu, “Noko kuveta mine ndimo! Nana kala nde noko nuwala wurâta tamâta, tavanzi noko ni-nambwe njinde kalonzi tawana Yesu kawa nguua. Noko ma kupanea Maro Kindeni simbo nâ! Nguu rârâni Yesu munja iporo itula njinde, ande njana igagati tamâta ilonzi kalonzi njana situla i parina.”

Yoane imora tamâta tonje isanjona hosi pâne tonje kumbu

¹¹ Njinenjga nana amora samba ipwa, aku amora hosi pâne tonje imandi naongu. Anjga tamâta tonje nde isanjona hosi njinde kumbu, i njana mine tu, “Nana uru aveta ikura nanenju nguua pâna mine”, anjga i njana tonje ikeno mine tu, “Nana uru aveta vetâja mao nâ”. I uru iveta vetâja sonde nâ, lâ zo njana ipa nguua njana ipare nia panzi tamâta kâ, anjga lâ zo njana iveta paranja kâ tona.

¹² I mata nde itogo yââ mela-mela mine, aku ikundu koipu njalanjala nenzi loki-loki arara rârâ njinde lâ kulu. Aku nguua njerenja tonje ikeno lâ i tini. Nguu njinde nde njoa tonje, aku i tamwata simbo nâ isama njoa njinde kilala. Kinzi tamâta sikura tu sisama njoa njinde kilala, ande tia.

¹³ I isawa pasawana luandondo ara tonje lâ tini, aku tamâta seenzi ikeno pasawana njinde tini. Kinzi sipatu i njana mine tu, “Maro Kindeni Kawa Nguua”.

¹⁴ Aku nana amoranji samba ne zugu tamâta soka i muli simâ. Kinzi zugu tamâta njinde taitu-taitu nde isanjona nenzi hosi pâne kumbunzi. Kinzi sisawa pasawana pâne ara ndo lâ tininzi, kala salaga-salaga ndo.

¹⁵ Pila kazâja kâ tonje, mata âla mwasina, ande ikeno tamâta iyoka imunja panzi njinde kawa ilo. Pila njinde nde njana ipunzi tamâta ngu lâ tâno kulu kâ. “I ma ikai poe kaika ndo panzi tâno tamâta rârâni.” Maro Kindeni Walo Tamwata ne wisi-nâna njalae tina nde ikeno panzi ne kazâja tamâta njinde. Mine kala i ma ipalenzi pâta, itogo tamâta sipale waini kanajo lâ kondo njalae ilo mine.

¹⁶ Aku nguua njerenja pinde nde ikeno lâ tamâta njinde ne pasawana luandondo njinde tini, aku ikeno i kie tini mine nâ. Nguu njinde nde njoa tonje, aku ikeno mine tu, “Nana amo Koipu Njalae panzi koipu njalanjala rârâni, aku amo Maro Njalae panzi maro rârâni”.

¹⁷ Njinenjga nana amora anjelo tonje imandi kari tini laiti. I isarâwa kaika panzi

sii rârâni uru silou lâ nia maa, aku ipainzi mine tu, “Miki rârâni kamâ taitu njana kaka Maro Kindeni ne kâja-nunja njalae kâ!”

¹⁸ Miki ma kaka tamâta rârâ mbatunzi, kinzi koipu njalanjala wa, kinzi zugu tamâta nenzi koipu wa, kinzi tamâta kaika wa, kinzi zugu tamâta uru isanjona hosi kumbunzi wa. Aku miki ma kaka zugu tamâta njinde nenzi hosi mbatunzi tona. Miki ma kaka tamâta rârâni mbatunzi, kinzi tamâta uru siveta wurâta koa tia nâ wa kinzi tamâta uru sikai mbumbu lâ nenzi wurâta tini wa, kinzi sugorai tamwatanzi wa kinzi mbaliña warakanzi wa.”

¹⁹ Njinenjga nana amora njoa ngoi njinde. I imo kunzi tâno ne koipu njalanjala sitavanzi nenzi zugu tamâta. Kinzi simâ taitu sipasau lâ njana sipara kuku tamâta njinde isanjona hosi kumbu tavanzi i ne zugu tamâta.

²⁰ Aku marumbu. Tamâta njinde ilâ ikale njoa ngoi kaika lâ, aku ikale nguua-tulâja tamâta lanja njinde kaika tona, inani kala munja ikai njoa ngoi ndamwa ku iveta mâsi kaika njalanjala pinde. Njana nguua-tulâja tamâta lanja njinde ne vetâja njinde kâ, ande i munja ilanjenzi tamâta pinde, kala sikai njoa ngoi ne mâsi kilala lâ tininzi ku sipare tukunzi pa i ne pareja-mâsi tona. Andeta tamâta njinde ikainzi njoa ngoi kuku i ne nguua-tulâja tamâta lanja njinde kâki, aku itambiranzi sindue silâ yââ njalae ne mbââ ilo, nia njinde mira ndimoro ipipi lâ ikeno ilo ku imo kana nâ.

²¹ Njinenjga tamâta isanjona hosi kumbu njinde nde ikai pila njinde munja ikeno i kawa ilo, aku ipunzi njoa ngoi ne zugu tamâta ndoni sipamateteu marumbu lâ. Aku kinzi sii rârâni sika tamâta njinde rârâni mbatunzi lee kapwanzi pupuro ndo.

20

Kinzi wâlo kaika nâ sipa Sadana kaika ikura mbwera tamâta tamâta (1,000)

¹ Aku nana amora anjelo tonje ipile samba ku indue imâ. Anjelo njinde ikai “ki” tonje lâ mbalau ilo. “Ki” njinde nde njana mbââ njalae, ne lambu tia njinde. Aku isanja wâlo kaika njalae tonje tona.

² Anjelo njinde ilâ ku ikale mwâta njalae njinde kaika. Ina mwâta sinja ndainani uru imo koroani saka nenzi koipu njalae, i njana tu Sadana. Njinenjga anjelo njinde ipa mwâta kaika lâ wâlo njinde. Mwâta ma imo mine lee ikura lâ mbwera tamâta tamâta (1,000).

³ Njineŋga aŋelo itambira mwâta indue ilâ mbââ ŋalae ne lambu tia ŋinde ilo. Njineŋga aŋelo isae mbââ ne nzâla, ku ipa giri lâ. Mine kala Sadana ma ikura tu ilanjenzi tamâta kilo tia lee, mbwera tamâta tamâta (1,000) ŋinde marumbu lâ ŋga. Njineŋga kinzi ma siyaute i piti, ikura Maro Kindeni ne pateŋga mine, aku Sadana ma iyoka ilâ wa imâ wa ikura zo mbwana-mbwana nâ.

⁴ Aku naŋa amora saŋonâŋa nia pinde sitogo koipu ŋalaŋala nenzi saŋonâŋa nia mine, ande ŋgua-samâŋa tamâta pinde sisaŋona kulu. Aku naŋa amora tamâta rârâ koranzani tona, kinzi kalo-tawana tamâta ŋinde muŋga simandi kaika ŋana situla Yesu parina wa Maro Kindeni kawa ŋgua wa. Nana nenzi vetâŋa ŋinde kâ, ande nenzi kazâŋa tamâta sipunzi pâta simâte lâ. Kinzi tamâta ŋinde ŋandai sipare tukunzi pa ŋgoa ŋgoi tava i ne pareŋa-mâsi ŋga, aku ŋandai sikai i ne mâsi kilala lâ mbaunzi wa ndamwanzi ŋga. Kinzi tamâta ŋinde simâte lâ, njineŋga simandi sânda simo vianzi kilo, aku Maro Kindeni i ndamwa ilanzi ŋana simo koipu ŋalaŋala kâ. Kinzi simo koipu ŋalaŋala mine nâ lâ Kirisi kalo, ikura mbwera tamâta tamâta (1,000).

⁵ Pa zo ŋinde, kinzi tamâta ŋinde simbonzi nâ ma simandi sânda simo vianzi kilo. Mine kala kinzi ma simuŋga panzi tamâta ndoni ŋana simo vianzi kilo kâ. Aku muli, mbwera tamâta tamâta (1,000) ŋinde marumbu lâ, njineŋga kinzi mateŋa tamâta rârâni ma simandi simo vianzi kilo tona.

⁶ Kinzi tamâta ŋinde kala simuŋga ŋana simo vianzi kilo kâ, kinzi ŋinde ma sindeka ŋalae, ŋana tu Maro Kindeni ipateanzi tu ma simo i ne ŋgu. Aku muli, lâ zo ŋana Maro Kindeni ma ipare nia panzi tamâta ku ma ipunzi pâta, ande mateŋa ŋinde ma ikura ŋana izavarunzi i ne tamâta ŋinde kâ, ande tia ndo. Kinzi ma simo Maro Kindeni kuku Yesu Kirisi rua nenzi patarawâŋa tamâta, ku ma simo sikai koipu ŋalae lâ Kirisi kalo ikura mbwera tamâta tamâta (1,000).

Maro Kindeni izavaru Sadana ndo lâ

⁷ Mbwera tamâta tamâta (1,000) ŋinde ma marumbu lâ, njineŋga kinzi aŋelo ma sikai nzâla ŋana mbââ ŋalae ne lambu tia ŋinde piti, aku Sadana ma iyâti imâ pa nia yo.

⁸ Njineŋga Sadana ma ilâ ŋana ilanjenzi tamâta ŋgu ndoni lâ tâno kulu. Kinzi ŋgu ŋinde ŋanzi paveŋga rua ikeno mine tu, "Gok" aŋga "Magok". Sadana ma ilanjenzi, ku ma igonzani ŋana siŋgoloa paraŋa kâ. Kinzi zugu tamâta ŋgu ŋinde

kambwanjenzi nde ŋalae ndo, itogo paulo ikeno sâwaneka ndoni mine.

⁹ Kinzi ma soka pa nia ndoni lâ tâno kulu simâ, aku ma siŋge lawea ŋinde Maro Kindeni ilo ndo keno papa. Aku kinzi ma siŋgenzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni simo lawea ŋinde ilo tona. Andeta yââ ma iyoka pa samba indue imâ, ku ma kananzi zugu tamâta ŋinde rârâni sipamateteu lâ.

¹⁰ Aku kinzi aŋelo ma sikai Sadana, ina muŋga ikai laŋeŋa panzi tamâta, aku ma sitambira indue ilâ yââ ŋalae ne mbââ ilo, nia ŋinde mira ndimoro ipipi lâ ikeno ilo ku imo kana nâ. Kinzi aŋelo muŋga sitambiranzani ŋgoa ŋgoi kuku ne ŋgua-tulâŋa tamâta laŋeŋa rua sindue silâ pa niani ndaina. Aku kinzi ŋato, Sadana aŋga ŋgoa ŋgoi aŋga ŋgua-tulâŋa tamâta laŋeŋa, kinzi ŋinde ma sikai nâna ŋalae tina ikura kari wa mbo wa, ma simo mine ku simo nâ.

Maro Kindeni ipare nia panzi tamâta rârâni

¹¹ Njineŋga naŋa amora Maro Kindeni isaŋona koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia. Saŋonâŋa nia ŋinde nde ŋalae tina, aku pâne ndo. Aku tâno tava nia maa nde sipile nianzi lâ i nao ku sikâwa silâ, kala naonzi tia lâ.

¹² Njineŋga naŋa amonzani tamâta rârâni muŋga simo vianzi, kinzi mbaliŋa warakanzani wa sugorai tamwatanzi wa, kinzi rârâni simandi simo koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia nao. Njineŋga kinzi aŋelo simazara pepa pinde, ŋgua ŋana tamâta rârâni nenzi vetâŋa muŋga siveta ŋinde nde ikeno lâ tini. Aku simazara pepa tonge tona, aku ŋinde nde via ne pepa. Aku i ŋinde uru isaŋona koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia, ande i mata ilea pa ŋgua ikeno lâ pepa rârâni ŋinde tininzi. Njineŋga ipa ŋgua ŋana ipare nia panzi tamâta rârâni taitu-taitu, ikura vetâŋa ndia muŋga siveta ŋinde.

¹³ Tamâta ea kinzi muŋga simâte lâ tâi ilo, ande tâi isâu ŋana kinzi rârâni tu ma silâ pa Maro Kindeni ne ŋgua nia ŋinde. Aku Mateŋa ŋga Mateŋa Nianzi, kinzi rua kala mine nâ sisâu panzi tamâta rârâni simo ŋinde tu ma silâ pa Maro Kindeni ne ŋgua nia ŋinde tona. Aku i ŋinde uru isaŋona koipu ŋalae ne saŋonâŋa nia, ande ipa ŋgua ŋana ipare nia panzi tamâta rârâni taitu-taitu, ikura vetâŋa ndia muŋga siveta ŋinde.

¹⁴ Aku muli, njineŋga itambiranzani Mateŋa kuku Mateŋa Nianzi rua sindue silâ pa yââ ŋalae ne mbââ ilo, nia ŋinde mira ndimoro ipipi lâ ikeno ilo ku imo kana nâ. Yââ ŋinde nde mateŋa ŋana ipâŋga muli kâ.

¹⁵ Aku tamâta ea kinzi njanzi njandai ikeno lâ via ne pepa tini, ande kinzi anjelo sitambiranzi tamâta njinde rârâni sindue silâ pa yââ njalae ne mbââ ilo.

21

Maro Kindeni iveta samba wa tâno wasaseki sipângga

¹ Njinejga naŋa amora samba wa tâno wasaseki sipângga. Samba wa tâno muŋgâŋa njinde nde sikâwa silâ marumbu lâ, kala naonzi tia lâ. Aku tâi kala nao tia lâ mine nâ.

² Njinejga naŋa amora Maro Kindeni ne lawea sapâŋa, i ŋa tu Jerusalem lawea, andeta ipângga wasaseki. Lawea njinde nde imo kuku Maro Kindeni, aku ipile samba indue imâ. I ne siŋgâra ara ndo, itogo pakâeŋa taine isiŋga siŋgâra arara ku iluku ŋana ikai kaiwa tamâne kâ.

³ Njinejga naŋa aloŋo sarawâŋa kaika tonje iyoka pa koipu njalae ne saŋonâŋa nia imâ mine tu, "Kala njine Maro Kindeni imo kunzi tamâta. I ma imo nginzi, aku kinzi ma simo i ne ŋgu. Mao nâ, Maro Kindeni tamwata ma imo kunzi, aku ma imo nenzi Maro Njalae.

⁴ I ma itare matanzi sulu piti lâ tamâta rârâni taitu-taitu matanzi. Kinzi ma simâte kilo tia, aku ma siveta kalo-kalo wa sita kilo, ande tia. Aku kinzi ma sikai nâna tonje kilo tia, ŋana tu zo muŋgâŋa ne vetâŋa rârâni njinde nde marumbu ndo lâ."

⁵ Aku i njinde uru isaŋona koipu njalae ne saŋonâŋa nia, ande iporo mine tu, "Noko kulono ŋga; naŋa apulia kekelele ndoni sipângga wasaseki ndo!" Njinejga iporo kilo mine tu, "Noko ma kuŋgere ŋgua njine lâ pepa tini, ŋana tu ŋgua njine nde mao kanaŋo. Ara ŋana tamâta rârâni ma kalonzi tawana ŋgua njine."

⁶ Aku ipai naŋa kilo mine tu, "Kala vetâŋa rârâni nde ipângga marumbu lâ. Naŋani warakâŋgu amo muŋgani lâ, kala ma amo muli ndo. Tamâta ea irakoŋa ŋana lââ kâ, ande naŋa ma asâu papa i tu ma inu via ne lââ, lââ njinde uru isâko lâ lââ bwalika ilo. Aku lââ njinde ne kulu ŋana tamâta ma iko kâ, ande tia.

⁷ Tamâta ea kinzi sipole kazâŋa, ande kekelele arara rârâni njinde ma naŋa alanzi. Naŋa ma amo tamâta njinde nenzi Maro Njalae, aku kinzi ma simo naŋa natuŋgu wukale.

⁸ Andeta tamâta rârâ ni ma sikai kekelele arara njinde, ande tia. Kinzi tamâta ea uru siruru kala sivea nenzi kalo-tawana, aŋga tamâta ea kalonzi tawana tia, aŋga tamâta ea uru siveta vetâŋa sakamao lâ Maro Kindeni nao, aŋga tamâta ea uru

sipunzi tamâta pâta simâte, aŋga tamâta ea uru sipalulua tininzi potomule, aŋga tamâta ea uru siveta nzâmbe sakamao, aŋga tamâta ea uru sipare tukunzi ŋana sipaneanzi maro laŋeŋa kâ, aŋga tamâta ea uru siporo ŋgua laŋeŋa; kinzi tamâta njinde rârâni ma silâ pa yââ njalae ne mbââ ilo, nia njinde mira ndimoro ipipi lâ ikeno ilo ku imo kana nâ. Niani ndaina ande kinzi tamâta njinde nianzi. Njinde nde matera ŋana ipângga muli kâ."

Yoane imora Jerusalem lawea wasaseki

⁹ Njinejga anjelo tonje imâ pa naŋa. Anjelo njinde nde kinzi anjelo lima kanaŋonzi rua njinde nenzi tonje, kinzi njinde muŋga sisaŋa kondo lima kanaŋo rua kekelele sakamao ŋana izavarunzi tamâta kâ ikeno ilo. Aku anjelo njinde ipai naŋa mine tu, "Noko kumâ, aku naŋa ma atula pakâeŋa taine pano, inani kala ma imo Lama kaiwa."

¹⁰ Njinejga Koroani Sapâŋa ipaŋando naŋa ndo lâ, aku anjelo ikai naŋa alâ tuu njalae tonje kulu. Tuu njinde nde ikâki ilâ âta njinde. Njinejga anjelo njinde itula Maro Kindeni ne lawea sapâŋa pa naŋa, i ŋa tu Jerusalem lawea. Lawea njinde nde imo kuku Maro Kindeni, aku ipile samba indue imâ.

¹¹ Maro Kindeni ne walo kaika nde isinala lawea njalae njinde ndo lâ. Lawea njinde ne sinâla nde salaga kie tonje ndo, itogo mira kanaŋeti tonje ŋa mine "jaspa", ne kulu njalae. Opopo, lawea njinde nde isalaga itogo nduŋgu mine!

¹² Lawea njinde ne ŋgumbi nde iŋge ikâki lâ âta njinde. Aku nzâla kawa saŋao kanaŋo rua nde ikeno ŋgumbi njinde tini. Anjelo tonje nde imandi io lâ nzâla kawa saŋao kanaŋo rua njinde taitu-taitu. Isrel ŋgu kambwaŋenzi saŋao kanaŋo rua simo, aku ŋgu tonje ŋa ikeno lâ nzâla kawa njinde taitu-taitu tininzi.

¹³ Lawea njinde ne ŋgaŋe njapa, aku nzâla kawa njato nde ikeno lâ ŋgumbi tini lâ ŋgaŋe njapa njinde taitu-taitu. Nzâla kawa njato nde keno lâ ŋgumbi tini pa mbwera kâ, aŋga nzâla kawa njato nde keno lâ ŋgumbi tini pa wâra kâ, aŋga nzâla kawa njato nde keno lâ ŋgumbi tini pa lâmbu kâ, aŋga nzâla kawa njato nde keno lâ ŋgumbi tini pa âta kâ.

¹⁴ Lawea njinde ne ŋgumbi nde imandi lâ mira njalanala saŋao kanaŋo rua kulunzi. Aku Lama ne pâri-tamâta tonje ŋa ikeno lâ mira saŋao kanaŋo rua njinde taitu-taitu tininzi.

¹⁵ Aku anjelo njinde, inani kala iporo ŋgua pa naŋa, ande isaŋa tukâla "gol" ŋana iloe lawea njinde tava ne ŋgumbi wa ne nzâla kawa wa.

¹⁶ Lawea njinde ne ngame njapa nenzi luandondo nde rege-rege nâ. Anjelo njinde ikai ne tukâla ku iloe lawea njinde, aku lawea ne ngame njapa taitu-taitu nenzi luandondo nde ipanga ikura nia mbuku 2,400 mine. Aku mine nâ, lawea njinde kala ikâki âta ikura nia mbuku 2,400 mine.

¹⁷ Anjelo ne tukâla njinde nde iregere kuku kinda tamâta nenda tukâla njana taloe kekelele kâ. Aku anjelo iloe lawea ne ngumbi tona, aku ngumbi njinde ikâki âta ikura "mita" tamâta njato kanao lima (65) mine.

¹⁸ Maro Kindeni iveta lawea njinde ne ngumbi lâ mira ara tonje, i nj tu "jaspa". Anja lawea njinde ilo ndoni, ande iveta lâ mira "gol" nâ. Mira "gol" njinde nde zuzuli ndo, kala lawea njinde nde isalaga itogo ndungu mine.

¹⁹ Aku singâra arara nâ nde ikeno lawea njinde ne ngumbi duvi tini. Singâra njinde nde mira arara kie-kie, nenzi kulu njalae tina. Mira kanajeti tonje, i nj mine "jaspa", ande ikeno lâ ngumbi duvi tini. Anja mira tonje nde nj mine "sapaia", i tini geza-geza; anja tonje nde nj mine "aget"; anja tonje nde nj mine "emeral", i tini kenza;

²⁰ anja mira tonje nde nj mine "sardonikis", i tini ngere-ngere wa pâne ipu tutu; anja tonje nde nj mine "konilian", i tini ngere-ngere; anja tonje nde nj mine "krisolait", i tini yanango; anja mira tonje nde nj mine "beril", i tini geza-geza; anja tonje nde nj mine "topas", i tini yanango; anja tonje nde nj mine "krisopres"; anja mira tonje nde nj mine "haiasin"; anja tonje nde nj mine "ametic", i tini ngere-ngere.

²¹ Maro Kindeni iveta ngumbi njinde ne nzâla kawa lâ mbote-mbote tonje, i nj mine "pel", i ne kulu njalae tina. Iveta nzâla kawa taitu-taitu lâ mbote-mbote "pel" taitu-taitu. Anja nzâla njalae ikeno lawea njinde ilo, ande iveta lâ mira "gol" nâ. Mira "gol" njinde nde zuzuli ndo, kala isalaga itogo ndungu mine.

²² Naña amora luma sapâna tonje imandi lawea njinde ilo, ande tia, njana tu Maro Njalae Kindeni, i Walo Tamwata, kuku Lama rua, kinzi rua simo lawea ilo ikura zo zo. Mine kala tamâta sikura tu siwângi sipanea kinzi rua lâ nia ndoni.

²³ Aku kari nga nzimona nenzi wurâta njana sisinala lawea njinde kâ, ande tia, njana tu Maro Kindeni tamwata ne walo kaika uru isinala lawea njinde. Aku Lama kala imo itogo lawea njinde ne sinâla tona.

²⁴ Tamâta ngu ndoni ma soka lawea njinde ne sinâla njalae ilo. Anja koipu njalanjala lâ lawea ndoni lâ tâno kulu ma sikai nenzi mbaliña silâ lawea njinde ilo.

²⁵ Aku nzâla rârâni ikeno lawea njinde ne ngumbi tini nde ma ikeno kawa maa nâ. Kinzi ma sisae nzâla kawa njinde, ande tia, njana tu kondoma tonje ma ikura njana ipanga lâ lawea njinde, ande ma tia.

²⁶ Tamâta ngu ndoni ma sikai nenzi mbaliña wa singâra arara ndoni silâ lawea njinde ilo.

²⁷ Andeta kekelele ndia ikeno muso lâ Maro Kindeni nao, ande kekelele mine ma ikura njana ilâ lawea njinde ilo, ande tia ndo. Aku mine nâ, tamâta ea kinzi uru siveta vetânga potomule wa siporo ngua lajeja wa, ande kinzi tamâta mine kala ma sikura njana silâ lawea njinde ilo, ande tia ndo. Tamâta ea njanzi ikeno lâ Lama ne pepa njana via kâ tini, ande kinzi njinde nâ ma sikura njana silâ lawea njinde ilo.

22

Yoane imora via ne lââ tava via ne kâi

¹ Ninenga anjelo njinde itula lââ njalae tonje pa naña. Lââ njinde nde via ne lââ, aku isalaga ndo, itogo ndungu mine. Lââ njinde nde isâko lâ Maro Kindeni kuku Lama rua nenzi sajonânga nia kalo,

² aku irere indue ilâ lâ lawea ne nzâla njalae ngini. Anja via ne kâi nde imandi lâ lââ njinde ne pangga pwali rua-ruani. Kâi njinde nde uru ipula kanao mbwani saño kanao rua ikura mbwera taitu-taitu. I uru ipula kanao ikura nzimona rârâni. Aku kâi njinde ne lau nde njana ivetanzi tamâta lâ ngu ndoni tininzi ara kâ.

³ Anja kekelele ndia ikeno ara tia lâ Maro Kindeni nao, ande kekelele mine ma ikeno lawea njinde ilo, ande tia ndo. Maro Kindeni kuku Lama rua nenzi sajonânga nia ma ikeno lâ lawea njinde ilo, aku Maro Kindeni ne tamâta rârâni ma simo sipanea i.

⁴ Kinzi matanzi ma simora Maro Kindeni nao, aku i ma ingere i nj lâ kinzi tamâta njinde taitu-taitu ndamwanzi.

⁵ Kondoma ma ipanga kilo tia, njana tu Maro Njalae Kindeni tamwata ma imo tamâta nenzi sinâla. Mine kala wurâta ma ikeno kilo panzi kari wa "lamu" njana sipane nia kâ, ande tia. Maro Njalae Kindeni kuku Lama rua ma sikai koipu njalanjala ikura zo zo, ma simo mine ku simo nâ.

Yesu ne zo njana itaulo imâ kilo kâ, nde imâ ipanga laiti lâ

⁶ Anjelo njinde nde ipai naña mine tu, "Ngua njine nde mao kanao. Ara njana tamâta rârâni ma kalonzi tawana ngua njine. Maro Njalae Kindeni, ina uru Koroani Sapânga ilanzi ne ngua-tulânga tamâta, ande io ne anjelo imâ njana itula

ngua panzi i ne tamâta, nana vetâna rârâni ipatea tu ma tini nâ ma imâ ipângga.”

⁷ Aku Yesu iporo tu, “Zo mbwana-mbwana nâ, njineŋga nana ma amâ apângga.” Tamâta ea kalonzi tawana ngua nana zo muli kâ ikeno lâ pepa njine tini, ande kinzi njinde ma sindeka.

⁸ Nana Yoane warakâŋgu aloŋo ngua njinde lâ, aku amora vetâna njinde tava. Nana aloŋo wa amora marumbu lâ, njineŋga apare tukunju lâ ajeŋo njinde kie tini laiti, ina kala munŋa itula vetâna njinde pa nana. Nana atu ma apanea i.

⁹ Andeta ajeŋo ipai nana mine tu, “Noko ma kuveta mine ndimo! Nana kala amo noko nuwala wurâta tamâta, tavanzi noko ninambwe ngua-tulâna tamâta. Aku tamâta ea kalonzi tawana ngua rârâni ikeno lâ pepa njine tini, ande nana kala amo kinzi tamâta njinde nawalanzi tona. Noko ma kupanea Maro Kindeni simbo nâ!”

¹⁰ Njineŋga ajeŋo iporo pa nana kilo mine tu, “Noko ma kusilikana ngua nana zo muli kâ ikeno lâ pepa njine tini ndimo, nana tu zo imâ ipângga laiti lâ nana vetâna rârâni njinde ma ipângga kâ.

¹¹ Mine kala tamâta ea kinzi uru siveta vetâna potomule, ande kinzi ma simo siveta vetâna potomule ndainani nâ. Anŋa tamâta ea uru siveta vetâna pinde muso lâ Maro Kindeni nao, ande kinzi ma simo siveta vetâna muso ndainani nâ. Anŋa tamâta ea uru siveta vetâna ara lâ Maro Kindeni nao, ande kinzi ma simo siveta vetâna arara ndainani nâ. Anŋa tamâta ea Maro Kindeni ipateanzi tu simo sapâna, ande kinzi ma simo sapâna mine nâ.”

¹² Yesu iporo ngua mine tu, “Miki kalonjo nŋa; zo mbwana-mbwana nâ, njineŋga nana ma amâ apângga. Aku nana ma koa alanzi tamâta ndoni. Nana ma akatu kulu panzi tamâta rârâni taitu-taitu, ikura vetâna ndia munŋa siveta njinde.

¹³ Nanani warakâŋgu amo munŋani lâ, kala ma amo muli ndo. Nana amo ikura zo rârâni, uru amo mine ku amo nâ.

¹⁴ Tamâta ea kinzi munŋa sipua nenzi pasawaŋa luandongo kala sipângga pâne ndo, ande kinzi njinde ma sindeka, nana tu kinzi ma sikura nana sika kanaŋo njinde ikeno via ne kâi tini. Aku kinzi ma sikura nana soka pa nzâla kawa ikeno lawea njinde ne ngumbi tini, aku ma silâ lawea ilo.

¹⁵ Anŋa tamâta ea kinzi uru siveta vetâna kaa-kaa sakamao wa, siveta nzâmbe sakamao kie-kie wa, sipalulua tininzi potomule wa, sipunzi tamâta pâta simâte wa, sipare tukunzi nana sipaneanzi maro lanjeŋa wa, tininzi mwasa pa vetâna

lanjeŋa ku soka muli, ande kinzi tamâta njinde rârâni ma simo niaka ndo nana Maro Kindeni ne lawea njinde kâ.

¹⁶ Nana Yesu ao nanenju ajeŋo imâ pa miki kalo-tawana tamâta lâ ngua lima kanaŋomi rua lâ, nana i ma itula ngua njine rârâni pami. Nanani warakâŋgu nde Koipu Nalae Daviti ne Vâsa, aku nana nde Pitu Mboi nalaŋe njinde uru ipane nia ndo lâ mbwale-mbwale kâ.”

¹⁷ Koroani Sapâna kuku Lama kaiwa rua siporo mine tu, “Noko kumâ!” Aku tamâta ea ilonjo kinzi rua nenzi ngua njine, ande ara nana i kala ma iporo nguan ndaina nâ tu, “Noko kumâ!” Aku tamâta ea irakonja nana lââ kâ, ande ara nana i ma imâ. Tamâta ea itu inu via ne lââ, ande ara, i ma inu lââ njinde, aku ma iko tia.

Yoane itu ngua kaika panzi tamâta ea silonjo ngua ikeno lâ pepa njine tini

¹⁸ Nana atu ngua kaika pa noko ea kulonjo ngua nana zo muli kâ ikeno lâ pepa njine tini. Ambo tamâta tonje ma isenŋe ngua wasaseki tonje lâ ngua njine, ande Maro Kindeni ma isenŋe vetâna sakamao ndo ipângga pa tamâta njinde. Ngua nana vetâna sakamao njinde nde ikeno lâ pepa njine tini.

¹⁹ Ambo tamâta tonje ma imora ngua nana zo muli kâ ikeno lâ pepa njine tini, aku ma ikai ngua tonje piti, ande Maro Kindeni ma ikai kekeleke ara saŋe i, kala i ma ikura nana ika kanaŋo njinde ikeno via ne kâi tini, ande tia. Aku i ma ikura nana imo Maro Kindeni ne lawea njinde ilo, ande tia. Ngua nana vetâna ara njine kâ nde ikeno lâ pepa njine tini.

²⁰ Yesu itula ngua pwataki nana vetâna njine rârâni kâ. Aku i tamwata iporo mine tu, “Mao nâ, zo mbwana-mbwana nâ, njineŋga nana ma amâ apângga.” Ngua njine nde mao nâ. Maro Yesu, kumâ nŋa!

²¹ Maro Yesu ne wisi-wisi imo kinzi Maro Kindeni ne tamâta rârâni. Mao.

Ngua Kanaŋo

1. Abel

(Matai 23:35; Luka 11:51; Hibru 11:4, 12:24) — Abel nde Adam natu, aku i nde Kein tai. Kein ipu Abel p̄ta im̄ate (Stat 4:1-8). Kumora KEIN.

2. Abraham

— Abraham nde kinzi Isrel ngu timbunzi. Nia ndoyo Maro Kindeni ipa ngua kuku Abraham tu i ma t̄no wasaseki ilua i. Maro Kindeni ipai tu ma ipile ne t̄no ku il̄a pa t̄no wasaseki n̄inde. Mine kala iyoka lee ip̄n̄ga t̄no n̄inde. N̄ineŋga Maro Kindeni ipa ngua kuku Abraham kilo tu i ne v̄asa ngu ma sip̄n̄ga kambwajenzi n̄alae n̄inde ku ma simo Maro Kindeni ne ngu. Ambo kinzi ma kalonzi tawana Maro Kindeni, ande i ma ikatonanzi (Stat 15; Rom4; Hibru 6:13-15; W̄aŋgiŋa Paneŋa k̄a 105).

Abraham ikai taine ton̄ge, i ŋa tu Sara. I nde taine n̄inḡa, aku simo lee sip̄n̄ga koŋa l̄a, ku natunzi tia. N̄ineŋga Maro Kindeni ivila Sara kala ipagugua natu tam̄ane ip̄n̄ga, i ŋa tu Isaka (Stat 16; Hibru 11:17-19).

Isaka ip̄n̄ga n̄alae ku ikai taine ton̄ge, i ŋa tu Rebeka, aku natunzi rua Iso ku Yakopu rua sip̄n̄ga. Yakopu ŋa ton̄ge nde Isrel, kala kinzi Juda ngu n̄anzi tonge nde Isrel ngu (Stat 28:13-15; Stat32:22-32; Rom 9:10; Hibru 11:21). Muli ŋa Iso ne v̄asa ngu simo sikai kaz̄aŋa pa Yakopu ne v̄asa ngu.

Yakopu ikainzi taine rua, Lea ku tai Rasele rua. N̄ineŋga ikainzi kinzi rua nenzi kuleŋa taine rua. Aku ipulianzi natu tam̄ane saŋao kanaŋonzi rua. Kinzi n̄inde nenzi v̄asa ngu sip̄n̄ga Isrel ngu saŋao kanaŋonzi rua (Zo Muli 7:4-8). Sipulianzi v̄asa r̄ar̄a n̄inde, aku v̄asa r̄ar̄ani n̄inde nde Isrel ngu.

3. Adam

(Luka 3:38; Rom 5:12-21; 1 Korin 15:22,45; 1 Timoti 2:13-14; Jut14) — Nia ndoyo Maro Kindeni ikai t̄no ku iveta Adam ip̄n̄ga. Adam ŋa n̄inde nde duvi mine tu, “Ip̄n̄ga muŋga”. Adam kuku kaiwa Eva rua sipu mulinzi pa Maro Kindeni ne ngua tukuŋa kala siveta kiesaka. Mine kala kiesaka ip̄n̄ga panzi t̄no tam̄ata r̄ar̄ani.

L̄a 1 Korin 15:45, Paulo iporo tu Yesu Kirisi nde Adam ŋana ip̄n̄ga muli

k̄a. Ngua n̄inde nde duvi mine; ŋana Adam ne kiesaka k̄a, ande kiesaka tava mateŋa im̄a pa kinda r̄ar̄ani. Andeta ŋana Yesu Kirisi ne mateŋa k̄a, ande via mao ip̄n̄ga pa kinda kalo-tawana tam̄ata r̄ar̄ani.

4. Aisaia

(Matai 3:3, P̄ari Tam̄ata 8:30, Rom 9:27-29) — Aisaia nde Maro Kindeni ne ngua-tul̄aŋa tam̄ata n̄alae ton̄ge. Nia ndoyo, l̄a zo n̄inde Yesu Kirisi im̄a ip̄n̄ga t̄no kulu tia yo yo, ande Aisaia itula ngua r̄ar̄a n̄inde ŋana vet̄aŋa pinde ma muli ip̄n̄ga pa Kirisi.

5. Aleluya

— N̄ine nde Hibru ngua. L̄a zo ŋana kinzi ngu sipanea Maro Kindeni, kinzi ma sisar̄awa tu, “Aleluya!” Ngua n̄ine nde duvi mine tu, “Tapanea Yova!”

6. Aŋelo

(“Ensel”) — Kinzi aŋelo nde kroani simo samba ilo kuku Maro Kindeni. Kinda uru tamoranzi tia, andeta kinzi sikura tu sipatua panzi tam̄ata. Maro Kindeni uru isupwanz̄i ne aŋelo tu sikai kuleŋa papa i. Nenzi wur̄ata n̄alae nde ŋana sikatonanzi Maro Kindeni ne ngu (P̄ari Tam̄ata 12:6-11, 27:23; Hibru 1:14). Zo pinde Maro Kindeni isupwanz̄i tu situla ngua panzi tam̄ata (Matai 2:13; Luka 1:26, 2:9). Kinzi aŋelo nenzi kulu-k̄amba nde Maikel (Jude 9), aku aŋelo n̄alae ton̄ge nde Gabriel (Luka 1:19,26).

7. Aron

(Luka 1:5; P̄ari Tam̄ata 7:40; Hibru 5:4, 7:11, 9:4) — Aron ip̄n̄ga l̄a Livai ne v̄asa ngu, aŋga Livai nde Yakopu natu ton̄ge. Aron imuŋga panzi Isrel tam̄ata r̄ar̄ani ŋana iveta pataraw̄aŋa tam̄ata ne wur̄ata. Maro Kindeni iporo tu Aron ne v̄asa ngu n̄a ma sip̄n̄ga pataraw̄aŋa tam̄ata panzi Isrel ngu (Kisim Bek 28). Aron nde Mose tua, ku kinzi rua sikai poe panzi Isrel ngu l̄a zo n̄inde Maro Kindeni ikainzi piti l̄a Isip t̄no.

8. Babilon Lawea

— N̄ine nde lawea n̄alae ton̄ge. Nia ndoyo kinzi Babilon ngu sipara kunzi Isrel ngu ku sipolenzi. N̄ineŋga sikainzi Isrel tam̄ata r̄ar̄a kaika sil̄a simo Babilon lawea ŋana siveta wur̄ata koa tia n̄a panzi. Kinzi Isrel simo nenzi sugorai kuleŋa tam̄ata ikura mbwera tam̄ata ŋato kanaŋo saŋao (70). Yoane isia ngua ŋananzi Maro Kindeni ne kaz̄aŋa

tamâta kâ lâ Babilon lawea tini (ZoMuli17-18).

9. Bal

(Rom 11:4) — Bal nde maro laŋeja tonŋe. Kinzi tinikoa ŋgu simo Isrel tâno nde uru siwâŋgi pa Bal, aku silaŋenzi Isrel ŋgu kala sipile nenzi mâsi ŋana siwâŋgi pa Maro Kindeni, ku siwâŋgi pa Bal tona. Ŋana nenzi kiesaka ŋinde kâ, ande Maro Kindeni wisi nâna ŋalae panzi Isrel ŋgu.

10. Balam

(2 Petero 2:15; Jut 11; Zo Muli 2:14) — Balam nde ŋgua-tulâŋa tamâta tonŋe. Zo tonŋe kinzi Moap ŋgu sikai kazâŋa panzi Isrel. Nenzi koipu ŋalae, i ŋa tu Balak, ino Balam tu ma itu nzâmbe sakamao panzi Isrel, ŋana i ma ipolenzi. Mine kala Balam ilâ ŋana itu nzâmbe sakamao panzi. Andeta aŋelo tonŋe ipono nzâla. Balam ne donki imora aŋelo ŋinde ku imandi nâ, iyoka tia. Mine kala Balam ipu donki pâta tu ma iyoka. Njineŋga donki kawa ipwa ku imbita Balam (Namba22-24).

Balam ikura ŋana itu nzâmbe sakamao panzi Isrel ŋgu nde tia, ŋana tu Maro Kindeni itu nzâmbe ara panzi. Balam ilo yosi ŋana mbaliŋa kâ, ande ŋana duvi ŋinde kâ isâu pa Balak.

11. Barak

(Hibru 11:32) — Barak nde Isrel nenzi koipu ŋalae tonŋe. Ipolenzi nenzi kazâŋa tamâta lâ paraŋa ilo (Hetman 4-5).

12. Bea

(Zo Muli 13:2) — Bea nde ŋgoa ŋalae tonŋe imo dugu ilo lâ nia pinde. Mbaunzi sili nde luandondo ŋalae, ku mata mata. Bea simo Papua Niugini ande tia.

13. Belsebul

(Matai 12:24) — Njine nde kinzi ko-roani saka nenzi koipu ŋalae, i ŋa tonŋe tu Sadana. Kumora Sadana.

14. Benjamin

(Pâri Tamâta 13:21; Rom 11:1; Pilipai 3:5; Zo Muli 7:8) — Benjamin nde Yakopu natu tonŋe, aku i nde Isrel ŋgu tonŋe timbunzi. Kumora Abraham.

15. Daviti

(“Devit”) (Matai 1:1-17; Luka 3:31) — Daviti nde Isrel ŋgu nenzi koipu ara ndo, ipolenzi koipu râ-râni. I nde Jesi natu pwete-pwete, aku muŋga iveta wurâta ŋana ikatonanzi lama kâ (1Samyuel 16:11). Zo tonŋe

itave kazâŋa tamâta ŋalae tonŋe lâ tawâŋa imâte, i ŋa tu Goliata (1Samyuel 17). Daviti ilo ndo keno pa Maro Kindeni. Aku isia wâŋgiŋa paneâŋa kâ râ-râ ŋinde (kumora lâ Wâŋgiŋa Paneâŋa kâ). Maro Kindeni ipa ŋgua tu Kirisi ma ipâŋga tamâta lâ Daviti ne vâsa ŋgu, aku ŋgua ŋinde ipâŋga kanaŋo (Rom 1:3; Zo Muli 6:6).

16. Elisa

(“Ilaisa”) (Luka4:17) — Elisa nde Maro Kindeni ne ŋgua-tulâŋa tamâta muŋgâŋa tonŋe. Ikai Ilia nia. I parina ikeno lâ miti siŋga (2King 2-8).

17. Eva

(“Iv”) (2 Korin 11:3; 1 Timoti 2:13) — Eva nde Adam kaiwa. Lâ zo ŋinde Maro Kindeni ipulia samba wa tâno wa, ande iveta tamâne Adam muŋga. Njineŋga ikai Adam rageni tuka ku iveta taine Eva ipâŋga. Eva kalo tawana mwâta ne ŋgua, i ŋa Sadana, kala ika kâi kanaŋo ŋinde Maro Kindeni muŋga itu kaika panzi tu ma sika tia. Njineŋga ikai kanaŋo pinde ilua kaiwa ku ika tona. Mine nde kinzi rua simuŋga ŋana sipu mulinzi pa Maro Kindeni kawa ŋgua. Adam kuku Eva rua sipulianzi natunzi Kein, aŋga Abel, aŋga Set, aŋga natunzi pinde.

18. Gideon

(Hibru 11:32) — Gideon nde Isrel nenzi koipu ŋalae tonŋe. I ne kalo-tawana nde ŋalae ŋinde, kala ikai noŋa pa Maro Kindeni tu ma ikai poe papa i. Gideon ikai poe panzi Isrel nenzi zugu tamâta, kala sipolenzi nenzi kazâŋa tamâta. Lâ zo ŋinde Isrel nenzi zugu tamâta kambwanŋenzi nde mota-mwata, aŋga nenzi kazâŋa tamâta kambwanŋenzi nde ŋalae ŋinde. Taitu Maro Kindeni ivila Gideon, kala sipolenzi lâ paraŋa ilo (Hetman 6-8).

19. Gomora Lawea

(Kumora Sodom Lawea)

20. Grik

— Kinzi Grik tamâta nde ŋgu ŋalae tonŋe simo tâno tonŋe. Nenzi lawea ŋalae nde Atens lawea, aŋga Korin lawea ikeno tâno ŋinde tona. Kinzi Grik nde ilo-kalo tamwatanzi, kala ŋgu pinde simege ŋananzi. Tamâta râ-râ ŋinde siporo Grik ŋgua. Lâ zo ŋinde Yesu Kirisi imo tâno kulu, ande ilo-kalo tamâta râ-râni siporo Grik ŋgua. Kinzi nia ndoyo siŋgere

Yesu Kirisi ne pârî ara lâ Grik ngua muŋga lâ.

21. Hagar

(Galesia 4:24-25) — Hagar nde Abraham kaiwa Sara ne kuleŋa taine. Lâ zo nŋinde Sara nde taine nŋinga, ande ipai Hagar tu ma ila ikeno kuku kaiwa Abraham, ŋana ma sipulia vâsa. Sara itu Hagar ma natu nŋinde ilua i. Mine kala Hagar ipagugua Abraham natu tamâne ipâŋga, i ŋa tu Ismael. Taitu Maro Kindeni ne ngua pâŋa ikeno pa lâlu nŋinde, ande tia. I ne ngua pâŋa ikeno pa Abraham kuku Sara rua natunzi. Aku muli ngua Sara ipagugua Abraham natu tamâne ipâŋga, i ŋa tu Isaka.

Sara ipagugua Isaka ipâŋga lâ, nŋineŋga i wisi nâna kala iŋaranzi Hagar kuku Ismael rua sikâwa silâ pa Sinai Tuu. Aku muli ngua, lâ tuu ndainani kulu, ande Maro Kindeni ipatua pa Mose ku itula ne ngua tukuŋa papa. Ŋana duvi nŋinde kâ Paulo isia ngua lâ Hagar tini ŋananzi tamâta simo ngua tukuŋa kalo. Kumora Isaka.

22. Herot

— Lâ pepa nŋine tini, ande sipatu tamâta ŋapa ŋanzi tu Herot: âSUB-GLOSS Koipu Herot ande ikai poe panzi tamâta simo Judia tâno lâ zo nŋinde Yesu ipâŋga. Kinzi ilo-kalo tamâta soka pa mbwera warika kâ silâ pa Koipu Herot, ku sikasoŋa i ŋana Yesu kâ (Matai 2:1-22; Luka 1:5). âSUB-GLOSS Herot Antipas ikai poe panzi tamâta simo Galilaya tâno lâ zo nŋinde Yesu itula Maro Kindeni kawa ngua ku iveta mâsi ŋalajala pinde. Ina itoto Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ŋandola utu lâ, ŋana tu i kaiwa Herodias tini pwâka ŋana Yoane kâ (Malaka 6:14-29). Lâ zo ŋana kinzi sikai Yesu silâ pa ngua nia, ande imandi Herot Antipas nao (Luka23:6-12). âSUB-GLOSS Koipu Herot Agripa 1 ikai kazâŋa panzi tamâta nŋinde kalonzi tawana Yesu Kirisi. Ipu pârî-tamâta Yamesi pâta imâte, ina pârî-tamâta Yoane tua (Pârî Tamâta 12:1-23). âSUB-GLOSS Koipu Herot Agripa 2 nde ngua-samâŋa tamâta tonŋe. Iloŋo Paulo ne ngua, lâ zo nŋinde kinzi sio Paulo ilâ pa Rom lawea ŋana imandi Kaisara nao (Pârî Tamâta 25:13-26, 26:19, 27-32).

23. Hibru

— Hibru nde Judia ngua nenzi ŋoa tonŋe. Kinzi Judia tamâta rârâni

timbunzi nde Abraham, aŋga timbunzi tonŋe nde Ibur. Mine kala zo pinde sipatu warakanzi ŋanzi tu “Hibru ngua”. Aku nenzi ngua nde sipatu ŋa tu “Hibru ngua”.

24. Iliã

(“Ilaija”) (Matai 11:14; Malaka 9:4; Rom 11:2; Yamesi 5:17-18) — Iliã nde Maro Kindeni ne ngua-tulâŋa tamâta muŋgâna tonŋe. Iveta mâsi ŋalajala kie-kie, ŋana tu Maro Kindeni ne kaika ikeno i tini (1 King 17-19; 2 King 2:11-12). Yesu isia ngua ŋana Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata kâ lâ Iliã tini (Matai 17:9-13, Malaka9:9-13, Luka 1:17).

25. Isaka

(Pârî Tamâta 7:8; Rom 9:7; Hibru 11:9) — Isaka nde Abraham kuku Sara rua natunzi, aku i nde Yakopu tama. Lâ Hibru ngua, ŋoa “Isaka” nde duvi mine tu, “Injele”. Kumora Abraham.

26. Isip

(Pârî Tamâta 7:34-48; Hibru 11:27; Wâŋgiŋa Paneãŋa Kâ 105) — Isip nde tâno tonŋe ikeno Isrel tâno tini laiti. Muŋgani kinzi Isrel ngua simo nâna nia lâ Isip tâno ikura mbwera rârâ nŋinde. Nŋineŋga Maro Kindeni iyautenzi piti, ku Mose ikainzi silâ pa warakanzi nenzi tâno, kala simo ara nâ.

27. Iso

(Rom 9:13; Hibru 11:20, 12:16-17) — Isaka ipulianzi natu tamâne rua sâsâŋa rua sipâŋga, ŋanzi tu Iso ku Yakopu rua. Iso ipâŋga muŋga, kala i ma ikai tama nia tava ne kekeleke rârâni. Taitu zo tonŋe putole ipu pâta, aku i tai Yakopu imbwea kâpwa ku itu ika. Andeta Yakopu ipai Iso tu ambo nzâmbe ara ŋana natu nzâla-kulu kâ ma ilua i, ande kâpwa ma ilua Iso. Aku Iso isâu papa kala ipile ne nzâmbe ara (Stat 25:29-34; 27). Mine kala muli ngua Iso ne vâsa ngua simo sikai kazâŋa pa Yakopu ne vâsa ngua.

28. Isrel

— Nŋine nde ŋoa tonŋe Maro Kindeni ilua Judia timbunzi Yakopu (Stat 32:22-28). Lâ Hibru ngua, ŋoa “Isrel” nde duvi mine tu, “Ipara kuku Maro Kindeni”. Yakopu ipulianzi natu tamâne saŋao kanaŋonzi rua sipâŋga, aku nenzi vâsa ngua rârâni sipatu warakanzi ŋanzi tu, “Isrel ngua” (aŋga ŋoa tonŋe nde “Juda ngua”). Lâ zo ŋana sipile Isip ku silâ sikai tâno nŋinde Maro Kindeni muŋga ipa ngua tu ma ilanzi Abraham ne vâsa ngua, ande sipile ŋoa

siŋga Kenan tâno, ku sipatu tâno njinde ŋa tu “Isrel tâno”.

29. Jeremaia

— Jeremaia nde Maro Kindeni ne ŋgua-tulâŋa tamâta ŋalae tonĝe. Nia ndoyo, lâ zo njinde Maro Kindeni ne Pateâŋa Tamâta Yesu Kirisi imâ ipâŋga tia yo yo, ande Jeremaia itula ŋgua rârâ ŋana vetâŋa pinde ma muli ipâŋga lâ Yesu ne zo.

30. Juda

— Abraham ne vâsa rârâni nde sipatu ŋanzi tu “Juda ŋgu”. Juda nde Yakopu natu tonĝe, aku i ne vâsa ŋgu nde tonĝe lâ kinzi ŋgu saŋao kanaŋonzi rua. Yesu Kirisi ipâŋga tamâta lâ Juda ne vâsa ŋgu. Kinzi sikai tâno tonĝe sipatu ŋa tu “Judia tâno”, ande Jerusalem lawea ikeno lâ tâno njinde. Andeta muli ŋga, kinzi sio ŋoa “Juda ŋgu” ikai kinzi ŋgu saŋao kanaŋonzi rua njinde rârâni. Njinde nde Maro Kindeni ne ŋgu, aku ŋanzi tonĝe nde “Isrel ŋgu”.

31. Juda Nenzi Kumbwa Sapâŋa

— Kinzi Juda ŋgu sipatea zo pinde tu kumbwa sapâŋa. Lâ zo njinde kinzi uru sipanea Maro Kindeni ku kalonzi ŋgere ŋana vetâŋa arara i muŋga iveta panzi. Juda nenzi kumbwa sapâŋa pinde nde mine: âSUB-GLOSS Kumbwa ŋana zo njinde sikai luma sapâŋa ŋalae ne nzâla piti kâ: (Yoane 10:22) — Lâ kumbwa ŋine kinzi Juda tamâta kalonzi ŋgere ŋana zo muŋgâŋa njinde tamâta tonĝe, i ŋa tu Judas Makabea, iveta Maro Kindeni ne luma sapâŋa sondo. Muŋga Juda nenzi kazâŋa tamâta siyaula nenzi luma sapâŋa, aku tamâta njinde ikai muso piti, ŋana kinzi Juda tamâta ma sikura tu silâ siwâŋgi ilo kilo. Kumbwa ŋine ŋa tonĝe nde “Kumbwa ŋana Sinâla kâ”. Zo tonĝe, lâ kumbwa ŋine, ande Yesu isia ŋgua lâ tamwata tini ku iporo tu, “Naŋa nde tâno ŋine ne sinâla” (Yoane9:5). âSUB-GLOSS Kumbwa Pasova: (Matai 26:2,5,17-19) — Kumbwa ŋine nde Juda nenzi kumbwa ŋalae. Ŋoa “Pasova” nde duvi mine; “iŋĝenge ŋana”. Lâ kumbwa ŋine kinzi Juda tamâta kalonzi ŋgere ŋana zo njinde kinzi sikâwa ŋana nenzi kazâŋa tamâta lâ Isip tâno. Lâ zo njinde Maro Kindeni isupwa ne aŋelo tu ipunzi Isip natunzi tamâne nzâla-kulu rârâni. Taitu ipainzi Juda tamâta tu ma sipunzi lama simâte, ku sikai seenzi

simbu lâ nenzi luma nzâla kawa tini, ŋana aŋelo ma imora. Ambo aŋelo imora lama see ikeno nzâla kawa tini, ande i ma “iŋĝenge ŋana” luma njinde kâ, ku ma ipu natunzi nzâla-kulu tia (Kisim Bek 12). Ŋana duvi ŋine kâ, ande lâ Kumbwa Pasova kinzi Juda tamâta uru sipu lama imâte ku sika. Aku kinda kalo-tawana tamâta taporo tu Yesu Kirisi nde Pasova ne Lama, ŋana tu tamâta ea kalo tawana i, ande Maro Kindeni ne wisi-nâna ma ilâ pa tamâta njinde, ande tia. âSUB-GLOSS Kumbwa ŋana sika puroŋa ne yisi tia: (Matai 26:17; Luka 22:1) — Nia ndoyo, lâ zo njinde kinzi Isrel ŋgu sikâwa ŋananzi nenzi kazâŋa tamâta lâ Isip tâno, ande zo keno ŋana ma sio tininzi pa puroŋa tu ma pondi kâki kâ, ande tia. Ŋana duvi ŋine kâ kinzi Juda tamâta uru sika puroŋa ne yisi tia lâ kumbwa ŋine. Kumbwa ŋine ipâŋga lâ Kumbwa Pasova ne zo (KisimBek12:14-20). âSUB-GLOSS Kumbwa ŋana simo pâla ilo ikura sânda taitu: (Yoane 7:2-52) — Lâ kumbwa ŋine kinzi Juda tamâta sindeka nâ, ŋana tu sigona kâpwa marumbu lâ. Kinzi siveta pâla ku simo ilo ikura sânda taitu, aku kalonzi ŋgere ŋana zo njinde timbunzi simo pâla ilo lâ nia bilimu ikura mbwera tamâta rua (Wok Pris 23:33-36; Lo16:13-15). âSUB-GLOSS Kumbwa Pentikos: (Pâri Tamâta 2:1, 20:16; 1 Korin 16:8) — Kumbwa ŋine nde Juda nenzi kumbwa ŋalae tonĝe. Ŋoa “Pentikos” nde duvi mine: “kambwanenzi tamâta rua kanaŋo saŋao”. Kumbwa Pasova marumbu lâ, aku kari tamâta rua kanaŋo saŋao ilâ lâ, njineŋga Kumbwa Pentikos ipâŋga. Lâ kumbwa ŋine kinzi Juda tamâta sindeka nâ, ŋana tu sigona kâpwa “wit” marumbu lâ. Aku kinzi kalonzi ŋgere ŋana zo muŋgâŋa njinde Maro Kindeni itula ne ŋgua tukuŋa panzi lâ Sinai Tuu. Aŋga lâ zo kala kinda tamo ŋine, ande kinda kalo-tawana tamâta uru kalonda ŋgere ŋana zo njinde Koroani Sapâŋa indue imâ panzi kalotawana tamâta (Pâri Tamâta2:1-4).

32. Kâi Fik

(“Diwai Fik”) — Kâi fik ipula kanaŋo mona-mona ndo, aku kanaŋo njinde nde ara ŋana taka kâ. Kâi fik tai keno lâ pepa lalau81.

33. Kâi Mastet

(Matai 13:31-32, 17:20; Malaka 4:31-

32; Luka 13:19, 17:6) — Mastet nde kâi tonge, ne kapula kiri-mwata nâ. Lâ nia pinde kinzi uru sipau kapula ñine lâ tâno ilo, aku ipâŋga ñalae itogo kâi mine. Kinzi uru sikai kapula siŋi ku sio lâ kâpwa tini, ñana iveta kâpwa mona-mona kâ. Yesu isia ñgua pinde lâ kâi mastet tini ñana Maro Kindeni ne mâsi ñana ikai maro panzi tamâta kâ. Kâi mastet tai keno lâ pepa lalau 137.

34. Kâi Oliv

(Rom 11:17,24; Yamesi 3:12; Zo Muli 11:4) — Oliv nde kâi tonge ikeno nia pinde. Kâi ñinde uru ipula kanaŋo, aku sikai siŋi siveta kekeleke tonge itogo samimi mine. Samimi ñinde ne wurâta kie-kie keno, kala kinzi Juda tamâta ilonzi papa. Tuu tonge imandi Jerusalem lawea tini laiti, kâi oliv rârà simandi tini, kala sipatu tuu ñinde ña tu Oliv Tuu. Kâi oliv tai ikeno lâ pepa lalau 55.

35. Kâi Popole

(“Diwai Kros”) (Yoane 19:17; Pâri Tamâta 2:23) — Rom nenzi mâsi nde mine: ambo tamâta tonge iveta vetâŋa sakamao ndo, ande kinzi ma sipu lâ kâi popole tini imâte. Kinzi sitâra ku sikai nâna ñalae lee simâte, aku mateŋa kie mine iveta maŋeti ñalae panzi tamâta ñinde. Mateŋa mine ne nâna kilala ipâŋga nia yo lâ Wâŋgiŋa Paneâŋa kâ 22.

36. Kâi Waini

(“Diwai Wain”) (Yoane 15; Matai 21:33-43) — Kâi waini ipula kanaŋo mona-mona ndo, ande ara ñana taka kâ. Kinzi uru sikai kanaŋo ku kenzi nâ sipale lâ kondo ñalae ilo ku sipaveta waini. Kinzi Juda tamâta uru sipatea tâno tonge ñana ma sipau kâi waini. Kâi waini tai ikeno lâ pepa lalau 385.

37. Kaisara

(“Sisa”) (Matai 22:21) — Kaisara nde ñoa tonge kinzi Rom tamâta uru silua tamâta ñinde imo nenzi koipu ñalae. Lâ Yesu ne zo, kinzi Rom ngu sipolenzi ngu rârà ñinde lâ paraŋa ilo, kala sikai nenzi tâno ku sikai poe panzi.

38. Kalo-Tawana Tamâta

(“Bilipman; Disaipel”) — Kinzi kalo-tawana tamâta nde tamâta ñinde kalonzi tawana Yesu Kirisi ku sipoŋo muli sondo pa i kawa ñgua.

39. Kamel

(Matai 3:4; 19:24; Malaka 10:25; Luka 18:25) — Kamel nde ñgoa ñalae tonge uru simo nia bilimu lâ tâno

pinde. Kinzi tamâta uru sisaŋona kumbunzi soka silâ, aŋga zo pinde sio kekeleke malia lâ kumbunzi tava. Zo pinde kinzi sikai kamel karae ku siveta pasawaŋa kaika. Kamel tai ikeno lâ pepa lalau 75.

40. Karae-Veŋa Ne Mâsi

(“Katim Skin”) (Rom 2:25, 2:29; Gale-sia 5:2; 1Korin 7:19) — Kinzi Juda tamâta uru sivenzi natunzi tamâne karaenzi. Natunzi tamâne sipâŋga lâ ku simo sânda taitu, ñineŋga ma sivenzi karaenzi, ñana situla tu kinzi nde Juda nenzi vâsa. Maro Kindeni ipai Abraham tu ma iveta mâsi ñinde (Stat 17:9-14).

Lâ zo ñinde kinzi pâri-tamâta situla Yesu ne pâri ara panzi tamâta, ande Juda tamâta pinde ilonzi tu kinzi tamâta lâ tinikoa ngu ma sikai karae-veŋa ne mâsi lâ tininzi muŋga lâ, ñineŋga ma sikura tu sipâŋga kalo-tawana tamâta mao. Andeta Paulo ileleanzi ñana nenzi ilo-kalo ñinde kâ. Ipainzi tu ambo tamâta tonge ilo tu Maro Kindeni ma ikai i piti lâ kondoma ilo, ande nzâla taitu nâ ikeno: i ma kalo tawana Yesu Kirisi nâ. Karae-veŋa ne mâsi ikura tu ivilanzi tamâta, ande tia.

41. Kein

(Hibru 11:4; 1 Yoane 3:12; Jut 11) — Kein nde Adam kuku Eva rua natunzi nzâla-kulu. I tai Abel nde ipatarâwa lama pa Maro Kindeni, aŋga Kein nde ipatarâwa kâpwa nâ papa. Maro Kindeni ilo ara ñana Abel ne patarawâŋa kâ, andeta tini pwâka ñana Kein ne patarawâŋa kâ. Mine kala Kein wisi nâna pa tai ku ipu pâta imâte. Nana i ne vetâŋa sakamao ñinde kâ, ande Maro Kindeni io mâsi lâ Kein tini ñana tamâta râràni ma simora ku sipu mulinzi papa i (Stat4:1-16).

42. Kenan

(Wâŋgiŋa Paneâŋa Kâ 105:11; Pâri Tamâta 13:19) — Maro Kindeni ipa ñgua tu ma tâno tonge ilanzi Isrel ngu, i ña tu Kenan tâno. Kinzi sikai lâ, ñineŋga sipatea ñoa wasaseki mine tu “Isrel tâno”.

43. Kiesaka

(“Sin; Pasin Nogut”) — Ambo kinda talaŋa tapole Maro Kindeni ne tukuŋa, ande kinda taveta kiesaka. Aku mine nâ, ambo kinda kalonda ñgere ñana vetâŋa ara tonge, andeta taveta tia, ande ñinde nde kiesaka tona (Yamesi 4:17). Kinda râràni taitu-taitu taveta kiesaka rârà

ikura zo zo, kala takura tu tamandi Maro Kindeni nao, ande tia. Taitu Yesu ne materŋa izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda. Mine nde tamâta ea kalo tawana Yesu mao, ande i ne kiesaka rârâni nde piti lâ tini marumbu lâ, kala muli i ma imo kuku Maro Kindeni lâ samba ilo ku imo nâ (Pâri Tamâta 2:38; Kolosi 2:13-14; 1 Yoane 1:9-10).

44. Kirisi

(“Krais”) (Matai 1:16; 16:16; Yoane 1:41; Pâri Tamâta 5:42; 9:22) — Kirisi ŋa tonŋe nde Mesia, andeta ŋoa rua ŋinde nde duvi taituni. Kirisi nde Grik ŋgua, aŋga Mesia nde Hibru ŋgua. Noa rua ŋine duvi nde mine: “Tamâta ŋinde kinzi sipaliŋi samimi lâ kulu.” Isrel nenzi mâsi nde mine: lâ zo ŋana Maro Kindeni ipatea tamâta tonŋe tu ipâŋga koipu panzi Isrel ŋgu, ande ŋgua-tulâŋa tamâta ma ipaliŋi samimi lâ tamâta ŋinde kulu, ŋana itula Maro Kindeni ne pateâŋa pwataki panzi ŋgu. Maro Kindeni ipa ŋgua tu ma isupwa Yautâŋa Tamwata imâ ŋana ikai maro panzi i ne tamâta. Kinzi sipatu tamâta ŋinde ŋa tu Kirisi, ŋana tu i nde Maro Kindeni ne Pateâŋa Tamâta. Kinzi Juda tamâta rârâni sio tininzi ŋana Kirisi tu ma imâ ipâŋga panzi. Andeta lâ zo ŋinde Yesu imâ ipâŋga lâ, ande kinzi pinde nâ kalonzi tawana tu i nde Kirisi.

45. Koipu Njalae ne Saŋonâŋa Nia

(“Sia King”) — Kinzi ŋgu pinde nenzi koipu ŋalaŋala uru sisaŋona lâ saŋonâŋa nia (“sia”) ara ndo. Siŋgâra arara kie-kie ikeno lâ saŋonâŋa nia ŋinde tininzi. Kinzi ma sisaŋona lâ saŋonâŋa nia ŋinde lâ zo ŋana siloŋo tamâta nenzi ŋgua lâ ŋgua nia, aŋga lâ zo ŋana sipasau kunzi tamâta ŋalaŋala, aŋga lâ zo ŋana siporo nenzi ŋgua tukuŋa pwataki. Mine kala koipu ŋinde nenzi ŋgu uru simege ŋana koipu nenzi saŋonâŋa nia, ŋana tu nia ŋinde itula pwataki tu koipu simo tava nenzi kaika (Zo Muli 4:1-11).

46. Kora

(Jut 11) — Kora nde tamâta tonŋe imo lâ Mose ne zo. Lâ zo ŋinde kinzi Isrel simo nia bilimu, ande Kora ikai kazâŋa panzi Mose ku Aron rua, kala Maro Kindeni iveta tâno ipaŋando i tavanzi ne ŋgu ndoni (Namba 16).

47. Koroani

(“Spirit”) — Kelekele ŋato iveta kinda

tapâŋga tamâta; karaenda, aŋga ilonda, aŋga koranânda. Lâ zo ŋana kinda tamo tâno kulu, ande koranânda imo ilonda. Aŋga zo ŋana kinda kalo-tawana tamâta tamâte, ande koranânda ipile ilonda ku ilâ imo kuku Maro Kindeni lâ samba ilo (Luka 23:46; Pâri Tamâta 7:59; Wâŋgiŋa Paneâŋa kâ 31:5).

48. Koroani Saka

(“Spirit Nogut”) (Matai 17:14; Malaka 5:1-20; Luka4:33-36; 1 Timoti 4:1) — Kinzi koroani saka nde Sadana ne ŋgu. Kinzi sikai kazâŋa panzi tamâta simo tâno kulu, aku sisowe ilonzi kalonzi tu ma sipu mulinzi pa Maro Kindeni ku sipono muli pa Sadana. Zo pinde koroani saka ma ipakâe kuku tamâta tonŋe, kala tamâta ŋinde ma iveta vetâŋa saka-mao. Aŋga zo pinde koroani saka ma ipagagara tamâta tonŋe ndo lâ, kala tamâta ŋinde imo ara tia ndo. Kinda kalonda tawana tu Maro Kindeni ne walo ipole kinzi koroani saka nenzi walo ndo lâ (1Yoane 4:4).

49. Koroani Sapâŋa

(“Holi Spirit”) — Ŋine nde Maro Kindeni tamwata Koroani, kala sipatu i ŋa tu “Koroani Sapâŋa”. I imo kinda kalo-tawana tamâta rârâni taitu-taitu ilonda, aku ne wurâta nde ŋana isuka kinda ŋana kalonda tawana ŋgua mao (Yoane 16:13); ŋana ikai noŋa pa Maro Kindeni ŋana kinda kâ (Rom 8:26); ŋana itula Maro Kindeni ne pateâŋa pa kinda (Pâri Tamâta 13:2, 16:6,7); aku ŋana walo kaika ilua ninda ŋana tatula Maro Kindeni kawa ŋgua wa tavilanzi nindanambwe kalo-tawana tamâta wa (1Korin2:4,5; 12; 14). Koroani Sapâŋa uru igagati ilonda kalonda ŋana taveta vetâŋa ara kâ (Galesia 5:22,23).

50. Lââ-Liliŋa

(“Baptais”) — Yoane Lââ-Liliŋa Tamwata ililinzi tamâta rârâ lâ Jodan Lââ. Ipaenzi tu ma sipalele ilonzi kalonzi ku sipile nenzi kiesaka muŋga lâ, ŋineŋga ma sikai lââ-liliŋa lâ tamâta naonzi, ŋana itula pwataki tu sipalele ilonzi kalonzi lâ.

51. Lama

— Lama nde ŋgoa tonŋe kinzi Juda tamâta pinde uru sikatona. Kinzi lama uru simo lawea ilo tia; nenzi katonâŋa tamâta ma sikainzi silâ nia ndamwa, ku ma sika leu simo ŋinde. Kinzi nenzi kaika tia, kala nenzi katonâŋa tamâta nenzi

wurāta nde ɲana sikea ɲananzi. Tia ma mbwāmbwa saka simā sikanzi. Kinzi lama uru sipaloŋo pa nenzi katonāŋa tamāta kawanzi ŋgua. Ambo tu isarāwa panzi, ande kinzi ma walele nā soka muli silā. Kinzi Juda tamāta uru sipunzi lama ku siveta patarawāŋa pa Maro Kindeni ɲana nenzi kiesaka kâ, andeta lama see ikura ɲana izavaru kiesaka piti kâ, ande tia (Hibru 10:3,4). Mine kala Yesu Kirisi ipatarāwa tamwata ɲana izavaru nenda kiesaka piti ikura zo rārâni (Hibru 9:28), aku ɲana duvi ɲinde kâ Yoane ipatu Yesu ɲa tu “Maro Kindeni ne Lama” (Yoane 1:29,36). Lama tai ikeno lâ pepa lalau 272 ɲga 996.

52. Lepat

(Zo Muli 13:2) — Lepat nde mbwāmbwa saka tonŋe itogo leve mine. Kinzi lepat simo Papua Niugini tia.

53. Leve

(“Laion”) (Zo Muli 4:7, 5:5) — Leve nde mbwāmbwa saka tonŋe imo Afrika tâno. I niŋo nde mata-mata, aku uru io ɲananzi simbi ɲana ma ikanzi kâ. Anŋa zo pinde i ma ikanzi tamāta. Leve ne kaika nde ɲalae ɲinde, kala ipolenzi mbwāmbwa saka wa simbi ŋgoi kie-kie rārâni. Mine kala Yoane ipatu Yesu Kirisi ɲa tonŋe tu “Juda ŋgu Nenzi Mbwāmbwa Leve”. Aku Petero isia ŋgua ɲana Sadana kâ lâ leve tini tona, ɲana tu Sadana uru iroto ɲananzi tamāta tu izavarunzi kâ (1 Petero 5:8).

54. Livai

(Hibru 7:5,9,10; Zo Muli 7:7) — Livai nde Isrel ŋgu timbunzi Yakopu natu tonŋe, aku i ne vâsa ŋgu nde tonŋe lâ kinzi Isrel ŋgu saŋao kanaŋonzi rua. Maro Kindeni ipateanzi Livai ne vâsa ŋgu ɲana siveta wurāta papa i lâ i ne luma sapāŋa ilo. Mine nde kinzi patarawāŋa tamāta rārâni nde simo lâ Livai ŋgu. Aku Yesu ne pāri-tamāta tonŋe kala ɲa tu Livai, anŋa sipatu i ɲa tonŋe tu Matai (Matai 9:9-13; Malaka 2:14; Luka 5:27-29).

55. Loto

(“Lot”) (Luka 17:28-32; 2 Petero 2:7) — Loto nde Isrel ŋgu timbunzi Abraham tai. Iyoka kuku Abraham lâ zo ɲinde Abraham ipile ne tâno ku ilâ pa tâno ɲinde Maro Kindeni ipa ŋgua tu ma ilua i. Andeta Loto ilo pateo tu ma imo lawea sakamao tonŋe, i ɲa tu Sodom lawea. Maro Kindeni ipai Loto tu ma ipile Sodom

ku ikāwa ilâ, ɲana tu i ma isupwa yââ indue ikana lawea ɲinde, aku indi kaika papa tu ma ilea pa mâsi ɲinde ndimo. Mine kala Loto ikai kaiwa, aku rua sikāwa. Andeta i kaiwa itale ku mata ilâ imora lawea ne zavaruŋa, kala ipalele ipāŋga itogo mira mine (Stat 18-19).

56. Mâsi Kaika/Mâsi Njalae

(“Mirakel”) — Yesu tavanzi ne pāri-tamāta siveta mâsi kaika kie-kie lâ zo ɲinde kinzi simo tâno kulu. Ambo Maro Kindeni walo ilua tamāta tonŋe kala iveta mâsi tonŋe kindo tamāta takura tu taveta tia, ande kindo ma taporo tu ɲinde nde mâsi ɲalae.

57. Mana

(Yoane 6:31,49; Hibru 9:4; Zo Muli 2:17) — Lâ zo ɲinde kinzi Isrel ŋgu soka potomule lâ nia bilimu ikura mbwera tamāta rua, ande sisānda kâpwa tonŋe tia. Andeta Maro Kindeni io kâpwa tonŋe imbe indue tâno kulu panzi ikura zo zo, kala sikai sika. Kinzi sipatu kâpwa ɲinde ɲa tu “mana”. Lâ Hibru ŋgua, ɲoa “mana” nde duvi mine tu, “Njine nde sâ” (Kisim Bek 16).

58. Maro Kindeni ne Luma Sapāŋa Njalae

(“Tempel”) — Kinzi Isrel tamāta sipa luma ɲalae tonŋe kâki lâ Jerusalem lawea ilo, aku ɲinde nde Maro Kindeni ne luma sapāŋa. Kinzi uru siwāŋgi pa Maro Kindeni lâ luma ɲinde ilo, aku ma silâ pa luma ɲinde ikura nenzi kumbwa rārâni. Kinzi patarawāŋa tamāta siveta nenzi wurāta lâ luma ɲinde ilo. Aku lâ luma ilo ŋgini, ande luma kisiŋa pwataki tonŋe ikeno, i ɲa tu Nia Sapāŋa Ndo. Ikura mbwera mbwera, kinzi patarawāŋa tamāta nenzi tamāta ɲalae simbo nâ ma ilâ nia ɲinde mbwani taitu nâ, ɲana iveta patarawāŋa ɲana Isrel nenzi kiesaka rārâni kâ. Lalava mata-tola ɲalae ipono nia ɲinde nzâla kawa, aku lâ zo ɲana Yesu imâte, ande Maro Kindeni isaraka lalava ɲinde lâ âta indue pa lâmbu mo rua (Matai 27:51; Malaka 15:38; Luka 23:45). Mâsi ɲinde itula pwataki tu Yesu ikai nzâla piti pa kindo kalotawana tamāta rārâni tu ma talâ tamandi Maro Kindeni nao. Aku lâ zo njine kindo kalotawana tamāta tamo tatogo Maro Kindeni ne luma sapāŋa mine, ɲana tu Koroani Sapāŋa imo ilonda (1Korin3:16-17). Luma Sapāŋa tai ikeno lâ pepa lalau

97.

59. Melikisede

(“Melkisidek”) (Hibru 5-7) — Zo tonje Abraham ilâ ipara kunzi kazâna tamâta ku ipolenzi. Itaulo pa ne lawea, ande ipakâtu kuku patarawâna tamâta tonje, i ŋa tu Melikisede. Abraham ikai mbaliŋa muŋga ikai lâ paraŋa ilo, aku pinde ilua Melikisede (Stat 14:17-20).

60. Mesia

(“Mesaia”) Kumora Kirisi

61. Mose

(“Moses”) — Nia ndoyo, lâ zo ŋinde kinzi Isrel ŋgu sikai nâna ŋalae simo Isip tâno, ande Maro Kindeni ipatea tamâta tonje tu ma ikainzi silâ pa tâno ŋinde muŋga ipa ŋgua tu ma ilanzi Abraham ne vâsa ŋgu. Tamâta ŋinde nde ŋa tu Mose. Maro Kindeni ipatua pa Mose lâ kâi mota tonje yââ ikeno tini kana andeta kâi imandi yo, aku isupwa i itaulo ilâ pa Isip ku ikainzi Isrel ŋgu piti. Maro Kindeni iveta mâsi kaika kiekie ipânga lâ Mose mbau, kala Isip nenzi koipu isâu panzi Isrel tu ma silâ. Mose ikainzi soka mâsa-mâsa nâ lâ Tâi Niŋi ilo simbwaliu silâ, aku imo nenzi poe tamâta ikura mbwera rârâni ŋinde simo nia bilimu. Maro Kindeni itula ne ŋgua tukuŋa pwataki pa Mose. Aku Mose ŋgere ŋgua rârâ ikeno lâ Miti Singa ne pepa tini (Stat, Kisim Bek, Wok Pris, Namba, ŋga Lo).

62. Ngua Pâna

(“Tok Promis; Kontrak”) — Tamâta rua ma siveta ŋgua pâna ŋana ma muli siveta vetâna tonje. Aku Maro Kindeni ne ŋgua pâna nde mine: ambo tamâta ma sipono muli sondo pa i, ande kinzi ma sipânga i ne ŋgu. Maro Kindeni iveta ŋgua pâna rârâ, aku i ne ŋgua pâna rua nde ŋalae tina. Iveta ŋgua pâna muŋgâna (“olpela kontrak”) kuku Mose. Itula ŋgua tukuŋa pa Mose, ku ipai tu ambo kinzi Isrel ŋgu ma soka ikura ne ŋgua tukuŋa rârâni, ande kinzi ma simo i ne ŋgu. Andeta tamâta tonje ikura ŋana iyoka ŋgua-tukuŋa rârâni muli ikura zo rârâni, ande tia. Mine kala tamâta tonje ikura tu ipânga ilo mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao lâ nzâla ŋinde, ande tia (KisimBek 19:4-6; Luka 1:72; Pâri Tamâta 3:25, 7:8; Galesia 3:17; Hibru9:1).

Mine kala muli ŋga, Maro Kindeni iveta ŋgua pâna wasaseki tonje (“nupela kontrak, nupela testa-

men”). Ipa ŋgua tu tamâta ea kalonzi tawana Yesu Kirisi, ande kinzi ŋinde ma sipânga ilonzi mbâra-mbâra lâ i nao (Matai 26:28; Malaka 14:24; Luka 22:20; Rom11:27; 1 Korin 11:25; 2 Korin 3:6; Hibru 7:22, 8:6-13, 9:15; 10:16,29; 12:24, 13:20).

63. Ngua Pâna Ne Sopi

(“Bokis Kontrak”) (Hibru 9:4; Zo Muli 11:19; Wâŋgiŋa Paneâna kâ 78:61, 132:6-8) — Nia ndoyo kinzi Isrel ŋgu sikai kâi ku sisape sopi ara tonje, ŋinenŋa sio mira ‘gol’ lâ tini itura lâ. Kelekele sapâna ndo ŋana Maro Kindeni ne ŋgua pâna kâ ikeno ilo: mira rua ŋinde Maro Kindeni muŋga ŋgere ne ŋgua tukuŋa lâ tini, aŋga Aron ne tukâla, aŋga belo tonje samba ne kâpwa ‘mana’ ikeno ilo. Kinzi Isrel ŋgu uru sikale sopi ŋinde ilâ kunzi ikura nia nia. Sopi ŋinde tai ikeno lâ pepa lalau 818 ŋga 1082.

64. Ngua-Samâna Tamâta

(“Jas”) — Tamâta pinde nenzi wurâta nde ŋana sisaŋona lâ ŋgua nia ku siloŋo tamâta nenzi ŋgua, aku tasarawanzi tamâta ŋinde tu “ŋgua-samâna tamâta”. Kinzi siloŋo ku sisama ŋgua marumbu lâ, ŋinenŋa sipatea tu tamâta ea iveta soki, aŋga tamâta ea iporo ŋgua lanjeŋa. Aku ma sipa ŋgua ŋana pareŋa-nia kâ panzi tamâta ŋinde siveta soki.

65. Ngua Tukuŋa

(“Lo”) — Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa ikeno lâ Miti Singa, lâ Stat aku ilâ imotu lâ Lo. Itula ŋgua tukuŋa ŋine pa Mose, ŋana i ne ŋgu ma sipono muli papa. Kinzi Isrel ŋgu situ ambo ma sipono muli sondo pa ŋgua tukuŋa rârâni, ande ma sipânga mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Andeta tamâta tonje ikura tu iveta mine, ande tia. Kala zo ŋine kinda kalotawana tamâta tamo ŋgua tukuŋa kalo tia; kinda tamo Yesu Kirisi ne wisi-wisi kalo, aku i ne ŋgua tukuŋa rua ŋine sinzukunzi ŋgua tukuŋa rârâni; kinda ma tao ilonda ndo ilâ pa Maro Kindeni, ku ma tininda mwasa panzi tininda pinde (Matai 5:17; Yoane 1:17, 15:1-17; Pâri Tamâta 13:39, 15:24,28; Rom 5:18, 10:4; Galesia 2-6; Efesus 2:15; Kolosi 2:14; Hibru7).

66. Ngua-Tulâna Tamâta

(“Profet; Poropete”) — Muŋga Maro Kindeni ipateanzi tamâta pinde ŋana sikai i tamwata kawa ŋgua

ku silâ situla panzi tamâta. Kinzi sipatu tamâta ñinde ñanzi tu ñgua-tulâŋa tamâta. Maro Kindeni itula ñgua panzi ñana vetâŋa pinde ma muli ipâŋga, aku ionzi tu silele i ne tamâta naonzi sitaulo papa i. Kinzi ñgua-tulâŋa tamâta pinde nde ñanzi mine; Samyuel, Aisaia, Jere-maia, anŋa Esekiel. Kinzi ñgua-tulâŋa tamâta nenzi ñgua rârâ ikeno lâ Miti Singa ne pepa tini.

67. Neman

(Luka 4:27) — Neman nde tamâta tonge, i parina ikeno lâ Miti Singa (2 King 5:1-15). I nde Isrel tamâta tia; imo lâ kinzi Siria ngu, aku i nde zugu tamâta nenzi tamâta ñalae. Ikaï pukonja tini saga-saga, andeta Maro Kindeni ne ñgua-tulâŋa tamâta Elisa ilâ papa, aku Maro Kindeni iveta i tini ara kilo.

68. Ninive

(Matai 12:41; Luka 11:32) — Ninive nde lawea ñalae tonge Maro Kindeni isupwa ne ñgua-tulâŋa tamâta Yona ilâ ñana itula i kawa ñgua panzi. Maro Kindeni iporo tu i ma izavaru nenzi lawea, ñana tu kinzi nde kiesaka tamwatanzi. Andeta sipalele ilonzi kalonzi, kala Maro Kindeni ñandai izavarunzi ñga (Yona 1-4). Kumora Yona.

69. Noa

(Matai 24:37-38; Luka 3:36, 17:26-27; Hibru 11:7; 1 Petero 3:20; 2 Petero 2:5) — Noa nde tamâta tonge imo lâ nia ndoyo. Lâ zo ñinde kinzi tamâta rârâni siveta kiesaka nâ, kala Maro Kindeni ipatea tu ma iveta lââ pondi kâki ku izavarunzi tamâta ndoni. Andeta Noa nde tamâta ara, kala Maro Kindeni ikeka ñana i tavanzi kaiwa-natu. Ipaï Noa tu ma isape wâŋga ñalae tina, ñineŋga ionzi simbi wa mwâta wa sii kie-kie rârâni lâ wâŋga ilo. Marumbu, ñineŋga isupwa karâzi ñalae, anŋa lââ isâko lâ tâno ilo iyâti imâ tona. Mine nde kinzi tamâta rârâni sipamateteu, anŋa Noa see kinzi simo ara (Stat 6-9).

70. Pâri Ara

(“Gutnius”) — Yesu ionzi ne pâri-tamâta tu ma silâ situla pâri ara panzi tamâta rârâni (Malaka 16:15). Pâri ara nde mine; Maro Kindeni isupwa Natu Yesu Kirisi indue imâ tâno kulu ku imâte ñana izavaru nenda kiesaka piti lâ tininda. Mine nde tamâta ea ipalele ilo kalo ku kalo tawana Yesu, ande i ikaï via mao, kala ma imo via mine ku imo

nâ (Yoane 3:16).

71. Pâri Tamâta

(“Aposel, Aposolo”) — Yesu ipateanzi tamâta saŋao kanaŋonzi rua tu sipâŋga i ne pâri-tamâta (Matai 10:1-4; Malaka3:13-19; Luka 6:12-16). Kinzi simo kuku Yesu ku ipanananzi. Aku lâ zo ñana Yesu imâte ñineŋga imandi sânda imo via kilo, ande kinzi pâri-tamâta matanzi simora Yesu imo via. Ñineŋga Yesu isupwanzi tu silâ situla pâri ara panzi tamâta rârâni (Matai28:18-20). Kinzi pâri-tamâta ñinde sipâŋga katonâŋa panzi kalotawana tamâta ngu.

Aku Paulo ku Banabas rua, sitavanzi tamâta pinde, kala sipâŋga pâri-tamâta tona. Yesu Kirisi ipateanzi tamâta ñinde tu situla pâri ara tona (Pâri Tamâta 9:1-19; Galesia 1).

72. Pananâŋa Tamâta Ñana Ngua Tukuŋa kâ

(“Saveman Bilong Lo”) — Kinzi Juda tamâta pinde sikai wurâta ñana sipanananzi tamâta ñana ñgua tukuŋa ñinde Maro Kindeni ilua Mose ñana itula panzi Isrel ngu. Kinzi nawalanzi rârâ simandi kunzi Parisai ngu ku sikai kazâŋa pa Yesu Kirisi.

73. Parisai Ngu

(“Parisi”) — Lâ Juda ngu, kinzi tamâta pinde ilonzi ndo keno pa Mose ne ñgua tukuŋa. Kinzi tamâta ñinde sipâŋga ngu tonge, sipatu ñanzi tu Parisai ngu. Kinzi uru sipono muli sono pa ñgua tukuŋa, ku sipanananzi tamâta ñana siveta mine nâ. Kinzi uru sipasuka warakanzi tininzi, aku sipamorai tu kinzi nde tamâta ara lâ Maro Kindeni nao, sipolenzi tamâta pinde rârâni. Andeta kinzi nde lajeŋa tamwatanzi, ñana tu nenzi vetâŋa ñandai rege-rege kuku kawanzi ñgua ñga. Kinzi Parisai sikai kazâŋa ñalae pa Yesu. Yesu ne pâri-tamâta Paulo tamwata muŋga imo lâ kinzi Parisai ngu (Pâri Tamâta 23:6, Pilipai 3:5-6).

74. Pasova

(Kumora Juda Nenzi Kumbwa Sapâŋa)

75. Patarawâna Nia

(“Alta; Aridara”) (Matai 5:23) — Muŋga kinzi Juda tamâta uru sikainzi bulmakao wa lama wa meme wa sii wa, aku sipatarâwa pa Maro Kindeni, ikura i ne ñgua tukuŋa mine. Kinzi sio mira kâki siveta patarawâna nia, ñineŋga sipu simbi simâte lâ ñinde kulu.

Patarawâŋa nia nde ikeno lâ luma sapâŋa ilo.

76. Patarawâŋa Tamâta

(“Pris”) — Kinzi Juda tamâta pinde sikai wurâta lâ luma sapâŋa ilo, aku sipatu tamâta ñinde ñanzi tu patarawâŋa tamâta. Kinzi rârâni simo lâ Livai ne vâsa ŋgu, aku nenzi wurâta ñalae nde ñana siveta patarawâŋa kie-kie pa Maro Kindeni kâ. Ikura mbwera mbwera sipatea tamâta taitu nâ tu imo patarawâŋa tamâta rârâni nenzi tamâta ñalae (“hetpris”), aku i simbo nâ ilâ pa Nia Sapâŋa Ndo mbwani taitu nâ ñana iveta patarawâŋa ñana Isrel nenzi kiesaka rârâni kâ. Andeta Yesu Kirisi ipatarâwa i tamwata mbwani taitu mai nâ, aku i see ñinde izavaru kiesaka piti lâ kinda kalo-tawana tamâta tininda ikura zo rârâni (Hibru 5-10). Patarawâŋa tamâta tai ikeno lâ pepa lalau 806.

77. Pentikos

(Kumora Juda Nenzi Kumbwa Sapâŋa)

78. Pwareŋa ne Zo Sapâŋa

(“Sabat”) — Nia ndoyo, lâ zo ñinde Maro Kindeni ipulia tâno ipâŋga lâ, ande ŋgua ikeno lâ Miti Singa tu iveta wurâta lee kari lima kanaŋo taitu ilâ lâ, ñinenŋga lâ kari lima kanaŋo rua iveta wurâta tonje tia (Stat 2:1-3). Aku muli ŋga itu ŋgua tukuŋa panzi Isrel ŋgu tu ma siveta nenzi wurâta mine nâ, ku ma sipwarea lâ zo taitu ikura sânda rârâni. Andeta kinzi Juda tamâta mbâna-mbâna sisenŋge ŋgua tukuŋa kiri-kiri rârâ ñinde lâ Maro Kindeni ne ŋgua tukuŋa ñine, kala siveta malia panzi Juda tamâta tu soka muli. Zo pinde Yesu iveta mâsi kaika lâ pwareŋa ne zo sapâŋa, aku kinzi Parisai ŋgu situ ilaŋa ipole nenzi tukuŋa. Andeta tia (Luka 6:1-11, 13:10-17, 14:1-5).

79. Rahap

(Hibru 11:31; Yamesi 2:25) — Nanayoni, lâ zo ñinde kinzi Isrel ŋgu simo nia bilimu lee mbwera tamâta rua ilâ lâ, kala siluku ñana sikai tâno ñinde Maro Kindeni ipa ŋgua tu ma ilanzi Abraham ne vâsa ŋgu, ande Isrel tamâta rua simuŋga panzi ñana simora nenzi kazâŋa tamâta nenzi lawea wa kekeleke wa. Rahap nde nzâla taine tonje imo tâno ñinde, andeta iveta kie ara panzi Isrel tamâta rua ñinde, kala iveanzi lâ ne luma ilo. Isama tu Maro Kindeni ilo ara panzi Isrel ŋgu. Mine nde lâ zo ñana Isrel sipara kunzi ŋgu

ñinde, ande kinzi ñandai sipu Rahap pâta imâte ŋga (Yosua 2:1-21). Kinzi tamâta pinde situ Rahap nde taine ñinde i ña ikeno lâ Matai 1:5 (Yesu timbu wukale ñanzi).

80. Rasele

(“Resel”) (Matai 2:18) — Rasele nde Isrel ŋgu timbunzi Yakopu kaiwa taine tonje, aku i nde Yosepe ku Benjamin rua tinanzi. Yakopu ilo ndo keno pa taine ñine (Stat 29-35).

81. Rebeka

(Rom 9:10-13) — Rebeka nde Isrel ŋgu timbunzi Isaka kaiwa taine tonje, aku i nde Yakopu ku Iso rua tinanzi. I parina ikeno lâ Stat 25-27.

82. Rom Lawea

— Rom nde lawea ñalae tina ikeno Itali tâno. Lâ Yesu Kirisi ne zo, kinzi Rom ŋgu nde sipolenzi ŋgu rârâ ñinde kala sikatona tâno ñalae tina. Kinzi simo sikai poe kaika panzi Juda ŋgu, kala kinzi Juda tamâta wisinzi nâna panzi ku situ siŋaranzi lâ nenzi tâno. Rom nenzi koipu ñalae ande sipatu ña tu Kaisara.

83. Sadana

(“Seten”) — Sadana nde kinzi ko-roani saka nenzi koipu ñalae. Nia ndoyo i imo Maro Kindeni ne aŋelo tonje, andeta ikai kazâŋa pa Maro Kindeni, kala Maro Kindeni isoki i ikâwa imâ tâno kulu (Luka 10:18; Zo Muli 12:7-9). I uru ilaŋenzi tamâta ku isowe ilonzi kalonzi ñana siveta kiesaka kâ. Aku i uru italeanzi kalotawana tamâta ñana kiesaka kie-kie muŋga siveta ñinde, ñana kinzi ma sipile nenzi kalo-tawana. Yesu ipole Sadana marumbu lâ, aku lâ zo muli i ma izavaru i ndo lâ (Zo Muli 20).

84. Sadyusi Ŋgu

— Kinzi Juda tamâta pinde ilonzi patewa tu ma sipono muli sondo pa Mose ne ŋgua tukuŋa rârâni, aku sipâŋga ŋgu tonje sipatu ña tu Sadyusi ŋgu. Kinzi nenzi ilo-kalo nde rege-rege kunzi Parisai ŋgu, ambo taitu sipwa pwataki ñananzi mateŋa tamâta. Kinzi Sadyusi ŋgu kalonzi tawana tu ambo tamâta imâte, ande i ma muli imandi imo via kilo tia (Matai 22:23; Pâri Tamâta 23:6-8). Andeta ñine nde ilo-kalo laŋeŋa nâ (1 Korin 15:20,21; 1 Tesalonaika 4:13-14).

85. Saion Tuu

(Matai 21:5; Yoane 12:15; Rom 9:23, 11:26; 1Petero2:6; Wâŋgiŋa Paneŋa kâ) — Saion nde tuu tonje Jerusalem lawea imandi kulu. Maro Kindeni ne luma sapâŋa imandi

lâ tuu ñine kulu, kala zo pinde sipatu Jerusalem lawea ña tu “Saion lawea”. Aku zo pinde sisia ñgua ñana samba lawea kâ lâ Saion Tuu tini (Hibru12:22; Zo Muli 14:1).

86. Samaria

— Samaria nde tâno tonje ikeno Juda tâno tini laiti. Nia ndoyo kinzi Samaria tamâta timbunzi nde Juda tamâta, andeta sipakâe kunzi tinikoa kala sipâŋga sitogo ñgu tonje. Kinzi Juda tamâta tininzi pwâka ndo ñananzi Samaria tamâta (Luka 10:25-37; Yoane 4:4-42).

87. Samba

(“Heven”) — Samba lawea nde nia ara ñinde Maro Kindeni uru imo (Matai 5:16; Malaka 11:25; Luka 11:13). Yesu Kirisi ipile nia ara ñinde ku indue imâ tâno kulu ipâŋga tamâta (Yoane 3:13; Pilipai 2:5-7). Aku lâ zo ñana kinda kalotawana tamâta nenda via lâ tâno kulu ma marumbu, ande kinda ma talâ tamo ara ndo lâ samba lawea kuku nenda Maro Ñalae (Matai 5:12; Yoane 14:1-3; 2 Korin 5:1; Pilipai 3:20). Yoane imora mâsi pinde ipâŋga samba ilo, kala ñgere ñgua rârâ ñana mâsi ñinde kâ lâ pepa tini (Zo Muli).

88. Samson

(Hibru 11:32) — Nanayoni Samson ikai poe panzi Isrel ñgu. Maro Kindeni iveta Samson ipâŋga tamâta kaika ndo. I parina ikeno lâ Miti Siŋga (Hetman 14-16).

89. Samyuel

(Pâri Tamâta 3:24, 13:20; Hibru 11:32) — Samyuel nde Maro Kindeni ne ñgua-tulâŋa tamâta ñalae tonje. Ina itula Maro Kindeni ne pateâŋa pwataki tu Daviti ma ipâŋga Isrel nenzi koipu ñalae. I parina ikeno lâ Miti Siŋga (1-2Samyuel).

90. Sara

(Rom 4:19, 9:9) — Sara nde Isrel ñgu timbunzi Abraham kaiwa taine. I nde ñiŋga, aku imo lee ipâŋga koŋa lâ, andeta Maro Kindeni iveta ikura ne ñgua pâŋa mine, kala Sara ku Abraham rua sipulia natunzi Isaka ipâŋga (Stat 15-23). Kumora Abraham.

91. Sinai Tuu

(“Sainai”) (Galesia 4:21-31) — Sinai Tuu nde tuu tonje imandi nia bilimu. Nia ndoyo, Maro Kindeni itula ne ñgua tukuŋa pwataki pa Mose lâ tuu ñine kulu (Kisim Bek 19-20). Kumora tai ikeno lâ pepa lalau 1079.

92. Sodom Lawea

(Matai 10:15, 11:23-24; Luka 17:29; Zo Muli 11:8) — Nia ndoyo, Abraham tai Loto imo Sodom lawea. Kinzi tamâta simo Sodom lawea ñga Gomora lawea ñinde nde siveta kiesaka ñalae tina, kala Maro Kindeni isupwa yââ indue imâ ikananzi lâ (Stat13:13, 18:20-19:24).

93. Solomon

(Matai 1:6-7, 6:29, 12:42; Luka 11:31, 12:27; PâriTamâta7:47) — Solomon nde Isrel ñgu nenzi koipu ñalae Daviti natu. Ikai tama nia ku imo koipu ñalae panzi Isrel ñgu. Maro Kindeni ipa ñgua tu ambo Solomon ilo pa kekelele tonje, ande ñinde i ma ilua. Solomon ino tu ma ikai ilo-kalo sondo, aku Maro Kindeni isâu papa, ñinenŋa mbaliŋa rârâ ñinde tava ilo-kalo ara wa ñoa ñalae nde ilua tona. Solomon ipa Maro Kindeni ne luma sapâŋa ñalae kâki. I parina ikeno lâ Miti Siŋga (1 King).

94. Tâi Njiŋ

(“Retsi”) — Tâi ñine ikeno lâ Isip tâno ñga Isrel tâno ngininzi. Nia ndoyo, lâ zo ñinde Isrel ñgu sipile Isip tâno ku siyâti silâ, ande Mose ikainzi soka mâsa-mâsa nâ lâ tâi ñine ilo simbwaliu silâ. Simbwaliu lâ, ñinenŋa tâi ipatukunzi Isip zugu tamâta rârâni sipamateteu (Kisim Bek 14).

95. Tamâta Natu

(“Pikinini Bilong Man”) — Nia ndoyo, Maro Kindeni ne ñgua-tulâŋa tamâta Taneli itula ñgua ñana tamâta tonje Maro Kindeni ma muli isupwa tu iyautenzi Isrel ñgu piti lâ kazâŋa ilo, ku ivetanzi simo ara. Kinzi uru sipatu tamâta ñinde ña tu Kirisi, andeta Taneli ipatu i ña tu “Tamâta Natu” (Daniel 7:13-14). Aku Yesu kala ipatu i tamwata ña tu “Tamâta Natu” mbwani rârâ ñinde, aku ñinde itula pwataki tu ina nde Kirisi. Ipâŋga tamâta, andeta imo Maro Kindeni Natu tava. Kumora Kirisi.

96. Tapalele Ilonda Kalonda

(“Tanim Bel”) — Ñine nde nzâla taituni ñana kinda ma tapâŋga ilonda mbâra-mbâra lâ Maro Kindeni nao. Ambo tamâta tonje ne ilo-kalo ipâŋga tu i nde kiesaka tamwata, kala ilo tu ipile ne mâsi siŋga ku iyoka Maro Kindeni kawa ñgua muli, ambo i ma kalo tawana tu Maro Ñalae Yesu Kirisi imâte ñana izavaru ne kiesaka piti lâ tini, aku ino pa Maro Kindeni tu ma via wasaseki ilua i, ande tamâta ñinde

ipalele ilo kalo mao kanaŋo (Pâri Tamâta 3:19, 20:21, 26:20).

97. Tinikoa Ngu

(“Ol Haiden”) — Kinzi tamâta ea ŋandai Juda nenzi vâsa ŋga, ande kinzi Juda tamâta uru sipatu tamâta ŋinde ŋanzi tu “tinikoa”. Mine nde kinzi Juda ma simora kinda rârâni tu tinikoa nâ. Kinzi sipasuka warakanzi tininzi, ŋana tu muŋgani Maro Kindeni ipateanzi tu ma sipâŋga i tamwata ne ŋgu. Mine kala kinzi tininzi pwâka ŋananzi ŋgu pinde rârâni. Taitu Yesu Kirisi imâ ŋana ikai nânâo ŋinde piti, ŋana kinzi Juda ŋgu aŋga kinda ŋgu pinde rârâni ma takura tu tamo Maro Kindeni ne ŋgu taitu (Luka 2:32; Rom 1:5; 3:29; Efesus 3:6).

98. Via Wasaseki

(“Laip i Stap Gut Oltaim Oltaim”) — Yesu ne ŋgua pâŋa ikeno mine; tamâta ea kalo tawana i, ande i ikai via wasaseki, kala zo muli i ma imo ara kuku Maro Ŋalae ku imo nâ (Matai25:46; Luka 10:25-28; Yoane 3:14-16,36; 5:24,39-40; 6:40,47; 11:25-26). Andeta via wasaseki nde ŋana takai lâ zo muli nâ, ande tia; kinda takai via ŋinde lâ zo ŋine tamo tâno kulu yo (Yoane10:10,28; 17:1-3; 20:31), kala takura tu tapu mulinda pa ilo-kalo singa ne vetâŋa rârâni, ku tapono muli pa Maro Kindeni kawa ŋgua (2 Korin 5:17; Efesus 4:22-24).

99. Wisi-Wisi

(“Marimari”) — Kinda tamâta rârâni taveta kiesaka rârâ ŋinde, kala nenda ara keno ŋana Maro Kindeni ma iveta kie ara pa kinda, ande tia ndo. Andeta i ilo ndo keno pa kinda, kala iveta kie ara ndo ŋana ikai kinda piti lâ kondoma ilo (Titi 3:4,5). Aku ikura zo zo i uru iveta vetâŋa arara kie-kie pa kinda kiesaka tamwatânda. Kinda uru taporo ŋana Maro Kindeni ne vetâŋa arara ŋinde tu, “Ŋinde nde Maro Kindeni ne wisi-wisi”.

100. Wit

(Matai 12:1, Malaka 2:23, Luka 6:1, 22:31) — Wit nde kâpwa tonŋe kinzi tamâta lâ tâno rârâ ŋinde uru sika. Ipâŋga itogo paulo mine, kala zo pinde kinzi sisiki karae piti ku sika kanaŋo. Aŋga zo pinde sigema wit tava yisi, ku simomo kanzi puroŋa. Wit tai ikeno lâ pepa lalau 219 ŋga 306.

101. Wurâta Tamâta Kaa nâ

(“Slev”) — Muŋga, lâ tâno pinde, kinzi mbaliŋa warakanzi sitavanzi tamâta ŋalajala ma sikainzi tamâta pinde kaika, ku tamâta ŋinde ma sipâŋga wurâta tamâta panzi. Andeta kinzi siveta wurâta koa tia nâ, ku sikai kulu tonŋe tia ndo. Kinzi sikura tu sipile nenzi koipu ku silâ sikai wurâta tonŋe, ande tia. Ambo tu taŋanzi kaika pa nenzi tamâta ŋalajala, ande nenzi koipu ŋinde ma sipunzi pâta simâte. Nia ndoyo, kinzi Isrel ŋgu simo Isip tâno, ande siveta wurâta mine nâ panzi Isip ŋgu, kala sikai nâna ŋalae (Kisim Bek 1-2). Aku lâ Yesu ne zo, ande mâsi ŋinde ikeno mo ŋai yo, kala Paulo ŋgere ŋgua pinde panzi wurâta tamâta kaa kaa ŋinde (1 Korin 7:20-24; Efesus 6:5-9; Kolosi 3:22-25).

102. Yâa Ŋalae ne Mbââ

(“Hel, Yâa Nia”) — Kinzi tamâta pinde kalonzi tawana Yesu Kirisi tia, kala nenzi kiesaka ikeno tininzi yo. Mine nde lâ zo ŋana simâte, ande kinzi ma sikai nenzi kiesaka ŋinde ne pareŋa-nia lâ nia sakamao tonŋe. Nia ŋinde nde mbââ ŋalae, aku yâa mela-mela ku imo nâ (Malaka 9:47-48; Zo Muli 19:20, 20:11-15). Kinzi tamâta simo nia ŋinde nde sikai nâna sakamao ndo, andeta nenzi pavilâŋa tamâta imo ŋana ivilanzi, ande tia (Luka16:19-31).

103. Yakopu

(“Jekop”) — Yakopu nde Isrel ŋgu timbunzi Isaka natu tonŋe, aku i ŋa tonŋe nde Isrel. Kumora Abraham.

104. Yautâŋa Tamwata

(“Man Bilong Kisim Bek Yumi”) — Yesu Kirisi ŋa tonŋe nde Yautâŋa Tamwata, aku ŋoa ŋine nde duvi mine; ina iyaute kinda kalo-tawana tamâta piti lâ kondoma ilo ku ikai nzâla piti pa kinda tu ma tamo ara kuku Maro Kindeni. Maro Kindeni ne wisi-nâna ŋalae tina ikeno pa kinda ŋana nenda kiesaka kâ, andeta lâ zo ŋinde Yesu ikai niânda ku imâte lâ kâi-popole tini, ande Maro Kindeni ipare nia papa i ŋana nenda kiesaka rârâni kâ. Mine kala tamâta ea kalo tawana Yesu, ande Maro Kindeni imora i tu imo ilonda mbâra-mbâra.

105. Yesu

(“Jisas”) — Yesu nde Maro Kindeni Natu ŋa. Lâ Hibru ŋgua, ŋoa ŋine nde duvi mine tu, “Yautâŋa Tamwata” (Matai 1:21). I ŋa pinde nde mine; Yesu Kirisi, Tamâta Natu,

Maro Kindeni Natu (Luka 1:35), Daviti ne Vâsa, Emanyuel (Matai 1:23), Tâno ne Sinâla (Yoane 9:5), Lama Nenzi Katonâŋa Ara (Yoane 10:14), Via Mao Warika (Yoane 11:25), Maro Kindeni Kawa Ngua (Yoane 1:1, ZoMuli 19:13), Maro Kindeni ne Lama (Yoane 1:29), Juda Ngu Nenzi Mbwâmbwa Leve (Zo Muli 5:5), Koipu Nalae panzi Koipu Rârâni, aŋga Maro Nalae panzi Maro Rârâni (Zo Muli 19:16).

106. Yisi

(“Yis”) (Matai 13:33, 16:6,12; 1 Korin 5:6-8; Galesia 5:9) — Ambo kinda tatu tamomo puroŋa, ande kinda uru tagema yisi tava puroŋa ŋana iveta puroŋa pondi kâki. Yisi kiri-mwata nâ ikura tu iveta puroŋa ŋalae ipondi kâki. Aku mine nâ, tamâta taitu ne kiesaka ikura tu iyaula kinzi tamâta rârâ nenzi kalo-tawana.

107. Yona

(“Jonah”) (Matai 12:39-41, 16:4; Luka 11:29-32) — Yona nde Maro Kindeni ne ŋgua-tulâŋa tamâta tonŋe. I parina ikeno lâ Miti Siŋga (Yona 1-4). Maro Kindeni isupwa Yona tu ilâ pa Ninive lawea ŋana itula i kawa ŋgua panzi, andeta i tini pwâka kala ikâki wâŋga tonŋe kulu ikâwa pa nia tonŋe. Andeta Maro Kindeni iveta kâla kâki ŋalae. Kinzi tamâta simo wâŋga kulu nde sisama tu Maro Kindeni wisi nâna pa Yona, kala sikai sitambira lâ tâi ilo, aku kumbu-kusa tonŋe imâ ipanando. Yona imo iŋa kapwa ilo ikura kari ŋato lâ, ŋineŋga iŋa ilata itoa tina tini. Nineŋga Yona ipono muli pa Maro Kindeni kawa ŋgua, ku ilâ itula ŋgua panzi lâ Ninive lawea.

108. Yosepe

(“Josep”) — Lâ pepa ŋine, ande sipatu tamâta lima kanaŋonzi rua ŋanzi tu Yosepe; âSUB-GLOSS Kinzi Isrel ŋgu timbunzi Yakopu natu tamâne saŋao kanaŋonzi rua simo, aku nenzi vâsa ŋgu rârâni nde sipâŋga Maro Kindeni ne ŋgu. Yakopu natu tonŋe nde Yosepe, aku i parina ipâŋga nia yo lâ Stat 37-48 (Yoane 4:5; Pâri Tamâta 7:9-14; Hibru 11:21-22; ZoMuli 7:8, Wâŋgiŋa Paneâŋa kâ 105:16-22). âSUB-GLOSS Kinzi sipatu Yesu tina Maria kaiwa

tamâne ŋa tu Yosepe (Matai1:18-25; Luka 2). âSUB-GLOSS Kinzi sipatu Yesu tai tonŋe ŋa tu Yosepe (Matai 13:55; Malaka6:3). âSUB-GLOSS Kinzi sipatu pâri-tamâta Yamesi tai tonŋe ŋa tu Yosepe (Matai27:56; Malaka 15:40,47). âSUB-GLOSS Yosepe i Arimatea lawea warika nde Juda nenzi tamâta mbâna-mbâna tonŋe. I nde tamâta ara, aku ipono muli pa Yesu Kirisi. Ina ikai Yesu karae piti lâ kâi popole tini ku io lâ tamwata ne kuru ilo (Matai 27:57-60; Malaka 15:42-46; Luka23:50-53; Yoane 19:38-42). âSUB-GLOSS Yosepe Basabas nde tamâta tonŋe ipono muli pa Yesu Kirisi. Lâ zo ŋinde kinzi kalo-tawana tamâta situ sipatea tamâta tonŋe tu ikai pâri-tamâta Judas Iskariot nia, ande sipateanzi Yosepe kuku Mataias rua. Andeta Maro Kindeni ne pateâŋa ikeno pa Mataias (Pâri Tamâta 1:23). âSUB-GLOSS Kalo-tawana tamâta tonŋe io ne tâno pinde panzi tamâta tu siko, ŋineŋga ikai mbumbu imâ ilanzi pâri-tamâta. I ŋa nde Yosepe, aŋga kinzi pâri-tamâta sipatu i ŋa tu Banabas (PâriTamâta4:36-37).

109. Yosua

(“Josua”) (Pâri Tamâta 7:45; Hibru 4:8) — Yosua nde tamâta ŋinde ikai Mose nia ku ikainzi Isrel ŋgu sipile nia bilimu ku sikai tâno ŋinde Maro Kindeni ipa ŋgua tu ma ilanzi Abraham ne vâsa ŋgu. Ika poe panzi lee, sipunzi kazâŋa tamâta rârâni marumbu lâ, ŋineŋga ikisi tâno ne keru panzi ŋgu saŋao kanaŋo taitu (Livai ne vâsa ŋgu sikai tâno tonŋe tia). Yosua nde tamâta ara ndo, aku ipono muli sondo pa Maro Kindeni. I parina ikeno lâ Miti Siŋga (Josua)

110. Yova

(“Jehova”) — Nia ndoyo, lâ zo ŋinde Maro Kindeni ipatua pa Mose, ande ipatu i tamwata ŋa tu “Yova”. Lâ Hibru ŋgua, ŋoa ŋinde nde duvi mine tu “Nanani Warakâŋgu Kala Njine”. Kinzi Juda tamâta simege ndo ŋana Maro Kindeni, kala simora i ŋa tu sapâŋa (Kisim Bek 3:13-15, 20:7). Zo pinde Yesu ipatu i tamwata ŋa tu “Nanani Warakâŋgu Kala Njine”, aku ŋinde itula pwataki tu i imo rege-rege kuku Maro Kindeni (Luka 22:70, Yoane 8:58, 18:5).